Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De civitate dei

Augustinus, Aurelius

[Freiburg im Breisgau], 1494

urn:nbn:de:bsz:31-313420

Visual Library

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Dg 21

102

Lit 459 H. 2068 = 8 kW 2890

Lit 460 H. 2040 = " 2929

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

C. Lr. 3. N. 15.

Monij B. V. Mariæ et S. Michaelis Evangelistæ
Ja. Augiæ Divitis
1736.

WR459

Augustinus de Ciuita te dei cum commento

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Aurelij Augustini hiponensis episcopi in libros de ciuitate dei·argumentū operis totius ex libro retractationum·

Vterea cum roma gothoꝝ irruptione: agentiū sub rege Halarico atq; ipetu magne cladis euersa est: eiꝰ euersionez deoꝝ falsoꝝ mutorūq; cultores: quos vsitato nomine paganos vocamus: in xp̄ianam religionem referre conantes: solito acerbius ⁊ amariꝰ deū verum blasphemare ceperunt Vnde ego exardescens zelo domos dei: aduersus eorū blasphemias vel errores: libros de citate dī scribere instituī Qđ opus per aliquot annos me tenuit: eo q̄ alia multa intercurrebant: q̄ differre non oporteret: ⁊ me prius ad soluendum occupabāt· Hoc autem de ciuitate dei grande opꝰ tandem·xxij·libris est terminatū: quorum quinq; primi eos refellūt qui res humanas ita prosperari volūt vt ad hoc multoꝝ deorum cultum quos pagani colere consueuerunt necessariū eē arbitrentur: ⁊ q̄ prohibentur mala isto exoriri atq; abūdare contendunt· Sequentes autem quinq; aduersus eos loquuntur qui fatentur hec mala: nec defuisse vnq̄: nec defutura mortalibus ⁊ ea nunc magna: nūc parua: locis: tempibus: pſonisq; variari· Sed deorum multorum cultū quo eis sacrificatur: ꝓpter vitā pꝰ mortem futuram esse vtilem disputant libris ergo·x·libr̄ due iste vane opiniones christiane religioni aduersarie refellunt· Sed ne quisq; nos aliena tantum redarguisse: nō autem nostra asseruisse reprehenderet: id agit pars altera operis huius: que·xij·libris cōtinetur· Quā q̄ vbi opus est: ⁊ in prioribꝰ·x· que nostra sunt asseramus: ⁊ in·xij· posterioribus redarguamus aduersa· Duodecim ergo librorum seq̄ntium primi quattuor continent exortum duarum ciuitatum quarum est vna dei: altera huius mūdi· Secundi quattuor excursum earum seu procursum· Tertij vero qui et postremi debitos fines· Ita omēs xxij·libri cum sint de vtraq; ciuitate ꝓscripti: titulum tū a meliore acceperunt: vt de ciuitate dei potius vocarentur· In quorum decimo libro non debuit pro miraculo poni in abrae sacrificio flammam celitꝰ factam inter diuisas victimas cucurrisse: quoniaz hoc illi in visione monstratū est· In·xvij·libro qō dictum est de samuele non erat de filijs aaron: dicendum potius fuit; non erat filius sacerdotis· Filios quippe sacerdotum defunct̄ sacerdotibus succedere magis legitimi moris fuit· Nam in filijs Aaron reperitur pater samuelis: sed sacerdos non fuit: nec ira in filijs: vt euz ipse genuerit aaron: sed sicut omnes illius populi dicuntur filij isrl̄·

Incipiūt capitula libri primi de ciuitate dei beati augustini ep̄i·

i De aduersarijs nois christi quibus in vastatione vrbis propter christum barbari pepercerunt victis·

ij Q; nulla vnq̄ bella ita gesta sunt vt victores ꝓpter deos eorum quos vicerant parcerent victis

iij Q; imprudenter romani deos penates qui troiam custodire non poterant sibi crediderunt ꝓfuturos·

iiij De asylo iunonis in troia q̄ neminem liberauit a grecis: ⁊ basilicis apostolorū que omnes ad se cōfugiētes a barbaris defendert

v De generali consuetudine hostium victas ciuitates euertentiū quid cato senserit·

vj Q; ne romani quidem itavllas ceperunt ciuitates vt in templis earum parcerent victis·

vij Q; in euersione vrbis q̄ aspere gesta sunt de consuetu

Liber

dine acciderint belli que vero clementer depotentia prouenerint nominis christi.

viij De cõmodis atq; incõmodis q̃ bonis ac malis plerũq; cõmunia sunt

ix De causis correctionum propter q̃s t boni t mali pariter flagellantur.

x Q; sanctis in amissione rex temporaliũ nihil pereat.

xj De fine temporalis vite siue longioris siue breuioris

xij De sepultura humanor̃ corporum que christianis etiam si fuerit negata nil adimit

xiij Que sit ratio sanctorum corporum sepeliendi.

xiiij De captiuitate sanctorũ quibus nunq; diuina solatia defuerunt

xv De regulo in quo captiuitatis ob religionem etiam spõte tolerande extat exemplum q̃ tamen illi deos colenti prodesse nõ potuit.

xvj An stupris que etiam sanctarum forte virginum ẽ passa captiuitas contaminari potuerit virtus animi sine voluntatis assensu

xvij De morte voluntaria ob metum pene siue dedecoris.

xviij De aliena violentarum libidine quaz in oppresso corpore mens inuita ppetit

xix De lucretia que se ob illaruz sibi stuprum pemit.

xx Bullaz esse auctoritatẽ que christianis i qualibet causa ius voluntarie nec{ attribuat.

xxj De interfectionib⁹ hominuz que ab homicidij crimine excipiuntur.

xxij Q; nunq; possit mors voluntaria ad magnitudinẽ animi pertinere.

xxiij Quale exempluz sit catonis qui se victoriam cesar{ nõ ferens interemit.

xxij Q; in ea virtute qua regul⁹ catone pstãtior fuit: multomagis emineant christiani.

xxv Q; peccatum nõ per peccatum debeat declinari.

xxvj De his que fieri non licet cũ a sanctis facta noscuntur qua ratione facta credẽda sint

xxvij An propter declinationem peccati mors spontanea apetenda sit.

xxviij Quo iudicio dei in corpora continentium libido hostilis peccare pmissa sit.

xxix Quid familia christi respondere debeat infidelib⁹ cũ exprobrant q̃ eaz a furore hostium non liberauerit christus.

xxx Q; pudendis prosperitatibus affluere velint qui ỗ christianis tempibus conqueruntur.

xxxj Quibus vicioruz gradibus aucta sit in romanis cupido regnandi

xxxij De scenicorum institutione ludorum

xxxiij De virtjs romanorum quos patrie non correxit euersio.

xxxiiij De clementia dei que vrbis excidium temperauit.

xxxv De latentibus inter impios ecclesie filijs: t de falsis intra ecclesiam christianis.

xxxvj De quibus causis sequenti disputatione sit differendum.

I

Sacre pagine pfessoꝝ ordinis p̄dicatoꝝ rum Thome valois ⁊ Nicolai triuerb in libꝝos beati augustini de ciuitate dei Lomentaria feliciter inchoant

Luminis impetus letificat ciuitatē dei p̄s. xlvi Fons sapientie verbuz dei residēs in excelsis p dona sua p̄cedēs. in q̄tuoꝝ capita se diuisit. s. in quattuoꝝ flumina. de quibus scribitur Ecc̄. xxiiij. Ego sapientia effudi flumina. dum mentibus quattuoꝝ doctorum eccl̄ie. quibus specialiter in expositione sacre scripture contulit p̄incipatum copiosissime aquas sapiēcie salutaris infudit. quas n̄ mirabili dispositione sic p spiritū suum distribuit. quod antonomatice p quandam excellentiam. sensum historicum beato hieronymo. sensum moralē seu tropologicum beato gregorio. sensum allegoricuz beato ambrosio. sensum vero anagogicum beato augustino cōmisit. Inter quos sēsus anagogicus. id est sursum ducens videlicet ad supna. p̄rogatiuā obtinet dignitatis. Propter quod beato augustino specialiter cōuenit iuxta illud Ecc̄l. xlvij. Impletus ē quasi flumen sapientia. Nā quemadmodū beatus Joannes euangelista alios euangelistas. sic ⁊ beatus augustinus ceteros doctores antecellit. Quāuis igitur p̄dicta flumina quattuoꝝ ab altitudine montiū eternorum descendāt cū impetu. ⁊ ideo necesse sit de eis illō p̄s. verificari. Eleuauerūt flumina dñe. eleuauerūt flumina vocem suam. fluuius n̄ quartus cuius nomē est euphrates. qō interpretat frugifer. id est Doctrina beati augustini quasi ab altiori puenies quo ad libꝝos de ciuitate dei ab ipso conscriptos. per ciuitatē sanctam hierl̄m. id ē eccl̄esiā militantē decurrēs. venit cum impetu fortioris cuius impetus ciuitatē dei letificat. nō solū quia potum suauissimū sibi p̄stat. sed etiā quia cōtra impugnatores hostiles ipaz protegit ⁊ defensat. Propter hoc em̄ aduersario huius ciuitatis dici p̄ōt illud Ecc̄. xiij. Noli resistere cōtra facie potēris. ⁊ ne coneris ꝯtra ictum fluuij. Cū ergo sint huius fluminis aque suauissime ⁊ salubres. eiues n̄ huius ciuitatis sanctissime multos hoc ꝯristat. q̄ accessus ad eas p̄cipue in p̄mis. x. libris multum videtur difficilis. Nā fluuius ipe quasi puteus altus est. ⁊ in quo hauriāt pauci habent. Propter quod ego frater thomas ordinis predicatoꝝ. anglicus natione. cupiens p̄fatā difficultatem saltem p parte auferre. ⁊ de predicto fluuio haurire volentibus. accessum facilē p̄parare. confisus in eius auxilio qui p̄funda fluuioꝝ scrutatur ⁊ absconditā p̄duxit in lucem. expositiones quandā sup. x. libꝝos p̄mos de ciuitate dei in quibus est maior obscuritas q̄ in sequētibus ꝓpter historiaruz ⁊ fabularum multitudinē paucis notam composui. loca planiora trāsiliens. obscuritatibus ꝺo magis insisto. p̄mittēs quedā q̄si p̄maliter. que ad intelligentiam dictoꝝ libꝝoꝝ necessaria videntur. Quoꝝ quedā p̄tinent ad cām ipsoꝝ effectiuā. quedam vero ad eoꝝ materiam ⁊ p̄cedendi modū seu formam. Circa vero causam effectiuam librorum de ciuitate dei sciendū est q̄ beatus augustinꝰ sicut colligi potest ex his que ipsemet dicit infra libro. xxi capitulo vltio. libꝝos de ciuitate dei scripsit circa annū a missione spiritussancti. cccc. xcj. Causa vero que mouit ipsum ad scribendū fuit vt repr̄imeret plasphemias contra christum insurgentes ꝓpter hoc q̄ temporibus xp̄ianoꝝ vrbs romana a gothis capta fuit Et ꝓpt̄ alia mala que tā vrbi q̄ alibi etiā extra vrbē christianis ꝑ gentē gothoꝝ sūt illata. Ob hoc em̄ multi ꝺ̄tra christū ⁊ nomē christianum insurrexerunt. ⁊ cultū falsorum deoꝝ cultui christiano p̄ferebāt. asserētes q̄ dū populus romanꝰ cultui multoꝝ deoꝝ fuerat deditus. nō est passus talia qualia tē poribꝰ christianis a gothis Ut sūt p̄missa ⁊ ea ꝺ quibus beatus augustinus in libro de ciuitate dei facit mentionem plenius intelligank. ponā p̄fate captionis vrbis historiā quā p̄sequunt paulus diaconus in libro. xij. historie romanoꝝ. ⁊ oroſius libro. vij. de ore. sta mundi. Est autez imp̄imis sciendum q̄ ꝟm Isidorum libro. ix. crymologiarum Hēs gothoꝝ est gens fortis ⁊ bellicosa. corporis mole ardua ⁊ armoꝝ genere terribilis Et sc̄m eundem libꝝ. xiij. gothia est pars europe p̄pe daciam. Cuius populus gothi appellantur. qui ꝟm papiam. gete. ⁊ olī getuli appellabantur. Hi vero ꝟm oroſium tempore valentis imperatoris qui fuit arrianus de sedibus suis expulsi per hunos venerunt in italiam in multitudine copiosa vt sibi acquirerent nouas sedes. Erant autem ipoꝝ duo reges. quoꝝ vnus fuit scita genere ⁊ infidelis. radagaisus nomine. habens sub se ducēta milia gothoꝝ. qui vt moris erat huiꝰ gentis dīs suis ꝛ̄fouerat oēm sanguinē romanoꝝ. Eo igitur vrbi minante. fit oīm paganoꝝ in vrbe concursus dicētiū hunc hostem potentē esse. non solum copia virorum. verūetiā maxime p̄sidio deorum. Urbē vero idcirco destitutam esse auxilio ⁊ in breui pituram q̄ deos ⁊ sacra deorum perdidit. In tantū vero agetur querela. qō de dīs in vrbem reducendis ⁊ eoꝝ sacris renouandis inter se tractak. feruent in tota vrbe plasphemie. ⁊ nomē christi tanq̄ lues aliqua istoꝝ temporum lacesciak. Et tū misericorditer egit deus vt predictus rex cum suo exercitu diuino nutu territus i mōtes ve salanos coactꝰ est. vbi sc̄m eos qui medius referunt ipse cum ducentis milibꝰ in mōtis iugo asperrimo est conclusus sic

q̄ ab effusione sanguinis christiani edentibꝫ ⁊ bibentibus ⁊ ludentibus christianis. ipsi hostes laborantes esurie. siti ⁊ frigore sunt confecti. rege eorū capto ⁊ in vinculis retento paulisper ⁊ postmodū interfecto. ⁊ quidez finis huius regis gothorum. s. radagaisi exitus fuit. Alter vero rex gothorum balaricus noīe christianus fuit. ac rumore dei mittis icedēs. q̄ ab honorio tūc imperatore admodū catholico sedes q̄bꝫ cū suo exercitu posset ꝛsistere expetijt. Cui imperator gallias cōcessit. Qui dū ad gallias pgeret ⁊ apud pulentiā aliquantulū resideret. stilico comes cupiens gothos. aggredi. pagano duci belli sūmā cōmisit q̄ sacro die pasce gothis nichil tale suspicātibꝫ sup eos irruit. magnāq; gthē eoz pstrauit. Nā primū pturbati ⁊ etiā propter religionē cesserunt. sed demum arma arripiūt. victoresq; pr̄s exercitū stilicomis prosternūt. Nec mora iter inceptū deserēres romā redire contendunt. et cuncta per que transeunt. igne ferro que vastantes vrbem capiūt ⁊ incēdunt. Pausq; tamē vrbs incenderetur p̄ceptum erat regis. vt si q̄ in sancta loca p̄cipue sanctorum petri et pauli ecclesias ꝛfugisset. secure ⁊ inuiolati esse sinerentur. Deinde quantum possent se a sanguine remperarent. Capta est itaq; roma anno. CCC. lxuiij. a conditione sua. id est circa annum domini. cccc. xj. die vero tercia postq̄ gothi vrbem ceperant ab vrbe discedunt facto aliquali domorum incendio. sed non tanto quanto olim a romano imperatore nerone factum fuit. Deinde vero per campaniam. lucaniam ⁊ pruciam strage baccantes in ciuitatēq; regium dein perueneruntvbi in siciliam ascensis nauibus dum cuperent. transfretare. passi naufragium plurimus perdiderunt. Alaricꝰ vero rex eorum dū quid acturus esset deliberaret. morte subita defūctus est. quem in flumine vasēro nomine. cuius alueum gothi ō uiauerant captiuorum cum opibus multis sepelierunt. Et ne locus ille notus esset labore expleto captiuos extinguunt. Regem vero sibi constituunt ad aluum balarici affinem seu propinquū. cum quo romā referuntur. Et q̄ō in vrbe residuum fuerat more locustarum eradunt. auferentes inde soroxem imperatoris honoriū que fuit theodosij magni filia nomine placidaz. quam sibi attaluus in foro iulij matrimonio copulauit ad magnū comodū rei publice vt postmodum patuit in effectu. Nam mariti animum ingenio suo ⁊ subtilibus argumentis ad hoc inflexit vt pacem petijt romanis. imo ⁊ pro defendenda romana re publica vires gothorum impendere p̄optauit. nam pro vt ipsemet solebat referre cū multa experiēta probasset videlicet gothos nullo modo posse parere legibus propter effrenatam barbariem. neq; rempublicam esse posse eligisset. vt saltem gloriam sibi de restituendo in integrum romano nomine ⁊ augendo gothorum viribꝰ quereret. quamuis prius ardenter inhiasset vt delecto nomine romano. rum. gothorum esset imperium sicq; vocaretur. qui postmodum in gallias proficiscēs apud barchinonam fraude suorum diem clausit extremum. Premissa de duobus regibus p̄fatis gothoruz ac malis per eos illatis. de hist̄ijs pauli diaconi ⁊ oroſij extrari. De quibus malis facit augustinus ī dictis libris sepius mentionem. ostendens q̄ multa peiora passi sunt romani cum dedi ti essent cultui deorum multorum. ⁊ ideo nō debere eos propter dicta mala blasphemare nomē christi. nec preferre culturam deorū culture vel religioni christiane vnde ⁊ totuz opus augustini de ciuitate dei vt patet per eundem libro secundo retractationū in duas partes diuiditur principales. In quarū prima ostendit ciuitatem diaboli. errores varios circa latriam. id est diuinitatis cultum destruendo. In secunda parte firmat ciuitatem dei. ipsam in vero cultu dei ⁊ fide catholica instruendo. ⁊ incipit secunda pars ī xij. libro. In p̄ma vero pte. i. in decē p̄mis libris intendit aug⁹ p totū subuertere errores gentilū plures deos colentiū. Quantuz vero ad materiā ⁊ modū p̄cedēdi in his decē libris sciēduz q̄ cū hū decē libri ordinati sint ad destructionē ydolatrie ⁊ confutandū errores gentilium circa culturā falsoz deoruz Augustinus in eis sic procedit. Nam primo improbat errorem ponentem q̄ cultus eorum deorum confert ⁊ prodest viuis. secūdo improbat errorem ponentem q̄ talis cultus prodest mortuis. Et circa improbationem p̄mi erroris laborat in quinq; p̄mis libris. Circa improbationem vero secundi erroris laborat in quinq; libris alijs p̄mos quinq; sequentibus. Circa improbationem p̄mi erroris sic procedit. quia primo ostendit q̄ vrbs romana malaq; passa est nō potuit cultui vnius veri dei ascribere. Secundo ostendit q̄ bona sua sez quibus aucta est debeat vni deo attribuere. Et continet p̄ma pars tres libros secunda vero duos sequentes. In tribus vero p̄mis libris sic procedit nam in primo libro ostendit q̄ vastatio vrbis per gothos non debet ascribi religioni christiane. sicut infideles putauerunt In secundo vero libro probat q̄ dū falsi non curant de malis culpe vt scilicet illa prohibeant. In tertio vero libro probat q̄ nec curāt de malis pene vt ea depellant. Primus vero liber continet triginta sex capitula. quoz̄ ponā p̄incipia ⁊ rangā eoz sūias breuit ⁊ sumarī. vbicūq; vo ī capitlo q̄cūq; aliq̄d repero q̄ posit meritis itellectū legētis obfuscare. locū illū designabo. ⁊ aperiā intentionē augustini q̄ntū mihi videbit posse ⁊ debere legēti sufficere ad intellegētiā capiendā. Et idem in libris sequentibus obseruabo. Primus vero liber incipit hoc modo

Modo prodeti

Lapim.I.

Aurelij augustini hipponen sis episcopi doctoris eximij de ciuitate dei: contra paganos liber primus incipit

Capitulum.I.

a Lorio sissimam ciuitatē deiᵇ siue i hoc temporuz cursu cū inter impios pegrinatur: ex fide viuens: siue i illa stabilitate sedis eterne: quā nunc expectat per patiētiā·quoaduscz iusticia cōuertat in iudiciū: deiceps adepta ra excellentiam· victoria vltimat pace pfecta·hoc opere a te instituto t mea pmissione debito: defendere adūsus eos qui conditori eius: deos suos p c ferunt fili carissime marcelline suscepi magnū opus t arduum ℣ deus adiutor noster· Nā scio quibus viribus opus sit vt persuadeat supbis: quāta sit virtᵃ humilitatis: qua fit vt oia terrena cacumina tēpali mobilitate nutātia· nō humano vsurpata fastu: sed diuina gratia donata celsitudo transcendat· Rex ei t conditor ciuitatis huiᵃ ō qua loqui instituimᵃ in scriptura populi sui: sniam diuine legis aperuit qua dictū est Deus supbis resistit: humilibus aūt dat graz Jaco. 4. j. Pet. 2. Hoc vero qō dei ē: supbe cp̄ aie spūs inflatus affectat: amatcz sibi in laudibus dicᵒ pcere subiectis t debellare supbos· Ūñ etiā de terrena ciuitate: q̄ cum dñari apetit: t si populi seruiāt ipa ei dominādi libidlo dñat·nō est pretereundū silentio: q̄d dicere suscepti huiᵃ opis ratio postulat t facultas dat· Ex hac nācz existunt inimici aduersos q̄s defendēda est dei ciuitas: q̄rum tñ multi correcto impietatis errore: ciues in ea fiūt satis idonei· multi vero in eā tantis exardescūt ignibus odioz tācz manifestis bñficijs redēptoris eiᵃ ingrati sūt: vt hodie contra eā linguas mouerent nisi ferrū hostile fugiētes i sacratis eius locis vitā de qua supbiunt inuenirent· An nō etiam illi romani xp̄i nomini infesti sunt: quibus ppter xp̄m barbari pepcerunt Testant hoc martyz loca: t basilice apl̄oz: q̄ in illa vastatione vrbis ad se confugientes suos alienoscz receperūt f Hucuscz cruē e tus seuiebat inimicus· ibi accipiebat limitem trucidatoris furoz f illo ducebant a miserātibᵘ hostibus· quibᵘ etiā extra ipa loca pepcerāt: ne in eos incurrerent q̄ sisem misericordiam nō habebant· Qui tñ etiā ipi alibi truces arcz hostili more seuientes: posteacz ad loca illa veniebāt vbi fuerat interdictū quod alibi iure belli licuisset: tota feriendi refrenabat imanitas et captiuādi cupiditas frāgebat· Sic euaserūt multi q̄ nūc xp̄ianis tpalibus detrahūt: et mala q̄ illa ciuitas ptulit xp̄o iputant Bona vero q̄ in eos vt viuerēt ppter xp̄i honorē facta sunt· nō imputāt xp̄o nr̄o ℣ fato suo: cuz poriᵒ deberēt si quid recte saperent: illa q̄ ab hostibᵘ aspa t dura ppessi sunt: illi diuine puidētie tribuere· q̄ solet corruptos hoim mores bellis emēdare atcz pterere· Jtēcz vitā mortaliū iustā arcz laudabilē talibᵘ afflictionibus exercere: pbataqz vel in meliora transferre: vel in his adhuc terris propter vsus alios detinere: Illud vero qō e is vel vbicunqz ppter xp̄i nomen: vel in locis christi nomini dicatissimis t amplissimis: ac p largiore misericordia ad capacitatē multitudinis electi: pter bellorz morem truculenti barbari pepcerūt: hoc tribuere tēporibus xp̄ianis: hinc deo agere gratias: hinc ad eius nomē veraciter currere: vt effugiant

Encid. 6

b Siue in hoc d temporum cursu ꝛc. Hoc dicit augustinus q; ciuitas dei habet duas partes quarū vna vocat eccleſia militās· t alia vocat triūphās si fine mūdi tota erit triūphās.

c Carissime marcellie ꝛc Jsti marcellio scripsit augustinus hos libros ō ciuitate dei cuius multe repiunt epistole ad augustinū t econuerso. Fuit autez marcellinus fm Orosiū libro. vij. vir tribunus prudens industrius t oim studiorum appetentissimus quē marᵘ comes vl zelo stimulatᵘ vel auro corruptus apud carthaginē interfecit

d Parcere subiectis ꝛc Jste versus est virgilij libro. vj. eneid. et loquitur de excellentia romanoz in armis t rebus bellicis. ac ipsoz modestia in regēdo subiectos versus aūt iste virgilij cū aliis versibz eius dē huc versū pcedentibz ponit ab augustio ifra libro. v. capitulo xij. vbi exponit. t ideo hic ptranseo. e Hucuscz cruentus ꝛc id est ad loca martyz t basilicas apostoloz in qbz saluabātur fugiētes. vt supra in historia captionis vrbis patuit.

f Illo duce. ꝛc. Sensus ē q; multi hostiū. i. gothorū tāte miserationis fuerunt erga eos q̄s intra vrbem repererūt q; dederunt eos ad loca martyz t basilicas apl̄oz ne forte si ab his qui minoris miseratōis erāt fuissent reperti extra illa loca fuissent trucidati. t tñ q; dā ex sic deducti t saluatis insultauerūt xp̄o suā

saluationem fato proprio adscripserunt. g Quod nomen multi rē. Sensus est q multi pagani reperti in vrbe iam capta finxerunt se xpianos saltem fieri. quia ad predictos loca ranc̄ christiani confugerunt. t sic saluati sunt. t tamen non minus postmodum detraxerūt christianis rḡibꝫ

Capitulū. II. g penas ignis eterni. g Quod nomen multi eorum mendaciter vsurparunt vt effugerēt penas presentis exitij. Nam quos vides petulanter t procaciter insultare seruis christi: sunt i eis plurimi qui illum interitum clademq; non euasissent nisi seruos christi se esse finxissent. Et nunc ingrata superbis atq; impiissima insania eius omnipotentis resistunt corde peruerso. vt sempiternis tenebris puniātur: ad quod nomē ore vel subdolo cōfugerūt. vel temporali luce fruerentur.

a Ot bella gesta rē. In b capitulo probat quicquid diximus in capitulo precedenti videlicet q liberatio t saluatio illoꝝ qui ad loca apostolorum t martyrum cōfugerunt sit ascribēda christo t temporibus christianis. Et hoc probat dupliciter. Primo per historias veteres. quia in nulla earum inuenitur vt patet q

Capitulum. II.

singulas discurrendo q hostes capta aliqua ciuitate q/cumque fugientibus ad templa deorum suorum. secus ārō factum est in captione vrbis de fugientibus ad loca apostolorum et martyrum. Secundo probat idem per virgilium cuius fuit apud romanos auctoritas maxima. qui dicit q fugientes ad aras deorum vel ad templa. ibi dem fuerunt ab hostibus interfecti. Et ad hoc probandum adducit augustinus duo exempla a virgilio sūpta. Primum exemplum est de priamo qui in troia tempore excidij troiani regnabat. qui ad aram iouis fugiens ibi dem trucidatus est. Unde quantum ad illud exemplum beatus aug⁹ alludens verbis virgilij dicit sic b Nō ne vidit eneas. priamumq; p aras rē. Virgilius ei cui⁹ verbis alludit hūs aug⁹ dic̄ sic. Vidi hecubā cētūmq; nurus. priamūmq; p aras Sanguine fedārē q̄s ipse sacrauerat ignis. Ista dic̄ ꝟgili⁹ in pſona enee errātis ea q̄ ipso p̄ te gesta sunt in captōne troie. Dicit ēn eneas se vidisse hecubā. vxorē scz priami t centū nur⁹ ei⁹ scz priami. i. centū vxores filioꝝ suoꝝ. Creditur ei a multis q centū filios habuit. qō vtrū sit verū certū nō est. Tñ legenti historiā de bello troiano quā scripsit dictis cretēsis. q in bello ex pte grecoꝝ cū suo rege scz idomeneo filio deucalionis q tūc in grecia militauit. apparebit eē verisile q tot filios habuerit. eo q turpis dicta historia in singulis pugnis t cōgressionibꝫ grecoꝝ t troianoꝝ multi filij priami corruerunt Vidit etiā ipsū priamū sanguine ꝓprio fedantē per aras ignes q̄s ipse sacrauerat. i. quibus sacrificijs vsus fuerat. Ad cui⁹ intellectū sciendū vt prefatus dictis cretensis refert in prefata historia. q p⁹ captā troiam filius achillis q̄ neoptolem⁹ t pirrhus noiatus est. priamum fugientē ad aras iouis t vtroq; manu retinētē. i. vtrāq; manū ad implorandū misericordiā extendentē sine vllo respectu honoris regij vel etatis senilis ibidē trucidauit Postmodū troianis q̄ in captēne vrbis grecis occurrent trucidatis. deliberauerūt greci quid de his agendū esset q̄ ad templa deoꝝ t aras fugerāt. t decretū ē a grecis cōcorditer q̄ taliter fugientes a templis t aris euellerētur t necarētur Quorum vero ad scōm exemplū supra dictum a virgilio dicit sug⁹ sic t Nōne diomedes t vlixes rē.

a Ista sūt a ꝟgilio libro scōo eneid. circa medium libri vbi imediate ārē dictos ꝟsus dicit sic ꝟgilius Tyrides etēm scelerū q̄ inuētor vlixes Fatale aggressi sacrato euellere templo Palladium cesis sūme custodibꝫ arcis rē. vt supra ab augustio introducta sunt.

b Diomedē appellat ꝟgili⁹ tyridez q̄si tydeidē id ē filiū tydei. Est ēn tyrides nomē patronymicū Ulixē aūt dicit sceleruz Eneid. 2

c Eodem.

inuentorē. q̄n veritate fuit homo praui ingenij t pnus ad scelera Ad intelligentiā tñ premisso⁹ versuū habēdā sciendū q̄ palladiū fuit quedā imago. id est effigies seu statua dee palladis q̄ t minerua est appellata De q̄ pal ladio narrat ouidius libro. vj. de fastis q̄ tpe Juli regis troianoꝝ qui fuit quartus a dardano a quo troiani di cūtur dardanides. palladium predictum cecidit de celo in summam arcem troie Consulitur sup hoc apollo q̄ respondit. q̄diu troia haberet palladium tamdiu staret eius imperium. Troiani ergo cum summa diligentia ꝛ habebant palladium in arce vsq; ad tempora priami regis qui aliquantulum negligentius illud seruabat. Aliud etiam sciendum est q̄ virgilius libro secundo eneidos introducit eneam narrantem didoni regine carthaginis ea que gesta sunt circa captionem troie. t inter ceteras in persona enee narrat q̄ greci desperantes t tedio diuturne obsidionis affecti simulauerunt reditum in patriam suam. cum tamen in rei veritate aliquantulum discedentes absconderunt se in quadam insula Tenēdo troie vicina. Erat autem grecus quidam sinon nomine qui promisit grecis q̄ fecerat eis aperiri portas troianas Hic ergo accedens ad troianos. sponte se obtulit capiendū vt cum rege priamo posset habere colloquium. quō habito dixit regi se fugisse a grecis timore vlyxis. promittēs coram populo q̄ indiceret sibi consilia grecorum qui inter ceteras retulit ea que in premissis versibus continentur. scilicet q̄ diomedes t vlyxes. quis fatorum t diuinum fuit vt audierat q̄ palladio translato transferretur imperium intrauerant vrbem latenter t ascendentes vsq; ad arcem. vbi fuit palladium. interfectis custodibus arcis rapuerūt effigiē palladis. id ē statuā vl imaginē eiꝰ audentes adhuc manibus cruētis tāgere virtutes ꝟgineas diue. i. virtutes dee palladis Sūt ārō virtutes q̄bꝫ vincit. id ē

alligatur capillatura. Utrū autez isti duo scz diomedes
z vlixes rapuerūt palladiū. vel eneas fugiēs illud cū ali
js troianis rapuerit. relict ouidi⁹ li. vj. de fastis sub du
bio. asserēs tñ p certo q suo tpe fuerit rōe i tēplo dee ve
ste. Cū quo ꝯcordat titus liui⁹ li. vj. de scō bello puni
co. Dīgis vero
cretensis narrat q⁹ añno troia /
nus ꝑpe patrie
pdito⁹ postq̄ cū
grecis ordinaue d
rat pditionē tro
ie. psuasit theāe
q fuit sacerdos
templi minerue
seu pallad⁹ vbi
seruabat palla/
diū q sibi illud e
traderet. pmittēs
sibi munera ꝯdo
na magⁿ si illud
faceret qō z fec̄.
quo facto ante /
nos tradidit illō
grecis. Deinde
post excidiū vr/
bis ortū est gran
de certamen sup
palladio inē aia
cem z vlixē vtro
q ipoz petente a
palladiuz z sua
merita allegante. Fauerunt vlyxi agamennon et mene/
laus frater Agamennonis maritu⁹ Helene eo q cum
Aiax Helenam originem tantorum malorum vellet in
terficere Ulixes eam liberauit saluauit. Aiaci vero fa
uerunt exercitus z reliqua multitudo ꝓpter beneficia
maxima ab ipo in necessitate percepta. tamē palladium
vlixes obtinuit quod aiax grauiter ferens patenter com
minatus est se velle iniuriam vindicare. postmodū aiax
clam de nocte ferro inuenitur interempt⁹. Orta vero se
ditione in exercitu contra vlixem ꝓpter necem aiacis de
qua suspectus habebatur apud exercitum. fugit vlyxes
p mare z palladiū dimisit penes diomedē. Dis concor
dat solinus li. iij. ca. ij. dicens q eneas cuz in italia appli
cuisset castra sua. posuit in agro laurentino. vbi dum si
mulacrū qō secum ex sicilia adduxerat veneri dedicaret
a diomede palladiū suscepit. d Nec tñ qō ꝛc. Ad
huius dicti intelligentiam sciendū est q illud virgilij scz
Ex illo fluere ac retro ꝛc. immediate sequitur post vir
gilij versus iam expositos. nam sinon de quo dictū est
continuando narrationem suam coram priamo dicebat
q postq̄ diomedes z vlixes ausi sunt tantum nefas cō
mittere vt scz rapent modo dicto palladium. pallas sic
trata grecis fuit q ab illo tempe spes danaū. id ē greco
rum cepit retro ferri z labi. z fluebat omnino spes eoruz
id est euanuit spes victorie. Beatus vero Aug⁹ dicit q
quicquid sit de veritate cōtenta in p̄cedentibus versib⁹
virgilij. cōstat tñ z certum est versos istos cōtinere flm
q⁹ postq̄ habuerūt greci palladiū ipi ceperūt troiā z va
stauerunt. eorū rege scz priamo interfecto.

custodibus arcis. Corripuere
sacrā effigiē: manibusq̄ cruēt⁊
Virgineas ausi diue ꝓtingere vit
tas. e Nec tñ qō sequit verū est
Ex illo fluē ac retro sublapsa re-
ferri: Spes danaū. Postea q̄p
pe vicerūt: postea troiaz ferro
ignibusq̄ delerūt: postea ꝓfu=
gientē ad aras ꝑamū obtrūca
uerūt. f Nec ideo troia pijt: q⁹ mi
neruā pdidit. Quid em̄ prius
ipa minerua pdiderat vt pīret.
An forte custodes suos? hoc sa
ne vez est. illis q̄pe interēpt⁊
potuit auferri. Neq⁹ ei hoies
a simulacro ꝑ simulacrū ab hō
nibus seruabat Quō g̃ coleba
tur vt pr̄iam custodiret z ciues
q̄ suos nō valuit custodire cu-
stodes. Capi. III.

a e a Nec quib⁹ dīis vrbē perdidit palladium. id est simulacrum palladis seu mi
nerue Capitulum. III
a Nec quibus dīis ꝛc. In hoc capitulo ostendit
e beatus augustinus per veteres auctores z scri
ptores romanos q dīi quos coluerūt non p̄nt
suos cultores de
fendē. z ō si nō
defendūt. nō est
dicenduz q⁹ ideo
non defendūt q⁹
a suis cultorib⁹
offenduntur. sed
hoc ē q⁹ defēdere
eos nō p̄nt. imo
magis indigēt de
fensiōe cultorum
suoz. In fine ꝓo
hui⁹ capli redar
guit aug⁹ inḡtitu
dinē coz q⁹ lz nō
cēnt xp̄iani. tñ si
mulātes se cē chri
stiāos saluari sē. ho. epi. 2
b Insup z sala
rē. Notādū est b
q⁹ oli apō roma/
nos doctores rece
pēt salariū suū ō
publico. i. ō bōis
cōtaris. z b vsq̄ Eneid. j.
ad p̄ns i mlt⁊ ita
lie citatib⁊ obtua

romani fuandaz se cōmēdasse
gaudebāt. O nimiū miserabilē
errorē. z nōb succēsent cū ō dīj
coz talia dicim⁹ nec succēsent
auctoribus suis. q̄s vt ediscē-
rent mercedem dederunt. Do
ctoresq̄ ipsos⁹ insup et salario b
publico z honorib⁹ dignissimos
habuerūt. c Nēpe apō virgiliū c
quē ꝑ̄es puuli legūt vt vide/
lz poeta magn⁹ oīmq̄ p̄clarissi
m⁹ atq̄ optim⁹ tener⁊ ebibitus
ānis nō facile obliuiōe possit a-
boleri. flm illō horatij⁹ Quo scel d
ē ibuta recēs fuabit odorē Te-
sta diu. Apō hūc g̃ virgiliuz nēpe
iuno iducit i festa troianis eolo
vētoz fgi aduers⁹ eos irritādo
dicere. e Gens inimica mihi tyr- e
rhenum nauigat equor. Ilium
in italiam portans. f victosq̄ f

tur c Nēpe apō fgi. ꝛc. Sciēdū ē q⁹ fgili⁹ tō p̄⁹ ali
is poc. vl⁊ scriptoribus romanis allegat ab aug. q⁹ ei⁹ apō
romanos ꝛ q̄s dīs putat fuit maioz auctoritas. Sic em̄
homer⁹ apō grecos habebat maxim⁹ poc. ita fgili⁹ apō
latinos. vñ dixit ō ipo ouidi⁹ sic. fgili⁹ magn⁹ nr̄ ꝓcessit
homero. Tm̄ ego virgilio naso poeta meo. Macrobi⁹
etiā sup somnū scipionis dicit fgiliū ē oēm̄ disciplina
rū peritissimū. Et octauian⁹ augustꝰ ei⁹ laudem singlare
carnē ꝓposuit pulcerrimū qō ꝓsueuit ꝑponi libris fgilij
flm illud horatij. d Quo scel ꝛc. Istō ē horatij epla. ij
e Gens inimica ꝛc. Isti sunt versus virgilij lib. j. enei
dos cito post p̄nciptū. Thyrrenū mare siue equor vo
cat virgilius mare tuscum. de quo dicit solinus li. vj. q⁹
a grecis vocat mare ionū vel thyrrenū ab italicis vero i
fernus. Est aūt mare qō attingit tuscia. et ptendit vsq̄
ad siciliā. Ilij vero ponit ꝑ ciuitate q̄ fuit in troia. naz
flm busiri troia fuit quedā regio in phrygia z iliū fuit ci
uitas p̄ncipalis illius regionis. tñ q̄nq̄ troia accipit ꝑ
ipa citate q̄ ilij ꝑprie vocabat. In ꝓposito ꝯo accipit
ꝑ ilienſibus. i. ꝑ ciuibus ilij. Fit aūt mentio in dictis ꝑ si
busde nauigatione enee z socioz suoz post euersionez
ilij in italiā. Et ꝯcordat ouidius li. iij. de fastis dicens.
Cū troiā eneas italos portaret in agros. Aug⁹ ꝯo addu
cit hic ꝑsus virgilij ad ꝓbandū q⁹ dīj troianoz nō potu
erūt seipos defendere. nā virgilius dicit troianoz pena
tes fore victos. f Victosq̄ penates. Sūt penates Penates
dīj ꝑuati. nā apō gētiles aliq̄ fuerūt dīj publici q scz gña
liter z cōiter a tota ciuitate vl regno colebantur. Aliqui
vero erant dīj ꝑuati quos scilicet quilibet instituit ꝑ
arbitrio voluntatis. et coluit in domo sua quasi i ꝑuate

capellis. Consueuerunt enī colere aīas parentū ꝛ pgenitorum vel amicoꝝ ·ꝛ eis in ppꝛiis domib⁹ vl̄ sacellis ·i· paruis edibus eis cōsecratis aut tectis vel arꝛis sacrificare ·ꝛ vocabātur tales dī penates· Dī ꝯo publici colebantur in templis· Ad plenioꝛem vero intelligentiam dictoꝝ versuum sciendū est q̄ potuerūt tuno nē deam cui attribuūt dīnium ꝛ regimen aeris· offē sam fuisse troianis hoc de cā· fingunt enī q̄ alexādro paridi qui helenā rapuit· filio scz regis priami· cū dormieret in q̄dam silua ppe troiam ida noīe apparuerūt tres dee sedentes iuxta fōtem tuno· pallas ꝛ venus· Dea ꝯo discordia piecit i fontem pomū aureū cui pomo inscriptū fuit· pulcriori hoc dee· Ex quo pulcrion hac occasiōe mote tres dee inceperūt cōtendere q̄ liberū enī eaꝝ se in pulchritudine alteri pferebat· Eligūt igit pfatū alexandrū in iudicem vt pomū ḡ decerneret pulchriori· q̄ decreuit illud veneri· propter q̄ venus p⁹ modū fauit troianis· Sed tuno et pallas irate conabantur in eoꝝ exterminium· Hanc fabulam seu delusionē diabolicā tangit beatus Aug⁹· in fra libro· xviij· ca· x· Premissos ergo versus dicit ỹgilius in pſona tunonis irate cōtra troianos· ꝛ cupientis submergere eneam ꝛ socios suos· mare tyrrhenum ꝛ sus italiam nauigantes· Et tō tuno alloquēs colū deū ventoꝝ· in cuius scz ptāte erat excitare ventos ꝛ tempestates in mari iuxta errorem gentiliū cō querit sibi de enea ꝛ socijs suis· ꝛ dicit sic· Eneas inimica ꝛc· vocans gentem inimicā sibi· gētē troianam· videlicet eneam ꝛ socios eius· g Sed hec tuno dicebat ꝛc· Rñdit tronice ad pfatū dictū tunonis q̄ dicebat scilicet penates troianoꝝ victos· pōt enī rñderi q̄ nō est standū dicto tunonis in ppositō· q̄ loq̄bat sicut irata troianis ꝛ mulier· ꝛ tō falsa ptulit cōtra penates eoꝝ· vt scilicet diceret eos victos mentita ex ira· Quia vero posset aliter ad pcedentia rñderi· tō Aug⁹· pbat q̄ penates troianoꝝ fuerunt victi alio testimonio nō suspecto· vicz testimonio enee troiani qui non potuit esse suspectus· ꝛ si cōtra penates troianoꝝ quicq̄ loqueret ppter duo· scilz q̄ troianus erat q̄ a virgilio sepissime vocat pius scz ppter pietatē quā oñdit tam erga deos q̄s sedule coluit q̄ etiam erga parentes· nam ꝛ deos ꝛ patrem suū cum arderet ciuitas ō incendio eruit· Introducit ḡ augusti· eneā apud virgiliū loquentē hoc mō·

Eneid· ꝛ penates· Ita ne istis penatib⁹ victis romam ne vinceretur: prudentes· cōmendare debuerūt· g Sed hec tuno dicebat vel ut irata mulier: q̄d loqueret h ignorās⁹ Quid eneas ipe pius toriens appellatus? Nonne ita narrat Panthus otriades arcē phebiq̄ sacerdos· Sacra manu victosq̄ deos paruūq̄ nepotem· Ipe trahit: cursuq̄ amens ad limina tendit· i Non ne deos ipos q̄s victos nō dubitat dicere: sibi potius q̄ se illi phibet ꝓmēdatos: cū ei ōr·⁹ Sacra suosq̄ tibi ꝓmēdat troia penates· Si igit ỹgilius tales deos ꝛ victos dicit: ꝛ vt vel victi quoquo mō euaderēt hoi commēdatos: q̄ demētia est existimare his tutoꝝ⁹ romā fuisse sapienter ꝓmissaꝝ: ꝛ nisi eos amisisset nō potuisse vastari? Immo vero victos deos tanq̄ pſides ac defensoꝝ colere: q̄d est aliud q̄ tenere nō numina bona ꝙ demonia mala? Quāto enim sapiētius credit romā ad istam cladē nō fuisse vēturā: nisi pri⁹ illi pisset: ꝙ illos poti⁹ oli fuisse pituros: nisi eos q̄tum potuisset roma seruasset? Nam quis nō cū aduerterit videat quanta sit vanitate ꝓsumptū: nō posse vinci ꝙ defensoꝛibus victis ꝛ iō pisse: q̄ custodes pdidit deos· cū vel sola potuerit esse causa peūdi: custodes habere voluisse pituros Nō itaq̄ cum de dijs victis illa ꝓscriberent atq̄ canerent poetas libebat mentiri: ꝙ coꝛdatos hoies cogebat veritas confiteri· Verum ista opoꝛtunius alio loco diligēter copioseq̄ tractanda sunt Nūc q̄ō instituerām de ingratis dicere hominibus parūq̄ explicē vt possum: qui ea mala q̄ ꝓ suorum moꝛ peruersitate merito blasphemantes patiunt: xp̄o i putāt· Q̄ aūt illis etiā talibus ppter xp̄m pcitur: nec dignantur attēdere: ꝛ eas linguas aduersus ei⁹ nomē demētia sacrilege puersitatis exercēt: q̄bus linguis vsurparūt mēdacit ipz nomē vt viuerēt· Vel quas linguas in locꝫ ei sacratꝫ metuēdo pꝛesserunt: vt illic tuti atq̄ muniti vbi ꝓpter euz illesi abhostibus fuere inde in eum maledictis hostilibus ꝓsilirent·

Capitulum· IIII·

k Jn eodē Sacra suosq̄ ꝛc· Sacra dicebātur oīa que cultui deoꝝ deputata fuerūt· Est aūt hic sciēdū q̄ sicut recitat virgilius· cum eneas ignarus insidiarum quibus nocte troia capta est· cepisset dormire in noctis illius ꝓncipio· apparuit ei Hector filius Priami quem

i Quid eneas ipe pius ꝛc· ista verba scz q̄d eneas ipe pius toriens appellatus· nonne ita narrat sunt ꝛba Augustini ea q̄ sequūt scz panth⁹ otriades ꝛc· sunt ꝛba virgilij li· ij· eneidos quos recitat ỹgilius q̄si plato ab enea q̄ dicit deos victos· igit ptz q̄ dī troianoꝝ in rei veritate a grecis victi fuerūt· ꝛ p̄ consequens nec se nec suos cultoꝛes defendere potuerūt Ad intelligentiam etiā istorum versuū sciendus est q̄ panth⁹ de quo fit hic mentio fuit filius vtriꝫ ꝛ tō dicit pāth⁹ otriades quasi de genere otriꝫ· Cū autem in arce troiana eēt tē plū phebi· i· apollinis· iste panth⁹ fuit ei⁹ sacerdos ibidē· q̄ cū videret ciuitatem iam captam dari incendio volēs seruare deos tam victos ꝛ puulū quēdam nepotē suū cū maxio cursu deos sacra manu id ꝓpꝛijs manibus cōsecratis deorum seruitio aspꝛauit ne pirent incendio i ·ſlōne deos ꝛc· Hic oñdit beatus Aug⁹ q̄ dī troiani quos postmodū habuerūt ꝛ coluerūt romani sicut magis indiguerūt custodiri a troianis q̄s troiani ab ipis dīs scz erant troeis ꝛ postq̄ erant romā translati magis indiguerūt custodiri a romanis q̄s romani ab eis· Q̄ vero indiguerūt custodiri a troianis dī troie fuerūt· pbat aug⁹ ꝙ vnuz versum virgilij qui bī li· ij· eneidos añ versus taz expositos qui talis est·

ebilles grecus pus interfecerat ⁊ dedit ei ꝓsiliū q fugeret vocās cū filiū dee scz veneꝛ seu natū ei dea scz venere. Fingit ei a poetꝛ q encas gen⁹ fuit ex anchise ⁊ venereꝫ hectoꝛ ꝓsuluit sibi q fugies portaret secū deos ⁊ sacra troianoꝝ. q: bostꝭ. i. exercit⁹ grecoꝝ iaz occupauerat ciuitatē. Virgilius ꝯ i ꝑsona hectoꝛis alloq̄ns encādicit. heus fuge nate dee teq̄ bis aut eripe flāmis. Hostꝭ hz muros ruit alto a culmie troia. Et p⁹ ea duob⁹ vbis inꝛpositis subtūgit vbi suꝛ supꝛapositū sic. Sacra suosq; tibi ꝯmēdat troia pēates tibi. s. eneee. Est tū aduertendū q hz vgili⁹ conꝛ nec excusare encā a pditiōe prie dicēs ipz ignaꝝ isidiaꝝ fuisse. tū in rei vitate sic narrat dares phrygi⁹ ⁊ dictꝭ cretēs i historijs qs scripserūt bello troiano. encas fuit ꝓsci⁹ pditiōis vbis troiane

a b i

[a] Psa vt dixit troia mr romani ppli: sacratis i locis deoꝝ suoꝝ munire ñ potuit ciues suos ab ignib⁹ ferroq; grecoꝝ. eos dē deos colētiū qui ēt iunonis asylo⁹ Custodes lecti phenix ⁊ dir⁹ vlyxes Prēdā asꝛuabāt hucvndiq; troia gaza Incēsis erepta adytis mēseq; deoꝝ Crateresq; auro solidi captiaq; vestꝭ Cōgerit. pueri ⁊ pauide lōgo ordine mres Stāt circū Electa ē videlz loc⁹ tāte dee sacrat⁹ ñ vñ captiuos ñ licet educe: ꝙ vbi captios liberet. ícludē. Cōpa nūc asylū illō ñ cuius libet dei gregal' vel ō turba pleb⁹ ꝙ iouis ipi⁹ sororꝭ ⁊ ꝓiugis ⁊ regie oim deoꝝ: cū me moꝛijs nꝛoꝝ apꝛoꝝ. Illuc incēsis tēplis ⁊ dijs: erepta spolia portabāt: nō reddēda' victꝭ ꝙ diuidēda victoꝛib⁹: huc aūt ⁊ qd alib⁹ ad ea loca cōptū ē ptinē: cū hōre ⁊ religioſissimo reportatū est Ibi amissa lꝫ fuata libertas ibi clausa lꝫ inf dicta captiuitas: ibi possidēdi a dñantib⁹ hostib⁹ ꝓmebāt: huc liberandi a mīfantib⁹ hostib⁹ ducebant. Postrēo illō iunonis tēplū sibi eligerat auarica ⁊ supbia leuiū grecoꝝ: istaꝭ cristi basilicas mia ⁊ hūilitas ēt ímanū barbaroꝝ. Nisi forte greci q̄dā i illa sua victoria tēplis deoꝝ cōiuꝝ pepcerūt: aꝛ illo ꝓfugiētes mīos victosq; troianos ferire vel captiuare ñ ausi sūt. Sz vgili⁹ poetaꝝ more illa mētitus ē. Immo vō more hostiū citates euertētiū ille descripsit.

c d e f g

[c] Quin ētā iunonis asylo ⁊c. Asylū ē loc⁹ refugij gaudēs imunitate. vñ i ꝓposito asylū iunonis vocat tēplū ei⁹. qō hz gauderet imunitate q̄ad troianos inf se. tū grecꝭ ñ ꝛimuserūt ꝓfugiētes ad ipz ímunitatē ꝓsecꝭ. Et lꝫ pbat aug⁹ p vsos sequentes

[d] Custodes lecti phenix ⁊c. Di vꝭ sꝭ vgilij lib. ij. eneid. vꝭ finē q̄ꝛ snia talē. s. q̄ postq̄ troia a grecis capta ē adyta. i. tēpla spoliata sūt ⁊ postmodū incēsa. Greci vō sic spoliauerūt ea q ipi ereripuerūt oēs diuitias ī eis reptas. ita vt ñ pcerēt nec mēs nec crateribus sed vasis tēpli ⁊ oīa q̄ rapuerūt siue ō tēplis siue ō alijs locis ⁊ pſoas mīez ⁊ pueroꝝ q̄s captiuauerāt ꝓportauerūt ad tēplū iunonis tāq; ad locū magis aptū p talib⁹ fuādis. duos vō posuerūt custodes q̄ omnia ibi cōgesta seruarēt. s. phenicē ⁊ dirū vlixē q erāt custodes lecti. i. ad lꝫ electi. Vñ ꝙrū ad custodes istos dic vgili⁹ loq̄ns i pſōa enee ista narrāt q custodes lecti. i. electi phenix ⁊ dir⁹ vlyxes pdā asserubant Quārū vō ad

Capi. III.

[i] Psa vt ⁊c. In lꝫ. c. oñdit b. aug⁹ q ꝙrū ad sūmtatē ptinēdā eccie xpianoꝝ mīū excellebāt tēpla deoꝝ. Nā eccie xpianoꝝ tpe captiōis vbis romāe a gothis defēdert ad se ꝓfugiētes ⁊ ipoꝝ bona illuc apportata vt supra dictū fuit i pmo ca. ⁊ i hīstoria captionis vbis. sz tēpla deoꝝ lꝫ ñ fecerūt. sic patuit ō templo iunonis q̄ deaꝝ ē maria. ⁊ alijs tēplis troianis q̄ nec bona troianoꝝ nec ēt pſonas eoꝝ potuerūt defendere a grecꝭ. quis a troianis. troianos forte defēdisſent. Eccie vō romāoꝝ defenderūt nō solū romanos a romānis. sz ēt a gothis. b Troia mr romani populi. lꝫ dic. q: fm oēs tractātes genealogiā ⁊ origine romanoꝝ. romāi descēderūt a troianis. q̄ cū enea venerūt in italiā. c Quin ētā iunonis asylo ⁊c. Asylū ē loc⁹ refugij gaudēs imunitate. vñ i ꝓposito asylū iunonis vocat tēplū ei⁹. qō hz gauderet imunitate q̄ ad troianos inf se. tū grecꝭ ñ ꝛimuserūt ꝓfugiētes ad ipz ímunitatē ꝓsecꝭ. Et lꝫ pbat aug⁹ p vsos sequentes

[d] Custodes lecti phenix ⁊c. Di vꝭ sꝭ vgilij lib. ij. eneid. vꝭ finē q̄ꝛ snia talē. s. q̄ postq̄ troia a grecis capta ē adyta. i. tēpla spoliata sūt ⁊ postmodū incēsa. Greci vō sic spoliauerūt ea q ipi ereripuerūt oēs diuitias ī eis reptas. ita vt ñ pcerēt nec mēs nec crateribus sed vasis tēpli ⁊ oīa q̄ rapuerūt siue ō tēplis siue ō alijs locis ⁊ pſoas mīez ⁊ pueroꝝ q̄s captiuauerāt ꝓportauerūt ad tēplū iunonis tāq; ad locū magis aptū p talib⁹ fuādis. duos vō posuerūt custodes q̄ omnia ibi cōgesta seruarēt. s. phenicē ⁊ dirū vlixē q erāt custodes lecti. i. ad lꝫ electi. Vñ ꝙrū ad custodes istos dic vgili⁹ loq̄ns i pſōa enee ista narrāt q custodes lecti. i. electi phenix ⁊ dir⁹ vlyxes pdā asserubant Quārū vō ad

locū vbi oīa fuabāt. i. ad quē portabāt fuāda dic sic Huc. i. ad asylū iunōis vndiq;. i. ex oī pte citat' troia gasa. i. diuine troiane. q̄ qdem troia gasa fuit erepta adyt⁹ mēsis Sic etiā mēse ꝺoꝝ crateresq; auros soli di. i. vasa aurea tēploꝝ captiuaq; vestis. ꝙgerit. i. torū illō ꝙgerebāt ī tēplū puarū. pueri ꝓ o ⁊ mres paruide stabāt in circuitu eoꝝ q̄ sic erāt ꝙgesta longo ordie Dic ꝙ q̄ ita bāt longo ordine ad denotandū q erat magna mīti tudo eoꝝ vt lōgū ordinē facerēt Est āt lꝫ aduertēdū q cū dic troia gasa troia ē trū syllabaꝝ. ⁊ tō versus ille bñ finit ⁊ cōplet. nā troia est dactilos pes ⁊ est ī ꝓposito adiecti ū ⁊ significat tō q̄ troiana

e Aditis ⁊c. Sciendū ē fm hug. q differētia ē iter lꝫ aditꝰ. tus. tui. ⁊ lꝫ adytū ti. nā aditꝰ ī masculio genē. idē ē q ingressus adytū ꝓ ī neutro genere ē locꝰ secretꝰ iuxta altare vñ dabāt rīsa. ꝺ: ab adcūdo per ꝓtrarū. q: nulli licebat locū istū adire nisi sūmo pōtifici q̄ rīsa deoꝝ ī media te suscipiebat. vñ signāt dic vgili⁹ q greci incēsis aditis eripuerūt bona tēploꝝ. vt er lꝫ magis appareat qō tēpla hēbāt ⁊ ptui. er q̄ locis illis q̄ ī tēplis erāt sacratissima scz ipis aditis nō pcebāt. Et p̄ dici q ipa tēpla ⁊ ipa intelligit vgili⁹ ipa tēpla tāq; ptes dignioꝛes.

f Crateresq; ⁊c. Sciendū ē q crater crateris ē idez q cratera cratere. vicz calix duas hñs ansas fm Isidoꝝ. tū in ꝓposito q crateres intelligūt q̄cūq; vasa tēploꝝ. ⁊ g Cōpara nūc asylū ⁊c. Sciēdū ē q inf ōes fuit apud romāos distinctio talis. q aliq erāt dij selecti q̄si seorsū electi ⁊ ꝑcipui q̄dā vō erāt dij gregales. id ē ignobiles ⁊ plebei et inferiores gradus Juno vero ō cutius asilo. i. templo iā facta est mētio nō fuit de nūero deoꝝ gregalū. imo fuit dea selecta ⁊ inter deas vidēbatur dignissima. nā cū iupiter esset oīm deoꝝ rex ⁊ princeps. ipsa fuit iouis soror ⁊ cōiunx. Vñ ouidi⁹ libro. vj. de fastis loquēs in ꝑsona iunonis sic dicit Regina vocoꝛ ꝓncepsq; dearum. De dijs vero gregalibꝰ pōt poni exemplū in pico ⁊ in fauno in quoꝝ persona loquens ouidius libro. iij. de fastis dicit sic Habent fines numina nostra suos. Dij sumus agrestes. Et quid dominamur in altis montibus arbitrium est in sua tecta tovi. Vult beatus augustinus dicere q illud templum quod sic cōtemnebatur a grecis non fuit asylium alicuius dei infumstatus. sed fuit templū iunonis que fuit maxima inter deas ⁊ lꝫ dicit Aug⁹ ne quis responderet q ideo contemnebantur templa q: non fuerunt nisi templa deoꝝ gregalium.

Capm. V.

Item more etiã ꝛc. In ꝟ cap. pbat aug⁹ q
q apud romanos tẽplis deoꝝ nõ pcebãt. et a ciuib⁹ romanis ꝛ pbat p eẽplũ de catilinã ciue romano. Ipe eñ pbantis. i. tẽplis non pepcit vt p salustiũ ptz excellentẽ histoziographũ romanoꝝ: Nã salustiꝰ in libro quẽ de gestis catilie scripsit q̃ vocat catilinarũ introduxit cesarẽ loquẽtẽ i senatu de ꝺiuratis cũ catilina q̃ cesar int̃ cetera dicit sic.

Sal. i ca.

a

b

c

b Rapi ỹgines ꝛc. vsq; ibi inclusiue. cruore atz luctu oia repleri. inter q̃ dicta bñ sic.

c Pbana atq; domos spoliari Et ꝓpter istõ dicũ ẽ ad ꝓpositũ Augu. Est autẽ hic ꝺsiderãdũ q̃ iste catilina cum eẽt romanꝰ ꝛ nobilis. naz fuit genere patriciꝰ. aspirabat od cõsulatũ bñs p parte sua mltos ꝺiuratos. Tractatum ỹ oẽ in senatu de istis cõiuratis q̃d agẽdũ eẽt. ꝛ sicdicit b Augꝰ. cesar cũ dicturꝰ eẽt suam sniaz cepissit mala q̃ facta sũt p catilinã ꝛ dcos ꝺiuratos interq̃ mala vnũ fuit q̃ pbana erãt spoliata. igr romãi ñ pepcerũt ꝓpijs pbãis qñ int̃ se hostilit agebãt. cãt hic aduertẽdũ q̃ salustiꝰ ponit sniaz triũ patrũ de dict̃ cõiuratis. vicz iulĩ silutani ꝛ Laĳ cesaris ꝛ marci catonis. Et i snia caĳ cesaris ponit fm salustiũ illa dca q̃ hic allegat b. augꝰ ꝛ nõ sẽ in snia caronis. ꝛ tñ libri cõiter bñt caronẽ vbi dicit hñe cesarẽ. Et cã ẽ vt credo virtũ scriptoꝝ q̃ ꝓpria noia ꝺsueuerũt scribi p vnicã ñ lraz vicz p ꝓmã lraz noiꝭ. ꝛ eadẽ ẽ ꝓma lra bꝰ noiꝭ cesar ꝛ bꝰ noiꝭ cato. ió forsan scriptores posteriores inuenientes nomẽ cesaris scriptũ p C. scripserũt ibi cato. ñ eñ credo augꝰ in noie errasse.

Item mo La. V
q rẽ etiã cesar sic scribit salustiꝰ nobilitate ỹitaz historicus: snia sua quã dẽ ꝺiuratis in senatu hũit ꝺmẽorare ñ ꝓtermittit Rapi ỹgines pueros diuelli liberos a pentũ ꝓplexu mfefamiliarũ patri q̃ victorib⁹. pbana atz ꝺomos spoliari: cedẽ ꝛ incẽdia fieri. Postrẽo armis cadauerib⁹ cruore atq; luctu oia repleri. Hic si pbana tacuisset: deoꝝ sedibus solere hostes pcẽ putaremꝰ ꝛ ꝟ nõ ab alienigẽis hostib⁹ ß a catilina ꝛ socijs eiꝰ nobilissimis senatorib⁹ ꝛ romãis ciuib⁹ romana tẽpla metuebãt. Sz bi vicz pditi ꝛ patrie patricide Capitulum. VI

Elid q̃ ꝓ mltas gentes q̃ int̃ se bella gesserũt ꝛ nusq; victis
q ꝺeoꝝ suoꝝ sedib⁹ pepcerũt nr fmo discurrat: Rõanos ipos videamꝰ: ipos inquã recolamꝰ respiciamusq; rõnos ó q̃ꝝ ꝓcipua laude dictũ ẽ. pcẽ subiectis ꝛ debellare supbos. Et q̃ accepta i

Eneiꝺ. 6 Sal. i ca.

c

iuria ignoscẽ ꝓualebãt q̃ pse qui. Qñ tot trãsalpq; vrbes vt late dñarent: expugnatas: captasq; euertert: legat⁹ nobis q̃ tẽpla excipe solebãt: vt ad ea q̃sq; ꝓfugisset liberaret. An illi faciebãt ꝛ scptores earũdem rex gestaz ista reticebãt. Ita ne ỹo q̃ ea q̃ laudarẽt maxie req̃rebant: ista ꝓclarissima scoz ipos pietatis ꝺicia ꝓterirẽt. Egre
d gi⁹ romani nois marcⁿ marcell⁹ q̃ syracusas vrbẽ ornatissimã cepit: refert eã prius fleuisse ruiturã ꝛ añ ei⁹ sanguinẽ suas illi lachrimas effudisse. Gessit ꝛ curã pudicicieẽt i hoste seruãde. Nã prius q̃ oppidũ victor iussisz inuadi ꝺstituit edicto ne quis corp⁹ libez violaret. Eversa ẽ tñ ciuitas more bellorũ: nec vspiã legit ab ipatore tãcasto atq; clemẽti fuisse ꝑceptũ: vt q̃sq; ad illũ vel illud tẽplũ fugissz abiret illes⁹. qũ vtiq; nullo mõ ꝓteriret: qñ ne ceius fletus: nec qũ edixerat pro pudicicia minime violando potuit taceri.

ciⁿ fuit ꝺ sulrõanorũ ãno scõi belli punici. cum decreta sibi eẽt a senatu sicilia ad regẽdũ ꝛ subiugãduz rebelles. Ait eo tpe cũ citas siracusana fauens hãnibali duci penoz rõanis rbellasset. marcⁿ marcellⁿ cepit cã machinis oppugnare. sz archimedes pbũs syracusanus oẽs eiⁿ consⁿ suo ingẽio frustrauit. Fuit enz hic archimedes ñ solũ magnⁿ astrologⁿ sz eẽt geometra ꝓfectissimⁿ. ꝛ machinaz belli earũ excogitator mirabil. pp qũ omissa expugnatione cũ machis. ꝛ tñ uauit obsidioz Et tãdẽ. vñ. anno scõi belli punici cepit syracusanã citatẽ op ulẽtissimã pti viri bⁿ pti ꝓditõe. ac pti p negligentiã ciuiũ. marcellⁿ q̃ ꝑma luce citatẽ ingressⁿ. sterit i loco vñ videt possz totã citatẽ ꝛ ꝓpatẽs fuke desolatõi citat̃. lacrimas fudit. Ad petitõz vo ciuiũ miaz peretũ ꝓcepit ne ꝺs corpⁿ m l r̃ libẽ vigilaret ꝺcedẽs vt oia alia ꝑde eẽnt cõia. et sac oia fulgo spoliãdi ab ipso ꝺsule fcã ẽ. ꝑmissa refert tit⁹ liuiⁿ de scdo bello punico li. xij. De lachrimis q̃s marcellⁿ fudit sup desolatõz citat̃ fuka. narrat valeriⁿ li. v. ca. j. addẽs sic i fine. Citas syracusana si tibi in colymẽ stare vas nõ erat. leuiter subtã mãsuetovictore ccidisti. De isto etiã marcello narrat valeriⁿ li. viij. ca. vij. q̃ capta citate ꝓcepit vt capiti archimedis ꝑceret nõ obstãte q̃ p archimedẽ fuisset diu eiⁿ victoria ipedita sz ꝟ ꝓceptũ effectu caruit nã cũ miles q̃dã spoliãdi gra domũ archimedis intrasset. iuenit eũ figuras in puluere scribẽtẽ miles vo stricto tenẽs gladiũ. ꝛ memor ꝓcepti dari scisitabat nomẽ eiⁿ q̃ nimis dẽscriptõe figuraz i puluere intẽrⁿ. nom̃ suũ ñ indicauit. sz ꝟ solũ militi rñdit Rogo te ne figuras istas disturbes. vñ mor obtrũcatⁿ a milite sãguine p ꝓpio liniamẽta figurarum confudit. Iste fuit archimedes q̃ ꝓmⁿ q̃draturã circuli repit de q̃ dic̃ aristot. in li. ꝑdicamẽtoz q̃ q̃uis cẽt scibil. tñ adhuc suo tpe ñ fuit scita. p vo er bis dcis q̃ marcellⁿ sz videret fu issedux pⁿ. tñ nõ phibuit. sz ꝺcessit spoliatõz tẽploz

Capi. VI.

Uid q̃ ꝓ mltas gẽtes ꝛc. In ꝟ ca. pbat augⁿ.
q q̃ romani nõ pcebãt tẽplis aliaz ciuitatũ q̃ñ eas cepant. Et ꝟ pbat Augⁿ dupl r. ꝓmo q̃ scptores romani nõ scripserũt de aliq̃ duce romano q̃ tẽplis aliaz citatũ pepcerit q̃stũcũq; conarent̃ scriptores ducẽ ꝺ quo scpserẽt extollere. scdo scpserẽt ꝺtrariũ vicz q̃ duces romani nõ pepcerũt tẽplis. vt patuit de marco marcello duce romão. ꝛ apd romãos laudabili q̃ ꝺcessit militⁿ suis spoliare tẽpla. vt j. dicetur. Et q̃ posset obĳci ꝺ illud qđ dictũ ẽ de ducibus romanis posset ei dici q̃ fabⁱ maxumⁿ dux romano

c Fabi⁹ tarētine c vbis rē. De isto fabio q̄ apud romanos dur marimus habit⁹ ē ꝓpē q̄ t fabi⁹ maxim⁹ appellat⁹ est. refert titus liui⁹ de scō bello punico libro. vij. q̄ factus cōsul parentū ciuitatē fauentē humanibili imperator penoꝛuz terra t mari oppugnauit. t tādē ꝓditione cuiusdam prefecti humanibilis cepit. postq̄ vero ciuitatem vastauerat eudem scribe inꝛogāri quid figuris deoꝛ faciēdū esset. rñdit eo mō q̄ hic recitat aug.

Capl̄m. VI.

q Uicqd ergoꝛē

In hoc capitulo ꝛcludit aug⁹ ꝛclusionez principaliter intentā a principio libri vsq̄ ad locū istum. Cetera patent.

Capitu. VIII

a Jcet aliq̄s cur

d ergo rē

In h̄ capitlo solui t aug⁹ questiōz quandā incidēter q̄ talis ē vidilicet qre de⁹ i pñti malis hoibus parcat cōcedendo eis bona tpalia t bonos
Ps. 88. affligit bona tpalia ab eis subtrahendo. Et soluit questionē in hoc capitulo generaliter q̄ ad bonos t malos In seq̄nti vo capitulo solu
Mat. 5. it eā specialit̄ q̄ ad bonos Et fac i hoc capl̄o duo q̄ ꝑmo resp̄dit

c Fabi⁹ tarētine euersoꝛ vrb a sil acroꝛ dep̄datoe abstinuisse laudat Nam cū ei scriba suggessisset q̄d ō signis ōoꝛ q̄ multa capta fuerāt fieri uberet: ꝓnētiā suā etiā iocādo ꝓdiuit. Quesiuit ei cuius modi eēnt t cū ei ñ solū mlta grādia: vex etiā renūciarēt armata: reliq̄m⁹ inq̄t tarētinis deos iratos. Cū igit̄ nec illi⁹ fletū: nec hui⁹ risū: nec illi⁹ castā mīam: nec h⁹ facetā ꝓnētiā: romāoꝛ rex gestaꝛ scp̄toꝛes tacere potuer̄t q̄n p̄mitteret si aliq̄b⁹ hoīb⁹ in honorē cui⁹ piā deoꝛ suoꝛ sic pepcisset vt i q̄cūq̄ tēplo cedē vl captiuitatē fieri ꝓhiberent. Capl̄. VII.

q Uicqd g vastatōis trucidatōis. dep̄datōis: vl ꝓcrematōis: afflictōis i ista recētissima romana clade cōmissū ē: feč ꝫ ꝓsuetudo belloꝛ Qz aūt moꝛe nouo factū ē: q̄ iusitata reꝛ facie inmanitas barbara tā mit̄ apparuit: vt āplissime basilice i plēde ꝓpo cui ꝓcer̄ eligerē tur t decernerēt: vbi nēo ferirēt: vñ nēo raperēt: q̄ liberādi mlti a mīcātib⁹ hostib⁹ ducerēt vñ captiuādi mlti nec a crudelib⁹ hostib⁹ abducerēt ꝫ xp̄i noi: ꝫ xp̄iano tpi tribuē dū: q̄sq̄s ñ videt cec⁹. q̄sq̄s videt nec laudat ingrat⁹: q̄sq̄s laudāti reluctat̄ isan⁹ ē. Absit: vt p̄udēs q̄squā ꝫ ferita ti iputet barbaroꝛ Truculētissimas t seuissimas mētes ille terruit: ille frenauit: ille mirabil̄r tpauit: q̄ ꝑ ꝓphetā tāto añ ꝓdixit Ulixtrabo i virga iniq̄tates eoꝛ: t i flagell̄ pctā eoꝛ: mīam aūt meā nō dispgā ab eis. Ca. VIII.

a Jcet aliq̄s. Cur ꝫ

d ista dīna mia etiaz ad ipios ingtosq̄ ꝑuenit? Cur putam⁹ nisi q̄ eā ille ꝑbuit q̄ q̄tidie facē oꝛi solē suū sup bōs t malos: t pluit sup iustos t iiustos Quis ei q̄dā eoꝛ ista cogitātes penitēdo ab impietate se coꝛrigāt: q̄dā xo sic apls dic. diuitias bonitat̄ t lōganimitatis dei ꝓtēnētes: fm duriciā coꝛdis sui t coꝛ ipenitēs thesauriz̄et sibi irā i die ire t reuelatōis iust̄ iudicij ōi: q̄ reddet vnicuiq̄ fm opa ei⁹. Cū patientia dei ad pniaz iuitat malos: sic flagellū ōi ad patiētiā erudit bonos. Jtēq̄ mīa dei fouēdos āplectit̄ bonos: sic seueritas ōi puniēdos coꝛripit malos. Placuit q̄ppe diuine ꝓuidētie ꝑparare i posteꝛ bona iustis q̄b⁹ ñ fruēr̄ iusti: t mala i pijs q̄b⁹ nō excruciabūt̄ bōi Jsta xo tpalia bōa t mala vtriscq̄ voluit eē cōia: vt nec bōa cupidi⁹ appetāt q̄ mali q̄z hr̄e cernunt nec mala turpit̄ euitēt: q̄b⁹ t bōi plexq̄ afficiūt Inter est āt plurimū q̄lis sit vsus reꝛuz q̄ ꝓspere: vl earū q̄ dicūt aduerse Nā bon⁹ tpalib⁹ nec bōis extollit̄: nec malis frāgit̄ Hal⁹ aūt tō huiuscemōi infelicitate punit̄: q: felicitate coꝛrūpit̄. Ondit tñ de⁹ sepe etiā i his distribuēdis euidēti⁹ opatiōez suam Nā si nunc oē pctm̄ manifesta plecteret pena nihil vltio iudicio refuari putaret̄. Rursus si nullum pctm̄ nūc puniret apte diuinitas. nulla eē ꝓuidētia dīna crederet̄. Sil̄r i reb⁹ scōis si non eas de⁹ q̄busdā petēnib⁹ euidētissima largitate cōcederet. non ad eum ista ptinere dicerem⁹. Jtēq̄ si oīb⁹ eas petētib⁹ daret. non nisi ꝓpt̄ talia p̄mia fuiendum illi eē arbitraremur. Nec pios nos faceret talis fuitus. ꝫ potius cupidos t auaros b Hec cū ita sint. q̄cūq̄ boni maliq̄ pit̄ afflicti sūt. nō iō isti distincti nō sūt. q: distictū ñ ē q̄ vtriq̄ ꝑ pessi sūt. Manet ei dissilitudo passioꝛ etiā i sūtudie passionū: t lz sub eodē toꝛmēto ñ ē idē xt⁹ t vitiū. Nam sicut sub vno igne aurū rutilat et palea fumat: t ꝫ eadē tribula stipule ꝓminuūt̄: fruīta purgāt̄: nec iō cū oleo amurca ꝓfūdit̄ q: eodē ꝑpōdere exp̄mit̄. ita vna eadēq̄ vis irruēs bōs ꝓbat. purificat: eligit̄: malos dānat. vastat t extinguat Uñ i eadē afflictōe mali deū detestāt̄ at q̄ blasphemāt. bōi āt p̄cāt̄ t laudāt Cū int̄ē: si q̄lia ꝫ q̄l̄ q̄sq̄ patiat̄: Nā pi motu exagitatū t exhalat horribil̄r cenū t suauit̄ fragrat vnguētū.

causas q̄re cōiter de⁹ permittit iustos in vita p̄nti magis affligi in bonis tpalib⁹ q̄z malos. Et huius reddit q̄nq̄z cās. q̄z p̄ma incipit ibi. Cur putam⁹ nisi rē. Scōa ibi Jtēq̄ misericoꝛdiarē Tercia ibi Jsti vero tpalia rē. Quarta ibi. Ondit tñ de⁹ rē. Quinta ibi. Sūmiliter in reb⁹ rē Deinde ibi

b Hec cum ita sint rē. Ostendit aug⁹ q̄ oīno alit̄ se habent boni in aduersis q̄z mali Et hec potest ē certa causa ꝓioris dicti. vt scilz de⁹ permittat affligi non solū malos sed etiam bonos vt ex diuerso modo se habē di i aduersis appareat diuersitas inter bonos t malos.

Rom. 2

Quare dñe mia malis bonis plerūq̄ parcit deus bō & mat bōs subtrahit & illis tribuit

Liber

Capm. IX.

a Uid igitur in illa rerum ꝛc. In hoc capitulo soluit ꝗstionem motã in precedenti capitulo specialiter quo ad bonos ꝛ loq̃tur de malis aduersis que boni specialiter patiebantur in vastatione vrbis a gothis. de quibus aduersis in hoc capitulo loquit̃ indistincte. ꝛ redit duplicẽ cãm ꝙre. s. aduersa cũ malis patiebant boni Sc̃dacã incipit ibi deide habent aliã. Reliq̃ sunt nota

Capitulum. IX.

a Quid igitur in illa q rerũ vastitate xp̃iani passi sunt. quod eis nõ magis fideliter ista cõsiderantibus ad ꝓfectũ valeret: Primo q ipa pcta quibus deus indignatus impleuit tam dira calamitatibus mũdũ humiliꝫ cogitãtes. q̃uis lõge absint a facinorosis: flagitiosis atq; ipijs: tñ nõ vsq; adeo se a dilectis deputãt alienos. vt nec talia ꝑ eis mala ꝓpeti se iudicent dignos. Excepto ei q vnusq̃sq; (quãlibet laudabiliꝫ viuẽs) cedit in quibusdã carnali concupiscẽtie: ꝛ si nõ ad facinora immanitatẽ ꝛ gurgitẽ flagitioꝝ atq; ipietatis abominationẽ. ad aliq̃ tñ pcta vel rara vel tãto crebriora q̃nto minora hoc ꝙ excepto: q̃s tandẽ facile repiꝫ q eosdẽ ipsos ꝓpter quoꝝ horrendã supbiã: luxuriã ꝛ auariciã: atq; execrabiles iniq̃tates ꝛ ipietates: deꝰ sicut minãdo ꝓdixit: ꝓterit ꝛras. sic habeat vt habẽdi sũt: sic cũ eis viuat. vt cũ talibus viuendũ est: Plerũq; eñ ab eis docẽdis. admonendis. aliquando etiã obiurgãdis. ꝛ corripiendis male dissimulaꝫ: vt cũ laboris piget. vel cũ os eoꝝ corã quibꝰ sumus verecũdamur offendere. vel cũ eoꝝ inimicitias ꝺuitamus. ne ipedeãt ꝛ noceãt i istis tpibꝰ rebꝰ: siue q̃s adipisci adhuc appetit nr̃a cupiditas: siue quas amittere formidat infirmitas. ita vt q̃uis bonis vita maloꝝ displiceat. ꝛ io cũ eis nõ icidãt i illã dãnatõem: q ꝓ hãc vitã talibꝰ ꝓparaꝫ. tñ qz ꝓpterea pctis eoꝝ dãnabilibꝰ pcũt dũ eos i suis ꝛ leuibꝰ ꝛ venialibꝰ metuũt iure cum eis tpaliꝫ flagellanꝫ. q̃uis i eternũ minẽ puniãꝫ. Jure istã vitã qñ diuitꝰ affligũt cũ eis amarã sentiũt: cuiꝰ amãdo dulcedinẽ peccantibꝰ eis amari eẽ noluerũt. Mã si ꝓpterea q̃sq; obiurgãdis ꝛ corripiẽdis male agẽtibꝰ pcit. qz oportunitꝰ tps inq̃rit. vt eisdẽ ipis metuit ne deteriores ex ꝟ efficiãꝫ. vt ad bonã vitã ꝛ piã eruditos ꝑdiãt ifirmos alios ꝛ ꝑmãt atq; auertãt a fide. nõ videꝫ eẽ cupiditaſ occasio. ꝟ ꝓsiliuz caritaſ. illõ ẽ culpabile: q hi q dissiliꝫ viuũt. ꝛ a maloꝝ factꝭ abhorrẽt. parcũt tñ pctis alienis q̃ de docere aut obiurgare deberẽt: dũ eoꝝ offensiões cauẽt ne sibi noceãt in his rebꝰ quibꝰ licite boni atq; inocẽt vtunꝫ. ꝟ cupidi q̃ oportebat eos q̃ ita modo pegrinãꝫ. ꝛ spẽ supne ꝓfiẽ ꝑ se gerũt. Mõ solũ q̃ppe ifirmiores vitã ducẽtes ꝓiugalẽ. filios hñtes vel hꝛe cupiẽtes. domos ac familias possidẽtes. q̃ s apls i ecclia alloquiꝫ docẽs. ꝛ monẽs quẽadmodũ viuere deberẽt vxores cũ maritis: ꝛ mariti cũ vxoribꝰ. ꝛ filij cũ pentibꝰ pentes cũ filijs. ꝛ fui cũ dñis. et dñi cũ fuis: multa tpalia. multa frena libẽter adipiscũꝫ ꝛ moleste amittũt. ꝓꝛ q̃ nõ audent offẽdere hoies. q̃ꝝ sibi vita ꝓtamiatissima ꝛ cõsceratissima displicet vexetiã bi q̃ supiorẽ vite gradũ tenẽt. nec ꝓiugalibꝰ vicuꝫ irretiri sũt. ꝛ victu puo ac tegumẽto vtũꝫ. plexq; sue fame ac saluti dũ insidias atq; ipetꝰ maloꝝ timẽt ab eoꝝ reꝑhẽsiõe sese abstinẽt. Et q̃uis ñ itñ eos metuãt vt ad silia ꝓpetrãda q̃buslibet coꝝ terroribꝰ atq; iprobitatibꝰ cedãt. ea ipa tñ q̃ cum eis ñ ꝓpetrãt nolũt plexq; corripe. cũ fortasse possit aliq̃s corripiẽdo corrigere. ne si ñ potuerint sua salꝰ ac fama i piculũ exitiũq; pueniat. Hoc ñ ea ꝓsideratõe q̃ suã famã ac salutẽ videt esse necessariã vtilitati eruditoꝝ hoim. ꝟ ea potiꝰ infirmitate q̃ delectat lingua blanditẽa ꝛ humanus dies. ꝛ reformidaꝫ vulgi iudiciũ ꝛ carnis excruciatio vel pemptio. Hẽ ꝓpter q̃dã cupiditaſ vincula: nõ ꝓpter officia caritatis. Mõ mihi itaq; videꝫ hec pua eẽ cã q̃re cum malis flagellenꝫ ꝛ boni: q̃ñ deo placet ꝑditos moꝝ etiã tpaliũ penaꝝ afflictõe punire. Flagellanꝫ eñ siꝫ. nõ qz siꝫ agũt malã vitã. sed qz siꝫ amant tpalẽ vitã: nõ quidẽ eq̃liꝫ ꝟ tñ siꝫ quã boni ꝓtenere deberẽt. vt illi correpti atq; correcti ꝓsequerenꝫ eternã: ad quã cõsequendã si nollent esse socij. ferrenꝫ ꝛ diligerenꝫ inimici. qz donec viuũt. sp incertum est vtrũ voluntatẽ sint in melꝰ mutaturi. Qua in re nõ vtiq; parẽ. ꝟ longe grauiores habẽt causam: quibꝰ ꝑ ꝓphetã dr. Ille q̃dem in suo pcrõ moriet: sãguinẽ aũt eius de manu speculatoris requram. Ad hoc eñ speculatores hoc est ꝓꝛ ꝓpositi ꝓstituti sunt in ecclijs. vt nõ parcãt obiurgãdo pctã. Nec io tñ ad huiuscemodi culpa penitus alienꝰ est qui licet ꝓpositus non sit: in eis tñ q̃bus vite huiꝰ necitate ꝓiungiꝫ multa monẽda vel arguẽda nouit: ꝛ negligit: deuitãs eoꝝ offensiones ꝓpter illa q̃bus in hac vita nõ vt debuit vtiꝫ. ꝟ plus q̃ debuit delectaꝫ Deinde hñt aliã cãm boni qui re tpalibꝰ affliganꝫ malis. quale habuit iob. vt sibi ipi humanus animꝰ sit ꝓbatus ꝛ cognitꝰ. quãta ꝛ rute pietatis gratis deũ diligat. Quibꝰ recte ꝓsideratis atq; pspectꝭ. attẽde vtruz aliq̃d mali acciderit fidelibꝰ ꝛ pijs q̃ eis nõ in bonũ vertereꝫ: nisi forte putandũ est apostolicã illam

La. X. a Vbi a serūt oīa que habebant ⁊c. In b ca. incipit b. augusti. agere distincti de aduersis q̄ boni passi sūt tpe illi⁹ vastatōis. distīguit eī aug⁹ illa aduersa ⁊ ea psequitur in speciali. psequit po in hoc cap̄. duo mala bonis illata. vnū fuit spoliatio bonorū tempoalū. et huius redit triplicē. q̄ rationē. q̄ re scz deus hoc permisit. quaz secunda causa seu ratio tangit. ibi. Illi aūt in firmiores ⁊c. Tertia tangit ibi. b Hec q̄ de suis faciebāt ⁊c. vbi aug⁹. facit mentionez de paulino nolensi episcopo qui sibi nihil reliquerat auferendū posteā eū i exemplū solū ⁊ non intēdēs dicere q̄ ipe a gothis passus sit. nam de isto paulīo scribit paulo⁹ diaconus in hi storia romanoz. li. xviij q̄ p⁹ captō

vacare sniam vbi ait. Scim⁹ q̄n diligentibus deum omnia cooperant in bonum.

Capitulum. X

a Diserūt oīa que habebāt Vnūqd fidem. Vunquid pietatem. Vunquid interioris hominis bona qui est ante deum diues. Hec sunt opes xp̄ianoz̄um: quib⁹ opulentus dicebat apostolus. Est aūt quest⁹ magnus pietas cum sufficientia. Nihil eīn intulimus in hunc mundum: sed nec auferre q̄d possumus: habentes autem victum ⁊ tegumētum: his contenti sumus. Nam qui volunt diuites fieri incidunt in temptationem ⁊ laqueum ⁊ desideria multa ⁊ noxia: que mergūt homines in interitū ⁊ perditionem. Radix enīz est oīm malorum auaricia: quam quidem appetentes a fide pererrauerunt: ⁊ inseruerunt se doloribus multis. Quibus ergo terrene diuitie illa vastatione perierunt: si eas sic habebant q̄cadmodum ab isto fortis paupe: intrus diuite audierant. id est si mundo vtebant tanquā nō vtentes. potuerunt dicere: quod ille grauiter tempratus ⁊ minime supatus. Nudus inquit exiī de vtero matris mee: nud⁹ in terram reuertar: dñs dedit dñs abstulit: sicut dño placuit ita factum est: sit nomen dñi benedictuz. Ut bonus seruus magnas facultates haberet: ipsam sui dñi voluntatem cui pedisse quus mente diuesceret: nec contristaretur eis rebus viuēs relictis quas fuerat cito moriēs relicturus. Illi aūt infirmiores q̄ terrenis his bonis q̄uis ea nō preponerent xp̄o: aliquātula tū cupidi: ate coherebant: quātū hec amando peccauerint: perdendo senserunt. Tantū quippe doluerunt: quātū se doloribus inseuerant: sicut apostolum dixisse supra cōmemoraui. Oportebat eīn vt eis adderet etiam experimentoz̄um disciplina quibus fuerat tamdiu neglecta verboz̄um. Nam cum dixit apostol⁹ Qui volunt diuites fieri in temptationem incidunt ⁊c. profecto in diuitijs cupiditatem reprehendit nō facultatem quam p̄cepit alibi diuitibus huius mundi non superbe sapere: neq̄ sperare in incerto diuitiarum suarum: sed in deo viuo qui p̄stat nobis oīa abūdanter ad fruendum: bene faciāt diuites sint in opibus bonis: facile tribuant: cōmunicent: thesaurizent sibi fundamentū bonum in futurum: vt apprehendant veram vitam. b Hec q̄ de suis faciebāt diuitijs magnis sūt lucrī leuia dāna solati: plusq̄ letati ex his q̄ facile tribuēdo tuti⁹ seruauerūt: q̄ ptristati ex his q̄ timide retinēdo facili⁹ amiserūt. Hoc eīn potuit in fraudire: q̄ piguit ide trāsferre. Nā q̄ recepert p̄si liū dñi sui dicētis. Nolite p̄dere vobi ira thesauros: vbi tinea ⁊ rubigo exterminat ⁊ vbi fures effodiūt ⁊ furant. Thesaurisate vobi celo thesauros q̄ fur nō accedit neq̄ tinea corrūpit vbi eīn est thesaur⁹ tuus ibi erit ⁊ cor tuū: tribulatōis tpe pbauerūt q̄ recte sapuerint nō ptemnendo veracissimū p̄ceptorē: ⁊ thesauri sui fidelissimū inuictissimūq̄ custodē. Nā si multi stgauisi ibi se habuisse diuitias suas q̄ cōtigit vt hostis non accederet q̄to certi⁹ ⁊ securi⁹ gaudere potuerūt q̄ monitu sui dei illuc migrauerant q̄ accedi oīno non posset. Vñ paulin⁹ nr̄ nolēsis eps ex opulētissimo diuite: volūtate paupez̄rim⁹: ⁊ copiosissime scrūs: qū ⁊ ipam nolā barbari vastauerūt: cū ab eis teneret sic in corde suo: vt ab ea postea cognouim⁹ p̄cabat. Dñe: nō excrucier ꝓpter aur̄ ⁊ argentū. Ubi enim sint oīa mea tu scis. Ubi enim habebat oīa sua vbi eū p̄dere ⁊ thesaurizare ille monuerat qui h̄ mala mūdo vēntura p̄dixerat. Ac p hoc q̄ dño suo monēti obedierāt vbi ⁊ quō thesaurizare deberēt: nec ipas terrēas diuitias barbarī incursantib⁹ amiserūt. Quos āt nō obedisse penituit q̄d de talib⁹ reb⁹ faciēdū eēt si ñ p̄cedēte sapia: p̄nte certe expientia didicerī. c At ei q̄dā boni etiā xp̄iani torm̄ētī exciuciati sūt: vt bōa sua hostib⁹ p̄derent: illi vero: nec p̄dere nec p̄dere potuerūt bonū: q̄ ipsi boni erāt. Si aūt torqueri q̄ māmona iniq̄tatis p̄dere maluerūt: boni nō erāt. Admonēdi aūt fu erāt q̄ tāta patiebāt p auro q̄nta eēnt sustinēda p xp̄o vt eū poti⁹ diligere discerēt q̄ p se passos eterna felicitate ditaret: nō aurū ⁊ argentū p quo pati miserrimū fuit seu mētiendo occultaret seu vex dicēdo p̄deret. Nāq̄ int tormēta nemo xp̄m p̄fitēdo amisit nemo aurū nisi negando seruauit. Quo circa vtiliora erant fortasse tormēta: q̄ bonū incorruptibile amādū docebāt q̄ illa bona q̄ sine vllo vtili fructu dños sui amore torq̄bant. Sed q̄dā etiā nō h̄ntes q̄ p derēt dū non credunt torti sūt. Et hi forte haberi cupiebāt nec scīā volūtate paupes erāt: quibus demonstrandum fuit: non facultates sed ipsas cupiditates talibus esse dignas cruciatibus. Si vero melioris vite proposito reconditum aurum argentumq̄ non habebant nescio quidem vtrum cuiq̄ talium acciderit: vt dum habere creditur torqueretur. Verūtamen etiam si accidit profecto qui inter illa tormenta paupertatem sanctam confitebatur christum cōfitebatur. Quapropter ⁊ si nō meruit ab hostibus credi. non potuit tamen sancte paupertatis confessor sine celesti mercede torqueri.

nē vbi a gothis de q. s. sepe dictuz est expletis xiij. ānis. itez capta ē vbs a gcyserico rege vādaloz̄uz. Relicta ro postmodū vbe vāda li ⁊ mauri p cāpaniā se effūdentes tandē nolā ciuitatē dilectissimā prostrauerunt. Inter has ro ꝓcellas vir pīssimus paulinus nolane vbis epūs postq̄ d̄c/quid habuerat vel habere potuit i redēptōz captiuoz expēderat. tādem ad pedes cuiusdā vidue cui⁹ filius captiu⁹ in affrica tenebat. illuc cū ea se trāstulit ⁊. p filio eius cui dā viro barbaro i seruitū se tradidit ō isto sācto paulino tractat gregoz̄. li. iij. dialogoz̄um. narrās magis diffuse ea q̄ scribit ō ipo paul⁹ Deide i fra bi scilicet. c At eīn q̄dā bōi. p se quit scōm malū illoz̄ xp̄iāis vicz torsionē nāliq̄ torq̄bātur vt p̄deret bōa sua ꝓ toti⁹ ca.

Capi. XI

a Ultros ꝯ
m dunt chri
stianos.
ꝛc. In ꝫ capitu
lo prosequit au
gustinus tertiꝫ
malum christia
nis illatum. scili
cet famem quam
multi passi sunt
ꝛ reddit causam

Cap̃. XII.

a T enim i
a tanta ꝛc.
In hoc
capitulo prosecꝫ
tur augustinus
quartum malum
christianis illatũ
videlicet carenti
aꝫ sepulture ostẽ
dens q̃ talis carẽ
cia non est per se
maluꝫ illius qui
iam mortuus est
ꝛ insepultus abꝫ
citur. verum est
tamen quod per
accidens nocet
quando scilicet ꝑ
subtractiones se/
pulture subtra/
huntur suffragia
que fiunt pro se/
pultis speciali/
ter in determina
to loco. ꝛ etiam
subtrahitur occa
sio orandi pro in
sepultis que da/
tur orandi pro se
pultis in certo lo
co. dum scilicet
ex loco sepultu/
re reducitur quã
doq̃ quis in me/
moriaꝫ ibi sepul
ti. tamẽ gentiles
quidam putabãt
q̃ carentia sepul
ture per se ꝛ dire
cte obesset mor/
tuis. vt patet ꝑ
virgilium libro.
sexto eneidos. q̃
dicit q̃ animę in
sepultorum do/
Luc. 16. nec sepeliantur
errant centuꝫ an

Capituium. XI.

a Ultros inquiunt eti
m am christianos fa
mes diuturna vasta
uit: ꝫ quoq; in vsus suos bo
ni fideles pie tolerando ver
terunt. Quos enim fames
necauit malis vite hui⁹ sicut
corpis mꝓb⁹ eripuit. Quos
aũt nõ necauit docuit ꝑcius
viuere: docuit ꝓductius ie
iunare. Sed eni multi etiaꝫ
xp̃iani interfecti sunt: multi
multarũ mortium feda vari
etate cõsumpti. Hoc si egre
ferendum est omnib⁹ qui in
hanc vitã ꝑcreati sunt vtiq;
cõmune est. Hoc scio: nemi
nem fuisse mortuũ qui nõ fu
erat aliq̃ moriturus. Finis
aũt vite: tam longam q̃ breꝫ
uem vitã hocidem facit. Me
q̃ enim aliud melius aliud
deterius: aut aliud maius et
aliud breuius ẽ: quod iaꝫ pa
riter nõ est. Quid aũt inter
est quo mortis genere vita
ista finiatur: q̃ ille cui finit:
iterum mori nõ cogitur? Cũ
aũt vnicuiq; mortalium sub
quotidianis vite huius casi
bus innumerabiles mortes
quodãmodo cõtinentur: q̃
diu incertũ est quenam eaꝝ
ventura sit. Quero vtrũ sa
tius sit vnam perpeti moriẽ
do: an omnes timere viuen
do. Recignoro q̃ inerti⁹ eli
gatur diu viuere sub timore
tot mortium: q̃ semel moriẽ
do nullaꝫ deinceps formida
re. Sed aliud ẽ quod carnis
sensus infirmiter pauid⁹ re
fugit: aliud quod mentis rõ
diligenter enucleata cõuin
cit. Mala mors putanda nõ
est quam bona vita precesse
rit. Neq; enim facit malam
mortem: nisi quod sequitur
mortem. Non itaq; multum
curandum est eis qui neces
sario morituri sunt: quid ac
cidat vt moriantur: sed mo
riendo quo ire cogant. Cũ
igitur christiani nouerit lon
ge meliorem fuisse religiosi
pauperis mortem inter lin
gentium canum linguas: q̃
impij diuiti in purpura ꝛ bis
so horrenda illa genera mor
tiuꝫ quid mortuis obfuerũt
qui bene vixerunt
nis circa fluuiuꝫ
infernalẽ. q̃ ap
pellatur cocytus
ꝛ circa stigias pa
ludes. nec possũt
infra centum an
nos transire ad
sedes optatas.

Capitulum. XII.

a T enim in tanta strage cadaueruꝫ
a nec sepeliri potuerunt. Neq; istud
pia fides nimium reformidat: tenẽs
predictum. Nec absumentes bestias resurrec
turis corporibus obfuturas: quorum capill⁹
capitis nõ peribit nullo modo diceret veritas
Nolite timere eos qui corpus occidunt: aiam Mat. jo.
aũt non possunt occidere: si q̃q̃ obesset futu
re vite q̃q̃d inimici de corpibus occisoꝝ face
re voluissent. Nisi forte q̃spiam sic absurdus ẽ
vt ꝓtendat eos qui corpus occidunt non debe
re timeri ante mortẽ: ne corp⁹ occidãt: ꝛ time
re debere post mortem ne corpus occisum se
peliri non sinant. Falsum est ergo q̃d ait xp̃s:
qui corpus occidũt ꝛ postea nõ habent q̃d fa
ciant: si habent tanta q̃ de cadaueribus faci
ant? Absit vt falsum sit q̃d veritas dixit. Dictũ
est eñ aliquid eos facere cum occidunt: quia
i corpe sensus est occidẽdo: postea vero nihil
habere quid faciant: q; nullus sensus est i cor
pore occiso. Multa itaq; corpa xp̃ianoꝝ terra
nõ texit: sed nulluꝫ eoꝝ quisq̃a celo ꝛ a terra
sepauit: quam torã implet p̃sentia sui q̃ nouit
vnde resuscitet q̃d creauit. Dicit quidem in
psalmo. Posuerũt mortalia seruorum tuorum Ps. 78.
escam volatilibus celi: carnes sanctorum tuo
rum bestijs terre. Effuderunt sanguinem eo
rum sicut aquam in circuitu hierusalem: ꝛ nõ
erat qui sepeliret. Sed magis ad exaggeran
dam crudelitatem eorum qui ista fecerũt: nõ
ad eoꝝ infelicitatem q̃ ista perpessi sunt. Quã
uis eñ hec in cõspectu hominum dura ꝛ dira
videanꝫ. Sed preciosa in conspectu dñi mors Ps. lxv.
sanctorum eius. Proinde omnia ista. id est cu
ratio funeris. conditio sepulture. pompa exe
quiarum: magis sunt viuorum solatia q̃ subsi
sidia mortuorum. Si aliquid prodest impio se
pultura p̃ciosa: oberit piovilis aut nulla. Pre
claras exequias: in conspectu hominuꝫ exhi
buit purpurato illi diuiti turba famulorum:
sed multo clariores in conspectu domini vice
roso illo pauperi ministerium prebuit angelo
rum: qui eum non extulerunt in marmoreum
tumulũ. sed in abrae gremiũ sustulerũt. ridẽt
Hilli. ꝓtra q̃s defẽdẽdã suscepim⁹ ciuitatẽ dei.

b Uerūm sepl'ture curā ēt. Ex emplū ad istō bētur ī seneca q̄ libro de remedio fortuitoꝝ multiplicat' oñdit q̄ carēria sepulture ē c pulpendēda. virgilius etiā nō obstantibus q̄ vinxit de insepultorū pena t impijs dimēto. libro. vj. tñ libro scō eneidos dicit sic facilis iactura sepl'chra Ualeri⁹ etiā libro. vj. narrat de theodoro q̄ regi lisimacho p̄cipiēti vt cruci affigeretur. rñdit. terribilis sit hec crux purpuratis tuis. mea vo nihil interest humi an sublime putrefiā. c Lelo tegitur tē Istud ē dictū lucani li. vij. Est aūt verna ꝓprie ꝑm hug. et papiā. vas q̄ de functoꝝ corpib⁹ ꝑdendis seruire solebat cōsueuerūt eñ antiq̄tus romani mortuorū corpa cremare t postmodū collectos cineres cremati corpis ī vase ꝑseruare. quod vas vrna vocabatur vñ recipitur vrna generalit̄ ꝓ sepulchro

Lap'm. XIII.

Ecidoneū tñ ꝓtēnēdat̄ē

Mat. 26

In h̄ capit'lo excludit aug⁹ errores q̄ posset oriri ex dictis in p̄cedēti capitulo q̄ ei dicit. q̄ sepl'ture carēria ñ obest defuncto. posset aliq̄s credere q̄ corpa mortuoruꝝ

Lo. 2712

b Uerūm sepl'ture curā ēt eorum ꝑbi contemptū ert t sepe vniuersi exercit⁹ dū ꝑ frena parta morerēt. vbi p⁹ ea iacerēt. vl q̄b⁹ bestijs esca fierēt nō curāt. Uicuitq̄ ō hac re poet' plausibl'r dicere c Lelo tegit q̄ ñ hz vrnā. Quāto mi n⁹ dīt ō corpib⁹ ī sepult' ī sultare xp̄iānis. q̄b⁹ t ip̄i⁹ carnis t mēbroꝝ oīm reformatio ñ solū ex tra. vetereꝝ ex alioꝝ elemētoꝝ secretissimo sinu q̄ dilapsa cadauera recesserūt ī tpis p̄cto reddēda t reiterāda ꝓmittit̄

Lap. XIII

Ecideo tñ cōtemnēda t abijcienda sunt corpa defunctorum martiꝝ iustoꝝ atq̄ fideliū. quib⁹ tanq̄ organis t vasis ad opa bōa opa. scūs vsus ē spūs. Si eñ paterna vestis t anul⁹ ac si q̄d hmōi tāto cari⁹ ē posteris. q̄nto ergā pentes maiores extitit affect⁹ nullo mō ipa spernāda sūt corpa q̄ vtiq̄ multo familiari⁹ atq̄ ꝓiūct⁹ q̄libet ī dumēta gestam⁹ Hec ci ñ ad ornatū vl adiutoriū q̄ adhibetur extrinsec⁹. ꝑtinēt ad ip̄az naturā hoīs ꝓtinēt. Uñ t antiq̄ iustoꝝ funera officiosa pietate curata sl'. t exeq̄e celebrate: t sepl'tura ꝓuisa: ip̄iq̄ dū viuerēt ō sepeliēdis vl ēt trāsferēdis suis corpib⁹ filijs mādauerūt. Et tobias sepeliēdo mortuos: deū ꝓmeruisse teste āgelo ꝓmēdat. Jp̄e q̄z dñs die tercio resurrectur⁹ t religiose mulier⁊ bonū op⁹ p̄dicat: p̄dicādū q̄z ꝓmēdat: q̄ vnguētū p̄cioſū sup mēbra eius effuderit. atq̄ h̄ ad eū sepeliendū fecerit Et laudabl'r cōmemorāt ī euāgelio q̄ corp⁹ ei⁹ de cruce acceptū diligēter atq̄ honorifice tegēdū sepeliēdūq̄ curāt. Uerūiste auctoritatē ñ h̄ admonēt q̄ ī sit vll⁹ cadauerib⁹ sens⁹. ꝑ ad ōi ꝓuidētiaz: cui placēt ēt talia

Job. 30

pierat⁊ officia: corpa q̄z mortuoꝝ ptinere significāt. ppt fidē resurrectōnis astruēda Ubi illō salubrit̄ discit̄ q̄nta possit eē ī miseratō ꝑ elemosynis q̄s viuētibus t sentiētib⁹ exhibem⁹ sineq̄ h̄ apud deū perit q̄ exanimis hoīm mēbris officio diligētieq̄ p̄soluit. Sūt q̄dē t alia q̄ sācti p̄riarche ō corpib⁹ suis vl cō dēdis vl trāsferēdis ꝓphetico spū itelligi dicta voluerūt Nō āt h̄ loc⁹ ē vt ea ptractem⁹ cū sufficiāt ea q̄ dixim⁹ Sz si ea q̄ sustētādis viuētib⁹ sūt necessaria sīc vict⁹ t amict⁹: q̄uis cū gui afflictōe de sint. ñ frāgūt ī bonis ꝑferēdi tolerādiq̄ ꝛrutēnec eradicāt ex alio pietatē. ꝑ exercitatā faciunt fecūdioꝛē: q̄nto magꝭ cū desūt ea q̄ curādis funerib⁹ ꝓdēdisq̄ corpib⁹ ōfūctoꝝ adhiberi solēt: nō efficiūt miseros ī occult⁊ pioꝝ sedib⁹ iā q̄etos. Ac p̄ h̄ q̄ ñ ista cadauerib⁹ xp̄ianoꝝ ī illa magne vrbis vl ēt alioꝝ oppidoꝝ vastatōe defuerūt: nec viuoꝝ culpa ē. q̄ ñ potuerūt ista p̄bere: nec pena mortuoꝝ q̄ ñ p̄ūt ista sētire. Lap. XIIII

Ed mlti inq̄ūt xp̄iani ēt captiui ducti sl'. Hoc sane miserrimū est si aliq̄ duci potuerūt vbi deū suū ñ inuenerūt. Sūt ī scripturis scis h̄ ēt clad⁊ magna solatia Fuerūt ī captiuitate tres pueri: fuit daniel: fuerūt alij ꝓphete: nec ds ōfuit ꝓsolatoꝛ. Sic ñ defuit fideles suos sō dānatōne gēt⁊: lz barbare tñ hūane: q̄ ꝓphetā ñ deseruit nec ī viscerib⁹ belue⁹ Hoc q̄ b q̄z illi cū q̄b⁹ agim⁹ malūt irridere q̄z credere: q̄ tñ ī suis lr̄is credūt arionē methymneū nobilissimū citharistam cum esset eiect⁹ ō naui. excepti ū delphini dorso t ad tra z eē puectū. Uerū illud nr̄m ōnia ꝓpheta incredibili⁹ ē

eēnt abijcienda. qō b repbat aug.

Lap'm. XIIII.

Ed multi inq̄ūt xp̄iani ēt captiui ducti sl'. Jn h̄ capit'lo pfectur aug⁹. quintā malū christianis romanis illatū rpe vastatōis vrbis sez captiuationē naz aliq̄ captiui forsan abducti sē q̄s aug⁹ ꝓsolat⁊ p exemplū ō Jona ꝓpheta q̄ lz mersus ī vētre piscis tñ non fuit a deo derelictus. sic nec captiui fideles q̄ cūq̄ ducant ī captiuitatem

b Hoc quoq̄ illi tē. Illos cum quib⁹ agit vocat aug⁹ gētiles seu paganos. q̄ forsā ñ credūt q̄ ionas fuit saluat⁹ ab vtero piscis. sz tñ h̄ nō debet eis eē incredibile. q̄z si nule inuenit scꝑ tū in libris eoruz de arione citharista. cui⁹ fortuna fuit mirabilis q̄ h̄ tangit ab augustino Et fuit ꝑm helynādū tpibus tosie regis tudequā describit ouid⁹ pulchre t diffuse li. ij. de fastis A. Gellius vero lib. xvj. noctium aticaz scō titulo narrat q̄ cum arion eēt periandro regi corinthioruz familiarissimus t de sicilia ī patriam rediret onust⁹ grādi pecunia corinthios nautas tāq̄ sibi notiores elegit. Ut h̄o pecunie cupidi cū in altū mare venissēt ceperunt ꝓsiliū vt

Jone. 2.

b

arionē interficerēt. qđ ipse cōperiens oīa sua eis obtulit vt sibi vitā cōcederēt. Ipsi ꝙ sibi ecōtra pceperūt. vt se in mare stantem ꝓiceret. vir aūt ab eis potuit ipetrare vt prꝰ q̄ in mare se precipitaret liceret sibi vestimenta sua induere & canere carmē cōsolabre

sui casus ī citharā. qđ cū fecisset q̄nto altꝰ potuit stans in mare se ꝓiecit. moxq; inter a vndas delphin⁹ affuit & eo supra dorsuz suū elevato supvndas susceptū ad terram b portauit. Arion ꝙ in corinthum venies talē se periandro exhibuit q̄lē delphinꝰ portauerat de q̄ pulchre dicit ouidius sic Ille sedet citharāq; tenet pecūq; vehendi. Cantat & equoreas carmine mulcet aq̄s De delphino aūt illo fingunt poete vt pater ī ouidio vt ꝓpter illud opus pietatis iupiter eū transtulit in celum vbi lucet stellis nouem. Est enim in rei veritate vna constellatio in celo ex nouem stellis constās q̄ vocatur delphinus. licet aūt illud de trāslatione delphini in celum sit ficto poetica. nō ꝓpter hoc credendum est q̄ illud quod narrat de arione portato a delphino sit ficticiū. q̄q; delphini boīes susceperunt in mari ad portandū patet ꝑ solinū q̄ de pluribus hoc refert Valerius aūt libro. rj. dicit q̄ delphini nō horrent boiem vt alienū. sed nauibus potius occurrunt & ludendo applaudant. Isidorus aūt libro. xij. etymologiarum dicit q̄ natura delphinorum q̄ vocant̄ gymones est q̄ ad melodiam gregatī veniunt. La. XV

Plane incredibilius. q̄ mirabili⁹. & mirabili⁹ q̄ potēti⁹

Capitulum. XV.

a Abēt tū isti de captiuitate religiōis causa ēt spōte tolerāda: & in suis ꝑclaris viris nobilissimū b exēplū b Marc⁹ attili⁹ regulus ipator ꝓli romani captiuus apō carthaginēses fuit. Qui cū sibi mallēt a romānis suos reddi: q̄ eoz tenere captiuos: ad hoc ꝓpetrādū ēt istū ꝓcipue regulū cū legatis suis roma misert: prius iuratōe cōstrictū: si qđ volebāt minume peregisset: rediturū esse carthaginē. Perrexit ille: atq; in senatu ꝓtraria ꝓsuasit: q̄m ꝑ arbitrabat vtile eē romane reipublice mutare captiuos Rec pꝰ hāc ꝓsuasionē a suis ad hostes redire cōpulsus ē ꝑ q̄ iurauerat. id spōte ipse

Tres bella punica

s. duos hastrubales & amilchare atrocit̄ pugnit. In q̄ pugna cesa sūt carthaginēsiū. xvij. milia. capta ꝙ v. milia. & viij. elephātes abducti. Carthaginēses ꝙ fracti & exinaniti diuers bellis & cladib⁹ pacē a regio poposcerūt. Dz cū audirēt ꝓditōes pacis itolerabiles quas dictauerat maluerūt carthaginēses mori armati q̄ talib⁹ cōditōib⁹ assentire Cōparatis ergo ex diuers gentib⁹ multitudo & facto exercitu magno rantippū regez lacedemontoz cū auxiliis ac ciuz duce bello ꝓfecerūt Ingēs ꝙ ruina romanoz secuta ē. nam cesis. xxx. milib⁹ romanoz marc⁹ capt⁹ & i carthenas ꝓiect⁹ ē. ꝑ modū ꝙ ō gmutādis captis roma miss⁹ ē. sic narrat haug⁹. Eutropi⁹ ꝙ li. ij. narrat q̄ ꝑ captōz regulū interfectōz sui exercit⁹ ꝙ sules romanoz ābo. s. marcus emili⁹ paul⁹. & scaur⁹ fului⁹. cū classe. ccc. nauiuz pfecti ꝓtra africā ꝓmo vicēre afros bello naual & emili⁹ ꝙ sul. c. viij. naues hostiū submersit & xxx. cū pygmeis cepit. Itez ēt deuicti sūt afri a metello ꝙ sule iterfect̄. xx. milib⁹ hostiū & capt̄ elephātib⁹ eoz ita vt metell⁹. c. xxx. elephātes cū captiuis multis roma deduceret. Et ꝑ hec mala carthaginēses regulū misert roma vt gmutatōz captiuoz ipetraret. Qui roma veniens duct⁹ ī senatū nihil q̄ romanꝰ egit. dixitq; se ex illa die q̄ ī ptāte afroz venisset romanū eē desisse. Sua sit tū ne par cū afris fieret dicēs ipos iā effractos nulla spem brē. se ꝙ tūc nō eēt vt tot milia captiuoz ꝓpt̄ vnū se senē & paucos romanos captiuos redderētur Premissa ex eutropio excerpta sūt. A. Gellius ꝙ li. v. addit ad ꝓdictā ꝓsuasionē reguli. dic⁹ ē regulū ī senatu retulisse. q̄ a carthaginēsib⁹ sibi q̄dā venenum mirabile datū fuit. q̄ videlz certo die sibi morē ī ferret vt sic viuere posset donec ipetrasset gmutationē captiuoz. pꝰ modū ꝙ inualescēte veneno tabescere Audita ergo ī senatu ꝓsuasione reguli. vt refert eutropi⁹ romani eꝰ ꝙ silio acḧes cūt. Cū aūt romani sibi offerrēt q̄ cū rome tenerēt. negauit se ī ea vrbe māsuz in q̄ꝰ q̄ fuisset afris dignitatē honesti ciuis brē nō posset. Reuersus ergo ī africā ne iuramētū eꝰ infringeret q̄ se iurauerat reuersuz nisi gmutatōz captiuorū ꝑterret crudeli genere mort̄ necat⁹ ē. nā circūcisis palpebris cū vsq; ad morē ex cruciatu intolerabili iugularet. demū oīb⁹ supplicijs extinct⁹ ē A. Gellius ꝙ narrat q̄ pcs. i. afri regulū reuersū a romanis in antris & profundis tenebris clauserūt longo tpe post modū vbi sol erat ardentissim⁹ eū repēte eduxerūt. adversusq; ictꝰ solis oppositū ꝓtinētes intēdere oculis ī celū cogebāt. palpebras ꝙ eis ne eas claudere posset sursū & deorsū deductas insuerāt. & sic diu sōno ꝓhibitū necauerūt. Romani ꝙ hoc audito nobilissimos penoz captiuos dedēt filijs reguli q̄ ēt eos sōno phibitos necauerūt. Hec A. Gellius. Modū aūt q̄ tort⁹ erat regis narrat valer⁹ li. ix. eodē mō q̄ hec narrat aug.

Dissimulato tormento

Plinius libro octauo capitulo. xxv. de elephantis ait. Elephantes ad bella parati ab indis turribus armantur. Ipsi aūt ad pugnam ornati torquibus & phaleris. Ducitur ante eos tibicen. Ipsi ꝙ ordinate incedunt. Et ad sonum tibie pedes ponunt. Et ad eundem modum ferunt & corpora. Ipsi aūt ad pugnam ornati torquibus & phaleris. Ducitur ante eos tibicen. Ipsi ꝙ ordinate incedunt. Et ad sonum tibie pedes ponunt. Et ad eundem modum ferunt & corpora.

Valer⁹ ẽt lĩb. j. valde ꝓmẽdat regulũ de ꝺ q iuramẽtũ suũ fuauerit. Tull⁹ ẽt lĩb. iij. ꝺ officijs tõ ꝑbat ⁊ rñdet ad rõnes alioꝝ q ꝺ ip bauerĩt. oñdẽs q ſtricti ẽ viculum iuramẽti ⁊ qꝺ ſtricte illõ antiq romani obſeruauerunt ⁊c.

uit. At illi eũ excogitatiſſ atq; horrẽdis cruciatib⁹ necauerũt. Incluſũ q̃pe anguſto ligno vbi ſtare cogerẽt clauiſq; acutiſſimis vndiq; ꝓfixo. vt ſe i nulla ei⁹ ꝑtẽ icl̃inaret: ſine pẽis atrociſſimis. ẽt vigilãdo pemerĩt. Merito certe laudãt virtutẽ: tã magꝝ iſelicitate moioꝛẽ. Et q deos ille iurauerat. q̃z ꝑ cultu ꝓhibitoꝛ: has generi humano clades iſti opinãt̃ iſligi. Quig ꝓꝑ ea colebãt vt iſtã vitã ꝓſperã redderẽt: ſi vex iuranti has irrogari penas ſeu voluere ſeu ꝓmiſere. Quid puto g̃ui⁹ irati facere potuerĩt. Sz cur rõcinatõz meã ñ poti⁹ ad vtrumq; ꝓcludã. Deos certe ſic ille coluit. vt ꝓꝑ iuriſiurãdi fidẽ: nec remaneret i patria. nec inde q̃libet ire. ꝑ ad ſuos acerrimos ĩimicos redire mĩme dubitarz. Hoc ſi huic vite vtile exiſtimabat. cui⁹ tã horrẽduz exitũ meruit. ꝓculdubio vallebãt. Suo q̃pe docuit exẽplo nihil deos ad iſtã tpalẽ felicitatẽ ſuis ꝓdeſſe cultoꝛb⁹. qñ qꝺẽ ille eoꝝ deditus cultui ⁊ vict⁹ ⁊ captiu⁹ abduct⁹ ẽ: ⁊ qz noluit aliꝫ q̃ꝑ eos iurauerat facere. nouo ac ꝓius inaudito nimiumq; horribili ſupplicij genere cruciat⁹. extict⁹ ẽ. Si ãt cult⁹ deoꝝ p⁹ hãc vitã velut mercedẽ reddit felicitatẽ. cur calũniãt̃ tpib⁹ xp̃ianis. iõ dicẽtes vrbi accidiſſe illã calamitatẽ. qz deos ſuos colere deſtitit. cũ porueritetiã illos diligẽtiſſime colẽs tã ifelix fieri q̃ ille regul⁹ fuit. Niſi forte ꝓtra clariſſimã vitatẽ tãta q̃ſq̃ demẽtia mire cecitatiſ obnitit̃. vt ꝓtẽdere audeat vniuerſã citatẽ deos colẽtẽ ifelicẽ eẽ ñ poſſe. vnũ vo hoiem poſſe. q videlz potẽtia deoꝝ ſuoꝝ mltos poti⁹ ſit idonea ꝓfuare q̃ ſingulos: cũ mltitudo ꝓſter ex ſingl'is. Si ãt dicũt marcũ regulũ etiã i illa captiuitate illoq; cruciatib⁹ coꝛpis animi virtute btiñ eẽ potuiſſe vt⁹ poti⁹ vaq̃rat: q̃ btã poſſit eẽ ⁊ citas. Neq; ei aliũde btã citas. aliũde hõ: cũ aliud citas ñ ſit. q̃ ꝓcoꝛs hoim mltitudo. Quoꝛẽ nõdũ interi diſputo. q̃lis i regno vt⁹ fuerit. Suffiẽ nũc q istoꝛ nobiliſſimo exẽplo cogũt̃ fateri. ñ ꝓpter coꝛpis bõa vl'ea vex rex q̃ extriſec⁹ hoi accidũt colẽdos deos. qñ qꝺẽ ille carere his oĩb⁹ maluit. q̃ deos q̃s iurauit offẽdere. Sz q̃d faciem⁹ hoĩb⁹ q gliant̃ talẽ ſe habuiſſe ciuẽ. q̃lẽ timẽt hr̃e citatẽ. Quõ ſi nõ timẽt. tale g̃ aliq̃d q̃le accidit regulo. etiã citati tã diligẽt̃ q̃ ille deos colẽti accidere potuiſſe fateant̃. ⁊ xp̃ianis tpib⁹ ſi calũnient̃. Nex qz de illis xp̃ianis orta q̃ſtio ẽ q ẽt captiui ducti ſt̃. ꝺ ituãt̃ ⁊ taceãt q ſalubriuſ me religiõi exhic ipudẽt̃ atq; ipꝛudẽt̃ illudãt. qꝛ ſi diſs eoꝝ ꝓhꝛo ñ fuit q. attẽtiſſim⁹ cultoꝛ illoꝝ. dũ eis iuriſiurãdi fidẽ ſuaret. ꝓria caruit. dũ aliã ñ hr̃et. captiuuſq; apꝺ hoſtes plõgã morte. ſupplicio noue crudelitatiſ. occiſus ẽ multo min⁹ nomẽ criminãdũ ẽxp̃ianũ i captiuitate ſacratoꝝ ſuoꝝ. q ſupnã ꝓhꝛa ꝺaci fiꝺexpectãtes. etiã i ſuis ſedib⁹ pegrinos ſe eẽ nouerunt.

Capitulum. XVI.

Capt. XVI. Agnum ſat̃ crum ⁊c. Jn ꝺ capt'o pſeq̃t aug. ſerui malũ romanis i vaſtatõe vrbis illatũ. videlz q̃ mĩte xp̃iãe. nupte. virgies. ⁊ etiã ſcimoniales violate ſũt ab hoſtib⁹. ⁊ rñdet aug⁹ aduerſarijs xp̃iano. q ꝓpt̃ ꝺ xp̃ianis inſultauerit ⁊

Capt'm. XVII. Am vri n q̃ ⁊c. Jn ꝺ ca. ꝓꝺbat aug⁹ qꝺam dictũ qꝺ i ꝑon capt'o direrat. ſ. q̃ iſti pies eẽt q dicerẽt. q mlt'ere ſ ꝑ oti⁹ ſe dẽbãt occupaſſe q̃ pati q vi olare fuiſſent

Capt'm. XVIII Vir ãt bõ c ⁊c. Jn ꝺ ca. confirmat aug. qꝺam qꝺ dixerat i duob⁹ capt'is ꝓcedẽtib⁹ videlz q ille q̃ oino ꝓtra volũtatẽ violare fuerãt ñ peccauerũt imo habuerunt ⁊ mẽtẽ ſcãm ⁊ coꝛpus ſunctum

m Agnũ ſane ſe cruẽ puĩãt obijcere xp̃ianis cũ eoꝝ exaggerãtes captiuitatẽ. addũt ſtupẽtiã ꝓmiſſa ñ ſolũ i aliẽa mrimonia virgineſq; nupturas. ꝑ ẽt i q̃ſdã ſctimõiales. Hic vo ñ fides: ñ pietas: ñ ipſa vir⁹ q̃ caſtitas ꝺoꝛ. ꝑ nr̃a poti⁹ diſputatio iꝝ pudorẽ atq; rõem q buſdã coartak̃ agũſtijs. Nec tñ curam⁹ ꝺ aliẽtis rñſionez reddere. q̃ntũ ipſi nr̃is ꝓſolatõz. Sit igiꝝ ipmis poſitũ atq; ꝓfirmatũ vtrumq; recte viuiꝝ ab animi ſede mẽbra coꝛpis ipaꝛe. ſctiq; coꝛp⁹ vſu fieri ſcẽ volũtatiſ. q̃ icõcuſſa acſtabili pmanẽte. q̃cq̃d ali⁹ ꝺ coꝛpe vel i coꝛpe fecerit qõ ſine pctõ. ꝓpꝛio ñ valeat euitari pter culpã eẽ patiẽtiſ. Sz qꝛ ñ ſolũ qõ ad doloꝛẽ. vex ẽt qõ ad libidinẽ ptinet i coꝛpe alieno ꝑpetrari pt. q̃cq̃d taie ꝑpetratũ fuerit. ⁊ ſi retẽtã cõſtãtiſſimo aio pudicitiã ñ excutit. tũ pudoꝛẽ ſcutit: ne credaꝝ ſctiq̃ cũ mẽti ẽt volũtate qõ fieri fortaſſe ſine carnis aliq̃ voluptate ñ potuit Acꝑ ꝺ ⁊ q̃ ſe occiderunt ne q̃cq̃ huiuſmodi paterentur quis hũan⁹ affect⁹ eis nolit ignoſci. Et q̃ ſe occidere noluerũt ne ſuo facinoꝛe alienũ flagitiũ deuitarẽt. q̃ſq̃s eis ꝺ crimi dederit. ipe crimine inſipiẽtie nõ carebit.

Capitulum. XVII

n Am vtiq; ſi ñ lz ꝑuata ptãte hoiez occidere vl' nocẽtẽ: cui⁹ occidẽdi licentiã lex nulla cõcedit. pfecto ẽt q ſeipz occidit homicida ẽ. Et tãto fit nocentioꝛ cũ ſe occiderit. q̃nto inocẽtioꝛ i ea cã fuit. q̃ ſe occidẽdũ putauit. Nã ſi iude fcm̃ merito deteſtamur. eũq; vitas iudicat. cũ ſe laqo ſuſpẽdit: ſcelerate illi⁹ traditõis auxiſſe poti⁹ q̃ expiaſſe cõmiſſũ. qñ ꝺi miam deſperãdo exitiabiliter

penitẽs nullũ sibi salubris penitẽtie locũ reliquit: ẽntomagis a sua nece se abstinẽdꝫ · q̃ tali supplicio q̃d i se pũiat ũ hꝫ? Judas ei cũ se occidit sceleratũ hoiez occidit: ⁊ tñ ũ solũ xp̃i: ⁊ meti sue mortis reꝰ finuit hãc vitã · q: hꝫ ꝓpter suũ scelꝰ alio suo scelẽ occisus ẽ.

La · XVIII

Ur ãt hõ q̃ mali nũl fecit sibi malefaciat et seipsum interficiendo hoiem interficiat inocẽtẽ ne aliũ patiat̃ nocẽtẽ: atꝫ i se ꝓperet ꝑnã ꝓpriũ ne i eo ꝓpetret alienũ? At ei: ne vl̃ aliena polluat libido metuit? Mõ polluet: si aliẽa erit · si aũt polluet aliẽa nõ erit · Sꝫ cũ pudicia xt̃ꝰ sit aĩ: comitẽꝫ hẽat fortitudinẽ q̃ portꝰ q̃libꝫ mala tolerare ẽꝫ malo ꝓsentire ẽcreuit · Nullꝰ ãt magnanimꝰ et pudicꝰ i ptãte hẽat q̃d õ suo carne fiat ꝑ tñ q̃d ãnuat mẽte vel renuat: q̃s eadẽ sana mẽte putauerit se pdẽ pudicitiã: si forte i appẽsa vl̃ oppssa carne sua exerceat̃ ⁊ ex pleat̃ libido ũ sua? Si em̃ ẽ mõ pudicicia perit: ꝓfecto dicicia xt̃ꝰ aĩ nõ erit: nec ptinebit ad ea bõa q̃bꝰ bñ viuit̃ ꝑ bõis corpeis nũerabit̃: q̃lia sũt vires pulcritudo sana integꝫ valitudo: ac si q̃d hꝰ cemodi ẽ · q̃ bõa ẽt si minuãt: bonã iustãꝫ vitã oĩno ũ minuũt · Qõ si rale aliq̃d ẽ pudicitia: vt̃ q̃d ꝓ illa ne amittat̃ ẽt cũ piculo corpis laborat̃ · Si ãt bonũ animi ẽ · etiã oppsso corpe ũ amittit̃ Qui ẽt scẽ ptinẽtie bonũ: cũ ĩmũditie carnaliũ ꝓcupiscẽtiarũ nõ cedit · ⁊ ipm corpꝰ scificat̃ ⁊ iõ cũ eis ũ cedere i cõcussa itẽtõe ꝓsistit · Nec õ ipso corpe perit castitas · q: eo scẽvtẽ di ꝓseuerat volũtas · ⁊ q̃tũ ĩ ipõ ẽ etiã facta · Neꝫ ei eo corpꝰ sctm̃ ẽ: q̃ eiꝰ mẽbra sũt itegꝫ · atꝫ eo q̃ nllo ꝓtractãt attactu · cũ possint diuersꝫ casib⁹ · ẽt vulnerata vi ꝓpeti: ⁊ medici aliq̃ũ saluti optulantes: h̃ ibi faciãt q̃ horret aspectꝰ · Obstetrix ẽgis cuiusdã itegritatẽ manu velut explorãs: seu maliuolẽtia · seu iscitia · siue casu · dũ ispicit ꝓdit · Mõ opinior quẽq̃ tã stulte sapere vt huic pisse aliq̃d existimet ẽt õ ipiꝰ corpis scitate q̃ uis mẽbrulliꝰ integritate iã ꝓdita · Quocirca ꝓposito animi ꝑmanẽte · ꝑ qõ ẽt corpꝰ scificari meruit · nec ipi corpi aufert scitatẽ vialẽtia libidinis aliene: quã fuat pseucrãtia ꝓtinẽtie sue · An ẽ si aliq̃ femina mẽte corrupta violato q̃ ꝓposito qõ deovouerat · ꝑgat vitiãda ad ẽceptorẽ suũ adhuc eã ꝓgẽrẽ scãz vl̃ corpe dicimꝰ · ea scitate animi per quã corpꝰ scificabat̃ amissa atꝫ ẽstructa Absit h̃ error · Et hic potꝰ admoneamur ita ñ amitti corpis scitatẽ manẽte aĩmi scitate · ẽt corpe oppsso: sic amittit̃ corpis scitas violata animi scitate ẽt corpe intacto · Qobrẽ nõ hꝫ qõ in se morte spõtanea puniat fe ia sine vlla cõsensiõe sua violẽt oppssa · ⁊ alieno cõpssa pctõ · q̃nto minꝰ añꝫ h̃ fiat ne admittat̃ homicidiũ certũ · cuꝫ ipm flagitiũ q̃uis alienũ ad huc pendet ĩcertũ · An forte huic pspicue rõi q̃ dicimꝰ corpe oppsso neq̃ꝫ ꝓposito castitat̃ vlla i malũ cõsensione mutato: illiꝰ tñ eẽ flagitiũ q̃ oppmẽs cõcubuerit: ũ illiꝰ q̃ oppssa cõcubẽti nlla volũtate cõsẽserit · cõtradicere audebũt hi cõtra q̃s feiaꝫ xp̃iana ꝫ ĩ capti iurate oppssaꝫ · si tñ mẽtes · vez ẽt corpa sctã defendim⁹.

Capitulũ · XIX ·

[a] Lucretiam certe l matronã nobilẽ veterẽq̃ romanã pudicitie magnis efferũt laudibꝰ hꝰ corpe cũ violẽt oppssio tarq̃nij regꝫ filiꝰ libidinose potitꝰ eẽt · illa scelꝰ ipiobissimi iuuẽis marito collatino ⁊ ꝓpinq̃ bruto virꝫ clarissimis ⁊ fortissimis ĩdicauit · eosq̃ ad vindictã cõstrinxit Deinde fidi ĩ se cõmissi egra atꝫ ĩpatiẽs se pemit · Quid dicemꝰ Adulta h̃ · an casta iudicãda est · ⁊ subito domos suas ingressi · cuꝫ sodalibꝰ suis reperũt vxores suas luxu ⁊ ꝓuiuꝫ occupatas · post modũ vltꝰ pcedẽtes ĩ collatinũ oppiduꝫ ꝓperomã · a q̃ collatinꝰ maritus lucretie dictꝰ · subito domũ collatini tarq̃nij irrauerũt · iuenerꝫq̃ lucreciam cuꝫ ancillis suis lanificiũ occupatã · Laus g̃ vxor penes lucreciaꝫ remãsit Sertus ẽo · tarq̃niꝰ filiꝰ regꝫ amore eiꝰ capꝰ stati deliberauit quõ copiã eiꝰ hẽre posset · Igit paucis diebꝰ iter iecto · ignorãte collatio ad lucretiã cũ vno tñ comite venit · Que benigne ipꝫ ꝛceptũ pꝰ cenã ad cubiculum hospitale duci fecẽ · Qui oĩbꝰ dormiẽtibꝰ ad lectũ lucretie clã accessit · ⁊ sinistra manu pectꝰ lucrette oppmẽs Tace inq̃t lucrecia · Sertꝰ tarq̃nius sũ · ferrũ ĩ manu bñs · q̃ morierꝫ si vocẽ emiserꝫ Tẽ ipa ercitata a sõno · ⁊ ad hoc ẽba pauida tacuit · Tẽ sertꝰ tarq̃niꝰ amorẽ suũ indicauit · ⁊ minas p̃ cibꝰ adiungebat · quã cũ nõ posset flectere · minaꝫ se ĩ fectuꝝ vnũ ex fuis eiꝰ ⁊ ĩ fectũ positurꝝ ĩ lectum eiꝰ iurta ipsã etiã ĩfectã · vt neca/ta ĩ adulterio tã sordido videret Quo timore victa lucretia assensit · ꝑ recessum ẽo sexti tarq̃nij

32 · q · 5 Jtane

Extra 6

mittit ipsa romā ad patrē suū lucretiū. ardeoz ad vizz suum collatinū. vēit ḡ pr̄ cuz valerio valesi filio. ⁊ marito cuz iumio bruto. qui cū ad ipsā intrassent interrogat eā vir si salua esset oīa. ipsa vo emissis lachrymis. minime inq̄t. Quid ei saluū mulieri amissa pudicitia. vestigia viri alieni collatie i lecto tuo sē. Cetez tm̄ corpus violatū. mēs vo īsons est mors testē erit. sz date fidē adulter ñ ipune fore. Sextus tarquin⁹ hostis p hospitē recept⁹. vos videritis. qd illi debeatis. Ego meipsā ⁊ si pecco absoluo. supplicio tm̄ ñ libero. nec vlla ipudica viuet. lucretie exēplo. ⁊ mansuetoz ferrū qō subvertē absconderat i pmo corde extitit. Hui⁹ lucretie epitaphiū habouidio. Hoc ferez gladio castuz lucretie pectoꝛ. Sanguinis ⁊ rorrens egrederet aut. Testes pcedant me ñ fauisse tyrāno. Añ vir. sāguis

Eneid. 6 spūs ante deos. c quā bñ pducti p me p⁹ fata loq̄nt. Allē apō mansi alk apud supos. Et ppt illō flagi cū dimissū i lucretiā a filio regis fuit p⁹ modū nomē regū in vrbe extrinsecum.

b Egregie q̄dā ⁊c. Iste fuit vgilij put a q̄dā viro magno q̄ historias mlt̄as legerat scriptū iuenit c Cui ad supna ⁊c. Dic notādū ad intellectū habēdū cozū q̄ b dicūt q⁹ vgilius in. vj. ene. fingit ēt viuū ad inferos descēdisse ⁊ vidisse loca vbi sunt. aie mortuoꝝ ⁊ ea q̄ ibi fūt. ⁊ inē cetera refert q⁹ eneas vidit eos qui seipos inocētes occidūt. ⁊ q⁹ ipse nō pñt redire ad supna sic optāt q: fata nō pmittūt. ⁊ aq̄ intransmeabili sē alligate. i. impedire sic q⁹ transire nō pñt. vñ ibi virgilius. Proria deinde tenēt mesti loca. q̄ sibi lerū. i. mozte insontes pgere manu lucēq̄z possi piece alias q̄s vellent erbere in alto scilicet esse. Nūcz pauperiē ⁊ duros pferre labores. fata obstāt. i. iudicia deoꝝ tristiq̄z pal⁹ inabil' vnda alligat. i. impedit trāsitum Et nouies styx. i. palus infernalis interfusa coercet Aug⁹ in positio fundās se sup dictis et doctrina virgilij dicit q⁹ lucretia etiā constituta apō deos infernales q̄les poete fingūt nō pōt excendi. cū pr̄ b q⁹ sibi mortē intulit in inferno iudicio dez oz sit punita

Lapīm. XX

n Eqz eñ frus. ⁊c. In b capbat beat⁹ aug⁹ q⁹ pceptū dei. nō occidēdo erre dic ad hoc q⁹ nullus debz ip̄m facere

falsūq̄z ē illō qō fuerit duo: et adulteriū vn⁹ admisit. ꝑ poti⁹ ābo adulteriū cōmisezūt: vn⁹ manifesta inuasiōe: altera latēte ꝓsensione: ñ se occidit insontē: ⁊ iō pōt alteratis ei⁹ defensoꝛib⁹ dici ñ ec apō inferos inf illos q̄ sibi lerum insontes pepere manu. Sed ita ꝑ cā exytroq̄z latere coartat vt si extenuat homicidiū adulteriū ꝓfirmet: si purgat adulteriū homicidiū cumulet. Nec oīno iuenit erit⁹ vbi oz. Si adultera cur laudata. si pudica cur occisa. Nob tñ i ꝑ tā nobili femie hui⁹ exēplo ad istos refutādos q̄ xp̄ianis femis i captiuitate cōpressis alieni ab oi cogitatōe scitat⁹ i sultāt. suffic̄ qō i ꝓclar⁹ eius laudib⁹ dictū e. Duo fuerit ⁊ adulteriū vn⁹ admisit. Tat ei lucretia ab eis mag⁹ credita ē: q̄ se nllo adulterino pot̄e rit maculare ꝓsensu. Oz ḡ se ipam qñ adulteriū ptulit. ēt ñ adultera occidit ñ ē pudicitie caritas: ꝑ pudoris ifirmitas. Puduit eā ei turpitudis alienel i se cōmisse ēt si ñ secū ⁊ romana mlr laudis auida nimium verita ē ne putaret qō violēt ē passa cū viueret. libenter passa si viueret. Tñ ad oculos hoim mētis sue te stē illā penā adhibēdā putauit. q̄b⁹ ꝓsciam demōstrare nō potuit. Sociā q̄ppe facti se credi eripuit. si qō ali⁹ i ea fecerat turpit' ferret ipa pati ent' Nō ꝑ fecerūt femie xp̄iane. q̄ passe sil'a viuūt Tñ nec i se vlte sūt crimen alienū ne alioꝝ scelerib⁹ adderēt suasiq̄ñ hostes i eis ꝓcupiscēdo stupra cōmiserāt. ille i seipis homicidia erubescēdo ꝓmitterēt. Hūt q̄ppe int⁹ gl̄az ca stirat⁹ testimoniū cōscie. hūt āt cūzā oculis dei sui: nec req̄rūt ampli⁹ vbi q̄d recte faciant: ñ āpli⁹ hūt: ne deuiēt ab auctoꝛite legis diuie. cū male deuitāt offensionē suspitō

nis humanis. Capitulum.XX.

25.j.5. Si nō lz. Eqz ei⁹ frustra in sanctis canonicisqz libris nulsqz nob diuinit⁹ pceptū permissum ve reperiri pōt·vt vel ipsius adipiscende imortalitatis·vel vllī⁹ carendi cauendi ve mali cā nobismeipis necē inferam⁹· Mā t phibitos nos eē intelligendū est·vbi lex Exo.20.jait·Nō occides·pserti qz non addidit ꝓximū tuū·sicut falsū testimoniū cū vetaret· Falsuz inquit testimonium non dices aduersus proximū tuū·Nec ideo tñ si aduersus seipm qsqz falsū testimoniū dixerit·ab hoc crimine se putauerit alienū·qm regulā diligendi ꝓximuz a semetipo dilector accepit·qñ qdē scriptū est· Diliges ꝓximū tuū sicut teipm· Porro si falsi testimonij nō min⁹ re⁹ ē qđ ō seipo falsū fatetqz si aduersus ꝓximū h faceret·cū i eo pcepto q falsū testimoniū phibeat aduersus ꝓximū p hibeat:possitqz nō recte intelligentibus videri nō esse phibitū vt aduersus seipm qsqz falsus testis assistat·qtomagis intelligendū est nō licere hōi seipm occidere·cū in eo qō scriptū ē Nō occides·nihilo deinde addito·nec ipe vtiqz cui pcipit intelligat exceptus· Vñ qdaz Leui.19. hoc pceptū etiā in bestijs ac pecora conant extēdere· vt ex hoc ēt nullū eoz liceat occidere·Cur nō ḡ t herbas·t qcqd humo radicit⁹ alit ac figit· Mā t hoc genus rez qz uis nō sentiatoz viuere· ac p hoc pōt t mori·proinde etiā cū vis adhibeat occidi· Vñ t apls cū de huiuscemodi seminibus loqret Tu inqt qđ seminas ñ viuificat·nisi pri⁹ moriat· Et in psalmo scriptū est·Occidit vites eoz i grādine· Nūquid igit ob hoc cū audiuim⁹ Nō occides·vgultū vellere nefas dicimus·et manicheoz errori in sanissime acqescim⁹·Ihis igit deliramēt remoti:cū audimus Nō occides·si ꝓpter ea nō accipim⁹ h dictū eē ō fruter·qz null⁹ ē eis sensus:nec ō irrōnalib⁹ aiantib⁹·volatilibus natatilib⁹:ābulātib⁹·reptilib⁹ qz nulla nob rōne sociātur quā ñ eis datū ē nobiscū hre cōem· Vñ iustissima ordiatione creator·t vita t mors eoz nris vsib⁹ sbdit· Restat vt de hoie itelligam⁹ qđ dicti ē· Nō occides· Nō alterqz nec te Neqz ei qđ se occidit alioqz hoiez occidit·La.XX

seip sum.tñ non extendit ad aiatia bruta vel ad herbas lz aliqua lē vitam bēant. Manibei tñ illud pceptū sic extendūt

Lapl'm.XXI

q Vasdaz ꝓo exceptōes cē

Vasdāvo exceptōnes eadē ipa diuina fec aucroritas vt ñ liceat hoiem occidi·h his exceptis qs de⁹ occidi iubet· siue data lege:siue ad psonaz p tpe expressa iussioe Nō ait ipe occidit qđ misteriū dz iubēti·sic adminiculū gladi⁹ ē vtēti:t iō neqqz cōtra h pceptū fecerit qđ dictū ē·Nō occides·qđ deo auctore bella gesserit·aut psonā gerētes publice prāt scom ei⁹ leges·hoc ē iustissime rōis impio sceleratos morte punierit Et abraā ñ solū ñr̄ē culpur⁹ crudelitatis crie·vez ēt laudat⁹ ē noie pierat·q voluit filiuz neqqz sceleratē:h obedient occidere Et merito qrit vtz p iussu dei sit habēdū q iepte filiā qđ pri occurrit occidit cū se imolaturz deo id vouisset qđ redeunti de pliovictori pmitt⁹ occurrisset· Nec sā son alit excusat q seipm cū hostib⁹ ruina dom⁹ oppressit nisi qz ips latēt h iusserat·qp illū miracula faciebat·his igit exceptis qs vt lex iusta genarat·vt ipe fos iusticie de⁹ spēalit occidi iubet·qsqs hoiem vel seipm vt quēlibet occiderit homicidij crimie innectitur Lapl'm.XXII·

e T quicūqz hoc i seipis ptractauerūt animi magnitudie fortasse mirandi·non sapiētie sanitate laudandi sunt· quanqz si rationē diligenti⁹ cōsulas·nec ipa quidē aīmi magnitudo recte nominat· vbi quisqz non valendo tolerare vel quecqz aspera vel aliena peccata seipz inmemerit· Magis eñ mens infirma deprehendit·q ferre ñ pt vt durā sui corpis futurē vulgi opinionem· Ma ioraqz anim⁹ merito dicend⁹ vñ reprobat cm theobroti pbi q legēs libū platonis i qđ aiaz hois repit imortalē eē spe t cōsidertio future vite t ñ qđ alitō seipm it fec. b Ille potius theo.rē. De isto theobroto scribit tulius libro ō tusculanis questionibus q cū nihil sibi accidisset aduersi ex muro se īmari piecit lecto platonis libro c Lecto platorē. Nota q liber iste platonis vocaturplato i pbedone. vbi plato laquens de aīa corpori alligata dicit sic. Donec habemus corp⁹ pmixtus sibi tali mō videt aīa⁹ nunqz nos illud qđ tā olim cōcupiscim⁹ satis sorbere sumus Dicit etiaz plato in eodem libro mortem pbantib⁹ eē appetendā Ex q dicto forsan theobrot⁹ sumpsit occasionem seipsum interficēdi tñ ad pauca respexit·cuz plato in eodē libro dicē. homini non esse spōte moriendū. Pter qđ aug⁹ in fine huius capli dicit q plato iudicauit esse boc perpendū·De ista materia pulchre loquitur macrobius sup somnium scipionis. Prefatus theobrotus in aliquibus auctoritatib⁹ inuenitur nominatus Theobrotus ambiguē sis. sic nominatus a patria vel ciuitate vt credo

Exo.20.

Exo.2.ꝑ

23.q.5 Si nō licet

Iudic.4.

3

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Teñ mlti se intereme rẽ. In ca. rñder augꝰ cuidã friuole rõni aliquozũ q̃ exẽpla quozũdã q̃ seipsos interfecerunt volũt ꝓbare ꝫ esse faciendũ r ptz rñsio augꝰ. b Preter lucrecią rẽ. De ista lucretia dictũ est. ꝫ. ca. rir

Ca. XXIII

c Nisi illũ catbonẽ rẽ. Carbo de q̃ fit mentio dictus est carbo vticensis. ad differentią aliozuz q̃ dicti fũt carbones. nam in vbe domus q̃dã fuit seu ꝛsãguinitas dicta carbonũ. sicut fuit domus scipionũ fabiozvel fabriciozum. ac multe alie domꝰ ꝛsiles. Primus aũt q̃ nobilitauit domũ carbonuz ꝫm valerũ libro iij. fuit carbo dictus censoriꝰ. nã censorius idẽ est q̃ iudex mozꝫm Hugo. Ipse au tẽ fuit iudex morũ r tõ dictus est censorius. domꝰ aũt ista carbonũ sic insignita fuit ꝓbis viris q̃ ex ea multi viri insignes dicti catones ꝓcesserunt. Vnõ de familia seu de domo carbonũ. A. gelius li. xv. dicit sic nõ vnꝰ ꝛsplres ꝫm apollinarẽ marci catones censoriꝰ ne potes fuerũt genui ex diuersis pribus. duos em ille marcus cato q̃ r ozator r censor fuit filios habuit ex matribus diuersos r erate longe disparesnã adolescente altero r mre eius amissa ipse q̃z mlrũ senex solonis clientis sui filiã vxẽ duxit in mrimoniũ. Ex q̃ natus est ei marcus carbo solonianus. Ex matore aũt carbonis filio q̃ ꝓz designatus pre viuo mortuus est r egregios libros de iuris disciplina reliqt. nasci marcus carbo q̃ vehemens oratoz fuit multasq̃ oriones scriptas reliquit. Hic ꝛsul in affricã pfectus ibidẽ obiit r ipse q̃dem filiũ matorẽ carbonẽ habuit sed nõ q̃ vtice perijt sed eũ q̃ cũ edilis curulis et ꝓtoz fuisset in galliã narbonẽsem pfectus ibi defunctus est. Ex altero viro censorio filio minore vicz soloniano nati sunt lucius carbo. r marcꝰ cato. Marcus vo carbo tribunꝰ plebis fuit r ꝓturã patẽs obiit Et ex eo natus ẽ marcus carbo ꝓtonus q̃ bello ciuili se vtice interfecit de cuiꝰ vita laudibusq̃z cuz tullius scriberet. ꝓ nepote cuz carbonis censoriũ duxit fuisse.

Capm. XXIIII

a Teñ multi se in te emerũt: ne in manꝰ hostiũ pueniret. Nonnõ q̃rimus vtrz sit factũ: sed vtrz fuerit faciendũ. Sana q̃pe rõ etiã exẽplis anteponẽda ẽ: cui q̃dẽ r exẽpla ꝓcordant ꝫ illa q̃ tanto digniora sunt imitatione: q̃nto excellentiora pietate. Nõ fecerũt priache: nõ ppbe: nõ apli: quia r ipse dñs christus q̃n eos q̃ psecutionẽ paterent fugere admonuit de ciuitate i ciuitatẽ: potuit admonere vt sibi manus inferrẽt: ne in manus psequẽtium pueniren. Porro si ꝫ ille nõ iussit: aut monuit vt ꝫ mõ sui ex hac vita emigrent q̃bꝰ emigrãtibꝰ se mãsiões eternas ꝓparatu rũ esse ꝓmisit: q̃libet exẽpla ponãt gẽtes q̃ ignorãt deũ: manifestũ ẽ: ꝫ nõ licere colẽtibus vnũ verũ deũ. Sed tñ etiã illi ꝓter lucretiã: de q̃ su b ꝓa satis q̃ videbaꝫ diximus nõ facile repiũt: de cuiꝰ auctoritate ꝓscribãt: nisi illum c

hec. A. geliꝰ. Tñ ptz q̃ multi fuerũt carbonis insignes viri. oẽs tñ de vna dono carbonũ inter q̃s fuerũt duo insignioresꝫ. vicz carbo censorius q̃ fuit ꝓmꝰ vnde r carbo superio: sepe noiat. Et carbo vticensis q̃ fuit inter iam nominatos vltimus qui est dictus vticensis ab vtica ciuitate affrice vbi seipm interfecit. de q̃ fac augꝰ hic mentionẽ r vocat q̃nq̃z carbo posterior. Causa vo q̃re seipsum interfecit erat q̃ nolebat esse sub iulio cesare. Cũ em esset bellũ ciuile inter cesarẽ r ꝓpeiuz magnũ reliquũ q̃ senatũ. iste carbo. fauit pti ꝓpeij contra cesarẽ. postmodũ cũ cesar vicisset. r ꝓpeius in egyptũ turpiter fugeret vbi r a rege egypti decollatꝰ fuit. r eius caput missum cesari. iste cato reliquias exercitus ꝓpeij recollegit et cum nauibus fugit in affricam. Tandẽ cũ videret cesarẽ in oĩbus ꝓsperari. et prẽ ꝓpeij in oĩbus succumbere nolẽs aliq̃ modo subesse cesari. q̃uis sciret cesarẽ excellẽtẽ fore clemẽtie apũ vticã seipm interfecit. qđ factũ mlti rõanoz valde laudauerẽt q̃ strẽnue r ꝛtuose egisse. Tñ annẽꝰ florus in epitomate li. iij. de catone isto dicẽ sic accepta ptiũ clade vt sapiẽti erat dignũ mortẽ erꝰ excepit. nã postq̃ filiũ comitesq̃z ab ãpleru dimisit lecto in nocte ad lucernã libro platonis q̃ de imortalitate aie docz paululũ q̃euit rũc circa ꝑmã vigiliã stricto gladio reuelatũ mãu pectꝰ sel iterũq̃z percussit ausi sũt pꝰ ꝫ viz medici violare fomẽt q̃ iste passus dũ abscederẽt rescidit plagas securaq̃z vi sanguis morbũ dasmanꝰ in ipso vulnere reliqt. ꝫ florꝰ. Valeriꝰ q̃z ꝫ idẽ li. iij. cõmẽdat dicẽs ad catonẽ sic. Ut q̃z clarissimi excessus cato vtica monimẽtũ ẽ in q̃ ex vulneribꝰ eꝰ fortissimis plus glie q̃ sanguis manauit. sicdẽ ꝛstãtissime in gladiũ incũbendo magnũ boiby dcumẽtũ dedisti q̃nto potioz esse debeat ꝓ his dignitas sine vita q̃z vita sine dignitate. hec valeriꝰ. Refert ãt valerius li. v. q̃ cesar audita morte catonis dixit r se glie illius inuidere r illũ secz catonẽ sue glie iuuidisse. ꝑmonitũ vo eiꝰ liberis suis incolume ꝓfuit. Dec valeriꝰ

T ñ aug. vt patz infra lib. xix. ca. iiij. nō iudicat eius mortē ꝓtuosā esse aut gl̄iosam nec ascribēdā esse fortitudini ꝛ impatīcie fuit ꝛ alī catho pbs stoicus ꝙ fm cuscbiū anno iperij augusti. xlj. regio duplicē q̄r tanc seipm interfecit sperās p̄bāc vitā aliā vitā melioꝛē. Quidā. vo credūt q̄ iste fuit catho ille ꝙ scripsit illū libꝝ quē pueri discunt in scholis grāmatice. Sz hō pōt cē. q̄ in illo libro fit mētio de lucano poeta lucanꝰ autez poeta fuit circa tpa neronis impatoris ꝛ per ꝓsequēs diu pꝰ augustum. Nec igit de catonibꝰ ne ꝙs decipiat i noīe credens tm vnū fuisse cū mlti fuerint. d

Nā si eū filiū ꝙ cōtra impiū ꝛc. Dic repbat aug. factū catonis ꝙ seipm occidit ne sub cesare viueret filiū tm suū non occidit. imo volunt eū sub clementia cesaꝛ viuere. tm si iudicauit turpe viuere sub victoꝛe debuerat ēt pꝰ filiū suū iterfecisse q̄z eum sub cesare pmisisse viuere.

catonē ꝙ se vtice occidit: nō qz solus id fec: ꝑ qz vir doctꝰ ꝛ pbꝰ hēbaꝝ vt merito putaret recte etiaz fieri potuisse vl̄ posse qđ fecit. De cuiꝰ facto ꝙd potissimū dicā: nisi q amici eiꝰ docti ꝙdaz virtꝙ hī fieri prudēteꝰ dissuadebant imbecillioris q̄ fortioris animi facinꝰ cē consueuīt: ꝙ demōstraret nō honestas turpia p̄caucēs: ꝑ infirmitas aduersa nō sustinēs. Hoc ꝛ ipe catho in suo charissimo filio iudicauit. Nā si turpe erat sb victoria cesaris viuere: cur auctoꝛ hui turpitudis p̄ filio fuit: quē de cesaris benignitate oīa sperare p̄cepit: Cur nō ꝛ illū secū coegit ad mortē: Nā si eū filiū ꝙ ꝓtra iperiū in hostē pugnaucrat etiā victoꝛē laudabiliꝰ toꝛq̄tꝰ occidit cur victus victo filio pepcit catho: ꝙ ñ pepcit sub An turpius erat ꝓtra impiū esse victoꝛē: q̄ ꝓtra decꝰ ferre victoꝛē? Nullo mō igit catho turpe esse iudicauit sub victoꝛe cesare viuere alioq̄n ab hac turpitudie p̄no ferro filiū liberare. Quid est q̄ nisi ꝙ filiū q̄si amauit cui pci a cesare ꝛ sperauit ꝛ voluit: rātū gl̄ie ipsi cesaꝛ: ne ab illo etiam sibi pcereꝝ: vt ipe cesar dixisse ferē: iudicauit: aut vt aliq̄d nos mitiꝰ dicamus erubuit. La. XXIIII.

n Olunt aūt isti ꝓtra ꝙs agimus vt scīm virū iob ꝙ tā horrēda mala in sua carne pati maluit: q̄ illata sibi morte oībꝰ carere cruciatibꝰ: vt alios sctōs ex nr̄is l̄fis sūma aucte celsissimos fideq̄ dignissimos: ꝙ captiuitatē dīa tionēq̄ hostium ferre q̄ sibi necē inferre maluerit: catho ni ꝑferamꝰ. ꝑ ex l̄fis eoꝝdez illū marco catoni marcū regulū ꝑferamꝰ. Cato ei nūq̄ cesarem vicerat: cui victus dedignatus ē sbijci: ꝛ ne subijceret a seipso elegit occidi Regulus aūt penos iam vicerat: imperioq̄ romano romanus imperatoꝛ: nō ex ciuibus dolendā: ꝑ ex hostibꝰ laudandā victoriā reportauerat. Ab eis tamen postea victus: maluit eos ferre seruos filiū liberare. et Quid est q̄ nisi ꝙ filiū q̄si amauit cui pci a cesare ꝛ sperauit ꝛ voluit: rātū gl̄ie ipsi cesaꝛ: ne ab illo etiam sibi pcereꝝ: vt ipe cesar dixisse ferē: iudicauit: aut vt aliq̄d nos mitiꝰ dicamus erubuit. La. XXIIII.

n Olunt aūt isti ꝓtra ꝙs agimus vt scīm virū iob ꝙ tā horrēda mala in sua carne pati maluit: q̄ illata sibi morte oībꝰ carere cruciatibꝰ: vt alios sctōs ex nr̄is l̄fis sūma aucte celsissimos fideq̄ dignissimos: ꝙ captiuitatē dīa tionēq̄ hostium ferre q̄ sibi necē inferre maluerit: catho ni ꝑferamꝰ. ꝑ ex l̄fis eoꝝdez illū marco catoni marcū regulū ꝑferamꝰ. Cato ei nūq̄ cesarem vicerat: cui victus dedignatus ē sbijci: ꝛ ne subijceret a seipso elegit occidi Regulus aūt penos iam vicerat: imperioq̄ romano romanus imperatoꝛ: nō ex ciuibus dolendā: ꝑ ex hostibꝰ laudandā victoriā reportauerat. Ab eis tamen postea victus: maluit eos ferre seruos

pugnasti ꝛ q̄ꝛuz ite fuit discipli nā militarez per quā res romana vsq̄ ad hanc diē stetit solutisti. meq̄ ad hanc necessitatē induxisti. vt vel reipublice vel mei ac meoꝝ obliuisci oporteat. nos ꝓtius nr̄o delicto plectemur q̄ respublica tanto suo dāno nr̄a delicta luat. Triste erimus exemplū. sz tm iuuenturi salubre statimq̄ licto ri p̄cepit vt eum ligatū ad palum interficeret Jst̄ō factum licet totꝰ exercitus erboꝝreret. tm fecit aro citas pene obedientioꝛem duci militē. Postmodū vero toꝛq̄tus obrenta victoria de latinis reuersus ē romā. Lui senes venerūt obuiā. iuuēt⁹ ꝙo romana cū tūc ꝛ oīm tpe vite sue execrata est. Frōtinus ꝙo refert de filio toꝛq̄ti q̄ cū exercitus p eo aduersus patrē seditionē pararet. ipse seditionē cōpescuit dicens nō esse tāti quē q̄ vt ꝓpter illū disciplīna militaris essz corrūpenda vñ obtinuit vt ipm puniri paterenꝝ. Valerius ꝙo li. ij. istud factū toꝛq̄ti de occisiōe filij iudicat ē magl laudabile q̄ ipse laudare sufficeret ꝛ cām assignās dic. q̄ sacriꝰ ē iudicauit toꝛq̄tus patrē filio fortiq̄ priaz militari disciplina carere. Oꝛosiꝰ ꝙo illō factū ꝓbat vocās toꝛq̄tū ꝑ b facto pricidā dicēs sic. Manliꝰ toꝛq̄tus lz victoꝛ occursū tm nobilīs iuuenū romanoꝝ q̄ legitīe exhiberi solet. triūphans pricida nō meruit. La. XXIIII.

n Olunt aūt isti ꝓtra ꝙs agimus ꝛc. In b exꝑlo firmat adhuc magis augꝰ illud qđ supra. xxij. c. ꝓbauerat. vicz q̄ nulli licz seipm interficere ꝑ vitandis aduersis. Et hoc ꝓbat q̄ factū attilij reguli. de q̄ supra dixi ca. xv. q̄ merito. vt ꝓbat aug. ꝑferendus ē catoni ꝛ oībus alīs romanis ꝙs veteres eoꝝ sectores laudant. nā in tanta victoria gmansit paupim⁹

*Narrat titus liuius lib. viij. ab vrbis origine Et valerius etiã lib. iiij. q. arrilius regulus cũ in affrica insolentissime carthagis opes crebris victorijs ꝓtenderet. ac progatũ sibi ꝑres pspere ꝙpm gestas esset ipe riũ. i. ꝯsulat⁹ in annũ secũdũ scripsit romã de affrica ꝯsulibusq villicus su⁹ quẽ in quo agro. vij. iugez habebat. moꝛtuus erat. et q mercẽnarius q agrũ colere debuit sub tractis quibusdã reb⁹ nactaiam oꝑtunitate discesserat. ꝓpter qõ petiuit q in affricã mitteꝛet successoꝛ vt ipse possz redire ne vroꝛ sua t liberi destituerent alimentis.

La. XXV
Uis ḡ tam malus errꝛ ꝛc Jn hũ ca. ꝑbat aug. q nõ licz alicui seipm occidere. etiã ne peccet in futuꝝ. t spãlr ne sentiat ꝓcupiscentiam carnis qñ timet ab alio polluꝝ.

uiendo: q eis se auferre moriẽdo. Proinde fuauit t ſb carthaginẽſiũ dñatiõe ptiaz t in romanoꝝ dilectiõe ꝓstãtiã nec victũ auferẽs coꝛp⁹ ab hostib⁹ nec iũctũ aim a ciuib⁹. Nec q se occidẽ noluit vite h⁹ amoꝛe feꝯ. Hoc ꝑbauit cũ cã ꝓmissi iurisq iurandi ad eos dẽ hostes ꝗs grauius i senatu vbis: q i bello armis affenderat sine vlla dubitatiõe remeauit. Tãtus itaq vite hui⁹ ꝓtẽptoꝛ: cũ seuiẽtib⁹ hostib⁹ ꝑ q̃slibet penas eaz finire: q seipm ꝓmẽ maluit magnũ scel⁹ esse si se hõ interimat ꝙculdubio iudicauit. Jnt suos oẽs laudabiles t vtutũ insignib⁹ illustres viros nõ ꝓferũt romani meliozẽ quẽ neq felicitas coꝛrupit. nã in tãta victoria pauꝝimus ꝙmansit: nec infelicitas fregerit. nã ad tãta exitia reuertit intrepidus. Poꝛro si foꝛtissimi t ꝓclarissimi viri terrene ꝑie defensoꝛes: deoꝛũq licz falsoꝝ nõ tũ fallaces cultoꝛes: ſ vaciſsimi etiã iuratoꝛes q hostes victos moꝛe ac iure belli ferire potuerũt: hi ab hostib⁹ victi: se ipos ferire noluerũt: t cũ moꝛtẽ mime formidarent. victoꝛes tũ dños ferre q eã sibi inferre maluerũt: q̃nto magꝭ xp̃ani veꝝ deũ colentes: t supne ꝑie suspirantes ab hoc facinoꝛe tpabũt si eos dina dispositio vel ꝓbãdos vel emẽdãdos ad tps hostib⁹ subiugauerit: ꝗs in illa hũilitate nõ deseꝛit: q ꝓꝛer eos tã hũiliꝛ venit altissimus: ꝑsertim ꝗs nullius militarꝭ ptãtis: vel taliꝫ militie iura ꝙstringũt ipm hostem ferre supꝛatum.

Laꝑm. XXV.

q [a]Uis ḡ tã malus errꝛ obꝛepit: vt hõ se occidat: vel qꝛ in eũ peccauit: vꝛ ne in eũ peccet inimic⁹ cũ vꝛ pctõrẽ vel peccaturꝝ ipm occidere nõ audeat inimicum At eũ timẽdũ ẽ t cauendũ ne libidini hostili subditum coꝛp⁹: illecebꝛosa voluptate animũ alliciat ꝙsentire pctõ Proinde inquntnõ iã ꝓꝛ alienũ ſ ꝓꝛ suũ pcm añ q̃z hq̃sq cõmittat se dꝛ occidere. Nullo mõ q̃dẽ h faciet anim⁹ vt cõsentiat libidini carnis sue: aliena libidine ꝓcitate: q õ potius eiusq sapientie q̃z coꝛpis ꝓcupie subiect⁹ est. Ue rũtsi si detestabile facinus: t dãnabile scelus ẽ etiã seipm hoiem occidere: sicut veritas manifesta ꝓclamat ꝗs ita desipiat: vt dicat: iam nũc peccemus: ne postea foꝛte peccemus? Jam nũc ꝓpetremus homicidiũ ne foꝛte postea incidamus in adulteriũ? Nõne si tantũ dñak iniquitas vt nõ innocẽtia ſ pori⁹ pctã elegant sati⁹ est incertũ ꝓ futuro adulteriũ: q certũ de pñiti homicidiũ? Nõne satius est flagiciuz cõmittere: qõ penitãdo sanek q̃z tale facin⁹ vbi locus salubris penitentie nõ relinquitur Hoc dixi ꝓpter eos vel eas q nõ alieni ſ ꝓꝛij pecceati deuitandi cã: ne sub alteri⁹ libidie ẽt excitate sue foꝛte ꝙsentiãt vim sibi q moriant inferendã putãt. Ceterũ absit a mẽte xp̃iana q deo suo fidit: in eoq spe posita eius adiutorio nitit: absit inq̃z vt mẽs talꝭ cuiuslibz carnis voluptatib⁹ ad ꝙsensũ turpitudis cedat. Qõ si illa ꝓcupiscẽtia inobediẽtia q adhuc in mẽbris moꝛibũdis hitat: ꝓter nfe volũtat lege q̃z ſi lege sua mouek: q̃z tomagꝭ absq culpa ẽ in coꝛpe si ꝙsentiẽt: si absq culpa est in coꝛpoꝛe dormientis.

Laꝑm. XXVI.

ſ [a]Eed q̃dã iquiũt scẽ femie tpe ꝑsecutionis vt insectatoꝛes sue pudicicie deuitarẽt: i raptuꝝ atz necaturũ se fluuiũ ꝓiecerꝛt: eoq mõ defũcte sꝛ earũq̃z martyꝛia i catholica eccia veneratiõe celeberrima freq̃ntãt. De hiſ nihil temere audio iudicare Utrũ ei eccie aliq̃b⁹ fidedignis testificatiõib⁹ vt earũ memoria sic honoꝛet diuia ꝑsuaserit auctas nescio: t fieri ꝑt: vt ita sit. Quid si ei hoc feceꝛt nõ hũanit⁹ decepte ſ diuin⁹ iusse: nac errãees ſ obediẽtes: sic de sanson aliud nobis fas nõ ẽ credere? Cũ aũt ds iubet seq̃z iubere sine vllis ambagib⁹ intimat: ꝗs obiaz i crimẽ vocet: ꝗs obsequiuz ꝓpietatꝭ accuset? Sz si iõ sine scelere facit q̃sq̃s deo imoiare filiũ decreuerit q: hoc abꝛaã etiã laudabiliꝛ feꝯ. Nã cmilesꝭ cũ obediẽs ptãti hoc q

Ed inquntq̃dã sancte ꝛc. Jn hoc cap. rñdet beatus aug⁹ cuidã obiectioni q̃z q̃dã faciũt cõtra illo qõ dictũ fuit in ꝓcedẽti capo. ꝓbant eñ q licz mulieri se occidere in casu sudicto. Et hoc q q̃dã mulieres de q̃bus eccl'ia celebꝛat sic fecerũt. t ꝓpz intẽtio aug⁹ de mlieribus tñ xp̃ianis q sic se occiderũt nusq̃z legi. de gentilibꝫ vo aliq̃bꝫ hoc scribit beatus hieronymus cõtra iouinianum.

Judi. 61.

Deñ. 22. 23. q. 5

legitime ꝓstitutus ē hoīem occidit nlla citat
sue lege reus ē homicidij: imo nisi fecerit re ē
ꝑiclj deserti atq; ꝓcepti. Qō si sua sponte atq;
auctoritate fecisset: crimē effusi hūani sangui
nis incidisset. Itaq; vñ punit si fecit iniussus
inde puniet nisi fecerit iussus. Qō si ira est iu
bente imperatore: q̄ tomagis iubēte creatore:
Qui ḡ audit nō licere se occidere: faciat si ius
sit cui nō lz iussa ꝓcēnere. Immō videat vtq;
dīna iussio nullo nutet incerto: nos p aurem
ꝓsciam ꝓcenimus: occūltoq; nobis iudiciū nō
1. Cor. 2. vsurpamus. Nemo scit quid agat in hoīe: nisi
23. q. 5. spūs hois q̄ in ipso est. Hoc dicimus: hoc asseri
Si nō lz mus: hoc modis oībus approbamus: neminē
spontaneā morte sibi inferre debere: velut fu
giendo molestias tales ne incidat in ppetuas. Neminē ppt̄ aliena pcta ne ꝺ incipiat ꝺ fe
grauissimū ppriū: quē nō polluebat alienum.
Neminē ppt̄ sua pcta p̄terita ppt̄ q̄ magis hac
vita opus ē: vt possint penitēdo sanari. Nemi
nē velut desiderio vite melioris q̄ post mortez
spatur. q; reos sue mortis: melior post mortē
vita non suscipit.

Capitulū. XXVII

La. XXVI. a r Estat vna causa de q̄ dicere cepera: q̄ vtile
r Estat vna cā de q̄ rc. putat vt se q̄sq; occidat. scz ne irruat i pctm vel blaudiē
In hoc capitulo cōfirmat adhuc te voluptate: vl dolore seuiē
augo illud qō ꝓ te. Quā cām si voluerimus
bauit supra. xxv. c. admittere: eousq; ꝓgressa
q; nullus debz se pueniet: vt horrandi sint ho
ipm interficere cū mines tūc se potius iterime
ista videret esse re: cū lauacro scte regenera
potissima cā q̄re tionis abluti vniuersoz re
ꝺ liceret si tū alīq missionē acceperint pcōz.
qua cā rōnabilis Tunc eīm tps est cauēdi oīa
ad hoc esset. Si futura pcta cū sunt oīa dele
gnanter vo bea ta p̄terita. Qō si morte spon
tus augo. diffuse tanea recte fit: cur nō tunc
tractat istā mate potissimū fit: Cur baptizat
riā ꝓbans q̄ nō sibi quisq; parcit. Cur libera
licear alicui seipz tū caput tot rursus vite hu
interficere q; di ius piculis insert: cū sit faci
abolo pcurante lime prātis illata sibi nece
tanta cecitas. oia deuitare: cum scriptū sit
Ecci. 3 demētia men Qui amat piculū incidit in
tes hoīm p̄cipue illud: Cur ḡ amant tot. tāta
romanoz genti picula: vel certe etiā si nō
lū occupauerat. amāt suscipiūt: Cur manet
vt reputaretur in hac vita: cui abscedere li
opus sūme vir citū ē: An vo tā insulsa puersi
tutis q̄ aliqs se tas coz euertit. a ꝓsideratō
ipm etiam ex lau ne vitat auertit: vt si se q̄sq;
cā interficeret. interimē dēat: ne vni capti

uātis dñatu corruat in peccatū: viuēdū sibi ex
istimet: vt ipm pferat mūdū p oēs horas tem
ptatiōib pienū: et talib q̄lis sub vno dño fo
midat et innūerabilib ceteris: sine q̄b ꝺ vita n
ducit? Quid igit cāe ē: cur i eis exhortationi
b rpa ꝓsumam q̄b baptizatos alloq̄ndo stu
dem accēdē: siue ad ēginalē integritatē siue
ad ptinētiā vidualē siue ad ipam thori piugal
fidē cū hēam meliora: et ab oīb peccādi pcul
remota ꝓpēdia vt q̄buscūq; p remissionē recē
tissimā pctoz arripiēdā mortē sibiq; ingerēdā
psuadere potuerim eos ad dīm famores pu
riores q; mittam? Porro si q̄sq; ꝺ aggrediēdū
atq; psuadēdū putat: nō dico desipit lz insanit.
Qua tādē fronte hoī dic: interfice te: ne puis
tuis peccatis adijcias ḡuius: dū viuis ꝺ dño
barbaris morib impudico: q̄ nō pōt nisi scele
ratissime dicere: interfice te pctis tuis oībus
absoluris: ne rursus talia vl etiā peiora cōmit
tas dū viuis in mūdo: tot impuris voluptatib
illecebroso: tot nephandis crudelitatib furio
so: tot erroribus et terroribus inimico. Hoc
quia nephas est dicere: nephas est ꝓfecto se
occidere. Nam si hoc sponte faciendi vla cau
sa iusta esse possit. p culdubio iustior ē ista nō
esset. Quia vero nec ista est: ergo nulla est.
Non itaq; vobis o fideles christi sit tedio vita
vestra: si ludibrio fuit hostibus castitas vestra 32. q. 5
habetis magnā verāq; consolationē: si fidam Ita ne.
ꝓscientiā retinetis: nō vos ꝓsensisse peccatis
eoz q̄ in vos peccare pmissi sunt.

Caplm. XXVIII.

La. XXVIII. q Vod si forte cur p
q Vod si fo missi sunt q̄ritis: al
rte rc. In ta quidem est. puidē
hoc capo rnder tia creatoris mundi atq; re
beatus aug. cuidā gestoris: et inscrutabilia sūt iu
q̄stioni incidenti dicia eius: et inuestigabiles
sci q̄re deus per vie eius. Verūtū interroga
misit q; aliq; mu Roy. 11
lieres violare se te fideliter aias vestras: ne
ipsis renuentib forte de isto integritatis et
et inuitis. De qua ꝓtinentie vl pudicicie bono
materia etiā tra vos inflati extulistis: et hūa
ctauit suptius ca nis laudibus delectate in ꝺ
pitulo. xvj. Et etiā aliquibus iudistis. Mō
reddit augo. hic 32. q. 5 accuso qō nescio. nec audio
tres cās. vt parz Ita ne. qō vobis interrogata coꝛda
in ista. Secunda vestra respondent. Tamen
cā tangit ibi fo si ita esse rūderint: nolite mi
tassis aūt rc. rari hoc vos amisisse vnde
Tercia ibi quan hominibus placere gessistis
ꝺ et illud rc. illud vobis remansisse quod
ostendi hoibus non pōt. Si
peccantibus nō cōsensistis

dine gre ne amitteret diuinū accessit auxiliū: hūane glie ne amaret: hūanū successit oprobriū. In vtroq; solamini pusillanimes: illic pbate: hic castigate: illinc iustificate: hic emendate. Quax vo corda interrogata rūdēt nūq; se de bono ginitat; vel viduitat; vel iugal' pudicicie supbisse: ꝙ hūilib⁹ sentiēdo dono dei cū trēore exultasse: nec iuidisse cuiq; parī excellentiā sctitat; t castitat;: ꝙ hūana laude p⁹posita q tāto maior ferri solet qto ē bonū rari⁹ qđ exigit laudē optasse pot⁹ vt eax amplior nūerus essz q; vt ipse in paucitate amplius eminerēt. Nec iste qdē q tales sunt: si eax qz aliq; barbarica libi do pssit pmissuz ꝺ esse causenť: nec iō credāt deū ista negligere: qz pmittit q nemo ipune cōmittit. Quedā em veluti pondera malax cupiditatū t occultū diuinū pīs iudiciū relaxanť: t manifesto vlti mo refuanť. Fortassis aūt iste q bū sibi sunt pscie: nō se existo castitat; bono corinflatū extulisse: t tū vim hostilē in carne perpesse sūt: hēbant aliqđ latentis infirmitat;: q posset in supbie fastū si hanc hūilitatē in vastatiōe illa

Sap.9 b Sicut g̃ qdā mortē t̃. Dicat ludit aug. illi qđ scribť sapie. tū. vbi de enoch sic scribť. Raptus ē ne malicia mutaret intellectuz ei⁹. aut ne fictio deciperet aiaz illius. Ca. XXIX

b Abet itaq; ois familia t̃. In ꝺ capīo oñdit beat⁹ aug. q xpiani oīno hñt aliā psolatōnē in aduersis q; infideles q: aduersa cadūt electis in bonū. t ꝺ vel in pñti vl' in futura vita vl' in vtraq;.

Ca. XXX.

f Jnasica ille scipio t̃. In ꝺ capīo assignat aug. cām q re ifideles insultauerūt xpianis ppter aduersa q passi sūt tpe vastatiōis vbis et dic q cā fuit q illi insultātes volebāt male viuere ipune t nō volebāt iustius viuere q; xpiani. et q; ifideles sic optauerunt viuere scz iniuste. t ppt̃ ꝺ amauerť pīs pera t oderť aduersa. pbat aug⁹. p scipionē nasicaz q nolebat ciuitatē carthaginem emulā t hostē vrbis rome diruine pace t securitate numia obtēta romāi delicijs affluerent. qđ ne romanis ptingeret. iudicauit expedire q carthago remaneret i exercitū romanoz. Jstā scipionē vocat liu⁹ cornelū scipionē. t fuit tpe scōi belli punici adolescēs nōdū q̄storius. filius vo erat cneⁱ scipionis q̄ i hyspania interfectus fuit durante scōo bello punico. q; cneus fuit patruus scipionis affricani po / ris q deuictis affricanis 2° bello punico finē ipo fuit. Circa vo p dictū scipionez nasicā fac ꝺ aug⁹. duo. q: p⁹ oñdit q̄nte reputatōis apd rōanos fuerit vt sic appeat ei⁹ maio: auctoritas t deū ponit aug. ei⁹ ꝑsilium. Quātuz vo ad pmū vt melius intelligat aug. sciendū q; sicut narrat titus liu⁹ de scōo bello punico lib. ir. tepe scōi belli punici postq̄ hānibal rōanos et italiā multis victoriis attriuerat nec tñ de italia recedere volebat sed eos vexabat

Ps.95

quens nequaq; illū fuisse pmissuz vt hec acciderēt scientes suis si eo mō perire posset scitas quā ptulit eis t diligit in eis. Ca. XXIX.

b Abet itaq; ois familia sūmi t veri ꝺi cōsolationē suā nō fallacē nec in spe rex mutantiū vl' labētiū ꝑstitutā: vitāq; etiā ipsaz tpalē mīme penitendā: in q erudiť ad eternā bōisq; terrenis tāq; pegrina vtiť nec capiť: malis aūt pbatur aut emēdať. Illi vo q pbitari ei⁹ insultāt: eiq; dicūt cuz forte in aliq; tpalia mala ꝺuenerit vbi ē ds tu⁹? Ipsi dicāt. Ubi sūt dij eox cū tlia patiāť p q̄ bus euitādis eos vl' colūt vl' colēdos ec̃ prendūt. Rā ista rūdet. De⁹ me⁹ vbiq; pīs ē vbiq; tot⁹: nusq; inclusus q̄ possit adesse secret⁹ abesse ī mot⁹. Ille cū me aduerť reb⁹ exagitat aut merita examiat aut pctā castigat: mercedēq; mihi eternā p tolerantis pie maľ tpalib⁹ fuat. vos aūt q estis cū qb⁹ loq̄ dignū sit saltē ds dijs vris: q̄ tomagī de ꝺo meo q̄ terribilis ē super oēs deos qm̄ oēs dij gentiū demonia dns aūt celos fecit.

f Jnasica ille Ca. XXX

scipio q̄ndā pōtifex vr viueret quē ꝺ troze belli punici in suscipiēdis phrygijs sacris: cū vir optim⁹ q̄reret vniuersus senat⁹ elegit cui⁹ os fortasse nō auderet; aspicere ipe vos ab hac ipudentia cohiberet. Cur ei afflicti reb⁹ aduerť de tēpib⁹ q̄rimi xpianis nisi qz vsam luxuriā cupit; hře securā: t pditissimis moꝛib⁹ remota oi molestiaz aspitate diffluere? Neq; ei ꝓpterea cupit; hře pacē t oi gñe copiaz abūdare: vt his bonis honeste vtami ꝺ ē modeste sobrie tpanť pie ꝺ vt infinita varietas voluptatū insanis effusiōib⁹ exq̄rať. scōisq; reb⁹ ea mala oriāť in

assidue. tūc ab his q̄ rome sacris p̄erāt inuēnū fuit ta
le carmen qū hostis alienigene terre italie bellū intu
lisset cū pelli de italia ⁊ vinci posse si marris pessim
tunc ere numē rome adducū foret. qō carmen ꝓm oui
diū libro. ij. de fastis fuit sybylle. Occasiōe hui⁹ car
minis miserūt le
gatos romāi in
phrygiā q̄ est pe
asie vt afferrent
mr̄em pessimū
ctā legati vero p̄
fati trāseūtes p
appollinem del
phicū ꝓsuluerūt
cū de agēdis. q̄
p̄misit eis p̄spe
rū eritū cū adiu
torio attulit regi
asie. q̄ ꝓfedera
tus ⁊ amicus ro
mano⁹ erat. Et
addidit appollo
q̄ cū rediret ro
mā cū mr̄e pessi
mūcta oīno hē
bant curare q̄ re
ciperet in hospi
cio ab optio vi
ro. Ipsa vero q̄
mare deportata
vsq; ad ostiā vr̄i
mō ꝺrepūs ostiēſ cardinalis. deliberauit senatus q̄s
esſ in vrbe vir optimus. ⁊ vnanimiter decreuit sup̄
dicū scipionē nasicā esse vir optimū vrbis. ⁊ mitte
dū in ostiā cū multitudine mr̄onar⁹ ad recipiendū ma
trē pessimūctā. Quo cū venisset recepit eā ⁊ in ho
spiciū suū romā detulit. Premissa excerpta sūt ex ti
to liuio. Vñ ꝓz q̄ p̄fatus scipio marie reputatōis ⁊
auctoritatis fuit apud romāos. Aduertendū ē aut̄
q̄ illa mr̄ pessimūcta dr̄ q̄ dictū ē fuit q̄dā statua la
pidea mr̄ deor̄. vñ flo⁹ dicit q̄ mr̄ pessimūcta fuit
lapis q̄dā quē marmē deor̄ incole dicebāt. sed incole
illi⁹ loci vñ adducebāt. q̄re aūt dicta sit mr̄ deor̄. q̄
dam dea quā gēriles colebāt. alias dicēt. Ista ꝯo mr̄
deor̄ vocāt multi. noīb⁹ vocāt cām mr̄ seu dea pessi
mūcta ⁊ dea idea a loco vñ fuit trāsportata. nā ida
fuit silua q̄dā iuxta troiā ⁊ phrygiā. i q̄ silua fuit pes
simū. vnde locus sic dictus vñ fuit asportata. vnde
q̄nq; ab illo loco scd pessimo. dicta ē mr̄ pessimūcta
Et q̄nq; ab illa silua vocāt dea idea. vocāt etiā q̄nq;
berecynthia a berecynto loco vicd alio in quo colebāt
vocabāt celebres ⁊ alma ⁊ opis ⁊ rhea. De ista plus
dicēt infra libro. ij. ca. xiij. vbi aug⁹ de ipsa facit men
tionē expſſam. b At ille scipio ⁊c. ponit aug⁹ b
consiliū scipionis nasice p̄fati quod dedit romanis.
Ad cuius intelligentiā sciendū est q̄ ꝑm oro⁹ libro
xiij. finito tercio bello punico in quo romani penos
sibi totaliter subiecerant ⁊ cōtriuerant. habitū est in
ter romanos consiliū. quid de carthagine faciendū
esſet. Quidam vero consuluerūt q̄ ꝓpter ꝓperuam
securitatem vrbis romane esſet delenda. inter quos
vt patz hic q̄ aug⁹. fuit catho videlicd censorius seu

b mor̄ib⁹ q̄ seuientib⁹ peiora
sūt hostib⁹. At ille scipio p̄
tifex maxim⁹ vr̄ ille iudicio
totius senat⁹ vir optim⁹ istā
vobis metuēs calamitatem
nolebat emulā tūc imp̄ij ro
mani carthaginē dirui ⁊ de
cernēti vt diuerēt ꝓtradice
bat catboni timēs infirmis
ais hostē securitatē ⁊ tanē
pupill' ciuib⁹ idoneū tutorē:
necessariū vidēs cē terrorē
Nec eū snia fefellit re ipsa p
batū ē: q̄ vex̄ diceret. Dele
ta quippe carthagie: magno
scd terrore romane reipubli
ce depulso ⁊ extincto: tāta ꝺ
reb⁹ p̄speris orta mala p̄ti
nuo subsecuta sūt: vt corru
pta diruptaq; ꝓcordia p̄us se
carbo supior. de quo dixi sup̄ ca. xxiij. Quidā vero
consuluerūt q̄ ꝓpter virtutis curā perpetuā quam
semp̄ ex suspitione emule ⁊ hostilis ciuitatis scd car
thaginis impenderent ne romanis vigor bellis semp̄
exercitatus. in segniciem securitate ex ocio soluerēt
carthago nō de
leret. ⁊ inter eos
fuit scipio nasi
ca vt patz hic q̄
augustinus. De
ista ꝯo cōtrarie
tate ꝯsilior̄. flo
rus in abbreuia
tione titi liuij li
bro. xlix. sic scri
bit. Inter mar
cū ⁊ scipionē na
sicam quor̄ al
ter sapientissim⁹
vir i ciuitate ha
bebat. ⁊ alter o
timus etiam iu
dicabat a senatu
erat diuersis cer
tātū sententijs.
catbone suaden
te bellū. ⁊ vt tol
leret deleretur q̄
carthago. nasica
dissuadente. pla
cuit tñ eo q̄ car
thaginenses ꝓtra fedus naues haberent ⁊ q̄ exercī
tus extra fines duxissent. ⁊ q̄ socio pp̄li romani et
amico masinisse arma intulissent. ⁊ q̄ filiū eius gulu
sam q̄ cū legatis romanis erat in opidū non recepis
sent bellū bis indici. hec florus. ¶ non est tñ intelligē
dum q̄ senatus statim post consiliū catbonis cen sue
rit carthaginē oīno delendā. imo sicut narrat titus li
uius libro. xlix. ⁊ florus in epitomate libro. ij. Sena
tus volens mediare inter sententiā catbonis ⁊ scipi
onis p̄dicti censuit q̄ carthago staret. sic tñ q̄ nō essz
romanis meruenda. Et ideo voluit q̄ carthaginēses
ꝺstruissent sibi ciuitatē distantē a mari decē miliari
bus. sed q̄ carthaginenses hoc noluerūt facere vllo
mō. indicto eis bello expugnata est carthago. ⁊ simi
liter delera. Orosius dicit se nūq̄ vidisse huius ter
cū belli punici certā cām ex gte romanor̄. Et hoc sen
sit scipio nasica vt ptz p titū liuiū libro. xlviij. Quic
q̄d vero de hoc sit. constat tñ q̄ consiliū scipionis de
carthagine nō subuertenda nō habuit effectū. ⁊ ideo
secuta sunt mala in vrbe. q̄ scipio nasica metuebat fu
tura vrbi si carthago deleret. nā postq̄ carthago dele
ta ē ⁊ roma portita ē securitate quā querebat. scd xl.
anno post auersionē carthaginis. gestit mari⁹ certū
consulatū. id est tā certo factus est consul. ⁊ certūc fe
re vsq; ad nativitatē x̄pi. nō cessauerūt romāor̄ inte
stina bella. nam ipso tpe sic inter se mutuo pugnaue
rūt q̄ fere pdurerūt statū romani ꝑij vsq; ad eritū
de istis bellis dicēt multa infra libro. ij. Ca. XXXI

n Am q̄n illa quiesceret ⁊c. In hoc cap̄lo con
firmat aug⁹. dictū scipionis nasice qui dice
bat vt patuit in p̄cedenti cap̄lo q̄ securitas

a Am quādo illa de- a
sceret i supbissimis
mēt⁹ donec ꝓtriuat

et par nimia esset nociua. Et narrat aliud factū scipionis eiusdē grānēs ad ꝓpositū. Ad cuius intelligentiaz est sciēdū ꝙ sicut refert oro. li. iij. ⁊ tit⁹ liuius li. vij. ab vrbis origine. lucio gemitio ⁊ ānio seruilio ꝯsulibus pestilētia ingēs orta est q̄ multi romani ⁊ maxime ꝯsūpti sunt. ⁊ cuz sequēti anno durasset pestis illa tanta vt vis morbi nec humānis auxilijs nec ope diuina leuaret. ludi scenici inter alia celestis ire placamina īstituti dicunt. q̄ fuit res satis noua ꝓ populo romano q̄ sēp fuit bellicosus. Et dicit tit⁹ liuius ꝙ institutio istoz ludoz paz ꝓfuit. ⁊ multum obfuit romanis q̄ p⁹ ludos huiusmōi passa ē ciuitas mala gratuita sez in moribus. Dicit ētiā ꝙ isti ludi inchoati fuerunt a principio satis moderate. sed postmodū vsq; ad tāta creuerūt insaniā ꝙ ꝓpter multuz luxum ⁊ apparatū vix fuissent tolerabiles magnis regibus. ¶ Narrat ētiā titus liuius lib. xl. viij. ⁊ valerius etiam li. ij. ca. j. ꝙ postmodum theatra inchoata sūt a messala ⁊ cassio censoribus sez lapideā theatra. ꝛm belynandum. sz nasica scipio sucor fuit ꝙ omnis apparatus eorum venditus fuit. et senatusconsulto cautum fuit ne aliquis infra vrbem vel prope ad mille passus subsellia poneret ad huiusmodi ludos spectādos. vt sedens cos spectaret. ¶ theatra aūt sunt loca sic ordinata specialiter ad ludos tales spectandos ꝙ omnes sedere possunt ⁊ ludos istos clare ⁊ distincte videre. ꝙ nullus alterius aspectū impediat. sicut ptz in theatris antiquitus constructis in vrbe. ⁊ alibi apparent. Et quia greci primo ludos inuenerunt. ⁊ sedendo in theatris eos in primo spectāte consueuerunt. ideo dicit augustinus hic. ꝙ nasica persuasit oratiōe grauissima. ne grecam luxuriam viribus patrie moribꝰ paterentur obrepere. ¶ Ludi vero theatrales ⁊ ludi scenici idem sunt. dicuntur theatrales a theatro in quo fieri consueuerunt etiam apud romanos. licet ad tempus per nasicam fuisset constructio theatri impedita. ¶ Ludi vero predicti ꝛm isidorus libro. xviij. etymologiarum dicebantur scenici a scena que fuit domuncula quedam. in medio theatri. ī qua cātabantur ⁊ recitabant carmina poetarum vnde i ludis scenicis principales persone fuerunt poete. quibus seruiebant mimi ⁊ histriones saltantes et effigiantes moribus corporis. ea que a poetis canebantur. In q̄bus ludis multa canebantur ⁊ effigiebantur turpia ⁊ inhonestam dr̄ dūs q̄ dr̄ hoibus. ⁊c.

¶ Capi. XXXII.

V Erumtamen scitote. ⁊c. In hoc capitulo ostendit beatus augustinus quomodo dēmones seducerent homines vt crederent ꝙ ludi scenici forent eis in remediū contra pestilentiam. et ꝓbat ꝙ talis seductio fuit periculosa in moribꝰ ⁊ nociua sol' antea ludis circensibus assuetis. Qui sint circenses satis diffuse prosequitur isidorus li. xviij. etymo. Dicebant aūt circenses q̄si circa enses. nā ꝛm isidor olim ponebant gladij q̄s q̄drige circuibāt. ⁊ erat ars eq̄s circa pericula torq̄re. Scōz valerij aūt li. ij. isti ludi istituti fuerūt rome a romulo ⁊ vocati sūt ꝯsualia. in dieb⁹ rapte sūt sabine. ⁊ ꝛm ritū liuij celebrabant ī honorē neptuni. Fuit ꝯsuetudo gētilium ꝙ sic sacrificabāt ī hōrez deoꝝ. ira ⁊ ludos celebrarēt. ⁊ dr̄minati ludi dr̄miaz dūs fuerūt ꝯsecrati. vñ ⁊ xp̄iani q̄dā a gētilibꝰ vident accepisse exēplū. q̄ ī diebꝰ solēnibꝰ ludis intēdūt. q̄si hoc esset deo gratū. De istis ludis circēsibꝰ facit ꝙq; mētionē li. v. eneidos. dicēs ꝙ eneas hos ludos celebrabat in honorem patris sui. Et iurta hoc quamuis rome ludi isti primo fuerūt celebrati. a romulo tamen fuerunt alibi prius celebrati.

honoribus ad pātem regiā pueniret. honoꝝ porro ꝓrogandoꝝ facultas nō esset: nisi ambitio pualeret. Abhinime aūt pualeret ambitio: nisi in pl'o auaricia luxuria q̄z corrupto. Auar⁹ vo luxuriosusq; pl's scōis rebus effectus est: quas nasica ille prudentissime cauendas esse cē sebat: q̄ ciuitatē hostiū maximā fortissimā opulētissimā q̄z nolebat auferri: vt timore libido premeret: libido pl's sa non luxuriaretur: luxuria q̄z cohibita nec auaricia crassaretur. Quibus vicijs obseratis ciuitati vtilis virtus floreret ⁊ creſceret: eiq̄z virtuti libertas congrua permaneret. Hinc etiam erat: ⁊ ex hac prudentissima patrie caritate veniebat: q̄ idem ipse vester pontifex maximus a senatu temporis illi⁹ quod sepe dictum est electus: sine vlla sententiarum discretione vir optimus caueam theatri senatum construere molientem: ab hac dispositione ⁊ cupiditate cōpescuit: persuasitq; oratiōe grauissima ne grecam luxuriam viribus patrie moribus paterē tur obrepere: ⁊ ad virtutem labefactandā eneruandāq; romanā peregrine consentire nequicie: tantūq; auctoritate valuit: vt eis verbis cō mota senatoria prouidentia etiā subsellia quibus ad horam cōgestis in ludoꝝ spectaculo tam vti ciuitas ceperat deinceps ꝓhiberet apponi. Quāto studio iste ab vrbe roma ludos ipos scēicos abstulisset: si auctoritati eoꝝ quos deos putabat resistere audiret: quos ea noxios demones non intelligebat: aut si intelligebat placandos etiam ipse potius q̄z cōtemnendos deos existimabat. Rondū eīm fuerat declarata gentibus supna doctrina q̄ fide cor mundās ad celestia vel supcelestia capessenda: humili pietate humanū mutaret affectū: ⁊ a dominatu supbozum demonū liberaret.

¶ La. XXXII.

V Eruntū scitote q̄ ista nescitis: ⁊ q̄ vos ista nescire dissimulatis aduerte q̄ aduersus liberatorē a tali⁹ dñis murmurat⁹: ludi scenici: spectacla turpitudinū ⁊ licētia vanitatū: ñ hoim vicijs: ꝙ deoꝝ vtiq; iussis rome īstituta sūt. Tolerabili⁹ diuinos honores ōferret⁹ illi scipioni q̄z deos eiusmōi colere

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

b ē. Atq; ideꝛ cē. vult dicere augº q; aliqui ꝺs mo rum pestilentia possedit non ob stante vastatiõe vrb a gothis fa cta. q; oculis vi derũt fugiebãt õ vrbe ꝛ venerunt carthaginez vbi frequẽtabãt the atra. ꝛ quasi ꝓtinue ꝓ histrionibus se gesserũt ꝛ more insanoꝝ se habebant. Lap.

XXXIII

a o Mentes amẽtes cē

In hoc ca. redarguit augº insaniam quoꝝundã romanoꝝ q; cũ alie nigene remotissimi plangerẽt vrbis vastatoꝛ ipsi dabãt se ludis ꝛ theatra frequẽtabant. Capitulũ.

XXXIIII.

r Omulus ꝛ remº cē.

In hoc ca. augº. b compat eccliam xpi asylo romão rum. ꝛ ꝓbat q; ec clesia xpi maioꝛẽ habuit potestatẽ conseruandi fu gientes ad se q; asylum. Asyluz illõ fuit templũ quoddã a romu lo ꝛstructũ. vnõ dicit eutropius li. j. õ romulo sic loquens. Condi ta ciuitate quam ex sui nomine romã vocauit. hoc egit ꝛ dito tẽplo qõ asylũ aperuit ad quod undiq; ꝛfugus ad ipm fugi entibus ipunita tem. quã ob causam multitudinẽ finitimoꝝ q; alioq; apud suos ci ues offensam cõtraxerãt ad se fu gientem in ciui tatem recepit. la tini ꝺ nigꝛ tusci q; pastores. ꝛ etiam transmarini phryges. qui sub ence. ꝛ arcades sub euandro du ce infuxerãt. Et ita ex variis quasi elementis con gregauit coꝛpus vt vnũ ꝓ im romanum efficeret Dec cutropius Idẽ etiã narrat titº liuiº ꝺ vrbis origine l. j. Cap.

XXXV.

m Emierit sane cē. In hoc capi. ostẽdit augº q; boni pa tienter ferre ꝺñt societatẽ malorꝝ q; multi eoꝝ qui sunt modo mali sunt a ꝺo ꝓdesti nati ad salutẽ eteꝛnã. b Deq; rũ eroꝛu cē. De eroꝛu ciuitatis ꝺi ꝛ ciuitatis ꝺia boli ꝓtractat au gustinº infra ab xj. li. vsq; ad xv De ꝓcursu & ciuitatis vtriusq; a li. xv. vsq; ad lib. xix. De fine vero vtriusq; ciuitatis a lib. xix. vsq; ad finem totius operis.

q; mala q; facit; vob ĩputare nõ vult; mala xi q; patimini xpianis trib iputat; neq; ei i vita securitate pacatã rempublicã: luxuriã q; rit; ipuni tã: q; deputaret ꝓpis nec coꝛrigi potuist; adusis. Volebat vos ille scipio ꝛreri ab hoste: nec luxuriã flueretis: vos nec ꝛriti ab hoste luxu riã repssist; ꝓdidist; vtilitatẽ calamitat; ꝛ miserrimi facti est; ꝛ pessimi ꝓmãsist; Et tñ qõ viuit; deiẽ: q; vob ꝓcendo admõet vt coꝛrigami penitẽ do q; vobetiã ingrat; ꝓstitit vt vl'sb noie fuoꝝ ei vl'i locis martyꝝ ei hostiles manus cuaderetis La. XXXIIII

a r Omul ꝛ remº asyluz ꝓstituisse phibẽt: q; qs q; ꝓfugeret ab oi noxa liber et: augẽ q; rẽtes creãde multi tudinẽ citat; Mirãdũ i honoꝛẽ xpi ꝓcessit exẽplũ: b ꝓstituerẽt euersoꝛes vrb: qõ ist; tuerãt ãtea ꝓditoꝛes. q; aũt magnũ sib fecerit illi vt ciuiũ suoꝝ nũeꝛ supleret: qõ fecerit isti vt suoꝝ hostiũ nũerositas ꝙuaret: Hec ꝛ alia: si q; yberiº ꝛ cẽ modiº potuerit rñdeat inimici suis redẽpta familia ꝺñi xpi: ꝛ pegria ciu tas regis xpi. La. XXXV.

a m Emierit sane i ipis inimicis latere ciues futuros: ne ifructuosum vel apud ipsos putet: q; donec pueniat ad ꝓfessos ꝓtat ifelices: sic ex illoꝝ nũero etiã dei citos bz secũ q; diu pegrinatur i mũdo ꝓnexos cõtione scioꝝ: nec secũ futuros i eterna sorte sctoꝝ: q; pti i occlto: pti i apto sũt. Qui etiã cũ ipis inimicis adũsus deũ cuius sacrim gerũt murmurare nõ dubitãt: mõ cũ illꝛ theatra: mõ ecclias nobiscũ replẽtes. de correctõe aũt q; rũ dã etiã talitũ mlt omin ẽ de spadũ si apõ aptissimos adũsarios ẽ destinati amici latitãt: adhuc igrati etiã sibi. Perplexe q; pe sũt iste due citates i hac sclo inuicẽ q; ꝑmixte: donec vltio iudicio dirimãt de quaꝝ exoꝛtu ꝛ ꝓcursu: ꝛ debit; finib q; ꝺ dicẽdũ arbitroꝝ quantũ diuinit adiuuabor expediã ꝓpter gloriam ciuitatis dei: q; alienis a cõtrario comparatis clarius eminebit. La. XXXVI.

Ca. XXXVI.

f Ed adhuc q̃dam rẽ. In hoc ca. oñdit aug⁹ q̃ restant adhuc tractanda in nouẽ libris seq̃ntibus. b Cõmemoranda sũt eĩ rẽ. s. lib. iij. c Deide demõstrandũ ẽ scilicet libro secundo d Et quam ob causam rẽ. scz li. iij. capitulo. iij e Postmoduz aduersus eos rẽ scz a lib. vj. vsq̃ ad li. xj. f Ascendamus ciuitatem dei rẽ. scilicet a tertio capitulo libri decimi. vsq̃ ad finẽ eius

a f Ed adhuc quedã mihi dicẽda sunt aduersum eos q̃ romane reipublice clades in religionẽ nr̃am referũt: q̃ dijs suis sacrificare phibent. b Cõmemoranda eĩ sunt q̃ r quãta occurrere potuerũt: vel videbunt sat̃ esse mala: q̃ illa ciuitas ptulit: vl̃ ad ei⁹ impiũ ꝓuincie pertinẽtes antecẽ eoꝝ sacrificia phibita fuissent: q̃ oĩa ꝓculdubio nobis tribuerẽt si iam vel illis clareret nr̃a religio vel ita eos a sacris sacrilegis c phiberet. c Deinde demonstrandũ est q̃s eoꝝ mores et d ⁹quã ob cãm ver⁹ de⁹ ad augendũ impiuz adiuuare dignat⁹ est: i cui⁹ ptãte sunt regna oĩa q̃cq̃ nihil eos adiuuerint hi q̃s deos putãt: q̃n potius q̃ptũ decipiẽdo r fallẽdo nocuerint. e Postreme aduersus eos dicet: q̃ manifestissimis documẽtis cõfutari atq; deuicti conant asserere: nõ ꝓpter vite pfitis vtilitatẽ: sꝫ ꝓpter eã q̃ p⁹ mortẽ futura ẽ colẽdos eẽ deos. Que nisi fallor: q̃stio multo erit operosior: r subtilior disputatiõe dignior: vt r cõtra pbos in ea disserat nõ q̃libet: sꝫ q̃ apud illos excellẽtissima gloria clari sunt r nobiscũ multa sentiunt. scz de aĩe imortalitate: r q̃ de⁹ ver⁹ mũdũ ꝓdiderit: r de ꝓuidẽtia ei⁹ q̃ vniuersuz qõ ꝓdidit regit Sz qm̃ r ipi in illis q̃ ꝓtra nos sentiũt refellendi sunt: deesse huic officio nõ debem⁹: vt refutatis impijs ꝓtradictoꝝ ꝓ viri⁹ q̃s de⁹ imperfecterit f afferam⁹ ciuitatẽ dei verã q̃ pietatem r dei cultũ: in q̃ vno ꝛacit sempit̃na beatitudo ꝓmittit. Hic itaq; mod⁹ sit hui⁹ voluminis vt deinceps disposita ab alio sumam⁹ exordio

Explicitus est liber primus.

Incipiunt capitula libri secundi

j De mõ q̃ necessarii disputationis adhibendus est.
ij De his q̃ ꝓmovolumĩe expedita sunt.
iij De assumẽda historia q̃ oñdit q̃ mala acciderint romanis cũ deos colerẽt a quib⁹ religio xp̃iana creuerat.
iiij Q̃ cultores deoꝝ nulla vnq̃ a dijs suis p̃cepta ꝓbitatis acceperint: r in sacris eorũ turpia quoq; celebrauerit.
v De obscenitatibus quibus mater deorum a cultoribus suis honorabat.
vj Deos paganoꝝ nũq̃ bñ viuẽdi sanxisse
vij Inutilia esse inuenta (se doctrinã ꝓbica sine auctoritate diuina vbi quẽq; ad vitia ꝓnuz magis mouet quod dij fecerint q̃q̃ hoĩes disputauerit
viij De ludis scenicis in quib⁹ dij nõ offendunt edictiõe suaꝝ turpitudinũ: sed
ix Quid romani veteres de (placant cohibẽda poetica licẽtia sẽserit quã greci deoꝝ sicuti iudiciũ liberã esse voluerunt.
x Qua nocendi arte demões velint vel falsa de se crimina vel ꝛa narrari.
xj De scenic⁹ apũd grecos i reipublice administrationẽ recept⁹: eo q̃ placatores deorũ iniuste ab hoĩb⁹ spernerẽt
xij Q̃ romani auferẽdo libtatẽ poet⁹ in hoĩb⁹ quã dedefti deos: meli⁹ de se
xiij Debuisse ĩtelligẽ (q̃q̃ ꝺ dijs suis sensert romãos q̃ dij eoꝝ q̃ se turpib⁹ ludis coli expetebãt i digne eẽnt honore di
xiiij Melior ẽ fuisse platonẽ q̃ poet⁹ lo(uio cũ i bñ moratav: be ñ ꝺerit q̃q̃ hos ꝺos q̃ se ludis sc̃ic⁹ voluerit honor: ari
xv Q̃ romãi q̃sdã sibi ꝺos ñ rõe ꝑ adulati
xvj Q̃ si dijs vila eẽt cura iu(one ĩstituer t sticie ab eis romãi accipe debuerit p̃cepta viuẽdi pot⁹ q̃q̃ leges ab alijs ho
xvij De raptu sabiaꝝ alijsq; (mib⁹ mutuas miq̃tatib⁹ q̃ i citate romãa ẽt lauda
xviij Que ꝺ morib⁹ ro= (tis viguere tpib⁹ manoꝝ: aut metu cõpssis. aut securitate resolutis salustij ꝓdat historia.
xix De corruptõe huãne reipublice ꝓsq; cultũ deoꝝ xp̃s auferret.
xx Quali velit felicitate gaudere r q̃b⁹ morib⁹ viuẽt q̃ tpa xp̃iãe religiõis in
xxj Que sn̄ia fuerit ciceronis de (cusant romana republica.
xxij Q̃ dijs romãoꝝ nulla vnq̃ cura fuerit ne malis morib⁹ respublica depisser.
xxiij Clarietas reꝝ tpaliũ nõ ex fauore aut i pugnatõe demonũ: sꝫ ex dei veri pen
xxiiij De syllãis actib⁹ q̃ꝝ se (dere iudicio. demones ostentauerũt adiutores.
xxv Quãtũ maligni spũs ad flagicia icitãt hoĩes cũ cõmittẽdis scelerib⁹ q̃i dinã exẽpli sui inꝑponũt auctoritatem.
xxvj De secretis demonũ monit⁹ q̃ ptiebãt ad bonos mores cũ palã i sacr⁹ eoꝝ ois negcia discerẽtur.
xxvij Q̃ta cũsiõe publice disciplie romani dijs suis placandis sacrauerint obscena ludorum.
xxviij De xp̃iane religionis salubritate.

Incipit liber scōs. La. I

xxix De abijciendo cultu deorum cohortatio ad romanos.

Incidit liber secūdus. La. I.

¶ Rationi pspicue veritatis infirmus hūane ꝓsuetudinis sensus nō auderet obsistere: sed doctrine salubri languorē suū tāq; medicine subderet: donec dīno adiutorio fide pietatis impetrāte sanaret: nō multo ꝑmone opus esset ad ꝓuincendū quēlibet vane opinationis errorem: bis q̄ recte sentiunt: ⁊ sensa verbis sufficientibus explicant. Nunc ꝯo qm̄ ille est maior ⁊ tetrior insipientiū morbus aīoꝝ: q̄ irrationabiles motꝰ suos ctiā post rōnem plene redditā: quanta hoi ab hoīe debeā: siue nimia cecitate qua nec aperta cernūt siue obstinatissima ꝓuicacia q̄ ⁊ ea q̄ cernūt nō ferunt: tanq; ipsam rōnem veritatēq; defendūt: fit necessitas copiosius dicēdi plerūq; res claras: velut eas nō spectantibꝰ intuendas: ꝑ quodāmodo tangendas palpābꝰ tibus ⁊ cōniuctibus offeramus. Et tū q̄s disceptandi finis erit ⁊ loquēdi modus: si rūdendum esse rūdentibus semp existimemus? Mā q̄ vel nō possunt intelligere qō dicit: vel tamen duri sunt aduersitate mentis: vt etiam si intellexerint nō obediant: rūdent vt scriptū est. et loquūt iniq̄tatē atq; infatigabiliter vani sunt. Quoꝝ dicta ꝓtraria si totiens velimus refellere: quotiens obnixa fronte statuerint: nō curare q̄d dicant: dū quocūq; modo nostris disputationibus ꝓtradicant: q̄ sit infinitū ⁊ erūnosum ⁊ infructuosum vides. Quorem nec teipm mi fili marcelline: nec alios quibus hic labor noster in christi charitate vtiliter ac liberaliter seruit: rales meoꝝ scriptoꝝ velim iudices: q̄ rūsionē semp desiderent: cū his q̄ legūt audierint aliquid ꝓtradici: ne fiant sīles earū mulierculaꝝ quas cōmemorat aplus: semper discētes ⁊ ad veritatis sciam nūq; puenientes.

Capitulum. II.

¶ Upiore itaq; libro cū de ciuitate dei dicere instituissem: vnū ꝟ vniuersum opus illo adiuuante in manus sūptū est: occurrit mihi rūdendū esse primitus eis q̄ hec bella q̄bus mūdus iste ꝓterit: maxieq; romane vrbis recentē a barbaris vastationē xpiane religioni tribuūt: q̄ phibent nefandis sacrificijs seruire demonibus: cū potius hoc deberent tribuere christo: q̄ ꝓpter eius nomen ꝓtra institutū morēq; belloꝝ eis q̄ cōfugerent religiosa ⁊ amplissima loca barbari libere prebuerunt: atq; in multis famulatū debitū christo: nō solum verum: sed etiam timore confectum: sic honorauerūt: vt quod in eos belli iure fieri licuisset: illicitum sibi esse iudicarent. Inde incidit questio cur dīna beneficia etiā ad impios ingratosq; pueuerint: ⁊ cur illa itidem dura que hostiliter facta sunt: pios cū impijs pij afflixerit? Quā q̄stionē ꝑ multa diffusam: in huius cui quotidianis vel dei muneribus vel hoim cladibus: que qm̄ vtraq; bñ vel male viuentibus ꝓmixte atq; indiscrete sepe accidūt: solet multos mouere: vt pro suscepti operis necessitate dissoluerem aliquantū immoratus sum: maxime ad ꝓsolandas sanctas feminas ⁊ pie castas: in quibus ab hoste aliq̄d perpetratū est quod inuitū lit verecūdie dolorem: ⁊ si nō abstulit pudici cie firmitatē: ne pereat eas vite quas nō eripit. vnde possit penitere nequitie. Deinde pauca dixi in eos qui christianos aduersis illis rebus affectus: ⁊ ꝑcipue pudorem humiliataꝝ feminaꝝ q̄ꝫ cuius castarū atq; sanctarū: ꝓteruitate impudentissima exagitant: cum sint nequissimi ⁊ irreuerētissimi: longe ab eisdem romanis degeneres: quoꝝ ꝓclara multa laudant ⁊ litteraꝝ memoria celebrant: imo illoꝝ glorie vehemēter aduersi. Romā quippe cura structam veterū auctāq; laboribus: fediorem stantez fecerant q̄ ruentem: quando quidem in ruina eius lapides ⁊ ligna: in illoꝝ autē vita omnia non moroꝝ sed moꝝ munimenta atq; ornamenta ceciderunt. cū funestioribus eorum corda cupiditatibus q̄ ignibus tecta illius vrbis arderēt. Quibus dictis primū terminaui librum. De inceps itaq; dicere instituī quanta mala ciuitas illa perpessa sit ab origine sua: siue apud se ipsam: siue in ꝓuincijs iam sibi subiectis: que omnia christiane religioni tribuerent: si iam tunc euangelica doctrina aduersus falsos et fallaces eoꝝ deos testificatione liberrima personaret.

La. III.

¶ Emento aūt me ista cōmemorantez adhuc contra imperitos agere: ex q̄rum imperitia illud quoq; exortū est vulgare ꝓuerbium: pluuia defecit causa christiani nois. Sunt nāq; qui eorum studijs liberalibus instituti amant historiam: qui facillime ista nouerūt. Sz vt nobis ineruditoꝝ turbas infestissimas redderent se nosse dissimulāt: aut ꝑ hoc apud vulgus affirmare nituntꝰ clades quibus per certa interualla locoꝝ ⁊ temporū genus humanum oportet affligi: causa accidere nois christiani: q̄ contra deos suos ingenua fama ⁊ ꝓclarissima celebritate ꝓcuncta

bio. ⁊ declarat intentu onem suaz quo ad dicenda. Recolligit autem ea q̄ dicta sunt a principio primi libri vsq; ad octauuz capitulum ex clusiue. dei de ibi.

b Indecidit ⁊c Recolligit breuiter q̄ tractata sunt ab octauo capitulo vsq; ad. xvj. Et postea ibi

c Deinde pauca ⁊c. Recolligit que tractata sūt a. xvj capitulo fere vsq; ad finem libri

d Deinceps tractq; dicere ⁊c. Hec facit in proximo capitulo sequēti in generali. Sed in tertio libro diffuse et magis i speciali.

La. III.

m Emēto aūt ⁊c. In hoc capitulo conuincit malitiam aliq̄rum q̄ christianis insultabāt ꝓ ꝓter mala q̄ romanis gentibus passa est. ⁊ insultando fecerunt sibi ꝓuerbium cū

rũ multi coꝝ scirent ex libris suis hystoricis. q̃ roma
aũ tpa xp̃ianoꝝ grauiora fuerit ꝓpter mala. Ca. uũ.

p Rimo ipsos mores ꝛc. In hoc ca. incipit au
gus. intentionẽ suam ꝑncipalẽ huius secũdi
libri ꝓsequi ꝓbans q̃ dij romanoꝝ nõ cura-

uerunt de bonis moribus cultoꝝ suoꝝ. imo pot⁹ miserũt eos i en
roꝛẽ ꝛ in reprobũ sensuꝫ. vt multa turpia perpetra
rent qõ ꝓbat in hoc ca. q̃ defectũ legũ. q̃ dij nulla
lege turpia ꝓhi-
bebant ꝛ etiam q̃
cultũ quẽ aug. vi
dit dijs exhiberi

b Ludibria q̃ sacrilegioꝝ ꝛc. Ludibria sacri-
legiorũ appellat ludos turpissi-
mos q̃s gentiles
faciebant ad pla
candũ deos suos a
ꝛ deas suas. In
q̃bus ludis mul
ta fiebant ꝛ dice
bant turpia q̃b⁹
repũtabãt facta
turpissima deo-
rũ suoꝝ. ita q̃ in
ludis illis vide-
bant dij coꝝ exhi
beri ludibrio.

diffunditur. Recolant ergo
nobiscum anteq̃ christus ve
niret in carne: anteq̃ ei⁹ no
men ea cui frustra inuident
gloria ꝑfis innotesceret: q̃
bus calamitatib⁹ res roma
ne multipliciter variisq̃ ꝓui
te sunt: ꝛ in his defendant si
possunt deos suos: si ꝓter-
ea colunt ne ista mala patiã-
tur cultores coꝝ quoꝝ si q̃d
nunc passi fuerint nobis im-
putanda esse ꝓtendũt. Cur
eũ ea que dicturus sum pmi
serũt accidere cultoꝛib⁹ su-
is: anteq̃ eos declaratũ xp̃i
nomen offenderet: eorũq̃
sacrificia ꝓhiberet? Ca. IIII.

a Rimo ipsos mores
p ne pessimos habe-
rent: quare dij coꝝ
curare noluerũt? Deus eũ
verus eos a quibus nõ colebãt merito neglexit. Dij aũt
illi a quoꝝ cultu se ꝓhiberi
boies ingratissimi ꝓquerũt:
cultores suos ad bũ viuẽdũ
quare nullis legib⁹ adiuue-

c Spectabamus arrepticios ꝛc. Hoc dicit aug⁹.
ꝓpter mulieres q̃ in festo bachi q̃ fingit deus vini q̃
si insane videbant. ꝛ cum insania festuꝫ bachi celebra
rũt. vt ptꝫ p aug⁹. infra libro. vj. ca. ix. Et ideo mulie
res illas vocat arrepticias. Vel potius dicit aug⁹. b
ꝓpter sacerdotes berecyntie. de quo statim facit mẽtio
nem. nam sacerdotes illi galli vocabãt fm bugꝫ. a q̃
dam flumĩe in phrygia q̃ gallus vocabat vbi berecyn
tia colebat. fluuius ꝙo potantes inebriat ꝛ quasi in-
sanos reddit ꝛ furiosos. de quo in sacrificijs bibebãt
ꝛ quasi ebrij ꝛ furiosi ꝛ arrepticij videbant. ꝛ ideo eti
am rome ꝛ alibi q̃n celebrabat festuꝫ eius. sacerdotes
eius quãdam insaniam ꝓtendebant. Ouidius aũt de
fastis libro. iij. aliam reddit causaꝫ q̃ in nitit fictioni
poetice. Fingebant eñ poete q̃ erat puer q̃dam deco
rus nimĩ atys oblatus berecyntie vt voueret castitatẽ
ꝛ fuiret sibi in templo suo factus est sacerdos. Ipse
ꝙo postmodũ votum suum fregit. ꝓpter q̃ dea irata
volens se vindicare ĩmisit sibi furorem ꝛ insaniam.
q̃ intantũ furebat nõ potẽs ferre dolores suos quos
sensit q̃ cum petra abscidit sibi virilia sua dicens. ha
pereant ptes que nocuere mihi. Et ideo ad repñtan-
dũ vindictã illam. sacerdotes eius postmodũ fuerũt
castrati. ꝛ in festo eius insanisq̃ mentis q̃si arrepticij
ꝓtendebãt. De gallis ꝛ atys adolescente facit aug⁹.
mentionẽ infra libro. vj. ca. vij. ꝛ libro. vij. ca. xxv

d Audiebamus symphoniacos ꝛc. Symphonia
ci sunt canẽtes tubis. vel alio mõ sonitũ magnũ faciẽ
tes. In festo aũt
berecyntie fiebat
strepitus magn⁹
quatientiũ cymba-
la. ꝛ es cum ere
percutientiũ. vt ꝓ
ouidiũ libro. iiij.
de fastis. Et etiã
ꝓ Isidorũ. ethimo-
lib. viij. strepitus
erat tant⁹ q̃ erat
horribilis ad au
diendũ. Vñ ouidi⁹. Quererem̃
ta libris ꝙ me son⁹
eris acuti. Ter
ret ꝛ horrendo lo
rbos adunca so
no. Vocat hic q̃
aug⁹. symphõia
eos istos sic stre
pentes. vel sym
phoniacos vo-
cat q̃ in honoꝛ
em pudicitie que
dam turpia faci
ebant. vt dicũ in
fra li. isto. c. xxij.

e Oblectabant celesti ꝙgini ꝛc. Ad cuius intellectũ
sciẽdũ ẽ q̃ imagi
nes duas scꝫ pal

e Oblectabant celesti ꝙgini ꝛc. Ad cuius intellectũ
sciẽdũ ẽ q̃ imagi
nes duas scꝫ pal
ladis. i. minerue. ꝛ berecyntie ꝙsueuerũt singulis an
nis lauare in almone fluuio q̃ fluit in ryberim. pallas
aũt q̃ ꝛ minerua ꝙgo esse traditur. Est aũt dea sapie
fm gentiles. q̃ sicut narrant hystorie. ipsa subito ap-
paruit in habitu ꝙginali iuxta paludẽ in africa. trito
nẽ noie. Et iõ appellata est virgo tritonia. docuit aũt
africos multa ꝓter qõ creditꝫ esse dea. ꝛ eo citius q̃
eius origo fuit oĩno ignota. vñ dicebãt q̃si de celo la-
psa. ꝓter qõ hic aug⁹. vocat eã ꝙginẽ celestẽ. Et fm
fictiones poeticas ipsa fuit nata de capite iouis. Pal
ladiũ etiã sc̃z imago palladis allatũ de troia romã vt
dicit ouidius li. vj. de fastis credebat de celo in arcẽ
iuli descendisse. vñ dicit ouidius. Credit armifere si
gnũ celeste minerue. Tñ de festo lotionis eius q̃d
ea q̃ fiebant in festo illo nõ facit aug⁹. hic in speciali
mentionẽ. sed de lotione berecyntie. Vel ꝙ celestẽ ꝙgi
nẽ intelligit hic aug⁹. deã ꝙginẽ seu pudicitiã. vt ifra
libro isto ca. xxvj.. dicã. Berecyntia ꝙo de q̃ supl li. j.
ca. xxx. etiã fit mẽtio. imaginẽ habuit ẽlem describit
Isidorũ libro. viij. ethimologiaꝝ ca. vlti. ꝛ sibi furiebant
galli. i. castrati. q̃ corybantes q̃si coroboantes appella
ti. festũ aũt eius celebrabat apud romanos ꝑdie no-
nas aprilis. vt ꝓz in kalendario ouidij. ꝛ tunc circũ-

ducebat p vbem cū horribili strepitu· vt sup̄ tactū est
7 ptz p ouidiū lib· iij· de fastis· 7 portabat in lectica·
id est in theatro· 7 fiebant ludi solenes in honorē eius

In qb⁹ ludis fiebant a scenicis illa de vilia quibus hic augustinus facit mentionez puta q aliqui castrabant 7 aliqui insaniebāt sicut finxerūt eoz poete· Puer atys q vonū castrat⁹ illi dee facturz non fuauit versus q̄ si in insaniam ex yltiōe dee seipm mutilauit· vt supra dictū fuit· et ꝑ illa de quibus aug· infra ca· vij loquit· Dicebāt aūt scenici a scena· Fuit aūt scena ꝓpe domunculas i medio theatri q̄les sunt domūcule tabernarioz vl mercatorū in nūdinis fmbug̃· in qua erat pulpitus quem ascendebant illi q̄ fabulas recitabant· Et q̄t erāt carmia tot reputabant appositisse fercula· Infra etiā latebant larvati sez histriones 7 mimi q̄ subito exurtes coz̄ ꝓplo monibus coptis expresserūt historias seu fabulas recitatas· Et isti ꝓpe fuerūt appellati scenici·

Scena ēt q̄nq̄z ponit p ipso toto theatro· q̄nq̄z p fabula· q̄nq̄z p recitatione fabule· Et est hic sciēdū q̄ ista dea quā vocauerūt matrē deoz· p quā terrā intellexerūt· i tanta fuit reuerētia apud romāos· q· añq̄z ei⁹ imago esset de pessimio romā translata· sicut narrat valerius libro· j· scipius imperatores romani· id est q̄ impia gesserāt· sicut cōsu-

a nequissimis scenicis· q̄lia nō dico matrē deoz· ꝑ matrē qualiūcūq̄z senatoz· vel q̄ uis libet honestoz̄ viroz̄· imo ꝯo q̄lia nec matrē ipsoz scenicoz decet audire· Habz eīn q̄ddā arga gentes hūana verecūdia qō nec ipsa nequicia possit auferre· Illam ꝓinde turpitudinē obscenoꝝ dictoz atq̄z factoz: scenicos ipsos domi sue p ludēdi cā coz̄ matribus suis agere puderet quā p publicū agebant coz̄ deoz matre: spectāte 7 audiente vtriusq̄z sexus freq̄ntissima multitudie Que si illecta curiositate adesse potuit circūfusa: saltem offensa castitate debuit abire ꝓfusa· Que sūt sacrilegia si illa erāt sacra? aut que ingnatio si illa lauatio? Et hec fercula appellabant: q̄si celebrarēt ꝓuuium: q̄ velut suis epulis imūda de mōia pascerent· Quis eīn nō sentiat cuiusmodi spūs talibus obscenitatib⁹ delectēt: nisi vel nesciens vtq̄ oīno sint vlli imūdi spūs doz noie decipiētes: vel talē agens vitā in q̄ istos pon⁹ q̄ deū vez 7 optet ꝓpitios 7 formidet iratos· L· V·

a n Equaq̄z istos q̄ flagiciosissime ꝓsuetudinis vitijs oblectari potius q̄ obluctari studēt ꝑ illū ipm nasicā scipionē qui vir optimus a senatu electus est: cui⁹ manib⁹ eiusdē demonis simulacrū susceptū est: in vrbēq̄z puectū: habere ꝺ hac re iudicē vellē· Diceret nob vtrū matrē suā tā optime de republica vellet mereri: vt ei dīni honoꝛes decernerent sicut 7 grecos 7 romanos alios· ꝓtores 7 hmōi cōpotes victoriaz post obtētas vlctorias susceptā vota ad pessimutricem ꝓfecti soluerūt· Considerent christiani q̄ta sit distantia inē romā 7 pessimuz· vt videant quid reuerentie debeant matri nō falsoz deoz sz vni⁹ sūmi 7 veri dei· In huius honorē etiā ꝓstructuz fuit a domitiano tēplū illud rome q̄ pantheō vocabat Et post modū bonifacius papa in honorē beate marie ꝓsecrauit· vt habet in legenda de oī bus sanctis· 7 mō vocat ecclia btē marie rotūde·

Ca· V·

Equaq̄z istos q̄ flagicioꝛ̄· In hoc capi· augus· reꝓbat culturam berecyntie dscptā tā in precedenti ca· p nasicā scipionē virū optimuz iudicio romanoꝝ· q̄ sez voluisse matrē suaz inter deos transferri· more gentiliū· pon⁹ tñ elegisset eā tacere in sensibilē q̄ honorari sicut berecyntia fuit honorata· Et ideo patz manifeste fraus diaboli in hoc q̄ berecyntia noluit ē alicui⁹ hospitio recipi vnq̄z viri optimi quā fraudem hic detegit aug⁹· De isto nasica scipione recepti, berecyntie ab eo habituz est sup̄ libro ꝓmo ca· xxx· vbi etiam habetur quomodo ipse ꝓhibuit theatrū rome constitui more grecoz· de quo etiam aug⁹· facit mentionem in loco isto· Ca· VI·

Prou· 4·

b Jnce q̄ dō vita ꝛc̄. In hoc ca. oñdit. b. aug⁹ ex cō
patōe coꝛ q̄ colūt deos mltos ad xp̄ianos qui
vnū deū colūt q illi dū multi sūt spūs īmūdi
nō curātes de vite īmūditia cultoꝛ suoꝛ. ꝛ hō q̄ locis
publicis nūq̄ ꝓmulgant apud cultores illos leges ali
q̄ de mūdicia ꝓhā
da q̄ aliq̄ isto
rū iacerē q̄ secre
tis ꝓ modū susur
ri leges tales su
scipiāt sic infra a
magis dicet ca.
xxvj. huj⁹ li. alic̄
est de xp̄ianis.
b Nec vbi fug.
ꝛc̄. videt q̄ h dz
ee phrygi alia vl̄
phrygalia q̄ vo
cantur festa be
recyntie. de q̄bꝫ
ō. ca. tūj. tracta
uit. b. aug⁹. festa
aūt illa dicebant
phrygialia q̄ fue
rūt dee phrigie. i.
berecyntie. q̄ pri
us in phrygia q̄
rome colebāt. et
eo mō dicūt bac
chanalia festa
bacchi. Et cerea
lia festa cereris.
ꝛ sic de alīs festis.
Sz nō ego diuer
sos libꝛos respe
xi anglia ꝛ etiā b
in bononia. ꝛ in
oī loco inueni fu
galia. Crederem
tā īraz vitio scri
ptoꝛ corruptā.
nisi. b. aug⁹. iro
nice ꝛ alludēs cō
ditōi gētis ꝛ que
nīcie nois voca
ret fugalia q̄ alīq̄ c
vocāt phrygalia d
nā fm hiero. sup
ep̄lam ad gal. oēs poete vocāt phrygios timidos et
p ons ad fugā ꝓpatos. qp̄ē q̄ō aug⁹ coꝛ sacra q̄ dicūt
phrygialia ꝛ vocat fugalia. Et ꝛ ē verisi'e. q̄ postmo
dū addit aug⁹ sic. Et ve fugalia. sz pudoris ꝛ bonesta
tis. q̄ō nō esset itelligibile si dicerēt phrygalia vl̄ phry
gialia. c Qō discendū ps⁹ ꝛc̄. Jsti ysus sūt ps⁹
poete satyrici. satyra q̄rta. vbi post longā ꝛ durā in
crepatōz coꝛ q̄ pigri sī ad laborādū horꝛat eos ad bo
nū dicēs. d Discite o miseri ꝛ cās cognoscite re
rū. s. ad hoies ꝓtinentiū c Quid sum⁹. i. q̄d sum⁹
hoies. ꝛ ꝓ ons aialia rōnalia q̄ dūt viuere fm rōnem
f Et q̄d nā victuri gignimur. i. ad q̄d. h ē ad quē fi
nē gignimur. Cōstat q̄ brīndo ē finis quē nullꝰ attin
git nisi ꝑ virtutē g Ordo q̄s dat⁹ sic ordinata est
humana natura. q̄ est sup bruta aialia. Et tō rep̄mere
debet ꝛ subūcere illos brutales ipius ai. b Aut mē
te. meta. i. termin⁹ vite nre est mors cui⁹ meditatio nō
paꝛ non ꝓfert ad virtuose viuendū. i Quā mol
lius flex⁹. i. q̄ faciliter hō flectit de bono in malum.
k Et vñ sez fit iste flex⁹. Est em̄ ex sensualitate. ꝛ tō
regenda est.

Persius. 4. satyra

in suis sacris: qr̄ alia viri op
timi abhoꝛrent suis adhibe
re cōuiuijs? La. VI
a b Jnce est q̄ de vita ꝛ
moꝛib⁹ ciuitatū atq̄
ꝓhoꝛa quibus colebāt illa
numina nō curarūt: vt tā hoꝛ
rēdis eos ꝛ detestabilib⁹ ma
lis: nō in agro ꝛ vitib⁹ nō in
domo atq̄ pecunia: nō demi
q̄ in ipo coꝛpe q̄ mēti subdi
tur: ꝙ in ipa mente in ipo re
ctoꝛe carnis aio: cos ipleri:
ac pessimos fieri: sine vlla sui
terribili ꝓhibitōe ꝓmitterēt
Aut si ꝓhibebāt: hoc oñdat
ꝓti⁹: ꝙ ꝓbet. Nec nobis ne
scio q̄s susurros paucissimo
rū aurib⁹ anhelatos: ꝛ arca
na velut religiōe traditos ta
cēt: q̄bus vite ꝓbitas castita
tisq̄ discat: ꝙ demōstrent vl̄
cōmemoꝛent loca ralib⁹ ali
q̄ secretis ꝓsecrata: nō
vbi ludi agerent obscēis vo
cib⁹ ꝛ motib⁹ histrionū⁹ nec b
vbi fugalia celebrarent effu
sa oī licētia turpitudinū ꝛ
vere fugalia: ꝙ pudoris ꝛ ho
nestat⁹: ꝙ vbi ꝓli audirēt q̄d
dij ꝓcepert ō cohibēda ava
ricia: ambitōe frāgenda. lu
xuria refrenāda: vbi discerēt
miseri q̄ō discendū ps⁹ icre c
pat dicēs. Discite⁹ o miseri d

a Jnce est q̄ de vita ꝛ moꝛib⁹ ciuitatū atq̄ ꝓhoꝛa quibus colebāt illa numina nō curarūt: vt tā hoꝛrēdis eos ꝛ detestabilib⁹ malis: nō in agro ꝛ vitib⁹ nō in domo atq̄ pecunia: nō demiq̄ in ipo coꝛpe q̄ mēti subditur: ꝙ in ipa mente in ipo rectoꝛe carnis aio: cos ipleri: ac pessimos fieri: sine vlla sui terribili ꝓhibitōe ꝓmitterēt Aut si ꝓhibebāt: hoc oñdat ꝓti⁹: ꝙ ꝓbet. Nec nobis nescio q̄s susurros paucissimorū aurib⁹ anhelatos: ꝛ arcana velut religiōe traditos tacēt: q̄bus vite ꝓbitas castitasq̄ discat: ꝙ demōstrent vl̄ cōmemoꝛent loca ralib⁹ aliq̄ secretis ꝓsecrata: nō vbi ludi agerent obscēis vocib⁹ ꝛ motib⁹ histrionū⁹ nec vbi fugalia celebrarent effusa oī licētia turpitudinū ꝛ vere fugalia: ꝙ pudoris ꝛ honestat⁹: ꝙ vbi ꝓli audirēt q̄d dij ꝓcepert ō cohibēda auaricia: ambitōe frāgenda. luxuria refrenāda: vbi discerēt miseri q̄ō discendū ps⁹ icrepat dicēs. Discite⁹ o miseri ꝛ cās ꝓgnoscite rex⁵ Quid sumus ꝛ q̄dnā victuri: gignimur⁵ oꝛdo. Quis dat⁹? aut mete q̄⁵ mollis flex⁹ ꝛ k vñ q̄s modus argēti⁰ q̄d fas optare⁸ q̄d asp ytile nūm⁹ hz⁹ p̄ria carisq̄ ꝓpinq̄s. Quantū largiri deceat⁸ quē te de⁹ ee ius⁰ sit. Et⁹ humana q̄ pte locat⁹ es in re. Dicat in q̄bus locis hec docentiū deoꝛ solebāt p cepta recitari: ꝛ a cultoꝛib⁹ eoꝛ ꝓp̄is frequent audiri sicut nos ostēdim⁹ ad hāc eccl'ias istituras. q̄uauersū religio xp̄iana diffundit. La. VII
a N nobis forte pho
rū scholas disputa
tōes q̄ memoꝛabūr
Prio hī romana ꝙ greca sī aut si ꝓpterea tā romāa q̄ ꝛ grecia facta ē romana ꝓuincia ñ deoꝛ p̄cepta sūt ꝙ hoīm iuēta: q̄ vtcūq̄ conati sūt ingenijs accutissimis p̄diti ratiocinādo iuestigare. q̄d ī rerū natura latitaret: q̄d ī morib⁹ appetēdū eēt atq̄ fugiēdū. q̄d ī ipis ratiocinādi regulis certa ꝓnexiōe traheret: aut q̄d ñ eēt ꝓ̄is vl̄ ēt repugnāret. Et q̄dam coꝛ q̄dam magna q̄ntū diuinit⁹ adiuti sūt iuenerūt. q̄ntū aūt hūanit⁹ ipediti sunt: errauert maxie

b Aut mē te. meta. i. termin⁹ vite nre est mors cui⁹ meditatio nō paꝛ non ꝓfert ad virtuose viuendū. i Quā mollis flex⁹. i. q̄ faciliter hō flectit de bono in malum.
k Et vñ sez fit iste flex⁹. Est em̄ ex sensualitate. ꝛ tō regenda est.

uersus modus viuendi. quia quilibet viuere debet fm decentiam sui status. Lap'm. VII.

l Quis mod⁹ argēti. i. acq̄rēdi argentū. ne. s. q̄ rat tanq̄ finis. sz sic illud q̄ō est nec̄ariū ad finez alioq̄n nō ē modus sed p̄cedet in infinitum.
m Quid vas optare. s. in argēto ꝛ diuitijs op tar sz nec̄aria ad victū ꝛ vestitum
n Quid asp ytile nūm⁹ hz⁹. i. q̄stū hz aspiratis ꝓp̄ cura maḡs q̄s ingerit ꝓter q̄ō ꝛ spinis cōgātur diuine.
o Patrie carisq̄ ꝓpinq̄s q̄tus largiri deꝛ. i. cognoscere q̄tus impēdere ꝓueniat ꝓgnitor ꝛ amicis. p Quē te de⁹ ee iussit. s. ꝛ hō cognoscere q̄ liter deus ꝓcepit tibi viuere.
q Et humana qua parte locat⁹ es in re. i. ꝓsidera q̄ pte locat⁹ es in re humana. i. quē statum habeas vel gradū int hoies. q̄ fm differentiā stat⁹ vel gradus dz ee di

a Nobis forte phō. ꝛc̄. In hoc capitulo excludit hūs aug⁹ rem ponsionē quandā que posset dari ad illud quod querebat ꝛ arguebat in p̄cedenti capitulo. peruit em̄ beatus aug⁹ a gentib⁹ romanis q̄ ipsi demonstrarent aliquem locum publicum vbi traderentur leges deoꝛum ad recte viuendum ordinate. ꝛ ipsi forte respondebunt q̄ scholę philosophoꝛum sunt talia loca. Sed hanc rem̄ponē excludit dupl'r. ꝓmo q̄ illi ꝓbi nō erant romani sed greci. Et q̄ ad hoc riderēt forsan q̄ greci iam facti sunt romani. q̄ grecia iam facta ē ꝓuincia. i. terra tributaria romānis. iō excludit istā rñsionē scdo dicendo q̄ traductōes phoꝛum nō erāt leges deoꝛ. sed admuētōes hūani intellectus a deo ad

cognitōz veritatis adiuti. Et lō pbi eēnt potiꝰ honorādi q̄ dij b Galli abscinderenk ꝛc. g gallos itelligit sacerdotes cybelis. i. berecynthie ō q̄z absciſiōe. i. castratōe. ſ. in .b. li. ca. iij. ſatz dixi. Eos aūt vocat moles q̄ i sacra scriptura effeminati appellank. vñ. iij. regz iij. ōr effeminati fuerūt in terra. ꝛ ca. xv. effeminatos abstulit ō rex. de istis dicek infra li. vij. c. xxvj Gallos aūt pdūcros vocat augꝰ īsanos ꝛ cā pz ex bis q̄. ſ. c. iij. dixi vel potiꝰ illos insanos dic̄ q̄ se cultrz vl lāceolis secabāt. i. se icidebāt vt de ppno sanguīe facerent sacrificiū vt infra li. vij. ca. xxvj. dicek c Feruēti vt ait plius tincta veneno .b. dicit p ſiꝰ in eadē satyra i q̄ ꝛ ꝑsius eiꝰ sūt positi in p̄cedēti ca. sed tñ bñ ante illos. vocat aut̄ plius venenū feruens libidine m.

d Quid iuppiter fecerit .b. dicit augꝰ. q̄ iuppiter fuit rex crete et hō īmūdissimus q̄ ꝛ puerz abusus est. ꝛ ꝑgies exemplo ꝛ rapuit Et iō q̄ō canūt poete ō ipo ganyme de puero q̄ fuit filiꝰ troys regis dardanorū ꝛ ō eiꝰ adulteriū lz videank figmēta poetica. tñ veritatē habuerūt. p fūdamēto lz ganymedē iuppit̄ nōra puerit p se. lz rex phrygioz rāt alus. vt eo iuppit̄ abuteret fm ozosiū li. j. ō q̄ augꝰ li. xviij. ca. xiij. fac̄ mētiōz ō ioue ꝙ lactantiꝰ li. j. Quid iuppit̄ q̄ i solēni p̄catiōe optimꝰ maximꝰ noiak. nēne a pma sua cā ac puericia pene parricida de pbendit. cū p̄ez regno expulit. nec expectauit finē de crepiti senis. cupiditate regnādi. ꝛ cū paternū solū p vim ꝛ arma cepisset. bello ea tirannis lacessitos. q̄b victis reliquā vitā suā in stupris adulteriisq̄z exumpsit. Omitto ꝙgies q̄s iminuit. illud em̄ tolerabile iudicari solet. amphytrionē ac tyndaz p̄terire nō possū. quoz domos ō decoz ac infamis plenissimos reddidit. Illud ꝙo sūme ipieratis ac sceleris q̄ regiū puez rapuit ad stupz. paz em̄ ei videbatur q̄ sic i expugnāda femiaz pudicici maculosus esset ꝛ turpis nisi etiā sexui suo iniuriā faceret. Hec lactanti. Quātū ꝙo ad poetas q̄ de ioue talia ꝛ de dīs alijs q̄ fingēdo scripserūt dic̄ isido. li. viij. etymologi. ca. de poetis. g. officiū poetaz est ipam veritatē sb q̄busdā tegumentis enarrare. iuppit̄ aūt deꝰ sacerꝰ est vt ꝓpter magnitudinē potētie. vel ꝓpf abūdantiā malicie. ꝛ .b. a molis vt habeāt turpitudis sue deū patronū ꝛ exēplū e Hinc apud terētiū ꝛc. q̄ō b trūs augꝰ de terētio adducit. ē in cunucho act̄z. ix. Et .b. eram in ꝑsio vbi ꝛ

cato. Hinc apud terētiū flagicioſ adolescēs spectat tabulā quādā pictā in pariete vbi erat pictura .b. iouē quo pacto danae miſisse aiunt in gremiū q̄ndā imbrē aureuz atq̄z ab hac tāta auctoritate adhibet patrocinium turpitudini sue. cū i ea se iactat imitari deū. At quem deum inq̄t. Qui templa celi sūmo sonitu ꝙcutit. ego homūcio nō facerē id. Ego vero illud feci ac libens. La. VIII.

a Deīm nō tardunk a ista sacris deoz sed fabul poetaz. Nolo dicere illa mystica. q̄z ista theatrica esse turpiora. Hoc dico q̄ negātes ꝙuincit historia. cosdē illos ludos in q̄b regnāt figmēta poetaz. non ꝓ imperiū obsequiū sacrz deoz suoz intulisse romanos. sed ipos deos vt sibi solēnit ederenk. ꝛ honori suo consecrarentur acerbe imperando ꝛ quodāmodo extorquendo fecisse. Qd in ꝓmo libro breui commemoratōe

Terē. in cunucho

Ad quoz itellectū sciendū ē q̄ ō ioue fingit a terētio ꝛ alijs poetz q̄ ipe adamans dāae filiā acrisij ꝙgnouit eā desedēs in gremiū ei sub spē imbris aurei. genuitq̄z ꝓseum. veritas fuit q̄ ipe allexit eam ad sui ꝙcubitum donis aureis. vt ptz ꝓ augꝰ. īfra li. xviij. cap. xij.

Erat ꝙ iuuenis q̄dā q̄ gessit se ꝓ eunucho cū tñ i rei veritate ñ cēt suscepit puellaz quādā in sui custodiā videns aūt tabulā quādā in q̄ pictū fuit ꝓdicū facinꝰ ipiꝰ iouis. accēsus ē libidie et aspectu illo Et cognouit puellā illam sibi ad custodiēdum traditā ꝛ cōmendatā assumēs exemplū turpitudinis ab ipo ioue q̄ apud gētiles est deꝰ sūmꝰ tonās i sublimib. vñ illa ꝓba. quē de cū tē. vl q̄z ad finē buiꝰ ca. sūt ꝓba terētij i ꝑsōa tpiꝰ cunuchi.

Persius. 4. satyra

C

D

I em̄ non tradunk ꝛc. In .b. ca. La. VIII.

a excludit augꝰ quandā excusatiōe deoz. que ꝓtendi posset. q̄ diceret forsan aliquis. q̄ turpia que dicunk de dīs non habēt auctoritatē ex sacris deoz. sed ex fictionibus poetarum hoc excludit triplici ter. ostendēs excusationē nullā cē. Primo. q̄ si possent dici turpiora erant forte illa q̄ fiebant a dīs q̄ a poetis mystice. i. sub tegumentis narrank q̄z sint ista que in theatris exhibenk vnde lactantius li. j. c. xix. dicit q̄ mendaciū poetaz non in facto est. sed in nomine. metuebant em̄ malū si ꝙtra publicam ꝑsuasionez faterentur. q̄ō erat verum. Scō q̄ turpitudines ludorum scenicorum vt ptz ex historijs ipsorum non ꝓcesserunt ex ignorantia romanorum. sed ex p̄cepto deorum. sicut supra tractauit beatꝰ augꝰ li. j. ca. xxij. ꝛ infra li. iij. capitulo. xv. plenꝰ dicetur. Tertio q̄ dem si dīs ludi huiusmodi displicuissent. debuerunt eos penis etiam adiectis inhibuisse quod non fecerunt. Et nota q̄ turpitudo aliqua ꝛ maxime ludoz

scenicoꝝ ꝓ tanto attribuit poetis·q: ludi aliq̃ scenici nõ fiebant nisi a poetis ⁊ eis seruientibꝫ·Nã poste cõposuerũt carmina ihonesta ⁊ ea recitabãt in publico pulpito·q̃dã instrumẽtis publicis canebãt·q̃ melici appellabãt·Et q̃dã ea motibꝫ corpis effigiebãt sicẽ histriones et mimi.ita q̃ principales in istis ludis erãt poete. vt etiã augꝰ i fra ca.xiij. Et q̃uis multa in illis ludis ⁊ carmibꝫ cẽt ꝯbozꝝ rez obscenitas verũtñ melioꝝ fuit q̃ i aliis q̃ fiebãt in tẽplis sicut dicẽ augꝰ in fra li.vj.ca.vij.

b Comedie scz ⁊ trage.sũ·Comedie sunt fabule de factis hoim priuatoꝝ ⁊ bis q̃ ad eos ptinẽt. et poete q̃ talia canebãt vocati sũt poeti comici·⁊ dicebant sic. vel a comis.i.pagis ⁊ odos qđ ẽ cãtꝰ q̃si villanꝰ cãtꝰ. q: circa pagos.i. villas ꝯsueuerũt cãtari.vl a comessatiõe.q: post cõmestionẽ solebãt hoies talibꝫ idulgere. Lomicoꝝ ꝯo poetaꝝ duo sũt genera ꝯm isi doꝝ etymologiaꝝ.li.viij.ca.i. veteres ⁊ noui. Veteres ea q̃ canebãt ꝙuertebãt ad risuꝫ ꝙuocandũ. vñ ꝺ meretricijs et stupris ⁊ his q̃ poterãt ꝙuocare risũ tractabãt.sicut plautꝰ ⁊ terentiꝰ. Noui ꝯo reprehẽdebãt vitia hoim noiatim. Unꝺe hoies lacessebãt coꝝ vitia carpẽtes vera vel ficta.⁊ pingebant nudi q: vitia denudabãt. Tales poete comici satyrici appellant.sicẽ horatiꝰ. ꝙsius.iuuenalis ⁊ hmõi. Tragedie ꝯo sunt fabule de ꝙsonis publicis ⁊ bis q̃ statũ rei publice ꝙcernũt cõpositę.q̃ terminabant in aliq̃ re luctuosa.⁊ talũ fictores vocabant poete tragici.a tragos q̃ est hirꝰ. q: hirꝰ erat merces eoꝝ.⁊ odos qđ ẽ cantꝰ.q̃si cantus vel cãtãtes ꝓpter hircũ·Pñt aũt poete tragici sicẽ et comici diuidi i duas ptes.ꝑmi puri tragici.scõi ꝯo ex legi tractãtes ỗ elegia.i.miseria. Ca.IX.

q Qđ aũt hinc ⁊c·In hoc ca.oñdit augꝰ q̃ q̃ruꝫ ad ludos scenicos poetaꝝ greci rõnalibꝫ qđã mõ se habuerũt q̃ romani.·Nã romãi ĩhibuerẽt sub pena capitis poetis ⁊ aliis q̃ nullo mõ carmia infamiẽ de aliq̃ hoie cõponerẽt.ostẽtarẽt vel recitarẽt.⁊ tñ de dijs ꝓmittebãt talia fieri. Quãuis ꝯo greci facerẽt rationalibꝫ ex sup̃positõe tñ absolute loq̃ndo pessime fecerũt talia ꝓmittẽdo. b Qđ scipio disputãs ⁊c. Tulliꝰ in multis libris suis modũ platonis imitatur Introducit eĩm diuersas ꝙsonas loquẽtes.⁊ nihil q̃ loquit in ꝓpria ꝙsona nisi in ꝓncipio libri.⁊ sic i libro de republica introducit scipionẽ loq̃ntẽ ⁊ disputantẽ

disputãs ait: Nunq̃ comedie nisi consuetudo vite pateretur ꝓbare sua theatra flagicia potuissent. Et greci quidem antiquiores vitiose sue opinionis quandam cõuenientiam seruauerunt: apud quos fuit etiam lege concessuꝫ: vt q uod vellet comedia nominatim vel de q̃ vellet diceret. Itaq̃ sicut in eisdẽ libris loquit africanus quez illa non attigit: vel potius quẽ nõ vexauit: cui pepcit: Esto: populares homines ꝑprobos i republica sedicionosos cleonẽ: cleophõtẽ hyperbolum lesit. Patiamur inquit: ⁊ si huiusmodi ciues a censore melius q̃ a poeta notari: sed periclen cum iaz sue ciuitati maxima auctoritate plurimos annos domi ⁊ belli ꝑfuisset: violari ꝝsibꝰ. ⁊ eos agi in scena non plus decuit q̃ si plautꝰ inq̃t nr̃ voluisset: aut neuius publio et eneo scipioni: aut cecilius marco catoni maledicere. c Neuius ⁊c. ita vt legenti videat lib ꝯ scriptꝰ a scipiõe ponus q̃ a tullio. Fuit aũt iste scipio africanꝰ scõs.s.q̃ delecit carthaginẽ vt ꝓz ex sõnio qõ tulliꝰ fingit i vj.li.de republica in ꝙsona scipionis.qõ macrobiꝰ exposuit. Et bis ꝙbis tullij q̃ a brõ augꝰ. recitant q̃si dicta in ꝙsona scipionis reꝓbat tulliꝰ morẽ grecoꝝ.q̃ ꝓmiserunt poetis suis q̃ ipi notiatim de hoibꝫ dicerẽt. q̃ vellẽt.q: ipi multos verauerũt de honestãdo suis carminibꝫ nõ solũ malos ciues. vt puta cleonẽ et cleophontẽ.⁊ hyperbolũ sz etiã optimos ciues. sicẽ qđẽ q̃ in sua ciuitate ita erat magnꝰ habitꝰ. sicut scipiões. vl marcus cato apõ romanos. Et iõ apud romanos nimis fuisset indecẽs si ꝓmissũ fuisset plauto vel neuio aut cecilio poetis latinis q̃ maledixissent isti. ita fuit absurdũ q̃ greci ꝓmiserũt poetas suos i scena violare.i.dehonestare pclẽ Fuerũt aũt isti tres.s.cleon.cleophõ ⁊ hyphol̃ ciues athenienses.sed valde seditiosi. Pericles ꝯo fuit dux athenienſiũ i bell̃ ꝺ lacedemõios ⁊ thebanos. quẽ ꝙcar iustinꝰ li.iij. ꝙcrate ꝓtus virũ. hic fuit q̃ dixit ꝑ tullũ li.ỗ officijs. ꝓtẽ decet nõ manꝰ ⁊ liguã sz etiaz oculos hñe ꝓtinẽtes. Valeriꝰ aũt li. viij.ca.ix. de isto sic dicẽ. Pericles felicissimus nature incremẽtis ꝯb anaxagoꝛa ꝓceptoꝛe sũmo studio ꝓpolitꝰ ⁊ istructꝰ liberis athenaꝝ ceruicibꝫ iugũ fuiturꝝ iposuit. tñ vt cito pꝰ addit valeriꝰ. Quid eĩm interest inꝰ pisistratũ ⁊ pclẽ. nisi q̃ ille armatꝰ. ꝺ sine armis tyrãnidẽ gessit. hec valeriꝰ. Uñ scõm valerũ. ita erat eloquẽs q̃ sua cloq̃ntia tñ faciebat. q̃ tũ alteri arma. Plautꝰ ꝯo ⁊ neuius fuerũt scriptores comediaꝝ ꝯm eusebiũ. Et fuerũt scriptores tpe pubⁱ scipiõis ⁊ eneⁱ scipiõis ꝯm. qbꝰ erat in bis pania cõmissũ bellũ. vbi ⁊ inꝰfecti sũt de qbꝰ hic fit mentio. fuerũt aũt ⁊ alij scipiones mlti famosi. vt infra li.iij.ca.xxxj. dicetur.

De nevio vero poeta dicit Eusebius in chronicis q̄ vrbe moꝛtuus est. pulsus roma factione nobilium ꝛ maxime metelli. De plauto vero dicit. A. gelius. lib. tertio fere idem. scilicet q̄ rome moꝛtuus est. ꝛ q̄ p̄ꝛo pter ānone difficultatē ad molas mānarias pistoꝛi se locauerat. vbi q̄tīs ab ope vacasset scribere fabulas solitus erat ꝛ eas vēdere

Iste plautꝰ scripsit comedias q̄ vsulularia appellat. de q̄ etiā narrat. A. gelꝰ li. .ij. q̄ eptrbauiū fecē ꝛ iadēdū sepulcro suo reliquit hmōi. Postq̄ē morte captꝰ plautus. Comedia luget. scena ē deserta. Deinde risus ludus iocusq̄ et nūeri Innūeri simul oēs collachrimarūt De nevio ꝑo narrat. A. gelꝰ li. tīj. q̄ fabulas duas i carcere scripsit. cū ob assiduā maledicēti am ꝛ p̄bra i p̄ncipes ciuitatis. de grecoꝝ poetarū moꝛte dicta i vinculā rome a triūuiris p̄icat̄ē. vñ a tribunis plebis pꝰ exēptꝰ est cū in duab⁹ fabul' sup̄dict' delicta sua ꝛ pecūlātias diuitoꝝ suoꝝ q̄bus antea mltos lesserat diuulsset. Et sciendū q̄ sic ptz p̄. A. gelū li. v. iste neuꝰ pꝰ diffamatoꝛios scripsit de scipiōe africano supioꝝ. ꝛ forte ira fec̄ de duob⁹ scipionibus de quib⁹ fit ꝑ mentio. Qui alē

augustinꝰ in ca. p̄cedēti de grec. .l. q̄ fecerūt ꝛ venientes p̄mittēdo q̄ coꝝ poete vitia hoim erp̄sso noīe publice recitarēt magis declarat. Et p̄mo reddit cāz quare demonib⁹ placeāt q̄ ꝛ eis dicant vitia q̄ nō fuerūt coꝝ. sed forte fuerunt aliquoꝝ hoim. aut forsan nō fuerūt. alicuꝰ hois .sz ꝑficta sē Scdo ex q̄ demones q̄s colūt tanq̄ deos ꝑ volunt sibi fieri. oñdit q̄ venientes p̄miserūt sibi ꝑ silr fieri. nec solū p̄miserūt. .sz etiā honorauerūt facientes.

Deide paulopl⁹ Affe inqt cōtra duodecī tabule cū ꝑ paucas res capite sanxissent in his hāc q̄ sanciendā putauerūt: si q̄s actitauisset: siue carmē ꝑdidisset q̄ō i famiā faceret flagiciū ve alteri: p̄clare. Judicijs eīn ac mgfatuū disceptatōib⁹ legitimis ꝓposita vitā: nō poctaꝝ ingenijs habere debem⁹: nec p̄bꝝ audire nisi ea lege vt rūdere liceat: ꝛ iudicio desc̄dere. Hec ex ciceronis q̄rto de republica libro ad v̄bū excerpenda arbitrat⁹ sum: nōnullis ꝓpt facilioꝛē intellectū vel p̄termissis: vel paululū cōmutatis. Adultū eīn ad rem ptinentē quā molioꝛ explicare si potero. Dicit deinde alia. ꝛ sic cōclusit hūc locū: vt oñdat veterib⁹ displicuisse romanis: vel laudari quēq̄ i scena virtutū hoiem vel vituparī. Sed vt dixi b̄ greci quāq̄ in vere cūdi⁹ tīi conuenientī⁹ licere voluerūt: cū viderēt dijs suis accepta ꝛ grata eē opꝓbria: nō tīi hoim: veꝝ ꝛ ipoꝝ deoꝝ i scenicis fabulis: siue a poet' eēnt illa p̄icta siue flagicia coꝝ v̄a cōmēoraꝛent ꝛ agerēt i theatris: atq̄ ab coꝝ cultoꝛib⁹ vtinaꝝ solo risu ac nō etiā imitatiōe dignē viderent. Animis eīn supbus fuit fame parcere p̄ncipuꝝ ciuitat' ꝛ ciuiū: vbi sue fame parci numina nolucrūt. Mā q̄d afferꝝ ꝓ defēsiōe: nō illa vera in deos dici sed falsa atq̄ ꝑficta: idipm ē celestius si pietatē consulas religionis. Si aūt malicia demonum cogites: quid astutius ad decipiendum atq̄ calidius? Luz eīn ꝑbꝝ iacit i p̄ncipē patrie bonū atq̄ vtilē: nōne tāto ē indigni⁹ q̄nto a veritate remotius ꝛ a vita illi⁹ alienuꝝ? Que igit̄ supplicia sufficiunt cum deo sit ista tā nefaria tā insignis iniuria? Ea. X.

f Ed⁹ maligni spūs q̄s isti deos putāt etiā flagicia q̄ nō admiserūt ō se dici volūt: dū tīi humanas mētes his opinionib⁹ velut retib⁹ iducāt: ꝛ ad p̄destinatū suppliciū secū trahāt: siue homines ista cōmiserit q̄s deos hr̄i volūt: q̄ hūanis erroꝛib⁹ gaudēt: ꝓ q̄b⁹ etiāsse colēdos mille nocēdi fallēdiq̄ artib⁹ ꝑponūt: siue etiā nulloꝝ hoim illa crimia vera sint: q̄ tamē de numinib⁹ fingi libēter accipiūt fallacissimi spūs vt ad scelestia ac turpia ꝓpe trāda velut: ab ipo celo traduci in terras: satis idonea videat auctoritas. Luz igit̄ greci taliū numinū suos se esse sentirēt: inter tot ꝛ tanta eoꝝ theatrica opꝓbria parcendū sibi a poetis nullo mō putauerūt: vel dijs suis etiaz sic cōsimulari appetentes vt metuētes ne honestioꝛē famā ipi req̄rendo: ꝛ eis se b̄ mō p̄ferēdo: illos ad iracundiam p̄uocarent. Ad hāc ꝓueniēti⁹ ptinet q⁹ etiā b scenicos auctoꝛes earūdē fabulaꝝ non ꝓ⁹ ciuitatis suo honoꝛe dignos existimarūt. Si quidem q⁹ in eo quoq; ō republica libro commemoratur: Eschines ciuis athe- c

Ed maligni spūs ꝛc Jn isto ca. illud q⁹ dixerāt augustinꝰ de grecoꝝ poetis. q̄ fecerūt ꝓuenientes ꝑmittēdo q̄ coꝝ poete vitia hoim erp̄sso noīe publice recitarēt magis declarat. Et p̄mo reddit cāz quare demonib⁹ placeāt q̄ ꝛ eis dicant vitia q̄ nō fuerūt coꝝ. sed forte fuerunt aliquoꝝ hoim. aut forsan nō fuerūt. alicuꝰ hois .sz ꝑficta sē Scdo ex q̄ demones q̄s colūt tanq̄ deos ꝑ volunt sibi fieri. oñdit q̄ ꝓuenientes ꝑmiserūt sibi ꝑ silr fieri. nec solū ꝑmiserūt. .sz etiā honorauerūt facientes.

b Q̄ etiā scenicos ꝛc. Sciendū est q̄ sicut dicit isidoꝰ li. etymologiaꝝ. viij. ca. ō poetis. poete tragici magnuꝝ hoꝛnoꝝ ꝑ securi fūt. de comicis ꝓ hoc nō dic̄. ꝛ nō videt oppositū sentire de ipis. c Eschines athenien sis ꝛc. iste eschines fuit discipulus socratis. vt pater q̄ senecam libro primo ō beneficijs. Luz vero socrati ceteri discipuli plura offerrent. eschines pauper se soluz obtulit dic̄s quicquid melius habebat se ille obtulisse. Cereri aūt cum pauca ei deerunt plura sibi retinuisse. De isto aūt eschine fecit hyeronimus mentionem in p̄logo biblie dic̄s Eschines cū rbo di ederet. Quā hist oriaz de eschine plenius valerius narrat libro octauo. licet oratoꝛ esset magnus valde tamen plures tragedias scripsit. vnde tullius de republica dicat de ipso sic Eschines cum adolesc̄s tragediam acctasset scēm rempublicam capessiuit. ꝛ athenas sub arbitrio versauit et egit. adeo potens erat in eloquentia ꝛc.

pter ānone difficultatē ad molas mānarias pistoꝛi se locauerat. vbi q̄tīs ab ope vacasset scribere fabulas solitus erat ꝛ eas vēdere

Iste plautꝰ scripsit comedias q̄ vsulularia appellat. de q̄ etiā narrat. A. gelꝰ li. .ij. q̄ eptrbauiū fecē ꝛ iadēdū sepulcro suo reliquit hmōi. Postq̄ē morte captꝰ plautus. Comedia luget. scena ē deserta. Deinde risus ludus iocusq̄ et nūeri Innūeri simul oēs collachrimarūt De nevio ꝑo narrat. A. gelꝰ li. tīj. q̄ fabulas duas i carcere scripsit. cū ob assiduā maledicēti am ꝛ p̄bra i p̄ncipes ciuitatis. de grecoꝝ poetarū moꝛte dicta i vinculā rome a triūuiris p̄icat̄ē. vñ a tribunis plebis pꝰ exēptꝰ est cū in duab⁹ fabul' sup̄dict' delicta sua ꝛ pecūlātias diuitoꝝ suoꝝ q̄bus antea mltos lesserat diuulsset. Et sciendū q̄ sic ptz p̄. A. gelū li. v. iste neuꝰ pꝰ diffamatoꝛios scripsit de scipiōe africano supioꝝ. ꝛ forte ira fec̄ de duob⁹ scipionibus de quib⁹ fit ꝑ mentio. Qui alē

scz publi⁹ Scipio fuit p̄ dicti africani. De plauto et nevio dic̄. A. gelꝰ sic Jnt' poetas comicos excellit ce cili⁹ statꝰ. scdo plautꝰ. tertio nevius. Lecili⁹ vo sc̄pto

comediaꝝ fuit tpe marci catonis cēsoꝛij. Ea. X.

f Ed maligni spūs ꝛc Jn isto ca. illud q⁹ dixerāt

d Etaristodemum tragicum. ⁊c. De legat⁹ pacis athenien⁹ium missis ad philippum patrez alexandri magni. et de legatis ei⁹ ad athenienses loq̃tur iustinus lib. viij. Capi. XI

a b Ec greci turpiter ⁊c. In hoc capitulo ostendit augustinus q̃ greci q̃uis turpiter tamen conuenient fecerunt honorã deos scenicos sicut ⁊ honorando sacerdotes. ⁊ hoc siue ponatur distinctio inᵗ deos qualez labeo posuit fm quam diuersa obsequia diuersis dijs sũt tribuenda. siue ponatur q̃ inter deos non sit illa distinctio labeonis sed q̃ indifferenter oĩbus dijs eadem obsequia tribuantur

b Labeo quez huiusmodi rerũ b peritissimum ⁊c De labeone narrat gellius⁹ iurisc̃onsultus ad legem duodecim tabularum q̃ cum ei offerretur consulatus ab augusto renuit. sed plurimis studijs operam dabat. ⁊ totum annum ita diuisit vt romesser mensibus cũ studiosis esset. et ser mensibus secederet ⁊ conscribẽdis libris operam daret. Jta reliquit quadraginta volumina Composuit autem commentaria ad duodecim tabulas fm. Agelium libro pri

nicẽsis vir eloq̃ntissim⁹ cũ adoscẽs tragedias sacri auisset rẽ-

d publicã capessiuit ⁊ aristodemum agicũ itẽ auctorẽ maximũ ō reb⁹ pac⁹ ac belli legatũ ad philippũ athenienses se pe misert. nõ ei ꝓsẽtãe ũputabat cũ eas ō artes eos dẽq̃ scenicos ludos ẽt dijs suis acceptos videret: illos p q̃s agerẽt infamũ loco ac nũero ꝓputari

a b Ec greci tur L. XI. pit q̃d ẽ sane dijs suis oĩno ꝓgruent: q̃ nec vitã ciuium lacerãdã liguis poetarũ ⁊ histrionũ ꝓbrabere ausi sit a q̃b⁹ cernebãt deor̃ vitã eis dẽ ipsis dijs volẽtib⁹ ⁊ libẽtib⁹ carpi: ⁊ ipos hoies p q̃s ista i theatr̃ agebãt q̃ numib⁹ q̃bus ꝓbditi erãt gra cẽ cognouert: nõ solũ mũme spernendos i citare verũctiã maxie honorãdos putauert. q̃d etiã cãe repire possent cur sacerdotes honorarẽt: q: p eos victimas dijs acceptabiles offerebãt: ⁊ scenicos ꝓbrosos haberẽt: p q̃s illã voluptatẽ siue honorẽ dijs exhiberi petẽtib⁹: ⁊ nisi fieret irascẽtib⁹ eor̃ admõitõe didicerãt: cũ

p̃serti⁹ labeo quẽ huiuscemodi rex pitissimũ p̃dicãt numina bõa a nũinib⁹ mal' ista etiam cult⁹ diuisit ate distinguat: vt malos deos ꝓpitiari cedibus ⁊ tristib⁹ supplicatõib⁹ asserat: bonos ãt absequijs letis atq̃ iocũdis: q̃lia sunt vt ipe ait. ludi. puiuia. lectisternia. Q̃ō totũ q̃le sit: postea si de⁹ inuerit diligẽt⁹ dissere mus. Huc ad rẽ pñtẽ q̃ attinet disseram⁹ siue oĩb⁹ oĩa tã q̃ bois ꝓmixte tribuãt: neq̃ eti ẽ decet deos malos: cũ pon⁹ isti q: imũ di' spũs oẽs sint mali: siue certa discretõe sic labeõi visũ ẽ ill' illa isti ista distribuãt obseq̃a. cõpetẽtissime greci vtroq̃ honore dignos ducũt: ⁊ sacerdotes p q̃s victimie mistrãt: ⁊ scenicos p q̃s ludi exhibẽt. Re v'

oĩb⁹ dijs suis si ⁊ ludi oĩb⁹ q̃ti sunt. vel q̃ ẽst indigni⁹ his quos bonos putãt si ludi abeis solũ amant: facere cõuicanc iniuriã. La. XII.

a Tromãi sic̃ illa ō re- a publica disputatione scipio glozat ꝓbris ⁊ iniurijs poetar̃ sbiectã vitã famãq̃ habere noluert. capite etiã sãcientes tale carmẽ ꝓdere si q̃s auderet. q̃ ō erga se q̃dẽ satis hõeste ꝓstituerũt. ⁊ erga deos suos supbe ⁊ irreligiose. Quos cũ scirent nõ solũ patient' ẽ etiã libent' poetar̃ p bris maledictisq̃ lacerari: seposit⁹ q̃ illos huiusce modi iurijs idignos eẽ duxerũt: seq̃ ab eis etiã lege munierũt illor̃ aũt ista etiã sacris solẽnitatib⁹ miscuerũt. Jta neq̃ dem scipio laudas hãc poetã romanis negatã esse licẽt tã vt cuiq̃ opꝓbriũ infligerẽt romanor̃ cũ videas eos nulli deor̃ pepcisse vꝝ or̃: ita nepluris tibi hũda visa ẽ cristimatio curie vꝝ q̃ capitolij imo rome vni⁹ q̃ celi totius vt liguã malediclã i ciues tuos exercere poete etiã lege ꝓhiberent' ⁊ i deos tuos securi tãta ꝓuitia nullo senatore nullo censore: nullo pricipe nullo pontifice ꝓhibẽte iacularentur? Jndignum b videlicet fuit: vt b plautus aut neui⁹ publio. ⁊ eneo scipioni: aut cecili⁹ marco catoni malediceret: ⁊ dignũ fuit vt terẽti⁹ vꝝ flagitio iouis optimi maximi ad olescẽtiũ nequitiã ꝓcitaret. La. XIII.

ſ Ed' rñderet mihi forasse si viueret. Quõ nos ista ipũita eẽ nollem⁹: q̃ ipi dij sacra eẽ noluert: cũ ludos scenicos vbi talia ce' ebrant: dictitant'. actitãt: ⁊ romanis moꝛib⁹ iuexert et suis honorib⁹ dicari exhiberiq̃ iussert? Cur g̃ ñ hic magis ipijtellecti sũt nõ eẽ dij veri nec omnino digni: q̃bus di-

mo. Jstam vero eandem diuisionem deor̃ quã ponit labeo scilicet q̃ aliqui dij sunt boni. aliqui mali. innuit. Agelius libro pri mo. dicit enim aliquem deum esse qui non tuandi potestatem. sed vim nocendi haber. nam deos q̃s dam romani vt prodessent celebrabant. quosdã vero vt non obessent placabãt. hec. A. gelius. De hoc vero pl⁹ dicetur infra capitulo. xviij.

La. XII.

a a Troma ni sicut ẽ ⁊c. In hoc capitulo beat⁹ augustinus romanos arguit. quia magis parcebãt fame suc q̃ deor̃ suor̃. ⁊ videbantur plus appreciari curiam suã. id est curiales q̃ reipublice curam gerebant q̃ capitolium id est deos suos. nã capitolium fuit templum iouis. ⁊ reꝓhendit ciceronem qui li. de republica scipionez induxit loq̃ntem. ⁊ paret intẽtio augustini.

b Vt plautus aut neui⁹ ⁊c. de plauto ꝓo ⁊ ne a uio. ac duobus scipionibus fratribus ⁊ cecilio ⁊ marco catone videlicet censorio dictum est supra li. isto capitulo. ix. de tercio ꝓtione ⁊ adolescẽte s. c. vij. L. XII.

ſ Ed rñderet mihi forasse. ⁊ cetera. In

Tulli⁹ de re publi.

isto capitulo bñs aug⁹. arguit romanos de duob⁹ p/mo q⁹ cū dū⁹ ꝓcipent ludos turpissimos exhiberi ⁊ crimina sua publicari. tñ ipi romani coluerūt eos tanq̄ deos. q̄s nō colu[illegible]sent si ꝓcepissent ludos celebrari cū ꝓuitijs romanoꝝ. Scdo ibi. iterūq̄ ⁊c. arguit eos q̄ scenicos oī bonore p̄uauerunt. cū tñ ludos scenicos dijs suis exhiberēt. In tātū ꝛo eos bonore p̄uauerūt. q̄ nō solū priuati sūt magnis honorib⁹ pura senatoria dignitate. ⁊ alijs q̄ tōtā rempublicā imediate ꝛcernūt. imo etiā censorijs. i. seuero iudicio cēsoris qui fm bug⁹. in vna significatōe ēt idē q̄ iudex morum. Pellebātur ō tribu ꝓpria. ita q̄ neci ea possent gaudere honore aliquo. nec eriam p̄legio. vel iure quocūq̄ q̄ōne trib⁹ sue sibi posset cōpetere. Sciendū aūt q⁹ roma fuit diuisa tota in trib⁹ vicz nūero. xxv ⁊ si q̄s delinq̄ret in rēpublicā p cēsores pellebat ō tribu sua. nec putabat ciuis. fuit etiā scenic⁹ infamis. vt ptz p augu. infra li. ixto. ca. xxv. ⁊ē modo fm canones. vt pz. xiij. q. j. c. dif finim⁹ b Germaneq̄ romanū ⁊c. germane idez q̄ imane. vñ gētes germane dicunt fm papiaz quasi imanes p ter imanitatez corpm. Et ō dic aug⁹ germane. i. imaniter. romanū. i. sublime. nā romanū fm hieronymū idē q̄ sublimū sonat. Et b dicit aug⁹. q⁹ romani plus bonorabāt se q̄ deos suos vel romanū vocat bonoꝛs ⁊ glie cupidū q⁹ fm bug. nomen gentis alicui⁹ sepe ponit p ꝓditōe gentis. sic

uinos honores deferret illa respublica? Quos ei colimi nime deceret mimeq̄ oporter si ludos expeterēt agendos cōuitijs romanoꝝ quō queso colendi putati sunt? quō nō detestādi spūs intellecti: q̄ cupiditate fallēdi inter suos honores sua celebrari crimina poposcerunt? Ptēq̄ romani quāuis iā superstitiōe noxia p̄merenē vt illos deos colerēt quos videbāt sibi voluisse scenicas turpitudines ꝓsecrari: sue tñ dignitatis memores ac pudoris: auctores taliū fabularū nequaq̄ honorauerunt more grecoꝝ: sed sicut apud ciceronē idē scipio loquit: cuz artē ludicrā scenāq̄ totā i ꝓbro ducerēt: genꝰ id hoim fi mō honore ciuiū reliq̄ care re: ꝑ etiā tribu amoueri notatōe cēsoria voluerūt. Pre clara sane ⁊ romanis laudibus ānumerāda prudētia. ꝑ vellē se ipa sequereē: se imitarer. Ecce eñ recte q̄s ciuiū romanoꝝ eē scenic⁹ eligeret: nō solū ei null⁹ ad honorē dabat loc⁹: verūetiam censoris nota tribum tenere ꝓpriā minime sinebat. O animū ciuitatis laudis auidū: b germaneq̄ romanum. Sed rūdeat mihi q̄ consentanea rōe hois scenici ab oī honore pellunt: ⁊ ludi scenici deoꝝ honorib⁹ admiscent? Illas theatricas artes diu ꝛtus romana nō nouerat: q̄ ⁊ si ad obiectamētū voluptatē hūane q̄rerent: ⁊ vitio mox irrepent hūanoꝝ: dū eas sibi

exhiberi pceiuerūt. Quō q̄ abijcit scenic⁹: p quē colit deus? Et theatrice illi⁹ turpitudinis q̄ fronte notat auctor si adorat exactor? In hac cō trouersia greci romaniq̄ cōcertāt. Greci putant recte se honorare hoies scenicos cū colāt ludoꝝ scenicoꝝ flagitatores deos. Romani vo hoibus scenicis: nec plebeiā tribū: q̄ tomin⁹ senatoriā curiā dehonestari sinūt. In hac disceptatōe huiuscemōi rōcinatio sūmā q̄nis absoluit. Proponūt greci Si dij tales colēdi sūt: pfecto etiā tales hoies hōrādi sūt. Assumunt romani. Sz nullo mō tales hoies honorādi sūt. Cōcludūt xpiani Nullo igit mō dij tales colēdi sūt. La. XIIII. a d Einde q̄rim⁹: ipi poete talū fabulaꝝ cōpositores q̄. xij. tabulaꝝ lege p hibent famā ledere ciuiū: tā pbrosa i deos ꝓuitia iaculātes: cur nō vt scenici habeātur ihonesti? Qua rōne rectū ē vt poticoꝝ figmētoꝝ ⁊ ignominiosoꝝ deoꝝ i famētur actores: honorēt auctores? An forti platoni greco poti⁹ palma dāda ē: q̄ cū rōe firmaret qualis esse ciuitas debeat: tanquā aduersarios ciuitatis b poetas censuit vr b be pellēdos. Iste vero ⁊ deorū iniurias indigne tulit: et fuscari corrūpiq̄ figmētis animos ciuium noluit. Conferūc platonis hūanitatē a ciuib⁹ decipiendis poetas vrbe pellentē: cū deoꝝ diuinitate honori suo ludos sce-

a d Einde q̄rim⁹ ipi poete ⁊c. In isto ca. b. aug⁹ arguit romanos q⁹ poetas nō p̄uauerūt honore sic scenicos fuerūt autez scenici dicti bi q̄ saltabāt. ⁊ motibus corpis effigiebāt ꝓtēta i carmib⁹ poetaꝝ. puta mimi ⁊ histriones seu ioculatores. vñ isti non erāt nisi actores fabulaꝝ. i. effigiatores. Sed hoc te erāt auctores. id est principales i negocio. q⁹ ipi fabulas cōposuerūt sic aūt. b. aug⁹. q̄nq̄ i b ca. Primo vt dictū ē romānos arguit. Scdo ibi. an forte ⁊c. sniaz platonis de poet⁹ approbat. ⁊ ipm platonē valde cōmendat ipm dūs falsis ꝓponēdo. Tertio aūt ibi. ꝓpin q̄nt aūt romānoꝝ ⁊c. oñdit quō leges romānoꝝ q̄ dū ad aliq̄d cum platōe ꝓcordāt.

Quarto ꝛo. ibi. nec q̄q̄ ⁊c. ꝓcludit dcos romānoꝝ q⁹ romāi fūt eis hōestiores ⁊ q⁹ ip si nūq̄ leges hōestat⁹ dabāt. q̄nto ibi. nos q̄dez ⁊c. sniaz suā de platōis excellētia ponit. ⁊ q̄ fuꝑ ō b dixit magis explanat.

b Poetas cēsuit vrbe ⁊c. b fecit plato in li. ō rep ublica in quo ciuitatem ordinauit qualis esse debeat de quo libro facit macrobius mentionem libro super

quādoq̄ dicitur. iste afer. i. versipellis. quia afri sūt versipellis. quia afri sunt versipelles. Conditio romanoꝝ vna fuit q⁹ ipi fuerunt glorie ⁊ honoris cupidi plus alijs gentibus hoc mō loquendi. q̄uis ex alia cā vtak tu⁹ liu⁹ li. j. de bello punico. Nā ō camillo dictatore bellicosissimo loq̄ns dic sic ac ꝛe romanus. i. vere strenu⁹ ac cordatus.

somniū scipionis. ⁊ tullius scdo li. de tusculanis qōnib⁹ dicit platonē a sua ciuitate quā ordinauit poetas excluisse c Et si nō psuasit nē. Nota q⁹ plus ē psuadere qz suadere. nā psuadere ē ptecte suadere. i. sic suadere q⁹ seqt effectus. Et nō dicit Aug⁹. q⁹ plato ērsi nō potuit grecis psuadere tm̄ salte disputādo. i. rōnē reddēdo suasit poetas debere expelli.

d Hūc platonē labeo nē. nota q⁹ labeo fcē tres gdus i distictōe numinū. s. deoz ⁊ hi erāt sūmi. ⁊ semideoz ⁊ hi erāt medū heroū. hi erāt ifimi heroes fm isidorū li. viij. etymologiaz ca. vi. aps grecos dicebāt aie aliqz būmeritoz hoīm. q⁹ habitarto fuit in aere. ⁊ nō dicit ille heroes. quasi aerei. i. viri aerei q⁹ si digni habitarāt aerē ꝓpter sapiētiā vel fortitudinē. Semidei nō erāt nuttina ex hoīb⁹ facta. ſz nō erāt dij. Istoruz aūt habitatio ſz opinionē gētiliū fuit i celo. sicut romul⁹. hercules. ⁊ hmōi vt dō romulo dicit aug⁹. scdm̄ nti ca. Aliqui aūt nō distinguēt inf semideos ⁊ heroes posuerūt semideos in aere vñ lucan⁹ libro. ix. in ꝓncipio. Qua niger astriferis ꝓnectit arcubus aer. Quodqz pz terras inf lunaqz meaz⁹. Semidei manes habitāt quos ignea virt⁹ ꝛc. Macrobi⁹ ſo de somno scipionis distinguit inf deos aereos. et heroas ⁊ alios. sup quos oēs ponit vnū deū noyn id ē mentē fm grecos. Manes ſo erāt aie generalit defunctoz. nō specialit accepte dicebant aie infernales. i. in inferno habitātes. qs inf numia nō posuit labeo. e Cui⁹ nrē snie rō suo loco explicabit. scz infra libro. viij. ca. xiij. ⁊ xiiij. f Quāuis istū nec fratrē occidisse. supple sicut romul⁹ q⁹ frēm suū remū interfecit rastro pastorali. vel p scipōm sicut tradunt hystoriographi. vel p alū sicut tradūt alij. vñ de hoc narrat sic tri⁹ liui⁹ de vrbis origine. s. q⁹ illi duo frēs gemelli. dum cōderēt ciuitatē. interuenit cupido regni vtroqz. s. volenter regnare placuit augurio ꝛre/

nicos expetēte Ille ne talia vl scriberent. ⁊ si nō psuasit disputādo. tm̄ suasit leuitati. lasciuieqz grecoz isti vt talia etiā agerent iubēdo extorserunt ḡuitati ⁊ modestie romanoz nec tm̄ h agi voluerūt ſ sibi dicari. sibi sacri sibi solēnia exhiberi. Cui tādē honesti⁹ diuios hōres ōcerneret ciuitas. vtqz platōi h turpia ⁊ nefāda ꝓhibēti. an demōibus hac hoīm deceptōe gaudētib⁹. qb⁹ ille ꝙa psuadere nō potuit. d Hūc platonē labeo inf semideos cōmēozādū putauit. sic hercule. sic ormulū semideos aūt heroib⁹ apponit ſ vtroſqz inf numina collocat. Aer ūtm̄ istū quez apellat semideū. ū heroib⁹ tm̄ ſ etiā dijs ipis ꝓferēdū ē nō dubito. Propinqnt āt romanoz leges disputatōibus platōis. qm̄ ille cūcta poetica figmēta ꝓdēnat Isti āt poetas adimūt saltē i hoīes male dicēdi licētiā Ille poetas ab vrbe ipi⁹ hitatōe repellit. isti saltē auctores poeticarum fabulaz a ledēda societate ciuitatis cōpescūt. Et si ꝓtra deos ludoz scenicoz expetitores aliqd auderent forte

reqs eoz regnare deberet. ⁊ a quo ciuitas deberet denominari. Igit remus montē auentinū. ⁊ romulus palatinū mōtē ⁊ templū ꝓ augurio ascenderūt. vter qz scz cum turma sua. Remo ꝓ⁹ aduenit septvultures. Romulo vero. xij. posterius tm̄ vtriusqz turma

vndiqz remonerent. Reqs igit leges ad instituēdos bonos. aut corrigēdos mores malos a dijs suis posset accipe romani siue sperare qs legib⁹ suis vicūt atqz ꝓuicūt. Illi eīm honori suo deposcūt ludos scenicos. isti ab honorib⁹ oīb⁹ repellūt hoīes scenicos illi celebrari sibi iubēt figmētis poeticis opprobria deoz. isti ab opprobrijs hoiz deterrēt impudētiā poetaz. Semide⁹ aūt ille plato ⁊ taliū deoz libidini restitit ⁊ ab indole romanoz qd pficiendū esset ostidit. q⁹ poetas ipos vl ꝓ arbitrio mēritēs. vl homib⁹ miseris qsi deoz facta pessima imitāda ꝓponētes oīno i ciuitate bñ instituta viuere noluit. Nos qdē platonē. nec deū nec semideū phibem⁹. nec vlli sctō āgelo sūmi dei. nec veridico ꝓphete nec apl̄o alicui. nec cuilibet xp̄i martyri. nec cuiqz xp̄iano hoī cōpam⁹. cui⁹ nr̄e snie rō deo ꝓsperāte suo lōco explicabit. Sz eū tm̄ qsqdē ipi volūt fuisse semideū ꝓferendū eē cēsem⁹ si nō romlo ⁊ herculi qmuis istū nec occidisse fratrē. nec aliqō ꝓpetrasse

dnm̄ suū tāqz rege salutat. vna remū ꝓpter paritatē. alia romulū ꝓpter maiorē suā multitudinē. sicqz orta dissensiōe inf frēs. rem⁹ pcussus occidit. dicit tm̄ titus liui⁹ ⁊ vulgata est opinio. remū ludibrio frēsui. e⁹ muros trāsiliſſe ⁊ sic ab irato romulo interfectū. Alij tm̄ dicūt eū nō ab ipo romulo. sed a fabio duce ei⁹ rastro pastorali nec ātū. hec ex tito. Ouidi⁹ tm̄ li. iij. de fastis nitit excusare romulus dicēs q⁹ cū romulus op⁹ muroz cōmisisset cuidā q celar vocabat ⁊ dediſſz ꝑceptū q⁹ si quis ꝓsumeret muros suos transilire iꝑm interficeret. remus ignorans ꝑceptū datū ⁊ ptēnens muros nō satis altos ipos transiliuit. quez celer statiz retro pcurrens interfecit. quo intellecto licet romul⁹ de facto multū doleret. tm̄ ꝓpter rigorez iusticie ab alijs formidandū dolorē suum occultauit. Et libro. v. narrat. q⁹ anima remi apparens faustulo excusauit romulum dicens. Seue celer crudelē animam p vulnera reddas. nolui hoc frater pietasqz equalis in ipso est. Sed oppositū huius sentit aug⁹. vt patz infra li. iij. ca. vj. Et nō ista excusatio ficta est. vt pz p oposi. li. ij. qui dicit. q⁹ regnū suum ꝓtinuo romul⁹ parricidio inhibuit. Ouidius tm̄ sub tegmento poetico exꝑsit facti veritatē. nam p celerē quē dicit remū occidisse intelligit impetū ire q⁹ romulus mouebat ad occidendū frēm suū celeriter. i. indeliberate. ira q⁹ fm intentōz ouidū romul⁹ hoc fecit ex impetu passionis nō ex iudicio rōnis. g Nec aliqō ꝓpetrasse flagitiū. hoc dicit ꝓpter herculē q⁹ fuit hō multū flagitiosus. de quo crisant⁹ ad dariam sic scribit.

Que in hercule scelitas. vicinoꝝ suoꝝ interfectõe fatigat⁹. ꝛ se etiã viuũ cõbussit: ℰ eneca etiã tragedia ꝑma dicit q ipe furia duct⁹ ꝓprios filios interfecit

b Certe vel papo. Papp⁹ fuit ꝺdã grec⁹ ꝺ ppẽ virilis mẽbra ꝙntitatẽ in tantã ḡram venit grecoꝝ. vt apꝺ eos tãq̃ ꝺe⁹ haberetur. In sacra scriptura vocat belphegor. fm isidoꝝ li. viij. ethymologiarũ. et dicit̃ ꝺe⁹ honoꝝ

i Uel alicui cyno cephalo. Cynocephal⁹ ẽ mõstrũ fm isidoꝝ li. xij. ethymologiarũ. caput hũs caninũ. de q̃ narrat in li. de natur̃ rerũ q⁹ vn⁹ cynocephalus fuit ꝺ latus regi francoꝝ ludouico. caput hũs fere caninũ cetera ꝙ mẽbra sic hõ. crura ꝺ ꝺẽ hũano mõ nuda man⁹ ẽt brachia collũ albũ ac nudum. dorsũ vero

se flagitiũ ꝺsc̃q̃ historicoꝝ vl poetaꝝ dixit aut finxit⁹ certe vl papo vl alicui cynocephalo: k postremo vl febri: q

k romãi numia¹ pti pegria recepeꝛ̃t: ptim sua ꝓpria sacra uerũt. Quõ igit̃ tãta animi ꝛ moꝝ mala: hõis ꝓceptis ꝛ legib⁹ vl iminẽtia ꝓhiberẽt: vl isita extirpãda curarẽt dijs tales: q̃ ẽt seminãda ꝛ augẽda flagicia curauerẽt talia vl sua vl q̃si sua facta p theatricas celebritates gẽtis inotescer̃ cupiẽtes: vt tãq̃ auct̃e diuia sua spõte neq̃ssima libido accẽderet hũana m frustra hoc exclamãte cicerone: q cũ de poetis agẽs ad eos accessisset Clamoꝝ inqt et approbatio

Licero ꝺ republi.

m Frustra ꝺ exclamãte ciceroe. s. li. ꝺ repu. L. XV. Ue aũt illic eligẽꝺoꝝ ꝛc. In ꝺ ca. arguit hũs aug⁹ romanos de malis electõe ꝺeoꝝ. primo q: cũ romulũ ꝺcũ fecerẽt q̃si maximũ. platoni nullã sacrã cẽculã. i. nec quissimã edẽ fecerũt. ꝺic̃ seneca epla. xviij. q q: virit solum nouiet nouẽ ãnis cõ athenẽses immolauerũt sibi ꝺ functo iudicãtes illũ numeꝝ ꝙfectis Sedo q: romulũ q fm doctrinã labeõis ñ fuit. nisi semide⁹ ipi nõ solũ ꝺeũ sz martem⁹ p⁹ iouẽ. ap pellãtes cũ deuz ꝓnũ sic dictum ab hasta quã cõsecuit portare. Hã ꝓnus ligua sabia ideꝛ ẽ q⁹ hasta hut⁹ festũ sepe celebrabãt i ãno vt pz li. ouidij ꝺe fastis ꝛ i kalẽdario suo

ppli q̃i magni cuiusdã sapiẽtis mgri: q̃s illi obducunt tenebras: q̃s iuchũt met⁹ q̃s i flãmãt cupiditates ℔a. XV

Ele⁸ aũt illic eligẽ- g
q doꝝ deoꝝ ẽt ipoꝝ falsoꝝ rõ ac cũ poti⁹ adulatio est: q̃ istũ platonẽ quẽ semideũ volũt. tãtis disputatõib⁹ laborãtẽ: ne i animis malis q̃cipue cauẽda sũt) mores corrũperẽt hũani nisi a edicta sacra dignũ putasset: ꝛ romulũ suũ dijs mitt̃ ꝓtuleꝛ̃t: q̃uis ꝛ ipm semideũ poti⁹ q̃ deũ vocaueꝛ̃t: velut secretioꝝ eoꝝ doctrina cõmẽdaꝝ. b Hã etiã flaminẽ illi instituerunt: qõ sacerdotij genus adeo in romanis sacris b

ꝛ i halẽdario suo b *flamẽ etiã flaminẽ ꝛc. b sciendũ q primi flamines apꝺ gẽtes fuerẽt sic apud nos sũt ꝓmates seu pñarche. vt pz di. lxxx. ca i illi. Erãt aũt ꝛ ꝺã qui dicerẽt archiflamices. ꝛ illi fuerẽt sic archiepi apꝺ xpianos. vt pz ibidẽ. Erãt aũt gẽtiles sacerdotes ꝺeoꝝ vocati flamices vt pz di. xxj. ca. cleros. Et dicebãt. vt pz ibidẽ flamices. q si filamines a filio sic appellati. q capur ligabãt. q̃ ꝓ cstu pilo vti ñ poterant. ꝛ ꝺ ne capur nudũ cẽt. q: ꝺ ino nudos capite eos incedere non licebat. Flamices aũt ꝛc q ꝺ b loq̃t hũs aug⁹. erãt ꝓmi ꝛ ꝓcipui q̃si pñarche ꝺã. Et erãt in roma tres tãtũ sic ꝺ ꝺic aug⁹. vn⁹ iouis q dialis. i. assiduus fm hug. a ꝺie vocabat. vl ver⁹ flamẽ ꝺialis. id est. iouis qui est gemtiuus a iupiter. alius q̃rino. ꝛ tertius marti. qui nullũ habuisset nisi ꝓpter romulũ quẽ romani ꝺicerũt eẽ filiũ martis. De istis narrat tit⁹ liuius ꝺ origie vrbis li. i. q numa põpilij. q imediate i regno successit romulo i ordinãdo res diuinas iouis assiduus sacerdotes creauit. ꝛ cũ signi veste ꝛ trabeali. i. regia adornauit. cui duos flamices ꝺdicẽ. s. martis vnũz q̃rino aliũ. ꝓter istos aũt erat vn⁹ sumus põtifex. vt pz p valerium li. j. ca. j. ꝛ p ciceronẽ li. j. De flamine ꝺo dialj dicit. Agell⁹ li. x. q̃ iurare ꝺialẽ fas nõq̃ ẽ. Jtẽ anulo vti nisi puro clare q̃ fas ñ ẽ. Jtẽ ignẽ ex flamis dialis domo nisi sacrũ afferri aus nõ ẽ. E q̃ ꝺialẽ flaminẽ vehi religio ẽ. Tunctũ si eq̃ẽ ca⁹ intraverit solui necesse ẽ. ꝛ vincula q impluuiũ i regulas subduci. atq̃ inde fozas in vtã diuisti. nõdũ in apice neq̃ in cincturẽ q̃q̃ alia in pte vllũ bz. Si q̃s ed ẽberãdũ ducit si ad pedes eius supplex ꝓcubuerit. eo die ꝺ̃beran ꝓtectũ ẽ. Capillũ dialis nisi q̃ liber hõ ẽ ñ detõdeat. sine apice sub diuo eẽ licitũ nõ ẽ. Farinã fermẽto imbutã attingere ei fas ñ ẽ. Tunicã immutã nisi i loc̃ tect̃ ñ exuit. ne sub celo

*flamines apud gentiles fuerũt sicut apud nos sũt primates seu patriarche

tāq̄ sub oculis iouis nūdꝰ sit. Sup flaminē dialē i ꝺuitio nisi rex sacrificulꝰ nullꝰ alꝰ accūbit. vxorē si amisit flamē cedit mūmonū eiꝰ nisi morte dirimi ñ ē ius. locū in q̄ bustū ē nūq̄ ingredick. mortuū nūq̄ attrigat funus tñ creq̄ ñ ē religio. Eedē ferme cerimonie sunt vxoris eiꝰ. Jtē ꝯ

ba p̄ronis sūt hec. c Sacerdotes vestalē ⁊ flaminē dialē i oī iurisditōe nō cogā hec. Agelꝰ Quō ꝯo sit romulꝰ q̄ q̄rinꝰ dictꝰ ē deificatꝰ seu deꝰ cē credit narrat ouidꝰ li. iij. de fastꝫ Cui cōcordat tiᵘˢ liuius vbi supꝫ dicūt eūꝫ cū apō capree c paludē recēseret exercituꝫ subito ortа ē ingēs rēpestas cū tonitruo ⁊ romulꝰ dēsa nube cooptꝰ sublatꝰ ē a ꝺis pectu ꝺciōis. nec p̄ea visus ē ꝓpᵏ qō a mlᵗitudie diceret. vlᵗ crederet in deū trāslatꝰ mī aliq̄ dixerūt cū fuisse rūc p̄ibꝫ odiosū ⁊ ab eis discerptū. sed opinionē mlᵗitudis de ipsiꝰ deificatōe cōfirmauit q̄dā noīe iuliꝰ proculꝰ asserēs sibi romulū apparuisse q̄ viā ⁊ iā deū factū sibi mlᵗa mādasse. ꝺ isto plᵘˢ loq̄t augꝰ li. iij. ca. xv c Testāte apice. quē. s. ꝓter excellentiam in capite gerit. xxj. ꝺist. cleros.

ꝺ Acp̄ b̄ ⁊ nepturo ⁊c. Neptunꝰ ꝺr deꝰ marꝫ. pluto ꝯo deꝰ inferni. Jsti duo frēs iouis dicūt. Nā finguntꝫ oēs tres fuisse filij saturni De his dicit lactāᵗ li. j. institutionū. q̄ ſm rei vitatē frēs erāt. q̄ in tribus locis regnabāt. q̄ꝝ vnꝰ loca superiora. s. iuppiᵗ. alē ꝯo inferiora. s. pluto. terrisꝯo loca maritima. s. neptunꝰ possidebāt. e Et marti tāq̄ p̄ri eiꝰ ⁊c. Apō romanos. n. putabaᵗ q̄ romulꝰ fuisset filiꝰ martꝫ q̄ est deꝰ belloꝝ. ꝓter qō ⁊ ipe romulꝰ fuit valde bellicosꝰ Et de b̄ ouidꝰ narrat li. iij. ō fastꝫ. q̄ rhea siluia. que alio noīe vocabaᵗ ilia cū cēt ꝯo vestal. i. cōsecrata ꝯo ꝺee veste. ⁊ q̄dā die ad lauādū sacra venisset ad aquas hauriēdas deposito vase sedit fatigata iuxta aq̄s. Cui ibidē cū obrepsisset somnꝰ affuit mars. qui vidēs eā. ⁊ cōcumbēs cū ea ipregnauit eā dormientez q̄ duos. s. remū ⁊ romulū. vno ꝺcubitu martꝫ ꝺcepit De b̄ dicit eusebiꝰ in chronicis sic. āno regni regꝫ ozie ꝓmo remꝰ ⁊ romulꝰ ex marte ⁊ ilia generāt. Justinus ꝯo. li. xliij. dicē q̄ rhea filia numitoris clausa ē i luco martꝫ. vbi gemios enixa ē. icertū stupro an ex marte. vñ icertū ē ꝺ p̄re q̄s fuerit. Cōstat tñ q̄ mars ille quē deū belli finxerūt ñ fuit p̄ cuꝝ potuit tñ alios ꝺemonicubꝰ eā ipregnasse. ⁊ ea q̄ narrat ouidꝰ aliquā illusionē diabolicā fuisse. de b̄ hēᵗ plᵘˢ infra li. iij. cap. iiij.

Jām a ꝺijs suis romani ⁊c. In b̄ Ca. XVI.

s ca. ꝓbat brūs augꝰ q̄ ꝺij romanoꝝ ñ dederūt leges bñ viuēꝺi cultoribꝫ suis. qō ꝓbat ꝓ duo signa. ꝓmū ē q̄ ipsi miserūt atbenas p legibꝫ accipiēdis. scōz ē. q̄ noluerūt accipe leges lycurgi. q̄ finxerat se aucte apollinis leges instituisse. qō romāi ñ volebāt crederē.

b ſnō aliq̄t ānos pᵒ romā ꝺditā ⁊c. Scōm orosiū li. ij. āno q̄ primꝰ erat. ccc. vrbe cōdita. missi sūt legati romanoꝝ ad athenienses ꝓpᵗ leges solonis describēꝺas ⁊ i sequēti āno. i. āno. ccc. creāᵗ decē viri. de q̄bꝫ infra dicē. q̄ solon vir insignis iusticia athenas velut nouaꝫ citarē ꝺidit legibꝫ. Et valeriꝰ li. v dicē q̄ solō tā p̄re claras tāq̄ vtiles leges athenien. sibꝫ tulit vt si ꝑpetuo vti vellēt. sempiternū hituri fuissent ꝑiculū. senectutē ꝯo cypri p fugꝰ exegit. neq̄ ei i p̄ria ō q̄ optime meruerat huius mortis ꝓtigit Hec valeriꝰ. Agelꝰ ꝯo lib. iij. dicē q̄ draco athenien. sis vir bonꝰ. ⁊ mlᵗū prudēs leges athenien. sibꝫ pmꝰ tulit. sꝫ q̄ nimis acerbe abrogate sunt. p̄ea legibꝫ aliis mutatis a solone cōpositis vsi sᵗ. fuit ār solō vnꝰ ō septē sapiēnibꝫ c Quas tñ ñ vt acceperē ⁊c. b̄ p tāto dicē augꝰ. ñ q̄ ñ acceperē eas i tabul. ⁊ ab athenien sibꝫ. sꝫ q̄ ñ acceperē eas i mortꝫ. i. nō sᵗ vsi eo mō q̄ septe sᵗ. nā sic pꝫ i ꝓncipio digestoꝝ ꝺ p eaū ad legē xij. tabulaꝝ. ⁊ p titū liuiū ēt de origie vrb li. iij. ⁊ isiꝺ. li. v. etymologiaꝝ. ⁊ oro. siū li. ij. pplꝰ romanꝰ elegit decēuiros iurta nūeꝝ tabulaꝝ q̄ decēuiri dicti sᵗ. ⁊ q̄ liberē eoꝝ decēuir i singulari nūero dictꝰ ē. vt decēuir sit vna dictio. q̄ꝝ vna data ē ꝓtās ꝺ ꝺsulatꝰ. ⁊ sm titū ab eis ñ licuit appellare. hūerūt ēt ꝓtātē legēꝺi ꝺcēꝺi ac ēt leges corrigēꝺi. q̄ de legibꝫ solonis i tcē tabul' allatis ⁊ i latinū trā slatis q̄ꝺā leges extraxerē. ⁊ q̄ꝺaꝫ ex eis correxerē ꝓplēres tabulas xxcem. ⁊ nihilominus duas tabulas addiderē ita q̄ i vniuerso erant tabule xij. q̄s vocamꝰ leges. xij. tabulaꝝ ꝺ Quāuis lycurgus ⁊c. Jste lycurgꝰ ꝓcessit solonē paꝝ ⁊ dedit leges lacedemoniis. sic solon athenien sibꝫ. ō q̄ narrat iustinus li. iij. q̄ erat frāᵗ polypite regꝫ ꝓthoꝝ. dū āt infāᵗ cōualescereᵗ legē instituit. exēplo caꝝ iuctōe clariorē. nihil ei lege i alios sanxit cuiꝰ ñ ipse documētū pᵒ daret. auri argēticq̄ vsū ⁊ oīm scelerꝝ materiā sustulit. fūdos oīm inᵗ oēs eq̄liᵗ diuisit. Cōuiuare oēs publice iussit. ne cuiꝰ diuitie vel luxuria i occulto eēnt Et subiugit iustinꝰ mlᵗas eiꝰ leges pulchras. tñ rigidas valde. Legū ꝯo suaꝝ auctorē apollinē delphicū finxit. ⁊ inde se eas detulisse. Deinde vt eēnitatē suis legibꝫ daret iuramēto obligat citarē. nihil eos de suis legibꝫ mutaturos pᵒ q̄ꝝ reuerterēᵗ. simulās se ad oraculum delphicū pficisci ꝺ sultuꝝ si qd addēꝺū vlᵗ minuēꝺuꝫ vlᵗ mutāꝺū legibꝫ videreᵗ. pfectꝰ āt erat creta vbi volūtariū exiliū ꝑpetuo egit. monēsq̄ ossa sua i mari p̄ici iussit. ne forte lacedemoniā referēᵗ Et sic putarēt lacedemoniū se solutos iuramēto. Hec iustinꝰ. De ipō dicē valeriꝰ li. v. q̄ neminē aut maiorē aut vtiliorē viꝝ lacedemonia genuit. vt poeta cui apollo ꝺ lyb. ozacūlū petēti respōdisse ferᵗ nescire se vtrū illū boīm vl'

deoꝝ nūero aggregaret. e Numa põpilꝰ ⁊c. Iste numa imediate successit romulo. ⁊ sic romulꝰ vndiqꝝ bella gessit assiduꝰ tor⁹ datꝰ reb⁹ bellicis ⁊ iō paucissimas leges dedit. ita iste pace facta in circuitu aim suū totaliꝫ dedit ꝫ dēdis legib⁹ ⁊ sacris ĩstructis. vt ptz ꝑ titū liuiū ō origie vrbꝭ li. j. dꝛ ḋēt sic dic̄. Numa põpilꝰ positis. i. ōpositis exteriꝝ rex curis ne luxuriarent ocio animi ḋs metꝰ hostū discipli naqꝫ militarꝭ ꝑ continuauerat. oim ꝓmū eaꝝ efficacissimū ꝺcꝛuꝝ metū iñ̄e dum ratꝰ c. ipse ēt ea pierate oim pectora ĩbuerat vt fi des ⁊ ac iusiurādū ꝓprio. i. ꝑ ꝓpuo ⁊ ꝓmo leguꝫ ac pe naꝫ metu citaret ꝛgerēt oiꝫ eiꝰ maximū operū fuit tutela ꝑ oi regni tps. Dec dictꝰ li uiꝰ. Lꝫ ãt nūsp ō pilꝰ vt finxit se pe ĩ alīs ꝺsulue rit deã suã egerīã vt pz ꝑ titū liuiū ⁊ ouidiū li. iij. de fastꝭ. cū in legi bꝰ ḋēdit ñ dicūt q deã vel deū aliq̄ consuluerit aut se ꝺsuluisse finxerit. de isto numa plura dicentur infra li. iij. ca. ir.

phibeꝭ easḋē leges a numīb⁹ accepisse. Mala igiꝭ animi: mala vitę: mala moꝝ que ita ꝫ magꝭ sūt: vt his doctissimi eoꝝ viri ēt stātib⁹ vrbib⁹ res publicas pire ꝓfirmēt: dij eorū ne suis cultoꝝ⁹ acciderēt minime curaꝭ t imoꝺo vt auꝛerēt sic supꝫ disputatū est oī mō curauerunt. Ca. XVII

a R⁹ forte ꝑpl'o romão

a ꝑpterea leges nō sūt a numīb⁹ ꝓstitute. q ꝛ sic salu

Salustius catilinario

b sti⁹ ait⁹ Jus bonū q ꝫ apꝺ eos si legib⁹ magꝭ ꝗ naturaꝫ vale

c bat. Ex⁹ B iure ac bōo credo raptas eē sabinas. Quid ei iusti⁹ ⁊ meli⁹ ꝗ filias alienas fraude spectaculi ĩducas. si a ꝑntib⁹ accipi: ꝗ vi vt ḋsq̄ poterat auferri. Mā si iniq̄ sabini facerēt negare postulatas: ḡnto fuit iniquꝰ rape ñ data ꝫ Iustꝰ ãt bellū cū ea gē te geri potuit: que filias suas ad mr̄imoniū coꝝ regiōalib⁹ ⁊ ꝓfinalib⁹ suis negasset petitas ꝗ cū ea q̄ repetebat ab

Capitulum. XVII.

a N forte populo romão ⁊c. In B ca. brūs aug. excludit q̄ndā rn̄sionē q̄ sibi dari posset. q ꝛ posset dici q romāi tō ñ accepeꝛt a dīs leges. q ꝛ ñ oportuit vt xert ei sar̄ bñ lege naturali. sic videt ex verb̄ salustij q ad ꝺmēdatōꝫ vrbis videt dixisse. ⁊ b recitāt b Jus bonū ⁊c. Et tō ñ idiguerī lege positiua. hoc reꝛobat aug⁹. oñdēs ꝑ multa exēpla q ipsi legē naturalē non obꝛuauerī. sic salustꝰ ait sc̄z i catilinario. c Er B iure ac bono ⁊c. Dic brūs augꝰ loq̄t ironice dicendo credo. sciebat ei q rapt⁹ sabinaꝝ fuit ꝺtra bonū ⁊ ius nature. De isto raptu ⁊ mō rapiēdi loq̄t oꝛosi⁹ lib. ij. dicēs eas raptas crudeliē. q̄s eutropi⁹ lib. j. dic̄ raptas fuisse āno ꝓmo p⁹ vrbē ꝺditā Ouidius ꝛo li. iij de fastꝭ. excusat fcm̄ romuli q̄si fecisset B ōmādato ꝺco rū videl ꝫ martis ⁊ Loci. q̄ fuit ꝺ⁹ ꝺsiliꝝ Titus ꝛo li ui⁹ li. i. de origie vrbis narrat q cū romul⁹ muros cō didisset citatis āplissime. nec sufficerēt q̄ cū eo craut ad iplēdū eā. ꝺstruxit rēplū q̄ddā. s. asylū. ꝓmittēs i/ punitatē oi fugiēti ad ipsū. ꝓpt̄ q̄ cōgregata ēmaria multitudo latronū ⁊ fugitiuoꝝ ifra vrbē. Videns aūt romul⁹ ꝗ vꝛoꝛes ñ hēbāt. nec sine vꝛoꝝ⁹ posset cui

latas. Illud ḡ potiꝰ ibi fieret vbi mars filiū suū pugnātez iuuaret vt ꝓiugioꝝ negatoꝝ armis vsciscereī iniuriā. ⁊ eo mō ad feias q̄s voluerat peruenireī. Aliq̄ ei fortasse iure belli iniuste negatas iuste victoꝛ auferret. Nullo ãt iure pacis ſi datas rapuit ⁊ iniustū bellū cū eaꝝ pntib⁹ iuste sucēssētib⁹ gessit. B sane vtiliꝰ faciliusq̄ successit⁹ Qđ etsi d ad memoriā fraudis illi⁹ circēsiū spectaculū māsit: facioris tū in illa citate ⁊ impio ſi placuit exēplū: faciliusq̄ romani i B errauerī: vt p⁹ illaz iniq̄tatē deū sibi romulū ꝓsecrarēt: ḡ vt i femis rapiēdis factū ei⁹ imitādū ⁊ lege vlla vel moꝛe pmitterēt Ex⁹ hoc e iure ac bono p⁹ expulsū cum liberis suis regē tarq̄niū. cui⁹ filiꝰ lucretiā stupꝛo violēt oppſserat. iuniꝰ bꝛutꝰ ꝓsul luciū tarq̄niū collatinū maritum eiusḋē lucretie collegā suum bonū atq̄ inocētū virū ꝑpt

tas diu stare. misit ad vicinas citates postulādo fil as eaꝝ sibi dari i vꝛoꝛes. sz stati i pncipio fuit citas romuli odio sa alīs. timebāt ei illā multitudinē talū viroꝝ. isup ⁊ ꝓcēptui hēbāt romul⁹ ⁊ sui. q: pastoꝛes ⁊ pauꝛes erāt. sm ouidiū. q dic̄ sic

o

Spernebat gētes iopes vicinia diues. In stabulis habitasse ⁊ oues pauisse nocebat.

Āt q̄ romão vellet nubere nulla fuit. Igit sm titū vicini remanda bāt romulo ⁊ soc̄is ei⁹ q̄ sic aperuerī a sylū viris volēt⁹ ad se cōfugere. ita aperirēt ⁊ mulieribꝰ. ⁊ sic acciperēt vꝛoꝛes q: suas eis filias dare nollēt. romul⁹ ꝛo B au t diēs dissimulato diu aio q̄si negocii suū aim suū ñ tā gerer. cēsuit post modū ludos ꝺco cōso celebrādos. ⁊ b vicinas citates procurauit diuulgari vt mit ꝫ fluerēt vicinoꝝ. Instāt⁹ ꝛo ludis ꝓcepit suis vt de sabina que fra ē ꝑpe romaꝫ cū venirēt ad lu/ dos spectādos q̄ libet raperet sibi vꝛoꝛē quā vellet q̄ ⁊ factū ē. p⁹ modū ꝛo cū pīb⁹ eaꝝ rū q volebāt vlcisci iniuriā ⁊ filias suas repetere. romāi bellū būerī. ⁊ ꝫ sic eos ⁊ sabinos ꝑ mediatōꝫ filiarū q̄ se duob⁹ exercitib⁹ ꝛ posuerūt par fcā ē. p⁹ modꝛo cū alīs citatib⁹ ꝺbus dā q̄ꝝ filias ꝛ rapuerūt diu bella gesserī. d Qđ etsi ad memoriā ⁊c. de ludis circēsib⁹ sic dic̄ valeri⁹ li. ij. Circēse spectaculū ꝓmus romul⁹ rapt̄ sabinis ꝺsualiū noīe celebrauit. tō ãt vocauit ludos illos ꝺsualia. q: deoꝛcōso vt dictū est celebrabāt. ⁊ durabāt diu fm oꝛo siū p⁹ eoꝝ istitutiōꝫ. q̄les ãt fuerī ludi circēses supꝛa li. j. cap. xxxij. habes

c Er B iure ac bono p⁹ expulsū ⁊c. B ponit aug⁹ secundū exēplū ⁊ signū. q romāi ñ vrebāt iure ⁊ bono nature ꝺ q̄ loq̄t⁹ sallustꝰ sic dicebāt. ⁊ loq̄t ironice. b. aug⁹ sic p⁹. Est ãt signū ex alio fcō romanoꝝ valde imq̄ qꝺ fecerī p⁹ reges expulsos. ꝓmo q̄ inceperī consules hīe. de q̄ narrat titꝰ liuiꝰ de origie vrbis li. ij. vi delz q lucretia vꝛoꝛ collatini. q tarq̄niꝰ collatin⁹ nominat⁹ ē. cū oppſsa fuisset a sexto tarq̄nio regis filio sc̄z tarq̄niꝭ supbi ⁊ ob B sciplā ic̄ fecisset p̄ūte marito suo ⁊ pr̄e. ⁊ ēt bruto. sic supꝛa li. j. ca. lvi. exposui Brut⁹ ex hoc ⁊ causis aliis ꝓmotus ꝺtra regē ⁊ filiū suū p/ dictū cum adiutoꝛio pr̄is lucretie ⁊ tarq̄ny collatini

regē de vrbe expulit. ⁊ extūc romani desierūt hīe reges ⁊ incepērt hīe duos ꝯsules. q̄z ꝑmi duo fuerūt Junius brut⁹ ꝓdict⁹. ⁊ lucr⁹ tarq̄nius collatinus maritus lucretie. Sed añ finē annī ita fuit nomē regū odiosū romanis q̄ dictū collatinū q̄ noiabatur tarq̄n⁹ ⁊ communicabat cū rege expulso i noie expulerūt dicēte sibi iunio bruto q̄ vrbē sollicitudine ⁊ meru liberaret. cū tñ ⁊ ipe innocēs ēēt. ⁊ ad expulsiones regū auxiliū ꝓstitiss set. Añ dicit rit⁹ de ipso. cuz nihil aliud offenderit nomē inuisū. id ē odiosum ciuitati fuit. iusturandū eiñ ppli erat neminem regnare passuros nec ē rome vñ piculuz libertati foret. illud āt obstare libertati putabāt q̄ regū nomē. ē est tarq̄nij i ciuitate ⁊ impio erat. ¶ Narrat aūt eutropi⁹ li. j. q̄ collatius accepto omi ꝓmonio suo ex vrbe migrauit. Et idē dicit ritus liui⁹ li. ij. de origine vrbis. ⁊ narrat q̄ iunius brutus plebē ad cōtionē ꝛuocauit reducēs eis ad memoriā quō iurassz se nō relicturos aliquē regnare, vñ periculū esse posset liberati. Et addidit q̄ ñ crebat ppm romanū solitā libertatē recuperare dum regium genus ⁊ regū nomen sez tarq̄nius collatin⁹ nō solū in ciuitate. sed etiā in imperio esset. i. in cōsulatu. ⁊ hoc mō brutus egit vt collatinus. quia collega suus erat. q̄ alter cōsul nō solū cōsulatui cederet. sed etiā vrbē exiret. de q̄ facit aug⁹. mētionē. f Erbure ac bono marcus camill⁹ ⁊c. Hic ponit aug. tercium exemplū ⁊ signū ad id̄ ⁊ loquit ironice vt p⁹ ⁊ est signū ex tercio facto ingratissimo. s. de expulsione marci camilli. de quo valer⁹ li. v. tractat capitulo de ingtis. ascribens ei magne ingtitudini ciuitat⁹. dicens. ingrate ⁊ lapse mētis erroē esse ciuitatis. q̄ virtium romanoꝝ ⁊ incrementum latissimū. ⁊ tutela fortissima marcus camillus in vrbe in columi tarent tueri suaz nō valuit. n eam lucio apuleio tribuno plebis ranā ꝑculatoꝛ ⁊ reipublice fur vehementer prede reus. duris sententijs in exiliū missus ē. Et q̄dem eo tpe quo optimo iuuene filio spoliar⁹. solatijs magis alleuandus. q̄ cladibus onerandus erat. ac tribuni plebis abesse erario querebantur. xv. milia eris tanti nāā pena finita est. indignez sniam ꝓter quā ppls romanus tali principe careret. Hec valerius. Titus vero liuius li. v. de vrbis origine hāc hīstoriā sic narrat. Cū ciuitas vehientoꝝ potētissima prope romā ad. xv. miliaria ꝑ cupuus vrbis hostis essz. ⁊ obsessa fuisset a romanis. x. annis. ⁊ in ea obsidione romani cōtra vehientes sepissime malo eucu pugnassent. tandē cū camillus dictus factus consul ⁊ illuc missus esset cōtra cos. facta via sub terranea, vsq̄z ad arcē ciuitatis. quā viā cumulū appellauit. ⁊ per eam militibus intromissis. dū ciues circa defensionē muroꝝ q̄b⁹ eodez tpe fiebāt insul/tus occupant. et arcē vacuā telis quiunt. capiūt primo ars ipsa. deī de ciuitas. p⁹ea q̄ camill⁹ in dubitatione prede offenderat plebem vocatus ē ad iudicū plebis. q̄ de cōdēnatione sua cert⁹ spōte abijt in ciuitatē ardeā sez vicinā vrbi i exiliū. ⁊ absēs cōdēnat⁹ ē in. x. milibus eris. Quē tñ p⁹ modū tercō anno sequēti cā capitoliū obsideret a gallis romani necessitate ducti reuocauerūt. ⁊ dictatorē fecerūt. qui mox gallis pecuniā numerantibꝰ qua romani se a gallis redemerant. repente supueniens cū exercitu nō solū obsidionē soluit. sed gallos vicit. ⁊ p⁹ea fere totaliter deleuit. § Cū potentes plebē sibi cē. Hic notandū q̄ sicut ꝑz legenti x. libros. id est ꝑma decadē titi liuij de origine vrbis dissentio inter nobiles ciuitatis ⁊ plebeios longo tpe valde durauit. ⁊ ea occasione cōmissa sunt multa mala in vrbe. nec sedata donec ꝑmo brent tribunos plebis q̄ erant ꝓpij iudices ⁊ q̄si ēt defensores plebis oppresse a nobilibꝰ cōtra cōsules ⁊ nobiles. ⁊ hēbāt ptātem valde magnā in vrbe fauente eis plebe semper. ⁊ p⁹ea extorserūt plebi vt ēt de ipsis eligerent ad oēs gradus honoris. inter quā etiā q̄ de eis possent consules eligi sicut ⁊ de nobilibꝰ erquibꝰ solis ꝑmit⁹ eligebāt consules de ista vero dissensione magis patebit in capitulo sequenti. Capitulum. XVIII.

Itaq̄z hēbo modū ⁊c. In hoc ca. arguit beat⁹ aug⁹. cōtra rōnē in precedenti ca. tactam que videbat cōfirmari ꝑ dicta salustij ibi posita. ⁊ arguit in hoc ca. specialiter cōtra eā ꝑ verba salustij. Et faciam hoc ca. tria. q̄ primo ostendit q̄ eodez tpe ꝑ quo salustius videt romanos cōmēdasse dicēs q̄ ius bonūq̄z apud grecos nō legib⁹ magis q̄z naturs valebat ipi erant mali. nec obseruabant ius nec bonū. Secundo ibi porro si illa tpa ⁊c. arguit bea. aug. quales erant romani alio tpe ꝓ quo tion commendārut a Salustio sed potius vituperārtur. Et tertio ibi Cernis enim vt opinoꝛ. Ex his concludit q̄ mala sua non debent imputari temporibꝰ xp̄ianis. Dicē aūt in principio sic. Itaq̄z habebo modū sez arguendi vel procedendi ⁊ stari subiūgit quē modū arguendi ⁊

Salust. ſ. histo.

pcedendi vult hꝫ ſcz q̄ ex dictis saluſtiꝰ vult ꝓbare intentū. nā in pcedenti ca. arguebat ex ꝗbusdā q̄ ſarꝫ hūt ab alīs historiographis rōanoꝝ nec ibi saluſtiꝰ allegauit. cū tñ occasionē hꝫ ex dictis saluſtiꝰ ꝓbandi qđ ꝓbauerat. cere. b. aug. q̄ saluſtius cōmēdās romanos dicēs q̄ ius bonūq̄ ꝛc ſoluꝫ p̄dicabat. i. extollebat laudibus illō tpe ꝛ romanos p illo tpe q̄ erat pꝰ reges expulſos cū ciuitas subito creſceret in īmenſum. qđ fuit añ belluꝫ punicū ſcōm. nā antea subiecerāt ſibi totā italiā. ꝛ tñ ꝑmoroſiū expulſio regū. ꝛ cōſulū ꝑma creatio fuit anno ab vrbe cōdita. cccc. xxxiij. Et inſ expulſionē regum ꝛ ſcōm bellū punicū nō fluxerūt nuſi. ccc. ꝛ xj. āni nec tñ poſt reges fines romana res creuit. ſed ſic dic eutropius li. ij. in ꝓncipio. anno. ccc. lxv. ab vrbe ꝯdita. i. anno ſequēti poſt captionē eiꝰ a gallis cepit romana res creſcere. Ita camillus eodē anno vbictoꝝ ciuitatē q̄ p lxx. annos bellū geſſerat vicit. ꝛ equoꝝ vrbē ꝛ ſuccinoꝝ occupauit. ꝛ circa idē tpꝰ q̄ntius cincinnatꝰ infra xx. dies ꝓneſtē ciuitatē cū alīs octo ciuit atib⁹ in deditionē accepit. ꝛ ꝯñs ptz q̄ ab eo tpe q̄ cepit rōana res subito creſcere vſq̄ ad bellū punicū ſcōm. nō fluxerūt niſi anni. cxxv. Saluſtius tñ incipit tpꝰ incrementi ciuitatis ab expulſione regū. q̄ ſaltē illa expulſio fuit occaſio incrementi ciuitatis. q̄ pl's iā factus liberior plus dilexit rēpublicā ꝛ plus aſpirabat ad dñium. De incremēto ꝯo imperij ꝛ eiꝰ tēpe florus in epitomate li. ij. in ꝓncipio dicit ſic. Domita subiecta q̄ italia pl's romanus ꝓpe. cccc. annū egit q̄ppe cccc. annis domi luctatus eſt adeo difficile erat dare italie caput. ducēſ ꝯo āns ſequentib⁹. affricā. europā. aſiā. totū denīq̄ orbē terrar. bellis victoꝝ ſq̄ pagrauit. c Idē tñ in ꝓmo hiſtorie ꝛc. Nec credunt aliq̄ q̄ iſte liber ſit ꝓmus liber catilinarij. ꝛ b̄ q̄ saluſtius ꝑus ſcripſit catilinarium q̄ iugurtbinū. nec pl'es libri historici q̄ catilinarij ꝛ iugurtbinū mō ab eo inueniūt ꝯſcripti. Et tō q̄ querūt in catilinario ea q̄ in iſto capīo allegat aug. de hiſtoꝝ saluſtij fruſtra laborant q̄ nō inueniēt. Scripſit em̄ saluſtiꝰ vnū libꝝ hiſtoraꝝ q̄ iā nō inuenit qđ ex hꝫ ptz. q̄ hic aliq̄ ponūt tāq̄ saluſtij q̄ nec in iugurtbino nec in catilinario inueniūt. Et. Al. gelius li. v. ꝛ li. ij. introducit q̄rū

b Predicās illō tpe ꝛc. vult dicere. Jus bonūq̄ apō eos ñ legib⁹ magiſq̄ natura valebat. ꝑdicans illud tpe q̄ expulſis regib⁹ incredibilē ciuitas breui erat ſpacio plimū creuit. Idez tñ in ꝓmo hiſtorie ſue libro: atq̄ ex eiꝰ exordio fatet etiā tūc cū ad ꝯſules a regib⁹ eſſz trāſlata reſpublica poſt puū interuallū: iniuriaſ validioꝝ ꝛ ob eas diſceſſionē plebis a pribus aliaſq̄ in vrbe diſceſſiones fuiſſe. Nam cū optimis moribꝰ ꝛ maxia ꝯcordia ꝓlz romanū imꝑiū ſecūdū ꝛ poſtremū bellū carthaginenſe cōmēoraſſet egiſſe: cāmq̄ huiꝰ boni nō amorē iuſticie ꝑ ſtāte carthagine metū pacis in fide fuiſſe dixiſſet: vñ ꝛ haſdrubal ille ad rēpmendā neḡciā ſuandoſq̄ iſtos moꝛes optimos: vt metu vitia cohibe-

libꝝ hiſtoriaꝝ saluſtij. d Lū ad ꝯſules a regib⁹ ꝛc. de expulſione regū dixit in capīo pcedēti. De ꝯſulib⁹ eſt ſciendū q̄ codē āno q̄ reges expulſi ſunt. creati ſunt duo ꝯſules q̄ pēſſent rebuſpublicis q̄ꝫ ptās ſolū annalis. i. vnⁱ āni erat ſm̄ cutropiū li. j. ne ꝓpe diuturnitate ptās inſolentiores redderent. Idcoꝛ duo creari ſc vt ſi vnⁱ malus eſſe voluiſſz alter hīs ptāt ſibi cohercere. De q̄ꝫ ptāte ꝛ dria ptātis cor a ptāte dictatoris dicā infra li. v. ca. xvij. Lito autē poſt creationem ipſoꝝ cepit diſſenſio inꝰ nobiles oꝛes ꝛ validioꝛes ꝛ plebeios ꝛ diſceſſerūt plebei a nobilib⁹ vicz circa. xv. ꝛ xvj. annū pⁱ reges exactos. vt ptz p ritū liuij li. ij. ō origine vrbis q̄ dic q̄ ab eo die quo mortuꝰ e rex tarq̄nius q̄ fuerat expulſus. cepēr pⁱ molestari plebei. Jpe ꝯo mortuꝰ e circa. xv. ānū a tpe huc expulſionis. curtopiⁱ dic q̄ āno. xvj. facta e diſſentio plebis. Cui hic ſciēdū q̄ in ꝓncipio milites q̄ eligebāt ad bellū militabāt ꝓpꝛijs ſtipendijs. vt ptz ex tito liuio. Lū aūt inſtarēt multa bella. imo nūq̄ ceſſabāt a bellis ꝛ peſtilētijs cogebant pecuniā mutuari a potētib⁹. ita vt poſtmodū nō poſſēt ſatisfacere nec q̄ ad ꝓncipale nec q̄ ad vſuras q̄ꝫ mutuo petebāt. vinciebāt igit ꝛ incarcerabāt ꝛ peſſime tractabāt ꝓpt̄ q̄ orta e ſeditio inꝰ pres ꝛ plebeios ꝯqrente plebe ō tā dura oppſſione ſua a pribus. i. maioꝛib⁹. ꝛ recceſſit plebs ab vrbe ad tria miliaria ꝛ occupauit ſacr̄ mōtē. Quidā ꝯo montē auētinū q̄ eſt intra vrbē credūt appellatū fuiſſe mōtē ſacrū. tandē ꝯo pacificata e plebs ſub hac ꝯditiōe q̄ de ſuis fieret aliq̄s mḡratus q̄ tueret plebeios ꝯtra oppreſſiones ꝛ iniurias q̄ mḡratⁱ dicti ſūt tribuni plebis. De p̄dicta āt diſſenſiōe plebis ponit aug⁹. hꝫ saluſtij q̄ſ iſta. Iniurias validioꝝ ꝛ ob eas diſceſſiones plebis a pribus aliaſq̄ in vrbe diſſenſiones fuiſſe q̄ ſ hꝫ saluſtij cū alīs q̄ immediate ſequūt in saluſtio ponit b. aug⁹. infra li. v. c. xij. e Nā cū optimis ꝛc. Dicebat aug. q̄ alia dicta saluſtij q̄ pl's rōanus etiā añ tercaū bellū punicū qđ fuit tpe in q̄ ſm̄ saluſtiū moꝛes optimos et maxia ꝯcordia vixerūt. qđ ipſi in diſcordia ꝛ male vixerūt. Nā saluſtiⁿ loq̄ns ō tpe medio inꝰ duo bella punica. ſ. ſcōm ꝛ tercaū in q̄ dicere vt dicit ſe habuerūt inꝰ ſe ꝓpter metū carthaginis. q̄ ciuitas adhuc ſtabat ꝛ ſteriſſet etiā poſtea ꝓ cuerſa

fm ꝯsiliū nasice scipionis. de q̄ li. ſ. c. xxx. Addit salustius loq̄ns ō discordia. auaricia. ⁊ alijs malis q̄ rebus ſcōis. i. pſperis oīri solent. ⁊ dicit q̄ illa mala p̄ excidiū carthaginis marie sunt aucta. ex q̄ arguit aug. q̄ pus erāt oīri solita ⁊ pus aucta eo tpe q̄ saluſtius dic̄ cos ſtetiſſe optimis moribꝫ ⁊ maria concordia. Dicit etiam saluſtius vel aug. ꝓpt̄ metū in fide. i. dubie ⁊ ñ multū certe. q̄ p̄ mū bellū punicū t̄minatū fuit pace facta inf̄ rōanos ⁊ penos sub certis pact̄, q̄ peni. i. carthaginēſes fregerunt. vt ptz p titū liuiū ō ſecūdo bello punico li. j. Scōm etiā bellum punicū t̄minatū fuit pace facta. ſz q̄ carthaginenſes fregerūt p̄mā pacē ⁊ pacta. timebāt q̄ etiā frāgerent ſcōam. Et ē aduertēdū q̄ ab illo loco. nā iuriſ

atq; vrbe pulſus etruſcis ſociatus ꝓtra rōanos gerebat Attēde itaq; q̄d deinde ꝓtulerat. f Dein inq̄t fuili imperio pfes plebē exercere: de vita atq; tergo regio more ꝯſulere: agro pellef: ⁊ ceteri exptib⁹ ſoli ipio agere. Quibus ſeuitijs ⁊ marie fenore oppſſa plebs: cū aſſiduis bellis tributū ſil ⁊ militiā tolleraret: armata mōtē ſacr̄ atz auentinū inſedit: tūc; tribunos plebis ⁊ alia ſibi iura pauit: diſcordiaq; ⁊ certaminis vtriuſq; finis fuit ſecūdū bellū punicū. Cernis ex q̄ tpe. l. puo interuallo poſt reges exactos q̄les romani fuerīt de q̄b⁹ ait. Jus bonūq; apō eos nō legibus magis q̄ natura valebat. Porro ſi illa

vl'ēt agro pellēdo. oīa p ſe tractabāt ⁊ faciebāt. q̄ō tñ vt infra dicā li. v. c. xvii. lege poſtmodū edita correctū ē. ita q̄ nec ꝯſulib⁹ liceret talia facere. Dicit ār q̄ ō faciebāt more regio. q̄ tarq̄ni⁹ ſuperb⁹ vltim⁹ rex rōanor̄ ꝓpt̄ cui⁹ regimē malū nomē regū erat ap ō cos ita odioſum ꝯſilia faciebat. Li

tpa talia repiunt: q̄bus pulcerrima atz optima fuiſſe p̄dicat rōana reſpublica: q̄d iā de ꝓſeq̄nti erate dicendū aut cogitandū arbitramur: cū paulati mutata vt ciuſdē hiſtorici vbis vtar: ex pulcerrima atq; optia: peſſima ac flagicioſiſſima facta eſt: poſt carthaginis vicz vt cōmēorauit excidiū: Que tpa ipſe ſaluſtius quēadmodū breuiter recolat ⁊ deſcribat in ei⁹ hiſtoria legi p̄t q̄ntis malis mor̄ q̄ ſcōis reb⁹ exorta ſūt vſq; ad bella ciuilia demonſtret eſſe puentum. Exquo tempe vt ait maiorū mores non paulatim vt antea: ſed torrentis modo p̄cipitati adeo iuuētus luxu atq; auaricia corrupta eſt: vt merito

tus ei liui⁹ dic̄ ō origie vbis lib. j. q̄ ipe regū p̄m⁹ more de oſtio ſenatū ꝯſulendi ſoluit. domeſticis ꝯſilijs rēpublicā adminiſtrauit. bellū pacē federa ⁊ ſocietates p ſe ipe cū q̄b⁹ voluit iniuſſu. i. ſine iuſſu pl'i ac ſenat⁹ fec̄ diremitq;. Dec tit⁹ liuius. Et addit ſaluſti⁹ q̄b⁹ ſeuitijs ⁊c̄. armata mōtē ſacr̄ atq; auētinū inſedit. De diſceſſione in montē ſacrū dictū ē. Quantū ꝯo ad diſceſſionē in montē auētinū ſciēdū q̄ ſic collegi p̄t ex tpib⁹ que oroſius notat. iſta diſceſſio fuit circa annū. xvj. poſt p̄

mā diſceſſionē. nā decēuiri creati ſūt fm ipm āno. ccc. poſt vrbē ꝯditā. ⁊ ſeq̄nti anno facta ē diſceſſio. Lām tangit oroſi⁹ li. ij. ⁊ titus liuius de origine vrbis li. iij. Nā decēuiris creatis q̄b⁹ data fuit ptās p vno anno q̄ ꝯſulib⁹ dari ꝯſueuit. cū ipi p̄mo anno bñ ⁊ modeſte ſe habuiſſent ſeq̄nti āno vn⁹ eor̄. ſ. apius claudi⁹ ſocijs ſuis magr̄atui. i. ptāti tali cedēnib⁹ ipe p vim ꝯtinuauit mgr̄atū q̄ videres ſocū ſui mgr̄atū cui ceſſerās reſupſerūt ml'rū ꝫ volūtatē pl'i. Addit etiā apius claudi⁹ malū aliō facere. nā cū arderet libidīe in filia cuiuſdā milit̄, plebei. q̄ abſens erat ab vrbe in exercitu. vt eā bñet facili⁹ cuidā clienti p̄ſuaſit vt eā in iudicio peteret in futurū ꝓbaturꝰ q̄ ācilla ſua eēt. vt ſic clienti adiudicata veniret in ptāte ſua. Ipe ꝯo apius iudex erat in cā. q̄ abſēte pie adiudicauit clienti puellā tāq; ipi⁹ ācillā. Sz añq; executio ſnie fieret. p̄ puelle p amicū ſuū accitus cū videret q̄ malicie reſiſtere nō valeret filiā inf̄ fec̄. ex ſtati facto tum'ru i citate. cūcto pl'o detestāte malicia apij ad exercitū q̄ paz diſtabat egreſſ⁹ ꝯq̄rēs ō recēuiro apio ꝓpt̄ q̄ō exercit⁹ q̄ ſp p̄ maria ptē fuit ō plebe ſeceſſit a p̄ib⁹ ⁊ ſedit i mōte auērio relicto aligido. ſ. loco q̄ dā ſic dicto i q̄ pus fuerat ꝫ eq̄s. i. pl'm quēdā ſic dem. Sedata ꝯo ē diſſenſio iſta ⁊ recōciliat⁹ ē exercit⁹ p̄ib⁹ reſtituta plebi tribunitia ptāte. quā recēuiri ipedichāt ⁊ ipſis recēuit̄, pulſis mgr̄atu ac etiā remiſſa exercitui ⁊ militibꝫ oī culpa. g Uſq; ad bella ciuilia ⁊c̄. fm oroſiū li. v. p̄mū bellū ciuile rome. i. ciuiū rōanor̄ inf̄ ſe cōmotū ē āno ab vrbe ꝯdita. cccccc. lxij. Tercīū ꝯo bellū punicū fm eundē lib. iij. incepit. cccccij. ⁊ ōrto anno poſt finitū eſt. ⁊ carthago delera eſt. ⁊ ꝯſequens ab

ercidio carthagi
nis vsq; ad pmū
bellū ciuile fluxe
rūt anni. lvj.

b De sylle vi/
tijs ꝛc. de eis lo/
quit plus salusti
us circa medium
iugurtini. ꝛ oro
sius li. v. ꝛ eutro
pius li. v. valeri
us etiā li. ix. p tā
to vo b fac de eo
mentionē aug⁹. qz
ipse ꝛ marius pmū bellū inter se
gesserūt de q̄ pla
infra ca. xxij. du
cent.

i Quāuis eloq̄o
multū ipari ꝛc. h
dicēs brūs aug⁹
extollit eloq̄niā
salustij q̄ sunt du
bio magna fuit.
de q̄ dic. Al. gell⁹
q̄ ꝓtulerē in vo/
bis marie tenuit

Ca. XIX.

a Ecce roma/
e na respubli
ca ꝛc. In h ca. h.
aug. ex bis q̄ in p
cedēnib⁹ dicta sūt
oñdit q̄s vitupa/
biles sunt roma/
ni q̄ detrabūt xpi
bus xp̄ianis ꝛ et
dij eoꝝ. ꝛ etiā q̄s
laudabil' sit xp̄s
ꝛ xp̄iani. qō ego
nō pus dico. i. p/
mus vel pus q̄s
eoꝝ auctores. q̄s
ad h vt disceret
aug. mercedē de/
dit his a quibus
didicit.

b Lui vtinā tā/
tū casta ꝛc. id est
vtinā nō solū ta
cerēt bona. i. nō
pl⁹ mali facerēt
nisi q; facerēt bo
na facienda. sz pe
ius facūt eorum
dij. qz mala fieri
depoſcūt. Et qz
credunt dij p̄bēt
auctem malefa/
ciendi.

dicak genitos esse q̄ nec; ipi
h̄e possent res familiares:
nec; alios pati Dicit deinde
b p̄la salustius⁹ de sylle vitijs
ceteraq; seditate reipubli
ce: ꝛ alij scriptores in h ꝓsen
i tiūk q̄uis eloq̄o multū ipa/
ri. Cernis tū vt opinor: ꝛ q̄s/
q̄s aduerterit: facilime pspi
cit colluuiē moꝝ pessimoꝝ q̄
illa ciuitas plapsa fuerit: afi
nki regi aduētū. Hec cū ge
sta sunt nō solū añ; xp̄s in
carne p̄is docere cepisset: ve
rūetiā añ; de virgine natus
esset. Cū igit tot ꝛ tāta mala
tēpoꝝ illoꝝ vel tolerabiliora
supius: vel p⁹ euersā cartha
ginē intolerāda ꝛ horrenda
dijs suis iputare nō audeāt
opiniōes hūanis mētib⁹ vi/
talia vitia siluescerēt mali/
gna astucia inserēnibus: cur
mala p̄tia xp̄o iputant q̄ do
ctrina saluberrima ꝛ falsos
ac fallaces deos coli vetat ꝛ
istas hoim noxias flagicio/
sasq; cupiditates divina auc/
te detestās ac ꝓdēnans: his ma
lis rabescenti ac labenti mū
do vbiq; familiā suā sensim
subtrahit: q̄ ꝓdat eternā: ꝛ nō
plausu vānitat' s iudicio vita
t' glioſissimā citatē. L. XIX.

a Ecce romana respubli
e ca q̄ nō nō ego pus dico
s auctores eoꝝ vñ hec mer/
cede didicim⁹ tāto añ dixe/
rūt añ xp̄i aductū paulatim
mutata ꝛ expulcerrima atq;
optia: pessima atq; flagicio/
sissima facta ē. Ecce añ xp̄i
aduentū post deletā cartha
ginē: maloꝝ mores nō pau/
latim vt antea: s toꝛrēt' mō
p̄cipitati: adeo iuuent⁹ luxu
atq; auaricia corrupta ē. Le
gāt nobis ꝓtra luxū: ꝛ auari
ciā p̄cepta deoꝝ suoꝝ ꝓlo ro
mano data. b Lui vtinā tātū
casta ꝛ modesta reticerēt ac
nō etiā ab illo pbrosa ꝛ igno
miniosa deposcerēt: q̄bus p
falsam dinitatē pniciosaq; cō

ciliarēt auctē. Legāt nka ꝛ p
ꝓphas ꝛ p scriñ euāgeliū: et
p apl̄os act⁹ ꝛ epl̄as: tā mi/
ra ꝓtra auaricia atq; luxuriā
vbiq; ꝓlis ad h ꝓgregat' q̄s
excellent' q̄pine: nō tāq; ex
phoꝝ ꝓ certa nōib⁹ strepere:
s tāq; ex oraculis ꝛ dei nubi/
bus intonare: ꝛ tamen luxu
atq; auaricia sceniscq; ac tur
pibus moribus añ aductū xp̄i
rēpublicā pessimā ac flagitō
sissimā factā: nō iputant dijs
suis: afflictiōz vo ei⁹ quācūq; isto tpe supbia
delitieq; eoꝝ ꝓesse fuerit: religioni increpi/
tant xp̄iane. Lui⁹ p̄cepta de iustis ꝓbisq; mo
rib⁹ si sil' audirēt atz curarēt reges terre: ꝛ oēs Ps. 148
ꝓli: p̄ncipes ꝛ oēs iudices tre: iuuenes ꝛ vgi/
nes: seniores cū iunioꝝ⁹ et as ois capax ꝛ vt/
q; sexus: ꝛ q̄s baptista iobes alloq̄t exactores Luc. 3
ipsi atz milites: ꝛ terras vite p̄it' ornaret sua
felicitate respublica: ꝛ vite eterne culmē bea
tissime regnature ꝓscēderet. Sz qz iste audit
ille ꝓtēnit: plure sq; vitijs male blandiētib⁹ q̄s
vtili vrutū asperitati sunt amiciciores tolera
re xp̄i famuli iubēt: siue sint reges: siue sint p̄n
cipes: siue iudices: siue milites: siue ꝓuincia
les: siue diuites: siue paupes: siue liberi: siue c
fui vtriuslibet sex⁹: pessimā etiā si ita necesse
ē. flagicioſissimāq; rēpublicā ꝛ in illa angeloꝝ
q̄dā sctissima atz augustissima curia celestiq;
republica: vbi dei volūtas lex est: clarissimū
sibi locū etiā ista tolerātia cōpare. Ca. XX.

a Erūtū tales cultores ꝛ dilectores doꝝ
v istoꝝ q̄z etiā imitatores i sceleribus⁹ ꝛ fla/ a
gitijs se esse letāt nullo mō curant pessimā ac
flagicioſissimā nō esse rēpublicā. Tātū stet in/
q̄t. tm floreat copijs referta victorijs glioſa
vel qō est felici⁹ pace secura
sit. Et q̄d ad nos? Immo id
ad nos magis ptinet si diui/
tias q̄sq; sp augeat q̄ q̄tidia
nis effusionibus suppetant
p q̄s sibi etiā infirmiores s
dat q̄sq; potētior. Obsecq̄nt
diuitib⁹ paupes cā securita/
tis atz vt eoꝝ p̄fociniis q̄eta
iertia p̄fruāt b diuites paupi b
b⁹ ad clientelas ꝛ ad misterīū
sui fast⁹ abutāt ꝓli plaudāt
nō ꝓsultorib⁹ vtilitatū suarū
s voluptatū largitorib⁹. Nō
iubeāt dura. nō ꝓhibeāt im
pura reges nō curēt q̄z bōis

c Siue puincia
les ꝛc. puincia
les ꝛ aliq̄ regio q̄si
pcul victa. ꝛ puīc
cic. ō dicebāt fre
extra italiā a ro/
manis victe ꝛ tri
butarie facte. q̄z
ꝓma tpe fuit sici
lia sic dic festus
ꝛ ide dicūt puin
ciales q̄ sunt eis
tributarij fm bu
go.

Ca. XX.

a Erūm rles
v cultores ꝛc
In h ca. hscribit
h. aug. vitā tur/
pissimā quā dij
cultorib⁹ suis p/
mittūt ꝛ quā ipsi cultores q̄rūt.
ꝛ oñdit q̄nta sit
seditas vite rlis
b Diuites pau/
peribus ad clien
telas. clientela ē
seruitū vel mul
titudo seruoꝝm

c Vbi opipera suiuia. i. abundantia ⁊ copiosa.
d Sz domui sardanapali. Iste sardanapalus fm iustinū li. j. ⁊ oro. lib. j. fuit vltimus rex assiriorz. erat aūt vir muliere corruptior. Cū ad cū videndū p/fectus eius medis ꝓposit⁹ noīe arbactus vir admissus fuisset. qz b nemini añ ipm ꝑmissuz fuerat. inuenit regē inter scortorum greges purpurā colo nē tem ⁊ m'liebri habitu cū mollicia corpis ⁊ oculoz lasciuia oēs femi nas añire. ⁊ pen sa. i. portiones lini vel purpure q̄tū capit colus vna vice. vl' q̄tū distribuit ꝑ ope diurno interꝝ gines grientē. q̄b⁹ visis indignat⁹ ꝑfectus arbact⁹ ꝓgressus ad socios narrat q̄ vidit. fit mor ꝓiuratio. ⁊ bellū sardanapalo inferꝝ q̄ crescens cū paucis ⁊ victus aulā regiā ingredit. et accenso igne se ⁊ sua incēdit. in b solo vir imitat⁹ ⁊ certūc sicut dic̄ iustinus ⁊ etiam oro si⁹ regnū assyriorū ad medos translatū est. De epitaphio vero suo de q̄ hic loq̄t aug. facit mētionē etiā titus liuius ⁊ tullius li. v de tusculanis q̄stionibus.

q̄z subdit⁹ regnēt: ꝓuincie regib⁹ nō tā q̄z rectoribꝰ morū q̄ tā q̄z rex dñatoribꝰ ⁊ delitiaꝝ suaꝝ ꝓuisoribus fuiāt. eosq̄z nō sinceriꝰ honorēt: sz neq̄ter ac fuliꝰ timeāt: q̄d aliene vince potiꝰ q̄z q̄s sue vite q̄sq̄z noceat legibus aduertaꝰ. Nullꝰ ducaꝰ ad iudices: nisi q̄ aliene rei domui saluti: vel cuiq̄z iuito fuerit iporturꝰ aut noxiꝰ. Ceterū de suis vel cū suis vel cū q̄buscūq̄z volētib⁹ faciat q̄sq̄z q̄libet abūdēt publica scorta: vel ꝓꝰ oēs q̄b⁹ frui placuerit: vel ꝓꝰ eos maxie q̄ hīe ꝑuata nō pūt: extruaꝰ āplissime atz ornatissime domus. c vbi opipera ꝓuiuia frequentēt: vbi cuiq̄z libuerit: ⁊ potuerit die noctuq̄z ludaꝰ: bibaꝰ: vomaꝰ: defluaꝰ. Saltatiōes vndiq̄z ꝓcrepēt: theatra inhoneste leticie: vocibus atz oi gīe siue crudelissime siue turpissime voluptatis exestuēt. Ille sit publicꝰ inimicꝰ cui hec felicitas displicet. Quisq̄s eā mutare vl' auferre tēptauerit eū libera multitudo auertat ab auribus: euertat a sedibꝰ: auferat a viuētibꝰ. Illi hēaꝰ diuersiq̄ hāc adipiscendā ꝓpis ꝓcurauerint adeptāq̄z fuauerint. Colaꝰ vt voluerint ⁊ oñdit intentionē suā q̄ ad ꝓbanda in futuꝝ. Quam tū ad ꝓmū sciendū ē q⁹ in ꝓsonis illoꝝ trū loquit. q⁹ erant viri ꝯtanei ꝓdentes etiā valde ⁊ amici. ⁊ q̄ ꝓ republica zelū feruidū habuerūt. Inducit aūt illos tres ad inuicē disputantes ⁊ ꝓferentes de republica ꝓ illlo eodem tpe ꝓ q̄ salustius eā describit moribus pessimis corruptā. de q̄ etiā corruptione ꝓfect̄ haꝰ cito gitura. ⁊ b fuit q̄n vnus gracchoꝝ occisꝰ est cuius interfectiōz ⁊ seditiōes ꝓpter eū suscitatas salustiꝰ ōscribit scalz in libris hystoriarū suaꝝ. vbi supra li. j. cap. xviij. fuit allegatus. ⁊ etiā tullius de republica vbi introducit ꝑdictos disputātes. Sciendum ē autem q⁹ salustius facit etiā mentionē et in iugurthino de interfectione gracchoꝝ. Fuerūt aūt duo fratres gracchi valde seditiosi vt romanis nobilibꝰ videbatur quoꝝ vterq̄z tribunus fuit suo tpe. ⁊ ꝓmo interfectus ē vnus vna vice. ⁊ postea aliꝰ alia. Et sicut dic̄ oro. libro dñro dum scipio affricanꝰ de quo fit hic mētio belluz ageret contra numantinos in hyspania apud romā gracchorum seditiones agitabantur. tamen salustius in iugurthino reputat eos non fuisse seditiosos. sed ꝓpter eorum iniquam interfectionem seditiones exortas. Dicit enim sic. Postq̄z tyberius gracchus et caius gracchus ceperunt vendicare plebem in libertatem. et patefacere paucorum scelera. nobiles qui norū erant. ⁊ hoc timore percussi. modo per socios. interdum per equites romanos quos spe societatis cum nobilibus a plebe amouerāt obstiterūt gracchorū accusationibus. qui zelabant ꝓ libertate plebis. ⁊ primo tyberium gracchum. deinde post paucos annos eadez ingredientē via caium gracchum tribunū

Tullꝰ de repub.

Salust. iugur.

ludos exposcāt q̄les voluerīt: q̄s cū suis vel de suis pūt hīe cultoribꝰ. tātū efficiāt vt huic felicitati nihil ab hoste nihil a peste nihil ab vlla clade timeaꝰ. Quis hanc rēpublicā sanꝰ nō dicā rōano impio: sed domui sardanapali cōpauerit: q̄ q̄ndā rex ita fuit voluptatibꝰ dedit⁹: vt i sepulcro suo scribi fecerit ea sola se hīe mortuū: q̄ libido eiꝰ etiā cū viueret hauriēde ꝓsū ꝓserat: quē regē isti se hīent sibi in talibꝰ indulgētē nec i eis quicq̄z vlla seueritate aduersantē: huic libentiꝰ q̄z romani veteres romulo tēplū ⁊ flaminē ꝓsecrarēt. Ł. xxi

a ſ Ed si ꝓtēnit q̄ rōanā rēpublicā pessimaz ac flagicioſissimā dixit: nec curant isti q̄nta moꝝ pessimoꝝ ac flagicioſoꝝ labe ac dedecore impleaꝰ: ſ tm̄o vt ꝓsi stat ⁊ mancat: audiāt eā: nō vt sallustiꝰ narrat pessimā ac flagicioſissimā factā: sz sic cicero disputat: tā tunc ꝓsus pisse: ⁊ nullā oīno remāsisse rēpublicā. Induc enī scipionē: eū ipm q̄ carthaginē extirxerat ō republica disputātē q̄ſ pūtiebaꝰ ea corruptōe quā describit salustiꝰ: eā tāiā q̄ pitura. Eo q̄pe tpe disputaꝰ quo iam vnus gracchoꝝ

Lapīm. XXI.

a Ed si ꝓtemnit ⁊c. In b ca. pbatb. aug. q⁹ eo tpe ꝓ q̄ salustius dicit romanā rēpublicam pessimā et flagicioſissimā esse. vt s. allegatū fuit ca. xix. ipam oīno fuisse nullā fm ꝓcessum quem tullius facit libro de republica vbi tullius q̄nz loq̄t in ꝓsona affricani scō. q̄nz in ꝓsona phili. q̄nz in ꝓsona telū. ⁊ q̄nz in ꝓsona ꝓmia. vt ꝓz in ſra. Et facit in b ca. tria. q⁹ ꝓmo ꝓsequit dicta tullū loq̄ntis in ꝓsona alioꝝ. secō ibi. sicut etiaz ipse tullius ꝓsequit dicta eiusdē loq̄ntis in ꝓsona ꝓmia. tercio ibi. hec cicero faceꝰ. Ex declaratis inuebit⁹ ꝫ cultoꝝ deoꝝ

ferro necauerunt. Igit ea victoria nobilitas vsa est. q̄ p̄ sua libidine multos mortales ferro aut fuga exterminerūt. hec salustius. Bñs ꝯo aug⁹. de istis gracchis nō solū hic facit mentionē ſz etiā ſequenti ca. t infra li. iij. c. xxiij. Et nō ad eoꝝ q̄ dic intellectū bñdū. sciēdū ē q̄ sicut titus liuius lib. lviij. de ybis oriḡne. et oꝛosius libro. v. de p̄mo gracchо narrat q̄ cū esset tribunus plebis agrū publicū ad bus dā p̄uatis p̄sonis. s. nobilib⁹ possessum min⁹ bene vt sibi videbat p̄lo diuidi statuit. Sicut ei narrat titus liuius legē vnā tulit ne q̄s ex publico agro plus q̄ decem iugera possideret seꝝ t gracchū fratrē suū, et apiuz claudium trīumuiros ad diuidēdū agꝝ creauit. Promulgauit etiā alā legē vt ſz bi tres iudicarent q̄s esset ager public⁹. q̄s p̄uat⁹ vt sibi viā patefaceret lati⁹ diuidendi. Ottonem vero tribunum plebis obsistentem auferri imp̄ū tribunatus. Ex his senatus iram incurrit t p̄lim in ſuꝑbiam erigit.

Eodē etiā tpe attalus cumenis filius mortēs p̄ſz romanū imperio asie cui⁹ ipse rex erat succedere beredē iusserat. Hracchus ꝯo agrārēs granā p̄ſi legem tulit vt pecunia p̄lo distribueret. Ꝯ cū igit dies comicioꝝ q̄ſz magistratus ꝯsueuerūt eligi aduenisset. t gracchus niteret ꝯtinuare mḡratū in anno ſequēti ſperans se eligi in tribunū inflāmata nobilitas fragmentis subſellioꝝ fugato p̄lo ipm̄ p̄mo fragmēto deiectū ad terrā deinde volētē surgere clava peussum occiderūt. ducenti p̄terea in ea seditione interfecti sunt. ipsi⁹ q̄z gracchi cadauer inhūatū cernabatur. De isto gracchо dicit valerius li. j. q̄ cū fauoꝝ p̄ſi rēpublicā teneret oppſſam palā dicauit interēpto senatu oīa p̄ plebē agi debere. Idē etiā dic lib. vj. q̄ scipio affricanus scōs sororē eius duxerat occisus fuit a q̄ scribit seditiones graues cepisse salust⁹. Hā mortē eius fit in eisdē libris cōmēoratio. Ꝯ aūt scipio in scōi libri fine dixiſſz vt in fidibus ac tibijs atq̄z cātu ipso ac vocib⁹: ꝯcent⁹ ē q̄dā tenendus ex distinctē sonis quē imutatū aut discrepātē aures erudite ferre nō p̄nt: isq̄z ꝯcent⁹ ex dissimillimarū vocū moderatiōe cōcors tñ efficit t ꝯgruēs: sic ex sūmis t mediis t infimis iteriectis ordinib⁹ vt sonis moderatā rōne ciuitatē ꝯsensu dissimillimoꝝ ꝯcinere: t q̄ harmōia a musicis dr in cātu: eā ee in ciuitate cōcordiā: artissimū atq̄z optimū oīm in republica vinculū i columitatē eāq̄z sine iusticia nullo pacto esse posse. Deinde cū aliq̄nto lati⁹ t vberius de fuiſſz q̄tū q̄z p̄desset iusticia cītati: q̄n tū q̄z obesset si abfuiſſz: fuscepit deinde p̄bus vn⁹ coꝝ q̄ disputatiōi aderāt: t poposcit vt h̄ ipsa q̄stio diligētius tractaret ac dē iusticia p̄la diceret. ꝓp̄t illud qō iaz vulgo ferebat rēpublicā regi sine iuria nō posse. Hāc ꝓinde q̄stionē discutiēdā t enodādā esse assensus ē scipio nūditq̄z nihil esse qō adhuc de republica putaret dictū t q̄ posſz lōgi⁹ ꝓgredi: nisi eēt ꝓfirmatū nō mō falsū esse illud sine iniuria regi non posse: ſ hoc verissimū esse: sine sūma iusticia rēpublicā regi nō posse. Cui⁹ qōnis explicatio cū in diē p̄tē dilata eēt: i tercio libro magna ꝓfectatiōe res acta ē. Suscepit em̄ p̄bus ipse disputationē eoꝝ q̄ sentirēt sine iniusticia regi non posse rēpublicā: purgās se p̄ cipue ne h̄ ipe sentire crederet. Egitq̄z sedulo ꝓiniusticia ꝓtra iusticiā: vt hanc esse vtilē reipublice: illā ꝯo iutilem verisimilib⁹ rōnibus t exēplis velut conaret ostēdere. Ꝯ leius rogātib⁹ oī b⁹ iusticiā defendere aggressus ē: asseruitq̄z q̄tū potuit nihil tā inimicū q̄z iniusticiā ciuitati: nec oīno nisi magna iusticia geri aut stare posse rēpublicā. Qua qōne q̄tū satis visuz ē p̄tractata: scipio ad itermissa reuertit recolitq̄z suā atz cōmendat breuē reipublice definitōez q̄ dixerat eā esse rē p̄li. Populū aut ē nō oēz centū multitudis: ſ cetuz iuris ꝓsensu vtilitatis cōmunione sociatū esse determinat. Docet deinde q̄nta sit in disputan-

p̄missis in acerbissimas seditiones creuisset. maxime ꝯo legis agrarie. i. distributiōe t diuisione agroꝝ cū etiā p. q̄ frater eius tyber⁹ gracchus fuerat occisus. Et q: successor su⁹ in tribūatu ſz minut⁹ p magna pte statura t leges gracchi abrogauit. sup q̄ indignat⁹ gracch⁹ ꝯ federatꝫ sibi mulc⁹ t assūptis capitolū vbi ꝯtio agitabat ascēdit vbi mario tumultu erectato. t q̄dā p̄cone a gracchanis interfecto. cū postmodū bellans forē resistentiā b̄rē. nā tota multitudo sua cuz diu fuiſſz anceps. bellū p sagittarios ab oppīo ꝯsule missos disturbata ē. gracch⁹ fugit. t pugnātib⁹ p ipo amicꝫ suis ipe ne viu⁹ capet cruce suā fuo p̄buit. Caput ꝯo gracchi occisi ꝯsuli allatū ē coꝝ⁹ ad comchā

matrē suā q̄ fuit filia affricani supionis cuius scz affrican⁹ posterior nepos erat. delatū est. Patz ꝑ q⁹ orosius senserit gracchos fuisse viros multuz seditiosos. ⁊ beatus aug⁹ idē sentit. vt patz in sequēti ca. ⁊ titus liuius q̄uis salustius eos pnīcia uerit fuisse iustos. Fuit ⁊ vn⁹ alius tyberius gracchus bon⁹ ciuis q̄ alio mō est intellectus ſm valerium libro. j.

b Cū bñ ac iuste gerit rē. Nota hic q⁹ beatus aug⁹ tāgit tres simplices politias rectas ⁊ earū etiā corruptiones de q̄bus determinat plūs in politicis suis.

c Commemorato pīus ennij poete. de isto enniodicit eutropius lib. ij. q⁹ tempore primi belli punici parenti nascit q̄ post rome regnū ptentus vnū annū ille mīsterio. dicit eusebius q⁹ articlari morbo periit ⁊ sepultus ē via appia in monumēto scipiōis Huius poete ꝯsum. Tulli⁹ multū laudās q̄si fuisset quoddā oraculū. i. diuinū nūsum ipm diffuse ꝓsequit. vt pz infra. Sunt sūt ꝯba tullij ab illo loco. Morbo antiquis res stare rōnē vsq̄ ad illū. hec cicero.

d Quos ita obliuiōe obsoletos. q̄ obsoletos idē est do definitiōis vtilitas: atq̄ ex illis suis definitiōs colligit tūc esse rēpublicā. i. rem ꝑti⁹ cū bene ac iuste geritur: siue ab vno rege: siue a paucis optimatibus siue ab vniuerso ꝑplo. Cū vo iniustus ē rex quē tyrannū more greco appellauit aut iniusti optimates quor ꝯsensuz dixit esse factionē: aut iniustus ipe ꝑplus cui nomen vsitatū nō reperit: nisi vt etiā ipm tyrānū vocaret: nō iam vitiosaz sicut q̄die fuit disputatū ꝑ sicut rō ex illis definitionibus ꝓnexa docuisset: oīno nullaz esse rēpublicā: q̄n non esset res ꝑti cū tyrann⁹ eā factiōne capesceret: nec ipse ꝑplis iā ꝑplis esset: si esset iniustus q̄n nō esset multitudo ⁊ iuris ꝯsensu ⁊ vtilitatis cōione sociata sic ꝑplis fuerat ōfinit⁹ Cū ergo respublica romana talis erat q̄lem illā describit salustius: non iā pessima ac flagitiosissima sic ipse ait: ꝑ oīno nulla erat ſm istā rōnē quā disputatio de republica inter magnos ei⁹ ꝓncipes tunc habita patefecit. Sicut etiā ipse tullius nō scipionis: nec cuiusq̄ alterius ꝑ suo ſmone loquens testat

c i ꝓncipio q̄rti libri cōmemorato pīus ennij poete versu q̄ dixerat. Moribus antiquis res stat rōana virisq̄. Quē q̄dē ille versum inq̄t vel breuitate vel veritate tanq̄ ex oraculo mihi q̄dā esse affat⁹ videt. Naz neq̄ viri nisi ita morata ciuitas fuisset: neq̄ mores nisi ibi viri ꝓfuissent: aut fundare aut tādiu tenere potuissent tantā ⁊ tā iuste lateq̄ imperantē rēpublicā Itaq̄ aū nr̄am memoriā et mos ipse patrius ꝓstantes viros adhibebat ⁊ veterum morē ac maior̄ instituta retinebāt excellētes viri. Ma vo etas cum rēpublicā sicut pictura accepisset egregiā: ꝑ euanescentē vetustate: nō mō eaz colorib⁹ eiusdē q̄bus fuerat renouare neglexit: ꝑ ne id q̄dē curauit: vt formaz saltē ei⁹ ⁊ extrema tāq̄ lineamenta ꝑuaret. Quid ei manet ex antiq̄s moribus q̄bus ille dixit rē stare romanā⁹ q̄s ita obliuione obsoletos videmus: vt nō mō non colant ꝑ etiā ignorent? Mā de viris q̄d dicā? Mores ei ipsi interierūt viror̄ penuria: cui⁹ tāti mali nō video reddēda rō nobis: ꝑ etiā tāq̄ reis capitis quodāmodo dicenda causa est. Nostris em̄ vitijs non casu aliquo rēpublicā verbo retinemus re ipa vo iā ꝑdem amisimus. Hec cicero fatebat lōge q̄dē p⁹ morte affricani quez i suis libris fec̄ de republica disputare adhuc tñ añ aduentū xp̄i. Que si diffamata ⁊ ꝑuale scente religione xp̄iana sentirēt atz dicerent q̄s nō istor̄ ea xp̄ianis ꝑuranda esse cēseret? Mobrē cur nō curarūt dij eor̄ ne tunc periret atz amitteret illa respublica quā cicero lōge añq̄ xp̄us in carne venisset tā lugubriꝫ deplorat amissam? Viderint laudatores ei⁹ etiā illi antiq̄s viris ⁊ mor̄ib⁹ q̄lis fuerit: vtr̄ in ea viguerit recta iusticia: an forte nec tunc fuerit viua mor̄ib⁹ ꝑ picta colorib⁹. Q̄ ⁊ ipse cicero nesciens: cū eā ꝓferret exp̄ssit: ꝑ alias si ds voluerit: hec videbim⁹. Enitar em̄ suo loco vt ostendam ſm definitiōes ipsius ciceronis q̄bus q̄d sit respulica ⁊ q̄d sit ꝑplis: loquēte scipione breuiꝫ posuit: attestāntib⁹ etiā multis: siue ipsi⁹ siue eor̄ q̄s loq̄ fec̄ eadē disputatiōe sentētijs nunq̄ illā fuisse rēpublicā: q̄ nūq̄ in ea fuit vera iusticia. Scōm ꝓbabiliores autē definitiōes ⁊ ꝑ suo modo q̄dam respublica fuit: ⁊ melius ab antiq̄or̄ib⁹ romanis q̄ a posteriorib⁹ administrata ē. Vera autē iusticia nō est nisi in ea republica cuius ꝓditor rectorq̄ xp̄s ē: ⁊ si etiā ipsam rēpublicam placet dicere: q̄n eā rē ꝑti esse negare si possumus Si autē h̄ nomē q̄ alibi aliter q̄ vulgatū ē ab vsu nr̄e locutionis est forte remotius: in ea certe ciuitate est vera iusticia: de qua scriptura sancta dicit. Gloriosa de te dicta sunt ciuitas dei. Ca. XXII.

q̄ ꝓter obliuiōnē ꝓter fetorem defectos. vñ vult tullius dicere q⁹ moderni iam deseruēt bōs mores antiq̄tq̄ fetēt eis. nā ipos vident horrere.

e Hec cicero fatebat rē. Hic notandū q⁹ affricanus iste secundus fuit tpe scōi belli pūici ⁊ diu etiā postea vixit Cicero vo fuit tpe iulij cesaris. ⁊ post mortē ei⁹ ab amicis cesar̄ q⁹ fauerat pompeio ꝓtra cū. interfectus est ſm eutropiū lib. vij in ꝓncipio. Et cū vo bellū punicū incboatum fuit anno ab vbe ꝓdita. ſm oro siū. cccccij. Julius vero interfectus fuit ſm eundē circa annū ab Pō. 86

vrbe cõdita septingẽtesimũ decimũ. ⁊ ita inẽ scipionẽ africanũ ⁊ ciceronẽ flurerũt ãni circiẽ centũ. Enitar eũ loco suo. ſ. li. xix. ca. xxj. Ca. XXII

Ed q̃d ptinet ⁊c. In h̃ ca. btũs aug⁹. arguit ꝺ falsos deos pbãs q̃ ꝑpls roman⁹ legib⁹ ni digebat

a dby bñ vtiſſet. ⁊ ꝑ ꝺñs dũ eas dare debuiſſẽt qõ tñ ñ fecerẽt. ⁊ fac q; duo ꝓmo arguit vt dictũ eſt ſcõ ibi. an forte ꝓpter huiuſcemodi ⁊c. excludit quãdã ñſionẽ q̃ dari poſſet.

b Quas deorũ leges ⁊c. ꝺ duob⁹ gracchis dixi ꝑceaẽt cap.

c Quas marius ⁊ cinna ⁊ carbo. Hic ſciẽduz q̃ fiẽ colligi põt ex dictis eutropij li. v. ⁊ oroſij li. v. tres fuerũt marij. ſ. caⁱ⁹ marij pr̃. ⁊ caius marij filiꝰ et⁹. ⁊ marc⁹ marij q̃ oẽs ſũ rẽpublicã turbauerũt ⁊ ꝺ ſillã ꝺ ſulẽ bellũ nouerunt. De ꝓmo deo mario loq̃tur h̃ btũs aug⁹. Quẽ deo ꝑ ipſum ꝓmũ ciuile bellũ motũ fuit ⁊ geſtũ colligit eorosio ⁊ eutropio ⁊ etiã valerio li. v. Anno eñ vbis ꝺcite ſer. ẽteſimo ſeragesimo ſcõdo. caⁱ⁹ marij q̃ ſenes añ ꝺ ſul fuerat eũ ſylla q̃ eodẽ tpe ꝺ ſul fuerat ꝺ mithridate ⁊c. q̃ aſiã ⁊ achaiã occupauerat mitteret. affectauit ſe ptimũ ꝺ ſulatũ. i. vt ſeptio ꝺ ſul fieret. vt ipſe mitteret ꝺ mithridatẽ q̃re ſylla cõmot⁹ cũ exercitu ad vrbẽ venit. ⁊ ꝺ marũ dimicãs ⁊ eo fugato ꝺ mithridatẽ ꝓceſſit i greciã. Marⁱ⁹ deo fugiẽs cũ ꝑſequẽtibus ſtãtis circũſept⁹ cẽt i minturnẽſiũ paludib⁹ ſe abſcõdit. Ex q̃bus infeliciꝫ oblit⁹ luto ignominioſe ꝓtract⁹ ⁊ turpi ſpectaculo i mĩturnas deduct⁹ ꝺ truſus i carcerẽ. vbi p cuſſorẽ ad ſe occidẽdũ miſſũ ſolo vultu exterruit. vt eũ occidere ñ auderet. ſic dicẽs i ſequenti ca. Deide lapſ⁹ ex vinculis i africã fugit. ſollicitatoq̃ ibi filio ſuo. ſ. cato marito iunioꝛ. q̃ apud vticã i cuſtodia fuerat ⁊ cinne ꝺ ſuli ſocietate ſceler. ꝺ tũct⁹ roma ſtatuit redire cũ eodẽ. Exercitũ deo ſuũ diuiſerũt i q̃tuoꝛ ptes ſic q⁹ cato mario ſenioꝛi tres legiões dare ſẽ. ꝓtẽ deo exercit⁹ accepit cat⁹ carbo. ꝺ q̃ dicẽ valeri⁹ li. vj. q⁹ erat oꝛ ciuiliũ malorũ fax ardẽtiſſima ps deo data ẽ ſertorio. Reſidua deo ps exercit⁹ cinnã ꝺ ſulẽ ꝺſecuta ẽ. Marⁱ⁹ igit coloniã oſtiẽſez vi ingreſſus. oĩa gña libidiñ. auaricie. ⁊ crudelitat⁹ exercuit. deinde cinna cõſul cũ legionib⁹. ⁊ marⁱ⁹ cũ fugitiuis vrbẽ ingreſſi. nobiliſſimos q̃ſq; ſenat⁹ ⁊ viros ꝺ ſulares plimos interfecerũt. multos aũ ꝓſcripſerũt. ⁊ euerſa domo ſylle filios ⁊ vxoꝛẽ ad fugã cõpulerũt. vniuerſos deo reliquos ſi natus ad ſyllã i greciã veit. vt patrie ſubueniret. Interi deo puſq; ſulla rediret. marⁱ⁹ pr̃ cũ interfectoꝛ ciuiũ capita illora ꝺ iuſſu oblata capitolijs. collata roſtris i loco cuidã i foro ſic appellato ad ſpectaculũ ꝺgere ret. ac ſeptimũ ꝺ ſulatũ cũ cinna tertio ꝺ ſule puaſiſſẽt in exordio ꝺ ſularis impij. fera tãdẽ morte ꝑempt⁹ eſt. Cinna deo q̃rto ꝺ ſul factꝰ poſt modũ a ꝓpꝛio exercitu iterfect⁹ eſt. Interim etiã pulſq; ſylla redire rome facti ſunt cõſpires. catus marius iunioꝛ. ⁊ papiꝰ carbo. Reuerſus cũ ſylla ꝺ marij iuniorẽ filiũ marij tã defuncti dimicauit. ⁊ occiſis ꝺ pre marij. xv. milib⁹ de ſuis perdidit. cccc. Deꝫ de ſylla ad portã collinã ſiḡ ꝺ tulit. ⁊. lxxx. milia hoĩm occidit. et mox vbẽ ingreſſus tria milia hominũ cõtra fidẽ datã inermes ꝑemit. Lũḡ magna crudelitate aduerſus ſontes ac inſontes ſeuiret. quintus catulus palã ſylle dixit. Cum quibus tandem vi

d cturi ſumus ſi in bello armatos. in pace inermes occidimus? Sylla deinde marcum marium de capitolio caſa extractum vincire iuſſit. ductumq; trans tyberim effoſſis oculis membris minutatim erectis vel fractis truncidari. Marij marij filiũ pneſte ꝑſecut⁹ obſedit ⁊ ad mortem compulit. Nam ſicut dicit oroſius. caput marci marij pꝛeneſte delatũ eſt. quo viſo iſte marius iunioꝛ deſperans cervicem ſuo ſervo pꝛebuit qui occidit eum. Rurſus contra partes marianas ad portam collinam dimicans. cum haberet contra ſe. lxx. milia ⁊ ex eis duodecim milia ſe ſibi dedũt ceteros inſatiabili ira conſumpſit. Carbo vero alter conſul ab arimino in ſiciliam fugiens ꝑ eneum pompeium ibi interfect⁹ eſt. De ſylle vero morte narrat valerius libro. ix. q⁹ dum ire vitio obtemperat. multo ſanguine profuſo ad vltimum ⁊ ſuum crogauit. puteolis etiã ardens indignatione. quia pecunias a decurionibus ad refectionem capitolij pmiſſa cunctantibus dabatur. animi concitatione nimia ⁊ immoderato vocis imperu cruoꝛe commixto ſpiritum vomuit e pectoꝛe. in dubio igitur eſt. ſylla ne deo an ira cũdis ſylle extincta ſit. De morb⁹ vero ci⁹ loquit⁹ saluſt⁹ circa medium iugurthini. ⁊ de crudelitate eius nimis loquit⁹ oroſius libro. v. eutropius li. v. ⁊ valerius libro. ix. qui valerius dicit ſic. Lucius ſylla. quẽ laudare nec vituperare deſq; ſatis digne põt. q⁹ dũ querit victorias. ſcipionẽ dũ exercet ſeuũ ciẽ hannibalẽ repreſſauit. Egregie nãq; auctoritate nobiliorũ defenſa crudeliter totam vrbem ⁊ omes italie partes ciuilis ſanguinis fluminibus inundauit. Abſciſa miſerorum capita modo non vultũ nec ſpeciem retinentia in conſpectũ ſuũ afferri voluit. vt illo oculi ſpicerẽt. q⁹ore nefas erat mãducare. Alia narrat valeri⁹ ꝺ crudelitate ſua ⁊ etiã ꝺ crudelitate marij. Hec ĩ diffuſi⁹ poſui q̃ btũs btũs aug⁹ ꝺ

personis hic notatis facit in sequentibus mentionē. ꝛ
ꝑcipue li. iij. c. xxvij. ꝛ ca. xxviij. d Discessere oēs
ꝛc. Istud est virgilij ene. li. ij. ꝛ sunt verba enee despe
rantis troiam posse defendi. dicebat em̄ eneas q̄ dū
q̄bus steterat imp̄iū troianū discesserāt. ꝛ reliquerāt
tā adyta. i. tēpla
q̄ aras. ꝛ eodem
mō posset dici de
roma ꝛ dijs suis
ꝛpibus illis de q̄
Eneid. 2. bus aug⁹. in lra
facit mentionem
e Tam mītos
ac minutos ꝛc.
Museas vocat
aug. deos. ꝓpter
eoꝝ imunditiaz
q̄s iam dicit mul
tos ac minutos.
q̄ intrantū multi
plicauerāt deos
ꝛ parue potesta
tis eos fecerant
q̄ vir erat in acti
bus hūanis vel
rebus aliq̄d cui
nō attribuerāt ꝓ
prīū deū ꝛ ille nō
habebat ptātem
nisi sup illud. vt
magis parcebat v̄
fra li. vij. c. xxvj.

f A gallis ro
ma capta est ꝛc.
Istam historiaz
narrat titus liui
us li. v. ꝛ eutropius li. ij. Oro sius etiā li. ij. narrat eā
sic. galli senones duce brēno exercitu copioso ꝛ robu
sto nimis totis viribus romā ꝛtendūt. q̄s fabius cō
sul excepit. sed obsistere non potuit. vñ victis ꝛ occi
sis romanis apud fluuiū noie allia. q̄ fm eutropiū.
xij. miliario est ab vrbe. patentē vrbē galli penetrant.
trucidant residentes simulacroꝝ mō in suis sedibus
senatores. eosq̄ domoꝝ incendio cremātes lapsu cul
minū suoꝝ sepelīūt. vniuersāq̄ reliquā iuuentutem
quā ꝓstat vir mille hoīm tunc fuisse in arce capitolij
obsidione ꝓcludūt. ibiq̄ infelices reliquias fame pe
ste desperatiōe subigūt ꝛ vendūt. nam mille libras au
ri discessionis p̄cio pacisc̄unt. i. ꝓmittūt se velle dis
cedere ab obsidiōe ꝓ mille libris auri. nō q̄ apud gal
los roma tam parui noīs fuerit. sed q̄ sic illā destru
xerāt añ q̄ amplius tūc valere nō posset. Ista sunt ex
oro sio. Liuius vero liuius vocat illos gallos allobro
ges. ꝛ narrat q̄ dū obsiderēt capitoliū nocte quadam
galli p̄cepta quadā via qua ascendi potuit in capito
liū q̄ius cū magna difficultate inceperūt silenc̄ ascē
dere vnus p⁹ altū. latuit b̄ vigiles. sz manlius tor. q̄tus
excitatus clamore anseris. occurrit ascendentibus ꝛ
deiecit ꝛ interfecit mītos eoꝝ ꝛ capitoliū sic saluauit.
g T ñ pene in sup̄stitionē egyptioꝝ ꝛc. Hic sciēdū
q̄ greci ꝓ dijs coluerūt boues. chaldei astra. egyptij be

Dīa deo colendū

An forte ꝓpt huiuscemodi
ciuiū mores x̄gilianaz illam
sniam sic̄ solent ꝓ defensiōe
suoꝝ deoꝝ opponere aude
d būt. b Discessere oēs adytis
arisq̄ relict⁊. Dij: q̄bus ipe
riū b̄ steterat. Primū si ita ē
nō hūt cur q̄rant de religiōe
x̄piana: q̄ hac offensi eos dij
sui deseruerūt: q̄m q̄dē ma
iores coꝝ tā ꝑdē moꝛib⁹ suis
e ab vrbis altaribus c tā mul
tos ac minutos deos: tanq̄
muscas abegerūt. Sz tm̄ hec
numinū turba vbi erat: cuz
longe añq̄ mores corrūpe
f rent antiqui: a gallis roma
capta ꝛ incensa ē? An p̄ites
forte dormiebant? Tūc em̄
tota vrbe in hostiū ptāte re
dacta: sol⁹ collis capitolin⁹
re manserat. Qui etiā ipe ca
peret: nisi saltē anseres dijs
g dormiētibus vigilarēt. g Vñ
pene in sup̄stitionē egyptio
rū bestias aueq̄ colentium

roma deciderat: cū anseri so
lēnia celebrabāt. Nec ō his
aduenticijs: ꝛ corpis port⁹ q̄s
ale malis: q̄ vel ab hostibus:
vel alia clade accidūt: nōdū
interim disputo. Nūc ago de
labe moꝝ q̄b⁹ p̄mū paulatim
decoloratis: deinde torrētis
mō p̄cipitat⁊: tāta q̄uis inte
gris tectis menibusq̄ facta
ē ruina reipublice b vt magni b
auctores coꝝ eā tūc amissaz
nō dubitēt dicere. i Recte ät i
abscesserāt vt amitteret oēs
adytis arisq̄ relict⁊ dij: si eo
rū de bona vita atq̄ iusticia
ciuitas p̄cepta ꝓtempserat.
Nūc xo q̄les q̄so dij fuerūt: si
noluerūt cū ꝓ⁹ cultoꝛe suo
viuere: quē male viuentē nō
docuerit b̄ viuere? L. XXIII
a Quid q̄ etiā vident a
q eoꝝ affuisse cupidi
tatib⁹ iplendis: ꝛ oñ
dūt nō p̄fuisse refrenandis.
b Qui em̄ marīū nouū boiez b

roma decideratꝛ cū anseri solenia celebrabāt. Nec ō his aduenticijs ꝛ corpis portꝰ q̄s ale malis: q̄ vel ab hostibus: vel alia clade accidūt: nōdū interim disputo. Nūc ago de labe moꝝ q̄bꝰ p̄mū paulatim decoloratis: deinde torrētis mō p̄cipitat⁊: tāta q̄uis integris tectis menibusq̄ facta ē ruina reipublicē vt magni auctores coꝝ eā tūc amissaz nō dubitēt dicere. Recte ät abscesserāt vt amitteret oēs adytis arisq̄ relict⁊ dij: si eorū de bona vita atq̄ iusticia ciuitas p̄cepta ꝓtempserat. Nūc xo q̄les q̄so dij fuerūt ꝛc. vñ ꝓuenīē ter q̄rit q̄d supple dicē vl rñdebit ad b q̄ ē videt ꝛc.

b Ut magni auctores ꝛc. sicut sallustius. vt p⁊. c. xviij. ꝛ tullius. c. xxj. i Recte ät abscesserāt ꝛc

b Qui em̄ marīū nouū boiem ꝛc. Jō dicit eū nouū boiem. q⁊ nō habuit a ꝓgenitoꝛibus suis q̄ esset tante dignitatis sicut fuit. fuit em̄ ꝛ sul septies cum em̄ nō esset nobilis. Narrat em̄ salustius de eo in iugurthino. ꝛ marius domi modicus arpini alitus ꝓpinciam exegit. cū ꝓuenisset ad etatē militare factus est miles

Dic loquit bīus augꝰ. tronice.

a Quid q̄ etiā vident ꝛc. In b ca. Ca. XXIII
q oñdit. b. aug. q̄ nec dij colendi sūt ꝓpt spē bo
noꝝ q̄ p̄nt aut volunt ꝓferre. nec ꝓpt timoꝝ
maloꝝ q̄ p̄nt inferre. Et duo facit. q⁊ em̄ ꝓstat q̄ bo
na eterna ipsi nō ꝓferūt sed potius impedīūt. Jō pri
mo ꝓbat q̄ nec bona tēpalia ꝓferre nec mala inferre
p̄nt. nisi q̄tū dei ꝓmittit. q̄d deus sepe ꝓmittit ita vt
ꝛ malis q̄nq̄ bona ꝓueniūt. sic̄ p⁊ in mario. ꝛ bonis
mala. sic̄ p⁊ in regulo. ꝛ bona bonis. sic̄ p⁊ in metello
ꝛ mala malis. sic̄ p⁊ in catilina. de q̄bus infra dicē in
b ca. ibi. ne magni pēdamus ꝛc. Cōcludit ex his q̄ nec
bona hui⁹ vite. sūt multū appreciāda. nec mala cauen
da. cū indifferenc̄ ꝓueniāt bonis ꝛ malis. Primo aūt
ꝓbat q̄ vbi hūt ptātē sup bona ꝛ mala hui⁹ vite talis
bona dāt boīb⁹ malis ad iplendū coꝝ cupiditatem
vt dicit in ꝓncipio hui⁹ ca. a Quid q̄ etiā vident
coꝝ affuisse cupiditatib⁹ ꝛc. q̄d dicat referēdo ad p̄ce
dēs vbi dic̄ paꝝ añ. q̄les q̄so dij fuerūt ꝛc. vñ ꝓuenīē
ter q̄rit q̄d supple dicē vl rñdebit ad b q̄ ē videt ꝛc.
b Qui em̄ marīū nouū boiem ꝛc. Jō dicit eū nouū
boiem. q⁊ nō habuit a ꝓgenitoꝛibus suis q̄ esset tante
dignitatis sicut fuit. fuit em̄ ꝛ sul septies cum em̄ nō
esset nobilis. Narrat em̄ salustius de eo in iugurthi
no. ꝛ marius domi modicus arpini alitus ꝓpinciam
exegit. cū ꝓuenisset ad etatē militare factus est miles

stipendiarius. postea tribunus militū. crescendo fo
pamo gessit vnū mgr̃atū. postea altū. deinde in bello
rōanoꝝ ꝯ iugurthā regē numidaꝝ militauit sub ꝯsule
metello in africa. tandē romā reuersus factus ē ꝯsul
⁊ in bello iugurthino successit metello. de q̃ etiā dicit
valerius li. vſ. q̃
ipse fuit magne
fortune luctatoꝛ
nā q̃ arpinatib⁹
honoꝛibꝰ iudica
tus ē inferioꝛ q̃
sturā rome appe
tere ausus ē. Et
ex isto mario ⁊z
humili arpinate
ignobili rome cā
didat⁹ euasit afri
cam subegit. Et
sciēdū ē q̃ serꝛes
factus ē ꝯsul p
pter pbitatē suā
n legit q̃ magnā
crudelitatē exer
cuit nisi postq̃
septimū ambiēs
factus ē occasio
pmi belli ciuilis.
in q̃ nimā crude
litatē oñdit sicut
pz in p̄cedenti. c.
⁊ plus patebit le
genti hist oꝛogra
phos romanoꝝ
⁊ ꝑter h̄ aug⁹.
suponēdo vſ cō
cedēdo q̃ ipse se
xtes factus est cō
sul auxilio deoꝝ
rangz dignus et
bonus. q̃rit spē
liter de septimo
ꝯsulatu vtrū ad
illū ꝯsularū ⁊ p
speritatez illius
tpis iuuerūt cū dñ vel nō. Si sic g̃ dñ sunt mali q̃ ma
los iuuant in malicis. Si nō g̃ sunt ꝓtēnendi. q̃ sine
eis hō pōt habere felicitatē huius vite. Et est hic ad
uertendū q̃ tā ꝑspere successerit sibi in bello ꝯtra syllā.
q̃ sicut pz ex his q̃ dicti in p̄cedenti ca. cum ipse fuisz
serꝛes ꝯsul q̃rere ⁊ pacifice. ⁊ tam septimo in bello tā
ta esset potentia sylle q̃ si marius vixisset necessario
venisset ad manus sylle. ꝑus moꝛtuus est moꝛte natu
rali in bona senectute q̃z sylla de grecia rediret in ita
liam ad liberandā patriam. ⁊ ad huandū eam a tyrāni
de sua. vnde non incidit in manus sylle sicut alij duo
marij inciderūt. c Sicut fuit regulus ꝛc. de isto
dicti supꝝ lib. j. ca. xv. d Metellus cū romanoꝝ
laudatissimus ꝛc. Iste metellus q̃ ⁊ q̃ntus cecilius et
metellus vocatus ē. multi cū fuerūt metelli famosi ⁊
magni cui successit marius. ⁊ fuit bonus tali bonita
te quali potuit esse apud cultoꝛes deoꝝ. ⁊ felix fuit tē
poraliter. de quo dicit valerius libro. vij. in ꝓncipio.
q̃ a ꝑmo oꝛiginis die vsq̃z ad vltimū vite eius foꝛtu
na cum ad summū beate vite cumulū ꝑdurit. ¶ Natus
est in vrbe terraꝝ ꝓncipe. parentes nobilissimos ha
buit. insuper ⁊ animi dotes queraro in alijs inuenīū
tur. vires coꝛpis vt laboꝛibus posset sufficere. vꝛoꝛez
pudicicia ⁊ fecū
ditate ꝯspicuaz.
cōsulatus decus
imperatoꝛiā po
testatē. speciosis
simū triūphū sez
de iugurtha rege
numidie vnū. et
de macedonis ꝑ
seus alū. Eodem
tpe tres filios cō
sulares. vnū etiā
censoꝛiū. ⁊ q̃nū
ꝓnoꝛum vidit so
bolem etiā filia
rū suaꝝ sinu suo
excepit. nullū fi
mus nllos gemi
tus nullas caus
sas tristicie sen
sit. celū ꝓcplare
vir tū ibi talē sta
tū iuenies. Erat
aut̃ ⁊ finis vite
cōsimilis. ¶ Nam
leui genere moꝛ
tis defunctuz in
vltime senectuti
spacio ⁊ inf oscu
la ⁊ amplexus ca
rissime plis certi
orum rogo impo
fuerūt. hec ex di
ctis valerij. Et
nota brūs aug⁹.
dic̃ q̃ habuit q̃n
q̃ filios consula
res Valerius ꝓ
nō pōit nisi tres
⁊ stant simul. q̃: illi duo quoꝝ vnus erat censoꝛius ⁊
alter ꝓtoꝛius erant ambo consulares. id est digni cō
sulatu. De ipso dicit valerius libro. vij. q̃ quarto an
no post ꝯsularia impia senex admodū pontifex ma
xim⁹ creatus rutelā cerimoniaꝝ p. xxij. āos. neq̃z oꝛe
in voꝛis nūcupandis detrante neq̃z in sacrificijs fa
ciendis tremulam manū gessit. e Et catilina pes
simus ꝛc. De isto catilina scripsit salustius libū quē
ab ipso catilinarū appellamus. De ipso etiam scꝝsit
valerius li. ix. Et dicit tullius idem in ꝑma inuectiua
Et etiam salustius q̃ ꝑcipue fuit eius libido sceleſta-
nam de pessimo amoꝛe aurelie oꝛestille. cū vnū impe
dimentū videret quo minus nupcijs iungeret. filiuz
suū. ꝑuum quē ⁊ solū ⁊ erate puberē habebat veneno
sustulit. eodem demq̃z animo ⁊ cutem gerens quo pa
triam egerat. id est sicut se habuerat ad filiū. ita post
modū ad patriam se habuit. ¶ Nam sicut dicit tullius
in inuectiuis. q̃d mali aut sceleris fungi aut cogitari pt

Merelly marcus fortunatus

qđ ille nō cōceperit·đs in tota ytalia venefic⁹. quis gladiator⁹. đs latro. đs siccarius·đs parricida. q̄ mulier infamis·đs pditus inueniri pōt. đs pessimus q̄ se cū catilina nō familiarissime vixisse fateat. Unde narrat de ipso salustius q̄ vitios⁹ nimis erat moribus. ⁊ oppressus ere alieno vitam miserā duxit quā q̄ nobilis esset. dñandi vero reipublice tanta libido cuz inuasit q̄ nihil eē nefas putauit dū tm̄ assequerē intentū vnde facta cōiuratione multorū quos ditare pmiserat ere cede ⁊ rapinis·habuit exercitū valde fortem ⁊ magnuz q̄ duos ꝯsules scz lucium coctū. et lucū torquatum cogitauerat infecisse. ⁊ consulatū rapuisse multa seua ⁊ crudelia exercens. tandez tm̄ in bello cū suis cōiuratis interfectus ē. Sed tantus fuit animus suoz q̄ sic dicē salust⁹ vnus q̄sq̄ in loco quez vivus acceperat mortu⁹ est. ⁊ oēs aversis vulnibus conciderant. nec erat inter ipsos ingenuus q̄ aut fugerat. aut vivus capi posset. de q̄ plus habes ifra lib. iij. ca. xxx.

f Omitto q̄ marius ⁊c. De mario quomō fugit ⁊ latuit in paludibus minturnensibus ⁊ postmodū inde extractus est ⁊ ductus ad ciuitatē minturnas. ⁊ ibi vinculatus. dictū est supra ca. xxij. Quanq̄ vo ad illud qđ hic tangit beatus aug⁹. narrat valerius libro. ij. c. v. q̄ missus est ad cuz occidendū in domo puata inclusum minturnis publicus seruus q̄ fuit natione cymber. Et licz marius cōtra cymbros bella romana strēnue gessisset. ⁊ fere totā nationē deleuisset. insup ⁊ marius iā senex esset ⁊ inermis ⁊ squalore obsitus. ⁊ fuus ille stricū gladiū teneret in manibus. tm̄ ipm aggredi nō sustinuit. i. non audebat. imo claritate viri obcecatus ferro abiecto attonit⁹ ac tremens fugit. Minturnēses aūt maiestate eius captī compassum ⁊ confractū dira fati necessitate incolumē pstiterūt. asperrimā sylle victoriā nō timentes. Hec valerius. Tunc igit sicut hic scribit beatus aug⁹. cōmendatus est luco maricē dee. vt scz in luco illo saluē

deprauādis ⁊ corrūpēdis addiderūt moribus vt putet Nec se bonos fingāt: q̄ velut offensi ciuiū iniqtate discesserit prius ibi erāt: pdūt: quincūq̄ tur: nec subuenire pcipiēdo nec latere tacēdo potuerūt

f Omitto q̄ mariꝰ a miseran tibus minturnēnsibus⁹ maricē dee in luco eiꝰ cōmēdatus ē: vt ei oia psperaret: ⁊ ex sūma reuersus desperatōe incolumis in vrbē duxit crudelē crudelis exercitū· Ubi q̄ cruēta q̄ inciuilis: hostilicz i manio: eius victoria fuerit: eos q̄ scīserūt legant q̄ scire volunt· Sz ꝑ vt dixi omitto: nec maricē nescio cui tribuo marij sanguineā felicitatē: ꝑ occulte potius ꝓuidētie dei ad istoꝝ ora claudēda: eosq̄ ab erroribꝰ liberādos: q̄ nō studijs agunt ꝑ nec prudenꝫ aduertunt· Quia etsi aliq̄d in his rebus demones pūt: tātū pūt q̄ꝑ tū secreto ocipotētis arbitrio pmittūt: ne magnipēdamus frenā felicitatē q̄ sicut mario malis etiam plerūq̄ ꝓcedit: nec eam rursus q̄si malā arbitremur: cuz etiā in ea mltos pios ac bonos vni⁹ dei veri cultores: i uitis demōib⁹ ꝓpolluisse videamus: nec eos dē imūdissimos spūs: vt ꝓpt̄ hec ipa bona mala ve frena ppitiādos aut timēdos existiemus: q̄ sic ipi mali hoies i fra sic etiā illi nō oia q̄ volūt facere pūt nisi q̄ꝑ tū illi⁹ ordinatōe sinūt cui⁹ plene iudicia nemo cōp hēdit: nemo reph̄ēdit iuste·

a ylla cer L. XXIIII te ipe: cui⁹ tpa talia a fuerūt vt supioꝝ: q̄ rū vindex esse videbat illi⁹ ꝓpatōe q̄rerēt cū pmū ad vrbē ptra martiū castra mouissz baōo leta exta imolāti fuisse b scribit liuius: vt custodiri se posthumi⁹ aruspex voluerit capitī supplicū subitur⁹: nisi ea q̄ in alio sylla hret: dijs iuuantib⁹ ipleuissz· Ecce si discesserāt ad ytis arisqz relictj dij: qui de rex euētu pdicebāt nihilq̄ ō ipsi⁹ sylle correctōe curabāt· Promittebant pla gādo felicitatē magnaz: nec malā cupiditatem minando

Hanc ergo speciali honoze habuerūt minturnēses.

Ca. XXIIII.

a ylla certe ipse cuius tpa ⁊c. In b ca. ostendit beatus aug. quāta cura ⁊ sollicitudine dij. id est dęmones ꝓcurant maloꝝ psperitatem in vita ista vt hac psperitate vtant mali ad complendū voluntatē demonū Et hoc ostendit beatus aug⁹. per q̄ncqz signa q̄ circa syllaz pessimū demones operari sunt· Qui tamen sylla ita fuit malus q̄ cū ipse essz rogatus a senatu ad vindicādum ⁊ saluandū patriā ꝓpter tyrannidē marij vt supꝰ dixisse narrauit ca. xxij· ipse peius se habuit q̄ marius. ⁊ plures ciues occidit. Et ideo dicit hic aug. q̄ eius tpa talia fuerūt vt supioza ⁊c. b Adeo lera exta imolanti ⁊c· Exta ꝯo intestina vocant animaliū in q̄bus aruspices solebant inspicere quedam signa cū animalia imolabant. Ex quibus dicebant iudicia psperitatū ⁊ de aduersitate futura illi ꝓ quo fiebat sacrificiuz· vñ dicunt aruspices q̄si are inspectores. Vocabant aūt illa signa exta in quibus apparebant signa letitie Istud ꝯo quod hic recitat aug⁹. dicit liuium scripsisse· ⁊ ita verisimile est q̄ alia quatuor signa que in hoc capitulo sequunt scripserit ille idem. Fuit aūt iste liuius de quo dicit hieronym⁹ in ꝓlogo biblie sic. Ad titū liuiū lacteo eloquentie fonte manentē ⁊c. Fuit etiam maximus historiographus· f erat em̄ q̄. xxx. scripsit decades. id est volumina de hist⁹ romanoꝝ. quorū quodlibet decem libros ꝓtinebat. ex q̄bus tres vidi. vicz vnam de origine vrbis. ⁊ aliam de secūdo bello punico. ⁊ terciam de bello macedonico. plures nō vidi nec scire potui vbi inuenirent· nec credo tm̄ q̄ tot

decades scripsit. qz eius abbreuiator aneus florus iñ abbreuiat. xliij. libros riri ab origine vrb vsqz ad mortem dausi putgni cesaris augusti cuius exequijs augustus interfuit texendo historã. c Deinde cũ esset in asia tẽ. Ponit tertiũ signũ qõ contigit post fugã marij. Cũ cñ sylla fuisset in asia ptra mithridatez q̃ asiam t achaiz occupauerat. qõ bellũ ab ipso mithridate vocatũ est mithridaticũ in quo sylla multũ strẽnue se habuit. sicut patz p̃ eutropiũ li. v. et orosiũ. ¶ Nam sic dicit eutropius. Syllam archelaũ ducẽ mithridatis bñtẽ in asia. cxx. milia. sic in pmo conflictu vicit q̃ ex tanta multitudine vix decẽ superfuerũt archelao. ipse ẽo solũ xxij. hoies perdidit. In secundo ẽo pflictu cõtra eundẽ habentem lxxx. milia electorũ dimicans. xv milia hoim interfecit t filiũ archelai. In tertio ẽo conflictu oẽs copias eius extinxit. t ipse archelaus ti duo nudus in paludib latuit. postmodum mithridates pacẽ quã sub certis conditionib petijt eidem concessit.

c frangebant. ſ Deinde cũ eẽt in asia bellũ mithridaticũ gerens: pluciũ tatiũ ei mandatũ ẽa ioue: q̃ esset mithridatẽ

d supaturus t factũ ẽ. ſ Ac post ea molienti redire in vrbẽ t suas amicorũq̃ iniurias ciuili sanguine vlcisci. itez mãdatũ est ab eodẽ ioue p̃ militẽ quẽdã legionis sexte: pus se de mithridate pnũciasse victoriã: t tũc pmittere datuz se ptãtẽ: q̃ recuparet ab inimicis rempublicã nõ sine mlto sanguie. Cũ p̃ ꝓtatus sylla q̃ forma militi visa fuerit. Cũ ille indicasset eã: recordatus eius ẽ quã pus ab illo auderat: q̃ de mithridatica victoria ab eodẽ mãdata ptulerat. Quid hic rideri pt q̃re dij curauerint velut felicia ista nũciare: t nullus eorũ curauerit syllã monẽdo corrigere: tãta mala factuz sceleſtis armis ciuilib⁹: q̃bus nõ solũ fedarẽt ſ auferrẽt oino rẽpublicã. Nempe intelligũtur demones sicut sepeiã dixi: notũq̃ nobis est in lr̃is sacris resq̃ ipse satis indicant negociũ suũ agere: vt p̃ dijs habeãt: vt colant: vt ea illis exhibeant: q̃b⁹ hiq̃ exhibẽt sociati: vnã pessimã cũm cuz

d Ac postea tẽ. hic ponit tertiũ signũ. Jam cñ tertio pdicit sylle pſperitas. cũ disponit redire in vrbẽ t vindicare iniurias a pte mariana illatas. vt supra narrauit ca. xxij. twitrit cñ marrius a ioue. s. miles q̃dã de vj. legione quẽ dicentẽ se esse nunciũ iouis interrogauit sylla in qua effigie apparuisset sibi iupiter. t cũ indicasset cognouit sylla q̃ in eadem effigie apparuerat nuncio ab ipso p̃us misso. Quia vero dicit iste fuisse miles. vj. legionis. Sciendũ est q̃ cũ romani cõtinuebrent multas legiones. erant tũ sic distinctę t ordinate vt vna esset p̃ma. alia diceret secũda. q̃b⁹ scribebãt sic milites q̃ vbicũq̃ essent semp erant de illa legione boc ẽ nõ q̃ canonicus abbatie alicuius licz absens sit. tñ ꝺr esse de illa abbatia. nam legio habuit q̃ndã sumlitudinẽ collegij militũ. t que p̃ma septa fuit p̃ma vocabat. t q̃ secũdo secũda. t sic deinceps fm ordinẽ antiquitatis fue. e Deinde cũ venisset tarentũ tẽ. Dicit quartũ signũ. t fiebat qõ hic narrat. dũ sylla reuerteret de grecia. t p̃ tarentũ transiret versus romã

eis habeant in iudicio dei. ſ Deinde cũ venissz tarentũ e sylla: atq̃ ibi sacrificasset: vidit in capite vitulini iecoris sillitudinẽ corõe auree. Tũc posthumius aruspex ille rñdit p̃clarã ei victoriã significari: nullitq̃ vt extis illis solus vesceret. ſ Postea paruo facto interuallo fu⁹ cuiusdã lucij pontij: varicinando clamauit: A bellona nũcius venio: victoria tua ẽ sylla. Deinde adiecit: arduz esse capitoliũ. Hoc cũ dixisset ꝓtinuo egressus e castr̃s postera die ꝓcitatior regressus ẽ. t capitolium arsisse clamauit: arserat ãt reuera capitoliũ. Oõ q̃dem demoni t p̃uidere facile fuit: t celerrime nũciare Illud sane attende quod ad cãm maxime ptinet: sub q̃libus dijs cupiãt esse: qui blasphemant saluatorẽ: volũtates fideliũ a dñatu demonũ liberantẽ. Clamauit hõ vaticinando: victoria tua ẽ sylla atq̃ vt id diuino spiritu clamasse crederet: nũciauit etiam aliquid t ꝑpe futurũ et mox factũ. Unde longe aberat p quẽ ille spũs loquebatur: nõ tñ clamauit ab scelerib⁹ parce sylle: q̃ illic victor

Et nota q̃ corona significat claram victoriã. q̃ sic dicit. A. gellius lib. v. corone militares t multe t varie sũt q̃z nobilissime sũt triũphales. obsidionales. ciuice. murales. castrenses t nauales. t p̃ter istas est oualis t corona olegina. Triũphales corone auree sũt. q̃ imperatoribus ob honorez triũphi mittũt illud vulgo ꝺr aurũ coronariũ. hec antiquitus ex lauro erat. postea ex auro fieri cepta est. Ceteras etiam coronas pſequit ibi. A. gellius ſz nulla dabat nisi p̃ victoriã vl opus strẽnuũ.

f Postea puo facto interuallo tẽ. Dic ponitur q̃ntuz signũ vbi b. augus. detegit fallacias demonũ. Et est hic sciendũ q̃ bellona est minerua q̃ ꝺr dea bellorz. cuius festũ apud romanos in ianuario fiebat sub bellone noĩe t habebat templũ iuxta circũs. vbi fiebant ludi circenses fm ouidiũ libro. vj. de fastis. De incendio ẽo capitolij loquit solinus ca. de sibyllis dicens q̃ rẽpe sylle liber sibylle quẽ pontifices vsq̃ ad illud tps consulebant cũ capitolio igne absũptus est. Et est hic sciendũ q̃ sicut dicit frontinus li. ii. ca. xij. sylla q̃ paratioẽ ad pugnandũ haberẽ exercitũ. p̃dicti sibi futura a dijs simulauit. postremo vero in ꝺspectu exercitus p̃fq̃ in aciem descenderet signũ modice emplitudinis q̃ de tẽplo apollinis delphici sustulerat orabat. petebatq̃ q̃ ꝓmissam ab ipso sibi victoriã maturaret. vnde ptz q̃ de p̃dictis deoz ꝓmissionib⁹ nõ est certũ vtrũ ita fuerat in re vel ipse finxerit. Eodẽ mõ tẽ ꝺ dictis t factis aruspicũ. ¶ Ar-

rat valerius li. ſ. q̄ in bello ſociali cū in agro nolano ante p̄torū imolaret ſubito ab vna pte are plapſam anguē ꝛ ſpexit. q̄ viſa poſthumū aruſpicē hortatu in expeditionē eduxit exercitū ac fortiſſima ſamnitū caſtra cepit. q̄ victoria future eius glie fūdamentū extitit.

Ca. XXV.

a Illinc ꝓ hoc nō intelligat ꝛc. In h̄ ca. oſtēdit b. aug. quō demones aut dij nituntur homies ad malū trahere. et oſtendit h̄ tam p bella que inter ſe geſſerūt q̄bus deruīt exēpla bellandi. q̄ ꝓ ludos turpiſſimos ab eis ꝓtos. q̄bꝫ ꝓbuerūt hoīb⁹ auctoritatem turpia faciendi.

b Non multo poſt ciuiles acies. vocat ciuiles acies. acies ciuiū rōanoꝝ cōtra ſe inuicē. Illō etiaꝫ qō h̄ narrat eſtimo q̄ aug⁹. accepit a tito liuio ſicut ea q̄ narrauit in p̄cedenti ca.

c Jā cū cepe/rant bella ciuilia ꝛc. Nota q̄ ſicut dicit oroſius li. v. bella ciuilia fuerūt inchoata añ q̄ eſſent ſocialia q ꝓus inceperāt terminata. Dicebant aūt bella ſocialia. bella q̄ romani duxerūt cōtra ſocios inſurgētes. id eſt italicos q̄ erāt d̄ alijs ciuitatibꝫ italie inceperāt rebellare. Illud aūt q̄ aug⁹. hic narrat de duobꝫ fratribus. vt ptz p oroſiū li. v. fuit poſt q̄ marius fugit ꝓpter ſyllam. nā quia marius. vt ſupra capl'o. xxij. narrauit. diuiſerat exercitū in q̄tuor ptes. vt vniuerſam rēpublicā ſubuerteret. ideo ſicut narrat oroſius. ſenatus vocauit eneū pompeium cū toto exercitu cui p̄erat. vt rempublicam defenderet. Octauius ergo conſul adiuncto ſibi pompeio cū ſertorio cui marius vnā p̄tem copiarum ſuaꝝ conſtituxit. infelicem aūt pugnam nox ſuperueniens diremit. ſexcenti mīlites ab vtraq; p occiſi ſūt. poſtera die cū permixta corpora ad ſepulturā diſcernerent. miles pompeianus. id eſt q̄ fuerat in exercitu pōpei fratris ſui quem ipſe interfecerat corp⁹ agnouit ita q̄ frater victor victore infelicior p ciduū ſuū execratus ꝛ bella ciuilia ilico pectus ſuū gladio tranſfodiens ſimul lachrymas ꝛ ſanguinē fundens ſup fratris corpus ſe p/iecit. Illud etiaꝫ narrat valerius li. v. ꝛ dicit q̄ iſte frater q̄ aliū inf/fecit cum fratris corpus agnouiſſet multū ac diu cōtritio deos obtonū ipē victorie ſecut⁹ ē. Jſtō g̃ fa cū ſic dic̄ b. aug. multos cōmouerat. vt ſeꝝ ciuilia bella horrerēt. in q̄bꝫ frat̄ frēꝝ. amicus amicū etiā inſcie dimicabant. ꝛ tōtremōres videntes alios hoīm ſic cōmotos ceperūt ꝛ ipi pugnare inter ſe vt hoīb⁹ p/berēt audaciā pugnandi inf ſe.

d Ludos ꝛc. Jſtā iā m'ra dixi ſeꝝ ſup libro iſto capl'o. xxj.

mi poterant inuenerunt. Si ergo veraciter inter ſe numina pugnarunt: iam bella ciuila excuſant humana. Conſideretur tamen que ſit taliū deoꝝ vel malicia vel miſeria Si autem ſe pugnaſſe finxerunt. quid aliud egerunt: niſi vt ſibi romani bellando ciuiliter: tanq̄ deoꝝ exemplo nullum nefas admittere viderentur? Jam eñ ceperant bella ciuilia: et aliqua nefandorū p̄liorum ſtrages execranda p̄ceſſerat. Jam multos mouerat: q̄ miles quidā duz occiſo ſpolia detraheret fratrem nudato cadauere agnouit: ac deteſtatus bella ciuilia: ꝛ ſeipſuz ibi permēſ fraterno corpori adiunxit.

Ut ergo tanti huius mali minime tederet: ſed armorum ſceleſtorum magis magiſq̄ ardor increſceret: moxbi demones quos illi deos putāt ꝛ colendos ac venerandos arbitrantur: inter ſe pugnantes hominibus apparere voluerunt: ne imitari tales pugnas ciuica trepidaret affectio: ſed potius humanū ſceleus diuino excuſaretur exēplo. Hac aſtucia maligni ſpiritus etiā ludos (vnde multa iam dixi) ſcenicos ibi dicari ſacrariq̄ iuſſerunt: vbi deorum tanta flagicia theatricis canticis atq̄ fabularum actionibus celebrata ſunt: vt quiſquis eos talia feciſſe crederet: ꝛ quiſq̄s nō crederet: ꝫ tū illos libentiſſime ſibi talia velle exhiberi cerneret ſecur⁹ imitaret. Ne q̄s itaq̄ exiſtimaret in dos ꝓuitia potius q̄ eis dignum aliq̄d ſcriptaſſe: vbicunq̄ illos inf ſe pugnaſſe poete cōmēorarūt

c Discessere omnes ⁊c. Iste versus exponitur. s ca. xxvi.

La. XXVI.

a Tle cum q ita sint ⁊c. In b ca. excludit aug. quãdam excusationem quam alii qui asserũt ad defensiõem deoꝝ quando ipis obiicitur q nullas dant leges bene ste viuendi. Ad hoc em̃ respondetur q ipsi dãt tales. sed tamen in occulto quibusdam iustis ⁊ religiosis. Sed aug⁹. hoc excludit dupliciter. ꝓmo quia hoc non faciũt nisi vt illos decipiãt sicut in templis ⁊ theatris vbi multitudo conuenit ibi petunt sibi turpissima exhiberi.

b Vbi ⁊ quando ⁊c. Legũt q dam q aug⁹. intendit dicere. q ꝓpter berecyntiam de cuius ludis turpibus fecit mentionẽ supca. viii. ⁊ q ipa sit virgo. de q aug⁹. facit mentionem dicens. oblectabãtur celesti virgini ⁊ berecyntie sed hoc esse non potest. ꝓmo quia aug⁹. distinguit a inter celestem virginem ⁊ berecyntiam. secundo q berecyntiam fingebant gentiles esse matrem deorum. que nos ex saturno cõcepit. vt ꝓz q ouidium li. iii. de fastis. ⁊ Eneid. 2

c discessere oĩs adytis arisq; relictis dij: velut amici virtutibus ꝓuitijs hoim offenderent: q; tot signis extoꝝ augurioꝝ vaticinioꝝ quibus seranq; ꝑscios futuroꝝ: adiutoresq; ꝓliox tractare ⁊ cõmẽdare gestiebant: cõuincunt fuisse ꝑfites: q; si vere abscessissent: mitius romani in bella ciuilia suis cupiditatibus: q; illoꝝ instigationibus exarsissent. La. XXVI.

q Tle cũ ita sint: cũ palã aptecq; turpitudines crudelitatibus mixte et oꝑ: obtia numinũ ⁊ crimina siue ꝓdita: siue ꝓficta ipsis exposcentib⁹: ⁊ nisi fierẽt irascẽtibus: ⁊ iã certis ⁊ statutis solẽnitatib⁹ ꝓsecrata illis ⁊ dicata clarueriũt: atq; ad oĩm oculos vt imitãda ꝓponerẽt spectanda ꝓcesserunt: q; est q; ijdẽ ipsi demones q se huiuscemodi voluptatib⁹ imiscẽt imundus spũs se esse ꝓfitentur. quis suis flagicijs ⁊ facinoribus siue indicatis: siue simulatis: eoꝝq; sibi celebratione petita ab impudentib⁹ extorta: a pudentibus auctores se vite celeste ⁊ mundecq; testant: ꝑhibent tamẽ in abditis suis secretisq; penetralibus dare quedam bona ꝑcepta de moribus q̃busdaꝫ velut electis sacratis suis. Quod si ita est: hoc ipso callidior aduertenda est: ⁊ conuincenda malicia spirituum noxioꝝ. Tanta em̃ vis est ꝓbitatis ⁊ castitatis: vt omnis vel pene ois ciius laude moueat hũana natura: nec vsq; adeo sit turpitudine vitiosa vt totum amittat sensum honestatis. Proinde malignitas demonum nisi alicubi sequẽadmodũ scriptum in nostris litteris nouimus trãsfiguret in angelos lucis: non implet negociũ deceptionis. Foris itaq; populis celeberrimo strepitu impietas impura circũsonat: ⁊ intus pauca castitas simulata vix sonat. Prebent ꝓpatula pudẽdis ⁊ secreta laudandis. Decus latet: ⁊ dedecus patet. Q̃d malum gerit: oĩs concouat spectatores: qd bonũ dicit: vix aliquos inuenit auditores. Tãq; honesta erubescẽda sunt: ⁊ inhonesta glianda. Sed vbi hoc nisi in demonũ templis: vbi nisi in fallacie diuersoriis: Illud em̃ fit vt honestiores qui pauci sunt capiantur: hoc autem ne plures qui sunt turpissimi corrigant. b Vbi ⁊ qñ sacrati celestis audiebant castitatis ꝑcepta: nescimus: añ ipm̃ tñ delubꝝ vbi simulacrũ illud locatũ ꝓspiciebamus: vniuersi vndiq; ꝓfluctes: ⁊ vbi quisq; poterat stãtes: ludos q̃ agere ⁊ ꝓ dño nõ fulgo. tercio q; nõ fuit celestis fgo fm eos. q; sic ꝓz ꝓ ouidiũ li. vi. de fastis. ⁊ ꝓ isidorũ. viii. etimologiaꝝ ca. vlti. berecyntia fuit idẽ qõ terra siue numen terre. quarto quia aug⁹. hic exprimit deam de qua loquitur dicẽs. Celestis audiebant castitateꝫ ⁊ ꝓ sequens loquit de dea castitate que etiã dea pudicicia vocat. de qua etiã aug. infra lib. viii. ca. xx. in fine facit mentionem. Ista aũt vocabat celestis virgo. q; inter signa celi ẽ signũ virginis. per sacratos autem intelligit hic aug⁹. eos ⁊ eas qui ad fuiendũ huic fuerũt ꝓsecrati. De ista aũt loquens aug⁹. dicit se vidisse sibi turpissima furtis exhiberi. vbi nõ turpia repñtabant. q; ñ poterat. non em̃ aliquis vnq̃ vera vel ficta crimina imposuit castitati que repñtari vel effigiari possent sicut de ioue ⁊ alijs multis multa tã vera q̃ ficta crimina recitant. Et tõ vt fieret gratũ obsequiũ de moribus tibi turpissimis exhibebant ⁊ cõmittebãt. De turpissimis aũt q̃ circa deã istaꝫ solebãt fieri in rẽplo loquitur iuuenalis li. ii. ⁊ dicit q; multeres ꝓ sue uerũt eã vrina sua in templo suo spargere 2. Lor. 11

sonos turpissimos a parte posteriori iuxta eas emittere. Unde dicit sic. Maurā pudicicie veterē cū preterieram Nocibo hic ponūt lecticas mimi curiūt. hic. i. mīgūt. Effugiemq; dee lōgi symphoniby implēt symphonia subito. b. mutata in f. Et signat vno mō illuz sonū turpē superadditū. t hoc vt brūsaug⁹. innuere ē. ca. uū. vbi dicit. spectabamus arrepticios. audiebam⁹ symphoniacos t ciro postaddit. Oblectabank celesti virgini t berechyntie. nam symphonia ci ad celestē ygīnē arrepticij ad berecyntiam ptinebant. Multo his turpiora narrat iuuenal' q cōsueuerūt circa deam pudicicie seu castitatis fieri. q ibi legēdo curiosis relinquo.

La. XXVII.

a Jr guis v t pbs terrull⁹ tē

In b. c. p firmat aug⁹. qō in pce dēti ea. dixerat t pbauerat. scz q dū. i. dēmones delectank ī imundicijs et volūt sibi exhiberi. t pmo facit qō dictū est scdo ibi. hāc talium. approbat factū romanoz ēē tū ad b q scenicos ludos p ās exercebāt turpia grauiť notauerit vt etiā dictū fuit ē. c. riū. Narrat aūt hic. b. augustinus tempore quo adolescentulus rhetoricam docebam in vrbe cartagine. quosdam studentes ad theatrum ire solitos. et ibi cum histrionibus et scenicis ludis vacare. quos ego ab hac insania reuocare cupiens. ostendebam eis. quod in templo dei. quod tunc erat in medio ciuitatis. nullus eorum ausus esset facere. quod in theatro publice faciebant. Et quia ipsi templum dei non frequentabant. ideo ad theatrum ire non timebant. Ecce quomodo ipse ostendit. quod ludi scenici ad cultum deorum pertinebant. Et ideo ipse ad templum eos reuocare volebat. Et hoc est quod dicit. Ego eos reuocare cupiebam. ne ad theatrum irent. ne scilicet ludos scenicos frequentarent. Et hoc est quod dicit.

spectante. populus vt mimi ederent. i. precederent extra scenā ad ludendū postulare erubuit. qō cū cato cognouisset discessit a theatro. nē sui pñtia spectacli cō
suetudinem impediret. quo abeunte pisi cū morē tocoz revocarūt
Cū ouidi⁹ excusat rotū tronice dicēs sic Turba dē cur bos celebet meretricis ludos sez flox. non ex difficili cā petita fuit. nō est ex terricis. i. crudelibo vel tristibus nō est dea magna p festis. s. dea flora Velut sua plebeio sacra patere choro. Et monet etatis specie duz floreat vti. Contēnit spinā dū ecidere rose. i. prē nit erasmus cū ꝓdiderit florē tuventutis. tō hec dea monet vti flore iuuētus. Hec ouidius.

La. XXVIII
Bistarū immūdissima ꝛc.

In hoc ca. oñdit b. aug⁹ ex declaratis i b li. q̄ nimis irrōnabiles cultores deoz insultabāt xpianis. cuz christiani habeant a xpo leges maxie honestas.

La. XXIX.

a Et potius deum pisce ꝛc.

In b ca. hortat b. aug⁹. romāos a multis dīs ad vnū deum cōuersos. vt ꝓseuerēt in bono occasionē sumētes ex ostēsis in iusto.

b Illic cū tibi nō vestalis foc⁹ non lapis capitolinus ꝛc. Per lapidem capitolinū intelligit imaginē iouis. vel alicuius alterius dei qui vel que celebrabat in capitolio. vbi cū erāt simulacra ꝛ templa deoz multoz sicut iouis iunonis ꝛ aliorz magnorz. Pro tanto vero dicit vestalis foc⁹ quia festa ꝙ quaz deam igneam intelligebant. non habebat fm ouidium libro. vj. de fastis imaginem aliquam sicut alia numina. ꝛ hoc quia ignis in se non potest bene effigiari. ꝛ ideo i templo eius fouebatur ignis. et decebat ignis eternus vel perpetuus. Et fuit negligentia fouē di hunc ignē crimen capitale. vn de dicit valerius li. j. capitulo primo ꝙ licinus pōtifex maxim⁹ virginem vestalem id est dee veste cō secratam iudicauit igne cremandam. quia quadam nocte parū diligens eterni ignis custos fuisset. Et titus liuius libro octauo. de secundo bello punico ponit inter prodigia ꝙ illo ignis ex negligentia fuit extinctus. Quia vero vesta habuit templum in capitolio. ideo simul loquit augustinus de vestali igne ꝛ de lapide capitolino.

c Non ram iuno troianis. ꝛc. De ira iunonis contra troianos dicit supra libro primo capitulo tertio

d Et tu ipsa ñ parua ex parte. ꝛc. Hoc dicit. quia ipsa felicer roma notauit sernicos. non tñ i toto recte ō talibo iudicauit. ꝙ ludis scēis eos placauit

Bista. L. XXVIII
g g rū immūdissimaz ptātū tartareo iugo ꝛ societate penali erui p xpi nomē hoies. i. lucē salubrime pectaz ab illa pniciosissime impietatis nocte transferri querunt: ꝛ murmurāt iniq ꝛ ingrati: ꝛ illo nefario spū alti⁹ obstrictiusq oppīli qz ꝓpi ꝓfluunt ad ecclias casta celebritate: honesta vtriusq sexus discretōe: vbi audiant: q̄ bene ḃ ad tp̄s viuere de beāt: vt p⁹ hāc vitā beate semp viuere mereant. vbi scta scriptura iusticieq doctrina de supiore loco i cō spectu oim pſonāte: ꝛ q̄ faciunt audiāt ad pmiū: ꝛ q̄ non faciūt audeāt ad iudiciū. q̄ ꝛ si venīūt q̄dā taliū pceptorū irrisores: ois coz petulātia aut repētina imutatōe deponit: aut timore vl pudore cōprimit. Nihil enīz eis turpe ac flagicios̄um spectandum imitandūq ꝓponit: vbi veri dei aut p̄cepta insinuant: aut miracla narrant: aut dona laudant aut bñficia postulant.

La. XXIX

a b Et pot⁹ ꝓcipisce o indoles romana laudabil: o ꝓgenies regloz sceuolaz: scipionū: fabriciorū: hec potius cōcupisce: ḃ ab illa turpissima vanitate ꝛ fallacissima dēmonū malignitate discerne. Si q̄d in te laudabile naturaliter eminet: si nisi vera pietate purgat atq perficit impietate aūt dispergit ꝛ punitur. Nunciaz elige quid sequaris: vt non in te sed in deo vero sine vllo errore laudetis. Tunc etibi gloria popularis affuit: sed occulto iudicio diuine ꝓuidentie: ꝛ vera religio quā eligeres defuit. Expergiscere: dies est: sicut experrecta es in quibusdam: de quoz virtute perfecta ꝛ pro fide vera passionibus gloriamur qui vsq quaq aduersus potestates inimicissimas confligentes: easq fortiter moriendo vincentes sanguine nobis hanc patriam peperere suo. Ad hanc patriam te inuitamus et exhortamur vt eius adjiciaris numero ciuium: cuius quodammodo asylum est vera remissio peccatorum. Non audias degeneres tuos christo christianis ve detrahentes: ꝛ accusantes velut tempora mala cum querant tempora quibus non sit quieta vita: sz potius secura nequicia. Hec tibi nunq nec ꝓ terrena patria placuerunt. Nunc iam celestem arripe pro qua minimum laborabis: ꝛ in ea veraciter semperq regnabis.

b Illic cū tibi non vestalis foc⁹ b
cus: nō lapis capitolinus: ſ deus vnus ꝛ verus: qui nec metas rerum nec tempora ponet: imperiuz sine fine dabit. Noli deos falsos fallaces q̄ requirere: abijce potius atq contemne in veraz emicans libertatem. Non sunt dij: maligni sunt spiritus quibus eterna tua felicitas pena est. Non ram iuno troianis c
a quibus carnalem oriz
ginem ducis arces videtur inuidisse romanos: quaz isti dēmones q̄s adhuc dos putas omni generi hoim sedes iuident sempiternas. Et⁹ tu ipsa d

non parua ex parte de talibus spiritibus iudicasti: quando ludis eos placasti: & quos homines eosdem ludos fecisti: infames esse voluisti: Patere asseri libertatem tuam aduersus immundos spiritus: qui tuis ceruicibus i posuerant sacrandam sibi & celebrandã ignominiaz suã. Auctores criminũ diuinoꝝ remouisti ab honoribꝰ tuis: supplica ẽo vero vt a te moueat illos deos q̃ delectanꝫ criminibꝰ suis siue veris qõ ignominiosissimũ est: siue falsis quod malitiosissimum est. Bene q̃ tua sponte histrionibus & scenicis societatem ciuitatis patere noluisti: euigila plenius: nullo modo his artibus placatur diuina maiestas: quibus humana dignitas inquinatur. Quo igiꝫ pacto deos qui talibus delectanꝫ obsequijs haberi putas in numero sanctarum celestiũ potestatum: cum homines q̃ quos eadem aguntur obscęna: nõ putasti hõstos in numero q̃liũcũq; ciuiũ romanoꝝ: Incompabil'r supna & ciuitas clarior: vbi victoria veritas: vbi dignitas sanctitas: vbi pax felicitas: vbi vita eternitas. Adultominus habet in sua societate tales deos: si tu in tua tales hoies habere erubuisti. Proinde si ad beatã peruenire desideras ciuitatẽ: deuita demonũ societatem. indigne ab honestis colunt: qui q̃turpes placanꝫ Sic isti a tua societate remouecanꝫ purgatõe xp̃iana: quõ illi a tua dignitate remoti sũt notatione censoria. De bonis aũt carnalibꝰ q̃bꝰ solis mali perfrui volunt: & de malis carnalibus que sola perpeti nolunt: q̃ neq; in his habeant quã putanꝫ habere isti demones potestatẽ: quãq; si haberent deberemꝰ potius ista cõtemnere: q̃ ppter ista illos colere. & eos colendo ad ea q̃ nobis inuident quenire nõ posse. Tũ nec in istis eos hoc valere qõ hi putãt q̃ ppter hec eos coli optere ꝓtendunt. Deinceps videbimus: vt hic sit huius voluminis modus.

c Remoti sũt notatione cẽsoria. Notatõe cẽsoria ẽ iudiciũ censorũ sed seuerum. & penale multũ est. nõ enim ponit̃ p iudicio absolutionis

Explicitus est liber secundus.

Incipiunt capitula tertij libri.

i De aduersitatibus quas soli mali metuunt: & quas semper passus est mũdus cum deos coleret.

ij An dij qui & a romanis & a grecis similiter colebantur causas habuerint: quibus ilium paterentur excidere.

iij Non potuisse defendi deos paridis adulterio quod inter ipos traditur frequentatum.

iiij De sententia varonis qua vtile esse dixit vt se homines dijs gemitos mẽtiantur.

v Non probari q̃ dij adulteriuz paridis punierint: quod in matre romuli nõ vlti sunt.

vj De parricidio romuli quod dij nõ vlti dicarunt.

vij De euersione ne ilij quod dux marij simbria excidit

viij An debuerit dijs iliacis roma cõmitti.

ix An illã pacẽ que sub nume regno fuit deos prestitisse credendum sit

x An optandu fuerit q̃ tanta bellox rabie romanoꝝ augereꝫ imperium cum eo studio quo sub numa auctũ est. & quietũ esse potuit & tutum.

xj De simulacro cumani apollinis cuius fletus creditus est cladem grecoꝝ quibus opitulari nõ poterat ꝺicare

xij Quãtos sibi deos romani ꝓter ꝓstitutionem nume adiecerint quoꝝ eos numerositas nihil adiuuerit.

xiij Quo iure quo fedære romãi obtinuere prima coniugia

xiiij De impietate belli qõ albanis romani intulerunt: & de victoria dominandi libidine adepta.

xv Qualis romanoꝝ regum vita atq; exitus fuerit.

xvj De primis apud romanos consulibus q̃x alter alteꝝ patria pepulit. moxq; rome post atrocissima parricidia a vulnerato interijt ꝓste vulneratꝰ.

xvij Post initia consularis imperij quibus malis vexata fuerit romana respublica: dijs non opitulantibus quos colebant.

xviij Quanti clades romanos sub bellis punicis triuerint frustra deoꝝ presidijs expetitis.

xix De afflictiõe belli punici secundi qua vires vtriusq; partis cõsumpte sunt

xx De exitio saguntinoꝝ quibus propter romanoꝝ amiciciaz pereuntibus dij romani auxilium non tulerunt.

xxj Q̃ ingrata fuerit romana ciuitas scipioni liberatori suo: & in quibus moribꝰ egerit q̃ eam salustius optimã fuisse describit

xxij De mithridatis edicto quo omnes ciues romanos qui in tra asiam inuenirẽtur iussit occidi.

xxiij De interioribus malis quibus romana respublica exagitata est precedē te prodigio: quod in rabe omnium animaliuz que hominibus seruiunt fuit.
xxiiij De discordia ciuili quam gracchie seditiones excitauerunt.
xxv De ede concordie ex senatus consulto in loco seditionum t cedium condita.
xxvj De diuersis generibus belli que post cōditam edem concordie sunt secuta
xxvij De bello ciuili mariano atq; sy llano.
xxviij Qualis fuerit syllana victoria vindex mariane crudelitatis.
xxix De comparatione gothice irruptiōis cum eis cladibus quas romani vel a gallis vel a bellorum ciuilium auctoribus exceperunt.
xxx De connexione bellorum que aduentum christi plurima t grauissima precesserunt
xxxj Q̄ impudenter presentia incommoda christo imputent: qui deos colere non sinuntur cum tante clades contra eos tempore quo colebātur extiterunt.

Incipit liber tertius

¶ Capitulum·I·

Lap'm.I. Am satis dicti cū arbitror cē. Dic incipit liber tertius in q̄ b. aug⁹ agit de mal penalibꝫ q̄bꝫ ſb iacēr cultores deor. t est intentio sua oñdere q̄ dīj a talibꝫ mal cultores suos nō p̄seruāt t nō ſb spe illa nō fūt colēdi In p̄mo ſo ca. exponit intentōz quā hz i ſb li. t b q̄tū ad materiā quā vult p̄tractare de malis pene. nō tm quoꝝcūq; boim. ſz romanoꝝ t coꝝ qui cū eis societatē habuerūt sicut italicoꝝ ac insup coꝝ q̄ eis subiecti fuerant sicut aliarum nationuz a tempore subiectionis ipsarum.

a Am satis dictum eē arbitror de morum malis et animoꝝ que precipue cauenda sunt: nihil deos falsos populo cultori suo quo minus eorum maloruz agere p̄emeretur subuenire curasse: sed potius vt maxime p̄emeretur egisse. nunc de illis malis video dicendum: que sola isti perpeti nolunt: qualia sunt fames: morbus: bellum: expoliatio: captiuitas trucidatio: et siqua similia: iam in p̄mo libro commemorauim⁹ hec enim sola mali deputāt mala que non faciūt malos nec erubescunt inter bona: que laudant ipsi mali esse q̄ laudant: maiſq; stomachantur si illa mala habeant q̄s si malam vitam quasi hoc sit hominis maximum bonum habere bona omnia preter seipsum: sed neq; talia mala que isti sola formidant dīj eoruz quando ab eis libere colebantur: ne illis acciderent obstiterunt. Cum enim varijs per diuersa loca temporibus ante aduentum redēptoris nostri: innumerabilibus nonnullisq; etiaz incredibilibus cladibus genus cōtereretur humanum: quos alios q̄s istos deos mundus colebat: excepto vno populo hebreo: t quibusdam extra ipsum populum vbicunq; gratia diuina digni t occultissimo atq; iustissimo dei iudicio fuerunt? Verum ne nimium longum faciam tacebo aliarum vsq; quaq; gētium mala grauissima quod ad romam pertinet: romanumq; imperium tantum eloquar: id est ad ipsam p̄opꝛie ciuitatem: et quecunq; illi terrarum vl societate cōiuncte: vel conditione subiecte sunt: que sint perpesse ante aduentum christi: cum iam ad eius quasi corpus rei publice pertinerent.

Capitulum·II·

p Rimum ipsa troia vel ilium vnde origo est populi romani: neq; em̄ p̄tereunduz aut dissilandū est: qō t in primo

Lap'm.II. p Rimuz ipa troia vel iliuz cē. In ꝟ ca. incipit tractare ō malis pene romāoꝝ ab ipa origine romāoꝝ. ſ. a troia seu ilio. Et sic alias dicti troia fuit pucia vl regio. iliū fuit cīt pncipal'. hz t troia q̄q; p ciuitate ponat. A troianis p̄cessēr romani saltē rem⁹ t romul⁹ q̄ fūdauerūt romā. Sic em̄ p̄z p eutrū liuium ō origine vbis li. j. t p eutropiū li. j. rem⁹ t romul⁹ descēderūt ab enea qui fuit troian⁹. Quātuz ſto ad troiaz vel iliū. notū est maximū malum qō passa ē. ſ. excidium t tm̄ eos dē deos coluerīt q̄s romani. vt p̄z ex dictis supra libro primo ca. iij.

b Priamo inquiunt cē. hic posuit quandam defensionem troianaz laomedon q̄ fuit pater priami regis troianorum. cuius tempore fuit troia ſb uersa offendit deos periurio suo. t postmodum deseruerunt tam regnum q̄z filium suum. Tangit b augustinus fabulam que tangitur libro de ortu troz. qua fingit q̄ laomedon pepigit cū neptuno q̄ est d⁹ maris. t apolline q̄ ē d⁹ diuinatōis q̄ ipi edificarent sibi ciuitatem. ipse redderet eis mercedem t voluit siue iuramēto p̄misit se soluturz certā sūmā pecūie

Edificata vero ciuitate non soluit promissū. ⁊ iō neptunus indurit grecos sup troianos ad subuertēdū ciuitatē. ſz apollo zelauit p troianis. poete aūt fingūt iouem ⁊ neptunū filios saturni fuisse ⁊ frēs. apollo aūt erat filius iouis. ⁊ p ons neptunus fuit patruus eius. Iō obstāte aūt q neptunus troianos zelaret ītā tū q troiā a fūdamēto vellet subuertere. sic dic virgilius li. v. eneid. cū eneā rapuit ⁊ protexit sb nube ne ab achille occideret qñ interfecit multa milia. vt dic virgilius. Iyñ et ysus virgilū q b induxit ab aug⁹. structa suis manibus ⁊c. ōnis psona neptuni n arrātis quō eneas saluauit ⁊ impetrantis priuilegiū laomedōtis. Istō aūt qđ dicitur ē de raptu enee ne occideret. br apud homerū de q dic hic aug⁹ q homerus poeta q fuit añi romā pducit neptunus pdicente multa de romanis q fuerit stirps enee. que eriā sub nube rapuit vt dic homerus. Et q arguit aug⁹ q neptunus puidit q laomedon non seruaret promissum. q autē tempe fuerit homerus satis est i certū pte discordiā sceptroz q ō tē pore eius facit mētōez. tñ oēs concordāt in b q ipe erat añ romulū. ⁊ de b loq aug⁹ infra li. xviij. ca. vj. ⁊ eusebius ⁊ hieronymus in chronicis ⁊ Al. gel⁹ li. ix.

Eneid. 5.

libroꝝ attigi: eosdē hūs deos ⁊ colēs cur a grecis victū; captū atq deletū ē. b Priamo inquit sunt reddita laomedontea pena piuria. Ergo vez est q apollo atq neptunus eidē laomedonti mercēnarijs opib⁹ seruierūt. Illis qppe promisisse mercedē falsū q iurasse phibetur. Miroꝝ apollinē nominatū diuinatorē in tanto opificio laborasse. nescientē q laomedō fuerat promissa negatur⁹. Quāq nec ipm neptunū patruū eius frēm iouis: regem maris decuit ignaz esse futuroz. Hāc hunc humer⁹ de stirpe enee de posteris cui⁹ roma ē. cum añi illā vrbē pditā ideq poeta fuisse dicat inducit magnuz aliqđ diuinantē: quē etiā nubes rapuit vt dic ne ab achille occideret. cuperq querere ab imo (qđ apud virgiliuz pfitet) Structa suis manib⁹ piure menia troie. Nescientes igit tāti dij ⁊ neptun⁹ et apollo laomedōtē sibi negaturū eē mercedē: structoꝝ meniū troianoꝝ gratis ⁊ ingratis fuerūt. Videant ne g uius sit tales deos credere: q dijs talib⁹ peierare. hoc ei nec ipe homerus facile credit: q neptunū quidez cōtra troianos apollinē aūt p troianis pugnantē facit: cū illo piurio ambos fabula narrat offensos. Si igit fabulis credunt: erubescāt talia colere numina. Si fabule nō credūt nō obtēdāt troiana piuria: aut mirent deos piuria punisse troiana. amasse romana. c Illa eñ piuratio catilinē c in tanta tāq corrupta ciuitate: habuit etiā eoꝝ grādem copiā q⁹ manu⁹ atq lingua d piurio: aut sanguie ciuili alebat. Quid eñ aliud totiens senatores corrupti i iudicijs totiens e plus in suffragijs: vel in qbuscq causis: q apud eū contionib⁹ agebant: nisi etiā peierando peccabant? Nam corruptissimis moribus ad hūc mos iurandi seruabat antiquus: nō vt a sceleribus metu religionis phiberent sed vt periuria quoq sceleribus ceteris adderentur.

a Illa itaq causa est: quare sint dij quibus vt dicūt steterat illud imperium: b cū a grecis prevalentibus probentur victi: troianis peierantibus fingant irati. c Nec adulterium paridis vt rursus a quibusdam defendunt: victoria vlciscendū censuerunt. Auctores enim doctoresq peccatoꝝ esse assolent non vltores. d Urbem romam⁹ inquit Salustius sicuti ego accepi didere atq habuere in initio troiani qui enea duce pfugi: incertis sedibus vagabantur. Si ergo adulteriū paridis vindicandum numina censuerunt: aut magis in troianis: aut etiam in romanis puniendum fuit e quia ence mater hoc fecit. Sz quomodo in illo illud flagicium oderāt qui in sua socia venere non oderant, vt alia omittā) qđ buerāt vindicasse adulteriū marris ence in troianis. vel potius in romanis qui teste salustio ab enea processerūt. adulteriū paridis. q grauius fuit pctm. Et tangit aug⁹. fabulā ō mīe ence quā tū romāi habuerūt

Capitulū. III

n Illa itaq cā ē ⁊c. In hoc ca. pbat aug. q troia nō periit q: dij erāt irati ciuitati ppē crimē aliqđ cōmissū ibidē. nā dij q crimia nō trascūtur Illud aūt qđ aug⁹ dic in pncipio b⁹. c. s. q dij dbo vt dicūt steterat ipū. sumit a virgilio li. ij. eneidos. vt pz. s. li. ij. ca. xvij.

a n

b Cū a grecis pualerit b⁹ fuit pbatū. s. li. j. ca. ij

c Nec adulterū paridis. ⁊c. Tangit b historiā d alexādro qui dictus ē paris. qui fuit filius priami regis troianoꝝ. Ipse eñ sicut narrat darces phrygius rapuit helenam vxorem menelai rangq pulchriorē mulierē greciequē sicut fingūt poete fuit sibi promissa a venere q tulit pro ea sentētiaz contra iunonem ⁊ palladem sicut tetigit supra libro primo capitulo tertio.

d Inquit salustius scilicet i catilinario.

e Quia ence mater hoc fecit. ⁊c. Hic probat q dij potius deerunt ence in troianis. vel potius in romanis qui teste salustio ab enea processerūt. adulteriū paridis. q grauius fuit pctm. Et tangit aug⁹. fabulā ō mīe ence quā tū romāi habuerūt

Suffragiū

Dij nō inuestiant

Paris

Salustius catili.

c Tñ eñ piuratio catilinē. ō ista piuratione habes. s. li. ij. ca. xviij. d Quos man⁹ atq lingua ista sunt ōba salustij i catilinario. ⁊ est b lingua nominatiui casus. e Populus in suffragijs ⁊c. Suffragiū est cōsensus qui dat in electōe vel alio negocio vbi querit consensus multitudinis. ⁊ iō dicit populum corruptū in suffragijs. q: sepe p fauorē ⁊ munera elegit ad magistratus indignissimos ⁊c.

ꝙ vero .i. gesta re. Sicut enī crediderūt ꝙ romul⁹ fuisset filius martis. vt dixi. s. ca. xv. ita credebāt ꝙ eneas fuisset filius veneris. Fingūt cīm venerē cē vxorē vulcani q̄ est deus ignis z accessisse anchisē: q̄ fuit pr̄ enee ꝙ cōcūberet cū ea. s. venere z generaret eneā tāq̄ plē nobilē z strū futurū vir̄ sm ista gur⁹ fuit adulterū venerē q̄ belene vx paridis.

f Indignante menelao ꝛc. H dicit ꝙ menela⁹ fuit marit⁹ helene. vt dictum est.

g Irridere fabulas ꝛc. hic excludit. b. aug⁹ aliā rōnē q̄ dari posset. possent enī deos defensores dicere ꝙ. b. aug⁹ nō arguit ex veris ab ipis cōcessis sz ex q̄busdā fabulis. qs ēt ipemet videt tanq̄ fabulosa irridere. sz hoc excludit. b. aug⁹ pbās ꝙ nō magis dz reputari fabulosū ꝙ vir accubuerit cū dea z genuerit eneā. q̄ ꝙ de⁹. i. mars accubuerit cū muliere z genuerit romulum nec etiā mul⁹ creditū est apud romanos vnū q̄ alterū. nā sic apud antiq̄s romanos creditū fuit ꝙ romul⁹ fuit filius martis. ita fuit a modernis romānis creditū ꝙ iul⁹ cesar fuit pgenit⁹ a venere nō tm̄ imediate. sz mediāte enea. nā cesar pcessit ab ascanio seu iulo q̄ fuit ence filius a q̄ z cesār iul⁹ dicitur ē. vñ virgil⁹ li. j. eneidos. Iul⁹ a magno demissum nomē iulo. De q̄ sicut narrat sueton⁹ li. j. ipē emet iul⁹ cū laudaret amicā suā morituā p rostris vt moreret dicē sic. amice mee iulie maternū gen⁹ a regib⁹ oritur. pīnū cū dīs immortalib⁹ pīctū. nā ab anco marcio sc̄ martij reges. q̄ noie fuit mr̄ a venere iulij. cuius gētis familia est nr̄a b Dura vel potius nō credēda cōditio ꝛc. vult. b. aug⁹ dicere ꝙ dura ē cōditio vxoris si nō liceret q̄ ad actū matrimonij seu mr̄imonialē. q̄ dz marito cū ibi sint pes. vñ veneris ius in ꝓposito vocatur ius q̄ ē cōe oī vxori. s. corp⁹ mariti. z econuerso ius mariti ē corp⁹ vxoris. Si g̃ marito iure veneri. i. debito iure q̄ dz in ipo marte vxoris. rōne q̄ vxoris ē. licuit alteri cedere vicz corp⁹ suū z cūbere cū alia ab vxore sua. q̄re nō liceret veneri in iure martis. s. q̄ dz i venere eius marit⁹ q̄tenus maritus ē idē vel simile faceret. i. copus suū alteri cedere. vel q: ad ius veneris ptinet oīs act⁹ venere⁹. tō graue videt si in actu venereo pl⁹ liceret marti q̄ veneri. q̄ si mars potuit licite adulterari. videt ꝙ veneri idē licuit. ꝓpt q̄ dē aug⁹ dura vel potius nō credēda conditio ꝛc.

La. IIII.

a d Iterit aliq̄s ne tu ista ꝛc.

b In hoc ca. ponit aug⁹ sniaz varronis q̄ ad ea q̄ dicta fuit in pcedēti ca. z q̄ ad aliq̄d reprobat ea. et q̄ ad aliq̄d relinqt ea discutiēda. fuit aūt iste varro scriptor marie auctor tantus apō romanos q̄ multa opa valde scripsit Et sm eusebium mortuus est nonagenarius. xv. āno augusti cesaris.

b Sz vtile ēt ciuitatib⁹ ꝛc. hic sciendū ꝙ multi antiq̄ reges volebāt se credi ēt filios deor z reputabāt expedien⁹ vt nō ipi hoc. sed pon⁹ vt alij h̄ crederēt ab ipis vt eo magis timerēt ab ipis. z min⁹ auderēt subditi vl alij insurgere. Ita cōsuluit dē alexādro magno. q̄ cū vellet se credi filiū iouis hammonis. z ob h̄ grec⁹ sui aliq̄ indignarent. ait. licut dicē q̄nt⁹ curti⁹ li. viij. vti nā iudei me q̄; deū ēt credāt. fama cīm bella pstāt. z sepe etiā qō falso dictū est vere vicē obtinuit. c Ut mars ex ilie accubitu filie nūitoris ꝛc. Et sciēdū ꝙ Rhea que alio nomine dicebat siluia mater romuli fuit filia numitoris. Nam sicut dicit tit⁹ liu⁹ de origine vrbis li. j. processit rex albanor⁹ habuit duos filios. s. numitorē seniorem quē sibi in regno voluit succedere. et amulium iuniorem. sed amulius mortuo pr̄ expulit numitorem de regno z occidit oēm pclem eius masculinā. filiā vero numitoris. sc̄z rheā consecrauit deo veste z fecit virginem vestalem. vt sibi oēm spez prolis adimeret. q: virgines vestales ꝛtinentiam seruare debebāt. sed tm̄ impregnata postmodū concepit duos gemellos. s. remum z romulum dicens se a marte impregnatā. vt dicit titus liu⁹. seu ita rata. seu q: deus a ueteri culpe honestior erat. vel sm iustinū li. xliij. pueri s. rem⁹ z romulus martij dicti sunt. siue quia in luco martis enixi sunt. siue quia a lupa que in tutela manens est nutriti sunt. de hoc plus est dictum li. ij. ca. xv.

Romas rex albanor̄

Proinde ad vtrūq; rē. In h̄ ca. incipit La. V
p augꝰ. discutere ea q̄ sup̄ tacta sūt. s. in p̄ceden
tibus duob⁹ ca. s. de marthe q̄ credit pr romu
li t de venere q̄ credit mr enee. t facit duas rōnes. qr
aut credi dñt hec esse fa aut nō. si sic g̃ dū nō ira. scūt
adulterijs. si nō adhuc sequit idē a s. q; nō ira. scūtur
adulterijs. qr de
lectant in fictōi
bus dibus fingit
deos talia fecisse
sic patz ex ludis
scenicis. dis vole
bāt sibi exhiberi
in dbo adulteria
deoz recitabant
t narrabātur. vt
ptz sup̄ li. ij. Se
cūda rō ē qr si fal
sa sūt q̄ narrāt de
marte t venere.
g̃ mr romuli non
pōt defendi dn
cōmiserit stupr̄ū
t sacrilegiū. qr si
nō fuit impgna
ta a deo. fuit impg
nata ab hoie. et
rn fuit ꝓgo vesta
lis q̄ dee veste ꝓ
ginitatē suā ꝓse
cauit vt dixi in
p̄cedenti cap̄.
b In stupro de
crecrāt vestales sa
cerdotes rē. i. sa
cerdotes dee ve
ste q̄ oēs erant sa
cerdotes t quasi
sanctimoniales.
nec licuit in tem
plo ei⁹ viros ser
uire. de dbo nar
rat. Al. gellius li
bro. j. qr electio
eaz ad sūmū sa
cerdotē seu pon
tificē gnebat. q̄
ab ipso ad futen
dū in tēplo veste
dicebāt cupi. qr
pontificis marti
mi manu p̄ssa
dicēris te amatā cupio. ab eo gente in cui⁹ pt̄āte erat
q̄si bello capta ducebāt. Et sicut dicit. Al. gellius nō
debebat minor esse ser annis. nec maior q̄ decē annis
nata. nec debebat esse lingua debili. nec sensu aurium
diminuta. nec aliq̄ labe corpis insignita. nec cuius al
ter parens in seruitute fuerit. aut in negocijs sordidis
versatus fuerit. nec etiā illius filia q̄ domicilij in ita
lia nō bēret. t multa alia dicit ibi. Al. gellius de hac ma
teria. De pena aūt quā tangit hic aug. dicit idem eu

Stupr-
pūcta a
Lemmig

Proinde ad La. V
p vtrūq; interi mō no
stra disputatio refe
rat. Si enī fera sūt q̄ apud il
los de mte enee t de pte ro
muli lecitant quō pūt dijs
adulteria displicere hoim q̄
in seipsis ꝓcordit ferunt? Si
aūt falsa sūt: nec sic q̄dez pūt
irasci vers adulterijs hūanis
q̄ etiam falsis delectant suis.
Huc accedit: qm̄ si illō d mar
the nō credit: vt h̄ q̄ d vene
re nō credat. Nullo dīni con
cubitus obtētu mr̄is romuli
cā defendit. Fuit aūt sacer
dos ilia vestalis: t iō dij ma
gis in rōanos sacrilegū illud
flagitiū. q̄ in troianos pari
dis adulteriū vindicare de
buer̄t. Nā t ipi rōani antiq̄ i
b stupro detectas vestales sa
cerdotes: viuos etiā defodie
bāt: adulteras aūt femias: q̄
uis aliq̄ dānatiōe: nulla tm̄ moz
te plectebāt: vsq; adeo gui⁹
seueriusq; vindicandā putā
c bant adyta dīna: q̄ hūana
cubilia vindicabat. La. VI.
Aliud adijcio: qz si eo
a vsq; peccata hoim il
lis numinibus displi
cer̄t: vt offensi paridis facto
desertā troiā ferro ignīq; do
marēt: magis eos ꝓtra roma
nos moueret romuli frat⁹ oc
cisus: q̄ ꝓtra troianos grec⁹
maritus illusus: magꝭ irrita
ret pricidiū nascēt⁹: q̄ regnā
tis adulteriū ciuitat⁹? Nec ad
cām quā nūc agim⁹ interest
vtz h̄ fieri romulus iusserit:
aut romulus fecerit: qō mlti
ipudentia negāt: mlti pudo
re dubitāt: multi dolore dissi
mulāt. Nec nos tractz in ea re
diligētius req̄renda: p mltoꝝ
scriptoz ppensa testionia
demozemur. Romuli fratrē
palā ꝓstat occisū ñ ab hostib⁹
ñ ab alienis. Si āt ppetrauit
aut impauit h̄ romulus: ma
gis ipse fuit rōanoz: q̄ paris
troianoz caput. Cur igit tro
ianis irā deoz ꝓuocauit ille
aliene ꝓuigis raptoz: t deoz̄ b
dem deoz tutelā rōanis iui
tauit iste sui fratr⁹ extinctoz?
Si aūt scelus a sacro iperio
q̄ romuli alienū ē: qm̄ debu
it vtiq; vindicari: tota h̄ illa
ciuitas fecit: qō tota ꝓcēpsit:
t nō iā frēm̄ patrē qō peius
ē occidit. Uterq; em̄ fuit ꝓdi
toz: vbi alter scelere ablatus
t nō pmissus ē esse regnatoz
Non ē vt arbitroz q̄ dicat q̄d
mali troia meruerit: vt eā dij
desererēt: q̄ possz extingui: t
q̄d boni roma: vt eā dij inha
bitarēt: q̄ possz augeri: nisi q̄
victi inde fugerunt: t se ad
istos q̄s pter deciperēt ꝓtu
lerūt? Immo vo t illic mālle
rūt ad eos more suo decipiē
dos: q̄ rursus casdē fras ha
bitarēt: t hic easdē artes fal
lacie sue magis etiā exercen
do: maiorib⁹ bonorib⁹ gliati
sunt. La. VII.
vi stat. id est im o
bilis est. t ideo q̄
d linquebat i ve
stam condebat.
id ē sepeliebat in
illa. Educrten
dum est tamen q̄
p vestā intellige
bant numē ignis
fm cūdem. Cre
debant em̄ idem
numen ignis et
terre. t causa est.
quia in terra iue
nit ignis. ideo q̄
tenus vesta fuit
numen ignis. fe
cerūt eam virgi
nē. t sacerdotes
eius similiter. qz
de igne nihil na
scit. sicut nec de
virgine.
c Aldyta diui
na. id est rempla
q̄ violata stupro
magis vindica
bantur q̄ cubilia
maritoz violata

La. VI.
a Aliud adij
cio qz si rē
In h̄ cap̄.
pbat b. aug⁹. qr
dij nō d̄ seruerūt
troiā ꝓpter adul
terium paridis.
t hoc qm̄ romā
gis deseruissent
romā ꝓpter inter
fectionem remi.
quē frater suus
romulus occidit
vel fmalios oc
cidi mādauit. vt
dato q̄ nō. ostēdit aug⁹. qr roma
parricido. id est a cede patris sui. s. remi qui fuit pa
ter. id est fundator. t conditor rome cū fratre suo non
poterit excusari. cū ipse fuerit publice occisus iniuste.
nec ciuitas morte eius vindicauerit ad quod tenebat
De interfectione remi t opinionib⁹ circa mortem ei⁹
dixi supra libro. ij. ca. xiij. b Eoūdem deoz tute
lam rē. Hoc dicit eneas. sicut fuit tactum supra li. j.
ca. ij. tulit secum de troia deos troianoz quos post
ea roma coluerunt romani.

a Erte em̃ ciuilibꝰ iã ꝛc. In hꝫ ca. agit brūs aug. de secūda subuersione ciuitatis troianoꝝ q̄ iliū vocabat. vt. s. lib. isto ca. ij. dixit. ꝛ ostendit q̄ ipsa nō fuit destructa. q: dij eam deseruerant. vel si sic. q: ingrate ꝛ irrationabiliꝫ deseruerant eā. Ad intellectū ſo coꝝ q̄ hic dicunt. sciendū q̄ in bello ciuili inter syllā ꝛ marū. de q̄ bello sup̄ lib. ij. recitaui hystoriā. fimbria fm oroſium li. v. ꝛ li. vj. fuit de gre marij ꝛ sicut dicit libro vj. ipe fuit maria noꝝ sceleꝝ satelles. ꝛ hō oim audacissimus. qui flaccū ꝛsulem ad quē legatus missus fuerat apud nicomediā occidit. ꝛ inde iratus ilien sibꝰ. id ē troianis q̄ iliū reedificatā post p̄mā subuersionem facta a grecis inhabitauerūt co q̄ p syllane ptis studio portas ꝛtra fimbriā clauserūt. ꝛ ip̄m repulerāt. vbem ip̄am iliū antiquam rome parentē fundiꝰ cede ꝛ incēdio deleuit. quā tñ sylla ꝛtinuo reparauit. fimbria ꝛo postmodum exercitu syllę obsessus desperatione morꝫ seip̄m interfecit. Aliud etiā sciendū est q̄ q̄uis syl la post obtentaz victoriam nimis esset crudelis ꝛ impius tñ in bello ilo ciuili iusticiē cām habuit q̄ marius. q: syllaꝫ sula tūobtinuit legitime. marius ꝛo tūc erat p̄sona p̄uata ꝛ cū magna violentia ꝛtra volūtatē senatus ꝛ p̄li sibi vsurpauit p̄tātem. Et ideo iliēses in repellendo fimbriā satellitē ꝛ fautorē marij iuste fecerunt.

b Quos sua irritauerat iniq̄tate ꝛc. Hoc dicit q: sicut dicit dares phrygius in hystoria de bello troiano Troiani p̄us se male habuerūt ad grecos q̄ greci ad eos. dicit em̃ q: peleus qui erat rex in peloponeso. s. vna pte grecie sic dicta cū mississet iasonē neporē suuz in insulam colchos. vt inde auferret vellus aureū q̄ audierat ibi esse. ꝛ iason p mare iter faciens applicuisset in portu troianoꝝ cū socijs suis cōpulsus ē a laomedonte rege troianoꝝ inde recedere. p̄pter q̄ iasonꝝ reuersus postmodū ad pelcū cū vellere aureo indicauit sibi iniuriā a troianis illatā dicens se velle suā iniuriā vindicare. Jason ergo accepto exercitu a peleo ꝛ hercule sibi duce exercitus assignato. p̄fectus est ꝛ laomedontē. cui occurrēs laomedon cuz exercitu suo est ab hercule interfect⁹. Fuit aūt laomedon pater p̄mi regis troianoꝝ cuius tp̄ibus fuit troianū bellū secūduz ꝛtra grecos in q̄ subuersa ē troia. ꝛ sic iniq̄tas laomedontis primo irritauit grecos.

c Sed a romanis q̄s ꝛc. Hoc dicē q: fimbria roman⁹ erat. ꝛ habuit exercitū rōanoꝝ. Romāi ꝛo fuerūt p̄pagati a troianis seu iliēsibus in sua calamitate. q: in sua destructiōe ꝛ dispersatione. nazeneas cū suis a q̄bus romāi ꝛsciderūt fugit ō troia p̄ quod roma fuit quasi altera troia ꝛ filia troie.

d Dijs illis cōmunibꝰ ꝛc. Hoc dicē q: deos illos q̄s coluerūt troiani p̄us. coluerūt postea romani.

e Absceſſere omēs adytis ꝛc. Iste est versus ꝟgilij de q̄ sup̄ lib. ij. ca. xxij.

f Et oppidanoꝝ. id est coꝝ qui erant ab opido iliogo Adhuc autem melioꝝ partium ꝛc. Hoc dicit q: syllа habuit iusticiam in persequendo marium. vt supra dixi. licet postea sit nimis abusus sua potestate.

h Ciues illiꝰ vbis scz iliū quā p̄us vocauit oppidū.

i Contra parricidam. id est contra fimbriam quem parricidam vocat. quia vt sup̄ dictū est consulez qui est quasi pater patrie interfecit.

k Deseruerunt dij adulteros. id est troianos qui rapuerunt helenam vxorem menelai. ꝛ patz q̄ aug. loquitur hic ironice.

l Aut si displicebat ꝛc. Hic excludit quandā respōsiōem que dari posset. posset em̃ dici q̄ pars syllе nō placuit dijs. ꝛ ideo nō deseruerūt illum. Sed contra hoc arguit aug⁹. quia multa bona dij p̄nunciauerunt

los euentus habuit. Quid q̄ melius[b] ciues illius vrbis facere potuerūt? q̄d honestiꝰ? q̄d fidelius? q̄d romana pentela dignius q̄ meliori causę romanoꝝ ciuitatem fuare: ꝛ [l]cōtra parricidā romane rei[i] publice portas claudere? At hꝫ eis inq̄ntū exitiuz versum sit: attendāt defensores deorū. [k]Deseruerūt dij adulteros: iliiq̄ flāmis grecoꝝ reliquerūt: vt ex eius cineribꝰ roma castior nasceret. Cur ꝛ postea deseruerūt eandez ciuitatez romanis cognatā: nō rebellātē aduersus romā nobilē filiā: p̄ iustioribꝰ ei⁹ p̄tibus fidem p̄stantissimā pyssimāq̄ seruantē: eāq̄ delendaz reliq̄rūt: nō grecoꝝ viris fortibus: p̄ viro spurcissimo rōanoꝝ. [l]Aut si displicebat dijs ilicā p̄tiū syllanoꝝ cui seruantes vrbem miseri portas clauserāt: cur eidē sylle tanta bona p̄mittebāt ꝛ p̄nūciabāt? An ꝛ hic agnoscunt adulatores feliciū: potius q̄ infeliciū defensores? Non g̃ iliū etiā tūc ab eis cū euerteret desertuz est. Mā demones ad decipiēdū semp vigilantissimi q̄ potuerūt fecerūt. Euersis q̄pe ꝛ incensis oñibus cū oppido simulacris: solū minuere si-

g Adhuc aūt melioꝝ ptiū ciuiliū sylla dux fuit: adhuc armis rēpublicā recupare moliebat: horū bonoꝝ initioꝝ nōdū ma-

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ꝓpnisserūt sylle. vt supdictū fuit libro. ij. ca. xxiiij.

m Scribit liuius. id est titus liuius in aliquo libro suo quē nō vidi. qz vt alias dixi. tres decades eiꝰ vidi nec qđ hic allegat de liuio ponit annecus florus eiꝰ abbreuiatorum aliquo libro tñ ab ipso abbreuiato. facit aūt mentionē de simulacro minerue q̄ est dea sapiētie ꝛ vocat alionoie pallas. de cuius etiā simulacro aliqua dixi supli. j. ca. iiij. sz vtrū fuerit illud idem de q̄ fit hic mentio. ꝛ hic dubium est.

Eneid. 2.

n Dij patrij ꝛc Iste est ỹsus virgilij li. eneidos. ꝛ vult dicere hūs aug. q̄ ideo fuerit simulacra aliox deox potius q̄ minerue cōbusta cū ciuitate ipsa ne posset vere dici dij patrij quoruz sempꝛc. Jō vero simulacrū minerue fuit ꝓmissum a demonibꝰ fuari. vt pateret falsitas versus virgilij. ij. eneidos. Excessere oēs. s. dij adytis arisq̄ relictis. nā exemplo q̄ illud simulacrū fuit saluuz ꝓtz q̄ dij ibi fuerūt pñtes q̄ saluauerūt illud. cū alia saluare nō erant permissi.

mulacrū sub tanta ruina tēpli illius vtm scribit liuius integrū stetisse phibeꝝ. Mō vt dicereꝝ. n Dij patrij q̄z semp sub numine troia c̄. Ad eoz laudē: ꝑ ne dicereꝝ. Excessere oēs adytis arisq̄ relictis: dij. Ad eoz defensionē. Jllō eūm posse ꝓmissi sunt: non vñ ꝓbarenꝝ potētes: ꝑ vñ pñtes quincereꝝ. La. VIII.

a d Jis itaq̄ iliacis post troie ipsius documētū: q̄ tandē prudentia roma custodienda cōmissa ē. Dixerit q̄spiā iā eos rome habitare solitos qñ expugnāte simbria cecidit iliū. Tñ q̄ stetit minerue simulacz: Deinde si apō romā erāt qñ simbria deleuit iliū: fortasse apō iliuz erāt qñ a gallis ipsa roma capta ꝛ incensa est. Sz vt sunt auditu acutissimi motuq̄ celerrimi: b ad vocē anseris cito redierūt: vt saltē capitolinū collē q̄ remāserat tuereꝝ. Cetez ad alia defendēda serius sunt redire cōmoniti. sed de sabinis. tamen ipsum ꝓpter suam famam magnam de iusticia ꝛ religione elegerunt. Jste ꝙo numa sic electus vidēs q̄ sine legibus regnū stare nō posset nec posset circa leges dandas insistere nisi pax esset in vrbe. stati in ꝓncipio regni sui fecit in circuitu pacē quā ꝛ habuit toto tēpe regimis sui. xliij. annis. fm eutropiū. tñ ipse mortuus est. xlj. anno regiminis sui. sacra aūt pacis ꝓstituit tēplū ꝙo tano cuiꝰ clausio significaret pacem ꝛ apertio bellum. ꝛ clausit portas illius tēpli. quo facto totus vacabat legibus cōdendis ꝛ sacris instituendis. ordinans scz aliquos deos in ciuitate ꝛ tradēs modū colēdi eos ꝛ circa ceremonias ꝛ sacra huius occupauit maiorem partem vite sue. Eo ꝙo mortuo successit sibi in regno tulꝰ hostilius q̄ statim aperuit templuz iani ꝛ bella reparās totus rebus bellicis dabꝰ erat ab illo ꝙo tempe vsq̄ ad octauianū augustū sub q̄ natus est xp̄us tñ fuit semel clausum scz post ꝓmum bellum punicū sub consule tito manlio. Tempe vero augusti quiescente vrbe a plūs postēq̄ ab ipo victꝰ est antonius. iterū clausum fuit. ꝛ p̄sequens a morte nume pompilū vsq̄ ad augustū nō habuerunt romani pacem. nisi vno anno nec ante numā habuerūt quia romulus ꝛtinue bella gessit. De iano cui numa templū fecit est sciendū q̄ ipse regnauit in monte ianiculo. q̄ est modo infra vrbem ꝓ parte ꝛ in partibus vicinis eo tempe quo saturnus expulsus a filio suo ioue decreta venit in partes illas. ꝛ quia saturnus docuit vineas colere ꝛ ciuiliter viuere. ideo receptus est a iano in socium regni. iano vero deificato attribuebant ei omnē potestatem claudendi ꝛ aperiendi. ꝛ iō constituit sibi numa templū quod voluit ꝓ diuersis temporibꝰ claudi ꝛ aperiri. ꝛ voluit q̄ tpe pacis clauderet fm ouidium libro ꝓmo de fastis vt par ipsa q̄si inclusa maneret apud romanos. aperiri ꝙo voluit tēpore belli. vt oēs milites qui ad bellum erierant incolumes reciperent reuertentes. Fuit aūt numa rex creatus fm eutropium eo tempe quo regnabat apud

a Ji etiā numā C. IX. d pompiliū successorē romuli adiuuisse credūt: vt toto regni sui tpe pacem hꝫet: ꝛ iā portas q̄ bellis patere assolēt clauderet: eo merito. s. q̄ romanis mīra sacra ꝓstituit. Jlli ꝙo hoī ꝓ tāto ocio gratulādū fuit: si mō id reb⁹ salubrib⁹ scisset ipendere: ꝛ pniciosissima curiositate neglecta: deū vez vera pietate pquirere. Nunc aūt nō ei dij ꝓtulerūt illud ociū: ꝑ eū minus fortasse decepissent si ociosū mīme repulsent Quāto eīm minus eū occupatū inuenerūt: tanto magis ipsi occupauerūt. Mā q̄d ille molitus sit: ꝛ q̄bus artib⁹ tales deos sibi vt illi ciuitati cōsociare potuerit: varro ꝓdit Mō si dño placuerit: suo diligentius disseream loco. Modo aūt q̄ de bñficijs eoz q̄stio est. magnū bñficiū ē pax sed dei vere beneficium est plerūq̄ etiam sicut sol: sicut pluuia vitaq̄ alia sbsidia sup

iudeos ezechias. de quo dicet infra li. vñ. ca. xxxiiij.

a Nrñdent q nisi ꝛc. In ꝫ ca. reprobat Au. X
a augꝰ. inchetudinē romanoꝝ pbans q magꝭ fu
isset eis expediens par ꝗ bellū. Et pmo pbat
q par fuisꝫ ꝓponēda augmēto imperij. Secdo ibi. sꝫ
plane p tātis ꝛc.

Ostēdit q in pn/
cipio poterāt ex/
cusari a bellis. q
vt videt ipsi ha/
buerūt iustā cām
bellandi sꝫ ad re
pellendū hostes
inuadētes. Ter/
cio ibi. sꝫ regnan
te numa ꝛc. ondit
q in prāte hoim
ē magꝭ par ꝗ de/
oꝝ scu dcmonū.

b Idonea ꝺo
cā ꝛc. vult dicere
augꝰ. q nō ē ido/
nea cā q ideo sit
regnū inchetuꝫ vt
sit maius. loquit
cñ aug. affirma/
tiue ironice. ꝛ sc̄
sus est negatiuꝰ.

c Salustiꝰ ybi
ait sꝫ in plogo
catilinarij. ꝛ sunt
ꝺba salustij ab il/
lo loco. igit in in
tio reges ꝛc. vsq
ibi exclusiue An a
vr tā multum ꝛc.
vbi videt dicere
salustius q pmū
nomē iperij fuit
nomen regis. s. a
regendo dicti. p b
pter ꝫ accepit pri/
mo hō sup boicꝫ
imperiū. i. prātē
vt regeret Et tūc
reges erāt diuer
si. id est diuersi/
mode se habētes
ꝛ occupātes. naꝫ
vna ps. i. aliq ex
ercebant ingenū suū studio. s. et disciplina. alīꝫ ꝺo ex
ercebant corpus. s. venationibꝫ vel alīꝫ modis q ꝫ
nō apparuit aliquā cupiditatem esse cām exercitij.

d Virgilius detestat sꝫ li. vij. eneidos. vbi virgili
us post cōmendationē rpis qō fuit sub saturno q sic
dixi in p̄cedēti ca. regnauit in italia cū iano. a q̄ satur
no etiā italia q̄ndā saturnina ē dicta. Dicit ꝫ q illa p
speritas ꝛ innocētia vite būane duravit deterior do/
nec paulatim ac decolor etas. i. male colorata ꝛ de for
mis ꝛ belli rabies ꝛc.

e Sed plane ꝛc. Dic pōt
excusationē bellorꝝ q romani in p̄ncipio cōtra finiti/
mos gesserūt qꝛ videt ad ꝫ coacti ꝓpter importunita
tē vicinorꝝ q ipsos bellis impetebāt. Et ad ꝫ inducit
ꝺba salustij q̄ ꝺnt in p̄ncipio catilinarij. vbi dicit hec
verba. Urbem romam condidere atq̄ habuere initio
troiani. Qui enea duce pfugi sedibus incertis vaga
bant. Cūq̄ bis aborigenes genus būanū agreste sine
legibꝰ sine impio
liberꝫ atq̄ solutū
bi postq̄ in vna
menia cōuenere
sꝫ troiani ꝛ ab/
origines. dispa/
ri genere. dispa/
ri lingua alio mo Salu. in
re viuētes (mare cat.
dibile ē mēoratu)
q̄ facile coaluē/
rūt. Et post ime
diate salustiꝰ dic
sic. sꝫ postq̄ res
coꝝ sꝫ romano/
rū ciuibꝰ. vl fm
aliaꝫ lrām legibꝰ Eneid. g.
(est ei vtraq̄ lra
bona) moribus.
agris aucta. satꝭ
pspa. satisq̄ ꝛc.

f Igitur reges
ꝓpliq̄ finitimi
bello cēptare sup
plere romanos. et
ponit hic infinit/
tiuus modus p
indicatiuo sꝫ cē/
ptare p cēptaue/
rūt. sicut ꝛ in sc̄
quētibꝰ. ꝛ est an/
tiquus modꝰ lo/
quēdi q̄ sꝫ titus
liuius satꝭ cōuer
loquit. vel subin
telligit ibi cepēt
ta q finitimi ce/
perunt temptare
pauci ex amicis
auxilio esse. i. fu/
crūt. nā ceteri. i.
aliqui amici me/
tu pculsi. i. pauſsi
Et dōra pcellēdo.

g Longe a piculis aberant. i. nō assuerūt romanis
vt auxiliarent eis in periculis suis ꝓpter merū potē/
tie aduersariorꝝ. b At romani domi militiq̄ in/
tenti tam circa res domesticas curandas vt habērēt
vnde possent esse ꝛ domū suā sustentare. quia ꝓꝫ
stipendijs in p̄ncipio militabant. ꝫ etiam intenti re/
bus militaribus. ſſam statim quādo vacabat eis re
dierūt de bello domi. vt domus suę curam haberent.
vnde dicit festinare. id est festinabant parare. s. que
nondū erant parata ꝓ domo ꝛ p bello. idem cñ tunc
fuit agricola ꝛ miles. i Alius alium horrari. id ē
horrabant. hostibꝰ obuiā ire. libertatē patriā parcn/

re: ꝫ q̄nto grandioribus mē/
bris: tāto maioribus agitari
malis? Quid aūt mali eēt ac
nō potiꝰ plurimū boni: si ea
tpa pdurarent q̄ pstrinxit sa c
lustius: vbi ait. Igit in initio
reges (nā in terris nomē im
perij id p̄mū fuit) diuersi: ps
ingeniū alij corpus exerce/
bant: etiā tū vita hoim sine
cupiditate agitabat: sua cui
q̄ satis placebāt. An vt tam
mltū augeret iperiū debu/
it fieri qꝺ virgilius detestat d
dicens. Deterior donec pau
latim ac decolor etas. Et bel
li rabies ꝛ amor successit hū/
di. Sꝫ plane p tantis bellis e
suscepti ꝛ gestis iusta defen
sio romanoꝝ ē: qꝺ irruētiꝰ
sibi ip̄portune inimicis resiste
re cogebat: nō auiditas adi/
piscendę laudis būane: ꝫ ne
cessitas tuendę saluti ꝛ liber
tati. Ita sit plane. Nā postq̄
res coꝝ sicut scribit ipse salu
stius legibus: moribꝰ: agris
aucta: satꝭ pspera satisq̄ pol
lens videbat: sicuti pleraq̄
mortaliū hūc: inuidia ex opu
lentia orta est. f Igit reges f
ꝓpliq̄ finitimi bello eos tem/
ptare: pauci ex amicis auxilio
esse. Nam ceteri metu pculsi
g longe a periculis aberant. g
b At romāi domi militiq̄ i/ b
tenti festinare: parare alius i

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

telsch tegere armis. s. ptegere armis. k Post vbi ꝛc. vba aũt ista decenk his artib roma creuit. nõ sũt salutij sz au gustini p qbo bz salustꝰ sic. Impiũ legitimũ regiũ iperiũ nomẽ bre. l Sz regnãte numa ꝛc. hic oñdit. b. aug. q pax ẽ magꝭ in ptãte boim q̃ demonũ. nec ẽ in ptãte demonũ nisi q̃tum eis a supioꝝ ptãte pmittit. ꝛ fundat se sup illa pace q̃ toto tpe nume pompilij durabat. de q̃ in pcedenti ca. Et de illa querit si erat a dijs. cãm. s. eius ꝛ modũ. vtrũ ne tunc aliq romanos impeterent vel non. Si sic q̃ alijs eos impetẽtibꝰ. ꝛ nõ ecõuerso romanis bellãtibꝰ facta est pax absq̃ h q̃ inimici eoꝝ vllo martio. i. bellico ipetu terrerẽt. q̃ eisdẽ modis qbꝰ tunc fuerunt hostes sedati. poterãt dij eos semp sedatos renuisse vt porte iam de qbus in pcedenti capꝭo dictũ ẽ sp

aliũ hortari: hostibus obuiã ire: libertatẽ: patriã: parẽtes q̃ armis tegere. k Post vbi picula vrute, ppulerũt socios atq̃ amicis auxilia portabãt magisq̃ dandis q̃ accipiendis bñficijs amicicias pabãt Decenk his artibꝰ roma creuit. l Sed regnãte numa: vt tã longa pax esset vtꝝ irruebant improbi: bellaq̃ tẽptabant: an nihil eoꝝ fiebat: vt possz pax illa psistere: Si dñi bellis etiam cũ roma lacesse bak: nec armis arma obuia ferebank: qbus modis agebak vt nulla pugna superati nullo martio ipetu territi se darẽk inimici: his modis sp ageret vt sp roma clausis ianni portis pacata regnaret: Qꝝ si in ptãte nõ fuit: ñ q̃ roma pacẽ habuit: q̃ diu dij eorũ: h̃ q̃ diu hoies finitimi circũq̃q̃ volueꝛt q̃ etiã nllo bel

fuisset clause nec oportuitssz romanos bellasse. Si dicatur q̃ h̃ nõ fuisset possibile. ergo cum nõ sit alia causa possibilitatis nisi voluntas alioꝝ qui noluissent a bellis cessasse. sequik q̃ bellũ vel pax nõ fuerit in potestate demonũ. sed magis dependet a volũtate boim ꝛ tam bellum q̃ pax sunt fm volũtatem boim ꝛ nõ demonũ. Et hic notandum est q̃ beatus augꝰ. nõ videk arguere ad aliam prem diuisionis. quã in principio sue rationis posuit. Et causa est. quia si dek pars illa s. q̃ pax illa pmansit tanto tempe. quia nullus erat q̃ eos impeteret. statim apparet ex dictis q̃ tunc magis est ꝛcedẽdũ q̃ pax illa dependeat ex volũtate boim q̃ nolebant eos impugnare. Et sciendum q̃ sicut dicit titus liuius libro ꝓmo de origine vrbis. cũ finitimi romanoꝝ cernerẽt numã sacris deditum. ceperũt habere romam in reuerentia tanta q̃ nefas reputabãt eaz armis impetere. m Nisi forte dij tales ꝛc. Hic ostẽdit quõ in potestate demonũ sit aliquo modo pax ꝛ bellum. ꝛ quõ possunt vni homini vendere. id est p seruitio eius debito concedere illud q̃ est in potestate alterius hois velle aut nolle. nam ipsi possunt terrere homines ne bellent. ꝛ excitare homines ad bellãdum si permitterank. nõ tamẽ sic q̃ possunt ipsam voluntatem necessitare. permittunk autem a deo terrere vel excitare mentes hoim. fm differentiam ꝛ qualitatem vitioꝝ quibus succũbunt. nam fm hoc sepe dẽ/

mones accipiũt potestatem super boies. Et ad telle crum istorum. sciendum est q̃ ipsi possunt si pmittantur causare passiones ꝛ motus ipsius appetitus sensitiui. q̃s vocat hic augꝰ. motus aioꝝ. ꝛ istos motus sequik cõitas boim ꝛ pcipue maloꝝ. ꝛ p ꝯs pñt si sinank causare sic

lo puocaueꝛt. m nisi forte dij m bellum. ꝛ pacem tales etiã id hoi vendere au tamen semp voluntas bois est debũt: qõ altus hõ voluit siue noluit. Interest qdem iã magis causa. q̃ vitio ppzio malas mentes q̃ diabolus eam necessitare non potenus sinank isti demões vl test. ꝛ quia etiam terrere vel excitare. Sed si a volũtate humana est q̃ sibi pertemptꝰ possent: nec aliud secretiore ac supiore ptãte cõmittit magis vl tra eoꝝ conatũ sepe aliter a minus posse. et gerek sp in ptãte hñt pacem ideo dicit augꝰ. bellicasq̃ victorias: q̃ semp Interest quidem fere p hũanoꝝ aioꝝ motus iam ꝛc.

accidunt. La. XI.

q Vas th plerũq̃ con a tra eoꝝ fieri volũtatem: nõ solum fabule multa mentiẽtes: ꝛ vix veri aliq̃d vel indicantes vel significãtes: sed etiam ipsa romana ꝓfitek historia. Neq̃ em̃ aliunde apollo ille cumanꝰ cuz aduersus acheos regẽq̃ aristonicũ a romanis bellarek. quatriduo fleuisse nũciatus

La. XI.

a Vas tamen pleq Vas ta/ rũq̃ ꝛc. In hoc ca. ostendit beatus augꝰ. q̃ pax ꝛ bellicevictorie sepe ꝓueniunt ꝓtra volũtatem demonũ. ꝛ ꝓmo ꝓbat hoc per veritatem historicam expressam secũdo ibi. vnde

hõ vsq̃quaq̃. ꝓbat idem q̃ veritatem fabulis velatã Quantũ vero ad veritatem historie. sciendum est q̃ romani post secundũ bellum punicũ. habuerũt ꝓtra philippũ regem macedonie bellum q̃ vocatũ est bellum macedonicũ. nec fuit philippus iste pater alexandri magni. sed alius cuius filius erat ꝑses de quo hic fit mentio. victus est aũt philippus ꝛ subiugatus et fideliter se habuit ad romanos. q̃ mortuo ꝑses filius eiꝰ cepit rebellare. ꝛ bellũ. s. macedonicũ scõm mouere ꝓtra romanos. q̃ ꝛ ipse etiã victus ẽ ꝛ romã ductꝰ ꝛ etiã eodẽ q̃si tpe liꝛ pax añ. bellũ habuerũt romani ꝓtra antiochũ regẽ syrie. quẽ etiã vicerũt. ꝛ sibi leges imposuerunt vt volebãt. Post h̃ ꝑo modicũ attalus filius eumenis rex asie moriens. pl̃m romanũ sui regni testamẽto reliq̃t heredẽ. ita q̃ testamẽto regnũ asie minoris adiecrũ est romanis. Huic aũt attalo frater erat noie eumenes amicus rõanoꝝ. q̃ filiuz habuit ex ꝛcubina noie aristonicũ. de q̃ hic fit mẽtio. iste aristonicꝰ mortuo attalo vẽdicauit sibi regnũ asie ꝛ achaie. q̃ achaia dicũk achaici seu achiui seu achei q̃ idẽ sunt. Iste g̃ ꝛgregato magno exercitu cũ romanis bellũ habuit ꝛ victus ꝛ captus romãq̃ ꝓductus ibidẽ iussu senatus strangulatus ẽ. huiꝰ g̃ mortẽ sicut narrat augꝰ ꝓuidens apollo cumanus. i. q̃ cume q̃ est ciuitas campanie colebak ꝛ oluit ꝛ fleuit. q̃ ꝛ antiochũ ꝓuidens ꝛ ꝑsen vincendos fleuerat. optauerat cñ q̃ isti oẽs ro

manos vicissent. Flerus aũt eos ideo pnũciauit grecis malũ. qz cumani fuerũt colonia grecoz. i. ondã greci fuerant. t de grecia venerãt ad incolendũ locũ illum. qbus eo tpe q sicut apollo essent subiecti romanis. t qsi latini effecti. venientes aũt de grecia secũ tulerant statuã apollinis quã in grecia colere soliti fuerant. vñ cum fleuissent. aruspices minus periti credebant q pnũciasset malũ romanis. t iõ volebant eum in mare precipere nisi senes cumani resistissent. Supstitiosi aruspices opositũ int pretati sunt.

b Nam camillam diana doluit apud virgiliũ. de qb narrat virgilius vij. libro eneidos q cũ camilla que erat regina volscoz p pte regni rutiloz pugnasset fortissime pte enee. qdam noie Aruns hasta p cutiens interfecit eaz. qõ diana id est luna quasi

Duana. q. nocte t die lucet sic dicta. videns ingemuit eo q cultrix eius fuerat. t cõminata est se velle vindicare morte suã morte illius q eam interfecit. c Et pallantẽ moriturz tc. Iste pallas fuit filius euandri regis arcadie. quẽ euandrũ hercules rediens de hispania vindicauit de caco q boues herculis furatus fuerat t euandri animalia sepe rapere solebat. nã hercules cacũ interfecit. pter qõ ab euandro honorifice susceptus est. pallas ño a pre suo missus postmodũ vt enee ferret auxiliũ cõtra turnũ. cũ turnus sibi obuium in bello habuisset orauit herculem tam deificatum t mortuũ vt eũ faceret victorẽ de turno. Confidens de hercule pter amicitiã quã habuit ad patrẽ suũ sicut dicit virgilius sic. Audit alcides. i. hercules iuuenẽ. id est pallantẽ magnũqz sub imo corde pmit gemitũ. s. hercules lachymasqz effudit manes. Et addit virgilius q hercules pdixit sibi q interficiendus erat a turno. nec aliter esse poterat. tñ morte suã vindicaret eneas interficiendo turnũ. De isto pallante q fm virgilium lancea vulneratus erat in pectore. narrat vincentius in speculo historiali li. xxvj. q tpe heinrici secũdi imperatoris vicz circa annũ dñi. M. luũ. corpus eius rome integrũ est inventũ. Victus aũt vulnerq iõ in medio pectore turnus fecerat q tuor pedib cuz dimidio mensuratus est. Corpus ño muro applicatũ sua magnitudine menia vicit. ad cuius caput accensa lucerna repta est q nõ potuit extingui donec qdaz stilo sub flãma fecit foramen t sic aere subintrante euanuit.

Cuius epitaphiũ sic inuentũ est. Filius euandri pallas quẽ lancea turni militis occidit morte suo tacet hic d Nec troiani nec lauinienses ab ipso enea tc. hic notandũ est q postq̃z ilium ciuitas metropolis troia noz fuit sub laomedonte patre ptami murata non stetit nisi quo tẽpe. qz mor tpe ptami subuersa e. tñ aũ laomedontẽ fuit regnũ troianoz̃ etiaz sub b noiena troia dicta est a qdaz q troos ductus est. t regnabat in tra ista bũ aũ laomedontẽ. In hystoria francoz dicit q tẽpe ayot iudicis edificata est troia. t stans. clxxv. annis tpe lapidõ capta est. De regno lauinienti sciẽdũ est q enee veniẽti in italiã rex latinus dedit ei vxorẽ filiam suam vroxẽ q lauinia dicta e. Lõdidit ño eneas ciuitatẽ quaz a lauinia vroze sua lauinium noiauit vbi regnauit tribus annis. t postea filius eius Julus ascanius annis. xxvij qõ regnũ vocat hic augs. lauinien se. deide translatuz est in albã vbi regnatũ est sub. xij. regib vsqz ad romulũ exclusive nõ cõputato numitoze. q si annumerentur alijs erũt. xij. de qbo augs. in fra libro. xvij. ca. xxj Dic est tñ aduertendũ q licz augs. vocat b regnũ lauinien se. tñ idẽ regnũ vocat ab historiographis regnũ latinoz. vocat vero augs. regnũ lauinien se a ciuitate in qua regnabat. Sed regnũ latinoz dicit a populo cui rex pcrat. t ideo qbus regnũ lauinien se dicat pauc durasse. qz lauinũ a modico tẽpe fuit caput regni. tñ regnũ latinoz tribus. xx. regũ fm eusebium duravit quoz pmũ dicit fuisse eneã. t vltimũ amulũ fratrem numitoris q fuit auus romuli. postea ño condita roma latini vocati sunt romani. t cessauit regnũ latinorũ sub illo noie. t bene ante vt dicit aug. in fra li. xviij ca. xx. nam alba condita. dicũ est regnũ albanoz. qbus apud historicos vocat regnũ latinoz vsqz ad tpa romuli. e Siue q cũ romulo tc. Hoc dicit q romulus aliquos deos rome posuit. de qbo etiã beatus augs. in fra libro. xij. ca. xxiij. facit mentionem. f Siue qsqz alba euersa tc. Dic sciendũ est q sic narrat titus liuius de origine vrbis libro pmo ciuitatez q longa alba dicta est ordidit ascanius filius enee. xxx. anno postq̃z pr̃ suus lauinũ ordiderat in q regnauit ascanius postq̃z lauinũ dimiserat lauinie q fuit mr eius fm aliquos. vl nouerca fm alios. In ea etiã ciuitate regnauerũt latini reges vsqz ad romulũ vel vltra. cõ/

similib mores demonũ describunt carminibus poetarũ. b Nã camillã diana doluit b apud virgiliũ: c t pallantem c morituz hercules fleuit hic fortassis t numa pompilius pace abũdans: q qdonante nesciens: nec req̃rens: cũ cogitaret ociosus: qb nã dys tuendã romã salutẽ: regnũqz cõmitteret: nec vez illum atqz eos potentẽ sũmũ deũ curare opinaret: ista terrena atqz recoleret troianos ños quos eneas aduexerat: d nec d qz troianũ: neqz lauinien se ab ipo enea pditũ regnũ diu ꝓseruare potuisse: alios pauidẽdos existimauit: qs illis portibus: e siue q cũ romulo tã e romã trãsierãt: f siue qsqz alba euersa fuerãt trãsituri: vl tãq̃z fugitiuis custodes adhiberet: vel tãq̃z inualidis ad

Alba longa Troia

stat eñ q ĩ ea regnatũ ẽ siue appellarek regnũ latinoꝝ siue albanoꝝ vsqꝫ ad tps tulli regis romanoꝝ q̃ successit nume põpilio sicut numa romulo. Jpe vo ꝓpẽ pfidiã albanoꝝ quã eis obiecit tullus ciuitatẽ illã subuertit. q̃ steterat. cccc. ãnis fm titũ. ⁊ de ciuibꝫ albanis aurit vbẽ feĉ eñ eos venire romã ⁊ ibabitare mõtẽ celiũ quẽ vbi adtecit. Jpi vo albani sic trãslati dos suos vt dicẽ b aug⁹. secũ romaz trãstulerũt. vñ dicit b aug⁹. q dꝫs ille q̃s romulus ĩ vbẽ trãstulit. ⁊ q postmodũ etiã ō alba cuersa trãsiturit erãt nũa de os alios addidit

iutores.

a n

Ca. XII

[a]Ec his sacrĩ tũ roma digta ẽ eẽ ꝓtẽta q̃ tã mꝛta illic põ

b pli⁹ ?stituerat[b] Nã ipi⁹ sũmũ tẽplũ nondũ habebat iouis. Rex q̃pe tarq̃nius ibi capi

c tolĩũ fabricauit Esculapius ãt ab epidauro abiuit romã vt pitissim⁹ medic⁹ ĩ vbe nobilissima artez gḟiosi⁹ exerce

d re[d] Aliã ãt deoꝝ nescio vñ

q̃ vel custodirent alios p̃dictos tanq̃ fugitiuos vl iuuarẽt saltez tanq̃ inualidos. q. d. si alij dñ fuissent satis ualidi vel voluissent remanere. frustra putidisset ipe numa de pluribus

Ca. XII.

a n Ec his sacrĩ ⁊c. In b ca. oñdit btũs aug⁹ quã ta sit cecitas romanoꝝ qui fm q̃ roma creuit fm hoc etiã aurerunt numerũ deoꝝ. ⁊ primo ostendit quõ multiplicauit deos. scõo ibi. sub hoc ergo ⁊c. declarat vanitatem errorꝫ eorũ. b Nam ipsius sũ mũ templũ ⁊c. hic sciendũ q̃ duo crãt tarquinij reges romanoꝝ sez tarquinius priscus ⁊ tarquinius superbus qui fuit vltimus rex romanoꝝ. de quo fit hic mõtio. Iste eñ sicut narrat titus liuius de origine vrbis li. j. postq̃ rebus bellicis finẽ imposuerat. conuertit ad res vrbanas aĩm suum. Et in primis statuit edificare templũ iouj in monte. q̃ primo fm iustinum libro xliij. vocatus est saturnius. q̃ saturn⁹ locũ illũ inhabitauit. postea mons tarpeius dictus est. cũ aũt fodẽrent ibi fundamẽta tẽpli inuentũ est sub terra caput hois cum facie integra. a quo mons ille q̃ infra vbez est. dictus est mons capitolĩ. ⁊ etiã templũ illud capitolĩũ vocatũ est. qõ iouis summũ tẽplũ vocat hic beatus aug⁹. ⁊ merito. q̃ dicit tit⁹ liuj⁹. q̃ opus illi⁹ tẽpli ita sumptuosũ erat ⁊ magnũ. q̃ magnificẽtia romãnũ q̃ fuit tpe augusti sub quo dñabak fere toti orbi vix potuit illi aliquod equale facere. c Esculapius aũt ab epidauro ⁊c. Esculapius fingit deus medicine Epidaur⁹ fm eutropiũ est ciuitas q̃ mõ vocak Dyrrhachiũ. q̃ vero roma fuit maior ciuitas q̃s epidaur⁹ ẽ ambuit rome esse vt dicit aug⁹. De aduectõe aũtẽ ei⁹ romã dicit tit⁹ liuj⁹ de vrbis origine li. v. in fine. q̃ cũ roma graui pestilẽtia laboraret que tanta fuit vt ꝛ ãnus ille. s. ccccly. ab vrbe ꝺdita in multis let⁹ esset. tñ vix ad vnj⁹ mali suffecit solãtiũ pestilẽtie. s. vrbẽ vacuatis. tã q̃ ad boies q̃s etiã quo ad agros. Jgit ꝺsuluẽt libros sibylle de remedio. ⁊ inuentũ est q̃ esculapi⁹ de epidauro romã afferend⁹ esset. Idẽ etiã narrat oro sius li. iij. De hoc vero narrat titus liuius li. xj. ab vrbe ꝺdita. ⁊ valerius li. j. q̃ tribꝰ ãnis continuis vrbs afflicta fuit graui pestilentia. Missi ergo sunt ꝓ remedio legati ad accersiendũ de epidauro esculapiũ. q̃ Esculapius deus medicine

venirẽt ab epidaurijs ducti fuerũt in tẽplũ esculapij. qõ q̃nq̃ nullibus passuũ ab epidauro distabat. ⁊ ecce serpens q̃ q̃nq̃ licet raro ab epidaurijs visus fuerat. nũq̃ tñ sine bono ipoꝝ visus est. propter qõ etiã in modũ esculapij venerati p ptes vbẽ clarissimas leuit trac

nata p̃nestinũ mõtẽ insedit. Indignũ ei erat vt cũ ei⁹ filius iã colli capitolio p̃sideret adhuc ipa i loco ignobilitari tarẽt: Que tñ si oim deoꝝ mr ẽ: nõ ẽ secuta solũ romaz q̃sdã filios suos: vez ⁊ alios p̃cessit etiã secuturos. Abiroꝝ sanẽ si ipa pepit cynoce- e phalũ: q̃ longe postea venit ex egypto Vtrum etiã dea f febris ex illa nata sit: vide-

tu repe cepit tri duoq̃ ꝺspect⁹ ẽ haud dubiã añ se appetite clarioris sedis alacritatez ferẽs. vnde ad nauẽ romanã p rexit ac nauẽ cõscẽdit. vbi vnius ligati tabernaculũ erat ibiq̃ quieuit. Cũ vo nauigando. Enaum peruenissent. serpens qui vbiq̃ ĩ nauigio romanserat ad terram dilapsus est. edem esculapij que ꝓpe erat intrauit. ⁊ ibi tribus diebꝰ remansit. Dato sibi cibo. postmodũ vero ad nauẽ reuersus se romã ad vehendũ pbuit. ibi in ripã tyberis egressus ĩ insulã vbi templũ dicatũ fuit esculapio trãsnatauit. ⁊ cessauit pestilentia a romanis. Idẽ narrat ouidius li. xv. metamorphoseos. Vocat⁹ est aũt serpens ille in cui⁹ specie venit esculapi⁹ fm papiã epidauri⁹. q̃ de epidauro ciuitate venit. Et est b aduertendũ ꝓpt libꝝos sibylle de q̃bus hic fit mentio. q̃ cũ fuerint de sibylle vates famose. sibylla de qua fit hic mentio fuit sibylla cumea dicta amalthea. ō q̃ dicit Jsidoꝝ li. viij. etymologiaꝝ. q̃ ipa nouẽ libꝝos attulit tarq̃nio pꝰco regi romanoꝝ quinto. in quibꝰ erant descripta romanoꝝ ?scripta. dicta vero est cumea a cuma ciuitate campanie. cui⁹ sepulcrũ adhuc in sicilia manet. Dec isidoꝝ. A. Gellj⁹ vero li. j. narrat q̃ anus q̃dã incognita ad tarquinũ regẽ supbũ adẽt nouẽ libꝝos ferẽs. quos cẽ dicebat diuina oracula. cosq̃ dicebat vendere velle. sed cũ iudicio regis p̃cij excessiuũ peteret. ab ipo irrisa ẽ Tũc illa igne coã rege facto tres ex illꝝ libris cõbussit interrogãs si reliquos ẽdẽm p̃cio vellet emere q̃ dixit anũ illã delirare. que statim tres alios cõbussit. interrogãs regẽ de tribꝰ residuis libris sicut de sex fecerat. q̃ mulieris videꝰ ?stantiã. tres libꝝos emit nonminori p̃cio q̃s pertum erat de oibus. Mulier vero illa postmodũ a rege digressa nunq̃ cõparuit. libri vero tres illi appellati sunt sibyllini. ⁊ in sacrarium ?diti sunt. ⁊ ad eos q̃si ad oraculũ q̃ndecim viri adeũt. cũ dij ĩmortales publice ?sulendi sunt. Dec ex. A. gellio. Et idẽ in sũma narrat solinꝰ capitulo de sibyllis.

d Mater aũt deoꝝ ⁊c. de hoc notak. s. ca. xxx. li. j.

c Si ipsa peperit cynocephalũ. dictum est supra libro. ij. capitulo. xiij. f Vtrum etiã dea febris ⁊c. Nota de ista supra libro scõo. capitulo. xiij. De ista vero dicit hic augustinus q̃ esculapius ꝓnepos matris deorũ habet videre si dea febris processerit ab ipa q̃ esculapius cum dicak deus medicine ipse habet de febre curare ⁊ iudicare vnde proueniat ⁊ habeat originem. Dicitur autem esculapius pronepos matris deorum. quia cybeles mater deorum genuit Jouem.

er iuppit̄ appollinē. appollo vero esculapiū g De/ am ciuē romanā rē. p rāto dicit febrē ciuē romanā. q; ipa nō fuit aliunde adducta. sic̄ berechyntia mat̄ deor̄ rsic̄ esculapi⁹. sz solū a romanis est ip̄a dr̄ificata

b Sub b̄ tot deor̄ rē. scādū ē b; romāi ita multi/ plicauerūt deos i vrbe. q; vix erat alicui d̄ i vrbe cui nō attribuissent de/ os p̄rios rq̄sdā fecerūt celestes. id ē in celo habi/ tātes. sic̄ iouez r multos alios. q̄sdā terrestres. sic̄ faunū r picū celi bē r hmōi. q̄sdaz ifernales sic̄ plu tonē. febrē. pallo rē r furias. q̄sdā ꝓo aḡticos. sicut neptunū deū ma ris. r nymphas siue musas fecq rūt deas aquarū i r illas distinxerūt ſm diuersitatem aquaz. Nām nymphas marinas dixerūt naiades. nymphas fontanas amadriades cāpoz napeas. montiū oreades. siluaz dryades. Nec suffecerunt aliq̄ nymphe dū adwaq̄s vl̄ trib. sed cuilibet fōti. cuilibet fluminū dederāt ꝓpriā. Et in ter deos posuerūt vtrūq; serū. sic̄ saturn⁹ est masculꝰ r berecyntia femia r vror eiꝰ. Sil'r iuppit̄ masculus r iuno femia r ꝺiunt. r sic de aliis. Varro etiā maxim⁹ inf deos auctor. in rebꝰ diuinis q̄sdā ponit deos certos. s. quoz origo r approbatio certa est. quosdā vo incertos q opositū. vt ꝑz infra li. vj. ca. iij. i Pau cas cōmemorabo rē. s. in seq̄nti ca. r ca. xiij. r q̄busdā aliis. k Excepto numa rē. de quo. s. ca. ix. r. x l Frēz romuli. de cui⁹ inf fectōe li. ij. ca. xiij. L. XIII a Uomō nec iuno q̄ cū ioue suo rē. In isto ca. i/ q cipit. b. aug⁹. tangere mala q̄ romani sūt pas si nō obstāte dr̄ēsiōe deoz suoz. r sp̄ialit̄ q cō tigerūt tpe romuli ꝺditores vrbis romāe. r tāgit duo mala. q̄z ꝑmū fuit interfectio affinū r ꝺ sanguineoz scōm fuit inf fectio sociorꝫ qō tāgit ibi. deinde ritū rē. Tāgit aūt in ꝓncipio fauorē deoz quē iactabāt se hr̄e tā iouis q̄z iunonis q̄z veneris. De iunone vo r ioue dic̄ sic. a Quō nec iuno rē. b dicit q; iuno fingit esse soror r ꝺiunt iouis. ipam vo licet q̄nq; habuisset r tratā ꝓpe iudiciū ꝑidis troiani qō tulit Ꝺ ipam p ve/ nere. sic̄ dictū fuit. s. li. j. ca. iij. tñ tā dicūt eā hr̄e favo rabilē sibi. Fingit etiā virgilius li. xij. eneidos q; q̄diu eneas r socij renuerūt nomē troianū r vocati sūt troiani habuerūt iunonē sibi aduersantē. sed postq̄z relicto illo noīe vocati sūt latini habuerūt eā ꝓpriā b Romanos rex dños rē. Iste ꝑsus ē virgilij li. j. eneidos vocati sunt aūt romani togati a toga q̄ est vestis quā antiq̄ romani vti solebāt in pace ſm papiā q̄ diuersa genera togaz distinguit. Et sicut dicit. A. gel⁹. romani primo sine tunicis toga solā amicti fuerunt.

Plutarchus Varro

rit esculapius ꝓnepos eius Sed vndecūq; nata sit non opinor audebūt eā ignobilē g dicere dij pegrinā deā ciuez b romanā Sub b̄ tot deoz p̄sidio q̄s nūcrare q̄s pōt indigenas: r alienigēas: celestes terrestres: ifernos: marios: fōtanos: fluuiales: r vt varro dic̄ certos atq; incertos: i oībusq; generib⁹ deoz sicut i aialib⁹ mares r femias Sub hoc g̃ tot deoz p̄sidio ꝓstituta roma: nōtā magnis r horrēdis cladib⁹: quales ex multis paucas cōmēorabo agitari affligiq; debuit. Nimis eīm multos deos grādi fumo suo: tāq; signo dato ad tuitionē ꝓgregauerat: qb⁹ tēpla altaria: sacrificia. sacerdotes īstituēdo atq; p̄bendo: sūmū vero deū cui vni hec rite gesta debeāt: offēderet. Et felicior q̄dē cū paucioribꝰ vixit Sed q̄nto maior facta est: silcut nauis nautas: tāto plures adhibēdos putauit: credo desperās pauciores illos sub q̄bus in cōpatōe peioris vite meli⁹ vixerat: nō sufficere ad opitulandū grāditarī sue. Prio eīm sub ipis regib⁹ k excepto numa pompilio: ō k quo iam supra locutus sum: quantū malū discordiosi ceraminis fuit: qō frēz romuli l coegit occidi. Ca. XIII

a Uomodo nec iuno q̄ cū ioue suo iaz fouebat b roma b nos rerū dños gentēq; togatā necven⁹ ipa eneadas suos c potuit adiuuare⁹ vt bono r d eq̄ more ꝓlugia mereret̄: cladesq; tāta irruit hui⁹ inopie: vt ea dolo rapent morq; cōpellerent pugnare cū socer e et misere femie nōdū ex iniuria marit̄ ꝓciliate iā pentū sāguie dotarent. at ei viceft i hac ꝓflicati ōe romani vicitates raptarum r ira d̄bellabāt inter soceros r generos q; oportuit multos occidi ex vtraq; parte. e Et misere femine rē. hoc dicit ꝓpter puellas rapras que grauiter valde tulerunt in principio iniuriam sibi facram a romanis. Dicit eīm ritus liuius libro primo de vrbis origine. q; non minor erat indignatio raptaruz filiarum q̄z parentum. Sed raptores nitebant se excusare r ascribere rorum facrum crudelitati parentū qui ipsis filias suas petentibus in vxores dare nolebant. Et sicut dicit ritus. accedebant r blandicie eorū virorum facrum purgantium cupiditate atq; amore. que maxime ad muliebre ingeniū efficaces preces sūt et sic mitigari sunt animi puellarum. Sed parentes statim post raptum filiarum cum sordida feste lacbr̄ mantes circuibant ciuitates vicinas et querelis suis eos concitabant contra romanos. Quamuis autem maior pars raptarum esset sabinensium. erant. tamē et alie rapte aliorum locorum. Primo ergo pugnauerunt contra romanos hac de causa. eminentes qui in agrum romanum magnum imperum fecerunt vastādo scilicet agros eorum. Sed dum vastando se sparsim diffunderent fit eis obuius romulus cum exercitu suo. leuiq; certamine docet vanam sine viribus iram esse. Exercitum enim fugat. Regem eorum in prelio occidit. et spoliat. et duce eorum interfecto

Eneid. i.

d Ut bono q equo more rē. b dicit. b. aug⁹. q̄ romulū r socios suos qui nō potuerūt habere vxores nisi rapēt eas dolose. vt supra dictū est. ca. xvij. li. ij. ꝓter quēra ptū secuta sī postea multa bella i ter raptores scz romanos r parē

Lucan⁹ li.j.

citatē capit. Eodē etiam tpe antemnatū exercit⁹ fines romanoꝝ iuadit. q̄s palātes. i. palā t sparsim vagātes legio romanoꝝ oppſſit t oppidū eoꝝ cepit. Sed hersilia vxor romuli p̄cibꝰ raptaꝝ fagitata orat maritū. vt pentibꝰ eaꝝ ignoscat t inciuitatē accipiat. id ē in ciuitū libertatē. Hostes cruentum bellū inferētes romanis victi sūt. Nouissime āt a sabinis bellū ceteris grauius romānis illatū est. q̄ nō p̄ius oñderūt bellū q̄ intulerūt. Et p̄mo arcē capitolij capiūt tali arte. Mā arci perat q̄dam noie spurius rarpeius. huꝰ filia p hauriēda aqua arces exierat cui tit⁹ tatius p̄ceps sabinoꝝ occurrēs cū suis. p̄mittit sibi dona si ipos in arcē introducat. q̄ ea duce arces ingressi ipam mox interficiūt. Occupata igit arce postera die cū romanis congrediunt. Ostiū hostiliū ducē exercit⁹ romanoꝝ occidūt. t exercitū vsq; ad veterē portam palatij fugāt. Romulus ꝝo t alij romani fugientes iouē orāt vt terroꝝ auferat t fugā sistat. cui plures iouī romulus dēuouit. quē postmodū iouē statorē appellauit. q̄ romāos stare fecit in pugna ctra sabinos resistere em̄ mox romani ceperūt. t romulus cū ferocissimis suoꝝ impetū in hostes faciens fugat sabinos Et integrato bello et vtraq; pte cepit ps romanoꝝ superior esse. tūc sabine mulieres q̄ rapte fuerāt crinibus sparsis t scissa veste inter acies ipas t tela volantia medias se ponūt et vna pte rogando pentes t alia viros ne sanguie nefando socerī t generi se respgerent. sicq; mouēt aios vtrozq; q̄ facto silētio duces ad fedus faciendū pdeūt. nec solū pacē. sz etiā vnā ciuitatē ex duabꝰ faciūt. regimē consociant. t imp̄iū oē romaz ꝯferūt. romani vero ecōuerso vt aliq̄d sabinis darēt seipos quirites a curibꝰ appellant. Fuerāt aūt sabini cures vocati. Hec ex tito liuio diffusi⁹ posui. q̄ō his factis. b. aug⁹. t in hoc ca. t in pluribus alijs locis sepe facit mentōz. Istud etiā bellū t pacē describit historice ouidius libro. iij. de fastis. f Propter vnum cesarem ꝛc. hic interponit bellū consimile. vicz inter iulij cesarē t pompeiū. quoꝝ cesar fuit socer t pompeius gener. q̄ mortua filia cesaris scz iulia quā despōsauerat pompei⁹ habuerūt inter se bella fortissima. vocat⁹ est aūt ille pompeius. magn⁹ pompei⁹. ꝓpter magnitudinē sui nois. Egerat em̄ bellū in oriente cuz xij. regibꝰ quos oēs vicit t romanis subiecit. de cui⁹ strēnuitate facit etiā aug⁹ infra li. xviij. ca. xlv. mentionē. t de malis etiā que fecit in irlm̄ t populo iudeorum. Sed t iulius cesar strēnuissim⁹ sup oēs mortales sui tp̄is erat. Decretū aūt sibi belluz fuerat a senatu ctra gallos. quo expleto cum oēs gallos subiugasset t romā etiā victor reuerteret. anteq̄ vbi appropiquaret. petūt sibi alterum consulatū. fuerat em̄ semel consul. sz petūt sēdo consul fieri. innuēs petēdo q̄ hō oporteret omnino sibi concedi. sed contradictum est a marcello tunc cōsule t pompeio t catone. p̄ceptūq; ē sibi vt dimissis exercitibꝰ quos habebat ad vrbē rediret. t pompeio ex auctoritate cōsulis cōmisse sunt legiones quedā. tanq̄ futuro duci belli ctra Julū si arma mouere vellet. Julꝰ aūt p diuersa loca discurrēs etiā vsq; ī hispaniā collegit exercitū magnū valde t fortē. Consules aūt t totꝰ senatꝰ ac vniuersa nobilitas fugit in greciā. t apud epirū se colligētes statuerūt ibi bellū īferre iulio si ī greciā veniret. q̄ veniēs cesar t ꝯgressus k diēs victꝰ ē a pompeio t fugatus. cuasit tñ. q̄ pompeius nocte interuenīte īsequi noluit Tūc dixit cesar nec pōpeiū scire vincere. t illa die mīi se potuisse superari. Postmodum in thessalia dimicauerunt. nec vnq̄ adhuc romane copie in vnum aut maiores aut melioribus ducibus ꝯuenerunt. totum orbem terrarum facile subīgere. Tandē post longaz pugnā sortis dubie fugit vniuersus pompeij exercitus. t ipe etiam fugatus alexandriā egypti petūt. spes rās a ptolomeo rege egypti auriū habuisse. sed ipse caput pompeij absciſum t anulum eius cesari misit. Postmodum interfecti sunt filius t filia t nepotes pompeij. t secuta sunt multa bella in diuersis partibus. t strages hoīm multe. cesare eos q̄ pompeio fuerant p̄sequēte. quatuoꝝ annis hoc ciuile bellū indesinenter totū mundū tenuit. Hec extracta sunt ab oroſio k. vj. t eutropio li. vj. Ideo lucanꝰ qui ō his bellis historiā verā metrice scripsit. i p̄ncipio sui libri sic dicit. g Bella p emathios ꝛc. nā thessalia vbi maꝝ bellū fuerat ſm papiā. quondā emathia vocabat. t ideo campi emathij vocant a lucano campi thessalis. vel q̄ emathia interp̄tat sanguis t in cāpis illis vbi pugnatū est effusus est sanguis multus. ideo cāpos illos vocat emathios. Bella aūt illa dicit fuisse plusq̄ ciuilia. q̄ iulius t pompeius non solū fuerunt ciues. sed etiā affines. t ideo plus q̄ ciues. Florus vero in epitomate de bello hoc dicit q̄ nō recte ciuile dī. ac nec sociale. sed nec externū. sed potiꝰ cōmune quoddā ex oīb⁹ t plus q̄ bellū. Scōm hec g bene dicunt illa plusq̄ ciuilia. Dicit autem lucanus.

q̄z datuz celeri canimus i Ceci
derunt ergo romani vt strage socerorum manibus cruentis ab eorum filiabus amplexꝰ miserabiles extorqueret: nec ille auderet flere patres occisos. ne offenderēt victores maritos: q̄ adhuc illi pugnātibꝰ: p q̄bus facerent vota nesciebāt. Talibꝰ nup tijs p̄lim romanū nō venus k

b Jusq̄ datū sceleri ꝛc. q̄ ius ciuilitatis t affinitatis. tūc versum est in scelus. vel q̄ tunc sub colore iuris fiebāt scelera i Decrūt ergo romani ꝛc. hic redit beatus aug⁹. ad historiā p̄ꝰ tactā ō raptu sabinaz k Nō venus sed bellona. ꝛc. Venerem hic excludit quod supra in hoc capitulo fuit tactū q̄ venus fauebat romanis p̄curans eis p̄spera. Nuptie aūt de quibus hic fit mentio non fuerūt p̄spere. q̄ fuerunt occasio multorū bellorū. Et ideo dicit q̄ bellona que dea est belloꝝ t alio nomie dī pallas seu minerua fec bas nuptias t forsan h dic. q̄ alexāder paris iudiciū dedit contra palladem sicut contra iunonem. vt dictū fuit supra libro primo capitulo tertio ꝓpter q̄ ex

ſpa fuit trata troianis ſic̄ t iuno. Et. b. aug⁹ b alludit virgilio li. vij. eneidos. vbi inducit iunonem turbatam de pace facta int̄ regē latinū t eneā. data enee in vxorē lauinia. q⁹ nuptie ille foꝛēt occaſio effuſiōis mlti ſāguis t belloꝝ. dicēt̄ ſic. Sāguie troiano t rutulo mixtabere ſ̄go. Et bellana manet ꝓnuba. In rei veritate ꝓp̄ nuptias illas turn⁹ rex rutuloꝝ intulit bellū regi latio q̄ eneā. q: latin⁹ p̄mo ſpopōderat lauiniam turno. poſtmodū ꝯo veniente enea dedit eā enee i vxorē. in ꝓmo aūt bello rutuloꝝ ⁊ latinū et troianos int̄fecit⁹ ē rex latin⁹. In ſcōo int̄fect⁹ ē ab enea turnus. Tertiū fuit plūs ex eadē cā ſumēs originē. in q̄ int̄fect⁹ eſt eneas. p̄pter q̄ dic̄ iuno. t bellona manet ꝓnuba. i. bellana erit ꝓnuba tua. id ē mediatrix et ꝓcuratrix nuptiarū tuaꝝ. ē aūt ꝓnuba idē q̄ paranympha. ſ. illa q̄ nubēt̄ viro ꝯducit. l Aut forſitan alecto illa. b ſcēdum q⁹ tres fingunt furie dee infernales ſerpentibꝰ ap̄ venena q̄ in hoīm mētibꝰ cauſant. ſ. appetitus vindicte. opū de fidertū. t libidio ſe voluptatis amoꝝ. Vna furia vocat alecto. ſecūda teſiphone. tertia megera. Eſt aūt alecto nomē idecliabile q̄ ſ̄ ter̄ tat facies luctū. Et alludit b. b. aug⁹ dicēs ꝯgitū. vt. s. Fingit em̄ ꝯgit⁹ q⁹ iuno fuit irata ap̄ pacē ſup̄ tactaz ſ. latini cū enea. intm̄ q⁹ cōminata ē ſe velle excitare de os ifernales ꝯ troianos. Et dic̄ q⁹ ad mādatū iunōis alecto p̄mo cōmouit vxorē latini amatā noīe ꝯ eneā. q̄ ſuaſit viro ſuo q⁹ nō daret filiā ſuā ence. ſz frustra niſa ē. Poſtmodū ꝯo alecto ꝯcitauit turnū t rutulos in ſuā ꝯtra latinū t eneā. t ſecuta ſūt mala ſup̄ tecta. ſ. effuſio ſāguis. t ſtrages mag̃ belloꝝ m Andromache felici⁹ ꝛc̄. Andromache fuit filia Eetiōis reg̃ thebaꝝ. t vxor hectoꝛis. Pyrrh⁹ aūt fuit filius achill̄ Achillis ꝯo int̄fecit hectoꝛē. t pyrrh⁹ ꝓamū. Andromache igit̄ p⁹ morē p̄ami captiuata ē. cui⁹ tm̄ amoꝛe capt⁹ ē pyrrh⁹ itm̄ q⁹ duxit eā i vxorē. t p⁹ bas nuptias nullū troianū occidit. q: ꝯo andromache captiuata fuit. beat⁹ aug⁹ amplex⁹ eius dicit seruiles. Nā ſeru⁹ a ſeruādo dr. Qui em̄ in bellis seruabant ad vitā. serui dicti sunt. Signant aūt hic facit mentiō de nuptijs andromaches. q: ipa p̄ eo q⁹ nupta fuit pyrrho multum anxie ꝯāſtat enee dicta⁹ ꝛrigiſſe soꝛori ſue polyxene q̄ imolata fuit ad tumulū achillis a pyrrho quā ſibi q̄ pyrrho nupta fuit. ſic̄ dicit virgili⁹ li. iij. eneidos. t hoc q: ſic̄ idē virgili⁹ dicit alterā amās pyrrhus. andromache cuidā famulo in vxorē tradidit. Dicit tm̄ augusti. cā felicius nupſiſſe captiuā pyrrho. q̄ romānos ſabinis p̄pter cām ſup̄ tactā. t q: nō ſunt orta bella ex his nuptijs ſic̄ ex illis. n Sic̄dem ad obſidionē ꝛc̄ Ea q̄ h narrat. b. augu. ꝛrigerūt q̄n⁹ tacius⁹ p̄nceps ſabinoꝝ dolo occupauit arcē capitolij̄ t poſtmodum pugnauit contra romanos vt ſupra in iſto capitulo narrauit. o Deinde titū tacium ꝛc̄. Iſte titus vt ſupra dixi receptus eſt a romulo in ſocietatem regni. ita q⁹ romulus t titus ſimul regnauerunt. ad quod romulus neceſſitate compulſus eſt. vt ſupra patuit. cum tamen ſicut dicit auguſtinus germanum p̄priū ſalicet remum non poſſet pati ſecum regnare. p Unde t ipſo interfecto. ꝛc̄. De interfectione tacij̄ narrat titus liuius libro primo de vrbis origine. q⁹ poſtq̄ pax t ſocietas inter romulum t ipſum facta eſt. contigit q⁹ laurentes ſeu lauinienſes miſerunt ad eum nuncios quos p̄opinqui repulerunt contra ius gentium. Cum vero laurentes de hoc conquererent tacio. ipſe diſſimulauit eis facere iuſticiaz. immo p̄opinquos defendit. Unde poſtmoduz cum ipe laurentū aſcenderet ad ſacrificiū ſolēne. a laurentibꝰ interfectus eſt. Cuius interfectionē romulus non itā tulit male ſicut debuit. nam mortem dimiſit inultā. et

l ſed bellona dotauit. l aut fortaſſis alecto illa iſerna furia iam eis faucē iunone plus in illos habuit licentie q̄ cū eis precibus contra eneam fuerat excitata. m Andromache felicius captiuata eſt q̄ illa coniugia romana nupſerunt. licet ſeruiles: tamen poſt ei⁹ amplex⁹ nullū troia noꝛ pyrrh⁹ occidit. Romāi aūt ſoceros interficiebant i plus: quoꝝ iam filias amplexabant in thalamis. Illa victori ſubdita: dolere tm̄ ſuorū morte potuit nō timere. Ille ſocietate bellantiū: parentū ſuoꝝ mortes p̄cedētibus viris timebāt: redeuntibus dolebāt: nec timore habētes libeꝝ: nec dolore. Maz p̄pter interitū ciuiū: p̄pinq̄rū: fratꝝ: pentū aut p̄rie crudebant: aut crudeliꝰ lerabātur victoꝝijs maritoꝝ. Huc accedebat q⁹ vt ſunt alterna belloꝝ aliq̄ pentū ferro amiſerūt viros: alieq̄ vtrozūq̄ ferro: t pentes t viros. Neq̄ em̄ t apud romanos pua fuerūt illa diſcrimina n Siq̄dem ad obſidionē quoq̄ peruentū eſt ciuitatis: clauſiſq̄ portis ſe tucbant. Quibus dolo apertis. admiſſiſq̄ hoſtibus intra menia: in ipſo foro ſcelerata t nimis atroꝝ inter generos ſoceroſq̄ pug̃ commiſſa eſt. Et raptozes illi etiam ſuperabantur: t crebro fugientes intra domos ſuas t grauius ſedabant priſtinas (q̄uis t ipſas pudendas lugendaſq̄) victorias. Hic enim romulus de ſuoꝝ iam virtute deſperans iouē rogauit vt ſtarent atq̄ ille hac occaſione nomen ſtatoris inuenit. Nec finis eſſet tāti mali niſi rapte ille laceratis crinibus emicarent: et prouolute parentibus iram eoꝝ iuſtiſſimam non armis victricibus: ſed ſupplici pietate ſedarēt. o Deide titū tacitum regē ſabinoꝝ ſocium regni romulus ferre cōpulſus eſt germani conſoꝛtis impatiens: ſed quando et iſtum diu toleraret: qui fratrem geminumq̄ nō pertulit. p Unde et ipſo interfecto: vt maioꝛ deus eſſz regnum ſolus obtinuit. que ſunt iſta iura nuptiaꝝ: que irritamenta belloꝝ. q̄ federa germanitat⁹: affinitat⁹: ſocietatis: diuinitatis. Que poſtre

cum laurentibꝫ fedus habuit ne ꝓinceps vltiꝰ pete/
ret. ꝓpter qꝰ videt q̄ interfectio illa sibi placuit. vt so/
lus posset regnare. Dicit ḡ brūs augꝰ q̄ interfectꝰ est
tacioꝰ vt romulus maior eēt dꝰ irridēdo romanos q̄ ro
mulū tanq̄ funestū ⁊ impiū deū sibi fecerāt vt supꝝ li/
ꝙ. ca. xv. Qui tō
maior videbat q̄
interfecto tacio
solus regnauit.

La. XIII

a q Tlid deinde
post nu
mā ⁊c Jn hoc ca.
enūerat b. augꝰ.
mala q̄ passi sūt
romani sub regū
bus ⁊ specialiter
sb tertio rege ro
manoꝝ. De mal'
vero q̄ passi sūt
tpe nume q̄ fuit
scōs rex nō facit
mētionē q̄ ipe so
lus regū in pace
vixit. ⁊ romāi sb
eo toto tpe eiꝰ q̄
te vixerūt. Et fa
cit in b ca. duo.
q̄ ꝑmo enūerat
ꝑdicta mala. secū
do tbi. vim tñ pa
tiebant ⁊c. oñdit
q̄ dū romanoꝝ
q̄s multiplicaue
rūt solū ꝓpē bōa
tpalia q̄renda et
mala tpalia vitā
da sunt ꝓtēnēdi
⁊ frustra colebāt

b Jn bellū al/
bani ꝓuocati sūt

mo sub tot dijs tutoribus iu
ra ciuitatis? Tlides quan
ta hinc dici ⁊ q̄s multa posset
nisi q̄ supsunt nr̄a curaret in
tentio: ⁊ sermo in alia festi/
ret. Lapm. XIIII.

a q Tlid deinde post
numā sub alijs regi
bus? Quāto malo non solū
suo ꝫ etiā romanoꝝ: in b bel/
lū albani ꝓuocati sūt: q̄ vi/
delicet pax nume tālōga vi
luerat: q̄s crebre strages ro
mā albanicq̄ exercit' fuerūt
⁊ vtriusq̄ cōmotio ciuitat'.
Alba nāq̄ illa quā filiꝰ enee
creauit ascaniꝰ: rome mat' ꝓ
pior ipa q̄s troia a tullo hosti
lio ꝓuocata ꝙflixit. Lōfligēs
aūt ⁊ afflicta est ⁊ afflixit do
nec multoꝝ tederet pari de/
fectōe certaminū. Tūc euē
tū belli de ter geminis hinc
atq̄ inde fratribꝰ placuit ex
periri: a romanis tres horā/
tij: ab albanis aūt tres curia
tij ꝓcesserūt: a curiatijs tri
bus duo horatij: ab vno aūt
horatio tres curiatij supati ⁊

id est tres fratres i vno ⁊ tres in alio. nec etate nec vi
ribus dispares. tres vo horatij ⁊ tres alij curiatij ap/
pellati sunt. qui tñ ex ꝓte romanoꝝ. ⁊ qui ex ꝓte alba/
noꝝ non est certum. vt dicit tit' liuiꝰ. tñ maior pars
scriptoꝝ tenet ⁊ dicit q̄ horatij fuerunt romāi. Et idē
tenet hic brūs au
gusti. Assensum
est ergo ab vtro/
q̄ duce vt ipi ꝑ/
dicti inter se pu/
gnent vice duoꝝ
exercituuꝫ. ⁊ vbi
fuerit victoria.
ibi sit imperium
Lōcurrūt igit in
plū. ⁊ ꝑmo interfecti sūt duo ho/
ratij tertio illeso
curiatioꝝ. vo nul
lus inēfectꝰ sꝫ oēs
grauiter vulnera
ti. q̄ ergo sanus
erat ⁊ integer co
gitans se nō pos
se simul tribꝰ resi
stere cuius grauī
ter vulnerat' fu/
gā simlat vt tres
ipm inuicē insec
temptārent ab in
uicē separet q̄bus
ab inuicem remo
tis ad prelium re
uertitur. ⁊ ꝑmo
interfecit vicini
orem. postea ali/
um. ⁊ tandem fa
cliter superat et
occidit tertium.
quibꝰ sic mortuis
ipe postmodum
ad suos reuertit cum ingēti letitia romanoꝝ.

exticti sūt. Jta roma exstitit
victrix. ea clade etiā in certa
mine extremo: vt de sex vi
uis vnꝰ rediret domuꝫ. Lui c
damnū i vtriscq̄: Lui luctꝰ ni
si enee stirpi: nisi ascanij po
steris: nisi ꝙli venerꝭ: nisi ne
potibꝰ ionis? Hā ⁊ hoc plusq̄
ciuile bellū fuit: q̄ filia ciui
tas cū ciuitate matre pugna
uit. Accessit aliō huic ter ge/
minoꝝ pugne vltime atroꝝ
atq̄ horrendum maluꝫ. Hā
vt erant ambo populi ꝓius
amici: vicini quipe atq̄ co/
gnati: vni curiatioꝝ de/
sponsata fuerat horatioꝝ
sororꝝ: hec postea q̄s spōsi spo
lia in victore fratre conspe/
xit: ab eodem fratre quoni
am fleuit occisa est. Jhumani
oꝝ huius vnius femine: quā
vniuersi populi romani mi
hi videtur fuisse affectus.
Jlla quem virum iam fide
media retinebat: aut forte
etiā ipm frēm dolēs q̄ eū occi
derat: cui sororē ꝓmitat: pu
to q̄ non culpabilit' fleuerit.

c Lui Damnum ⁊c. hoc dicit quia rom albani q̄s ro
mani ab enea descenderunt. ⁊ etiam ab ascanio filio
enee. Vocat autem eos prolem veneris. quia vt su/
pra dictum est libro isto ca. iij. dicebant eneam esse fi
lium enchise ⁊ veneris. ⁊ quia enchises processit ex io
ue. nam fingitur q̄ iuppiter de electra genuit darda/
num. Dardanus vero genuit erich thonium. qui tro
en. qui assaracum qui capim. qui anchisen. ideo per
consequens Eneas fuit nepos Jouis. eo modo quo
omnes posteri alij a filio nepotes dicuntur.

d Accessit aliud ⁊c. hic tangit beatus augustinus
scelus ⁊ malum quod dicam victoriam mox secutuꝫ
est. nam sicut narrat titus liuius libro primo. cum vi
cto: horatius de quo supra dictum est. rediret ad su
os cum spolijs curiatioꝝ. occurrit sibi sor: sua.
que vnius curiatioꝝ sponsa fuit. sed nondum vi
dit et videns spolia sui sponsi. statim prorupit in fle/
tum. quod egre ferens frater eius statim occidit eā
dicens. Abi hinc cum immaturo amore ad spon/
sum oblita fratrum tuorum mortuorum tuiq̄ oblita

patrie. ymaturę eius amorę vocans. qz nō dū fuerat in vxorē ducta. sed solū sponsa illi⁹ quē plangit.

e Unde eñ apud vgiliū ꝛc. narrat virgili⁹ li. x. eneidos q cū eneas pugnaret ꝛ mezentiū q fuit rex etruscoꝝ. ꝛ esset in pcntu occidēdi cū liberat⁹ē p filiū ei⁹ lausum. q lausus cū pugnret ꝓtra eneā interfect⁹ est ab eo. quē ñ eneas doluit ꝓsidoras ei⁹ luctuē.

Eneas. 10.

f Unde marcellus ꝛc. ō isto marcelli fleru dicuz fuit. s. li. j. ca. vj

g Ls dicak albe. ꝛc. de adulterio illo. scz paridis dicū fuit. s. li. ij. ca. iij.

h Unde vt desides ꝛc. vult dicere q nullus hostil⁹ pugnauit ꝛ albānos nulla iusta cā sed solū vt romanos q toto rē pore pdecessoꝛs sui nume vitecāt pacifice ꝛ erant effecti quasi desides. pter dissuetudinē armoꝝ exercitaret in reb⁹ bellicis. Et accepit hāc aug⁹ a virgilio li. vj. eneidos vbi dicit sic.

Eneā. 6. Dicia q rūpet patrie dissidesq mouebit. Tullus in arma viros ꝛ iā desuera triūphis agmia. Lui ꝓcorda tit⁹ liui⁹ li. de origine vrbis Dicit eñ loquēs de tullo sic. Segnescere igit ciuitatē ratus vndiq materiā exercitādi belli querebat.

Salusti⁹ in catili.

i Od virtū salusti⁹ ꝛc. allegat salustiū in prologo catilinarij.

k Pugnāt etiam gladiatores ꝛc. gladiatores dicebank q i spectaculis pugnabant ad invicē et se mutuo cedebāt et consueuerunt esse serui vt patet p titum liuium li. viij. de secdo bello punico. loc⁹ sūr vbi fiebāt hmōi pugne arena vel arenarij dicebak. qz vel erat locus arenosus per naturam vel per artem.

l Nec amphitheatro ꝛc. Theatrum vocabak locus spectaculis ōputatus sicut ꝛ amphiteatrū. Sed āphitheatrū erat figure circularis fm Isid. vnō ōz ab amphi qō est circum ꝛ theatrū Theatrum vero erat figure semicircularis. Utrūq muris claudebatur Et nota q differentia erat iter circū. theatrū ꝛ amphiteatrū nam in circo fiebant ludi circenses de quibꝫ supra li. j. ca. xxxij. In theatro fiebant ludi scenici de quibus supra li. ij. ca. iij. In āphitheatro vero fiebant ludi gladiatoruz qui inter se causa glorie vel pmij ꝛ etiam quandoq cuz bestijs pugnabant. scilicet in arena que erat intra amphitheatrum. vnde ꝛ ipsum amphitheatrum quandoq arenarium vocatur.

Pō. 9.

m Deinde ad fructum victorie ꝛc. quantum ad destructionem albe. narrat tit⁹ liuius de origie vrbis libro primo. q postq superati sūt albani quidam eorum ius suum in tribꝰ curiatijs posuerant. vt iā dictū est. ac pax inter romanos ꝛ albanos facta esset. postea ccrcitu mctij domi reuerso. pax illa q romanis concedebatur imperiū

nū. hac libidine roma tūc victa albā sevicisse triūphabat ꝛ sui sceleris laudē gloriā nominabat. Qñ laudak (inqt scriptura nostra) peccatoꝝ ī ōsideriꝭ aie sue. ꝛ q iniqua gerit būdicit. Fallacia igit tegmina ꝛ deceptorie dealbationes auferank a reb⁹ vt sincero inspiciank examine. nemo mihi dicat magn⁹ ille atq ille. qz cū illo ꝛ illo pugnauit ꝛ vicit.

k

k Pugnāt etiā gladiatores: vincūt ꝛ ipi. hz premia laudis: ꝛ illa crudelitas Sed puto eē sat⁹ cuiuslibet inertie penas luere. q illoꝝ armoꝝ gloriā querere. ꝛ tñ si in arenā pcederēt pugnaturi inter se gladiatores q̄z alter esset filius: alt⁹ pat eēt: tale spectaculum q̄s ferret? Quis nō auferret? Quō ergo gloriosum alteri⁹ matris alterius filie ciuitatis: int se armoꝝ potuit esse certamē An ideo diuersū fuit q arena vlla nō fuit: ꝛ latiores cāpi non duoꝝ gladiatoꝝ: sed in duob⁹ populis multoꝝ funerib⁹ iplebank? Nec amphitheatro cingebank illa certamina sed vniuerso orbi. Et tunc viuis ꝛ posteris q usq ista fama porrigit: impium spectaculū pbebak. vim tñ patiebank studij sui dij illi pfides impij romani: ꝛ taliū certaminū tāq theatrici spectatores: donec horatiorum soroꝝ ppk curiatios tres pēptos: ctiā ipsa tertia ex altera parte fraterno ferro duobus frib⁹ adderek: ne min⁹ haberet mortium etiam roma que vicerat.

l

m Deide ad m fructū victorie alba subuersa est. Ubi post ilium qō greci cuerterunt: ꝛ post lauinū

displicuit vulgo albanēsi. ⁊ corripuit dictatorē suum
mentū q̄ totā fortunā publicā tribunis militū cōmisisz
Qui volēs ꝓlo suo placere ⁊ cernēs suos nō sufficere ad bellandū palā ⁊ in agro. ꝓtra romanos ꝓcirat ꝓlos alios. s. fidenates ⁊ vebios in bellū ꝫ romāos. ⁊ se ⁊ suos gdiri omi pseruat. ¶ Nā cum postmoduz tullus contra illos populos pugnaturus cōfideret de exercitu albanoz ⁊ duceret mertium et albanos ꝓtra ipsos. mertius cuz suis tullum deserit et propeī montes cōscendit vbi fortuna bellantium posset intueri vt eo se conferret q̄ n fortunam cerneret preuslere. qō tullus comperiens clamauit in exercitu suo non esse de recessu albanorum in aliq̄ trepidandum q̄ iussu suo recesserint. vt hostes a tergo inuaderēt Vicit aūr tullus cum romanis. et post victoriā ipius metij corp⁹ fecit in duas pres distrahi. ciuitatē etiam albanoruz quo ad muros ⁊ domos funditus euerti ⁊ ciues albanos ide romā ad eam inhabitādū transire. Fuit autez alba tertis ciuitas i qua troiani posuerāt caput regni succes. siue. prima fuit ilium. secunda latinū. tertia fuit alba. quarta fuit roma.

n Ubi amulius expulso cē. Iste amulius fuit frater numitoris iu q̄ a nior quē a regno excluſit. vt supra libro ifto ca. uīj. dictum fuit. Et

Eneid. 2

vbi rex latinus eneam regē peregrinum atq̄ fugitiuum constituerat: tertio loco habitauerant numina illa troiana. Sed more suo etiam inde iam fortasse migrauerant ideo deleta est. Discesserāt videlicet omnes adytis aris q̄ relictis dij: quibus imperium illud steterat. Discesserant sane ecce iam tertio: vt eis quarto roma prouidentissime crederetur. Displicuerat enim ⁊ alba: n vbi amulius expulso fre. ⁊ roma placuerat vbi romulus occiso fre regnauerat. Sed anteq̄ alba diueretur transfusus est inquiunt populus ei⁹ in romam: vt ex vtraq̄ vna ciuitas fieret. Esto ita factum sit vrbs tamen illa ascanij regnum: ⁊ tertium domicilium troianoruz deoruz: ab vrbe filia mater euersa est. Et vt belli reliquie e duob⁹ populis vnum facerent miserabile coagulum: multus ante fusus vtriusq̄ sanguis fuit. Quid iam singilatim dicam sub ceteris regibus totiens eadem bella renouata: que victoriis finita videbantur: ⁊ tantis stragibus iterum atq̄ iterum confecta: iterum iterumq̄ post fedus ⁊ pacez inter generos ⁊ socerosꝫ eorum stirpez posterosq̄ repetita? Non paruum indiciuz calamitatis hui⁹ fuit: o q̄ portas belli nullus clausit illoruz Nullus ergo illoruz sub tot diis presidibus in pace regnauit. Lap'm. XV.

i

a Ploruz autez reguz qui exitus fuerūt: De romulo vi derit adulatio fabulosa quaperhibetur receptus in celū

beatus augustinus loquitur hic de dīs romanoruz tronice. o Q̄ portas belli ⁊c. de portis belli. id ē que bellum cum aperte essent significabant dictum ē supra libro isto capitulo. ix. La. XV

a i Ploruz autem regum ⁊c. In hoc cap'o ostē dit beatus aug⁹. quales exitus habuerūt reges romanoz. ⁊ ostēdit discurrēdo q̄ singulos. q̄ fere oēs malos habuerūt exitus. incipiēs a romulo q̄ ꝑm⁹ erat. de cui⁹ morte ⁊ deificatōe dixi supra li. ij. capitulo. xv.

Reges romanorū fere omnes exitus malos habuerunt

Viderint quidam scriptores eoruz qui eum propter ferocitatem a senatu discerptum esse dixerunt: suborna tumq̄ nescio quem iulium proculum qui eum sibi apparuisse diceret: eumq̄ per se populo mandasse romano: vt inter numina coleretur eoq̄ modo populum q̄b con b tra senatum intumescere ceperat repressum atq̄ sedatum c Acciderat enim ⁊ solis c defectio: quam certa ratione sui cursus effectam imperita nesciens multitudo meritis romuli tribuebat. Quasi vero si luctus ille solis fuisset: magis ideo credi deberet occisus: ipsumq̄ scelus auersione etiam diurni luminis indicatum. Sicut reuera factum est cum dominus crucifixus est crudelitate atq̄ impietate iudeoruz Quam solis obscurationez non ex canonico sideruz cursu accidisse: satis ostendit q̄ tunc erat pascha iudeoruz. Nam plena luna pasche solennitas agitur. Regularis autem solis defectio non nisi lune fine contingi. Satis et cicero illaz inter deos romuli receptionem putaram magis significat esse q̄ factam: quando ⁊ laudans eum in libris de republica scipionisq̄ sermone: tantum est inquit consecutus: vt cum subito sole obscurato non comparuisset: deoruz in numero collocatus putaretur: quaz opinionem nemo vnq̄ mortalis assequi potuit: sine eximia virtutis gloria. d Quod autē d dicit eum subito non comparuisse: profecto ibi intelligitur: aut violentia tempesta-

b Contra senatum intumescere ceperat ⁊c. causa indignatiōis populi ꝓtra senatū erat. quia suspicabatur populꝰ q̄ senatus interfecisset romulum

c Acciderat ei ⁊ solis defectio. sez eo tpe quo romulus subtract⁹ est. ex qua confirmabat postmodū opinio ꝓpter credēres romulū eo tpe i celū fuisse trāslatū. Cui⁹ vanitatez ostēdit brūs aug⁹ q̄ eclipsim q̄ accidit tpe xp̄i. Q̄ aūr eclipsis sol fuerit q̄n romulus subtractus est accepit brūs augustin⁹ a tullio de republica. vbi inducit scipionem ō illa eclipsi disputantem. De cadē eriam facit mentionem in epitomate libro primo ipse florus.

Eclipsis tpe xpi

Tulli⁹ de repub.

d Quod autez dicit scilicet tullius. ⁊ tangit hic augustinus duas opiniones probabiles de morte romuli. vna est q̄ ipse fuerit interfectus a violē

Quis romuli

ſta tempestatis. de q̄ dixi supra. libro. ij̄ ca. xv. Alia est q̄ fuerit occulte interfectus per senatū. e De tullo quippe etiam hostilio ꝛc. de hmōi tulli q̄ fuit tertius rex romanorum fulminatione narrat titus liuius libro. ix. de vrbis origine. q̄ inualescēte pestilentia rome. tā dē ipe morbum longum incurrit. ꝛ tūc adeo fracti sūt illi spiritus feroces tulli. vt qui nihil antea putauerat minus regium q̄ sacris animum dare repente oibus superstitionib⁹ taꝫ magnis q̄ quis se dedit. ipm igit gradit̄ volentez libros de sacris a numa p̄decessore suo scriptos cuz ibi quedaz occulta solēnia sacrificia iouī facta inuenisset. ꝛ ipsa ñ rite iouī faceret a ioue irato cuz domo sua fulmine percussum cōflagrasse. Dicit aūt valerius libro. ix cum sic fulminatum. q̄ nec supre mo quidem funeris honore a cuibus decorari posset ꝛ celesti flamma in eam condi tionem redactuz vt eosdem penates. ꝛ regiaz ꝛ rogum sepulchruz haberet. f Dicit etiam aperte in inuectiuis ꝛc. Quattuor sunt inuectiue tullij in catilinam. in quarū tertia post principium. sunt que tangit hic augustin⁹ Scripsit etiam tullius librum vnum per moduz dialogi ad hortensium qui incipit. Magnū ingenū lucij ꝛc. in quo non habet illud quod aug⁹ hic allegat ō tullio in hortensio. nec multa alia que allegat in diuersis locis de libro isto. Et ideo patet q̄ tullius altū librum cōtr posuit quē augustinus in hortensio narrat p̄terdialogum p̄dictum. ꝛ illum alium non vidi.

g Ceteri autem reges ꝛc. Nota q̄ tantum septē fuerant. scz romulus. numa. pompilius. tullus hostili⁹ ancus marcius. p̄scus tarquinius. seruius tullus ꝛ tarquinius superbus. de quibus omnibus agit titus liuius de vrbis origine libro primo. h Pāsc⁹ tarquinius ꝛc. Iste tarquinius fuit quint⁹ rex romanorum de quo narrat titus liuius vbi supra q̄ ipse fuit aduena. qui romam veniens tantam gratiam inuenit apud ancum marcium quarum regem romanorum q̄ factus est tutor filiorum eius. Cum igitur mortuus fuisset ancus. ꝛ ciues eius congregati essent. vt de futuro rege p̄uiderent. tarquinius filios anci quorum tutor erat venatum misit. ꝛ eis sic absentibus regnuz p̄cūpit ꝛ obtinuit. Qui licet postmodum in regno multa strēnue egisset tñ filij anci q̄ iniuriam sibi factam in adeptione regni. ꝛ q̄rētā nullum eorum sibi successorem instituerat. sed quēdam seruiū tullū cui filiā suam desponsauerat. cōspiruerunt contra ipz ꝛ duo pastores assuetos ferramentis agrestibus dimicare ad hoc delegerūt vt regem interficerent. qui er condicto inter se litigantes appellauerunt ad regem ꝛ cum admissi ad ducti fuissent coram rege. ꝛ rex in vnū illoz conūrentem vehemēter intenderet. alter eleuata secure regem in capite percussit ꝛ occidit. i Seruius tullus ꝛc. de seruio tullo qui fuit sext⁹ rex romanorū narrat titus liuius libro primo de vrb⁹ origine. q̄ lucinus tarquinius qui postm odum superbus appellatus est. cum tulliam filiam seruij duxisset in vxorem. stimulatus malicia vxoris sue regnum appetiit contra tullū regē primo coram patribus inuexit. postmodum in foro orionādo ad p̄plm idē fecit. ꝛ stipat⁹ armatoꝝ multitudine in regia sede se collocans iussit patres citari ad regē tarquinū q̄ p̄conē. tullus vero hūdite mox accurrēs tarquinū de hoc increpare cepit quē p̄ gradus statim directū. cum lesus graviter domū suā peteret in via p̄ missos a tarquinio occisus ē. supcuius corpus tullia filia sua festinans. vt nouū regez saluaret virū suū. currū suū traduci fecit. Premissa fere oīa etiā narrat ouid⁹ li. vj. de fastis. k Nec discessere adytis ꝛc. hoc dicit aug⁹ contra eos qui intendentes dicto virgilij. vt. ē. patuit. li. ij̄. ca. xxij̄. direct̄ q̄ dij adyta sua. i. templa ꝛ aras reliq̄rūt p̄pter mala culpe in eoz cultoribꝫ repta. cui⁹ oppositū patuit ī tarquinio. cuius scelus magnū fuit. ꝛ p̄ hoc tñ non reliquerūt dij tēpla sua. imo sicut tangit dicb⁹ aug⁹. ꝛ narrat

b ras efficiat quas effecit in ī teritu romuli: qui in obscuratione solis est effect⁹. Certe hic minime timuit hominis interitum dicere: quia disputator magis q̄ laudator fuit. g Ceteri autem reges populi romani excepto numa pompilio ꝛ anco marcio: quimorbo interierunt q̄ horrēdos exitus habuerunt. Tullus vt dixi hostilius victor et cuersor albe cuz tota domo sua fulmine concrematus ē. b Priscus tarquinius per sui decessoris filios interempt⁹ est. i Seruius tullus generi sui tarquinij superbi: qui ei successit in regnum: nefario scelere occisus ē. k Nec discessere adytis ariscp relictis dijs tanto in optimum illius populi regez parricidio perpetrato: quos dicūt vt hoc miserc troie facerent: eamq̄ grecis diruendam exurendamq̄ relinquerent: adulterio paridis fuisse commotos Sed insuper interfecto a se socero tarquinius ipse successit. Hunc illi dij nefarium

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

rat titus liuius li.j. de origine vrbis. post pfatū sceleratarquinius vsurpās sibi regnū vollcos ⁊ gabios populos. s. vicinos domuit. deinde ad edificandū tēplū ioui in monte tarpeio q postmodū capitolin⁹ dictus ē vt supra li. isto ca. xij. dixi. se cōtulit vbi inestimabiles sumptꝰ apposuit.

l Quod vo cū tē. Hic excludit quādā falsaz defensionē eoz nā posse dici ad iustificādū eos. q3 si dū nō recessert pter scelus tarquinij. tū fecerūt eum recedere ⁊ expelli de vrbe. Hic excludit. h. aug⁹ dicens cum nō fuisse expulsum ō vt be pter pcēm p pnū. sz pter peccatū filij sui. sez serti tarquinij q lucretiā oppressit vt supra libro primo capitulo. xix dictum fuit. modum vero expulsionis narrat titus liuius libro primo. Cum cīn lucretia seipsam interfecisset. rulēt amici eius corpꝰ suū romā. vt eꝰ psentia magis populum contra regem concitaret. Erat autem tūc tarquinius extra romā cum exercitu in obsidiōe ardee. Igit cum redire vellet. clauserūt sibi portas ⁊ duos consules qui preessent reipublice creauerūt Tarquiniꝰ vero sic exclusus cum postmodum diu romanos spe recuperandi regnū inquietasset. tandem desperans intentuz assequi exul apud tuscu/lum consenuit. ibidem finiens dies suos. De quo dicit tullius libro de amicicia. cum cum exularet dixisse parricidaz soceri interfectō ne regnantem: insuper multis bellis victoriosq3 triumphantem: ⁊ de bellozum manubijs capitolium fabricantem: non abscedentes: sed p̄sentes manentesq3 viderūt ⁊ regem suum iouem in illo altissimo templo: hoc est in opere parricide sibi presidere atq3 regnare perpessi sūt Necq3 enim adhuc innocens capitoliuz instruxit: ⁊ postea malis meritis vrbe pulsus ē: sed ad ipsum regnuz in quo capitolium fabricaret immanissimi sceleris perpetratione peruenit. l Quod vero cū romani regno postea depulerunt ac secluserunt menibus ciuitatis: non ipsius de lucrecie stupro. sed filij peccatum fuit: illo non soluz' nescientе: sed etiaz absente cōmissum. Ardeam ciuitatem tunc oppugnabāt: ⁊ pro populo romano bellum gerebat: nescimus quid faceret: si ad eius noticiam flagiciuz filij deferret. Et tñ i exploratо ei⁹ iudicio ⁊ inexperto: ei populꝰ ademit impiū: ⁊ recepto exercitu a quo deseri iussus est: clausis deinde portis non sunt passi intrare redeuntem. At ille post bella grauissima quibus eosdem romanos concitatis finitimis attriuit: postea q3 desertus ab eis quorum fidebat auxilio regnum recipere non valuit: in oppido tusculo romē vicino: quattuordeci vt fertur annos priuatam vitam quietos habuit: ⁊ cuz vxore m consenuit. m optabilioze fortassis exitu q3 socer eius generisui facinoze nec ignoratе filia: sicut perhibetur extinctus. nec tamen istuz tarquinium romani crudelem aut sceleratum: sed superbū appellauerunt. sed fortassis regios eius fastus alia superbia non ferentes. Nam scelus occisi ab eo soceri optimi regis sui. vsq3 adeo contempserunt: vt eum regem suuz facerent: vbi miroz: si non scelere grauioze mercedem tantam: tanto sceleri reddiderunt: nec discessere adytis ariscq3 relictis dij. Nisi forte quispiam sic defendat istos deos: vt dicat eos ideo manisse rome quo possent romanos magis punire supplicijs q3 beneficijs adiuuare: seducentes eos vanis victoriis: ⁊ bellis grauissimis conterentes. Hec fuit romanoruz vita sub regibus laudabili tēpore illius reipublice vsq3 ad expulsionem tarquinij superbi per ducentos ferme ⁊ q̄draginta ⁊ tres annos: cum ille omnes victorie tam multo sanguine: ⁊ tantis empte calamitatibus. vix illud imperium n intra viginti ab vrbe miliaria dilatauerint. o q̄ntum spacium absit vt saltem alicuius getule ciuitatis nūc territorio comparemus.

Capitulum. XVI.

a Hic tempori adijciamus etiam tps illud: quousq3 dicit salustius equo ⁊ modesto iure agitatum b dum metus a tarquinio ⁊ graue bellum cū etruria positum est. Quam diu enim etrusci tarquinio regi

n Intra. xx. ab vrbe miliaria tē. Eutropi⁹ li. j. dicit q3 adhuc roma vt plurimum vix sertūdecimū miliarū possidebat. o Quātū spaciū tē. vult dicere q3 roma nō subiecerat sibi tāto tempore de terra quantū est territoriū vnius parue ciuitatis gentile. Est aūt getulia in africa terra q̄dam. La. XVI. a b Hic tempori adijciamus. tē. In hoc capitulo ostendit beatus augustī. qualia mala passi sūt romāi statim p̄ expulsionem regis tarquinij. sez primo anno consulū qui fuit etiā primus annus illius tpis. de q̄ salustius dicit q3 equo ⁊ modesto iure agitatum tē.

Eneid. 2

Salustius li. j. histo.

b aūt dicit in li. historiaz vt. s. li. ij. ca. xvij. dictū fuit b Dum metus a tarq̄nio tē. de b nota. s. li. ij. ca. xij

c In quo grauissimo tpe q̄ funestꝰ ꝛc̄. i. plenꝰ funeribꝰ. nō ꝓpē pestilentiā. sed ꝓpē interfectōes variasꝫ vt infra patebit. vel ꝺr funestꝰ. i. crudelis ꝓpē crudelitates eo āno ostensas. ꝺ Nā iumꝰ brutꝰ erbonoratū ꝛc̄. erbonoratū dicit q: ꝛc̄ ꝓsolatu ꝛc̄positū in cuius locū successit

c dire in regnum conāti opitulati sūt: graui bello roma cōcussa est. Ideo dicit equo et modesto iure gestā rem publicam metu premente. non persuadente iusticia. c In q̄ grauissimo tempore q̄ funestus ille annus fuit: quo primi consules creati sunt expulsa regia potestate. Annū quippe suum non compleuerunt. Naz iunius brutus exbonoratum eiecit vrbe collegam lucium tarquinium collatinum. Deinde mox ille in bello cecidit: mutuis cuz hoste vulneribus: occisis a seipso primitus filijs suis: ꝛ vxoris sue fratribus: q eos pro restituendo tarquinio conspiratione cognouerat. Quod factum virgilius postq̄ laudabiliter cōmemorauit continuo clementer exhorruit. Cum enim dixisset. Matresq̄ pater noua bella mouentes Ad penam pulchra pro libertate vocauit. Mox deinde exclamauit ꝛ ait: Infelix vt cunq̄ ferent ea facta minores. Quomodo libet inquit ea facta posteri ferant id est preferant ꝛ excolant. qui filios occidit infelix est: ꝛ tanq̄ ad consolandum infelicem subiunxit. Vincit amor patrie: laudūq̄ immensa cupido. Nonne in hoc bruto qui

so. q̄ eruit patrē. vt ꝺ sulē ageret. exbusq̄ viuere. i. fūlijs exbatus q̄ reipublice vindicte deesse maluit. De isto etiā facit virgilius mentionē li. vj. eneidos. Cuius hystus h ponit aug⁹. ꝛ satis clare exponit. De h etiā exsius li. ij. dicit. Anno post vrbē conditā. ccxlij. brutus primus apud romanos ꝺ sul ꝺdito rē regēq̄ rome. ñ solū exercitu pariter dicio sz etiā vicere studuit. sicque duos filios suos rotidēq̄ vrbis sue fres vitellios reuocādorū in vrbe regum placitos i simulatos in cōtione prodit virgilisq̄ cecidit. ꝛ securi percussit. Deh facto bruti facit augustinus mentōez infra li. v. c. xvij Secūda historia quā tangit ē de interfectiōe bruti. quā etiaz narrat tit⁹ liuius ibidē. refert em̄ q̄ tarq̄nius rex audito q̄mō acteceruz erat ꝺ filiū pditorez. et de eis sumptum supplicium. mox bellū romanis intulit. in q̄ cū brutus vidit filium tarq̄nij statim inuasit eū. q̄ fortē adimicē dimicātes mutuis vulneribus ceciderūt. Mortuo ꝺo bruto successit sibi i ꝺsulatu lucretius spurius pat lucrete quam filius tarquinij regis oppsserat. lucretius vero ante finem anni morbo interijt ꝛ successit ei in consulatu marcus horatius. ꝛ sic āno pdicto roma q̄nq̄ ꝺsules habuerat. quoz vnus mortuus est in bello. alter morbo. tertius eiectus fuit de vrbe.

f Eneid⁹ 6

f Nam ꝛ idem brutus ꝛc̄. hic ostendit augustinus quanta iniquitas fuit eiectio tarquinij. collatini. qui quia in nomine conueniebat cum rege expulso. cuz tamen facile esset nomen mutasse. expulsus est. non obstante q̄ brutus esset consanguineus regi propinquus fuit cū filius tarquinij sororis regis. id est nepos regis ex sorore tamen. ꝛ in vrbe ꝛ in consulatu remanebat.

f filios occidit: ꝛ a se percusso hoste et filio tarquinij et mutuo percussus superuiuere non potuit: eiq̄ potius ipse tarquinius superuixit: collatini college videtur innocentia vindicata: qui bonus ciuis ob hoc tarquinio pulso passus est: quod tyrannus ipse tarquinius. f Nam ꝛ idē f brutus consanguineus tarquinij fuisse perhibetur. Sz collatinum videlicet similitudo nominis pressit: quia etiam tarquinius vocabatur. Mutare ergo nomen non patriam cogeretur: postremo si in eius nomie hoc vocabulum minus esset: lucius collatinus tantummodo vocaretur. Sed ideo nō amisit q̄ sine vllo detrimento posset amittere: vt et honore primus consul: et ciuitate bonus ciuis carere iuberetur. Etiam ne ista est gloria iunij bruti detestanda iniquitas: ꝛ nihilo vtilis reipublice? Et etiam ne ad hanc perpetrandam. Elicit amor patrie laudumq̄ immensa cupido? Jam expulso vtiq̄ tarquinio tyranno: consul cum bruto creatus est maritus lucretie: lucius tarquinius collatinus: q̄ iuste populus mores in ciue non nomē attendit: q̄ iniuste brutꝰ col-

g Quo anno consulatus ꝛc. vult dicere q eo anno quo ꝑdicta ⁊ tigerũt roma auspicata ē. i. habere cepit nouã potestatẽ. sez consulat⁹. q̃ fuit primus annus q̃ cepit habere consules. De differentia huius potestatis ad potestatẽ dictatoris dicam infra libro. v. capitulo. xviij. Durabat q annũ nisi cõtingeret eos sequenti anno eligi ꝺ̃ nouo ⁊ creari. imo q̃ꝫ consul creatus etiã infra annũ integrum cessabat potestati eo q̃ certa dies esset comitiorum. id ē conuocatõis populi ad eligendũ magistratus nouos regulariter. vltra quã nõ durabat potestas magistratuum. eruꝫ si ex aliquo casu quis fuisset alio tpe creatus. b Finito. s. tpe ꝛc̃ hoc tẽp⁹. fuit quamdiu tarquinius superbus p⁹ expulsionem suam vixit. xv. vel xvj. annis vt supra patet libro. ij. capitulo. xviij. i Secuta sunt que idem salustius ꝛc̃. Salust⁹ dicit que hic recitat augustinus i libro historiaruꝫ suarum que supersunt recitauit augustinus libro. ij. capitulo. xviij. Salusti⁹. li. histo.

Capl̃. XVII.

a q Uid itaq̃ ergo tãtas ꝛc̃. In hoc capitulo beatus augustinus tractat de malis que romani passi sunt post mortem tarquinij superbi. Et primo tangit mala que passi sunt in generali. ostendens q̃ auctores eorum peiora scripserunt de eis q̃ augustinus. scõ ibi vbi ꝙ erant illi dij ꝛc̃. inuehit contra deos eorum. ⁊ explicat mala que vsq̃ ad primum bellum punicũ passi sunt. ⁊ hoc facit in speciali. b Per tot annos vsq̃ ꝛc̃. id est fere p. xxx. annos. vt supra libro. ij. capitulo. xviij. ostendi. tamen videtur q̃ melior littera esset vsq̃ ad primum bellum punicum. quia magis cõcordat cum principio. xxj. capitulũ huius libri. nam post ipsum finitum tantam pacem habebant q̃ clauserũt portas iani. vt supra libro isto capitulo. ix. dictuꝫ fuit Tamen forte quia illud tempus modicum fuit respectu alterius. ideo pro nullo computatur. ⁊ ideo dicit legã prime ac noue illi⁹ potestatis: quẽ posset (si hoc offẽdebaꝫ) noie tñ priuare: ⁊ patria priuauit ⁊ honore. Hec mala facta sunt: ꝭ aduersa acciderũt q̃ in illa republica equo ⁊ modesto iure agitatũ est. Lucreti⁹ q̃ꝫ qui i locuꝫ bruti fuerat surrogatus: morbo anteq̃ idẽ ān⁹ terminaret absumpt⁹ est. Ita publi⁹ valeri⁹ q̃ successerat collatino: ⁊ marc⁹ horati⁹ q̃ pro defuncto lucretio suffectus fuerat: annũ illũ funereũ atq̃ tartareũ qui cõsules q̃nq̃ habuit cõpleuerũt. g Quo anno consulat⁹ ipius nouuꝫ honorem ac potestatem auspicata est romana respublica: tunc iam diminuto paulum metu. non q̃ bella cõquieuerant: sed q̃ nõ tã grauia ponderis exigebãt. h Finito scz tpe quo equo ⁊ modesto iure agitatũ est. i secuta sunt que idem salustius breuiter sic explicat. Deinde seruili i perio patres plebem exercere: de vita atq̃ tergo regio more consulere: agro pellere. ⁊ ceteris expertibus soli imperio agere. Quibus agitata seuitijs ⁊ maxime fenore oppressa plebs cũ assiduis bellis tributum ⁊ militiam simul toleraret: armata montem sacrum atq̃ auentinum insedit. Tũc tribunos plebis ⁊ alia sibi iura parauit: discordiarũ ⁊ certaminis vtriusq̃ finis fuit secundum bellum punicum.

Capitulum. XVII.

a Uid itaq̃ ergo tãtas moras vel scribens patiar: vel lecturis afferam? Quam misera fuit illa respublica tam lõga etate ꝑ tot annos vsq̃ ad scõm bellum punicũ: bellis forinsecis inquietare nõ desistentib⁹: ⁊ int⁹ discordijs seditionibusq̃ ciuilibus a salustio breuiter intimatum ē. Proinde victorie ille non solida beatorum gaudia fuerũt sed inania solatia miseroruꝫ ⁊ adalia atq̃ alia terribilia mala subeunda illecebrosa incitamenta minime quieto c rum? Hec nobis quia hec dicimus: boni romani prudentesq̃ succenseant quanq̃ de hac re nec pauendi sint nec monendi: quando eos mihi me succensuros esse certissimum est. Neq̃ enim graui⁹ vel grauiora dicimus auctoribus eorum ⁊ stilo ⁊ ocio mẽtum impares. Quibus tamen ediscendis ⁊ ipi elaborauerũt ⁊ filios suos elaborare compellunt. Qui autez succensent: quando me ferrent si ego dicerem⁹ q̃ꝫ salusti⁹ ait? Prime turbe seditiones ⁊ ad postex bella ciuilia d vsq̃ ad secundũ bellum punicum vt a salustio breuiter intimatum est scilicet in bistoriis.

e Hec nobis. quia hec dicim⁹ boni ro. ꝛc̃. ꝭ petit q̃ romani boni non succenseant. id est irascãtur sibi propter boc q̃ mala eorũ recitat. tamen dicit non oportere boc ab ipsis petere. quia certum est q̃ boni romani propter boc nõ offendẽtur. sicut nec eoꝝ ꝓpꝛ̃is scriptoribus qui mlta peiora scripserũt. quibꝫ augustin⁹ dicẽ se stilo ⁊ ocio multuꝫ imparem. id est se minorẽ. Stilo quidẽ q̃ eloquentiores. ocio quia studiosiores erãt Uocatur autem studium ⁊ contẽplatio ocium. q̃ dum quis studio ⁊ contemplationi vacat. oportet q̃ ab exterioribus actibus quiescat vel ideo ocio. q̃ magis eis vacabat scribere talia q̃ꝫ sibi mltũ aliis occupato.

f Quod salustius ait. scz in bistoriis suis. ⁊ sũt verba salustij ab illo loco plurime turbe ꝛc̃. vsq̃ ibi exclusiue. postea si illi ꝛc̃. dicit ergo salustius loquens de romanis post mortem regis tarquinij sic e Plurime turbe. id est tribulationes. nam turba ſm augustinum de ẏbis domini. omelia. xxvj. non est aliud q̃ꝫ multitudo turbata. f Seditiones vero et ad extremum bella ciuilia orta sunt ꝛc̃. de quibus dictum est supra libro. ij. ⁊ plus infra dicetur hoc libro. capitulo. xxiij.

In eodẽ

Idẽ i eos

g Dū pauci potētes ḋr in grāz plericꝫ ꝛcesserāt.i. multi alij nō ita potētes in eoz grāz venerāt ꝓpt̄ hoc adhereḃāt eis. b Sub honesto patrū aut plebis noīe dñatōes affectabāt.i.cū affectarēt dñari ꝛ hoc intēderēt ꝓtendebāt se agere cām patrz alicꝫ cāz plēb. ꝛ sic tractarūt ḋdaz ad ptē suā ꝓtes ḋdā vero plebem.

i Bonicꝫ ꝛ mali ciues appellati ſuple fuerūt nō ob merita in rem publicā oīb⁹ ꝓt̄ corruptꝫ.i.malis effectꝫ. ſz vt ḋſcꝫ locupletiſſim⁹ ꝛ iniuria validioz. qz ꝓſentia defendebāt.i.q̄ ꝓpe illo placebant ꝛcedebāt ꝓ bono ducebaḃ.hec ſaluſt⁹.

k Ubi erāt qñ valer⁹ cōſul ꝛc. hiſtoriā quā b tā git.b.aug⁹. narrat tit⁹liu⁹li.iij. de vbis origine. vicꝫ q̄ ſub ꝛſulibus tito claudio ꝛ publio valerio erules romanoz ac ſeruꝰ ꝛgregati i multitudie magna. ſcꝫ vſcꝫ ad duo milia ḋngētos duce ḋdā a pio herdonio q̄ erat ſabinus. arcem capitolīj occupauerūt. quo tpe inter patres ꝛ plebem ꝓ legibꝰ quibuſdā ferēdis erat diſſenſio. Dux vero herdon⁹ ꝓmiſit ſe ad hoc ſolū veniſſe vt erules in patriā reduceret ꝛ ſeruos a duro ſeruitutis iugo liberaret. ꝛ niſi hoc ſibi cōcederet extrema mala vbi ꝓcuraret ꝛcitando volſcos ꝛ equos ꝓpos vicinos in bellū ꝛtra ipos. Tantus ꝛo furoꝛ eodē tpe tribunos plebis inuaſit vt in plebe diuulgarēt q̄ nō eſſet de bello vllo timendū. q̄ qui arcem occupauerāt erant patrū hoſpites ꝛ cliētes q̄ de conſilio patrū arcem occupauerant vt plebs ſic territa a legibꝰ petendis deſiſteret. Publi⁹ aūt valer⁹ ad tribunos ꝛ plebē accedit eoſq; attrociter coꝛripit. q̄ curā reipublice in tanta neceſſitate deſerūt adꝺicēs q̄ dū eoꝛ ab hoſtibꝰ capti ſunt. q̄ iuppiter maxim⁹ ꝛ optim⁹ ꝛ iuno regina ꝛ numina et alij dij deaq; obſidebāt. ꝛ q̄ caſtra ſeruoꝛ publicos penates tenebāt. Quibꝰ nō obſtātibꝰ tribuni ſeditiōſ vt ꝑpus mouerūt donec noꝛ ſupueniēs eis ſilentiū ꝑponeret. Tuſculi igit vicini ꝛ ſocij romanoꝛ auditis bis q̄ rome fiebāt cū exercitu i ſubſidiū ꝛſulū venīt romā vt arcē ab hoſtibꝰ liberēt. ꝛſulēq; valeriū ducēq; tā romani q̄ tuſculani ſequunt aſcēdēruntq; in cluū capitolīj. iāq; in veſtibulū tēpli ꝓpāt. tū valer⁹ ꝛſul acerrime dimicās inter ꝑmos occidit. quē publi⁹ volumnius cadentē videns ſtatim coꝛp⁹ tegi iuſſit. gerēs ipe publius volumni⁹ ducis officiū. tantuſq; erat ardoꝛ pugnantiū romanoꝛ ꝛ tuſculoꝛ. vt aī vincerēt q̄z ſcirent ducē coꝛ interemptū. Multi igit exulū cede ſua fedauerūt tēplū. multi capti ſunt. herdon⁹ interfect⁹ eſt ꝛ capitoliū reſtitutū ꝛ purgatū atq; luſtratū.

l Ubi erāt ꝛc. de legatis miſſis athēas dictū fuit. ſ. li. ij. ca. xvj. Et ſicut dic tit⁹ liu⁹ li. iij. ō vbis origine. nō ſoluz erant miſſi vt leges athenienſium deferrēt. ſed etiā vt moꝛes ꝛ inſtituta ac iura alia rū ciuitatū grecie diligenter attēderēt ꝛ noſcerent. Quātū vero ad diſſenſiōes de q̄bus ꝺ loquit auguſti. ſciendū eſt q̄ ſicut dicit tit⁹ liu⁹ ibidē eodez āno fuit magna diſſenſio int̄ conſules ꝛ tribunos plebis. negabāt em ꝛſules potestatē leges cōdendi eē apud tribunos ꝛ plebē. tantum em penes ſe eſſe dicebant. ꝛ ꝙ conſequens leges que a tribunis late erant cum plebe nullius vigoris erant. tamen concordauerunt et conſenſerunt tam conſules q̄z tribuni. et omnes vt prolegibus accipiendis in greciam mitterentur. Quantum vero ad famem et peſtem de quibus hic loquitur auguſtinus narrat ritus liuius ibidem. q̄ poſtq̄z ſunt miſſi legati athenas. duo ſimul mala ingentia oꝛta ſunt ſcilicet fames ꝛ peſtilentia tam hominum q̄z aliorum animalium. agri quidem facti ſunt eo anno ſteriles. vbs autem exhauſta eſt funeribus. Nam multi et preclari eo anno moꝛtui ſunt. inter quos erat flamen quirinalis. id eſt ſacerdos Quirini. id eſt Romuli. Augur etiam. id eſt ſacerdos qui preerat augurijs. quattuoꝛ etiam tribuni plebis ꝛ alij magni nonnulli. De predictis ſicut ſcribit Oroſius libro ſecundo. Dum legati ad athenienſes expectātur. Armia romana fames peſtilentiaq; compeſcuit.

m Ubi erant quando rurſus ꝛc. quod hic tangit cōtigit anno ab vbe condita. trigenteſimo decimotertio quo ſm Titum liuium libro quarto de vbis origine fames grauiſſima romanos afflixit intātum q̄ multi ſpe victus amiſſa. ne fame diu cruciarentur ſe in tyberim ſubuerſerūt. propter quod prefectus annone

g orta ſunt[k] dum pauci potentes quoꝛ in grām plericꝫ cō
b ceſſerāt[b] ſub honeſto patruz aut plebis noīe dñatōes affe
i ctabāt[i] bōicꝫ ꝛ mali ciues appellati: non ob merita in rē publicā inceſſerāt oīb⁹ ꝓpter coꝛruptis: ꝙ vti q̄ſcꝫ locupletiſſim⁹ ꝛ iniuria validioꝛ: qz ꝓſentia defendebat: ꝓ bono ducebaḃ. Poꝛro ſi illi ſcriptores hiſtorie ad honeſtā libertatē ꝓtinere arbitrati ſūt mala ciuitatis ꝓprie non tacere quā multis locis magno ꝓconio laudare cōpulſi ſunt cuz aliā veriozē q̄ ciues eterni legendi ſunt nō haberēt: ḋd nos facere ꝛuenit: quoꝛ ſpes quanto in deo melioꝛ ꝛ certioꝛ: tāto maioꝛ debet eē libertas: cuz mala preſentia ꝛpō noſtro imputant: vt infirmioꝛes imperitioreſcꝫ mētes alienentur ab ea ciuitate: in qua ſola iugiter felicꝫ terq; viuendum eſt. Nec in

deos eoruz horribiliora nos dicim⁹: q̄z coꝛ idē auctoreſ: ḋs legūt ꝛ ꝓdicāt. q̄quidez ꝛ ex ipis q̄ dicerem⁹ accepimus: ꝛ nullo mō dicere vl̄ talia vel cūcta ſufficimus. Ubi erant ḡ illi dij: qui ꝓpter exiguam fallaceq; hui⁹ mūdi ſelicitatē colēdi exiſtimant: cū romani quibus ſe colendos mendaciſſima aſtutia vendicabant tantis calamitatib⁹ veꝛarent: k Ubi erāt quando valerius conſul ꝛ ab exulibus ꝛ ſeruis incenſum capitolium cum defenſaret occiſus eſt: Facilius q̄z ipſe ꝓ deſſe potuit edi iouis: q̄z illi turba tot numinuz cum ſuo maxio atq; optimo rege cui⁹ tēplū liberauerat ſubuenire l Ubi erāt q̄ dēſiſſimis fatigata ciuitas ſeditionū mal: cū legatos athenas miſſos: ad leges mutuādas paululū ḋeta oppiret: ḡui fame peſtilēciaq; vaſtata ē. m Ubi erāt m

k

l

m

fames magna

q̄.s. de victualib⁹ p ciuitate curā bñ et p̄cipuā. creat⁹ est lucius nunucius q̄ postmodū cos q̄ frumēta absc̄ derant cōpulit es vendere. vt saltē bñ posset ciuitas sufficienter p vno mense. Eodē tpe fuit q̄dā spurius emilius equestris ordinis diues valde qui aliūde empto frumento de sua pecunia ⁊ in vrbe allato distribuit ip̄m plebi. q̄ tanto allecta bñficio. p̄misit sibi ꝯsulatū. Ipe ꝙ dicebat b̄ sibi nichis modicū esse p tanto bñficio. ⁊ satis parū esse si facerēt ip̄m regē. Ista q̄uentū ad senatū q̄ statim dictatorē creat lucium q̄ntū cincinnatū iam octogenarū. Erat autē tunc potestas dictaror̄ q̄lis post modū fuit imperator nisi q⁹ solum dimidio āno durabat. Magisterq̄ equitū sibi coaptat fuit⁹ abalant. Stupet b̄ viso p̄fatus emilius vna cū plebe. interim a dictatore mittit magister equitū a spurio emilio vt eū vocet in iudicium. Emilius ꝙ infra cateruā suoꝝ se recepit. cūq̄ ab apparitore deq̄rens sus essz. erectus est vt fugeret clamando se a patribus opprimi. eo q⁹ plebi in tanta necessitate subuenisset. Sed magister equitū ip̄m vociferantē insequitur ⁊ occidit. Eū autē de b̄ multus tumultus oritur in plebe. dictator coā se plebē venire iubet. p̄nūciatq̄ coram ipsa emilium iuste occisum fuisse q⁹ vocatus ad iudiciū venire ꝯtempsit. ⁊ si in alīs innocens fuisz. iussitq̄ dictator domos eius dirui ⁊ bona ip̄ius vendi ac publicari. n Ubi erant q̄ñ pestilentia ⁊c. Quā rū ad lectisternia de q̄b⁹ facit mentionē hic aug⁹. Sciēdum q⁹ in ꝯuiuijs olim fiebat lectisternia in q̄b⁹ possent viri ꝯuiue accubare seu discumbere. id est cubito appodiati iacere. ⁊ Nam fm̄ hugz. in cap'o. cūbo bis. antiq̄rus ꝯsueuerūt cōuiue sic iacere dū comedebant vicz sicut modo facūt languidi. Et sicut dicit Jsid. libro. xx. ethymologiaꝝ. apud romanos viri accubabant ⁊ femine sedebant. q: videbat in femina accubitus esse turpis. ⁊ ideo romani q̄ñ inuitare volebant deos ad ꝯuiuia faciebant lectisternia. Unde dicit valerius li. ij. in p̄ncipio. antiquitus femine cū viris cubantibus. id est inclinatis ⁊ appodiatis ad lectū vel lectisternū sup̄ cubitos suos sedentes cenabant. q̄ consuetudo ex hoīm ꝯuictu ad diuina penetrauit. ⁊ Nam iouis epulo. id est in cōuiuio ipse iupiter in lectum et minerua in sellam. id est sedē ad cenā vocant̄ seu inuitant̄. quod eras nostra diligentius in capitolio q̄ in

qñ rursus ꝙs cū fame laboraret p̄fectū ānone p̄mū creauit: atz illa fame iualescēte spurius emili⁹ q̄ esurienti mꝰ titudini fruñta largit⁹ ē: regni affectati crimē incurrit: ⁊ eiusdē p̄fecti istātia p dictatorē luciū q̄ntū etate decrepitū: a q̄nto fuilio mgro eq̄tuz cū maxio: ⁊ piculosissimo tumꝰtu ciuitat̄ occisus ē. o Ubi erāt qñ pestilētia maria exorta: diys iutilib⁹ ꝙs diu mꝰtū fatigatus: noua lectisternia (qō nūq̄z antea fecerat) exhibēda arbitrat⁹ ē: Lecti aūt sternebāt in honorē dorū: vñ b̄ sacꝝ vel port⁹ sacrile giū nomē accepit. o Ubi erāt qñ p decē p̄tinuos ānos male pugnādo crebras ⁊ magꝰs clades apud vebios exercitus romāos acceperat: nisi p furiū camillū rādeaz sbueniēt quē postea ciuitas ingrata dānauit. p Ubi erāt qñ galli romā ceperūt: spoliauerūt: incenderūt: cedibus impleuerūt. q Ubi erant cū illa insignis pestilētia tā ingentem stragem dedit: q̄ ⁊ ille furius camill⁹ extinct⁹ ē: q̄ rēpublicā ingratā ⁊ a vehientib⁹ aū defendit: ⁊ de gall' postea vindicauit. Jnde in hac pestilētia scenicos ludos aliā nouā pestē: nō corpibus romāoꝝ: ꝙ (qō est mꝰto p̄nitiosius) moribus intulerūt. r Ubi erant qñ alia pestilentia grauis de venenis mſonaꝝ exorta credita ē Quaꝝ sup̄ fidē mꝰtraꝝ atq̄ nobiliū mores deph̄endi sūt oi pestilētia grauiores

lectisternū in honorē. s. deoꝝ factum est rome. q̄z ser dys scz apollini. latone. diane. herculi. mercurio. ac neptuo tres lecti q̄z āplissimo strati sunt apparatu. Fuit aūt latona mater apollinis ⁊ diane. diana ꝙo dicitur luna sic apollo sol. De latona ꝙo q̄ peperit apollinē ⁊ dianam loquit̄ btus aug⁹. infra li. xviij. capitulo. Tirus vero liuius libro. ij. de secūdo bello punico narrat romāos fecisse alia ser pulmaria. i. lectisternia. vicz iouī ⁊ iunōi vnū alteruz neptuno ac minerue. terciū marti ac veneri. quartū apollini et diane. q̄ntū vulcano ac veste. sextū mercurio ac cateris o Ubi erant qñ p decem ⁊c. Hystoria que hic tangitur ponit sup̄ libro. ij. ca. xvij. p Ubi erant qñ galli ⁊c. Hystoria quā hic tangit aug⁹. habet supra libro ij. ca. xxij. q Ubi erant cum illa insignis pestilentia ⁊c. de camillo quō vebientos expugnauit habetur supra libro. ij. ca. xvij. Quō vero vrbem de gallis vindicauit habet supra libro. ij. ca. xvij. Quantū vero ad pestilentiā que ip̄m ꝯsumpsit narrat ritus liuius lib. vj. de vrbis origine. q⁹ rome orta est pestilentia q̄ magnam multitudinem hoīm ꝯsumpsit. in qua ⁊ censorem vnum ⁊ vnū edilem. ac tres tribunos plebis dicit mortuos fuisse. Mortuus est etiam eodem anno camillus vir maxime laudis qui post reditum suum de exilio de quo dictum est supra libro. ij. ca. xvij. q̄ndecim annis vixit tante gloie vt conditor vrbis romane secūdus a romulo diceret. Unde dicit eutropi⁹ li. ij. q⁹ honorē post romulū secūdus declarus est. ⁊ q⁹ his tpibus imensa p ꝯtinuū biennū romanos pestis afflixit. De ludis ꝙo scenicis ꝓpter eā instituris habitū est sup̄ li. j. c. xxxj. r Ubi erant qñ alia pestilentia ⁊c. Hystoriā q̄ hic tangit narrat ritus liuius li. vij de origine vrbis dicens. q: sub ꝯsulib⁹ claudio ⁊ valerio flacco cū oēs maiores ciuitat̄ morerent morbo cōsili ancilla q̄dā fabio mario edili cāmpmissa sibi p⁹ us ipunitate indicat dicēs mſonas venena coḡre. ⁊ si se vellent seq̄ ꝯsules b̄ manifesto exēplo deph̄enderent. se cūri ḡ eā iuenerūt mſonas coḡntes bona medicamēta

bñtes ⁊ alia recōdita. Quib⁹ dlatꝰ in ſoꝛ vocatꝰ matronis duab⁹ quaꝝ vna camelia. alia ſergia vocabat aſſeruerūt eas medicamenta eſſe ſalubria. q̄ cū ea ad p̄ceptū iudicis bibiſſent ſtatim mortue ſunt. cōpbense ſunt eaꝝ comites q̄ maximū numerū matronaꝝ indicauerūt q̄ ſilia faciebant. ex q̄b⁹ clxx. dānate ſunt. Creditū aūt eſt hꝰ magis ex alienatione mētis q̄ꝫ ex ſcelere hꝰ feciſſe.

Oroſius ꝯo lib. iij. dicit q⁹ tanta mlt̄itudo fuit matronaꝝ in his facinoꝛib⁹ cōpbensaꝝ. vt. cccl xxx. dānate ſimul ex his fuiſſe referāt Valerius aūt li. ij. q̄tū ad numerū eaꝝ ⁊ cooꝛdat cum tito liuio. ⁊ dicit q⁹ veneficij q̄ſtio ⁊ legib⁹ ⁊ moꝛib⁹ romanis vſq; ad illud tp̄s ignota fuit. Fuit aūt illud tp̄s. vt p̄z ex tito liuio anno ab vꝛbe ⁊dita. cccc r.

s Vel q̄ñ in caudinas ⁊c. Hiſtoriā quā hic tangit beatus aug⁹. narrat titus liuius li. ix. de vꝛbis oꝛigine in p̄ncipio dicēs. q⁹ cū eſſz bellū int̄ romanos ⁊ ſamnites duꝛ ſamnitū ponti⁹ habuit exercitū iuxt furculas caudinas. i. locū quendā ſic dictū. Miſit aūt pontius. x. milites in habitu paſtoꝛali q̄ in diuerſis locis paſcerent pecoꝛa iuxta viam p quā erat exercitus romanoꝝ tranſiturus p̄cipiens q⁹ romanis veniēt⁹ ⁊ interroganti⁹ vbi erat exercitus ſamnitū. ⁊ cooꝛditer ridērent q⁹. ſ. iuerit ad obſidendū luceriā q̄ erat ciuitas ſocia romanoꝝ. romani q̄ ſtatum de cucurrūt his auditis ire luceriā ad liberandū eā ab obſidione. Sed duplex via erat. vna iuxta mare ⁊ lōgioꝛ. alia p furculas caudinas. quā q⁹ breuioꝛ erat vt citius ſocijs ſubuenirēt elegerūt. Claudit aūt via illa ex vtraq; pte montibus hñs ſolū vnū introitū ⁊ vnū exitū. p medium duoꝝ ſaltuū. inter quos eſt planicies q̄dam ad quam tranſito vno ſaltu cū peruenſſent. ad alīū ſaltū velīt ingredi inuenerūt ſibi viā p̄cluſam de cetis arboꝛib⁹ in trāſuerſo viaꝝ. ⁊ viderūt nihilominus in monte iuxta ſe p̄ſidiū armatoꝝ. ſicq; incluſi ſunt vt nec retrocedere nec p̄cedere poſſent. Vnde neceſſitate ducti miſerūt legatos ad ſamnites petētes vel pacē rōnabilē vel bellū. Rñſum eſt tā bellatū eſſe. p̄miſſa eſt tñ pax ſb his cōditiōib⁹. vt ſcz romani oīa arma ſua redderēt. oēmq; aliā ſupellectilē retētis ſibi tñ ſingul' veſtimētis. ſicq; ocs ſub iugū trāſirent. ⁊ p̄mo ⁊ſules poſtea alij migratis. ⁊ inde cetera mlt̄itudo. quā pacē romani admiſerūt cū maxima ſui dilectione neceſſitate coacti. ſicq; cū ſuis ignominia ad vꝛbē ſunt reuerſi. Et ſicut dic̄ titus liuius li. iij. de vꝛb oꝛigine. q̄ñ alijs mitt̄ebus erat ſub iugū eleuabant duę haſte vel duo ligna. ⁊ tercius ſup̄ ponebat ex trāſuerſo ſicut fūt furce q̄b⁹ fures ſuſpendunt. ⁊ p medium illoꝝ ibat q̄ mitt̄ebat ſub iugo in ſignū p̄fecte ſubiectiōis. Sercentos nihilominus eq̄tes rōanos tenuerūt ſamnites vt eſſent obſides. Hāc etiam hiſtoriā eutropius li. ij. narrat. ⁊ oꝛoſius li. iij. Cōtigit aūt illud vt patꝛ ex tito. anno ab vꝛbe ⁊dita. cccxxix. ſm oꝛoſiū aūt anno. cccxxxvj

atq; adhibere ⁊pulſa ⁊c. r q̄ñ p regē oīm iouē. q̄ iā diu in capitolio ſedebat: mlta ſtupꝛa (q̄b⁹ adoleſcēs vacauerat) ñ p̄miſerāt foꝛtaſſe diſcere medicinā: v vt cū ⁊ſpirātib⁹ vno tpe hoſtibus lucanis: bꝛutis ſamnitib⁹: etruſcis: ⁊ ſenonibus gallis p̄mo ab eis legati pempti ſunt: Deinde cū p̄tore oppſſus exercitus ſeptem tribunis cū illo peuntib⁹: et militū tredecim milibus. 3 vel q̄ñ poſt graues ⁊ longas rome ſeditiones q̄b⁹ ad vltimū plebs in ianiculū hoſtiminib⁹ interemptos. y Vel q̄ñ itidē alia ⁊c. Hic tangit hiſtoria de eſculapio ⁊ peſtilentia que ſup̄ habetur in libꝛo iſto ca. xij. r Qm̄ regē oīm iouem ⁊c. loquit hic aug⁹. ironice dicēs q⁹ iupiter q̄ eſt rex oīm deoꝝ diu ſederat in capitolio. nā p̄ncipiū oīm rēp̄ loꝛ vꝛbis fuit rēp̄lū iouis capitolij ap̄ pellatū. ſz q⁹ iupit̄ dū adoleſcēs erat cōmiſit multa ſtup̄. vt poete canūt ⁊ etiā hiſtoꝛie idē aſſerūt. fuit cm̄ rex crete. ⁊ hō īmundiſſimus. ſō vt dicit aug. nō vacauit ſibi diſcere medicinā. p̄ꝛ q̄ ipſe neſciuit curare infirmos. nec peſti fl nē ip̄onere. ſō opoꝛtuit mittere ꝙ eſculapio que diceꝛt dū medicine. In rei veritate ei eſculapius fuerat pfectus medicus. Et vt dicit Iſid. li. xij. ethymologiarū apollo p̄ꝛ ei⁹ apud gꝛecos habet p̄mus reperto: medicine. q̄ inuenit p̄mū artē medicine metbodicā. Eſculapius ꝯo fuit, ampliato: medicine ⁊ inuento: medicine exp̄imētalis. tñ fulminis ictu interīt. ⁊ tñ poſtmodū dificatus eſt. ⁊ dictus eſt d⁹ medicine. y Vel cū ⁊ſpirātib⁹ vno tpe ⁊c. hiſtoriā hic tactā narrat oꝛoſi⁹ li. xij. dicens q⁹ anno ab vꝛbe ⁊dita. cccclxij. dolabella ⁊ domico ⁊ſulib⁹. lucani. bꝛucij. ſamnites etiā cū etruſcis ⁊ gallis ſenonib⁹ facta ſocietate cū bellū ⁊tra romanos molirent. ⁊ romani ad gallos rogādos miſiſſent legatos. galli eos interfecerūt. p̄ter q̄ cecilius p̄oꝛ miſſus eſt cū exercitu contra ipſos q̄ etruſcis veniens interfectus eſt. ſeptē tribuni plebis in illo bello occiſi ſunt. mlti etiā nobiles trucidati ſunt. ⁊. xvij. milia romanoꝝ militū p̄ſtrata ſunt. Beatus tñ aug⁹. minoꝛē ponit numꝝ occiſoꝝ. 3 Vel q̄ñ poſt graues ⁊c. Hic tangitur hiſtoria de ceceſſiōe p̄li in montē ianiculi de qua nihil alibi reperi niſi q̄d narrat lucius anneus flozus in epitomate libꝛo p̄mo ſic dicens. Tercium ſeditionē excitauit matrimonioꝝ dignitas vt plebei cum patricijs iungerentur qui tumultus in monte ianiculi duce camelio tribuno plebis exorſus eſt. Exquo patet q⁹ quāuis lex de connubio patrum et

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

plebis diu ante lata esset vt p3 p titū li. iij. tñ cā but⁹ secessionis fuit q plebei voluerūt iungi mīmonio cū patricijs. qō patricij cedere noluerūt. Idē ho anneus florus in abbreuiatione tti liuij. l. lib. xj. dicit sic. Plebs pter es alienū post graues z longas seditōes ad vltimū secessit in ianiculum. vñ ab hortensio dictatore deducta est. Iste etiaz hortēsius tulit legem vt plebiscita nō minus valerent q̄ leges vt patz instituta de tu. na. gē. z ciui. ℔. f3 z plebiscita a Tū ho tā mlta bella gē. Nic tangit historia de pletarijs militie ascriptī. Qui ho fuerunt dicti pletarij paret p augustinū hic. Nam cum romani continue rebus bellicis vacarent z p3 sequens nec rebus domesticis nec procreationi plis vacare possent. cernerētq; ciuitatez nō posse diu stare sine noua ple. ordinauerūt q illi q nō poterāt sufficere ad militandū pter inopiam in vbe manerent procreationi plis vacantes. de qbo dicit. Agellius li. xvij. ca. xj. q fm iulū paulū illi q in plebe romana tenuissimi erant z pauperrimi. nec amplius q̄ mille q̄ngentū eris incensum deferebant. pletarij sunt appellati. Qui ho nullo aut q̄ quo ere censebant capite censi vocabant. z nec isti nec proletarij milites ascribebant nisi in tumultu marso. qz familia coz p ua aut nulla erat. pter qō amoris in pīam fidem et firmamentū nō faciebāt. pletarij tñ asperis reipublicet pbo cū iuuēturis inopia esset in militiā tumultuaria legebant. armaq; bis sumptu publico pbebantur Dicti aūt sunt pletarij ab officio plis edendo. eo q cū refamiliari parua minus possent rēpublicam iuuare plis tñ gignente copia frequentarent. Nec. A. gellius. Historiā ho hic tactā a beato aug⁹. narrat orosi⁹ li. iij. dicens. q; anno ab vrbe cdita. cccclxiij. tharentini cū viderent classem romanoz in mare p̄tercuntē. eā hostiliter inuaserūt. z q̄q; tñ nauibo p fugam euasis. alias naues capras ad portū suū trahūt interficientes oēs illos q bello viles esse possent. alios vendentes. Missi sunt ergo a romanis legati tharentuz q de iniuria qderank. sed expulsi sunt. z etiā iniurias acceperūt a tharentinis. Dicit cīm valerius libro. ij. q vnus legatoz vrina respersus est. His ḡ causis ingens bellum ortum est. Romani ho cōsiderantes q̄ z quanti essent hostes in circuitu coz. strepebant vltima necessitate coacti pletarios ad sumendū arma coegerūt. z sic exercitu magno facto emilius cōsul romanoz cū exercitu imperū fecit z in vniuersos fines tarē tinoz igne z ferro vastans omnia. plurima etiam oppida expugnauit z iniuriam suam acceptā crudeliter vindicauit. Tharentinos ho iuuabant multi finitimoz. q̄z etiā potentiā maxime aurit pyrrhus rex epirotaz. Epyrus cīm pars grecie est. z tharentini erant cognati grecoz. nā lacedemones cōdiderūt tharentū.

direptione secesserat: cuius mali tā dira calamitas erat vt eius rei cā (qō i extremis piculis fieri solebat) z dictator crearet hortensius: q̄ plebe reuocata in eodē mgīatu expirauit: qō nulli dictatori ante pegerat: z q̄d illis diis tā pīte esculapio graui⁹ crimē fuit⁹ Tū ho tā mlta bella vbiq; crebruerūt: vt inopia militū pletarij illi q̄ eo q̄ pīgignēde vacabāt: ob egestatē militare nō valentes h̄ nomen acceperāt militie p̄scriberent. Accitus etiā a tharētinis pyrrhus rex grecie tūc ingenti glia celebratus rōanoz hostis effectus ē. Cui sane de rex futuro euētu p̄sulēti: satis vrbane apollo sic ambiguū oraculum edidit: vt e duob⁹ q̄cq̄d accidisset: ipe dīnus hīet. Ait ei: Dico te pyrrhe rōanos vincere posse. Unō tullius in li. ij. de diuinatione ponit idē oraculū. Alio te eacidē rōanos vicere posse. Vocat aūt pyrrhū eacidē q: fuit ō sanguīe eaci q̄ fuit auus achillis. Eacus aūt fuit p̄ pelei. z peleus p̄ achillis. Et est oraculū illud ambiguū. q: potest hīc duplicē sensum sicut illud. verū est canē comedere panē. Nā cū in isto dico te pyrrhe rōanos vincere posse. sint duo accusatiui. scz te z rōanos. sensus variari pōt fm q vnus accusatiu⁹ resoluit in ntīm. vel ali⁹. vñ vnus sensus est. Dico q tu pyrrhe potes vincere romanos. alius sensus ē. dico q te pyrrhe pōt vincere romani. Tñ tulli⁹ reprobās oracula apollinis inē alia dīc sic. Oracula tua apollo vt ego opinior ptim sūt falsa. ptim ho casu ba. ptim

Pyrrhus ergo totas vires epiri. thessalie z macedonie habuit elephātes etiā antea romanis incognitos xx. in italiā de grecia secū adduxit. Prima igit pugna inē romanos z pyrrhū cui totū bellū ascribit. cuius p tarētinis ageret. fuit apud eracleā ciuitatē cāpanie z barim flumen. Ꝑ leuinū p̄sulē rōanoz. vbi tota dies in pugna p̄sūpta ē neutra pte fugiente donec introduci cēnt elephātes romanis q illud genus pugne añ n viderāt horribiles z precipue eqs pauenti bus ad elephantū aspectū. Romani cīm tunc se victos fuisse fuga sua oñderūt. Pyrrhus tñ atrocitatē cladis quā acceperat z iactura publice ptestat⁹ est. affigens titulū in rēplo iouis apud tarentū in q̄ sic scripsit. Qui añ h̄ inuicti fuerant viri. s. romani. pī optime olympe. hos ego vici in pugna. victusq; sū ab eisdē. Et cū increparet a suis q̄ se victū diceret q̄ vicisset. rīdit. Si ego iterū eodē mō vinco: sine vllo milite epirū reuertar. Decideruīt nihilominus de romanis in eo dē bello peditū. xiij. milia octingenti octoginta. ca. cccc. equitū vero cesi sūt. ccclxj. capti octingenti z duo. Post hec secūda pugna inē romanos p̄sules z pyrrhū fuit in apulie fūibo vbi q̄uis esset clades magna ex vtraq; pte. rōani tñ vicerūt. sic hic tāgit aug⁹. nā pyrrhus trāsfixus brachio p̄mus cessit e plio. fabricius ho rōanoz legatus tūc vulneratus est. elephantes ho subiectis inē posteriora z mollia ignibo. ardentes circūtulerūt in suo furore machinas sibi ipositas z suis exitio fuerūt. In ea pugna cesa sūt romanoz q̄nq; milia de exercitu ho pyrrhi. xx. milia. De istis pugnis cutropius li. ij. narrat historiā satis pulcrā multa laudabilia referens de fabricio supdicto. z q̄ in tercia pugna p̄tra romanos fugatus ē pyrrhus z reuersus in grecism apud argos ciuitatē grecie occisus est. Beatus aūt aug⁹. tractans hic de p̄ma pugna facit mentionez de oraculo. id est rīso apollinis. Ubi sciendū est q beatus aug⁹. hic tenens sententiā verboz. ordinē ipoz trā sponit. nā ipm oraculū ho sus est hexameter Ennij poete tal. Dico te eacidē rōanos vincere posse. Unō tullius in li. ij. de diuinatione ponit idē oraculū. Alio te eacidē rōanos vicere posse. Vocat aūt pyrrhū eacidē q: fuit ō sanguīe eaci q̄ fuit auus achillis. Eacus aūt fuit p̄ pelei. z peleus p̄ achillis. Et est oraculū illud ambiguū. q: potest hīc duplicē sensum sicut illud. verū est canē comedere panē. Nā cū in isto dico te pyrrhe rōanos vincere posse. sint duo accusatiui. scz te z rōanos. sensus variari pōt fm q vnus accusatiu⁹ resoluit in ntīm. vel ali⁹. vñ vnus sensus est. Dico q tu pyrrhe potes vincere romanos. alius sensus ē. dico q te pyrrhe pōt vincere romani. Tñ tulli⁹ reprobās oracula apollinis inē alia dīc sic. Oracula tua apollo vt ego opinior ptim sūt falsa. ptim ho casu ba. ptim

steriloqua ꝛ obscura vt interpres egeat interpte. prim ambigua ꝛ que ad dialecticos referenda sint. Sentit ñ tullius ibidem q illud oraculū nō fuerit apollinis ꝓpter tres rōnes. ꝑma q apollo nūq̄ rndit latine. secūda q ista sors. id est rnsio grecis inaudita est. tercia est q phyrrhi rē/ ponsa tam apollo versus facere desierat. Beat⁹ vero aug. inuenit alios auctores qui historias romanas scripserūt

rhe vincere posse romanos Atq; ita siue pyrrhus a rōa/ nis: siue romani a pyrrho vi cerent̄ securus fatidic⁹ vtrū libet expectaret euētū Que tunc ꝛ q̄ horrenda vtriusq; exercitus clades: in q̄ tñ supi or pyrrhus extitit: vt tā posset apollinē ꝓ suo intellectu ꝑdicare dīnū nisi ꝓxime alio ꝓlio romāi abscederēt supio res: b atq; in tāta strage bel/ lor etiam pestilentia grauis exorta ē mlierū. Nam ꝓsq; maturos ꝓtus ederent: gra uide moriebant. c Vbi se cre do esculapius excusabat: q archiatrū se nō ostetricē ꝓfi tebat. Pecudes q̄q; similiter in teribant: ita vt tā defecturū gen⁹ animaliū crederet⁹ Quid hyems illa cōmēorabilis tā incredibili īmanitate seuiēs vt niuibus horrēda altitudi ne etiā in foro p dies q̄dragi ta manētibus: tyber⁹ q̄q; glacie duraret? Si nostris tri/ bus accidisset: q̄ isti ꝛ quāta dixissent? Quid illa itidē in/ gens pestilētia q̄diu seuiuit q̄ mlros pemit? Que cuz in annū aliū mlto grauius ten

celesti ira impositam responderūt. e In quo ge/ nere oraculoꝝ ꝛc. Verba sunt tullij libro. ij. de diuina/ tione. Scripsit enim tullius de diuinatione libros duos tm̄. ꝛ vult tullius dicere in ꝓposito. q oracula que eliciebant ex libris sibyllinis ita erant obscura q

derēt: frustra ꝑte esculapio aditū ē ad libros sibyllinos. f In q̄ genere oraculoꝝ sic ci e cero in libris de dīnatiōe cō mēorat: magis interꝑtibus vt pūt: siue volūt dubia cōie ctantibus credi solet. Tūc g dictū est eā esse cām pestilē/ tie: q plurimas edes sacras multi occupatas ꝓuatim te/ nerēt: f sic interim a magno i f pitie vel desidie crimie escu/ lapius liberatus ē. g Ilī aūt g a multis edes ille fuerāt oc/ cupate nemine ꝓhibēte: nisi q̄ tante numinū turbe diu frustra fuerat supplicatū: atq; ita paulatim loca deserebāt a cultoribus: vt tanq̄ vacua sine vllius offensiōe possent hūanis saltē vsibus vendica ri. Tūc tūc velut ad sedādā pestilentiā diligenter repeti ta fuerūt atq; reparata: nisi postea codē mō neglecta atq; vsurpata latitarēt. h nō vti h q̄ magne pitie varronis tri/ bueret: qō scribēs ō edib⁹ sa cris tā mlta igrata cōmēorat i Sz tūc interi eligans nō pe i stilētie depulsiō: ꝑ deoꝝ excu satio ꝓcurata ē. La. XVIII.

Tulli⁹ de dinatiōe

derēt: frustra ꝑte esculapio aditū ē ad libros sibyllinos. f In q̄ genere oraculoꝝ sic ci e cero in libris de dīnatiōe cō mēorat: magis interꝑtibus vt pūt: siue volūt dubia cōie ctantibus credi solet. Tūc g dictū est eā esse cām pestilē/ tie: q plurimas edes sacras multi occupatas ꝓuatim te/ nerēt: f sic interim a magno i f pitie vel desidie crimie escu/ lapius liberatus ē. g Ilī aūt g a multis edes ille fuerāt oc/ cupate nemine ꝓhibēte: nisi q̄ tante numinū turbe diu frustra fuerat supplicatū: atq; ita paulatim loca deserebāt a cultoribus: vt tanq̄ vacua sine vllius offensiōe possent hūanis saltē vsibus vendica ri. Tūc tūc velut ad sedādā pestilentiā diligenter repeti ta fuerūt atq; reparata: nisi postea codē mō neglecta atq; vsurpata latitarēt. h nō vti h q̄ magne pitie varronis tri/ bueret: qō scribēs ō edib⁹ sa cris tā mlta igrata cōmēorat i Sz tūc interi eligans nō pe i stilētie depulsiō: ꝑ deoꝝ excu satio ꝓcurata ē. La. XVIII.

non poterat ha/ beri certitudo rei quam significa/ rent. ꝛ ideo q eos interꝑrabantur. solum loquebantur conīciēdo si/ cut poterāt ꝛ vo lebant. nec aliter eos interꝑrantibus credi potuit nisi sicut his qui conīciendo lo/ quunt.

f Sic interim a magno ꝛc. hoc dicit augustinus quia esculapius tam quo ad ma/ lum illud cui nō subuenit se potuit excusare dicen do q malum illō ꝓuenit non ex ali qua causa natu/ rali sed ex ira deo/ rum. ꝛ ideo non fuit possibile re/ medium nisi dī placarentur.

g Unde autem a multis ꝛc. Die augustin⁹ ex ora/ culo sibylle inue/ nit contra roma nos ꝛ deos coꝝ. quia exquo edes deorum occupa/ bant a personis

priuatis ꝛ non a dīs vel eorum ministris signuz fuit q dī eorum multiplicati erant eis inutiles. nam alio quin coluissent eos ꝛ nō fuissent edes eorum in vsus alios humanos translate. b Non vtiq; magne pitie varronis ꝛc. Vult augustinus dicere q varro in libris suis scribens de edibus sacris dicit mlta ad edes illas pertinentia fuisse sibi ignota. quod posset ascribi sue imperitie. nisi edes ille tam suo tempore fuissent ab aliis occupate vel deserte. i Sed tunc interim ꝛc. Hoc dicit. quia licet per oraculuz sibyllinum viderentur dī qui tantū malum euenire suis cultoribus permiserunt excusati ad tempus donec scilicet alia mala venirent. tamen in rei veritate ipsi non depulerunt pestem supradictam. sicut supra lib. j. ca. xxxij. dictum est. Dicit enim aug⁹. ipsi ꝓuiderūt finem pestilentie cito imponendum. Et ideo volebant sibi aliqua in honorem fieri ad sedandū malum illud vt crederetur per eos fuisse sedatum.

b Atq; in tanta strage ꝛc. De hac strage narrat oro/sius libro tij. loquens de tē pore belli punici mi sic. Romano rū miseria nullis cessat inducijs. Cōsumk ei mor/ bor malis inter. capedo bellor. ꝛ cū foris cessatur a ꝓlio agitur in tro/sum ira de ce lo. Nā fabio gur gite iterꝝ consule d ꝛ catone gemitō. pe stilētia grauis vr/ bem ꝑcipue muli eres ꝛ pecudes ꝰ uadit. necat⁹ eñ in vtero ferebus futura ꝓlevacua uit. ꝛ imaturis ꝓ tibus cū periclo matrum errecti abortiui ꝑficieba tur. intantū q̄ cre debak ꝓfecturaz esse successionez ꝓlis tam in boibus q̄ in iumentis. c Ubi se cre/ do esculapius ꝛc. Hoc dicit beatus aug⁹. irridendo esculapiū ꝛ romanos q̄ esculapiū ad se accersierunt vt morbos ꝛ pestes curaret. post cuius aduentū con/ tigit pestis ꝑdicta. Dicit ergo q̄ esculapius potuit se excusare quia nō erat obstetrix sed archiater. id est me dicus. potuit eñ esculapius vt ironice loquamur di cere q̄ obstetrices non bene artem nouerant obstetri/ candi illo tempore. vel q̄ non bene exequebantur offi cium suum. ꝛ ideo erant partus abortiui. d Quid hyems illa ꝛc. De pestilentia quam tangit hic beatus augustinus narrat oro/sius libro. iij. sic. An/ no ab vrbe condita. cccclxxxj. pestilentia ingens apō romam conflagrauit. cuius atrocitatem significare contentus sum. quia verbis implere nō possum. Si enim ſpacium quo manserit inquiratur. vltra bien/ nium porrecta est. vrbem depopulauit. cuius erat tā ta violentia vt sibyllini libri consulerentur qui eam

Am vero punicis bellis ⁊c. In Lo. XVIII. hoc capitulo bñs aug⁹. tractat de malis que romani sustinuerunt in bellis punicis. Et facit in .ij. capl'o duo. q⁹ primo romanis mala p̃dicta obij cit. Secõ ibi. hec istis nequaq̃. ostendit quõ hec obiectio contra romanos p̃cedit ⁊ efficaciter ꝯcludit.

a Am vo punicis bellis cũ inter vtrũq; imperiũ victoria diu ancepsq; atq; incerta penderet ꝓpliq; duo p̃ualidi ipetus in alterutrũ fortissimos ⁊ opulentissimos agerẽt: ãt munitiora regna ꝓtrita sũt: q̃ vrbes ãple nobilesq; delete: ãt afflicte: ãt pdite ciuitates: q̃lõge late q; tot regiões terreq; vastate sũt: Quotiẽs victi hic atq; inde victores: q̃d hoim ꝯsumptũ ẽ: vel pugnantium militũ: vl' ab armis vacantiũ ꝓpor: Quãta vis nauiũ marinis etiã plijs oppssa: ⁊ diuisa ⁊ tẽpestatũ varietate submersa ẽ: si enarrãr vl' cõmẽorare conemur: nihil aliud q; scriptores etiã nos erim⁹ hi-

b Tũc magno metu p turbata rõana ciuitas ad remedia vana ⁊ ridẽda currebat. Instaurati sũt ex auctoritate libroꝝ sybillinoꝝ ludi seculares: quoꝝ celebritas inter centũ annos fuerat instituta: felicioribusq; tpibus mẽoria negligente perierat. Renouarũt etiam pontifices ludos sacros inferis: et ipsos abolitos annis retrorsum melioribus. Mirũ eñ q̃ renouati sunt: tãta copia morientiũ ditatos inferos etiam ludere delectabat: cũ pfecto miseri hoies ipsa rabida bella: ⁊ cruentas aliorũ stragis funere casq; hic atq; ide

c Renouarũt ⁊c. Quanmiliares. vt puerorũ periculũ in suum caput verteretur. responsum est sibi. q⁹ pueri saluarent si statim q; tyberim fluuiũ eos tharentũ portasset. ibiq; ex ditis. id est plutonis scz dei inferni. ⁊ pserpine que ibi deos inferni ara aqua calida quã ipi desiderent recrearet.

Qui b intelligẽs de tharento que ẽ ciuitas magna ⁊ famosa ⁊ multũ a roma distãs de qua supra facta est mentio. ti muit valde nauigationẽ arripere tantã. tñ spe salutis puerorũ iterinchoat. Cũ aũt p tyberim ostiaz peteret. ⁊ pueris sitientibus iam aq̃ calida subuenire vellet. nec ignis q̃ posset aqua calefieri ꝑsto esset. cernit. pcul sũmũ sibi ap̃arere i loco quodam q̃ vt a gubernatore nauis dicitur tharẽtum vocabatur. Eriens igit nauem ⁊ hausta de flumine aqua illuc ꝓperans igne facto aquam calefecit. calefactãq; pueris bibendam dedit. qua potata statim sopiti sanati sunt. dicuntq; se vidisse in somnis deum quẽdam coũ corpora tergentem. ⁊ pcipientem vt ad ditis ⁊ pserpine aram vnde potio illis fuerat alata nigre hostie imolarentur. lectisternia etiã ⁊ ludi nocturni fierent. Pater ño puerorũ nullã ibi arã vidẽs peregit ad ciuitatem vt emat nouam aram. precipiens suis vt interim fodeant fũdamenta p̃ara locanda. q̃ dum fodiunt inuenũt p̃funde sub terra ad .xx. pedes aram quãdam ditis ⁊ pserpine inscriptã. qõ cũ valesius accepisset p nunciũ hostias furuas. id est nigras ibidẽ imolauit. ludosq; ⁊ lectisternia cõtinuis tribus noctibꝰ quis rot erant liberi curati. fecit. Cuius exemplũ valerius publicola q̃ fuit consul p̃mo anno post reges expulsos ⁊ successit in locũ collatinus rarquinij studio succurrendi ciuibꝰ secutus. apud eandẽ aram boues nigros masculos ditis. ⁊ pserpine boues feminas imolauit. lectisterniosq; ⁊ ludis factis tribus noctibus terra aram obruit sicut fuerat ante. Hec ex valerio. Patet ergo q; ludi isti fuerũt instituti p̃mo anno post reges expulsos q̃ fm orosium fuit annus .ccxluij. ab vrbe cõdita. Isti vero ludi fuerũt aboliti sicut ⁊ alij. sed tñ postmodum tpe p̃mi belli punici fuerũt renouati. De q̃ tpe dicit b aug. q⁹ tanta copia morientiũ ditatos inferos etiã ludere delectabat. q: tpe scz p̃mi belli punici qõ duravit xxiij. annis interfecta est ex vtraq; pte hoim innumera multitudo. quoꝝ mortem dis. id est pluto. id est deus infernalis ditatus ẽ. Unde ⁊ a dite dicit diues et ditari. quia dis continue ditat. quia hoies continue moriunt. Unde in hoc qõ dicit aug. inferos ditatos.

scriptores etiã nos erim⁹ hi-

storie. b Tũc magno metu p turbata rõana ciuitas ad remedia vana ⁊ ridẽda currebat. Instaurati sũt ex auctoritate libroꝝ sybillinoꝝ ludi seculares: quoꝝ celebritas inter centũ annos fuerat instituta: felicioribusq; tpibus mẽoria negligente perierat. Renouarũt etiam pontifices ludos sacros inferis: et ipsos abolitos annis retrorsum melioribus. Mirũ eñ q̃ renouati sunt: tãta copia morientiũ ditatos inferos etiam ludere delectabat: cũ pfecto miseri hoies ipsa rabida bella: ⁊ cruentas aliorũ stragis funere casq; hic atq; ide

c Renouarũt ⁊c. Quanmiliares. vt puerorũ periculũ in suum caput verteretur. responsum est sibi. q⁹ pueri saluarent si statim q; tyberim fluuiũ eos tharentũ portasset. ibiq; ex ditis. id est plutonis scz dei inferni. ⁊ pserpine que ibi deos inferni ara aqua calida quã ipi desiderent recrearet.

Qui b intelligẽs de tharento que ẽ ciuitas magna ⁊ famosa ⁊ multũ a roma distãs de qua supra facta est mentio. ti muit valde nauigationẽ arripere tantã. tñ spe salutis puerorũ iterinchoat. Cũ aũt p tyberim ostiaz peteret. ⁊ pueris sitientibus iam aq̃ calida subuenire vellet. nec ignis q̃ posset aqua calefieri ꝑsto esset. cernit. pcul sũmũ sibi ap̃arere i loco quodam q̃ vt a gubernatore nauis dicitur tharẽtum vocabatur. Eriens igit nauem ⁊ hausta de flumine aqua illuc ꝓperans igne facto aquam calefecit. calefactãq; pueris bibendam dedit. qua potata statim sopiti sanati sunt. dicuntq; se vidisse in somnis deum quẽdam coũ corpora tergentem. ⁊ pcipientem vt ad ditis ⁊ pserpine aram vnde potio illis fuerat alata nigre hostie imolarentur. lectisternia etiã ⁊ ludi nocturni fierent. Pater ño puerorũ nullã ibi arã vidẽs peregit ad ciuitatem vt emat nouam aram. precipiens suis vt interim fodeant fũdamenta p̃ara locanda. q̃ dum fodiunt inuenũt p̃funde sub terra ad .xx. pedes aram quãdam ditis ⁊ pserpine inscriptã. qõ cũ valesius accepisset p nunciũ hostias furuas. id est nigras ibidẽ imolauit. ludosq; ⁊ lectisternia cõtinuis tribus noctibꝰ quis rot erant liberi curati. fecit. Cuius exemplũ valerius publicola q̃ fuit consul p̃mo anno post reges expulsos ⁊ successit in locũ collatinus rarquinij studio succurrendi ciuibꝰ secutus. apud eandẽ aram boues nigros masculos ditis. ⁊ pserpine boues feminas imolauit. lectisterniosq; ⁊ ludis factis tribus noctibus terra aram obruit sicut fuerat ante. Hec ex valerio. Patet ergo q; ludi isti fuerũt instituti p̃mo anno post reges expulsos q̃ fm orosium fuit annus .ccxluij. ab vrbe cõdita. Isti vero ludi fuerũt aboliti sicut ⁊ alij. sed tñ postmodum tpe p̃mi belli punici fuerũt renouati. De q̃ tpe dicit b aug. q⁹ tanta copia morientiũ ditatos inferos etiã ludere delectabat. q: tpe scz p̃mi belli punici qõ duravit xxiij. annis interfecta est ex vtraq; pte hoim innumera multitudo. quoꝝ mortem dis. id est pluto. id est deus infernalis ditatus ẽ. Unde ⁊ a dite dicit diues et ditari. quia dis continue ditat. quia hoies continue moriunt. Unde in hoc qõ dicit aug. inferos ditatos.

a Am vero punicis bellis ⁊c. In Lo. XVIII. hoc capitulo bñs aug⁹. tractat de malis que romani sustinuerunt in bellis punicis. Et facit in .ij. capl'o duo. q⁹ primo romanis mala p̃dicta obij cit. Secõ ibi. hec istis nequaq̃. ostendit quõ hec obiectio contra romanos p̃cedit ⁊ efficaciter ꝯcludit.

a Am vo punicis bellis cũ inter vtrũq; imperiũ victoria diu ancepsq; atq; incerta penderet ꝓpliq; duo p̃ualidi ipetus in alterutrũ fortissimos ⁊ opulentissimos agerẽt: ãt munitiora regna ꝓtrita sũt: q̃ vrbes ãple nobilesq; delete: ãt afflicte: ãt pdite ciuitates: q̃lõge late q; tot regiões terreq; vastate sũt: Quotiẽs victi hic atq; inde victores: q̃d hoim ꝯsumptũ ẽ: vel pugnantium militũ: vl' ab armis vacantiũ ꝓpor: Quãta vis nauiũ marinis etiã plijs oppssa: ⁊ diuisa ⁊ tẽpestatũ varietate submersa ẽ: si enarrãr vl' cõmẽorare conemur: nihil aliud q; scriptores etiã nos erim⁹ hi-

b Tũc magno metu p turbata rõana ciuitas ad remedia vana ⁊ ridẽda currebat. Instaurati sũt ex auctoritate libroꝝ sybillinoꝝ ludi seculares: quoꝝ celebritas inter centũ annos fuerat instituta: felicioribusq; tpibus mẽoria negligente perierat. Renouarũt etiam pontifices ludos sacros inferis: et ipsos abolitos annis retrorsum melioribus. Mirũ eñ q̃ renouati sunt: tãta copia morientiũ ditatos inferos etiam ludere delectabat: cũ pfecto miseri hoies ipsa rabida bella: ⁊ cruentas aliorũ stragis funere casq; hic atq; ide

c Renouarũt ⁊c. Quanmiliares. vt puerorũ periculũ in suum caput verteretur. responsum est sibi. q⁹ pueri saluarent si statim q; tyberim fluuiũ eos tharentũ portasset. ibiq; ex ditis. id est plutonis scz dei inferni. ⁊ pserpine que ibi deos inferni ara aqua calida quã ipi desiderent recrearet.

Qui b intelligẽs de tharento que ẽ ciuitas magna ⁊ famosa ⁊ multũ a roma distãs de qua supra facta est mentio. ti muit valde nauigationẽ arripere tantã. tñ spe salutis puerorũ iterinchoat. Cũ aũt p tyberim ostiaz peteret. ⁊ pueris sitientibus iam aq̃ calida subuenire vellet. nec ignis q̃ posset aqua calefieri ꝑsto esset. cernit. pcul sũmũ sibi ap̃arere i loco quodam q̃ vt a gubernatore nauis dicitur tharẽtum vocabatur. Eriens igit nauem ⁊ hausta de flumine aqua illuc ꝓperans igne facto aquam calefecit. calefactãq; pueris bibendam dedit. qua potata statim sopiti sanati sunt. dicuntq; se vidisse in somnis deum quẽdam coũ corpora tergentem. ⁊ pcipientem vt ad ditis ⁊ pserpine aram vnde potio illis fuerat alata nigre hostie imolarentur. lectisternia etiã ⁊ ludi nocturni fierent. Pater ño puerorũ nullã ibi arã vidẽs peregit ad ciuitatem vt emat nouam aram. precipiens suis vt interim fodeant fũdamenta p̃ara locanda. q̃ dum fodiunt inuenũt p̃funde sub terra ad .xx. pedes aram quãdam ditis ⁊ pserpine inscriptã. qõ cũ valesius accepisset p nunciũ hostias furuas. id est nigras ibidẽ imolauit. ludosq; ⁊ lectisternia cõtinuis tribus noctibꝰ quis rot erant liberi curati. fecit. Cuius exemplũ valerius publicola q̃ fuit consul p̃mo anno post reges expulsos ⁊ successit in locũ collatinus rarquinij studio succurrendi ciuibꝰ secutus. apud eandẽ aram boues nigros masculos ditis. ⁊ pserpine boues feminas imolauit. lectisterniosq; ⁊ ludis factis tribus noctibus terra aram obruit sicut fuerat ante. Hec ex valerio. Patet ergo q; ludi isti fuerũt instituti p̃mo anno post reges expulsos q̃ fm orosium fuit annus .ccxluij. ab vrbe cõdita. Isti vero ludi fuerũt aboliti sicut ⁊ alij. sed tñ postmodum tpe p̃mi belli punici fuerũt renouati. De q̃ tpe dicit b aug. q⁹ tanta copia morientiũ ditatos inferos etiã ludere delectabat. q: tpe scz p̃mi belli punici qõ duravit xxiij. annis interfecta est ex vtraq; pte hoim innumera multitudo. quoꝝ mortem dis. id est pluto. id est deus infernalis ditatus ẽ. Unde ⁊ a dite dicit diues et ditari. quia dis continue ditat. quia hoies continue moriunt. Unde in hoc qõ dicit aug. inferos ditatos.

alludit nos ditis. In hoc vero q̄ dicit eos ludere de lecerari. alludit ei qđ dictum est de ludis eis ꝓsecratis ⁊ renouatis. De renouatione hoꝝ ludoꝝ apud tharē tum facit titus mentionē libro .xlix. d Nihil sane miserabilius ⁊c. Historiam de attilio regulo q̄ hic tangit posui supra libro .j. ca. xv. de q̄ fit etiā mentio libro .ij. ca. xxiij.

victorias magnos agerēt ludos demonū ⁊ opimas epulas inferoꝝ. d Nihil sane miserabilius ꝑmo bello punico accidit: q̄ q romani ita victi sunt vt etiā regulus ille caperet: cuiꝰ in ꝑmo ⁊ i altero libro mentionē fecimus: vir plane magnus ⁊ victor antea domitorq̄ penoꝝ. Qui etiā ipm ꝑmū bellū punicuz ꝓfecisse: nisi auiditate nimia laudis ⁊ glie duriores ꝓditiones q̄ ferre possēt fessis carthaginēsibus iperasset. Illiꝰ viri ⁊ captiuitas iopinatissima: ⁊ fuit⁹ indignissima: ⁊ iuratio fidelissima: ⁊ mors crudelissima: si deos illos nō cogit erubescere e vex ē q̄ aerei f sūt: ⁊ nō hūt sanguinē. f Nec mala illo tpe grauissima ītramenia defuerūt. Nā exūdāte nimis vltra morē fluuio tyberino: pene oia vrbis plana subuersa sunt: alijs ipetu q̄si torrentis ipulsis: alijs velut stagno diuturno madefactis atq̄ sublapsis. Istaz deinde pestē ignis pnitiosior subsecutus est: q̄ correpti circa forū q̄busq̄ celsioribus etiā tēplo veste suo familiarissimo g nō pepercit. g Vbi ei veluti vitam perpetuā diligentissima substitutione lignoꝝ: nō tazhonorate q̄ dānate virgies donare ꝓsueuerāt. Tū vero illic ignis nō tantū viuebat: sed etiam seuiebat. Cuiꝰ impetu exterrite virgines b sacra illa fatalia q̄ iā tres in q̄bus fuerant ꝑſſerant ciuitates: cū ab illo incendio liberare non possent: metellus pontifex sue quodāmō salutis oblitos: irruens ea semiustulatus abripuit. Recꝝ em̄ vel ipsuz ignis agnouit: aut ꝙ erat ibi numē q̄ nō etiaz si fuisset fugisset. Iō igit potius sacris veste: q̄ illa hoi ꝓdesse potuerunt. Si aūt a semetipsis ignem nō repellebant a ciuitate cuius tueri salutē putabant: qđ contra illas aquas flammasq̄ poterant adiuuare: sicut etiā res ipsa nihil ea ꝓsus potuisse patefecit. h Hec istis nequaq̄ i q̄ obijcerēt a nobis: si illa sacra dicerent nō tuendis his bonis temporalibus institutа: sed significandis eternis ⁊ ideo cū ea que corporalia visibiliaq̄ essent perire contingeret: nihil his rebus minui ꝓpter quas fuerāt instituta: ⁊ posse ad eosdez vsus denuo reparari. Munc vero cecitate miserabili eis sacrj que perire possent fieri porcra ipsius ⁊ aliorum deoꝝ que in templo veste fuerant cū tanto sui periculo conat⁹ est saluare.

g Vbi ei veluti vitam perpetuā ⁊c. id ē veste quā ignem volūt esse quia vitam perpetuā donabant virgines. q: sem per ignē fouebāt vt dictum est.

b Sacra illa fatalia ⁊c. sacra fatalia vocat aug. sacra palladis q̄ de troia allata fuerāt. nam sicut dicit ouidius libro .vj. palladiū id est simulacruz palladis. de quo fatū. id est ꝓdiuinatum est. ⁊ imobiliter fatis diffimiruz fuit q̄ eo trāslato trāsferretur imperiū vt supra libro ꝓmo ca. ij. dixi. fuit positū in templo veste. ⁊ cum templuz arderet fuit exportatum vt dicit ouidius ⁊ dicit hic aug⁹. idem. Dicit etiaz q̄ ista sacra fatalia tres in quib⁹ fuerāt ꝑſſerāt ciuitates scilz ilium. lauinium. ⁊ albam. quibus successiue sacra illa habebantur in magna reuerentia. ⁊ tamen omnibus illis male accidit. Nam troia ⁊ alba subuerse sunt. ⁊ lauinium cito regnum perdidit. De hoc supra dictum est libro isto capitulo .xiij.

h Hec istis nequaq̄ ⁊c. Hic dicit augustinus q̄ ea que dicit de romanis ⁊ dīs eoꝝ de malis pene quero mani passi sunt efficaciter concludant. Concludunt em̄ contra eos. quia ipsi non colucrūt deos ꝓpter aliqua bona eterna ⁊ futura. sed solum propter ꝑsentia. ⁊ ideo ex malis que passi sunt pater q̄ frustra coluerunt eos. nō autez sic posset contra christianos ex malis que hic patiunt argui. quia nō colunt christuz ꝓpter ꝑsentia. sed ꝓpter futura.

c Vex ē q̄ aerei sunt scz dū vel ⁊c mōes. b dic aug⁹ fm opiōz apuleij platonici q̄ posuit deos esse aialia corpus aereū hūtia. vt ptz infra li. viij. c. xvj. Ut b dic q̄tū ad corpa que sumūt q̄n visibiliter se ostendunt. ꝓdensant em̄ aerem et figurāt vt volūt

d Nec mala illo tēpe ⁊c. de malis que hic recitat aug. scz facti infra vrbem per aquā ⁊ ignē loquit oro sius lib. iij. ⁊ dicit q̄ anno ab vrbe ꝓdita q̄ndecimo octauo repentina subuersio ipsius rome ꝓuenit triumphū romanoꝝ. s. de carthaginensib⁹. Siquidem q̄nto lucretio et catulo aulo ꝓsulib⁹ diuersę ignium aquarūq̄ clades pene absumpserūt vrbē. Tyberis em̄ insolitis auctus imbrib⁹ ⁊ vltra opinionē vel diuturnitate vt magnitudie redūdans rome edificia in plano posita direcit. aquaz grauissimā cladē grauior ignis vastatio secuta est. cuz iguis incertū vnde surrexerit plurimas ciuitatis ptes quasgatus. hoīm domoruq̄ miserabilem stragem fecit. deinde dum oia in circuitu fori ꝓpularent. eedem veste corripuit. ⁊ nec q̄dez dīs subuenientib⁹ ignē illuz q̄ eternus putabat rēpaneus ignis oppressit. vnde etiam metellus dū arsuros dos eripit. vir brachio semiusto ablat⁹ aufugit. Deco rius. Ignem perpetuū vocat ignē q̄ in templo veste a virginibus que sacerdotes eius erant continue lignis appositis fouebat. De isto etiam incendio templi veste. ⁊ metello sacra exportante. loquit titius liuius libro .xix. de vrbis origine. ⁊ ouidi⁹ libro .vj. de fastis. Seneca ꝙo libro .iij. declamationū. declamatione .ij. dicit metellū tunc fuisse cecatuz. ⁊ ideo postmodū sacerdotiū sūmū ei negatū. Hunc metelluz hic augustinus vocat veste familiarissimum. quia scz sacra ipsius ⁊ aliorum deoꝝ que in templo veste fuerant cū tanto sui periculo conat⁹ est saluare.

a Ecūdo aūt bello punico ꝛc. In ca. tractat bīus aug⁹. de malis romanoꝝ q̄ in scripsis passi sunt de tpe secūdi belli punici q̄ mouit hānibal imperator carthaginensiū romanis. nā sicut dicūt historiographi. oroſius. eutropius ⁊ titus liuius. cū cēt ir. annoꝝ hannibal pr̄i suo adgras iurauerat se ℈ romanos pugnaturū q̄cūtus posſz. Valerius etiā li. ix. idē narrat. ⁊ addit q̄ hānibal designare cupiens q̄nto inter se odio romana ⁊ carthago dissiderent. inflicto in terram pede suſcitatoq̄ puluere inter eas finē belli fore dixit cū altera in terram esset redacta. Et est hic sciendū q̄ iſte hannibal fuit hannibal posterior. nam fuit hannibal alius p̄or durcarthaginensiū q̄ in p̄mo bello punico a romanis est deuictus bello nauali. De isto vero bello punico secūdo scribit titus liuius de eadem vnā id est. x. libros. in cuius ꝓlogo dicit se scripturū bellū omniū maximū memorabile q̄ vnq̄ gesta sunt. q̄ hānibale duce carthaginēses cū ꝓpl'o romano gesserunt neq̄ eū validiores opib⁹ vlle inter se ciuitates genus resq̄ ꝛ tulerūt arma. neq̄ his ipsis scz carthaginensibus ⁊ romanis vnq̄ tātū virtū fuit. ⁊ nō ignotas belli artes inter se. sed pus expertas bello punico p̄mo cōferebant. adeo varia belli fortuna fuit vt ꝓpius periculo fuerint q̄ vicerūt. Odio etiaꝝ ꝓpe maiorib⁹ certauerūt q̄ viribꝫ. romani eū indignari sunt q⁹ victoribus scz in p̄mo bello punico victi vltra inferrēt arma pent etiā indignari sunt q⁹ videbāt eis q⁹ nimis superbe ⁊ auare cis a romanis imparē. Cepit aūt b bellū fm oroſiū anno ab vrbe condita. ccccxxxij. sub cōsulib⁹ publio cornelio scipione ⁊ publio sempronio longo. Finitum aūt fuit illud bellū p scipionem filiuꝫ p̄dicti scipionis. q̄ postmodū subiugatis afris dictus ē scipio africanus accipiens nomen a gēte quā subiugauit. Duravit aūt b bellum fm aug⁹. infra libro. v. ca. xxiij. annis. xvij. fm oroſium annis. xvj. Cui concordat titus liuius li. x. de secūdo bello punico. fm vero eutropiū libro. iij. annis. xix.

a Ecūdo aūt bello punico nimis longū ē cōmēorare clades duoꝝ ꝓpl'oꝝ: taz longe secū lareq̄ pugnātiū: ita vt his q̄ fatentibus q̄ nō tā narrare bella romana q̄ romanū imperiū laudare in tuisse existimāt: vt salus terrena ⁊ tempalis felicitas ciuitatis perire nō posſz. Proinde cū illis etiā manētibus sacris vel salutis ꝓtritio vel infelicitas irruisse monstrat mutare sniam quam defendere nequeūt erubescunt.

b hānibale quippe ab hispania surgēte ꝛc. Sciendū est q⁹ vt in p̄cedenti ca. dixi. Imperiū carthaginensiū ꝓtendebat se vsq̄ ad hiberū fluuiū hispanie. ita q⁹ ps hispanie fuit eis subiecta. q⁹ ergo inter hispaniā ⁊ romā mare nō medi at. ideo ad vitandū maris discrimina hannibal fecit viam suam de africa in italiam p hispaniā. vbi mare quod diuidit europam ⁊ africam strictissimū est. ⁊ q⁹ ex vtraq̄ ꝑte sui portus habebat carthagini ſbiectos. Alia causa fuit vt haberet occasionem romanos inuādendi. vt in sequenti capl'o apparebit. Uenies aūt in hispaniā expugnauit saguntū. vt etiam dicet in sequenti ca. ⁊ eadē ciuitate expugnata transiuit montes pyrenos q̄ hispaniā a gallis diuidūt. ⁊ sic per gallias transiēs. xix. die fm oroſiū a pyreno monte ad alpes puenit. vbicūq̄ resistentiā inuenit. gladio ferroq̄ sibi viaz aperuit. In alpib⁹ ꝓo gallos sibi resistētes bello superat atz rupes immeabiles igne ⁊ ferro rescidit. qua triduo i bis cōsūpto. q̄nta die puenit ad plana italie. s. lōbardie. hūs tunc in exercitu centū milia peditū. et xx. milia equitū. Scipio ꝓo ꝯsul romanoꝝ p̄mus cum exercitu sibi occurrit. cōmisso q̄ ꝓlio apud flumen ticinum. q̄ padū influit. scipio grauiter vulneratus a filio suo scipione tunc admodū iuuene a morte liberatus cuasit. cesso ibidē pene oī exercitu rōanoꝝ quē scipio ꝯsul ibi habuit. Postmodū ab eodē ꝯsule ad fluuiū trebiā q̄ est iuxta placētiam iterū pugnatū est fortuna ꝯsili. Sempronio ꝓo ꝯsul alter cognito sui collegē casu. de sicilia cū exercitu redijt. ⁊ apud eundē fluuiū ꝯgressus amisso exercitu fere solus euasit. In quo bello etiam hannibal vulneratus est. q̄ postea cū p̄mo vere in tuscā trāsiret ⁊ in sūmo appēnino mōte coreptus. ⁊ biduo niuib⁹ cōclusus ⁊ onustus cū exercitu obriguit. vbi magn⁹ numerus boīm. iumēta etiā sua q̄ plurima ⁊ elephantes pene oēs frigore perierūt. indeꝓo ꝓgrediens p viam paluſtrē iuxta samos maximā ptem socioꝝ ⁊ iumēto rū perdidit. ⁊ oculū q̄ iam dudū eger fuerat. vigiliaꝝ violentia ⁊ frigoris ac laboris amisit. Cū difficultate tū paludes cuadens ad castra flāminū ꝯsulis appropinquat. ⁊ flāminū apud lacū trāsimenū. q̄ mō dicit lacus pusinus excitauit ad bellū. vbi arte hannibalis totus exercitus romanoꝝ circūuent⁹ funditus trucidatus est. ipse ꝯsul occisus ē. xxv. milia romanoꝝ cesa. ⁊ sex milia capta referunt. In b bello tant⁹ fuit ardor pugnantiū vt terremotū grauissimū q̄ tam vehemens erat vt vrbes diruit. montes transtulit. rupes deiecit. ⁊ fluminā retrorsum coegit. ⁊ milites nō sentirent. Post hec secuta est pugna cānensis. i. apud cannas vicū apulie. vbi pugnauit hānibal ꝯtra duos cōsules scz emiliū paulū ⁊ terentiū varronē ⁊ interfecta sunt rōanoꝝ. xliij. m. illia. ⁊ de exercitu hānibalis magna ps cesa est. perijt aūt in eo bello emilius paulus ꝯsul. ⁊ cōsulares ⁊ p̄torū viri. xx. interfecti sunt. senatores. xxx. vel occisi vel capti. nobiles viri. ccc. pedestrū militū. xl. milia. equitū tria milia q̄ngenti. Varro aūt ꝯsul alter cū q̄nquaginta equitib⁹ fugit venusiā. nec dubiū ē q̄n dies illa vltima fuiſſz romani status. si hannibal ad inuadendū vrbē mox post victoriā

effendisset. In nulla pugna ℌ penos romani sic afflicti sunt. ⁊ tunc multe ciuitates italie ꝑbus romanis subiecte. a romanis discesserũt. ⁊ hãnibali adhesserũt. inter quas capua erat ꝑcipua. Sciendũ autẽ q ꝑter istas pugnas. inter hãnibalẽ ⁊ romanos fuerunt alie pugne multe. et nũc ꝯdem romani. nunc aũt carthaginẽses superiores erant. Similiter dũ hannibal pugnat in italia. frater suꝰ hastrubal pugnauit ℌ romanos in hispania. q duos scipiones frẽs ⁊ duces romanoꝝ missos in hispaniã cõtra ipm occidit. ⁊ multas stragꝫ romãoꝝ fecit.

c Tres modios anuloꝝ ⁊c. Oro/sius q̃ntũ ad numerꝫ modioꝝ cõcordat cum augustino. Tuꝰ ẽo liuius li. xxj. de secũdo bello punico dicit q anulorũ aureoꝝ tantꝰ fuit acervus vt ꝑm aliqs auctores vltra tres modios cũ dimidio explerẽt. dicit tñ q ꝓpius est ẽo non plus vno modio fuisse.

d Atq; hinc strages ⁊c. vult aug. dicere q hic. i. ex nũcro anuloꝝ q̃ solũ nobiliorũ ⁊ maiorũ interfectis detracti fuerũt carthaginẽ trãsmisso ꝓcere potuerũt carthaginenses melius q̃ntꝰ fuerit aliorꝝ romanoꝝ minus nobilium interfecta multitudo q̃ videret eis posse ꝑ modũ aliũ nũciari.

e Deniq; tãtꝰ ⁊c. Quãtũ ad hoc narrat oro. li. iij. q post dictã cladẽ rõanoꝝ adeo desperauerũt romani q senatores derelinquẽda italia ⁊ locis aliis ad habitãdũ sibi q̃rendis cõsiliũ incundũ putauerũt. quod tũc confirmatũ fuisset. nisi cornelius scipio tribunus tũ militum q postmodũ scipio africanus appellatus est districto gladio eos deterruisset. ac post ꝑ patrie defensione iurare in sua verba coegisset. Quo facto romani ad spem vite respirare ausi dicuntoꝝ decij ꝓnũ creant. Qui ꝑ decretu militũ habito alios a. xvij. annis eratis sue imaturã ⁊ inordinatã militiaꝫ fecit. Liuius erant quatuor legiones vndecũq; collecte seu ꝓtracte. Tunc etiam fuos spectati roboris ac voluntarie. vel oblatos a suis dñis. vel si opus erat publico ꝑcio emptos sub titulo libertatis ad sacm militie adegit. Valerius li. vij. ca. vj. dicit. xx. milia fuoꝝ tũc empta. q̃iurati q strenuã ac fortẽ darent operã missi sunt in castra. Dicit etiã oro. ⁊ valerius li. vij. concordat q iunius etiã dictator antiquũ romane misericordie factuꝫ recolens scꝫ factũ romuli q̃ asylũ ꝓstruxit ꝑ

mirabiliter horrendo malo q̃d dicã: vbi hannibal cũ essꝫ crudelissimus: tũ tãta inimicoꝝ atrocissimoꝝ cede saciatus: parci iussisse perhibet.

f Unde tres modios anuloꝝ aureoꝝ carthaginez misit: q̃ intelligerẽt tantã in illo ꝑlio dignitatẽ cecidisse romanã: vt facilius eã caperet mẽsura q̃ nũerus: atq; hinc strages turbe cetere: tãto vtiq; numerosioris: q̃nto infirmioris q̃ sine anulis iacebat ꝓficienda potius q̃ nuncianda putaret.

g Denique tanta militũ inopia secuta ẽ: vt romãi reos facinoꝝ ꝓposita impunitate colligerẽt: fuitia libertate donarẽt: atq; ex illis pudendis: nõ tã suppleret q̃ institueret exercitus. Seruis itaq; (imo ne faciamus iniuriã tã libertis) ꝑ romana respublica pugnatuꝝ arma defuerũt. h Detracta sũt tẽplis tãq; rõani dijs suis dicerent ℙonite q̃ tãdiu iuuiliter habuistis: si forte aliq̃d vtile in de facere possint nra mancipia: vũ vos nra numina nihil facere potuist? i Tũc etiã stipendijs sufficiẽdis cũ deficeret erariũ: i vsus publicos opes venere ꝓuate: adeo vno q̃ id qꝫ habuit ꝓferẽte: vt ꝑter singulos anulos aureos: singulasq; bullas miserabilia dignitatꝫ insignia: nihil sibi auri senatus ipse: q̃ntomagis ceteri ordines tribusq; relinq̃rent. Quis ferret illos si nris tpib⁹ ad hãc inopiã cogerent: cũ eos mõ vix feram⁹: q̃ ꝑ superflua voluptate plura donant histrionibus q̃ tunc legionibus ꝑ extrema salute collata sunt.

supplemento noui exercitus edicto velut asylo patefacto boies q̃ scelerib⁹ ꝛc debitis obnoxĩ erant impunitate ꝓmissa militie ascripsit. q̃rũ nũerus ad xv milia virorꝝ fuit. Sciendũ est etiã q ꝑm titũ liuiũ li. xxj. de secũdo bello punico. tyberius sertus gracchus legiones ꝑ magna ꝑte habebat colonũ. q̃ fuit existentes militabãt. ⁊ multa strenua libertatẽ meruerũt.

h Detracta sũt tẽplis ⁊c. narrat oroſius illud idẽ de armis tẽplis ablatis. ⁊ etiã titus liuius.

i Tunc etiam stipendijs ⁊c. hic sciendũ q̃ ꝛ stari post cladẽ cãnensem supplerẽt defectꝰ erariũ. i. pecunie publice. vt ꝑ q̃ oroſiũ li. xxj. Erat aũt erariũ locus vbi pecunia publica reponit tũ illud de q̃ hic loquit aug⁹. cõtigit post interfectionẽ duoꝝ scipionũ i hispania scꝫ anno. ix. belli punici secũdi. nã ꝑm oroſiũ tunc aucte ℌ sulum scꝫ claudĩ marci ⁊ valerĩ leuinĩ. aurũ ⁊ argentum signatũ ad questores cõs senatores palam in erariũ ℌ tulerunt. ita vt nihil ꝑter anulos singulos. bullasq; sibi ac filijs ⁊ deinde ꝑ filias ⁊ vxores auri tm̃ singulas vncias. ⁊ argẽti nõ plꝰ q̃ singulas relinquerent. Titus vero liuius de secũdo bello punico libro. vj. narrat q cum ꝑ supplemẽto remigũ nauibus deessent rã boies q̃ pecunia. valerius leuinus consul consiliũ dedit. cum patres q̃d agẽdum foret deliberarent in hunc modũ. Sicut magistratus ꝑit bonore senatui ⁊ senatus populo. sic cõuenit vt ducem se exhibeat ad omnia subeundũ. Igit si voluimus q ꝑsone ꝑuate remiges exhibeant. ꝑmo imperemus nobismetipsis. Omnes ergo senatores cõferamus eras in publicuꝫ aurũ ⁊ argentum. ita q̃ quilibet sibi anulos ⁊ cõiuge ⁊ liberis. ⁊ filio bullam. ⁊ quibus vtroꝝ sit vel filie singulas relinquant vncias auri. q̃ curruli sella sederũt ad reddenda iudicia relinquãt sibi equi ornamenta ⁊ argento ⁊ tot libras vt possint habere deoꝝ imagines ⁊ patellam ad libamina sacrificioꝝ. Ceteri senatores libram argenti tm̃ vnam sibi relinquent ⁊ eris signati q̃nq; milia in singulas familiares. Sicq; factũ est approbantibus omnib⁹ hoc consilium. tantusq; pecunie allatum est. vt triũuiri quoꝝ officium erat pecuniã recipere ⁊ receptã scribere ad hoc nõ sufficerent. Est aũt bulla quoddã ornamentũ nobiliũ pueroꝝ. solebant cũ bullas aureas quasdã rotun

das ad modū bullaꝝ que in aqua erūpunt ꝙ corrigiaꝝ a collo dependentes portare. La.XX.

a Ed in his oīb⁹ belli tē. In ⁊ ca. tractat beatus aug⁹. de ꝙdam malo qđ sustinuerūt romani in amicis suis tpe scōi belli punici vel pax oñ. Nā si incipiamus scōm bellū punicū ab illo tē pore ꝙ hānibal iceпit bellare ɔ romanos directe. tūc malū ⁊ ꝙ loqr hic aug⁹. ꝑcessit bellū punicū secūdū. ⁊ fuit eius occasio. ⁊ tūc dicim⁹ ꝙ bellū punicū scōm icepit anno ab vrbe cōdita. dcxcvij. Si ꝛo incipiamus cōputare annos bu⁹ belli ab eo tē pore ꝙ hānibal iceпit pugnare ɔ romanos directe vel indirecte sic aug⁹ hic cōputat tunc accidit malū ⁊ ꝑmo āno belli punici. i. anno ab vrbe condita dxxxij. qđ eo āno fm orosiū pugnauit ɔtra saguntinos amicos rōanoꝝ. Facit autez aug⁹ in ⁊ ca. duo ꝑmo eīm ꝑdictum malum describit. Et secūdo ibi. ⁊ aliqđ agerēt tē. ɔtra deos ꝓpter ⁊ malū inuehit.

a Ed in his La.XX oīb⁹ belli punici scōi malis nihil miserabilius ac miserabili ꝙrela digni⁹ cꝫ exitiū saguntinoꝝ fuit Hec qđpe hispanie ciuitas amicissima ꝓpli rōani: dū eidē ꝓpo fidē ſuat: euersa ē. Hinc ei hānibal fracto fedus rōanoꝝ cās ꝙsiuit: qđbus eos irritaret ad bellū Saguntū ꝙ ferocit obsidebat. Qđ vbi rome auditū est: missi sūt legati ad hānibalē vt ab eius obsidiōe discederet. Cōtempti carthaginē pgūt: ꝙrimoniāꝫ deponūt federis rupti: infectoꝫ negocio romā redeunt. Dū be more agunt: misera illa ciuitas opulentissima: sue reipublice: romaneꝫ charissima octauo vel no no a penis mēse deleta ē. Cuius interitū legere ꝙntoma gis scribere horroris ē. Breuiter tū eū cōmēorabo ad rē quipe qđ agit multū ptinet. Primo fame cōtabuit. nam eriā suoꝝ cadaueribus a nōnullis pasta phibet. Deinde fessa oīm rex: ne saltē capti-

uā in manus hānibalis ꝙueniret: ingentē rogū publice struxit: in quē ardentē ferro etiā trucidatos oēs se suosqꝫ miserūt. b Hic aliqđ agerent b duelliones atqꝫ nebulones sacrificioꝝ adipibus inhiantes: ⁊ fallaciū diuinationuꝝ caligie decipiētes: hic aliqđ agerent si ciuitati populi romani amicissime subueniſrent: ⁊ fidei ꝓseruatione peruntē pire nō sinerēt. Ipsi vtqꝫ medū ꝑfuerit: cū romane reipublice interiecto fedre copulata est. Custodiens ira qꝫ fideliter quod ipsis ꝑsidibus placito nūxerat: fide vinxerat: iuratiōe ꝓstrinxerat a ꝑsido obsessa: oppssa: ꝓsūpta est. c Si ipsi dū tēpestate atqꝫ fulminibus hānibalē postea romanis ꝓmū memib⁹ terruerūt: longeqꝫ miserūt: tūc ꝑmū tale aliquid facerēt: audeo quipe dicere: honesti⁹ illos ꝑ amicis romāoꝝ iō ꝑclitantib⁹: ne rōanis frangerēt fidē: ⁊ nullā opē tūc hītibus: qꝫ ꝑ ipsis rōanis: qđ ꝑse pugnāt atz adūsus hānibalē

tinos. ꝑ quos iuratū erat ad ɔfirmandū societatē illā ⁊ ideo si potuissent debuerūt saguntinos defendere qđ tam ɔstanter iuramentū ꝑ eos factum fuauerūt. Vocat aūt hic aug⁹. deos illos belluones. id est voraces seu insatiabiles. ⁊ nebulones. id est gulosos ⁊ gluttones. quia nō potuerūt sacrificijs eis oblatis satiari. qꝫ semꝑ plura ⁊ plura a suis cultorib⁹ experebant.

c Si ꝛi dū tempestate tē. Dic sciendū ꝙ sicut narrat orosius libro. iiij. Anno decimo postqꝫ hānibal in italiā venit. cneo fuluio ⁊ sulpitio ɔsulib⁹. hannibal de cāpania mouit exercitū ⁊ ꝑ viam latinam ꝑfectus ad anienē fluuiū tribꝰ miliarib⁹ ab vrbe cōsedit incredibili tortus ciuitatis metu. ⁊ cū matrone pauoꝝ amēntes ꝑ ꝓpugnacula currerent ꝑmeqꝫ ꝑ muris pugnare gesturent. hānibal cū expeditis equitib⁹ vsqꝫ ad portā collinam accessit. deinde omnē exercitū suū in aciē direxit. Sed ⁊ ɔsules nō detrectauerūt pugnā. vbi autē acies vtriusqꝫ ꝓris exposite extiterunt. tant⁹ se subito

b ⁊

limber nūuſq; grandie miterus effudit. vt turbata agmina vir armis rerentis in ſua ſe caſtra reciperent. Deinde reddita ſerenitate cū in cāmpum atq; in aciem redissent exercitus rurſus violentior fuſa rēpestas magis eos terruit z territos in rētoria ſua redire coegit.

Tunc cōuerſus in religionē hānibal dixiſſe fertur potiende ſibi rome mō volūtatez mō ptātē nō dari qz ſcz qñ potuit ſtatim poſt ſtragem cānenſez nō habuit volūtatē. ſed qñ voluit nō habuit ptātē romam obtinendi. Hanc hiſtoriam narrat titus liuius li. vj. de ſecūdo bello punico. Iſtas ꝙo rēpeſtates q̄ hānibalem coegerē ab icepto deſiſtere. aſcripſerūt romani dīs ſuis. q̄ſi haberēt in ſua ptāte rēpeſtates immittere qñ vellent. qō ſi ita eſſe dicit aug. q̄ mīt omagis deberant terruiſſe hānibalē qñ ipugnauit ſaguntinos.

d Niſi qō de illo regulo ꝛc. de ipſo fuit dictum ſup̄ libro iſto ca. xviij. z li. j. c. xv.

Ca. XXI.

a Oro in p ter ſecū/dū ꝛc. In

opulenti erāt: potuiſſe rēpeſtate ſeuire. Si ergo tutores eſſent romane felicitatis et glie: rā graue ab ea crimē ſagūtine calamitat̄ auerterēt Hunc ꝙo ꝗ ſtulte credit dīs illis defenſorib⁹ rumā victore hānibale nō periſſe: q̄ ſagūtine vrbi nō potuerūt ne p eius periret amicicia ſubuenire. Si ſagūtinoꝝ chriſti anus plus eſſet: z hmōi aliquid p fide euāgelica pateret: quāq; ſe ipſe: nec ferro: nec ignibus corrupiſſet: ſed tñ ſi p fide euāgelica excidiū pateret ea ſpe pateret: qua in xp̄m crediderat: nō mercede breuiſſimi tp̄is: ꝑ eternitatis interminate potiretur Pro iſtis aūt dīs q̄ pterea coli phibent̄: pterea colendi requirūt vt haꝝ labentiū atq; trāſeuntiū reꝝ felicitas tuta ſit: q̄d nobis defenſores z excuſatores coꝝ de ſagūtinis peuntibus rndebūt: d niſi qō de illo regulo extincto: Hoc q̄pe intereſt q̄ ille vn⁹ hō: hec tota ciuitas: vtriuſq; tñ interitus cauſa p̄ſeruatio fidei fuit. Propter hanc em̄ ad hoſtes z redire ille voluit z noluit iſta tranſire. Cōſeruata ergo puocat deoꝝ irā

fides? An p̄ſit z dīs p̄pitijs perire: nō ſolū quiq; hoīes: verūetiaz integre ciuitates Utrū volūt eligāt. Si em̄ fidei ſeruate ir̄aſcunt illi dij: q̄rant pfidos a q̄bus colant. Si aūt etiā illis p̄pitijs multis gūibuſq; cruciatib⁹ afflicti: iterire hoīes ciuitatesq; p̄ſit nullo fructu felicitat̄ colunt. Deſināt igit̄ ſuccenſere q̄ ſacris deoꝝ ſuoꝝ p̄ditis ſe infelices factos eſſe putāt Poſſent em̄ illis nō ſolū manētibus: verūetiā fauentib⁹ nō ſicut mō de miſeria murmurare: ꝑ ſicut tunc regulus z ſagūtini excruciari horribiliter etiā penitus interire.

Oro int̄ La. XXI a p ſecūdū z poſtremū bellū carthaginēſe

b q̄ ſaluſti⁹ optimis moribus z maxima p̄cordia dixit egiſſe rōanos: multa em̄ p̄ter eo ſuſcepti opis modū cogitās eodē ergo ipſo tp̄e moꝝ optimoꝝ maximeq; p̄cordie c ſcipio ille rome italieq; liberator: eiuſdēq; belli punici ſecūdi tā horrendi: tā exitioſi: tā periculoſi p̄clarus mirabiliſq; confector: victor hānibalis: domitorq; carthagis: d cuius ab adoleſcentia vita d reuocarē. q̄ ſtēs moꝝ relict̄ italiā z veniēs in africam colloquiū ſcipionis petit. z cū p̄mo occurſu ſe diu attonici admiratōe mutua duo clariſſimi p̄ncipes ſuſpexiſſent. tractatū pacis habuerūt ſed in ferro pacis negocio pugnatū eſt. z victus ē hānibal. interfectis carthaginenſibus pluſq; xx. milib⁹ Deinde fugiens venit carthaginez p̄ſuaſitq; ſenatui vt pacem peterent. quia nulla ſpes alia ſuperat. pax vero p ſcipionē de voluntate ſenatus p̄liq; romani conceſſa eſt. naues tamē pluſq; dngente in altum mare p̄ducte in conſpectu ciuitatis carthaginenſis incēſe ſunt. d Cuius ab adoleſcentia ꝛc. Quantū ad illud qō dic tangit narrat titus liuius de ſecūdo bello punico libro. vj. q̄ ex quo iſte ſcipio puericiam exegit nullo die egit rempublicā aliquā vel p̄uatam anteq; iret in capitoliū. id eſt iouis templū. ingreſſuſq; rem

fidem in hiſpania interfecti ſunt. Erant autem z alī duo ſcipiones filī p̄dicti publī comelī ſcipionis. quoꝝ vnus dictus fuit publius ſcipio africanus. q̄ hannibalem finaliter vicit. z africam rebellauit. alter vero dictus eſt lucius ſcipio aſiaticus. quia aſiaz minorem vicit z de ea triumphauit. primus aūt iſtorum duoꝝ dict⁹ eſt africanus ſuperior. Erat aūt alius ſcipio nepos eius. qui q̄ i tercio bello punico africam vicit z carthaginez deleuit. dictus ē africanus. ſz poſterior. poſt iſtos erat ſcipio naſica. qui p̄m titum liuiū fuit filius cneī ſcipionis p̄dicti. ō iſto dictū eſt ſup̄ li. j. c. xxx. Loquit ꝙo aug. in p̄poſito de ſcipione africano ꝓxe. ipſe em̄ romā z italiā ſaluauit finaliter in ſecūdo bello punico. Nā hānibale adhuc italiam p̄uagante ipſe tranſiit exercituz in africam vbi occiſa in locis diuerſis maſſa mīrtitudine afroꝝ. tātū carthaginenſes terruit z oppreſſit vt neceſſitate ducti. hānibalē ſuo exercitu in defenſionē ſui de italia

Primo p.

De mat p bello punico

plum cōsedceret ibi ꝛ quasi reneret consilium in secreto · hic mos seruatus ꝙ totā vitā seu ꝯsulu temere fidem de se fecit · Et opinio vulgata fuit ipm esse filiuz sturpis diuine · In istis etiam cū dicto tito liuio ꝯcordat · Al · gellius li · vij · Dicūt enī ꝙ de olympiade phylupi regis vxore alexandri matre in hystoria greca scriptuz est · s · de dracone cū ea cubante · id est ioue hamonie i specie draconis · ꝓpter quod filiū iouis hamonis se credidit · illud de publij scipionis ꝗz matre ꝗ ꝓ afrinanus dictus est mēorie datū esse · Nam ꝗ de vita ꝛ rebus africani scripserūt · matrem eius diu sterilem estimatā tradunt · publium quoꝙ scipionem cū quo nupta erat libros desperauisse · postea in cubiculo arꝙ in lecto cum absente marito sola cubaret · obdormienti sibi repente iuxta eam ingentē anguē cūꝙ his ꝗ viderant territis ac clamantibus elapsum inuenire nō posse · id ipsum publium scipionē sez maritū ad aruspices retulisse ꝗ facto sacrificio responderūt fore vt liberi nascerent · vnde ꝛ mulier cito post cōcepit hūc scipionem africanū · ipsi etiā ydem scriptores mādauerūt litteris hūc scipionem solituz puerꝙ illuc escendere in capitoliū venire ac iubere aperiri cellam iouis · atz ibi solitariū diu morari quasi consultantē de republica cū ioue · Edituos quoꝙ · id ē custodes eiusdez templi sepe iurasse ꝙ solū eo tpe cū capitoliū ingrederet · canes ꝗ in alios seuiebant · neꝙ latrauerūt neꝙ in eū incurrerūt. e Inimicoꝝ accusationibus ꝛē · narrat ꝙntum ad exilium scipionis libro · iiij · orosius

QX sub cōsulibꝫ marco claudio ꝛ ꝙnto fabio ab vrbe ingrata sibi diu exulans morbo perijt · Eutropius libro · iiij · dicit ꝙ diu exulans apud amiternū morbo perijt · eodem anno quo hānibal cū videret a prusia rege bythinie ad quē fugerat se romanis tradendū · venenum bibens ne viuus romanis traderet · mortuus est Valerius aūt libro · v · cap · de ingratis dicit ꝙ romani eius clarissima opa etiam iniurijs pensabāt · id est recōpensabant · Nam ciuitatis ignobilis ꝛ deserte paludis eū acolam fecerūt · ciusꝙ volūtarij exilij acerbitatem nō tacitus ad inferos tulit · Sepulcro eī suo sic inscripsit · Ingrata patria ne ossa quidem mea habes · cineres eī suos negauit sez roma quā in cineres collabi passus nō est · Dicit aūt valerius suū exilium fuisse voluntariū · quia videns maliciam accusantiū ꝗ cum de quadam sūma pecunie accusabant ꝛ sepius iperebant · quā debuerat eratio tradidisse vt dicebant de qua loquit valerius li · iij · ca · vij · vñ fm ipm · cum ꝗdam vice de ea impeteret respondit · Nec eī puto · eo malignitatis ventū · vt de mea innocentia ꝙquerēdū sit · Nam cum africam totā protestari vestre subiecerim · nihil in ea qđ meū dicere ꝓter cognomē retinui · Non me igit punice · nō fratrē meū asiatice gaze aurum reddidērūt · Sed vterꝙ nostr magis inuidia ꝗ pecunia locupleto · est · Videns igit ꝛ accusantiū malitiam ꝛ ingratitudinem ciuiū indignatus sponte de vrbe recessit · sicut narrat titus liuius de bello macedonico libro · vij · circa finem · De cuius etiam sepultura dicit ibidem sic · Multa in scipionis morte · funere · sepulcro in diuersa trahunt · id est multa quo ad ista tria diuersimode scripserūt auctores vel narrauerūt homines · ꝛ cui fame essentiā nō habeo · Nam aliqui dicūt eo āno quo mortuus est rome delatū · aliꝙo cum linternis ꝛ mortuū ꝛ sepulcrū · nam in vtroꝙ loco monumēta ostendunt ꝛ statue · nā linterni monumentū est · in quo monumentoꝙ statua imposita fuit · quā tempestate detectam nuper ipsi vidimus · Rome etiam extra portam capenā in scipionū monumento tres statue sunt quarū due publij ꝛ lucij scipionū dicunt · tercia ennij poete · Hec ex tito liuio. f Deinde tunc ꝓmū tēsez post mortē africani · vel post secundū bellū punicū · vtroꝙ enī modo vez est qđ hic dicit · Et est sciendum ꝙ gallogreci sunt illi quos aplius galathas vocat · ꝛ fuerūt filij galloꝝ ꝗ vsqꝙ ad greciam pcesserunt ꝛ ibi remanserūt · de quibꝫ iustinus libro · xxiij · multa scripsit · ꝛ est gallogrecia seu galathia puincia quedā asie minoris ꝛm Isidoꝝ · Et ideo t māi luxuriā · i · luxū delitiaꝝ vocat hic aug⁹ · luxuriā asiaticā · Fuit enī asia minor tante luxurie · id ē luxui delitiaꝝ dedita ꝙ ipsa multas gētes corrupit sui imitatione · vñ dicit valerius li · ij · ca · j · ꝙ sparrana ciuitas · i · lacedemonia lycurgi legibꝫ obtrpans aliquādiu oculos ciuiū a ꝛēplādo retrarit asia · ne illecebris eius capti ad delicatius vite genus plaberent · audierūt enī inde letitiā ꝛ moderatos ſuptus ꝛ oīa nō necessarie voluptatꝫ gña fluxisse Quātū vo ad illud qđ tangit hic aug⁹ · de ista luxuria rome introducta dicit valer⁹ li · ix · ca · j · sic · Urbe eūte nre scōi belli punici finis · ꝛ philippus rex macedonie deuictus licētioris vite fiducia dedit · Uñ titus liuius de bello macedonico li · viij · loquēs de exercitu manlij volsonis ꝗ gallogrecos · i · galathas subiugauit · dicit sic · Luxurie pegrine origo ab asiatico exercitu inuecta est · inde ꝓmū lectos cratos · vestē stragulā ꝓciosam plagulasꝙ ꝛ alia tentilia · ꝛ ꝗ tūc magnifice supellectilis habebant monopedia ꝛ abacos romani aduexerūt · Tūc psaltrie sābucecꝙ ꝛ ꝯuiuia alia ꝗz ludoꝝ oblectamēta addita epulis · epule ꝗz ipse ꝛ cura ꝛ ſuptu maiore apparari cepte · tūc coquos vilissimū antichs mācipiū ꝛ estiatione ꝛ vsu in ꝓcio esse · ꝛ qđ mīsterium fuerat ars bñ cepta ē · vir tñ illa ꝗ ꝙspiciebāt · semina erāt future luxurie · Hec tit⁹ liui⁹ · Uocat aūt hic aug · lectos cratos · lectos deauratos · vel prim aureos · nā fm burgo · more eris niter auꝝ ꝛ oē metallū · ab ere aūt fm eūdem ḋ · eratus · Stragulū aūt vocat vestē diuersoꝝ colorꝫ · Psaltrias vocat instrumēta musica. g Sed nūc de his malis ꝛē · intētio aug · in hō libro est loqui de malis pene ꝛ nō de malis culpe · ideo excusat se a pscutione eoꝝ ꝗ ꝙcernūt ꝓdictā luxuriā quā hō parit nō

ne saltem mortuo in ingrata pfia fun⁹ fieret · Deinde tūc f ꝓmū ꝙcneū māliū ꝓcōsulē ō gallogrecꝫ triūphātē · asiatica luxuria romā oī hoste pior irrepsit · Tūc ei ꝓmū lectisteratiꝫ ꝓciosa stragla visa phibēt · tūc iducte i ꝯuiuia psaltrie ꝛ alia licētiosa neqcia · ꝯ

intolerabiliter sed libenter. tñ occasionē habuit loquē di de ꝓdicta luxuria ꝓpter verba salustij. b Lata est etiam illa lex voconia cē. Sic vocata est lex illa ab cius auctore q̄ voconus dicus ē. q̄ iniqua fuit ⁊ grauis. quia fm eā si quis haberet tñ filiā vnicam ⁊ non plures liberos. illa filia nō succederet in hereditate. qđ videtur iniquū in ꝑsonis ꝑuatis q̄uis rōnabilis esse posset in publicis ꝑsonis. sicut regibꝫ ⁊ ꝓncipibꝫ. Cuius legis inimicas ꝓtz ex filiabꝫ salphaat. ¶ Nūeri. xxvij. q̄ cū peterent successionē patris q̄ absq; masculina ple decessit. rñdit dñs. iustam rem postulāt filie salphaat. Hanc vero legem voconiam suasit carbo censorius in oratione q̄dam sicut dicit. A. gellius li. vj. De hꝫ dicit titus liuius li. xliij. ab vrbe cōdita. q̄ voconus sorā tribunus plebis legē illam tulit. Suasit ꝯo cā marcus carboꝰ extat oratio. A. gellius ꝯo li. j. ca. xiij. de hac lege sic dicit. quid vtilius plebiscito voconio de coercendis mulierū hereditatibꝫ. Beatus aūt gregorius libro. xxxv. moraliū vsus inquit vite veteris nō habebat vt hereditatē femine inter masculos sorterent. q̄ legis seueritas sortis eligens. infirma ꝫtinens districta potius studuit q̄ benigna sancire. i Bellis tñmō fortis cē. Nō sciendū est q̄ post secūdū bellū punicū finitū ꝫtinuo secutū est bellū macedonicū ꝑmū ꝫtra philippū regem macedonie. nō qdem ꝫtra philippū patrem alexandri magni. q̄ diu ante mortuus fuit. sed ꝫtra philippum alium q̄ in secūdo bello punico hānibali contra romanos ꝑmisit auxiliū. quo deuicto ⁊ quo ad philippum bello macedonico ꝑmo finito. secutū est bellum syriacum contra antiochū regem syrie. ⁊ eo deuicto secutū est bellum merito fm ordinem inter bella maxima referendum. inter sex macedonicū contra ꝑseum filium philippi regis macedonū suppositi. patre suo defuncto. Deuicto aūt perseo ⁊ capto. secutū est bellum cōtra celtiberos in hispania. romanis nimis terribilis nam metus coꝛ ita romanos inuasit. vt non esset aliquis q̄ miles vel legatus auderet in hispaniā ire. nisi q̄ publius scipio q̄ postmodum dictus est africanus posterior. se ad eundū vltro obtulit. Veniens aūt in hispaniā maximā gentiū stragem fecit. Secutum est deinde tercū bellū punicū. Preter dicta ꝯo bella quedam famosa ⁊ notabilia fuerūt. habuerūt etiam romani inter secundū ⁊ tercū bellū punicū bella alias cum diuersis gentibꝫ multa. sed bellū cretense. bistricū. gallogreceum. illiricū. ⁊ macedonicū tercū. sed omnia fuerunt longe ab vrbe. k Domi aūt mille cē. mille cīm. i. valde multa. ꝓtz iā supꝛ de scipione africano superiore. Et idē etiaz apparet in fratre suo scipione asiatico. q̄ etiā sicut narrat valerius li. v. deuicta asia ⁊ ꝓuincia romano adiecta tāq̄ fur pecunie publice. i. reus peculatus in carcerē duci iussus est. non cīm talia potuissent tantis viris inferri sine magnis ⁊ multē discordijs i ciuitate.

nūc de his malis q̄ intolerabiliter homines patiunt: nō de his q̄ libenter faciunt dicere instituī. Tñ illud magis qđ de scipione cōmēoꝛauī: q̄ cedens inimicis extra ꝑtam quā liberauit moꝛtuus ē: ad ꝑtē ꝑtinet disputationē: qđ ei romana numina a q̄ꝛ tēplis auertit hānibalē: nō reddiderūt victē: q̄ ꝓpter istā tñmō colunt felicitatē. Sed qꝛ salustius eo tpe ibi dixit mores optimos fuisse: ꝓpterea hec de asiana luxuria cōmēoranda putaui: vt intelligat etiā illud a salustio in cōpatione alioꝛ tēpoꝛ dictū: qđ bus tpibus peioꝛes vtiq; in grauissimis discordijs moꝛes fuerūt. Hā tūc. id est int' scōm ⁊ postremū bellū carthaginense. b Lata ē etiā illa lex voconia: ne qs heredē feminā faceret nec vnicā filiā. Qua lege qđ iniquus dici aut cogitari possit ignoꝛo. Verūtñ toto illo interuallo duū bellōꝛ punicoꝛ tolerabilioꝛ infelicitas fuit. l Bellis tñmō i foris ꝓterebat exercit⁹: ⁊ victoriis ꝓsolabat. k Domi aūt mille: sicut alias discordie: seuiebāt. l Sz vltimo bello punico vno ictu alteri⁹ scipionis q̄ ob hoc etiaz ipse africani cognōmē iuēit emula iperiꝫ rōani stirpe delera ē. m Ac deiū m

l Sed vltimo bello punico cē. vltimū bellū punicū fuit tercium de q̄ narrat oroſius li. iiij. q⁹ anno ab vrbe ꝯdita sexcentesimo secundo lucio censorio ⁊ marco manlio ꝯsulib⁹ tercū bellum punicū eoꝛ tūc est. Cū em̄ censeret senatus carthaginē delendā ꝓfecti in africaz cōsules. ⁊ scipio tūc tribunus militū ꝑ vtrīq; castra tenuerūt vbi carthaginensiby ad se vocatis. iussisq; vt arma ⁊ naues traderēt. rāta vis armoꝛ repēte tradita est vt facile ex his tota africa armari potuisse. armis ꝯo suis tā traditis iussi sunt vrbe relicta recedere. pcul a mari. x. milib⁹ passuū. tūc doloꝛē ⁊ desperationē ꝓrumpūt. aut defensuri ciuitatē aut cū ea sepeliēdi. duos q̄ hastrubales sex duces sibi eligūt. ⁊ arma facere aggressi sunt. eris ferriq; inopiā auro ⁊ argento supleuerūt. Cōsules igit carthaginē delere statuūt. cuius muri. xxx. miliū passuū tenebant. Cōsules igit q̄us aliquā ptē muri diruissent. tñ a carthaginēsibꝫ victi ⁊ repulsi sunt. qđ fugientes scipio defendit. repulsis carthaginensibus intra murū. q̄ consules insequebant. q̄uoꝛ tamen annis defensa est ciuitas contra romanos. postmodum ꝯo anno. iiij. huius belli sex ab vrbe ꝯdita sexcentesimo sexto. ⁊ q̄nquagesimo post secūdū bellū punicum publius scipio delere carthaginē molit⁹. dū ꝫtinuis sex diebꝫ ⁊ sex noctibꝫ pugnat. vltima desperatio carthaginenses ad deditionē traxit. petentes vt salē eis fuire liceret. qđusdā coꝛ ciuitatē egredientibꝫ. qđusdā vero se sponte in ignem ꝑcipientibꝫ. qđusdam ꝯo se de alto ꝓcipitantibꝫ. capta est ciuitas ⁊ incensa. arsitq; xvij. diebus cōtinuis. dirupta est aūt carthago cum omni mirabili lapide in puluerē cōminuto septingentesimo anno postq̄ ꝯdita erat. Causaz aūt q̄re rōani tñ erarserūt ꝫtra carthaginēses illa tercia vice dicit oroſius se nullā q̄us diligenter quereret inuenisse. ⁊ iō dicit cām nō ex iniuria carthaginensiū. sed ex incōstantia roꝛpescentiū romanoꝛ oꝛtam esse. tñ de causis illius belli dixi supꝛ li. j. ca. xxx. m Ac deinde tantis maloꝛ cē. Loquitur hic de malis culpe potius q̄ de malis pene. vt ꝑz in littera. q̄us vtiq; mala sint

secuta. Qđ vero hic dicit aug⁹. dicit etiã metellus in senatu. vt narrat valeri⁹ li. vij. ca. ij. ſ. ō securitate quã habuit roma poſt victoriã quã habuit de hannibale et malis ex securitate illa ſecut. De iſta ꝯo materia dictũ eſt. ſ. li. j. ca. xxx. n Hoc toto tpe ꝛc. Tetrus aug⁹. ẽ hic obſcurus aliquã tulꝫ ꝗſtũ ad expoſitionẽ grãmaticalẽ nã q⁹ hic dicit toto tpe vſq; ad ceſarẽ auguſtũ habet ꝯiungi cũ eo qđ lõge infra ōr. bellicas clades. ꝛc. Et q; multa interpoſuit de ceſare auguſto. tõ illud tps de quo incepit loqui repetit ſic di. Toto ꝯ iſto tempe omitto et aliꝰ ꝛc. vt ſit ordo ꝰſtructionis ⁊ intellect⁹ auguſtini iſte bellicas clades etiam atq; etiam. id eſt frequẽter. ⁊ aliꝰ atq; aliꝰ cauſis hoc toto tempore. ſcilicet a carthagine deleta vſq; ad ceſarem auguſtum. id eſt octauianũ ſuꝑple factas omitto. qui ſꝫ ceſar auguſtus videk omnino extorſiſſe ſꝫ vi armoꝝ abſtuliſſe romanis libertatẽ. non adhuc. i. vſq; ad ſuum tempus vel iporum. i. romanoꝝ opinione glorioſaꝫ. non eñ eſt opinio romanoꝝ aut fuit q⁹ libertas eorum fuerit glorioſa vſq; ad tpus ceſaris auguſti. ſed potius opinabantur ipam fuiſſe contentioſam ⁊ extitioſam ac pene taꝫ eneruem aut languidam ſcꝫ ꝓpter bella ciuilia. que in tantum nocuerunt reipublice. q⁹ inter ciues nec fuit amicicia nec iuſticia. Et ceſar etiã auguſtus videk ad regale arbitriũ cuncta reuocaſſe. ⁊ quaſi morbida vetuſtate collapſam veluti inſtauraſſe. ac renouaſſe rẽpublicã. Ad intellectũ vero plenioꝛẽ habendũ. de iſtꝫ ſciendũ q⁹ romani poſtq̃ expulerũt reges ⁊ inceperũt regi ꝑ duos ꝰſules videbant ſe habuiſſe magnã libertatẽ. ſed poſt deletionẽ carthaginis tã honrẽda inſurrexerũt. ⁊ tot bella ciuilia. de quib⁹. ſ. li. ij. dictũ eſt. ⁊ ĩ fra libro iſto dicet. q⁹ conſules ⁊ magiſtratus electi a populo non potuerũt exequi officiũ ſuũ. vt ſi exequebantur. hoc faciebant partialiter ⁊ tyrannice. ita q; libertas eorum fuit quaſi nulla. Iſta vero mala durabant vſq; ad tempus ceſaris auguſti. id eſt octauiani exclu ſiue. quia ſꝫ deuicto antonio ipſe obtinuit monarchiã. i. ſol⁹ regnauit. ita q; ſuo tẽpore romana reſpublica regebat ꝑ vnũ regem. ſicut a principio vbis ꝰdite vſq; ad expoſitionẽ tarq̃nij ſuꝑbi ſeptimi regꝫ romanoꝝ. Et licet iulius ceſar primus vſurpauerat monarchiã ceſar auguſtus. tamen q; Julius ceſar nõ obtinuit eam pacifice. ideo aug⁹. de ipſo non facit mentionem. Ceſare auguſto regnante virit roma in maxima pace ⁊ tranquillitate ac iuſticia. propter quod dicit auguſtinus q⁹ videk rẽpublicã inſtauraſſe ⁊ renouaſſe. o Et numantinũ fedus ſcꝫ omitto. q; tantis malis aggrauata reſpublica romana: vt ꝓſperitate ac ſecuritate rerũ vñ nimiũ corruptis moribus mala illa ꝓgeſta ſũt: plus nocuiſſe mõſtret tã cito euerſa q̃ pri⁹ nocuerat tãdiu aduerſa carthago. n Hoc toto tẽpe vſq; ad ceſarẽ auguſtũ: q; videk non adhuc vel ipoꝛ opinione glorioſam. ſed ꝓfentioſam ⁊ extitioſaꝫ: ⁊ plane iaꝫ eneruẽ ac languidã libertatem oĩmodo extorſiſſe romanis: ⁊ ad regale arbitriũ cuncta reuocaſſe: ⁊ quaſi morbida vetuſtate collapſam: veluti inſtauraſſe ac renouaſſe rempublicã. Toto ꝯ iſto tpe omitto ex aliꝭ atq; aliꝭ cauſis atq; etiã bellicas clades: o et numãtinũ fedus horrendo inſtauratum ignominia maculoſũ: volauerãt eñ pulli de cauea et mãcino ꝰſuli: vt aiunt: auguriũ malũ fecerãt: q̃ſi ꝑ tot ãnos q̃b⁹ illa exigua ciuitas romanũ circũſeſſa exercitũ afflixerat: ipſiq; romane rei publice terroꝛi eſſe iã cepat aliꝗ ꝓtra eũ malo augurio ꝓceſſerꝭ. Sꝫ ĩ quã omitto. exꝑmit ipm aug⁹. in ſpeciali nec etiã inſiſtit clẽa hoꝛ ſed ipm in trãſitu quodã tãgit q̃ ad numantinos q̃ hiſpani fuerũt. tãgit hic. b. aug⁹ duo. ꝑmũ eſt de afflictõne qua romãos afflixerũt. ⁊ federe q̃dã turpi romãorũ de quib⁹ narrat oroſius li. v. q⁹ poſt vltimũ bellum punicũ mancin⁹ conſul romanoꝝ cũ exercitu a põpeio apõ numãciaꝫ acceꝑiſſet a/ro infeliciter cũ eis ꝑlia geſſit. vt ſupma deſperatione coactus ſit turpiſſimũ fed⁹. cuꝫ numantinis facere. q̃ntus et pompei⁹ aliõ eq̃ tã ĩfame fed⁹ cuꝫ eiſdẽ pepigiſſet. ſenat⁹ vero fed⁹ diſſoluit ⁊ mãcinũ dari numãtinis ꝑcepit. q̃ nudato corꝑe manibuſq; poſt tergũ ligatis añ portas numantinoꝝ expoſit⁹. ⁊ ibi ſic vſq; ad noctẽ manẽs a ſuis derelictus. ab hoſtib⁹ vero non ſuſcept⁹ eſt. Nec aũt ciuitas ſola vt dicit oroſi⁹ ꝑ annos. xiij. cũ ſolis quattuoꝛ milib⁹ ſuoꝝ. quadraginta milia romanoꝝ non ſoluꝫ ſuſtinuit. ſed etiã vicit pudendiſq; federib⁹ effecit. Et idẽ dicit floꝛus in epitomate li. ij. Sed tangit hic auguſtinus de quodaꝫ augurio malo ipſi mancino facto. de quo non facit oroſius mentionẽ. Sed valerius li. j. ca. iij. narrat q⁹ mancino ꝰſuli in hiſpaniã ituro hec ꝓdigia acciderũt. cũ eñ lauinũ ſacrificare vellet. pulli cauea emiſſi ĩ ꝓximã ſiluã effugerũt ſumaq; diligẽtia q̃ſiti repiri nequerant. Cũ vero a portu herculis nauẽ aſcenderet. talis vox ſine vllo auctore audita ẽ. Mãcine mane. Cũ igit reꝛitus tanuã peteret verſo itinere tibi ſcaphã eẽt ingreſſus. anguis eximie magnitudis viſus ſubito diſpuit. Ergo ꝓdigioꝝ nũero nũeruꝫ calamitatũ eq̃uit ſꝫ infelici pugna turpi federe. deditiõe funeſta. ſ. qua derelictus a ſuis expoſit⁹ ⁊ deditꝰ eſt numantinis. Cũ ĝ fuerint tria ꝓdigia ſm valeriũ beatus aug⁹. ſoluꝫ faciẽs mẽtionem de primo derider eos qui talibus augurijs credunt. Titus liuius libro. lv. ſolum facit mentionem de duobus ꝓdigijs primis. Et eſt ſciendum q⁹ augures q̃ ex inſpectõe volat⁹ mot⁹ ⁊ vocis auiũ ſolebãt diuinare habebãt pullos auiũ caueis iclusos ⁊ q̃ domeſticos. quos q̃q; de caueis ſuis emiſerunt. vel oſtiũ cauee amiſerũt. i. apuerũt. vt exire poſſent. ⁊ ſm q̃ eẽbãt vel nõ eẽbãt. ⁊ ſi eẽbãt ſm q⁹ cit⁹ vl tard⁹ ⁊ etiã ſm q⁹ auolabãt. vl nõ. ⁊ ſi auolabãt ſm q⁹ reuertebant vel nõ reuertebant. ⁊ ſi reuertebant ſm q⁹ cit⁹ vel tard⁹ de euento futuro ei q̃ augurẽ petebat cõſulebãt. Notandũ etiã hic q⁹ aug⁹ hic inuuit q⁹ licet aliꝗ duces romani male pugnauerũt ↄ numantinos. tamen de nullo eorum tradunt hiſtorie romanoꝝ q⁹ habuerit malum augurium niſi de iſto. et ideo fatuũ ẽ qđ dicunt de malo augurio facto. Mancino cõſuli.

p Tamuis illud nequaq̃ tacuerī. La·XXII. rē. In h̄ ca. obiecit b. aug⁹. dñs romanor q̄d dā malū notabile qđ p⁹ vltimū bellū punicū romāos multū afflixit·s. bellū mithridaticū. s. romāorū otra mithridatē regē cur⁹ solūmō edictū b. aug⁹. h sat̄ clare narrat

a dē q̄ etiaz narrat oroſi⁹ li. vj. cām edicti di. q̄ mithridates rex pōti atq̄ armenie. postq̄ nicomedē regē bithynie q̄ ē q̄dā ps asie amicū p̄ li romāi regno p̄uari vellet monuit cū senatus roman⁹ q̄ nō faceret h. mādāsēt q̄ si faceret belluz expirek sibi a romanis inferendū. vñ vehementer irat⁹ bithyniam vastauit. t nicomedē ide expulit. post cū venisset ephesū crudeli p̄cepit edicto. vt q̄ totā asiā inuenti ciues romani q̄cūq̄ cēnt. oēs vna die trucidarent. qđ etiaz factū ē. nec explicari nec appēdi vllo mō pōt. q̄ tunc multitudo ciuiū romanor cesa sit. q̄s gemit⁹ etiā tē occidēdor q̄ occidēt iū fuerit. cū singuli q̄q̄ aut p dere innocentes hospites t amicos. aut piclitari ipi pena hostiuz b cogerent. postea bellarū est cōtra

q [a]Tamuis. L·XXII illud neq̄q̄ tacuerim q̄ mithridates rex asie vbiq̄ i asia pegrinātes ciues romāos atq̄ innumerabili copia suis negocijs intētos: vno die occidi iussit t factū est. Quā illa miserabilis rex facies erat subito: quōcq̄ vbicūq̄ fuisset inuentus in agro: in via: in oppido in domo: in vico: in foro: i tēplo: in lecto: in ꝓuiuio: in opinate atq̄ impie fuisse trucidatū. Quis gemit⁹ morietium: Que lachrymē spectantiū fortasse etiā feriētiū fuerunt: Q̄ dura necessitas hospitū: nō solū videndi nefarias illas cedes domi suę vexetiā perpetrandi: ab illa blāda comitate humanitatis repente mutatis vultibus ad hostile negocium in pace pagendū mutuis (vt ita dicaz) omnino vulneribus: cum p̄cussus in corpore: t percussor in animo ferirek: Num t isti omnes auguria contemplerant: Auz deos et domesticos t publicos cuz de sedibus suis ad illam irremeabilem peregrinationez ꝓfecti sunt: quos consulerent non habebant: Hoc si ita est: b nō habēt cur isti in hac causa de

rum vero ad bellū ſocialeſciendū q̄ bellū ſociale dicitur belli quod gesserunt romani contra latinos q̄ nō erāt ciues romani. ſz socū. nā q̄uis subiecti essent romanis. tñ romani eos socios suos in impio vocauerunt. De isto bello narrat oroſius li. v. q⁹ anno ab vr

nostris temporibus ꝓquerā tur. Oli romāi hec vana cōtenuit. Si aūt ꝓfuluerūt: respondeak q̄d ista ꝓfuerunt: qū p humānas dūtaxat leges nemine ꝓhibente talia licuerunt. La·XXIII

f [a]Ed iam illa mala a breuiter quantum possumus cōmemorem⁹ q̄ quāto interiora: tanto miseriora extiterunt: discordie ciuiles vel pōt⁹ inciuiles. nec iam seditiones sed etiam ipsa bella vrbana: vbi tantus sanguis effusus est: vbi partium studia nō contentionū dissensionibus varijsq̄ vocibus in alterutruz. sed plane iam ferro armisq̄ seuiebant bella socialia: bella seruilia: bella ciuilia. quantum romanum cruorem fuderunt: q̄ntam italie vastationez desertionemq̄ fecerunt: Maz ante q̄s se aduersus romam b ſo b ciale latium bellum commoueret: cuncta animalia humanis vsib⁹ subdita: canes: equi: asini: boues: et queq̄ alia pecora sub hominuz dominio fuerunt: subito effera ta t domestice lenitatis oblita: relictis tectis libera vagabantur: t omnem non solum aliorū: verumetiā dñoz

ꝑ ſ it ꝑſia multa val de. in quib⁹ duo cōſules romanorū. videlicet rutilius t pōt⁹ cato occiſi ſūt. ſm eutropium. Et q̄n doq̄s quidem latini vicerunt. quā doq̄s romani. interfectis ab vtra q̄ parte multis milibus. nam cū bella ciuilia t ſocialia fere eodem tempore eſſent. quia nondum explero bello ſocialī. orta ſunt bella ciuilia. Dicit eutropius libro quinto q⁹ bellum ciuile et ſociale quod etiam italicum dictum est per decem annos continuata sunt. Conſumpſerunt autem vltra centum quinquaginta milia hominum. ſcilicet romanorum ſm oroſium. viros conſulares viginttres. viros prętorios ſeptem. edilicios quadraginta. ſenatores vero fere ducentos. Idem etiam dicit eutropius addens q⁹ tot vt premiſſum eſt interfecti ſunt abſq̄ i numeris totius italie populis qui paſſim ſine conſideratione deleti ſunt. De bello vero ſeruili dicetur infra capitulo. xxvj. huius libri

a Capitulum. XXIII.

f Ed tā illa mala bre. rē. In h̄ ca. obiēcit. b. augustī. otra deos romanor mala q̄dā grauiſſima inteſtina. Et facit in hoc ca. duo. ꝓma cū illa mala in generali cōmemorat. Scō ibi. nāq̄ añaq̄ ſe aduersus romā ſociale rē pdigia q̄ mala illa p̄ceſſerant explicat. Tāgit aūt tria mala. i. tria bella ineſtia gruiſſima. ſ. ciuile. ſociale. t ſeruile. De bell' ciuilib⁹ dicturz est. ē. li. ij. t ampli⁹ dicet ꝓmo ca. t ſequēt⁹. Quā/

b Sociale latium. id est latinum.

a ·Nitiū aūt ciuiliū ⁊c. In b. ca. incipit. b. aug⁹. obijcere ℨ deos romanoꝝ mala ciuilia. ⁊ tractat in b ca. de q̄dā seditiōe in vrbe ſuſcitata p tribunos plebis. ſ. duos gracchoſ q̄ fuerūt frēs ⁊ ſucceſſiue nō ſiſ fuerūt tribuni plebis. hāc aūt seditiōez dic̄ hic aug⁹. fuiſſe initiū malorū ciuiliū. nō q; fuerat cā belloꝝ ciuiliū q̄ postmoduz ſequebāt. ſz q; inter mala ciuilia ⁊ diſſenſiōes ciuiū de q̄bus in b loco ic̄pit agere iſta ſeditio fuit ꝑtge. ⁊ cito p⁹ eā extinctā ſequebāt bella ciuilia. q̄ ciues romāi cōtra ꝓciues geſſerūt. Ad itellectū ſo coꝝ q̄ hic dicunt notāda ſūt ea q̄. ſ. li. ij. c. xxj de iſta ſeditione gracchoꝝ narrauit. Eſt aūt b sciēdum q; q̄uis iſti gracchi p ſe ⁊ p pl̄o cām iuſtam ꝓtra nobiles p̄tenderēt. tñ numis ſeditioſe ⁊ ad pcio rē finē q̄ p̄tendebāt negociū agebāt. ⁊ tō sic̄ narrat valeri⁹ li. vij. ca. ij. senat⁹ pru/dēt̄ tyberiū gracchū tribunū plebis agrariā legē id eſt de diſtributione ⁊ diuiſione agroꝝ promulgare auſum morte multauit. et tamen ſm legem eius, vt p trium utros agri viritim. id ē ſm ptiōes viriles diuiderent cēſuit. ſiquidē grauiſſime ſeditiōis eodē tpe ⁊ auctoꝝ ē cām ſuſtulit.

b Volebant eñ agros ⁊c. Hic sciendū q; capt̄ hoſtiū ciuitatiū ⁊ expulſis aut interfectis ciuiū v⁹ agr⁹ ⁊ poſſeſſionū alio mō p̄uatis. nobiles ſepe agros illos ſibi retinuerūt. qō videbat plebi iniquū ⁊ iniuſtū q; ſanguie ⁊ labore multū q̄ p maiori pte ꝺ plebe erāt fuert agri tales acq̄ſiti. ꝓpter qō volebat plebs agroſ tales inter ſe diuidi ⁊ diſtribui. nobiles vero hoc nolebant. vnde ſepiſſime poſt regū expulſionē orta eſt ꝓpter h̄ diſſenſio inter p̄es ⁊ plebē. vt ptz plegenti titum liuium de origine vrbis a ſcdo libro et vltra.

c ·Poſt gracchi alterius interfectōez ⁊c. De h̄ narrat oroſius libro. v. q⁹ opimius conſul de quo ſ. li. ſecundo ca. xxj. feci mentionem. ſicut in bello ꝓtra amicos gracchi fortis fuit. ita in inquiſitiōe crudelis. nā plus q̄ tria milia hoīm ſupplicijs neccault Ex quibus plurimi nec dicta causa. i. non auditi in iudicio innocentes interfecti ſunt. ⁊ ſicut narrat valerius li. j. ca. iij. opimius conſul caput caij gracchi a quodam familiari ip⁹ gracchi auro equali pondere emptuz ⁊ pilo affixū fecit per vrbem ferri. ꝺ Occiſ⁹ eſt cum liberis ⁊c Dicit oroſius libro. v. q⁹ gracch⁹ cum fulvio ingēti agmine ſtipatus capitoliū aſcendit. vbi contio agitabat. id ē vbi erant patres cōgregati ad tractandum ⁊ cōſulendum de negocijſ. ⁊ dato ſigno ad bellū. iſte fulvius quē oroſius flaccum fulvium appellat duob⁹ filijs ſuis armatis cinctus ianū tanq̄ arcez occupauit. vbi cōtra eciam brutuz virum conſularem obſtinatiſſime pugnauit. poſtmodū vero cū vno filiorum fugiēs in domū quandā cuz fores clauſiſſent fracto parte interfecti ſunt Alter etiā filius eiuſdē adoleſcēs postmodū robore. i. fuſte vel ligno necatus eſt. Cap̄. XXV.

a Leganti ſane ſāct⁹ ⁊c. In b ca. reprobat aug. e factū q̄ddā ſenat⁹ romāi. nā senat⁹ volēs ipo nere finē diſcordijs ireſtinis. ſtatuit q; i loco vbi fuerat strages ciuiū facta i ſeditiōe gracchoꝝ fierz rēplū dee ꝺcordie. vt. ſ. dea ꝺcordia reduceret ciues ad ꝺcordiā ⁊ i ꝺcordia teneret. Iſtō factū p̄io irridet. b. aug⁹. ⁊ loq̄t ironice dicēs. Elegāti b factū ſenatus cōſulto Deide ibi. cur ei ſi reb⁹ geſtis ⁊c. Iſtō factū rōnib⁹ reprobat oñdēs q; magis ob̄uiſſēt feciſſe rēplū diſcordie q̄ ꝺcordie. ⁊ h oñdit p⁹. q; i facto romāoꝝ q̄ fuit occaſio ꝓſtruēdi nouū rēplū magis appuit diſcordia q̄ ꝺcordia. ⁊ q; poſſz dici q; diſcordia ñ eēt dea aliq̄ pbat aug⁹. q; ſic. q; ſm labeonē aliq̄ dū ſunt mali ⁊ aliq̄ dū boni. Et videt ſumpſiſſe cām. hoc dicēdi. q; viderat rome rēplū febris. ſicut rēplū ſoſpitatis ⁊ ſalutis Similit̄ etiā viderat rēplū bellone ſic̄ ⁊ rēplū pacis. vnō

q: viderat tẽpla dearꝫ inter se ꝓtraria. ꝙ eodẽ mõ cuꝫ ꝓcordia ⁊ discordia sũt ꝓtie. ita dꝫ discordia credi deas sicut ꝓcordia. De ista distictõe dearꝫ quã facẽ labeo duxi. ꝯ. li. ij. ca. xiij. ꝺ da etiã febre dixi ibidẽ De cide ibi.

b Periculose itaqꝫ romãi. ponit aliã rõnem ad probandũ q romani debebãt fecisse edẽ dee discordie. ⁊ facit rõnez i irrisionẽ romãoꝝ. dicẽs. q si tanta ꝺa sitẽ ẽ discordia eẽt offẽsa ciuitati. multũ posset nocere sitẽ paruit i excidio troie. nã ira illi⁹ dee fuit ꝓma cã excidie troie. ꝙ⁹ expediuissꝫ romãis q fecissẽt sibi tẽplũ. ⁊ angit ꝺo h aug⁹ fabulã q̃ndã quaꝫ narrat helinad⁹. s. q iuppiter eũ tethydẽ amaret ꝓhibit⁹ ẽ a preone quẽ generaret ꝙ ipꝫ a regno expelleret. iuppiter ꝙ⁹ ꝙ suasus dedit eam vroxẽ peleo ꝙ fuit i peloponeso rex. fr aũt eſonis patru⁹ iasonis. coꝛnuptijs interfuit eũ oĩbꝫ dijs et ꝺabꝫ exceptꝫ discordia q̃ phibita ẽ adeẽ. q irata pomũ aureũ in medio trũ ꝺearꝫ. s. iunonis. palladis. ⁊ veneris iecit. sic inscriptũ. pulcherrime donũ. ille de forme pulchritudine ꝓtẽderes. iouẽ iudicẽ elegerũt. ꝙ eas ad paridẽ. scz alexandrũ filiũ ꝓami trãsmisit. ꝙ venerẽ alijs ꝓtulit. Expelle aũt ⁊ rethide nat⁹ est achilles. Sciendũ est aũt q fm fulgentium q̃ has tres deas intellexerũt poete tres vitas. s. q venerem vitam voluptuosam. per Junonem vitam actiuam. per palladem vitam contemplatiuam. Jõ ꝺo inter eas iuppiter ꝺr nolle iudicare. sed iudiciũ paridi cõmisisse. q deus relict iudicio ꝺis vt ipse quã istaꝫ voluerit alijs ꝓferat. paris vero ꝓtulit venerez. vñ ⁊ raput vroxẽ menelai. Alia ꝺo fabula de ista materia ꝺficta ẽ. quã posui. ꝯ. li. j. ca. xij.

c Et tñ numinũ ⁊c. dic oñdit aug⁹. efficacitã rõnum suaꝫ. q⁹ cultores deoꝝ bonoꝝ ⁊ maloꝝ sive omiserit colere deas ꝓdictas scz ꝓcordiã ⁊ discordiã ⁊ ꝓposuerit eis deã febrũ. scz febrẽ. ⁊ deũ belloꝝ. scz bellonã. de istis deabꝫ nõ est dubiũ ꝺn ab eis colank ⁊ habuerint tẽpla sua i roma sive etiã deas ꝓcordiã ⁊ discordiã coluerint. nõ ꝓñt euadere qõnem q̃ onẽ ex deabꝫ ꝓcordia ⁊ discordia. vtrũ scz vtraꝫ coli ꝺebeat. q si nõ colant vtrãqꝫ sed vnã tñ. s. ꝓcordiã. ostensum est q hoc sit irrõnabile. Si vero colãt vtrãqꝫ. adhuc non euadunt. q ex quo vtranqꝫ colunt nõ ꝺeberet ꝓcordia ab eis discedere. et discordia remanere. cuius oppositũ patuit in effectu

c

tuit irritari: cum in loco illius cedis hoc ẽ i loco sui operis aduersarie sue constituta edem esse videret. Hec vana ridentibus nobis illi docti sapientesqꝫ stomachant: et tamen numinum bonorum malorumqꝫ cultores. De hac questione cõcordie discordieqꝫ non exeunt: sive prętermiserint harum dearum cultum: eisqꝫ febrez bellonamqꝫ prętulerint: quib⁹ antiqua phana fecerunt: sive et istas coluerint: cum sic eos discedente concordia: discordia seuiẽs: vsqꝫ ad ciuilia bella ꝓduxerit: Ł. XXVI

a Reclarũ vero le-
p ditionib⁹ obstaculũ: edẽ ꝓcordie testẽ cedis supplicijsqꝫ gracchorum ꝓtionãrib⁹ opponẽdã putarit Quãtũ ex hĩ pfecerit iudicãt secuta peiora Laborarũt ei deinceps ꝓtionatores: nõ exemplũ deuitare gracchoꝝ ꝑ supare ꝓpositũ b Lucius saturnin⁹ tribun⁹ plebis: et cai⁹ ceſar: seruili⁹ prętor: et

ꝯ. de ista materia ꝺficta ẽ. quã posui. ꝯ. li. j. ca. xij.

nã discordia p⁹ ꝓstructõz templi noui ꝓdurit romanos vsqꝫ ad bella ciuilia.

Ł. XXVI.

a Reclarꝫ
p ño sedi. tẽ. In h ca. oñdit. b. aug⁹ q⁹ ꝓstructio edis ꝓcordie fuit inutilis. nec ꝓsecut⁹ est senat⁹ er ea h qõ intẽdebat In tẽdebat cñ q⁹ edes illa fuisset sedi ꝺitõis future obstaculũ. i. impedimentũ vñ iudicauerũt eam tãqꝫ testem necis gracchoꝝ. i. punitionis eoꝝ ꝙ seditiones cõmouerant concionantibus id est alloquentibus populũ obijcere vt scz metu ꝓcedentis pene cauerent a seditionibus. Augustinus vero in h q̃ dicit obstaculum preclarum. loquitur ironice Q̃x enim non fuerit preclarum nec vtile probat ex hoc q̃ post constructionem illius edis secute sunt plures discordie ⁊ dissensiones ciuium que ante non fuerant.

b Lucius saturinnus tribunus ⁊c. de isto saturnino lucio ⁊ cato seruilio prętore qui etiam dictus est caius glauco. narrat oroſius libro quinto. q⁹ anno ab vrbe condita sercentesimo quadragesimo quinto scilicet post interfectionem vtriusqꝫ gracchi. nam interfectio posterioris gracchi fuit anno sercentesimoucesimoseptimo. lucius saturnin⁹ quinto metello numido viro sane primario acerrimus inimicus ipsum crebro censorem de domo sua prorractum ⁊ in capitolium fugientem ibidem obsedit. cum manu armata. Sed saturninus indignatione equitum romanorum inde dicecrus est. ⁊ plurima ante capitolium cedes facta postmodum Saturninus ⁊ Caius glauca fraude caũ marij tunc consulis. id est de consilio eius Antonium qui tribunatũ perfuit eodem tempore quo saturnin⁹ occiderũt. Sequenti ãno marius serto cõsul creatus est ⁊ caius glauca prõr ⁊ saturninus tribunus

plebis·q̄ tres cōspirauerūt contra metellū supradictū vt in exiliū mitteret·Dicta est ḡ sibi dies in q̄ defenderet se cōtra accusatores suos·a iudicibꝫ q̄ erāt de eadē cōspiratōe·ꝫ pcelus dānat⁹ est in exiliū cū toto⁹ vt bis volere·Idē saturnin⁹ postea timēs ne mēnt⁹ metellus vir acer ꝫ integer cōsul fieret·orta seditōe cū fugientē insecutus ipm interfecit·Cū aūt p tot mal⁹ senat⁹ ꝫ pplus fromerēt mari⁹ cōsul torā sedauit turbatōz·deinde saturnin⁹ cōtionē in domo sua habuit vbi ab aliis rerab aliis imperator appellat⁹ est·sup q̄ mari⁹ indignatus cōm ipm pliū fieri ordinauit·et portas mario muniente saturnin⁹ pulsus in capitoliū fugit·bellū igit inauditū capitolio factū est horrendū·Saturnin⁹ ꝯo palā clamabat mariū fuisse auctorem oim molitionū suaꝝ·Cū aūt saturnin⁹ i curiaz cōfugisset·effractis ostiis ibi interfect⁹ est·cui⁹ vero glauca extracta de domo claudij occisus est·De marco vero druso q̄ ꝫ liui⁹ appellat⁹ est ꝫ concitauit latinos ad rebellandū·ꝫ fuit incentor belli socialis dixi·s·libro isto ca·xxiij·Fuit aūt vir maxime superbie·nam sicut narrat valeri⁹ libro·ix·ca·v·ipse cōsulē romanoꝝ luciū philippū·q̄ ipm contionantē interrupat·obtorta gula per clientē suū non per publicū ministꝝ tanta violentia in carcerē egit·vt sanguis multis de naribꝫ ei⁹ fluēret·Alia vice cū senat⁹ misisset ad eū vt ad curiaz veniret·quesiuit quare non potius ipi venirent ad eum qō ꝫ fecerūt·Dicit aūt aug⁹ hic q̄ ipse fuit diu post saturninū ꝫ caiū seruilū·nam ipsi vt dictū est supra fecerāt seditionē ab vrbe condita anno septingentesimo q̄ dragesimoquinto·Drusus vero belli socialis incentor fuit anno septingentesimoquinquagesimonono·ꝫ sic interuenerūt anni·xxiij·De bellis aūt socialibꝫ dixi·s· ca·xxiij· c Bellū deinde seruile ꝛc·Hic sciendū q̄ licet bella ciuilia fm orosiū libro·v·durauerit·xl·annis tamē bellū vnū ciuile videlicet inter syllā ꝫ mariū de q̄ in sequentibꝫ capitulis tractat̄ pcessit bellū seruile vnuz sez qō gesserūt gladiatores·Sunt aūt gladiatores q̄ i spectaculis adinuicē vel cū bestijs pugnāt·tamē bellū seruile qō fuit in sicilia pcessit bella ciuilia·vt ptz per orosiū li·v·Quantū vero ad bellū seruile qō mouerūt gladiatores narrat valeri⁹ libro·v·q⁹ anno ab vrbe cōdita septingentesimoseptuagesimonono·lucinio ꝫ cassio consulibꝫ gladiatores·lxxiij· capue effracto vt dicit eutropi⁹ ludo·quem fm orosiū lentulus ibidē celebrauit diffugerūt·q̄ statim cōstitutis sibi tribunis·scilicet sparraco thrace·i·de thracia·ꝫ duobꝫ gallis·s·crisso ꝫ iunouiano·montē vesuiū occupauerūt·Inde vero erūpentes castra pretoris·s·clodij q̄ cos in mōte obsedebat expugnauerūt·ꝫ ipo fugato oia rapuerūt·Junoniano⁹ tñ vnus ducū interfect⁹ fuit in bello·Illi duo postmodū in breui tpe sibi agmina ingentia collegerūt ita q̄ crissus q̄ gallus erat haberet·xx·milia·Alter ꝯo dux sez sparrac⁹ q̄ fuit de thracia·xxx·milia·Deinde cū cedibꝫ incendijs·rapinis·et stupris oia ipleret·ita vt mulieres aliq̄ violate sepas occiderēt missi sunt ꝫ cos geli⁹ ꝫ lentul⁹ cōsules cū exercitu Heli⁹ ꝯo crissuz acerrime pugnātē oppressit·lentulus ꝯo supat⁹ a sparraco fugit·postmodū ambo ꝫsules ꝫ sparraco cū sil' pugnauerūt·ꝫ accepta gui clade fugerūt postmodū sparrac⁹ catū cassium pcōsulē in bello occidit·Tant⁹ ꝯo met⁹ ciuitatē invasit·quātus sē hānibale invasit·Senat⁹ tandē crassū cū legionibꝫ ꝫsulē·ꝫ cū nouo supplemto multū ꝛtra sparracū misit q̄ mox vt fugitiuoꝝ pugnā inūt·ser milia coꝝ occidit·ꝫ nōgētos cepit·postmodū pusq̄ sparracū bello aggrederet·auxiliatores ei⁹ gallos ꝫ germāos superauit occisis coꝝ ducibꝫ cū aliis·xxx·milibꝫ·nouissime aūt ꝫ sparracū disposita acie pugnās·lx·milia ō suis occidit·ꝫ·vj·milia cepit·ipo sparraco interfecto·cetri ꝯo q̄ fugerēt diligenē p diuersos q̄siti occisi sē·Durauit b bellū fm eutropiū tribus ānis cū calamitatibꝫ italie·finē ꝯo accepit i apulis·De b bello exp̄sli⁹ loq̄t ifra·b·aug⁹·li·iij·ca·v·Istud ḡ bellū orosi⁹ fugitiuoꝝ aug⁹ aūt vocat seruile·q̄ fugitiui dicūt solūmō fuit q̄ dños suos fugiūt·nā ꝫ filius q̄siꝰ pietas fugiat ñ ꝺ fugitiu⁹ sez fugiēs·De isto ꝯo bello dicē flor⁹ i epitomate li·j·sic Bellū sparraco duce ꝺcitatū q̄ noīe aptellē nescio·dpe cū serui militauerūt ꝫ gladiatores īpauerūt·illi ifime sortis boies·De bello ꝯo fuiri qō macedoniā depopulauit narrat orosi⁹ li·v·q⁹ āno ab vrbe ꝺdita septingentesimoseptuagesimoquarto·claudi⁹ apri⁹ sortit⁹ bellū macedonicū varias gētes q̄ rhodopeis mōtibꝫ circū fuse sēti·habitauerūt in circuitu coꝝ·ad loca illa fugiētes fm eutropiū li·vj·ꝫ macedoniā crudelissime populabantur pellere ō macedonia nisus ē·magnisq̄ se malorū morbꝫ obiecit vñ cur⁹ circūsept⁹ isup ꝫ infirm⁹ iterūt cui successit stribōi⁹ q̄ gētū illaꝝ vim ōclinās ad alios arma ꝺuertit·sz ꝯz eutropiū postmodū a lucullo expugnate sē·gētes ꝯo ille tā crudeles i captiuo serāt vt cū poculis·i·vasa ad bibēdū idigerēt rapta hūsnoꝝ capitū ossibꝫ cruētis ꝫ adhuc capillatis ac nēdū bñ exsecto cerebro·sñ horroꝛe tāq̄ ver⁹ poculū vterēt·b bellū aug⁹ vocat fuile q̄ plebicti erāt romānis ꝫ dū cēt idignissimi q̄ fui bēbāt·De bello ꝯo isto pz q⁹ fuit añ bellū gladiatoꝝ·vj·ānis respiciēdo ad ānos q̄by ortigert·ō·crp̄s sos·de bello ꝯo seruili q̄dā·i sicilia narrat orosi⁹ li·v·

q̄ in sicilia tā interfecto graccho vno ora ē belli ser/
uilis ꝛ tragio. nā in sicilia piso ꝛ sul. mamertū erpugī
uit vbi octo milia fugitiuoꝝ iterfecit. q̄s aūt capere po
terat parvulo affixit. Lui succedēs rutilꝰ ꝛ sul tauro
minū ꝛ bēnā furmussima fugitiuoꝝ p̄sidia bello cepit
ꝛ ibi plusq̄ .xx.
milia seruoꝝ oc/
cidit. q̄b parcen
dum a dñis suis
fuisset. nisi i sole
scēnbo seruis fer
ro obuiā trēt. hec
aūt ꝛ tragio mul/
tas late p̄uincias
infecit. nā ꝛ min
turnis . cccl . in
crucē acti ꝛ misse
ad .vij. milia ser
uoꝝ a q̄nto me/
tello ꝛ cneo ser/
uilio scipiōe opi
ssa sunt. Jn me
tellis q̄z athenē
sū idē tumultꝰ p̄,
uil' ab eraclito p̄,
tore discussus ē.
Jdē apud ælon
ꝛtigit Discordat
tñ oro. si ꝰ ab augꝰ
q̄ ad tp̄us. q: p̄m
oro. sū ustud bellū fuit añ bellū seruile i macedonia. au
gusti. ro videt sentire q̄ fuerit post illud. De bello pi
rataꝝ narrat eutropi ꝰ li. vj. q̄ durāte adhuc bello mi
thridatico pirate oia maria i festabāt ita vt romānis to
to orbe victoribꝰ sola nauigatio tuta nō eēt. q̄re bellū
p̄ cos cneo pompeio decretū est. qō inf paucos mēses
ingēti felicitate ꝛ celeri tate finiuit. Ca. XXVII

a Um ro mari ꝰ ꝛc. Jn h̄ ca. oñdit augꝰ q̄ ꝛstru
ctio edis ꝛcordie ō q̄. s. ca. xxv. hui ꝰ dictū fuit
erat oīno inutilis. q̄ discordias q̄ apparuerūt
in bello ciuili syllano. s. sylle cōtra marū. Et ostēdit
in hoc ca. magnitudinē discordiaꝝ illaꝝ q̄ mala q̄ ge
sta sunt mario p̄ualēte in vrbe. Ad intellectū vero hui
⁹ capli diligenter notāda sūt ea q̄. s. li. ij. ca. xxij. de syl
la ꝛ mario narrauit. b Ut vrbis tullianis. i. tullij
q̄ in inuectiua tertia i catilinā dicit. q̄ supauit postea
cinna cū mario sc̄z post fugā. q: postq̄ fugerat reuer
sus est romā ꝛ cinne cōsuli societate sceleꝝ ꝛiunct ꝰ ē.
ꝛ fecerūt crudelissima. vt. s. li. ij. ca. xxij. narrauit. de q̄
bus tullius ibidē facit mentiōz. Dicit aūt augꝰ. cinnā cū
mario supasse. non q: supauit syllā. q: absens tūc erat
sed q: supauit syllanos. i. sylle adherētes quos repit.
c Ait ꝛ lucanꝰ sc̄z li. ij. pene post p̄ncipiū. vbi p̄e
mittit imediate sic. dūq̄ mnis tā putrida membra re
cidat. ꝛ sanum subdit. Excessit medicina modū. Hoc
dicit lucanꝰ. q: sylla p̄ter crudelitatē marij q̄ totā rē/
publicā peste corrupat. fuit rogatus a senatu vt ro/
mā ueniret ad saluandā rempublicā ꝛ patriā. ꝛ ideo
venit sicut medicꝰ ad infirmū portās ferrū ad secan
dū. ꝛ si medicꝰ secet membꝝ sanū tā medicina excedit
modū Et sic fecit sylla interficiendo indifferenter no
centes ꝛ innocentes. ꝛ ideo addit lucanꝰ. mmūq̄ secu
ta est. q̄ morbe duxere manus. i. manꝰ secans numū se
cura est p̄ viā per quā durere morbi. q: p̄sequēdo mo
bos. i. nocētes vel scelera nimis p̄cipitanter. ꝛ indeli
berate egit. nō discernēdo innocētes a nocentibꝰ. Et
addit lucanꝰ. Periere nocentes. sed cū iam soli pos/
sent supesse nocentes dicit hoc lucanus. q: iam p̄ter
crudelitatē sylle.
ꝛ sibi adherētiū
oēs syllāi effeci
sunt nocētes. so
li syllani. i. sylle
adherētes pote/
rant supesse. da
oēs alios voluit
interficere. imo ꝛ
multos p̄tis fue.
interfecit fm oro
siū. Et sicut dic̄
valeriꝰ li. ix. etiā
aduersus mulie/
res gladios di/
strinxit. Tunc si
cut dicit lucanus
seruis dabat licē
tia occidēdi do/
minos ꝛ filios pa
trem. ꝛ cuilibet li
centia occidendi
quē volebat.

morbi duxere manꝰ piere no
centes. Sz cū iā soli possent
supesse nocētes. Tūc data li
bertas odijs: resolutaq̄ le
gū. Frenis ira ruit. Jllo bel
lo marianꝰ atq̄ syllano excep
tis his q̄ fortis i acie cecide
rūt: in ipa q̄z vrbe cadaueri
bus vici: platee: fora: thea
tra: tēpla: cōpleta sūt: vt dif
ficile iudicaret: q̄s victores
plus fūerit ediderit: vt p̄ꝰ
vt vincerēt: an postea q: vi
cissent. Cū p̄mū victoria ma
riana q̄s de exilio se ipse re
stituit: exceptis passim qua
quaversum cedib ꝰ factis ꝰ ca
put octauij cōsulis ponere
in rostris. c cesar et fimbria

d Caput octa
uij cōsulis ꝛc. ro/
stra fuerat quidam locus in vrbe vbi forum erat scili
cet in campo martio q̄ a rostris nauiū ereis quas ro/
mani ceperant quibus locus ille emptus fuit. ꝛ que
etiam ibi affixa erant in signū victoriaꝝ sic dictus est
Fuit aūt fm valerij li. ix. ca. v. prope locum curia ho
stil. s. curia vbi tribuni plebis habuerūt cōtionē ple/
bis ꝛ tractatus suos cum plebe. Principalis vero cu
ria patrū scilicet fuit in capitolio. Idem etiam locus
qui dicit rostra. aliquando dicitur prorostra. Jbi er/
go tanq̄z in loco multū frequentato positum fuit ca
put octauij consulis. vt a multis videretur. Fuerunt
aūt fm orosium li. v. octauius consul cum cinna. sed
cinna fouit partem marij quam octauius secrabat. p
pter quod cum sertorio q̄ erat marianus octauius ad
ūcto sibi cneo pompeio conflixit. vt supra libro. ij. c.
xxv. dixi. Fuit autem octauius interfectus quando
ipso deuicto cum exercitu suo ꝛ ianiculo depulso cin
na ꝛ marius in vrbem recepti sunt. fm ritum luium.
caput vero eius prorostris exponitur sicut narrat flo
rus in epitomate libro. ij.

e Cesar ꝛ fimbria. De isto cesare dicit valerius li
bro. ix. ca. ij. q̄ marius cū cesaris consularis ꝛ censo
rij viri nobilissimum corpus ignobili seuicia trucida
uit apud sedicionosissimi ꝛ abiectissimi hominis cuius
dam bustum. id est sepulcrum. Jste autem cesar non
fuit ille magnus cesar qui postmodum fuit imperato
ꝛ. nam iste dictus est lucius cesar ꝛ fuerat consul eo
tempore quo incepit bellum sociale. alius dictus est
caius iulius cesar. Quantum vero ad fimbriam scien
dū ē q̄ vnꝰ erat fimbria q̄ erat ex pte marij. de q̄ dixi. s.
li. isto ca. vij. ꝛ de isto narrat orosius libro. vj. q̄ ap̄
tiatus cū ab exercitu sylle obsideret desperauit ꝛ in rē
plo esculapij se occidit. Alter vero fimbria erat de

Lucanꝰ in. 2.

pte sylle. & q̄ hic fit mentio. ⁊ de quo nusq̄ alibi legi.

f Duo crassi pat⁹ ⁊ filius ⁊c. de isto narrat lucanus li. ij. q⁹ interfecti sunt a fumbria q̄ fuit de pte marij q̄s occisos iussit lacerari. Dicit aūt lucan⁹ truncos. i. truncatos lacerauit fumbria crassos. de his narrat flor⁹ i abbreuiatōe Titi liuij sic Crassus filius ab equitibus fumbrie occisus ē pat⁹ erassi⁹ ne q̄d indignū virtute sua pateret. gladio in trālatum. i epitomate vero narrat idē flor⁹ li. ij. di. sic. In portarum domoz⁹ suarū trucidantur crassi pat⁹ ⁊ filius in mutuo alterutri⁹ conspectu.

g Bebi⁹ ⁊ numitor⁹ ⁊c. De bebio facit lucanus mentionē li. ij. sic di. Cui fūera vulgi fiere vacet. sez er quo satis hñt fiere funera tam nobiliū. Et exēplificat statim sic di. Tit re sparsum q̄ viscera bebi innūeras inf carpētes mēbra cohortes descripsisse man⁹. i. vir vacat fiere istud

b Catul⁹ hausto ⁊c. narrat valeri⁹ li. ix. ca. xij. q⁹ q̄nt⁹ catulus cimbrici triūphi cū mario ptceps a senatu dat⁹. i q̄ fuerat ꝯsul cū mario q̄n marij cimbres ⁊ theutonicos vicit. postea ꝑ ꝑ ciuiles dissensiōes ab eodē mario mori iussus. i. interfici stari recēti calce ⁊ multo igne calefacto cubiculo fumo inclusū gemit. Fuit aūt alius catul⁹ dux sylle ⁊c quo curropi⁹ li. v. in fine facti mentōez. Quē lepid⁹ marian⁹ ꝑsecut⁹ ē post mortē marij. Sed de illo nō facit hic. h. aug⁹. mentionē. sed infra ca. xxx. De catulo ꝛo de q̄ hic loquit ⁊ de duob⁹ viris sup̄ hic notatis imediate flor⁹ in epitomate li. iij. dicit sic. Bebiū atq̄ nūitorū p mediū foꝛi vnci traxere carnificū. Catul⁹ se ignis hausto ludibrio hostiū exemit.

i Merula flamē. De isto narrat valeri⁹ li. ix. ca. xij. ea tēpestate luci⁹ cornelius merula cōsularis ⁊ flamē dialis. ne ludibrio insolētissimis victorū⁹ cēr. in iouis sacrario venis incisis cōrumeliose mortis effugit dānationē sacerdotisq̄ sui sanguine verutissimi foci maduerūt. Idē narrat flor⁹ li. iij.

k In ipsi⁹ aūt marij ⁊c De hoc dicit lucan⁹ li. ij. sic Innūera ps magna perit ⁊ cito post addit. spes vna salutis. Oscula pollute virisse trementia dextre. s. marij. de q̄ ibi loquit. De hoc florus in epitomate li. iij. dicit sic. Lucari⁹ ipō vidente mario ꝯfossus ē. q⁹ fatalē illā manū nō porrexerat salutāti. Et addit b. Tot senatus funera inter kalendas. ⁊ idus ianuarij mensis septima illa marij purpura. id est consulatus dedit. quid futurū fuit si annū cōsulatus implesset. Hec florus. Mortu⁹ aūt fuit marius fm titum liuium idibus ianuarij. Ca. XXVIII

a Syllana vero victoria ⁊c In hoc ca. brūs aug⁹

f obiicit ꝯtra romanos q̄ strauerūt cēdē ꝯcordie ꝑ ter mala discordiarum que apparuerunt in bello ciuili syllano ipō sylla de grecia redeunte in italiaz. ⁊ primo tangit mala que facta fūt p marianos occasione illius redit⁹. Secō ibi. Sylla victor. ⁊c. tangit mala q̄ facta sunt p syllā ⁊ sibi adherētes post eius reditū. Ad intellectū ꝯo huius ca. sicut ⁊ p̄cedētis notanda sunt ea q̄ de mario ⁊ sylla narrauit. s. li. ij. ca. xij. Ex narratis ꝯo ibi ptz q⁹ sylla bis intrauit vrbē ⁊ bis pugnauit ꝯ marianos. i. prima pugna fugauit marij p̄em q̄ fuerat septies ꝯsul ⁊ septimū ꝯsulatū ambiuit. quē vocat b aug⁹ marij maiorē. Secūda vero pugna fuit p⁹ morte illi⁹ marij. Illā fugato isto mario. sylla iuit i greciā ꝯ mithridate. ⁊ dū cēt absens ab italia redijt p̄dict⁹ mari⁹ ⁊ exercuit crudelitates maximas ꝓpter q̄s redijt sylla in italiā. Sz anteqū redijt mortu⁹ ē mari⁹ iste morte naturali ⁊ tunc sylla bellauit ꝯtra marij p̄dicti marij filiū. qui ē marij filiū vocat hic aug⁹. marij iuuenē. Et bellauit etiā contra alios marianos. q̄. sez parte marij foverunt ⁊ innūerabiles crudelitates exercuit. non solū dū inuenit resistētes sibi. sed etiā postq̄ obtinuerat victoriā. vt dicit aug⁹. in p̄ncipio huius capli i generali. ⁊ postmodū i isto ca. explicat i speciali. Dicit aūt in p̄ncipio huius capli sic. Syllana vero victoria secuta. sez facta crudelia marij. q̄ secuta fuerāt. nō solū tpe. sed etiam imitatōe. post tm̄ sanguinē ciuiū q̄ fuso fuerat compatus. i. empta. nō multū sanguinē ciuiū fuit aūq̄ haberet p̄fectā victoriā. vt p̄tz. ē. li. ij. ca. xij.

b Finito tam bello ⁊c. lz em̄ pte mariana deuicta bellū non esset tm̄ multi adhuc erant supstites de pte illa. inter quos ⁊ sylla adhuc virit in inimicicia.

c Crudeli⁹ in pace crassata ē. sez victoria syllana. q⁹ crudeli⁹ se habuit p⁹ victoriā q̄s aū. ⁊ ideo dicit valerius li. ix. q⁹ in exercendo victorias rep̄sentauit hannibalē. qui crudelit⁹ vsus est victorijs.

d Jā etiā post marij ⁊c. loquit de tē pore quo senat⁹ fugerat ad syllā in greciā. Fuerūt em̄ marius iuuenis ⁊ carbo absente sylla facti ꝯsules. et multa crudelia exercuerūt. ꝑcipue post fugā senatus remanserant tm̄ alicui de senatu. Unde oꝛosius li. v. sex narrat occisos auctoritate sua dicens. Damasip⁹ prator incentore mario consule. mucium scevolā. carbonez lucium. domicium. publium. antestium in curiā quasi ad cōsuland⁹ vocatos crudeliter occidit. Propter q̄ dicit aug⁹. q⁹ de ipsa curia tāq̄ de carcere p̄ducebant ad gladium. Quoz corpa fm oꝛosium vnco tracta sunt ⁊ in tyberim ꝓiecta. Patet aūt ex dictis q⁹ duo erāt carbones. vn⁹ q̄ erat cōsul de parte mariana. ⁊ alter q̄ erat senator de parte syllana qui hic narrat interfect⁹. De interfectione vero alterius. valerius li. ix. ca. xij. narrat q⁹ in cōsulatu suo tertio iussu pompeij in sicilia ad supplicium ductus. perijt a militibus dimissus. id ē

i

humilik ꝛ flebiliter vt aliū purgare posset anteꝙ exp
raret. vt sic diuꝝ vitā plongaret. In purgādo ho al
uū morā traxit donec caput eiꝰ in sordido loco sedēs
abscideret. Orosiꝰ li. v. dicit q pōpeiꝰ q erat syllāꝰ car
bonē volentē de corsica fugere in egyptū ad se in sicili
am retraxit. vbi
cū cū aliꝭ socijs
suis occidit.

c Mucꝰ scevola pontifex ꝛc̄ De isto scevola narrat valeriꝰ li. ix. ca. xj. q sibi p scītate moꝛ dig na laudatio red di nō posset. tū fimbria. s. mar ianꝰ laboꝛauit ad hoc q necaret. in funere marij. sed patꝛ graue sibi vulnꝰ infligēs. de quo postmoduꝫ dualuit. Quo cō pto dixit fimbria se velle scevolam accusare. ꝛ cū inē rogaret qd de eo dicturꝰ esset sum strū. rndit se sibi velle obijcere. q nimis parce telū in suo coꝛpe rece pisset. Postmo dū tū interfectꝰ ē

e diūk Mucꝰ scevola pōtifex qm̄ nihil apud romāos tem plo veste sācti habebat: arā ipam āplexꝰ occisus ē ignē qꝫ illū q ppetua cura vginuꝫ sp ardebat: suo pene sāguie extinxit. f Urbē deinde sylla victoꝛ itrauit. q in villa publi ca nō iā bello ꝫ ipa pace seuiē te septez milia peditū vnde cūqꝫ inermia: nō pugnādo ꝫ iubēdo pstrauerat. In vrbe aūt tota quē vellet syllanus q̄sqꝫ feriebat. Tū tot funera nūerari oino nō poterāt donec sylle suggereret sinē dos ec aliquos viuere: vt es sent q̄bus possent impare q vicerāt. Tunc tā cohibita q̄ hac atqꝫ hac passim furibun da ferebāt licentia iugulādi tabula illa cum magna gra tulatōe ꝓposita est que ho minū ex vtroqꝫ ordine splē

tus catulus reꝓhenderat sylla de nimia interfectōe syl la lucio forcidio auctoꝛe infamē tabulā pscriptōis in dixit. Prima pscriptio. lxxx. hoim fuit in quib quat tuoꝛ ꝯsulares erant. i. q fuerāt ꝯsules vel digni ꝯsu latu. s. carbo. marꝰ. caius. marꝰ narbanꝰ ꝛ scriptoꝛ in

dido: equestri scz atqꝫ sena toꝛio: occidendoꝝ ac pro scribēdoꝝ duo milia ꝓtiebat ꝓtristabat nūerꝰ. sed cōsola bāt modus. Nec q tot cade bant tantum erat meroꝛis: q̄tum leticie. q ceteri nō ti mebant. Sed in quibusdam eoꝝ q moꝛi iussi erant: eti am licet ipa crudelis cetero rum securitas: genera moꝛ tium exquisita congemuit.

g Quendā em̄ sine ferro lani antiū manus dirupuerūt im manius homines hominez viuū q̄ bestie solēt discerpe re cadauer abiectum. b Ali us oculis effossis ꝛ particula tim membris amputatis: in tantis cruciatibus diu viue re: vel potius diu moꝛi coa ctus est. i Subuastate sūt eti am tāqꝫ ville q̄dā nobiles ci uitates. k Una ꝯo velut vnꝰ

ter eos sertoꝛius rūc maxīe timen dus. Iꝛē alia pscriptio cū q̄ngē tis hoibꝫ ꝓposi ta ē. quā cū iulliꝰ nihil sibi ꝓscꝛe geret. ꝛ nomē su um inter alios vi dēs. fugere opto capite voluisset interfectꝰ ē. Sed nec ipis tabulis vides aut finis videbat. nā alios q̄s nō pscripse rāt trucidabant. alios vero ꝓmo occiderūt ꝛ post ea pscripserunt. Tū ptz q ō nūe ro pscriptoꝝ. di uersitas ē apud scriptoꝛes. nam augꝰ. ponit duo milia. cui concoꝛ dat floꝛus in epito mate li. iij. valeꝛ riusꝰ ꝯo. iij. M. septingentos po

nit. oꝛosius ꝯo in vniuerso nō ponit nisi. cccc. ꝛ. lxxx. Causa vero hujꝰ diuersitatis dicet infra ca. scz sequēti.

g Quendā em̄ sine ferro. ꝛc̄. Iste fuit bebius mar nus q̄ fm floꝛ li. iij. in epitomate sine ferro inter ma nus lacerat⁹ ē. fortitā q: bebiꝰ syllanꝰ sic tractꝰ fuerat vt. s. patuit ex lucano. tō syllani bebiū marianū eodē mō lacerauerūt. quasi in vindictam moꝛtis alterius.

b Aliꝰ oculis effossis ꝛc̄. Iste sic occisus fuit mar cus mariꝰ. vt ꝓz ex narratis. s. li. ij. ca. xxij. quē etiā lu canꝰ li. ij. describit miserabilik interfectū. i Sub uastare sunt etiā tāqꝫ ville q̄dā nobiles ciuitates. due fuerē ciuitates in hispania q ꝓ syllāos q̄ fauerāt ma rianis. ꝛ postmodū victis marianis fortik restiterūt. fi nito. s. bello ꝯ sertoꝛiū. de q̄ infra li. isto ca. xxx. fit men tio. destructe sunt fm oꝛosiū li. v. quarū vnā appella tā vrbimā pompeiꝰ cuerrit. alterā dictā galagurrē africanus obsidiōe diutina captam incendio deleuit.

k Una ꝯo vero velut vnus reus ꝛc̄. Ista fuit p̄ne ste fm lucanū. qui li. ij. dicit sic. vidit fortūa colonos p̄nestina suos cunctos. simul ense receptos. Et de hoc dicit floꝛus in abbꝛeuiatione titi liuij sic. Sylla to tam italiam cedibus repleuit. inter quos oēs p̄ne stinos inermes occidi iussit. Idem narrat floꝛus i epi tomate li. iij. de fulmone ciuitate antiq. cuius civibus interfectis iussit ciuitatē damnatā deleri. Causa vero quare oēs p̄nestinos occidit fuit. q: fm oꝛosiū in ci uitate p̄nestina tenuit se marius iunioꝛ ꝯ syllā ꝛ ciui-

tas illa partem suam fouit. La·XXIX·

a Ue rabies exteraꝝ ꝛc· In hoc ca·cōgar·b·au/
q gusti·mala cunctia romāoꝝ ad mala exterāca
oīdens q̄ grauiora fuerūt mala que passi sūt
a ꝓpꝛijs ciuibꝫ q̄ꝫ que vnq̄ꝫ passi sunt ab exterāris·nā
q̄ plus nocuerūt
vnq̄ꝫ vbi añ rpa
vi rpibꝫ aug⁹·fu
erūt galli ꝛ gothi
Isti eñ ceperūt ꝛ
intrauerūt vbez
ꝛ fecerūt mala q̄
volebāt nūq̄ꝫ vo
alij hostes extra
nei vbē añ rēpa
aug⁹·ceperūt· sz
plus nocuerūt ci
uibꝫ romānis syl
lani ꝛ mariani q̄ꝫ
illi·vt aug⁹ oñdit

b Halloꝝ ꝛc·
Quō vo galli ob
tinuerūt ciuitatē
narrat·ē·li·ij·
ca·xxij· Quō vo
inf fecerūt sena/
tores·narrat tit⁹
liuī⁹ li·v·de origi
ne vbis videlicz
q̄ instāte aduēru
gallox cū romāi
c desparēt se posse
ciuitatē defēdere
ordinauerūt q̄ iu
d uentus robusta
esset in arce capi
tolij ad ei⁹ defēsi/
onē· seniores vo
remanerēt ī domi
bus· Senatores
q̄ q̄ non erāt apti
ad bellū induerūt
se cultioꝝ vesti
bus iuxta sue ma
iestatis decentiaz
ꝛ sedebant sic or
nati singuli ī do
mib⁹ suis expe/
ctantes galloꝝ
aduentū· Venientes aūt galli circūbāt ꝛ interficiebāt
illos quos armatos habuerūt obuiā· intrantes vero
domos ꝛ inspicientes cū viderent senes venerāde ma
iestatis tanq̄ꝫ deos venerabant eos ꝛ recesserūt· Erat
aūt vnus senex roman⁹ nomine marc⁹ papyrius· cui
cum gall⁹ q̄dā tractaret barbā· indignat⁹ baculo quez
habebat percussit fortissimo nisu in capite galluz illum
ꝓpter quē galli cōmoti p̄mo papirū deinde alios sena
tores occiderunt· Cū vero galli diu capitoliū obsidis
sent· tandē concesserūt obsessis vitā soluta eis certa
quātitate auri quam petebant. c Pauloante go
thoꝝ ꝛc· De gothis vero quomodo vrbem ceperūt
ꝛ quomodo pepercerunt fugientibus ad ecclesias vbi
tam psone q̄ꝫ bona eorum salua erant· ꝛ quomodo
etiam iussi sunt à sanguine abstinere· narraui supra
ante principium libri. d An marij ꝛ sylle ꝛc· De
sylla vero quomodo intrauit bis ciuitatem· ꝛ quomo
do marius prima vice fugauit· ꝛ quō marius postmo
dum redijt· ꝛ quas crudelitates vterq̄ꝫ exercuit· narra
ui li·ij·ca·xxij· et
iā pz in lib·isto
ca·xxvij·ꝛ xxviij

e Oñ mucio·
ꝛc· De mucio vo
scevola pōtifice
quō interfect⁹ fu
it· pz in p̄cedēti
ca· Occisus enim
fuit i rēplo veste
in q̄ erāt fata ro/
mana· i· palladiū
ꝛ sacra palladis
q̄ dicunt fata ro
manoꝝ sicut pri
us erāt troianoꝝ
ut q̄dā dixi· ē·li·j
ca·ij·ꝛ li·isto ca/
pitulo·xviij·

f Syllana porro tabula ꝛc· De
duabꝫ tabul' pti/
nentib⁹ noīa p̄scri
ptoꝝ· q̄· s· sniari
erāt hostes reipu
blice· ꝛ ꝓpt̄ hoc
erāt p̄scripti· q̄s
a licebat cuilibz oc
cidere impune· di
ctū est in p̄cedēti
ca· Et immuit hic
b·aug⁹· q̄ erant
plus q̄ꝫ due tabu
le q̄ p̄tinebāt mor
tes inūerabiles·
ꝛ ꝓpter hō vident
aug⁹· oroſi⁹ ꝛ va
leri⁹ discordare·
vt dixi ī p̄cedenti
ca· cū tñ nō repu
gnēt sibi inuicē·
q̄ de diuersis te
bulis loquuntur

Capi· XXX

a Ua igit fronte· ꝛc· In hō ca· inuehit·b·aug⁹·
p̄ romanos q̄ rp̄ianis iputabāt mala sua· cū tñ mala
ipoꝝ ciuilia fuerint multo maiora q̄ꝫ alīq̄ q̄ passi sunt
rpibꝫ rp̄ianis· mala eñ illa fuerūt lōge añ aduēru rp̄i
nā p̄mū bellū ciuile fm eutropiū fuit bellū inf marius
ꝛ syllā· lz p̄cesserint alia multa mala ꝛ magna· puta se
ditiōes gracchoꝝ ꝛ saturnini· ꝛ inf fectiōes eoꝝ cū mul
tis alijs· vt sup⁹ patuit ī hō li· Hoc aūt bellū iceꝑit fm
oroſiū anno ab vrbe ꝺdita· ccccccclxij· Cesar vo augu/
stus incepit regnare āno ab vrbe ꝺdita· ccccccc· Cu/
ius āno· xlij· xp̄s nat⁹ est· ꝛ p ꝺñs istō bellū ciuile fuit
añ nativitatē xp̄i circiter· xcij· ānis· s· fere cērum ānis·
Facit aūt aug⁹ in hō ca· duo· p̄mo eñ invehit aug⁹ ꝺ ro
manos ꝓpt̄ mala ciuilia sup⁹ in hō ca· recitata· Scōo

bis inde ad pompeiū ꝛc. recitat mala alia. nō solū ciuilia. sed etiā plus q̄ ciuilia. b Ad bella sertoriū ꝛc Isti sertorio tradidit marius vnā prēcerceat vt patuit s. li. ij. ca. xxij. Postmodū fuit a sylla pscript⁹. vt dicit. s. li. ij. ca. xcviij. De q̄ narrat oro. li. v. q̄ cum eēt vir dolo atq; audacia porēs. sylā fugiēs de africa venit i hispaniā vbi bellicosissimas gēres i arma excitauit. aduersus quē duo duces metell⁹. s. ꝛ domit⁹ sūt missi quoz domit⁹ ab birtuleio sertoriū duci oppressus est cum suo exercitu. metellus vo multis plus fatigatus hostes etiā fatigabat donec pompeius castris sociat⁹ esset pompei⁹ ꝛ tracto exercitu lauronē ciuitatē quā sertorius expugnauit volēs defendere sed nō valens aufugit. Sertorius captā ciuitatē cruentissime depopulatus est. Habuit aūt pompei⁹ triginta milia peditū ꝛ mille equitū. Sertori⁹ aūt. xl. milia peditū. ꝛ octo milia equitū. Sertori⁹ deinde cōgressus cū pōpeio decez milia peditū eius interfecit. ꝛ ipe sertori⁹ fere tantūdē pdidit. multa inter eos plia gesta sūt Memmi⁹ q̄stor pōpeij ꝛ vir sororis ei⁹ occisus est. birtuleij frēs interfecti. ppēna q̄ se sertorio iunxerat cōmuni⁹ est. Postremo sertori⁹ decimo āno belli inchoati suoz dolis infect⁹ finē bello dedit. postmodū cū ciuitates que cū sertorio fuerāt se darēt. duc resistēt que delete sunt. De quibus. s. ca. xvij. mentio facta est. c Et catilinē ꝛc. De catilina vero quē hic dicit aug⁹. a sylla nutritū narrat eutropius li. vj. q̄ marco tullio cicerone oratore ꝛ cneo antonio ꝛsulibus āno vrb⁹ dite. ccccclxxxix. lucius sergius catilina generis nobilissimi vir sz ingeniū pessimum ad delendā patriā ꝛiurauit cū q̄busdā claris viris sz audacibus tñ. Al ciceron vo de vrbe expulsus est ꝛ socij ei⁹ deprehensi strāgulati sunt in carcere. Ab antonio vo altero ꝛsule. catilia vict⁹ ē in plio ꝛ interfectus De isto catilina scripsit salust⁹ catilinariū. vbi loq̄ns de plio in q̄ occisus ē dicit sic. Cōfecto plio inter eos cernere q̄sita audacia q̄ta q̄q; animi vis i exercitu catilie fuisset. nā fere locū quē q̄sq; viu⁹ pugnādo ceperat. eū aia amissa corpe tegebat. oēs aūt aversis vultibus ꝛ ciderēt. Catilina vo longe post a suis inter hostiū cadauera repertus est. paululū etiā spirās. ferociāq; animi quā habuerat viu⁹ in vultu retinēs. Hec salust⁹. De huius moribus dictū est. s. li. ij. ca. xxiij. d Inde ad lepidi ꝛc. De ist⁹ duobus narrat oro. li. v. sic. Sylla mortuo lepidus marianę ptis asserto. i. defensor aduersū catulū syllanū ducē surgēs rediuiuos bellorū ciuiliū cineres fulcitauit. Bis aūt tunc acie certatū est. p̄ li roma noz cesi sunt. albanoz ciuitas obsessa est ꝛ fame cruciata. vbi rūc captio lepidi filius capt⁹ atq; occisus ē brut⁹ psequēte pōpeio apud regiū interfect⁹ ē. ita hoc bellū ciuile cadē celeritate q̄ erarsit euanuit. e In de ad pompeiū ꝛc. hic psequit aug⁹. mala plus q̄ ciuilia. i. bella q̄ fuerūt non solū inter ciues. sed etiā inter affines. quoz p̄mū inter pōpeiū magnū fuit ꝛ tullū ceſarē scōm inter ceſarē augustū ꝛ antoniū. Pōpei⁹ vo vt prz ex narratis in hoc ca. fouit grē sylle. nā gessit bellū ꝛ

b ad bella sertoriū ꝛ catilinē: c q̄z a sylla fuerat ille pscpt⁹ d ille nutrit⁹ inde ad lepidi et catuli bellū: q̄z alr gesta sylana rescindere: alr defēdere cupiebat inde e ad pōpeij ꝛ ceſaris: q̄z pōpei⁹ sectator sertoriū. ꝛ postmodū interfecit brutū q̄ fuerūt mariāi Et pter b dicit hic aug⁹. q̄ pompei⁹ fuit senator sylle. De bello vo inter ipm ꝛ tullū ceſarē narrauit. s. in b li. ca. xiij. f Hinc ad aliū ceſarē qui post ꝛc. Iste ceſar vocatus est primo octauianus. postmodum ceſar. postmodum augustus. vt infra dicetur. Huius āno. xlij. s. ij. perū fuit nat⁹ est xps. de isto scribit eutropius li. vij q̄ i morte iulij ceſaris fuit. xvij. annoz adolescēs patre octauio senatore genitus. maternū genus ab enea per iuliā familiā sortitus. nam iulia peperit ab iulo filio enee. ceſaris nepos erat quē ille in testamento heredem reliquerat ꝛ nomē suū ferre iusserat. Iste est q̄ postea augustus est dictus. Aug⁹. vero in hoc ca. dicit eum fuisse primi ceſaris filiū adoptiuū. quod verū est. fuit eīm naturalis nepos ꝛ filius adoptiuus. naz scm eutropiū ipse fuit p testamentū ab ipo i filiū adoptatus. Quantū vero ad bella ciuilia que gessit sciendū q̄ sicut colligi potest ab eutropio libro. vij. ꝛ a li. vj. ipse gessit quinq; bella ciuilia. quoz primū adhuc adolescēs decēsepte annoz gessit contra marcum antoniū. nam interfecto iulio ceſare q̄. xxij. vulneribus cōfossus est. in cuius morte iurauerunt. ccxl. senatores vel amplius eqtesq; romani. antonius ꝛsul erās erat p pte iulij ceſaris. ꝛ bellis ciuilibus eos qui iulium ceſarem interfecerant oppimere conabat. Senat⁹ vocis fauebat. Turbata vero re publica p antoniū q̄ scelera multa cōmisit a senatu hostis iudicat⁹ est. ꝛ miss⁹ est ad eū psequendū octauian⁹ q̄ etiā ceſar augustus dictus est. Principales tñ erant cōsules duo. s. pansa ꝛ birtius quibus ipse adiunct⁹ dux tertius. Profecti q̄ tres duces cōtra antoniū vicerāt cū apud mutinā. accidit aūt vt ambo ꝛsules occisi moreret ꝛ tres exercitus vni octauiano parerēt. Fugatus vero antonius ꝛ amisso exercitu cōfugit ad lepidū. q̄ magister equitū ceſaris fuit. ꝛ ipo opam dante octauianus pacē cū antonio fecit. ꝛ sororē suā octauiā sibi in vxorē dedit. ꝛ q̄ si vindicatur⁹ morē sui patris adoptiui romaz cū exercitu pfectus erroresit vt. xx. anno cōsul fieret. Postmodū senatū proscripsit. id est de senatu scm oro. sium erat. inter quos erat cicero pscribente cū antonio inimico suo. ꝛ lucius antonius ō quo statim dicet infra Postea ad numerū proscriptoū additi sunt. xxx. cēntes romani. Octauianus ergo cū antonio ꝛ lepido rē publicā armis tenere cepit. p quos etiam cicero oratore occisus est ꝛ multi alij nobiles. Scōm bellū gessit contra brutū ꝛ cassiū qui fuerunt principales in interfectione ceſaris. Ipsi vero tā ingens bellū mouerant pcesserūtq; contra eos in greciā octauianus ꝛ antonius. ꝛ apud philippos macedonie vrbē cōtra eos pugnauerunt ꝛ primo prelio victi sunt octauianus ꝛ antonius. perijt aūt dux nobilitatis cassius. in scōo bello brutus ꝛ infinitā nobilitatē que cum illis bellū gesserat victā interfecerūt. ac sic inter octauianū ꝛ antoniū diuisa est res publica regenda vt octauian⁹ hispanias gallias ꝛ italiam teneret. antonius asiam ponti

De octauiano regis augusto

et oriente. Tertium bellū gessit octauian⁹ contra lucium antonū ꝓsulē qui ꝓscript⁹ fuerat. q̄ in italia bellū ciuile cōmouerat. Erat aūt frm oꝛosiū auunculus. frm eutropiū vero frater marci antonij. q̄ vt dictū est onē tē suscepit regandā. Lucius vero antoni⁹ apud gusium tuscie ciuitatē vict⁹ et capt⁹ est. Quartū ꝯo bellū erat ꝯtra sertū pōpeiū enei pōpei magni filiuz q̄ ingēs bellū i sicilia cōmouerat bis q̄ superāt eq. tribꝫ cassi q̄ bruti ad eum confluentibꝫ. cōtra quem bellatū est octauianū et antoniū sed par postrēo ꝓuenit. Tz pompei⁹ postmoduz pacem irrupit. et nauali prelio victus fugiēs i asiū interfect⁹ est. Quīntū bellū ciuile octauiāi fuit cōtra marcū antoniū supradictū. Qui cum octauiā soꝛoꝛe octauiani in vxorem duxisset postmodū ea repudiata cleopatrā reginam egypti duxit vxoꝛē. ac postmodū ingens bellū ciuile cōmouit cogente cleopatra. dū cupiditate muliebꝛi optat etiā in vbe regnare. vi ctus est aūt anton⁹ ab octauiano nauali pugna clara et illustri apud accīū in epiro. vñ fugit in egyptum Dicit aūt hugo floꝛiacēsis. q̄ cleopatra cū aurea puppe veloz purpureo ꝓma fugere cepit et secut⁹ est eam anton⁹. Et sicut dicit eutropi⁹ despans eo q̄ oēs trā sirent ad octauianū manu ꝓpria se peremit. Cleopatra etiā cū non posset animū octauiani ad libidinē allicere sua specie vt alios fecerat. nec ibi spes salutis esset elapsa de custodia in sepulcrū iuxta antoniū virū suū se collocās sibi aspidē admisit et veneno eius extincta est. Post hec octauian⁹ vbē cū triumpho ingressus. eo q̄ orientē vicisset et egyptū romano imꝑio addidisset. tunc primo saluratus est august⁹. Si em̄ popul⁹ saluando eum vocauit sez augustū eo q̄ rempublicā sibi aurerat. De quo etiā fit mentio in legēda bti patri ad vincula. g Inter quos et cicero tē. Ciceronem vocat hic augu. deserū artificē regende reipublice. q̄ consul existens prudenter rempublicā rexerat. et q̄ de republica diserte. i. eloquenē libꝛos cōposuerat De hui⁹ morte fugit⁹ in hoc ca. tetigi de quo narrat valerius li. v. ca. iū. q̄ pompei⁹ quē cicero pri⁹ in iudicio de graui crimine defenderat et a morte et a pena capitis liberauerat q̄ postea nec re. nec verbo a ciceꝛone lesus fuerat ad morē ip̄m ꝓsecut⁹ est. ¶ Nam vltro marcum antoniū rogauit vt ad illū ꝓscriptū. s. eo tēpe quo senatus ꝓscript⁹ fuerat vt sup̄ dicti ꝓsequendū et iugulādū mitteret. quo impetrato ocultās caletā cucurrit. et ciceronē virū clarissime dignitatis et p̄stantis officij venerandū. iugulandū sibi p̄bere iussit. ac prim⁹ caput romane eloquentie. et pacis clarissimā dexterā amputauit portans illud secū romā. Sciendū est aūt q̄ cicero p̄mo restitit iulio cesari quādo obtenta victoria de gallia petijt sc̄m consulatū. et postmodū sicut ꝑ nārrat aug⁹. restitit antonio. et ideo fuit odiosus tam augusto q̄z antonio. b Pompeiū quippe vicerat tē. hic sciendū q̄ Juli⁹ cesar in hoc nullū discrepabat a sylla. q̄ sylla obtētis victoꝛijs crudelissime se gessit ad victos. Juli⁹ ꝯo cesar benignissime. Vñ dicit eutropi⁹ de eo li. vj q̄ ipe erat q̄ nullus vnq̄z magis emicuit signis collatis. i. acie bꝰ dispositis et ordinatis q̄nq̄ginta victꝺ dimicauit Tāre aūt fuit benignitatis et bonitatis. vt q̄s ormis ꝑegerat clementia magis vicerit. De interfectōe eius narrat eutropi⁹ ibidem q̄ cōpositis i toto oꝛbe bellis ciuilibus romā rediens insolentius agere incepit et supra ꝯsuetudinē romane libertatis. cū q̄ honoꝛes ex sua libertate p̄staret q̄ antea a populo cōferebant. nec senatui ad se venienti assurgeret aliaq̄z regia et pene tyrānica faceret ꝯiuratū est in eū et interfect⁹ est. vt supius in hoc cap̄lo dixi. Dicit etiā petr⁹ comestoꝛ q̄ de eius interfectione gen̄alis romanus ita doluit vt capitoliū cū auctoꝛibꝫ sceleris incēdere voluit Dicit ergo hic aug⁹. q̄ illa cōiuratio eum interficere voluit tanq̄z regni appetitoꝛē. q̄ in rei veritate ip̄e p⁹ reges expulsos fuit prim⁹ qui solus tanq̄z rex et imꝑaꝛ rempublicā romanā regebat. q̄ romānis erat valde odiosum tanq̄z repugnās sue pristine libertati quā prius senatus et populus cuncta per se vel per alios sua auctoꝛitate faciebant. i Huius deinde potētia tē. loquit augustinus de antonio ꝑ illo tempoꝛe q̄ mortem interfecto caio iulio cesare intendebat sibi vsurpasse potestatē singularis imperij ꝓpendēs apō cesarianos q̄ accepta potestate morē cesaris vindicaret. Dicit aūt augustin⁹ ip̄m morbo iulio cesari vel deꝛ imparem. q̄ iste antonius erat valde vitiosus. put tullius in scō antoniāri. et floꝛus in epitomate li. iij̄ satis ꝑticulariter tradūt eius moꝛes scribentes. De quo seneca epistola. cxxj. dicit sic. Marcū antoniuz magnū virū et ingenij nobilis. que alia res perdidit et in externos moꝛes ac vitia non romana traiecit q̄ obbrietas. nec minuꝰ vino cleopatre amoꝛ. hec illum res hostē reipublice. hec crudelē fecit. k Tūc emerserat tē. dicit aug⁹. hunc cesarē mirabilis indolis. q̄ vt sup̄ dixi cuz esset. xvij. annoꝝ est a senatu factus dux exercitus romani cum duobꝰ consulibꝰ. et in. xx. anno ꝯsul creatus est. Iste tradidit antonio ciceronem vt hic tangit. Cum tm̄ cicero prius se contulisset ad eum sperans q̄ augustus patrie libertatem defenderet. sz octauianus intendēs totā rempublicam ad se trahere et cernens q̄ cicero sibi restitisset tradidit eum antonio hosti suo quasi ꝓpter bonum pacis firmande. Antoni⁹ vero morē ciceroīs ideo multū desiderauis

qua tullius sibi multū restiterat. ⁊ Jtra cum etiā in libro pbilippicorū inuexerat.

Capitulum. XXXI

d Eos suos accusent ⁊c. Jn hoc ca. inuehit aug⁹. Jo romanos ⁊ deos eox occasionē sumēs tā ex malis in hoc li. supius enarratis. q̄s etiā et alijs malis que in hoc ca. incipit enūerare. Et facit duo in hoc ca. q: in uchēdo Jo eos p̄sumit mala supius posita. Secūdo ibi omitto quippe illa addit quedā alia. Et oñdit aug⁹. in p̄ncipio q: dū roma nox nō potuerūt excusari de malis q̄ romani in bell' ciuilibus sustinebāt p hoc q: nō colebāt sicut prius. q: ad huc fiebāt eis seruitia sicut p̄us. ō hoc scribit lucanus li. ij. Nec cū cete. s. matrōe vrbē sūmi tēplo tacuere tonātes. d tuisse deos ⁊ null' defuit aris inuidā factura parēs. i. discurrebāt per oīa tēpla deox mrēs nec aliq̄ pretermiserūt. ne deus ille q̄ fuisset p̄termissus alijs iuideret. De hoc etiam dic̄ h aug⁹. calebant are numitū, sabeo thure. i. thurificabāt eis et hure sabeo. i. de saba vbi solūmō ⁊ nō alibi thus nascitur. thure. s. in ignē altaris inicto. Et alludit h augusti. vbis virgilij. li. j. eneidos. vbi loq̄ns de tēplo veneris q̄ erat i paphо vbi colebat p̄cipue. dicit sic ipa s. ven⁹ paphū sublimis adit sedesq̄ revisit leta suas vbi templū illi centūq̄ sabeo. Thure calent are. sertisq̄ recentib⁹ halant. i. fragrant vel spirant serta de floribus rosax cōpositis. Nā sicut dicit valerius ad valerium. rosa est flos veneris. b Inter ipa q̄s ⁊c. veritas hui⁹ dicti p̄z ex his q̄ dicta sunt supius in h li. ca. xxvij. de fimbria ⁊ merula ⁊ ca. xxviij. de mucio scevola. quox sanguis in tēplo fusus erat. c Non elegit templū ⁊c. Aug⁹. cōpat hic crudelitatē que exercebat tpe belloz ciuilū ad crudelitatē q̄ exercebat tpibus xp̄ianoz. cū gothi ceperant civitatē. oñdēs primoz crudelitatē multo maiorē. q: in bellis ciuilibus nō parcebat fugientibus ad tēpla deoz. sicut p̄z de ciceronе tullio de quo supra primo ca. qui ideo nō Jo fugit ad tēplū deoz. q: frustra fugisset. Sed in vastatōe vrbis a gothis parcebat fugientibus ad ecclias ap̄lox ⁊ martyrū. sicut in p̄ncipio tertij libri dixi. imo etiā docuerūt sibi obuios fugere ad ecclesias vt saluarent. d Ut irruptio gallox ⁊c. ō irruptōe gallox dictū fuit. s. li. ij. ca. xxij. ō vastatōe vero vbis p ignē ⁊ inūdatione tyberis dictū est supra. li. isto cap̄lo. xviij.

Eneid. j.

a Eos suos accusēt
d de tātis mal' q̄ nostro xp̄o ingrati sūt de tātis bonis. Certe q̄n illa mala fiebant. calebāt are numinū sabeo thure sertisq̄ recentib⁹ halabāt: clarebāt sacerdotia: phana renitebant sacrificabāt: ludebāt: furabāt in templis: q̄n passim tātus ciuiū sanguis a ciuibus
b non mō in ceteris locis: verum inter ipa q̄s deox altaria fundebāt. Non elegit tēplum quo confugeret tullius: q: frustra elegerat mucius. ibi vero q̄ multo indignius insultant xp̄ianis tpibus: aut ad loca xp̄o dicatissima confugerūt: aut illuc eos vt viuerēt etiā ipsi barbari deduxerunt. Illud scio. ⁊ hoc me
c cū quisq̄s sine studio ptiū iudicat facillime agnoscit: vt omittā cetera que multa cōmemorauī: ⁊ alia multa plura q̄ cōmēorare longū putaui: si humanum genus ante bella punica reciperet christianam disciplinam. ⁊ cum sequeretur rerum tanta vastatio: q̄ta illis bellis europam africamq̄ cōtriuit. nullus talium qualis nunc patimur nisi christiane religioni illa mala tribueret. Multo autem minus eorum voces tolerarentur: q̄tum attinet ad romanos: si christiane religionis receptionem
d ⁊ diffamationem: vel irruptio illa gallox: vel tyberim fluminis ignīūq̄ illa depopulatio: vel quod cuncta mala precedit bella ciuilia sequerent. Mala etiaz alia q̄ vsq̄
e adeo incredibiliter acciderunt: vt inter p̄digia numerarent: si xp̄ianis temporib⁹ accidissent: quib⁹ ea nō xp̄ianis hoibus tanq̄ crimina obijcerent. f Omitto quippe illa que magis fuerūt mira q̄ nocua: boues locutos infātes nōdū natos ⁊c. dicit hic augustinus se hic illa mala omittere. non quia noluit ea hic ponere. sed quia non curat ea tanq̄ mala quedam dijs romanorum obijcere. Fecit autem hic mentionem de bobus loquentibus Eutropius libro sexto in fine dicit. q: circa tempus illud quo Julius cesar interfectus est. inter cetera portenta que toto orbe facta sunt bos in suburbano rome ad arantem locutus est se frustra vigeri. non em̄ frumenta sed homines in breui deficturos. Idem scribit Eusebius in chronicis. Valerius etiam libro primo dicit q: Volumnio et Sulpitio cōsulibus in vrbe inter initia motusq̄ bellorum ciuilium bos mugitu suo in sermonem humanum conuersus. animos audientium tali nouitate conterruit. Dicit etiam ibidē q: bello secundo punico constitit Domicio bouem dixisse. Lauc tibi roma. Quantum ad infantes nōdum natos. quos dicit hic Augustinus locutos

f Omitto q̄p

fuisse narrat eutropius. libro. cō. q⁹ in sagunto instante secundo bello punico. cū mulier pene enixa esset. infans in vtero regressus ciuitatis sagūti excidiū significauit. Titus ⁊o liuius lib. uū. de secūdo bello punico dicit bouē in sicilia locutū fuisse. ⁊ infantem in vtero matris in matris mis tonitrūpbi clamasse.

g trū q̄dam ꝛba clāmasse. k volasse serpētes: feminas ⁊ gallinas ⁊ boies in masculinuz sexū fuisse ꝓuersas: ⁊ cetera hmōi que in eoꝝ libris nō fabulosis ℔ historicis seu vera siue falsa sint: nō inferūt boī bus perniciē sed stupoꝛem.

b Sed ⁊ cū pluit terra: cū pluit creta: cum pluūt lapides: nō vt grando appellari solet ℔ noīe: ℔ oīno vel terre vl crete vel lapidū pluuia. Hoc ꝓfecto etiam grauiter ledere potuerūt. l Legimus apō eos: etneis ignibus ab ipso montis vertice vsq; ad litt⁹ primū decurrētibus ita ferbuisse mare. vt rupes exurent ⁊ pices nauium soluerent hoc vtiq; nō leuiter noxiū fuit: q̄uis incredibiliter mix. k Eodē rursus estu ignium tanta vi fauille sepserūt opletā esse siciliam: vt catanensis vrbis tecta obruta ⁊ oppressa diruerent. Qua calamitate ꝓmoti misericorditer eiusdem anni tributū ei

b Volasse serpētes ⁊c. Nō dicit hic ⁊ homines. credo litterā esse falsam quā tamē multi libri hñt. Deberet autē ita esse. in boies ⁊ masculinū sexū. Vult enī sic dicere q⁹ femine conuerse sunt in homines. i. in viros ⁊ galline in masculinū sexū. Dicit titus liuius libro. uū. de secundo bello punico spoleti ex mulere virū factum. ⁊ A. gellius li. viij cap. uū. allegans plinū li. vij. dic sic. ex femis mutari in mares nō est fabulosū. Invenimus i ānalibus q̄nto licinio crasso ⁊ cornelio cassio lōgino. cōsulibus. L. Assynū pucrū factum

i

k

ex ḡgine sub parentibus iussuq; aruspicū deportatū in insulam deserram. Licinius mucianus ꝓdidit a se visum esse argis arescontē. cui nomen arescuse fuisse nupsisse. moxq; ad barbam ⁊ virilitatez ꝓcuisse vroq; duxisse. eiusdem sortis ⁊ smyrne puer a se visum Ipse in africa vidi muratū in marē die nuptiaꝝ luciū cositium ciuem tysdritanū. viuebatq; cū ꝓderem ista. Hec ex A. gellio. Non credo tñ istas ꝓdictas mutationes feminaꝝ in masculos fuisse veras. sed potius vel fuisse illusiones diabolicas. vel q̄ sic videbant cōuersi erant hermafrodite in quibus ꝓus dñabat sexꝰ femineus ⁊ postea masculinus.

b Sz ⁊ cū pluit terra ⁊c. ꝓdigia ista ⁊ sequētia dicit aug. se nolle omittere. dn sez obūciat ea romanis deos colentibz solum ꝓpter bona tpalia. ⁊ ℔ q̄sta ꝓdigia intulerant dāna cultoribz eoꝝ. De istis pluuijs quas hic tangit augꝰ. loquit oroseus lib. v. Dicit cīm q⁹ anno ab vrbe ꝯdita dclix. q̄ septē dies ꝯtinuos grando lapidū imixtis etiam testarū fragmentis terram latissime verberauit.

Titus etiā liuius de secūdo bello punico lib. j. narrat in piceno lapides pluisse. ⁊ in. v. lib. q⁹ in monte albano pluit duobz diebz lapides.

l Legimus apud eos etneis ignibz. i. surgentibz de monte etna. de q̄bus oroſi⁹ li. v. narrat q⁹ emilio lucio oreste ⁊ sulibz. etna. magnā cū tremore ⁊cussa erūpuit igneis globis. ⁊ rursus alio die liparea insula ⁊ vicinū circa eā mare intā tū efferbuit q⁹ adustas rupes dissoluit. tabulataq; nauiū liquefactz ceris erroꝛuit. ⁊ pisces exanimatos supnatantes coꝛrit boīes etiam q̄ nō poterant longe fugere adustz introꝛsus vitalibus attractione calidi aeris inspirādo suffocauit.

relaxauere romani. l Locusta eriā in africā multitudinē ꝓdigij similē fuisse cū iam esset ꝓpli romani ꝓuincia litteris mandauerūt: ꝓsūptis eīn fructibus foliisq; lignoꝝ ingenti atq; inestimabili nube in mare dicunt esse deiectā. Qua mortua redditaq; littoribus: atq; hinc aere corrupto: tantā ortā pestilentiā vt in solo regno masanisse octingenta hoīm milia perisse referant: ⁊ multo ampli⁹ in terris littoribusq; primis tūc vtice ex triginta milibus viroꝝ q̄ ibi erāt: decē remansisse ꝓfirmāt. Talis itaq; vanitas q̄lē patimur eiq; rūdere cōpellimur: quid hoc nō xp̄iane religioni tribueret si tpibus xp̄ianis videret? Et tñ dijs suis ista nō tribuūt: q̄ rū iō cultū reliq̄rūt ne ista vl maiora patiant: m cū ea maiora ꝓtulerūt a q̄bus antea colebant.

l

Explicitus ē liber tercius.

narrat oroſius libro. v. q⁹ marco plauio ⁊ fulvio flacco ꝯsulibz p totā africā tanta fuit multitudo locustaꝝ q⁹ nō tm̄ oēm spē frugū abstulit. sed herbas oēs cū ꝓte radicū. folia eriā arboꝝ cū teneritudine ramoꝝ consumpsit. amaras eriā cortices et ligna arida corosit. subito aūt vento rapte in africanō mari submerse sunt. Cū aūt fluctus imensos acervos eaꝝ in trā ꝓpulissent. ⁊ ille putrescerēt vltra opinionē pestifeꝝ odoꝛē exhalauerūt vñ aialiū tanta pestilentia secuta ē. vt pecudū auiū ac bestiaꝝ putrefacta passim cadauera virū corruptiōis augerēt. hoīm ℔o tanta tūc erat luces vt insula numida vbi tūc massanissa rex erat octogīta milia hoīm circa oīa maritimā ꝓcipue q̄ carthaginēsi ⁊ vticēsi littori adiacet plus q̄ ducēta milia pterūt. apud ℔o ipsaz vticā ciuitatē. xxx. milia militū q̄ ad p̄sidiū rom⁹ a frice ordiata fuerūt extincta sunt. Tā repentina ℔o fuit cladis illa q⁹ apud vticā die vno p vnā portā. ex illis iuniorib⁹ pl⁹q; mille q̄ngentos mortuos illatos fuisse narrarēt. m Cū ea maiora ꝓtulerint a q̄bus antea colebāt. i. troiani q̄ ꝑus coluerāt eos q̄s rōani. q: ꝛ troia rōani sūt allati.

Explicitus est liber tercius.

Incipiũt capla libri quarti.

i De his que primo volumine disputata sunt.
ii De his q̃ libro scõo ⁊ tercio ꝓtinent.
iii An altitudo imperij que nõ nisi bellis acquirit: in bono habenda sit siue felicium siue sapientiũ.
iiii Q̃ sit ia sint latrocinijs regna absq; iusticia.
v De fugitiuis gladiatoribus q̃ꝫ potẽtia similis fuerit regie dignitati.
vi De cupiditate nini regis q̃ vt latius dñaret ꝓmus intulit bella finitimis
vii An regna terrena inter ꝓfectus suos atq; defectus deoꝝ vt iuuentur vel deserant auxilio.
viii Quoꝝ deoꝝ ꝓsidio putãt romani imperiũ suũ auctũ atq; seruatũ cũ singulis vir singularũ rerũ tuitionem cõmittendã esse crediderũt.
ix An imperij ronani amplitudo ⁊ diuturnitas ioui fuerat ascribẽda quẽ sũmũ deũ cultores ipsius opinant.
x Quas opiniones secuti sunt q̃ diuersos deos diuersis mũdi partibus ꝓfecerũt.
xi De multis dijs quos doctores paganoꝝ vnũ eũdẽq; iouẽ esse defendũt
xii De opinione eorũ q̃ deũ aiam mũdi ⁊ mũdũ corpus dei esse putauerũt.
xiii De his q̃ sola rationalia animantia partes esse vnius dei asserũt.
xiiii Augmenta regnorũ ioui incõgruenter ascribi cum si vt volũt dea est victoria ipsa huic negocio sola sufficeret.
xv An congruat bonis latius velle regnare.
xvi Quid fuerit q̃ romani omnibus rebus ⁊ omnibus motibus deos singulos deputantes: eidem q̃tis extra portas esse voluerũt.
xvii An si iouis sũma potestas est etiam victoria dea debuerit existimari.
xviii Felicitatem ⁊ fortunã q̃ deas putãt qua ratione fecerũt.
xix De fortuna muliebri.
xx De virtute ⁊ fide quas pagani templis ⁊ sacris honorauerũt ꝓtermittentes alia bona que similiter colẽda fuerunt si recta alijs diuinitas tribuebatur.
xxi Quod vnũ non intelligentes deum virtute saltem felicitate debuerũt esse contenti.
xxii De scientia colendoꝝ deoꝝ quam a se varro gloriatur collatam esse romanis.
xxiii De felicitate quaꝫ romani multorũ veneratores deoꝝ diu nõ coluerũt honore diuino cum ꝓ omnibus sola sufficeret.
xxiiii Qua rõne defendant pagani q̃ int deos colant ipsa dona diuina.
xxv De vno tantũ colendo deo q̃ licz nomine ignoret: tamen felicitatis datoꝛ esse sentitur.
xxvi De ludis scenicis quos sibi dij celebrari a suis cultoribus exegerũt.
xxvii De tribus generibus deoꝝ de q̃bus scevola pontifex disputauit.
xxviii An ad optinẽdũ dilatandũq; regnũ ꝓfuerit romanis cultus deoꝝ.
xxix De falsitate auspicij quo romani regni fortitudo ⁊ stabilitas visa est iudicari.
xxx Qualia de dijs gentiũ etiam cultores eoꝝ se sentire fateant.
xxxi De opiniõibus varronis qui reprobata suasione populari licz ad noticiam veri dei nõ peruenerit: vnum tñ deum colendũ esse censuerit.
xxxii Ad quam speciem vtilitatis principes gentiũ apud subiectos sibi populos falsas religiones voluerunt permanere.
xxxiii Q̃ iudicio ⁊ potestate veri dei oĩm regum atq; regnorũ ordinata sint tempora.
xxxiiii De regno iudeoꝝ quod ab vno ⁊ vero deo institutũ atq; seruatũ est: donec in vera religione manserũt.

Lapim.i.

a Et ciui tate dei d dicere ero:sus pus ꝛc. In ꝓcedē tibꝫ tribus libris diſputauit beat⁹ auguſtinus contra romãos oſtēdens q⁹ mala que paſſi ſunt tempoꝛibꝫ chriſtianoꝝ non ſunt tempoꝛibus chriſtianis aſcribēda. In b libꝛo .iij. ⁊ .v. oſtēdit q⁹ bona q̄ eis puenerũt nõ ſũt dꝫs multis. ſed vni deo attribuēda. Et ꝓmo oſtēdit q⁹ dꝫs non ſit romani imperij augmentatio attribuenda. ſcz in b libꝛo quarto. ſecundo oſtendit q̄ ſit illius augmētationis cauſa ⁊ ratio. ⁊ b in q̄nto libꝛo. ꝓma ꝑs. iſte quartus liber habet. xxxiij. capitula. In q̄ꝝ ꝓmo oſtendit ex quibus proceſſit argumentãdo cõtra romanos. proceſſit enim repꝛobando deos coꝛ er coꝛ ſcripturꝫ ⁊ litteris. cuius cauſa fuit. quia ex libris ꝓphꝫs q̄ bus credunt potuerũt melius cõuinci. Proceſſit autem ex his que ipſemet vidit. et erant ita manifeſta q⁹ nõ poterãt ea inficiari.

b Eoꝝq̄ opinionem ꝛc. vult dicere q⁹ illi q̄ ſciuerũt vulgi opinionem quo ad maloꝝ nouitatez falſam eſſe. tamẽ diſſimulabãt opinionẽ eoꝝ repꝛobare ⁊ eos veritatẽ docere. vt manerẽt in tali opinione plus murmurarent contra bonos xp̄ianos.

c Vſq̄ adeo ꝛc. de hoc dictuꝫ eſt libꝛo ſecundo capitulo .viij.

d Quia ⁊ ipſi vidimus. De hꝫ ſupꝛa libꝛo .ij. ca. viij. ⁊ ca. vj.

e Sed in reb⁹ diuinis ꝛc. De iſtis ludis dicta ſunt mꝫta ſupꝛa libꝛo ꝓmo capitulo .xxxj. ⁊ libꝛo .ij. caꝑ .viij. ⁊ multis caꝑlis ſequentibus.

Incipit liber quartus.
Lapim.i.

a Et ciuitate dei dicere ero:sus pus reſpondẽdũ putaui eius inimicꝫ q̄ terrena gaudia cõſectantes: rebuſq̄ fugacib⁹ inhiantes: quicq̄d in eis triſte: miſericoꝛdia potius admonentis dei q̄ puniẽtis ſeueritate patiunt: religioni icrepitãt chriſtiane: que eſt vna ſalubꝛis ⁊ vera religio. Et q̄n cũ ſit in eis etiam vulgus indoctum: velut doctoꝛũ auctoꝛitate in odiũ nr̄m grauius irritant: exiſtimantibus impiis ea que ſuis tẽpoꝛibus inſolite acciderunt palia retro tpa accidere nõ ſolereb. Eoꝝq̄ opinionẽ etiam his q̄ eã falſaꝝ eſſe noueꝛũt: vt aduerſum nos iuſta murmura hꝫe videant: ſue ſcientie diſſimulatiõe firmãtibus: de libꝛis q̄s auctoꝛes eoꝝ ad coḡſcendã ꝓteritoꝛũ tẽpoꝝ hiſtoꝛiã mẽoꝛie mãdauerũt: longe aliter eſſe q̄ putant demõſtrandũ fuit: ⁊ ſil docendũ: deos falſos q̄s vel palam colebant: vel occulte adhuc colũt: eos eſſe ĩmundiſſimos ſpũs ⁊ maligniſſimos ac fallaciſſimos demones: c vſq̄ adeo vt aut veris aut fictis etiã ſuis tũ criminibus delectenr: que ſibi celebꝛari ꝓ ſua feſta voluerũt: vt a ꝑpetrãdis dãnabilibus factis: humana reuocari non poſſit infirmitas: dũ ad hec imitanda velut diuina ꝓbet auctoꝛitas. Hec non ex nr̄a ꝓiectura, ꝓbauimus: ſed partim ex recenti mẽoꝛia: d quia ⁊ ipſi vidimus talia ac talib⁹ numinibus exhiberi partim ex litteris eoꝝ q̄ nõ tanq̄ in ꝓtumeliam: ſ tanq̄ in honoꝛẽ deoꝝ ſuoꝝ illa conſcripta poſteris reliquerunt: ita vt vir doctiſſimus apõ eos varro: ⁊ grauiſſime auctoꝛitaꝛ: tam rerũ humanarũ atq̄ diuinaꝝ diſpertitos faceret libꝛos: alios hũanis: alios diuinis: pro ſua cuiuſq̄ rei dignitate diſtribuens: nõ ſaltẽ in rebus humanis: e ſed in rebus diuinis poneret ludos ſcenicos: eũ vtiq̄ ſi tãtũmodo boni ⁊ honeſti homines in ciuitate eſſent: nec in reb⁹ humanis ludi ſcenici eſſe debuiſſent. Quod ꝓfecto non auctoꝛitate ſua fecit: ſed q̄n eos rome natus ⁊ educatuſ in diuinis rebus inuenit.

Lapim.ii.

a Et q̄n in fine ꝓmi libꝛi que deinceps dicenda eſſent bꝛeuit poſuimus: ⁊ ex his quedã in duobus ꝓſequentibus diximus: expectationi legentiũ que reſtant reddẽda cognoſcimus. Promiſeramus ergo quedã nos eſſe dicturos: aduerſus eos q̄ romane rei publice clades in religionẽ noſtram referunt: ⁊ cõmẽoraturos quecũq̄ ⁊ q̄ntacũq̄ occurrere potuiſſent: vel ſatis eſſe viderentur mala: que illa ciuitas pertulit: vel ad eius imperiũ pꝛouincie ꝑtinentes: anteq̄ eoꝝ ſacrificia ꝓhibita fuiſſent: que omnia ꝓculdubio nobis tribuerent: ſi iam vel illis clareret noſtra religio: vel ita eos a ſacris ſacrilegis pꝛohiberet. Hec et ſecundo et tercio libꝛo ſatis quantum exiſtimo abſoluimus: in ſecũdo agentes de malis moꝝũ: que mala vel ſola vel maxima deputanda ſunt. In tercio autez libꝛo de his malis que ſtulti ſola perpeti exhoꝛrent coꝛporis videlicet externarũq̄ rerum que plerũq̄ patiunt ⁊ boni. Illa vero mala nõ dico patienter ſed libenter habent: quibus ipſi fiunt mali-

Lapim.ii.

a Et q̄n in fine ꝓmi libꝛi ꝛc.

In hoc ca. ꝓtinuat auguſtin⁹ tractatũ ſequentem ad ꝓcedẽtia oſtẽdens que ſunt facta in tribꝫ libris ꝓcedentibus. ⁊ q̄ reſtant facienda in duobus libris ſequẽtibus interponens quedam bꝛeuiter q̄ ad materiam tercij libꝛi videnꝫ pertinere ſcz mala quedam que ex elementis ⁊ terrenis rebus accidunt. ⁊ hoc facit ibi.

Apulei⁹ i cosmog̃phia.

Nue vno loco apuleius ꝛc. De apuleio scribit hugo floriacen. in primo libro ecclesiastice historie suc. q apuleius successit platoni. Scripsit aũt libros q̃tuor quos vidi. s. de dogmate platonis. de deo socratis. de mũdo q̃ vocat cosmographia apulei. Itẽ de magia in q̃ defendit se cõtra accusatores suos q̃ cũ vti arte magica dicebant. de q̃ libro facit aug⁹ mentionez infra libro. viij. ca. xix. Itẽ libraũ de asino aureo q̃ ꝛ metha morphoseos appellatur. in quo narrat mirabiles transmutatões factas arte magica. ꝛ de scipõ quõ in asinum cõuersus erat. de quo libro facit aug⁹. mentionez infra lib. viij. ca. xviij. Macrobius vero sup somnium scipionis sentit q̃ fuerunt ficta. vñ dicit loquẽs de fabulis sic. Quibus apuleiũ nonnũq̃ lusisse miramur. Illa q̃ que aug⁹. hic adducit sunt in cosmographia sua. ꝛ recitat aug⁹ magis sniam q̃ verba. Et vult apuleius ostẽdere q̃ oĩa terrena habeant transmutatões. ita q̃ ñ maneant in eadẽ dispositione q̃uis saltem ipsa terra maneat in substãtia. sed in dispositione alia. ꝛ alia. Habent etiam cõuersiones interitus. quia q̃dam corrũpunt ꝛ intereũt. quedã etiam cõuertunt post interitũ ad consimilem formã. ita q̃ est circulus q̃dam in transmutatione horũ terrenorũ. Et exemplificat de istis p terremotus. q̃ q̃q̃ sic aperiũt terram q̃ integre ciuitates absorbunt a terra. Similiter p inundationes que q̃q̃ sunt ita vehementes q̃ submergũt totam vnam regionem. sicut fuit de diluuijs de quibus refert orosius libro. j. vicz de diluuio in thessalia sub deucalione. ꝛ etiam de alio sub ogygio in achaia. Similiter absendit vna ps terre q̃q̃ que prius cõtinuabat cũ terra solita. ꝛ sepatur p mare ab aliis terris ꝛ efficit insula. sicut dicit de sicilia factum fuisse. vt ptz p iustinũ libro. iiij. Et eodem modo ecõuerso que fuit insula recedente aqua efficitur solida ꝛ aliis terris continua. vt homo sicco pede transire possit de vna in aliam. Unde solinus capto de italie itu terracina insula ante circũflua imenso mari nunc est addita ꝓmenti.

Et q̃ pauca dixi de sola ipsa ciuitate: atq̃ eius imperio: nec inde omnia vsq̃ ad cesarem augustum. Quod si cõmorare voluisses: ꝛ exaggerare illa mala que nõ sibi inuicem homines faciunt: sicut sunt vastationes: euersiones q̃ bellantium: sed ex ipsius mũdi elementis terrenis accidunt rebus: b q̃ vno loco apuleius breuiter stringit in eo libro quẽ de mundo scripsit terrena oĩa dicens mutationes: euersiones: et intẽsiones ꝛ remissiones atq̃ interitum habere. Hanc in modicis tremoribus terrarũ (vt verbis eius vtar) dissiluisse humũ ꝛ interceptas vrbes cum populis dicit: abruptis etiam imbribus plutas totas esse regiones: illas etiam que ꝑius fuerãt continẽtes hospitibus atq̃ aduenis fluctibus insulatas: aliasq̃ desidia maris pedestri accessu p vias factas: ventis ac procellis euersas esse ciuitates: incendia de nubibus emicuisse: q̃bus orientis regiones conflagrate perierunt: ꝛ in occidentis plagis scaturigines quasdam ac pluuiones easdem strages dedisse. Sic ex etne verticibus quondaz effusis crateribus diuini incendij p decliuia torrẽtis vice flãmarũ flumina cucurrisse. Si hec atq̃ huiusmodi q̃ habet historia: vnde posset colligere voluissem: quãdo finissez que illis temporibus eueneruñ: anteq̃ christi nomen illa istoꝛ vana ꝛ vere saluti pernitiosa cõpmeret: Promiseram me etiam demonstraturũ: quos eoꝛ mores: ꝛ quã ob causaz deus verus ad augendum imperiuz adiuuare dignatus est in cuius potestate sunt regna omnia: quãq̃ eos nihil adiuuerint hi quos deos putant et potius q̃ntuz decipiendo et fallẽdo nocuerint vnde nũc mihi video esse dicendum: ꝛ magis de incrementis imperij romani. Nam ō ꝓria fallacia demonum quos velut deos colebant: q̃tum malorum inuexerit moribus eoꝛ in secundo maxime libro nõ pauca iam dicta sunt. Per oĩes autem absolutos tres libros vbi oportunũ visum est cõmendauimus etiaz in ipsis bellicis malis: q̃tum solationm deus per christi nomen cui⁹ tñ honoris barbari detulerunt ꝓter bellorum morem bonis malisq̃ consimilem materie descẽdentis. Et tõ dicit apuleius flumina flãmarũ cucurrisse. Vocat aũt illum ignẽ diuinũ. q̃ non videbat a natura sed ex ira deoꝛ ꝓcessisse. dicit autez b factũ effusis crateribus. Nam crateres sunt fasa q̃dam puta fiale vel ciphi ex q̃bo liquor effundit. Comparauit etiam istam crundantiã ignis torrenti vel flumini. ꝛ ideo p crateres intelligit loca vnde interruperat ignis ille quasi effusus de vasis. Et erãt plura loca in vertice montis ex quibꝫ ꝓmo erupit. ꝛ postmodum descendendo cõcurrebant illi ignes in ignẽ vnũ sicut torrens vel fluuius ex multis riuis colligit. Orosius libro. v. dicit b esse sicilie venaculũ gen⁹ mõstri.

c Tantũ bonoris barbari detulerũt ꝓter ꝛc. De ho-

addita ꝓmenti. Similiter q̃q̃ venũt ita vehementes procelle tẽpestatum ꝛ ventoꝛ q̃ destruunt ciuitates. quãdo q̃q̃ vero corruscant omnia destruunt sicut credebant scriptores gentiliũ de q̃q̃ ciuitatibꝫ sodomoꝛ. vt ptz p orosium libro. j. vel diluuio ignis. sic fuit de diluuio phaetontis. de q̃ plato in thimeo dicit q̃ fabula de phaetonte habet fũdamentũ vez. quia q̃q̃ ꝓringũt tales ꝓflagratiões ꝛ diluuia ignũ. Et idem narrat orosius li. j. vicz de diluuio ignis de q̃ fabula ista ficta est. Et simili de monte etna q̃q̃ tãtus effluxit ignis q̃ ille p⁹ modũ ex grauitate materie ignite descendens p declinia montis pꝛtendebat silitudinẽ vnius torrentis vel fluminis. sez q̃tum ad celeritatem ꝛ moduz descendendi. ꝛ q̃tũ ad q̃ntitatem materie descẽdentis.

Hath·5 nore quem barbari isti scz gothi cõtulerũt noi christi ita q̃ pter cõ suetudinẽ bellantium ꝓpter honorem christi saluarent in ecclesijs. apl'oz t martyz fugientes ad eas tam bonis q̃ malis diri sup̃ lib·p̃mo ca·p̃mo.

La·III·

a Am itaq̃ videam⁹ ẽ. In ℔ cap'lo beatus augustinus antecꝫ ad p̃cipale ꝓpositũ huius libri ꝺ̃ secendat ostendit q̃ de imperij romani augmento ipsi romani non bñt gl'iari. q̃ pro ei⁹ augmẽto o tinuo viuẽt in bellis t in stragibus hoium. Et facit in hoc capitulo duo. q̃ p̃mo ostẽdit q̃ si de ei⁹ magnitudine tã mõ acquisita gloriẽ inanis t irrationabilis ẽ eoz gloriatio. Scõo ibi quapꝛopter sive rus ꝛc. ostẽdit quõ tam his q̃ imperãt q̃ bis q̃bus impat posset vtilis esse illa imperij magnitudo t augmẽtatio

b Si intentio nostra corrigat. Illud referri bz ad illud q̃ superius in hoc ca. dixit sic. atq̃ obtũdamus intentionis aciem altisonis vocabulis. vult eñ augustinus dicere q̃ acies nostre intẽtionis. qua. s. aliqui intendimus obtundit t hebetat tulerit. quõ q̃ facit sõlẽ suum oriri super bonos t malos: t pluit sup iustos t iniustos.

a Am itaq̃ videam⁹ q̃le sit q̃ tantã latitudinẽ ac diuturnitatẽ imperij romani illis dijs audent tribuere: quos eligz p turpiũ ludoꝛ obsequia: et p turpiũ hoim ministeria se honeste coluisse contendũt Quãq̃ ꝓpus vellem paululũ inq̃rere: quesit ratio: q̃ prudentia: cũ hoim felicitatem nõ possis ostendere semp in bellicis cladibus t in sanguine ciuili vel hostili: cũ humano t cũ tenebꝛoso timoꝛe et cruenta cupiditate versantiũ: vt vitro letitia coꝛ cõpetur fragiliter splendita: cui timeaꝫ hoꝛribilius ne repente frangaꝫ: ꝺ̃ imperij magnitudine ac latitudine velle gl'iari. Hoc vt facilius dijudicet: nõ vanescam⁹ inani vẽtositate iactati: atq̃ obtũdamus intentionis aciẽ altisonis vocabulis rerũ: cũ audimus p̃los regna: p̃uincias sed duos ꝓstituamus hoies. Nam singulus quisq̃ hõ vt in ꝓmone vna littera: ita q̃si elementũ est ciuitatis t regni: quãtalibet terraꝝ occupatiõe latissimi. Quoꝝ duorũ hoim: pauperẽ vnum vel potius mediocrem: alteꝝ ꝑdiuitem cogitemus: sed diuitem timoꝛibus anxium: meꝛoꝛibus tabescentẽ: cupiditate flagrantẽ: nũq̃ securũ: semp inquietũ: perpetuis inimicicijs cõtentionibus anhelantẽ: augentem sane bis miserijs patrimoniũ suum in imensum modũ: atq̃ illis augmentis curas quoq̃ amarissimas aggregantem: mediocrẽ vero illũ re familiari pua atq̃ succincta sibi sufficientẽ: charissimũ suis cognatis: vicinis: amicis: dulcissima pace gaudentẽ: pietate religiosum: benignũ mente sanũ coꝛpe: vita parcũ: moꝛibus castũ: ꝓscientia securũ: Nescio vtrũ quisq̃ ita desipiat: vt audeat dubitare quẽ ꝑferat. Et ergo in his duob⁹ hoibus: ita in duabus familijs: ita in duobus populis: ita in duobus regnis regula sequit equitatis. Qua vigilanter adhibita: b si intentio nra corrigat: facillime videbimus: vbi habitet vanitas t vbi felicitas. Quapꝛopt si verus deus colat eiq̃ sacrificijs veracibus t bonis moꝛibus fuiat: vtile est vt boni longe lateq̃ diu regnẽt: Neq̃ hõ tã ipsis: q̃ illis vtile est q̃bus regnãt. Nam q̃tũ ad ipsos ptinet pietas t probitas coꝛ q̃ magna dei dona sũt: sufficit eis ad verã felicitatẽ: qua t ista vita bene agat: t postea percipiat eterna. In hac ꝙ terra regnũ bonoꝝ nõ tam illis ꝑstat q̃ rebus hũanis. Malꝝ vero regnũ magis regnantibus nocet: q̃ suos animos vastant scelꝝ maioꝛe licentia: his aũt qui eis seruiendo subdunt: nõ nocet nisi iniq̃tas ꝓpria. Nam iustis quicq̃d maloꝝ ab iniquis dñis irrogat: nõ est pena criminis: sed virtutis examen. Proinde bonus si seruiat liber est: malus aũt etiã si regnet: seruus est. Nec vni hois: sed qõ est grauius tot dñoꝝ quot vitioꝝ. De q̃bus vitijs cũ ageret scriptura diuina. A quo cñ quis inq̃t deuictus est. huic t seruus addictus est. Lap'm. IIII.

quando intendit talib⁹ vocabulis dignitatum. Sz postmodũ intentio corrigitur q̃n̄ semotis talibus vocabulis consideraꝫ ipsam rem t que ad rem ipsam ꝓtinent.

Lap'm. iiij.

a Emota itaq̃ iustitia a r quid sunt regna: nisi magna latrocinia Quia t latrocinia quid sũt: nisi parua regna? Manus etem ipsa hoim est cum imperio p̃ncipis regitur pacto societatꝭ astringit: placiti lege p̃da diuidit. Hoc malum

a Emota itaq̃ iustitia ꝛc. In ℔ capitulo ostendit beatus augustinus q̃ ad veꝛ regimẽ reꝛat iustitia. t alioquin q̃n̄ucũq̃ dñium sit magnũ nõ differt a latrocinio. 2·Pet·2

Et probat hoc per exemplum de latrocinio de quo supponit q̄ intātum posset p̄fice re q̄ posset cuitates occupare · et iam & impunitate p̄sidere.

b Pirata ⁊c. Pirata de quo fit hic mētio fm aliquos vocatus est dionides · cuius rōsionez magis īcegre ponit. A. gellius · ⁊ habet etiam in politicatico li. iij · c · iij

La. V.

a Roinde p omitto q̄rere ⁊c. In hoc ca. applicat beatus aug⁹. ea que in p̄cedenti cap'lo dixerat de regno ⁊ latrocinio in generali ad regnum romanoꝝ in speciali. ⁊ hoc q̄tū ad initium illius regni Et ostendit in h̄ capitulo duo. p̄mo ostendit q̄ regnū romanoꝝ q̄ ad sui originē nō differebat a latrocinio nisi sola impunitatis securitate. q̄ videlicet latrones semp timent q̄ cōprehēdant aliq̄n ⁊ puniant. illi aūt q̄s romul⁹ vbis cōdidit: cōgregauit in vrbē ⁊ fecit cives. nō timebant sic puniri. Secūdo ibi.

b Dicat q̄s ⁊c. inuehit p̄tra falsos deos. Quantū ad p̄mū sciēdū est q̄ illi quos romulus congregauit erat mali qui alibi secure viuere nō poterāt. de

si in tātū p̄ditoꝝ hoim accessibus crescit vt ⁊ loca teneat sedes p̄stituat: ciuitates occuper: p̄los subiuget: euidētius regni nomē assumit: q̄ eis iā in manifesto p̄fert non adempta cupiditas ſ addita impunitas · Elegant eīm ⁊ veracit' alexādro illi magno q̄dā cōprehensus b pirata respondit · Nā cū idē rex hoiez interrogasset: q̄d ei videret vt mare hēret infestū: ille libera p̄tuacia: q̄d tibi inq̄t vt oz hēt tra⁊? Sz q⁊ id ego exiguo nauigio facio latro vocoz · q⁊ tu magn̄ classe impator · L · V ·

a Roinde omitto q̄ p rere q̄les romulus p̄gregauerit q̄n mltū eis p̄sultū est vt ex illa vita dato sibi p̄fortio ciuitatis penas debitas cogitare desisterēt q̄z metus eos in maiora facinora p̄pellebat vt deinceps pacaciores essent rebus hūanis · Hoc dico q̄ ipm romanū imperiū tā magnuz mltis gentib⁹ subugatis: ceteris q̄ terribile: acerbe sensit: grauit timuit: nō puo negocio deuitāde ingentis cladis oppressum: q̄n paucissimi gladiatores in cāpania ō ludo fugiētes: exercitū magnū cōparūt tres duces habuerūt italiam latissime ⁊ crudelissime vastauerūt · b Dicant q̄s istos de⁹ adiuuerit: vt ex paruo ⁊ ex p̄ceptibili latrocinio puenirēt ad regnū tantis iā rōanis viribus artibusq̄ metuendū? An q⁊ nō diu fuerūt: iō dīnitus negabunt adiuti Quasi ꝺo ipsa cuiuslibet homis vita diuturna sit? Isto g̃ pacto neminem dij adiuuāt ad regnādū: q̄n singuli q̄z cito moriūt · Nec būficiū deputandū ē: q̄ō exiguo tpe in vnoq̄z hoie: ac p b̄ sigillatim vtiq̄ i oīb⁹ vice vaporis cuanescit · Quid eīm iteresset eoꝝ q̄ subromulo deos coluerūt ⁊ olim sūt mortui: q̄ post eorū mortē romanū tantū creuit imperiū: cum illi apud inferos cās suas agant? Vtrū bonas an malas ad rē p̄tez nō p̄tinet · Hoc aūt de oībus intelligendū est: q̄ p ipm imperiū q̄uis decedētibus succedentibusq̄z mortalibus in longa spacia p̄tendatur: paucis dieb⁹ vite sue cursim raptimq̄ trāsierūt: actuū suoꝝ sarcinas baiulantes · Sine ꝺo etiam ipsa breuissimi tpis beneficia deoꝝ adiutorio tribuenda sunt: nō parū adiuti sunt illi gladiatores: q̄ seruilis cōditionis vincula ruperūt: fugerūt: euaserūt: exercitū magnū ⁊ fortissimū collegerunt: obedientes reguz suoꝝ consiliis ⁊ iussis multū romane celsitudini metuendi: ⁊ aliquot romanis imperatoribus insupabiles multa ceperūt: potiti sunt victoriis plurimis: vsi voluptatibus quibus voluerūt: quod suggessit libido fecerūt: postremo donec vincerent q̄ō difficillime est factum: sublimes regnantesq̄z vixerunt · Sed ad maiora veniamus ·

Vstinus q̄ La. VI. a i grecam vel potius peregrinam trogū pompeium secutus: nō latine tm̄ sicut ille: verūetiaz breuiter scripsit historiam: opus librorū suoꝝ sic incipit Principio rerum gentiū nationūq̄z imperiū penes reges erat: q̄s ad fastigium huius maiestatis nō ambitio popularis: ſ spectata inter bonos moderatio prouehebat · Populi nullis legibus tenebantur: arbitria principum pro legibus erant: fines imperij tueri magisq̄z p̄ferre mos erat · Intra suam cuiq̄z patriam regna finiebantur · Primus oim ninus rex assyrioꝝ veterem ⁊ quasi auitū gentibus

La. VI.

a Vstinus q̄ i grecam vl potius ⁊c. In h̄ ca. ostendit beatus augustinus q⁊ codez mō fuit de regno assyrioꝝ sicut de regno rōanoꝝ q̄ntum ad sui initiū vicz q⁊ fuit latrocinū quoddam. Et facit in h̄ capitulo duo. p̄mo assimilat vnum regnū alteri quātum ad sui initiū Et secūdo ibi. tā diu ⁊c. Comparat vnū ad aliud

De regno assyriorū

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

quantū ad diuturnitatē cēpoꝝ. Causa aūt quare augfacit mentionē de regno assyrioꝝ parꝫ ex ꝓcessu augustini in caplo primo sequenti. Fūdat aūt augs. se supdicto iustini q̄ fuit abbreuiato: trogi pompeij. Scripsit aūt dictus pompeius. xliij. libros historiaꝝ. ⁊ ipse romanus essꝫ tñ plus scripsit historias de gestis grecoꝝ ⁊ aliaruꝫ terraꝝ extraneaꝝ rū ⁊ quasi totius orbis alterius vt dicit iustinus in plogo. ⁊ ꝓꝫ in ꝓcessu suo q̄ de gestis scripsit rōanoꝝ. Et idē fecit iustinus in totidem libris scilicꝫ xliij. Utercꝫ solatine scripsit nō grece. Et vtercꝫ breuiter. sed iustinus breuius. Et ideo dicit bb. augs de iustino. q̄ trogū pompeiū secutus non latine tñ sicut ille. verū etiā breuiter scripsit. i. nō solū latine. i. in latino sicut fecit pompeius. ⁊ in b secutus est pompeiū. sed ⁊ breuiter scripsit sicut etiā pompeius ⁊ breuius. sicut ꝓꝫ ex plogo iustini. Fuerūt aūt ꝓpa/

more nouā impeꝛij cupiditate mutauit. b Hic ꝑmus intulit bella finitimis ⁊ rudes ad huc ad resistendū ꝓꝑos: ad terminos vsq; libȳe ꝑdomuit. Et paulo post. Ninus inḋt magnitudinē q̄site dñationis ꝓtinua possessione firmauit Domitis igit primis: cū accessiōe viriū fortior ad alios transiret: ⁊ ꝓxia quecꝫ victoria instrumētū seq̄ntis esset totius orbis ꝓꝑos subegit. Qualibꝫ aūt fide rex vl iste vt trogus scripserit: nā q̄dā illos fuisse mentitos ⁊ alie fideliores littere ostendūt: cōstat tñ ⁊ inter alios scriptores regnum assyrioꝝ a nino rege fuisse longe lateq; porrectū. Tamdiu aūt ꝑseuerauit vt romanū nōdū sit eius etatis. Nā sicut scribūt q̄ chronicā historiā ꝑsecuti sūt: mille ducentos ⁊ q̄draginta annos ab āno ꝑmo q̄ ninus regnare cepit ꝑmansit hoc regnū: donec trāsferretur ad

riei trogus pōpeius ⁊ iustinus. vt ꝓꝫ ibidē. Specialiter aūt allegat istos. q: romani erant. ⁊ ideo a romanis extraneis dispurat augustinus recipiendi sunt.

b Hic ꝑmus intulit bella finitimis. Signanter dicit finitimis. q: sicut ꝓꝫ in ꝓncipio ꝑmi libri iustini. fuerunt q̄dā ꝑus. sicut Nilus rex egyptius. ⁊ tanaus rex scythie q̄ ante ninū bella mouebant. sed nō finitimis. longinque eīm bella solum gerebant. Iste ninus fuit filius beli q̄ ꝑmus idolum patris sui defuncti coluit fecit. cuius anno. xlū. natus est abraam. De istis loquit aug⁹. infra li. xviij. ca. ij. ⁊ ca. xxij. c Nam q̄dam illos ⁊c. hoc specialiter dicit aug⁹ ꝓter ea q̄ de iacob ⁊ de filijs israel ⁊ moysi ac iudeis narrant lib. xxxvj. q̄ sunt omnino sacris scripturis extraria. d Ut romanū nondū ⁊c. Hoc dicit aug⁹. loquens de tpe suo. Fuit eīm aug⁹ tpe imperatoꝝ arcadij ⁊ honorij. q̄ cepērūt regnare anno ab vrbe cōdita. Melit. ſm orosiuꝫ libro. vij. ⁊ ꝓ sequens ſm augustinū q̄ dicit illud regnum durasse. Mccl. annis. sicꝫ iustinus dicat illō durasse. Mccc. ānis. regnū assyrioꝝ excessisse in duratione cēpoꝝ regnum romanoꝝ iij annis. xc. ⁊ vno. ſm computationem vero eusebij. ⁊ bede in chronicis

multo plus. Nā reducendo annos singuloꝝ regū q̄s ipsi ponūt in vnam sūmā. regnum assyrioꝝ durauit Mccccxlviij. annis. ⁊ ꝓ sequens excessit imperiuꝫ romanoꝝ in ducentis nonaginta nouē annis. tpe augustini. e Donec transferret ad medos ⁊c. de trāslatiōe bulᵉ imperij ad medos dictum est supꝫ vicꝫ libro. ij. ca. xx.

La. VII.

a Inullo deoꝝ ⁊c. In b ca. incipit beatus augustinus ostendere q̄ augmentū imperij romani nō fit dīs romanorū ascribendum. Et facit augustinus in hoc caplo duo. Primo eīm ꝓbat q̄d dictum est ꝓ simile de regno assyriorum. Secūdo ibi. postremo q̄quo mō ⁊c. ostendit etiaꝫ ꝓ simile de malo que passuꝫ est regnum assyrioꝝ. q̄ mala romanorū nō sint tribus christianis ascribenda. Facit aūt brīs augustinus talem rōnēꝫ. Regnum assyrioꝝ ampliatū fuit et durauit diu. vt dictū fuit in ꝑcedenti caplo. aut ergo attribuēda sunt ista dīs aliquibus. aut nō. si nō. ergo nulla ratio est q̄re augmētatio ⁊ duratio regni romanoꝝ debeat dīs attribui. si sic. aut ergo dīs ꝓꝑis assyrioꝝ. aut dīs aliaꝝ gentium assyrijs ⁊ nino subiectaꝝ. nō dīs aliaꝝ gentium. quia ille gentes tpe nini nō habuerūt alios deos sibi sicꝫ ꝓꝑios. Si vero dīs ꝓꝑis assyrioꝝ. q̄rit aug⁹ quid fecerūt illi dī quando regnum assyrioꝝ translatum fuit ad medos. ⁊ de medis ad persas. aut eīm tunc mortui sunt. ⁊ ideo nō defenderūt regnū. aut forsan nō erat eis merces bene reddita sicut tacrū fuit supra libro. iij. ca. ij. de periurio laomedontis ⁊ nō solutione mercedis quā dīs ꝓmisit. aut medi forsan ꝓmiserūt dīs maiorem mercedē. aut forte nō erant tā fortes q̄ potuerīt defendere assyrios a medis. aut forte dī medoꝝ erant fortiores ⁊ vicerunt deos assyrioꝝ tanq̄ habentes zelū ꝓ medis sicut dī assyrioꝝ ꝓ assyrijs. Et quodcūq; istoꝝ concedat absurdum videt credere tales esse deos. ⁊ posse imperiū dare vel auferre.

b Ad medos transire ⁊c. De isto transitu dictum fuit supra libro. ij. capᵒ. xx. c Atq; inde rursus ad persas ⁊c. Quantū ad istā translationē regni medoꝝ

ad persas sciendū q sicut narrat iustinus lib. j. cū regnū medoꝝ peruenisset ad astyagem cui filia vnica fuit de q̄ dixerūt aruoli filiū nasciturū q̄ auū suū sez astyagem de regno expelleret. hoc timens astyages filiam suā cuidā mediocris p̄ditionis de genere psaz in matrimoniū dedit. vt sic filijs ex ea nascituris modica esset potestas cōtra ipm insurgendi. nec sic tñ meru liberatus filiā postea grauidaz ad se accersiuit. vt natus infans necaret. natum ḡ infantē tradidit harpalo suo secretario occidendum. q̄ metuens ne filia patri suo postmodū i regē succederet. et de filio suo interfecto vltionē sumeret. infantē cuidā regio pastori tradidit exponendum. vxori pastoris puero regio exposito cōparitēr ipm nutriendum suscepit. cui sparacus nomen imp̄osit. p̄modū inter pastores p̄uersatus cyri nomē accepit. Postmodū pastor cum astyages nepotē suum seruatū cōperisset. tyrannidem suā p̄uertit in harpalum. et in vltionem seruati nepotis filium eius interfectum epulandū patri tradidit. harpalus vero dissimulato dolore vindictā distulit. postmodū cū adoleuisset cyrus cepit sibi harpalus oīa que circa eū in infantē astyages fieri mādauerat. et que ipse ab astyage pter eius fugationē passus fuerat. hortans vt exercitū paret. et viaz ad regnum aggrediat. p̄mittens q̄ medi ab astyage ad ipm transirent. Cyrus igit eius acquiescens p̄silio q̄sipolim ciuitatē sez potentissimaz p̄fidis reuertitur. vbi p̄sidato sibi animo pfi et ad sequendū ipm accenso. bello medos inuasit. Astyages immemor crudelitatis quā in harpalū exercuit. summā belli ei cōmittit. q̄ accepto exercitu statim cyro tradidit. Quo audito astyages p̄tractis vndiq̄ auxilijs in persas p̄ficiscit. vbi cōmisso p̄mo bello et suis acerrime pugnantibus cedūt perse. Quibꝰ cedentibꝰ occurrerunt matres et vxores ipsoꝝ ostendentes sublatis vestibꝰ obscena corporis

sas cyro inuitante et aliquid
d cōmodius pollicente. Que
gens nō angustis orientis finibꝰ post alexandri macedonis regnū magnū locꝰ ē breuissimū tpe in suo regno adhuc vsq̄ p̄durat. Hoc si ita ē: aut infideles dij sunt q̄ suos deserūt. et ad hostes trāseūt
e qō nec hō fecit camillus: qui victor et expugnator aduersissime ciuitatis: romā cui vicerat sensit ingrataz: quā tū postea oblitus iniurie: mēor patrie a gallis iterum liberauit. Aut nō ita fortes sunt vt deos esse fortes decet. q̄ p̄ut hūanis vel p̄silijs vel viribꝰ vinci. Aut si cū inter se belligerant. non dij ab hoibus: ꝰ dij ab alijs dijs forte vincūt: q̄ sunt quarūcūq̄ p̄prij ciuitatū. Habent ergo et ipsi inf se inimicicias: quas pro sua quisq̄ parte p̄sus suscipiūt Nō itaq̄ dos silos vlla debuit colere ciuitas magisq̄ alios a quibus adiuuarent. Postremo quoq̄ mō se habeat deoꝝ iste vel transitus: vel fuga: vel migratio: vel in pugna defectio: nondū illis tpibus atq̄ in illis exaz p-

et interrogantes vtrum in vteros matrū vel vxorum vellent refugere. Hac castigatione repressi in p̄liū reuerterunt. et quos fugiebant fugere cōpellunt. Captus est etiā astyages et regno medoꝝ p̄uatus. quē tñ cyrus genti hyrcanoꝝ p̄ponit. Sic finis imperij medoꝝ fuit. Regnauerūt a ur annis. ccc. l.

d Que gens sez psaz nō angustis. et. vult dicere q̄ gens psaz nō angustis finibꝰ oriētis. sz multū amplis et amplissimis post regnuz alexandri magni cuius regnū erat maritimū loco sed breuissimū tēpore vsq̄ ad p̄n̄s. i. vsq̄ ad tps aug⁹ imo et vsq̄ ad moderna tpa in regē suo p̄durat. Nō vero dicit de breuitate alexandri macedonis. intelligendū est de tpe quo ipsemet alexander regnauit et sic p̄stat q̄ fuit breuissimū tpe q̄ alexander in vniuerso non regnauit nisi. xij. ānis. Monarchiā ꝰo nō tenuit nisi q̄n-q̄s annis q̄ septē annis p̄m bedam regnū tenuit macedonicū anteqū monarcha esset. Sciendū est aūt q̄ regnū psaz interfecto dario rege persaz transiuit ad alexandrū et sic illo tpe nonhabuerūt regnum. Post mortem vero alexandri regnum suum recuperauerūt. et durauit sicut dicit beatus augustinus vsq̄ ad tempus suum. imo vsq̄ in p̄sens. Nam tartari modo illud regnum tenent. fuerunt autem perse seu parthi ita potentis imperij q̄ romani nūq̄ potuerūt eos perfecte subiugare. q̄uis romani eos sepe vicerint. et ab eis vicerint. vt patet ex libro festi dictatoris de pugnis imperio romano subiectis. e Quod nec homo fecit camillus. De quo camillo habetur supra libro secundo capitulo. xvij. La. VIII

a Eeinde queramus si placet ex tanta deorum
d turba ꝛc. In hoc capitulo beatus augustinꝰ p̄bat q̄ augmentum romani imperij nō potest attribui paruis dijs quos romani colunt. quia illorum potestas non se extendit ad tanta negocia.

ribꝰ xp̄i nomē fuerat p̄dicatū q̄n illa regna p ingentes bellicas clades amissa atq̄ trāslata sunt. Nam si post mille ducentos et quadraginta annos: q̄n regnū ab assyrijs ablatū est: iā ibi xp̄iana religio aliō regnū p̄dicaret eternū: et deoꝝ falsoꝝ cultus sacrilegos inhiberet: q̄d aliud gētilli vani hoies dicerent: nisi regnū q̄ diu p̄fuatū ē: nulla alia cā nisi suis religionibꝰ desertis et illa recepta p̄ire potuisse? In q̄ voce vanitatis q̄ poterat esse et isti attendāt speculū suū: et similia p̄queri si vllus in eis pudor est erubescant. Quāq̄ romanum imperiū afflictuz est potius q̄q̄ mutatū: q̄ et alijs aīs xp̄i nomen tpibus eis p̄tigit: et ab illa est afflictione recreatū: q̄ nec istis tpibus desperandū ē. Quis eīm de hac re nouit voluntatē dei? La. VIII.

a Einde q̄ram⁹ si placet ex tanta deorum
d turba quā romani colebant: quez potissimū vel q̄s deos credant illud imperiū dilatasse atq̄ seruasse. Neq̄ eīm in hoc tam p̄claro opere

b Dee cloacine Dea ista p̄erat cloacis ꝛ videtur q̄ romani istam ab egyptijs colēdam acceperint. nā egyptij vt dicit clemens in itinerario li. v. alij coluerunt cloacas. alij strepitū ventris.

c Aut vagitano. A. gellius dicit q̄ ſm varronē teus vaginanus est penes quē sūt būane vocis iura.

d Lactescentibus deā lacrurtiam tē. Tunc lactescit seges q̄n infra cornices graui nihil ē nisi humor albus quasi lac q̄ est materia farine in grano iam maturo.

ꝛ tante plenissime dignitatis audent alīq̄s ꝓtes sub noīe deoꝝ vl deaꝝ: b dee cloacine tribuere: aut voluptie q̄ a voluptate appellata ē: aut libētine: cui nomē est a libidine: c aut vagitano q̄ infantū vagitib⁹ p̄sideat: aut cunine q̄ cunas eoꝝ administrat. Q̄ aūt p̄sit vno loco libri huius cōmēorari oia noīa deorū aut deaꝝ q̄ illi grādibus volumibus vix cōp̄hendere potuerūt: singulis reb⁹ ꝑpria dispūtietes officia numinū? Nec agroꝝ munus vni alicui deo cōmittendū arbitrati sunt: ꝑ rura dee rusine: iuga mōtiū deo iugatio: collib⁹ deā collatinā vallibus vallonia p̄fecerūt. Nec saltē potuerūt vnā segetiā talez inuenire cui seꝛ segetes cōmēdarent: ꝑ sata frumenta q̄diu sub ꝛra eēnt p̄positā voluerꝛ hꝛe deā sciā. Cū ꝛo iā essent sup terrā ꝛ segetē facerēt deā segetiā: frumentis ꝛo collectis atq̄ recōditis vt tuto ꝙuarenꝛ deā tutilinā p̄posuerūt: cui non sufficere videreꝛ illa segetia q̄diu seges ab initijs herbidis vsq̄ ad aristas aridas p̄ueniret. Nō tū satis fuit hoibus deoꝝ multitudinē amātibus vt aia misera ōmoniorū turbe ꝓstituereꝛ: vni⁹ deiveri castū dedignata cōplexū. Prefecerūt q̄ ꝓserpinaz frumenti germinātibus: geniculis nodisq̄ culmoꝝ deū nodotū: inuolumentis folliculoꝝ deā volutinā: cū folliculi patescunt vt spica exeat deā patelenā: cū segetes nouis aristis equāꝛ: q: veteres eāre hostire dixerūt deā hostilinā: floꝛētibus frumentis d deā floraā: lactescentib⁹ deā lacturciā: maturescentibus deā maturā: cū runcanꝛ: id ē a terra auferunꝛ deā runcinā. Nec oīa cōmemoro: q̄ me piget q̄ illos nō pudet.

Hec aūt paucissima ideo dixi vt intelligereꝛ: nullo mō eos dicere audere ista numina imperiū ꝓstituisse: auxisse ꝓseruasse romanū: q̄ ita suis queq̄ adhibebāꝛ officijs: vt nihil vniuersū vni alicui crediꝛ. Q̄ ergo segetia curaret imperiū: cui curam gerere simul ꝛ segetibus ꝛ arboribus nō licebat? Quādo de armis cunina cogitaret: cuius ꝓpositura puuloꝝ cunas nō p̄mittebaꝛ excedere Quando nodotus adiuuaret in bello q̄ nec ad folliculū spice: sed tm̄ ad nodū geniculi ꝓtinebat Unusquisq̄ domui sue ponit ostiariū: et quia homo est: oīnino nō sufficit. Tres deos isti posuerꝛ forculū foribus: cardeā cardini: limentinū limini. Ita nō poterat forculus simul fores ꝛ cardinem limenq̄ seruare.

Capli. IX.

a Missa igitur turba ista minutoꝝ deoꝝ vel aliquantū intermissa: officia maioꝝ deoꝝ debemus inquirere quo roma tam magna est facta: vt tam diu tot gentibus imperaret Primꝝ ergo iouis hoc opus est. Ipsum eñ deoꝝ oīm deorūq̄ regē volunt: hoc eius indicat sceptruz: hoc in alto colle capitolio. De isto deo q̄uis a poeta dictum ꝓuenientissime p̄dicaꝛ. Iouis oia plena. Huc varro credit etiam ab his coli qui vnū deuz solum sine simulacro colunt ꝙ alio noie nūcupari. Q̄ si ita est: cur tā male tractatus est rome: sicut q̄dā ꝛ in ceteris gētibus vt ei fieret simulacrū: q̄ ipi etiā varroni ita displicet: vt cū tāte ciuitatis puersa ꝓsuetudine p̄merek: nequaq̄ tū dicere ꝛ scribere dubitaret q̄ hi q̄ ꝓlis instituerūt simulacra ꝛ metū dempserūt: ꝛ errorē addiderūt. a

didērūt sceptruz ꝛ posuerūt in altissimo loco mōtis capitolij templū suuz. Ponit aūt aug⁹. in b̄ duos errores circa iouē. quorum vnus sez q̄ reprobaꝛ in b̄ cap̄. fuit varronis q̄ dixit iouē esse dcū quē colunt illi q̄ vnū deum sine simulacro colunt. Cōtra q̄ dicit aug⁹ q̄ si b̄ sit verum. ergo male tractatur. id est colitur a romanis. Dicit macrobius sup somnū scipiōis q̄ pbi qui fabulosis locutionibus vtunt. q̄uis eis vti solebant cum de anima vt de aeris etherei sue potestatibꝰ vel de ceteris dīs loquūꝛ tñ cū ad sūmū p̄ncipem oīm deoꝝ vel ad mentem q̄uenūt vt de ipis loquūꝛ. nihil fabulosum confingunt. sed bene ad similitudinem et exemplū confugiunt sicut plato q̄ reputat q̄ sol inter corpora illi deo maxime similis sit. ꝛ ideo sub similitudi nesol de deo illo multū loquitur. Ideo ꝛ nullū eius simulacrum sicut dīs alīs cōfinxit antiquitas. quia sūmus deus nataq̄ ex eo mens sicut vltra aiam ita supra naturā sunt. Scōs errorē virgilij in buccolicis egloga tercia qui dicit. Iouis oia plena. q̄ ꝓlis instituerūt simulacra. De b̄ infra libro. vij. ca. v. Virgi. in buco.

e c Ur illi ctiaz iuno ⁊c. In hoc capło La. X. repsobat augº erroꝛem alũ. ſ. virgilũ q̃ dixit iouis oĩa plena. hoc eſſe falſum oſtendẽs ⁊ alĩs dictis coꝛ ꝓtrariũ. b Cur ergo etber dat iouẽ ⁊c. diſtinguik inter aerem ⁊ etherẽ. qz etber vocak ſps cũ ſupa aerem cõtinens oĩa coꝛpa celeſtia. q̃ credebank cõmuniter a pbis ⁊ alĩs eſſe de natura ignis. Unde ſm macrobiũ luna ẽ infima ps etheriſ. Ad intellectum hoꝛ que hic dicũtur ſciendũ q̃ ſaturnus ſm fabulas tres filios habuit. ſ. iouem. neptunũ. ⁊ plutonẽ. quoꝛ iuppiter eclo. neptunº mari. pluto inferno pfuit. Habuit etiam tres filias scz iunonẽ. cererẽ ⁊ veſtam. Juno vero dicik ionis ſoꝛoꝛ ⁊ ꝓiunx. neptuni ꝓiunx fuit ſalacia. ⁊ plutonis pſerpina que fuit filia cereris. Interptes fabulaz hoc ſic expoñũt. vicz q̃ ſaturnus ẽ tẽpus. iuppiter etber. iuno aer. ſupioꝛ pars maris neptunus inferioꝛ ſalacia. Et eodem modo ſuperioꝛ ps terre quam vocant infernum eroꝛ pluto. inferioꝛ pſerpina. Minerua eſt dea ſapientie ⁊ dicitur filia ioꝛuis nata de eius capite. fingitur etiam q̃ iuppiter expulit ſaturnuz patrem ſuũ de regno ſuo.

Virgi. in buco.

a [a]Ur illi etiã La. X. c iuno vꝛoꝛ adiungik q̃ dicak ſoꝛoꝛ ⁊ ꝓiuxꝛ Quia iouẽ inquiũt in etherẽ accipim⁹: in aere iunonẽ: Et hec ꝓiuncta duo elemẽta ſunt: altex ſupⁱ⁹ altex inferius. Nõ eſt g̃ ille de q̃ dictũ ẽ. Jouis oĩa plena: ſi aliquã pt̃ẽ implet ⁊ iuno. An vterq; vtrũq; iplet: ⁊ ambo iſti ꝓiuges: ⁊ in duob⁹ iſtis elemẽtiſ ⁊ in ſingulis ſiñ ſunt? b Cur g̃ etber dak ioui: aer iunoni? poſtremo ſi x̃pi duo ſatiſ eẽnt q̃d ẽ q̃ mare neptuno tribui tur: tra plutoni? Et ne ipi q̃z ſine ꝓiugib⁹ remanerẽt addi tur neptuno ſalacia: plutoni pſerpina. Nã ſic inferioꝛẽ celi ptẽ. id eſt aerẽ inquñt iuno tenet: ita inferioꝛẽ mariſ ſalacia: ⁊ terre inferioꝛẽ pſerpia Queſt quẽadmodũ ſartiãt fabulas nec inueniũt. Si ei hec ita eẽnt: tria potⁱ⁹ elemẽta mõi eſſe nõ q̃tuoꝛ eoꝛ veteres pderẽt: vt ſingl'a deoꝛ ꝓiugia diuiderẽt ſingulis elemẽtiſ. Nũc vo oĩ mõ affirmauerũt aliud eſſe etherẽ: aliõ aerẽ: aliud terrã. Aqua vo ſiue ſupioꝛ ſiue inferioꝛ vtiq; aqua ẽ: puta q̃ diſſilis: nũq̃d intantũ vt aq̃ nõ ſit? Et inferioꝛ terra: q̃d aliud põt eſſe q̃ terra q̃ntalibet diũſitate diſtincta? Deinde ecce iã totus in his q̃tuoꝛ vl' trib⁹ elemẽtiſ coꝛpoꝛe⁹ cõpletⁱ⁹ ẽ mõs Minerua vbi erit? Quid tenebit? Quid ꝑplebit? Si ẽ iunx eſt iuno. ipſa cñ fingik ſola eſt cõiunx q̃uis iuppiter fingak multas pelices habuiſſe. vt patz in ꝑma tragedia ſenece. Sed iſtam ꝓiugem dicit augº. fuiſſe tellurem vel terram. Unde quod hic dicik. cõiugis in gremium. id eſt in gremũ telluris vel terre. eſt dictuz

cũ his in ecꝑitolio ꝑſtituta ẽ: cuz iſta filia nõ ſit ãboꝛ. Aut ſi etheris ptẽ ſupioꝛẽ mineruã tenere dicũt: ⁊ hac occaſione fingere poetas: q̃ de iouis capite nata ſit: cur non g̃ ipſa potⁱ⁹ deoꝛ regina deputak: q̃ ſit iouc ſupioꝛ? An q̃ indignũ erat ꝓponere pñi filiã. Cur nõ de iouc ipo erga ſaturnũ iuſticia iſta fuata ẽ an q̃ victⁱ⁹ eſt. Ergo pugnarũt. Abſit inquñt: Fabulaꝛ ẽ iſta garrulitas. Ecce fabulẽ nõ credak: ⁊ de his ſentiank melioꝛa. Cur g̃ nõ data ẽ pñi iouis: ⁊ ſi nõ ſublimioꝛ eq̃lis certe ſedes honoꝛis. Quia ſaturnus inquñt: ꝓpis longitudo eſt. Tps igik colũr: q̃ ſaturnũ colũr: ⁊ rex deoꝛ iuppiter inſinuak natus ex tpe. q̃d cñ indignũ öꝛ: cũ iuppiⁱ⁹ ⁊ iuno nati dicũk ex tpe? ſi celũ ẽ c ille ⁊ illa terra: cuz facta ſint vtiq; celũ ⁊ terra. Nã h̃ q̃z in libris ſuis hñt eoꝛ doctiq; ſapientes. Neq; de figmẽtis poticiſ: ſ de pb̃oꝛ libris a x̃gilio dictũ ẽ⁹ Tũ pf oſpotẽs d fecũdis imbribus ether. Cõiugis in gremiũ lete deſcendit. id eſt in gremiũ telluris aut terre? q̃ ⁊ h̃ aliq̃s differẽtias volũt eſſe: atq; in ipſa terra aliõ terrã: aliõ telluriẽ: aliõ tellumonẽ putãt Et oĉs hos deos hñt ſuis noib⁹ appellatos: ſuis officijs diſtinctos: ſuis aris ſacriſq; veneratos. f Eandẽ trã etiã mſez f deoꝛ vocãt vt iã poete tole-

uo dicik tota. f Eandem terram etiam matrẽ deorum vocant. pbat hic q̃ gentiles ſm fictiones ſuas habent etiam concedere q̃ iuno ſit mater iouis ⁊ non ſolũ ꝓiunx ⁊ ſoꝛoꝛ. Et hoc q̃z barũ eſt q̃ iuno ſit terra terrã aũt dicũt matrẽ deoꝛ. quã ſcz cybelem ⁊ berecyntã vocãt. ꝺ q̃ ſup̃ li. ꝟ. c. uij. dictũ ẽ. q̃ iuno ẽ mr iouis.

Georgi.

c Si celum eſt ille ⁊c. Dic pbat augº. q̃ iunonẽ poſuerũt gentiles nõ ſolum aerem ſed etiam terram per dictum virgilij in georgicis lib. ij. qui dicit ſic.

d Tum pater omipotens ⁊c. Et quib⁹ verbis ꝓz q̃ pater omipotens etheꝛ. id eſt iuppiter fecũdus imbres. hũc. id eſt in yere mittit in gremiũ ꝓiugis que cõ/

g Eandē terrā cererē.eandē etiā vestam ꝛc. Vide oñ dit q̄lis sit repugnantia in illis q̄ fingūt de terra ⁊ etiā de vesta. Nam q̄ñq̄ dicūt terrā esse cererē.id est de am frugū.q̄ñq̄ dicūt terrā esse vestā.q; eñ terra est īmobilis ideo dr vesta.id est vi stans.vl dicit vesta.quia vestit herbis ⁊ arboribꝫ. Uñ ouidius li.vj.de fastis tellus vestaq̄ numen. Et alibi codez libro. dicit q̄ g vesta est eadez ⁊ terra.de vesta etiam dicūt q̄ē idez qđ ignis. Et q; ignis nihil gignit ideo dicūt eā virginem. ⁊ faciunt sibi solū a virginibꝫ in rēplo furi. Uñ ouidius libro.vj.de vastis. Nec tu aliud vestam q̄ viuā ītellige flāmā. Proinde ꝙ fm Isidoꝝ li.viij.etymologiarū.⁊ ouidū q̄ posuerunt idem numen terre ⁊ ignis. q; later sub ęra ignis. q̄si sit idez locus vtriusq̄. Uñ dicit ouid. Subest vigil ignis vterq̄ signant sedem terra focusq̄ suā

rabiliora ꝓfingant; si fm istorū non poeticos: ꝫ sacroꝝ libros: nō solū iuno sororꝫ ⁊ cōiunx: ꝫ etiā mf ē iouis. g Eandē terrā cererē: eandē etiam vestā colūt: cū tū sepi⁹ vestā nō nisi ignē esse phibeāt ptinentē ad focos: sine q̄bus ciuitas esse nō pōt: ⁊ iō illi v̄gines solere seruire: q; sicut ex virgine: ita nihil ex ignē nascat. Quā totā aboleri vanitatem ꝛt extingui vtiq̄ ab illo oportuit: q̄ est natus ex v̄gie Quis eñ ferat q; cū tantuz honoris ⁊ q̄si castitatis igni tribuerit: aliq̄n vestā nō erubescūt etiā venerē dicere: vt vanescat in ancillis ei⁹ honorata v̄ginitas. Si eñ vesta venus esset: quō ei rite v̄gines a venereis opibus abstinēdo fuirent. An veneres due sūt: vna v̄go: altera mulier. b An potius tres: vna v̄ginū q̄ etiā vesta est: alia ꝓ

Et tū veste fm ouidiū nō faciebant imaginē. q; ignis nō pōt pingi bñ terre aūt faciebant. Item vestam faciebant virginē. ⁊ tū q̄ñq̄ dicebant vestam esse venerem. q̄ nō pōt dici virgo nisi velint dicere q; due sint veneres. vna scz ꝙ go. alia mulier. i. corrupta. Multi aūt dr q̄si molliens hec. ⁊ iō ꝓprie stat ꝓ corrupta. licz q̄ñq̄ serū solū denoter. b An potius tres ꝛc. hoc dicit q; in rei ꝙitate ipsi posuerūt duas veneres. vnā quā coluerūt caste scz virgines ⁊ cōiugate. q̄ vocabat venus verticordia. q̄si vertens corda. De q̄ ouidius li.iiij. loquit. ⁊ valerius lib. viij. ca. vltimo. narrat q; cū senatus inspectis libris sibillinis ꝙ decē viros creari fuisset vt veneris verticordie simulacrū ꝓ secerarent. q̄ facilius virginū mulierūq̄ mens a libidine ad pudicitiam ꝓuerterent. ⁊ ex omnib⁹ matronis centū. ⁊ ex centū decē sorte eligerent q̄ de sanctissima femina iudicarent Sulpitia suluij flacci vxor tanq̄ cūctis sanctissima ꝑlata est. De hoc etiaz facit solinus capło de pudicicia mentionē. Aliā venerē coluerūt meretrices. de q̄ ouidius lib. iiij. de fastis dicit. q; dicta est venus circina. quā colere debēt meretrices. Sz sicut dicit brūs aug⁹ q; potius deberent esse tres. vna scz virginū ⁊ illa est vesta. alia ꝓiugatarꝫ. ⁊ tercia meretricū. De ista tercia dicit brebtūs aug⁹. q; phoenices donū dabāt de mere-

cede ꝓstitutarꝫ filiarꝫ suarꝫ quas ꝓstituerūt antecq̄ viris suis ꝓiungerent. Consimile fere narrat iustinus lib. xxj. de locrensib. i. calabris. cum eñ ꝓmerent bello regnioꝝ. vouerūt q; si victores essent in festo veneris ꝯgines suas ꝓstituerēt. i Que illarꝫ matrona ꝛc.

gataruꝫ: alia meretricū. Cui etiā phoenices donū dabāt de ꝓstitutione filiarꝫ a q̄bꝫ iū gerēt eas viris. l Que illarū i matrona est vulcani. Nō vti q̄ virgo: q̄ñ hz maritū. Absit aūt vt meretrix: ne filio iunonis ⁊ cooperio minuere facere iniuriā videamur. Ergo hec ad ꝓiugatas ītelligit ptinere ꝙ eā nolumus imitārī in eo qđ fecit illa cuz marte. k k Rursus inquntad fabulas redis. Que ista iusticia ē: nobis succensere q; tlia dicim⁹ de dijs eoꝝ: ⁊ sibi nō succēsere q̄ hec in theatris libentissime expectāt crimina deoꝝ suoꝝ. Et qđ essz incredibile nisi ꝓtestatissime ꝓbaret hec ipa theatrica crimia deoꝝ suoꝝ: i honorē īstituta eē eorū

dē deoꝝ. Ca. XI.

q ª Tuotq̄t liber igitur a phicis rōib⁹ ⁊ disputatiōib⁹ asserāt: mō sit iupit

Dic irridet brūs aug⁹. ⁊ improbat ōdā figmenta gētilū de venere vulcano ⁊ marte. Dicūt eñ duo. vnū est q; vulcanus q̄ est de⁹ ignis ⁊ fabroꝝ est filius iouis. fingit eñ natus de femore ei⁹ fm isidoꝝ li. viij. ethimologiarꝫ. q; fulgura ō imo aeris nascunt. cui⁹ vxor dicit esse venus. Aliud est q; mars ꝓcubuit cū venere vxore vulcani. q̄s vulcan⁹ inuenit simul in lecto ⁊ catenis inuisibilibꝫ eos detinuit q̄usq̄ alīs dijs eos in derisionē ⁊ ꝓfusionez ostendisset. Hāc fabulā ponit ouidius li. iiij. methamorphoseos Dicit etiā aug⁹. vulcanū cooperatorez mineruc. q; eadē est minerua ⁊ bellona. id est dea belloꝝ. vulcanus ꝙ est deus fabroꝝ. arma vero que sunt in bellis necessaria fiunt ꝙ fabros. ideo vulcanus in bellis cooperatur minerue. k Rursus inquiunt ꝛc. Nic excusat se aug⁹. de hoc q; de dijs talia recitat cū sint fabulosa. sz dicit aug⁹. q; de hoc nō debent cultores deoꝝ sibi succensere. id est irasci. nam etiā in theatris vbi fiūt ludi scenici. publice ⁊ celebriter spectāt histriones q̄ crimina deoꝝ effigiāt. imo tales ludi fiūt in honorē deoꝝ tanq̄ dijs accepti ⁊ etiā experti. vt supra lib. j. ca. xxxj. ⁊ infra libro isto ca. xxvj. dicet. Ca. XI.

a Uotquod liber igit philosophicis ꝛc. In hꝫ
q ca. ꝓbat aug. q; sufficeret colere vnū deū puta iouē. ⁊ supfluū est colere tot deos. ⁊ hꝫ ꝓbat ꝙ opiniones illoꝝ q̄ de dijs phisice ⁊ non poetice loquūt. Et quia de ioue duc sunt opiniones ipsoꝝ. quarū siue dct vna siue altera. habet aug⁹ intentū suū. Jō in ꝓncipio huius capituli dicit sic. quotquot libet vt sint due dictiones. i. quoddā istoꝝ q̄ immediate subiungit. placz phicis rōnib⁹ ⁊ disputatiōib⁹ asserāt. Quasi diceret. asserant qđ istoꝝ volūt scz duaꝝ opinionū que starim dicent. Facit aūt beatus aug⁹. in hoc capitulo duo. quia ꝓmo recitat duas opiniones loquētes phisice de dijs. Secūdo ibi. hec si ita sunt ꝛc. ostēdit

ex opinione illa que famosior est q̄ supfluit colere plures deos q̄ multo clarius sequit ex opinione altera. Opiniones aūt due fuerūt quaz vna posuit q̄ iupiter esset ois deus ita q̄ multitudo deoz nō esset nisi multitudo noīm eiusdem dei. ſm q̄ ipse implet diuersas ptes mūdi Unde dicit lucanus lib. ix. loq̄ns in persona catho nis. Iuppiter est quodcūq̄ vides quocūq̄ mouer. Et ideo q̄q̄ vocatur animus totius mūdi. q: totum mūdum mouet. q̄q̄ vo vna ps mūdi pura cū retinet sibi nomē etheris. t cedit aeri nomen aliud. vt sic aer dicatur iuno. q̄q̄ vo totus ether cū aere vocat iuppiter et cedat terre nomē aliud vt sic ipsa vocet ceres vel mater deoꝝ vel comunit tonis. t sic de aliis. vnde exemplificat hic aug⁹. de noibus diuersis quoz quodlibet signat totum. vsq̄ ibi. Siue sint. vt q̄dam volunt. ꝛc. vbi ponit aliam opinionē magis approbataz. vicz q̄ oia illa noia significant diuersas ptes seu vires vnius totius q̄ est animus mūdi. Unde vtraq̄ opinio cōcordat in hoc q̄ ipse est animus mūdi.

Georg. 4

corpori huius mūdi anim⁹ q̄ vniuersaz istā moꝫ ex q̄tuor vel quot eis placet elemētis ꝓstructā atq̄ cōpactā implet t mouet: mō inde suas partes sorori t fratribus cedat: mō sit ether vt aerem iuonē subterfusam desup amplectat: modo totū simul cū aere sit ipse celū: terram xo tanq̄ ꝓiugem eandēq̄ matrē: q: hoc in diuinis turpe nō est: fecundis imbribus t seminibus fetet: Modo autē ne sit necesse p cuncta discurrere: deus vnus de q̄ mlti a poeta nobilissimo dictū putant: Deum nāq̄ ire per oēs. Terrasq̄ tractusq̄ maris: celūq̄ ꝓfundū. Ipse in ethere sit iuppiter. ipse in aere iuno. ipse in mare neptunus. in inferioribus etiā maris ipse salatia. t in terra pluto: in terra inferiore ꝓserpina: in focis domesticis vesta in fabroꝝ fornace vulcanus in sideribus sol t luna t stelle. Jn diuinantibus apollo: f in merce mercurius. in iano initiatoꝝ: in termino terminator: saturn⁹ in tpe: mars t bellona in bellis: liber in vineis: ceres in frumentis: diana in siluis: minerua in ingenijs. Ipse sit postremo etiam in illa turba q̄si plebeioꝝ deoꝝ. Ipse ꝑsit noie liberi viroꝝ seminibus: t noie libere feminaꝝ. Jpe sit diespiter q̄ ptuz pducat ad diem. Jpe dea mena quā pfecerūt mēstruis feminaꝝ. Ipse lucina que a pturientibus inuocet Ipse opem ferat nascentib⁹ excipiens eos sinu terre: t vocet ops. Jpe in vagituos aperiat: t vocet deus vagitanus. Ipse leuet de terra t vocet deq̄ leuana. Ipse cunas tueat t vocet dea cunina: nō sit ali⁹ q̄ ipse in deabus illis q̄ fata nascētibus canūt t vocāt carmētes. Ꝓesit fortuitis vocet q̄ fortuna. Jn diua rumia māmā puulo imulgeat q: rumā dixerūt veteres māmā. Jn diua potina potionē ministret. Jn diua edulica escā ꝓbeat. De pauore infantiū pauēdia nūcupet De spe q̄ venit venilia. De voluptate volupia. De actu agenoria. De stimulis q̄bus ad nimiū actū hō impellitur dea stimula noiet. Strenua dea sit strenuū faciēdo. Mūeria q̄ numerare doceat. Camena q̄ canere. Ipse sit t deus ꝓfus pbendo ꝓfilia: t dea sentia sūas inspirādo. Ipse dea iuuētas: n q̄ post pterta excipiat iuuenilis etas. exoꝝ dia. Jpe sit fortūa barbata q̄ adultos barba induit q̄s honorare voluerit: vt hoc q̄lecūq̄ numen saltē masculum deū: vel a barba barbatū: sic a nodis nodotū: vl certe nō fortunā: ꝑ q: barbas hz fortuniū noiarēt. Ipse in iugatino deo ꝓiuges iūgat: t cuz xgini vroꝛi zona soluit ipse i uocet siue xrutes eius t dea xginēsis vocet Jpe sit motunus vel tutinus q̄ est apud o grecos priapus si nō puderet. Hec oia q̄ dixi: t q̄cūq̄ nō dixi (nō em oia dicēda arbitratus sū) hi oēs dij deeq̄ sit vn⁹ iuppiter: siue sint: vt q̄dā volūt oia ista ptes ei⁹: siue xtutes ei⁹: sic eis videt q̄bus eū placz esse mundi aīm: q̄ snia

b Noc in diuinis turpe nō est. scz q̄ eadez sit soror t cōiunx. Loquit hic aug⁹. ironice cum hoc sit valde turpe etiam in alijs.

c Seminibus feter. id est fecundet. d A poeta nobilissimo. scz virgilio libro. iij. georgicorum.

e In diuinantibus apollo. quis apollo dicebatur deus diuinationū. Fuerūt aūt duo apollines realis q̄uis cultores idoloꝝ inter eos nō distinguerent. vt ptz infra li. xvij ca. xij.

f In mercemercurius. quia mercuri⁹ dicebat deus mercatoꝝ.

g In iano initiatoꝝ. qui attribuūt initia oīm.

h Liber in vineis. q: liber idez est q̄ bacchus q̄ est deus vini.

i Diana in siluis. diana est luna que dicit diana ſm q̄ lucet in siluis. t dea silvaꝝ atq̄ venatoꝝ

k Jpe ꝑsit noie liberi. id ē bacchi nā ſm isid. li. xvij ethimo. liber ōra liberamēto eo q̄ marcs in cocūdo ei⁹ bñficio emissis seminibus liberant.

l Ipse lucina. lucia ē dea grauidarū. cuius auxilio ferus ꝓmo in lucem pducit.

m Et vocetur ops. ops fuit berecyntia mr deoꝝ id est dea terre.

n Que post ptertā. ꝓterta ſm isid. li. xi. ethimologiaꝝ. est puerile pallū q̄ pueri nobiles vsq̄ ad xvj. annos sub disciplina cultu vrebant.

o Apud grecos ꝓapus. Jst e ſm isidoꝝ. libro. viij ethimologiarum alio nōie ꝺ: beel

ꝓhegoꝝ. Fuit aūt de lampsaco ciuitate bellespontī. de q̄ pulsus est. t ꝓpē virilis mēbri magnitudinē in nūero deoꝝ suoꝝ euz greci transtulerūt.

p Turpi nuditate tē. Ibi dic augusti. q; simulacrū priapi cuz enorm magnitudine membri virilis nudari pigebat. Iste vero sigillatim. i. per se colebat. z tō poterāt stelle. quaz cultus in speciali z sigillatim p̄ termin⁹ fuerat eo magis indignari si ideo indignabant. q; sigillatim nō colebātur.

Ca. XII.

a q Quod z illud nō dz tē. In b capi. arguit. b. aug⁹. contra eos q̄ deū ponūt animum mundi supposito q; tor⁹ mūdus se habeat ad illum animum sicut corpus eius. z quelibet ps mūdi sicut pars corporis eius tē.

Ca. XIII

f Jaurem solam animalia rationalia tē. In hoc capitulo arguit beatus augustinus contra predictam opinionem supposito q; solum animalia rōnalia sint partes eius. Et facit in hoc capitulo duo. quia p̄mo ostendit que inconuenientia p ad illam opinionem etiam turpa istum intellectuz sequantur. Secundo ibi. restat ergo vt dicant, concludit singulos deos ee per se subsistentes viuentes. z nō partes vnius Jouis. sz velut magnoz mkroz̄q; doctoz est. Hec si ita sunt qō q̄le sit nōdū interim q̄ro: q̄d p̄derēt si vnū deū colerēt p̄ucōdioze cōpendio? Quid eīm ei⁹ p̄tenerēt: cū ipe colerēt? Si aūt metuēdū fuit ne p̄termisse siue neglecte p̄tes eius irascerēt: q; ñvt volūt velut vni⁹ animātis b tota vita est q̄ oēs p̄tinet deos q̄si suas vtutes: vel mēbra: vel p̄tes: ꝑ suā queq; ps hz vitā a ceteris separatā: si p̄ter alterā irasci altera pōt: z alia placari: alia p̄citari. Si aūt dz oēs sil. i. totū ipm iouē potuisse offendi si p̄tes eius nō etiā sigillatiz minutatimq; colerent. stulte dz. Nul a quippe earz p̄termitteret: cū ipe vn⁹ q̄ hēret oia coleret. Nā vt alia omittā q̄ sunt inūerabilia: cū dicūt oia sidera p̄tes iouis ee: z oīa viuere atq; rōnales aias hre: z tō sine p̄trouersia deos ee nō videt: q̄z mkros si colāt: q̄z multi edes nō p̄struant: aras nō statuāt: q̄s tam paucissimis sidez statuēdas ee putauert z sigillati sacrificādū. Si igit irascunt. q; ñ sigillati colūt nō metuūt paucis placati: toto celo iratos vincere. Si aūt stellas oēs iō colūt: qz in ioue sūt quē colūt: isto cōpendio possent in illo vno oib⁹ supplicare. Sic eīm nemo irasceret cū i illo vno oib⁹ supplicaret: nemo p̄tenēret pon⁹ q̄z cultū q̄busdam iusta irascēdi cā illis q̄ p̄termisserīt nō multo nūerosioz ib⁹ p̄beret: p̄sertim cū eis ō supna sede fulgēnb⁹ turpi nuditate distēt⁹ p̄ponerēt z priapus.

a Quod z illō C. XII

q nō dz mouere acutos hoies: vt q̄lescūq; hoies. Nō eīm ad b igenij op⁹ ē excellētia: vt deposito studio p̄tentōis attēdāt si mōi anim⁹ de⁹ ē. eiq; alio mū dus vt corp⁹ ē vt sit vnū aial ꝑstans ex aīmo z corpe: atq; iste de⁹ ē. sinus quidā nature in seipo p̄tinēs oia: vt ex ipo aia q̄ viuificat tota ista moles vite atq; aie cūctoz viuētiū. p cuiusq; nascētī sorte sumant. nihil oīno remanere pōt qō nō sit ps dei. Qō si ita ē: q̄s ñ videat quāta ipietas z irreligiositas ꝑsequat. vt qō calcauerit q̄sq; p̄tē di calcet. z in oī animāte occidendo ps dei trucidet? Nolo oia dicere q̄ pñt occurrere cogitātib⁹. Dici aūt sine verecundia non possunt. Ca. XIII

a Jā āt sola aīalia rō

f nalia: sic sūt hoies ptes dei ee p̄tēdūt: nō video q̄dē si rot⁹ mūd⁹ est de⁹: quō bestias ab ei⁹ ptib⁹ sepent. Sz obluctari q̄d op⁹ ē? De ipo rōnali animāte. i. hoie q̄d infelici⁹ credi pōt: q̄z dei p̄tē vapulare cū puer vapulat? Jā vero ptes dei fieri lasciuas. iniq̄s. impias. z tq; oīno dānabiles: q̄s ferre posset nisi q̄ p̄sus īsaniat? Postremo q̄d irascit eis a q̄bus nō colit cū a suis ptib⁹ nō colat? Restat q̄ vt dicāt oēs deos suas hre vitas. sibi quēq; viuere. nullū eoz esse p̄tē cuiuscūq; ꝑ oēs colēdos q̄ cognoscī z coli pñt. qz tā multi sunt vt oēs nō possint. Quorū iuptī: qz rex p̄sidet ipz credo ab eis putari p̄stituisse regnū vt auxisse romanū. nā si b ipe nō fecit: quē aliū deum op⁹ tā magnum potuisse aggredi credat cū oēs occupati sint officijs z opib⁹ p̄priis. nec alter irruat i alteri? A rege igit oc oz regnū hoim. potuit z ꝓpagari z augeri.

a Jc p̄mū. Ca. XIIII

b quero. cur non etiā ipm regnū aliqs dē. Cur eīm nō ita sit si victoria dea ē? Aut q̄d ipo ioue i hac cā opus est. si victoria faueat sitq; p̄propitia. et semper eat Jouem esse regē omniū à quo aucrū est romanum imperium si tame ab aliquo romanoz̄ auctum fuerit

Ca. XIIII.

b Jc p̄mus quero tē. In b capitulo beatus augustin⁹ ostendit q; romani idolatre habent concedere q; non sit necesse habere iouis auxilium ad ampliandum regnū quāuis nulli magis deberet conuenire augere regna q̄z illi deo q̄ dē rerum omniū deoz̄. Ostendit autem hic propositum suum dupliciter. primo q; regnuz deberet poni tē. sicut victoria ponitur dea. z p cōsequens deus regnū poterit dare z augere regna. secundo quia dea victoria vt p̄bat sufficit augere regna.

La. XV.

Jdeāt g
v ne forte
rē. Jn b
ca. b. aug⁹. oñdit
q romani bñt cō
cedere q nō solū
regnū iniustū p̄
acq̄ri t augeri sñ
iouis auxilio sed
etiā regnū iustū.
et fac̄ i b ca. duo
q; p⁹ oñdit q aug
geri regnū vnuz
etiā iuste. i. bellis
iustis min⁹ bonū
est q̄ cē multa re
gna parua q̄ vici
noz ꝛ concordia lerē
tur. Sc̄o ibi. si
g iusta rē. oñdit
q ad iustū regni
augmētū req̄rūt
due alie res abs
q; ioue b Cur
aūt t iniq̄tas rē.
Hic oñdit q iniq̄
tas aliq̄a debeat
dici dea. q; ipi po
nūt febrē pallorē
t pauorē deas. ō
q̄ bo. ē. li. ij. c. xiij
dixi. t tñ ista sūt
mala boīm. q⁹ iz
iniq̄tas sit malū
q̄ddā. nō ꝓpt̄ b ñ
oz dici dea. p̄ci
puee r q̄ fuit eis
p̄ficua.

c Quas em̄ b
ptes iuppit rē. b
oñdit q iuppiter
nihil p̄t facere in
regni collatōe vt
ei⁹ augmētatōe. t
b q; illa q̄ viden
tur iouis bñficia
sūt q̄dā dō vt dee
q̄ p se opant illa
q̄ possent ioui at
tribui vt videt si
cut pz ō victoria
Videt em̄ q pos
set cē bñficiū io
uis. ſz tā ipa po
nit vna dea p se.
q̄ p ptes sua opat
t facit cū vincere
cui fauet. t ita ē i
alijs q̄ vident io
uis bñficia. Sic̄
minerua pōit ōa
sapiē ꝛ tribuit sa

ad illos q̄s vult cē victores?
Hac ōa fauēte t ꝓpitia: etiā
ioue vacante vel aliud agen
te: que gentes non subdite
remanerēt? Que regna nō
cederent? An forte non dis-
plicet bonis iniquissima im-
probitate pugnare: t finiti-
mos quietos nullamq; iniu-
riaz facientes: ad dilatandū
regnum bello spontaneo ꝓ-
uocare? Plane si ita sentiūt:
approbo t laudo. La. XV.

a Jdeāt ergo ne for
v te nō ptineat ad vi- a
ros bonos gaude-
re de regni latitudine. Jniq̄
tas em̄ eorum cum quib⁹ iu-
sta bella gesta sunt regnum
adiuuit vt cresceret: qō vti-
q; paruum esset si quies t iu
stitia finitimorum contra se
bellum geri nulla prouoca-
ret iniuria: ac felicioribus sic
rebus humanis oīa regna
parua essent concordi vicini
tate lerantia Et ita essent in
mundo regna plurima gen-
tium: vt sunt in vrbe domus
plurime ciuiū. Proinde bel
ligerare t perdomitis genti
bus dilatare regnum: malis
videtur felicitas: bonis ne-
cessitas. Sed quia pei⁹ esset
vt iniurioſi iustioribus domi
narentur: ideo non incon-
grue dicitur etiam ista felici-
tas. Sed proculdubio felici-
tas maioz est vicinum bonū
habere concordem: q̄ vici-
num malum subiugare bel-
lantem. Hala vota sunt op
tare habere quem oderis vl
quem timeas: vt possit esse
quem vincas. Si ergo iusta
gerendo bella: nō impia: nō
iniqua: romāi imperium taz
magnum acquirere potue-
runt: nunquid tanq̄ aliqua
dea colenda est eis etiam ini
quitas aliena? Multum em̄
ad istam latitudinem impe-
rij eam cooperatam videm⁹
que faciebat iniuriosos vt es

sent cum quibus iusta bella
gererentur: t augeret impe
riū. b Cur aūt t iniquitas dea
nō sit vel externarū gentiuz
si pauor: t pallor: t febris dij
romani esse merucrūt? His
igit̄ duabus id est aliena ini
quitate: t dea victoria: dum
bellorum causas iniquitas
excitat: victori: eadem bel-
la feliciter terminat: etiā fe-
riato ioue creuit imperium.
Quas em̄ hic partes iupi- c
ter haberet cum ea que pos
sent beneficia ei⁹ putari: dij
habentur: dij vocantur: dij
coluntur: ipsi pro suis parti-
bus inuocantur? Haberet ꝺ
aūt etiā ille aliquā ptez si re-
gnū etiam ipe appellerek sic̄
appellatur illa victoria. Aut
si regnum munus est iouis:
cur nō t victoria munus ei⁹
habeak. Qō profecto habe
retur: si⁹ non lapis in capito ꝺ
lio: sed verus rex regum et
dñs dominantiuz cognosce
rek atq; coleretk. La. XVI

a Jroz aūt plurimū a
m q; cum deos singu- m
los singulis reb⁹ et
pene singul' morib⁹ attribue
rent vocauerunt deam age
noziā que ad agendum exci
taret: deam stimulaz que ad
agendum vltra modū stimu
laret b deam murceam que p̄ b
ter modum non moueret ac
faceret hominem: vt ait pō-
poniꝰ: murcidum. id est ni
mis desidiosum: t inactuosū
deam strenuam que faceret
strenuū. His omnibus dijs t
deabus publica sacra facere
susceperunt. Quietam ve-
ro appellātes que faceret q̄e
tum: cum edem haberet ex-
tra portam collinaz publice
illā suscipere noluerūt. Ety
indiciū fuit animi inquieti:
an potius ita significatū est
q; qui illā turbā colere pseue
rarent: non plane deoruz: sed
demoniorū eū quietē habe-

b pietā t fortuna
bonā fortunā. et
ita iuptk nullaz
p̄ē habere p̄t in
collatōe alicuius
bñficij d Si
nō lapis i capito
lio rē. lapidē in
capitolio vocat
statuā iouis lapi
deā in tēplo suo
qō q̄nq; vocak ca
pitoliū. q̄nq; fo
t mons ipe in q̄
fuit tēplū illō vo
cak capitoliū. nec
erat apud roma
nos vk q̄sq; cūq; ita
licos cōsuetudo
facere statuas au
reas ab vrbis ori
gine vsq; ad lon
ga tpa post regū
expulsionē vt pz
p valeriū li. ij. ca.
j. Et forsan i pn
cipio fecerūt eas
lapideas. t tō sta
tus iouis q̄ fuit p
ma i vrbe a roma
nis facta fuit la
pidea.

La. XVI.

Jroz aūt
m plūmū rē
Jn b ca.
b. aug⁹. reprēdit
romanos dr b q
cū multos deos
quoz erat offici
uz hoīes ipellere
ad moruz t inde
tudinē infra vr-
bem reciperent.
deā q̄dā forſ sta
re fecerūt. nec in
ter deos vrb⁹ pu
blicos. i. q̄ habue
runt curā reipu
blice eam recipe
re voluerunt.

b Deam mur
ceā rē. Officium
istius dee fuit fa
cere homies mur
cidos. id est mar
cidos. Sed sicut
febris colebatur
ne lēbret ita mur
cia colebatur vt
non faceret ho
minem marcidū.

La·XVII

Il forte dicunt. ꝛc. In ꝟ capitulo beatus augustinus ex responsione que dari posset ad ea que arguta sunt sicut superius capitulo .xv. de dea victoria . probat intentum suum. videlicet q̄ sufficeret pro augmẽto regni invocato vnius dei puta Jouis ſm romanorum opinionem.

b Cur non ẽ deus ⁊ triumphus ꝛc. vult dicere q̄ triumph⁹ ẽ multis propinquus victorie. est enim bonor: qui victori p victoria publice exhibetur. ⁊ ita sicut alijs deabus a victoria cõiungebantur propinqui vel maritus vel frater vl filius. sicat iuno iuppiter ⁊ mars maritus ⁊ mars frater eius. ⁊ etiam neptunus ⁊ pluto fratres eius. ⁊ vulcanus filius eius. eodem modo ⁊ cuz victoria debuerat coli triumphus.

La· XVIII.

q Qd q ⁊ felicitas ꝛc. In ꝟ capitulo ostẽdit beatus augustinus q̄ ad quecũq; bona impetrãda superfuit multitudinem deorũ colere. ⁊ facit in hoc cap'lo duo. ꝓbat eñ primo

Mat·ij·

renon posse: ad quam vocat verus medicus dicens· Discite a me q: mitis sum ⁊ hũilis corde: ⁊ inuenietis requez animabus vestris· La·XVII

a Qñ fortz dicunt q̄ a deã victoriã iuppr̄ mittat: atq; illa tanq̄ regi deorũ obtemperãs: ad quos iusserit veniat: et in eorum parte considat: hoc vere dicitur non de illo Jove quem eor regem pro sua opinione confingunt: sed de illo vero rege seculorum: q̄ mittat non victoriã que nulla substantia est: sed angelũ suũ: ⁊ faciat vincere quẽ voluerit: cuius cõsiliũ occultuz esse põt: iniquũ esse non põt

b Nam si victoria dea est b cur non de⁹ est ⁊ triumphus: et victorie iungit̄: vel maritus vel frater: vel filius? Talia quippe isti de dijs opinati sũt qualia si poete fingerẽt: atq; a nobis exagitarent̄: respon derent isti· ridẽda esse figmẽta poetarũ: non veris attribuenda numinibus: ⁊ tamẽ se ipsi non ridebant cum talia deliramenta nõ apud poetas legebãt: sed in templis colebant. Jouem igit̄ de omnibus rogarent: ei vni tantummõ supplicarent· Non eñ se misisset victoria si dea esset sub illo rege: ⁊ posset et auderet resistere: ⁊ suã potꝰ facere volũtatẽ· La·XVIII·

a Qd q ⁊ felicitas dea est? Edem accepit: aram meruit: sacra ei cõgrua pſoluta sunt Jpa ergo sola coleretur? vbi eñ ipsa esset: quid boni non esset? Sed quid sibi vult q ⁊ fortuna dea putat ⁊ colitur? An aliud est felicitas ⁊ aliud fortuna? Quia fortuna põt esse ⁊ mala: felicitas autez si mala fuerit: felicitas nõ erit Certe oẽs ꝺos vtriuſq; sexꝰ si ⁊ sexus habent: non nisi bonos existimare debem⁹. Hoc plato dicit: hoc alij philosophi: hoc excellẽtes reipublice populorumq; rectores· Quomodo ergo dea fortuna aliqñ bona ẽ: aliqñ mala An forte quando mala est: dea non est. sed in malignuz demonem repente cõuertit̄ Quot sunt ergo dee iste? pfecto quotquot sunt homes fortunati: hoc est bone fortune: nam cum sint ⁊ alij plurimi simul: hoc est vno tempore male fortune: nunquid si ipsa esset simul ⁊ bona eẽt ⁊ mala: his aliud: illi aliud? An illa que dea est semp bona ẽ Ipsa ẽ ergo felicitas: cur ad hibentur diuersa nomina? Sed ⁊ hoc ferendum est· solet eñ ⁊ vna res diuersis nominibus appellari· Quid diuerse edes: quid diuerse are diuersa sacra? Est causa inquiunt: quia felicitas illa est quam boni habent precedẽtibus meritis· fortuna vero que dicitur bona sine vllo examine meritoz fortuito accidit homibus ⁊ bonis ⁊ malis: vnde etiã fortuna nominat Quõ ergo bona est: que sine vllo iudicio venit ⁊ ad bonos ⁊ ad malos b vt quid autem colitur que ita ceca est: passim in quoliber incurrẽs vt suos cultores plerũq; pretereat: ⁊ suis ꝓbrijs reprobꝰ bereat? Aut si aliqd pficiũt cultores eiꝰ vt ab illa videant: ⁊ amenk: iã merita sequitur nõ fortuito venit: Ubi est ḡ definitio illa fortune? Ubi ẽ q̄ a fortuitis etiã nomẽ accepit? Nihil eñ ꝓdest eã colere: si fortuna ẽ· Si autẽ suos cultores discernit vt pſit: fortuna nõ est· An ⁊ ipam q̄ voluerit iuppiter mittit? Colak ḡ ipe solꝰ· noneñ ꝓt ei iubẽti ⁊ eam quo voluerit mittẽti fortuna resistere· Aut certe ipam malicolãt: q̄ nolũt bñe

b Ut quid eũt colitur ꝛc· Hic notandum est q̄ simulacrum fortune erat mulier sedens in medio rote quasi eam verteret continuc. et habebat vnaz faciem splendidaz ⁊ aliam obscuraz ad designandum q̄ illi sunt splendidi quos fortuna foucat. ⁊ illi obscuri quos ipsa persequitur. Erat autem ceca ĩ vtraq; facie ad designandum q̄ ipsa merita hominum ⁊ demerita non discernit sed ita fouet malos sicut bonos. ⁊ etiam q̄ ipsa excecat eos quo fouet· Unde cbilõ vnus de septem sapientibus sic̃ habetur in libro de moribus philosophorum· interrogatus quid esset fortuna· respondit Ignarꝰ medicus· multos enim excecat.

per hoc q̄ rōmani duas deas fecerunt scilicet felicitatem ⁊ virtutem que deberent sufficere. Facit autem mentionē de multis dīs q̄rum officia ponit ⁊ superius capitulo octauo ⁊ capitulo .xj. exposuit

b Quid doctrine vl̄ cē. mercurius fingitur deus eloquentie dictus quasi medius currens. q̄ sermo medius currit inter loquentem ⁊ audientem Fingitur enim deus mercatorum ⁊ furum ⁊ nuncius deorum. Et minerua dicitur dea artium.

c Inuocare lucinam. De ista dixi supra capitulo .xj. ⁊ est dea parturientium. que in fātez primo producit in lucez fm ysidorum li. viij. ethymologiarum. lucina est ipsa lūa. q̄ lucz d Vl̄ apollo vl̄ esculapius. De istis duobus dixi supra libro .iij. ca. xvij.

e Nec dea rubigo Ista fuit dea de numero deaꝝ que obesse poterant nō prodesse sic de febre ⁊ pallore ac pauore li. .ij. capitulo .xlij. dixi. ⁊ ideo colebat ad hoc soluz vt nō lederet. cuius festum celebrabatur in aprili fm ouidium libro .iij. de fastis.

felicitatē: cur nō intellectū ē dona dei eē nō deos? Si aūt putare sunt dee: saltē alia tāta deoꝝ turba nō q̄rerēt. Cōsideratis em̄ officijs deoꝝ de arūq̄ oim̄. que sicut voluerūt p̄ sua opinatōe finxerūt: inueniāt si p̄sit aliq̄d qđ ab aliquo deo p̄stari possit hoī habenti virtutē: hūti felicitatē.

b Quid doctrine vel a mercurio vel a minerua petēduz eēt: cū virtus oīa secum haberet: Ars q̄pe ipa bū recte q̄ viuendi virt⁹ a veteribus definita est. Tū ab eo q̄ greci arete dr virt⁹: nomē artis latinos traduxisse putauerūt Sz si virt⁹ nō nisi ad ingeniosum posset venire qđ opus erat deo cautio patre: q̄ cautos. i. acutos faceret: cū hoc posset p̄ferre felicitas? Ingeniosū q̄pe nasci felicitatis ē Tū etiā si nō potuit a nōdū nato coli dea felicitas vt ḃ ei p̄ciliata donaret: p̄ferret hoc pentib⁹ ci⁹ cultoꝝib⁹ suis: vt eis ingeniosi filij nascerēt? qđ opus erat parturientib⁹ c inuocare lucinā: cū si adesz felicitas nō solū bū parerēt: ꝑ etiā bonos? Quid ncce erat opi dee cōmēdare nascētes deo vagitano vagiētes: dee cunine iacētes: dee rumine sugētes: deo statilio stātes: dee adeōe adeūtes abeone abeūtes: dee mēti vt bonam hr̄ent mētē: deo volūno ⁊ de volūne vt bona vellēt dijs p̄iugalib⁹: vt bū p̄iugarent: dijs agrestib⁹ vt fruct⁹ vb̄imos capēt: ⁊ maxīe ipi diue fructese marti ⁊ bellōe vt bū belligerarēt: dee victorie vt vicerēt: deo honori vt honorarēt: dee pecūie vt pecūiosi eēnt: deo esculano ⁊ filio ei⁹ argētio vt hr̄ent ereā argētea amoꝝ pecuniā? Nā iō patrez argentini esculanū posuerūt: q̄ prius erea pecunia in vsu eē cepit: p⁹ argētea: Aliroꝝ

aūt q̄ argentin⁹ non genuit aurinū: q̄ ⁊ aurea sb̄secuta ē Quē deū isti si haberēt sic saturno iouē: ita ⁊ p̄ri argētio ⁊ auo esculāo: aurinū p̄poērēt. Quid g̃ erat ncce ppt̄ ḃ bona vel animi vl̄ coꝝpis vel externa tātā deoꝝ turbā colere: ⁊ inuocare q̄s neq̄ oēs cōmemorauit: nec ipi potuerūt oībus hūanis bonis minutatim singlatiq̄ digestis ⁊ deos miutos ⁊ singlos p̄uidere: cū posset magno facili q̄ cōpēdio vna dea felicitas cūcta p̄ferre nec solū ad bōa capiēda q̄sq̄ ali⁹: ꝑ neq̄ ad ō pellēda mala q̄rerēt? Cur ei eēt inuocāda ppt̄ fessos diua fessonia: ppt̄ hostes depellē dos diua pellōia: ppt̄ egros medic⁹ vl̄ apollo vl̄ esculapius: vl̄ ambo sil̄ q̄ñ esset grā de piculū? Nec de⁹ spinēsis: vt spias ex agris eradicaret nec dea rubigo vt nō acce- e deret rogareť: vna felicitate p̄sit ⁊ tuētevt vl̄ nulla mala exoriēt vl̄ facillime pellerēt Postrēo q̄ñ de duab⁹ illi⁹ de ab⁹ vtute ⁊ felicitate tractamus: si felicitas vtutis est p̄miū: nō dea ꝑ donū dei ē. Si aūt dea ē cur nō dicat ⁊ vtutē ipa p̄ferre: q̄ñq̄ dē etiā vtutē p̄seq̄ felicitas magna est.

a Tlid g̃ ē. La. XXII a

q q̄ p ingēti bificio varro iactat p̄stare se ciuib⁹ suis? Quia nō soluz cōmemorat deos q̄s coli opteat a romānis: verūetiā dicit qđ ad quēq̄ ptineat? Quō nihil p̄dest inq̄t hoi alicuius medici nomē formāq̄ nosse ⁊ qđ sit medic⁹ ignorare: ita dicit nihil p̄dest scire deū eē esculapiū si nescias eū valitudi opitulari atq̄ ita ingres cur ei debeas supplicare. ḃ et affirmat alia similitudie dicens nō mō bū viuere: sed viuere oīno neminē posse si ignorat q̄ñā sit faber: q̄s pictor quis

La. XXII

q Tlid er/go est q̄ pro ige/nti rē. In hoc capitulo ponit au/gustinus dictuz varronis ostendentis q⁹ necessarium sit scire. nō solum nomina. sed etiam officia deorum.

b Ne faciam⁹ vt mimi solent. Mimi. id est histriones sepe vt homines ad risū prouocent multa dicunt que nature rei contraria omnino sunt. et sepe talia in vna oratione connectunt que vt in primo patet aspectu omnino sunt absurda. sic est fm varronez si quis petat a libero. id est bacchо dоvini aquā ⁊ a lymphis. id ē nymphis vinū q̄ sunt dee aquarū.

a Ed vndenūc agit si libri ꝛc. Ca. XXIII. In hoc ca. reprobat augꝰ. cultū dee felicitatis q̄ntū ad duo. scz q̄ntū ad tēpus q̄ romani inceperūt cā colere. ⁊ q̄ntū ad locū in quo eā coluerunt. Quantū ad tps q̄dē. q: diu post alios deos fuit sibi rēplū dedicatū. nam lucullus sibi ꝓmus edem ꝓstituit. Sciendū aūt q: duo fuerūt luculli frēs bri pōt ex oroſio lib. vj. ⁊ eutropio lib. vj. q̄ simul ꝓpatrem fuerūt ⁊ magni duces. quoꝝ vnus scz lucius lucinus lucullꝰ ꝓpus ꝓsul fuit. scz b anno ab vrbe cōdita septuagesimo sexto. q̄ pugnauit ꝓra mithridatē. ⁊ gessit bellū mithridaticū. quem tullius in dialogo ad hortensiuz a de multis valde cōmendat. Alter ẜo scz marcus lucinus lucullus gessit bellū macedonicū ⁊ fuit consul ſm oroſiū anno ab vrbe ꝓdita septuagesimo septuagesimo / no. Sed lucius lucinꝰ lucullus cū maiori gl̄ia triumphauit Quis ẜo istoꝝ edem felicitati ꝓstituerit nō dicit brūs aug⁹. nec oroſiꝰ. nec eutropius. sed q̄ cūq; istoꝝ fuerit pater q̄ diu fuit post vrbem ꝓditā. vicz plusq̄ sexcēntis septuaginta annis. ⁊ fuerūt ambo tpe belli ciuilis inter syllam ⁊ marium. b Nec ꝓpter aliquid ꝛc. Istud sub interrogatione continuat cum p̄cedenti. cū vno versu. cuius in libris cōmuniter ſtāt duo versus ⁊ male. c Ut quid ergo romulus ꝛc. Dicit titus liuius de vrbis origine libro ꝓmo. q: romulus instituit sacra herculi more greco. sed dijs alijs more albano. Sciendū q: ianus fuit q̄dam rex qui regnauit in partibus illis vbi est roma. a quo mons ianiculi dictus est. qui etiam saturnum in italiam ꝓfugum secum regnare permisit. cuius festum celebrabant romani primo die ianuarij. a quo ⁊ mensis ille ianuarius dictus est. Picus vero ſm eutropium libro. j. fuit filius saturni. De quo infra libro. xviij. ca. xv. Faunus autē fuit filius pici. ⁊ pater latini regis. cuius filiam desponsauit eneas. Et regnauerunt picus ⁊ faunus in locis illis in quibus regnauit postea latinus rex filiꝰ fauni. ⁊ fuerunt bi dij montium ⁊ agrestes. ſm ouidium libro. ij. de fastis. Festū fauni ſm ouidiuz libro secūdo de fastis celebrabak in februario. Tyberinū vero qui fuit rex nonus post ascanium. ⁊ submersus in fluuio qui tunc albula vocabatur. postea vero ab ipso tyberis nomē accepit deum fecit forsan credēs eū inter deos trāſlatum. ⁊ esse numē illius fluminis cuius vsus rome valde fuit necessarius.

d Ut quid titꝰ tacius. Iste titus vt potuit supra libro tercio cap. xij. regnauit cuz romulo. ⁊ prius fuit dux sabinorum. qui multos deos addidit. et inter cetteros cloacinam. id est deam cloacaꝝ.

e Ut quid numa ꝛc. Iste numa fuit posterior romulo succedens ei imediate in regno.

f Hostilius certe rex. Iste hostilius successit immediate nume. ⁊ dictus est tullus hostilius. qui cum bellum haberet contra fidenates. sicut narrat titus liuius libro ꝓmo. de vrbis origine. ⁊ confidens de duce albanoꝝ cum in auxilium sui vocasset cū gente sua dux ipse cum gente sua instanti prelio se subtraxit. ꝓcussus igitur tullus hostilius timore. pauore ⁊ pallore templa deuouit. vt pauor ⁊ pallor a suo exercitu recederent. ⁊ hostes inuaderent. g Sed ⁊ postea iam in deoꝝ numeꝝ felicitate ꝛc. Nic sciendū q: felicitas recepta est in numero deoꝝ tempore luculli. vt dictū est qui fuit tempore primi belli ciuilis scz inter syllam ⁊ marium. sed secuta sunt posta bella plus q̄z ciuilia. videlicet inter iulium cesarem ⁊ pompeiū. ⁊ inter augustum ⁊ antbonium ꝛc.

a Ed vñ nūc agit si libri ⁊ sacra eoꝝ vera sunt ⁊ felicitas dea ē cur nō ipsa vna q̄ coleret cō stituta est: q̄ posset vniuersa ꝓferre ⁊ cōpendio facere felicē? Quis em̄ optat aliq̄d ꝓpter aliō q̄z vt felix fiat. Cur deniq; tā sero huic tante dee post tot romāos ꝓncipes lucullus edem ꝓstituit Cur ipe romulꝰ felicē cupiens ꝓdere ciuitatē: nō huic rēplū potissimū struxit? b Nec ꝓpter aliq̄d dijs ceteris supplicauit q̄ nihil deesſz si hec adesſz? Nā ⁊ ipe nec ꝓpus rex: nec vt pu-

tant postea deꝰ fieret: si hanc deā ꝓpitiā nō hꝫet? c Ut q̄d q̄z romulus ꝓstituit romāis deos. ianū. iouē. martē. picum. faunū. tyberinū. herculē. et si q̄s alios? d Ut q̄d titus tacius addidit saturnuz. opem. solē. lunā. vulcanū. lucē. ⁊ q̄ſcq; alios: inter q̄s etiaz deā cloacinā felicitate neglecta e Ut q̄d numa tot deos ⁊ tot deas sine ista? An eā forte in tāta turba videre nō potuit f Hostilius certe rex deos et ipse nouos pauorē atq; pallorē: ꝓpitiādos nō introduceret si deā istā nosset aut coleret pūte q̄pe felicitate ois pauor ⁊ pallor nō ꝓpitiatus abscederet: ꝝ pulsus aufugeret. Deinde q̄d est ꝝ q̄ iā romanū imperiū longe lateq; crescebat: ⁊ adhuc nemo felicitatē colebat An ideo grādius imperiū: q̄z felicius fuit Nā quō ibi esset pa felicitas: vbi pa nō erat pietas? Pietas em̄ pa est: verax veri dei cultus: nō cultus fallox tot deoꝝ quot demonioꝝ? g Sed ⁊ postea iam in deoꝝ nūerū felicitate suscepta: magꝝ bellorꝝ ciuiliū infelicitas subsecuta est. An forte iuste est indignata felicitas q̄ ⁊ tā sero

ꝑ Quis em̃ fe/
rat ⁊c. Sciendū
q̄ poete dixerūt
sine consensu de
oꝛ iouem nō ful
minare. sed tamē
per se omnia bñ/
ficia ꝓstare. vnō
q̄dam erant dij q̄
rū ꝓsensum iup/
piter requirebat
⁊ isti erant dij p/
ceres. q̄ a varro/
ne selecti dicebā/
tur. quos aug⁹.
vocat deos con/
sentientes.

t Juppiter cede
ret ⁊c. Hoc dicit
q̄ iuppit̄ habuit
tēplū in vertice
collis capitolini
q̄d tēplū capito/
liū dictū ē. Dicit
aūt iouē voluisse
cedere felicitati.
quia felicitas su/
per oīa a quocū/
q̄ amak ⁊ optak.

k Dō ei fecerūt
tres dij ⁊c. Nic
sciendum q̄ sicut
narrat titus liui⁹
de oꝛigine vrbis
lib. j. tarquinius
superbus vltimus
rex romanoꝝ vo
lens ꝓstruere tē/
plū iouī in supre
ma ꝑte mont̄ tar
peij. q̄ postea ca/
pitolinus dictus
est. a capite būa/
no ibi inuēto. cū
templi faceret fū
damenta ⁊ inten
deret locum iouī
exclusis dijs lij⁹
totaliter deputa/
re. in quo tm̄ erāt
phana multoꝝ
deoꝝ alioꝝ. vo/
luit templa illoꝝ
deoꝝ ꝓphanare.
Sed deus termi/
nus restitit. vt di
cit titus. nec vo/
luit suū templū
prophanari. De
marte vo ⁊ iuuen
tare que est dea iu
uenturis nō facit
ⁱ

⁊nō ad honoꝛē ꝫ ad ꝓtume/
liam potius fuit ata est: vt cū
ea coleret papus: ⁊ cloacina
⁊ pauoꝛ. ⁊ palloꝛ. ⁊ febris. et
cetera nō numina colendoꝝ/
rū: ꝫ crimina colentium. Ad
extremū si cū turba idignis/
sima tanta dea colenda visa
est: cur nō vel illustrius cete/
ris colebak.

h ⁹ Quis enim fe/
rat q̄ neq̄ inf deos ꝓsentes
q̄s dicūt in ꝓsiliū iouis adhi/
beri: nec inter deos q̄s selec/
tos vocant felicitas ꝓstitu/
ta est: vt templū aliq̄d ei fie/
ret quod ⁊ loci sublimitate ⁊
operis dignitate ꝑmineret
Cur em̃ non aliquid melius
q̄ ipsi iouī. Nam neq̄ etiā io
ui regnū nisi felicitas dedit:
si tū cū regnaret felix fuit: et
potioꝛ ē felicitas regno. Ne/
mo em̃ dubitat facile inueni
ri hoiem q̄ timeat se fieri re/
gem: nullus aūt inuenit qui
se nolit esse felicē. Ipsi ergo
dij si p auguria vel quolibet
modo eos posse ꝓsuli putāt:
de hac re ꝓsulerent: vtq̄ vel/
lent felicitati loco cedere: si
forte alioꝝ edibus vel alta/
ribus iam fuisset locus occu
patus: vbi edes maioꝛ atq̄
sublimioꝛ: felicitati ꝓstruerēt
i etiam ipse[l] iuppiter cederet
vt ipm̄ verticem collis capi/
tolini felicitas potius obti/
neret. Non em̃ quispiā resi/
steret felicitati nisi quod fie/
ri nō potest: q̄ esse vellet in/
felix. Nullo mō oīno si con
k sulerēt faceret iuppiter[k] q̄ō
ei fecerūt tres dij. mars. ter
minus: ⁊ iuuentas: q̄ maioꝛi
⁊ regi suo nullo modo cede/
re loco voluerūt. Nam sicut
habent eoꝝ littere: cum rex
tarquinius capitoliū fabrica
re vellet: cūq̄ locū q̄ ei digni
oꝛ aptioꝛq̄ videbatur a dijs
alijs cerneret p̄occupatum:
non audens aliquid contra
deoꝝ facere arbitriū: ⁊ cre/
dens eos tanto numini: suo
q̄ principi voluntate cessu/
ros: quia multi erāt illic vbi
capitolium ꝓstitutū est: p au/
guriū quesiuit: vtrū ꝓcede/
re locū vellent iouī: atq̄ ipsi
inde cedere: oīa voluerunt
ꝑter illos quos cōmemora/
ui. martem. terminū. iuuen/
tatē. atq̄ ideo capitoliū ita
ꝓstructū est vt etiaꝫ isti tres
intus essent tam obscuris si/
gnis: vt hoc vix hoies doctis/
simi scirent. Nullo modo igi
tur felicitatē iuppiter ipse cō
temneret: sicut a termino:
marte. iuuentate. cōtempt⁹
est. Sed ipsi etiam q̄ nō cesse
rant iouī: ꝓfecto cederent
felicitati que illis regem fe/
cerat iouem. Aut si nō cede/
rent: nō id cōtemptu eius fa
cerent: sed q̄ in domo felici/
tatis vel obscuri esse mallēt:
q̄s sine illa in locis ꝓprijs emi
nere. Ita dea felicitate in lo
co amplissimo ⁊ celsissimo cō
stitura discerent ciues vnde
omnis boni voti petendum
essꝫ auxilium. Ac sic ipsa sua
dente natura alioꝝ deoꝝm
superflua multitudine dere
licta: coleret vna felicitas:
vni supplicaretur: vnius tē/
plū frequentaret a ciuibus:
q̄ felices esse vellent: quoꝝ/
essꝫ nemo qui nollet: atq̄ ita
ipsa a seipsa peteret: que ab
oīnibus petebak. Quis em̃
aliquid ab aliquo deo nisi fe/
liciratem velit accipere: vel
quod ad felicitatē existimat
pertinere? ꝓinde si felici/
tas habet in potestate cum
quo hoie sit: habet autem si
dea est: que tandeꝫ stulticia
est: ab aliquo eam deo pete/
re: quam possis a seipsa im/
petrare? Hanc ergo sup de/
os ceteros honozare etiam
loci dignitate debuerūt. Si
cut em̃ apud ipsos legitur:
romani veteres[l] nescio quē l

mentionē. Ouidi/
us etiaꝫ lib. ij. de
fastis. vbi agit ō
festo termini q̄
celebrabak in fe/
bruario dicit idē.
l Nescio quez
sumanū. Iste su/
manus fuit plu/
to dē⁹ inferni fra
ter iouis maximi
dictus sumanus
q̄si sumus inter
manes. id est de/
os inferoꝛ. Hu/
ius festū fm ouī/
dium lib. vj. ō fa
stis celebrabak in
iunio. cui tēplu
fuit ꝓstructū co
tpe quo romani
bellū gesserūt cō
tra pyrrhū regez
epiroꝛ. Un di
cit ouidi⁹. Red/
dita quisquis is
est sumano tēpla
ferunt. Tunc cū
romanis pyrrhe
timendus eras.
Duic aūt verbo
ouidij. quisquis
is est. videt bea/
tus aug⁹. concoꝛ
dare dicens. Ne
scio quē sumanū
⁊c. tm̄ in hoc vi/
dent discordare.
quia ouidius di/
cit templū sūma/
no ꝓstructū tēpe
pyrrhi regis qui
fuit diu post re/
ges eractos. tar/
q̄nius vero rex q̄
fuit ꝑus ꝓstruit
templū iouī. de q̄
dicit hic aug⁹. q̄
postq̄ iouī con
structū est tēplu
sublime potuit fe
re memoria sum/
mani. Sz potest
esse q̄ sicut dicit
aug⁹. post tēplu
illud solenne io/
uis minus cura/
uerūt de sūmano
sic q̄ fere ꝑijt
mēoria eius tem/
pore vero pyrrhi
regis romani vo/

lentes q̄ mēoria eius non periret sed renouaretur ꝯstruxerūt sibi tē plum nouū.

La.XXIIII

a Jber autem eoꝝ rē. In hoc capl'o ostendit beatus augustinus quō cultores multoꝝ deoꝝ assignant rationes noīm quibꝫ noīant deos suos. Dicunt enīz q̄ noīant eos ab effectibus eorum rb̄ dupliciter. q: qñq̄ noīant deuz aliquem a re quā efficit. flectentes aliquantulū nomen dei a nomīe ipsius rei. sicut a bello bellonā nominant deā belloꝝ. quādoq̄ ꝓ vtrunq̄ eodem nomine equiuocē. sęp ꝓ re ipsa quā deus dat rt facit rt ꝓ ipso deo vel dea sicut pecunia quandoq̄ accipitur ꝓ ipsa moneta. quandoq̄ pro dea que monetā dat.

La.XXV.

a Jem iā buma/ na rē.

In hoc capl'o errationē noīm q/ bus dīj noīantur arguit beatus augustinus contra multitudinē deo/ rum ꝓbans duo vicz eoꝝ impotētiam rt etiaz multitudinem esse superfluam.

b Neq̄ ipsum iouē rē. Hoc docuit augustinus ꝓpter ludos scenicos q̄ celebrabantur in honorē deorum. rt tamen ibi rectrabant crimina deoꝝ rt p̄cipue iouis sūmi. Et hoc patet ex tragedia ꝑma senece. in qua deus iuno ꝓiurat iouis de multis pelicibus iouis rt carū filiꝫ conquerit. tragedie vero in scenicis ludis recitabant. De crīminibus enīz iouis dicit isidor⁹ vij. ethimologiarum sic. Nunc ꝑ uato titulo. id est singulari sibi iouem optimū dixerunt. dum fuisset incestus in suis. impudicus in extraneis. quem modo thaurꝫ fingunt ꝓpter europe raptum. fuit em̄ in naui cuius insigne erat thaurus. mō danaes per imbrem aureum apperisse concubitum. vbi intelligitur pudicicia mīeris auro fuisse corrupta. modo in similitudinē aquile ꝓpter quod puerum ad stupꝝ rapuerit. modo serpentem. quia reptauerit. rt cygnū quia cantauerit. rideo iste non sunt figure. sed plane de veritate scelera. Dec isidorus. Quantū ad europam ō qua loquit isidorus. sciendum q̄ ipse isidorus libū. dicit q̄ europa fuit filia agenoris regis libye. id est africe qua iuppiter ab africa raptam cretaz

summanū cui nocturna fulmina tribuebant coluerunt magis q̄ iouem: ad quem diurna fulmina pertinebant. Sed postq̄ ioui templū insigne ac sublime constructum est: ꝓpter edis dignitatem sic ad eum multitudo confluxit: vt vix inueniak qui summani nomen quod audire non potest: se saltem legisse meminerit. Si autem felicitas dea nō est quoniā (quod verum est) munus est dei: ille deus querak qui eam dare possit: rt deoꝝ falsoꝝ multitudo noxia relinquak: quaz stultorū hominū multitudo vana sectak: dona dei deos sibi faciens: rt ipsuz cuius ea dona sunt obstinatione supbe volūtatis offendens. Sic eñ carere nō potest infelicitate qui tanq̄ deam felicitatem colit: rt deum datorē felicitatis relinquit: sicut carere nō potest fame qui panez pictum lingit rt ab homine q̄ verum habet non perit.

Capl'm.XXIIII.

a Jber autem eorum rationes considerare. Vsq̄ adeo: ne inquiunt maiores nostros insipientes fuisse credendum est: vt hec nescirēt munera diuina esse nō deos? Sed quoniam sciebant nemini hꝫ nisi aliquo deo largiente concedi: quorum deoꝝ noīa nō inueniebant: earum reruz noibus appellabāt deos: quas ab eis sentiebant dari: aliqua vocabula inde flectentes: sicut a bello bellonam nūcupauerunt non bellum: sicut a cuius cuninā non cunam: sicut a segetibus segetiam nō segetem: sicut a pomis pomonam nō pomū: sicut a bobus bobonā nō bouem: aut certe nulla vocabuli declinatione sicut res ipse nomiantur: vt pecunia dicta est dea que dat pecuniam: non omnino pecunia dea ipsa putata est. Jta virtus que dat virtutez honoz qui dat honorem: cōcordia que concordiā: victoria que victoriam dat. Jta inquiūt cum felicitas dea dicitur: nō illa que datur: sed numen illud attendik a quo felicitas dak. Jsta nobis reddita ratione: multo facilius eis quoꝝ coꝝ nō numis obduruit: persuadebimus fortasse q̄ volumus. La.XXV

a Jenim iam humana infirmitas sensit non nisi ab aliq̄ deo dari posse felicitatem: rt hoc senserunt homines qui tam multos colebant deos: in q̄bus rt ipsum eoꝝ regem iouem quia nomen eius a quo daretur felicitas ignorabāt rideo ipsius rei noīe quam credebant ab illo dari cū appellare voluerunt. Satis ergo indicant nec ab ipso ioue dari posse felicitatē quā iam colebāt. sed vtiq̄ ab illo quē noīe ipsius colendū esse censebant. Confirmo ꝓsus a q̄ dam deo quem nesciebant: rt eos credidisse dari felicitatem. Jpse ergo querak: ipse colatur: rt sufficit. Repudietur strepitus inumerabiliuz demonioꝝ. Illi non sufficiat hic deus cui non sufficit munus eius. Illi inquam rt nō sufficiat ad colendum deus datoꝝ felicitatis: cui nō sufficit ad accipiendū ipsa felicitas. Cui aūt sufficit: non eñ habet homo quid amplius optare debeat fuiat vni deo datoꝝ felicitatis. Non ē ipse quem noīant iouem. Nam si eum datorem felicitatis agnoscerent: non vtiq̄ aliuz vel aliam a quo daretur felicitas: noīe ipsius felicitatis inquirerēt. b Neq̄ ipm iouē b

aduerit. ⁊ tertiã partem orbis ad eius nomine appellauit. De hoc fabula fingitur. q̃ iuppiter conuersus in bouem pulcerrimum apparuit europe iuxta mare vbi solebat spaciari. cuius pulcritudinem admirata ⁊ tangens dorsum eius. cum cum placidum inuenisset ascendit dorsum eius. qui statim ingressus mare transportauit eam in cretam.

Opinionem tamen aliam de raptu europe põit augustinus infra libro. xviij. ca. xij

De danae vero de qua loquitur isidorus que scz fuit vxor acrisij. dixi supra libro ij. capi. vij. Puer vero quem fingitur rapuisse fuit ganymedes filius trois regis troianorum. de quo fingitur q̃ iuppiter fecit cum sibi pincernam in celo qui ⁊ aquarius dicit. sm ouidiũ libro. iij. de fastis de cuius raptu loquitur etiam ouidius libro. x. methamorphoseos

Item fingitur de ioue q̃ ipse cõcubuit cũ leda vxore tyndari in forma cygni. ⁊ genuit ex ea duos gemminos scz castorem ⁊ pollucem.

Item cum alcmena vxore amphitryonis. ⁊ genuit ex ea herculem nobilissimum virum.

cum tantis iniurijs colendũ putarent. Iste alienarũ dicitur adulterator vxorũ. Iste pueri pulcri ipudicus amator ⁊ raptor. Ca. XXVI.

a Ed fingebat hec homerus ait tullius: ⁊ hũana ad deos trãsferrebat: diuinã mallem ad nos. Merito displicuit viro graui diuinorũ criminũ poeta confictor. Cur ergo ludi scenici vbi hec dictitãt: cantitantur: actitantur: deorum honoribus exhibẽtur: inter res diuinas a doctissimis cõscribunt: Hic exclamat cicero nõ contra figmenta poetarum: sed contra instituta maiorum. An non exclamarent ⁊ illi: quid nos fecimus Ipsi dij ista suis honoribus exhibẽda flagitauerũt: atrociter imperarũt: cladem nisi fierent pnunciarunt: quia neglectum est aliquid: seuerissime vindicarunt: quia id quod neglectum fuerat factũ est: placatos se esse monstrarũt. Inter eorum cõmemoratur virtutes et miranda facta quod dicam. b Tito latino rustico romano patri familias dictum est in somnis vt in senatu nũciaret vt ludi romani instaurarentur quod primo eorum die in q̃dam scelerato q̃ populo spectante ad supplicium ducti iussus est: numinibus videlicet ex ludis hilaritatem querentibus triste displicuisset imperium. Cum vero ille qui in somno cõmonitus erat postera die iussa facere non ausus esset: secunda nocte hoc idem rursus seuerius imperatum est. Amisit filium: quia non fecit. Tercia nocte dictum est homini: q̃ maior ei pena si nõ faceret imineret. Cum etiam sic non auderet in morbum incidit acrem et horribilem. Tum vero examicorum sententia ad magistratus rem detulit: atq; in lectica allatus est in senatum Expositoq; somnio: recepta continuo valitudine: pedibus suis sanus abscessit. Tãto stupefactus miraculo senatus: quadruplicata pecunia ludos censuit instaurari. Quis non videat qui sanum sapit subditos homines malignis demonibus: a quorum dñatione non liberat nisi gratia dei per iesum christum dñm nostrum vi compulsos esse exhibere talibus dijs: que recto consilio poterant turpia iudicari? In illis certe ludis poetica numinũ crimina frequentantur: qui dam die debebãt celebrari. quidam paterfamilias filium suum mane in eodem loco in quo debebant celebrari. scilicet in circo. verberibus cesum durit ad supplicium anteqũ ludi inciperent credens q̃ in hoc non arrogarentur religioni. Sztãdem postmodum iuppiter cuidam viro latino apparuit in somnis dicens sibi ludos illos eo die celebratos displicuisse. propterfactum patrisfamilias. qui seruum suum sic eo die ⁊ loco tractauit. et nisi culpa illa purgaretur instaurato ne nouo ludorũ ciuitas cr̃ graue sentiret in cõmodum. Propter igitur illi viro latino vt hec consulibus nũciaret. qui punit est propter negligẽtiam ⁊ cõcemptũ sicut hic recitat augustinus. ⁊ pz littera. De ludis circensibus quales sunt dictum ẽ supra libro. j. ca. xxxij. Et notandum q̃ quãuis ludi de quibus hoc mirabile narratur fuerunt circenses sm ritum liuium ⁊ valerium. Ludi vero in quibus turpia recitabant fuerunt scenici ⁊ nõ circenses. tamen augustinus pro eodem habet quantum ad ppositum pertinet vtrosq; ludos. quia vtriq; a dijs expetiti sunt. ⁊ in ludis scenicis recitabant turpia. in ludis vero circensibus exercebantur quedam que videbantur insania. ⁊ generaliter omnes ludi eorum reprehensibiles erant. Unde dicit Isidorus libro viij. ethimologiarum loquens de ludis gentilium. Hec quidez spectacula demonũ ipsis instituta sunt.

b Tito latino rustico ⁊c. Quod narrat hic augustinus dicit titus liuius de origine vrbis libo secundo cõtigisse decimonono anno post reges exactos. Hoc etiam narrat valerius libro. j. ca. v. Quod hic narrat augustinus ⁊ titus. videlicet q̃ cum ludi circenses q̃

Capitulum. XXVI.

a Ed fingebat hec homerus ⁊c. In hoc capitulo ponit augustinus responsionem tullij ad crimina que ioui obijciuntur ⁊ reprobat eam. Dicit em̃ tullius hec fuisse ficta ab homero. contra quem dicit augustinus q̃ in ludis scenicis qui inter res diuinas ponunt ⁊ a dijs expetũt huiusmodi crimina recitant cantãt ⁊ actitantur. i. per histriones effigiantur. gestibus ⁊ motibus corporũ. Varro autẽ posuit ludos scenicos. vt habetur infra capo. xxxj. inter res diuinas.

pinde nihil debet esse christiano cū circenses insanias cuz impudicicias theatri. z cū amphitheatri crudelitate. atqz cū atrocitate arene.

Ca. XXVII.

a Latum r est in litteris ꝛc.

In hoc capitulo reprobat beatus augustinus doctores romanoꝝ qui nituñ ipsaz veritatem de dijs ab eorum cultoribus celare z falsitatibus quibusdam seducere. q̄les erant scevola pontifex z varro qui de dijs multa scripserūt falsa in excusationē deoꝝ quos tamē excusare nō possunt. quādiu ludi auctoritate maioꝝ dijs celebrabantur. in quibus eorum crimia decantabantur. De scevola de quo b fit mentio dicit valerius libro. viij. capᵒ. viij. cū bene ac diu iura ciuium z ceremonias deorum ordinasse.

b Superflua non nocent. Solent dicere iurisperiti q̄ abūdās cautela nō nocet quia de supabundanti potest ḳs accipere illud qđ est sibi necessariū z residuum si videatur relinquere.

c Hec inquit non esse deos ꝛc. Hic rangit augᵘ ca que scevola docuit esse in dictis ludi cogētibus numinibus: iussu senatus instaurabañ. In illis ludis coꝛruptoꝛem pudicitie iouem: turpissimi histriones cantabant: agebant: placabant: si illud fingebatur: ille irasceretur. Si autē suis criminibus etiam fictis delectabatur: quando coleretur: nisi diabolo seruiretur? Ita ne iste romanum conderet: dilataret: conseruaret imperium: quouis romano cui displicebant talia abiectioꝛ? Iste daret felicitatem: qui tam infeliciter colebantur: et nisi ita coleretur: infelicius irascebatur.

Capitulum XXVII.

a Latum est in litr teris doctissimū pontificem sceuolam disputasse z tria genera tradita deoꝝ: vnum a poetis: alterum a philosophis. tercium a principibus ciuitatis. Primū genus nugatoꝝ dicit esse: q̄ multa de dijs fingantur indigna. Secunduz nō congruere ciuitatibus q̄ habeat aliqua superuacua: aliqua etiam que obsint populis nosse: de superuacuis nō magna causa est. Solet enim z a viris peritis dici:

b superflua nō nocent. Que sunt autem illa que prolata c in mꝛitudine nocent? Hec inquit non esse deos herculem esculapium: castoꝛem: pollucem. Proditur enim a doctis q̄ homines fuerint: z humana conditione defecerint. Quid aliud q̄ q eoꝝ qui sint dij non habebant ciuitates vera simulacra q̄ verus deus nec sexum habeat nec etatem: nec definita coꝛporis membra? Hec pontifex nosse populos non vult: nam falsa esse nō putat. Expedire igitur existimat falli in religiōe ciuitates. Quod dicere etiaz in libris rerum diuinarum ipse varro nō dubitat. Preclara religio: quo confugiat liberandus infirmus: z cum veritatē qua liberetur inquirat: credatur ei expedire q̄ fallitur. Poeticum sane deoꝝ genus: cur scevola respuat eisdem litteris nō tacetur: quia sic videlicet deos deformant vt nec bonis hominibus cōparent. d cum aliuz faciūt furari: aliū adulterari. Sic item inquit aliquid aliter turpiter atz inepte dicere aut facere: e tres inter se deas certasse de premio pulcritudinis: victas duas a venere troiam euertisse: f iouem ipsum conuerti in bouem aut cygnum vt cū aliqua concūbat: g deam homini nubere: b saturnum filios deuorare. Nihil deniq̄ nosse confingi miraculoꝝ atq̄ vitioꝝ quod non ibi reperiatur: atq̄ a deoꝝ natura longe absit. O scevola pontifex maxime: ludos tolle si potes: pcipe populis ne tales honoꝛes dijs imortalibus deferāt: vbi crimina deoꝝ libeat mirari: et que fieri possunt placeat imitari. Si autem tibi responderit populus: vos nobis importastis ista pontifices: deos ipsos roga quibus instigantibus ipsa iussistis: ne talia sibi iubeāt exhiberi. Que si mala sunt: z ꝓpterea nullo modo de deoꝝ maiestate credēda: maioꝛ est deoꝝ iniuria de quibus impune fingunt. Sed non re audiunt: demones sunt: prava docent: turpibus gaudent: nō solum nō deputāt iniuriā si de illis ista fingant: sed eam ꝓsus iniuriā ferre nō possunt: si q eoꝝ solēnia nō agant. Jam vero si aduersus eos iouem interpelles: maxie ob eā causam

d Cum alium faciant furari. s. mercurium quez fingunt deum furum. alium adulterari. sicut iouē z martem. vt superius in hoc libro dictum fuit.

e Tres inter se deas ꝛc. De isto certamine deaꝝ dixi supra libro primo capᵒ. iij. z libro. iij. capᵒ xxv.

f Jouem ipsuz conuerti in bouē ꝛc. De istis que tangūt iouem dixi supra ca. xxv.

g Deam homini nubere. De b dixi supra libro iij. ca. iij.

b Saturnum filios deuorare ꝛc. Hanc fabulaz narrat ouidius libro. vj. de fastis Jsidoꝛus vero libro. viij. ethymologiarum dicit q̄ saturnus a temꝓoꝛis longitudi

ne dicitur. eo q̄ surgerēt annis. Unde greci dicūt ip̄m esse tempus. quod filios suos deuorat. hoc est anus quos p̄ducit in se reuoluit. vel quia semina vnde oriuntur iterum redeunt. De hoc augustinus infra libro vj. capitulo. vij.

a Illo igitur modo tales qui talibus placant ⁊c. In hoc capitulo concludit beatus augustinus ex p̄us oñsis q̄ dij mḷti nō potuerūt augere imperium. ⁊ hoc etiam confirmat quia si potuissēt potius auxissent imperium grecorū. quia greci ludis scenicis deos melius coluerū t sicut supra libro ij. ca. xij. ostendit beatus augustinus.

b Quāuis deū aurinū non colerent ⁊c. De deo esculano. id est deo cris. ⁊ deo argentino ⁊ aurino dixit augustinus sup̄ libro isto capitulo. xxj.

Ca. XXVII.

a Am illō n qualeest ⁊c. In h̄ capitulo reprobat beatus augustin⁹ auguria vl auspicia romanor. ⁊ p̄cipue auspicium illud de b quo superius libro isto ca. xxij. dictum est. Vocatur autem auspicium diuinatio que solet fieri in p̄incipio alicuius operis seu anteq̄ inchoetur opus de euentu futuro. ⁊ solebat iudiciū de euentu futuro sumi er inspectione auium ⁊ ideo dicitur auspicium quasi auis spicium. id est inspectio auium. Augurium vero dicebatur omnis diuinatio sumpta er garritu autū. Auspiciū vero dicebatur solus quod fiebat in p̄ncipio. vt dictum est. ⁊ ideo auspiciū q̄q̄ ponit p̄ p̄ncipio vel inchoatione alicuius rei. Et fē augs hic duo. q̄ p̄mo reprobat ⁊ laud auspicium q̄ ad sui totalitem. Scdo ibi. ⁊ aū q̄ xp̄s venissz ⁊c reprobat ip̄m q̄n tū ad omnes sui ptes. Reprobat autē ip̄m p̄mo indistincte fm sui totalitatē dupl'r Tū q̄ si auspicium illud verum essz tūc habuerūt iouē p̄ hoste ⁊ aduersario. q̄ inter p̄ati sunt q̄ ideo mare terminus ⁊ iuuentas. id est dea iuuenū non cesserunt iouī. q̄ per hoc signat q̄ romani nō cederent hostib⁹ suis Tum q̄ si auspiciū fuit vez tunc xp̄ianī nō expulerūt deos. nec etiā arcuerūt terminos imperū. ⁊ p̄ sequens nō habent materiā detrahendi rebus christianis.

b Aliq̄ens romanus exercitus fusus ē ⁊c. Dē dictū est supā lib. iij. ca. xxvij.

c Et gens martia superantib⁹ ⁊c. Hēc romans dicebatur martia. q̄ bellicosa fuit. mars nāt ē deus belli. ⁊ q̄ romulū p̄dixit vbis romane dicrūt ex marte gentium. Quō ḡo cōtra fuit a gallis. dictū fuit supā lib. ij. ca. xxij.

d Deficientib⁹

Ca. XXVIII.

a Illo igitur modo n dij tales qui talibus placant vel potius accusant honoribus: vt maius sit crimen q̄ eis falsis obiectant: q̄s si de illis vera dicerent: romanū imperiū augere ⁊ cōseruare potuissent. hoc enī si possent: grecis potius donum tam grande cōferrent qui eos in huiuscemodi rebus diuinis: hoc est ludis scenicis honorabilius digniusq̄ coluerunt: quādo ⁊ morsib⁹ poetarū his q̄bus deos dilacerari videbant: se nō subtraxerunt: dando eis licentiam male tractādi homines quos liberet: ⁊ ipsos scenicos non turpes iudicauerunt: sed dignos etiam p̄clar̄ hominibus habuerūt. Sicut aūt potuerūt auream pecuniam habere romani: b q̄uis deum aurinū non colerent: sic ⁊ argenteam habere potuerunt ⁊ eream: sinec argentinū nec eius patrem colerent esculanū sic omnia que retexere piget. Sic ergo ⁊ regnum inuito quidem deo vero nullo modo habere possent: dijs vero istis falsis ⁊ mḷtis ignoratis siue cōtemptis: atq̄ vno illo cognito ⁊ fide sincera ac moribus culto: ⁊ melius hic regnum haberent: quācūcūq̄ habe-

rent: et post hoc acciperent sempiternum: siue hic habe rent siue non haberent.

Amil- Ca. XXIX. a n lud quale est quod pauloante cōmemorauī: pulcerrimū auspicium fuisse dixerūt: martē ⁊ terminū ⁊ iuuentatē: nec ioui regi deorū loco credere voluisse Sic enī inquiūt significatuz est martiā gentē. id est romanā nemini locū quē teneret daturā: romanos quoq̄ terminos ꝓpter deuz terminū neminē cōmutaturū: iuuentutē etiā romanā ꝓpter deā iuuentatē nemini esse cessuram. Videant ergo quō habeant istū regem deor̄ suor̄ ⁊ daror̄ regni sui: vt ei auspicia ista p̄ aduersario ponerent: cui nō cedere pulchrū esset: quāq̄ hec si vera sunt: nō habent oñino quid timeant. Non enī confessuri sunt q̄ dij cesserunt christo: q̄ ioui cedere noluerūt. Saluis quippe imperij finibus: christo cedere potuerūt: ⁊ de sedibus locor̄: ⁊ maxīe de cordede credentium. Sed anteq̄ christus veniret in carne: an teq̄ ista deniq̄ describerent q̄ de libris eorum proferimus: sed tamen postea q̄ factum est sub rege tarquinio illud auspiciū: b aliquoriens b romanus exercitus fusus ē: hoc est versus in fugam: falsumq̄ ostendit auspicium q̄ iuuentas illa non cesserit ioui. ⁊ gens martia superanti c bus aūt irrūpentibus gallis in ipsa vrbe contrita est: termini imp̄ij deficientib⁹ mul d tis ab hānibale ciuitatib⁹ in angustiū fuerāt coartati. Ita

multis ꝛc. De hoc dictū fuit supra li. iij. ca. xix

e Aliud est eē nō cessisse ꝛc. Hic excludit quandaz responsionē. Possent eē dicere q̄ termini nō cessēt q̄licet ad tp̄us termini romani imperij artati fuerint deficientibz aliquibz ciuitatib⁹ a romanis, tñ romani postmodum illas recupauerūt. hāc rōnē excludit b. aug⁹. dicit aliud est nō cessisse aliud vñ cessārit reddīsse. f Hadriani volūtate. ꝛc. iste fuit eius f hadrian⁹ q̄ imediate successit tra tano in ipio. traianus vo sic narrat eutrop⁹ lib. viij. vsq; ad idē fines ꝛ mare rubꝝ accessit. atq; ibi tres puincias fecit. armeniā. assyriā. ꝛ mesopotamiā. Idē fecit de dacia ꝛ alijs multis terris. hadrianus vo successor eius glie ꝛ felicitati traiani in uidēs armeniaz. assyriā. ꝛ mesopotamiā reuocauit in pristinū statum ac finē imperij esse voluit eufraten fluuium. Idez de dacia facere cogitauerat. sed amici eius cum deterruerunt ne multi ciues romani barbaris traderentur.

euacuata est pulchritudo auspicioꝝ: remansit ꝑtra iouez ꝓtumacia: nō deoꝝ sez demonioꝝ. e Aliud est eē nō cessisse: aliud vñ cesares redisse. Quāq; etiā postea in orientalib⁹ partib⁹ f hadriani volūtate mutati sunt termini imperij romani. Ille nāq; tres puincias nobiles: armeniā: mesopotamiā: assyriam persarū ꝓcessit imperio: vt deus ille termin⁹ q̄ romanos terminos fm istos tuebat: et p illud pulcherrimū auspiciuz loco non cessaret ioui: plus hadrianū regem hominum eq̄ regem deoꝝ timuisse videg atur. k Receptis quoq; alio tempore prouincijs memoratis nostra pene memoria

g Receptis quoq; alio tpe ꝛc. prouincia vna. s. assyria videt fuisse recepta. i. recugata tpe martij antonij veri imperatoris. de quo dicit eutropius li. viij. q̄ seleuciam assyrie vbē nobilissimā cū quadringentis milibus hoim cepit parthicū triūphū egit. Alia vero puincia scz mesopotamia videtur recepta tpe galieni imperatoris. nam eius tempore sicut narrat eutropius li. ix. cum ipe imperator rempublicam desereret in oriente edonachū. per se victi sunt defensa syria recepta mesopotamia. Et sic per odenochū in oriente romanum imperiū defensum est. Tertia vero prouincia. s. armenia videt recepta tpe dioclciani. nā eius tēpore sicut narrat eutropius li. ix. galerius maximus cū narseo hostiū rege ꝛ saporis auo in armēia maiore pugnauit successu ingenti. nam pulso. i. fugato narseo castra eius diripuit. vxores. sorores. liberos cepit. et infinitā persarū nobilitatem ꝛ ipm in vltimi regni solitudines egit. b Quando iulian⁹ ꝛc. Iste fuit Julianus apostata q̄ fuit propinquus temporibz augustini. ꝛ similiter iouinianus qui iuliāo immediate successit. nam iulianus incepit regnare fm orosiū. anno ab vrbe condita millesimo centesimo sedecimo. Jouinianus vero millesimo centesimo decimo septimo. Arcadius vero ꝛ honorius quorum temporibus fuit augustinus inceperunt regnare anno ab vrbe cōdita millesimo centesimo quadragesimonono. Et ideo dicē

retrorsus termin⁹ cessit: qñ b iulianus deoꝝ illorum ora- h culis dedit⁹: imoderato ausu naues iussit incendi: quibus alimonia portabat: qua exercit⁹ destitut⁹ mox etiā ipso hostili vulnere extinct⁹ in tantā est redactus inopiaz: vt inde nullus euaderet: vn diq; hostib⁹ incursantib⁹: milite imperatoris morte turbato: nisi placito pacis illic imperij fines ꝓstituerēt vbi hodieq; persistūt non quidem i tanto detrimento quantum concesserat hadrianus: sed media tantum compositione defixi. Iano igit augurio deus termin⁹ nō cessit iouiq; cessit hadriani volūtati cessit etiā iuliāi temeritati k ꝛ

augꝰ. hic q̄ artatio terminoꝝ imperū pene sus memoria facta fuit. quā arrationē iouinian⁹ necessitate ductus fecit. sed iulianus illi⁹ necessitatis causa fuit. De quo iuliano sciendū q̄ julian⁹ fuit pessim⁹ idolatra. dēmones. magos. ariolos freq̄nter cōsulēs. Unde ꝛ cū instaret bellū qđ infeliciter gessit ꝛtra ꝑsas. sicut narrat socrates i trigtita historia apud charrā ciuitatē in templo vbi occulte sacrificauerat anteq; in expeditōz illi⁹ belli iret. inuenta fuit mulier capillis suspensa extēsis brachijs ꝛ vtero aperto in cuius recoꝝ victoriā sibi deberi asperit. In palatio vero suo apd antiochiā inuente sunt ciste multe plene capitib⁹ mortuoꝝ. Sicut etiā narrat in vita patruz. ipe demonē misit i occidentē ad scisciā dū euentū belli. q̄ precib⁹ cuius dā heremite decē diebz ꝓtinue in oꝛōne ꝑsistentis impedit⁹ est ne ꝓcederet. tñ sicut narrat socrates rñsum demonis habuit hmōi. Nunc oēs aggredimur de victoriose trophea referentes. circa flumē citen. horum ego dux ero. belligerator mars. Et fuerunt ista verba demonis in ꝑsona sua ꝑ pria ꝛ aliorꝝ demonū. Uñ iulianus certus fact⁹ q̄ oia sibi ꝑspere in illa expeditōe succederēt. sicut dicit hic aug⁹ immoderato ausu naues quib⁹ victualia exercitui suo portabāt succēdit q̄si certꝰ q̄ i terris hmōi satis abūdaret. Hoc etiā narrat aug⁹ infra li. v. ca. xxj. Et festus dicrator idē narrat. Fuerūt aūt naues i flumīe euphrate. q̄bz julian⁹ suū traduxerat exercitū vt subito citatē ctesiphontē caperet. Sz sic narrat oroſi⁹ li. vij. post q̄ a ctesiphonte castra mouit. dolo cuiusdā q̄ ad ipum ꝛ a persis fugit i ōserū ꝓduct⁹. vbi cū vi sitis ꝛ ardoꝝ solis ꝛ siluā fugit i ōserū ꝓduct⁹. vbi cū vi sitis ꝛ ardoꝝ solis atq; insup labore arenaꝝ ꝓfect⁹ piret exercit⁹ ꝛ ipe ipse ro: p vasta ꝛ serta icauti⁹ euagat a q̄dā eēte hostiū. sibi obuio cōto ꝑcussus iterijt. eutrop⁹ vo q̄ i illo bello dic se fuisse pñtē. narrat li. x. dū icōsulti⁹ bellis se iserit hostili manu inf fect⁹ ē. vj. kal. iulij. In vita sci basilij legit q̄ q̄dā miles noie mercuri⁹ mortu⁹ ꝛ sepult⁹ a b. ꝙgine missus ē ad cū inf ficiēdū qō ꝛ fec. l Nō q̄dē tāto detrimēto ꝛc. b dic q̄ hadrian⁹ tres puincias spōte dimisit. q̄z vna fuit mesopotamia. iste vo solū gtē vnā mesopotamie ꝛ ꝑtē ꝑfatū ꝓcessit ꝑ cōpositōz inf ipm ꝛ regē ꝑsaz. k Et iouinīs incitati ꝛc. De iouinīāo q̄ ꝛ rp̄iā⁹ erat narrat oroſi⁹ li. vij. q̄ i isto discrimie i q̄ fuit exercit⁹ romā⁹ a iuliāo i ōfr̄ locz ōre licet ipo mortuo creat⁹ est imperator. q̄ ꝛ locoꝝ inq̄tate

Julianus apostata

captus ⁊ hostib⁹ circūsept⁹. cū nullā videret evadēdi facultatē. fed⁹ cū sapore rege psar. ⁊ si pax vt putāt dignū satis tñ necessariū pepigit. vt eñ ipm cū exercitu tā ab hostiū q̄ etiā locoꝝ piculo sapor rex psarū liberaret. nisi bic oppidū ⁊ gtem suptons mesopotamie iouinianus persis concessit.

Laꝰ. XXX.

a Jcero augur. ⁊c. Inſ hoc ca. b. aug⁹. arguit ꝺ modū colēdi deos p dicta ciceronis. Et facit hꝫ ca. duo q: primo ondit q simpliciter loquēdo auctoritas ciceronis Roma. 1. sit invalida ad aliq̄d certitudinaliter pbādū i hac materia. Scōo ibi. Disputat apō eū ⁊c. recitat dicta ipius q̄ sunt ad ꝓpositū. q: sufficientis auctoritatis est apud cos ꝓtra quos arguit. Insufficientiam vero auctoritatis dictoꝝ tullij ciceronis ostēdit dupliciter. primo q: facta sua repugnāt dictis Tulli⁹ de natura deorum. 2. q: cum ipe fuerit b ctiā vsus auguriis. tñ irridet auguria. Unde. j. li. de diuinatōe inducit duos. s. carneadē ⁊ panetiū velut irrisorie q̄rentes vñ iuppit cornicē a leua ⁊ coruū a dextera canere iussisset. Hoc q̄rebāt. q: coru⁹ est aptissimus ad auguria ⁊ ꝓtendit felix augurū. cornix vo infelix. si vteraq; canat a dextris. si a sinistris ē ecōuerso fm opinionē augurū. Scōo arguit insufficientiā auctoritatis tullij. q: ipe tanq̄ academic⁹ negat oēm certitudinē cognitōis. Dicunt aūt academici phi quidā q̄ nihil certū ee dicebāt sic dicti ab academia villa platonis. vel ab academia schola platōis vbi icepit phi losophia ista. Isti vero fuerūt academici noui. inter quos ⁊ academicos veteres qualis sit distinctio. ptz infra li. xix. ca. ij. Contra academicos vero istos scripsit aug⁹. tres libros. b Disputat apud eū ⁊c. cō suetudo ciceronis est in libris suis inducere alios loq̄ntes. i ꝫ imitat⁹ platonē q̄ idē facē. In scōo igit li. de natura deoꝝ inducit q̄ntū lucilū balbū disputātem ⁊ loquentē. cui⁹ verba licet videant dicta in psona q̄nti lucilij. tñ in rei veritate sunt ipius tullij. Et sciendū q̄ b. aug⁹. in isto ca. ponit duas auctoritates tullij. quarū prima incipit ibi. videris ne igit ⁊c. finis ei⁹ exclusiue. Ecce interim ⁊c. Et habent li. ij. de natura deoꝝ

iouiniani necessitati. Tiderūt hec intelligētiores gūio resq; romani: ꝙ ꝓtra ꝓsuetudinē ciuitatis q̄ demōic] ritibus fuerat obligata: pax valebāt: q: ⁊ ipi etiam si illa vana eē sentiebāt: nature tñ rerū sub vnius veri dei regimine atq; imperio cōstitute: religiosum cultū q̄ deo debeꝫ exhibendū putabant seruiētes: vt ait apostolus: creature poti⁹ q̄ creatori: q̄ ē benedictus in secula. Huius veri dei erat auxiliū necessarium a quo mitterentꝫ sancti viri ⁊ veraciter pij: qui ꝙ vera religione mozerentꝫ vt falsa a viuētib⁹ tollerentꝫ. Laꝰ. XXX.

a Jcero augur irri- a
c det auguria: ⁊ reꝓhēdit hoies coꝛui ⁊ coꝛnicule vocibus vite consilia moderantes. Sed iste academic⁹ q̄ oia esse ꝓtendit incerta: indign⁹ est q̄ habeat vllā in his reb⁹ auctoꝛitatē.

b Disputat apud eū q̄nt⁹ lucilius balb⁹ in scōo de deoꝛū natura libꝛo: et cum ipse suꝑstitiones ex natura rex velut physicas ⁊ philosophicas inserat: indignaꝫ tamen institutioni simulacroꝝ: ⁊ opinionib⁹ fabulosis ita loquēs Videtis ne igit vt a phisicis rebus bene atq; vtiliter inuētis ratio sit tracta ad cōmenticios ⁊ fictos deos? Que res genuit falsos opiniones erroꝛesq; turbulentos: et superstitiones pene aniles. c Et foꝛme enim nobis deoꝝ c et etates et vestitus oꝛ natusq; noti sunt: genera ꝓterea: coniugia: cognationes: omniaq; traducta: ad similitudinem imbecillitatis humane: nam et perturbatis animis inducuntur. d Accepimus enim deoꝝ d cupiditates: egritudines: iracundias. e Nec vero e vt fabule ferunt dij bellis ꝓlijsq; caruerunt. Nec solum vt apud homerum duos exercit⁹ ꝓtrarios alij dij ex alia parte defenderent: sed etiaꝫ

natura libꝛo: et cum ipse suꝑstitiones ex natura rex velut physicas ⁊ philosophicas inserat: indignaꝫ tamen institutioni simulacroꝝ: ⁊ opinionib⁹ fabulosis ita loquēs Videtis ne igit vt a phisicis rebus bene atq; vtiliter inuētis ratio sit tracta ad cōmenticios ⁊ fictos deos? Que res genuit falsos opiniones erroꝛesq; turbulentos: et superstitiones pene aniles. c Et foꝛme enim nobis deoꝝ c et etates et vestitus oꝛ natusq; noti sunt: genera ꝓterea: coniugia: cognationes: omniaq; traducta: ad similitudinem imbecillitatis humane: nam et perturbatis animis inducuntur. d Accepimus enim deoꝝ d cupiditates: egritudines: iracundias. e Nec vero e vt fabule ferunt dij bellis ꝓlijsq; caruerunt. Nec solum vt apud homerum duos exercit⁹ ꝓtrarios alij dij ex alia parte defenderent: sed etiaꝫ

Homer⁹ Jliade

naturali oꝛtū habentes. quas augusti. supra libꝛo isto ca. ix. ꝛij. rij. reꝓbauit. Suꝑstitio autez vocat omnis cultus suꝑfluus &/ cunctā mō suꝑfluus. siue ex suꝑfluitate coꝛuꝫ que colluntur. siue coꝛū que in cultum assumunt. siue eo modo assumēdi. Hoc cū istud intelligitur nomie superstitionis. vndecūq; nomē oꝛiginē habuerit ꝺ quo diuersimode sentiunt scriptoꝛes. vt infra iam dicetur. Et opponit superstitio religioni. siē vicium qd̄ consistit in superabundantia opponit ꝫ turi. sicut ꝓdigalitas liberalitati

nobis ignota. Et ideo qui simulacra ad illoꝝ imitationem faciunt. ⁊ genealogias deoꝝ affirmant. male errant. d Accepimus enim ⁊c. Ea que hic tangit tullius accepit ex cōmuni opinioē vulgi ⁊ scriptura poetaꝝ que de dijs non sunt credenda.

e Nec vero vt fabule ferunt ⁊c. Reꝓbat tullius fabulas poetarum qui fingunt deos belligerasse. sicut Homerus fingit de bello troiano. q̄ dij troianorum zelabant ꝓ troianis contra grecos. et dij grecorum ꝓ grecis contra troianos. et defendit quilibet partem suam. Unde ex parte grecoꝝ finguntur fuisse Juno et Neptunus. ex parte Troianoꝝ Uenus cum alijs dijs amicis suis. sicut ꝓz ꝙ virgilium. i. eneidos in multis locis. et de hoc etiam tactuz fuit supra libꝛo primo capitulo tertio. De bello etiam deoꝝ contra se inuicez ꝓ ꝓ partibus quas fouebāt facit virgilius mentionem libꝛo secundo eneidos. Et Ouidius loquens de Hectoꝛe troiano duodecimo metamoꝛphoseos dicit sic. Hector adest. secumq; deos in ꝓelia ducit. Et eodem mō finxerūt poete. q̄ dij bellabant ꝓtra gigantes qui tiranes dicti sūt. Jsti em vt fingit volentes deos de celo pellere accumulabant

mentes sup mōtes. vt in celū ascenderēt. sz eos iupit fulmine interfecit. Hāc fabulā ponit ouidi⁹ li. vj. de fast⁹ circa ꝓncipiū. Et Isidor⁹ eā tāgit li. ix. etymologiar ca. ij. in fine. t solinus vbi loquit de macedonia. dicit q⁹ rumore ē q⁹ in pblegra vbi postmodū ꝓstructū est caſtrū vl oppidū sic appellatuz fuit ꝓdicta pugneo q⁹ ibi inueniūtur ossa būana enormis magnitudinis. q credunt fuisse gigantuz t sacra imania cū ꝺbus credūt homines q⁹ gigātes celū oppugnasset

f Ecce interim que tē. Ista sūt ꝟba augu⁹. q ꝓdicat verba tullij.

g Non em̄ pbi solū tē. hic ponit aug⁹. alia auctoritatē tullij. t sūt verba tullij vsq; ad illud exclusiue. q̄s nō intelligat. In ꝺbus docet tullius vñ venit nomē superstitionis. t q primo dicebant superstitiosi. lactantiꝰ ꝟo libro. vj. institutionuz dicit q⁹ religio est veri cultus. superstitio falsi. Lucretius vero dicit sic. superstitiosi vocātur qui non filios supstites optant. omnes em̄ optamus. sed aut qui superstites memoriā defunctorum colunt. aut qui parentibus suis superstites colebant imagines eorum domi tanq̄ deos penates. nam qui nouos sibi ritus assumebant vt in deorum vices mortuos honorarent. quos et hominibus in celum receptos putabant hos supstitiosos vocabāt. hos ꝟo q publicos t ānīq̄s mos colebāt religiosos nōiabāt. Vñ ꝟgili⁹ Una supstitio veterūq; ingrata deorum. Hec lucretius. A. Gellius vero libro xiij. dicit sic. Religiosum est quod propter sanctitatē aliquam remotum ac sepositum est a nobis verbum a relinquendo dictum. b Quis non intelligat tē Ista sunt verba augustini in quibꝰ ostendit q⁹ tullius timore ductus nititur laudare religionē maioz. i. antiquoz t potentiorum romanorum. vt eam a superstitione distingueret. cum tamen non posset. Nam et ꝟbis tullij haberi potest q⁹ maiores erant supstitiosi et non religiosi. Volebat autem separare religionē maiorum a superstitione. t ideo ostendit qui sōm maiores dicantur superstitiosi. Et si tales solum essent superstitiosi qui pro filiis vt sunt superstites sic immolant vt dicunt excusari possent a superstitione maiores. Sed quia vt patet in prima auctoritate tullij ipse vocat superstitiones simulacrorum institutiones

cū titāis aut cū gigātib⁹ suis ꝓpria bella gesserūt. Hec et dicunt t credunt stultissime t plena sūt vanitatis sūmeq; leuitatis f Ecce interim q cōfitent q defectūt deos gētiū. Deinde cū hec ad supstitiōz ptinere dicat: ad religionez ꝟo quā ipse scōz stoicos videt docere g Nō em̄ pbi solū inqt verūetiā maiores nri supstitionē a religiōe sepauerunt. Mā q totos dies pcabant t īmolabāt vt sibi sui libri supstites essent: supstitiosi sunt appellati b Quis nō itelligat eū conari dū ꝓsuetudinē ciuitatis timet religionē laudare maiorū: cāq; a supstitōe velle se iungere: ꝑ quō id posit nō inuenire? Si em̄ a maiorib⁹ illi sūt appellati supstitiosi: q totos dies pcabant t īmolabāt: nunq̄d t illi q instituerūt qō iste reprehēdit de orū simulacra diuersa etate t veste distincta deoꝝ genera: ꝓiugia: cognatiōes? Hec vtiq; cū tanq̄ supstitiosa culpant: implicat ista culpa maiores taliū simulacroꝝ istitutores atq; cultores i plicat t seipm q quātolibet eloquio se in libertatem nitatur euoluere necesse habebat ista venerari: nec quod in hac disputatione disertus insonat mutire audiret in populi cōtione. Agamus itaq; christiani domino deo nostro gratias k nō celo t terre sicut iste disputat. sed ci qui fecit celū t terram: qui has superstitiones l quas iste balbus velut balbutiens vir reprehendit per altissimam christi humilitatem: p apostolorum predicationem: p fidem martyrū p veritatem morientiū: et cuz veritate viuentiū: nō solū in cordibus religionis: vez etiam in edibus supstitiosis libera suorum seruitute subūterit. Ca. XXXI.

q a Uid ipe varro quē dolem⁹ i reb⁹ diuis ludos scenicos: q̄uis non iudicio ꝓprio posuisse cum ad deos colendos multis locis velut religiosus hortetur? Nonne ita confiterur: non se illa iudicio suo sequi

i Implicat et seipsum. vult augustinus dicere q⁹ tullius implicat seipsum iuq; stitionis culpa. quia licet videat loqui libere. id ē plenam veritatē contentam exprimere cōtra simulacra deorum. et hoc libros scribēdo. tamen in publico coram populi multitudine nō fuisset ausus talia mutire. nec etiam simulacra non venerari.

k Non celo et terre tē. Hoc ī dicit augustinus quia tullius vt supra i hoc capitulo dixit augustin⁹. cultum deoruz reducit ad q̄sdam rationes physicas. qui autem sic faciunt ponūt iouem celum. t iunonem aerem. t plutonem terram. vel iouem totius mundi animum. cui⁹ quasi vna ps interra alia in celo sit. vt supra dictum est in hoc libro ca. ix. t ca. x. Et ideo illi adorant celū t terram.

l Quas iste balbus tē. hoc dicit augustinus alludēdo illi q̄d dixit in principio huius capi. scz q⁹ tullius inducit balbū disputantem in li. de natura deorum. est em̄ hoc nomē balbus equiuocum ad proprium nomē cuiusdam quem tullius loquentem inducit. t ad balbutientem. Et innuit augustinus q⁹ ille fuit balbo nomine t etiam re. id est balbutiens in materia de qua loquebatur.

Capitulum. XXXI.

a Uid ipe varro tē. In hoc ca. reprobat. b. augustinus modū colendi plures deos p auctoritatē varronis. q de rebus diuinis multa scripsit. t cui⁹ auctoritas apud romānos magna fuit. Et adducit ꝟbum multa de varrone. ex quibꝰ ꝑz q⁹ male sensit de his que tenet vulgus de dīs. t q̄d ipe varro sentiat

te deo. b Ego ista conijcere ꝛc. Vult dicere q̄ ea q̄ immediate añ dixerat de mente varronis debuerat credi q̄ solū ex ꝓiectura q̄dā ꝛ cōiectēdo mētē varrōis dixisset. nisi ad ꝫ haberet exꝓsse dictū varronis. qđ euidēt indicat mentē ei⁹. c Et iō grecos ꝛc. Thelere sunt purgatōnes quedā de q̄bus infra li. x. c. ix. pl⁹ dicet. mysteria vocant sacra secreta. Ista dicit varro grecos taciturnitate ꝛ pietib⁹ clausisse. Taciturnitate quidē vt nō liceret de eis loq̄ pietib⁹ vt nō pateret nisi certis locis ꝛ ꝓsonis eoꝝ inspectio. Quātū ad taciturnitatē sciendū q̄ triplex videt fuisse cā quare volebāt dēmōes ꝛ sacerdotes deoꝝ occultari theletas ꝛ mysteria. Una causa fuit. q̄ facilit poterāt errores ꝓuinci. si licuisset publice de eis loqui. ⁊ disputasse c Alia fuit q̄ iter illa mysteria ꝓtinebant origines deoꝝ ꝛ vere ꝓditiones coꝝ q̄ colebant. puta qualis fuit iupit et q̄s. ꝛ quō p⁹ iecepit coli. ꝛ sic de alijs dijs Si ꝫ talia fuissent in ꝓlo divulgata ꝓtem ꝓsissent deos. et sic fuisset eis metus deoꝝ ablat⁹. qđ reipublice ꝛ cōi ꝓuictui hoim plurimū nocuisset. Et ꝓpter hoc sicut dicit titus livius de vbis origine li. j. numa pompilius sūme necessariū credebat timorē deoꝝ populo iniciendū. Tertia cā fuit. q̄ purgatōes q̄sdā faciebāt in occulto ꝛ sacrificia q̄dā nefāda oīno que ꝓlis horruisset si ad eius noticiam puenisset. Immolabāt enī in occulto sepissime infātes ꝛ mulieres ꝓgnantes ꝛ multa alia horrēda ad placandū dēmones in occulto fecerunt. sicut ꝓz de Juliano cesare. supra ca. xxix. Et narrat etiā eusebius de impatore maxentio q̄ mulieres nobiles ꝓgnantes ad hoc q̄ sinit ꝛ eas medias diuisit. ꝛ in extis infantium diuinationes quesiuit Et ideo sacerdotes sūme cauebant ne ipsorum misteria ꝛ thelete prodirentur. Propter quod ꝛ simulacrum quoddam erat fere in omni templo vbi colebatur isis ꝛ serapis. quod digito labijs ꝓsso monere videbatur vt silentium fieret. vt scilicet homines eos fuisse tacerent. vt habet infra li. xviij capitulo. v. et sicut dicit beat⁹ augustin⁹ infra li. xviij. ca. ix. capitali crimine apud egyptios reputabat quicunq̄ illum filiaz inabi hominem fuisse dicebat. Et hoc etiā dēmones ipsi modis varijs procurabant. vnde narrat macrobius super somnium scipionis. de numenio pbilosopho q̄ erat occultorum curiosius perscrutator. q̄ cum eleusina sacra. id est sacra oppidi eleusini interpretādo vulgassz. que fuerunt sacra cereris ꝛ proserpine de hoc postmodū i somnis acriter correptus est. nā dre eleusine apparuerunt sibi i somno in habitu meretricio. ꝛ ante apertum lupanar stantes. Ūnde admiraretur. quia hoc non videbatur conuenire numinib⁹. ꝛ causam quereret responderunt sibi dee irate. se ab ipso habitu pudicicie sue vi abstractas ꝛ passim abeuntibus prostitutas. Similiter et apud romanos valde erant clausa mysteria deoꝝ. Nam refert valerius libro primo. capitulo primo. q̄ Tarquinius rex romanorum Marcum duumutrum cultio insitum tanquaz parricidam in mari proijci iussit. eo q̄ librum sue custodie commissum in quo continebantur secreta sacrorum ciuilium perronio sabino transcribendum dedisset. Et dicit Valerius q̄ iustissime hoc factum est quia pari vindicta parentum ac deoꝝ violatio expianda est.

que ciuitatē romanā istituisse cōmemorat: vt si eā ciuitatē nouā ꝓstitueret ex nature poti⁹ formula deos nomiaq̄ deoꝝ se fuisse dedicaturꝰ nō dubitet ꝓfiteri. Sed iā q̄n in vetere ꝓlo esset acceptū ab antiq̄s nominū ꝛ cognominū historiā tenere vt traditā ē debere se dicit. ꝛ ad eū fi nē illa scribere ac pscrutari: vt poti⁹ eos magis colere q̄ despicere vulg⁹ velit. Quib⁹ ꝫ bis hō acutissim⁹ satis indicat nō se apiri oīa q̄ ñ sibi tñ ꝓceptui essent: ꝫ etiā ipi vulgo despicēda viderent nisi b tacerent. b Ego ista cōijcere putari debui: nisi euidēt alio loco ipe diceret ꝫ religiōib⁹ loq̄ns mlta ē vera q̄ nō mō vulgo scire nō sit vtile: ꝫ etiā tāetsi falsa sūt: alit existimare ꝓdin expediat. ꝛ iō grecos theletas ac mysteria taciturnitate pietibusq̄ clausisse. ꝫ certe totū ꝓsiliū ꝓdidit vesut sapientiū: p quos ciuitates ꝛ plūs regerent. Hac tamē fallacia mirū modis maligni demones delectant q̄ ꝛ deceptores ꝛ deceptos parit. qui sidēt: a q̄ꝝ dñatōe nō liberat nisi gra dei p ihm xpm dñm nostrū. Dicit etiā idē auctor acutissim⁹ atq̄ doctissim⁹: q̄ hi soli ei videāt animaduertisse quid esset deus: q̄ credi derūt cum esse animam: motu ac ratione mundum gubernantē: ac per hoc ꝛ sinō dum tenebat quod veritas habet: deus eī verus non anima: sed anime quoq̄ est effector ꝛ conditor: tamen si contra preiudicia consuetudinis liber esse posset: vnum deū colēdū fateret atq̄ suaderet motu ac ratione mundum gubernantē: vt ea cū illo de hac re questio remaneret: q̄ cum diceret eē animam nō potius ꝛ anime creatorem. Dicit etiā antiquos romanos plusq̄ annos centum ꝛ septuaginta deos sine simulacro coluisse. Quod si adhuc inq̄t mansisset: castius dij obseruarētur. Cuius sententie sue testez adhibet inter cetera etiam gentē iudeam: nec dubitat eū locum ita cōcludere: vt dicat: qui p̄ mi simulacra deorum populis posuerunt eos ciuitatib⁹ suis et metum dempsisse et errorem addidisse: prudenter existimans deos facile posse in simulacrorum stoliditate contemni. Quod vero non ait errorem tradiderunt sed addiderūt: iam vtiq̄ fuisse etiam sine simulacris intelligi vult errorem. Quapropter cum solos dicit animaduertisse: quid eēt

ē. 26.

La·XXXII·
a Jcit etiã
d de genera
tionib⁹
deorum ⁊c̃.
In hoc capitulo
ostendit beatus
augustinus quo
modo non soluz
demones sed etiã
populorum
principes subie
ctos suos in cul
tu deorum errare
fecerunt·
b Magis ad
poetas ⁊c̃. Distin
cto inter istos q̃
ad deorum cultũ
pater et bis que
dicit augustinus
supra capitulo·
xxvij·huius libri

deus: q̃ eũ crederent alam mũdũ gubeãrntẽ: castiusq̃ existimat sine simulacrꝭ obꝭuari religionẽ·qs nõ videat q̃tũ ꝓpinq̃erit veritati Si eñ aliq̃d ꝓtra vetustatẽ tãti posset errozis; pfecto ⁊ vnũ deũ a q̃ mũdũ crederet gubnari ⁊ sine sil'acro colẽdũ eẽ cẽseret atq̃ i tã ꝓrio inuẽt⁹: facile fortasse de aĩe mutabilitate cõmonere ẽt: vt naturã port⁹ incõmutabilẽ q̃ ipaz q̃ aiam ꝓdidisset: deũ vez esse sentiret·Hec cũ ita sint: q̃cũ q̃ tales viri i suis lr̃is mltoz deoz ludibria posuer̃t: ꝓfiteri ea pot⁹ occ'ta dei volũtate cõpulsi sũt: q̃ ꝓsuadere conati·Si q̃ igit ide a nob⁹ testimõia ꝓferũt: ad eos redarguẽdos ꝓferũt: q̃ nolũt adũtere de q̃nta ⁊ q̃ maligna demonũ ptãte nos liberet singulare sacrificiũ tã scti sãguinis fusi: ⁊ donũ spũs impriti·

a [a]Jcit La·XXXII
d etiã de gñatõib⁹ de
b ozũb⁹ magis ad poetas q̃ ad phisicos fuisse ꝓp'os icliatos: ⁊ tõ ⁊ sexũ ⁊ gñationes doz maiozes suos·i· veteres credidisse romanos: ⁊ eoz ꝓstituisse ꝓiugia·q̃d vtiq̃ nõ aliã ob cãz factũ videt nisi q: hoim velut prudẽtiũ ⁊ sapiẽtiũ negociũ fuit ꝓpm in religiõib⁹ fallere: ⁊ i eo ipo ñ solũ colere ꝭ imitari etiã demões q̃b⁹ maxia ẽ fallẽdi cupiditas·Sic eñ demões nisi eos q̃s fallẽdo ocepit possidere ñ pũt: sic ⁊ hoies ꝓncipes nõ fame iusti: ꝭ demonũ sil'es ea q̃ vana eẽ nouer̃t religionis noĩe ꝓp'is tãq̃z ꝺa suadebãt: ꝺ mõ eos ciuili societati velut artib⁹ alligãtes: q̃ sil'r ꝺditos possiderẽt·q̃s ãt ifirm⁹ ⁊ idoct⁹ euaderz sil'fallaces ⁊ ꝓncipes citat⁹: ⁊ demones

La·XXXIII
a Eus igi
d tur ille
felicitat⁹
⁊c̃. In hoc capi
tulo augustinus
concludit ex pr̃⁹ a
ostensis q̃ vnus
verus deus est q̃

[a]E⁹igit·L·XXXIII·
d ille felicitat⁹ auctor ⁊
dator: q: sol⁹ t̃ ver⁹ ds
ipe dat reg̃ terrẽa ⁊ bonis et mal'·Neq̃ ꝺ temere ⁊ q̃i fortuitu: q: de⁹ ẽ: nõ fortũa ꝭ ꝓ rex ordine ac tpe occulto nobis notissimo sibi: cui tĩ ordini rpm nõ ꝺbit⁹ fuit ꝭ eũ ipe tãq̃ dñs regit: moderatoq̃ disponit: felicitatẽ ꝺo nõ dat nisi bonis·Hãc eñ pũt habere ⁊ nõ habere seruiẽtes possunt ⁊ nõ habere ⁊ habere regnãtes·Que tĩ plena in ea vita erit vbi iã nemo seruiet vlli·Et ideo regna mũdi buius de⁹ bõis ⁊ malis cõit p̃stat ne boni ea tãq̃ dei mag̃ mũera ꝓcupiscãt·Et iõ reg̃ terrena ⁊ bonis ab illo dant⁹ ⁊ malis: ne eius cultores adhuc i ꝓcctu animi puuli·hec ab eo mũera q̃si magnuz aliq̃d ꝓcupiscãt·⁊ ꝺ ẽ sacr̃m veteris testamẽti·vbi occultum erat nouũ: q̃ illic ꝓmissa ⁊ dona trẽa sũt i telligẽtib⁹ ⁊ tũc spiritalib⁹ q̃ uis nõdũ i maifesta tõe p̃dicãtib⁹: ⁊ q̃ ill'rpalibus reb⁹ significaret et'nitas: ⁊ i q̃b⁹ dei donis eẽt ꝺa felicitas

a [a]Taq̃ L·XXXIIII a
i vt ꝓgiscerẽt etiã illa terrẽa bõa q̃b⁹ sol'inhiãt q̃ meliora cogitare non pũt ⁊ i ipi⁹ vni⁹ dei eẽ posita ptãte: nõ i mltoz falsoz q̃s colẽdos romãi añ credidert ꝓpm suũ i egypto de pauciss̃imis mltiplicauit: ⁊ i de signis mirabilib⁹ libauit Meclucinã mulieres ille iuocaueret q̃ eaz pt⁹ vt mirꝭ modis mltiplicarẽt: ⁊ gẽs illa i credibilit creſceret ab egyptioz pſequntiũ·⁊ i fãtes oẽs necaret volẽtũ maib⁹ ipe libauit ipe seruauit·sine ꝺa rumia suxert sine cunia i cunis fuert: sñ edulica ⁊ potia escã potũq̃z sũpserr̃: sine tot dijs puerilib⁹ educati sr̃: sine dijs ꝓiugalib⁹ ꝓiugati: sñ cultu ꝑapi ꝓiugib⁹ mixti: sine iuocatione neꝑtuni mare transeuntibus diuisũ patuit: ⁊ seq̃ntes eoz

dat regna tẽpoꝛalia quib⁹ vult quandoq̃z iustis q̃q̃z iniustis·et causaz quare dat iniustis assignat

La·XXXIIII·
a Taq̃z vt
i cognosce
rent ⁊c̃.
In hoc capitulo
augustinus ostẽ
dit quomodo ve
rus deus manifestauit se esse dominum omnium temporalium ⁊ ñ aliuz·Et duo facit·q: primo ostẽdit ꝓpositum suum p ea que deus fecit populo iudaico ipsũ fo/uendo. Secũdo ibi·⁊ si non in eũ ⁊c̃·assignat rationem ⁊ causam quare deus populum illum deseruit·ipsuz per orbem dispergẽdo. Facit autẽ augustinus in ꝺ capitulo de multis dijs mentionem quorum nomina ꝭm officia eorum superius capitulo·xj·exposuit. Et patet ex his que hic dicit q̃ sit vniuscuiusq̃z eorum officium.

Exod·1·

Exod·14

inimicos fluctib⁹ in se redeuntib⁹ obruit· Nec
consecrauerunt aliquam deaz mannam quã
do de celo manna sumpserunt: nec quando si
tientibus aquã percussa petra profudit nym-
Exod·17· phas lymphasqz coluerunt· Sine insanis sa-
cris martis ⁊ bellone bella gesserunt: ⁊ sine vi
ctoria quidem non vicerunt: non eam tamen
deam sed dei sui munus habuerunt· Sine se-
getia segetes: sine bobona boues: mella sine
mellona: poma sine pomona· Et prorsus om-
nia pro quibus tante falsorum deorum turbe
romani supplicandum putauerunt: ab vno ve
ro deo multo felicius acceperunt Et si non in
eum peccassent impia curiositate: tanqz magi
cis artibus seducti ad alienos deos: ⁊ ad ido
la defluendo: ⁊ postremo christum occidẽdo:
in eodem regno ⁊ si non spatiosiore tamen fe-
liciore mansissent· Et nunc qz per omnes fere
terras gentesqz dispersi sunt: illius vnius veri
dei prouidentia est: vt qz deorum falsorum vs-
qzquaqz simulacra· are· luci· templa· euertun-
tur: ⁊ sacrificia prohibentur: de codicibus eo-
rum probetur: quemadmodum hoc fuerit tã-
to ante prophetatum: ne forte cum legeretur
in nostris a nobis putaretur esse confictum·
Jam quod sequitur in volumine sequenti vi
dendum est· et hic dandus huius prolixitatis
modus·

Explicitus est liber quartus·

Incipiunt capitula libri quinti·

i Causam romani imperij olmqz regno
rum nec fortuitã esse nec in stellaruz
positione cõsistere·

ij De geminorum simili dissimiliqz vali-
tudine·

iij De augmento quod ex rota figuli ni-
gidius mathematicus assumpsit i q̃-
stione geminorum·

iiij De esau ⁊ iacob geminis multum in-
ter se morum ⁊ actionum qualitate
disparibus:

v Quibus modis conuincantur mathe-
matici vanam scientiam profiteri·

vj De geminis disparis sexus·

vij De electione diei quo vxor ducitur:
quoue in agro aliquid plãtatur aut
seritur·

viij De his qui non astrorum positionem:
sed connexionem causarũ ex dei vo
luntate pendentem fati nomine ap-
pellant·

ix De presentia dei ⁊ libera hominis vo-
luntate contra ciceronis definitio-
nem·

x An voluntatibus hominum aliqua do
minet necessitas·

xj De vniuersali prouidentia dei cui le-
gibus omnia continentur·

xij Quibus moribus antiqui romani me
ruerunt vt deus verus quamuis nõ
eum colerent eorum augeret impe-
rium·

xiij De amore laudis qui cum sit vicium:
ob hoc virtus putatur: quia per ipsũ
vicia maiora cohibent·

xiiij De resecando amore laudis humane:
quoniam iustorum gloria omnis in
deo sit·

xv De mercede temporali quã deus red
didit bonis morib⁹ romanoz·

xvj De mercede sctõz ciuiũ ciuitat⁹ eter-
ne q̃bus vtilia sunt romanoz exem-
pla virtutũ·

xvij Quo fructu romani bella gesserint et
quantum his quos vicere contule-
rint·

xviij Q̃ alienia iactantia debeãt esse chri-
stiani si aliquid fecerint pro dilectio-
ne eterne patrie: cum tanta romani
gesserint pro humana gloria ⁊ ciui-
tate terrena·

xix Quomodo inter se differant cupidi-
tas glorie ⁊ cupiditas dominationis

xx Tam turpiter seruire virtutes huma
ne glorie ẽ corporis voluptati·

xxj Romanum regnum a deo vero esse
dispositum a quo est omnis potestas
⁊ cuius prouidentia reguntur vni-
uersa·

xxij Tempora exitusqz belloz ex dei pen-
dere iudicio·

xxiij De bello in quo rhadagaisus gotho-
rum demonum cultor vno die cũ in-
gentibus copijs suis victus est·

xxiiij Que sit christianorum imperatorum
⁊ q̃ vera felicitas

xxx De prosperitatibus quas constanti-
no imperatori christiano deus con-
tulit·

xxvj De fide et pietate theodosij augusti·

xxvij Contra inuidos inuectio augustini q̃
scripserunt contra editos iam libros

Incipit liber quintus·
Capitulum·I·

a Tonia constat omniu rex Capm. I. rc. Hic incipit liber anus in quo beat⁹ aug⁹ ostendit que fuerit ca r ro quare deus romanor imperiu aurerit r auctu co seruauerit. Et habet liber iste. xxvii. ca.

q

In quorum primo duo facit. q primo ostendit intentione sua in h lib. scdo ibi. Ea ergo magnitudinis. incipit suaz intentione psequ.

b Unde si illa dea rc. hoc dicit q: vt dictum fuit supius libro qrto. romani posuerut felicitatem dca qndam.

c Romanu imperiu rc. de cuius magnitudine certum est q tota europa r africa. r tota fere asia p alia qpe fuerunt ei subiecte. ps autem expssius eius magnitudo ex puincijs ei subiectis de quibus est liber festi dictator⁹ romanor. in q etia pts q nuq habuit dnium simplr totius orbis. de diuturnitate vo cius vsq ad tps augustini dictuz fuit lib. iiij. ca. vj. d Lausa g magnitudis rc. Hic incipit pseq suu intentu in h lib. r incipit tractare de fato vt oñdat q augmentu romani impij no sit fato ascribendu. sed diuine puidentie. r primo ostendit qd significat noie fati. et quo a fortuna distinguit. scdo ibi illi g q positione stellar rc. destruit fatu in ea significatione acceptuz q mathematici de fato loquut.

a Tonia pstat oim rex optaz plenitudine esse felicitatez q no e dea sed donu dei: r ideo nullu deu colendu esse ab hoibus nisi q pot eos facere felices.

b Un si illa dea esset sola colenda merito diceret: ja pseqnter videamus q ca deus qui pot r illa boa dare q hoc pfit etia no boni: ac p hoc etia no felices: romanu imperiu tam magnu tanq diuturnu esse voluerit. Quia em h deoru falsor illa qua colebant multitudo no fecit: r multa ia diximus r vbi visu fuerit oportunu esse dicemus. d Causa g magnitudis iperij romani: nec fortuita est: nec fatalis sm eor sniam siue opinione q ea dicut esse fortuita: q vel nullas cas hnt: vel no ex alia ronabili ordie venientes: r ea fatalia q pter dei r hoim volutate cuiusda ordinis necessitate pringut. Prorsus diuina puidetia regna pstituit humana. Que si ppterea q sq fato tribuit: q ipsam dei voluntate vel ptatem fati noie apellat: sniaz teneat linguaz corrigat. e Cur em no hoc pmu dicat qd postea dicturus est: cuz ab illo q sq quesierit qd dixerit fatu? Ha id hoies qui audiut vsitata loquendi psuetudine no intelligut nisi vim positionis siderum: qualis est qui quis nascit siue pcipit: quod aliqui alienat a dei voluntate: aliqui ex illa etia hec pendere pfirmant. Sed illi q sine dei volutate decernere opinant sidera: qd agamus: vel quid bonor habeamus malorue patiamur ab auribus oim repellendi sunt. Non solum eor q veram religionem tenent: sed q deor qualiucuq licet falsoru: volunt esse cultores. Hec enim opinio quid agit aliud: nisi vt nullus omino colat aut rogetur deus. Contra quos modo nobis disputatio non est instituta: sed ptra eos qui p defensione eoru quos deos putant: christiane religioni aduersant. Illi vo qui positioi stellar q damodo decernentium qualis quisq sit: r qd pueniat boni: q due mali accidat: ex dei voluntate suspendut: si casdez stellas putant habere hanc potestate traditu sibi a suma illius potestate: vt volentes ista decernant: magna celo facut iniuriam: in cuius velut clarissimo senatu: ac splendidissima curia opinant scelera facieda decerni: qualia si aliqua terrena ciuitas decreuisset: genere huano decernete fuerat euertenda. Quale deinde iudiciu de hoim factis deo relinquit: quib⁹ celestis necessitas adhibet: cu dns ille sit r fidex r hominu. Aut si no dicut stellas accepta qde ptate a summo deo arbitrio suo ista decernere: p in talibus necessitatibus ingerendis illius oino iussa complere ita ne de ipso sentiedu est: qd indignissimu visuz est de stellar voluntate sentire. Q si dicut stelle significare potius ista q facere vt quasi locutio qda sit illa positio pdicens futura no agens: no em mediocrit doctor hoim fuit ista sententia: no qde ita

c Cur em no b pmu rc. vult dicere beatus aug⁹ q si qs vult omia fato attribuere. q p fatum intelligit dei voluntate aut ptatem. sicut dicit seneca. vt allegat b. aug⁹ infra ca. viij. ipe debet in pncipio dicere illud qd postea esset dicturus si interrogaret. s. qd intelligit p fatum. r cam assignat qre dz b in pncipio dicere. q b nomen fatu aliter sonat apd coam vsum loqntiu. dicut em mathematici q fatu est vis positiois siderum in natiuitate vel pceptione alicuius. Sciendu est q alio mo accipit b nomen fatu. Ita boet⁹ lib. iiij. de psolatione phie. dicit q mens diuina in sue simplicitatis arce cposita multiplice rez geredis modu statuit. Qui modus cuz in ipsa diuine intelligentie puritate pspicit puidentia noiat. Cu vo ad ea q mouet atq disponit refert. fatu vetera appellat. naz puidentia est illa ipa diuina ro in sumo oim pncipe pstituta q cuncta disponit. fatu vero inherens mobilibus rebus dispositio p qua puidetia suis qq pnecte ordinibus puidentia nanq cuncta piter cgruis diuersa queq infinita cplectit. fatu vo singula dirigit i motu locis formis ac tpibus distributa. vt hec tpalis explicatio in diuine mentis adunata pspectu puidentie sit. Eadez vo adunatio digesta atq explicata rebus factu vo

m

cetur. A. gellius ꝙ lib. v. dicis q̄ chrysippus stoice phie ꝓnceps dixit fatū sic. Fatū est sempiterna q̄dā t indeclinabilis rex series t catbena volues seipsam t implicans per eternos ꝓsequētie ordines ex qbꝫ apta atq; nexa est. tñ sicut dicit. A. gellius chrysippus nō ꝓpter hoc negat libertatē arbitriū. q̄uis ex fato fm ipsum ꝓueniat q̄q; difficultas ad bonū faciendū. Poete ꝙ fingūt tria fata. s. ꝓncipiū medium t finem vite humane. Nā clotho regit ꝓncipiū lachesis medium atropos finē.

f Mars tract; positus tc. Dicebat papa clemēs vt in itinerario eius habet lib. ii. cū mars centrū tenēs in domo sua et tetragono respexerit mercurium cum saturno ad centrum. luna ꝙ veniēte super eū plena in geneſi diurna efficit homicidas. t gladio casuros. sanguinarios ebriosos. libidinosos. maleficos. sacrilegos. Albumasar lib. v. de iudicijs vtit verbo significationis dicēs tractatu octauo q̄ mars significat fm vnā suā partem interfectionē aut latrocinia

La. II.

a Icero dicit hippocratē tc.

In hoc ca. ostendit beatus aug⁹. solēt loqui mathematici: vt verbigra dicant: mars ita positus homicidā significat: ꝙ homicidā nō facit. Clerūtū vt ꝓcedam⁹ nō eos vt debent loqui: et a pbis accipe oportere fmonis regulā: ad ea ꝓnuncianda: q̄ in siderū positione se putāt repire: qd sit de q̄ nihil vnq̄ dicere potuerūt. cur in vita geminoꝝ in actiōibus t in euentis: in ꝓfessionibus: artibus: honoribus: ceterisq; rebus ad humanā vitā ptinētibus: atq; in ipsa morte sit plerūq; tanta diuersitas: vt silloges eis sint q̄tū ad hec attinet: multi extranei q̄ ipsi inter se gemini p exiguo tēpis interuallo in nasccēdo separi: in ꝓceptu au tē p vnū ꝓcubitū vno etiam mometo seminari?

a Icero dicit hippocratē nobilissimū medicū scriptū reliquisse q̄sdā frēs cū simul egrotare cepissent: t eoꝝ morbꝰ eodē tpe ingruescere: eodē leuarē gemios suspicatū. Quos possidonius stoicus multuꝫ astrologie deditus: eadē cōstitutione astroꝝ natos: eadēq; ꝓceptos solebat assere re. Ita q̄ medicꝰ ptinere credebat ad simillimā rēperiēz valitudinis: ꝺ pbs astrologꝰ ad vim ꝓstitutionēq; siderū q̄ fuerat q̄ tpe ꝓcepti natiq; sūt. In hac cā multo est acceptabilior t de ꝓximo credibilior ꝓiectura medicinalis: q̄n pentes vt erāt corpe affecti dū ꝓcūberent. ira ꝓmordia ꝓceptoꝝ affeci potuerūt vt ꝓsecut; ex materno corpe ꝓcubus incremēt; paris valitudis nascerēt: Deinde in vna domo eisdē alimētis nutriti: vbi aerē t loci positiōez t vim aq̄rū ꝑmū valere ad corpus: vel bū vel male accipiendū medicina testat: eisdē etiā exercitatiōibꝰ assue facti: tā sillia corpa gererent vt etiā ad egrotādū vno tpe eisdēq; causis silr moueren. Cōstitutoꝝ xo celi ac sideꝝ q̄ fuit qñ ꝓcepti siue nati sunt: velle trahere ad istā egrotā diparilitatē: cū tā multa diu sissimi generis diuersissimoꝝ affectuū t euentuū eodē tpe in vni⁹ regionis terra eidez celo subdita: potuerūt cōcipi t nasci: nescio cui⁹ sit insolentie. Nos aūt nouimus geminos nō solū actus t pegrinationes hre diuersos: vez etiā dispares egritudines pati. De q̄ re facillimā q̄ntū mihi videt rōnem redderet hipocrates: diuersis alimētis t exercitatiōibus q̄ nō de corpis tpatiōe ꝙ de animi volūtate veniūt: dissimiles eis accidere potuisse valitudies Porro aūt possidonius vt q̄ libet fatalium sidez assertor mix; si pōt hic inuenire qd dicat: si nolit impitoꝝ mentib⁹ in eis q̄s nesciūt reb⁹ illudere. Qđ eñ conant efficere de interuallo exigui tpis: q̄ int se gemini duꝫ nascerent habuerūt: ꝓpter celi pticulā vbi ponit hore notatio: quā horoscopū vocant: aut non tantū valet q̄nta inuenit in geminoꝝ volūtatibus: actibus: moribus casibusq; diuersitas: aut plus etiā valet q̄ est geminoꝝ vel humilitas generis: eadē vel nobilitas: cuius maximā diuersitatē non nisi in hora q̄ q̄q; nascit ponūt. Ac ꝙ hoc si tā celeriter alter post alterꝫ nascit: vt eadē ps horoscopi maneat: parta cuncta quero q̄ in nullis pūt geminis inueniri. Si aūt sequētis tarditas horoscopuꝫ mutat: pentes diuersos q̄roq; gemini hre nō pūt.

La. III.

a Rustra igit afferet nobile illud cōmentū de figuli rota: qđ

b rīdisse ferūt nigidiū hac q̄

b nerisq; doctissimi.

vanitatē matheꝫ maticoꝝ ponentiū fatū q̄ ea que circa duos ḡemi nos t eos q̄ simul nascunt. fit autē in hoc caꝑlo mētio ꝺ possidonio cuius etiaꝫ dicta aliqua de fato re citat tullius lib. de fato.

a Rustra traq; affert tc.

In hoc ca. reprobat aug⁹. q̄ndam rīsionē q̄ datur a mathematicis ad ea q̄ in ꝓcedenti caꝑlo obiecta sunt.

b Rīdisse ferūt nigidium tc. fm. A. gellū lib. iiij. varro et nigidius fuerūt viri romani generis doctissimi.

stione turbatū: vnde ꝛ figulus appellatus est. Dū eñ rotam figuli vi ąnta potuit intorsisset currente illa bis numero de atramento rangꝫ vno eius loco sūma celeritate pcussit: deinde inuenta sunt signa que fixerat desistente motu: nō quo interuallo in rote illius extremitate distantia. Sic inquit in ranta celi rapacitate etiam si alter post alterū tanta celeritate nascatur quanta rotam bis ipse pcussi: in celi spacio plurimū est. Hinc sunt inquit quecūqꝫ dissimillima perhibenk in motibus casibusqꝫ gemino. Hoc figmentū fragilius est: qꝫ vasa q̄ illa rotatione fingunk. Mā si tam multū in celo interest q constellationibus comphendi nō potest: vt alteri gemino hereditas obueniat: alteri nō obueniat: cur audent ceteris q̄ gemini nō sunt: cum inspexerint eo ꝓstellationes talia ꝓnūciare: que ad illud secretū ptinent qō nemo potest comphendere: ꝛ momentis annotare nascentiū. Si autē ꝓpterea talia dicūt in alio genituris: quia hec ad ꝓductiora spacia tempo ptinent: momenta vero illa ptiuz minutarū que inter se gemini possunt habere nascentes: rebus minimis tribuunk: de qualibus mathematici nō solent ꝓsuli: quis eñ cōsulat quādo sedeat: quādo deambulet: quādo vel quid prandeat: nunquid ista dicimus quā do in moribus opibus casibusqꝫ gemino ꝓplurima plurimūqꝫ diuersa monstramus.

Lapm. IIII.

Lo. IIII. a n Ati sūt duo gemini ꝛc. In ca. confirmat aug⁹. q̄ in p̄cedenti capło dixerat p ea q̄ scriptura sacra narrat de duobus geminis scꝫ Jacob ꝛ esau.

Ati sunt duo gemini antiqua patrū mēoria: vt de insignibus loquar: sic alter post alteruz vt posterio: plantam priotis teneret. Tanta in eorū vita fuerūt moribusqꝫ diuersa: tāta in actibus disparilitas: tāta in pentū amore dissimilitudo: vt etiam inimicos eos inter se faceret ipsa distātia. Runquid h̄ dicik: qꝫ vno ambulante alius sedebat: ꝛ alio dormiente alius vigilabat: alio loquente tacebat alius: que ptinent ad illas minutias: que nō possunt ab eis comphendi q̄ ꝓstitutioni siderū qua quisqꝫ nascak ascribūr: vnde mathematici consulank? Unus duxit mercēnariam seruitutē: alius nō seruiuit. Unus a matre diligebak: alius nō diligebak. Unus honorē qui magnus apud eos habebak amisit: alter adeptus ē. Quid de vxoribus: quid de filijs: quid de rebus: quanta diuersitas.

Lapm. V.

Jergo hec ad illas a ſ ptinēt minutias tēpoꝛ: que inter se habent gemini ꝛ cōstellationibus nō ascribunk: quare aliqꝛ ꝓstellationibus inspectis ista dicunk? Si autē ideo dicūtur quia nō ad minuta incomphensibilia ſ ad temporū spacia ptinent: que obseruari notariq̄ possunt: quid hic agit rota illa lutifiguli: nisi vt boies luteū coꝛ hūtes in gyrū mittank: ne mathematicoꝛ vaniloquia ꝓuincank? Quid deniq̄ idem ipsi quorū moꝛbū q eodem tpe grauioꝛ leuioꝛq̄ aparebat amboꝛ medicina liter inspiciēs hipocrates: geminos suspicatus est. Nōne satis istos redarguūt qui volunt sideribus dare qō de coꝛpoꝛ sil'itpatione veniebat? Cur enīz similiter eodēq̄ tpe nō alter poꝛ: alter posteriꝛ egrotabant sicut nati fuerant: quia vtiq̄ simul nasci ambo nō poterant? Aut si nihil momēti attulit: vt diuersis tpibus egrotarent: q diuersis tpibus nati sunt quare tps in nascendo diuersum ad aliarū rerū diuersitates valere ꝓtendunt? Cur poterūt diuersis tpibus pegrinari: diuersis tpibus ducere vxoꝛes: diuersis tpibus filios ꝓcreare: ꝛ multa alia ꝓptereq̄ diuersis tpibus nati sunt ꝛ nō potuerūt eadem causa diuersis etiaz tpibus egrotare? Si eñ dispar nascendi mora mutauit horoscopū ꝛ disparilitatē intulit ceteris rebus: cur illud in egritudinib⁹ mansit qō habebat in tpis eq̄litate ꝓceptus? Aut si fata valitudinis in conceptu sunt: aliaꝛ vero reꝛ in ortu esse dicunk: nō deberent inspectis nataliū ꝓstellatōnibus de valitudine aliquid dicere: qñ eis inspicienda ꝓceptionalis hora nō dak? Si aūt ideo ꝓnūciant egritudines nō inspecto ꝓceptionis horoscopo: q̄ indicant eas momenta nascentiū quō dicerēt cuilibet eoꝛ gemino ex natiuitatis hora qñ egrotaturus esset cū ꝛ alter q̄ non habebat eandē horā natiuitatis necesse h̄bet piter egrotare? Deinde q̄ro si tanta distantia est tpis in natiuitate geminoꝛ vt p hāc oporteat eis ꝓstellationes fieri diuersas: ppt̄ diuersum horoscopū: ꝛ ob h̄ diuersos oēs cardines vbi tāta vis ponik: vt hic etiā diuersa sint fata vſi hoc accidere potuit cū eoꝛ ꝓceptus diūsuz tps h̄e nō possit. Aut si duoꝛ vno mōnto tpis ꝓceptoꝛ potuerūt esse ad nascēdū fata dispa-

ria: cur nō ꝛ duoꝝ vno momento tpis natoꝝ̄ possint esse ad viuendū atq; moriēdū fata dis-paria? Nam si vnū momentū q̄ ambo cōcepti sunt nō impediuit vt alter poꝛ: alter posterioꝛ naſceret: cur vno momento si duo naſcunt impediat aliq̄d vt alter poꝛ alter posterioꝛ moriatur? Si ꝓceptio momenti vnius diuersos casus in vtero geminos habere ꝓmittit: cur natiuitas momenti vnius nō etiā q̄libet duos in terra diuersos casus hꝫ ꝓmittat? Ac vt oīa huiꝰ artis vel potius vanitatis cōmenta tollant: quid est b q vno tpe: vno momento: sub vna eadēq; celi positione cōcepti diuersa hūt fata q̄ illos ꝓducant ad diuersaꝝ horaꝝ natiuitatē: vt vno momēto tpis sub vna eadēq; celi positiōe: de duabus mr̄ibus duo piter nati: diuersa fata hꝫ nō ꝓūt: q̄ illos ꝓducant ad diuersam viuēdi vel moriendi neceſſitatē? An ꝓcepti nō dū hūt fata: q̄ nisi naſcant hꝫ nō potuerūt? Quid est g̃ q dicunt si hora ꝓceptionalis iueniat: multa ab iſtis dici posse diuinit̄? Vñ etiā illud a nōnullis p̄dicat:

b Quidā sapiens horam elegit ꝛc. Consule narrat in historia alexandri magni de necrantibo astrologo ꝛ olympiade matre alexandri ex quo philippi cū q̄ ꝓcubuit necrantibus q̄ hora certa inſpecta in q̄ naſciturus filius eſſet futurus matrē alexandri extinctē pere ꝛ vicinam gentē cohibuit ne puer vsq; ad horā inſpectam pareret.

b q̄dq̄dā sapiens horā elegit q̄ cū vxore ꝓcūberet vñ filium mirabilē gigneret. Vñ postremo: ꝛ b est q̄d de illis pariter egrotantibus geminis possidoniꝰ astrologus idēq; pbs rñdebat: iō fieri q̄ eodē tpe fuissent nati: eodēq; ꝓcepti? Nā vtiq; ꝓpter b addebat cōceptionē ne diceret ei nō ad liquidū eodē tpe potuisse naſci: q̄s ostabat oīno eodem tpe fuisse ꝓceptos: vt b q̄d silr simlr egrotabant nō daret de ꝓmo pari corpis tpamento: ꝫ eandē q̄ valitudinis pilitatē sidereis nexibus allegaret. Si igit in ꝓceptu tanta vis ē ad eq̄litatē fatoꝝ: nō debuerūt naſcēdo eadē fata mutari. Aut si ꝓpterea mutant fata geminoꝝ q: tpibus diuersis naſcunt cur nō potius intelligamus iam fuisse mutata vt diuersis tpibus naſcerēt. Ita ne nō mutat fata natiuitat volūtas viuentiū: cū mutet fata ꝓceptionis ordo naſcentiū. La. VI.

a Tanq̄ ꝛ in ipsis geminoꝝ ꝓceptiꝫ: vbi certe amboꝝ eadez momenta siue tēpoꝝ sepe fit vt sub eadē ꝓstellatione fatali alter ꝓcipiat masculus: altera femina. Nouimus geminos diuersi sexus: ambo adhuc viuūt: ambo etate vigēt adhuc. Quoꝝ cū sint inter se siles corpoꝝ spēs q̄ntum in diuerso sexu pōt: instituto tū ꝛ ꝓposito vite ita sunt dispares: vt ꝓter actꝰ q̄s necesse ē a viribus distare femineos: q̄ ille in officio comitis militat ꝛ a sua domo pene sp pegrinat: illa de solo pprio ꝛ de rure ꝓprio nō recedit. Insup qđ est incredibilius si astralia fata credant: nō aūt mirū si volūtates hoim ꝛ dei mūera cogitent: ille cōiugatus: illa x̄go sacra est: ille nūerosam plem genuit: illa nec nupsit. At em̄ plimū vis horoscopi valet. Hoc q̄ nihil sit: iam satis diſſerui. Sz q̄lecūq; sit: in ortu valere dicūt. Nunqđ et in ꝓceptu vbi ꝛ vnū ꝓcubitū esse manifestū est ꝛ tāta nature vis ē: vt cū ꝓcepit femina: deinde alteꝝ ꝓcipere oīno nō possit? Vñ necesse ē: eadē esse in geminis momēta ꝓceptus. An forte q: diuerso horoscopo nati sūt: aut ille in masculū dū naſcerent: aut illa in feminā cōmutata ē? Cū igit vsq; q̄q; absurde dici possit ad solas corpoꝝ differētias affiatus q̄sdā valere sidereos: sicut in solaribus accessibꝰ ꝛ decessibꝰ videmus etiā ipsius anni tpa variari ꝛ lunaribus incremētis atq; decrementis augeri ꝛ minui q̄dā genera rex: sic echinos ꝛ cōchas ꝛ mirabiles estus oceani: nō aūt ꝛ animi voluntates positionibꝰ sideꝝ subdi: nūc isti cū etiā nostros actus inde religare conant admonēt vt q̄ramus: vñ nec in ipsis q̄dē corporibꝰ eis possit rō ista ꝓstare. Quid em̄ tā ad corpus ptinēs q̄ corpis sexus? Et tñ sub eadē positione siderū diuersi sexus gemini ꝓcipi potuerūt. Vñ q̄d insipientius dici aut credi pōt: q̄ sideꝝ positionē q̄ ad horā ꝓceptiōis eadē ambobus fuit facere nō potuisse vt cū q̄ habebat eandē ꝓstellationē sexū diuersum a fratre nō hꝫet: ꝛ positionē sideꝝ q̄ fuit ad horā naſcētiū facere potuisse: vt ab eo taz multū x̄ginali sanctitate distaret?

La. VII

a Am illud q̄s ꝛc. In hoc cap'lo reprobat augustinus mathematicos. ostendendo vanū esse nō solū iudicare de actibꝰ hūanis fm horā sed etiā fm diē. ꝛ facit duo in hoc ca. Quia ꝑmo reprobat eoꝝ ꝓsuetudinē q̄ dies observant. Secundo ibi. his oīmbꝰ consideratis ꝛc. ostendit vñ sit q̄ mathematici q̄n/q̄ ꝛ vera ꝑdicūt.

b Non erat vi

La. VI.

a Tanq̄ ꝛ in ipsis geminoꝝ ꝛc. In b ca. arguit augꝰ contra mathematicos ꝑ

delicet ille ira natꝰ nē. Ioquit augꝰ. hic de illo sapiente q̄ horā elegit qua cū vxore cōueniret vt admirabilē filium generaret. ō q̄. ꝫ. ca. v. Et ē rō augꝰ. q̄ intēdit talē ro ō illo sapiēte vtruz ille fuit sic natꝰ q̄ gnaret ex necitate fati filiū mirabilē vl miserabilē. Si mirabilē ḡ frustra elegit horā ad hoc cū sit necārū q̄ ipe generet mirabilē si filiū mirabilē. ḡ si sapiēt fecē se q̄ ipm potuit necitas fati mutari. t illō q̄ nō habuit i natiuitate sua ex fato iaz fatū suū fac fatale si oia facta sua sint fatalia. i. ex fato dependētia t necaria c Dei de si soli hoies nē hoc arguit ꝫ fatū ꝑ locū a diuisiōe. q rēs vtiz soli hoies sbsunt necitati fati vl nō. pmū nō vident mathematici cedere. q̄t i reb⁹ alijs eligūt certos dies gꝰ dabūt scōm. q̄ dato ptz vanitas eoz ex maria diuersitate t incertitudie futuri euēt⁹ i rebus alijs. ita vt stari appeat ipossibile dare iudicium certū de futuro successu earū. d Solēt nō homines nē. b reprobat fatuitatē mathematicoz q̄ etiam ō natiuitatibus aialiū irrōnaliū se intromittūt t etiā fatuitatē q̄ rundā hoiz. q. s. volētes explorare fidē mathematicoz cū aliqō animal apud eos natū fuerit observuant diligenter horā natiuitatis ei⁹. q̄ notata accedūt ad mathematicos. t interrogāt eos b mō. tali hora ist⁹ diei natū est mihi aial. t cuius speciei est aial illud. Et si dixerint ex ipsius fato cepit ē fatale q̄ ei⁹ natiuitate nō fuerat Stulticiā singlarē: eligit dies vt ducat vxor. Credo propterea: q. pt i die nō bonuz nisi eligat incurri: t infelicit duci. Vbi est ḡ q̄ nascēti iaz sidera decreuert: An pt hō q̄ ei iā ꝓstitutū ē diei electō ne mutare: t q̄ ipe i eligēdo die ꝓstituerit: non poterit ab alia ptāte mutari. Deinde si soli hoies: nō aūt oia q̄ sb celo sūt ꝓstellatōib⁹ sbiacēt cur alios eligūt dies accōmodatos ponēdis viti⁹ vl arboribus: vel segetib⁹: alios dies pecoꝝ vel domādis vl admittēdis maris⁹ q̄bus equarū vel boū fetent armēta t cetera hmōi. Si āt ꝓpterea valēt ad has res dies electi: q. t rēis oib⁹ corpib⁹ siue aiamātib⁹ siue ñ aiantib⁹ fm diuersitates tpaliū momētoꝝ t sideꝝ positio dñat: ꝓsiderēt q̄ inūerabilia sb vno tpis pūcto vel nascant vl oriant vl choēt t tā diuisos exit⁹ hēant vt ista obseruatiōes cuiuis puero ridēdas eē psuadeāt q̄s em̄ē tā excors vt audeat dicere oēs arbores: oēs herbas: oēs bestias: serpentes: aues. pisces. ymicl'os momēta nascēdi sigillati hfe diuisa: d Solēt nō hoies ad tēptādā pitiā mathematicoꝝ afferre ad eos ꝓstellatōes mutoruz aialiū: q̄ oꝛt⁹ ꝓpter hāc explorandā domi sue diligēt obseruāt: eosq̄ mathematicos pfert ceteris: q̄ ꝓstellatōibus his ispect⁹ dicūt nō eē hoiez natū ꝑ pec⁹. Audēt etiā dicere q̄le pec⁹. vtꝝ aptū lanicio an vectatōi an aratro: an cu stodiae dom⁹. nā t ad canina fata tēptant: t cum magnis admirātiū clamoꝝ ista respōdēt Sic desipiūt hoies vt existimēt cū hō nascit t cetera rex oꝛtos ita inhiberi vt cū illo sb eadē celi plaga nec musca nascat. nā si hāc admiserit: pcedit rōtinatio q̄ ḡdati accessib⁹ modicꝰ eos a muscꝰ ad camelos elephātosq̄ producat: nec illō volūt adūtef q̄ electo ad seminādū agrū die tā mlta ḡna it rā sil venīunt. sil germinār: t exorta segete sil herbescūt. pubescūt. flauescūt t tū ide spicas ceteris coeuas atq̄ vt ita dixerī ꝓgermiales alias rubigo interimit: alias aues deplant alias hoies auellūt. quō ist alias ꝓstellatōes fuisse dicturi sūt q̄s tā diuersos exit⁹ hfe ꝓspiciūt: An eos pēitebit his reb⁹ dies eligē: casq̄ ad celeste negabūt ptiere ōcretū: t solos siōrib⁹ sbdēt hoies: q̄b⁹ sol i ira de⁹ dedit libas volūtates: his oib⁹ ꝓsideratꝰ: nō imerito credit cuz astrologi mirabilr mlta vaticinent: t occulto istictu fieri spirituū nō bonoꝝ q̄q̄ cura ē has falsas t noxias opiones ō astra lib⁹ fati iserere hūanis mētibus atq̄ firmare: nō horoscopi notari t ispecti aliq̄ arte q̄ nulla ē. Ca. VIII

q a Ti xo nō astroꝝ ꝓstitutōz securi ē: cū q̄cq̄d ꝓcipit vel nascit vel inchoat b q̄ oim ꝓnexionē serieq̄ cāꝝ q̄ fit oē q̄ fit. fati noie appellār: nō multū cū eis ō vbi pt rouersia laborādū atq̄ certādū est: q̄n q̄dē ipm cāꝝ ordinē t q̄ndā ꝓnexionē dei

animalis posset scire quale t cuius speciei esset aial illud sequeret q̄ hora ea q̄ nascit hō nō posset nasci musca. naz eadem rōne qua cōcedet q̄ musca nasci posset. concederur hoc de quo libet alio animali paulatim t gradatim de minoribus ad maiora procedendo. puta si posset musca eadē ratione t mus t sic eadem ratione t aliud aial q̄ē mure aliq̄ntulum maius. et sic vsq̄ ad camelos t elephātes. t p cōsequens si simul possūt nasci homo t musca. eadem ratione possunt simul nasci homo t elephas. boꝝ leo. t capra t lepus.

Cap. VIII.

a Ti vero q nō astrorum constitutionem nē. In hoc capitulo ostendit augustinus q̄ fatum accipitur ab aliquibus sub alio intellectu q̄ pro vi positionis siderum. sub quo intellectu in precedentibus iam disputatum est cōtra fatuz. accipitur em̄ quandoq̄ b pro connexione causarum quam dicunt esse voluntatem diuinam. vel ab ipsa ōi voluntate procedere sicut tactū fuit supra ca. j. huius libri. q̄ ō etiā phat ꝙ aug⁹. per dicta senece t homeri. t ōz auctoritate stoicorum.

b Sed oim cōnexionē nē. Istud dictū ꝓcordat cum

ōfinitōe fati quā dat chrysippꝰ stoi cus quā posui. s ca. j. c Anneꝰ senece sūt rē. qō dictū nō iue ni ī aliq̄ libro se nece. nec cm̄ ē in tragedijs. nec in ludicrꝭ. Ego aūt pl'a eiꝰ opa nō vi Anneus seneca. c di in q̄bo metrice scribet. d Fac nolle cōmitabor. gemēs. vult dicere seneca. q; si de d tur. q; nollē illud facere ad qō fa ta iclināt. tñ op tebar me facere il lud. certā cū gemi tu. i. displicētia. t qō bono libuit facere. i. libēr faē b ego patiar. id ē trahar t q̄ cogar illō facē. t q; me nolēte fiet. tō ero magꝭ patiēs q̄ a gēs. e Quos Homerꝰ. cicero ī latinū rē Sciēdū ē q; cicero ꝓsus homeri t eiꝰ libros trāstu lit ī latinū de gre e co vt ipe tulliꝰ etiā dicī i li. v. de fi nibꝰ bonoꝝ t maloꝝ parꝝ pmedi um. f Necī hac qōe rē. b ostē dit augꝰ qre ad f ducit ꝓsus homeri poete cū m̄ di ci, poetice nō sit stādū vbi agit de materia naturali. t fit disputatō ñ solū ꝫ opinionē hoīs. sz etiā ad p Tulliꝰ in li. de diuia. bandū ipaꝝ veri a tatē sic disputat Sz p tāto b ad ducit auctas ho meri. q; tulliꝰ li. de fato dic stoicos q̄ fatum ponunt istos ꝓsus homeri sic vsurpasse. t tō hūt auctates ab ipis stoicis. q̄ rū snīa nō modu ce est aucrotatꝭ sūmi tribuūt volūtati t ptāti q̄ optie t veracissime credit t cūcta scire añq̄ fiāt. t nihil inordinatū relinq̄re: a q̄ sūt oēs ptātes: q̄uis ab illo non sint oim volūtates. ipam ita q̄ ꝑcipue dei sūmi volūtatez cui⁹ potestas insuperabilit ꝑ cūcta porrigit: eos appellare fa tū sic ꝓbat Annei senece sī nisi fallor: hi vꝰ. Duc me sūme pf: alti dñator: olympi q̄ cūq̄ placuerit nulla parēdi mora est. Assū impigerꝰ fac nolle comitabor gemēs. ma luſq̄ patiar facere qō licuit bono. Ducūt volentez fata: nolentē trahūt. Nēpe cuidē tissime b vltio ꝓsu ea fata ap pellauit: q̄ supꝰ dixerat sūmi patris voluntatē. Cui se pa tū obedire dicit vt volēs du cat ne nolēs trahat. qm̄ sez ducūt volentē fata: nolentē trahūt. Illi q̄ versus bome rici: huic snie suffragant c q̄s cicero in latinū ꝓtit. Tales sunt hoim mētes: q̄lis pater ipe. Iupiter auctiferas lu d strauit lumine terras. Necī hac q̄stione auctoritatē ha beret poetica snīa. Sed qm̄ stoicos dicit (vim fati asserē tes) istos ex homero ꝓsus q̄s disputatiōi adhibēt quaz de fato hūt: q̄d sentiāt eē fatum aptissime declarat: qm̄ iouez appellāt: quē sūmū deum pu tant: a q̄ cōnexionem dicunt pendere fatoꝝ. La. IX.

a Os cicero ita re
b darguere conat vt
nō existimet aliq̄d se aduersus eos valere: nisi auferat diuinatōez. Quā sic conat auferre: vt neget esse sciam futuroꝝ: eāq̄ oībꝰ vi i bus nullā eē oino ꝓtēdat vl in deo vel in hoīe: nullaq̄ re rū ꝑdictōez. Ita t dei ꝑscien tiā negat: t oēm ꝓphetiā lu ce clariorem conat euertere vanis argumentatōib⁹ t op ponendo sibi quedā oracula que facile pūt refelli: que tñ nec ipe ꝓuincit. In his autē mathematicoꝝ ꝓiecturis re futandis eiꝰ regnat oratio: q; vere tales sunt: vt se ipse destruāt t refellant. Multo sunt aūt tolerabiliores: qui vel fidera fata cōstituunt q̄s iste qui tollit ꝑscientiā futu roꝝ. Nam t ꝓfiteri esse de um t negare ꝑscium futuro rum aptissima insania ē. Qō t ipe cū videret: etiam illud tēptauit asserere qō scriptuz est. Dixit insipiēs i corde suo nō est deus: ꝑ nō ex sua ꝑso na b Vidit em̄ q̄ esset inuidi b osum t molestū: ideoq̄ cot tam fecit disputantē de hac re aduersum stoicos: in libꝝ de deorum natura: t ꝑ lucilio balbo cui stoicoꝝ ꝓtes de fēdēdas dedit maluit fer re snīam: q̄ pro corta qui nul lam naturā diuinam eē con tendit. In libris vero de di uiatōe ex scipo aptissime op pugnat ꝑscientiā futuroꝝ. Hoc aūt totū facere videt: ne fatū esse ꝓsentiat: t ꝑdat liberaz voluntatem. Putat em̄ ꝓcessa scientia futuroꝝ ita esse cōsequens fatum vt negari oino non possit. Sed quoq̄ mō se habeāt: toz tuo sissime ꝓcertationes t disputationes ꝓboꝝ: nos vt cōfitemur sūmum t verū deum ita voluntatē summamq̄ po testatē ac prescientiā eius cōfitemur. Nec timem⁹ ne iō o voluntate non faciam⁹ q̄ voluntate facim⁹: q; id nos facturos ille ꝑsciunt: cui⁹ p;e scientia falli non pōt. Quod cicero timuit vt oppugnaret prescientiam: t stoici vt non oia necessitate fieri dicerent q̄uis oia fato fieri contende rent. Quid est q̄ cicero ti muit in ꝑscientia futuroꝝ vt eā labefactare disputatōe ō testabili niteret? Dicz q; si c

Licero ꝓ li. ō fa to inuehit ꝫ chry sippū ꝓncipē stoi coꝝ. qsi ñ potuis set saluasse fatū. eo mō q̄ b accipit t liberꝝ arbitrū.

La. IX.

a Os cicero ita re
b darguer rē. Jn b ca. rep bat b. aug⁹. opi nionē ciceronis q̄ volens ꝓbare stoicos ponētes fatū p ut fatū est series cāz. tm̄ errauit vt negarz a deo ꝑscias futu roꝝ sez libro. ū de diuinatione. t 52. Pōsz et plus multo er rauit q̄ stoici. q; stoici non errauerunt nisi in noie t hoc q; fatuz solet aliter accipi i cōi vsu loquenti um. t tñ ipm no mē sustineri pos set. vt sez fatum diceret a fando t sic voluntas ōi diceretur fatum quia deus fatur ea que fieri vult Sed cicero tur pius errauit. nō soluz q̄ stoici. sz etiam q̄ mathe matici. q̄ fatum ponunt in alia si gnificatione ipm accipientes. scil cet ꝓ vi positi onis siderum. q; mathematici nō negant deuz esse sed cicero vide tur vel hoc negare vel dicere qua si eque absurduz scilicet deum esse t futura ignora re. b Vidit enim q̄ esset inui dio sum rē. vult dicere beat⁹ aug⁹ q̄ negare deum esse valde erat o dio sum. t inuidi osum Et id circo

cicero in libris de natura deoꝝ volens odiū declinare introducit alios ō hac materia disputantes t opiniones suas ō fendentes.quaꝝ vna fuit deos nō esse. Cui ipse cicero non videbatur assentire. Unde hic sciendum ꝙ in primo libro de natura deoꝝ cicero inducit duas partes disputantes de natura deorum scilicet. L. velleio epicureum reprobantē deos esse.contra etiam qui negauit deos. In secundo vero libro inducit Curcuz lucilium balbum stoicum affirmātem deos esse.in tertio vero libro inducit predictū curtium t cottaz inter se disputātes. t vtruꝫ suam partem defendentem. Et in fine libri dicit cicero sic.hec cum essent dicta discessimus ita. L. velleio cotte disputandū verior mihi balbi ad similitudinē veritatis videret propensio: In scdo li. ō diuiatōe ipē emet cicero in ꝓpria p̄sona disputat ꝑ balbū pfatū asserentē diuinationē esse vbi cicero ex ipse negat deū p̄scire ea que casu vel fortuito euenunt.qz si prescirent iam non essent fortuita.

c Si prescita sunt ꝛc. Istā rationez ꝗuis aliquantulum subaltꝰ verbis ponit cicero libro ō fato.

d Nos aduersus istos ꝛc. hic beatus augustinus ostendit ꝗd sit pro vero tenēdum in prescienti. t respōdet rationibus ciceronis.

p̄scita sūt oīa futura. Ḃ ordie veniēt ꝗ ventura eē p̄scita sūt Et si Ḃ ordine veniēt: certꝰ ē ordo rex p̄scīēti dō t si certꝰ ē ordo rex: certꝰ ē ordo cāx. si ei aliꝗd fieri ꝑt qō si aliꝗ efficiēs cā p̄cesserit Si āt certꝰ ē ordo cāx ꝗ fit omne qō fit: fato inqt fiūt oīa que fiūt. Qō si ita est. nihil est in nra ptāte nullūqꝫ est arbitriū volūtat Qō si p̄cedimꝰ inqt oīs humana vita subuertit. frustra leges dant. frustra obiurgationes. laudes. vituperatiōes exhortatōes adhibent. neqꝫ vlla iusticia bonis pmia. t malis supplicia ꝓstituta sūt. Hec ꝗ ne p̄seqnt indigna. absurda t pniciosa reb̄ humanis nō vult esse p̄scientiā futurorū. atqꝫ in has angustias cicero coartat animū religiosum. vt vnū eligat e duobus aut eē aliꝗd in nra volūtate. aut eē prescīctiā futurorum. qm vtrūqꝫ arbitrat eē ñ posse. sed si alterꝫ ꝓfirmat. alterꝫ tolli. si elegerim̄ p̄scientiaꝫ futurorum tolli voluntatis arbitriū si elegerim̄ volūtat arbitriū tolli prescientiā futurorū. Ipse itaqꝫ vt vir magn̄ t doctus. t vite humane plurimū ac pitissime cōsulēs ex his duob̄ elegit libeꝫ voluntatis arbitriū. Qō vt cōfirmaret negauit prescientiam futurorꝫ. atqꝫ ita dū vult facere liberos. facit sacrilegos. Religiosus aut aiam vtrūqꝫ eligit. vtrūqꝫ cōfitet. t fide pietatis vtrūqꝫ confirmat. Quō inqt: Nā si est prescientia futurorum. sequunt illa oīa ꝗ cōnexa sunt. donec eo perueniat vt nihil sit in nostra voluntate. Porro si est aliquid in nostra voluntate eisdē recursis gradib̄ eo p̄uenit: vt nō sit prescientia futurorꝫ. Nā p illa oīa sic recurritur. Si ē voluntat arbitrium: nō oīa fato fiunt. Si nō oīa fato fiunt: nō est omniuꝫ certus ordo cāx. Si certus cāx ordo nō ē: nec rex certꝰ ē ordo p̄scienti deo: ꝗ fieri nō p̄t nisi precedētib̄ t efficiētibus causis. Si rerū ordo p̄scienti deo certꝰ nō ē: nō oīa sic veniunt: vt ea ventura p̄sciuit Porro si nō oīa sic eueniunt vt ab illo ventura p̄scita sunt: nō ē inquit in deo p̄scientia oīm futurorꝫ Nos aduersus istos sacrilegos aut⁹ atqꝫ impios: t deū dicim̄ oīa scire anteqꝫ fiant: t voluntate nos facere quicqd a nobis nō nisi volētib̄ fieri sentim̄ t nouimus. Oīa ꝟo fato fieri nō dicim̄: imo nulla fieri fato dicim̄: qm̄ fati nomē vbi solet a loqntib̄ poni. i. in cōstitutiōe fideꝫ ꝗ quisqz conceptus aut natus ē: qm̄ res ipa manif asserit: nihil valere mōstram̄. Ordinē aūt cāx vbi voluntas dei plurimū pōt: neqꝫ negam̄. neqꝫ fati vocabulo nūcupam̄ nisi forte vt fatū a fando dictū intelligam̄. i. a loquendo. nō em̄ abnuere possum̄ eē scriptū in lr̄is scis. Semel locut⁹ ē deꝰ. duo hec audiui. qm̄ ptās deus ē: t tibi dñe miscōiam. qz tu reddes vnicuiqz ꝟm opa eius. Qō em̄ dictū est semel locutus ē. intelligit imobiliter. hoc ē incōmutabiliter est locutus. sic nouit incōmutabiliter oīa ꝗ futura sūt t que ipse facturus est. Hac itaqꝫ rōne possemus a fando fatum appellare nisi hoc nomen iam in alia re soleret intelligi: quo corda hominum nolumus inclinari. Nō est aūt conseqns vt si deo certus est oīm ordo causarū: ideo nihil sit in nr̄e voluntatis arbitrio. Et ipe ꝗppe nr̄e voluntates in cāx ordine sunt: ꝗ certus ē deo eiusqꝫ p̄scientia continetur: quoniā t humane voluntates humanoꝝ operuꝫ cause sūt Atqꝫ ita qui oēs rex cās p̄sciuit: pfecto in eis causis etiam nr̄as voluntates ignorare nō potuit: quas nostroꝝ operum cās esse p̄sciuit. nā t illud qō idē cicero ꝓtēdit: nihil fieri si cā efficiens nō p̄cedat: satis ē ad euz in hac q̄stione redarguendum. Quid. n. eū adiuuat ꝙ dicit: nihil ꝗdē fieri sine cā: ꝫ nō oēm causam eē fatalez qz ē cā fortuita: ē nālis. est volūtaria? Sufficit qz oīe qō fit nō nisi cā p̄cedente fieri confitet. Nos enim eas causas ꝗ dicuntur fortuite. (vnde etiam fortuna nomen accepit) non esse dicimus nullas sed latentes: easqꝫ tribuimus vel dei veri vel quorūlibet spirituū volūtati. Ipasqꝫ nāles nequaq̄ ab illo voluntate seungim̄: ꝗ ē auctor oīs ꝓditorqꝫ nāe. Jam ꝟo cāe volūtarie. aut ōi sūt. aut āgl'oꝝ. aut boim. aut ꝗ

Pſ. 61.

rumq; aialiū: si tñ appellande volūtates sunt aialiū rōnis exptiū: mor⁹ illi quib⁹ aliq; faciūt scōm naturā suā cū qd vel apetūt vel euitāt. Angl⁹ ax aūt volūtates dico siue bōox q̄s āgelos dei dicim⁹: siue malox q̄s āgelos diaboli: vel etiā demões appellam⁹. Sic t hoim t bonorū. s. t malox: ac p hoc colligit nō esse cās efficiētes oim q̄ fiūt: nisi volūtarias illi⁹ nature. s. que spūs vite ē. Hā t aer iste siue vēt⁹ ox spūs: sz qm̄ corp⁹ ē: nō est spūs vite. Spūs ḡ vite q̄ viuificat oia creatorq; ē ois corpis t ois creati spūs. ipe est de⁹ vtiq; spūs nō creatus. In ei⁹ voluntate sūma ptās est. q̄ creator spirituū volūtates bonas aduuat: malas iudicat: oēs ordinat: t q̄busdā tribuit ptātē. q̄busdā nō tribuit. fic em̄ oim naturaq; creator est ita oim ptātū dator: nō volūtatū. Male q̄pe volūtates ab illo nō sunt: qm̄ ptra naturā sūt q̄ ab illo est. Corpa igit magis subiacēt volūtatib⁹. q̄dā nris. i. oim animātiū mortaliū: t magis hoim q̄ bestiarū: quedā vero angelox sed oia maxime dei voluntati subdita sunt. Lui etiā volūtates oēs subyciunt qr non habēt potestatē nisi quā ille p̄cedit. Causa itaq; reruz q̄ facit nec fit: deus est. Alie vero cause t faciūt t fiunt: sicut sunt oēs creati spūs t maxime rationales. Corpales aūt cause que magis fiūt q̄ faciūt: non sunt inter causas efficientes annumerāde: quoniā hoc possunt qō ex ipis faciunt spirituū voluntates. Quō igit ordo causarū qui p̄scienti certus est deo id efficit: vt nihil sit in nostra voluntate cum in ipo causarū ordine magnū habeāt locum nostre volūtates. Cōtendat ergo cicero cū eis q̄ hūc causax ordinē dicūt esse fatalē: vl potius ipm fati nomine appellāt: qō nos abhorrem⁹: p̄cipue ꝓpter vocabulū qō nō in re vera ꝓsueuit intelligi. q̄ vo negat ordinē oim causax eē certissimū: et oi p̄scientie notissimū: pl⁹ eū q̄ stoici ōtestamur. Aut em̄ deū eē negat: qō q̄dē inducta alter⁹ p̄sona i libris de deox natura facere molit⁹ est aut si eē ꝓfitet deū quē negat p̄sciū futurox. ēt sic dicit nihil aliud q̄ qō ille Dixit insipiens in
Ps. 52. corde suo: nō ē de⁹. Qui em̄ nō ē p̄sc⁹ oim futurox nō ē vtiq; de⁹. Quapropt t voluntates nre tñ valēt q̄tū de⁹ eas valere voluit atq; p̄sciuit: t iō q̄cq̄d valēt: certissime valēt: t qō facture sūt ipe oīno facture sūt: qr valituras atq; facturas ille p̄sciuit: cui⁹ p̄sciētia falli nō pt. Quapropt si mihi fati nomē alicui rei adhibēdū placeret: magis dicerē fatū eē infirmioris: potētioris volūtatē q̄ cū hz in ptātē q̄ illo causax ordine quē nō vsitato sed suo more stoici fatū appellant arbitrium nre voluntatis auferri. Ca. X.

v a Nde nec illa necessitas formidanda ē quā formidādo stoici laborauerūt. causas rerū ita distinguere: vt quasdam subtraberēt necessitati: q̄sdam subderent: atq; in his quas esse sub necessitate voluerunt: posuerunt etiā nostras voluntates: ne videlicet non essent libere si subderent necessitati. Si em̄ necessitas nostra illa dicenda est: que nō est in nostra potestate sed etiā si nolumus efficit quod pōt: sicut est necessitas mortis: manifestū est voluntates nras: q̄bus recte vl peruā viuit sub tali necessitate nō esse. Multa em̄ facim⁹ que si nolem⁹ non vtiq; faceremus. Quo primit⁹ ptinet ipm velle: nā si volumus est: si nolum⁹ non est. Nō em̄ vellem⁹: si nollem⁹. Si aut ē illa definit esse necessitas. scōm quā dicimus necesse esse vt ita sit aliq̄d vl ita fiat. nescio cur eam timeam⁹: ne nobis libertatē auferat voluntat. Nec q; em̄ t vitā dei t p̄scientiā dei sub necessitate ponimus si dicam⁹ necesse est deum semp viuere t cuncta p̄scire: sicut nec ptās ei⁹ minuitur cum dicit mori falliq; nō posse. Sic em̄ ō nō pōt: vt potius si posset minoris eēt. vti q; potestatis. Recte q̄pe oi potens ōr q tñ mori t falli nō pōt. Dicit em̄ omnipotēs faciendo qō vult: non patiēdo qō non vult. Nō si ei accideret: nequaq; esset oipotens. Tñ ꝓptera quedā nō pōt: qr oipotēs ē. Sic etiā cū dicim⁹ necce ē eē: vt cū volum⁹ libero velim⁹ arbitrio: t verū pculdubio dicim⁹: t nō iō ipsum liberū arbitriū necitati subiicim⁹: q̄ adimit libtatez

In hoc ca. oñdit b. aug⁹. quō p̄scientia dei nō ipat necessitatē coactionis vl ieuitabilitatis volūtati vel rebus p̄scitis. nec necessitas ex suppositōe repugnat libertati. Et facit i hoc ca. duo. qr primo oñdit q̄ mō volūtates liberas stare cū necessitate vel repugnat. Secōo ibi. nō ergo. Preterea nihil oñdit q̄ stet cū p̄scientia. Quantū ad primū sciendū q̄ necessitas quā removerī stoici fuit necessitas coactionis repugnās volūtatis libertati. vñ sic dicit. A. gellius li. v. Cū chrysippus princeps stoicox dextimus farū eo mō q̄. s. in hoc li. cap. j. et t alij obijcerēt ꝫ suā ōsuetudinē q̄ vidēt destruere libertatē volūtatis chrysip⁹ declarā do suā intentiōnē q̄ dixit farū esse sempiternā t irrevocabilē seriē rerū. t volēs servare libertatē volūtatis dicebat q̄ fato inest q̄dam motio ad bonū t ad malū. tñ actiones hōis vl mālas ipa volūtas moderat t efficit ponit ḡ ad hoc exemplū de lapide rotundo. q̄ si persp̄cias qua tōcli⁹ p̄cipitet descendit. cui⁹ declīus principiū est ille qui p̄cipitat. sed tñ mox ille lapis volui. non quia iam ab ipso p̄cipiente movet. sed cōpert mot⁹ ille lapidi tā ex gr̄ia sua volubilitate

seu figura aptā ad b q sic volua. eodē mō dicit esse de ori. sine necitatis fatī. nā ipa principia causar mouēt fatū. impetꝰ uo ꝓsiliorꝫ mentiūꝫ nostrarū actiones. esꝫ ipas uolūtas cuiusꝫ ꝓpria animorꝫ ingēia moderant. Licero uo li. de fato dicit chrysippū estuantez z laborantē quō fato possent oīa fieri. z tñ ēē aliud in ptāte. videt ñ se expedisse in hac qōne. sed manere intricatā. augusti. uo hic dic q nō est formidāda illa necitas q mā stoici illā formidauerūt ꝓpter qō aliqs cās subtexerūt necitati. aliqs uo nō. inē qs posuerūt uolūtates nras nō subdi necitati timētes ne tolleret libertatē. vñ augꝰ. gra huiꝰ distinguit b de triplici necitate. Quarū c una ē coactōis. z subiici tali necitati est ꝛra libertatē. siue sit libras a coactōe siue indifferētie. Hanc necitatē tāgit cū dicit. Si eīm necessitas nra illa. ꝛc. Alia est necessitas imutabilitatis q est etiā i deo licz deꝰ ei nō subiiciat. z ista ñ impedit libertatē uolūtatis q libertas ē a coactione. nec etiā libertatē indifferentie dū tñ necitas sit respectu uniꝰ et uolūtas respectu alterius. sicut deus uult necessario seipm esse z uiuere. uult tñ libere i libertate indifferentie creaturā esse. Necitatē uero istā immutabilitatis tāgit cum dicit. Si aūt illa diffinit esse necessitas ꝛc. Certis ē necessitas ex suppositōe. q magis ē necitas ꝺnīe oppꝫ ꝺsequētis. puta si dicat sic. Si uolo aliqd necessario uolo illud libero arbitrio. Et ista necessitas nec repugnat libertati que est a coactōe. nec libertati indifferentie. et causa est. qr non refert ad aliud respectu cuius est libertas indifferentie. nam libertas est respectu añtis uel ꝺsequētis. z talis necessitas neutrius est. sed ē necessitas consequentie. Istam uero necessitatē tangit cum dicit. Sic etiā cum dicimus necesse esse ꝛc.

b Sunt igit nre uoluntates ꝛc hic cōcludit aliquas esse i nostra potestate. z oñdit que sunt illa z quē alia que in nra ptāte non sunt. cum tñ ea patiamur fūt in potestate nostra z subiecta nostri uoluntati ꝓpꝫ oppꝫ

b Sunt igit nre uoluntates: z ipe faciūt qcqd uolēdo facimus qō nō fieret si nolemꝰ Quicqd aūt alioꝝ hoīm uolūtate nolēs qsqꝫ patit: etiā sic uolūtas ualet. z si nō illiꝰ tñ hois uolūtas: ꝑ ptās deiMā si uolūtas tñ ēet nec posset qō uellet: potētioꝛe uolūtate impediret. Nec sic tñ uolūtas nisi uolūtas esset nec alteriꝰ sed eiꝰ eēt q uellet: et si nō posꝫ implere qō uellet Tñ qcquid ꝓter suā uoluntatē patit hō: nō debet tribuere hūanis uel āgelicis uel cuiuscꝫ creati spūs uolūtatibus: sed eiꝰ potiꝰ q dat ptātē uolentibꝰ. c Nō g ꝓpterea nihil est in nra uolūtate: qr deus ꝓsciuit qd futurū esset in nra uoluntate. Non eīm qui hoc ꝓsciuit: nihil ꝓsciuit. Poꝛro si ille q ꝓsciuit qd futurū esset in nra uoluntate: nō uticꝫ nihil: sed aliqd ꝓsciuit: ꝓfecto z illo ꝓsciente est aliqd in nra uolūtate. Quo circa nullo mō cogimur: aut retenta ꝓscientia dei tollere uolūtatis arbitriū: aut retēto uoluntatis arbitrio deuꝫ (qō nefas est) negare ꝓsciuꝫ futuroꝝ. sed utrūꝫ amplectimur: utrūꝫ fideliter z ueraciter ꝓfitemur Illud ut bñ credaꝫmꝰ bꝰ ut bñ uiuamꝰ Adalc aūt uiuit: si ꝺeo nō bene credit. Tñ absit a nobis eiꝰ negare ꝓsciam ut liberi esse uelimꝰ: q adiuuante sumꝰ liberi uel erimꝰ. Proinde nō frustra sunt leges. obiurgationes: exhoꝛtatōes. laudes z uituperatōes: qr z ipas futuras esse ꝓsciuit. z ualēt pluri mū q ntū eas ualituras esse ꝓsciuit z ꝓces ualent ad ea i petrāda: q se ꝓcantibꝰ cōcessurū esse ꝓsciuit: z iuste premia bonis factis z pctis supplicia ꝓstituta sunt. Nec eīm ideo peccat homo. quia deꝰ illū peccaturū esse ꝓsciuit: imo ideo non dubitat ipsum peccare cum peccat quia ille cuius ꝓscientia falli non pōt non fatū: nō foꝛtunā: nō aliq̄d aliud: sed ipm peccaturū esse ꝓsciuit. qui si nolit omnino non peccat sed si peccare noluerit etiaz hoc ille ꝓsciuit.

uit. Ca. XI.

d Deus itaq; summꝰ z ueꝰ ꝛc. In b ca. ostendit beatus augustī. q dispositio regnoꝝ sūb ꝺis cet diuine ꝓuidētie. z b estēdit ex multis aliis que di

volūtati alicuiꝰ creature. Est aūt ista augustī. q sequit. s. quicqd ārt alioꝝ hoīm ꝛc obscura z in multis libris discoꝛdantibꝰ uitiata. Cuiꝰ intellectꝰ talis est. Quicqd aūt alioꝝ hoīm uoluntate nolēs quisqꝫ patit eri. em sic uoluntas ualet. i. habet bñ i ptāte sua. s. aliq uoluntas. z sin illius. qui. s. nolens patit. tñ hominis uoluntas s. eius q malū infert supple habet hoc in ptāte sua. Sz ptās dei supple ē. i. a ꝺo ē. nā si uolūtas tñ ēet i. sine effectu nec posset qō uellet potētioꝛe uolūtate ipediret. Suo uolūtate ꝺi q hz potestatē sup oēm uolūtatē z nō impediret fato uel aliq̄ necitate fatali nec sic tñ uolūtas nisi uolūtas ēet. i. Cuius sic impediret uolūtas adhuc remāeret uolūtas. z nō ēet nisi uolūtas. id ē aliud q uolūtas qr impedimēti tale nō tollit uoluntatē. nec alteriꝰ. Sz etiꝰ ēet illa uolūtas impedita q uellet z nō posset. vñ qcqd ꝓter suā uolūtatē patit hō nō ꝺz tribue būonis uel āgelicis uel cuiuscꝫ creati spūs uoluntatibꝰ. s. tangꝫ cāe pme z poꝛtissime. Sz etiꝰ potiꝰ q dat ptātem uolentibꝰ. qr licet malū culpe nō sit ī deum reducendum. tamen malum pene in ipsum sicut ī causam reducendū est. c Non g ꝓpterea nihil ꝛc Hic ostendit q uoluntas libera stat cū dei ꝓscia. z nō a solū stat imo sequitur ex ea. Caplm. XI.

d Deus itaq; summꝰ z ueꝰ ꝛc. In b ca. ostendit beatus augustī. q dispositio regnoꝝ sūb ꝺis cet diuine ꝓuidētie. z b estēdit ex multis aliis que di

uine pudentie subiacent. ⁊ sunt tamen multo maiora

s Roinde videam⁹ quos ro/ Ca. XXII.
p manoꝝ ⁊c. In hoc ca. oñdit aug⁹. ob que me/
rita romãoꝝ ⁊ ad quẽ finẽ dⁱ⁹ pudẽtia sua ro
manũ impiũ auxit. vñ ostendit qualia opa virtuo/
sa relucebãt in ro
manis anteq̃ im
periũ aucti esset
que tñ q; ordina/
ta fuerũt ad gl'iã
rpalẽ. ideo gloria
regali remũerati
sunt. b Tñ
laudis auidi ⁊c.
Jsta sunt ꝝba sa
lustij. circa ꝓncⁱ
piũ catilinarij vs
q̃ ibi exclusiue.
hãc ardẽtissime.
⁊c c Hinc ẽ
q; regalẽ ⁊c. Nic
sciendũ est q; lic⁹
tarquiniꝰ supbꝰ
q̃ fuit vltimꝰ rex
romanoꝝ fuerit
expulsus ꝓpter
delictũ filij sui. vt
dictũ fuit li. ij. c.
xvij. ⁊ li. iij. c. xv.
tñ in rei veritate
nomen regiũ fuit
romanis etiã p/
pter alias causas
odiosum valde.
scz q: reges eoꝝ
fere tyrãnice in
ceperũt domina/
ri. ⁊ q: tota pote/
stas penes ipsos
erat. ꝓcipue pe
nes ipm rar q̃nũ
q̃ in cõsulto tam
populo q̃ sena/
tu vel patribus
dña dispositum vt
volebat vñ regia
potestas multuz
derogabat liber/
tati ciuiũ. ⁊ ideo
sublata regia po
testate. loco vnⁱ
regis duos cõsu
les fecerũt apud
q̃s maneret impe
um. i. ptãs ꝓnci/
palis ⁊c q̃b⁹ dicti
s. li. ij. ca. xviij. ⁊
li. iij. ca. xv. ⁊c q̃
bus Salustius ĩ
catilinario in ꝓn
cipio fere dicẽ sic
vbi regiuz impe
rium q̃ initio cã

nec sine misericordia derelic/
q̃t: q̃ bonis ⁊ malis eẽtiam
etiã cũ lapidib⁹: vitã semina
lẽ etiã cũ arboꝝ⁹: vitã sen/
sualẽ etiã cum pecoꝝ⁹: vitã
intellectualẽ cũ solis ãgel'de
dit: a q̃ est ois mod⁹: ois spẽs
ois ordo: a q̃ ẽ mẽsura nũer⁹
pond⁹: a q̃ est q̃cq̃d naturaliꝝ
est cuiuscũq̃ generis ẽ: cu/
iuscũq̃ existimatõis ẽ. a quo
sunt semina formaꝝ: forme
seminũ: motꝰ seminum atq̃
formaꝝ. Qui dedit carni ori
ginẽ: pulchritudinez valitu/
dinẽ: ppagatiõis fecũditatẽ
membroꝝ dispositõz: salutẽ:
ꝯcordiã q̃ ⁊ aie irrõnali ẽ dit
memoriã: sensum: appetitũ:
rõnali aũt in sup mentẽ: intel
ligentiã: volũtatẽ: q̃ non so/
lũ celũ ⁊ terrã: nec solũ ãge/
lũ ⁊ hoiem: ẽ nec exigui ⁊ cõ
tẽptibilis animãtis viscera:
nec ei⁹ pẽnulã: nec herbe flo
sculũ: nec arboris foliuz sine
suaꝝ ptiũ ꝯuenientia: ⁊ q̃dam
veluti pace ꝛ dereliq̃t nullo mõ
est credẽdũ regna hoim eo/
rumq̃ dñatões ⁊ seruitutes
a sue ꝓuidẽtie legib⁹ aliẽas
esse voluisse. Ca. XII.

a Roinde videam⁹
p q̃s romãoꝝ mozes
⁊ quã ob cãz de⁹ ve
rus ad augendũ impiũ ad/
iuuare dignatꝰ ẽ: in cui⁹ pote
state fuit etiã regna terrena.
q̃ vt absoluti⁹ disserere pos
sem⁹: ad hoc ptinentẽ ⁊ sup/
iozẽ libꝝ ꝓscripsim⁹: q; ĩ hac
re ptãs nulla sit eoꝝ deoꝝum
quos etiã rebus nugatoꝝijs
colẽdos putarunt. ⁊ psentis
voluminis ptes supiozes q̃s
hucusq̃ pduxim⁹ de fati que
stione tollenda: ne quisq̃ cui
ã ꝑsuasũ esset nõ illoꝝ deoꝝ
cultu romanũ impiũ ꝓpaga

seruande libertatis atq̃ augende reipublice fuerat in
superbiam dominationeq̃ se cõuertit. ĩmmutato rpe
annua imperia solum. id est solũ per vnũ annum du
rantia binosq̃ imperatoꝛes sibi facere.

d Quod idem auctoꝛ ⁊c. videlicet Salustius parũ
post illud q̃ de
ipso tã allegaui.
⁊ sunt verba ei⁹
ista. q̃ ciuitas in
credibili memo/
ratu adepta lib/
tate quantũ bre
ui creuerit tanta
cupido gloꝛie in
cesserat. Sequẽ/
tia hic sũt verba
augustini.

Salustꝰ
cati.

rum atq̃ seruatũ: nescio cui
fato potiꝰ id tribueret q̃ dei
sũmi potẽtissime volũtati. ve
teres igit ꝑmiq̃ romani q̃n/
tũ eoꝝ docet ⁊ cõmẽdat hi
storia: q̃uis vt alie gẽtes (ex
cepta vna q̃ pũ hebꝛeoꝛuz) de
os falsos colerent ⁊ non deo
victimas sed demonijs imo
larẽt. b tamẽ laudis auidi: pe/
cunie liberales erant: glozi/
am ingentem diuitias hone
stas volebãt: hanc ardentis/
sime dilexerũt: ꝓpter hãc vi
uere voluerũt: ꝓpter hãc ⁊
moꝛi non dubitauerũt. Cete
ras cupiditates hui⁹ vni⁹ in/
gẽti cupiditate pressũt: ipaz
deniq̃ patriã suã: q̃n̄ seruiꝛe videbat ingloꝛium domi/
nari vero atq̃ ĩperare glo
riosum: ꝓius omni studio li
beram: deinde dominam eẽ
concupierunt. Hinc est q; re c
galem dñationẽ nõ ferẽtes:
annua imperia binosq̃ im
patoꝛes sibi fecerunt: q̃ ꝓsu/
les appellati sunt a consulen
do: non reges aut domini a
regnãdo atq̃ dñando: cuz ⁊
reges vtiq̃ a regendo dicti
melius videant: vt regnũ a
regibus: reges aũt vt dictuz
est a regendo: sed fastus re/
gius non disciplina puratus
est regentis vel beniuolẽtia
cõsulentis: ẽ supbia dñantis
Expulso itaq̃ rege tarquĩ/
nio: ⁊ cõsulibus institutꝰ: se/
cutum est q̃ idem⁹ auctoꝛ in d
romãoꝝ laudib⁹ posuit. q; ci
uitas ĩcredibili mẽoꝛatu ad/
epta libertate ⁊ q̃ntuz breui
creuerit: tanta cupido glie ĩ
cesserat. Jsta g̃ laudis auidi
tas ⁊ cupido gloꝛie: multa il/
la miranda fecit: laudabilia
scz atq̃ gloꝛiosa scõm hoim
existimationem. e Laudat e

e Laudat ideꝝ
salustꝰ scz in ca/
tilinario. cui⁹ sen
tentiam hic recⁱ
tat aug⁹. magis
q̃ verba. Quan
tũ vero ad b q̃d
hic augustin⁹ al/
legans Salustiu
um de Catone ⁊
cesare. q; erant ĩ
gentis virtutis.
⁊ diuersoꝛuz mo/
rum. hoc expo
nit Salustꝰ ibi/
dem sic dicens.
Vtis genus erat
eloquentia pa
pe equalia fuere
magnitudo ani
mi par. sed alia
alijs. Cesar benefi
cijs ac magnifi
centia magnus
habebatur. inte
gritate vite caro
iste scilicet cesar
magnitudine et
misericordia cla
rus factus est.
hunc scilicet Ca
tom seueritas di
gnitatem addide
rat. Cesar dan
do subleuando ig
noscendo. Cato
nihil largiendo
gloriam adeptꝰ
est. Jn altero
miseris refugi/
um erat in altero
malis pernicies

Illius facultas. huiꝰ ꝛ stantia laudat. ¶ Postremo cesar in ai'n idurerat vigilare. laborare i negocijs amicorũ intẽꝰ. sua negligere. nihil denegare qđ bono dignũ esset. Et post ꝫ addit salustiꝰ de cesare sic di. Sibi magnũ impiũ nouũ exercitũ. nouũ bellũ exoptabat vbi virtus enitere possz

Que ẏba salustij hic recitat. b. augusti. Qđ ẏo sbiugit. ita fiebat i voris. i. volũtatibꝫ viroꝝ virtute magnoꝝ. s. qđs in exercitu sub se habebat. vt exercitaret in bellũ miseraz gẽes. s. gallos. germãos. et illyricos britannos. aquitãnos. ꝛ gallos tam gallie cisalpine. idẽ ilus terre que mõ vocat lõbardia. vsqz ad fluuiũ rubiconem qđ eraz gallie transalpine.

f Et flagello agitaret bellona sanguineo. i. vt bellona q̃ est dea belli flagello sanneiõ. 8. guineo agitaret eos ad bellandũ vt eẽt vbi virtꝰ totũ ẽ augustini nõ salustij.

g Amoꝛ itaqz ⁊c. Amoꝛ libertatis solꝰ videbatur apud romanos fuisse qđiu tarquiniꝰ superbꝫ quez erpulerãt fuit superstes. nã toto eo tpe timẽtes ne reduceret in regnũ. duxerũt totã intentõz suã ↄtra illuz ad cauendũ ne rediret. ¶ Sed eo mortuo iã statim incepit apud eos amoꝛ alijs dñandi ꝛ sibi eos subijciendi.

h Poeta insignis ⁊c. s. virgiliꝰ li. viij. eneidos. vbi fingit virgiliꝰ enee a mre sua venere data munera q̃dã fuisse. inter q̃ erat scutũ in quo erãt scripta ea que futura erãt circa pgenẽ suã. Inter q̃ descriptũ fuit qđ mõ porsenna rex venturꝰ esset in aurilũ tarquinũ superbi erpulsi. ad reducendũ ipm ꝛ obsessurus vbẽ. de q̃. s. li. viij. ca. rr. Adducit aũt augꝰ. duos versus virgilij ad pbandũ q romani pmo pugnabãt erpulso tarquinio p libertate. vñ virgiliꝰ ↄtinuãdo se ad pcedentia dicit s c. Nec nõ tarq̃nũ eiectũ porsenna iubebat supplere romanos accipe. i. q romani cũ accepent. ingentiqz vbẽ obsidione pmebat. Jsta ertã interponit augꝰ. ꝛ sequit aliꝰ ẏsus ẏgilij Eneade. i. romani ab enea pcedẽtes in ferrũ p libertate ruebãt. noĩe ferri intelligũtur oĩa arma inuasiua. i Velut loquẽte ioue idez poete ⁊c. li. j. eneid. vbi inducit venerẽ de seuitia iunonis ↄ enea ꝛ troiãos. ↄ q̃. s. li. j. c. iij. dixi ioui ↄqrenteidẽ salustius tpibus suis magnos ꝛ pclaros viros Marcũ catonẽ. ꝛ caiũ cesarẽ dicẽs q diu illa respublica non habuit quẽqz ẏrute magnũ. sz sua mẽoria fuisse illos duos i genti ẏrute. diuersis moꝛibꝰ Jn laudibꝰ aũt cesar posuit q sibi magnũ impiũ. exercitũ. bellũ nouum exoptabat. vbi virtꝰ enitescere posset. ita fiẽbat i votꝫ viroꝝ ẏrute magnoꝝ. vt excitaret i bellũ miseras gentes f et flagello agitaret bellõa sãguineo vt eẽt vbi virtꝰ coꝝ enitesceret. Hec illa pfecto laudis auiditas. ꝛ glie cupido faciebat g amoꝛe itaqz primitꝰ libertatis. post ertã dñatõis ꝛ cupiditate laudis ꝛ glie. multa magna fecerũt. Reddit eis vtriusqz rei testimoniũ ertaz hb poeta insignis coꝝ. Jnde qđpe ait. Nec nõ tarquinius eiectũ porsenna iubebat accipe. ingentiqz vbẽ obsidione pmebat. Encade i ferruz p libertate ruebãt. Tũc ita

qz magnũ illis fuit aut fortiꝫ emoꝛi. aut liberos viuere. sz cũ esset adepta libertas tãta cupido gl'ie incesserat vt parũ esset sola libertas nisi ꝛ dominatio q̃reret. dũ p magno haberet. qõ velut loquente i ioue idez poeta dicit. Quum aspa iuno. Que mare nunc terras metu celũqz fatigat. Consilia in melius referet. mecũqz fouebit. Romanos rerũ dños gentesqz togatam Sic placitũ veniet lustris labentibus etas. Cũ domꝰ assaraci phthiã claraszqz mycenas. Seruitio pmet ac victis dñabit argis. Que qđe virgilius ioue inducẽs tãqz futura pdicentẽ. ipe iã facta recolebat. cernebatqz psentia. Verũ ppterea cõmemorare illa volui. vt ostẽderẽ dñationem post libertatez sic habuisse romanos vt in eorum magnis laudibus ponerent. Hinc est ꝛ illud eiusdem poete. q cum aliarum gentium artibus eas ipsas proprias

q̃ ẏgilꝰ es scriberet. nã ẏgilꝰ fuit tpe augusti cesaris. qđ tps diu fuit tota grecia romãis subiecta. vt pz p festũ li. ↄ. quincijs. ꝛ adducit augꝰ. pdictos ẏsus ẏgilij ad oñendũ quõ romani adepta libertate amauerit dñatoz. Et ad idẽ adducit alios ẏsus ẏgilij q̃ bñ lib. vj. eneidos. vbi virgiliꝰ inducit anchisen prẽz enee sibi post mortez apparentẽ ꝛ multa ↄ posteritate sua dicentẽ. Jnt̃ q̃ pdicit excellentiã quã habebãt romani in cõpatõe ad alias gẽtes. ¶ Jtã romani q̃ ad pritã regiminis ꝛ prãte dñandi alias gẽtes excellẽt. quis in alijs artibꝫ romãos excellere possent gẽtes alie. Et iõ dicit ẏgilꝰ sic. Et reudẽt alij spirãtia mollius era. i. alie gẽtes pñt bñe artẽ excudẽdi. i. fabricãdi ꝛ malliãdi era spirãta. i. fumãtia. vl' calẽtia mollius. i. ere ad ignẽ iã emollita. i. pñt cẽ pfecti artifices i ere formãdo. Et redo cq̃dẽ viuos ducẽt ↄ marmore vultꝰ. i. pñt cẽ pfecti artifices i marmore vt faciãt vultꝰ imaginũ ↄ marmore q̃ viuos. oꝛabũt cãs meliꝰ. i. crt'alij melioꝛes oꝛaꝛent cęliqz meatꝰ. i. motꝰ ↄscribũt radio. i. linea ꝛ surgẽtia sidera dicẽt. i. crũt gitiores astronomi. ꝛu regẽ ipio pl'os romane memẽto. be tibi. s. romãe crt artes paciqz iponẽt more. i. modũ ꝛ mesurã ↄbitã pcer sbiecz ꝛ ↄbellãt superbos

Eneiõ. s.

q̄si dicat O romāe ista erit excellēcia tua k Has artes illi ꝛc. Hic sciēdū q romani ꝑmo erāt satis virtuosi ſm modū suū virtutes politicas hītes posteriores ꝯo romani erāt satis vitiosi dsti cupiditati. luxurie ꝛ alijs vitijs ac vanitatibus multa a ꝓko paupere accipiētes. postmodū ea q̄si p vtilitate cōi ad bonorē deoꝝ i ludis scenicis exp̄dentes vñ dicit baug⁹. q artes regendi ꝛ bellandi romani ꝓin⁹ crescebant anteq̄ sic corrupti cēnt moribꝰ q̄, postmodū l Qñ scribebat ista salustius ꝛc. Salust⁹ fuit ꝛpe iulij cesaris. ꝛ virgili⁹ ꝛpe augusti cesaris. q̄ꝝ ꝛpibꝰ ꝛ etiā bene ātea moꝝ romanoꝝ erāt multū lapsi ꝛ omnio corrupti vt patuit in crudelitatibus multorum bellorꝝ ciuiliū. de quibꝰ supi⁹ li. iij. dictum fuit

Enciō. 6.

romanoꝝ artes regnādi: atq̄ ipādi: ꝛ subigēdi ac debellādi ꝓꝰ os aſponeret ait. Excudēt alij spirātia molli⁹ era. Credo eq̄dē viuos ducēt de marmore vult⁹ Orabūt cās meli⁹: celiq̄ meatus. Describēt radio ꝛ surgētia sidera dicēt: Tu regere ſpio: ꝓꝰos romane memēto. Hę tibi erūt artes: paciq̄ ponere morē. Parcere ſbiectis: ꝛ debellare ſuꝑbos k Has artes illi tāto ꝑiti⁹ exercebāt: q̄nto minus se voluptatib⁹ dabāt: ꝛ eneruatōe animi ꝛ corꝑis in ꝯcupiſcēdis ꝛ augēdis diuitijs: ꝛ pillas moꝛib⁹ corrūpēdis rapiēdo miseris ciuibus largiendo scenicis turpibus Hũ q tales iā moꝝ labes supabāt atq̄ abūdabāt q̄ñ scribebat ista salust⁹ canebatq̄ virgili⁹: nō illis artib⁹ ad honorem ꝛ glīaz: ꝧ dolis atq̄ fallacijs ābiebāt m Hñ idē dicit ꝛc. videlicet salustius in catilinario. ꝛ sunt ꝛba sa m lustij vsq̄ ibi exclusiue. hę sūt illę bone n Deorū apud illos edes ſc De istis edibus narrat tit⁹ liuius li. vij. de ſcdo bello punico. ꝛ valeri⁹ li. j. q cū marcell⁹ ceperit ciuitatē syracusana. vt. s. li. j ca. vj. dixi. vellet vnā edē ꝯstructis ſe virtuti ꝛ bonori. ꝓhibit⁹ ē a collegio sacerdotuz dicentiū q̄ nō nō debebat b fieri. q̄si vnū tēplum n ēēt vtriusq̄ ꝛ nō gere aliq̄d ꝑdiq̄ um. q̄ sacrificijs vid elicet expiandū ēēt. nō posset fieri vtriq̄ illoꝝ deoꝝ sicut res di

Salusti⁹ in catil.

uine fieri deberēt. ꝛ ſō fecit duo tēpla. que tñ sicut b dicit aug⁹. fuēt sibi inuicē ꝯiunctissima. cūm ꝯo exponit hic aug⁹. o Meli⁹ laudat⁹ ē cato. De illo q̄pe ait. s. salust⁹ in catilinario. Ad intellectū ꝯo eius q̄ dicit salust⁹ de catone sic. quo minꝰ petebat gloriā ꝛc. sciēdū q apud romanos erat cōsuetū q̄ q̄ñ magistratꝰ eligebant. puta ꝯsules vel hmōi illi q̄ se reputabāt digniores magistratu aliquo ad locum vbi fiebat electio in veste candida venerūt. qui etiā candidati ex hoc dicti sunt. ꝛ petebant magistratū sibi ꝯcedi. ꝛ sic fecit cato iste vticē sis. scz minus q̄ alij suā ambitionē ostendere. hūc aūt modum petē di honores repro bat augustinus hic etiam in catone ne qui honores huiusmodi petāt etiā hoc modo. ꝛ alioquin nō obtinuisset. de ipo dicit salustius q ēē q̄ videri bonus malebat.

qui boni erāt ad honorē: scz nam mali nec habebāt eaz q̄ quis honorē habere cuperēt: quē malis artib⁹ conabant adipiſci. i. dolis atq̄ fallacijs o Delius laudatus est cato o de illo quipe ait. Quo minꝰ petebat gloriā: eo magis illum sequebatur. Quando quidem gloria est cuius illi cupiditate flagrabant: iudicium hominū bene de hominibus opinātiū. Et ideo melior est virtus que humano testimonio ꝓtenta non est nisi conſcientie sue. Unde dicit apostolus. Hā gloria nostra hec est testimoniū conſcientie nostre. Et alio loco Opus aūt suum ꝓbet vnusquisq̄: ꝛ tunc in semetipo tātū gloriā habebit ꝛ non in altero. Gloriā ergo ꝛ honorez ꝛ ꝑiuriū que sibi exoptabant ꝛ quo bonis artibus puenire nitebantur boni: non debet sequi virtus: sed ipa virtutē Neq̄ enim est vera virtꝰ nisi que ad eum finez tendit vbi est bonum hominis quo melius nō est. Unde ꝛ honores quos expetiuit cato. petere non debuit: sed eos ciuitas ob eius virtutē non petenti dare Sed cum illa memoria p duo romani essent virtute p magni: cesar ꝛ cato: lōge virtus catonis virtuti videt ꝓpinqor fuisse q̄ cesaris. Prō inde qualis esset illo ꝛpe ciuitas: ꝛ antea qualis fuisset⁹ vi q deam⁹ in ipa ſnia catōis. nolite inquit existimare maiores nr̄os armis rēpublicā exꝑua magnā fecisse. Si ita ēēt multo pulcherrimā eaz nos haberem⁹. Quipe sociorum atq̄ ciuiū ꝓterea armoꝝ ꝛ eq̄ꝝ maior copia nob q̄ illis ē-

p Duo romāi ꝛc. de istis duobꝰ dictum est supra in hoc capitulo.

q Videamus in ipsa ꝛc. Istaz sententiam catonis ponit salustius in catilinario Sententie aūt illa continentur in illa oratione quam facit cato in senatu contra catilinam. ō quo supra libro ꝓmo capitulo q̄nto dictum est. Et sunt verba catonis que salustius recitat exclusiue vsq̄ ibi. qui aut dixit hec catonis.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

r Qui audit b̄ catonis. b̄ beat⁹ aug⁹ excludit quē dā falsum intellectum verborū catonis. q̄ p̄t alios sic intelligere verba catonis. quasi cato voluisset dicere q̄ oēs vel plures romani essent tales q̄les describit cato sed b̄ excludit beatus aug⁹ p̄ dicta salustij in p̄mo historiarū libro. de q̄bus etiā fec̄ augustin⁹ mentionē supra li. ū. ca. xviij. que ibi exposita sunt. ⁊ sunt hec verba salustij vsq; ibi exclusiue quarū discordiarū ⁊c. ſ Sic̄ idē historicus scz in catilinario

Salust⁹ in bello ſ. histo.

morē post orationem catonis ⁊ sūt hec verba salustij vsq; ibi exclusiue paucorū igit̄ virtus ⁊c.

t Etiam a catone laudata ⁊c verba catonis ex quibus b̄tus aug⁹ b supra in b̄ capᵒ ex ipsius nomine recitauit. exponit hic ⁊ q̄d ē habere publice egestatē ⁊ priuatim opulentiam q̄ fuit verbum catonis.

v Quāobrē cū diu fuissent ⁊c. Cōcludit b̄ aug⁹ intentionē suā in toto b̄ capᵒ vbi facit mentionem de regnoꝝ orientalium duratione. vocat aūt regna orientalia. regna assyriorū medorum ⁊ psarū. q̄ tria regna q̄tū ad populos subiectos fuerūt fere ēq̄lia inter se. sed q̄ntum ad ēntez de qua fuerūt successiue

Sed alia fuere q̄ illos viros magnos fecerunt: que nob nulla sunt: domi industria: foris iustum imperium: animus in consolendo liber: ne q̄ libidineo delicto obnoxius. Pro his nos habem⁹ luxuriam atq; auariciam: publice egestatem: priuatam opulentiam: laudamus diuitias: sequimur inertiam: inter bonos ⁊ malos discrimē nullum: omnia virtutis premia ambitio possidet. Nec mirum vbi vos separatim sibi quisq; consilia capitis: vbi domi voluptatibus: hic pecunie aut gratie seruitis. Eo fit vt impetus fiat in vacuaz r rempublicam. r Qui audit hec catonis verba siue salustij: putat quales laudantur romani veteres: omnes eos tales tunc fuisse vel plures. Non ita est: alioq̄n vera nō essent que ipse idem scribit: ea que commemorauit in secundo libro huius operis vbi dicit iniurias validioruz ⁊ ob eas discensionem plebis a patribus: aliasq; discessiones domi fuisse: iam inde a principio neq; amplius eq̄ ⁊ modesto iure actum: q̄ expulsis regibus: q̄diu metus a tarquinio fuit donec bellū greue quod propter ipsum cum etruria susceptum fuerat finiretur. Postea vero seruili imperio patres exercuisse plebē: regio more verberasse: agro pepulisse ⁊ ceteris ex pertibus solos egisse in imperio. Quarum discordiarum dum illi dominari vellent: isti seruire nollēt finem fuisse bellum punicuz secūdum. Quia rursus grauis metus cepit vigere: atq; abillis perturbationibus alia maiore cura cohibere animos inquietos: et ad concordiam reuocare ciuilem: Sed per quosdaz paucos q̄ pro suo modo boni erāt magna administrabantur: atq; illis toleratis ac temperis malis: paucorum bonorū p uidētia res illa crescebat⁹: sicut idem historic⁹ dicit multa sibi ingentia audienti: que populus romanus domi militieq; mari atq; terra p̄clara facinora fecerit se libuisse attendere: que res maxime tāta negocia sustinuisset: quoniam sciebat sepenumero pua manu cū magnis legionibus hostium contendisse romanos: cognouerat puis copijs bella gesta cum opulentis regibus: sibiq; multa agitanti constare dixit: paucorū ciuium egregiam virtutez cūcta patrauisse: eoq; factum vt diuitias paupertas multitudinē paucitas superaret. Sed postq̄ luxu atq; desidia inquit ciuitas corrupta est: rursus respublica magnitudine sui imperatorū atq; magistratuum vitia sustētabat. Paucorū igit̄ virtus ad gloriam: honorem: imperiū vera via: id est virtute ipa nitentiū etiam a catone laudata est. Hinc erat domi industria quā cōmemorauit cato vt erarium esset opulentum tenues res priuate. Vbi corruptis moribus vitium esse contrarium posuit. publice egestatē: priuatim opulentiam. v Quāobrem cū diu fuissent regna orientis illustria: v voluit deus ⁊ occidentale fieri: q̄ tempe esset posterius sed imperij latitudine ⁊ magnitudine illustrius. Deq; talibus potissimū concessit hominibus ad domāda grauia mala multarū gentium: q̄ cā bonoris laudis ⁊ glorie consulerent patrie: in qua ipsam gloriam requirebant: salutē q̄ ei⁹ saluti sue p̄ponere non dubitarent: p̄ isto vno vitio id est amore laudis: pecunie

n

reges. ⁊ ex q̄ fuit caput ⁊ p̄ncipatus regnādi fuerūt tria. nam ppli. ſ. subiecti vni regi p̄mo habuerūt reges ō assyrios. ſ. nūcro. xv vj sub q̄b⁹ duravit imp̄iū annis M. cc. xl. q̄rū regū p̄m⁹ fuit ninꝰ vltim⁹ vero sardanapal⁹ vt dixi supra li. ū. ca. xx. postmodū trāslatū fuit regnuz ad medos. ex q̄bus erāt octo reges. q̄rū p̄m⁹ fuit artabanus. ⁊ vltim⁹ fuit astyages. vt supra li. iij. cap. vij. dixi sub q̄b⁹ duravit monarchia annis. cc. lj. Deinde imp̄ium ē ad psas trāslatū ⁊ fuerūt. iiij. ex ipsis. q̄rū p̄m⁹ fuit cyrus. vltimus vero fuit darius filius arsacidē capō q̄s fuit memorata monarchia fm hieronimū. cc. xxxj. annis. ista vero regna dicūt ideo orientalia. q̄ fuerunt in Asia maiori. que dicit pars orientalis totius terre habitabilis Europa vero ⁊ africa respectu eius sunt i occidente. Postmodum vero interfecto dario ⁊ trāslatō ē imp̄ium ad alexādrū magnū ⁊ grecos q̄ fūt in europa. ⁊ sic de oriente in occidētem. q̄ nō solū in illa pte europe. ſ. in grecia. ſz etiaz in asia reghauerit deinde trāslata ē monarchia ad romanos q̄ tot ieuropē ⁊ africe ac p̄ magnā pte asie ipa uerit ⁊ tō regnū romanoz fuit mai⁹

Sal⁹. i ca.

Am sanius videt ꝛc. In ꝟ ca. pbat btūs augustī. q auctores romāoꝝ q ipi romāi a vera ꝟtute deficiebāt ex ꝟ q sibi laudē būanā ꝛ gloriā mūdialē tāq̄ finē pstituerūt. pꝛ quē oīa fecerūt ꝛ fac̄ b duo. q. p. mo pbat appetitū laudis cē vitiosum. scdo ibi etiam tullius ꝛc pbat romanos bulsmōi finē itendisse. Primū ꝟo pbat p dicta horatij poete q̄z pmū ē i li. epistolarū. epla prima quā scribit mecenan docens quō singla vitia possūt vitari. inter q̄ ponit appetitum būane laudis. dicēs sic. Laudis amore tumes. id est si forte tumes vel pone q tumeas. sūt certa piacula. idē remedia q̄bus ex plebe vitiuz. q̄ retet pure lecto potērt rerear libr. tuō. i. q piacula porrūt te recreare. i. curare. ꝛ forē ꝛra hoc vitiū facere. si libellū būe ꝟ vitiū scriptū ter. i. sepe legeris. puer. id est attente. Secūdū dictū horatij ē in odis eius. oda ly. Vocat aūt augustinū libꝝ carminū seu odarū horatij carmē lyricū. q̄ carmē lyricū fm isi. li. vij ōr a varietate. scz metroꝝ. Notandus aūt i li. odarū multū variat metrū. ꝛ multi genera metroꝝ vnt. s. xix. fm papiā. dicūt aūt sic latini regnes. i. regēs aiadū domādo spūm. i. domādo aīm dñatōis ꝛ glie cupidū q̄z si libiā. i. africā seu partē q̄dā a frice ꝛ finē alie remotis. i. distātib⁹ gradi bus ūgas. s. sb vno rege. Badus fm isidoꝝ li. xiiij. etbimologiaꝝ ē insula i q̄ columne hercul' vident iuxta locuz vbi mare mediteraneum exit ab oceano. Est aūt a pmēti terra centū. xx. passib⁹ diuisa. pōt aūt frequēti pli nūero. q. colūne ipe hercul' q̄nq̄ gades hercul' vocāt vl q. sūt ples isule miores vni maiori isule. q̄pque a q̄ōes ille gades appellāt. ꝛ ibitāt a penis. i. afris. q̄ius sit media iter africā ꝛ curopā ꝛ iō sbiungit horatius ꝛ vtq̄z penisul. tā ille q̄ bitat i isul' illis q̄ ille q̄ i lybia bitat seruiat vni sez regi.

a n cupiditatē ꝛ multa alia vitia cōprimētes. La. XIII.

a Am sanius videt qui n et amorem laudis vitium esse cognoscit: Q̄ nec poetam fugit horatium qui ait. Laudis amore tumes: sunt certa piacula que te. Ter pure lecto poterunt recreare libello. Idem iu carmine lyrico: ad rep̄mēdam dominandi libidinē: ita cecinit. Latius regnes auidum domando Spiritu: q̄z si lybiam remotis Gadibus iungas: ꝛ vterq̄z penus Seruiat vni. Verūtamen qui libidines turpiores fide pietatis impetrato spiritusancto: ꝛ amore itelligibilis pulchritudinis non refrenant: melius saltem cupiditate humane laudis ꝛ glorie non quidē iam sancti: sed minus iaz turpes sunt. b Etiam tullius inō silere non potuit: in ijsdem libris quos de republica scripsit: vbi loquitur de instituē/do principe ciuitatis: quez dicit alendum esse gloria: ꝛ cō sequenter cōmemorat maiores suos multa mira atq̄z preclara glorie cupiditate fecisse. Huic ergo vitio non solū non resistebant: verūetiam id excitandum ꝛ accendendum esse censebant: putantes hoc vtile esse reipublice Q̄ nec ipius philosophie libris tullius ab hac peste dissimulet vbi eam luce clarius confitetur. Cum enim de studijs talibus loqueretur: que vtiq̄z sectanda sunt fine veri boni nō vērositate laudis humane: hāc intulit vniuersalē generalēq̄ sententiam. Honos alit artes oēsq̄ accendū tur ad studia gloria: iacentq̄ ea semp que apud quosq̄ improbantur. La. XIIII.

a Tic igitur cupidi b tati melius resistit sine dubitatione cēcedit. Tanto em̄ quisq̄ est deo similior quanto ꝛ ab hac immundicia mundior. Que in hac vita ꝛ si non funditus eradicatur ex corde quia eti az bene proficiētes animos temptare non cessat saltem cupiditas glorie superetur dilectione iusticie. Et si alicubi iacent que apud quosq̄ improbantur: si bona: si recta sunt: etiam ipse amor humane laudis erubescat: ꝛ cedat amori veritatis. Taz em̄ est hoc vitium inimicum pie fidei si maior in corde sit cupiditas glorie q̄ dei timor vl amor: vt dominus diceret: Quomodo potestis credere gloriam ab inuicem expectantes: et gloriam que a solo deo est non querentes? Item de quibusdam qui in eum crediderant: et verebātur palam confiteri: ait euangelista. Dilexerunt gloriam hominū magis q̄ dei. Quod sancti apli nō fecerūt. Qui cum in his locis predicarent xp̄i nomē: vbi non solum improbat b sicut ille ait: iacentq̄ b ea sēper que apud quosq̄ improbant: verūetiaz summe detestationis habebant tenentes qō audicrāt a bono magistro eodemq̄ medico mentiū. Si q̄s me negauerit coram hominibus: negabo et ego eum coram patre meo qui in celis est. Et si quis erubuerit me et verba mea in hac adultera et peccatrice generatione: et filius hominis erubescet eum cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. Et si quis dixerit verbum contra filium hominis: remittetur ei. Qui autem blasphemauerit contra spiritum sanctum: non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Et si quis dixerit verbum contra deum: et non penitentiam egerit: non habebit remissionem neque in hoc seculo neque in futuro. Et si quis dixerit verbum contra patrem et filium et spiritum sanctum: et non penitentiam egerit: non habebit remissionem neque in hoc seculo neque in futuro. Et si quis dixerit verbum contra deum et non penitentiam egerit: non habebit remissionem neque in hoc seculo neque in futuro. Et si quis dixerit verbum contra patrem et filium et spiritum sanctum: et non penitentiam egerit: non habebit remissionem neque in hoc seculo neque in futuro.

Horatius in epistol'

Horatius in odis.

Tull.' de republi.

Tulli' in tus. q̄sti.

Job. 5

Job. 12

Mat. 10 Luc. 12

dat illa q̄s assumit sibi vt laudē assequatur c Qui sceuolas ⁊c. De mucio scevolaqui manum suam sponte in igne tenuit. et de curtio q̄ se in barathrum terre p̄cipitauit. et de decijs qui pro salute exercituū suorū se dijs inferis deuouerunt. dictū fuit supra li. iij. ca. xx

La. XV

Ubi⁹ er q go non erat de⁹ ⁊c. In hoc ca. oñdit beatus aug⁹ causam q re deus remunerauit opera virtuosa romanorum tam magna gloria rempalt ⁊ dicat q⁹ h̄ fecit vt scz iustitiā suā ostēderet q nullum bonum opus irremuneratū dimittit. Si g̃ romanis quibus nō erat datur⁹ gloriaz sempiternam nō dāsset gloriam tpalē p q̄ tm̄ laborauerunt videret cuz eis iniuste agerū. Recitat aūt aug⁹

bo eū coꝝ patre meo q̄ i celis ē: vt coram angelis dei inter maledicta ⁊ opprobria: inf grauissimas persecutiones crudelesq̄ penas nō sūt deterriti a p̄dicatione salutis humane tanto fremitu offensiōis humane. Et q eos diuina facientes atq̄ dicentes diuinecq̄ viuentes: debellatis quodāmō cordib⁹ duris atq̄ introducta pace iusticie: ingens in ecclia xp̄i gloria p̄secuta ē: nō in ea tanꝝ in sue x̄rutis fine q̄euerūt: ꝙ eā q̄s ipam ad dei gloriā referētes cui⁹ gr̄a tales erant. Ista q̄ fomite eos q̄b⁹ p̄sulebāt ad amorē illius a q̄ ⁊ ipi tales fierēt accēdebāt. Nā q̄s ne ꝓpter humanā gloriaz boni essent: docuerat eos magister illorū dicēs. Cauete facere iusticiā vestram coram hoib⁹ vt videamini ab eis: alioq̄n mercedē nō habebitis apud patrē vestruz qui in celis est Sz rursus ne hoc puerse itelligentes hoib⁹ placere metuerēt: minusq̄ ꝓdessent latendo q̄ boni sunt: demōstrās q̄ fine inotescere debe-
c rent. Luceāt inq̄t opa vestra coram hoib⁹: vt videāt bona facta vestra ⁊ glorificēt patrē vestrū q̄ in celis ē Nō g̃ vt videamini ab eis. id ē hac intentiōe vt eos ad vos ꝙuerti velitis: qz nō ꝓ vos aliq̄d estis: sed vt glorificēt patrē vestrū q̄ in celis ē: ad quē cōuersi fiant q̄ō estis. Hoc secuti sunt martyres: q̄ sceuolas: ⁊ curcios ⁊ decios nō sibi inferendo penas: sed illatas ferēdo: ⁊ x̄tute vera qm̄ vera pietate ⁊ innumerabili multitudine superūt. Sz cū illi eēnt in ciuitate terrena q̄b⁹ ꝓpositus erat oim ꝓ illa officiorū finis: incolumitas ei⁹ ⁊ regnū nō in celo ꝑ in terra: nō in vita eterna ꝑ in decessione morientiū ⁊ successione morituroꝝ: q̄d aliud amarent q̄ gloriā qua volebant etiā p⁹ mortem tanꝝ viuere in ore laudātiū.

a Ubi⁹ g̃ nō erat La. XV

q de⁹ datur⁹ vitā eternā cum scis angelis suis in ciuitate sua celesti ad cui⁹ societatē pietas x̄a pducit q̄ nō exhibet fuitutē religionis quā latriā greci vocant nisi vni x̄o deo: si neq̄ hāc eis terrenā gloriā excellētissimi impij cōcederet: nō redderet merces bonis artib⁹ eoꝝ. id ē x̄tutib⁹: q̄b⁹ ad tantā gloriā puenire nitebant De talib⁹ em̄ q̄ ꝓpter h̄ boni aliq̄d facere videnī vt glorificenī ab hoib⁹: etiā dñs ait. Amē dico vobis: receperūt mercedē suā. Sic ⁊ isti p̄uatas res suas ꝓ re cōi: h̄ ē republica ⁊ p eius erario ꝓtempserūt auaricie restiterūt: ꝓsuluerūt patrie cōsilio libero: neq̄ delicto fm suas leges: neq̄ libidini obnoxij. Sz his oib⁹ artib⁹ tanꝝ vera via nisi sunt ad honores: impiū gloriā honorati sunt in oib⁹ fere gētibus impij sui leges imposuerūt multis gentib⁹: hodieq̄ litteris ⁊ historia glorioſi sunt pene in oibus gentibus. Nō est q̄ dē sūmis veri dei iusticia cōquerank: perceperūt mercedem suā. La. XVI

m a Erces aūt scōꝝ lōge alia est etiā h̄ opprobria sustinētium ꝓ ciuitate dei: q̄ mūdi huius dilectoꝛib⁹ odiosa ē. Illa ciuitas sempiterna ē. Ibi null⁹ oritur: qz null⁹ moriet. Ibi ē vera ⁊ plena felicitas: nō dea sed donū dei. Inde fidei pign⁹ accepim⁹: q̄diu pegrinantes eius pulchritudini suspiramus. Ibi nō oriet sol sup bonos et malos: sed sol iusticie soles protegit bonos. Ibi nō erit magna īdustria ditare erariū publicū ꝑuatis reb⁹ angusti is: vbi thesaurus cōis est veritatis. Proinde nō soluz vt talis merces talib⁹ hoib⁹ redderetur: romanū impiū ad humanam gloriam dilatatū est: verūetiaz vt ciues eterne illi⁹ ciuitatis q̄diu hic pegrinank: diligēter ⁊ sobrie illa īstucank exempla: ⁊ videant quāta dilectio debeak supne patrie ꝓpter vitā eternā: si tm̄ a suis ciuibus terrena dilecta ē ꝓpter hoim gloriam

a Tantū em̄ ꝙ La. XVII

q tinet ad hāc vitā mortaliū q̄ pauci dieb⁹ ducit ⁊ finit q̄d interest sub cui⁹ impio viuat hō moritur⁹: si illi q̄ impant ad ipia et iniqua nō cogāt. Aut x̄o aliq̄d nocuerunt romani gētib⁹ q̄b⁹ subiugatis iposuerūt leges suas: nisi qz

in hoc capitulo virtutes romanorū fundās se sup dictis catōis q̄. s. i hoc li. ca. xx. recitata fuerunt.

La. XVI. s Ercesm aūt sanctoꝝ ⁊c. In h̄ ca. oñdit b. aug⁹ quāta sit differentia mercedis qua remunerantur cives ciuitatis dei ꝓ mercede q̄ remunerantur ciues huius mundi

La. XVII a Tiārū q em̄ pertinet ad hanc ⁊c. In hoc ca. ostendit beatus augustinus q̄ tenuis sit illa gloria p qua romani tot aduersa sustinuerunt et fecit in h̄ capitulo duo q: p̄mo ostēdit q̄ gloria dñationis modicā facit differentiā inter homines. Secūdo ibi. Sz ytamur ⁊ i his ⁊c. ostēdit q̄ expedit ciuibus celestis ciuitatis ꝓsidere quanta sustinuerūt ciues terrene ciuitatis p tpali gloria acq̄rēda. Quātū ad p̄mum

ofidit.b.augst. duo.vicz q̄ pax inest ſbō dño bō viuat.z q̄ pa rū inest int romāos q̄ vni ꝓnci pi ſūt ſbiecti.z gēres alias q̄ eidez ſbīciunt. Scōm iſtoz oſtēdit ibi. nā q̄d inſit. ꝑtū ad ꝑmū oñdit q̄ gētibꝫ romāo im perio ſbiectis nō obfuit ſic ſbīca. i mo ſi ſbiecciſſet ſe ſpōte ſñ morte q̄ c dr̄ belli.z bello ns q̄ c dra belli. ñ obfuiſſz i aliq̄ .ſz multū ꝓfuiſſz eſ illa ſbiectio.z pz untēcio auguſtini b Romāi ciuel eēnt. b dic̄ aug⁹. nō q̄ oēs gentes romāo ꝗto ſbie/ cte gaudebāt ꝓut legis q̄ bꝫ romāi gaudebāt. vt ptz actuū. xxij. ſz ſic dic̄ glo. ſup illud ad thiorbeū ep'la ij. ca. vi. penulaz nā reliq̄t troade z̄. Romāi banc habuerūt ꝫ ſuetu dinē q̄ monarchi am oīb exārchāt. vt q̄cunq̄ gēs cū pace z coīois eis occurriſſet darēt eis libertatē tātā vt frēs eoꝝ dice/ renk. ciuesq̄ ro mani appellaren tur. dabāt q̄ p̄ā tē eis curiā bñdi z ꝫſules ſicut ip ſi romāi bēbant. c Nūq̄d eī il/ loꝝ agri z̄. ſ. ro/ manoꝝ tributa ñ ſoluunt. q. d. ſic. nā agri ꝓuari ipo rū tributū erario publico ſic alie/ re q̄ p̄icie dice/ bant romāis tri/ buta ſoluerunt. d Nunq̄d nō multi ſenatores

id factū eſt ingēti ſtrage bel/ lorū: qō ſi ꝓcoꝛditer fieret id ipſum fieret meliore ſucceſ/ ſu: ſed nulla eſſet glia trium phantium. Neq̄ eīm z roma ni nō viuebāt ſub legib⁹ ſuis quas ceteris imponebant. Hoc ſufficeret reipublice: ni ſi quia marti z bellone diſpli cebat vt nec victoria locum haberet nemine vincēte vbi nemo pugnauerat. Nonne romanis z ceteris gentibus vna eſſet eademq̄ conditio. Preſertim ſi mox fieret qō poſtea gratiſſime atq̄ huma niſſime factuz eſt: vt omnes ad romanum imperium per tinentes ſocietatem accipe/ b rent ciuitatis: z b romani ci/ ues eſſent ac ſi eſſet omniuz qō erat añ paucoꝝ: tantū q̄ plebs illa que ſuos agros nō haberet de publico viueret qui aparatus eis per bonos adminiſtratoꝛes reipublice gratius a concoꝛdibus ꝓſta/ retur q̄ victis extoꝛqueret. Nam q̄d interſit ad incolu/ mitatem bonoſq̄ moꝛes: et ipſas certe hominū dignita/ tes: q̄ alij vicerunt. alij victi ſunt. oīno non video: ꝓter il luz glie humane inaniſſimū faſtū in q̄ pepcerunt merce/ dem ſuā: q̄ eius ingenti cupi ditate arſerūt: z ingētia bel/ c la geſſerūt. Nunq̄d eīm illoꝝ agri tributa nō ſoluūt? Nun quid eis licz diſcere qō alijs d nō licet? Nunq̄d non multi ſenatoꝛes ſunt in alijs terris qui romam nec facie quidez noꝛunt? Tolle iactantiam: z oēs hoies quid ſunt niſi ho/ mines. Q; ſi puerſitas ſecu li admitteret vt honoratio/ res eſſent quiq̄ meliores: nec ſic ꝓ magno haberi de buit honoꝛ humanus: q̄ nūl lius eſt ponderis fumus. Sz vtamur z in his rebus bene ficio domini di noſtri ꝓſidere mus quāta cōtempſerint: q̄ pertulerint: quas cupidita/ tes ſubegerint ꝓ hūana glo ria: q̄ eā tanq̄ mercedē taliū virtutū accipe meruerūt: et valeat nobis etiā ꝺ ad oppri/ mendā ſuppiā: vt cū illa ciui/ tas in qua nobis regnare ꝓ miſſum eſt: rñ ab hac diſter: quantū diſtat celum a terra a tempali letitia: vita eterna ab inanib⁹ laudib⁹ ſolida glo ria: a ſocietate moꝛtalium ſo cietas angeloꝝ: a lumine ſolis z lune: lumen eius qui fec̄ ſolē z lunā: nihil ſibi ma/ gnū feciſſe videant: tāte ꝓ/ ciues: ſi ꝓꝛo illa adipiſcenda fecerint boni operis aliquid vel mala aliqua ſuſtinuerit: cum illi ꝓꝛo hac terrena iam adepta tanta fecerint: tanta perpeſſi ſint: ꝑſertim quia re miſſio peccatoꝝ q̄ ciues ad eternam colligit patriaz: ha bet aliquid cui ꝓ vmbꝛa quā dā ſimile fuit aſylum illud ro e mule ū: quo multitudinē q̄ il la ciuitas cōdeꝛ ek: quoꝝm/ libet delictoꝝ cōgregauit i punitas La. XVIII

a Tid ergo magnū a q eſt ꝓ illa eterna ce/ leſtiq̄ ꝓmia cūcta ſe culi huiꝰ quālibet iocūda blā dimēta ꝓtēnere: ſi ꝓ hac tpa/ li atq̄ terrena⁹ filios b/utus b potuit z occidere: quod illa facere neminē cogit? Sz cer te difficilius eſt filios interi/ mere: q̄ q̄ ꝓ iſta faciendū ē: ea que filijs congregāda vi/ debantur atq̄ ſeruanda: vel donare pauperibus vt ſi exi ſtat temptatio q̄ id ꝓ fide atq̄ iuſticia fieri compellat amittere. Felices enim vel nos vel filios nr̄os: non diui tie terrene faciūt: aut nobis viuentib⁹ amittēde aut nō moꝛtuis a quibus neſcimus vel forte a quibus nolumus poſſidende. Sed deus feli ces facit: qui eſt mentiuz ve ra opulentia. Beato autem

ſunt in alijs. ſ. gē tib⁹ vel ciuitati/ bus ipſo romāo ſubiecti. q. d. ſic. habebāt enim et alie ciuitates ꝫ ſu les z ſeriatoꝛes ſu os. quoꝝ cura et ꝫſilijs reſpubli ca illarū ciuitarū regebat. vt iā du ctū fuit de ciuita/ tibus que roma nos cū honoꝛe ſu ſceperūt e Si mile fuit aſylū ꝺ aſylo q̄ conſtru xit romul⁹. dictū fuit. ſ. li. j. capi. xxxiij.

La. XVIII.

a Tid ḡma q gnū z̄. In hoc ca. oſtendit b. auguſti. et bis q̄ romani fecerūt ꝓ tpali glia quā leue z modicū eſt illud q̄ dr̄a no/ bis erigit ꝓ glia ſempiterna. z fa cit in hoc ca. duo quia primo com/ pat opa virtuo/ ſa romāoꝝ ad opera virtuo/ ſa chriſtianoꝝ. Secūdo ibi. hec alia z̄. oſtendit quantuz xp̄ianis pꝛofuerit ad vir tutis exemꝑlum noſſe opera vir/ tuoſa romanoꝝ.

b Filios bꝛut⁹ potuit z̄. ēmo/ do brutus filios occidit quia vo/ luerunt reges tar quin/ um reduxiſ ſe in vrbem. di/ ctum fuit ſupra libꝛo tertio. capi tulo. xvj. vbi etiam beatus auguſtinus exponit⁹ gilij verſus libꝛo ſexto eneidos. q̄s etiam hic adduꝛit dicens. Ma toſq̄ pater no/ ua z̄.

c Romanus ꝓncepſ ⁊c. Iſte torq̄tus mālij dict⁹ē q̄ accepit cognomē torq̄tus q: gallum vnū eminētis magnitudis ⁊ fortitudis q̄ romanos ad ſinglare certamē in bello ꝺ gallos ꝓuocabat. i pūtia vtriuſq; exercitus interfecit ⁊ torquē aureū quaz gallo abſtulerat ſibi ī ponēs torq̄tus ad ſuos redijt. Et ſi cut dicē eutropi⁹ l. ij. in ꝓncipiū ⁊ ſibi ⁊ poſteris cognomen torq̄ti accepit quomō aūt iſte filiū ſuum ſtrēnue pugnātē occidit. dictum fuit. ſ. li. j. capi. xxij.

d Si furi⁹ camill⁹ etiā. ⁊c. Ea q̄ b trāgit aug⁹. de camillo. diffuſe narrata ſunt libro. ij. capi. xvij.

e Si mucius vt cuz porſēna ⁊c. Que b rangit diffuſe narrāt. ſ. libro. iij. a. xx.

f Si curci⁹ armatus ⁊c. De iſto curtio ſ. li. iij. ca. xx. dicitur.

q: filios occdit: infelicitatis perhibet teſtimoniū etiā poeta laudator. Ait eñ: Patroſq; pater noua bella mouētes. Ad penā pulchra ꝓ libertate vocabit. Infelix vtcūq; ferēt ea facta minores. Sz verſu ſequenti: cōſolatus eſt infelicez Elicit amor patrie: laudūq; imenſa cupido. Hec ſunt duo illa libras ⁊ cupiditas laudis hūane: q̄ ad facta cōpulere miranda romanos. Si ergo ꝓ libertate morituroꝝ ⁊ cupiditate laudū (que a mortalibus expetunt:) occidi filij a patre potuerūt: quid magnū eſt ſi ꝓ vera libertate que nos ab iniq̄tatis ⁊ mortis ⁊ diaboli dñatu liberos facit: nec ꝓ cupiditate humanarum laudū: ſ charitate liberādoꝝ hominū: nō a tarq̄nio rege: ſ a demonibus ⁊ demonū ꝓncipe: nō filij occidunt: ſ xp̄i pauperes inter filios cōputant. Si ali⁹ etiā[c] roman⁹ ꝓn ceps cognoſce torquat⁹ filiū: nō q: cōtra ipam patriā: ſ etiā ꝓ patria: tū q: cōtra impiū ſuū. id ē ꝓtra q̄ impauerat pat imperato⁊: ab hoſte ꝓuocatus iuuenili ardore pugnauerat licet viciſſet: occidit: ne plus mali eſſet in exēplo impu ꝓcepti: q̄ boni in gloria hoſtis occiſi: vt quid ſe iactent q̄ ꝓ imortalis patrie legibus oſa que multo minus q̄ filij diligunt bona terrena contēnunt

d Si furi⁹ camill⁹ etiā ingrataz patriā a cui⁹ ceruicib⁹ acerrimoꝝ hoſtium vehientiū iugum depulerat dānatuſq; ab emulis fuerat: a gallis itez liberauit: quia nō habebat portionem vbi poſſet viuere gloriosus: cur extollat velut grāde aliq̄d fecerit: qui forte in eccl̄ia ab inimicis carnalibus velut grauiſſimam exhonoratiōis paſſus iniuriā: nō ſe ad eius hoſtes hereticos trāſtulit: aut aliquā contra illā ipe herēſim cōdidit: ſ eā port⁹ q̄tuz valuit ab hereticoꝝ pnitioſiſſima prauitate defendit: cū alia nō ſit nō vbi viuat in ho im gloria: ſ vbi vita ac q̄t eterna. [c] Si muci⁹ vt cū porſenna rege pax fieret: qui grauiſſimo bello romanos p̄mebat q: porſennā ipm occidere non potuit: et

ꝓ eo alterum deceptus occidit: ī ardentem aram ante eius oculos dexteram extēdit dicens: multos tales qualē illū videret: in ci⁹ exitium cōiuraſſe: cui⁹ ille fortitudinez ⁊ cōiurationē taliū phoꝝreſcens: ſine vlla dilatiōe ſe ab illo bello facta pace cōpeſcuit: quis regno celoꝝ iuz imputaturus eſt merita ſua: ſi ꝓ illo nō vnā manū neq; hoc ſibi vltro faciens: ſed pſequēte aliquo patiens totū flāmis corp⁹ impēderit. Si[f] curcius armat⁹ equo concito in abruptū hiatū terre ſe p̄citem dedit: deoꝝ ſuoꝝ oraculis ſeruiens q̄ iuſſerant vt illuc id q̄ romani haberent optimū mitterent nec aliud intelligere potuerunt q̄ viris armiſq; ſe excellere: vñ videlicet optebat vt deoꝝ iuſſis in illuz interitū vir p̄cipitarer armat⁹: q̄d ſe magnuz ꝓ eterna patria feciſſe dictur⁹ ē: q̄ aliquē fidei ſuc paſſus inimicū non ſe vltro in talem mortem mittens: ſed ab illo miſſus ob ierit: qñ quidem a dño ſuo eodēq; rege patrie ſue certius oraculū accepit. Nolite timere eos qui corpus occidūt: animā aūt nō p̄nt occidere. Si ſe occidēdos certis verbis quodāmodo conſecrātes de- g cij deuouerūt vt illis cadentibus ⁊ iram deoꝝ ſanguine ſuo placantibus: romanus liberaretur exercitus: nullo modo ſuꝑbiant ſancti martyres tanq̄ dignum aliq̄d ꝓ illius patrie participatione fecerint: vbi eterna eſt ⁊ vera felicitas: ꝓ qua vſq; ad ſui ſanguinis effuſionem: non ſolū ſuos fratres ꝓ quibus fundebatur: verum et ipſos inimicos a quibus fundebatur: ſicut eis ꝓceptum eſt diligentes: caritatis fide ⁊ fidei charitate certarunt. [b] Si marcus puluillus dedicans edem iouis: iunonis: minerue: falſo ſibi ab inuidis morte filij nunciata: vt illo nuncio ꝑturbatus abſcederet atq; ita dedicationis gloriam collega eius conſequeretur: ita contempſit vt eum etiam ꝓijci in ſepulcrum iuberet ⁊ ſic in eius coꝝde oꝝbitatis dolorem: glorie cupiditas vicerat. q̄d

g Conſecrātes dei deuouerunt ⁊c. ō iſtis dicit ibidem

b Si marcus puluillus ⁊c. q̄ō b tangitur de marco puluillo q̄ ⁊ horat⁹ puluillus dict⁹ eſt narrat vale. ſ ri⁹ li. v. ca. vl. ⁊ etiā titus liui⁹ de vrbis origine lib. ij. circa ꝓncipiū. q̄ cuz ipe et valeri⁹ publicola ſil' eſſent ꝯſules ⁊ edes iouis ī capitolio ꝺdicari ꝺberet ſortiti ſūt inter ſe hi duo q̄s coꝝ deberet eaz ꝺdicaſſ. ſors āt puluillo cecidit q̄ō ⁊ gre tulerūt amici alteri⁹ ꝯſulis ⁊ cuz ipm varijs modis ipedire conarēt ⁊ fruſtrari tādez ipo iaz officiū dedicationis pſeq̄nte veſſ q̄dā aduerſari⁹ ꝓcuratus q̄ falſo nūciauit filiū ipi⁹ puluilli

b tā d. fūctū. ꝓter q̄ō dicebāt aduerſarij ipm cū tā cēt fun⁹ ī familia ſua nō poſſe fz interp̄tatōz troꝝ edē dedicare. q̄ ꝓpter ꝺ ab inchoato ñ de

stitie. sed filiū suū iussit obtici in sepulcū. cū vtrū credi
derit filiū suū mortuū an nō. ait⁹ liuius relinqt sb dubio
Valerius nūciauit q ipse credidit filiū mortuū. asseru
bens factum etiam magne ꝛ strenue. qđ eius aug⁹. in
uenit in hoc loco. tangit supra li. j. capitulo. xv.

k Cū audiret vl legat hrauū valeri
um ꝛc. dr isto sic
narrat eutropi⁹. li. j. q. v. āno ser
p⁹ reges exactos
luci⁹ valerius vi
le bani collega t
ꝙsul fatali
ter est mortuus.
adeo pauper vt col
latis a plo nummis sumptū ha
buit sepulture. ti
tus liui⁹ dr vr
bis origine li. ij.
dicit hūc valerium
quē publiū vale
riū appellat mor
tuū fuisse sb aliis duob⁹ cōsulibꝰ.
s. agrippa menenio ꝛ paulo post
bumo. Cōcordat
nō cū eutropio in
hoc q ipse quinto
anno fuit consul

l Audiat vl le
gat ḡntiū cincinnatū ꝛc. ō isto ḡntio narrat titus liu⁹
dr vrbis origine li. iij. q gens equoꝝ lucū munien
tū in monte algido. sic dicto eā obsedisset ac de bello
mot⁹ vrbem venisset. ḡntiꝰ cincinnat⁹ ꝙsex fuit oīm in
ser mēses dictator creat. Missi vero sunt ad eum trās
tyberim vbi agrū. iij. iugerum colebat qui hoc sibi nū
quam nisi in vrbē duceret. Ipi vero venientes inuenerūt
eū opi agresti intentū. ꝛ vestē butusq⁹ comōt laborī ꝙgrua
indutū. quē absterso sudore ꝛ pulvere ꝛ roga vestitum
ad vrbē ducūt occurrendo sibi ꝑmo filius ꝛ amici. dein
de pribꝰ. postero die mane. ecquum dixit. i. pronunciauit
lucū tarquitiū nobilē ḡdē virū ꝛ gentis patricie. ſz tñ
q penurdo ꝑ inopia sibi stipendia. s. militie acq̄siuerat
Rebꝰ igit dispositis in hostes pauit. ꝛ tā ꝑspe sibi suc
cessit. q hostes sub iugū misit ꝛ sic ꝑmisit exire. sibi tñ
suos ꝑcipere vinctos tradere iussit. cōpulsi. castra etiā
eoꝝ oīb⁹ bonis plena recepit. ꝛ ꝑdā oēm multitudinē suis
dimisit. Cōsulē vo q ob celsius fuerat mercepās. ꝛ gētē ꝑ
de oīno sibi negās atr. Cerebris inquit ꝑde pte mihi es
eo hoste cui ꝑde ꝑda fuisti. Idē tū ꝙsul aduenīte di
ctatore satis egregie se habuerat ꝙ hostes. q̄bꝰ pactis
honore dictature. xvj. die posthec subeqt ipm cessit ꝛ
ad labores solitos ē reuersus. De isto ḡntio sic nō ob
stāt sua paupertate creato. fac etiā valeri⁹ li. iij. ca. iij
mēt̄ionē. Et aduertēdū q sicut b dicit aug⁹. honor di
ctature fuit maior ꝙsulatu. vñ cū inuisi cōsulē ad legē
xij. tabulaꝝ li. j. dicit q exactis regibꝰ ꝙsules ꝙstitu

i Si marcus regulus. notat q b
magnum se pro euangelij
ei ꝑdicatōe: qua ciues supe
ne patrie deuersis liberan
tur ꝛ colligunt errorib⁹ secis
se dicitur ē: qui dño de sepul
tura patris sui sollicito aut se
quere me: ꝛ sine mortuos se
pelire mortuos suos! Si mar
cus regul⁹ ne crudelissimos
hostes iurēdo falleret ad eos
ab ipa roma reuersus ē qñ si
cut romānis eū tenere volēti
bus nūdisse fert: posteaq̄ a
tris seruierat dignitatez illic
honesti ciuis habere nō pos
set. eūq̄ cartaginēses qñ cō
tra eos i romanos senatu ege
rat: grauissimis supplicijs ne
cauerūt: q̄ cruciat⁹ nō sūt ꝑ
fide illi⁹ patrie ꝑtēdi ad cu
ius vtilitatē fides ipa pduc
it: Aut q̄d retribuet dño ꝑ
oīb⁹ q̄ retribuit. si ꝑ fide q̄ il
li debet talia fuerit hō passus
quanta ꝑ fide quā pniciosissi
mis inimicis ōbebat passus ē
regulus? Quō aūt se audebit extollet ō volūtaria pau
pertate xp̄ian⁹: vt in hui⁹ vite
pegrinatiōe expeditior ābu
let viā q̄ pducit ad p̄miū: vbi
xp̄e diuitie ipe de⁹ ē. k cū audi
at vel legat luciū valeriū qui
i suo defunct⁹ ē ꝙsulatu vsq̄
adeo fuisse pauperē: vt num
mis a plo collat⁹ sei⁹ sepultu
ra curaret! Audiat vel legat: l
quintū cincinnatū cū q̄tuor
iugera possideret: et ea suis
manib⁹ coleret: ab aratro eē
abductum vt dictator fieret
maior vtiq̄ honore q̄ cōsul:
victisq̄ hostib⁹ ingētē gloriā
ꝑsecutū: in eadem pauperta
te mānisse: Aut q̄d se magnū se
cisse ꝑdicabit q̄ nullo premio

ti sunt duo. penes q̄s summū ius eēt. q tū ne q̄ oīa regiā
sibi ptātē vendicaret. data lege factū ē vt ab eis quo
cunq̄ eēt. ne cuiā in caput ciuis romāi animaduerteret
inuisi. i. sine iussu q̄ li solū relictum illis vt coercere
possent. ꝛ in vincula publica duci iuberēt. postmodū
ſo q̄plo auctoꝛ cū
crebra ouerit bel
la inter dū re cu
gēte placuit ma
iorēs ptātē mgā
tus instituī. Jta
q̄s dictatoꝛes q̄di
ti sunt a quibus
nec prouocādi mos
fuit. ꝛ q̄b⁹ cētū ca
pitis animaduer
sio data est hunc
mgātū q̄ summā
ptātem habuit. ū
ē fas vitra tertiū
miliarē remoueri.
Nec ille. Duc q̄
oīa ꝙcordant nisi
quis de vrbis ori
gine li. ij. Jdē tū
li. ix. etymologi
ar ca. ix. dicit q
dictatoꝛes q̄dam
nū q̄sis igio vr
bani. q̄d cum hi
storiographis nō
ꝙcordat. vix enī
inuenit de aliquo
qui sex mensibus
illud imperium cō
tinuauerit Est etiā hic sciendū q alia fuit differentia
inter ꝙsules ꝛ dictatoꝛes. q ꝙsules regulariter singulā
nis eligebant. ita q imperiū ꝙsulare fuit ꝙtinue in vrbe.
dictatoꝛ ho nō creabat nisi in magna necessitate ꝛ bra
ro. excepto q augusto causa honoraōis fuit ꝙcessa q
perua dictatura. m Cum fabritiū ꝛc. dr co q̄ hic
tangit. narrat eutropius li. ij. q cū pyrrhus rex epiro
tarū venisset in italiā ꝙtra romānos p tarentinis in pri
mo ꝑlio romanos vicit. ꝛ ex illis. M. ocringētos ce
pit. ꝛ humanissime tractauit. legatū ho romāi ad pyr
rhū p redimēdis captiuis ab eo honorifice sunt susce
pti. captiuos sine pcio romā misit. vnū vero ex lega
tis romanoꝝ fabriciū admirat⁹. cum eū paupē cogno
uisset pte quarta regni ꝓmissa. sollicitauit eū vt ad se
trāsiret. ꝛ temptus q̄z est a fabricio. ꝓter q̄ cū romano
rū ingenti admiratōe pyrrh⁹ teneret. legatū romā mi
sit q̄ pacē cēs ꝙditōibꝰ peteret. Idem etiam pyrrhus
alias dr eodē fabricio sic dixisse fert. Iste est fabricius
q̄ difficilius ab honestate q̄s sol a cursu suo auerti pōt.
Est aūt aduertendū q duo fuerūt pyrrhi. q̄z vn⁹ fuit
filius achillis. ꝛ fuit i bello troiano. dr q̄. s. li. iij. ca. iij
facta ē mētio. Alius fuit de genere achillis. sed p longa
spacia tpm post bellū troianū ꝛ etiā p⁹ reges exactos
romanoꝝ. ō q̄ fit hic mētio. n Ut q̄dā eoꝝ. ꝛc. iste
fuit cognomēt⁹ rufin⁹. q̄ sicut narrat valer⁹ li. ij. ca. iij. bis
ꝙsulatū ꝛ semel dictaturā speciosissime gessit.
q tū a fabritio. cū fabius cēsoꝝ. i. index moꝝ eēt dr eo

die senatorio expulsꝰ ē. q; emerat vasa argentea decē pondo. i. decem pōderū. q̄si hoc maluz exemplū luxurie pbuisset.

o Sz sint illis oia cōmunia ⁊c. narrat iustinus li. xliij. q; saturnus dum regnaret in italia tāte fuit iustitie. vt neq; seruiret quisq; sub illo neq; de q̄ puate rei habuerit. sz oia cōia ⁊ indiuisa oibꝰ fuerit velut vnū cūctis pmoniuz erāt.

p Uñ etiam iudei ⁊c vult dicere q; iudei d; ex lege sua q̄m xp̄us postmodū expo suit eis i nouo testamēto dēbāt deum p hōis eternis coluisse. ⁊ tñ nō fecerūt. sz datore glorie occiderūt ideo merito donati sunt gloria romanoz. i. vt romani ō bis triūpharēt ⁊ sic gloriā de ipoz victoria reportarēt.

Ca. XIX.

mundi huiꝰ fuit ab exne illius patrie societate seductꝰ m cū fabritū didicerint tantis muneribꝰ pyrrhi regis epirotarū: pmissa etiā quarta pte regni: a romana ciuitate nō potuisse diuelli: ibiq; in sua paupertate p̄uatū manere voluisse? Nam illud qd̄ rempublicā. id ē rē pl̄i: rez p̄rie: rem cōem: cū haberēt opulentissimā atq; ditissimaz: sic ipi in suis domibꝰ paupes erāt n vt q̄dā eoz̄ q̄ ter bis ꝓsul fuisset ex senatu pauperū hoim pelleret? notatiōe cēsoria: q; decē pondo argenti in vasis hr̄e comptꝰ est: ita ijdē ipi paupes erāt quoz triumphis publicū ditabāt erariū. Nōne oēs xp̄iāi qui excellentioze ꝓposito diuitias suas cōmunes faciunt. secū dū q; scptū est in actibꝰ apl̄oz. Ut distribuat sicut cuiq; opꝰ ē vt nemo dicat aliquid ꝓp̄riū: sed sint illis oꝰ oīa cōmunia: intelligūt se nulla ob hventilari optere iactantia: id faciēdo p obtinenda societate angeloruz cū pene tale aliq̄d illi fecerint p cōseruanda gloria romanoruz. Hec ⁊ alia si qua repiunt in litteris eoz q̄ sic innotescerēt: q̄ tanta fama p̄dicarent: nisi romanū imp̄iū longe lateq; porrectū: magnificis successibꝰ augeret? Proinde p illud impiū tā magnū tanq; diuturnum viroz̄q; tātoz̄ virtutibꝰ p̄clarum atq; gloriosum ⁊ illoz̄um intērioni merces quā q̄rebāt ē reddita: ⁊ nobis ꝓposita necessarie cōmonitionis exēpla: vt si virtutes quaz iste vr cūq; sunt si miles: quas isti p ciuitatis terrene gloria tenuerūt: p dei gloriosissima ciuitate nō tenuerimus: pudore pungamur: si tenuerimꝰ superbia nō extollamur. Q̄m sicut dicit apl̄s. Indigne sunt passiōes huiꝰ tp̄is ad futurā gloriaz q̄ reuelabit̄ in nobis. Ad humanam vero gloriā p̄fitisq; tp̄is sat? digna vita extimabat illoz̄. p Ulī etiā iudei qui xp̄m occiderūt: reuelāte testamēto nouo: qō in veteri velatū fuit: vt nō p terrenis ⁊ tpalibꝰ bñficijs: que diuina prouidentia p mixte bonis malisq; concedit: sed

Capitulum. XIX

a Interest sane inter cupiditatem humane glorie: et cupiditatem dominationis. Nam licet procliue sit: vt q̄ humana gloria nimium delectat etiam dominari ardenter affectet: tamen qui veram licet humanarum laudum gloriam concupiscunt dāt opam bñ iudicantibus non displicere. Sunt enim multa in moribꝰ bona: de quibus multi bene iudicant: quāuis ea multi non habeāt et per ea bona morum nitūtur ad gloriam et imperium vel dominationem: de quibus ait Salustius. Sed ille vera via nititur. Quisq; autem sine cupiditate glorie q̄ veretur homo bene iudicantibus displicere: dominari atq; imperare desiderat: etiā per apertissima scelera querit plerūq; obtinere qō diligit. Proinde qui gloriam concupiscit aut vera via nititur: aut certe dolis atq; fallacijs contendit: volens bonus videri quod non ē Et ideo virtutes habenti magna virtus est contemnere gloriam: quia contemptus eius in conspectu dei est. iudicio autem non reperitur humano b Quicquid enim fecerit ad oculos hominum: q̄ glorie contemptor appareat: ad maiorem laudez: hoc est ad maiorē gloriam facere si credatur: non est vīse suspicantiuz sensibus aliter esse q̄ suspicantur ostendat. Sed qui cōtemnit iudicia laudantium: cōtemnit etiam suspicantium temeritatem: quorum tamē si vere bonus est non contemnit salutē: q̄m

n 4

a Inter ⁊ est ⁊c. In hoc capitulo augustinus cōparat iustitiā duas cupiditates. s. bñane ludis ⁊ pauperis dñatōis Et ponit in hoc capitulo. q̄. tuor q; primo ostēdit quō ab inuicem differāt. secōdo ibi ⁊ iō virtutes q̄ ⁊c. ostendit q; i ꝓtuosis cōtēptꝰ glorie sit volō laudabilis. tertio ibi. q̄ ātē glorie ꝓtem prorr̄c. ostēdit q̄ piculosus sit cōtēptꝰ eius i malis q̄ dāmatōis fuerūt auidi. q̄rto ibi cū illō ꝓstet ⁊c. cōparat adiutrices virtutes q̄ ordinant ad bñanā gloriam ⁊ virtutes q̄ ordinant ad verā gl̄iaz. ō q̄bꝰ ait salustiꝰ. s. i catilinario. ⁊ posita sl̄a ba Salustij magis intergre supra. capl̄o. xij. i hoc libro. ō quibꝰ soluz ponunt hic verba ista. Sed ille vera via nititur. naz omnia alia hic sunt verba augustini.

Salustius in catilinario.

b Quicquid enim fecerit ⁊ cetera. vult

bic b. aug⁹. ꝓbare q̄ ⁊tēpt⁹ būane gl̄ie soli ꝺo not⁹ eē
pōt. q; ponam⁹ q̄ alīs appeat ⁊tēptoꝛ būane gl̄ie. ⁊
n̄ ad b̄ agere credak ab alīs. vt ꝑ ⁊tēptū laudis ⁊ glo
rie maioꝛē laudē ab hoīb⁹ accipiat. ista suspitio hoīm
ō tali ñ ꝓtolli ꝑ aliq̄d qō ipe possit oñdere. nec ipe ꝓt
aliq̄d ceteri⁹ face
re ꝑ qō oñdat cos
male suspicari.
q; nō posset alit
hoc oñdere nisi ꝑ
op⁹ exteri⁹ q̄ lau
des ⁊tēneret. sed
b̄ ñ sufficit ad ex
cludēdā dictā su
spitionē. cū ipsa
supitio sit. q̄ tōo
laus ⁊temnit vt
maioꝛ acḗrak. ꝑ
q̄tūcūq; hō vere
⁊tēnat laudes tn̄
ipm ⁊temptū nō
ꝓt ipe oñdere bis
q̄ de ipo opositū
suspicank. ⁊ tō so
li ꝺo põt b̄ oñdo
re. Et tō talī non
restat q̄tuꝫ ad b̄
nisi ⁊tēnere teme
ritatē male iudi
cantiū q̄ten⁹ ipꝫ
tāgit lꝫ q̄ten⁹ est
pn̄m ipoꝛ q̄ ma
le iudicāt debeat
curare c Qui
aūt ⁊tēptoꝛ tc. b
oñdit q̄ ꝑiculo
sus sit ⁊tēpt⁹ glo
rie si assit appeti
tus dñandi. ⁊ fa
cit b tria. q; ꝓmo
oñdit q̄ntа mala
faḗ apperit⁹ dñā
tōis vbi ē ⁊tēpt⁹
laudis ⁊ gl̄ie Se
cūdo ibi. etiā tali
bus. oñdit q̄ etiā
talib⁹ de⁹ cōcedit
q̄ñq; illud qō cu
piunt. s. magnaꝫ
dñatōꝝ. ⁊ cām as
signat. Tertio ibi. q̄ oꝛbē ꝺcludit vnā cām ꝑpus nō ta
ctā. q̄re deus aurit romanū impiū. Quantū ad ꝓmuꝫ
dicit q̄ ꝙ sunt cupidi dñationis ⁊ de laude seu gl̄ia hu
mana nō curāt. supāt. i. excedūt bestias vitīs ꝑcipue
duob⁹ crudelitate ⁊ luxuria. Et tales crāt romani mlt̄
ti. ꝙ lꝫ curā eristimatōis. s. bone de ipis amiserint. nō
curātes q̄d de eis alīq̄ estimarent. nī ꝓpter cupiditatez
dñationis multa mala fecerūt. inḗ q̄s ꝑcipu⁹ fuit ne
ro. q̄ fuit q̄ntus impato⁹ post augustū. de cui⁹ luxuria
scribit oꝛosi⁹ li. vū. q; libidinibus ita agitat⁹ est vt nec a
matre. nec a soꝛoꝛe nec alia quacūq; ꝑsona ꝓpter reue
rentiā ꝺ sanguinitatis abstinuerit. virū i vxoꝛē duxit
⁊ ipe a viro vt vxoꝛ accept⁹ ē. De crudelitate ꝺo ei⁹ nar
rat oꝛosius ibidē. q; tāta crudelitate effract⁹ est vt plu

rimā ꝑtē senat⁹ interficeret. equestrē pene ordinē de
struꝛeret. matrem ⁊ frēm ⁊ soꝛoꝛē. vxoꝛē ceteroscꝫ co
gnatos ⁊ ꝓpinquos occidit. ⁊ sicut narrat suetonius
cadauer mris diligēter ispexit. mēbra ꝺtractauit q̄dā
laudās q̄dā vituperans. Jtē ꝑm oꝛosiū ipe ꝑmus rome

tante iustic̄ie ē q̄ de spiritu ꝺi
virtutes habet: vt etiā ipos
diligat inimicos. ⁊ ita diligat
vt suos osoꝛes ꝛ detractoꝛes
velit correctos habere con
soꝛtes: nō in terrēa patria ꝑ
supna. Jn laudatoꝛib⁹ autez
suis q̄uis puipēdat q̄ eū lau
dāt: nō tñ puipēdit q̄ amāt:
nec eos vult fallere laudātes
ne decipiat diligētes. Jdeo
q̄ instat ardent⁹ vt pot⁹ ille
laudet: a q̄ hꝫ hō quicq̄d i eo
iure laudat. Qui aūt ⁊tempto
ꝛ glorie dñatōis ē auid⁹:
bestias supat: siue crudelita
te vite: siue fluxu luxurie. ta
les q̄dē romani fuerūt Non
eīs cura existimatōis amissa
dñatōis cupiditate caruerūt.
Hu⁹ tos tales fuisse ꝓdit hi
storia. Sed hui⁹ vitij sūmita
tē ⁊ quasi arcē quādam. Me
ro cesar ꝓm⁹ obtinuit. Cui⁹
fuit tanta luxuries: vt nihil
ab eo putaret virile metuen
dū: tāta crudelitas: vt nihil
molle habere crederet si ne
scirēt. Etiā talib⁹ dominādi
potestas non dat nisi summi
dei ꝓuidētia: q̄n res hūanas
iudicat talib⁹ dñis dignas.
Apta de hac re voꝛ diuina ē:
Prou. 8. loquēte ꝺi sapiētia⁹ Per me
reges regnāt: ⁊ tyrāni p me
tenēt terrā: Sed ne tyranni

nō pessimi atq; ꝑuersi reges
sed veteri nomine fortes dic
ti existimentur vnde ait vir
gilius. Pars mihi pacis erit
dexteram terigisse tyranni.
apertissime alio loco de deo
dictum est. Qui regnare fa
cit hominem hypocritam ꝓ
pter peruersitatem Jobē
q̄uis vt potui satis exposue
rim qua causa deus vnus ve
rus et iustus: romanos scōz
quandam formaꝫ terrene ci
uitatis bonos adiuuerit: ad
tanti imperij gloriam conse
quendam: potest tamen et
alia causa esse latentior: pro
pter diuersa merita generis
humani deo magis nota q̄
nobis. dum illud constet in e
ter omnes veraciter pios:
neminem sine vera pietate:
id est veri dei cultu veram
posse habere virtutem. nec
eam veram esse: quando
glorie seruit humane. Eos
tamen qui ciues non sunt ci
uitatis eterne: que in sacris
litteris nostris dicitur ciui
tas dei: vtiliores esse terre
ne ciuitati quando habent:
vel ipsam: q̄s si nec ipsam. Il
li autem qui vera pietate ꝓ
diti bene viuunt: si hanc sciē
tiā regendi populos cōsecta
ti sunt: nihil ē felici⁹ reb⁹ hu

xpianos supplici
ts ⁊ mortibus ex
posuit. ⁊ q̄ os ꝑ
uincias cruciā
ri ꝑcepit. Et b̄tōs ãt Enoti
ap̄los petrum ⁊
paulū necauit. de
ipo aūr narrat cu
ropi⁹ q̄ se tanto
dedecoꝛe ꝓstituit
vt ⁊ saltaret ⁊ cā
taret i scena citha Jobs
redico habitu vt
tragico. vnḗ ro
manā incēdit vt
spectaculi ei⁹ ma
gine spectaret q̄
li oli troia capta
incēdio arderet.
Mlta alia a sue
tonio scribunt. fꝫ
ipe seneca mgr
ei⁹ de ipo tragedi
am nouā cōposu
it. q̄ octauia vo
cat tn q̄ ei⁹ crude
litates descripsit
ꝺ Per mero
ges regnt tc. iste
est terr⁹ aug⁹. ⁊
ltr. interp̄tū. vbi
tn ipt̄ bñt tyrāni
et nos bñm⁹ legū
ꝺctoꝛes. Per ty
rānos aūr ꝓfec
uerūr omnes fir
ti ligi viri fortes q̄
uis bom cēt. vt
b̄ ꝓbat aug⁹. q. ꝑ
suꝫ virgilij li. vij
eneidos. q̄ talis ē
Pars mihi pac̄,
tc. ⁊ dicit in glo
na latini regis de
enea quando ap

plicuit in italiam in terram latini regis.

c Dum illud constet tc. hic comparat adinuicem
virtutes romanorum que ordinabantur ad vanam
gloriam. ad virtutes christianorum que ordinantur
ad veram gloriam. Et facit hic tria. quia primo viru
tes romanorum probat veras virtutes nō fuisse. Se
cundo ibi. eos tamen qui ciues non tc. ostendit q̄ sal
tem melius fuit pro republica romanorum q̄ habe
rent illas virtutes q̄s q̄ eis caruissent. Tertio ibi. illi
autem qui vera tc. ostendit q̄ iste virtutes que ad tri
gloriam ordinantur multum plus valent q̄ntum ad re
gimen aliorum. ⁊ etiam in. scipsis sunt meliores q̄s
alie virtutes.

Explicit. XX.

manis q̄ si deo miserante habeāt potestatem · Tales aūt homines virtutes suas quantasq̄ in hac vita possunt habere non tribuūt nisi gratie dei: q̄ eas volentibus: credētibus petentibusq̄ dederit: simulq̄ intelligunt quantū sibi desit ad perfectionem iusticie: qualis est i illoꝛ sāctoꝛ ā gelorū societate cui se nituntur aptare · Quātumlibet autem laudetur atq̄ predicet virt⁹ · que sine vera pietate seruit hominum glorie: nequaq̄ sanctorum exiguis initijs comparanda est: quoꝝ spes posita est in gr̄a et misericoꝛdia veri dei · La · XX

a Olent philosophi qui finem boni humani in ipsa virtute constituunt: ad ingerendum pudoꝛem quibusdam philosophis qui virtutes quidem probant: sed eas voluptatis coꝛporalis fine metiuntur: et illam p se ipsam putant apetendam: istas p pter ipsam tabulam quādam verbis pingere: vbi voluptas in sella regali: quasi delicata quedam regina consideat: eiq̄ virtutes famule sb̄iciantur: obseruantes ei⁹ nutum vt faciant quod illa imperauerit · Que pꝛudentie iubeat vt diligenter inquirat quomodo voluptas regnet ꝛ salua sit · Justicie iubeat vt pꝛestet beneficia que põt ad cõparandos amicicias coꝛporalibus commodis necessarias: nulli faciat iniuriam: ne offensis legibus voluptas viuere secure non possit · Fortitudini iubeat vt si doloꝛ coꝛpoꝛi acciderit qui non compellat in moꝛtem: teneat dominaꝛ suam · id est voluptatem fortiter i animi cogitatione: vt per pꝛistinarum deliciarum suarum recoꝛdationē mitiget pꝛesentis doloꝛ iacules os · Tempantie iubeat vt tantū capiat alimentoꝝ ꝛ si qua delectant ne p̄ moderationē noxiū aliquid valitudinē turbet: ꝛ voluptas quā etiam in coꝛpis sanitate epicurei maximam ponunt: grauiter offendatur · Ita virtutes cū tota sue glorie dignitate: tanē impiose cuidā etiam inhoneste mulierecule fuiēt voluptati · Nihil hac pictura dicūt esse ignominiosius ꝛ deforꝛmius ꝛ q̄ munus bonoꝝ ferre possit aspectus: ꝛ verum dicunt · Sed non ex istimo satis debiti dedecoꝛis eē picturam: si etiam talis fingat: vbi vꝛtutes humane glorie seruiant · Licet em̄ ista gloria delicata mulier nō sit: inflata tū est: ꝛ multū inanitatis habet · Tū nō ei digne seruit soliditas quedam firmitasq̄ virtutum: vt nihil pꝛouideat pꝛudentia nihil distribuat iusticia: nihil toleret foꝛtitudo: nihil tempantia moderetur: nisi vnde placeat hoīb⁹: ꝛ ventose glorie seruiat · Nec illi se ab ista defenderunt feditate: q̄ cū aliena spernant iudicia: velut gr̄ie pꝛemptoꝛes: sibi sapiētes vidētur ꝛ sibi placent · Nā coꝝ virtus si tū vlla ē: alio modo quodā humane subdit laudi · Neq̄ em̄ ipe qui sibi placet hō nō est · Qui aūt vera pietate in deū quē diligit credit ꝛ speꝛat pl⁹ intendit in ea in quibus sibi displicet: q̄ in ea si qua in illo sunt que nō tā ipi q̄ veritati placēt · Neq̄ id tribuit vti ā põt placere: nisi eius misericoꝛdie cui meruit displicere · De bis sanatis gratias agēs de illis sanādis p̄ces fundens ·

a Te cū ita sint La · XXI

q nō tribuam⁹ dādi regni atq̄ impij ptātē: nisi deo veꝛo q̄ dat felicitatē in regno celoꝝ nō nisi solis pijs: regnū vero terꝛenuꝝ ꝛ pijs ꝛ impijs: sic ei placet: cui nihil iniuste placet · Quis em̄ aliq̄d dixerimus q̄ aptū nob esse voluit: tamen multum est ad nos ꝛ valde supat vires nr̄as: hoīm occulta discutere: ꝛ liquido exanime merita dijudicare regnoꝝ · Ille igitur vnus verus ver⁹ qui nec iudicio nec adiutoꝛio deserit genus humanū: q̄ voluit ꝛ quātū voluit romanis regnuꝝ b dedit: q̄ dedit assyrijs vl̄ etiā p̄sis c a q̄b⁹ solos duos deos coli: vnum bonum: alterum malum continent littere istoꝝ rum: vt taceam de populo hebꝛeo de quo iam dixi quantum satis visum est: qui pꝛeter vnum deū non coluit ꝛ q̄ndo regnauit · Qui ergo

a Olēt ſ pbi ꝛc̄ In hoc ca. oſtendit beꝛtus aug⁹ · q turpe ſit oꝛdinare ſ tuꝛ ad vanā gloriā tā q̄ ad finē · ꝛ b oñdit q q̄n dā ſimilitudinē · ꝛ fac hic duo · q pmo adducit illud qō eſt ſimle · Secūdo ibi · ſz nō exiſtimo ꝛc̄ · Simle illud aptat ad ꝓpoſitū ſilitudo ſ ſumit ex q̄ dā pictura imaginaria ſeu ỽbali · q q̄dē pictura vt videt dicere tullius li · ij · de finib⁹ bonoꝝ ꝛ maloꝝ · iuēta fuit ab epleāte pbo ·

b Alio⁹ q̄dā huma ne ſubdit laudi · b dicē q: ſicut ipe met expōit · q ſibi placz nō eſt bō · ꝛ in aio laudat illō qō facit · ꝛ ita ſubdit hūa ne laudi ·

La · XXI ·

a Te cū q ita ſint ꝛc̄ In b ca. oñdit b · auguſti · q licz indubitanē tenēdū ſit q ptās ꝛferē dī regna ſit vni⁹ veri dī q̄ tribuit regna quibuſ vult · nō cauſas ꝓpē q̄ de⁹ ſic dat ad plenum ſcirē poſſum⁹ · ꝛ fac b duo · q pmo pbat q d are regna nō ē ꝓpꝛie ꝛ multoꝝ q̄s romani coluerūt · ſzym⁹ pi dī Scō ibi · ſic etiā boib⁹ ꝛc̄ · oſtdit q de⁹ in dā do regna nō ſp reſpicit ad merita illoꝝ q̄b⁹ dat ꝛ tō cā ē vale dr occulta · b Qui dedit aſſy · ꝛc̄ · ō iſtis regnis dictū ſ · in hoc lica · xij ·

c A q̄b⁹ ſolos duos dōſ ꝛc̄ · vult dicere q p ſe nō coluerūt illā multitudinē dōrū quā coluerūt romani · ſz tantū duos ſicut ꝓtinēt littere iſtoꝝ · ſcz romanoꝝ vnū bonū ꝛ alteꝝ malū ꝛ in b ꝓuenerūt cū menicheis qui ponūt duo ꝓma pꝛincipia vnū bonoꝝ oīm · ꝛ aliud maloꝝ ꝛ nō habucrūt monarchiaz ꝛ regnum · ſimiliter iudei etiam cū regnauerunt non coluerūt niſi vnū deum · ergo

collatio regnoꝝ nõe multitudini deoꝝ ascribenda

d Sine cultu dee segetie. De eea segetia ⁊ multitudie deoꝝ qs coluerũt romãi. satis dictũ ē. ſ. li. iij. in multis capl'is. ¶ Qui mario ⁊c. Iste mari⁹ fuit crudelissimus. vt patuit. ſ. li. ij. ca. xxij. ⁊ li. iij. ca. xxvij. Et ls nõ fuerit monarcha seu ipator. tñ fuerat septies ꝯsul qõ de nullo romano legit. f Lucio. Lai⁹ po cesar q ⁊ iuli⁹ cesar dict⁹ ē fuit mãsuetissim⁹ ⁊ misericordissim⁹. vt superi⁹ p li. ca. xij. dixi. de q etiã dicit eutropi⁹ li. vj. g tãte fuit bonitatis vt qs armis segerit clemẽtia i magꝝ vicerit. Et sueroni⁹ de ipo dicit q erat i vlciscẽdo natura lenissim⁹. Et de ei⁹ clemẽtia fac̃ sueroni⁹ vnũ capl'm Iste fuit pm⁹ monarcha romãi imperij. g Qui augusto ⁊c. Iste august⁹ fuit octauian⁹ q ⁊ iulio cesari imediate successit. ⁊. xl. annis mõarchiã tenuit de q multa supi⁹ li. iij. ca. xxj. ⁊ li. eodẽ ca. xxx. Dicta sunt de cui⁹ moribꝫ dicit eutropi⁹ li. vij. q turbas. bella siluestres. execrat⁹ est. fuit aũt mitis. gratꝰ. ciuil' animi ⁊ lepidi. igit̃ eo mortuo senat⁹ pter illud qõ antea ipm pẽm patrie dixerat q tẽpla tã rome q p vrbes celebrauit. cũctis vulgo iactãtibꝰ. vtinã aut nõ nasceret. aut ñ moreret. vbiq nõ imerito ex maxima pte deo silis est. putat⁹ neq eñ facile vllus eo aut i bellis felicior fuit. aut in pace moderatior. Eius eñ mores laudabiles sueton⁹ diffuse psequit.

b Et neroni. De nerone ꝯo cui⁹ oẽs mores fere erãt detestabiles. dictũ fuit li. isto ca. xix. i Qui vespasian⁹ ⁊c. De vespasiano pre dicit eutropi⁹ li. vij. q obscure natus ē. i. nõ multũ nobilis fuit. sed tñ optimis cõpandus. in impio se moderatissime gessit. nec facile añ eũ alicui⁹ pncipis maior ẽ libertas cõgata vel iustior placidissime lenitatis. vt q maiestatis qz ꝯ se reos nõ facile puniuerit vltra exilũ penã. offensaꝝ ⁊ iniuriaꝝ imemor fuit. quitis a causidicis ⁊ pbis in se dicta lenit̃ tulit. De vespasiano ꝯo filio q dit⁹ eriã appellat⁹ est. narrat eutropi⁹ ibidẽ. q pri in impio successit vir oim virtutũ genere mirabilis adeo vt amor ⁊ delitie hũani generis diceret. facũdissim⁹ bellicosissim⁹. moderatissim⁹. i oppugnatõe bieroso limoꝝ sb pre militãs. xij. ꝓpugnatores. xij. sagittaꝝ ictibꝰ quirit. R o

mẽ ꝯo tãte ciuilitat̃ fuit k ipio vt nullũ oino puniret Lõuictos aduersus se ꝯiuratõis diuulsit ⁊ eadẽ familiaritate q añ habuit. felicitatis ⁊ liberalitat̃ tãte fuit vt cũ nulli q̃q negaret ⁊ ab amicis reꝑbẽderet. ñdũ nullũ triste rebere ab impatore recederet. ꝓpterea cũ q̃dã die recordar⁹ i cena fuisset nulli se illo die quicq̃ pstitisse dixit. amici hodie dies

euadi. nisi contra illud auspicium dei termini: de q supiore libro dixim⁹: romãi impij termini mouerent. Cessit ei terminus deus necessitati: qui non cesserat Ioui. Hec plane deus vnus ⁊ verus regit ⁊ gubernat vt placet. ⁊ si occultis causis: ⁊ nũq̃d iniustis.

Capitulum. XXII.

f Ic etiãꝫ pa ipsa bellorum sicut in eius arbitrio est: iustoq iudicio ⁊ misericordia vel atterere vt consolari genus humanum: vt alia citius: alia tardi⁹ finiant. Bellũ piratax a põpeio bellũ punicũ tertiũ a scipione incredibili celeritate: ⁊ tẽporis breuitate confecta sũt Bellum quoq fugitiuoruꝫ gladiatorum: q̃uis multi romanis ducibus ⁊ duobus cõsulibus victis: italiaq horribili ꝑ trita atq vastata: t hoc tñ ãno post multa cõsumpta

gdidi. k Domiciano. Dedomiciano ꝯo narrat sueroni⁹ q ipse fuit fr tri vespasiani iunior. tãte mãsuetudis in pncipio fuisse pri imp̃ij. ⁊ tñ cepit dẽ horruit q etiã bonos imolari q stiauerãt ihibuit se. Calũniatores etiã cõpescuit dicẽs. q pnceps q delatores nõ castigat. irritat. Post modũ sic mutat⁹ est q sicut narrat de ipo eutropius li. vij. neroni silis ꝛ fuit q̃ pri aut fri suo ad tã ingẽtia vitia p greſſ⁹ libidinis. tracundie. crudelitatis. auaricie. q tãta i se odia ꝯcitauit. vt merita tã pris q̃ fris aboleret. interfecit cõsobrinos suos. ⁊ nobilissimos ex senatu dñm se ⁊ deũ primus appellari fecit. Ipse etiam sicut narrat oroſius libro. vij. ecclesiaꝫ xpi datis vbiq crudelissime psecutionis edictis destruere nisus est l Qui constantino christiano ⁊c. De constantino narrat oroſius libro. vij. q ipse tricesim⁹ quartus romanus imperator primus omnium philippo excepto christianus effectus est. Et post eũ oẽs romani imperatores excepto iuliãno qui primo fuit xpianus. postea a fide apostatauit. vsq in presentem diẽ creati sunt. ipse etiam primus pio edicto statuit paganorum templa claudi. De isto constantino multa mire deuotionis ad ecclesiam ⁊ clerum narrantur in hystoria tripertita. Et in vita beati siluestri. ⁊ di. xcvj. ⁊ xij. questione prima m Juliano ⁊c. De iuliano vero apostata supra dictum fuit libro quarto. capitulo. xxix. vbi etiam narrantur diffusius ea quebic augustinus de ipso tangit

Capl'm. XXII.

a Ic etiam tempora ipa bellorum ⁊c. In hoc capf tulo augustinus ostendit q sicut deus occulto iudicio dat regna ita etiam dat victorias ⁊ bellis finẽ ponit. Et fecit in hoc ca. duo. quia primo enumerat bella multa romanorum ⁊ clades quas in

Scire deo omnia ⁊ dare regna imperia victorias

ſpis paſſi ſunt. Et ſcdo ibi. hec ſō cōmemoro ꝛc. inuebit ex his q̄ paſſi ſūt in illis ⁊tra eos q̄ mala q̄ roma a gothis eſt paſſa tp̄ib⁹ xp̄ianis aſcribūt. In p̄ncipio ſ̄o facit mētōz de bello qō geſſit pōpei⁹ magn⁹ ꝯ piratas. de q̄ dictū fuit. ſ̄. li. iij. ca. xxvj. Facit etiā mētōz ō tertio bello punico finito. de q̄ dictū fuit. ſ̄. li. iij. ca. xxj. De bello etiā gladiatoꝝ ſeruoꝝ fugitiuorū dictū ē. ſ̄. li. iij ca. xxvj.

b Picēres marſi ꝛc. ō iſto bello qō fuit bellū ſociale dictū fuit. ſ̄. li. iij. ca. xxiij.

c Sz bellū punicū ſcōm cū maxīis ꝛc. de iſto bello pūico ſcdo dictū fuit. ſ̄. li. iij. ca. xxx. vbi p̄tz q⁹ in duob⁹ p̄lijs victoriis ꝑlia trāſbimenū lacū ⁊ in p̄lio cannēſi fere lxx. milia romāno rū occiſa ſunt.

d Bellū punicū p̄mū ꝛc. ō iſto bello dicturz fuit li. iij. ca. xviij.

e Bellū mithridaticū ꝛc. de iſto bello dictū ē li. iij ca. xxij. f Bellū ſamniticū ꝛc. ſciēdū q⁹ ſamnites ſic̄ cutropius li. ij. narrat medij fuerūt inē picenū campaniā ⁊ apuliā. cccc. miliaribꝫ a roma diſtantes Fuit aūt hoc bellū inchoatū circa ānū ab vrbe condita. cccclxij. ſm titū liuiū de vrbis origie. liviij. ꝓut q̄ augusti. dicit hoc bellū fuiſſe circa rudimēta. i. p̄ncipia rudia ip⁹ i cōpatōe ad alia bella p̄cipue ſocialia ⁊ fulia ac piratar. ō q̄bꝫ fec̄ ib⁹ ca. mētōz Quō vo romāi in hoc bello ſub iugū miſſi ſūt. dictū fuit. ſ̄. li. iij. ca. xvij Quātū vo ad hoc q̄ aug⁹. hoc tāgit ō federe inito inē romanos ⁊ ſamnites. q̄ romani ruperūt ſciēdū q⁹ cū romani iclusi eēnt apud furculas caudinas. vt ſupius libro. iij. capitulo. xvij. narrat dimiſſi ſunt romani conſules cum exercitu. trecentis ſeptingentis equitibus obſidibus. ſed anteq̄ſ ſic dimitterentur. vt patz p titū liuiū de origine vrbis li. ix. miſerāt ꝯſules romanoꝝ. ſ. titꝰ venturi⁹. ⁊ ſpuri⁹ poſtbumi⁹ legatos ad p̄ōtiū ducē ſamnitū. pacē eq̄s ꝯditōib⁹ petentes. rn̄dit pontius q⁹ eos oēs inermes cū ſingul⁹ veſtibꝫ ſub iugū mitteret. ⁊ nihilomin⁹ alias ꝯditōes pacis equas adderet. vt videlicet agri ſamnitū quos romāi iam p̄ p̄ce occupauerāt. ⁊ illuc colonīā miſerāt ſamnitibus reſtitueret⁹ ⁊ colonie abducerent⁹. Et dē vterq̄ p̄ō pulus. ſ. roman⁹ ⁊ ſamnit⁹ ſuis pp̄ris legibus viuere p̄mitterent⁹ ſub his conditionibus dicebat ſe velle fedus pacis inire ⁊ non aliter. Conſules vero reſponderūt ſe non poſſe ſine conſenſu populi ⁊ ſine fecialib⁹. i. ſine ſacerdotibꝫ q̄ pactꝫ fiendis p̄erāt. et aliis ſolennitatē cerimōiaꝝ quam romāi i federe faciēdo obſeruant poſſe fed⁹ p eos fieri. Spopōderunt tñ legati etiam ⁊ q̄ſtores ac tribuni militum pacez ſub dictis cōditionibus futurā. Luz igitur conſules ⁊ exercitus romaz redīſſent. diſplicuit patribus⁹ populo p̄dicta ſpōſio ⁊ inter habito cōſilio ꝛ liberaue/runt quomodo a dicta ſponſione poſſent abſolui Tandez alter cōſulum ſcz ſpuri⁹ poſthumus dedit conſiliū vt ꝯſules ⁊ oēs q̄ ſpōponderāt p fecialeſ samnitib⁹ de/derent⁹. Cui⁹ cōſilio ab oībus ap/probato remiſſi ſunt oēs ſponſores. ⁊ p fecialeſ vincti ſūt pōtio i deditionē oblati qui vehementē infidelitatē romāoꝝ arguēs dixit ſpuriū poſthumū quo ad ſeipm egiſſe qō debuit. Sed romanū populū nō ꝓpter hoc a ſponſiōe abſolutū. q⁹ ñ ſolū debebat ſpōſores remiſiſſe. ſz ⁊ totū exercitū quez dimiſerat. Reſtituitur igit exercitus in locū vbi ſpōſio facta fuit. ⁊ ip̄e paratum ſe eſſe dicebat exercitui arma reſtituere. ⁊ ibi hoc facto repudientur conditiones pacis ſi eis viſum fuerit. Alio modo ſe nolle dicebat ſponſores in deditionem accipere. romani vero q̄uis pontius rationabiliter videretur petere ñ⁹ acquieuerunt vt hoc facerent. ſed ſtatim ꝯtra ſamnites exercitū fortioꝛ electū in p̄lium mittūt. Et ideo dicit cutropius li. ij. q⁹ ſi fidē federis quam ſibi romani ſeruari a ſubditis volūt ip̄i ſubiecti ſamnitib⁹ ſeruaſſent. hodie aut oīno nō eēnt. aut ſamnio dñante ſeruirēt. Tit⁹ liui⁹ tñ volēs romanos excuſare dic̄ nō fuiſſe inē romāos ⁊ ſamnites fed⁹ aliq̄ firmatū. ſz ſolūmō ſpōſionē. q̄ ꝑtz p hoc q⁹ ſānites retinuerīt ſibi obſides de romanis. Durauit aūt hoc bellū ſm cutro pius p ānos. xlix. ſm titū liuiū p ānos. xlvij. Ca. XXIII

cti ſunt: vt ſub iugum etiam mitterentur. Sed quia non diligebant gloriam ꝓpter iuſticiam ſed iuſticiaz ꝓpter gloriam diligere videbant: pacem factam: feduſq̄ rupe runt. hec ideo commemoro q̄m multi p̄teritaruz rerū ignari: q̄dam etiā diſſimulatores ſue ſcientie: ſi temp⁹ chriſtianis aliquod bellum paulo diutius trahi vident ilico in noſtram religionē p teruiſſime inſiliūt: exclamātes: q⁹ ſi illa ñ eſſet: ⁊ veteri ritu numina colerentur: iā romana illa virtute que adiuuante marte ⁊ bellona tanta celeriter bella confecit: id quoq̄ celerrime finiretur. Recolant igit qui legēt q̄ diuturna bella: q̄z variis euētibus: q̄ lucruoſis cladibus a veteribus ſint geſta romanis: ſicut ſolet oꝛbis terraꝝ velut ꝓcelloſiſſimum pelag⁹ varia talia maloꝝ tempeſtate iactari: ⁊ q̄ nolunt aliquādo fateantur: nec inſanis aduerſus deuz linguis ſe interimant: ⁊ decipiant impitos.

Quod tñ nra. La·XXIII

q mẽoria recẽtissimo tpe deus miserabilit & misericorditer fecẽ si cũ grãrũ actiõe cõmẽorãr: ꝑ ẽtũ in ipis ẽ: oim si fieri põt hoim obliuiõe sepelire conant: qđ a nob si taceb sit erim⁹ ingrati· Cũ rhadagais⁹ rex gothoꝝ agmie igẽti etiã imani iaz i vrbis vicinia ꝓstitut⁹: romãis cerui cib⁹ imineret: vno die tãta celeritate sic victo⁹ ẽ: vt ne vno qdẽ ñ dicã ex tincto ꝑ vulnerato romãoꝝ mlto amplio⁹ ẽ cẽtũ miliũ ꝓsterneret ei⁹ exercit⁹: atq ipe cũ filys mox capt⁹ pena debita necaret· Nã si ille tam impius cũ tantis & tã impijs copijs romã fuisset ingressus: cui pepcisset? quib⁹ honorẽ locis martyꝝ detulisset? In q̃ ꝑsona deũ timeret? Cuius non sanguinẽ effusũ: cui⁹ pudicitiã vellet intractãr? Quas aũt isti ꝓ dijs suis voces haberẽt q̃nta insultatõe iactarẽt: q ĩõ ille vicisset: ĩõ tãta potuisset: q? q̃tidiãis sacrificijs placabat atq inuitabat deos: q romãos facere xp̃iana religio nõ sinebat. nã propinquãte iã illo his locis vbi nutu sũme maiestatis oppressus est: cũ eius fama vbiq crebesceret: nobis apud carthaginez dicebat: hoc credere: spargere: tractare paganos: q ille dijs amicis ꝓtegẽb⁹ & opitulãtibus: q̃bus ĩmolare q̃tidie ferebat vinci oino non posset ab eis q̃ talia dijs romanis sacra nõ facerẽt nec fieria q̃q̃ ꝓmitterẽt· Et nõ agũt miseri gr̃as tãte miscõie dei: q cũ statu isset irruptiõe barbarica grauiore dignos mores hoim castigare: indignationẽ suã tãta mãsuetudine tẽperauit: vt illũ primo faceret mirabiliter vinci: ne ad ifirmioꝝ aios eũ tẽdos glia dare? demõib⁹: q̃b⁹ eum supplicare ꝓstabat· Deinõ cũ ab his barbaris roma capet: q ꝓtra omnẽ ꝓsuetudinẽ belloꝝ afi gestoꝝ ad loca sancta ꝓfugientes: xp̃iane religionis reuerẽtia tuerent? ipiq demonib⁹ atq ipioꝝ sacrificioꝝ ritibus õ q̃b⁹ ille ꝓsumpserat sic aduersarent? ꝓnoie xp̃iano: vt longe atrociꝰ bellũ cũ eis q̃ cũ hominibus gerere viderent: ita ver⁹ dijs gubernato: q rex & romanos cũ misericordia flagellauit: & tamen incredibilit victi supplicatorũbus demonũ: nec saluti rex ꝓsentiũ necessaria esse sacrificia illa monstrauit vt ab his qui nõ paruicaciter contendunt ꝓ prudenter attendũt: nec propter pñtes necessitates religio vera deseraꝝ magis eterne vite fidelissima expectatione teneatur· La·XXIIII·

n Ec cũ nos xp̃ianos q̃dam imperatores ideo felices dicimus quia vel diuti⁹ imarũt vrip̃antes filios morte placida reliq̃rũt: vel hostes reipublice domuerunt vel inimicos ciues adũsus se isurgẽtes & cauere & oppm̃ potuerũt hec & alia vite h⁹ erũnoseũt munera vtsolacia: q̃dẽ etiã cultores demonũ accipe meruerũt: q ñ ptinẽt ad regnũ dei q̃ ptinent isti Et ipsi us mia factũ ẽ: ne ab illo ista q̃ in eũ crederẽt vel ut sũma bona desiderarent· Sed felices eos dicimus sui iuste imperãr: si inter linguas sublimit honorantiũ: & obsequia nimis humiliter salutãtiũ ñ extollãr: ꝑ se hoies eẽ memnerẽt: si suã ptãtẽ ad dei cultũ maxie dilatãdũ: maiestati ei⁹ famulam faciũt: si deũ timẽt: diligũt & colũt: si plus amant illud regnũ: vbi ñ timẽt hr̃e consortes: si tardi⁹ vindicant· facile igñscũt· si eos dẽ vindictã ꝓ nccitate regẽ de tucdeq reipublice· si ꝓ saturãdis inimiciciarũ odijs exerũt: si eãdẽ veniã ñ ad ipunitatẽ iniq̃tat· ꝑ ad spez correctõis indulgẽt· si q aspe cogunt plerũq decernere miscõie leuitate & bñficioꝝ largitate cõpẽsant· si luxuria tanto eis est castigatioꝝ· q̃to posset eẽ liberioꝝ· si malunt cupiditatib⁹ prauis q̃ q̃buslibet gẽtib⁹ ĩparc· Et si hec oia faciũt: si ꝓpter ardoꝝ ĩanis glie· ꝑ caritate felicitatis eterne· si ꝓ suis pctis bũilitatis & miserationis & oblationis sacrificiũ· deo suo vo ĩmolare ñ negligũt Tales xp̃iãos ĩpatores dicim⁹ eẽ felices· interiz spe· postea re ipa futuros· cũ id quod exposcim⁹ aduenerit· La·XXV·

n Am bon⁹ de⁹ ne hoies q̃ eũ credrẽt ppt eẽnã vitã colẽdũ· has sublimitates & regna terrena extimarent posse neiez cõseq̃ nisi demõib⁹

La·xxiii. Ex n eius nos xp̃iani. ẽ. In hoc ca. ostendit b. augustin. q regẽ re nõ facit hoiem felicẽ. nec in re nec in spe. sed bñ regere & impare felicẽ facit salutẽ in spe Et forte hic duo. q primo efficiẽt q regnare nõ fac beatũ nẽ scitẽ vel lo nõ. q cõperit bonis & malis Secõ tñ sed felices eos ẽ. ostendit quõ religiõe obtẽ & iuste ẽ. licitam imperare.

La·XXV Ex n hoc deus ẽ. In hoc ca. dicẽs aug⁹. q bñ romanis imperũ sterat ꝑ xp̃ianis impatoribꝰ vt ex hoc manifestẽ augeat

Quod tñ nra. ẽ. In hoc ca. inuehit aug⁹ ꝓtra romãos q̃ xp̃ianis tpibus ĩsultauerunt oñdens q̃ misericorditer de⁹ cũ ipis egerit tẽpibus xp̃ianis & facit in hoc ca. duo. q primo ostendit q̃ misericorditer tẽpore ꝓsecutionis coxa gothis factũ fuerit i Bq ille rex gothorũ q erat infidelis occasus ẽ murs bilit nec in vbẽ intrauit. Secõ ibi Deinde cuz eb his barbaris ẽ. oñdit q̃ misericorditer cũ eis actũ sit ab alio ẽ gegothoꝝ xp̃iano quem de⁹ ad correctionẽ romanoꝝ vrbem intrare ꝓmisit õ vtroq vo rege gothorũ. dictuz ẽ supra i ꝑncipio ꝓmi libri.

at q̄ in regnis gubernandis nō est necessaria multitu
do deoꝝ. Et b̄ oñdit ꝓmo ꝓ hec q̄ gessit cōstātin⁹ ipa
tor xp̄ian⁹. scdo ꝙ in capło ꝓmo sequēti oñdit idē
ꝓ ea q̄ gessit theodosius xp̄ianissim⁹ impator. In p̄ia
ꝙ gre facit duo. q̄ ꝓmo describit magnā ꝛ diurnā ꝓ
speritatē cōstāti
ni. Scdo ibi. sed
rursus ne ipator
ꝛc. reddit cāz q̄re
de⁹ cōsimilē ꝓsp̄i
tatē nō dat omni
bus impatoribus
xp̄ianis etā tuīz
ꝛ bonis. Quātū b
ad ꝓmū sciendū
q̄ fm orosium li.
vij. constantinus
fuit. xxxiij. impa
tor romanoꝝ qui
fm eutropiū in
britannia mator
sez q̄ mō vocatur
anglia ipator cre
atus ē. cui⁹ gesta
ꝛ ꝓsperitates diffu
se narrant i libro

supplicaret: q̄ hi spūs in tali
bus multū valerēt: cōstātinū
impatorē nō supplicantez de
monib⁹: ꝙ ipm vex deū colē
tē: tantis ꝛ renis ipleuit mūe
ribus: q̄ta optare nullus au
deret. b Lui etiā cōdere ciui
tatez romano impio sociam
velut ipius rome filiam: sed
sine aliquo demonū templo
simulacroq̄z concessit. c Diu
imperauit: vniuersum orbē
romanum: vnus augustus
tenuit et defendit. d in admi
nistrandis et gerēdis bellis
victoriosissim⁹ fuit. e in tyrā

nis oꝑimendis ꝓ omnia p̄
sperat⁹ ē. Grādeuus egri
tudine ꝛ senectute defunct⁹
ē. f filios ſperātes reliquit. g
rursus ne ipator dīscz iō xp̄ia
nus ecclyt felicitatem consta
tini mereret: cuz ꝓpt̄ vitam
eternā d̄sq̄z debeat esse xp̄ia
nus. h iouinianū multo citi⁹ h
q̄z iulianū abstulit i gratianū
ferro tyrānico permisit ite
rim. Longe quidem mitius
q̄z magnum pompeium: colē
tem videlicet romāos deos.
Nam ille vindicari a catone
non potuit quez ciuilis belli

fuerat aūt iste li
cinius collega cō
stantini in impio
g Filios imperan
tes reliquit ꝛc. iste
eñ ꝙ stātin⁹ tres
filios habuit suc
cessores. s. cōstan
tinū iuniorē ꝙ stā
tū ꝛ constantem
b Iouinian⁹ aūt ē
Iste iouinian⁹ fu
it mīrū catholic⁹
de quo sanctus ha
betur in historia
triginta li. j. gre ꝓ
ma. ꝛ successit iu
liano apostatevi
ro pessimo ꝛ ꝑse
cutori xp̄ianoꝝ ꝙ
vtroq̄z ꝓ isto⁹ ē

ria trigesima libro ꝓmo scdo ꝛ tertio. b Lui etiā cō
dere ciuitatē ꝛc. hoc dicit q̄ cū cōcessit siluestro pape
ꝛ suis successorib⁹ vbē romanā cū toto impio occidē
tali. ipe trāstulit se in greciā. vbi cōdidit. i. renouauit ꝛ
vehementer auxit ciuitatē q̄ prius byzantiū vocabat.
appellans eā noīe suo cōstantinopolim. i. constantini
ciuitatē. q̄ senatores romanos secū trāstulit. Et ibi sic
habet in cosmographia caput orientis imperij cē vo
luit. quā ꝛ romā nouā in memoriā romani imperij ap
pellauit. c Diu imperauit scilicet. xxxj. annis fm
orosiū ꝛ eutropiū. vixit autez. lxvj. ānis. ꝛ nicodemie
mortuus est. d Uniuersū orbē romanū. Signan
ter dicit augustinus orbē romanū. q̄ nō totū orbē sim
pliciter romani subditū habuerūt. vt ꝑz in glo. super
luc̄. ij. ca. in principio. Un ꝛ qō dicit in luca. Exijt e
dictū a cesare augusto vt describeret vniuersus orbis
de orbe romānis subiecto intelligendū est. q̄ nec scythe
nec indi augusto subiecti fuerūt. q̄ibus fm eutropiū si
bi munera miserint. nec parthi. i. persę. nec ethiopes
erant sibi subiecti. aut vnq̄z fuisse subiecti romāo im
perio legunt. c In administrandis ꝛc. q̄tū ad hoc
dicit eutropius li. x. q̄ innūere animi coꝝ i quibus ꝙ turce i
eo claruerūt militaris glorię potentissim⁹. fortuna in
bellis ꝓspera fuit. ingentēq̄z apō barbaras gētes me
morie gratiā collo cauit. Liuilib⁹ artib⁹ ꝛ liberalibus
studijs dedit⁹ affectatoꝝ iusti amoris. quē oēm sibi ꝛ li
beralitate ꝛ docilitate q̄siuit. f In tyrānis oꝑ
mendis ꝛc. Isti tyrāni fuerūt marcēt⁹ ꝛ licinius. De
marcēto scribit eutropi⁹ li. x. q̄ cōstātinus ānō impe
rij sui quīto bellū ꝛra cū mouit ciuile. copias ei⁹ mul
tis plūs fudit. ꝛ ipm postremo rome aduersū nobiles
oēs scientē vicit. Iste fuit marcent⁹ xp̄ianoꝝ sceuissi
mus ꝓsecutor a q̄ btā katherīa passa ē martyriū ꝛ erat
filij⁹ maximiani q̄ cū diocletiano ipauit. De licinio ve
ro q̄ sororē cōstātini despōsauerat. narrat orosi⁹ li. vij
q̄ repentina rabie suscitatus. oēs xp̄ianos ex palatio

iussit expelli. moꝝq̄z bellū inter ipm ꝛ constātinum ex
ferbuit. sed constantinus licinii in pānonia vicit pri
mo. ꝛ deinde apud ciliadas oppressit. ꝛ oppressum ad
deditionē coegit. ꝛ ne iterū in gniciem reipublice sta
tum pristinum resumeret. priuatum cum iussit occidi

Jo. Stanno
+ pariter ipso ot

g Filios imperantes reliquit ꝛc. iste enim ꝙ stātin⁹ tres filios habuit successores. s. cōstantinū iuniorē ꝙ stātū ꝛ constantem

h Iouinianū ꝛc. Iste iouinian⁹ fuit mīrū catholic⁹ de quo sanctus habetur in historia trigintra li. j. gre ꝓma. ꝛ successit iuliano apostateviro pessimo ꝛ ꝑsecutori xp̄ianoꝝ ꝙ vtroq̄z ꝓ isto⁹ ē

li. iij. ca. xxix. dictū ē. Julian⁹ fm eutropiū li. x. impij sui ānō. vij. moꝛtu⁹ ē. videt aūt ei⁹ putare ānos q̄b⁹ fuerat imperator. nā cōstātinus filij⁹ constātini ipm cesarez fecerat nō tm augustū. sz postmodū ꝙ sensu sui exercitus factus ē augustus. ꝛ post moꝛtē ꝙ stātij. sol⁹ impauit ānō vno ꝛ mensibꝫ octo fm orosiū. Iouinian⁹ ꝓ fm orosiū octauo mēse sui impij vitā finiuit. i Valentianū ferro tyrānico ꝛc. De isto gratiano narrat orosius li. vij. q̄. lx. ab augusto imperiū tenuit. ¶ Narrat aūt paulus diacon⁹ li. xj. q̄ historiā romanoꝝ quā eutropius ꝛchosuerat cōtinuauit. incipiēs ab. xj. libro hui⁹ historie. q̄ gratianus admodū iuuenis cū iā teneret ipe
riū vt inestimabilē multitudinē hostiū romānis fumb⁹ infusam cerneret. fretus xp̄i potēna. belluz incredibili felicitate cōfecit. Sed postmodū dū cerneret extremū romano impio exitū ꝓpter multitudinē gentiū q̄ ꝛra ipm iperiū insurrexerāt. theodosiū ab hispania accersitū purpurā induit ꝛ impio oriētis ꝛ thracie ꝑfec dū ꝓ theodosius in oriēte ꝓsperē cūcta gerit. quidā nomine maximus vir strēnuus in britānia inuitus creat imperator. q̄ gratianū dolis circūuentū interfecit. fratrē eius valentinianū augustū expulit. q̄ in oriente ad theodosiū confugiens ab ipo paterna pietate suscept⁹ mox impio restitut⁹ ē ipo maxio interfecto in vltionē gratiani occisi ꝛ valētiniani expulsi. Et iō dicē b aug⁹ q̄ gratianū de⁹ ꝓmisit ferro mit⁹ ꝓmiq̄z pōpeiuz ma
gnū deoꝝ multoꝝ cultorē. de q̄ dictū fuit supra. li. iij. ca. xij. q̄ mors gratiani vindicata fuit ꝙ theodosium mors aūt pōpeij nō potuit vindicari ꝑ catonē. q̄ tm ab ipo pōpeio quasi heres ciuilis belli relictus fuit. b ꝑ
tato dicit. q̄ cū apud thessaliā pōpei⁹ a iulio cesare victus ꝛ fugat⁹ ecēt. vt supra⁹ li. iij. ca. xij. dictū fuit. ad catonē sic narrat lucan⁹ li. ix. rāq̄z ad ducē ꝛ principē suuz ꝙ fugerūt reliquie exercitū pōpeij. q̄s secū cato mille nauibꝫ ꝓsitas ducēs ꝑ mare. ꝛ fugiēs iuliū cesarē cū ipis in africa applicuit. vbi circūducēdo eos per loca

arenosa ⁊ quasi inuia ⁊ etiã serpentibꝰ plena · multis suoꝝ fame siti ⁊ estu fatigatis ⁊ a serpentibꝰ etiã plurimis consumptis · tãta miseria affectꝰ ẽ cũ oĩbus qui eũ secuti fuerãt q̃ maximã eoꝝ ptẽ penituit a iulio cesare se fugisse · Ipe ẽo postmodũ cũ venisset vncã cuitatẽ q̃daz africe nesb cesare viueret · sic̃ supi⁹ li. ij. ca xxiij. dictum fuit · sepm interfecit ·

k Quẽ regni ptícipẽ ⁊c · vult dicere btũs aug⁹ q̃ gratian⁹ theodo/ siũ fec̃ ptícipẽ regni · i · impij · cũ tñ gratian⁹ bret fratrẽ ex alia matre puulũ · magis apperens bñ fidelẽ socium q̃ numus magnũ impũ q̃ habuisset si sibi ⁊ fratri totũ imperiũ retinuisset · fuit ãt valẽtinian⁹ frat̃ gratiani admoduz puul⁹ ꝑm paulũ diaconum

Ca · XXVI

a Nde et ille nõ solũ ⁊c · In hoc ca · pbat aug⁹ idẽ b q̃ in p̃cedẽti ca · g ea q̃ gessit theodosius xp̃ianissimus ip̃ator · Et facit in h̃ capi · duo quia p̃mo describit ei⁹ ꝓcreatẽ ⁊ p̃ sptratẽ · scd̃o ꝯo ubi · q̃d aũt fuit ei⁹ ⁊c · In p̃ma ptẽ facẽ duo q̃ p̃mo oñdit quõ ex pia cã iterfecẽ vnũ tyrãnũ · s. maximũ · scd̃o ubi altũ tyrãnũ ⁊c · quõ inf̃ecẽ altũ · Dicit aũt in p̃ncipio burꝰ capi · q̃ theodosi⁹ tãtã fidẽ seruauit gratiano defuncto · q̃ fratrẽ ei⁹ valẽtinianũ admodũ iuuenẽ · nã ⁊ ipe gratian⁹ ꝑm paulũ diaconũ nõ fuit nisi xxix · ãnoꝝ q̃n moꝛtuꝰ ẽ · restituit ip̃io · ifecto maiõ ⁊ pupillũ · s. valẽtinianũ q̃ admodum pupill⁹ erat p̃no custodiuit affectu · quẽ tñ destituꝛũ oĩ auxilio sine oĩ negocio · i · difficultate poterat de medio abstulisse si latꝰ regnũ cupiditati ꝓposuisset · b Deinde cuz maxim⁹ ⁊c · hic tãgit aug⁹ modũ q̃ maximũ vicit · ⁊ valẽtiniano ip̃ũ restituit · ꝺ q̃ satꝭ habẽt in hystoria tripti/ta li · ix · Ad cuiꝰ intellectũ sciẽdũ q̃ maxim⁹ postq̃ infecerat gratianũ · sic̃ narrat oꝛosi⁹ · fuit potẽtioꝛ theodosio exercitu · sꝫ theodosiũ fiducia erat in dño · Resi debat aũt maxim⁹ adhuc in p̃dictã victoriã bñã de gratiano · ⁊ q̃dã comes ei⁹ andragatꝰ noĩe sũmã belli administrabat · theodosi⁹ adhuc ip̃ouisus aduenies dũ andragatꝰ nauali expeditõe icautũ theodosiũ parat ꝓuenire ip̃m maximũ ab imanissimis germanoꝝ tributa solo terroꝛe noĩs erigẽtẽ sine resistẽtia clausit · cepit ⁊ occidit · q̃ cognito ãdragatꝰ se de naui in vnas ꝓcipitauit ⁊ suffocatꝰ ẽ · valẽtinianꝰ ꝺo recepta italia portꝰ ẽ ip̃io · q̃ postmodũ gallias trãsiẽs cũ ibi trãq̃lle rẽpublicã in pace ageret · apꝺ vienã dolo arbogastꝭ comitis sui vt ferũt strãgulatꝰ ẽ · ⁊ vt crederet volũtariã sibi mortẽ ꝓ scuisse laqꝺ suspensus est ·

quodãmodo heredẽ flíquerat · Iste autẽ q̃uis pie anie solacia talia nõ requirant: a theodosio vindicatus ẽ * quẽ regni ptícipem fecerat cũ puulũ haberet ⁊ fratrem: auiꝺioꝝ fide societatis: q̃ nimie potestatis · Ca · XXVI ·

a Nde ⁊ ille nõ solũ viuo seruauit quã debebat fidẽ verũctiã post eius mortẽ pulsum ab eius interfectoꝛe maximo: valentinianũ ei⁹ puulũ fratrẽ: i sui ptes iperij tãq̃ xp̃ianus excepit pupillum: paterno custoꝺiuit affectu: quẽ destitutum oĩbus opibus nullo negocio posset auferre: si latꝰ regnãꝺi cupiditate magis q̃ bene faciendi caritate flagraret · Tũ potꝰ eũ seruata eius imꝑatoꝛia dignitate suscepturus ip̃a bũanitate ⁊ gratia cõsolatus ẽ · b Deinde cum maximus t̃ribiles faceret illi successus hic in angustijs curarũ suarum non est lapsus ad curiositates sacrilegas atq̃ illicitas: c sed ad ioannem in egypti heremo constitutum quẽ ꝺei seruũ ꝓphetandi spiritu p̃ꝺitũ fama crebꝛescẽte ꝺiꝺicerat misit: atq̃ ab eo nunciũ victoꝛie certissimuz accepit · Hoꝛ tyranni maximi extinctoꝛ: valentinianuz puerũ imperij sui ptibus vñ fugatus fuerat cũ misericoꝛꝺissima veneratione restituit: eoq̃ siue ꝙ insidias siue q̃ alio pacto vel casu ꝓxime extinctoꝛ: d aliũ tyrannũ cugenium q̃ in illius impatoꝛis locum non legitime fuerat surrogatus: accepto rursus ꝓphetico responso fide certꝰ oꝑꝛessit: contra cuius robustissimũ exercitum magꝭ oꝛꝺo q̃ feriẽꝺo pugnauit · Ꝺi lites nobis qui aderãt retulerũt extoꝛta sibi esse ꝺe manibus quecunq̃ iaculabant cũ a theodosij ptibus in aꝺuersarios vehemens ventꝰ iret ⁊ non soluz quecunq̃ in eos iaciebantur cõcitatissime raperet: verũetiam ipoꝝ tela in eoꝝ coꝛpa retoꝛqueret · e Unde ⁊ poeta claudianus

d Aliũ tyrãnũ cugeniũ · ⁊c · Dicẽꝺũ q̃ sic̃ narrat paul⁹ diaco/nus li · xij · in hist · romãoꝝ · arbogastes ꝺ q̃ iã dictũ ẽ post mortẽ valẽtiniani eugeniũ tyrannũ creauit · vt · s · eugeniꝰ nomẽ ip̃atoꝛis bñ ⁊ ip̃emet ip̃iũ ageret · Erat ãt cultoꝛ sordidissimꝰ idoloꝝ · ⁊ vir ꝺ silio · audacia potentiaq̃ maximus · Lõtraxit ãt vndiq̃ inũeras inuictasq̃ copias · rl romãoꝝ p̃sidijs · vel auxilijs barbaroꝝ · Igit eugenius arbogastes cũ istructa acie alpiũ trãsitus teneret theodosiꝰ exps cibi ac somni in oratione totam noctẽ exegit · Et ꝙ sciret se a suis destituꝛũ · sꝫ tñ ignoꝛaret se ab hostib⁹ circũseptũ · fiduciali⁹ arma sumẽs · signo crucis signũ p̃fꝛeꝺit · ac se in bellũ ⁊ si nõ secꝛet victoꝛ futuꝛꝰ immisit · nã cõsulꝰ ioannes anachoꝛeta cũ victuꝛũ hostes spoponderat · Cũ igit ad ꝯgressionẽ ventũ ẽt vehemẽs turbo a pte theodosij in ora hostiũ ruit q̃it ⁊ spicula ab ei⁹ pte missa potenᵗ hosti infigit · spicula hostiũ repulit · nec mora pus suoꝝ dira strage theodosio sc̃hostilis exercitꝰ pstrauit · Eugeniꝰ captꝰ ⁊ inf̃ectꝰ ẽ arbogastes se manu ꝓpia occidit · De ista hystoria habẽt satis in eccliastica hystoria li · xj · ⁊ in hystoria tripti/ta li · xj ·

e Claudianus ⁊c · Adducit vero ad ꝓpositũ paulus diaconus ⁊ simlit̃ oꝛosius versus claudiani poete · quos augꝰ hic ponit · Iste claudianꝰ poeta gentilis duo volumina edidit · quoꝝ p̃mũ vocatur ma

tus. scõm minus ꝙ isti versus sunt in maiori vbi agit de theodosio. ⁊ sunt versus claudiani hmõi. Obuiit aduersas acies reuolutaq; tela. Territ in auctores et turbine repulit hastas. O numũ dilecte tẽ.

f Ad classica. Sũt aũt classica fm isido. li. viij. etby mologiaꝝ comua q̃ in exercitu cõuocãdi cã erãt, facta.

g Victor ãt tẽ. Quantum ad simulacra iouis ō quibus h̃ fit mentio sciendu ꝙ q; gentiles attribuebãt ioui contrua ⁊ fulmina ideo si mulacrum iouis effigiebat cũ quibusdaꝫ radijs fulminũ. de quibus ouidi⁹ li. ij. ō fastis vbi loquens de tempore quo homines de diuitijs non curauerũt sic dicit. Jupiter ãtiqua vir stabat tot⁹ in ede. Jnq; iouis dextra ficti le fulmẽ erat. Titus liuius li. ij. de scõdo bello punico dicit ꝙ ꝓpter quedã ꝓdigia p curanda ioui primũ domũ fulmẽ aureũ pondo q̃n b quaginta factuz est. Jsta ergo fulmina fecerat arbogastes aurea.

q̃uis a xp̃i nõe alien⁹ in ci⁹ tũ laudib⁹ dixit. O numũ dilecte deo cui fudit ab astris Sz iouis armat⁹ vehemens tibi militat ether. Et cõiurati veniunt ad f classica venti

g Victor aũt sic crediderat ⁊ p̃dixerat iouis simulacra: q̃ aduersus eum fuerãt nescio q̃b⁹ ritib⁹ velut ꝓsecrata: et in alpib⁹ cõstituta deposuit: eoꝝq; fulmia q; aurea fuissent iocantib⁹ q; illa letitia p̃mittebat cursoꝝb⁹ ⁊ se ab eis fulmiari velle dicẽtib⁹: hilariter benigneq; donauit. Jnimicoꝝ suoꝝ filios q̃s nõ ip⁹ iussus: ꝑ belli abstulerat ipe tus etiã nõdũ xp̃ianos ad ecclesiã ꝓfugietes xp̃ianos hac occasiõe herivoluit ⁊ xp̃iana caritate dilexit: nec p̃uauit reb⁹: ꝑ auxit honoꝝb⁹ Jn neminẽ post victoriã p̃uatas inimicitias valere p̃misit bella ciuilia b ꝙ sic cinna ⁊ marius ⁊ sylla ⁊ alij tales: nec finita finiere voluerũt: ꝑ magi doluit exorta: q̃ cuiquã nocere voluit terminata Jnter hec oia ex ipo initio imperij sui:

l Nõ quieuit iustissimus ⁊ misericordissimus legibus adiũsus ipios laborãti ecclie subuenire: quã valẽs hereticus fauẽs arrianis vehement⁹ afflixerat: cui⁹ ecclesie se membrũ cẽ magis q̃ in terris regnare gaudebat. k Simulacra gentiũ vbiq; euertenda p̃cepit: satis intelligens nec terrena munera in demonũ ꝓ in dei veri esse posita potestate: l Quid autem eius religiosa humilitate mirabilius quando in thessalonicensiũ grauissimum sceleris: cui iam episcopis intercedentib⁹ ꝓmiserat indulgentiam: tumultu quoꝝdã qui ei coherebãt vindicare cõpulsus est: ⁊ ecclesiastica coercit⁹ disciplina sic egit penitentiã vt ipatoriã celsitudinẽ ꝓ illo popul⁹ oraꝝ: magis fieret videndo ꝓstratẽ: q̃ peccãdo timeret

totis egregiũ. et ab ipo in cõmunionem imperij assumptus ab eudoxio arriane hereꝛ episcopo baptizatus i ſcentissimam hereſim lapſus eſt. conatuſq; eſt catholicos perſequi. ſed fratris auctoritate compreſſus eſt. poſt mortem vero fratris ſui imperium orientis tenuit ⁊ impietatem quam dudum meditatus fuerat operibꝫ explevit. lege data vt monachi militarent. nolẽtes iuſſit per tribunos et milites fuſtibus interfici. quorum innumera multitudo ꝑcipue in egypto martyrij palmaꝫ conſecuta eſt. ac per ſingulas vbiq; prouincias aduerſ⁹ catholicas eccleſias et recte fidei populos diuerſa ſunt illata incõmoda. Epiſcopos autem et ſãctos viros multos miſit in exiliũ quos poſtmodum tamen cum exercituꝫ duceret contra gothos ſera ductus penitentia reuocari p̃cepit Sed cum gothis cũ domo ad quam vulneratus Deportatus fuerat concrematus eſt iuſto dei iudicio. vt dicit oroſius. quia cuꝫ

k Simulacra gentium ꝛc. De hoc narrat Hugo foriacenſis q; theodoſius cotra errores gentilium inſurgens lege data precepit idolorum templa ſolorenus euerti. Conſtantinus vero p̃⁹ phibuerat ſacrificare idolis. ⁊ eoꝝ templa claudi fecit. Sz iulianus apoſtata poſtmodum impietatem renouauit propter quod theodoſius omnia templa deorum diruit p̃cepit.

l Quid autem eius ꝛc. De hoc ſcribit hugo fioriacẽſ q; cũ in theſſalonica ciuitate fuiſſet orta ſeditio. quidã iudices lapidati ſunt a populo ⁊ occiſi. ō quo theodoſius plurimum indignatus oẽs iuſſit giter interimi. ñ ſecernẽs nocentes ab innocẽtib⁹. Jgit cũ in die paſce intereſſe veller ſolẽnijs. btüs ambroſius ſibi ingreſſũ eccl̃ie interdixit. ⁊ cũ publice penitere cõpulit. vir poſt multos gemitus ⁊ lachrymas ⁊ mirabilis humilitatis indicia eius penitentiã ſuſcipiẽs. theodoſi⁹ ꝓ in omnibus que beatus ambroſius imponere volebat deuote ac humiliter obediens reconciliatus eſt eccl̃ie.

La·XXVII
a Roinde iam etiã illis respondẽdũ ec̃ video q̃ manifestissimis documentis quib⁹ oñdit q̃ ad ista temporalia q̃ sola stulti hr̃e concupiscunt: nihil deorum falsorũ numerositas ꝓsit confutati atq; conficti conant̃ asserere: nõ ꝓpter vite ꝑsentis vtilitatem·sed propter eã que post mortem futura est esse colendos deos. Nã istis q̃ ꝓpter amicitias mundi hui⁹ volũt vana colere ⁊ nõ se permitti puerilibus sensib⁹ cõquerunt̃ur: bis quinq; libris satis arbitror ec̃ responsum· Quor tres ꝑores cũ edidissem: ⁊ in multor manib⁹ esse cepissent: audiui quosdam nescio q̃ aduersus eos rñsionem scribendo ꝓparare· Deinde ad me ꝓlatum est q̃ iam scripserint: sed tẽpus querãt quo sine piculo possint
b edere· Quos admoneo: b non oportent qõ eis nõ expedit· Facile est em̃ cuiq̃ videri respondisse q̃ tacere noluit· Aut quid est loquaci⁹ vanitate?· Que nõ ideo põt qõ veritas: q⁹ si voluerit etiã plus põt clamare q̃ veritas· Sz ꝓsiderẽt oñia
c diligenter: ⁊ si forte⁹ sine studio ꝑtinacie iudicantes cẽ talia ꝑspexerint que pot⁹ exagitari q̃ conuelli possint garrulitate impudẽtissima: ⁊ quasi satyrica vel inimica leuitate cohibeant suas nugas: ⁊ ꝓtius a prudentibus emendari q̃ laudari ab imprudentibus eligant· Iam si nõ ad libertatem vera dicendi: ſ ad licentiã maledicendi temp⁹ expectãt: absit vt eis eũciat̃ qõ e
gait tullius de quodã qui peccãdi licentia felix appellabat̃ O miser cui peccare licebat Vnde q̃squis est qui maledicendi licentia felicẽ se putat multo erit felicior si hoc illi oino nõ liceat: cum possit deposita inanitate iactãtie etiã isto tempe tanq̃ studio cõsulendi q̃cq̃d voluerit contradicere: ⁊ q̃tum possit ab eis quos consulit amica disputatõe: hoc est honeste: grauiter: libere: qõ optet audire.

tes aliquas solũmodo ſtudiũ ad ꝺ q̃ posset inuenire veritatem
d Quasi satyrica id est poetica dicunt̃ enim poete satyrici ſm isidoruz li. viij. ety. Ꝙbus vitia generaliter carpuntur. nec vetsbatur eos pessimuz quenq; describere. e Qõd ait tullius q̃ dã q̃ peccãdi licentia felix appellabatur.

Explicitus est liber quintus.

Incipiunt capitula libri sexti.

i De his qui dicunt deos a se non ꝓpter presentem vitaz coli sed propter eternam.

ij Quid varronem de dijs gentium sensisse credendum sit: quorum talia et genera ⁊ sacra detexit vt reuerenti⁹ cum eis ageret si de illis omnino reticeret.

iij Quis sit partitio varronis librorũ suorum quos de antiquitatibus rerũ humanarum diuinarũq; cõposuit.

iiij Q̃ ex disputatione varronis apõ cultores deorum antiquiores res humane q̃ diuine reptantur.

v De tribus generib⁹ theologie ſm varronem·ſ·vno fabuloso: altero naturali: tertio ciuili.

vj De theologia mystica·id est fabulosa: ⁊ de ciuili contra varronem.

vij De fabulose ⁊ ciuilis theologie similitudine at q̃ concordia.

viij De interꝓtationibus naturalium rationum quas doctores pagani ꝓ dijs suis conantur ostendere.

x De officijs singulorũ deorum.

x De libertate senece qui vehementius ciuilem theologiam reprehendit q̃ varro fabulosam.

xj Quid de iudeis seneca senserit.

xij Q̃ gentiliũ deorum vanitate detecta nequeat dubitari eternam eos vitam nemini prestare: qui nec ipsam adiuuant temporalem.

La·XXVII
a Roinde iam etiã illis re
p spondẽdũ ec̃ video q̃ ma
nifestissimis documentis
quib⁹ oñdit q̃ ad ista temporalia q̃
sola stulti hr̃e concupiscunt: nihil
deorum falsorũ numerositas ꝓsit
confutati atq; conficti conant̃ as
serere: nõ ꝓpter vite ꝑsentis vtilita
tem·sed propter eã que post mor
tem futura est esse colendos deos.
Nã istis q̃ ꝓpter amicitias mundi
hui⁹ volũt vana colere ⁊ nõ se per
mitti puerilibus sensib⁹ cõquerun
tur: bis quinq; libris satis arbitror
ec̃ responsum· Quor tres ꝑores
cũ edidissem: ⁊ in multor manib⁹
esse cepissent: audiui quosdam ne
scio q̃ aduersus eos rñsionem scri
bendo ꝓparare· Deinde ad me ꝓ
latum est q̃ iam scripserint: sed tẽ
pus querãt quo sine piculo possint
b edere· Quos admoneo: b non op
tent qõ eis nõ expedit· Facile est
em̃ cuiq̃ videri respondisse q̃ tace
re noluit· Aut quid est loquaci⁹ va
nitate?· Que nõ ideo põt qõ veri
tas: q⁹ si voluerit etiã plus põt cla
mare q̃ veritas· Sz ꝓsiderẽt oñia
c diligenter: ⁊ si forte⁹ sine studio pti
umiudicantes cẽ talia ꝑspexerint
que pot⁹ exagitari q̃ conuelli pos
sint garrulitate impudẽtissima: ⁊
quasi satyrica vel inimica leuitate
cohibeant suas nugas: ⁊ ꝓtius a
prudentibus emendari q̃ laudari
ab imprudentibus eligant· Iam
si nõ ad libertatem vera dicendi: ſ
ad licentiã maledicendi temp⁹ ex

a Roinde iam etiã illis respondẽdũ ec̃ video q̃ manifestissimis documentis quib⁹ oñdit q̃ ad ista temporalia q̃ sola stulti hr̃e concupiscunt: nihil deorum falsorũ numerositas ꝓsit confutati atq; conficti conant̃ asserere: nõ ꝓpter vite ꝑsentis vtilitatem·sed propter eã que post mortem futura est esse colendos deos. Nã istis q̃ ꝓpter amicitias mundi hui⁹ volũt vana colere ⁊ nõ se permitti puerilibus sensib⁹ cõquerunt̃ur: bis quinq; libris satis arbitror ec̃ responsum· Quor tres ꝑores cũ edidissem: ⁊ in multor manib⁹ esse cepissent: audiui quosdam nescio q̃ aduersus eos rñsionem scribendo ꝓparare· Deinde ad me ꝓlatum est q̃ iam scripserint: sed tẽpus querãt quo sine piculo possint
b edere· Quos admoneo: b non optent qõ eis nõ expedit· Facile est em̃ cuiq̃ videri respondisse q̃ tacere noluit· Aut quid est loquaci⁹ vanitate?· Que nõ ideo põt qõ veritas: q⁹ si voluerit etiã plus põt clamare q̃ veritas· Sz ꝓsiderẽt oñia
c diligenter: ⁊ si forte⁹ sine studio ꝑtinacie iudicantes cẽ talia ꝑspexerint que pot⁹ exagitari q̃ conuelli possint garrulitate impudẽtissima: ⁊ quasi satyrica vel inimica leuitate cohibeant suas nugas: ⁊ ꝓtius a prudentibus emendari q̃ laudari ab imprudentibus eligant· Iam si nõ ad libertatem vera dicendi: ſ ad licentiã maledicendi temp⁹ expectãt: absit vt eis eũciat̃ qõ e
gait tullius de quodã qui peccãdi licentia felix appellabat̃ O miser cui peccare licebat Vnde q̃squis est qui maledicendi licentia felicẽ se putat multo erit felicior si hoc illi oino nõ liceat: cum possit deposita inanitate iactãtie etiã isto tempe tanq̃ studio cõsulendi q̃cq̃d voluerit contradicere: ⁊ q̃tum possit ab eis quos consulit amica disputatõe: hoc est honeste: grauiter: libere: qõ optet audire.

tes aliquas solũmodo ſtudiũ ad ꝺ q̃ posset inuenire veritatem
d Quasi satyrica id est poetica dicunt̃ enim poete satyrici ſm isidoruz li. viij. ety. Ꝙbus vitia generaliter carpuntur. nec vetsbatur eos pessimuz quenq; describere. e Qõd ait tullius q̃ dã q̃ peccãdi licentia felix appellabatur.

Explicitus est liber quintus.

Incipiunt capitula libri sexti.

i De his qui dicunt deos a se non ꝓpter presentem vitaz coli sed propter eternam.

ij Quid varronem de dijs gentium sensisse credendum sit: quorum talia et genera ⁊ sacra detexit vt reuerenti⁹ cum eis ageret si de illis omnino reticeret.

iij Quis sit partitio varronis librorũ suorum quos de antiquitatibus rerũ humanarum diuinarũq; cõposuit.

iiij Q̃ ex disputatione varronis apõ cultores deorum antiquiores res humane q̃ diuine reptantur.

v De tribus generib⁹ theologie ſm varronem·ſ·vno fabuloso: altero naturali: tertio ciuili.

vj De theologia mystica·id est fabulosa: ⁊ de ciuili contra varronem.

vij De fabulose ⁊ ciuilis theologie similitudine at q̃ concordia.

viij De interꝓtationibus naturalium rationum quas doctores pagani ꝓ dijs suis conantur ostendere.

x De officijs singulorũ deorum.

x De libertate senece qui vehementius ciuilem theologiam reprehendit q̃ varro fabulosam.

xj Quid de iudeis seneca senserit.

xij Q̃ gentiliũ deorum vanitate detecta nequeat dubitari eternam eos vitam nemini prestare: qui nec ipsam adiuuant temporalem.

s q Tinq̄ superioribus libris ꝛc. Hic incipit liber sextus in quo de dijs seu contra deos incipit nouꝰ tractatus. ¶Iam in precedentibus quinq̄ libris probauit beatus augustinus q̄ cultus deorum non confert ad felicitatē et prosperitatem vite presentis. In his vero quinq̄ libris sequentibus ostendit q̄ nec eriam confert ad felicitatem future. Ad intellectū vero processus quē beatus augustinꝰ obseruat in his quinq̄ libris sciē dum est q̄ deorū duplex ē diuisio vna quam ponit augustinus sup̄ libro. iiij. ca. xxvij. Cuius auctor est scevola pontifex qui dicit q̄ vnuz est genus deorum a poetis traditū. aliud a principibus ciuitatis. et aliud a philosophis. Et scōm b̄ est triplex theologia videlicet poetica. ciuilis ꝛ physica. id est naturalis. que diuisio ē etiam varronis. vt patebit infra. libro isto capitulo. v. Primo beatus augustinus disputat contra theologiam poeticam ꝛ ciuilem. Secundo cōtra physicam. et hoc facit lib. viij. Secunda diuisio seu distinctio deorum ē q̄ aliqui dij sūt plebei quasi inferioris ordinis. et aliqui dij proceres seu maiores vel selecti. id est superioris gradus. Dij selecti dicuntur quasi seorsum electi. et patet ista distinctio supra libro. iiij. ca. viij. et. ix. Primo ergo disputat contra deos plebeios principali intentione. Secundo contra deos selectos. ꝛ hoc facit in. viij. libro. Liber vero iste sextus continet duodecim capitula. In quorum p̄mo facit duo. quia primo p̄mittit quedam quasi quoddam p̄oemium. Secundo ibi. Ceterum quis ferat dici. prosequitur suum tractatum et principale intentum. In p̄oemio autem duo facit. ¶Iam primo recitat que acta sunt in p̄terito. ostendens q̄ actum est sufficienter. ꝛ forsitan plus q̄ necesse fuerit cōtra eos qui posuerit multitudinem deorum colendam. p̄pter felicitatē p̄sentis vite dū tamen illi contra quos disputatū est velint rationi acquiescere ꝛ nō pertinaces esse. ¶Iam pertinacibus nullus tractatus potest sufficere. Secundo ibi.

Ca. I.

Tinq̄ superioribꝰ libris satis mihi aduersus eos videor disputasse q̄ miros deos ꝛ falsos: q̄s est se inutilia simulacra vel imūdos spūs ꝛ pnitiosa demōia vel certe creaturas nō creatoris veritas xp̄iana cōuincit. p̄p̄ vite buiꝰ mortalis rerūq̄ frenaq̄ vtilitatē eo ritu ac seruitute q̄ grece latria dr: ꝛ vni vero deo debet venerādos ꝛ colendos putāt. Et nimie q̄dē stulicie vel pnacie nec istos q̄nq̄ nec illos alios ḡticūq̄ nūeri libros satis esse posse q̄s nesciat? Cū ea putat gloria vanitatis nullis cedere viribꝰ veritatis: in pniciē vtiq̄ eiꝰ cui vtilitātis imane dispar curantis industria nō malo medici: ꝙ egroti insanibilis morbus inuictus ē. Hinc̄ q̄ ea q̄ legūt vel sine vlla vel ū cū magna ac nimia veteris erroris obstinatiōe intellecta: ꝛ p̄siderata p̄pendūt: faciūnos isto nūero imitatoꝝ qui q̄ voluminū plusq̄ q̄stionis ipi ne cessitas postulabat satis fecisse: q̄ minꝰ differuisse iudicabunt. Tantamq̄ inuidiam quā xp̄iane religioni ꝺ buiꝰ vite cladibꝰ terrenarūq̄ cōtritione ac mutatiōe rerū imputare conant: nō solū dissimulātibꝰ ꝙ p̄tra suaz p̄sciētiaz fauentibꝰ etiā doctis quos impietas vesana posse dir: oino esse manē recte colendos putāt. Et ni mie q̄dē stulicie vel pnacie nec istos q̄nq̄ nec illos alios ḡticūq̄ nūeri libros satis esse posse q̄s nesciat? Cū ea putat gloria vanitatis nullis cedere viribꝰ veritatis: in pniciē vtiq̄ eiꝰ cui vtilitātis imane dispar curantis industria nō malo medici: ꝙ egroti insanibilis morbus inuictus ē. Hinc̄ q̄ ea q̄ legūt vel sine vlla vel ū cū magna ac nimia veteris erroris obstinatiōe intellecta: ꝛ p̄siderata p̄pendūt: faciūnos isto nūero imitatoꝝ qui q̄ voluminū plusq̄ q̄stionis ipi ne cessitas postulabat satis fecisse: q̄ minꝰ differuisse iudicabunt. Tantamq̄ inuidiam quā xp̄iane religioni ꝺ buiꝰ vite cladibꝰ terrenarūq̄ cōtritione ac mutatiōe rerū imputare conant: nō solū dissimulātibꝰ ꝙ p̄tra suaz p̄sciētiaz fauentibꝰ etiā doctis quos impietas vesana posse dir: oino esse manē recte colendos putāt. Et ni

gitationis atq̄ rationis plenā q̄ leuissime temeritatis ꝛ pniciosissime anositatis dubitare nō potērūt. b Hūc ḡ q̄m deinceps vt p̄missus ordo expedit etiā hi refellendi ꝛ docendi sunt: qui nō p̄pter ista vitam sed p̄pter illaz q̄ post mortē futura ē: deos gētium q̄s xp̄iana religio destruit siue deseruit colendos eē contendūt: placet a veridico oraculo sancti psalmi sumere exordiū disputatiōis mee. Beatus cuiꝰ ē dūs deꝰ spes ip̄ius ꝛ nō respexit in vanitates et insanias mendaces. Et erūtū in oibus vanitatibus insanijsq̄ mendacibꝰ: lōge tolerabilius p̄bi audiēdi sunt: q̄bus displicuerūt iste opiniones erroreq̄ p̄ploxꝝ: q̄ p̄ cōstituerunt simulacra numinibus: multaq̄ de eis q̄s deos imortales vocant: falsa atq̄ indigna siue finxerūt: siue ficta crediderūt: ꝛ credita eorum cultui sacrorūq̄ ritibus miscuerūt. Cū his ḡ boibꝰ q̄ ꝛ si nō libere p̄dicādo: saltem vtcūq̄ disputationibus mussitādo talia se improbare testati sunt nō vsq̄ adeo inconuenienter questio ista tractatur. Vtrū nō vnū deū qui fecit oēm spiritalem corpalēq̄ creaturā: p̄pter vitā que pꝰ mortē futura est coli oporteat: sed multos deos: q̄s ab illo vno factos: et sublimiꝰ collocatos: quidā eorūdē p̄oꝝ ceteris excellentiores nobiliores q̄ senserūt. c Ceterū q̄s de quibus dūs mala multa sunt dicta supra libro. iiij. in diuersis capitulis. p̄cipue autem capitulis. viij. xj. xxj. xxij. ꝛ xxiij. Et p̄bat augustinus in residuo huius capiculi intentum triplicuer. Primo per dictū varronis. qui vt supra patuit libro. iiij. ca. xxj. Ita distribuit singulis istorum deorum sua officia. q̄ est ꝛc

¶Iam p̄mo recitat que acta sunt in p̄terito. ostendens q̄ actum est sufficienter. ꝛ forsitan plus q̄ necesse fuerit cōtra eos qui posuerit multitudinem deorum colendam. p̄pter felicitatē p̄sentis vite dū tamen illi contra quos disputatū est velint rationi acquiescere ꝛ nō pertinaces esse. ¶Iam pertinacibus nullus tractatus potest sufficere. Secundo ibi. Ps. 39.

b ¶Hūc ergo q̄niam deinceps. ꝛc. ostendit q̄ in futuro tractatu restat agendum. et a quo sit incipiendum. et cum q̄bus facilius negocium sit agendum. quia cum philosophis ex his qui aliquid sapiunt de veritate. qui videlicz et si non audeant publice improbare errorem populi. tamen aliquo modo ostendunt sibi errorem populi displicere. c Ceterum q̄s ferat ꝛc. Hic incipit beatus augustinus prosequi suum principale intentum in hoc libro. intendens probare q̄ dij plebei non possunt conferre felicitatem vite eterne.

risibile petere ab
vno aliqđ ptinēs
ad officiū alteri⁹
puta petere vinū
a nymphis q̄ sūt
dee aqrū. ꝛ tō vī
ōsu dignū. sic̄
verba repugnan
tia q̄ pferūt mim
in theatro vt pro
uocēt hoiez ad ri
sū. ergo si nō ha/
beāt in ptāte sua
vitē. id est vinū
sed vinū sit in po
testate liberi. id ē
bacchi. q̄ tm̄ nō pt
dare aquā nō est
verisimile q̄ pos
sent dare vitam
eternā. vñ dic̄ au
gustin⁹. Sin ve/
ro illi ritissimū tē
sez varro q̄ dr acu
tate ꝛ pria cōmē
dat. vt ptz in se/
q̄nti capitulo.

d ¶Nonne illi
cachinnantes tē
dic̄ nymphas fa
ciles ee ad cachin
nos ꝛ risum. q̄a
nymphe quas di
cebant gentiles de
as. et in veritate
erant demones
veri q̄ illudūt ho
minibus ducētes
eos de nocte p de
uia cum ecciderit
hō in fossatū. vel
aliq̄ infortunio
sibi cuenerit ab/
cedunt cū cachin
no ꝛ risu.

e ¶ doctis sol
lerter tē. i. varro
ne. vt. s. li. iiij. c.
xxij. ptz. ꝛ ponit
h sic̄ pr⁹ cū de so
lo varrone loq̄re
tur plurale p sin
gulari. vl tō loq̄t
in plurali q̄ erāt
aliq̄ q̄ varronis
doctrinā approba/
bāt. vt ptz i seq̄n
ti capitulo.

f Quāobrez si
tē. h scdo probat
aug⁹ intentū suū p
ea q̄. s. li. iiij. pba
ta sūt. poarū ens
ferat dici atq̄ cōtēdi: deos il
los q̄ in q̄rto libro q̄sdā cō
mēorauī q̄bus rex exiguaꝝ
singulis singula distribuunt
officia: vitā eternā cuiq̄ p̄sta
re? An vero illi peritissimi ꝛ
acutissimi viri q̄ se p magno
beneficio cōscripta docuisse
gloriant: vt sciret q̄re cuiq̄
deo supplicandū ee? q̄d a q̄/
q̄ ect petēdū: ne absurditate
turpissima qualis iocularit i
mimo fieri solet: peteretur
a libero aq̄: a nymphis vinū
auctores erūt cupiaꝝ hoim
dijs imortalib⁹ supplicanti vt
cū a nymphis petierit vinuꝝ
eiq̄ respōderint: nos aquaꝝ
habem⁹: hoc a libero pete:
possit recte dicere: si vinū nō
habetis: saltē date mihi vitā
eternā? Quid hac absurdita
te monstruosi⁹? Nōne illi ca
chinnātes: solent em̄ ee ad ri
sum faciles: si nō affectēt fal
lere vt demones supplici re/
spondebūt? O hō: putasne i
potestate nos habere vitaꝝ
q̄s audis nō hre vl vitē? Im
pudentissime igit̄ stulticie ē
vitā eternā a talibus dijs pe
tere vel sperare: q̄ vite hui⁹
erūnosissime atq̄ breuissime
ꝛ si qua ad eā ptinent admi/
niculandā atq̄ fultiendā: ita
singulas pticulas tueri asse/
runtur: vt si id q̄ sub alteri⁹
tutela ac potestate est petat
ab altero: tā sit inconuenies
ꝛ absurdū: vt mimice scurili
rati videat ee simillimū. Q̄d
cū fit a scientibus mimis: di/
gne rident in theatro: cum
vero a nescientib⁹ stultis di/
gnius irrident in mūdo. cui
q̄ deo vel dee ꝑpter quid sup
plicaret: quantū ad illos de/
os attinet q̄s instituert ciui/
e tates. e a doctis sollerter inue
tū: memorieq̄ mandatū est:
q̄d a libero (verbi gr̄a) q̄d a
nymphis: quid a vulcāo: ac
sic a ceteris q̄s prim cōmēo/
raui in q̄rto libro pti ptereū/
dos putauī. Porro si a cere/
re vinū: a libero panē: a vul
cano aquā: a nymphis ignez
petere erroris ē: q̄nto maior
delyramenti eē intelligi debz
si cuiq̄ istoꝝ p vita supplicet
eterna? Quāobrē si cū de re
gno freno q̄ rem⁹: q̄s nā il/
lud deos vel deas hominib⁹
credēdū ee posse ꝓferre: dis/
cussis oib⁹ lōge alienū a vita
te monstratū ē: a quoq̄ istoꝝ
multoꝝ numinuꝝ atq̄ falso
rū saltē regna frena existima
re ꝓstitur: nōne insanissime i
pietat⁹ ē si eterna vita (q̄ ter
renis omnibus regnis sine
vlla dubitatione vel cōpatio
ne ꝓferēda est) ab istoꝝ quo
q̄ dare cuiq̄ posse credatur?
g Neq̄ em̄ ꝓpterea dij tales g
vel terrenū regnū dare non
posse visi sūt: q̄ illi magni et
excelsi sunt: hoc quidā puū
ꝛ abiectū q̄s nō dignarent i
tāta sublimitate curare. Sz
quātalibet cōsideratiōe fra/
gilitatis hūane caducos api
ces freni regni merito dsq̄
cōtēnat: illi dij tales apparue
rūt vt indignissimi viderent
q̄bus danda atq̄ seruanda
deberēt vel ista cōmitti. Ac
p hoc sic̄ superiora primis duo
bus libr⁹ ptractata docuerūt
null⁹ deus ex illa turba vl b q̄ h
si plebeioꝝ vel ꝑceruꝝ quasi
deoꝝ idone⁹ ē regna morta/
lia mortalib⁹ dare: q̄to min⁹
pōt imortales ex mortalib⁹
facere? Illis accedit: q̄ si iaz i
cū illis agim⁹ q̄ nō ꝓpt̄ ista: ꝑ
ꝓpt̄ vitā q̄ post mortē futura
est existimāt colēdos deos tā
nec ꝓpt̄ illa saltē q̄ deoꝝ tali
um ptāti tāq̄ dispta ta ꝛ ꝓpa:
nō rōne vitat⁹ ꝑ vanitat⁹ opi
niōe tribuunt: oīno colendi
sūt sic̄ credūt bi q̄ cultū eorū
vite hui⁹ mortalis vtilitati/
bus necessariū ee ꝓtendunt
ꝓtra q̄s tā q̄nq̄ ꝓcedentibus
voluminib⁹ satis q̄tū potui
disputaui. Que cū ita sint: si
fuit ibi. q̄ dij fe/
si nō pñt dare re
gnū tale alicui.
erg multo magis
non pñt dare vi/
tā eternā ꝛ felici/
tatē alicui.

f g Neq̄ ei pro
pterea ꝛc. exclu/
dit hoc quando
responsionem q̄
posset dari ad ar
gumentum taꝝ fa
cetum. videlicet q̄
non deceat multi
tudinem deorum
dare ira modicuꝝ
bonum sicut ē re
gnum temporale.
Sz excludit hoc
beatus augusti/
nus quia licet sit
verum q̄ apices
id est culmina re
gni temporalis i
rei veritate sunt
contemptibiles.
tamq̄ modici. ta/
men ipsi dij non
sunt ira digni. q̄
eorum potestates
committantur.

h Quasi plebe
iorum ꝛc. de dijs
plebeis multa di
cta sunt supra li/
bro. ca. viij. ō dijs
ꝑo procerib⁹ id ē
maioribꝰ ē dictuꝝ
libro. ca. ix.

i Dis accedit
tē. Dicit ratio q̄
bat beatus augu
stinus intentum
suum ꝛ facit tale
rationem. Jn pre
senti agitur con/
tra eos qui dicūt
multos deos co/
lendos. ꝓpter
bona futura post
hanc vitam ꝛ nō
ꝓpter bona p̄/
sentis vite. quia
contra hoc fuit
disputatum fuit
in quinq̄ libris p̄
cedentibus. tamē
ponamus q̄ ita
sit sicut dicunt il/
li quorum dicta
reprobauimus in
libris illis. puta

quia quilibet deus possit explere officium suum. puta dea iuuenta possit dare robur iuuenibus. et fortuna barbata barbas cuius officium ē dare barbas. adhuc non propter hoc ipsi possent dare vitam eternam. nec aliquid boni ī futura vita vbi nec est iuuentus. nec barba quāto magis ex quo etiam officia sua explere non possunt. vt debis pateat q̄ eos colunt qui ñ magis reportant ea que dicuntur esse ī potestate deorum quos colūt q̄ alij non colentes. Unde fortūa barbata non vestit malas. id est maxillas cultorū suorum. nec etiaz qui non colunt eam propter hoc sunt glabri. id est sine barbis.

a Tis marco varrone ⁊c In hoc capitulo ostendit quāte auctoritatis fuerit varro apud alios scriptores romanos vt per ꝺ pateat q̄ non immerito adducitur in testimoniuz cōtra romanos cultores multorū deorum. et q̄ si destruatur sentētia sua ꝺ ꝺijs. destruitur etiam cultus deorum romanorum. Fuit autem marc⁹ varro ſm eusebium tempore augusti. ſ Iam eius imperij āno xv. prope nonagenarius moritur

eorum qui colunt deam iuuentatem: etas ipsa floreret insignius: Contemptores autem eius vel intra annos occumberent iuuentutis: vt in ea tanq̄ senili corpore frigescerent. si malas cultoruz suorum speciosius et festiuius fortuna barbata vestiret a quibus autez sperneretur glabros aut male barbatos videremus: etiaz sic rectissime diceremus: hucusq̄ istas deas singulas posse suis officijs quodammodo limitari ac per hoc a iuuentate oportere peti vitam eternaz que non daret barbam: nec a fortuna barbata boni aliquid post hanc vitam esse sperandum: cuius in hac vita potestas nulla esset: vt candez saltem etatem que barba induitur ipsa prestaret. Nunc vero cum earum cultus: nec propter ista ipsa que putant eis subdita sit necessarius: quia et multi colentes iuuentatem deam minime in illa etate viguerunt: et multi non eam colentes gaudent roboze iuuentutis: Itemq̄ multi fortune barbate supplices ad nullam vel deformez barbam peruenire potuerunt: et si qui eaz pro barba impetranda venerabantur: a barbatis eius contemptoribus irridetur. Ita nec desipit corhumanum: vt quorum deorum cultuz propter ista ipsa temporalia et cito pretereuntia munera quibus singulis singuli preesse perhibentur: inanem ludibriosumq̄ esse cognoscit propter vitam eternam credat esse fructuosum. Hanc dare illos posse: nec hi dicere ausi sunt. qui eis vt ab insipientibus populis colerentur ista opera temporalia: quoniam nimis multos putauerunt: nec quisq̄ eorum sederet ocioſus: minutatim diuisa tribuerunt.

Capitulum. II

a Tis marco varrone curiosius ista quesiuit? Quis inuenit doctius? Quis consiſderauit attentius? Quis distinxit acutius? Quis diligentius pleniusq̄ conscripsit? Qui tametsi minus est suauis eloquio: doctrina tamē atq̄ sententijs ita refertus est vt in omni eruditiōe quam nos secularem: illi autem liberalem vocant studioſum rerum tantum iste docear: quantū studioſum verborum Cicero delectat. Deniq̄ ⁊ ipse Tullius huic tale testimonium perhibet: vt in libris academicis dicat eam que ibi versatur disputationem se habuisse cum Marco varrone: homine inquit omnium facile acutissimo et sine vlla dubitatione doctissimo. Non ait eloquētissimo vel facundissimo: quoniam reuera in hac facultate multum impar est: sed omnium inquit facile acutissimo. b Et in eis libris b id; est academicis vbi cuncta dubitanda esse contendunt: addidit sine vlla dubitatione doctissimo. Profecto de hac re sic erat certus vt auferret dubitationem quam solet in omnib⁹ adhibere tanq̄ de hoc vno etiam pro academicorū dubitatione disputaturus se academicum fuisset oblitus. c In primo autem libro cum eiusdem Varronis litteraria opera predicaret. Nos inq̄t in nra vrbe pegrinātes errantesq̄ tāq̄ hospites: tu

Ex quo patet. q̄ ipse etiaz tempore iulij cesaris vixit. ⁊ tempore bellorum ciuilium ⁊ etiam Cicero qui fuit tempore Julij cesaris. ⁊ marcus varro contēporanei fuerūt Facit autem Augustinus in hoc capitulo duo. q̄z primo ostendit q̄z ⁊ reputatiōis fuit. Secundo ibi. Iste inquam vir tantus ⁊c. Ostendit q̄ quantum conijci potest ipe de dijs male senserit. Primuz vero ostendit tam q̄ dicta; tullij q̄z etiā per dicta terentij Tullius enim in libris academicis valde commendat varronez. sūt autem tres libri academicorum tullij. in quorum primo dicit tullius id quod hic allegat augustinus.

b Et in eis libris ⁊c. Hic notat augustin⁹ verbum tullij de varrone. nam tullius tenuit doctrinaz academicoz pborū q̄ negāt oim rerū certitudinē. vt patz ī libris academicis. ⁊ tñ loq̄ns ꝺ varrone cū omni certitudine cōmēdat eū dicēs sine vlla dubitatōe doctissimo. ⁊ tradicit sue opinioni ppe

c In primo autez libro ⁊c Intellectus eorum que hic dicit Tullius patet ex his que dicit augustinus sequenti capitulo vbi materiam librorū varronis commemorat.

d Iste inquam vir tantus ⁊c. Hic ostendit beatus Augustinus quantum conīci potest varronem, male sensisse de dīs romanorum, hoc autem potest conīci. Primo quia multa contemnenda et detestanda scribit de eis. et non est verisimile. q̄ tantus vir sentiret in cor de suo talia posse esse. Secundo quia dicit se timere ne dīū pereant a memoria hominum ⁊ ruāt et ideo libros scribit de dīs vt cor memoria remaneat apud bonos ⁊ hoc dicit magis esse vtile q̄ metellus et eneas fecerunt qui scelicz extulerunt deos de incendio. et tamen talia legēda prodidit de dīs et non occulta/ uit ea. sicut alij q̄ sacra deorum occultauerunt. sz ea publicauit que religiom vere iudi/ cio omnium sapientum valde re/ pugnant. et ideo videtur q̄. aliter senserit q̄ scripserit. sed quia non audebat propter consuetudinez et legem ciuium clare exprimere id q̄d de dīs sentit. ī ea quibus mouebatur admonale scribendum de ipsis expressit sub specie cōmendande religionis De metello vero quō extulit vestam de incendio. dictum fuit libro. iiij. capi. xxviij. De enea etiā quō tulit deos pēates ī ō icēdio dictū ē libro. j ca. iij

Ca III.

a Quadraginta et vnū ⁊c

In hoc capitulo arguit augustin⁹ ꝓtra deorū cultū libri q̄si domū reduxerūt vt possem⁹ aliq̄n q̄ ⁊ vbi essem⁹ agnoscere. Tu etatē patrie: tu descriptiones tpm: tu sacrorum iura: tu sacerdotiū: tu domestica: tu publicā disciplinam: tu sedium: regionum locorū tu oīum diuinarū hūanarumq̄ rerū notia: genera: officia: cās aperuisti Iste igit̄ vir tā i signis excellētisq̄ peritie: et q̄ de illo etiā terentian⁹ elegantissimo versiculo breuit ait. Tir doctissim⁹ vndecunq̄ varro: q̄ tā multa legit vt aliq̄d ei scribere vacasse miremur: tā multa scripsit: q̄ multa vix quīq̄ legere potuisse credamus. Iste inq̄ vir tantus ingenio tātusq̄ doctrina si rerū velut diuinarū de q̄b⁹ scribit oppugnator esset atq̄ destructor: caūsq̄ nō ad religionē: ꝑ ad supstitionē diceret ptinere: nescio vtrū tam multa in eis ridēda: prēnēda: detestāda q̄ cōscriberet. Cū ꝛo deos eosdē ita coluerit colendosq̄ censuerit: vt in eo ipso ope lr̄arū suarū dicat se timere ne pereant: nō incursu hostili sed ciuiū negligētia: de q̄ illos velut ruīna liberari ase dicit ⁊ ī memoria bonorū per hmōi libros recondi atq̄ seruari vtiliore cura: q̄ metell⁹ de incendio sacra vestalia: et eneas de troiano excidio penates liberasse ꝓdicat. Et tñ ea legenda seculis prodit: q̄ a sapiētib⁹ ⁊ insipiētib⁹ merito abijciēda: ⁊ veritati religionis inimicissima iudicētur q̄d existimare debem⁹ nisi hominē acerrimū ac pitissimū nō tñ scōspū libere: oppressum fuisse sue ciuitatis cōsuetudine ac legibus: ⁊ tñ ea quibus mouebat sīb ꝑ spē cōmēdāde religiōis tacē noluisse. Ca. III

b

c

d

er libris varronis. Et facit duo. quia primo tradit numerum. ordinem et distinctionem librorum varronis Secō ibi. in hac tota serie. et ordine librorū ei⁹ ⁊ cā ordinis inuebit ꝓtra eos. Quārū ad ꝑmū dicē aug⁹ eum scripsisse. xli. libros i quīq̄. xxv. tractat de reb⁹ hūanis. et cor ꝑm⁹ ē qsi pe mutat. Alios vo. xx. tū. diuidit ī m q̄tuor materias de q̄ bus agit ī q̄tuor senarijs librorū de reb⁹ vo diuinis scripsit p⁹ ri ores. xvj. libros q̄z ꝑm⁹ ē p emmat. Residuos vo xv. li. diuidit ī m q̄tuor materias i q̄ q̄tuor libros

b Tertio ō qui decimus sacrorum. iste. xv. hēbat spālē curā sacrorū ⁊ p̄ erāt sacri. iste etiā sicdicit A. gel⁹ li. j. cū dīs immortalibus sulēdi sc ad libros sibyllinos tāq̄ ad oraculū adeunt.

c In vno eorū de sacellis. altero de sacris edibus ⁊c. Differētia fuit inter sacella et sacras edes. que modo inter capellas priuatas que deseruiūt vni domui vel familie et ecclesias cōmunes. Nam in sacellis colebantur dīi penates quos quilibet iuxta deuotionem suam sibi elegit aut fecit. Dicit autem Trebacius libro. ij. de religionib⁹ q̄ sacellum est locus deo sacratus cuz ara. Edes ꝓ sacre erāt loca i q̄bus publice colebātur dīi. loca vero religiosa sunt vbi est sepultura etiam si nō sit ibi sacellum vel templum vt patet ex institura de rerum diuisione.

d Uni dedit cōsecrationes · alteri sac̄ priuata ac̄ Cōsecratio ē actꝰ sacerdotis q̄ aliq̄d cōsecrat · Sz sacra priuata et publica dicebāt ea q̄ prinebāt ad cultū deorū puatoꝝ t publicoꝝ sicut libri · ornamenta simulacroꝝ t ipa simulac̄ t sacrificia t hmōi. e Dij certi ac̄ dos certos vocat eos q̄z officiū erat certū vl ordinē vl institutio etiam certa tū crāt ō ordie plebeioꝝ doꝝ · nā distinguit eos varro ꝛ tra dos p̄cipuos · dij i certi erāt q̄ rū officiū vl institutio incerta fuit ut ptz ifra li. vij. c. xxvij. f Jn hac tota serie ac̄ · b iuebit augusti · ptra dos oñdēs q̄ a nllo deor q̄s distinguit varro pt hō spera reuitāc̄ nā b q̄ vl instituti sunt ab hoibꝰ vl a dmōibꝰ ñ bōis tñ sicut ipi greci t alij cultores deoꝝ vocāt alios demones bonos · Sz a pertinent: id est ad dies festos ita vt vnum faceret de feriis: alterū de ludis circensibus · ō scenicis tertium. Quoꝝ trium ad d sacra ptinentiū: dixit dedit cōsecrationes: alteri sacra priuata vltimo publica · Hanc velut pōpam obsequioꝝ in tribꝰ que restant dijs ipis sequūtur extrema: q̄ bus iste vniuersus cultus impēsus est Jn primo deorū dij certi: in secundo incerti: in tertio cuncto rum nouissimo dij p̄cipui atq; selecti. f Jn hac tota serie pulcherrime ac subtilissime distributionis t distinctōis vitā eternā frustra queri t sperari ipudentissime vel optari ex his q̄ iā dixim⁹: t q̄ deinceps dicēda sūt cuꝰ hominū q̄ cor de obstinato sibi non fuerit inimicꝰ: facillime apparet Vel hoim ēn sunt ista instituta vel demonū: nō q̄les vocant illi demōes bonos: ꝑ vt loquar aptiꝰ imūdoꝝ spūuz t sine ꝓtrouersia malignoꝝ q̄ noxias opiones quibꝰ aia hūana magis magisq; vanescat t incōmutabili eterneq; veritati coaptari atq; inhere re non possit: inuidentia mirabili t occulte inserūt cogitatiōibus impioꝝ t aptē aliquādo ingerūt sensibꝰ: t q̄ possunt fallaci attestatione cōfirmant · Jste ipse varro ꝓpterea se ꝓius de rebus hūanis: de diuinis aut ē postea scripsisse testat: q̄ priꝰ exteriit ciuitates: deinō ab eis hec instituta sunt · Vera autem religio non a terrena aliqua ciuitate instituta ē: ꝑ plane celestē ipa instituit ciuitatē · Eāq̄ inspirat t docet verus deꝰ: datoꝝ vite eterne: verꝭ cultoribꝰ suis · La · IIII ·

a Arronis igitur cōfitētis ō se priꝰ de rebꝰ hūanis scripsisse: postea de diuinis quia diuine iste ab hominibꝰ instituta sunt: hec rō ē · Sicut poꝝ est inquit pictoꝝ q̄z tabula picta · prioꝝ faber q̄z edificium: ita prioꝝ res sunt ciuitates: q̄z ea que a ciuitatibꝰ sūt instituta · Dicit aūt se prius scripturuz fuisse de dijs postea de hominibus · Si de omni natura deoꝝ scriberet qua sibi c de aliqua scribat t nō de oi aut vero etiam aliqua: licet nō omnis deoꝝ natura non ꝓ debeat esse q̄z hominum · Quid est q̄ in illis tribus nouissimis libris deos certos et incertos et selectos diligenter explicans: nullam deoꝝ naturā ꝓtermittere videt Quid est ergo q̄ ait: si de oñi natura deoꝝ t hominū scriberem⁹: prius dīna absoluissem⁹ q̄z hūana attigissem⁹ Aut eñ de oi natura deoꝝ scribit: aut de aliqua: aut oīno ō nulla · Si de oñi: ꝓponenda est vtiq; rebus humanis Si de aliqua cur non etiam ipa res ꝓcedat humanas? An indigna est ꝓferi etiam vniuerse nature hominū ps aliqua deoꝝ? Ō si multū est: vt aliqua pars diuina ꝓponatur vniuersis rebus humanis saltem digna est vel romāis Rerū quippe humanarū libros non quantū ad orbē terraꝝ: sed q̄tū ad solaz romā ptinet scꝑsit Quos tū rerum diuinarū libris se dixit scribendi ordine merito ꝓtulisse vel ꝓscripsisse: sic̄ pictorem tabule picte: sic̄ fabrū edificio: aptissime confitens q̄ etiaz iste res diuine sicut pictura sicut structura ab hominibus instituite sūt · Restat vt de nulla deoꝝ natura scripsisse intelligat; neq; hoc apte dicere voluisse: ꝑ intelligentibus reliquisse · Ubi ei dicit non oñis: vsitate quidem intelligitur aliqua · Sed potest intelligi t nulla: qm̄ q̄ nulla est: nec oñis nec aliqua ē · Nā vt ipse dicit: si ois esset natura deoꝝ de qua scriberet: scribendi ordine rebus hūanis ꝓponēda esset Vt aūt t ipō tacēte veritas clamat: ꝓponenda eēt certe rebus humanis: etiam si non oñis sed saltē aliq̄ eēt · Recte autem postponit: ergo nulla est · Non itaq; rebus diuinis anteferre voluit res hūanas: ꝑ t rebꝰ veris voluit anteferre res falsas · Jn his demonibus malꝰ vt probat p dicta varrōis · est ā scīēdū q̄ b demō in greco ꝑz ꝛ si doctꝰ vir · eruditi, mologiarū ō: q̄ si pitꝰ t futuroꝝ p sciꝰ vñ apō eos distinguūt demones i caco demōes t calodemōes · id ē malos demones t bonos · Latos ei idē ē q̄ malū · et calos idē ē q̄ bonū ·

a Arro v nis igitur ac̄ Jn b ca · ꝓfirmat aug · b q̄ ꝑ dixerat cōfitēdo ō mēte varronis vicz q̄ varro male sensit ō dus q̄ q̄ quis ñ auderet palā exprimere dedit tñ b ꝑspicue intelligere t facit aug⁹ i b ca · duo prio ei ꝛcitat dicta varrōis · et postmodū ibi · aut ei ō oī naka ac̄ · Et illi dicēs arguit ad p postitū suū vbi etiā facit duo · q̄ prio pōit i ꝛtū suū et dicēs varronis q̄ ponūt i b ca · sco ibi · ita se libros pbat i ꝛtūre deis ciuitatē ꝛcta tis ō li · vij · ca · xxxj ·

a Deinde illud quale est ⁊c. In hoc capitulo ostā
d dit augustinus quō varro distinxit triplicem
theologiam .id est rationē vel sermonē de dijs. Iam
theologia dicit a theos qō est deus ⁊ logos sermo vl
ratio. Et facit in hoc capitulo duo. nam primo ponit
triplex genus theologie ſm varronem. ostendens
quomodo singula nominent. Secūdo ibi. primum
inquit dixi. prosequit dicta varronis de singulis
illis tribus generibus. Quātū ad primum est sciēdum q̄ ista diuisio triplicis theologie quam ponit varro concordat cū ea quā ponunt scenola pontifex supra li. iij. capō. xxvij. ⁊ forte accepit eam a scenola qui scenola precessit cū tpe.

Triplex distinguit varro theologiam & mythicon physicon

b Primū inquit ⁊c. hic prosequit aug⁹. varrōis dicta quo ad singula genera predi/
ctā theologie. Et ſm q̄ sūt hic tria genera. ſz hoc dicitur bene q̄ tria. Iam primo prosequit dicta varronis de theologia poetica. Secundo de theologia physica. Tertio de theologia ciuili. ſcda pars est ibi. videamus quid de altera. tertia ibi. dixerit aliquis hec duo. Quātuz ad primū genus. varro satis potuit et auōbat dicere et presse illud quod sensit. vnde illud gen⁹ expresse improbat. tāq̄ ⁊ dijs opprobriosū. nā poete fingūt deam vnam natā ex capite iouis. ſ. minerua que est dea sapientie. seu potius dea artium. ponunt etiam bacchum. qui est deus vini natum ex femore iouis. nam fingunt q̄ semele concepit bacchum ex ioue qua postmodum fulminata priusq̄ fetus esset maturus ad partum iuppiter alligauit eum femori suo donec compleretur tempus maturitatis eius. Vnde ouidius libro tertio de fastis. Expletum est patrio corpe matris opus. Similiter etiā vulcanus fingitur de femore iunonis esse natus ſm isidorum libro. viij. ethymologiarū. Item fingūt deū ex gutta sanguis ex natā puta venerē. nā vt patet i scintillario poetarum. fingunt saturnuz patris sui celi virilia abscidisse ⁊ in mare proiecisse. ex ipsorum cruore spumaq̄ maris venerem esse natam. Item fingunt deos furari. nā mercurius fingit esse deus furum. fingitur autez vt patet libro. ij. metha mor: phoseos boues pilei furatuz fuisse cuz videret eos sine custodia ⁊ abscondisse eos in silua. Item fingunt apollinē capta amore filie admeti regis tōo q̄ seruuisse admeto sub specie pastoris. de quo ouidius facit mentionem libro secundo metamor: phoseos. ⁊ aug⁹ infra libro. xviij. capitulo. xiij. Item fingūt deos adulteria cōmisisse. sicut de ioue summo deoruz dictuz fuit supra libro. iij. capitulo. x. et de adulterio martis cum venere dictum fuit libro. iij. ca. x.

admittit. Tertiū etiam ipse latine enunciauit: qō ciuile appellatur Deinde ait. Mythicon appellāt q̄ maxie vtūt poete: physicō: q̄ phi: ciuile q̄ pli.

b Primū inq̄t qō dixi: in eo sunt multa cōtra dignitatem ⁊ naturā immortalium ficta Jn hēm ē vt de⁹ alt⁹ ex capite: alt⁹ ex femore sit: alius ex gutta sanguinis nat⁹: in hō vt dij furari sint: vt adulterauerint: vt fuerint boi. Demq̄ in hoia dijs attribuunt: q̄ nō mō in hoiem ſz etiā q̄n cōtemptissimū hoiem cadere pōt. Hic certe vbi potuit: vbi ausus ē: vbi impunitū putauit: q̄ta mēdacissimis fabulis nature deox fieret iniuria: sine caligine vlli⁹ ābiguitatis exp̄ssit. Loquebat enim non de naturali theologia: nō de ciuili ſz de fabulosa: quā libere a se putauit cē culpādā.

c Videamus qd d altera dicat Scōm gen⁹ ē inq̄t qō demōstraui: d̄ q̄ multos libros plī reliq̄rūt Jn q̄b⁹ ē: dij q̄ sunt: vbi: qō genus quale: ex quo nam tpe: an a sempiterno fuerunt: an ex igne sint vt credit heraclitus: an ex numeris vt pythagoras: an ex atomis vt epicurus. Sic alia que facili⁹ intra parietes in schola: q̄ extra i foro ferre pōt aures. Nihil i hoc genere culpauit qō physicon vocauit et ad philosophos pertinet: tantū eorum inter se controuersias cōmemorauit. Ideo non transcendit corporalia. credebant deos ee corpa quedā. ⁊ iō quales opinices habuerūt de corpib⁹ tales habuerūt de dijs. Et notat b aug⁹ q̄ varro hāc theologiā nō improbat tāq̄ fictā ⁊ falsam. sed dicat q̄ diuersitas opinionū q̄s hēnt plī de dijs facili⁹ audiunt i schol⁹ q̄ extra i plīs. q̄ tñ varro ſz theologiā poeticā reprehenderit tāq̄ falsam. cum tñ nō negauit quin libenter audiretur a populis.

c Videam⁹ qd de altera ⁊c. Hic prosequitur dicta varronis de theologia physica de qua varro recitat diuersas opiniones philosophorum. nam multi philosophi q̄ruz imaginatio non transcendit corporalia. credebant deos ee corpa quedā. ⁊ iō quales opinices habuerūt de corpib⁹ tales habuerūt de dijs. Et notat b aug⁹ q̄ varro hāc theologiā nō improbat tāq̄ fictā ⁊ falsam. sed dicat q̄ diuersitas opinionū q̄s hēnt plī de dijs facili⁹ audiunt i schol⁹ q̄ extra i plīs. q̄ tñ varro ſz theologiā poeticā reprehenderit tāq̄ falsam. cum tñ nō negauit quin libenter audiretur a populis.

d Deinde illō quale est q̄ tria genera theologie dicit esse. id est rōnis q̄ō dijs explicatur: eorūq̄ vnū mythicon appellari: alterū physicon: tertiū ciuile Ratio si vsus admitteret genus q̄ primū posuit fabulare appellaremus: sed fabulosum dicamus: a fabulis enim mythicon dictum ē: quoniā mythos grece fabula dicitur. Scōm autē vt naturale dicatur ⁊ cōsuetudo locutionis eā q̄ scripsit de reb⁹ hūanis secut⁹ ē historiā rex gestarū q̄ aūt de his quas dīnas vocat: q̄d nisi opiniones rerū vanarū: Hoc ē nimiz q̄ voluit subtili significatōe mōstrare ñ solū scribēs de his posteris q̄ de illis ſz etiā rōnē reddēs: cur id fecerit. Q̄ō si tacuisset alit⁹ factū eius ab aliis fortasse defenderet. Jn eaverō ipa rōne quā reddidit: nec aliis q̄cq̄ relict⁹ p arbitrio suspicari: ⁊ satis ꝓbauit hoies le ꝓposuisse illitur⁹ hoim nō naturā hoim nature deoruz Jta se libros rex dīnax nō ō xitate q̄ pinet ad naturā: ſz de falsitate q̄ pinet ad errorē scripsisse ꝓfessus ē. Q̄ō aptius alibi posuit sicut in quarto libro cōmōorauit: ex nature formula se scripturx finisse ñ nouā ipse conderet ciuitatem. Quiaxō tā veterē inuenerat: ñ se posse nisi ei⁹ cōsuetudinē sequi. ℔a. V.

a Deinde illō quale est
d q̄ tria genera theologie dicit esse. id est rōnis q̄ō dijs explicatur: eorūq̄ vnū mythicon appellari: alterū physicon: tertiū ciuile Ratio si vsus admitteret genus q̄ primū posuit fabulare appellaremus: sed fabulosum dicamus: a fabulis enim mythicon dictum ē: quoniā mythos grece fabula dicitur. Scōm autē vt naturale dicatur ⁊ cōsuetudo locutionis

a Deinde illud quale est ⁊c. In hoc capitulo ostā
d dit augustinus quō varro distinxit triplicem theologiam .id est rationē vel sermonē de dijs. Iam theologia dicit a theos qō est deus ⁊ logos sermo vl ratio. Et facit in hoc capitulo duo. nam primo ponit triplex genus theologie ſm varronem. ostendens quomodo singula nominent. Secūdo ibi. primum inquit dixi. prosequit dicta varronis de singulis illis tribus generibus. Quātū ad primum est sciēdum q̄ ista diuisio triplicis theologie quam ponit varro concordat cū ea quā ponunt scenola pontifex supra li. iij. capō. xxvij. ⁊ forte accepit eam a scenola qui scenola precessit cū tpe.

b Primū inquit ⁊c. hic prosequit aug⁹. varrōis dicta quo ad singula genera predi/
catā theologie. Et ſm q̄ sūt hic tria genera. ſz hoc dicitur bene q̄ tria. Iam primo prosequit dicta varronis de theologia poetica. Secundo de theologia physica. Tertio de theologia ciuili. ſcda pars est ibi. videamus quid de altera. tertia ibi. dixerit aliquis hec duo. Quātuz ad primū genus. varro satis potuit et auōbat dicere et presse illud quod sensit. vnde illud gen⁹ expresse improbat. tāq̄ ⁊ dijs opprobriosū. nā poete fingūt deam vnam natā ex capite iouis. ſ. minerua que est dea sapientie. seu potius dea artium. ponunt etiam bacchum. qui est deus vini natum ex femore iouis. nam fingunt q̄ semele concepit bacchum ex ioue qua postmodum fulminata priusq̄ fetus esset maturus ad partum iuppiter alligauit eum femori suo donec compleretur tempus maturitatis eius. Vnde ouidius libro tertio de fastis. Expletum est patrio corpe matris opus. Similiter etiā vulcanus fingitur de femore iunonis esse natus ſm isidorum libro. viij. ethymologiarū. Item fingūt deū ex gutta sanguis ex natā puta venerē. nā vt patet i scintillario poetarum. fingunt saturnuz patris sui celi virilia abscidisse ⁊ in mare proiecisse. ex ipsorum cruore spumaq̄ maris venerem esse natam. Item fingunt deos furari. nā mercurius fingit esse deus furum. fingitur autez vt patet libro. ij. metha mor: phoseos boues pilei furatuz fuisse cuz videret eos sine custodia ⁊ abscondisse eos in silua. Item fingunt apollinē captum amore filie admeti regis tōo q̄ seruuisse admeto sub specie pastoris. de quo ouidius facit mentionem libro secundo metamor: phoseos. ⁊ aug⁹ infra libro. xviij. capitulo. xiij. Item fingūt deos adulteria cōmisisse. sicut de ioue summo deoruz dictuz fuit supra libro. iij. capitulo. x. et de adulterio martis cum venere dictum fuit libro. iij. ca. x.

c Videam⁹ qd de altera ⁊c. Hic prosequitur dicta varronis de theologia physica de qua varro recitat diuersas opiniones philosophorum. nam multi philosophi q̄ruz imaginatio non transcendit corporalia. credebant deos ee corpa quedā. ⁊ iō quales opinices habuerūt de corpib⁹ tales habuerūt de dijs. Et notat b aug⁹ q̄ varro hāc theologiā nō improbat tāq̄ fictā ⁊ falsam. sed dicat q̄ diuersitas opinionū q̄s hēnt plī de dijs facili⁹ audiunt i schol⁹ q̄ extra i plīs. q̄ tñ varro ſz theologiā poeticā reprehenderit tāq̄ falsam. cum tñ nō negauit quin libenter audiretur a populis.

d O religiosas ꝛc. hic arguit augustin⁹ contra romanos q̄ libēter de dijs loquēt̄es turpia audiunt. Qđo dicit. o religiosas aures popul̄es. ironice loquit. Additur vero loquēdo ꝓprie ꝛ asserruc. atq; in his etiā romanas ꝛc. q: sicut dic̄ bugo. nomē gentis alicui⁹ q̄q; ponit ꝓ cōditione illius gentis. ꝛ sic ponitur in ꝓposito. sicut etiaz posuit supra li. v. capitulo. xiij.

d populo.

e Dixerit aliq̄s ꝛc. hic ꝓsequitur dicta varronis q̄ ad tertiū gen⁹ theologic. videlicz ciuilis. ꝛ facē b duo q: primo agit de distinctiōe hui⁹ generis ab aliis duobus. Scdo ibi. Intueamur sane ꝛc. oñdit illa que ptinēt ad ciuilem theologiaz. Quā tū aute ad ꝑmum duo facit. ostēdit em̄ ꝑmo quō ꝑm varronē ciuilis a fabulosa distinguit. ℔ cōdo ex distinctione ciuilis a naturali ostēdit ciuilē cē mendacē ꝛ excludendā esse a populo.

e c Dixerit aliquis hec duo genera mythicon ꝛ phisicon: id est fabulosum atq; naturale decernamus ab hoc ciuili de quo nunc agit: vnde illa ꝛ ipse discreuit. Jā q; ipsum ciuile videam⁹ qualiter explicet. Videoquidez cur debeat decerui fabulosū quia falsum: quia turpe: quia indignum ē. Naturale autē a ciuili velle discernere quid est aliud q̄ ꝛ ipsum ciuile fateri esse mendosum? Si enim illud naturale ē. quid habet reprehensionis vt excludat? Si autez hoc quod ciuile dicitur naturale non est: quid habet meriti vt admittatur? Hec nempe illa causa est: f q̄ re ꝓius scripserit de rebus humanis posterius de dīnis quoniam in diuinis reb⁹ nō naturam sed hominuz instituta secutus ē. g Intueamur sane ꝛ ciuilem theologiam: Tertium genus est inquit quod in vrbibus ciues: maxime sacerdotes nosse atq; administrare debent. In quo ē quos deos publice colere; q̄ sacra ꝛ sacrificia facē quēq; par sit. Adhuc quod sequit̄ attendamus. ꝓma inquit theologia maxime accōmodata est ad theatrum: secunda ad mundum: tertia ad vrbem. Quis non videat: cui palmam dederit? Utriq; secunde quā supra dixit eē philosophoꝝ. Hanc enim pertinere testatur ad mundum quo isti nihil esse excellentiꝰ opinantur in rebus. Duas vero illas theologias: ꝓmaz ꝛ tertiam theatri scilicet atq; vrbis distinxit ac iūxit. Videmus enim non continuo quod est vrbis pertinere posse et ad mūdum: q̄uis vrbes esse videam⁹ in mundo. Fieri enim potest vt in vrbe ꝑm falsas opiniones ea colantur ꝛ credantur: quoꝝ in mūdo vel extra mundum natura sit nusq̄. Theatrum vero vbi ē: nisi in vrbe? Quis theatra instituit: nisi ciuitas? Propter quid instituit: nisi ꝓpter ludos scenicos? b Ubi sūt ludi scenici: nisi in rebus diuinis: de quibus hi libri tāta sollertia conscribuntur.

a Marce o varro cuz sis homo omnium acutissim⁹ ꝛ sine vlla dubitatiōne doctissimus: sed tamen homo non deus nec spiritus dei ad videda ꝛ annunciada diuina: in veritatem libertatemq; subuectus: cernis quidez q̄ sint res diuise ab humanis nugis atq; mendacijs dirimende: sed vitiosissimas populoꝝ opiniones ꝛ consuetudines in superstitionibus publicis vereris offendere: quas deorum a natura abhorrere: vel talium quales in huius mundi elementis humani animi suspicatur infirmitas: et sentis ipse cum eas vsq; quaq; consideras: et omnis vestra litteratura circūsonat.

b Ubi sunt ludi scenici. De scenicis ludis q̄ sint dictū est supra li. j. capī. xxxj. Nos ꝺo ludos ponit varro iter res diuinas. vt dictum fuit supra in b li. ca. iij. de q̄bus vt ibi dī varro tāq; de rebus diuinis libros ꝓscripsit. Et vult aug⁹ hic ex verbis varronis breq; theologia poetica. id est fabulosa sit a ciuitate instituta. q: ciuitas ad hoc ordinauit theatra vbi in scena theologia fabulosa ageret. ꝛ ꝓ ꝺñs nō erit distincta illa theologia totaliter a ciuili. q̄ etiam ꝑz. q: varro posuit ludos illos etiam inter res diuinas. La. VI.

a Marce o varro ꝛ̄ In b cō reꝑhēdit augustinus varronē. ꝛ facit b tria. q: ꝓmo reꝑhēdit eu de simulatione ꝛ fictione q: scz aliter scꝑsit ꝛ fecit ꝛ aliter sensit. Scdo ibi. dicis q̄pe ꝛc. reprehendit dicta ciuis de theologie ciuilis ꝛ fabulose distinctione. Tertio ibi. Scq̄stra ergo. ostēdit q̄ nec a dijs ꝓuenientib⁹ ad theologiā fabulosam sit vlla ꝛ ꝛ̄na sperāda. Dicit aūt aug⁹ in ꝓncipio hui⁹ ca. varronez hoīem acutissimū. ꝛ sine vlla dubitatione doctissimuz. alludens ironice verbis tullij positis supra in b li. ca. iij. de varrone.

g

b Uñ ⁊ istos ciuiles ⁊c. hoc dic augustinus q̄ varro libere cuomuit. id est expressit mentionez suā ꝺ ꝺijs fabulosis dicēs eos falsos et fictos et ideōz cū necessario concedere de ꝺijs ciuibus. c

Dicis quippe fabulosos ⁊c. Hic reprehendit distinctionē varronis qua distinxit triplex genus deoꝝ ⁊ ostēdit augustinus q̄ sic non est distinguendū. q̄ ꝺijs pertinētes ad fabulosam ⁊ ciuilem fūt idem. ⁊ nō potuit aliter rationabiliter distinxisse. ⁊ patet intētio augustini. d

Sequestrata igitur ⁊c. Hic ostendit q̄ a ꝺijs scenicis ⁊ ciuilibus non sit vita eterna speranda. ⁊ primo probat intētū ex deorum vtrorūq̄ turpitudine. Secundo ibi. hec cuz dicimus. Excludit quandā responsionez q̄ dari posset in defensionē falsoꝝ deorū. Ibi. Ipma ẏo pte dicit se velle sequestrare theologiaz naturalē ab ꝫ tractatu. q̄. ꝫ ista infra li. viij. quasi p totū differendū erit e. Hec cū dicim⁹ ⁊c. Hic reprobat quandā responsionem. ⁊ facit hic duo. q̄. primo illaz responsionem q̄ dicit ea que fiunt a poetis turpiter fieri. nō autē que a sacerdotibus in cultu deoꝝ reprobat p rationē. Secundo ibi. Denicz commemoratus. reprobat idem per dicta varronis. vbi sciendum. q̄ augustinus adducit contra responsionez duo dicta varronis. quorū primū dicit theologia m ciuilem distinctā a duabus alijs. non sicut oīno disparatum. quia nihil cōmune haberet cū eis. immo habet aliquid commūe cū vtraq̄. et ab vtraq̄ scilicet tz poetica q̄ naturali. tz magis tñ deberet accipere a theologia naturali. Et ita in hac auctoritate varronis tāgitur illud qō deberet fieri. Aliud vero dictum varronis exprimit illud quod ē factuz quia licet theologia ciuilis magis deberet cōuenire cuz naturali q̄ fabulosa seu poetica. tñ quia poete causa delectatōis scribebant etiam delectabilia. ideo populus fuit magis īclinatus ad poetas q̄ ad physicos. hoc ē naturales. id est naturalia scribentes. Et sicut dicit Augustinus in reprobatione poete talia scripserūt qualia ꝺijs volebāt scribi et a populo exhiberi tz in moribus q̄ etiaz in theatro vt alibi libro secundo dictum fuit.

Quid hic agit humanum q̄ uis excellentissimum ingenium? Quid tibi humana licet multiplex ingensq̄ doctrina in his angustijs suffragatur Naturales deos colere cupis: ciuiles cogeris. Inuenisti alios fabulosos in quos liberius quod sentis euomas: b

b Uñ ⁊ istos ciuiles velis nolisve profundas? c Dicis quippe fabulosos accommodatos esse ad theatrum: naturales ad mundum: ciuiles ad vrbem: cum mundus op⁹ sit diuinum: vrbes vo ⁊ theatra sint hominum: nec alij ꝺij rideantur in theatris q̄ qui adorantur in templis: nec alijs ludos exhibeatis q̄ quibus victimas immolatis. quāto liberius subtiliusq̄ ista diuideres dicens: alios esse deos naturales: alios ab hominibus institutos. Sed de institutis aliud habere litteras poetarum: aliud sacerdotū: vtrasq̄ tamen ita esse inter se amicas cōsortio falsitatis vt grate sint vtreq̄ demonijs quibus inimica ē doctrina veritatis. d Sequestrata igitur paululuz theologia q̄ naturalem vocant: de qua postea disserendum est: placet ne tandem vitam eternā peti aut sperari a ꝺijs poeticis ⁊ theatricis: ludicris: scenicis? Absit. Immo auertat deus verus tam immanem sacrilegamq̄ dementiā. Nū quid ab eis ꝺijs quibus hec placent: ⁊ quos hec placant cum eorum illic crimina frequententur: vita eterna poscenda ē? Nemo vt arbitror vsq̄ ad tantum precipitium furiosissime impietatis insanit. Nec fabulosa igitur: nec ciuili theologia sempiternā quisq̄ adipiscitur vitam. Illa enim de ꝺijs turpia fingendo seminat: hec fauendo metit. Illa mendacia spargit: hec collegit. Illa res diuinas falsis criminib⁹ infecit: hec eorū criminū ludos in diuinis rebus amplectit. Illa de ꝺijs nefanda figmēta hominum carminibus personat: hec ea deorū ipsorū festiuitatibus consecrat. Facinora ⁊ flagicia numinū illa cantat: hec amat. Illa prodit aut fingit hec aūt aut attestat. vel aut oblectatur ⁊ falsis. Ambe turpes: ambeq̄ damnabiles. Sed illa que thatrica ē: publicā turpitudinē pfitetur ista q̄ vrbana est illi⁹ turpitudine ornatur. Hinccine vita eterna sperabit: vñ ista breuis tpalisq̄ polluit? An vero vitam polluit cōsortiū nefariorum hominū: si se inserunt affectionibus ⁊ assensionibus nostris: ⁊ vitā nō polluit societas demonū qui colunt criminibus suis? Si vel q̄ malis: si falsis q̄ male? Hec cū dicimus videri fortasse cuipiā nimis harū rerū ignaro pōt: ea sola de ꝺijs talib⁹ indigna maiestate diuina ⁊ ridicula detestabiliaq̄ celebrari: que poeticis cantant carminib⁹: et ludis scenicis actitant? Sacra vero illa que non histriones sed sacerdotes agūt ab oñi esse dedecore purgata ⁊ aliena: hoc si ita esset nunq̄ theatricas turpitudines in eorum honorem quisq̄ celebrandas esse censeret: nunq̄ eas ipi ꝺij preciperēt sibimet exhiberi. Sed ideo nihil pudet ad obsequium deorum talia gerere in theatris: quia similia geruntur in templis. Denicz commemoratus auctor ciuilem theologiam a fabulosa ⁊ naturali: tertiā quādam sui generis distinguere conaretur: magis eā ex vtraq̄ tēperatam q̄ ab vtraq̄ separatam intelligi voluit. Ait enim: ea que scribunt poete minus esse q̄ vt populi sequi

Euocak igit ꝛc. In ꝫ ca. oñdit. b. au gusti. quō iste duc theologie. vicz ciuilis ꝛ poetica se hñt ad inuicē. ꝛ pbat in ꝫ ca. duo. nā ꝓmo pbat q theologia ciuilis ñ distinguit a poetica sicut oīno dispata. Scō ibi. epulones ꝛc. oñdit q ciuilis nō sit bonestior quā poetica Circa ꝓmū vero duo fac. q: pº cōcludit ex dictis i pcedēti ca. q theologia fabulosa reuocak ad ciuilem tāq̄ ꝓueniēs. vt ꝓz ex immediate dictis ꝛ allegatis. Vocat aūt theologiā poeticā q scz dr poetica ab eis auctoribus fabulosaz. q: fabulosis traditā ꝛ theatricā. q: in theatro extra scenā. i. domūculā poetaruz actitabant mimis. ꝛ scenicā q: in scena a poetis recitabak ꝛ canebak. Scō ibi. ꝛ hec tota. oñdit q theologia fabulosa sit q̄dā ps theologie ciuilis ꝛ nō sicut ps que dā a toto abscisa et vtr toti adhe/rēs. scz sic ps que suo toti optime cōgruit. ꝛ ꝫ pbat. q: tales sunt effigies deoz in tēplis qles describunk a poetis. vt patz discurrēdo. Constat aūt q dij temploz ꝛ q̄s sacerdotes ꝛ ꝓbis colūt ꝓtinet ad theologiā ciuilem. ꝛ ita videk manifeste q theologia ciuilis q̄ ad deos nō distinguik a fabulosa. imo ꝓueit cū ea. sicut totū cum ptē. q: ciuilis hz duas ptes. i. duos modos colēdi deos cōsdē. quoz vnus est in templi ꝛ ꝓtinet ad sacerdotes ꝛ alter in theatro ꝛ pertinet ad poetas. ꝛ etiā est ps theologie ciuilis et alia causa. q: scz theologia ciuilis multo plures deos hz q̄ fabulosa sed tñ nullū hz fabulosa quē non habeat ciuilis.

a Euocak igitur ad theologiā ciuilē theologia fabl'osa theatrica: scenica indignitatis ꝛ turpitudinis plena Et hec tota q̄ merito culpāda ꝛ respuēda iudicak. ps hui⁹ est q̄ colēda ꝛ obseruāda cēsek. nō sane ps incōgrua sicut ostendere iſtituit: ꝛ que ab vniuerso corpe aliena impoztūe illi ꝓnexa atq̄ suspēsa sit: ſ oīno ꝓsona ranq̄ eiusdē corporis membꝛ ꝓueniētissime copulata. Quid em̄ aliud oñdūt illa simulacra. forme. etates sexus. habitus deoꝛū? Numquid barbatū iouem: imberbez mercuriū poete habent pontifices nō habēt Nunq̄d priapo mimi: non etiā sacerdotes enormia pudenda fecerūt? An aliter stat adoran dus in locis sacris: q̄ ꝓcedit ridendus in theatris? Nam saturn⁹ senex apollo ephe- b bus: ita ꝓpe sunt hystrionū vt nō sint statue delubꝛoꝛuz? Cur foꝛculus q̄ foꝛibus pest: ꝛ limentinus q̄ limini dij sūt masculi: atq̄ inter hos cardea femina est q̄ cardinē seruat? Nōne ista in rex diuinarum libꝛis repiunk que graues poete suis carminibus i digna duxerūt? Nunq̄d diana c theatrica poꝛtat arma: et vꝛbana simpliciter virgo est? Nunq̄d scenicus apollo citharista est: ꝛ ab hac arte delphicus vocat? Sz hec honestioꝛa sunt i cōpatione turpiorum? Quid de ipso ioue sen e serunt: q̄ eius nutricē in capitolio posuerunt: f Nonne attestati sunt euemero qui omnes tales deos nō fabulosa garrulitate. sed histoꝛica diligentia hoīes fuisse mortales q̄ꝫ ꝓscripsit? Epulones etiaz g deos parasitos iouis ad ei⁹ stem. Quidº ꝓo li. v. ꝺ fastis dicit nutricē iouis fuisse capꝛā hamaltheę. cuius lacte nutriebatur iuppiter. quem nais hamaltheа in silua absconderat ne a saturno filios suos deuorante iuppiter inuentus fuisset. ꝛ dedit sibi lac capꝛe sue quā postmodum iuppiter ad celos transtulit ꝛ lucet in celo tam̄ signū quod vocatur capꝛicornus. f Nonne attestati sunt euemero. i. tali auctoꝛi ꝛ scriptoꝛi greco. de quo facit. b. augº. mētionē infra li. vij. ca. xxvi. g Epulones etiā ꝛc. hoc oñdit augº. q ciuil theologia etiā q̄tū ad illā ptē q̄ ad tēpla ꝛ sacerdotes ptinet nō est honestioꝛ: nec decētioꝛ

b Apollo ephebꝰ. Ephebꝰ dicit lucidus ꝛ totꝰ pulcher. ꝛ sic fingebak simulacrū apollōis. i. solis. ideo aūt sic pingitꝫ m isiº. q: sol q̄tidie oriꝛ ꝛ nova luce ꝛasciꝛ.

c Nunq̄d diana ꝛc. dianā theatricā vocat dianam que in theatro colebak more poetico q̄ fuit ꝛes venatoꝛum. ꝛ ideo pingebak cum arcu ꝛ sagitta. ꝛ est eadem cū luna. ideo aūt pingebak cū arcu ꝛ sagittis. q: radios ex se luna emittit. vt ꝓz ꝑ Isiº. li. viij. ethymologiaꝝ. Urbanā aūt vocat ciuilē. que in tēplo colebak q̄ etiā fingebak cuz armis ꝛ nō simpliciꝛ vt ꝛgo. i. nō solū vt yna ꝛgo simpliciꝛ. i. mitis. ꝛ māsueta. sz cōposita vt ꝛginez decet cē d Nūq̄d scenicus apollo ꝛc. vult dicere q apollo scenicꝰ i. q̄ in cena colik. fingik eodē mō tenēs citharā sicut apollo delphicꝰ. i. sicut apollo apō delphos in tēplo suo tenet. vbi tñ fuit ꝑpuum tēplū suū. Iō vero cū cithara fingik q̄ſm isiº. lib. v. etymologiarum. apollo primꝰ citharā inuenit.

e Quid ō ipo ioue ꝛc. hoc oñdit augustꝰ. er q̄dā dea s. nutrice Iouis quā posuerūt in capitolio q̄dā romani. q: ipi ꝛfite bant in facto ioue fuisse boiez. ꝛ ꝑ ꝛñs multomagis alios deos cū iuppiter sit sūmꝰ coꝛ. Istud aūt factū nō fuit poetaꝝ. sed ciuiū ꝛ ꝓtinet ad theologiā ciuilem. Nutrix ꝛo iouis ꝛz remigiū sup marcū fugik vesta krestris q: ignis terrestꝛis rutrit ignem celestem. Quidº ꝓo li. v. ꝺ fastis dicit nutricē iouis fuisse capꝛā hamaltheę. cuius lacte nutriebatur iuppiter. quem nais hamaltheа in silua absconderat ne a saturno filios suos deuorante iuppiter inuentus fuisset. ꝛ dedit sibi lac capꝛe sue quā postmodum iuppiter ad celos transtulit ꝛ lucet in celo tam̄ signū quod vocatur capꝛicornus. f Nonne attestati sunt euemero. i. tali auctoꝛi ꝛ scriptoꝛi greco. de quo facit. b. augº. mētionē infra li. vij. ca. xxvi. g Epulones etiā ꝛc. hoc oñdit augº. q ciuil theologia etiā q̄tū ad illā ptē q̄ ad tēpla ꝛ sacerdotes ptinet nō est honestioꝛ: nec decētioꝛ

q̄ fabulosa ⁊ p̄ri-
mo ꝓbat hoc er
ritu ⁊ modo ⁊ cū
colẽdi dos in rẽ-
pl̄. scdo ꝓbat idẽ
er ꝯditione sacer
dotū p quos co-
lunt in tẽplo ibi.
Eosdẽ tñ hoies.
p̄mo oñdit ꝑpos
tū suū er his que
patẽt scdo oñdit
q̄ male ꝛ sentire
de dijs q̄ latẽt ibi
Quid de sacris.
tẽ. p̄mū ꝓbat tri-
pliciť p̄mo ex co-
lendi mō. scdo ex
cā ibi. vñ etiā il-
lud tertio ex loco
ibi. sacra sunt tu
nonis tẽ. Quan
tū ad p̄mū scien-
dū q̄ sicut ē. li. iij
ca. xvij. cū d lecti
sternijs deoꝝ age
rek dicꝝ fuit q̄
ꝙsueuerūt roma
ni in bonorẽ deo
rū ipos quasi ad
epulas ⁊ ꝯuiuia
inuitare. ⁊ ꝑ hoc
lectos sternere q̄-
bus dū recũberẽt
tangit ꝓ hic au-
gu. q̄ in cõuiuio
iouis posuerunt
sacerdotes para
sitos. i. patos ad
mensā iouis. q̄s
pasitos deos fa-
ciebāt epulones
i. quasi fil epulā-
tes cū ioue vl̄ au
gusti. ⁊ temp nbi
liter de eis loquẽs
vocat eos epulo
nes. i. voraces et
glutones. sicut ⁊
oltās supra dos
epulões ⁊ beluo
nes vocat. Dicit
ē augusti. hic. q̄
modus colendi q̄
fuit in tẽplo non
differt a cultu mi
mico. quo solent
mimi in theatro
deos effigiare. et
tñ iste modus co
lendi fuit a var
rone ap̄robatus

b Un etiā illud

mensam qui constituerūt q̄d
aliud q̄ mimica sacra esse vo
luerunt? Nam parasitos io-
uis ad eius conuiuium adhi-
bitos: si mimus dixisset: risuz
vtiq̄ quesisse videret. Var-
ro dixit. Non cum irrideret
deos: sed cum cõmendaret
hoc dixit: diuinarum non hu
manarū rerū libri hoc eũ scri
psisse testant. Nec vbi ludos
scenicos exponebat: sed vbi
capitolina iura pandebat.
Deniq̄ a talib⁹ vincitur ⁊ fa
tetur: sicut forma hũana de-
os fecerunt: ita eos delectari
humanis voluptatib⁹ cre-
didisse. Non enim ⁊ maligni
spiritus suo negocio desuert
vt has noxias opiniones hu
manarum mentiū ludificati-
one firmarent. b Unde etiaz
illud est q̄ herculis edituus:
ociosus atq̄ feriatus: lusit
thesseris secuz vtraq̄ manu
alternante: in vna constitu-
ens herculem: in altera seip
sum: sub ea conditione vt si
ipse vicisset: de stipe templi
sibi cenam pararet: amicam
q̄ conduceret. Si autem vi-
ctoria herculis fieret: b ideꝛ
de pecunia sua voluptati her
culis exhiberet: ⁊ deinde cuz
a seipso tanq̄ ab hercule vi-
ctus esset: debitam cenam et
nobilissimam meretricẽ lau-
rentinam deo herculi dedit
At illa cum dormiuisset in tẽ
plo vidit in somnis herculez
sibi esse commixtum sibiq̄ di
xisse: q̄ in de discedens cui p̄-
mum iuueni obuia fieret apō
illum esset inuentura merce
dem: quā sibi credere debe-
ret ab hercule ꝓlutam. Ac
sic abeunti cum primus iuue
nis ditissimus tarunnius oc-
curriset: camq̄ dilectam se-
cũ diutius habuisset: illa he-
rede relicta defunctus est.
Que amplissimā adepta pe-
cuniam ne diuine mercedi
derek ingrata: quod acceptis-

simum putruit esse numini-
bus: populũ romanum etiaz
ipsa scripsit heredem: atq̄ il-
la non comparãte inuentuz
est testamentũ: quibus meri
tis eam ferunt etiã honores
meruisse diuinos. Hec si poe
te fingerent: si mimi agerent
ad fabulosam theologiam di
cerenk proculdubio p̄inere:
⁊ a ciuilis theologie dignita-
te sepanda iudicarenk. Cum
vero hec dedecora: non poe
tarum sed populorum: non
mimoruz sed sacroruz: non
theatrorum sed templorum
id est nõ fabulose sed ciuilis
theologie: a tanto auctore ꝓ
dunturnon frustra histriões
ludicris artibus fingunt deo
rum que tanta est turpitudi-
nem: sed plane frustra sacer-
dotes velut sacris ritibus co
nantur fingere deorum que
nulla est honestatem. i Sacra
sunt iunonis: ⁊ hec in eius oi
lecta insula samo celebrank
vbi ad nuptum data est ioui.
Sacra sunt cereris: vbi a plu
tone rapta p̄serpina queri
tur. Sacra sunt veneris. vbi
amatus eius adonis apro
dente extinctus iuuenis for-
mosissimus plangit. Sacra
sunt matris deoruz vbi atys
pulcher adolescẽs ab ea dile
ctus ⁊ muliebri zelo absciſus
etiam hominum abscisoruz
quos gallos vocant infelici-
tate deploratur. Hec cum de
formiora sint omni scenicafe
ditate: quid est q̄ fabulosa ō
dijs figmenta poetarum ad
theatrum videlicet pertinen
tia velut secernere nituntur
a ciuili theologia quam per
tinere ad vrbem volunt qua
si ab honesti ⁊ dignis indigna
⁊ turpia. Itaq̄ potius est vñ
gratie debeank histrionibus
qui oculis hominum peper-
cerunt: nec omnia spectacu-
lis nudauerunt: que sacrarũ
edium parietibus occulunk.

est tẽ. hic oñdit
aug⁹. q̄ in cã re
os colendi nõ est
malo: honestas
theologia ciuilis
q̄s fabulosa ⁊ b̄ p
bat q̄ quãdã me
retricẽ quã roma
ni deã fecerũt q̄
p̄lm romanum
scripsit heredem
suũ. de q̄ meretri
ce dictũ est. s. vel
forsitã iste ō qua
fuit b mentio fuit
vna alia. ⁊ sic co
luerũt deos mere
trices. Narratio
nẽ ꝓo que b recꝛ
rek ab aug⁹. ō edi
tuo. i. custode et
tutore edis hercu
lis. q̄ decijs duo
bus manib⁹ lusit
fortunaz manus
vnius attribuẽs
sibi. ⁊ fortunã al
terius herculi ⁊ ō
dicta mereꝛice.
ponit etiã macro
bi⁹ de saturnalib⁹
li. j. ⁊ addit q̄ b
ꝓingit tpe anci.
q̄ fuit q̄rit⁹ rex ro
manoꝝ. ⁊ q̄ mere
trix illa fuit se
pulta in loco cele
berrimo ciuitaꝛ
⁊ q̄ ꝓstituꝛ fu
it q̄ sacrificiũ p
flaminẽ dijs ma
nibꝰ sacrificarek
vñ non videt ma
crobi⁹ scire q̄ ip
sa facta sit dea ꝛ
q̄ dijs manib⁹ p
ea sacrificaz fie
ret dijs manes sẽ
dij ifernales seu
infernalũ aiaꝝ.
i Sacra sũt iu
nonis. hic oñdit
b. aug⁹. er locis i
q̄bus celebrabant
ur potissime sa
cra deoꝝ q̄ ñ ma
io: honestas erat
in theologia ciui
li q̄s fabulosa. nã
ibi potissime cele
brabantur sacra
deoꝝ vbi poe
te fingũt. aut for

re hiſtorice ⁊ vere narrant turpitudines deoꝝ cõmiſ/
ſas. ſicut ſacra iunonis in ſamo inſula poniſſime cele
brabant. vbi ipa iouꝝ deſpõſata fuit fri. ſ. ſuo. Et ſic
ſacra cereris celebrabant potiſſime vbi filia eꝰ pſerpi
na que dꝛ dea inferni rapta fuit a plutone deo inferni
quã ceres vbi ra/
ptã filiam queſi
uit ⁊ cultores ce/
reris in memoriã
illiꝰ facti ibi grũ
cã. Fuit aũt loc⁹
iſte in ſicilia ſm
ouidiũ lib. iiij. de
faſtis vbi narrat
fabulã de rap tu
pſerpine. Jtẽ ſa/
cra veneris colũ
tur a ſacerdotib⁹
vbi adon vl adó
nis eiꝰ amaſiꝰ fin
git fuiſſe interfe/
ctꝰ ab apro ⁊ ſin/
gulis ãnis plãgi
tur a ſacerdotib⁹
⁊ cultoꝝb⁹ vene/
ris. de quo fabu/
lã fingit ouidiꝰ li
bro. x. metamoꝛ/
phoſeos. vbi dꝛ
q venꝰ inſtituit
eiꝰ ãniuerſariũ ce
lebrari cũ luctu. ó
iſto luctu dꝛ ezchi
elis. xviij. Ecce ibi
mulieres plãgen
tes adonidẽ. Dic
aũt hieronymꝰ q
ſm fabulas ado/
nis fuit iuuenis
pulcherrimꝰ ama
tus veneris q pꝛ/
mo occiſus eſt in
menſe iulio. deiñ
de reuixerat. vt
narrat. cuiꝰ anni
uerſariã celebrã
bãt ſolẽnitatẽ. in
q̃ plangit a muli
eribꝫ quaſi mor
tuus. ⁊ poſtea re
uiuiſcens canit atq; laudat. Jtẽ ſacra miſis deũ. i. deo
rũ q̃ berecynthia appellat pcipue celebrabãt. vbi atys
iuuenis pulcherrimꝰ fingit ab ea caſtratꝰ. In cuiꝰ facti
memoriã etiã ſacerdotes cybelis q̃ galli dicunt plã/
gunt atyn caſtratũ ſuũ ꝓpꝛia ĩfelicitate. q: etiã veracit
⁊ realiter in tẽplis caſtrãt ſeipſos vt factũ illud expꝛeſſiꝰ
repſentent. De illis vero gallis ⁊ cybele zelo mulieb⁊
atyn caſtrante dixi ſupꝛa libꝛo. ij. capitulo. iiij.

k Quid de ſacris ⁊c. Hic oſtendit augꝰ. q pſumen
dũ eſt multo turpioꝛa fieri in occultis. ex quo tam tur
pia celebrabant publice. ⁊ innuit augꝰ. ꝯ turpiſſima
fiebant q̃dictoꝝ ſacerdotes matris deoꝝ. quos hic vo
cat abſciſos ⁊ molles. l Eoſdẽ mi boies ⁊c. Dic

k Quid de ſacris eoꝝ bo/
ni ſentiendum eſt que tene
bꝛis operiunt: cum tam ſint
deteſtabilia que pferunt in
lucẽ? Et certe quid in occul/
to agãt: p abſciſos ⁊ molles
ipi viderint. l Eoſdẽ tñ boies
infeliciter ac turpiter ener/
uatos atq; coꝛruptos mini/
me occultare potuerũt. Per
ſuadeant cui poſſunt ſe ali/
quid ſanctum per tales age
re boies. quos inter ſancta
ſua nũerari atq; verſari ne/
gare non poſſunt. Neſcimꝰ
quid agant. ſed ſcimus per
quales agant. Nouimus au
tem que agant in ſcena: que
nunq̃ vel in choꝛo meretrí/
cum vbi nemo abſciſus aut
mollis intrauit. ⁊ tamen eti
am ipſa turpes ⁊ infames a/
gũt: neq; eñ ab honeſtis agi
debuerunt. Que ſunt ergo
illa ſacra quibus agendis ta
les elegit ſanctitas: quales
nec timelica i ſe admittit ob
ſcenitas. Ca. VIII

a Tem habent iſti
a phyſiologicas q̃ſ/
dam ſicut aiunt. id
eſt naturalium rationum in
terꝑtatões. Quaſi vero nos
in hac diſputatione phyſio/
logiã queramus ⁊ non theo
logiam. i. rõnem non nature
eſſe ſed dei. Quis eñ q̃ ve/

oſtendit er qualitate ſacerdotuꝝ q̃ nulla honeſtas ſit
vel fuit in cultu deoꝝ. er quo q̃ tam fedos ⁊ inhone
ſtos ſacerdotes q̃ ſunt etiã ſcenicis inhoneſtioꝛes ſa/
cra celebꝛabant ⁊ tamen ſcenici ſunt infames. quos p
pter nimiã turpitudinẽ biſtriones ſcenici in ſuam ſo
cietatem non ad
mitterent. q: licz
biſtriones emula
tionẽ quã galli re
aliter faciũt ĩ the
atris fingant ſi/
gnis quibuſdam
nõ tñ cã realiꝫ fa
ciunt ſed eaꝝ hoꝛ
rent. Vocat aũt
hic augꝰ. obſceni
tatẽ theatri reme
licã. a muſicꝫ ſce/
nicis q̃ organis ⁊
lyris. ⁊ citharis
ſm iſiõ. li. xvij.
etymologiaꝝ pci
nebãt. ſ. in thea
tro dũ agebãt lu/
di ſcenici q̃ dicti
ſunt temelici. eo
q̃ ſtãtes ſup pul/
pitum q̃ temele
vocabãt cãtabãt
vñ temelici inter
officiales ſceni/
cos ponunt.

Ca. VIII.

a Tem ha
a bent iſti
⁊c. Jn hꝫ
ca. b. augꝰ. argu/
it ꝓtra illos qui
ea que in honoꝛẽ
deoꝝ dicunt fie/
ri ad repꝛimẽdu
quaſdã rõnes na
turales. vt ſic ex/
cuſent ea que ex/
hibentur dñi ſm
theologiam ciuꝫ
lem. ⁊ arguit con
tra iſtam excuſa/
tionẽ quadrupli
citer. Primo q:
non eſt ad pꝛopoſitum. nã hic de theologia agit nõ au
tez phyſiologia. id de rõne dei non nature alterius. ſ.
quã dei. Scõo ibi. ſi aũt interꝑtationis ⁊c. arguit cõ/
tra eã q: ex ipa interꝑtatõe rõnis naturalis quã facit
ſequit ꝓpoſitum. nam dicunt q̃ mater deoꝝ eſt terra.
ex quo ſequit q̃ dñ geniti ſunt terreſtres. Tertio ibi.
verũm quoq̃ mõ ⁊c. arguit ꝓtra eam. q: quedã fiũt in
cultu deoꝝ que ſunt ꝓtra naturam ſicut ſunt abſciſi ⁊
molles. de q̃bꝫ dictũ eſt in p̃cedenti ca. muliebria pati
bant. i. maſculi ſe ſupꝛoſuerũt. Quarto ibi. deinde ſi
iſta ⁊c. arguit ꝓtra eam. q: eodẽ mõ. quo excuſant the
ologiã ciuilẽ. poſſet excuſari theologia fabuloſa. ⁊ fa
cit hic duo. q: primo pbat q̃ exemplum de ſaturno fili

os deuorãte vt fi
gãt a poet, q theo
logia poetica
posset excusari q
interpratões rõnũ
nã aliũ sic q theo
logia ciuil. q tñ ñ
obstãt hmõi in
terpratões repro
bat. Cõfirmat ãt
interpratõs de sa
turno q varronẽ
Est aũt b sciẽduz
q oĩ poetice fa
bule subest aliqd
physicũ, sm intẽtio
nẽ poete fabulaz
fingẽtis. vñ sm
istõ. li. viij. etby.
officiũ poetaz ẽ
veritatẽ ipam sb
dubsdã tegumõ
tis enarrare. vñ
aliq̃ fabule bñt ex
positõz physicã.
aliq̃ historicã. et b
aliq̃ moralẽ. Ex
positio ẽo fabu
le de saturno filio
os deuorãte quã
b ponit aug⁹. est
expositio physi
ca. hz q aliã expo
sitõz historicã. q:
s. saturn⁹ rex cre
te pr louis i veri
tate fuit erga fili
os suos multuz
crudel. Deide ibi
b Eo nimiz ꝛc. assigt cãz
qre prudẽtes vi
ri sic varro q alĩ
poeticã theologi
am reprobauert.
q nõ ciuilẽ. q dic
q tõ ciuilẽ nõ re
pbãt exẽsse. q: ñ
audebãt. q tõ re
pbãt eã i suo sili
reprobãdo. s. po
eticã q silis ẽ al
teri. nã q ãbe vo
cant fabulose. q
ãbe ciuiles. nã lu
di scẽici q̃z tota
sba ꝛsistit i fabu
lis recitãdis. cã
tãdis q actitãdis
i cultu deoz ciui
tũ exhibeã.

c Quõ igit vi
te eterne ꝛc. b cõ

vt qõ ab eis immanissimũ et
infandissimũ dicit: saturnuz
filios deuorasse ira nonnulli
interpretẽt q longinquitas
temporis que saturni nomi
ne significat: quicqd gignit
ipsa consumat. Vel sicut idẽ
opinat varro: q pertineat
saturnus ad semina q̃ in ter
ram de qua oriunt iterũ reci
dunt. Itemqz alij alio modo
q similiter cetera. Et tamen
theologia fabulosa dicit. et
cum oĩbus huiuscemodi in
terpretationibus suis reprehẽ
dit: abijcit improbat: nec so
lum a naturali que philoso
phorũ est: verum etiã ab ista
ciuili de qua agimus que ad
vrbes populosqz pertinere
asserit: eo q de dijs indigna
confinxerit: merito repudiã
da discernit. b Eo nimiruz cõ
silio: vt quoniã acutissimi ho
mines atqz doctissimi a qui
bus ista cõscripta sũt ambas
improbandas intelligebant
q illam scilicet fabulosam et
istam ciuilem. Illaz vero au
debãt improbare: hanc non
audebãt. Illam culpandã p
posuerũt: hanc eius similem
cõparandã exposuerũt: non
vt hec p illa tenẽda eligeret:
sed vt cum illa respuenda in
telligeret atqz ita sine picu
lo eoz qui ciuilem theologi
am reprehendere metuebant
vtraqz cõtempta: ea quã na
turalem vocant apud melio
res animos inueniret locuz
Nam q ciuilis q fabulosa am
be fabulose sunt: ambeqz ci
viles: ambas inueniet fabu
losas qui vanitates q obsce
nitates ambarum prudẽter
inspexerit: ambas ciuiles q̃
ludos scenicos pertinentes
ad fabulosam. in deorum ci
uiliuz festiuitatibus. et in vr
bium diuinis rebus aduer
terit. c Quomodo igitur vi
te eterne dande potestas:
cuiqz deorum istorum tribui
tur: quos sua simulacra et sa
cra conuincunt dijs fabulo
sis apertissime reprobatis
esse similimos formis. etati
bus: sexu. habitu: coniugijs:
generationibus: ritibus: in
quibus omnibus aut homi
nes fuisse intelliguntur: et p
vnius cuiusqz vita vt morte
sacra eis q solemnia consti
tuta: hunc errorem insinu
antibus firmantibusqz de
monibus: aut certe ex quali
bet occasione immundissi
mi spiritus. fallendis huma
nis mentibus irrepisse.

Capitulum. IX.

a Tlid ipsa numinũ a
q officia tam viliter
minutatimqz con
cisa propter quod eis dicunt
pro vnuscuiusqz ppio mu
nere supplicari oportere?
Vnde non quidem omnia
sed multa iam diximus. Mõ
ne scurrilitati mimice magꝭ
q̃z diuine consonat dignita
ti? Si duas quisqz nutrices
adhiberet infanti: quarum
vna nihil nisi escam: altera
nihil nisi potum daret: sicut
isti: ad hoc duas adhibuerũt
deas: edulicam q potinam:
nempe desipere: q aliquid
mimo simile i sua domo age
re videretur. Liberum a li
beramento appellare volũt
q mares in coeundo per ei⁹
beneficium emissis seminĩ
bus liberentur: hoc idem di
cunt in feminis agere liberã
quam etiam venerem putãt
q q ipsas perhibeant semi
na emittere: q ob hoc libero
eandem virilẽ corporis par
tem in templo poni. femine
am libere. Et b ob hoc addunt b
mulieres attributas libero
et vinum propter libidinem
concitandaz. Sic bacchana
lia summa celebrantur insa
nia. Vbi varro ipse confitet
a bacchantibus talia fieri nõ
potuisse nisi mente cõmota.

cludit ꝛclusionẽ
pncipalr intẽtaz
vizq̃ a dijs ciui
libus nõ ẽ vita eter
na magis sperã
da q̃z a dijs fabu
losis cũ sint q eis
silles. q eos etiaz
fuisse homines ali
qñ ipe effigies d
eoz ostendunt.

Capm. IX.

a Tlid ipa nu
q minũ ꝛẽ Ju
b ca. oñdit aug⁹.
ex officijs deoz ci
uilũ q nõ sit mi
nor ꝑpitudo the
ologie ciuilis q̃ fa
bulose q scenice.
sz potiꝰ maior. et
fac in b ca. duo.
q: ꝑmo oñdit qõ
dictũ ẽ. secdo b cõ
cludit q a dijs ci
uilibus nõ ẽ vita ẽ
na sperãda. q est
ꝛclusio pncipal
but⁹ sect⁹ li. ibi.
vñ q: sũt ãbe ꝛẽ.

Pria ps diuidit
i tres. q: ꝑmo di
scurrit p officia
deoz oñdẽs q̃ta
sit in ipis vana
superfluitas q tur
pitudo. secdo ibi.
erãt adhuc ꝛẽ. in
uehit se eis ꝛ eos
d theologiã ciui
lẽ theologe fabu
lose tãq̃z honesti
oꝛ ꝓponũt. q ter
tio ibi. quãrũ dij
oñdit boꝛ imũdi
tiã d i imũdicijs
fabulosis delectãt.

Quãrũ ad ꝑmuz
tãgit diuersa offi
cia deoz q̃ꝑ q̃z
varronẽ vt dictũ
fuit. s. li. isto ca.
j. oportet a singul
dijs petere solum
ea q suis officijs
ꝛgruũt. q̃z eiaz
officia p pre distĩ
guit aug⁹ s. li. nũ
in diuersis capi
tulis.

b Ob hoc addũt
ꝛẽ. vult hic dice
re aug⁹. q i festo

bachi.i.liberi patrꝭ addebant mulieres ad celebrãdũ bacchãalia.i. sacra bacchi ⁊ etiã vinũ.⁊ ille mulieres sic inebriabant vino q̃ viõ bant oino ifanũ Ista bacchãalia a senatu postmodũ inhibita sũt p ter turpitudinẽ furoris vt dicẽ bic aug⁹.⁊ li.xviij.c. xiij. Tñ ⁊ aliam cãm narrat tit⁹ li uius de bello macedonico li.viij. dicit eñ q̃ ỗ grecia q̃dã venerabãt q̃ dicebat se velle docere nouũ ritũ colendi bacchus. hic aũt ĩ p̃ncipio fecit bacchanalia ab honestissimis matronis de die celebrari. p̃cessu vero tp̃is p̃rinuatũ est negociũ cuꝫ nocte.⁊ tandẽ de nocte fiebat totũ vñ tunc ceperũt tam viri q̃ mulieres ĩ magno numero p̃fluere ad locũ quendã vbi celebrabãt festa ⁊ sacra ista.commissaq̃ sunt infinita facinora virorꝫ.puerorumꝫ ac mulierũ.⁊ veniẽres ad locum quinolebãt eis assentire occidebant ⁊ occultabãt.tãdẽ p quãdã hispanaꝫ ancillã cuiusdaꝫ matrõe romãe q̃ dñaꝫ suã illuc fuerat secuta displiciũt sibi ea q̃ videbat.⁊ p quẽdã iuuenem cui ipa oia reuelauerat. peruenit res ad noticiã p̃sulis.q̃ diligẽti inquisitiõe p̃habita.oẽs reos inuẽtos q̃ ap̃pbẽdi poterãt de a/

Hec tñ postea displicuerunt senatui sanioꝛi:⁊ ea iussit auferri.Saltem hic tandẽ fozsitan senserunt quid immũdi spiritus dum p̃ dijs habent: in hominũ possint mentibus Hec certe non fierent in theatris.Ludunt quippe ibi nõ furiunt:q̃uis deos habere q̃ etiam ludis talibus delectẽtur simile sit furoꝛis.Quale aũt illud est q̃ cum religiosũ a superstitioso ea distinctiõe discernat vt a superstitioso dicat timeri deos:a religioso autẽ tñ vereri vt parentes:nõvt hostes timeri:atq̃ oñes itabonos dicat:vt facilꝭ sit eos nocentibus parcere q̃ ledere quenq̃ innocentem? Tñ mulieri fete post ptũ tres deos custodes cõmemoꝛat adhiberi.ne siluanus deus per noctem ingrediatur ⁊ vexet eoꝛumq̃ custodum significãdoꝛum causa tres homines circuire limina domus:et in primo limen securi ferire:postea pilo:tertio uuertere scopis:vt his datꝫ culture signis deus:siluanus p̃hibeat ĩtrare:quia neq̃ arboꝛes ceduntur ac putant sine ferro: neq̃ far conficitur sine pilo:neq̃ fruges coaceruãt sine scopis.Ab his autem tribus rebus tres nuncupatos deos: intercidonẽ a securis interciſione:pilũnum a pilo: deuerram a scopis:quibus dijs custodibus contra vim dei siluani feta conseruaretur Ita cõtra dei nocentis seuitiam nõ valeret custodia bonoꝛũ:nisi pl̃es essent aduersus vnuꝫ eiq̃ aspero hoꝛrendo:inculto:vtpote siluestri signis culture tanq̃ ꝓtrarijs repugnarent.Ista ne est innocentia deoꝛum:ista concoꝛdia? Hec cine sunt numina salubria vꝛbium:mais ridenda q̃ ludibria theatroꝛum? Cum mas ⁊ femina coniunguntur adhibetur deus iugatinus sit ferendum.Sed domũ est ducenda que nubit:adhibet deus domiducus.Ut in domo sit:adhibetur deus domici⁹. Ut maneat cum viro: addit dea mãturna.Quid vltra q̃ritur? Parcat humane verecundie:peragat cetera concupiscentia carnis ⁊ sanguinis procurato secreto pudoris.Quid impletur cubiculum turba numinum:quãdo ⁊ paranymphi inde discedũt Et ad hoc impletur nõ vt eorum p̃sentia cogitata maioꝛ sit cura pudicitie: ſ vt femine sexu infirme nouitate pauide:illis coopantibus sine vlla difficultate ꝛginitas auferat.Adest eñ dea virginensis ⁊ deus pater subigus ⁊ dea mater p̃rema:⁊ dea p̃tunda ⁊ ven⁹ ⁊ priap⁹ Quid est hoc? Sed oñino laboꝛantem in illo opere virũ ab dijs adiuuari oporebat:non sufficiebat aliquis vnus aut aliqua vna.Rũquid venus sola parũ esset que ob hoc etiã dicit nuncupata:q̃ sine eius vi femina virgo esse non desinat? Si vlla est frons in hominibus:que nõ est in numinibus:nonne cum credũt cõiugati tot deos vtriusq̃ sex⁹ esse p̃sentes:⁊ huic operi instantes ita pudoꝛe afficiunt. vt ⁊ ille minus moueatur:et illa plus reluctet? Et certe si adest virginensis dea:vt virgini zona soluat: si adest de⁹ subigus vt viro sbiuget:si adest dea p̃ma vt sbacta ne se cõmoueat cõp̃mat: dea p̃tunda ibi quid faciet.Erubescat eat foras agat aliq̃d ⁊ marit⁹ Valde inhonestum ẽ vt q̃ vocatur illa:⁹ impleat quisq̃ nisi ille.Sed fortẽ ideo toleratur:quia dea dicit esse nõ deus.Maꝫ si masculus crederet:⁊ p̃tundus vocaret: magis contra eum p̃ vxoꝛ pu

sensu senatus fecit occidi q̃ erãt viroꝝ ac mulieꝝ multa mlia.phibita q̃ sunt deinceps bacchãalia celebrari.⁊ inhibitũ ne q̃s nouuꝫ ritũ absq̃ senat⁹ assensu ĩ vbẽ introduceret.De isto etiaꝫ facit valerius mentionẽ li.vj.ca.iij. sic dicens. spurio posthumo albino ⁊ q̃nto marco phlippo ꝓsulibꝫ.mãdauit senatus vt de his q̃ sacra bachanaliũ inceste vse fuerãt inhꝛerent.a q̃bꝫ cũ mlte essent inuente ĩoẽs animaduertũt. lateq̃ patẽs oppꝛobꝛij diffoꝛmitas supplicij seueritate dẽpra ẽ c Ne silus nus de⁹ tc.a grecis dict⁹ est pan. q̃ deus incub⁹ ỗ de quo loquit⁹ augus.infra li.xv. ca.xviij. Iste aũt qui est de⁹ siluester.iõ q̃si horrẽs agricultrã tribꝫ signis agriculture fugat.quoꝝm vnũ signũ ptinet ad cisionẽ arboꝛum q̃ p̃cedit necessario culturaꝫ loci nemoꝛosi.secundũ ptinet ad ꝓfectionẽ farris tertiũ ad coacervatiõeꝫ frugum. Istis tribus signis tres dij inuitant.q̃ mulierem post ptũ dẽfẽdat Et pꝛ intẽtio augus.Tñ isid.dicẽ q̃ siluan⁹ vt pan est de⁹ rusticoꝝ quẽ fingũt ervni uersali specie elementoꝝ.bꝫ enim comua in similitudinem redioꝝ

solis ⁊ lune diffi
cra macerut. hz
pellē ꝓter celi si
dera. ruber ei⁹ fa
ies ad similitu
dinē etheris. fistu
lā septē calamo
rū gestat ꝓpē bar
moniā celi. in q̄
sunt septē toni ⁊
septez discrimia
vocū. villosus ē
ps ei⁹ inferio: fe
da ē. capīas vn
gulas hz. ⁊ Noia
ꝑo tex aliox q̄
hic ponit oia fe
re exponit ꝓ offi
cia ad q̄ deputan
tur. excepta tra
gūda. q̄ pest mo
rui viri dū est in
coitu. Et ideo dicit
augu. valde inho
nestū ē vt qō vo
cat illa. s. parcūn
da. i. officiū a q̄ il
la denominat. ꝺr
eīm a partūdēdo.

d Implecat ds
q̄s nisi ille marit⁹
s. c Priap⁹
nimi⁹ masculus
ꝺr: eīm nimi⁹ ma
sculus ꝓter ni
miā magnitudi
nē mēbri virilis.
quod fascinuz ꝺ
aug⁹. appellat. sic
dictū. q: cum cēt
priapus sine bra
chis. illud mēbrū
fascis inuoluruz
erat. sed ⁊ ipe pa
pus fm aug. fa
fascinū appellak
q̄ ⁊ sacra scriptu
ra beelphegor no
minak. fingit ꝺ⁹
horroz.

f Vñ etiā cul
tores ⁊c. ꝺ hoc di
cū fuit. s. li. iij
ca. xxvj. vbi ha
bet q: dij exortse
rūt sibi ludos sce
nicos celebrari.

g Utrū habeat
⁊ alias ⁊c. hoc p
tanto dicit. q: ꝓ
ter ea q̄ scripta
erant ⁊ ea que in
theatris exhibeā
dicitia posceret maritus au
xilium: q̄s secta contra siluanū
Sed quid hoc dicam cum ibi
sit. e ⁊ priapus nimius mascu
lus: sup cui⁹ immanissimum
⁊ turpissimum fascinuz sede
re noua nupta iubebak mo
re honestissimo ⁊ religiosissi
mo matronax: Eant adhuc
⁊ ciuilem theologiam a theo
logia fabulosa: vrbes a thea
tris: templa a scenis sacra pō
tificum: a carminibus poeta
rū: velut res honestas a tur
pibus: veraces a fallacibus:
graues a leuibus: serias a lu
dicris: apetendas a respuē
dis: qua possunt quasi conen
tur subtilitate decernere In
telligimus quid agant. Illā
theatricam ⁊ fabulosam the
ologiam ab ista ciuili pende
re nouerunt: ⁊ ei de carmini
bus poetarum ranq̄ de spe
culo resultare: ⁊ ideo ista ex
posita quā damnare non au
dent: illam eius imaginem li
berius arguūt ⁊ reprehendūt
vt qui agnoscūt quid velint
⁊ hanc ipsam faciem cui⁹ il
la imago est detestent quam
tñ ipsi dij ranq̄ in eodem spe
culo se intuentes ita diligunt
vt qui qualesq̄ sint in vtraq̄
melius videant. f Unde eti
am cultores suos terribilib⁹
imperijs cōpulerunt: vt im
mundiciam theologie fabu
lose sibi dicarent: in suis solē
nitatibus ponerent: in reb⁹
diuinis haberent atq̄ ita ex
seipsos immūdissimos spiri
tus manifestius esse docue
runt: ⁊ huiꝰ vrbane theolo
gie velut electe ⁊ probate il
lam theatricam abiectam at
q̄ reprobatā: membrū partē
q̄ fecerūt: vtcū sit vniuersa
turpis ⁊ fallax atq̄ in se con
tineat commenticos deos:
vna pars sit in litteris sacer
dotum: altera in carminib⁹
poetarum. g Utrum habeat
⁊ alias partes. alia questio ē
Hunc propter diuisionē var
ronis ⁊ vrbanam ⁊ theatri
cam theologiam ad vnam ci
uilem pertinere satis vt opi
nor ostendi⁹ Unde quia sūt b
ambe similis turpitudinis:
absurditatis: indignitatis:
falsitatis: absit a viris re
ligiosis: vt siue ab hac: siue
ab illa vita speretur eterna.
Deniq̄ ⁊ ipse varro comme
morare et enumerare deos
cepit a cōceptione hominis
quorum numeros exorsus ē
a iano: eamq̄ seriem perdu
xit vsq̄ ad decrepiti hominis
mortem: et deos ad ipsum
hominem pertinentes clau
sit ad neniaz deam que in fu
neribus senum cantatur. de
inde cepit deos alios osten
dere: qui pertinerent nō ad
ipsum hominem. sed ad ea q̄
sunt hominis: sicuti est vict⁹
atq̄ vestitus: ⁊ quecūq̄ alia
que huic vite sunt necessa
ria: ostendens in omnibus
quid sit cuiusq̄ munus: ⁊ ꝓ
pter quid cuiq̄ debeat sup
plicari: in qua vniuersa dili
gentia nullos demonstrauit
vel nominauit deos: a quib⁹
vita eterna poscenda sit ꝓ
pter quā vnam proprie nos
christiani sumus. Quis er
go vsq̄ adeo tard⁹ sit: vt nō
intelligat istum hominem ci
uilem theologiam tam dili
genter exponendo ⁊ aperi
endo eamq̄ illi fabulose in
digne atq̄ probrose similem
demonstrando: atq̄ ipsam
fabulosam partem esse hu
ius satis euidenter docēdo
non nisi ipsi naturali quam
dicit ad philosophos perti
nere in animis hominū mo
liri locum ea subtilitate vt fa
bulosam reprehendat: ciui
lem vero reprehendere qui
dem non audeat: sed prodē
do reprehensibilez ostendat
atq̄ ita vtraq̄ iudicio recte
intelligentium reprobata so
tur publice fuerī
quedā alia occul
ta his petora q̄ sa
cerdotes faciebāt
ex cōsuetudine po
tius q̄s ꝓter scri
pturā aliquam.

b Tñ q: sunt
ambe ⁊c. hic con
cludit cōclusionē
principaliter in
tentam ex pars
declarata. secō
magl declarat ex
dictis varronis
ibi. Deniq̄ ⁊ ipse
vbi facit duo. q:
primo ponit dicta varronis dis
tinguentis inter
deos que ptinēt
ad ipm hoiem. et
deos ptinētes ad
ea q̄ sunt hois. se
cūdo ibi. ds g ⁊c.
Concludit mentē
varronis ꝺ theo
logia fabulosa ⁊
ciuili. alia fuisse
q̄s ei⁹ ꝺba prima
facie ꝓtendebāt.

Caplm. X.

a Ibertas sa
ne q̄ huic
⁊c. In hoc ca. p
sequit aug⁹. men
tē ⁊ sniam senece
de theologia ciui
li. ⁊ facit hic duo
q: primo ꝓbat se
necam varroni.
q: crpssius ⁊ libe
rius absq̄ metu
de dīs scripsit.
veritatem quam
sensit. secō vero
etiā ipm senecaz
de simulatione re
prehendit. q: ꝑ il
lud q̄ scripsit ⁊
sensit deos colu
it. ibi. sed iste q̄
pri. In ꝑma par
te tria facit. crpō
mo ostēdit q̄ libe
re seneca reprehē
dit deos instituī
tos. secō q̄ libe

te repiobat ritus qui colunt & formant. ibi. de ꝑis vero ritibus. tertio vero quomodo repiobat seneca coꝛum matrimonia. ibi. & paulo post. ꝛc. Fuit etiã seneca tẽpore apl'oꝛum petri & pauli vt er apostolis que pauli ad senecam & senece ad paulũ legunt.

b Habitus illoꝝ ꝛc. Dic notanda est fabula quam narrat ouidius li. v. metha moꝛphoseos. & libro. ij. de fastis. videlicet q̃ in bello gigantũ q̃ tritones dicti sunt dij fugientes latuerunt sub formis diuersoꝛum animaliuꝫ. sicut iupiter sub forma hirci vel arietis. & sub hac forma colitur in africa i templo hamonis vt ptꝫ in hiſtoria alexandri. tñ colebat apud romanos in forma hominis. & apollo similiter. Jt̃ phebus. i. apollo latuit ſb forma coꝛui. phebe autem id est diana latuit sub forma cerue. Juno in vacca. venus i pisce & propter hoc in diuersis locis dij colunt in huiusmodi formis. vñ clemens in itinerario suo li. v. dicit de egyptijs. q̃ alij coꝛ ouez. alij hircuꝫ. alij serpẽtem. piscẽ quoq; tanq̃ numina coluerunt.

c Quidam vero mixto seru diuersis coꝛporibꝫ

a Ibertas sane q̃ huic defuit ne istam vꝛbanam theologiam theatrice simillimã aperte sicut illaꝫ repꝛehendere auderet: anne coꝛ senece quem non nullis indicijs inuenimus apostoloꝝ nostroꝝ claruisse temporibus: nõ quidem ex toto veruꝫ etiam ex aliqua parte nõ defuit. Affuit enim scribenti viuenti defuit. Maꝫ in eo libꝛo quem contra superstitiones scripsit: multo copiosius atq; vehementius repꝛehendit ipse ciuilem istam & vꝛbanam theologiam: q̃ varro theatricam atq; fabulosam. Cum enim de simulacris ageret: sacros inquit immoꝛtales inuiolabilesq; deos in materia vilissima atq; immobili dedicant:

b habitus illis hominum ferarumq; & piscium quidam vero mixtio sexu diuersis coꝛporibus induũt numina vocant: que si spiritu accepto subito occurrerent monstra haberentur. Deinde aliquãto pꝛ cum theologiam naturalem pꝛedicans: quoꝛundam philosophoꝛum sententias digessisset: opꝛosuit sibi questionem & ait. Hoc loco dicit aliquis. Et redat ergo celum & terram deos esse & supꝛa lunã alios: infra alios: Ego feram aut platonem: aut peripateticum stratonem quoꝛum alter fecit deum

d sine coꝛpoꝛe: pꝛ alt sine animo: Et ad hoc respondẽs quid ergo tandem inquit. Deinde a videntur titi tacij: aut romuli: aut tullij hostilij somnia? Cloacinã titus tacius dedicauit deam: picum tybernium: q̃ romulus: hostilius pauoꝛem atq; pallοꝛem teterrimos hominum affectus quoꝛum alter mentis territe motus est: alter coꝛporis: ne moꝛbus quidez sed coloꝛ. Hec numina potius credes: & celo recipies? De ipsis vero ritibus crudeliter turpibus q̃ libere scripsit: f Ille inquit viriles sibi partes ãputat ille lacertos secat Ubi iratos deos timent: qui sic pꝛpitios mirentur? Dij autem nullo debent coli genere: si et hoc volunt. Tãtus est perturbate mẽtis & sedibus suis pulse furoꝛ vt sic dijs placeantur: quemadmodum ne quidez homines seuiunt teterrimi & in fabulas traditi crudelitatis. Tyranni lacerauerunt aliquoꝛum membra neminem sua lacerare iusserunt. g Regie libidinis voluptate castrati sunt q̃dam: sed nemo sibi ne vir esset iubente domino manus intulit. Seꝛ si in templis contrucidant vulneribus suis ac sanguĩe supplicant. Si cui intueri vacet que faciunt que q̃ patiuntur: inueniet tam indecoꝛa honestis: tam indigna liberis: tam dissimilia sanis: vt nẽo fuerit dubitaturus furere eos. Si cum paucioꝛibus furerẽt vtcunq; ferendi essent: nunc sanitatis patrocinium insanientium turba ẽ Jam illa que in ipso capitolio fieri solere commemoꝛat & itꝛepide oĩnoco arguit: q̃s credat nisi abirridẽtib⁹ aut furẽtib⁹ fieri?

e induũt numina id est fingunt eos vtrumq; sexũ habere & etiam formant quandoq; vtrunq; habere. Et ideo quando q̃ formant ea tã q̃ masculos quã doq; tanq̃ feminas. quod dicit pꝛopter hermaphꝛoditum filiũ mercurij & veneris. vel formant simul duo coꝛpoꝛa. scilicet masculinũ & femininuꝫ eiusdez nũminis pꝛedicti.

d Aliter sine animo ꝛc. stratoperipateticus fecit deum sine animo. e Titi tacij aut romuli. aut tulli. ꝛc. de dijs quos isti fecerunt qui hic tãguntur dictuꝫ fuit supꝛa. libꝛo. iij capitulo. xxiij

f Ille inquit viriles sibi partes amputat. scilicet sacerdotes matri deoꝛuꝫ. vt supꝛa capitulo. vij. dictum fuit. Ille laceratos secat scilicet vt sanguinẽ suum extrahat & de ipso sacrificium demoni faciat. quod consueuerunt demones facere. vt patet tertio regum capitulo. xviij. ô sacerdotibus baal. qui se cultris et lanceolis incidãt

g Regie libidinis voluptate ꝛc hic tangit abominabilem consuetudinem regum gentiliuꝫ qui pueros castrauerũt vt eis imberbibꝫ & quasi in mulieꝛ trãseũntibꝫ natura aboꝛaretur

Quã ꝯsuetudinẽ impator domician⁹ sustulit. ⁊ tñ dicẽ ꝙ illi eunuchi nõ castrauerũt seipos. sz sacerdotes matris deoꝝ seipos ꝓpria manu castrãt. b Nã cũ in sacris egyptijs ⁊c. Istũ osirim acceperũt romãi ab egyptijs ſm lucanũ li. viij. ⁊ isim vel isidẽ sil⁹ vt dictũz ẽ s. li. ij. c. xxij. Osiris fuit marit⁹ isidis regine egypti quã egyptij ꝓpter multa ei⁹ bñficia eis ꝓstita deã fecerũt. dicẽ aũt patias ꝙ a tãe gigãte fre suo dilacerat⁹ ẽ. quẽ isis diu q̃siuit ⁊ tãdẽ inuẽtũ salutauit. vñvsqz adhuc sic a ꝓplo salutat osiros p⁹ in deum. Jõ cultores eius singul⁹ãms cum plãctu cũ q̃rũt. ⁊ postmodũ eo inuento vehemens gaudiũ ostendũt i Ali⁹ numina deo sbjcit ⁊c. hic nũcrat seneca vanitates ⁊ fatuitates signoꝝ q̃rundã q̃s vidit in ritibꝰ eoꝝ q̃ deos coluerũt. vidit ei vnũ subjcientez iouī oĩa alia numina tãq̃ sũmo deo ⁊ regi deorum k altũ nũciantẽ sibi horas. in signuz q⁹ sol ⁊ luna ⁊ oĩa sidera q̃bꝰ tpa distinguunt sibi seruiũt. Ali⁹ aũt facit se lictorẽ iouis quasi oñdens se paratum ad obsequẽdũ. Ali⁹ facit se victorẽ q̃si paratũ ad sibi placendũ. Et eodem mõ faciũt signa quedã dijs alijs q̃bꝰ ostendũt se velle seruire ⁊ placere. Quidã vero signa faciũt quibꝰ ostẽdũt se velle bñficia aliqua a dijs recipe. sicut q̃ ad vadimonia sua deos aduocãt. ⁊ q̃ libellos eis offert. optant eñ in aliqua causa deoꝝ auxiliũ. Dicunt aũt vadimonia idẽ qõ vadia. sz cautiones vel pignora ⁊ fidriussiones. k Doctus archimim⁹. i. mimus ꝑncipalis. Jste de quo fit hic mentio forte iam ꝑ senectutẽ nõ poterat ꝑ plus in theatro mimũ agere. ⁊ ideo i honorem deoꝝ quibus seruierat in theatro iam, officiuz suũ solus vt poterat exequebat in capitolio. ⁊ ita fuit de alijs artificibꝰ qui dijs in aliquo ope manuali pus seruierant. Et quedã mulieres credẽtes se a ioue amari in capitolio qõ fuit templũ iouis sedebãt vt suam ꝓsentiã ei exhiberẽt. quasi in eoꝝ ꝑsentia delectarel ⁊ possent cũ ad sui amorẽ allicere. l Nõ iunonis q̃dẽ ⁊c. hoc ꝓ tanto dicit seneca q⁹ iuno fingit vxorio uis ⁊ colebat in capitolio. vñ ipa potui ⁊ videre quõ mulieres sedebãt ibi ad alliciendũ ⁊ trahendũ animũ

b Nam cũ in sacris egyptijs osirim lugeri pditũ: mox ꝙũt de inuẽto magnũ fuisse gaudiũ deriuisset: cũ pditio eius inuentioꝝ fingat: dolor tũ ille atqz leticia ab eis q̃ nihil ꝓ diderũt: nihilqz inuenerunt veraciter exprimat. Huic tñ inqt furori certũ tempus est Tolerabile est semel in ãno insanire: in capitoliũ puenire Pudebit publicate demẽtie: q⁹ qõ sibi van⁹ furor attribuit officij⁹ ali⁹ numina deo subjcit: ali⁹ horas iouī nũciat: alius lictor est: ali⁹ victor q̃ vano motu brachioꝝ imitat vngentẽ. Sunt que iunoni ac minerue capillos disponant: longe a templo non tamen a simulacro stantes: digitos mouent ornantiũ mõ sunt que speculum teneant sunt que ad vadimonia sua deos aduocent. sunt q̃ libellos offerãt: ⁊ illos causam suam doceãt k Doct⁹ archimimus senex iam decrepit⁹: q̃tidie in capitolio mimũ agebat: quasi dij libenter expectarẽt: quez illi hoĩes deriserant. Oñe illic artificiũ genus operãtiũ dijs immortalibus desidet. Et paulopost Ihi tñ inqt etiaz si supuacuuz

vsum nõ turpem nec infamẽ deo ꝓmittũt. Sedẽt quedã in capitolio q̃ se a ioue amari putãt nec iunonis q̃dẽ si credere poetis velis iracundissime respectu terrenꝝ. Hanc libertatẽ varro nõ habuit: tãtũmõ poeticã theologiã repẽdere ausus est. ciuilẽ nõ ausus est quã iste ꝙcidit. Sz si verum attendamus: deteriora sunt templa vbi hec agunt: q̃ theatra vbi fingunt Unde in his sacris ciuil⁹ theologie has ptes poti⁹ elegit seneca sapiẽti: vt eas in animi religione nõ habeat sed i actib⁹ fingat. Ait eñ que omnia sapiẽs seruabit tanq̃ legibus iussa: nõ tãq̃ dijs grata m Et paulopost: quid q⁹ et m matrimõia inqt deoꝝ iungimus: ⁊ ne pie quidem fratꝝ scilicz ⁊ sororꝝ? Bellonã marti collocamus vulcano venerem: neptuno salatiaz n quos n dam tñ celibes relinquimus quasi cõditio defecerit. ꝑsertim cuz q̃dã vidue sint vt populonia: vel fulgura: ⁊ diua rumina: q̃bus non miror petitorem defuisse. Oẽm istaz ignobilẽ deoꝝ turbã: q̃ longo euo longa superstitio congessit: sic inqt adorabimus:

matrimonium. Quosdam tamen celibes relinquimus. id est castos quasi conditio defecerit. id est alter coniugum. nam quedam dee finguntur vidue. sicut populonia ⁊ fulgora. et diua rumina. de quibus dicit seneca q⁹ non miratur ⁊ si eis petitor defuerit. id est qui eas peteret in vxores.

mis fratꝝ ⁊ sororꝝ. ⁊ illud matrimoniũ non videt pie. id ẽ religiose eis attribuitur. Similiter bellona que fuit pallas nata de capite iouis. dicta bellona q̃si dea bellorum cuz marte qui fingitur filius iunonis sine patre dicitur contraxisse matrimonium. sed non ita pie hoc eis attribuitur in toto. quia non erant ita propinqui sicut iuppiter ⁊ iuno Et est hic sciendum q⁹ licet bellona que est idem quod minerua dicatur cum marte contraxisse. tamen mineruam posuerunt virginem. vt patet per augustinum. infra libro decimooctauo. capitulo. xij. Similiter neptunus frater iouis ⁊ filius saturni contraxit cum salacia filia.

Cap·XI.

a Jc in b ter alias ꝛc. In hoc ca. ostendit beat⁹ augustinus quid seneca de ceremoniis iudeorum senserit reprehendit autem ipsa ꝛ precipue sabbata eorum que et multi alii deridere ignorantes eorum causam.

b Usq; eo sceleratissimi gentis consuetudo conualuit. vt per oēs a tam terras recepta sit. scilicet consuetudo iudeorum de sabbato seruando. naz iudei q̄ erāt dispersi in gentibus. multos ad suos ritus attrarerant in tantuz q̄ sitrut dicit b seneca. victi victoribus legem dederunt. b id est iudei legem suaz bis apd qs fuerunt q̄i captiui cōmunicauerunt vt sm eaz viuerēt c In hoc opere loco opportuniore. id est infra libro decimo capitulo quinto

vt meliorem⁹ cultū ei⁹ magis ad morem q̄ ad rem ptinere. Nec leges ergo ille. nec mos i ciuili theologia id instituerūt qd dijs gratum esset vel ad rem pertineret. Sed iste quem philosophi q̄si librorum fecerunt: tamen quia illustris populi romani senator erat. colebat quod reprehendebat: agebat quod arguebat: qd culpabat adorabat: quia videlicet magnum aliquid eum philosophia docuerat: ne superstitiosus esset in mundo: sed propter leges ciuium moresq; hoim: non quidē ageret fingentē scenicū in theatro: sed imitarek i templo: eo dānabili⁹ quo illa q̄ mē daciter agebat sic ageret: vt eum popul⁹ veraciter agere existimaret. Scenicis aūt ludendo poti⁹ delectaret: q̄ fallendo deciperet.

a Jc inter alias ꝛc. Li. XI. b ciuilis theologie supstitiones reprehendit etiā sacramenta iudeoruz ꝛ maxime sabbata inutiliter eos facere affirmans q̄ illos singulos septem interpositos dies. septimam fere partem etatis sue perdant vacādo: ꝛ multa in tempe vergētia non agendo ledantur. Christianos tamē iam tunc iudeis inimicissimos in neutram ptem commemorare ausus est: ne vel laudaret contra sue patrie veterē cōsuetudinē vel reprehenderet contra ppriam forsitan voluntatē. De illis sanc iudeis cū loquerek ait. Cū interim vsq; b eo sceleratissime gentis consuetudo cōualuit: vt p omnes iam terras recepta sit: victi victoribus leges dederūt. Admirabak hoc dicens: ꝛ qd diuinitus agerek ignorās. Subiecit plane sententiaz qua significaret quid de illorum sacramentoz ratiōe sentiret. Ait enī. Illi tñ causas ritus sui nouerūt: ꝛ maior ps populi facit quod cur faciat ignorat. Sed de sacramentis iudeorū vel cur vel quaten⁹ instituta sint auctoritate diuina: ac postmoduz a populo dī cui vite eterne mysterium reuelatū est: tēpe quo oportuit eadē auctoritate sublata sint

ꝛ alias diximus maxime cū aduersus manicheos agerem⁹: ꝛ in hoc c opē loco opportuniore dicendū est

Tunc aūt ꝓpter tres theologias q̄s greci dicunt mythicen: physicen: politicen: latine aūt dici possunt fabulosa: naturalis: ciuilis: q̄ neq; de fabulosa quā ꝛ ipsi multoꝝ falsorumq; deoruū cultores liberrime reprehēderūt: neq; de ciuili cui⁹ illa pars esse cōuincit: eiusq; ꝛ ista simillima: vt etiā deterior inueniat sperāda est eterna vita: si cui satis nō sunt que in hoc volumine dicta sunt: adiungat etiam illa que in superioribus libris ꝛ maxime quarto de felicitatis datore deo plurima disputata sunt. Nā cui nisi vni felicitati ꝓpter eternā vitā consecrādi hoīes essent: si dea felicitas eēt: Quia vō nō dea sed mun⁹ē dei cui deo nisi datori felicitatis ꝓsecrandi sum⁹ qui eternā vitā vbi vera est ꝛ plena felicitas pia caritate diligimus: Nō aūt datorē esse felicitatis quēq; istoruū deoruū: qui tanta turpitudine colunt: ꝛ nisi ita colantur: multo turpius irascunt: atq; ob hoc se spūs immūdissimos confitētur: puto ex his que dicta sunt neminē dubitare oportere. Porro qui nō dat felicitatem: vitā quō possit dare eternam? Eam quippe vitā eternam dicimus: vbi est sine fine felicitas. Nam si anima in penis viuit eternis quibus ꝛ ipsi spiritus cruciabuntur immundi: mors illa potius eterna dicenda est q̄ vita. Nulla quippe maior ꝛ peior ē mors: q̄ vbi nō moritur mors. Sed q̄ anime natura p̄hibet quod immortalis creata ē sine qualicūq; vita eē nō pōt: sūma mors eius est alienatio a vita dei in eternitate supplicij. Elitā igitur eternā. i. sine vllo finē felicē sol⁹ ille dat q̄ dat veram felicitatē. Quē q̄ illi quos colit theologia ista ciuil dare nō posse ꝓuicti sunt: nō solū ꝓpter ista tpalia atq; terrena qō superioribus quinq; libris ostēdim⁹ sed multomagis ꝓpter vitā eternaz que post mortez futura est: qō isto vno etiam illis coopantib⁹ egim⁹

La. XII a Unc n autē pter tres ꝛē in hoc cap. beat⁹ aug⁹. elicit cōclusionē quaz principaliter intendebat in hoc libro Elicit autē cōclusionē illaz. s. q̄ a mltis dijs non est speranda vita eterna. id ē felicitas eterna sperāda. nō solū ex determinatis in hō libro. sz etiam ex ostēsis in q̄nq; libris precedentibus. ꝛ etiā ex li. sequenti vidēlicet lib. vij. hoc idē clarius apparebit.

colendi nō sunt· Sz qm̄ veternose ꝓsuetudis vis nimis in alto radices habet: si cui de ista ciuili theologia respuenda atq; vitanda parum video: disputasse: in aliud volumen quod huic opitulante deo subiungendū est animū intendat·

Explicitus est liber sextus·

Incipiunt capitula libri septimi·

i An cū in theologia ciuili deitatem nō esse cōstiterit: in selectis dijs eam inueniri posse credendū sit·

ij Qui sint dij selecti: t an ob officijs viliorum deorum habeantur excepti·

iij Q; nulla sit ratio que de selectōe quorundam deorum possit ostendi cur multis inferioribus excellentior administratio deputetur·

iiij Melius actum est cum dijs inferioribus qui nullis infamantur opꝛobrijs q̄ selectis quorum tante turpitudines celebrantur·

v De paganorum secretioꝛe doctrina physicisq; rationibus·

vj De opinione varronis qua arbitra t⁹ est deum esse animam mundi: qui tū in partibus suis habeat animas multas: quarum diuina natura sit·

vij An rationabile fuerit ianum t terminum in duo numina separari·

viij Ob quā causam cultoꝛes iani bifrontem imaginem ipsius finxerunt: quā tū etiam quadrifontē videri volunt.

ix De iouis potestate atq; eiusdem cum iano comparatione·

x An iani t iouis recta discretio sit·

xj De cognominibus iouis: que non ad multos deos sed ad vnum eundēq; referuntur·

xij Q; iupiter etiam pecunia nuncupat·

xiij Q; duz exponitur quid saturnus: q̄d ue sit genius: vterq; vnus iupiter cē doceatur·

xiiij De mercurij t martis officijs·

xv De stellis quibusdam quas pagani deoꝛum suoꝛ nominib⁹ nuncupauerūt

xvj De apollie: t diana ceterisq; selectis dijs quos ꝓtes mūdi esse voluerunt·

xvij Q; etiā ipse varro opiniones suas de dijs pꝛonunciauerit ambiguas·

xviij Quc credibilioꝛ causa sit q̄ erroꝛ paganitatis inoleuerit·

xix De interꝓtationibus quibus colend saturni causam ratiocinantur·

xx De sacris cereris eleusiue·

xxj De turpitudine sacroꝛ que libero celebrantur·

xxij De neptuno t salacia ac venilia

xxiij De terra quā varro deā esse cōfirmat eoq; ille animus mundi quez opinatur deum etiam hanc coꝛporis sui infimam partem permeet eiq; vim diuinam impartiatur·

xxiiij De telluris cognominibus: eoꝛumq; significationib⁹ que etiā si non erant multarū rerū indices: nō multoꝛ deoꝛum debuerūt firmare opiniones·

xxv Quā interꝓtationē de abscisiōe atys grecoꝛum, sapientium doctrina repererit·

xxvj De turpitudine sacroꝛ mꝛis magne

xxvij De physiologoꝛum figmētis: qui nec verā deitatem colunt: nec eo cultu q̄ colenda est vera diuinitas·

xxviij Q; doctrina varronis de theologia i nulla sibi parte concoꝛdet·

xxix Q; oīa que physiologi ad mundum ꝓtesq; ipsius retulerunt: ad vnū verum deum referre debuerunt·

xxx Qua pietate discernatur a creaturis creatoꝛ ne ꝓ vno tot dij colant quot sunt opera vnius auctoꝛis·

xxj Quib⁹ ꝓprie beneficijs di excepta generali largitate se actoꝛes veritatis vtantur·

xxxij Q; sacramentū redemptionis christi nullis retro tꝑibus defuerit semꝑq; sit diūsis significationib⁹ ꝓdicatū

xxxiij Q; ꝑ solā xp̄ianā religionē manifestari potuerit fallacia spirituū malignorū de hominū erroꝛe gaudentium·

xxxiiij De libꝛis nume pompilij quos senat⁹ ne sacroꝛum causc quales in eis habebant innotescerent iussit incendi·

xxxv De hydromantia per quā numa visis quibusdam demonum imaginib⁹ ludificabatur·

Incipit liber septimus·

Capm̃.I.

a Jligẽtiº me ꝓuas. ⁊c. In bº libro septimo b. augº. ꝓsequit theologiã ciuilez quo ad deos ꝑtinuos ⁊ selectos. id est seorsum electos. intendens ostẽdere q̃ ab illº non sit felicitas aut vita eterna sperãda. Et cõtinet lib̃ iste. xxxv. capitula. quoꝝ ꝓmũ est q̃st. ꝓmũ huiº libri. in q̃. b. augº. facit duo. q̃ primo excusat se a ꝓlixitate tractatº. ⁊ hoc ꝓpt̃ arduitatẽ materie de q̃ agit. Scõdo. ibi. hanc diuinitatez ⁊c. ostendit seq̃ntis operis in hoc libro necessitatẽ. vbi duo facit. q̃ primo huius operis ostẽdit necessitatem ꝓ hoc q̃ nõ est adhuc probatũ. quin a dijs selectis debeat felicitas sperari. nã in p̃cedenti libro de dijs plebis solum actum est principali intentione licet modicũ de ipsis sit etiam tactum ibi de istis vero dijs selectis agit varro in vltimo volumine de rebus diuinis. vt supra. libro. vj. capitulo. tij. dictum fuit. Secundo ibi.

b Qua in re nõ dico reprobat dictuz tertulliani q̃ volens inuehere cõtra eos qui posuerat aliquos deos selectos dicebat. Si dij eligũtur vt bulbi. qui sunt quidam pi-

d Jligentiº la-me prauas ⁊ veteres opiniões veritati pietatis inimicas: q̃s tenebrosis animis altiº ⁊ tenacius diuturnus humani generis error infixit: euellere atq̃ extirpare conantẽ: ⁊ illius gratie q̃ hoc vt verº deº põt: ꝓ meo modulo in eius adiutorio cooperantẽ: ingenia celeriora atq̃ meliora: quibus ad hãc rem supiores libri satis supq̃ sufficiũt: patiẽter ⁊ eq̃nimiter ferre debebũt: ⁊ propter alios nõ putare superfluũ q̃ iã sibi sentiũt nõ necessariũ. Adultũ magna res agit cũ vera ⁊ vere sancta diuinitas q̃uis ab ea nobis etiã huic q̃ nũc gerimus fragilitati necessaria subsidia ꝑbeãtur: non tñ ꝓpter mortalis vite trãsitoriũ vaporẽ: ꝙ ꝓpt̃ vitã beatã (que nõ nisi eterna ẽ) q̃rẽda ⁊ colẽda ꝓdicat. Hanc diuinitatẽ: vel vt sic dixerim deitatẽ: nã ⁊ hoc verbo vti iã nos nõ piget: vt greco expressius trãsferant q̃ illi theotheca apellãt. Hanc ergo diuinitatẽ siue deitatẽ nõ eẽ in ea theologia quã ciuilem vocant: que a marco varrõe sedecim voluminibus explicata est. id est nõ peruenire ad eternevite felicitatẽ taliũ deorum cultu: quales a ciuitatibus qualiterq̃ colendi instituti sunt: cui nõduz persuasit sextus liber quẽ ꝓxime absoluimus: cũ istũ fortiter legerit: quid de hac questione expedienda vlterius desideret nõ habebit. Fieri eñ põt vt saltem deos selectos atq̃ ꝑcipuos quos varro volumine cõplexus est vltimo: de quibº parum diximus quisq̃ colendos propter vitam beatam q̃ non nisi eterna est opinetur.

b Qua in re non dico q̃ facetius ait tertullianus fortas-

se q̃ verius si dij seligunt vt bulbi: vtiq̃ ceteri reprobi iudicant. Non hoc dico: video enim ex electis seligi aliquos ad aliquid maius atq̃ prestãtius sicut in militia cum tyrones electi fuerint: ex his quoq̃ eligũtur ad opus aliquod maius armorum: ⁊ cum eliguntur in ecclesia qui fiant ꝓpositi: nõ vtiq̃ ceteri: reprobantur: cum omnes boni fideles electi merito nuncupẽtur. Eliguntur in edificio lapides angulares: non reprobatis ceteris qui structure partibus alijs deputantur. Eliguntur vue ad vescendum: nec reprobãtur alie quas relinquimus ad bibendũ. Nõ opus multa percurrere cũ res in aperto sit. Quãobrem nõ ex hijs q̃ dij ex multis quidẽ electi sunt: vel is qui scripsit: vt eorum cultores: vel dij ipi vituperandi sunt: sed aduertẽdum potius qui nam isti sint: ⁊ ad quam rem selecti videantur.

Capitulum. II.

a Os certe deos se-

b lectos varro vniº libri contextione commendat: ianũ: iouem: saturnum: genium: mercurium: apollinẽ: martem: vulcanuz neptunum: solem: orcum: liberumpatrem: tellurem: cererem: iunonem: lunam: dianam: mineruam: venerẽ: vestam: in quibus omnibº fermeviginti: duodecim mares octo sunt femine. Hec numina vtrum ꝓter maiores in mundo administrationes selecta dicuntur: an q̃ populis magis innotuerũt: maiorq̃ est eis cultus exhibitus. b Si propterea quia opera maiora ab his administrantur in mundo: non eos inuenire debuimº inꝰ illã q̃si plebeiaz numinũ multitudinẽ: minutis opusculis deputatã. Razces mali sapo ris fm papiam. vtiq̃ ceteri reprobi iudicantur. Illud q̃uis sit facete. id est iocose et eloquenter dictũ tamen probat augustinus per exempla multa. q̃ non sit vere nec efficaciter contra alios dictum.

Capitulũ. II.

a Os certe deos.

b ⁊c. In hoc capitulo incipit beatus augustinus tractaruz suum de dijs selectis et facit in hoc capitulo duo. quia primo eos iuxta varronis dictuz ⁊ doctrinam enumerat quoꝝ officia patebunt in sequentibus. Secundo ibi. hec numina ⁊c. ipsoruz selectionem reprobat vbi facit duo. quia primo querit causam illius selectionis. ⁊ põit duas causas sub disiunctiue in questione sua. Secundo. ibi.

b Si propterea quia ⁊c. vtranq̃ causam ostendit irrationabilem. prosequitur autẽ primo vnam causam postea aliaz infra ca. sequẽti post medium. Causa aũt quã reprobat in hoc ca. est hmõi videlicet q̃ ideo. xx. dij enumerati sunt magis selecti q̃ alij. quia maiorz vtilitatem administrant. hoc aũt reprobat duabus rõnibus. quaꝝ secũda incipit ibi.

b merati sunt ma-

Sunt ꝛ duo nescio. prima ratio fundak sup hoc q dñ q dicunk selecti administrant res ita paruas sicut alij ꝛ cõcurrũt etiam in administrãdo cum dijs alijs q nõ sunt selecti. vt ꝓbat p exẽpla. primũ est de iano q dicitur deus selectus ꝛ tñ sibi attribuik administratio rei modice scz semini aditũ aperire ꝛ saturno semen dare. libero vero patri virum a semine liberare. sic veneri feminam. Similiter iunoni attribuit varro ꝓuidentiã fluxus sãguinis mẽstruatis. cuz qua cõcurrit dea quedaz filia iouis videlicet mena. q licet sit filia eius nõ tñ non ponik inter deas ꝑceres. sed plebeias dr autẽ ipa puigna iunonis. qz fuit filia iouis qui ẽ mariꝰ iunonis ex alia mre. s. ex latona. nã idẽ est realiter mena qd diana. ꝛ diana qd luna scz vocak mena q. tenꝰ est mẽstruatis. sic etiã vocak dianaz luna ꝓpter diuersa officia. ꝛ eodẽ mõ ẽ de sole ꝛ apollie. ꝛ tñ ponunk q si duo dñ selecti. ꝛ sit dianaz ꝛ luna. Mẽa ẽo nõ ponik inter dos selectos. vocãt aũt iunonẽ lucinã. i. deã. q lucẽ nascẽtibꝰ ꝓstat sicut dicẽ papias qdã dicũt iunonẽ. qdã ẽo lunaz

c Isti sũt duo rẽ. b ponik scõa rõ q sũk ex duobus dijs q inter selectos nõ ponũk imo sunt obscurissimi. i. nulla reputatõe clari. scz sũt q si ignoti. ꝛ tñ res maiores q dñ multi selecti admiñrãt. Et fac aug⁹ duo. qz ꝑmo ostendit coz officiũ. scõo ex b arguit ad ꝓpositũ vicz in cõsequẽti. Sũt aũt illi duo ꝑdicti vitumnꝰ q dat vitam ꝛ sentinus qui dat sensum. La. III.

a q Ue igit cã rẽ. In hui⁹ ca. ꝓncipio ex imediate dictis arguit ad ꝓpositũ suũ oñdẽdũ. vicz q selectio roxia varronẽ posita sit rõnabilꝫ. ꝛ fac b duo. qz ꝑmo ponit rõez suã. scõo candẽ rõnez p silis fortificat. ibi posuerũt ꝛ mentẽ rẽ. In ꝑma ꝑte facit adhuc duo. qz ꝑmo facit suã rõnem. scõo excludit quandã rñsionez ibi qõ si respondeak. Intentio vero augustini quo ad rationem quã facit satis patet dicit tñ hic q' iuno cum mena cõfert fluxes mẽstruos ad eius qõ ꝓceptũ ẽ incrementũ. Et ꝓfert vitumnus obscurꝰ ꝛ ignobilis vitã. Cõfert sentinꝰ obscurꝰ ꝛ ignobilis sensũ. Que duo tãto illis rebꝰ ꝓstãtiora sunt: qnto ꝛ ipe res ab his intellectu ac rõne vincunk. Sic enĩ que rõcinãtur ꝛ intelligũt ꝓfecto potiora sunt his q sine intellectu ac qz rõe vt pecora viuũt ꝛ sentiunt: ꝛ ita illa q vita sensuq sũt ꝓdita: his q nec viuũt nec sentiũt merito ꝓferunk. Ink selectos itaq deos vitũnꝰ vificator: ꝛ sentinꝰ sensificator magis hñ debuek qz ianꝰ seminis admissor: et saturnꝰ seminis dator vel sator: ꝛ liber ꝛ libera seminũ cõmotores vel emissores: q semina indignũ ẽ cogitare: nisi ad vitã sensũq puenerint. Que munera selecta nõ dank a dijs selectis: ꝑ a qbusdã incognitis ꝛ ꝑistox dignitate neglectis

b Ds si rñdek oĩm initiox potestatẽ hre ianuz: ꝛ iõ illi etiã qõ apit ꝓceptũ nõ imerito attribui: ꝛ oĩm seminũ saturnũ ꝛ iõ seminationẽ qz hois nõ posse abeꝰ opatiõe seiũgi: ꝛ oĩm seminũ emittẽdox liberũ ꝛ liberã: ꝛ iõ his etiã posse q ad substituẽdos hoies ptinẽt: oĩm purgãdox ꝛ parientes iunonẽ: ꝛ iõ eã nõ deesse purgationibus feminarum ꝛ

ipe ꝑmũ ianus cũ puerperiũ cõcipik: vñ cuncta illa opa sumunt exordium: minutatim minutis distributa numinibus aditũ apit recipiendo semini. Ibi ẽt saturnꝰ ꝓpter ipsum semẽ. Ibi liber q marem effuso semine liberat. Ibi libera quã ꝛ venerẽ volũt: que hoc idẽ bñficiũ cõferat femine: vt etiã ipa emisso semine libereꝫ. Oĩes hi ex illis sũt q selecti apellank. Scz ibi est ꝛ dea mena q mẽstruis fluoribus ꝑest: q̃uis iouis filia tñ ignobilis est. Et hanc prouidentiam fluoruz menstruox in libris selectox deox ipsi iunoni idem auctor assignat: q in dijs selectis etiã regina est ꝛ b tanq̃ iuno lucina cũ eadẽ mena ꝓuigna sua eidẽ cruori ꝑsidet. c Ibi sunt ꝛ duo nescio q obscurissimi vitumnus ꝛ sentinꝰ: quox alter vitã alt sensus puerpio largiunk. Et nimirũ multo plꝰ ꝓstant cum sint ignobilissimi: q̃ illi tot ꝓceres ꝛ selecti. Nã ꝓfecto sine vita ꝛ sensu qd est illud totũ qõ mulieb⁹ vtero geritur nisi nescio qd abiectissimũ limo ac pulueri cõpadũ. La. III

a Ue igik causa tot selectos deos ad hec

q opa minima cõpulit

a vbi a vitumno ꝛ sentino: q̃s fama obscura recondit in hꝰ munificentie ptitione supentur: Confert eĩ selectꝰ ianꝰ aditũ ꝛ q̃si ianuã semini. Cõfert selectꝰ saturnꝰ semẽ ipsuz. Cõfert selectꝰ liber eius-

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ad dandum vitā
ꝛ sensuꝫ carni tā
q̄ ministris. Ꝓ ō
tra quod arguit.
q: eodem modo
ꝛ alīq̄ dū qui pro
pter suam nobili
tatem sunt selecti
deberent habere
ministros et non
immediate p̄ ipsos officia pua er
cē ꝛ p̄cipue iuno
q̄ est regina deaꝝ
ꝛ sororꝫ ac ꝯiunx
iouis. ꝛ tñ ipē p̄
se facit quedā mi
nia ꝛ duabꝫ mi
numis secontun/
git in rebus mo
dicis. naꝫ ipa est
pueris iterduca.
cum alīs duabꝫ
scꝫ abeona ꝛ ade
ona quaꝝ vna fa
cit abire ꝛalia ad
ire Et iuno ē iter
duca. q: inf eas
ducit puerꝫ vñ et
domiduca est. ꝗa
ducit eā domuꝫ
c Ibi posuerūt
nē. hoc firmat rō
nē priorem per si
milia videlicet ō
dea mēte. q̄ videt
eam iunonem q̄ mi
nerue p̄ponen
da. Silr de virtu
te ꝛ felicitate. de
q̄bus. ē. li. iij. c.
xvij. vsq̄ ad. xx
iij. Dictū est. q: ō
berēt p̄ponī mar
ti q̄ est deꝰ bellor
ꝛ p̄ sequēs effe/
ctor mortū. ꝛ si
milit orco q̄ ē de
us inferni ꝛ rece/
ptor mortuoꝝ. q̄
duo inf deos se/
lectos nominant
d Cum igitur
in his nē. conclu
dit augustinꝰ ex
p̄dictis q̄ selectio
deorum non ē fa
cta p̄opter ma
iorem vtilitatem
quam p̄bent vt
administrationē
p̄stantioꝝ quā
habent dū. q̄ sūt

partubus hoīm. Quērāt q̄d
rīdeant de vitūno ꝛ sentino
vtrū ꝛ ipos velīt habere ꝑm
nīū que viuūt ꝛ sentiūt pote
statē. Ō si p̄cedūt: attēdāt
q̄ eos sublimi⁹ locaturi sint
Nā seminib⁹ nasci in terra ꝛ
ex terra est viuere autē atq̄
sētire etiā deos sidereos opi
nant Si aūt dicūt vitūno at
q̄ sentio h̄ sola attributa q̄ t
carne viuescūt ꝛ sensib⁹ ad
miculant: ꝛ cur nō de⁹ ille
q̄ facit oīa viuere atq̄ senti
re etiā carni vitā p̄bet ꝛ sen
sum: vniuersali ope hoc mu
nus etiā ptub⁹ tribuēs: et q̄d
opus ē vitūno atq̄ sentino si
ab illo q̄ vite ꝛ sensibus p̄est
vīr cūcta regunt ꝛ his q̄si fa
mulis ista carnalia velut ex
trema ꝛ ima cōmissa sūt: Ita
ne sunt illi selecti destituti fa
milia vt nō inuenirēt q̄b⁹ eti
am ipi ista cōmitterēt ꝑ cū to
ta sua nobilitate q̄ visi sūt eli
gēdi op⁹ facere cū ignobili⁹
cogerenf: Juno selecta ꝛ re
gina iouisq̄ sororꝫ ꝛ p̄iūx: hec
tñ iterduca ē pueris: ꝛ op⁹ fa
cit cū deab⁹ ign̄bilissimis abe
ona ꝛ adeona. Ibi posuerūt
ꝛ mētē deā q̄ faciat puer̄ bo
nā mentē: ꝛ inf selectos ista
nō ponit: q̄si q̄cq̄ maius p̄sta
ri hoī possit. Ponit aūt iuno
q: iterduca est ꝛ domiduca:
q̄si q̄cq̄ p̄sit iter carpe ꝛ do
mū duci: si mēs nō est bona.
Cui⁹ mūeris deā selectores
isti inf selecta numina mime
posuerūt. Que p̄fecto ꝛ mi
nerue fuerat p̄ferēda: cui p
ista miura opa pueroꝝ mēori
am tribuerit. Quis eīm dubi
tet mīro ē meli⁹ h̄e bonam
mētē q̄ mēoriā quātalibet in
gētē? Nemo eīm malus ē: qui
bonā h̄z mētē. Quidā x̄o pes
simi ingēnia sūt mirabili: q̄ tā
to peiores sūt: quāto minus
p̄sit q̄ male cogitāt obliuisci
Et tñ minerua ē inf selectos
deos: mentē aūt deaꝝ tur ba

vilis operuit. Quid de virtu
te dicā: q̄d de felicitate: de q̄
bus in quarto libro plura iā
diximus: quas cū deas habe
rent: nullum eis locum inter
selectos deos dare voluerf
vbi dederunt marti et orco
vni effectori mortium: alteri
receptori. Cum igitur in his
minutis operibus que minu
tatim dijs pluribus distribu
ta sunt: etiam ipsos selectos
videamus ranq̄ senatuꝫ cū
plebe pariter operari ꝛ inue
niamus q̄ quibusdam dijs q̄
nequaq̄ seligendi putati sūt
multo maiora atq̄ meliora
administrari: q̄ ab illis qui
selecti vocanf: restat arbitra
ri non p̄opter p̄stantioꝛes
in mundo administratiōes
sed qua prouenit eis vt po
pulis magis innotescerent
selectos ꝛ p̄cipuos nuncu
patos. Unde dicit etiam ip
se varro q̄ dijs quibusdam
patribus: ꝛ deabus matrib⁹
sicut hominibus ignobilitas
accidisset. Si ergo felicitas
ideo fortasse inf selectos de
os esse non debuit: q̄ ad ista
nobilitatem non merito sed
fortuitu peruenerit: saltem
inter illos vel potius p̄e illis
fortuna poneretur: quaꝫ di
cunt deam non rationabili
dispositione: fert temere ac
ciderit sua cuiq̄ dona con
ferre. Hec in dijs selectis te
nere apicem debuit: in qui
bus maxime quid posset ostē
dit: quando eos videmus
non p̄cipua virtute: non
rationabili felicitate: sed te
meraria (sicut eorum cultō
res de illa sentiunt) fortu
ne potestate selectos. Nam
ꝛ vir disertissimus salustius
etiam ipsos deos fortassis at
tendit cum diceret. Sed pro
fecto fortuna in omni re do
minatur: ea res cunctas ex li
bidine magis q̄ ex vero cele
brat obscuratq̄. Non enim

selecti. sed quis
p̄ p̄o magis no
ti erant. quod eti
am confirmat p̄
dictū varronis.
e Si ergo feli
citas nē. In ista
parte probat au
gustinus q̄ alia
d causa videlicet
maior noticie nō
fuerit causa ratio
nabilis ꝛ suffici
ens quare dū in
principio p̄ce
dentis capituli e
numerati debe
bant esse selecti
potius q̄ alīq̄. et
facit augustinus
talem rationem.
Ista selectio fuit
facta a fortuna.
ꝛ nō p̄opter me
rita deorum sele
ctorum. ergo for
tuna que omnes
facit proceres et
selectos debuit es
se potissima. inf
selectos. q: vero
non fuit posita i
ter selectos vide
tur q̄ ipam et for
e tuna malam ha
buit fortunam q̄
autē ista selectio
fuerit facta a for
tuna p̄z ex dicto
varronis in p̄c
cedenti capitulo
ꝛ hoc idem p̄bat
etiam tam per di
ctum salustij in
catilinario circo
post principium
q̄ etiam dupliciter experimēto quo
rum vnum est de
venere ꝛ virtute
sēm ē deminer
ua ꝛ pecunia. Ex
paret intentio au
gustini

Salustiꝰ i
catili.

Ca. IIII. Ratu ꝫ larek. ⁊c. In hoc ca. oñdit augu. q; dij selecti nõ sũt i honoꝝ dijs aliis plati. ⁊ facit duo q; ꝓmo ostẽdit q; eoꝝ nobilitas irrisiõi exponit. Et ꝓ i tentio augi Scõ o ibi b Uerũtñ vix ⁊c. oñdit q; eoꝝ nobilitas plus ꝯ alioꝝ romũ ignobilitas ifamia respergit. ⁊ b q; nõ est aliꝯ deꝰ pecrũ q; nõ fuerit vite ifamis. specialiter tñ erecpit ianuz q; fuit rex i tralta q; etiã saturnũ filiũ suũ touẽ fugientẽ õ grecia suscepit vt narrat ouidi⁹ li. f. de fastis. ⁊ eũ secũ regẽ regnãt fecit ꝓpf qõ ⁊i ãtiq; monetã romãoꝝ in vna gre fuit imago ianꝰ i alia fuit nauis. q; saturnus q; sic cũ iano regnãt venit i italiã per mare. Janꝰ fecit ciuitatẽ ianiculũ i mõte ianicli q; pmodũ fuit vbi addit⁹ ab ãco q; rto rege romão possunt inuenire causam cur celebrata sit venus ⁊ obscurata sit virtus. cum ab istis ambarum consecrata sint numina: nec comparanda sint merita Aut si hoc nobilitari meruit quod plures appetũt venerem ꝯ virtutem: cur celebrata ẽ dea minerua ⁊ obscurata ẽ dea pecunia. cum in genere humano ꝓles alliceat auaricia ꝯ pitia ⁊ ise ipis q; sũt artificiosi: raro iuẽies hominẽ q; non habeat artem suã pecuniali mercede venalẽ: pluriscz pendak sp ꝓpter qõ aliquid fit ꝯ id ꝓpter qõ illud fit. Si ergo insipientis iudicio mlitudinis facta est deoꝝ ista selectio: cur dea pecunia minerue ꝓlata non est: cũ ꝓpter pecuniã sint artifices multi: Si aũt paucoꝝ sapiẽtiũ est ista distinctio: cur non ꝓlata est veneri virtus: cum eam longe ratio ꝓferat: Saltẽ certe vt dixi: ipsa fortuna: que (sicut putant q; ei plurimũ tribuunt) in omni re dominak: ⁊ res cunctas ex libidie magis ꝯ ex vero celebrat obscuratcz: si tñ ⁊ i deos valuit vt temerario iudicio suo quos vellet celebraret: obscuraretcz quos vellet ꝑcipuũ locum haberet in selectis: q; in ipos quoꝯ deos tam ꝑcipue est potestatis An vt illic esse nõ posset: nihil aliud etiã ipsa fortuna nisi aduersaz putãda est habuisse fortunã: Sibi ꝯ aduersata ẽ: q; alios nobiles faciens: nobilitata nõ ẽ.

Caplm. IIII.

g [a]Ratularek aũt dijs istis selectis quisꝯ nobilitatis ⁊ claritudis appetitoꝝ: et eos diceret fortunatos: si non eos magis ad iniurias ꝯ ad honores selectos videret. Nam illã infimã turbaz ipa ignobilitas texit: ne obrueret opꝛobrijs. Ridem⁹ q; dem cum eos videm⁹ figmentis humanarũ opinionũ partitis inf se opibus distributos tanꝯ munuscularies vectigalium cõductores: vel tanꝯ opifices in vico argentario vbi vnum vasculum vt perfectuz exeat per multos artifices transit cuzꝯb vno perfecto perfici posset. Sed aliter non putatũ est opꝛe rantium multitudini consulendũ nisi vt singulas artis ꝓles cito ac facile discerent singuli: ne omnes in arte vna tarde ⁊ difficile cogerentk esse perfecti. [b]Uerũtamen vix quisꝯ reperitur deoꝝ nõ selectoꝝ qui aliquo crimine famam traxit infamem: vix autez selectoꝝ quispiam qui nõ in se notam contumelie insignis acceperit. Illi ad istoꝝ humilia opera descenderunt: isti in illoꝝ sublimia crimina nõ venerunt. Deia no q; dẽ nõ mihi facile mihi quicꝯ occurrit: qõ ad ꝓbrũ ꝓtineat Et fortassis talis fuit vt innocentius vixerit: ⁊ a facinoribus flagitijsꝯ remotius. Saturnũ fugiẽtẽ benignus excepit: cum hospite partitus est regnum vt etiaz ciuitates singulas conderent: iste ianiculũ iste saturniã. Sed isti in cultu deoꝝ ois dedecoris appetitoꝝes: cuiꝰ virtãmin⁹ turpẽ inuenerũt: cũ simulacri monstruosa deformitate turparũt: nũc eũ bifrontẽ: nũc etiã quadrifrontẽ tanꝯ geminuz facientes. An forte voluerunt vt qm̃ plurimi dij selecti erubescẽda perpetrando amiserãt frontẽ: qn to iste innocentioꝝ ẽet tãto frontosioꝝ appareret. Capi. V.

g [a]Edipoꝝ potiꝰ interꝓta tões physicas audiam⁹: q; b⁹ turpitudinẽ miserrimi erroꝝ is velut altioris doctrine specie colorare conank. Primum eas interꝓtatões sic varro cõmendat vt dicat antiqs simulacra deorum et insignia ornatusꝯ finxisse que cũ oculis anime aduertissent hi qui adissent doctrine mysteria possent animaz mundi ac partes eius id est deos veros animo videre quoꝝ q; simlacra specie hois fecerk hoc videri securos: q; mortalium animus qui est in corpore humano: simillimus est immortalis animi: tãꝯ si vasa ponerenk cã notandoꝝ deoꝝ: ⁊ in liberi edem oenophoꝝ sisterek qõ significaret vinũ ꝓ id qõ cõtinet id qõ continek: ita per simulacrum qõ formã faciũt dijs aliq; b⁹ si li ac bũanis corpib⁹ sillis. Dicit qõ rũ. saturnꝰ etiã ꝓdicit ciuitatẽ ꝓmo saxnia. posiea ianuz. q; saturnꝰ ibi latuit filiũ suũ toũẽ timẽs ꝓpellata ẽ. ⁊ sic dicit ex tropi⁹ ruiẽs hactẽ cernũk i simbrusie ꝛc ab vbe. Lz so tanꝰñ legak fuisse õ soris moribꝰ. tñ romani fecerit sibi sil'acrum valõ õforme mõstruosum õ q; fra. ca. viũ. plus dicek.

La. V

f Edipoꝝ ponꝰ ẽ i b ca. incipit augꝰ. ipoꝛbare physicã ciuilẽ dorũ selectoꝝ ꝯtũ ad iterꝓtatões ꝯs varro fecẽ i bis q; circa deos illoꝝ fiũt. nitik cũ varro oñdere q; ea q; de ipis dicunk ⁊ circa eos fiũt. fiũt ad significãdũ ⁊ repñtandũ aliq; d naturale. ⁊ facẽ i b ca. duo. q; ꝓ ponit dicta varronis de hac materia. secundo ca re pbat ibi. Sz o bõ ⁊c. q; n tũ ad ꝓmuz sciẽdum q; varro volek oñdere ⁊ assignare cãz q; re

tō factū ē vt illi q̄ b̄ videt ocul' corpalib⁹ ⁊ volunt mēte adire mysteria. i. sacra secretant possimal vitare aiaz mōi ⁊ ptes ei⁹ q̄ sūt dij ee i sil'acro cogit b būani tanq̄ in signo q̄dā. nā aia būana ē sil'ima animē mōi q̄ ē de⁹ Corp⁹ āt būanū q̄ ē sīē vas ⁊ tēuiū ipi⁹ aīe dat significare ipam aiaz ⁊ sil'acr dat significare ipum corp⁹ ⁊ ponit ad b ereplū ō vase q̄dā q̄ oenophozū vocab. sic dicū fm isiō. xx. li. etymogiaꝝ q̄si feres vinū nā enos tō ē q̄ vinū. ē eli ꝓpositō ō simulacro corpis būani sic eet ō hmōi vase si poneret i tēplo libei. i. bacchi ad significādū vinū. ⁊ vinū signifi caret q̄ bacch⁹ est deus vini.

b Sz o bō acutissime tē Dicere pbat dicta varronis ⁊ p⁹ reprobare q̄ ad illud q̄ ponit bō sil'acroꝝ mysterijs. q: sūt alīs dictꝫ cuius dē Jris. q̄ dicta b aug⁹. recitat. ⁊ li. vij. ca. xxxj. expōsi⁹ posuit q̄d ꝑ pbat simulacra c idē varro. Et est sciendū q̄ aug⁹. sepe vocat varronē boiez acutissimū vl' doctissimū q̄ nō fac nisi p ꝑ dicta tullij et terētiani de varrone. ē. li. vj. c. ij posita q̄d aug⁹. sepe alludit. scō ibi. c Ueruz ista mysteria tē. o ñdit dicta varhaberet humanā significari aiam, rōnalē eo q̄ velut vase natura ista soleat contineri: cui⁹ nature deum volūt esse vel deos. Hec sunt mysteria doctrine que iste vir doctissimus penetrauerat: vñ in lucem ista proferret b Sed o homo acutissime: num in istis doctrine mysterijs illaz prudentiam pdidisti: qua tibi sobrie visum est q̄ hi qui primū populis simulacra constituerunt: ⁊ metum dempserunt ciuilibus suis: ⁊ errorem addiderunt: castiusq̄ deos sine simulacris veteres obseruasse romanos. Hi enim tibi fuerunt auctores: vt hec cōtra posteriores romanos dicere auderes? Nā ⁊ si illi antiq̄ssimi simulacra coluissent fortassis totum istum sensum de simulacris nun constituendis interim veri timoris silentio premeres: ⁊ in huiusq̄ cemodi perniciosis vanisq̄ figmentis mysteria ista doctrine loquacius ⁊ elatius p̄dicares. Anima tamen tua tam docta ⁊ ingeniosa vbi te multum dolem⁹: per hec mysteria doctrine ad deum suū: id d est a quo facta est non cum quo facta est nec cuius potio sed cuius conditio est nec qui est omnium anima sed qui fecit omnem animam: quo solo illustrāte fit aīa beata: si ei⁹ gratie non sit ingrata nullo modo potuit peruenire: c Uerum ista misteria doctrine qualia sint quatiq̄ pendendenda: que sequuntur oñdūt: fatek interim vir iste doctissimus: animaz mūdi ac partes eius esse veros deos: vnde intelligitur totā eius theologiā eam ipaz scilicet naturalem cui plurimuz tribuit: vsq̄ ad anime rationalis naturam se extendere potuisse. De naturali enim paucissima p̄loquit in hoc libro in q̄ videbim⁹ vtq̄ ꝑ interpratones physiologicas ad hanc nālē posit referre ciuilē: quā ō dijs selectis vltimā sēpsit: qō si potuerit: tota naturalis erit. Et q̄d opus erat ab ea ciuilē tanta cura distinctiōis abiūgere? Si āt recto discrimie sepata ēq̄ ne cista vera ē q̄ illi nālis placet. quenit em̄ vsq̄ ad aiam si vsq̄ ad verū deū: q̄ fecit ⁊ aiam: quāto ē abiectior ⁊ falsior ista ciuilis q̄ maxie circa corpm est occupata naturā. sicut ipe interpratōes ei⁹ ex q̄b⁹ q̄dā necessaria cōmēorare me oportet: tanta ab his exquisite et enucleate diligentia demonstrabunt. La. VI.

a Jcit g̃ idez varro adhuc de naturali teologia ꝓlogus deū se arbitrari esse aiaz mūdi quē greci vocant cosmon ⁊ huncipm mūdū ee deū. Sz sicut hominē sapientē cuz sit ex corpe ⁊ aio: tū ab aio dici sapientē: ita mundū deū dici ab aio: cū sit ex anio ⁊ corpe. Hic videt quoq̄ mō cōfiteri vnū deū. ꝙ vt plures etiaz introducat: adiūgit mundum diuidi in duas ptes. i. celuz ⁊ terrā: ⁊ celū bifariū i ethera ⁊ aera: frā vo in aquaz ⁊ humū. E q̄b⁹ summū ee ethera scōm aera: tertiā aquā: infimā frā. Quas oēs ptes q̄ttuor aiarū ee plenas: in ethere ⁊ aere ī nor aliū: in aqua et fra mor aliū: a sūmo aūt circuitu celi vsq̄ ad circulū lune: ethereas aias eē astra ac stellas: easq̄ celestes deos ñ mō intelligi eē. ꝙ etiā videri. Inter lune vo gyrū ⁊ nymbor ac ventor cacumina aereas eē aīas: ꝙ eas aio ñ oculis videri: ⁊ vocari heroas ⁊ laras ⁊ genios. Hec ē videlicet breuit in ista ꝓlocutione ꝓposita theologia nālis q̄ si huic tñ: ꝙ ⁊ multis pbis pla-

a ronis. ē. tā recitata q̄ ad alia etiam ⁊ aliē reprobāda q: nec theologia natural' ad quā p̄ interpratōes varro inducit ciuilē ⁊ si bi placet tanq̄ vera sit continet veritatem. sed falsa est. ⁊ multo falsior per consequēs est ipa theologia ciuilis.

La. VI

a Jcit ergo idem varrē. Inhoc capitulo beatus augustinus pōit ⁊ explicat sententiam varronis de dijs. quequidem sententia pertinz ad theologiaz naturalē quā tōpo nit augustinus. quia in sequentibus ea sepe ⁊ mlt̄um vtitur in arguendo. ⁊ eam reprobat in multis locis. vt in sequētibus ap̄parebit. Facit autem hic mentionem de animabus q̄s vocauit heroas ⁊ lares ⁊ genios. Inter quas pōt sic distingui. videlicet q̄ heroe fuer animę hominum excellentis virtutis dicti sic. quasi aeres fm isidoꝝ viū. etymologiarum. Lares vero dicunt dūpatrū. q̄ domos custodiunt. vnde dicit ouidius. li. ij. de fastis genioscz parit qui compita fuant. ⁊ vigilāt nostra semper in vr be lares Genius vero dicit de⁹ nature. sed genū alios deos signant qui deputant hominib⁹. eo modo q̄ nos ponimus duos āgelos vnū

bouũ ⁊ alterꝝ malũ boiby assignari vñ ôri cãtillario poc
tarꝫ ꝙ cũ nascimur sortimur duos genios q̃rũ vn⁹ bona
tur ad bonũ. alt⁹ ad malũ. tñ varro nõ vr velle sic distin
guere. sed qõ ões aie sint heroes ⁊ lares ⁊ genij. Nam
ões alias rõales posuit cẽ genios. vt ptz infra libro. isto
ca. rtij. b Tuc diligentius ⁊c. ſ. b
infra li. vtij.

La. VII

a Anus igr i ⁊ẽ In hoc ca. incipit

brũs aug⁹ p rões
ip̃obare interpra
tões naturales ô
dns. q̃ dñs sele/
ctis attribuũtur
⁊ p̃cipue agit hic
de his q̃ rex iano
attribuit varro. di
cit em̃ ianũ ẽ mũ
dũ ⁊ tñ sibi attri/
buit initia rex tã
tũ. ⁊ alteri deo sex
mio attribuit fi/
nes. qbꝫ etiã duo
bus duo mẽses fu
erũt ꝓsecrati. ſ. ia
nuari⁹ iano. cui⁹
festũ celebrabat ꝑ
mo die ianuarij.
februari⁹ deo ter
mino cui⁹ festus
celebrabat. xx. die
mẽsis illi⁹. nec fu
it festũ aliqđ i mẽ
se post festũ ter
mi. ⁊ ille mẽsis annũ
tus fuit vlti⁹ mẽ
sis anni. vñ dic o
uidius. li. ij. de fa
stis loq̃ns de mẽ/
sibo istis. q̃ sequit
ianũ veteris fuit
vltim⁹ ãni. tu q̃z
sacroz tẽpe finis
eras. pm⁹ ꝙ mẽ
sis fm ouidiũ li. j
ô fastis fuit olim
martij⁹. ⁊ idẽ dicit
solin⁹. a q̃ mense
cõputabant vsq̃z
ad mẽsez decimũ
⁊ decimuz ab illo
vocabãt decẽbrez
Est ãt sciẽdũ. qꝫ
ꝙz februarius essz
vltim⁹ mẽsis. ⁊ in
eo celebrabãt ter
minalia. ⁊. sacra ter
mini. tñ februar⁹
dicebãt a quodã
solenni purgato
rio qõ fiebat illo

cuiꝰ de q̃ tũc diligẽtiꝰ disserẽ
dũ ẽ: cũ de ciuili quãtũ ad de
os selectos attinet opitulãte
deo vero qõ restat impleue/
ro. La. VII.

a i Anus igit a quo sũ/
psit exordium: quero
ds nã sit? Respondeꝯ. Abun
dus ẽ. Breuis ẽ hec plane ar
gꝫ apta responsio. Cur ḡ ad
eum dicunt rex initia ptine/
re: fines vo ad alterũ quem
terminũ vocant? Nã ꝓpter
initia ⁊ fines duobus iti dñs
duos mẽse phibent dedica/
tos: pter illos decez qbꝰ vsq̃z
ad decẽbrẽ caput ẽ martius:
ianuariũ iano: februariũ ter
mino. Jõ terminalia eodem
mense februario celebrari di
cũt: cũ sit sacrũ purgatoriuz
qõ vocãt februũ: vñ mẽsis no/
men accepit. Rũq̃d ḡ ad mũ
dũ q̃ ianus est initia rerũ ptí/
nent: ⁊ fines nõ ptinẽt: vt alt⁹
illis de⁹ p̃ficeret? Rõne oia q̃
in hoc mundo fieri dicũt in b
etiã mũdo termiari fatent?
Que est ista vanitas: in ope
re illi dare potestatem dimi/
diam: in simulacro faciez du/
plam? Nonne istum bifron/
tem multo elegantius inter
p̃etarentur si eundẽ ⁊ ianũ
⁊ terminum dicerent: atq̃ in
itys viam faciem: finibus al/
teram darent: quoniam qui
operatur vtrumq̃ debet in/
tendere? In omni enim me/
tu actionis sue qui non respi
cit initium: non prospicit fi/
nem. Unde necesse est vt me
mor et respicienti prospiciẽs
connectatur intentio. Nam
cui exciderit qõ ceperit quõ
finiat non inuenie⁊. Quod si
vitam beatam in hoc mũdo
inchoari putarent extra mũ
dum perfici: ⁊ ideo iano. id ẽ

mense. qõ februz vocabat. de quo ouidiꝰ li. ij. ô fastis
assignans cãm quare februarij⁹ sic vocabat dicit sic.
Februs romani dicere piamina patres. credebant eãm
q̃ anime defunctorum circuuolarent ⁊ aerem immun
dum redderent. ⁊ ideo prouisum fuit de quodã gene/
re purgandi aerẽ
qua purgãte fa
cta anime redi⁊
ad sepulchra. ⁊ il
la purgatio vo/
cabat februũ. ô du
plici vero facie ia
ni de qua hic fit
mentio dicet i se/
quenti capitulo.

La. VIII

a Ed tamen bi/ ſ frõs ⁊c.

In hoc ca
pitulo beatus au
gustinus impro/
bat interpratiõẽ
naturalẽ quã fac̃
varro de simulac
ro iani cum eius
simulacrum quã
doq̃z format cum
duabꝰ facieꝰ in
eodẽ capite opo
sitas plagas mũ
di respicentibꝰ. eãm
q̃z vero cuz quat
tuor. Et ꝓpter hoc
quandoq̃z vocãt
tanũ bifrontẽ eãm
q̃z quadrifrontez
⁊ illum etiã vocãt
q̃nq̃z tanuz gemi/
nuz. fac aũt aug⁹
hic duo q: primo
reprobat interpra
tionẽ naturalẽ ia
ni bifrontis. Se
cundo tamẽ q̃dri
frontis ibi. cui vo
eum faciunt ⁊c.
Quantum ad pri
mum sciendum. q̃
palatuz ozis qui
dam poete greci
⁊ etiam latini vo
cauerunt celum.
eo q̃ est rotundũ
et supereminet i
ferioꝝ partiꝫ eas
sicut celum terre
et quia in ore ho/
minis aperto et
hiante est duplex
aditus seu tantum
vnus versus den
tes qui etiam re/
spicit ihesus cetera
⁊ altus ihesus get

mũdo solã initioꝝ tribuerẽt
potestatẽ: profecto ei ꝓponerent terminum: eumq̃ a dñs selectis non alienarẽt. Q̃q̃ etiã nunc cum in istis duob⁹ dñs initia rex tpalium finesq̃ tractantur: termino dari debuit plus honoris. Maior enim letitia est cum res que q̃ ꝓficit: solicitudinis autez plena sunt cepta donec pducantur ad finem: quem qui aliquid incipit maxime appetit: intendit: expectat: exoptat: nec ô re inchoata nisi terminetur exultat. La. VIII

a ſ a Ed iam bifrontis simulacri interpta/ tio proferatur. Duas enim facies ante ⁊ retro habere dicitur q̃ hiatus no/ ster cum os aperimus mũdo similis videatur: vnde ⁊ palatum greci Uranon appellant ⁊ nonnulli inquit poete latini celum vocauerunt palatuz: a quo hiatu oris ⁊ fores esse aditum ad dentes ihesus ⁊ introrsus ad fauces. Ecce quo pductus est mundus ꝓpter palati nostri vocabulum vel grecum: vel poeticum? Quid autem hoc ad animã Quid ad vitam eternã? propter solas salutas colatur b deus: quibus partim gluttiẽdis: partim expuendis sub celo: palati vtraq̃ panditur ianua. Quid est porro absurdius: q̃ in ipso mundo non inuẽire duas ianuas ex aduerso sitas: per quas vel admittat ad se aliquid intro vel emittat a se foras: ⁊ de nostro ore ⁊ gutture quoruz similitudinem mundus non habz velle mũdi simulacrũ cõponere iano. ppt solũ palatum cuiꝰ similitudinẽ ianus nõ hz

tur introrsum. ideo iano fecerunt duas facies. Istaz interpretationem improbat hūs aug⁹. primo oñdēs q̄ irrisibilis sit. ⁊ pater intentio augustini. scō ostendit q̄ sit irrationabilis dicēs. Quid ē porro absurdius q̄ in ipō mūdo nō inuenire duas ianuas ex aduerso sitas. p q̄s vl admittat aliq̄d ad se intro vl emittat a se foras. ⁊ ō nō oze ⁊ gutture quoz similitudinē mūd⁹ nō bz vl mūdi simulacrū cōponere iano p ter solū palatū cui⁹ similitudinē ianus nō bz. Et facit duas rōnes i bis ybis. quaruz vna est talis. mūdus nō bz duas ianuas p q̄s emittat vel admittat q̄ bz hiatus oris b̄ habeat nō est hoc ad ꝓpositū de mūdo. q̄ ꝓpter b̄ ianus. i. mund⁹ nō debuit habere simulacrū duplicē facieī. Scōa talis ē. bz palatū hēat similitudinē celi fm poetas. ramē mūdus nō bz siꝯ litudinem oris vel gutturis. bz oris ⁊ gutturꝭ duo sūt edit⁹ supradicti. q̄ ꝓ b̄ os ⁊ gutt̄ur nō debuit ianī. id mūdi simulacz effigiari. sciendū est aūt q⁹ et alie rōnes assiḡntur q̄re ian⁹ est bifrons. vnā assiḡnat isido⁹ li. viij ethymologiaꝝ. s. ꝓpter oriens ⁊ occidens mundi. quam causam tangit etiam hic infra hūs aug⁹. Alias duas causas tangit ouidius libro p̄mo de fastis. vna ē q⁹ fm aliquos phos ⁊ poetas mūdus aliq̄n fuit vnū solū chaos i quo oīa clemēta erāt adinuicē p̄mixta. ⁊ nō distincta situ nec loco. Et ad h̄ repsentandū ianus format cū duplici facie. quarum vna ē ātery⁹ ⁊ alia posteri⁹ vt denotet q⁹ inf ātes rius ⁊ posterius tunc non fuit distinctio. sed idē erat vtrunq̄. vnde in pſona iani dicit ouidius sic. ¶ Nunc quoq̄ confuse quoniam nota parua figure. Ante q̄ō est in me posteꝝ videtur idem. Alia causa ē. q⁹ sibi cō missa est custodia mundi tanq̄ ianitori. ⁊ ideo sicut ianitor habet respicere ingressus ⁊ egressus. sic ⁊ ianus

b Cum vero eum faciunt quadrifrontem ⁊ ianum geminū appellant a quattuor mundi ptibus hoc interpretantur: quasi aliquid spectet mund⁹ foras: sicut per omnes facies ianus. Deinde si ianus ē mundus: ⁊ mund⁹ quattuor partibus constat: falsum est simulacrū iani: q⁹ ianus et si quadrifrons legitur: nunq̄ tamen quadri ianus inuenitur. Aut si ꝓpterea verum ē q⁹ etiam nomine orientis et occidētis totus solet mund⁹ intelligi: nunquid cum duas partes alias nosauimus septentrionis ⁊ austri: sicut illum quadrifrontem dicunt geminum ianum: ita quisq̄ geminum dicturus est mundum? Non habent omnino vnde quattuor ianuas que intrantibus ⁊ exeuntib⁹ pateant interpretenť ad mundi similitudinem: sicut de bifronte quod dicerent saltez in ore hominis inuenerunt: nisi neptunus forte subueniat ⁊ porrigat piscem: cui preter hiatum oris ⁊ gutturis: etiā dextra ⁊ sinistra fauces paterent. Et tamen hanc vanitatem p tot ianuas nulla effugit anima: nisi q̄ audit veritatē dicentem. Ego sum ianua.

abscīs hoc q⁹ caput vertat videt duas partes mundi oppositas ideo duas fingitur habere facies quaruz vna orientem alia occidentem spectat.

b Cum vero eum faciunt ⁊c. Hic reprobat ianum quadrifrontem qui ⁊ ianus geminus appellatur. Et ostendit q⁹ nec bene dicitur ianus geminus. quia nō dicitur mundus geminus. nec etiam rationabiliter effigiatur q̄drifrons. tum q⁹ nec in mundo sūt quattuor aditus seu ianue quibus aliquid intret vl exeat. sicut ō bia tu oriſ ꝓpꝛ q̄ ianus effigiatur bifrons dictum fuit. tum quia etiam in ipō ore hominis a quo sumpsit originem ianus bifrons non sūt quattuor aditꝰ q̄ er dbꝰ possz rō sumi quare deberet effigiari ianus q̄drifrons. nisi forte neptunus qui est deus maris ꝓpleat os eius piscē aliquo. ⁊ sic buccis tumentibus representet duas facies. ⁊ alie due pertineāt ad os ⁊ guttur.

Virgilius 2 georgi

Capitulum IX

a Quē aūt q̄ ētiupiſ ōz: quē velint intelligi exponāt Deus ē inquunt hīs potestatem causarum: quib⁹ aliquid fit i mundo. hoc q̄ magnum sit nobilissimus virgilij versus ille testat. Felix qui potuit rerum cognoscere causas. Sz cur ei preponitur ianus. hoc nobis vir ille acutissimus doctissimusq̄ respondeat. quoniaz penes ianū inquit sunt prima: penes iouem summa. Merito ergo rex omnium iupiter habetur. Prima eñ vincuntur a summis: quia licet prima precedant tempore: summa superant dignitate. b Sz recte hoc diceretur b si factorum prima discernerētur ⁊ summa. Sicut eñ inirium facti est pficisci summuz puenire initiū facti inceptio discēdi sūmū pceptio doctrine: ac sic i oīb⁹ p̄ma sūt initia summaq̄ sunt fines. Sz iā h̄ negociū inf ianū terminūq̄ discussum ē: Cause aūt q̄ dantur ioui efficiētia sūt nō effecta: neq̄ vllo mō fieri pōt vt vl tpe p̄ueniank a factꝭ initijſ ve factorum. Sempere nim prioz est res que facit: q̄ illa que fit. Quapropter si ad ianū ptinent initia factoꝝ non de ioue dicuntur. ⁊ facit in hoc capitulo duas cōtras eas rationes. quarum scōa incipit ibi. Deniq̄ quero ⁊c. In prima vero parte facit tria. q⁹ primo ponit sē tentiam aliquorum qui deos colunt de ioue quis sit quā eciam cōfirmat per vnum versum virgilij q̄ ponit in georgicis. li. ij. ⁊ quare ei p̄ponat ianus fm varronē. Scōo ibi. b Sed recte hoc ⁊c. dictā sniam reprobat p̄cipue q̄tū ad dictū varronis. q̄ ideo ianū p̄ponit ioui. q⁹ iano attribuunt p̄ncipia. ioui sūma p̄ pter q̄ō iuppiter est rex summ⁹. q̄ō reprobat aug⁹. q⁹ licet in bis q̄ facta sunt sūmū ⁊ dignissimū sit in fine ⁊ non in p̄ncipio. tñ in bis que non fiunt sed sūt cāe effectiue alioꝝ. oꝑtet nccārio q⁹ illud q̄ō ē sūme cā effe/

ctiua ⁊ dignissima sit etiã prima. Sz talẽ iuppiẽ ꝓ eos. Terrio ibi.

c Hũc sane ne ꝛc. ostẽdit q̃ erꝝ ꝺ̃ ioue tã alta sentiũt. Immane sacrilegiũ cõmittũt ꝺ̃ in eꝰ honorꝝ crimiã sibi ꝓposita celebrãt sic ã theatris ⁊ in scena. et melꝰ cẽt q̃ fingerẽt vnũ aliũ quẽ noiarẽt ioue ꝺ̃ q̃ talia crimia figerẽt sic cẽ fi d gũt ꝺ̃ sakno vt ꝑz q̃ ouidũ li. iiij. ꝺ̃ fastis q̃ uoꝛsuit filios suos ꝺ̃ q̃ dolẽs mĩ iouis. et tũmẽs ne etiã iouẽ deuofarer occultauit cũ natũ statiz in nẽoꝛe ⁊ supposuit loco eiꝰ vnuz lapidẽ. vel sic ifra ca. xix. ꝺ̃ auglebã terre quaz sakn⁹ credẽs esse filiũ suũ ꝺ̃ uoꝛauit

d Deide q̃ro ⁊c. ponit h augꝰ. sedaz rõez. ꝓbãs ex dictis coꝛ q̃ ipi hãt ꝺcedere q̃ iup

Virgilĩ in buccolicis

piẽ sit vna ps iani seu mũdi. cũ tñ ipse varro ideo priora sunt efficientibus causis quas ioui tribuũt. Sicut enim nihil fit: ita nihil inchoatur vt fiat qõ non faciens causa precesserit

c Hunc sane deum penes quẽ sunt oẽs cause factoꝝ oim naturarum naturaliumq; reꝝ: si iouem populi appellant: ⁊ tãtis ꝓrumelijs tãq; sceleſtis criminationibus colunt: tetrioꝛe sacrilegio sese obstrigũt: q̃ si ꝓꝛsus nullum potarent deũ Vnde satius esset eis aliũ aliquẽ iouis nomine nũcupare: dignum turpibus ⁊ flagicioſis honoꝛibus suppoſito vano figmẽto: qõ potꝰ blaſphemarent: sicut saturno dicitur suppositus lapis quem ꝓ filio deuoꝛaret: q̃ istum deuz dicere: ⁊ tonantẽ ⁊ adulterantẽ ⁊ totũ mũdum regentẽ: ⁊ ꝓ tot stupꝛa diffluentem: ⁊ naturarũ omniũ naturaliumq; rerum causas summas habentem: ⁊ suas causas bonas nõ habentẽ. b Deinde quero quẽ iaz locum inf deos huic deo tribuant ioui: si ianus est mũdus Deos eñ veros animã mundi ac ꝑtes eius iste definiuit: ac ꝑ hoc quicq̃d hoc non est: non est vtiq; fm istos verus deus. Cum igit̃ ita dicturi sũt iouem animũ mundi vt ianus sit coꝛpus eius. id est iste visibilis mũdus: Hoc si dicunt non erit quem admodũ ianum deum dicant: q̃m mundi coꝛpus non est deus: vt fm ipsos: sed anima mundi ac partes eius. Vnde idem varro apertiſſime dicit deum se arbitrari eẽ animam mundi: ⁊ huncip̃m munduz esse deũ: sed sicut hoiem sapientẽ cum sit ex animo ⁊ coꝛpoꝛe: tñ ex animo dici sapientem: ita mundũ deum dici ab animo. cũ sit ex anio et coꝛpoꝛe Solum itaq; mũdi coꝛpus non est deus: sed aut sola anima eius. aut simul coꝛpus et animus: ita tamẽ vt non sit a coꝛpoꝛe sed ab animo deus Si ergo ianus est mundus: ⁊ deus est ianus. nũ quid iouem vt deus esse possit aliquam partem iã esse dicturi sunt Magis enim ioui vniuersum solent tribuere vnde ẽ illud: Iouis omnia plena. Ergo et iouez vt deus sit: ⁊ maxime vt reꝝ deoꝛũ: non alium possunt existimare q̃ mundum: vt in dijs ceteris fm istos suis partibus regnet. In hãc sentẽtiam etiam quosdam versus valeriꝰ soꝛani exponit idem varro i eo libꝛo quem seoꝛsum ab istis de cultu deoꝛũ scripsit: qui versus hi sũt Iuppiter omnipotẽs regum reꝝ ipse deusq;. Progenitoꝛ genitrixq; deum deus vnus ⁊ omnis. Exponuntur autem in eodem libꝛo ita. cum marem existimarent qui semen emitteret: feminã que acciperet: iouemq; esse mundũ: ⁊ cuz omnia semina ex se emittere ⁊i se recipere: cum qua causa inq̃t scripsit soranꝰ. Iuppiter ꝓgenitoꝛ genitrixq;: nec minus cuz causa vnũ ⁊ omnia eundem esse. Mundus eñ vnus ⁊ in eo vno omnia sunt.

Cap. X

a Um ergo ⁊ ianus mũdꝰ sit: a
c ⁊ iuppiter mundus sit: vnusquisq; sit mundus: quare duo dij sunt ianus ⁊ iuppiter? Quare seoꝛsum habent templa: seoꝛsuz aras diuersa sacra. dissimilia simulacra Si ꝓpterea quia alia vis est primoꝛdiorum: alia causarum. ⁊ illa iani ⁊ illa iouis nomẽ accepit: nũquid si vnus homo in diuersis rebus duas habeat potestates: aut duas artes: quia singularũ diuersa vis ẽ: ideo duo iudices aut duo dicuntur artifices. Sic ergo ⁊ vnꝰ deus cum ipse habeat potestatez ꝓmoꝛdiorum: ipse causarum: nũ ꝓpter hoc illum duos deos eẽ necesse ẽ putari. quia ꝓmoꝛdia causeq; res due sunt. Q̃ si hoc iustuz putant: etiaz ip̃m iouem tot deos esse dicant: quotquot ei cognomina ꝓpter multas ꝓtates dedeꝛt q̃ñ res omnes ex quibus illa cognomina sunt adhibita multe atq; diuerse sunt: ex quibꝰ pauca cõmemoꝛo

Ca. XI

a Iterũt eũ victoꝛẽ: inuictũ a
d opitulũ. impulsoꝛem. statoꝛem. centũpedã. supinalẽ. tigilluz alinum. ruminũ. ⁊ alia que per se prosequi longum est. Hec autem cognomina imposuerunt vni deo

⁊ alij videant dicere q̃ ipsemet iuppiꝰ sit toꝛ⁹ mõs ⁊ onia totus mõdi vt patuit. ꝺ̃. ca. vj. Cũ q̃ coꝛdat ꝙgilꝰ i bucco. qui egloga scia ꝺ̃. io uis oĩa plena. Ad q̃ ñ etiã varro i q̃ddã libꝛo quẽ fec. de cultu deoꝛ extra libꝛos. ꝙuũ ꝺ̃ reb⁹ diuinis ꝺ̃ q̃bꝰ ꝺ̃ li. vj. ca. iij fetã ẽ mẽtõ adduc fꝰ valeriꝰ soranꝰ. et exponit eos eo mõ q̃ ꝺ recitat ausonius clare

Ca. X.

a Um g
c ⁊ ianꝰ ⁊c. in ꝺ ca. fac scias rõ nẽ cõtra ea q̃ dicunt ⁊ fiunt circa iouẽ ⁊ ꝓꝛ i tertio augꝰ. ꝺ̃ autẽ rõsus ad ꝺ q̃ ianꝰ ⁊ iuppiꝰ ñ sunt duo ꝺ̃ nisi velint iouem dicere tot deos q̃ ꝺ bꝛ ognoia

Ca. XI

a Iterũ
d cũ victoꝛẽ ⁊c. i ꝺ ca. aug⁹. q̃ tuoꝛ ꝺ ea q̃ ioui attribuũt argumẽtũ. ⁊ fac i ꝺ ca. tria. ꝺ ꝓño fertur noia q̃bꝰ iouez noiant

ꝛ cāz noīm assignāt. Scōo ibi. ī his vt aduertim⁹. rō/nem suā tertiā q̄ habeķ in p̄cedēti capitulo. confirmat Tertio ibi. nolo dicere ꝛē. quedā circa nominatōz io/uis reprobat. Noīa ño q̄ hic reetrat aug⁹. ipemet si q̄s bñ aduertat erpont. nā iō iuppit̄ ō: victor. q: noīa vin/cit. iō inuict⁹. q: a nemīe vincīt. iō opitulus. q: indi/gentib⁹ opitulat̄ iō ī pulsor. q: hz potēcaz impellē di. iō stator. q: hz p̄cātem statuendi iō. centupeda. q: hz p̄cātem stabili/endi. ꝛ etiā in se stabilis ē. vt q̄si centū pedib⁹ in/niteret iō supina/lis. q: hz p̄cātem resupinādi. ī. re/uersandi. iō tigil/lus. q: mūdū sup/porter. Tign⁹ vl tigillus est lignū in tecto cui alia sup/ponūt. vt ea sustēnet. iō alin⁹. q: alit generalit̄ noīa. iō ruminus. q: ruma. ī. māma alit specialit̄ aīa/lia. Ista noīa io/nis ponit apulei/us in cosmogra/phia sua. ī. libro de mūdo ī fine ē⁹

b b Nolo dicere Dic arguit ꝑ illud q̄ dictū ē. ꝑ. de ioue. videlicet q̄ ipe nominat̄ rumin⁹. q: ipe māma alit aīalia cō/tra q̄ ꝓmo argu/it. naz videret̄ h̄ op⁹ conuenient⁹ femine q̄ viro at/tribui. ꝛ per con/sequēs iunōi po/tius q̄ ioui. nec hoc esset incōue/niēs iunoni. q: regina deoz. nam ipa haberet sub se de/am rumināe. de q̄ facta ē mentio. ꝑ. li. iiij. cap̄. xj. que si bi famularet. Dicit aūt aug⁹. hic. nolo dicere ꝛē. qua/si dic/ret. nolo hoc dicere. sed ramen alius fortasse h̄ diceret. Secundo ibi. c Logito em̄ posse ꝛē. ar/guit cōtra responsionem que dari posset. posset enīz dici q̄ iuppiter ꝛ iuno idem sunt. sicut innuit Valeri/us. de quo supra dictum est capitulo. ix. cuius versus hic replicat Augustinus. ¶ Et etiam ista fuit opinio aliquorum. vt patet supra li. iiij. ca. xj. Contra quod

c c Logito

ꝓpter cās ptātesq̄ diuersas nō tñ ꝓpter tot res etiaz tot deos eū esse coegerūt: q̄ oīa vinceret: q̄ a nemine vince/rēt q̄ opē indigentib⁹ ferret q̄ haberet ipellēdi: statuēdi: stabiliēdi: resupinādi ptātē: q̄ tanq̄ tigillus mūdū ꝓtine/ret ac sustineret q̄ aleret oīa q̄ ruma. ī. māma alēt aīalia

In his vt aduertim⁹ quedā magna sunt q̄dā exigua: ꝛ tñ vn⁹ vtraq̄ facere phibeķ. pu/to inter se ꝓpiquioza eē cau/sas rerum atq̄ ꝓximodia: p/pter quas res vnū munduz duos deos esse voluerūt: io/uem atq̄ ianū q̄ continere mundū: ꝛ mammā dare aīa/libus: nec tñ ꝓpter hec duo opera taz longe inter se vi ꝛ dignitate diuersa duo dīj eē compulsi sunt: sed vnus iup/piter ꝓpter illud tigillus: ꝓpter hoc ruminus ap/pellatus est. b Nolo dicere. q̄ a/nimalibus mammam ꝓbe/re sugentibus magis iuno/nem potuit dicere q̄ iouem ꝑsertim cum esset etiaz diua rumina que in hoc opus ad/iutorium illi famulatum ve/preberet. c Logito em̄ posse responderi ꝛ ipam iunonem nihil aliud esse q̄ iouem ſm illos valerij sorani versus: vbi dictū est. Juppiter omni potēs regum rex ipe deusq̄.

ꝓgenitor genitrixq̄ deū Quare ergo dictus est ꝛ ru/minus: cū diligenti⁹ fortasse querentib⁹: ipe inueniat̄ eē etiā illa diua rumina. Si em̄ maiestate deoū recte vide/bat indignū: vt in vna spica alter ad curā geniculi: alter ad volliculi pertineret: quā/to est indignius. vnā rem in/fimam: id est vt māmis alan/tur aīalia duoꝝ deoꝝ ptātes curare: quoꝝ sit vnus iup/piter rex ipe cunctorum: ꝛ hoc agat non saltē cum ꝓuge sua sed cū ignobili nescio q̄ rumi/na: nisi q: ipse est etiā ipa ru/mina ipe rumin⁹. ¶ Ruminus fortasse ꝓ sugentib⁹ marib⁹ ruminna ꝓ feminis. Dice/re quipe voluissem illos io/ui femininū nomen impone/re nisi ꝛ in illis ꝛsib⁹: ꝓgeni/tor genitrixq̄ diceret: ꝛ inter alia eius cognomia lege/rem: q̄ etiā pecunia vocare/tur: quam deā inter illos mu/nusculariōs inuēim⁹: vt ī q̄r/to libro iam commemorauī/mus. Sed cuz ꝛ mares ꝛ fe/mine habeant pecuniaz: cur non ꝛ pecunia ꝛ pecuni⁹ ap/pellat⁹ sit sicut rumia ꝛ rumi/nus ipi viderint.

Ca. XII.

a a Uam vo elegant̄ rōnem hui⁹ nomis reddideſt ꝛ pecūia inquit vocat̄. q̄ ei⁹ sint oīa. cuniam.

Capitulum. XII.

a Uam vero eleganter ꝛē. In hoc ca. arguit bea/q tus augustinus quinto contra ea que ioui at/tribuunt. dicitur em̄ q̄ iuppiter est pecunia. ꝛ assignat causam. q: pecunie sunt oīa. q̄ reprobat au/gusti. q: hoc nomen summo deo nō debet attribui. q: contumelioſum est. vt ptz comparando pecuniam ce oīa que pecunie numīe possident ad oīa que in celo ꝛ in terra cōtinent. inter q̄ pecunia est. in se reꝑ satis vil. alia q̄ dicit aug⁹ in hoc ca. satis patent.

Ed quid de hoc ioue ꝛc. In hoc ca. ostendit bt̄us aug⁹ q⁹ ꝑtū videl ex dictis varronis ꝛ aliox mlitudo deox ē superflua. q; oēs reducunt in vnum iouē. q; vel ipe iuppiter se habet ad alios deos. sicut totū ad ꝑtes. ꝛ ita extra totū iouem non est alius dⁿ⁹. vel iuppiter est i se sumpler ertñs deus. Est em̄ aia mundi p oēs ꝑtes diffusa. ita q; ex diuersis partibus molis huius mūdi quas administrat sortit diuersa nomia. quasi pluriū deox eum tñ in rei veritate sit vn⁹ anim⁹ sumpler totⁱ⁹ mundi Et vtrūq; istoxū fuit ab aliq̄bus opinatus. vt. s. patuit li. iiij. ca. xj. Et q; alteꝛ istox sit danduz ꝓbat ꝗa ea q̄ dīt alīs attribuit etiā iouī cōuenīt q̄ ꝑtz de saturno cui attribuit ꝓās sationū. ꝛ hec cadē attribuit Jouī. vt ꝑtz q; varronē exponentē versus valerij soxani. q̄ s. ca. ix. cū eox ex positōe positi sꝛ sez in tertu aug⁹ Et idem etiā patet de genio quez dicūt deū esse nature. vel oim rex gignendax. nam ipe etiaz videt ē iuppiter. vt patz ex dictis varrōis exponētis ꝟsus soxani. Et etiā ex bis q̄ alio loco dicit cū de genīs ꝛ aio mūdi loquit.

Tulli⁹ in paradox.

Ercurīū ꝟo m ꝛc. In hoc ca. incipit. b. augus. reprobare ea q̄ dicunt de mercurio ꝛ marte q̄ a ter deos selectos nūerant. vt ꝑz. s. ca. ij. de q̄b⁹ fuit

O magnā rationē diuini nominis: imo ꝟo ille cui⁹ sunt oia vilissime ꝛ cōtumeliosissime pecunia nuncupat. At oia iouis sunt q̄ celo ꝛ terra ꝓtinent. inf q̄ ꝛ ipa pecunia i oīb⁹ oīno rebus q̄ ab hoīb⁹ noīe pecunie possident. Sz nimirū ꝟ auaricia iouī nom̄ iposuit: vt q̄sq̄s amat pecuniam: nō quēlibet deum ꝟ ipm regē oīm sibi amare videat. Longe aūt aliud eēt: si diuitie vocarent: aliud nāq; sunt diuitie: aliud pecunia. Nam dicim⁹ diuites sapiētes: iustos: bonos: q̄b⁹ pecunia vel nulla ē vel pua. Magis eniz sunt ꝟtutib⁹ diuites: p q̄s eis etiā in ipis corpaliū rex necessitatibus satis ē q̄ adest: pauper ꝟo auaros dicim⁹ sp inhiātes ꝛ egentes. Quālibet em̄ magnas pecūias habere p̄t: sed in eaz quātacū q; abundātia nō egere non p̄t. Et deū ipm veruz recte dicim⁹ diuitē non tñ pecunia sed oīpotētia. Dicunt itaq; ꝛ diuites pecuniosi: ꝟ interi⁹ egeni si cupidi Jtē dicuntur pauper pecunia carētes sed interi⁹ diuites: si sapientes. Qualis g̃ ista theologia debet esse sapiēti: vbi rex deox eius rei nomē accepit: quam nemo sapiēs ꝛcupiuit Quāto em̄ facili⁹ si aliq̄d hac doctrina q̄ ad vitā ꝓtineret eternā salubrit disceret de⁹ mūdi rector nō ab eis pecunia ꝟ sapientia vocaret: cui⁹ amor purgat a sordib⁹ auaricie: hoc ē ab amore pecunie

Ed quid de hoc ioue plura: ad quez fortasse ceteri referēdi sunt vt inanis dupler opinio. vna q; isti duo non referunt ad alīs partes mundi ranq̄ eis ꝓsidentes. sed solū ad act⁹ humanos. puta q; mercurius refert ad sermonem. et huius opinionis erant illi de quibus dicit in actibus apostolorum. capitulo. xiiij. q; vocabant barnabam iouem. paulum vero mercurium quoniam ipse erat dux ꝛbi. marsi vero referrur ad bella. Alia opinio referebat eos ad stellas celestes In isto vero capitulo reprobat augustinus primam opinionez ꝛ primo q̄tuz ad mercurium. secū do q̄tum ad martem. ibi ꝛez quia nec marti ꝛc. contra dicta varronis arguit probā do q; non sit alⁱ⁹ deus q̄ iuppiter Et hoc cōcludit necessario supposito q; mercurius non sit ipse sermo. sed dominetur sermonib⁹ siue deorum ꝛ hominum. siue hominum tantum. nam si dominet sermonibus deorum cum absurduz sit q; aliquis dominetur sermoni Jouis. nisi ipse iuppiter sequitur q; mercurius sit iuppiter. Si sermonibus hominum tantum. cum ergo non sit verisimile q; Jovi regi deorum attribuātur opera idigna. ꝛ alīs dīs digniora. et dignius opus sit loqui q̄ sacrare pecora. Sacrare vero pecora attribuitur ioui ꝓpter quod ꝛ ipse dictus est ruminus. vt dictum est supra ꝓpi. capitulo vndecimo.

remaneat deox opinio plurimox: cum hic ipse sit oēs: siue q̄ ꝑtes eius vel potestates existimant: siue cum vis anime quā putāt p cūcta diffusam: ex ꝑtibus molis huⁱ⁹ in quas visibilis mūdus iste consurgit ꝛ multiplici administratione nature quasi plurium deox nomia accepit. Quid ē em̄ saturnus? Un⁹ inquit de principibus deus: penes quē sationū oīm dīatus est. Nōne expositio versuum istox valerij soxani sic se hz: iouē esse mūdū ꝛ eum oia semina ex se emittere ꝛ i se recipere? Ipse est igit penes quē sationū oīm dīat⁹ ē Quid est genius? Deus est inquit qui ꝓpos⁹ est ac vim habet oīm rerū gignendarū Quē aliū hanc vim hꝫ credunt q̄ mundū: cui dictū est Jupiter oīpotēs ꝓgenitox genitrixq;? Et cum alio loco geniū dicit esse vniuscuiusq; animū rōnalē: ꝛ iō ē singulos singulox: talē aūt mūdi animū deū esse: ad hoc idem vtiq; reuocat: vt ranq̄ vniuersalis genius ipse mundi animus esse credat. Hic est igit quē appellāt iouē: nam si oīnis geni⁹ de⁹: ꝛ oīs viri animus genius. sequit vt sit oīs viri anim⁹ de⁹: q̄d si ꝛ ipos ab horrere absurditas ipa compellit: restat vt eum singulariter ꝛ excellenter dicant deum genium: quē dicunt mundi animum: ac per hoc iouē

Ercuri um ꝟo et martē quō referrēt ad aliquas ꝑtes mundi: ꝛ opera dei que sunt in elementis nō inuenerunt. ꝛ ideo eos saltē opibus

sequit q̄ multomagis attribuet sibi ꝓ̄s sermonum nr̄oz. g̃ ipe ē mercur⁹. vl̄ supposito q̄ mercur⁹ sit ipe sermo cui ꝺcordāt multi q̄ de mercurio dicunt. nam la tine ꝺr mercur⁹ quasi medi⁹ currēs. q̄ sermo currit medi⁹ inter hoies. s. loquentē t audientē. grece ẏo dicatur hermes. ob hermēia q̄ ē sermo vel interp̄tatio. t q̄dā alia de ipo dicunt q̄ vtdent idē arguere. q̄ ꝺato maifeste appet q̄ mercurius nō est de⁹ cuz sermo plar⁹ stari desinat ē. Ea ẏo q̄ hic recitat aug⁹ de mercurio. recitat ēt isiō. li. vij. etymologiaꝝ De marte vero satis patz intentio augustini.

La. XV

Isi forte ille stelle. tc. In hoc ca. reꝓbat b. aug⁹. aliaz opinione de mercurio. s. illaz que posuit eos deos t tñ cē stellas illas q̄bus nomibꝫ appellant hui⁹ opinionis fuerūt hi de q̄bꝫ sapie. xviij. ꝺr aut gyrū stellarum. aut solem aut lunam esse rectores orbis terrarū. deos putauer. t. iij. r̄gū xvij. adoraue / rūt vniuersaz milicā celi. t fortan ista opinio ñ discrepat a p̄cedēti q̄ ad mentē opinātiū q. q̄ planetā mercuriū deū putant. credunt ipsum dare homini eloquentiā t eodem modo planetam martē causare bella. et dare victorias. facit autez augustinus hic duo. quia ꝓmo reꝓbat hanc opinionem per ea que conueniunt ꝺis hoim ꝓposuerūt: sermocinādi t belligerandi mistros. Quoꝝ mercuri⁹ si sermonis etiā deoꝝ p̄tātez gerit: ipi q̄z regi deoꝝ dñāt si ꝑm ei⁹ arbitriū iuppiter loquit: aut loquēdi abillo accipit facultatē: qđ vtiq̄z absurdū est. Si aūt illi humani tñ sermonis potestas tributa phibet: nō ē credibile ad lactādos māma nō solū pueros sed etiaz pecora vñ rumin⁹ cognominat⁹ est iouē descendere voluisse: t curā nr̄i sermōis quapecoꝝ⁹ antecellim⁹ ad se p̄tinere voluisse. ac p hoc idez ipe ē iouis atq̄ mercuri⁹. Q̄z si sermo ipe ꝺr esse mercuri⁹ sicut illa q̄ de eo interp̄tant⁹ oīdunt. Nā ideo mercuri⁹ q̄ si medi⁹ currēs dicit appellat⁹: q̄ sermo currat int̄ homines medi⁹. iō hermes greci qđ sermo vl̄ interp̄tatio: q̄ vtiq̄z ad sermonē p̄tinet hermenia ꝺr. iō t mercib⁹ p̄esse: q̄ inter vēdentes t emētes sermo fit medi⁹. iō alas ei in capite t pedib⁹ ponūt volentes signific̄are volucrē ferri p aēra sermonē: iō nunciū dictū: quoniā p sermonē oīa cogitata enūciant. Si g̃ mercuri⁹ ipe sermo ē: etiā ipis p̄tētib⁹ de⁹ nō est: ꝑ cū sibi deos faciūt eos q̄ nec demones sūt imūdis supplicādo spiritib⁹: possident ab eis q̄ nō ꝺr ꝺemones sunt. Ite q̄ nec marti aliqđ elemētū vel p̄tē mundi inuēire potuerūt vbi ageret opa q̄liacūq̄z nature deū belli cē dixerūt: qđ op⁹ ē hominū t optabile eis nō ē. Si g̃ pacē ꝑpetuā felicitas daret mars q̄d ageret nō haberet Si aūt ipm bellū est mars sicut sermo mercurius: vtiā alīs selectis. quoꝝ nominibus appellantur planete aliqui. sicut ē ꝺ ioue venere et saturno. secundo vero per ea q̄ verificant̄ de iano deo selecto. cui⁹ nō ē nulla stella nominatur. ibi quare autem ianus tc. Ad intellegentiam vero huius capituli notanda sunt tria.

Primum est. q̄ octaua spera in qua sunt stelle fixe t oīa signa te q̄lv ꝺicit aug⁹ q̄ nō sūt singule. iz constant ex pluribus stellis t sunt loco superioꝝ. q̄ planete. Et ēi sunt septem planete. Illoꝝ saturnus est omniū sublimioꝝ. p⁹ illum immediate est iuppiter. t p⁹ iouez mars. post martem sol. post solem venus. p⁹ venerem mercurius. post mercurium luna omniuz infima. Illud est q̄ ven⁹ inter omnes planetas vel stellas alias post solem t lunaz est lucidioꝝ t pulchrioꝝ. quo ad aspectum nostruz. vnde ct ꝑm marcia / num in astronomia sua. ipsa est terrium corpus celeste quod causas vmbraz sensibilem. Terrium est q̄ fabulaz illā que dicit q̄ iuno et venus inter se contendebant de pomo aureo vtraq̄z earum sibi pomum vendicante vbi ꝺicatur venerem in causa vicisse et pomum illud habuisse. interp̄etantur quidam de lucifero. quia olim quidaz ꝺixerunt luciferū esse iunonem. volentes scilicet euz esse planetam distinctum a venere et vocari iunonem. videbatur eīs q̄ q̄ iuno

a

n

n

q̄z manifestū ē q̄ nō sit de⁹: t nō sit t bellū q̄ vel falso vocet deus. La. XV.

[a] Isi forte ille stelle sunt bi duq̄ eoruz appellauere nominibus Nam stellam quandam vocant mercuriuz: quādam itidem martem: sed ibi est t illa quam vocant iouez t tamen eis mundus ē iouis Ibi quam vocant saturnū: t tñ ei ꝑter eā dāt nō q̄ substātiā: omnium videlicet seminum. Ibi est t illa omniuz clarissima que ab eis appellatur venus: t tamen eandez venerem esse et iam lunā volunt: q̄uis de illo fulgentissimo sidere apud eos tanq̄ de malo aureo iuno venusq̄ cōtendant. Luciferum enim q̄dam veneris: quidam ꝺicūt esse iunonis; sed vt solet venus iunonē vincit. Nā multo plures eam stellam venerī tribuunt: ita vt vix eorum quisq̄z reperiat̄ qui aliud opinetur. Quis autez non rideat cū regē olim iouē ꝺicāt: q̄ stella ei⁹ a stella veneris tanta vincitur claritate Tanto em̄ esse debuit ceterꝰ illa fulgentior: quanto est ipse potentior? Respondent iō sicvt ꝺicti: q̄ illa que putat̄ obscurior: superior ē: atq̄ a nr̄is lōge remotior. Si ergo superior ē locuz maior dignitas meruit: quare saturnus ibi est iouе superior? Anvanitas fabule que regem iouē fac̄ nō potuit vsq̄z ad sidera pueniret: t q̄ non valuit saturnus in regno suo neq̄z in capitolio: saltem est permissus obtinere in celo? Quare aūt tanus non accepit aliquaz stellā: si ꝓpterea q̄ mundus est

fuit regina deor pulcherrima stella sibi debebat attribui. qdā vo nō ee aliū qz venerez tā null⁹ tenet q fuit iuno sz oēs vocant venerē lucifer. ita q lucifer t venus sūt idem planeta. ppt qōiā ven⁹ in cā illa dicit viasse iunonē Dis visis sat⁹ pater intentio aug⁹. Dicē vo hic aug⁹ q dā volunt venerē ee lunā q nō intelligendū e de ista stella q ven⁹ appellat sed ō ista stella que lucifer hoc autem videt voluisse virgi⁹ li⁹. j. eneidos. vbi adducit eneaz venerē vocantez virginē t sororē phebi. id est solis. nā sorores phebi n fingit nisi diana. id a ē luna. vt dicetur capō sequenti.

La. XVI

a Pollinez

a qūis rē.

In b ca. p sequit brūs aug⁹ interpretationē alioꝝ deoꝝ selectoꝝ de qbo nondz e dis puratū. t facit duo. q primo recitat interpratiōnē naturalē que fit de dīs illis secundo excludit ex dictis qz ista dissonātia e in interprationibus illis ibi ac p hoēs rē. In primo vo ptē facit mētionē de apolline t diana quam vocat germanaz apollinis. q finxit q iuppit ex latona filia cei gigātis genuit apollinē t dianā. fuerūt duo apollines dīi facti. vt patet p augu ifra. li. xv iij. ca. xiij.

t oēs in illo sunt t iouis mūdus est: t habet tamen: An iste causam suam composuit vt potuit: t p vna stella quā non habet inter sidera tot facies accepit in terra? Deinde si ppter solas stellas mercurii t martem partes mundi putant vt eos deos haberet possint: quia vtiqz pmo t bellum non sunt partes mūdi sed actus hominum: cur arieti: t tauro: et cancro: et scorpioni: Ceteriqz huiusmodi que celestia signa numerant: t stellis non singulis sed t singula pluribus cōstāt: superiusqz ist i sūmo celo perhibēt collocata vbi cōstantior motus inerrabilem meatum sideribus pbet: nullas aras: nulla sacra: nulla tē pla fecerunt: nec deos nō dico iter hos selectos: sed nec inter illos quidem quasi plebeios habuerūt. La. XVI

a Pollinem qūis diui

a natorem t medicū velint: tamē vt in aliqua pte mūdi statuerēt: ipm etiā solē ee dixerūt: dianamqz germanāei⁹ simlit lunā: t vtis p sidere: vndez virginem volunt: q via nihil pariat: t ideo ābos sagittas habere. q ipsa duo sidera e celo radios terras vsqz ptendāt. Vulcanū volunt ignē mūdi: neptunuz aquas mūdi. b ditem patrez b est orcū terrenā t infimā prē mundi. c Liberum t cererez ponunt seminibus: vel illū masculinis: illam femininis: vel illum liquori: illā vero aridi tati seminū. Et hoc vtiqz totum referrur ad mundum id est ad iouem: qui propterea d dictus e progenitor: genitrixqz: q omnia semina ex se emitteret t in se reciperet Quando quidē etiā matrez magnā eandē cererē volunt quam nihil aliud dicunt esse qz terram: e eamqz perhibent t iunonem. Et ideo ei secundas cansas tribuunt rerū cū tamen iouī sit dictū: progenitor genitrixqz deū: q fz eos totus iste mūd⁹ e iouis. Minerua etiā quia eam huma/nis artibus prepositerūt nec inuenerūt vel stellā vbi eam ponerent: eandem vel summum ethera vel etiam lunā esse dixerunt: f Testam quo f qz ipsam propterea deorum maximam putauerunt q ipsa sit terra: qūis ignem mundi leuiorez qui pertineat ad vsus hominum facilem g non violentiorem qualis vulcani est: ei deputanduz esse crediderūt. Ac per hō oēs istos selectos deos hunc esse mundum volunt: in quibusdam vniuersum: in quibusdam partes eius. Vniuersum sicut iouem: partes eius vt genium: vt matrem magnam vt solem: vt lunam: vel potius apollinem et dianam: et alias quando vnū deū res plures aliqū vnā rez deos plures facit Nā vn⁹ deus res plures sūt: sicut ipe iuppiter. Et mūdus eē tot⁹ iuppiter. h t solū celū iuppiter: t sola stella iuppiter habet t dicit. Itemqz iuno secundaruz causaz domina t iuno aer t iuno terra t si venerē viceret: iuno stella similit. Minerua summus ether: et minerua itidem luna: quā ee in etheris infimo limite existimant. Vnā vo rē deos plures ita faciūt. Et ianus est mūdus t iuppit. Sic t iuno ē tra t mr magna t ceres. La. XVII

e a T sicut hec q exēpli

gratia cōmēorauī: ita a t cetera nō explicāt p potius implicant. sicut impetus errabunde opinionis impulerit: ita huc atqz illuc: hinc atqz illinc insiliunt t resiliūt vt ipe varro de omnibus dubitare qz aliqd affirmare malue-

b Ditē patrē. i. orcū. dis pater est vna dictio. vocatur aūt pluto dis pater.

c Liberū t cererez ponunt semnibus. ita etiā ponunt saturnum vt pater infra. ca. xij. Ceres autem est eadem. que et libera alio noīe appellat.

d Dictus est p genitor genitrixqz Hoc patuit ex hiis sorani supra ca. xx.

e Eamqz perhibent et iunonem. t hoc fuit probatum per versus hyginij supra. li. xiij. capi. x.

f Testam quo qz ipsam rē. de vesta q vocetur. quandoqz ignis. quandoqz terra. dixi supra. lib. iij ca. x.

g Nō violentiorem qualis vulcanus est deus fabrorum t ignis q faba vruntur.

b Solū celum iuppit. vnde ouidius li. iij. de fastis sic dic. Sub ioue durauit multis immota diebus Et si venerez vinceret rē. Hoc dicit ppter cōmētionē de pomo aureo. ō q caplo precedēti dictū est.

La. XVIII

a T hec. rē Jn b. c. aug⁹ ondit

c q i terpratōes eorū q de dīs dicūt nō hūt certitudinē eoꝝ q dicūt. imo nec ea sciunt que firmit credūt sed quasi opinando loquūtur q⁹ probat p duas auctoritates varrōis. Est

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

autē hic aduertēdū. q̄ sicut patuit. ꝫ. li. vj. ca. iij. varro de reb̄ diuinis cōposuit q̄nq; ternarios librorū. in q̄rti ꝙ̄ t vltimi li. j. determinat de dijs certis. in scō de dijs incertis. in tertio ꝙ̄ de dijs selectis ꝑma ꝙ̄ auctoritas sumit ex scō li. i q̄ etiā facit mentiōz de his q̄ diuerat in ꝑmo libro di. sic. Cū in hoc libello videlicet scō q̄ est de dijs certis dubias de dijs opiniones posuero. reꝓhendi nō debeo. i. nō sum reꝓhensibilis. q̄uis ea q̄ dico in ꝫ libello. dico dubitādo t opinando. q̄ cū putabit iudicari oꝑtere t posse. i. q̄ putat q̄ illa q̄ ego dicā deberēt iudicari. i. cū certitudine ꝓnūciari. t ꝫ posse fieri cū audierit faciet ipse. i. cū audierit q̄ dicā ꝓnunciet ipse cum certitudine t asserat ea p certo. q. d. ego nō faciā. faciat aliꝰ ego citꝰ ꝑducī possum vt in primo libro q̄ dixi. s. ō dijs certis i dubitationē reuocē q̄ in hoc q̄ ꝙscribā oīa ad aliquaz dirigā summā. i. certitudinē oīa q̄ scribā i ꝫ li. scō q̄ est de dijs incertis. Scōa ꝙ̄ auctoritas sumit ex tertio li. ꝑdicto. vbi varro alludit dicto xenophānis. q̄ dixit q̄d putē t nō q̄d oꝛtē dā. i. nunq̄d tāq̄ mihi certū defendā vel ponā. hominis em̄ est.

La. XVIII

a Et quibꝰ d credibilioꝛ. rē. In hoc ca. ostendit beatus augꝰ. q̄ credibilioꝛ est inꝑtratio rationum de his q̄ dijs attribuuntur que dicit eos esse homines. et ad historiam refert ea que de eis dicuntur. q̄ illa que refert ea ad cās vel effectus naturales t ꝓbat per hoc quod de ioue dicitur ipsum suum patrez vicisse. t de regno expulisse. nam credibilius est q̄ iaz

rit. Nam vt triuz extremoꝝ ꝑmū cū de dijs certi absoluisset libꝝ i alto ō dijs i certi dicere ingressus ait. Cū in hoc libello dubias de dijs opiniones posuero: reꝓhendi nō debeo. Qui enim putabit iudicari oꝑtere t posse: cum audierit faciet ipse. Ego citius perduci possum: vt in primo libro que dixi in dubitationem reuocem q̄ in hoc q̄ perscribaz omnia ad aliquā dirigam summam. Ita non solum istum de dijs incertis. sed etiam illum de certis fecit incertuz. In tertio poꝛro isto de dijs selectis postea q̄ prelocutꝰ est: quod ex naturali theologia preloquendum putauit: ingressurꝰ huius ciuilis theologie vanitates t insanias mēdaces: vbi eum non soluz non ducebat rerum veritas: sed etiaz maioꝛum premebat auctoꝛitas De dijs inquit populi romani publicis q̄bus edes dedicauerunt: coloꝝ pluribus signis oꝛnatos notauerunt: i hoc libꝛo scribā: sed vt xenophanes colophonius scribit q̄d purē non quid cōtendaz ponā. Hoīs em̄ ē hec opinari: dei scire. Reruz igitur nō comꝓhensaruz: nec firmissime creditarū: sed opinataꝝ rū: t dubitandarū sermonez trepidus pollicef: dicturꝰ ea que ab hoībus instituta sūt. Neq; em̄ sicut sciebat cē mūdū: esse celū t terrā: celū sideribꝰ fulgidū terrā seminibus fertilē: atq; hmōi cetera: sic banc torā molē atq; naturā vi quadā inuisibili atq; ꝑpotenti regi atq; mistrari cer-

ta animi stabilitate credbat ita poterat affirmare de iano. t mūdus ipe ecē aut ō saturno inuenire quō t iouis pat esset: t ioui regnāti subditus factꝰ cēt. t cetera talia

a Eq̄bꝰ C. XVIII. d credibilioꝛ reddit rō: cū ꝓhibent homines fuisse: t vnicuiq; coꝝ ab his actibꝰ: casibꝰ: moꝛibꝰ: q̄s in vita duxerūt vel vituperiū vel laudē: vel nobilitatem vel ignominiam vel cognomen accessisse vel nomē ex eoꝝ ingenio: qui eos adulando deos esse voluerunt: atq; hec paulati per animas hoim demonibus similes et ludicrarum rerū auidas irrependo: long; late; vulgarunt: ornantibus ea mendacijs poetarum: t ad ea fallacibus spiritibus seducētibꝰ: Facilius em̄ fieri potuit vt inuenis impius vl' ab impio patre interfici metuēs: t aui dus regni patrez pelleret regno: q̄ id q̄ ille interꝑtatur ideo saturnum patrē a ioue filio supatū: q̄ aū sit ciꝰ causa que ptinet ad iouem: q̄ semen q̄ ptinet ad saturnum si em̄ hoc ita esset nūq̄ saturnus priꝰ fuisset: nec pat Jouis' esset Semp em̄ semē causa p̄cedit: nec vnq̄ generat ex semine. Sed cum conant vanissimas fabulas siue hominum res gestas: velut naturalibꝰ interꝑtationibꝰ honorare etiam hoies acutissimi tātas patiunt angustias. vt coꝝ q̄s vanitatem dolere cogamur. La. XIX

f Aturnū inquit dixerūt: que nata ex

La. XIX.

a Aturnū inquit dixerunt.

rē. In hoc capitulo ostendit augustinus q̄ interꝑtationes coꝝ naturales de saturno sunt false. impertinētes etiam t seipsos destruentes. Et reꝓbat in hoc capitulo quinq; interꝑtationes t earum reductiones de his que saturno attribuuntur. vt patebit. Tangit autem ꝫ in principio fabulam de saturno q̄ videlicz q̄ lebam loco filij sui deuoꝛauit. quam supra posui capitulo nono reꝓbat auguſt. interꝑtatoꝝ hꝰ fabule

b Falcē hz inqt ꝛc. Nic reprobat scōam iterp̄tatōz varrōis de hoc q saturn⁹ ōr habere falcē. sic em̄ formabāt simulacz eius huius rōnez reddit varro historicā quā aug⁹. reprobat er dictis varronis alijs Et sacēda sunt hoc duo. Primū ē q saturn⁹ p̄mo regnāuit i creta ꝛ eo ibi regnante cōstat fuisse ibi agriculturā. postmodū regnauit i italia cū iano. ꝛ ibi em̄ aduēnū suū nō fuit agricultura. hz mō dicē cū ropius li. j. q ipe adhuc rudes gp̄los s. italie domos edificare. terras incolere plātare vineas docuit. atz hūanis moribꝰ viuere. cū antea semiferis glādium cibꝰ alimēta vitā sustētarēt. propbus meritis ab indoctis ꝛ rusticis mitrudie dꝰ appellat⁹ ē. Et q̄z q sb eo i italia incepit agricultura. p̄ q̄ attribuūt sibi falcem q̄ho aug⁹. dicit et⁹ tēpe nō fuisse agriculturā. vl intelligēdum ē q ad p̄ncipiū regni fuit vel port⁹ h dicit fm sniaz varronis quē ad hoc fin mādū h adducit. Scōo ho p dictā varrōis sciēdū ē q poete finxerūt q̄tuor secla seu tēpora vnū aureuz ꝛ illud fuit p̄muz sb saturno. scōm fuit argēteū sb iove. tertiū fuit ereum. ꝛ q̄rtū ferreū q incepit mūdus vndiqz bellis plenus ē. Assignat q varro cām q̄re pora tpa. vicz sed eo essent solitū deuorare: eo q semina vñ nascerenk redirēt: ꝛ q illi p̄ioue gleba obiecta ē deuorāda: significat i q̄t māib⁹ hūanis obrui ceptas serēdo fruges: anteq vtilitas arandi esset inuēta. Saturn⁹ g dici debuit ipa terra nō femina. Ipa em̄ quodam mō deuorat q genuerit: cum ex ea nata semina in eā rursus recipiēda redierint. Et q p̄ioue accepisse ōr glebaz q̄d hoc ad id valet qō manibus hoim semē gleba cooptū est: Nunq̄d iō nō ē vt cetera deuorātū qō quasi gleba cooptū est. Ita em̄ h dictū ē q̄si q glebā opposuit semē abstulit: sicut saturno phibent oblata gleba ablatū iouē: ac nō port⁹ gleba semē operiendo fecerit illud diligenti⁹ deuorari? Deide isto mō semē est iupiter nō seminis cā qō pauloante dicebak. Sed q̄d faciāt boes: q cū res stultas iterp̄tank nō inueniūt quid sapienter dicāt? b Falcē habz inqt p̄pter agriculturā. Certe illo regnante nondū erat agricultura: ꝛ iō p̄iora ei⁹ tē pora phibenk: sicut idē ipe fabulas interp̄tak: q primi homines ex his viuebāt seminibus q̄ terra sponte gignebat. An falcez sceptro p̄dito accepit: vt q primis tpib⁹ rex fuerat ociosus: filio regnante fieret operarius laboriosus? c Deinde ideo dicit a q̄busdā pueros ei solitos immolari sicut a penis: ꝛ a quibusdam etiam maiores sicut a gallis: quia omnium seminum optimum est genus humanum. De hac crudelissima vanitate quid opus est plura dicere? Hoc potius aduertamus atq teneamus: has interpretationes nō referri ad verum deum: viuaz incorpoream: incommutabilemq naturam: a quo vita i eternum beata poscenda est sed earum esse fines in reb⁹ corporalibus temporalibus mutabilibus atq mortalib⁹ d Quod celum inquit patrez saturnus castrasse in fabulis dicitur: hoc significat penes saturnum non penes celum semen esse diuinuz. hoc propterea quantum intelligi datur: quia nihil in celo de seminibus nascitur. Sed ecce saturnus si celi est filius. iouis est filius. Celum enim esse iouem innumerabiliter ꝛ diligenter affirmant. Ita ista que a veritate non veniunt: plerūq ꝛ nullo ipellente scipsa subuertunt. e Chronon appellatum dicit: quod greco vocabulo signat temporis spacium: sine quo semen inquit non potest esse fecundum. Hec ꝛ alia de saturno multa dicuntur: et ad semen omnia referuntur. Sed saltem saturnus seminibus cū tanta ista potestate sufficeret. Quid ad hec dij alij requiruntur: maxime liber et libera que est ceres? De quibus rursus quo ad semen attinet tanta dicit: quasi de saturno nihil dixerit.

aurei attribuunk saturno port⁹ q̄ iouī. ꝛ dicit q hoc ē q semē attribuūk saturno ꝛ p̄mo vixerūt boes ō seminibꝰ q̄ p̄mo nascebank spōte. q fm varronē sb saturno vixerūt boes sine agricultura. c Deinde iō dicit. Nic reprobat aug⁹ interp̄tationē tertiaz vicz causaz que reddit de hoc q saturno immolāt pueros a q busdam. sicut a penis. i. afris seu carthaginensib⁹. de quib⁹ dicit orosius li. iij. Carthaginēses q̄ppe boes vt victimas immolabant crateq impuberes. sicut cruz fecerūt bi de quibus dicit. pō. Et immolauerūt filios suos ꝛ filias suas demonijs. q̄dam ō immolauerunt boes maiores cruentis. sic galli. Cōsimile narrat orosius ō busiride regno egypti q in nocentuz hospitum sanguine deos suos p̄fanauit. dicit etiam in theorica artis magice q sacrificari eboiz est p̄cipuuz ꝛ efficacissimū sacrificium. Constat em̄ q demones hoc sacrificium magis acceptant delectant tam in crudelitate sacrificātis q̄z etiam in effusione humane sanguinis propter odiuz quo hominem oderunt.

d Q celum inquit patrem ꝛc. Nic reprobat q̄ tam interpretationem. id est assignationem cause quare saturnus dicitur filius celi esse ꝛ pmisso virilia amputasse. ꝛ patet intentio augustini.

e Chronon appellatuz ꝛc. Nic ponit interpretationem quintam que scilicet reddit causam quare saturnus appellatur apud grecos chronos. id est tempus. ꝛ patet intentio augustini. Sciendum est autez q fm isidorum libro octauo ethymologiaz alie assignantur cause eorum que de saturno dicuntur quam vsi ro assignatus hoc libro.

a ¶ Ceteris autē sacris ⁊c. In hoc capitulo ponit beatus augustinus interpretationem varronis de sacris cereris que eleusina appellantur a quadam ciuitate grecie que eleusis vocat vbi ista sacra celebrabant ꝓpue ⁊ apud athenienses eram fuerunt nobilissima. Unde ad intellectū huius capituli sciendū est q̄ fabulā ō raptu proserpine filie cereris ponit ouidius libro. iiij. ō fastis diffuse dicens. q̄ in sicilia cum proserpina quadam die ambularet per prata puellis suis comitata ⁊ vidisset flores in copia. incepit ipa vna cuz puellis suis colligere. Luz autem ipsa ⁊ etiam ipse puelle eius circa florum collectionem multum essent intente. cōtigit puellas a sua domina separari ⁊ relicta fuit proserpina sola. qō cernēs pluto mox eam rapuit ⁊ ad inferos secuz duxit. puelle vero reuerse vt floresl collectos proserpine presentarent. cū eam clammaram nullarenus inuenissent vlulatibus montes implent Ceres tūc clamoribus puellarum attonica cum audisset filiam suaz raptam. incepit etiam vlulare. et altis clamonbus filiam suam vocare. ⁊ discurrendo per multa loca recurrere. Lūq̄ per diuersas terras cam multis diebus quesisset. ieiuna manens. nec consolationem recipiens. contigit eam venire ad portum athenien sem. iuxta quem in loco vbi postmodum ciuitas eleusina cōstructa est sedet sub diuo multis diebus sola ⁊ mesta. vbi fuerunt agri celei semis. qui cam in domum suam introduxit ⁊ eam comedere fecit. postmodum vero omnes terras circuiens. ⁊ filiam suam querens cum eam nullibi reperisset terram deseruit ⁊ celos petiuit. vbi a sole dictum est sibi q̄ orcus. id est pluto frater iouis eaz raptam secum duxerat. deponit ergo ceres soror ioui querelam de plutone eo q̄ filiam suam quam de ioue habuerat (nā proserpina filia iouis erat) sic raptā abduxerat. ⁊ tandē victus iuppiter compassione cereris que ad filiā suam volebat oīno descendere nisi ei restitueretur sic statuit vt videlicet per mensib⁹ anni proserpina esset cum matre sua ⁊ alijs per mēsibus cum pluto nemarito et patruo suo quo a ioue concesso. recepit ceres animuz pristinum ⁊ vehementer cōsolata. ē reddita fertilitate q̄ diu defecerat hec ex ouidio. Ex q̄bus ꝓz intento augustini. Scien ē tñ q̄ liz fm vnaz interpretationē proserpina sit frez fecunditas. tñ fm aliā ē iferior. ps frez vt ꝓz infra ca. xxiij.

a ¶ Azōo liberi sacra quē liquidis semib⁹: ac pbi solū liq̄bus fructū quoz q̄dāmō pmatū vinū tenet: verūetiā semib⁹ alaliuz ꝓfecerit: ad ēstā turpidinē peruenerit piget q̄dē dicere propter fmōis lōgitudinē: ꝑ ppt supbā istoz hebetudinē ñ piget. Inter cetera que preter mittere (quoniā multa sunt) cogor in italie compitis quedam die sacra liberi celebrabant ¶ capue ⁊ apō athenienses eram fuerunt nobilissima fuerit de q̄b⁹ iste nihil iterp̄tat: nisi qō attinet ad frumentū qō ceres inuenit: ⁊ ad pserpinā quā rapiē te orco pdidit. ⁊ hāc ipam dicit significare fecunditatē seminuz. q̄ cū defuisset q̄dam tpe eadēq̄ sterilitate ⁊ra mereret: exortā eē opiōz q̄ filiā cereris. i. ipaz fecūditatē q̄ a pserpēdo pserpina dcā eēt: orc⁹ abstulerat: ⁊ apud inferos detinuerat. Que res cū fuisset luctu publico celebrata: qz rursus eadē fecūditas redijt: pserpina reddita exorta eē leticiā: ⁊ exh ei solēnia instituta. Dic deinde mk ta in mysterijs ei⁹ tradi q̄ in siad frugū iuctionē ñ pruenant.

a ¶ Azōo liberi sacra quē liquidis semib⁹: ac pbi solū liq̄bus fructuū quoz q̄dāmō pmatū vinū tenet: verūetiā semib⁹ alaliuz ꝓfecerit: ad ēstā turpidinē peruenerit piget q̄dē dicere propter fmōis lōgitudinē: ꝑ ppt supbā istoz hebetudinē ñ piget. Inter cetera que preter mittere (quoniā multa sunt) cogor in italie compitis quedam die sacra liberi celebrabant ¶ capue ⁊ apō athenienses eram fuerunt nobilissima fuerit de q̄b⁹ iste nihil iterp̄tat: nisi qō attinet ad frumentū qō ceres inuenit: ⁊ ad pserpinā quā rapiē te orco pdidit. ⁊ hāc ipam dicit significare fecunditatē seminuz. q̄ cū defuisset q̄dam tpe eadēq̄ sterilitate ⁊ra mereret: exortā eē opiōz q̄ filiā cereris. i. ipaz fecūditatē q̄ a pserpēdo pserpina dcā eēt: orc⁹ abstulerat: ⁊ apud inferos detinuerat. Que res cū fuisset luctu publico celebrata: qz rursus eadē fecūditas redijt: pserpina reddita exorta eē leticiā: ⁊ exh ei solēnia instituta. Dic deinde mk ta in mysterijs ei⁹ tradi q̄ in siad frugū iuctionē ñ pruenant.

La. XXI

a ¶ Azōo liberi sacra quē liquidis semib⁹: ac pbi solū liq̄bus fructuū quoz q̄dāmō pmatū vinū tenet: verūetiā semib⁹ alaliuz ꝓfecerit: ad ēstā turpidinē peruenerit piget q̄dē dicere propter fmōis lōgitudinē: ꝑ ppt supbā istoz hebetudinē ñ piget. Inter cetera que preter mittere (quoniā multa sunt) cogor in italie compitis quedam die sacra liberi celebrabant ¶ capue ⁊ apō athenienses eram fuerunt nobilissima fuerit de q̄b⁹ iste nihil iterp̄tat: nisi qō attinet ad frumentū qō ceres inuenit: ⁊ ad pserpinā quā rapiē te orco pdidit. ⁊ hāc ipam dicit significare fecunditatē seminuz. q̄ cū defuisset q̄dam tpe eadēq̄ sterilitate ⁊ra mereret: exortā eē opiōz q̄ filiā cereris. i. ipaz fecūditatē q̄ a pserpēdo pserpina dcā eēt: orc⁹ abstulerat: ⁊ apud inferos detinuerat. Que res cū fuisset luctu publico celebrata: qz rursus eadē fecūditas redijt: pserpina reddita exorta eē leticiā: ⁊ exh ei solēnia instituta. Dic deinde mk ta in mysterijs ei⁹ tradi q̄ in siad frugū iuctionē ñ pruenant.

La. XXII

saltem aliquantum verecū/diore secreto sed in propatulo exultante nequicia: Nam hoc turpe membrum liberi p dies festos cum honore magno plostellis impositū p⁹ p rura incomptis: et vsq̄ in vrbez postea vectabatur In oppido autem lauinio vnus libero totus mensis tribuebatur: cuius diebus omnes verbis flagitiosissimis vtebā tur: donec illud membrum per forum transuectum esset atq̄ in loco suo quiesceret. Cui membro honesto matrem familias honestissimā palam coronā necesse erat i ponere. Sic videlicet liber deus placandus fuerat pro euentibus seminum sicab agris fascinatio repellenda: vt matrona facere cogeret in publico: quod nec mere/trix si matrone spectarent p mitti debuit in theatro Pro pter hoc saturnus solus creditus est non sufficere posse seminibus vt occasiones mk tiplicandorum deorum im/munda anima reperiret: et ab vno vero deo merito im/mundicie destituta: ac per multos falsos auiditate ma lorum immundicie prostituta: ista sacrilegia sacra nominaret: ⁊ sese q̄z spurcorum de/monum turbis conuiolan/dam: polluendamq̄z prebe ret.

duxerat. ⁊ tandē victus iuppiter compassione cereris que ad filiā suam volebat oīno descendere nisi ei restitueretur sic statuit vt videlicet per mensib⁹ anni proserpina esset cum matre sua ⁊ alijs per mēsibus cum pluto nemarito et patruo suo quo a ioue concesso. recepit ceres animuz pristinum ⁊ vehementer cōsolata. ē reddita fertilitate q̄ diu defecerat hec ex ouidio. Ex q̄bus ꝓz intento augustini. Scien ē tñ q̄ liz fm vnaz interpretationē pserpina sit frez fecunditas. tñ fm aliā ē iferior. ps frez vt ꝓz infra ca. xxiij.

a ¶ Azōo liberi sacra ⁊c. In hāc. oūdit. b. aug⁹ ex cog⁹ varro narratō celebratē sacroz q̄ūdā cū q̄s turpidie dū colūk ⁊ oñdit ꝺ q̄ ea q̄ fiebāt i italia in celebratōe sacroz liberi pris. i. bacchi q̄ ñ solū ꝺ. d⁹ vini sz etiā ꝺ pūdre semib⁹ alaliū ⁊ tō i honorē ei⁹ mē brū virile i cōpiz. i. loc⁹ vbi mlti vi cōcurrūt vt sic locus eēt parul⁹ mlt ū ⁊ frequētat⁹ ꝓ

mo ponebāt plostellis. i. vehiculis quibus, ⁊ de loco illo postmodū publice referebāt i ciuitatē ⁊ circa ipm vtz in fra fiebāt pissima. ⁊ p hūc cl'ū libero exhibitū semia p/uenirēt i agrū, ⁊ oīs ab eis fascinatio tolleret. Est āt fa sciaro icātatio Cōsueuerāt ml'ieres malefice suis icā tatōibz segetes ⁊ alios fructꝰ cozū q̄s oderāt. vl' q̄ bona cere volebāt corrūpe. ⁊ q̄cq̄z fiebat ꝺ solo aspectu. vñ dic ꝙgilꝰ i bucz, Nescio q̄s teneros oculos mihi fa

scinat hedos.

Ca.XXII.

In hoc capitulo beat⁹ Augustin⁹ reprobat ea que dicuntur de neptuno qui est de⁹ maris. ⁊ ponit in numero deorū selectorum. ac dea salacia. ⁊ dea venilia vxoribus suis. Quō autez distinguat inf istas deas. ⁊ q̄ q̄ñz salacia vocāt inferiorem ptem maris. quando q̄ho superiorē patz satis infra.

Ca.XXIII

In hoc capitulo improbat beatus augustinus. ea q̄ dicuntur de terra que etiam iter deas selectas q̄ꝫ uis sub nomine vel nominibus alīs numeratur. habet enim multa nomina. vt in hoc capitulo ptz ⁊ alias dictū fuit Et facit in hoc capitulo duo. quia primo reprobat hoc q̄ dicitur terram esse deam. Secundo hoc q̄ vnī ēre multa numina id est multi dij attribuuntur ibi. Sed hoc dico ps ⁊c. In hac pte facit tria. nā primo probat terram non esse deā Secundo de terra ⁊ alijs partib⁹ mundi ponit sententiaz varronis ad theologiā naturalem pertinētem. ibi. Et certe ide⁹ varro. Tertio vocat ad theologiam eiusdem

[a]Am vticz habebat salaciā neptun⁹ vxorez quā inferiorē aquam maris ee dixer: vt q̄d illi adūcta ē ⁊ venilia: nisi vt sine villa cā necessario⁹ sacroruz sola libidine aie p̄stitute multiplicaret f iuitatio demoniorū: Sz ꝑ ferak inf̄p̄tatio p̄clare theologie q̄ nos ab ista reꝓhensiōe reddita rōne cōpescat. Venilia inq⁹ vnda est q̄ ad litt⁹ vēit. Salacia q̄ i salū f̄dit. Cur ḡ dee fiūt due cū sit vna vnda q̄ vēit ⁊ redit: Nē pe ipa ē exestuās in multa nūna libido vel sana. Quis enī aqua nō gemineť queit ⁊ redit: huiⁿ tī occasiōe vanitatis duob⁹ demonijs iuitatis: amplⁱ⁹ ania cōmaculaťq̄ it ⁊ redit: huiⁿ tī occasiōe vanitatis duob⁹ demonijs iuitatis: ꝙplus aia cōmaculaťq̄ it ⁊ nō redit. Queso te varro: vel vos q̄ tā doctoꝝ hoim talia scīpta legistis: ⁊ aliq̄d magnū vos didicisse iactatis inf̄p̄tami ꝫ nolo dicere fm illā etnā incō mutabilēq̄ nāz q̄ sol⁹ ē de⁹ sz saltē fm aiam mōi ⁊ ptes ei⁹ q̄s deos veros ee existimatis Partē aie mūdi q̄ mare permeat: deū vob⁹ fecisse neptunū vtcūq⁹ tolerabiliorīs ē erroris: ita ne vnda ad litt⁹ veniēs: ⁊ in salū rediēs due sūt ptes mūdi aut due ptes anie mūdi Quis vīm ita desipiat vt ꝫ sapiat: Cur ḡ vob duas deas fecerit: nisi q⁹ puisū ē a sapiēt⁹ maior⁹ vīs: ñ vt duy plures vos regerēt: ꝫ vt ea q̄ istis vanitat⁹ ⁊ falsitat⁹ gaudēt plura vos demonia possiderēt: Cur autē illa salacia ꝓhāc inf̄p̄retationē īferiorē mar⁹ ptez q̄ viro erat subdita p̄dicit: Namq⁹ illaz modo cum refluentē fluctuz esse ꝓhibetis: in supficie possistis. An quia venilium pellicem accepit irata suum maritū de supnis mar⁹ exclusit:

[a]Empe vna Ca.XXIII ē fra: quā q̄dē plenā videm⁹ aialib⁹ suis. Terrūtū ipm magnū corp⁹ in elemēt⁹ mūdiq⁹ infimā ptē: cur eā volūt deā: An q⁹ fecūda ē Cur ḡ nō magis hoies dij sūt q̄ eā fecūdiorē faciūt excolēdo: ꝫ cū arāt nō cū adorant: Sz ps aie mūdi inquūt q̄ p illā pmeat deā illā facit Quasi nō euidentior sit in hoib⁹ aia: q̄ vtruz sit nulla fit q̄stio ⁊ tū hoies dij nō habeť. ⁊ qō ē grauiter dolendū: his q̄ dij non sūt ⁊ q̄bus ipi meliores sunt colēdis ⁊ adorādis mirabili ⁊ miserabili errore subdunť. [b]Et certe idē varro in eodē libro de dijs selectis tres esse affirmat aie grad⁹ i oi vniuersaq⁹ natura. Vnū q̄ oēs ptes corpis q̄ viuūt transit ⁊ non habet sensū: ꝫ tantū ad viuendū valitudinez. Hanc vim in nostro corpe pmanare dicit in ossa vngues ⁊ capillos: sic in mūdo arbores q̄ sine sēsu alunť ⁊ crescūt ⁊ mō quodā suo viuūt. Scōm gradū aie dicit i q̄ sensus ē. Hāc vim puenire i oculos: aures nares: os: tactū. Tertiū gradum anie esse summum: qui vocaťanimus: in quo intelligentia p̄minet: hoc ꝑter hominem omnes carere mortales: in qua quoniam homines deo videntur esse simles: Hanc partez anime mūdi dicit deum: Deum autez in nobis genium vocari. Si ergo ⁊ in anima mundi tres gradus instituens. Vnam ꝑtem eius lapides esse dicit ac ligna. Et hanc terram quam videmus quo nō permanat sensus. Aliam vero quam sensum vocat eius vt ethera. Terciaz porro quā et animam eius nuncupat: que scilicet peruenit i astra Eam quoq⁹ asserit facere deos. et per eam quando

ibi. Redeat ergo ab hac. Probat q̄ q⁹ terra nō sit dea propter suam fecunditatem. nec propter partem anime mūdi. que ad ipsam peruenit. sicut varro ⁊ multi alij posuerunt.

b Et certe idez varro ⁊c Vtq⁹ ponit sententiā varronis de terra et alijs mundi partibus quas faciunt deos pertinētem ad theologiā naturalem. Et ē sententia varronis ista videlicet q⁹ in vniuerso est triplex grad⁹ animarum scilicet anime vegetatiue. que est in plantis et etiam est in vngulibus. anie etiā sentiue. que est in organis corporis scilicet in oculis auribus ⁊ cet'a Et anime intellectiue que summū gradum tenet. et hunc gradum vocat animū quē in homie dicit eē geniuz. sed in toto vniuerso dicē esse deū. de q̄ vniuerso ponit q⁹ in aliq̄bus ꝓtibus est grad⁹ aie vegetatiue sic i fra ⁊ i laudibus. q̄ sūt q̄si vngues dr. q̄daz ꝙho hūt scōm gradū. s. aie sēsitiue. sic stelle q̄sūt oculi dr ⁊ sens⁹ eor⁹ q̄bus ipe sentit. lūa ꝙho ē aīm⁹ eor⁹ ⁊ vis q̄dā q̄ ꝓtier ad astra ⁊ descendit vsq⁹ ad terraz per omnia media faciens ꝓtes vniuersi ē ex eos. Vnde quo de illa vi ad mare ꝓuenit ē neptun⁹. quod ad terram est tellus.

c Redeat ergo ab hac ꝛc. Hic augustinus varronē reuocat ad ciuilem theologiam. Et facit bictria. quia ꝓmo varronez a theologia naturali reuocat. Et cā est. q; varrōis ꝓpositū ꝓncipale ē loq; ō dijs ſm theologiā ciuilem. vt patet supra libro. vj. ca. v. Et ideo loquī ō dijs ſm theologiam naturalem est extra ꝓpositum suū. nisi theologiam illā posset reducere ad ciuilem. vt videlicet posset ex his q; sunt in rerum natura. reddere rationem. eoꝝ que circa deos obseruantur a ciuibus. Sit autem theologia naturalis dicta ꝑ a ciuili ꝛ ad ea non reducatur nō erit ad ꝓpositū nec de tali theologia nabis intendit augustinus agere in hō libro. Sz in ꝓximo sequēti. dicēt aug⁹ varronē ad theologiā naturalez a ciuili eē egressum q; vt viaē circuiret ꝙ ābages theologie nō potens ad finē vel ad rectā viam ꝛectā ꝓgere. q; erat totus fatigat⁹. ꝛ nō ad illā theologiā se diuertit. q̄si cā aliq̄ntulū dēscendi. Scdo ibi.

d Nōdū dico. ꝛc. tāgit rōnem q̄ possz ipugnari dicta theologia. et ꝓz rō. Idcirco āt dicē aug⁹ nōdū dico vt innuat non eē in hō libro suū ꝓpositū circa ipugnationem theologie naturalis insistere. hō ei faciet in li. seqnti. ꝛtio ibi.

e Nūc āt istuz adhuc politicū ꝛc Aug⁹ cōtinuādo oñdit quō varro ꝓdictā iniaz posuit naturalē habēdo respectū ad ciuilē vt. s. declararet ꝙ ciuitates nō inanit colūt tellurē et neptunū. Dicit āt aug⁹ se velle hūc. s. varronē adhuc politicū. i. ciuilē theologū ꝛ nō naturalē hīc ꝓpē cām supra tactā. f Sz hō dico ps ꝛc. Hic reprobat multitudinē numinū q̄ elemēto. s. ꝛre dicunt ꝑtidere. sūt ei ſer quibo diuersa fiūt sacrificia scz orcus q̄ dispater vocat ꝛ pluto. et dicit frater iouis filiꝰ. s. saturni. et ꝓserpina filia cereris q̄ ſm vnam interꝓtationē est fecūditas ſei reyt supra. c. xx. ꝓ atuit. ſm autem aliā interꝓtationē est inferior ꝙs terre. ꝛ ꝓter hos duos addūt q̄tuor alios. s. tellurē ꝛ tellūonē. altor. ē. ruſor. ē ꝛ ptz in ſra rō ꝛ ſignificatio noīm.

Ca. XXIIII.

a Ebuit ḡ ꝛc

d In hō ca. iō capit beat⁹ aug⁹ ip̄obare sac̄ mysteria telluris id ē mītis deoꝝ. Sūt āt mysteria ista ea q̄ fiebāt in honorē ei⁹ ad repsentādū q̄dā alia. Et fac in hō capitulo duo. nā ꝓmo ſm ītēntionem varrōis mysteria q̄dā ip̄i⁹ ꝛre tangit et exponit. scdo coꝝ vanitatē ꝛ turpitudinē oñdit. ibi. Hō sūt tellurs ꝛc. Inprīmo ꝓte facit tria nā ꝓmo oñdit q̄d mouit varrōez ad ponēdū ꝙ tellus cēt tm vna. Secūdo ꝓbās tm multa cognoīa. q̄ ꝓcedentib⁹ ca. dcā sūt. ꝛ etiā in hō ca. tāgit. cui⁹ etiā diuersa noīa posui. s. li. j. c. iij. ꝛ li. ij. c. iij. cā q̄ mouet varronē ad ponēdū erat pua ꝛ tenuū nimirū be. i. multitudis deoꝝ. Secundo. ibi.

in terrā ꝓmanat deā tellurē q̄ āt ide ꝓmanat i mare atz oceanū deū esse neptunum.

c Redeat ḡ ab hac quā theologiā naturalē putat: q̄ velut reꝛescēdi cā ab his ābagib⁹ atz anfractib⁹ fatigat⁹ egressus ē. Redeat inquaz: redeat ad ciuilem. hic eū ad huc teneo: tāt⁹ ſp de hac ago

d Nōduz dico si ꝛra ꝛ lapides nſis sūt ossib⁹ ꝛ vnguib⁹ similes: similit eos itelligētiā nō habere sic sensu carēt. Aut si idcirco hīc dicunt ossa ꝛ vngues nſi itelligētiā: q; in homie sūt q̄ hz intelligētiā: tam stult⁹ ē q̄ hos deos in mundo dic: q̄ stult⁹ ē q̄ in nobossa et vngues hoies dic. Sz hō cum

e phis fortassis agēda sūt nūc aūt istū adhuc politicū. i. ciuilē volo. Fieri eñ ꝓt vt hz in illā nālis theologie veluti lībratē caput erigere paululuz voluisse videat: adhuc tamē hūc libz ūslans ꝛ se in illoꝝ sari cogitās: eū etiā inde respexerit ꝛ hō ꝓpt eā dixerit: ne maiores eius siue alie ciuitates: tellurē atq; neptunū colusse inanit credant. f Sed hō dico: ps ai mūdani q̄ ꝛra ꝙ manat sic vna ē ꝛra: cur etiaz nō vnā fec deā quā dic eē tellurē? Nō si ꝛra fec: vbi erit orcus frat⁹ iouis atq; neptuni: quē dit ēpatrē vocāt. Vbi ei⁹ cōiūx ꝓserpina: q̄ ſm aliā in eisdē libr⁹ positā opionē: non ꝛre fecūditas: ſ ꝓs inferioꝝ ꝓhibet. Nō si dicūt ai mūdāi ptē cū ꝓmeat ꝛre ptē supioꝝ rem: dit empatrē facere deū: cū ꝛo inferioꝝ ꝓserpinā deā tellus illa q̄d erit? Ita eñ totū q̄ ipa erat: i duas istas ꝓtes deos q; diuisū ēyt ipa ꝛtia q̄ sit aut vbi sit iueniri nō ꝓsit: nisi q̄s dicat simul istos deos orcū atz ꝓserpinā vnā deā ee tellurē: ꝛ ñ ec tā tres: ſ aut vnā aut duos: ꝛ tñ tres dicūt tres haben t: tres colunt ar⁹ suis: delubris suis: sacr⁹ suis simulacr⁹ suis: sacerdotibus suis: ꝛ ꝓ hō etiā fallacib⁹ ꝓstitutā aiaz cōstupatīb⁹ demōibus suis. Adhuc rūdeat quā ꝓtē ꝛre ꝓmeet ꝓs mūdani aī: vt deū faciat tellumonē. Nō inq̄t ſ vna eadēq; ꝛra hz geminā vim: ꝛ masculinā q; semina ꝓducat: ꝛ femininā q̄ recipiat atq; nutriat inde a vi femie dictam esse tellurē: a masculi tellumonē. Cur ḡ pōtifices vt ipe indicat: addit is q̄ alijs duob⁹ q̄tuor dijs faciūt rē dīnam: telluri: tellumoni: altori: rusori: ? De tellure ꝛ tellumone iā dictū ē. Altori q̄re? q; ex ꝛra inq̄t alunt oia q̄ nata sūt. Rusori q̄re? q; rursus iq̄t cūcta eodē reuoluuntur

Ca. XXIIII.

a Ebuit ḡ vna ꝛra ꝓpt istā q̄ter geminā vim q̄tuor hīc cognomia: nō q̄tuor facere deos: sicut tot cognomib⁹ vn⁹ iupit: ꝛ tot cognomib⁹ vna iuno: in q̄bus oñib⁹ vis multiplex eē ꝛ ad vnū deū vel ad vnā deaz ptinēs nō mltitudo cogminum deoꝝ etiā multitudinē facies. Sz ꝓfecto sic aliq̄s etiā ipas vilissimas feminas earuz q̄s libidie q̄sieꝛt tedet penitetq; turbaꝝ: sic aiaz vilē factā ꝛ īmūdis spiritib⁹ ꝓstitutā dos sibi multiplicare q̄b⁹ cōtaminādā ꝓsterneret sic plurimū libuit: sic aliq̄s ꝛ piguit. Nā ꝛ ipa varro q̄si ō ipa turba vere cūdat⁹ vnā deā vult eē tellu-

b Eandez inqt
rē. Exponit
varronem myste
ria quedam
nomina
tellurī que
magna mat
deoz appellat. ea
vero que bicit cū
tur de magna ma
tre ponit etiam
Isidorus lib. viij
etymologiaz. et
plura quedā. ad
quoz intellectuz
sciendum q simu
lacrū terre cū cla
ue lingebat
habens tympanum
In capite
ronā turritā. id ē
ad modū coronе
rotunde factā vl
turribo insignitā
gestabat. ustudāt
simulacrū in curru
positū
in festo matris
deoz vt
ty. dcm fuit por
tabat. leones
mansueti currum
trahebant. circa
ipm simulacrum
sedes posite erāt
cuius currum seq
bantur sacerdo
tes eius et minī
stri armati qui se
ipsos castrauerāt.
galli
res dicti sunt de q
bus
cra est mentio.
bi
gsi
mox furiosoz et
insanientū mem
bra sua iactabant
semenpos agi
tabant. pcutiebā
tur etiā cymbalia
et era ad invicem
ferramenta ru
sticana. ita vt fie
ret strepitus
tus horribilis. ha
buerāt āt hec oīa
suas significatio
nes mysticas. nā
ō clauē gestabat
q
fra claudit hye
me
agri cessare.
tympanū
ba
bet
pa
rotun
da. a q rotūditu

rem. b Eandem inquit dicūt
matrem magnam: q tympa
num habeat significari esse
orbem terre: q turris in ca
pite oppida. q sedes fingan
tur circa eam: cū oia moueā
tur ipam nō moueri. q gal
los huic dee vt seruirent fe
cerūt significat eos qui semi
ne indigeāt frā seq opt. re: i
ea quippe omnia reperi. q
se apud eā iactant: pcipit in
quit qui frā colūt ne sedeāt
semp eīs eē qō agant: Tym
balozī sonitus: ferramētoz
ictus iactandoz ac manuuz
teius rei crepitus in colēdo
agro qui fit: significat q fer
ramenta illa crāt ideo exere
q eā antiqui colebāt ere: an
teq ferrū eēt inuentū: Leo
nem inquit adiūgūt solutuz
ac manluetū: vt ostendāt eē
nullū gen
fre tā remotuz ac
vehemēt ferū: qō nō subij
ci coliq
quentiat Deinde ad
iūgit
dicit: tellurē matrē et
noīb
plurib
et cognomib
qō noiat: deos existimatos
eē
q plures Tellurē inqt pu
tāt eē opē: qō ope fiat melioz
matrē q plurima pariat: ma
gnā q cibū pariat: pserpinā
q ex ea pserpant fruges: ve
stiam q vestiat herbis. Sic
alias deas inquit: non absur
de ad hanc referuocant. Si er
go vna dea est que quidē cō
sultra veritate nec ipsa est: i
terim: quia diuiditur in mul
tas? Minus sint ista mīra no
mina non tam dee multe q
nomina. c Sed errantiuz in a
iozum auctoritas depzimit:
et eundem varronē post hāc
sententiam trepidare com
pellit. Adiungit enim et dicē
Cum quibus opinio maiozū
de his deabus q plures eas
putarunt esse non pugnat.
Quomodo non pugnat: cū
valde aliud sit vnam deā no
mina habere multa: aliud eē
deas multas? Sed potest in
quit fieri vt eadem res vna
sit
in ea quedā res sint plu
res. Concedo vt in vno ho
mine esse res plures nunqd
ideo homines plures? Dic
in vna dea esse res plures.
nūquid ideo et deas plures
Verum sicut volunt diuidāt
consient multiplicent: repli
cent: iplicent. d Hec sunt tel
luris et matris magne pcla
ra mysteria: vnde omnia re
feruntur ad mortalia semia
et exercendam agriculturaz
Ita ne ad hoc relata et hunc
finem habentia tympanum
turres: galli iactatio insana
membroz: crepitus cym
balozum: confictio leonū: vi
taz cuiq pollicentur eternā
e Ita ne pptera galli abscisi e
huic magne dee seruiunt: vt
significent qui semine indi
geant terraz sequi oportere
quasi non eos ipsa poti
situs semine faciat indigere
Utrū eīs sequendo hāc de
am cum indigeant semen ac
quirant: an poti
sequendo
hanc deam cum habeant se
men amittant? hoc interpre
tari an detestari est? Nec at
tendit quantum maligni de
mones pualuerint: qui nec
aliqua magna his sacris pol
liceri ausi sūt et tam crudelia
exigere potuerunt. Si dea
terra non esset manus et ho
mines operando inferrent
vt semina consequerent pul
lam: non etiā sibi seuiēdo vt
semina perderent ppter illā
Si dea non esset: ita fecūda
fieret manibus alienis: vt ī
cogeret hominem sterilez fi
eri manibus suis. f Jam q in f
liberi sacris honesta matro
na pudenda virilia corona
bat spectante multitudine:
vbi rubens et sudans Si est
vlla frons in hominibus)
Astabat forsitan et mari
tus. et q in celebratione nu
ptiarum. super priapi scapuz
noua nupta sedere iubebat
longe contemptibiliora arz

te dzoz: b ere. et sic
de alijs. vt pz in
lra. Exponit etiā
varro qdā
nomina. et pz
tio. Tertio ibi.
c Dz errantiū
maioz
ostēn
dit quomodo var
ro tumore ductus
nisus
oīdere q
dictū coz
posu
erūt mītos deos
et deas ere pside
re
repugnare dz
cto suo
pōt tel
lurē eē mrynā dā
et ere plura cog
nosa. qō aug
re
pbat. et patet
intermio.
d Hec sūt tella
ris
Dic oīdit
aug
dictoz my
steriozvanitatez
et turpitudinē. et
facit tria. primo
oīdit ea ec vana
et hoc q in nullo
pfinent ad vitam
eternā. qō oīde
re
cipale. pposi
tuz in his libris
quinq. secō ibi.
e Ita ne ppte
res galli. rē. Oīn
dit ea esse furua
et noctua vt pz
gallus
castra
tur et semie puēt
ad significādū q
semie indigēs dz
ipm a fra accipe.
Tertio ibi.
f Jā qō liberi
sacris rē. Oīndit
q sunt inhonesta
et turpissima. Et
pcedit aug
hāc
turpitudinē vide
lz q galli seipos
castrant duabus
alijs turpitudini
bus. de qbus
liber
deberet erubesce
videlz illi turpa
dinī q fiebāt sa
cris liberi. ō q. s.
li. isto. ca. pcī. di
ctū fuit. et illi q fi
ebāt in nuptijs vbi
noua nupta vide
bat sedere. s. sca
pū. i. summitatē

La·XXV

a Atys ille
rē In hō ca. repro
bat augs vnū my
sterū matris ma
gne. cui⁹ expōnes
ptermisit varro.
Sz tñ porphyrius
grecus phs ipm ex
ponit. videlz de
aty iuuene quem
cybeles. i. mr deo
rū magna adama
uit. q̄ subōpi viri
lia abscidit. hō q̄s
li. ū. ca. xiij. fabu
la posuit. in cui⁹ fcī
meoriā galli eriaz
id ē sacerdotes cy
belis abscindunt
idē castrant. hoc
vo porphyrius de
flore decidēte ārē
fructū exposuit.
q̄ atys in greco ē
idē qđ flos. Sed
hō reprobat augs.
vt prz in lra. et hō
cludit. q̄ sit ma
gis. verisimile q̄
atys fuerit hō alī
q̄s q̄ seipm castra
uerat eo q̄ alicui⁹
amore captus qua
frui non poterat
ardorem ppue cō
cupiscētie ferre ñ
poterat. hō q̄ ficta
ē fabula pdicta. z
forsan q̄ hō var
ro hui⁹ mysteriū i
terpratione ptermi
sit.

La·XXVI

a Temq̄ de
i mollibus rē

In hō cap.
ostendit augs turpi
tudinē cultus q̄ ma
gne mris exhibeba
tur z speāliter vni⁹
cui⁹ rō a nullo as
signat. Et facit hō
ca. duo. q̄ primo
reprobat turpitu
dinē illi⁹ cultus spā
lit. secōo cludit ex
pcedētibus quasdā
cclusiones de dīs
selectis generalit
ibi. his ne dīs se
lectis rē In pmo
vo gre cōgat tur

confusit illi⁹ rasūt pre ista tur
pitudie crudelissima: vt cru
delitate turpissima: Ibi de
monicis artibus sicvterqs se
xus illudit vt neuter suo vul
nere perimat ibi. fascinatio
timet a grox: hic mēbrox am
putatio nō timet. ibi sic ōho
nestat noue nuptevereundia
dita: vt nō solū tecūditas sed
nec virginitas admat: hōrta
amplitat viriliras: vt nec cō
uerrat in femīa: nec vir reli
quat

La·XXV

a Atys ille ñ ē cōme
e morat⁹: nec ei⁹ abisto
interpratio requisita
est: in cui⁹ dilectōis mēoriaz
galli⁹ abscidit. Sz docti gre
ci atqs sapientes nequaqs rō
nem tā sanctā atqs pclarā ta
cuerūt. Propter vernalem
quippe faciē tre q̄ ceteris tpi
bus ē pulchrior: porphyrius
phūs nobiles atyn flores si
gnificare phibuit: z hō absci
sum: q̄ flos decidit ante fru
ctū. Hō q̄ ipm hominē vel q̄
si hominē q̄ est vocat⁹ atys:
s virilia ei⁹ flori cōpauerunt
Ipa quippe illo viuente decide
runt i movero nō decidere
nec decerpta plane discer
pta sūt. Nec illo flore amisso
q̄qs postea fruct⁹ s pot⁹ ste
rilitas psecuta ē. Quid q̄ ipe
reliqu⁹ z q̄d remansit absci
so: q̄d eo significari ōr: Quo
referr: Que interpratio in
de pferr: An hec frustra mo
liendo nihilqs inuenīdo per
suadent illud pot⁹ eē credē
dū: qō de boie castrato fama
iactauit: litteriqs mādatū ē.
Merito huic aduersatus ē.
z varro noster: neqs hoc dice
re voluit: nō cīm hominē do
ctissimū latuit.

La·XXVI

a Temq̄ de mollibus
i eidem matri magne
contra omnē viroz
mulierū qs verecundiam cō
secrat: q̄ vsqs i hesternū diē
madidis capillis: facie de al
bata. fluentibus membris: i
cessu femineo p plateas vi
cosqs carthaginis eriaz a po
pulis vnde turpiter viuerēt
exigebant: nihil varro dice
re voluit: nec vspiam me le
gisse commemini. defecit in
terpretatio: erubuit ratio cō
ticuit oratio Elicit matrē ma
gne oēs deos filios non nu
minis magnitudo: sz crimis
b huic monstro: nec iam mō
struositas comparatur. Il- b
le in simulacris habebat to
lam deformitatem: ista in sa
cris deformem crudelitatez
Ille membra in lapidib⁹ ad-
dita: hec in hominibus per
dita. Hoc dedecus tot ioues
ipsius vitia et tanta stupra si
vincunt. Ille inter femine-
as corruptelas vno ganyme
de celum infamauit: ista tot
mollibus professis z publicī
inquinauit terram: et celo fe
cit iniuriam Saturnum for
tasse possemus huic isto ge
nere turpissime crudelitas
siue conferre siue preferre: q̄
patrem castrasse perhibetur
sed in saturni sacris homies
alienis manibus potius occi
di: qs suis occidi potuerunt.
Deuorauit ille filios suos vt
poete ferūt: z physici ex hoc
interpretantur quod volūt.
vt autem historia prodit ne-
cauit. Sed q̄ ei peni suos fili
os sacrificauerunt non rece
pere romāi. At vero ista ma
gna deorum mater etiam ro
manis templis castratos in
tulit: atqs istam seuiciam mo
remqs seuauit: credita vires
adiuuare romanorum: exe-
cando virilia viroz. Quid
enim sunt ad hoc maluz furta
mercurij: veneris lasciuia
stupra z turpitudines cete-
rorum: que proferemus de
libris: nisi quotidie cantaren
tur z saltarentur in theatris
Sed hec quid sunt ad tantū
malum: cui⁹ magnitudo ma

pitudinē hui⁹ cul
t⁹ ad turpitudinē
trū deoz pmorū
selectoz vicz iani
tonis et saturni.
scdoz vo ad turpi-
tudinē alioz ibi.
qd sūt ad hō malū
In pmo vo tread
but duo fac. q̄ p
mo turpitudinez
illi⁹ explicat. secū
do ipam ad alias
turpitudines cō-
parat ibi huic mō
stro. q̄tū ad pmū
striendū q̄ i bono
rē magne matris
seu mris deorū q̄
dā seipos castra
bant q̄s aug⁹ hic
vocat molles Et
crēdūt aliq̄ q̄ ipi
fuerunt sacerdo-
tes hui⁹ dee qui z
galli dicti sūt. sed
nō ita vt prz ex
lra augustini. nā
de asscisione gal
loz reddita ē rō.
ū. ca. xxiiij. z xxv
de mollibus vo dīc
aug⁹ q̄ nūq̄ rōnē
a varrone. vel a
lio meminit se le
gisse. Et iō erant
isti specialiter cō
secrati ad aliud q̄
galli. erant autez
isti sic castrati. et
huic mri specialiē
osecrati vt mulie
bria paterent sīē
in honorē venerī
alīq̄ mulieres pro
stituebāt vt s. li.
iij. c. x. dcīm fuit.
b Huic mōstro
rē. hic cōgat hāc
pitudinē ad tur
pitudinē triū deo
rū p mox selectoz
z p mo ad turpitu
dinē iani. z prz q̄
ista deformitas
maior fuit q̄ mō
struositas iani. q̄
tota fuit in ei⁹ si
mulacro q̄ hūt
duas vl q̄tuor fa
cies vt ptūit s. c.
iij. Secdo cōgat
cā ad turpitudiez
iouis z pbat hāc

esse maiox. q; mulieres multas corrupit. ñ masculo vno abusus ē vicz ganymede filio regis dardanox troie q dardani postea a troe troiani dicti sunt. quē sic narrat oro. li. j. rāta. rex phrygiox flagitiosissime rapuit quē raptū ad libidinē iouis ꝓpatit. p quo ira iouis ꝓpter cuius detestationē maximū bellū ꝓpatū z excitatuz scribit fuisse. sed mīri deox mīti cōsecrant. similes ganymedi tertio cōgat hanc turpitudinē ad turpitudies saturni. q̄ bo. meli⁹ ista cōgātur z q̄ ad aliq̄ cedit ista. nā quāuis saturn⁹ fingatur castrasse pīez suū. ñ i tēplo ei⁹ nullus castrat se ipm q̄uis aliq̄ occidant in sacrificiū ei⁹. s. in asia z gallia. vt. ō. dicū fuit ca. xix. tāgit etiā aliam turpitudinē saturni z fatuitatē romanox. z pz intētio aug⁹. c Quid em̄ sunt ad hāc malū z. cōgat hanc turpitudinez ad turpitudies aliorū deox z facē hec tria. q; p⁹ oñdit q̄ crimia aliox dox etiā si vera essent sūt hec turpitudie minora puta furtū mercurij z adulteriū veneris. de q̄bus dictū ē li. vj. ca. v. Et eo dē mō ē de crimibus aliox deorū scdo ibi.

d Præterea cuz z. oñdit q̄ sint minora crimia. q; vt q̄dā volūt ipa nō sūt ꝓba crimina sed a poetis conficta. tertio ibi e Quasi poete z. oñdit q̄ ficto poetica nō ē cā q̄re talia crimia ihonorē deox celebrabāt in scena ad eos placandū. sz erroꝛi demonū. sic. ō. li. iij. ca. xxvj. fuit dictū. f His ne dīs z. hic ex p̄cedētibꝰ dīs selectis generalit̄ ꝛcludit duas ꝛclusiões. quaz scdaz ponit ibi. Istos vero selectos deos z. & primo ꝛcludit ex criminibꝰ z turpitudinibꝰ recitatis. suā primaz cōclusionē z pīz ꝛclusio. Et deinde ibi. Sz hec oīa excludit q̄ndā turpitudinū p̄dictaz excusatiōz. dic ei varro gne matri tantūmodo cōpetebat ꝓsertim cū illa dicunt a poetis esse cōficta: c quasi poete id etiam finxerint: q̄ ea sint dīs grata z accepta? Et ergo canerent vel scriberent: audacia fuit vel petulantia poetaruz Et vero diuinis rebus z honoribꝰ eis dem imperātibꝰ z extoꝛquētibus numinibꝰ adderent: quid est nisi crimē deox: immo vero cōfessio demoniox z deceptio miseroꝛ? Verum illud quod de abscisox concrecratione mater deoruz coli meruit: non poete confinxerunt: sed horrere magis q̄ canenere maluerūt. Ibis ne dīs selectis quisq̄ ꝓsecrandus est: vt post mortez viuat beate: quibꝰ censecratus ante mortem honeste non potuit viuere: tam fedis superstitionibꝰ subditꝰ z imundis demonibꝰ obligatꝰ. Sed hec oia inquit referunt ad mundū: videat ne porꝰ ad imunduz Cui em̄ hic mundꝰ est deus: nec aio religiosus oxistit: nec honestꝰ viuet ille nec mundꝰ Nos aūt aīm querimus qui vera religione ꝓfisus: non tā q̄ deū suū adoret mundū: sz tanq̄ opus dei ꝓpter deum laudet mūdū: z mūdāis soꝛdibus expiatus: mundꝰ ꝓueniat ad deū qui condidit mū

g dūs ꝛistos vero selectos deos q̄ oia q̄ de dīs dicunt referunt ad mūdū. q̄ irridēdū docet augꝰ. z pīz eiꝰ intētio. g Istos ꝛo selectos. z. b ꝛcludit ex p̄cedētibꝰ alia ꝛclusionē q̄ ꝓtiet duas ꝓtes q̄z ꝓma ē. q̄ dīs selecti ad coꝛ ignominiā sūt selecti. z b dixit augꝰ. ō. ca. iij. scda ps ē q̄ credibile ē q̄ ip si fuerūt homies qui talia crimina commiserunt q̄s dīs. et q̄ figmenta sumpserunt originem a vera historia. er b cōfirmat per versus ꝙ gilij lib. viij. eneidos in quibꝰ fingit saturnum a filio suo ioue de celo ad ēras expulsum. de quo homerꝰ in greco scripsit hystoriā quā ennius poeta in latinum vertit. vera historia ē q̄ de creta expulsus cum. z ille fugit i italiam.

a Psas physiologias z. In b capitulo ostendit beatus augustinus q̄ prefati cultores deorum mltipliciter errant. et ñ em̄ vno mō z faciēt b ca. duoq; ꝓmo oñdit ipoꝛ errorē multiplicē erāt ac ñ solū q; ifidinas trahūt ad res hūanas vl sol tē res rgales z mutabiles z q̄si ad physiologias. li. rōnes naturales sz etiā duob; aliis mōis. vicz q; colūt qō ñ ē colēdū. qō tñ nob obscurū cēt nisi eoꝛ ac testarer hystoria

videmus quidem clarius innotuisse q̄s ceteros: non tamen vt eorum illustrarent merita. sed ne occultarent opꝛobria: vnde magis eos homines fuisse credibile est sicut non solum poetice litteꝛe: verumetiam hystorice tradiderunt. Nam q̄ virgilius ait. Primus ab ethereo venit saturnus olympo. Arma iouis fugiens z regnis exul ademptis. Et que ad hanc rez pertinentia subsequunt totam ochohomerus pandit hystoriam: quam ennius in latinum vertit eloquium. Unde quia plura posuerūt qui contra huiusmodi errores ante nos vl greco sermone vel latino scripserunt: nō in eo mihi placuit immorari

Capitulū. XXVII.

i a Psas physiologias cum considero q̄s bus docti z acuti homines res humanas conantur euertere in res diuinas. nihil video nisi ad temporalia terrenaq̄ opera naturamq̄ coꝛpoream. vel etiam si inuisibilem tamen mirabilez potuisse reuocari: qō nullo mō est verꝰ deus. Hoc aūt si saltem religiositati congruis significationibꝰ ageret eēt eq dem dolendum: non his verum deū anūciari atq̄ predicari: tñ aliquo mō ferendum

quā. s. varro scꝑsit ō dīs z etiā q̄ talit colūt q̄libet nec deꝰ necnō deꝰ colēdꝰ eēt. z oñdit b p exēpla mīra q̄ in honoꝛē deoꝛ fūt ꝓpissime. sic pīz ō ludis turpibꝰ ō q̄bus fuit dictū s li. ij. ca. iiij. Simlit ē ō mercede stupꝛoꝛum ō q̄ dictū fuit. ō. li. iij. ca. x. Itē q̄ alia multa exēpla idē oñdit z q̄bus dictū fuit supra li. vj. ca. x. z in multis capl'is hui⁹ libꝛi. q̄ demōes sibi fieri et exhiberi erroꝛes vt supra. libꝛo. iij. ca. xxvj. dictum est. Secundo ibi. b Underemotis constat z. concludit ꝛclusionem. que conclusio clarissime patet in littera.

Quid igitur q valet ꝛc. In hoc capitulo reprobat beatus augustinꝰ doctrinam varronis de dīs quantuz ad hoc q̄ oēs deos nititur ad celuz ꝛ terrā reducere tā ꝯ ad duo principia deorum · sic videlicet q̄ianus qui est celum sit principium deorum masculorum ꝛ tellus que ē terra sit principium feminarum · propter quod cuz in libro de dīs selectis qui ē vltimꝰ liber simpliciter quez de rebus diuinis sc̄ps it. tractaret de dīs selectis masculis incepit a iano · ꝛ volens tractare de feminis incepit a tellure quam ceteris deabus preponit · vt supra ca. ij. Causa autē quare ista posuit fuit · quia celum habet virtutem actiuam ꝛ terra autem passiuam virtus vero actiua competit masculo ꝛ passiua femine · Circa ista vero declaranda quāuis varronis ingeniuz sicut augustinus dicit se sentire passuz sit molestiam · tamē non potuit conatum suum implere · quia dicta sua sibīpsis repugnant · Unde facit augustinus in b capitulo duo · nā primo ponit dicta varronis · Et colligitur sua intentio in premissis · Secundo intentionez eius reprobat ex dictis suis propriis ibi · q tam feda et turpia non fieri nec iuberi · At nunc cum pro deo vero quo solo aia se inhabitante fit felix : nefas sit colere aut corpꝰ aut aiaz : quāto magis nefariuz est ista sic colere vt nec salutem nec decus humanum corpus : aut anima colētis obtineat : ꝯ obrem si templo : si sacerdote : si sacrificio q̄ deo vero debetur colatur aliquod elemētum mundi vel creatus aliquis spiritus etiaꝫ si non immundus ꝛ malus : non ideo est malum quia illa mala sūt quibꝰ colitur · ſz quia illa sūt talia quibus solus ille colendus sit cui talis cultus seruitusq̄ debetur · Si autem stoliditate vel monstruositate simulacrorum sacrificijs homicidiorum : coronatione virilium pudendorum : merce de stuprorum : sectione membrorum : abscissione genitalium : consecratione mollium festis impurorum obscenoꝝ q̄ ludorum : vnum veruz deum : id est omnis anime corporisq̄ creatorem colere se quisq̄ contendat : non ideo peccat : quia non est colendꝰ quem colit : sed quia colendum non vt colendus est colit · Qui vero et rebus talibus : id est turpibus et scelestis ꝛ non deum verum : id est anime corporisq̄ factorem : sed creaturam : quāuis non vitiosam colit : siue illa sit anima : siue corpus : siue anima simul et corpus : bis peccat in deum : q̄ et pro ipso colit qō non est ipse : ꝛ talibus rebus colit qualibus nec ipse colendus est : necnon ipse : sed hiquo nam modo : id est q̄ turpiter nefarieq̄ coluerint in promptu est · Quid autez vꝝ quos coluerint esset obscurum : nisi eoruz testaretur historia : ea ipsa que feda ꝛ turpia confitemur numinibus terribiliter exigentibꝰ redditis · b Unde remotis cōstat ambagibus : nefarios demones atq̄ immundissimos spiritus hac omni ciuili theologia in visendis stolidis imaginibus : ꝛ per eas possidendis etiam stultis cordibus inuitatos ·

Capitulū XXVIII

q a Quid igitur valet q̄ vir doctissimꝰ et acutissimus varro velut subtili disputatione hos omnes deos in celum ꝛ terram redigere ac referre conatur et non potest : Fluunt de manibus : resiliunt : labuntur ꝛ decidunt · dicturus enim de seminis : hoc ē de deabus quoniam inquit : vt in primo libro dixi de locis : Duo sunt principia deorum animaduersa de celo et terra : a quo dij partim dicuntur celestes partim terrestres : vt in superioribus initium fecimus a celo cum diximus de iano quem alij celum : alij dixerūt esse mundum : sic de feminis initium scribendi fecimus a tellure · Sentio quantā molestiam tale ac tantum patiatur ingenium · Ducitur enim quadam rātione verisimili : celum esse quod faciat : terram que patiatur : et ideo illi masculinam vim tribuit : huic femininā et non attendit eum potius esse : qui hec faciat quiutrumq̄ fecit hinc etiam samothracum nobilia mysteria in superiore libro sic interpretatur eaq̄ se que nec suis nota sunt scribendo expositurum : eisq̄ missurum quasi religiosissime pollicetur · Dicit enim se ibi multis iudicijs colligisse in simulacris aliud significare celū : aliud terram : aliud exemplaria rerū quas plato appellat ideas : celū : iouē : terrā iunonez ideas mineruam vult intelli

in re omitto · In prima vero parte recitat duo dicta varronis quorum verumq̄ sumitur ex libro de dīs selectis · primum vero dictū sic incipit · quoniam in libro primo dixi · de locis · liber vero iste fuit de sacellis · vt supra · li · vj · ca · iij · patet · Est enim secundus ternarij librorum de rebus diuinis vt ibi patet de locis · et primꝰ liber de locis est ō sacellis · quoniam vero dixit · q̄ duo sūt principia deorum de celo et terra animaduersa de quibꝰ dīs partim dicuntur celestes partim terrestres · et ideo in superioribus selectis ō dīs selectis huius libri initium fecimus a celo ꝛ cetera · Ex hac auctoritate varronis patz q̄ ipse deos masculos reducit in celum et feminas in tellurem · Ex secunda vero auctoritate varrōis vult augꝰ ꝓbare q̄cā q̄re varro reduxit deos ī celū ꝛ femias in ēram cratq̄ s̄ facta est · Cuiꝰ auctoritatis sētentiā recitat ꝛ ī ꝓba · vbi dicit aug · q̄ varro in supiori libro isto pus allegato ḋ ē de dīs selectis cuz mysteria deorum samothracie · id est illius terre cuius gētes samothraces dicuntur q̄ mysteris augꝰ · ironice nobilia vocat interpretaretur prohibere tq̄ se ea expositurum quo

ipis erāt ignota. ⁊ eis ipa religio/ se nmsturuz dicē se multis idicijs q̄ i sil'acris deoz apparent collegisse q̄ aliud simulacrū signat celuz. aliud terrā. ⁊ aliud ideas ⁊ q̄ iupiter signat celū iuno terraz ⁊ minerua ideas. et b̄ q̄ celū est a q̄ fit aliud terra de q̄ fit aliud ideo fm quā fit aliud.

b Qua in re omitto ⁊c. hic reprobat dicta varronis pus recitata. ⁊ facit b̄ duo. q̄ primo docet quō posset obijci p. dicta varronis per dicta platonis i abuncō. q̄ deideis dicit q̄ fm eas factū sit celū. Et q̄ sequit q̄ celū nō fecit ideas. scōdo ibi c Hoc dico istū ⁊c. arguit p̄ varronē et diuinis suis ꝓp̄ijs ⁊ facit duo. q̄ primo ondit q̄ nec oēs dē reducūt ad terrā. nec oēs dij ad celū. nā minerua inter deas ponit a varrone vt s. ca. ij. b̄ libri. q̄ tñ ad terrā nō reducit. cū alibi dicat varro eā nasci de capite iouis ⁊ ita c̄ q̄si. s. celū Silr neptunus q̄ est d̄ⁿ maris. ⁊ dispat̄ deꝰ iferni ⁊ fr iouis ⁊ neptuni. cuiꝰ vxor est ꝓserpina. vt. s. li. isto. c. xxij. dictū fuit. sī dij masculi ⁊ tñ nō referūt ad celū. scōo ibi. d Quō g̃ ⁊c. cōcludit ex dictis varronis vanitatē deoz q̄ nihil facere duo capita deoz. s. ianū ⁊ tel

gi. Celum a quo fiat aliquid terram de qua fiat exemplum scōm quod fiat. b Qua in re omitto dicere q̄ plato illas ideas tantam vim habere dicit vt scōm eas non celū aliquid fecerit: sed etam celum factū sit. c Hoc dico istum in libro selectoz deoz rationem illam trium deorum quibus quasi cuncta complexus est perdidisse. Celo enim tribuit masculos deos: feminas terre. Inter quas posuit mineruam: quam supra ipm celum ante posuerat. Deinde masculus deos neptunꝰ in mari est quod ad terram potius q̄ ad celum pertinet. Dispater postremo qui grece plutron dicit etiam ipse masculꝰ frater amboꝝ terrenus: deus esse phibet: superiorē terrā tenēs in inferiore habens proserpinā coniugē. b Quomodo ergo deos in celo: deas in terra esse perhibent q̄ rursus deos ad terram: deas ad celum referre conantur? Quid solidum quid constās quid sobrium: quid definituz habet hec disputatio Illa autem est tellus initium dearū mater scz magna apud quaz mollium ⁊ abscisorum sesecq̄ secantium atq̄ iactantiū insana perstrepit turpitudo. Quid est ergo quod dicitur caput deorū ianus: caput dearuz tellus: nec ibi facit vnū caput erroz: nec hic sanuz furoz. Cur hoc frustra referre nituntur ad mundum quasi possit pro deo vero mundus vel opus pro factore coli? Et tamen eos nec hoc posse veritas aperta conuincit. Referant hec potius ad hoies mortuos: ⁊ ad demones pessimos: ⁊ nulla questio remanebit.

Capitulus. XXIX

a Zinq̄ oīa que ab n eis ex istorum deorum theologia vel physicis rationibus resē runtur admundum: nos q̄liter sine vllo scrupulo sacrilegi opinionis deo potius vero qui fecit mundum omnis aie ⁊ oīs corporis conditori tribuātur aduertamus hoc modo. Hos deum colimus. non celum et terram: quibꝰ duabus partibus mundus hic constat: nec animam vel animas per viuentia queq̄ diffusas: sed deum qui fecit celum et terram: Et omnia que in eis sūt. Qui fecit omnem animam siue quocunq̄ modo viuentem ⁊ sensus et rationis expertem: siue etiā sentientem siue etiam intelligentem. Et vt iam incipiaz illa vnius ⁊ veri dei opera p̄currere: propter que isti sibi dum quasi honeste conātur sacramenta turpissima ⁊ scelestissima interpretari: deos multos falsosq̄ fecerunt. Illum deum colimus qui in naturis a se creatis ⁊ subsistendi: et mouendi mitia finesq̄ cōstituit: qui rerum causas habet: nouit atq̄ disponit: qui seminum condidit: qui rationalem animam quod dicitur animus) quibus voluit viuentibꝰ indidit: qui sermonis facultatem vsumq̄ donauit: qui munus futura dicendi quibus placuit spiritibus impartiuit. Et per quos placet ipse futura predicit: ⁊ per quos placet malas valitudines pellit: qui bellorum quoq̄ ipsorum: cum sic emendādum et castigandum est genus humanum: exordijs: p̄gressibus: finibusq̄ moderatur. Qui huius mundi ignē vehementissimum et violentissimum pro immense nature temperamento ⁊ creauit et regit. qui vniuersaq̄ aquarum creator ⁊ gubernator est: qui solē fecit corporaliuz clarissimū luminū: eiq̄ vim

lurē. vñ ex vna p̄te fuit error: q̄ fec̄ plā capita q̄ vnū et alia ꝓ parte erat furoz: q̄ fec̄ vnum illoz capitū nō sanū videlz tellurez id ē magnā matrē in cuiꝰ cultu mālfeste apparēt insanie. vt sup̄ capitulis. xxiij. ⁊ xxv ⁊ xxvj. ē cōsum.

Ca. XXIX.

a Zinq̄ oīa u ⁊c. In hoc cap̄. ondit brūs su. quō oīa q̄ varro dijs selectis fm rōnē physicā. i. naturalem attribuit q̄s deos ponit gtes mūdi vni deo creatoi mundi absq̄ oīi opinione sacrilegi possint attribui er hoc ostendit p̄ omnes effectꝰ qui dijs selectis attribuuntur Et nota q̄ augu. hic p̄curat rens omnes effectus qui dijs selectis ꝓpriant nūcrando. xx. effectus. xx. dijs selectis attributos sicut sūt. xx. dijs selectis. eundem ordinem tenet in nūcrando effectꝰ seu illa attributa. que varro tenet in numerando deos selectos. qui ordo ꝓz supra. cap. ij. huius libri. ita q̄ q̄ tanꝰ est ꝓmꝰ de oruz cultatribuit rex inituū. ideo aug. ꝓpo dic̄ q̄ nos illū deū colimꝰ q̄ natureinita ꝓstituit ⁊ q̄ iupiter est sedūus in ordie attribuūt ei cāe pmarie. ideo scdo dicit aug. sic. q̄ rerū cās habet ⁊c Et eodem modo procedit in alijs. vt pater in litte/

congruam ⁊ motum dedit · Qui ipsis etiã inferis dominationẽ suã ꝓtẽctoꝛ nõ subtrahit q̃ semina ⁊ alimẽta moꝛtaliũ siue arida siue liq̃da naturꝭ cõpetẽtib⁹ attributa substituit · Qui terrã fũdauit atq; fecũdat: q̃ fructꝰ ei⁹ aialib⁹ hominibusq; largit: qui cãs nõ solũ ꝓncipales: ꝫ etiã subseq̃ntes nouit atq; oꝛdiat: qui lunẽ statuit moduꝫ suũ: qui vias celestes atq; terrestres locoꝝ mutationibus ꝓtebet · Qui humanis ingenijs quecreauit: etiã scientias artiũ variarũ ad adiuuandã vitaꝫ naturãq; cõcessit · Qui ꝓiũctionẽ marꝭ ⁊ femie ad adiutoꝛiũ ꝓpagãde ꝓlis instituit: qui hominũ cetib⁹ quez focis ⁊ lumibus adhiberẽt ad facillimos vsus: munꝰ ⁊ reni ignis indulsit · Jsta sũt certe q̃ deijs selectis nescio q̃ quas physicas inꝝtationes vir acutissimꝰ atq; doctissimꝰ varro: siue q̃ aliũde accepit: siue q̃ ipe coniecit distribuere laboꝛauit · La·XXX

Gene·2·

La·XXX

b Ec aũt facẽ ⁊c · Jnb ca·oñdit bñs aug⁹ q̃ lz vnꝰo do tãq; cãe ꝓpio ꝓncipio effectiuo cõperãt oia q̃ ipe dẽti ca· dicta sunt · tñ nihilominus multa agit ꝑ cãs mediãs · lz nõ oia sz q̃ dã imediate ꝑ seipm.

[a] Ec cãt facit atq; agit: vnꝰ ⁊ b verꝰ deꝰ · Sz sic idẽ deꝰ vbiq; totꝰ: nullis inclusus locis nullis vinculis alligatꝰ: in nllas ptes secabilis: ex nulla ꝑte mutabilis implẽs celũ ⁊ terrã ꝑsente potẽtia: nõ absente natura: sic itaq; administrat oia q̃ creauit vt etiã ipa ꝓꝓos exerceꝛe: ⁊ agere motꝰ sinat · Quis em̃ nihil esse possit sine ipso: nõ tamen sunt vlla quod ipe · Agit aũt multa etiã ꝑ angℓos sed nõ nisi ex seipso beatificat angelos · Jta q̃uis ꝓpter aliquas causas hominibus angelos mittat: non tamen ex angelis hoies sed ex seipso sicut angelos beatificat · Ab hoc vno ⁊ vero deo vitã speramus eternã · La·XXXI

Capitulũ XXXI

a Abe b mus enim ab illo ⁊c · Jnb ca·oñdit augꝰ q̃ lia ⁊ quãta circa b o mi

[a] Abemus enim ab illo ꝓ b ter huiscemodi beneficia que ex hac de qua nõnulla diximus administratione nature bonis malisq; largitur: magnum ⁊ bonoꝝ ꝓpriũ magne dilectionis indiciũ · Quãq; enim ꝑ sumus: ꝑ viuimus: ꝑ celũ terrãq; conspicimus: ꝑ habemꝰ imẽtem atq; rationẽ: qua eumipsum qui hec omnia condidit inquiramus: nequaq; valeamus actioni sufficere gratiaꝝ: tamen ꝑ nos oneratos obꝛutosq; peccatis: ⁊ a cõtemplatione sue lucis auersos ac tenebꝛarum id est miquiatꝭ dilectione cecatos: nõ omnino deseruit · Misitq; nobis verbũ suuꝫ qui est eius vnicus filius quo ꝓo nobis in assumpta carne nato atq; passo: quanti deus hominẽ pẽderet noscereꝰ: atq; ĩ loco sacrificio singulari a peccatis omnib⁹ mũdaremur eiusq; spiritu in coꝛdibus nostris dilectione diffusa: omnibus difficultatibus superatis in eternam requiem ⁊ contẽplationis eius ineffabilez dulcedinẽ veniremus · Que coꝛda: ꝑ ligue ad agendas ei gratias satis esse contenderint · La·XXXII

Capitulũ XXXII.

a Oe b myꝛiteꝛiuꝫ vite eterne ⁊c · Jnb ca·augꝰ oñdit quõmysteriũ vite eterne ꝓpusq; ꝑ xpm exhiberet ab initio hũani generis vsq; ad cristũ fuit ꝓnunciatuꝫ ⁊ etiã figuratũ multis modis.

[a] Oe mysteriũ vite eterne b tã inde ab exoꝛdio generis hũani ꝓpagãda signa ⁊ sacramẽta tpib⁹ cõgrua q̃bus exꝛuit p angelos ꝓdicatũ ẽ · Deinde ꝓpus hebꝛeus in vnã quandã rẽpublicã (que hoc sacramentũ ageret) congregatus est: vbi ꝑ quosdam scientes: ꝑ quosdã nescientes id qõ ex aduentu xꝑi vsq; nũc ⁊ deinceps agit: ꝓnunciaret eẽ vẽturũ · Sparsa etiã postea eadẽ gẽte ꝑ gẽtes ꝓpter testimoniũ scꝑtuaꝝ: q̃b⁹ eterna salꝰ ĩ xꝑo futura ꝓdicta ẽ · Qẽs em̃ nõ solũ ꝓphetie q̃ in verbis sunt: nec tm̃ ꝓcepta vite q̃ mozes pietarẽq; cõformant atq; illis lr̃is ꝓtinent: verũ etiam sacra: sacerdotia: tabernaculũ siue tẽplũ: altaria sacrificia: ceremonie: dies festi: ⁊ q̃q̃d aliud ad eaz seruitutẽ ꝓtinet: q̃ deo debeꝝ: et grece ꝓpria latria dicitur ea significata ⁊ ꝓnũciata sũt: q̃ ꝓpr̃ eternã vitã fideliũ in xꝑo ⁊ ipleta credim⁹: ⁊ impleri cernim⁹ ⁊ iplenda cõfidimus · La·XXXIII

Capitulũ XXXIII.

a Er b hãc ergo ⁊c · Jnb ca·bñs augustinuꝰ

[a] Er hãc ꝑ religionẽ vnã ⁊ a p verã: potuit apiri deos genitũ eẽ mũdissimos demones · sb defunctoꝝ occasiõib⁹ aiarum vel creaturaꝝ spẽ mũdanaꝝ

b Quorũ sacra ꝛc. ostendit quid culpam eorum q̃ idola coluerũt multum aggrauat. Hoc autẽ multũ aggrauat eorum culpã q̃ sacra eorum nõ potuerunt reduci ad aliquas naturales causas, quibus varro circa talem reductionẽ multum laborauerat ꝛ frustra. Nam in quibusdam fabulis in theatro recitatis. ꝛ in quibusdã delubrorũ id est templorum mysterijs hoc conatus est facere vt ea que fiũt turpiter in theatro possent absolui a culpa id est excusari. quia fiebant in templo similia q̃ suas causas naturales ex ipsum habebant ꝛ tñ propter hoc nõ excusabatur theatrum. imo potius damnabatur templum. quia qualia fiebãt turpiter in theatro. talia etiam fiebant in templo ꝛ etiã turpiora. vt supra libro. vj. ca. vij. dictum fuit. Si autem essent sacrorum cause ille naturales quas varro assignauit. vel etiam quecunq; alie naturales etiam si ad deum verum pertinuissent tunc culpam eorum aliqualiter mitigassent. quam eulpam non intellectam in sacris. aliqua rõne naturali. turpitudo et absurditas fecerat. Ca. xxxiij

a Ed ꝓtra i
f uenim⁹ ꝛc
: In hoc ca.

deos se putari cupientes: et quasi diuinis honoribus cisdẽq; scelestis ac turpibus rebus supba impuritate letantes: atq; ad verũ deum conuersionem humanis animis inuidentes. Ex quorũ imanissimo ꝛ impissimo dñatu hõ liberat: cum credit in eum q̃ pbuit ad exurgendum tante humilitatis exemplum: quãta illi supbia ceciderũt. Hinc sunt nõ solum illi de quibus multa iam diximus: ꝛ alij atq; alij similes ceterarum gentiũ atq; terrarum: ꝑ etiã hi de q̃bus nũc agim⁹: tãq; in senatu deorum selecti: sed plane selecti nobilitate criminũ: nõ dignitate virtutũ. b Quorũ sacra varro dum quasi ad naturales rõnes referre conatur querens honestare res turpes quõ bis quadret ꝛ cõsonet: non potest inuenire: q̃m nõ sunt ipse illorum sacrorum causse quas putat vl potius vult putari. Nam si non solum ipse: verũetiam quelibet alie huius generis essent: q̃us nihil ad deum verum vitamq; eternamque in religione q̃renda est ptimerẽt: tñ qualicũq; de rerũ natura reddita rõne: aliquãtulum mitigarẽt offensionem: quã non intellecta in sacris aliqua velut turpitudo aut absurditas fecerat: sicut in quibusdam theatrorũ fabulis vel delubrorum mysterijs facere idem varro conatus est. Ibi nõ theatra delubrorum similitudine absoluit ꝑ theatrorum potius similitudine delubra damnauit: tñ vt cũq; conat⁹ ẽ: vt sensum horribilibus rebus offensum velut naturalium causarum ratione reddita deliniret.

Capitulum. XXXIIII

a Ed contra inueni
f mus sicut ipse vir
doctissimus prodidit ō nume pompilij libros red

ditas sacrorum causas: nullo modo potuisse tolerari: nec dignas habitas que non solum lecte innotescerent religiosis: sed saltem scripte reconderentur in tenebris. Nam eũ dicã qõ in tertio huius operis libro: me suis loco dicturũ esse ꝓmiserã. b Nam sic apud b eũdẽ varronẽ legit in libro ō cultu deorum: terentius quidã cũ haberet ad ianiculũ fundum: ꝛ bubulcus eius iuxta sepulchrum numę pompilij tra ijciens aratrũ eruisset ex fra libros eius vbi sacrorum institutorum scripte erant cause: in vrbẽ ptulit ad prorẽ. At ille cum inspexisset principia: rem tantam detulit ad senatũ. Vbi cum primores quasdam cãs legissent: cur quicq; in sacris fuerit institutũ: nume mortuo senatus assensus ẽ eosq; libros tanq; religiosi patres conscripti: prętor vt cõburerent censuerunt. Credat quisq; quod putat: immo vero dicat quod dicendum suggescerit vesana contentio quilibet tante impietatis defensor egregius. Ade admonere sufficiat sacrorum causas a rege nõpilio romano sacrorum institutore ꝓscriptas: Nec populo nec senatui: nec saltem ipsis sacerdotibus innotescere debuisse: Ipsumq; numam pompilium curiositate illi cita ad ea demonum peruenisse secreta. que ipse quidam scriberet vt haberet vnde legendo commoneretur. Sed ea tñ cum rex esset qui minime quęq; metueret: nec docere aliquem: nec delendo vel q̃quo modo consumendo perdere auderet. ita q̃ scire neminẽ voluit: ne homines nefaria doceret violare autẽ timuit ne demones iratos haberet: obruit vbi tutũ putauit: sepulchro suo ꝑpriꝗre aratr̃

ꝓbat aug⁹ illõ qõ dixerat i ca. pcedẽti. s. q̃ sacrorum gentiliũ nõ fuit aliq̃ cãe naturales. Hoc ꝓbat ꝙ quoddã qõ varro i li. ō cultu deorum narrat. ꝛ etiã ipe aug⁹ se hoc narraturũ ē. li. vj. ca. ix. ꝓmiserat. ꝛ fact i b ca. duo nã pãa ō libri qõs numa scõs rex roma norum sceptrosa se occultauerat. ꝛ defossos senatus põit mẽtionem scõ ō tbi. ipm numam pompilium ꝛc. Eorum que narrata sunt reddit rationem.

b Nã sic apud eundẽ ꝛc. Sciendum q̃ illud qõ narrat hic augustin⁹ narrat etiã titus liuius ō bello macedonico libro. viij. valerius ō li. j. sic narrat Sicdẽ i egro lucu perilũ scribes ō monte ianiculo cultoribus alienis terrã ꝑ sanniby duabus arcẽ lapidetis repertis. in q̃rum altera scripturas dicauit libros recõctos et latios vij. de iure pontificum. totidẽq; grecos ō disciplinas sapie latinos magna diligẽna asseruauerũt. grecos ꝛo q̃ ex aliq̃ pte ad soluendas religionẽ cristiana bant ex aucte sonat⁹ pertinus ꝓtor vrban⁹ p victimarios igne facto i conspectu popli cremauit. nolue runt enim pasci viri quicq; seruari in hac ciuitate quo animum hominũ a deorum cultu auocarent hec valerius.

La.XXXV

a Am ipse n numa tē.

Inboc capi. ostendit augustinus quō numa ad eorum noticiā peruenerit que in libris scripsit supradictis. Et facit inboc caplo tria nam primo ostendit quō ad eorum noticiaz peruenerit. secundo qualis in eis scripserit. ibi. au ergo de a monum illic. tē. tertio quid circa hēc. t similia diuina prouidentia fecerit. ibi. sz occulta dei veri. tē.

Primo vero docet quō numa rex per hydromantiam. id est diuinationez que in aqs fit a demonibus ea accepit. habuit autem vnum demonem sibi familiarez quē sepe secretius sibi cōsulebat de quo fictū est q coniugē habuit nymphā q̄n dam. id est deam cuiusdam aque. q̄uam egeriam vocauerit eo q aquā egesserit. id est exportauerit. i qua imaginē demōis sibi apparentis videret hanc egerię coluerunt romani. vt patet p ouidium libro. iij. de fastis dicentem. quandā aquaz ē que egeria appellatur vbi numa nymphaꝫ illius aque solebat ō rebus ad diuinā p̄tinentibus consulere. Titus verolius de vrbis origine libro. j. dicit numā instructuz disciplina tetrica id est tristi veterū sabinorum. sumptā posse nō credēs. Senat⁹ aūt cū religiōes formidaret dānare maiorū: t ideo numen assentire cogeretur: illos tū libros tā pnitiosos esse iudicauit: vt nec obrui rursus iubere: ne hūana curiositas multo vehemēti⁹ rē iā pditā q̄rereret: & flāmis aboleri nefanda monimenta: vt q̄ iā nccē eē existimabāt sacra illa facere: tollerabili⁹ errarēt causis eoz ignorat: q̄ cognit⁊ ciuitas turbarēt. La. XXXV

a Am t ipe numa ad n quē null⁹ dei ꝓpha: null⁹ scūs angel⁹ mittebat: hydromātiā facere cōpulsus ē. vt in aqua videret imagies deoz vel poti⁹ ludificatiōes demonū: a q̄b⁹ audiret q̄d in sacris cōstitueret atq; obſuare ōberet. Hōc genus diuinatiōis idē varro a ꝑsis dic allatū: q̄ t ipm numā t postea pythagorā pīmysū fuisse cōmemorat: vbi adhibito sanguine etiā inferos ꝑhiberi suscitari: t necromātiā grece dicit vocari. Que siue necromātia dicat id ipm est: vbi vident mortui diuinare. Quib⁹ hec artib⁹ fiāt ipsi viderint. Nolo eīm dicere. has artes etiā añ nr̄i saluatoꝛ ad uentū in ipis ciuitatib⁹ gētiū legib⁹ solere ꝑhiberi: t pena seuerissima vindicari. Nolo inquā h̄ dicere: fortassis enim talia tūc licebāt. His tū artibus dicit sacra illa pōpili⁹: q̄rū sacroꝛ facta ꝑdidit: cās obruit: ita timuit: t ipe q̄ō dixit: quaꝛ causarū ꝑditos libros senat⁹ incendit. Quid mihi q̄ varro illoꝛ sacroꝛ alias nescio q̄s cās velut physicas interꝑtat: q̄les si libri illi habuissent: nō ytiq; arsissent aut t istos varronis ad cesarem pōtificē scꝑtos atq; editos: ꝑfes ꝓscꝑti sūt incendissent? Q̄ q̄ aquā egesserit. id ē exportauerit numa pompilius: vñ hydromātiā faceret iō nymphā egeriā coniugem dicit habuisse: quēadmoduꝫ in supradicto libro varronis exponit. Ita eīm solent res geste aspsione mendaciꝛ in fabulas verti. In illa igitur hydromantia curiosissimus ille rex roman⁹ et sacra didicit: que in libris suis pontifices haberent: t eoruꝫ causas q̄s pter se neminem scire voluit. Itaq; eas seoꝛsuꝫ scriptas secum quodām ō mortifecit: q̄n ita subtrahendas hominum noticie sepeliendasq; curauit. Aut q̄ demonū illic tam sordide t noxie cupiditates erant conscripte: vt ex his tota illa theologia ciuilis etiam apud tales hoies execrabilis appareret: q̄ tam multa in ipsis sacris erubescēda susceperāt: aut illi omnes nihil aliud q̄s homines mortui ꝑdebant: quos tam prolixa tē poris vetustas: t fere oēs populi gentium deos imortales esse crediderāt. cū t talibus sacris ijdē illi demones oblectarent: qui se colendos ꝓ ipsis mortuis quos deos putari fecerant: quibusdam fallaciū miraculoruꝫ attestationibus suponebant. Sed occulta dei veri prouidentia factuꝫ est: vt t pompilio amico suo illis conglutinati artibus quibus hydromātia fieri potuit: cūcta illa confiteri pmitterent: et tū vt moriturus incēderet ea pot⁹ q̄ obrueret admonere nō pmitterent: q̄ ne innotescerēt: nec aratro quo sūt eruta obsistere potuerūt: nec stilo varronis q̄ ea q̄ de hac re gesta sūt in nr̄am memoriā puenerūt. Nō eīm possunt: qō nō sinuntur efficere. Sinunt autem alto dei summi iustoq; iudicio pro meritis eoruꝫ: quos ab eis vel affligi tantum: vel etiā subijci ac decipi iustū est lauit autem se cū dea egeria nocturnos cōcursus habere vr̄que de sacris dixit a populo acceptarentur. Hanc vero artez terricaz vocat hic aug⁹. hydromantiam vl̄ necromātiam. que tamē artes fuerī sub graui pena prohibite etiam ante aduentum cr̄isti. vnde apuleius libro de magia defēdit se contra quendam qui eum de necromantia accusauit. Lege etiam. xij. tabularum q̄ diu añ aduentum cr̄isti lare erant. artes magice sicut dicit cicero libro de republica prohibite fuerunt. t supplicium constitutum fuit bis qui illis artibus vterent. Ista ño ars a persis allata est qua etiam et pytagoras vsus ē. vñ dicit valerius liuiꝰ. q̄ pytagoras postq; egyptum petens eoruꝫ scientiam didicit ad persas profectus magicam artez q̄ cepit. Alie duc ꝓtes huius capitu li satis patent.

Q vero pnitiose vel a cultu vere diuinitatis aliene: ille lutere iudicate sint: hinc itelligi potest: q eas malut senatus incendere qs pompilius occultauit: qs timere quod timuit: qui ꝫ audere nō potuit. Qui ergo nec felicem in futuro vitam: nec modo habere vult piam: talibus sacris morte querat eternam. Qui autez cū malignis demonibus nō vult habere societatem: nō superstitionē qua coluntur noxiam pti mescat: sed verā religionem qua produntur vincunt agnoscat.

Explicitus est liber septimus.

Incipiunt capitula libri octaui.

j De questione naturalis theologie cū philosophis excellentioris scientie discutienda.

ij De duorum philosophorum generib⁹. id est italico t ianico eorqs auctorib⁹

iij De socratica disciplina.

iiij De precipuo inter discipulos socratl platone qui omnem philosophiā triplici ptitione distinxit.

v Q de theologia cum platonicis potissimum disceptandum sit: quorum opinioni omniū philosophorū postponenda sunt dogmata.

vj De platonicorum sensu in ea pte philosophie que physica nominatur.

vij Quāto excellentiores ceteris in logica. id est rationali philosophia platonici sint habendi.

viij Q etiam in morali philosophia platonici obtineant principatū.

ix De ea philosophia que ad veritatē fidei christiane propri⁹ accessit.

x Que sit inter philosophicas artes religiosi excellentia christiani.

xj Vnde plato illam intelligentiā potuerit acquirere qua christiane scientie propinquauit.

xij Q etiam platonici licet de vno vero deo bñ senserint multis tñ dijs sacra facienda censuerūt.

xiij De sententia platonis qua diffiniuit deos nō esse nisi bonos amicosqs virtutum.

xiiij De opinione eorū q rōnales animas trium generū esse dixerunt. id est in dijs celestibus: in demonibus aereis t in hominibus terrenis.

xv Q neqs ppter aerea corpora: neqs pter supiora habitacula demões hominibus antecellunt.

xvj Quid de moribus demonū apuleius platonicus senserit.

xvij An dignuz sit eos spiritus ab homine coli a quoz vitijs etiam oporteat liberari.

xviij Qualis sit religio in qua docet q homines vt commendentur dijs bonis demonibus vti debeant aduocatis.

xix De impietate artis magice que patrocinio vtitur spirituum malignorum.

xx An credendū sit q dij boni libentius demonibus qs hominibus misceātur.

xxj An demonibus nuncijs et interpretibus dij vtantur fallicz se ab eis aut ignorent aut velint.

xxij De abijciendo cultu demonum cōtra apuleium.

xxiij Quid hermes trimegistus de idolatria senserit: et vnde scire potuerit superstitiones egyptias auferēdas.

xxiiij Quō hermes patenter parentum suorum sit confessus errorem quem tamen voluerit destruendum.

xxv De his que sanctis angelis t hominibus possunt esse communia.

xxvj Q omnis religio paganoruz circa homines mortuos fuerit impleta.

xxvij De modo honoris quē christiani martyribus impendunt.

Incipit liber octauus. Ca·I

a Unc interiore nobis opus est aio ꝛc. Hic incipit lib. viij. in q̄ postq̄ i p̄cedentib⁹ duob⁹ libris reprobauit cultū deoꝝ primēt ad theologiā fabulosā q̄ cultus exhibet i theatro ꝗ primēt ad theologiā ciuilē q̄ fit i rē plo. oñdēs q̄ dū primentes ad dictas duas theologias nō sūt colēdi ꝓpt aliq̄ bonū ab eis sperand p⁹ morē. In h̄ libro incipit dispurare cū pbis ō theologiā naturalē. volēs oñdere q̄ illi q̄ ab eis vocant dū vl' demones. nō sūt colēdi ꝓpt aliq̄ bonū vite future. ꝗ diuidit ista ps in tres ptes q̄ primo oñdit q̄ dū mali vel dēmōes mali nō sunt ꝓpt tale bonū colēdi. ꝗ h̄ facit in isto lib. viij. Scdo iqrit an sint alii dēmones boni q̄ tales sint colēdi. oñdēdo q̄ nō sunt. ꝗ h̄ facit in li. ix. tertio oñdit q̄ āgeli boni nō desiderāt se coli. sed mīm vnus deū coli volūt. et h̄ facit in libro. x. liber ꝯo iste habz xvij. ca. quor p̄mū est p̄emiale. i q̄ facit duo. primo em cōparat tractatū istū de dīs. q̄ sequent i h̄ libro ꝗ duob⁹ seq̄ntib⁹ ad tractatū p̄cedentē in libris p̄cedēntib⁹ ꝗ hoc penes difficultatē. ꝗ ostēdit hunc eē difficiliorem. ꝓpt eos cū quib⁹ ē disputandū qui appellati sunt philosophi. quo nomine pythagoras se primum appellauit. vt patet ca pitulo p⁹orimo sequenti. Facit aūt aug⁹. mentionē de triplici theologia. de qua patuit supra li. vj. ca. v. Secūdo ibi b Profecto ex oīb⁹ ꝛc. ostendit cum quibus pbis agendū est q̄ non cū oīb⁹. q̄ non cum illis qui deum eē vel deū curare res hūanas negāt. q̄les fuerūt epicurei q̄ oīa attribuebāt fortune. negātes diuinā prouidentiā. vt dicit aug⁹. infra li. xviij. ca. xlj. Platonici ꝯo posuerūt vnū deū a q̄ sunt multi dij. ꝗ nō solū illū vnū deū colēdū. sz alios multos. ꝗ deū curare res humanas affirmāt. ꝯ cū istis agendū eē dicit august.

a ¶Tunc intēriore nob⁹ op⁹ est aio multo ꝯ erat in superiore solutione q̄stionū ꝗ explicatione librorū De theologia q̄pe qua naturalē vocāt nō cum q̄buslibet hoibus nō em̄ fabulosa est vl' ciuilis: hoc est vel theatrica vl' vrbana: quarū altera iactitat deorū crimina altera indicat eorū desideria criminosiora: ac p̄ hoc malignoꝝ potiꝰ demonū q̄ deorū: sed cū pbis ē hūida collatio: quoꝝ ipm nomē si latiꝰ interp̄temur amorē sapie. pfitet. ¶Porro si sapientiā pfitemur: ꝗ sapia dei ē p quē facta sunt oīa: sicut diuina auctoritas veritasq̄ mōstrauit: verꝰ pbs est amator dei Sed q̄ res ipa cuius hoc nomē est: non est in oīb⁹ q̄ hoc nomie gloriant: neq̄ ei p̄tinue vere sapiētie sūt amatores: quicūq̄ appellant pbi

b b pfecto ex oīb⁹ quoꝝ sententias ex litteris nosse potuim⁹ eligendi sunt: cū quib⁹ nō indigne quēstio ista tractet. Neq̄ ei hoc ope oēs olim pbi vanas opiniones refutare suscepi: sed eas tm̄ que ad theologiā p̄tinent: q̄ verbo greco significari intelligimus de diuinitate rōnes siue sermonem: nec eas omnium: sed eorum tantum: q̄ cum ꝗ esse diuinitatē ꝗ hūana curare confentiant: non tamen sufficere vnius incōmutabilis dei cultum ad vitam adipiscendam etiā post mortem beatam: sed ab illo sane multos vno conditos: atq̄ instituros ob eam causam colendos putant. Hi eti am iam varronis opinionez veritatis propinquitate trāscendunt. Siquidem ille rotam theologiam naturalem vsq̄ ad mundum istum vel eius animam extendere potuit: isti vero supra omnem anime naturam confitentur deum qui nō solū mundum istū visibilē qui sepe celi ꝗ terre nomīe nuncupat. sz oēm etiā omnino aiam fecerit: et qui rationalē ꝗ intellectualē cuius generis anima humana est: participatione sui luminis incommutabilis ꝗ incorporei beataq̄ fecerit. Hos pbos platonicos appellatos a platone doctore vocabulo deriuato. nullus qui hec vel tenuiter audiuit ignorat.

Capitulum. II.

a ¶Hoc igit platōe q̄ necessaria huic q̄stioni existimo: breuiter attingā: prius illos cōmemorās qui eoꝝ in eodē genere litteraꝝ tpe p̄cesserunt Quātū em̄ attinet ad litteras grecas (que lingua inter ceteras gentiū clarior habetur) duo pb⁹orum genera tradunt⁹ vnum italicū ex ca parte italie: que quondam magna grecia nuncupata est.

Capitulum. II.

a ¶Eb igitur d platone ꝛc. In h̄ ca. incipit tractat⁹ hui⁹ libri in q̄. b. aug⁹ incipit agere de ꝯdi tōib⁹ platonis ꝗ pb⁹ quorundā alioꝝ ꝗ eoꝝ doctrinis p̄ualēt ꝯ eas dispurare incipiat. nā dispurationis sue cū eis incipit ca. xiij. Et p⁹us agit de pbis q̄ platonē p̄cesserūt. ꝗ postea de platōe infra. ca. xiij. In isto ꝯo ca. agit de pbis q̄ p̄cesserūt socratē mgz platonis. Et facit i h̄ ca. duo q̄ primo distinguit duo genera pb⁹orum greciē pbophantū ꝰm duo in q̄b⁹ philosophabant. videlicet in italicū et ionicum.

b Unū italicuz ꝛc. Italici p̄i dicebant q̄ erant ō illa p̄te italie que olim vocabatur magna grecia nā sic dicit isid. lib. xiij. etymologiarū. italia olim a grecis p⁹ris occupata magna grecia appellata est deindē saturnia a rege Saturno ꝗ ab eodem etiaz latiuz appellata est. quia saturn⁹ ibi latuit. postmodū ꝯo ab italo rege siculorum ibi regnāte dicta

b ē italia. vñ videt ꝰm isid. q̄ tota italia sit magna grecia appellata. q̄ etiā videt ouidi⁹ li. iij. de fastis sentire dī. Italia nā tellus grecia maior erat. Et dicta est grecia maior. q̄ maiores greci eā occupauerunt. sicut cuādā ꝗ socū hercul' ꝗ alū magni ꝯ q̄b⁹ fac ouidi⁹ mentionē. ꝗ solin⁹ expressius agit ibi de vrbū italie cōditō

ribus·tū aug⁹.ꝛ etiā hieronym⁹ in ꝓlogo bīblie viden
tur velle q̄ solū vna ꝑs italie vocata fuit mag̃ grecia.
Et pōt vtrūq; habere vez intellectū. q̄ forsan olim ñ
vocabāt italia nisi illa terra vbi italus regnabat. post
modū ꝯo tota q̄ est inē duo maria. s. adriaticū ꝛ thyr/
rhenū. ꝛ alpes q̄
diuidūt inē galli
am cisalpinaz. i.
lombardiā. ꝛ gal
liā trāsalpinā q̄
vocāt italia. vñ
isid⁹ ponit erida
nū fluuiū. i. padū
in italia. Dō ꝯo
olim italia voca
ta fuerit vna ꝑs
illi⁹ terre q̄ mō vo
cāt italia videtur
velle solin⁹ q̄ lo
quēs de italie si
tu. dicit sic. Ergo
italia in q̄ latiuz
antiquū ē añ a ty
berinis ostijs vs
q; ad tirum amnē
ꝓtingebat.

c Alterū ioni/
cū ⁊c. Jonici ꝯo
ꝑti habitabāt in
locis illi⁹ vbi nūc
grecia nōiāt. sic
ēñ terra illa gre/
cie a q̄ ꝑti ionici
denominant dic
ta fuit a q̄dā re
ge q̄ ion vocat⁹ ē
⁊ fm isid⁹. li. xiij.
ethymologiaruz
de ipo arbenie/ses
dicti sunt ioes.
Fuit etiā quedā lin/
gua greca dicta ē
ionica. Scdo ibi
d Italicū gen⁹
⁊c. ꝓsequit ō phis
vtriusq; generis
ꝑmo de genere italico cui⁹ primꝰ fuit pytagoras sa/
mius. i. de samo. nam fm cutropium li. j. tarquinij su
pbi septimi regis romanoꝝ tempoꝝ pythagoras
pbs claruit. q̄ de samo insula maris egei oriundus cro
cone degnit. nouissime metapontū adūt ibiq; sepult⁹
est. De ipo multa scribit iustinus li. xx. Et inter cete/
ra dicit q̄ ei⁹ tanta admiratio fuit vt ex domo ei⁹ tem
plū facerent. cūq; p deo colerēt. De ipo etiā plura scri
bit aug⁹ infra li. xviij. ca. xxv. ⁊ xxvj. De peregrinatio
ne vero ei⁹ ꝓter sapiam acq̄rendā scribit valerius li
bro. viij. ca. vij. Quō vero scipm primū noiauerit phi
losophū scribit diffusi⁹ tull⁹ de tusculanis q̄stionib⁹
li. v. e Jonici ꝯo ⁊c. Deinde agit de genere pho/
nico. incipiēs a thalete q̄ fuit de septē sapientib⁹. q̄
fm helinandū floruerūt tpe tulli seruilij q̄ fuit seruus
rex romanoꝝ. Fuerūt aūt hi septē thales milesi⁹. solū
athenienses. pittacus mitylene⁹. chilo lacedemonius.
cleobolus lyndi⁹. periander corinthi⁹. ⁊ bias penes
de istis ꝯo septē sapientibꝰ tractat aug⁹ infra li. xviij.
ca. xxiij. ⁊. xxv. Inē hos vero septē solus thales phs
erat. Alij ꝯo ex vita ⁊ q̄busdā ꝑceptis recte viuēdi ab
ipis datis sapientes dicti sunt. Thales ꝯo fuit phs nā
turalē q; astro
logus ō q̄ narrat
apuleius li. iij. flo
ridoꝝ. s. q̄ i senec
tute adiuuenit q̄
ties soli magni/
tudie sua circuli
suū meniā. qō cū
deuenisset mādray
tū penēsem ⁊ ipe
nouas inuentōes
lectar⁹ optare iu
sisset quā vellet
mercedē ꝓsto de
cumēto sibi repē
di. rndit thales.
satis mihi ēmer/
cedis si id qō a
me didicisti cū p
ferre ad quos piā
ceptis tibiñ aseri
p̄ceris. sz ei⁹ inuē
ti me pon⁹ q; ali
um reptorē p̄dica
ueris. dicit ꝯo h
aug⁹. q̄ nihil ex
diuisa mēte buic
mūdo ꝑpositū.
q; sez ꝓuidentiā
diuinā negauit.

f Huic succes
sit ⁊c. Idez fecit
successor⁹ su⁹ ana
rimāder. cui suc
cessit anaximenes
de bīs duobꝰ lo
quit aug⁹ infra li
bro. xviij. ca. xxv.
Fuit aūt ali⁹ ana
ximenes oriundꝰ q̄
fuit mḡr alexādri
magni in arte oratoria. sed de illo non fit hic mentio.

g Anaxagoras vero ⁊c. Anarimēi successit ana/
xagoras. hic fm eusebiū fuit circa illud tp⁹ quo p̄mū
romani ceperūt habere cōsules. de quo dicit valeriꝰ
libro. viij. q̄ post longam pegrinationem ꝓ studio sa
pientie in patriā reuersus cum possessiones suas de
serras videret. nō essem inquit saluus ego nisi iste ꝑiis
sent. De ipo legit in libro de moribꝰ philosophoꝝ q̄
cū p illa pegrinatōe a q̄dā criminaret dicente sibi. nō
est tibi cure ꝓria tua. extento brachio. oñso celo aut. in
mo admodū patria mea cure est. dicit vero aug⁹. in
fra libro. xviij. ca. viij. q̄ ipe athenis reus factus est.
quia dixit solem lapidem ardentem esse. Et sicut di/
cit boetius primo de consolatione. veneno dato obiit.
Sciendum est enim q̄ athenienses solem deum esse
credebant. ⁊ ideo turbabantur contra ipsum.

f suit. Huic succesſit anaximā
der eius auditor: mutauitq;
de rerum natura opinionez
Nō enim ex vna re sicut tha
les ex humore: sed ex suis ꝓ
priis principijs quasq; res
nasci putauit. Que rerum
principia singularuz esse cre
didit infinita: ⁊ innumerabi
les mundos gignere: ⁊ que
cunq; in eis oriuntur: eosq;
mundos modo dissolui: mo
do iterum gigni existimauit
quantaquisq; etate sua ma
nere potuerit: nec ipo aliq̄d
diuine menti in his rerū ope
ribus tribuēs. Iste anaxime
nen discipulū ⁊ successorē re
liquit: qui oēs rerum causas
infinito aeri dedit: nec deos
negauit aut tacuit non tamē
ab ipsis aerem factuz: sed ip
sos ex aere ortos credidit:

g Anaxagoras vero eius au
ditor: harum rerum omniuz
quas videmus effectorem
diuinuz animū sensit: ⁊ dixit
ex infinita materia que con
ret dissimilibus inter se
particulis rerum omnium
genera ꝓ modulis ⁊ speci
ebus ꝓpijs singula fieri.
sed animo faciente diuino.

b Diogenes ꝗz ꝛc. diogenes ꝯo fuit anaxagore ꝺi
ſcipulus. nã ambo fuerũt anaximenis auditores. ha/
buit tñ diogenes aliũ magiſtrũ in rhetorica. ſ. anſtiſte
nẽ. vt ptz ꝑ hieronymũ li. ij. ꝯtra iouinianũ. Iſte dio/
genes dict⁹ ẽ cynic⁹. i. canin⁹. q; publice vtẽdũ cẽ vxo
rib⁹ docuit vt ptz i
fra li. xviij. ca. xx.
b ſm euſebiũ ãno
artaxerxis ſecũdi
xij. agnoſcit. Cõ
ſtat aũt ipm fuiſ
ſe tẽpe alexandri
magni. vt patz ꝑ
hiero. li. ij. Ꝯ iou/
nianũ ꝛ ꝑ belinã
dũ. li. xvij. ꝛ vale
riũ li. iij. Et etiã
fuit tpe platonis
vt ptz ꝑ tertulia/
nũ in apologeti/
co. De ipo multũ
ſcribit hiero. li. ij.
Ꝯ iouinianũ. ꝛ in
ter cetera dicit q;
cũ iã ſenex ad a/
gonẽ olympicuz
ꝓgeret. ꝛ febri ꝓ a
uiã corrept⁹ ſere/
pidine vte accũ/
beret amicis vo/
lẽtibꝫ eũ in tumẽ
tũ aut vehiculuz
tollere. nõ acq̃ie
uit. ſed trãſitẽs ad
arboꝛes vmbꝛãꝫ di
xit eis. abite q̃ſo
hec me noꝛ victo
rẽ habebit aut vi
ctũ. ſi febꝛẽ vice/
ro ad agonẽ vẽiã
ſi me vicerit fe/
bꝛis ad infernuz
deſcendã. ibiq; ꝓ
nocẽ elyſio gus/
ture. nõ tã ſe mo/
ri ait q̃ febrẽ mo
rte excludere.

i Anaxagore ſucceſſit ꝛc. Sci
endũ q; anaxagoꝛe ſucceſſit audi/
toꝛ eius archelaus. archelai ꝯo auditoꝛ fuit ſocrates.
vt dicit hic aug⁹. qõ eſt mirabile. q; ſicut colligi põt ex
chꝛonicis euſebij. ſocrates moꝛtu⁹ eſt anq̃ clar⁹ habe
ret diogenes ꝓ duos ãnos. Itẽ ſm hiero. li. ij. Ꝯ iouꝫ/
nianũ ſocrates docuit antiſthenẽ. antiſthenes ꝯo in
rhetoꝛica fuit mgr̃ diogenis. ex quib⁹ ꝑz eũ fuiſſe po
ſteꝛioꝛẽ ſocrate. Et ideo vel erant duo diogenes. vel
diogenes diu vixit. Et ſic pñt ea que de eius tempe ꝛ
anaxagoꝛe ꝛ ſocratis dicunt eſſe vera. vñ diogenes q̃
fuit diſcipulus anaximenis. vt ſupꝛa dictum eſt ſi e/
rat tñ vnus diogenes vixit ꝓ tpa boꝛ ꝓboꝛ ſibi ſu/
ceſſoꝛũ. vicz anaximenis. anaxagoꝛe. archelai. ſocra
tis. platonis. ꝛ vſq; ad tpa ariſtotelis q̃ alexãdri ma/
gni fuit mgr̃. Habuit aũt ꝛ ſocrates magiſtrũ aliuz. ſ.
gorgiã. vt ptz ꝑ tulliũ in li. de ſenectute. Ca. III

a Ocrates g̃ ꝓmus ꝛc. In hoc ca. b. aug⁹. ait de
ſ ſocrate ꝓbo. q̃ fuit mgr̃ platonis. q̃ ſm euſe/
bũ ãno artaxer/
xis. xl. ſermõe pri
mo celebꝛabat. ꝺ
cui⁹ tpe facit au/
guſt. ſupꝛa. li. xviij
ca. xxvij. mentio
nẽ. Facit aũt au/
guſ. in b ca. tria.
q; ꝓmo agit ꝺ ei⁹
doctrina. fuit ãt
ſm aug⁹. etbice. i
moralis pbie pri
mus inuẽtoꝛ. cui
ꝛcoꝛdat hugo. li.
iij. didaſcalos di
cẽs q; etbice inuẽ
toꝛ ſocrates cẽ ꝺi
q; de eo. xxiij. li/
bꝛos ꝛz poſitiuã
iuſticiã ꝛcepſit.
de ipo narrat. A
gellius. li. j. q; di/
cebat multos ho
mines ꝓpteꝛea vel
le viuere vt ede/
ꝛent ꝛ biberẽt. ſe
aũt velle edere ꝛ
bibere vt viueret
Hieronym⁹ ꝯo
ꝯtra pelagianos
li. iij. dicit q; pbi
de ſocrate gloriã/
tur eũ ſp eundem
vultũ habuiſſe.
Tertulian⁹ ꝯo i
apologetico ꝺ ip
ſo narrat ſic So
crati demoniũ a
pueritia adheſiſ
ſeꝛi. vñ ſocratiſ
voꝛ eſt ſi demoni
um ꝓmittat deos
negabat. q̃ tñ
apollo ſapiẽtiſſi
mũ eẽ cecinit. La
ctanti⁹ ꝯo li. ꝺ fal
ſa ſapia. narrat
q; ſocrates ſe nihil ſcire dixit. nec hoc ipm qõ nihil ſci
ret. Scꝺo ibi. b Vñ ꝛ cõcitatis ꝛc. agit b. aug⁹. ꝺ
moꝛte eius. Vbi ſciendũ q; ſicut narrat tertulianus.
ſocrates in contumeliam deoꝝ quercum hircumq; et
canẽ deꝫ erebat. ꝛ ꝓpteꝛea ꝺãnat⁹ eſt. q; deos deſtru
ebat. tñ poſtea athenienſes penitentes. eius crimina/
toꝛes affixerũt. ꝛ imagines eius aureas in tẽplo col
locauerũt. reciſa ꝺãnatõe in teſtimoniũ ſocratis. moꝛ
tu⁹ eſt. ſm valeriũ li. iiij. potione veneni de manu carni
ficis accepta. poſtq̃ athenienſes triſtẽ de ei⁹ capite ſen
tentiã tulerãt. vñ dicit euſeb⁹ ãno artaxerxis ſcõi. rij
ſocrates venenũ bibit. Moꝛtu⁹ ẽ aũt ſm vincẽtiuz in

ſpeculo. anno eratis ſue. lxx. De iſpo vo dicit aug⁹. in li. de vera religione ſic. Socrates cū ꝓpo ſimulat⁹ venerabak. t poſtea⁹ dānatōz mozteqz nemo auſus eſt iurare p canē. nec appellare quecūqz lapidē iouē. ſz b. mīm mō memozie litteriſqz mandare. Tertio ibi.

c Tam̄ clara ꝛc. agit ō diſcipulis ei⁹ q duo fuerūt. ſ. ariſtippus t antiſthenes q ſe c de ſūmo bono in duas opiniones diuiſerūt. nā ariſtipp⁹ ſūmū bonū poſuit voluptatē. t ali⁹ virtutez ꝛc q̄d⁹ augu. ifra li. xviij. ca. rj. faciet mentionē. De ariſtippo vo narrak in li. ō moꝝ phoz. q⁹ vitupatus aliqñ q⁹ vberrime viueret reſpōdit. Si b̄ malū cēt non vtiqz ageret in feſtis dieb⁹ ō. Ingreſſ⁹ vero qñqz domum meretricis ignorāt. viſo ſcozto ſtatum erūt. pueris vero q̄ cuz eo erāt erubeſcente eo dixit. Intrare illuc malū nō eſt. ſed nec̄ re exire. Jtē q̄dā dicēte ſibi. hoīes te ꝓtemnūt. t illos aſini q mḡt ſz nec illi aſinos nec ego eos curo. De antiſthene dixi in ca. p̄ceden. Ideꝫ q⁹ fuit magr diogenis. Iſte vero antiſthenes ſicut narrat hieronym⁹ ꝓtra iouinianū cū gloſe dicuiſſet rhetoricaz t audiſſet ſocratē. dixiſſe ferk ad diſcipulos ſuos abite t mḡz ōrite vobi s. ego tā reperi mḡm. ſtatiqz vendidit q̄ habebat t publice diſtributis nihil ſibi pluſqz pallio lū reſeruauit. Innūerabiles libroſ

aūt voluntario atqz ꝓpetuo penā ſimilem alter euaderet

Tā p̄clara igit̄ vite moꝛtiſqz fama ſocrates reliqt p̄limos ſue p̄bie ſectatoꝛes: quoꝛuz certati ſtudiū fuit in queſtionū moꝛaliū diſceptatiōe verſari: vbi agit̄ de ſūmo bono quo fieri homo beatus pōt. Q̄ in ſocratis diſputatiōib⁹ dū oīa mouet: aſſerit: deſtruit: qñ nō euidenter apparuit qō cuiqz placuit inde ſumpſerunt: t vbicuiqz viſum eſt cōſtituerūt finē boni. Finis āt boni appellak quo q̄ſqz cuz ꝓuenerit beatus ē. Sic aūt diuerſas inter ſe ſocratici de iſto fine ſnīas habuerunt: vt qō vix credibile eſt vnius magiſtri potuiſſe facere ſectatoꝛes: quidam ſummū bonum eſſe dicerent voluptatem ſicut ariſtippus: q̄dam virtutem ſicut antiſthenes. Sic alij aliqz alij aliud atqz aliud opinati ſunt: q̄s cōmemoꝛare longum eſt. La. IIII

a Sed inter diſcipulos ſocratis nō q̄dē imerito excellentiſſima gloꝛia claruit qui oīno ceteꝛos obſcurarer: plato. Qui cū eſſet atheniēſis honeſto apud ſuos loco natus t ingenio mirabili longe ſuos condiſcipulos anteiret: parum tñ putans ꝓficiendę philoſophie ſufficere ſeipſuz ac ſocraticā diſciplinā q̄ longe lateqz potuit b ꝓegrinat⁹ eſt quaquauerſum eum alicuius nobilitate ſcientie percipiēde fama rapiebat. Jtaqz t in egypto dicit quecūqz illic magna habebant atqz docebant: t inde in eas: italie ꝓtes veniēs vbi pythagoꝛeoꝛ fama celebꝛabak: q̄q̄d italice p̄bie tunc floꝛebat: auditis eminēcioꝛibus in ea doctoꝛibus: facillime cōp̄hēdit. Et quia magiſtrū ſocratem ſingulariter diligebat: eū loquentem fere in oīb⁹ ſermonibus ſuis facientem etiam illa que vel ab alijs didicerat vel ipe quāta potuerat intelligentia viderat: cum illi⁹ leꝛore t moꝛalibus diſputationibus tempauit. Jtaqz cum ſtudiū ſapientie in actione t cōtemplatiōe verſek. vīvna ps eius actiua: altera contēplatiua dici poteſt. Quaruz actiua ad agendā vitam: id ē ad moꝛes inſtituēdos ptinet contemplatiua aūt ad cōſpiciendas nature cās t ſinceꝛiſſimaz veritatem: ſocrates in actiua excelluiſſe memoꝛak. Pythagoꝛas vero magis contemplatiue quibus potuit intelligentie virib⁹ inſtituiſſe ꝓnde plato vtrūqz iungendo philoſophiā perfeciſſe laudak. Quaz in tres partes diſtribuit: vnam moꝛalem que maxime in actione verſak. alterā naturalem q̄ ꝓtemplatōi deputata eſt. Tertiam rationalez: qua verum determinatur a falſo. Que licet vtriqz: id eſt actioni t contemplationi ſit neceſſaria: maxime tamen contemplatio per ſpectionem ſibi vendicat veritatis. Jdeo hec triptitio non eſt contraria illi diſtinctioni. qua intelligik oē ſtudiū ſapie in actione t cōtemplatōe cōſiſtere. Quid aūt in his vl de his ſingulis p̄ib⁹ plato ſenſerit. i. vbi finē oīm actionū: vbi cauſas oīm naturaꝝ: vbi lumen

ſcripſit. alios philoſophico. alios rhetoꝛico genere. Habuit etiā t alīū diſcipulū noīe phedonez ſibi t platoni valde familiarē. cui plato intitulauit libꝝ d imoꝛtalitate ſcīpturū ſic dicē. A. Bellī li. ij. La. IIII

ſ Ed inē diſcipl⁹ ſocratis ꝛc. In iſto ca. b. aug⁹. agere ō platone. t facti b⁹ ca. tria. q̄p⁹ oſtēdit quō plato in ſcia pfecerit ſcō. quō doctrinā ſuā tradiderit ibi. q̄d āt ibis ꝛc. tertio q̄d de ei⁹ doctrina t dictis ſuis ſuo opi aug⁹ iferēdū iudicauerit ibi. ex iis nī q̄ ꝛc. natus ē plato fm cuſebiū āno. xiij. darīj noth. ſ. anno ab oꝛtu ſocratis. xlij. de cui⁹ natiuitate ipe faē auguſ. infra li. xviij ca. xxxvij. mēēz. De iſpo vo dicit Jhero. li. ſ. ꝓtra Jouinianum. q⁹ ſpeuſipp⁹ nepos platōis t q̄dam alij ſcripſerūt i lau dē platonis matrē ei⁹ p̄hātaſme apollinis op̄ſſam fuiſſe. t ſapiēte p̄ncipē nō alicui⁹ ſi gruſſ ciuitū arbitrank. Dicit fm apuleiū li. de moꝛibo t vita platonis. ariſtocles noīar⁹ eſt pater vo ei⁹ ariſton de genere neꝓtum fuit. mater vero ei⁹ a ſolone ſapiētiſſimo trahit originem. floruit vo fm euſebiū āno ante xerxis ſcōi. xvij.

b Peregrinat⁹ eſt ꝛc. De pegriatione vero ei⁹ p̄ter ſapiaz acq̄rendā de q̄ loquit aug⁹. etiā valeriꝰ li. viij. c. vij. facit mentionē ſaz ex p̄ſſe cā d ſcribēs. de ipa etiam facit hiero. mentionē i

plogo biblie dū
cēs. sic plato egy
ptū ⁊ archytā ta
rentinū candēq
ozā italie q̄ ḡndā
magna grecia di
cebaf laboriosissi
me pagrauit ⁊c.

c Cū essem mḡr
⁊c. Quātū ꝛo ad
modū tradēdi sci
entiā suā scriendū
q̄ libros suos sp
introduxerit socra
tē vl alios loquē
tes ⁊ nunq̄ scipz
⁊ nō q̄d ipemet de
his q̄ tractat sen
serit. nō ē facile
scire ex libris suis
Et sil'r sic dicē be
linādus ꝺ sueru/
do sua fuit librōs
suos intitulare noi
bo mḡrōz suoz l'
coruz qui mḡros
suos habuerunt.
hinc sunt libri q̄
appellati. thime⁹
phedon. gorgias
pythagoras. Ce
tera hui⁹ ca. satis
patent Ca. V.

a J q̄ plato.

s ⁊c In h ca
pi. b. aug⁹. incipit
pferre phos pla
tōicos phis alijs
oīdēs eos excel
lere in scīa natu/
rali. ⁊ specialiꝰ i
cipit in h ca. pferre doctrinā platonicā de deo oībus
theologis hoim
fidē xpi nō hūtiū
⁊ fac in h ca. duo
q̄. ꝑmo pferre eam
theologie fabulo
se seu theatrice. ⁊
etiā theologie ci/
uili. quaz vtraq̄
supius in duob⁹
libris p̄cedentib⁹
est reprobata vbi
⁊ doctrina varro
nis fere p totū r
probata est

b Et ea que nu
ma ⁊c. De libris
nume pompilij a
q̄ de deis scripse/
rat sepultis ⁊ cō

oim rationū ē cognouerit
vel crediderit: disserendo ex
plicare ⁊ longū esse arbitror
⁊ temere esse affirmandū nō
arbitror. Cū eīm mḡri sui so
cratis quē facit in suis volu
minib⁹ disputantē notissimū
morē dissilande scie vel opi
niōis sue suaf affectat: q̄ ⁊ il
li ipe mos placuit: factum est
vt etiā ipi⁹ platonis de reb⁹
magnis snie nō facile pspici
possint. Ex his tamē q̄ apud
eum leguntur: siue que dixit
siue que ab alijs dicta ēe nar
rauit atq̄ conscripsit: que si
bi placita viderentur: quē
dam cōmemorari ⁊ huic ope
ri inseri oportet a nobis vel
vbi suffragaf religioni vere:
quaz fides nostra suscipit ac
defendit: vel vbi ei videtur
esse contrarius: quantum
ad istam de vno deo ⁊ plu
ribus pinet questionē: quez
ppter vitam que post mortē
futura est veraciter beatā co
lendum esse catholice religi
onis asserit disciplia. Fortaf
sis eīm qui platonem ceteris
philosophis gentium longe
rectēq̄ platum acutius atq̄
veracius intellexisse atq̄ se
cuti esse fama celebriore lau
dant. aliquid tale de deo sen
tiunt vt in illo inueniaf ⁊ cā
subsistendi: ⁊ ratio intelligē
di: ⁊ ordo viuendi. Quoꝝ
triū vnum ad naturalē: alte
rum ad rōnalem. tertiuz ad
moralē ptē intelligif ptinere
Si eīm hō ita creat⁹ ē: vt p id
qō in eo p̄cellit attingat ad il
lud qō cuncta p̄cellit. i. vnuz
vez optimū deū sine q̄ nulla
natura subsistit: nulla doctri
na instruit: nullus vsus exple
dit ipe q̄raf vbi nobis oīa sūt
secura. ipe cernaf vbi nobis
certa sunt oīa ipe diligaf vbi
nobis recta sunt oīa. Ca. V

a J q̄ plato dei hui⁹
imitatorē: cognito
rē: a quatorē dixit eē

sapientē: cuius pticipatōe sit
brūs: quid opus est discute/
re ceteros: quorum nulli no
bis q̄ iste ꝑpius accesserunt
Cedat eis igif non soluz the
ologia illa fabulosa deoz cri
minibus oblectans animos
impiorum: nec solum etiam
illa ciuilis vbi impuri demo
nes terrestribus gaudijs de
ditos populos deoz nomie
seducētes hūanos errores
tanq̄ suos diuinos honores
habere voluerūt: vbi ad spe
ctandos suoz criminum lu
dos: cultores suos tanq̄ sue
vanitatis administratores ha
buerunt: vbi p eos ad suum
cultū studijs immūdissimis
alios excitantes: ⁊ sibi dele
crabiliores ludos ꝺ ipsis spe
ctatoribus exhibentes. Ubi
si qua velut honesta geruntur
in templis coniuncta sibi
theatrorum obscenitate tur
pantur: ⁊ quecunq̄ turpia
geruntur in theatris compa
rata sibi temploruz feditate
laudantur. Et ea que varro
ex his sacris quasi ad celum
⁊ terram rerumq̄ mortaliuz
semina ⁊ actus interptatus
est: quia nec ipa illis ritibus
significanf: que ipe insinua
re conatur: ⁊ ideo veritas co
nantem non sequitur. Et si
ipsa essent: tamen anime ra
tionali ea que infra illam na
turē ordine cōstituta sunt p
deo suo colēda nō eēnt: nec
sibi pferre debuit tāq̄ deos
eas res q̄bus ipam ptulit ve
rus deus. ⁊ ea q̄ numa pompi
lius reuera ad sacra eiusmōi
pinētia secū sepeliēdo cura
uit abscondi: ⁊ aratro eruta
senat⁹ iussit incēdi. In eo ge
nere sunt etiā illa (vt aliq̄d ꝺ
nūa mitri⁹ suspicemur q̄ ale
xāder macedo scribit ad ma
trē sibi a magno ātistite sacro
rū egyptiorū q̄dā leone pa
tefacta. Ubi nō pic⁹ ⁊ faun⁹ e
ꝺ ⁊ eneas f ⁊ romulus f vel etiā f

bustis postmodū
dictū ē libro. vij.
ca. xxxiij. ⁊. xxxv

c Alexander
macedo ⁊c. In
epla alexādri fit
mentio de fauno
⁊ pico. de quib⁹.
s. li. j. ca. iij. dixi

d Et eneas ⁊c.
Item fit in ea men
tio ꝺ enea ꝺ q̄ rit⁹
liui⁹ ꝺ vrbis origi/
ne lib. j. dicit q̄
apud fluuiū mi/
nuchiū p deo co
lif. quē incole de
um indigetē vo/
cant. i. iouē ꝺ ho
mine factū. nam
dū indigetes vo/
cant dū de hoibꝰ
facti. de cui⁹ deifi
catōe fac aug⁹.
infra li. xviij. ca.
ix. mentionem.

e Et romulus
⁊c. Item de romu
lo de quo deifica
to dictū est. s. li.
ij. ca. xv.

f Vel etiā her.
⁊c. Item de hercu
le q̄ fuit thebanꝰ
⁊ de thebis cū so
cijs suis trāsiuit
in hispaniā. q̄ cū
ꝺ hispania reuer
teref vt veniret
ad loca illa italie
vbi euāder eo tē
pore habitauit in
terfecto caco qui
boues suos fura
tus fuit. sicut nar
rat tit⁹ liui⁹ ꝺ vr
bis origine li. j. euan
der eū filiū iouis
salutat di. mī eem
suā que carmētis
vocabaf veridi
cam ⁊ interptem
deoz fecinisse q̄
esset auctur⁹ nue
rum celestiū. ubi
q̄ statim dedica
ta est ara herculi
vbi postmodum
sacra herculis a
romanis celebra
ta sunt. apud ali
as gentes etiā p
pter strēnua ⁊ mi

ra opa q̄ gessit p deo habit⁹ ē. Scidū tñ q̄ multi fuerūt hercules. fm aug⁹. infra li. xviij. cap. xij. De hercule vero dicit aristoteles li. ō problematibus sic. Quicūq; excellētes fuerūt viri. aut fm phisicam aut politicā aut poeticā. aut artes vocant melācholici. erāt hercules fuit illi⁹ nature. ꝛ occupāt ab egritudibus q̄ fūt a nigra colera tō egritudinē epilēticorū ab hercule dicūtur. ꝛ hercleus

g Et esculapi⁹ ꝛc. de q̄. s. dictū ē li. iij. ca. xvij.

h Et liū semele ꝛc. i. bacch⁹ qui fuit etiā thebanus ꝛ vsq; ad fines indie penetrauit et docuit indos vites colere ꝛ facere vinū. ppt̄ q̄ dr⁹ vini dict⁹ est. h fingit fuisse filiū iouis ex semele. Fuerūt tñ multi liberi pātes fm aug⁹. infra li. xviij. c. xij.

i Et tyndaride frēs. id ē castor ꝛ pollux q̄ fuerūt filij lede vxoris tyndari. q̄r soror fuit helena. cui⁹ raptus fuit cā belli troiani. fingunt aūt fuisse filij iouis ex leda p vnā fabulā. fm alia ō fabulā helēa ꝛ pollux fuerūt filij iouis ꝛ imortales. Castor ō fuit filius tyndari et mortal⁹. cui⁹ mortē fr̄ su⁹ sua morte redēit. Vt duo fm hist⁹iā verā cū audisset sororē suā raptā ab alē

k hercules[k] ꝛ esculapi[ob] ꝛ liber semele nat[ol] ꝛ tyndaride fratres[k] ꝛ si quos alios ex mortalibus pro dijs habent: sed ipsi etiam maiores gentium dij quos cicero in tusculanis tacitis nominibus videt attingere. Jupit. iuno. saturnus. vulcan⁹ vesta: ꝛ alij plurimi[l] quos varro conatur ad mundi partes siue elementa transferre homines fuisse p dūtur. Timens eī ꝛ ille q̄ si reuelata mysteria: petens admonet alexandrum: vt cū ea matri conscripta insinuauerit: flammis iubeat cōcremari. Non solum ergo ista q̄ due theologie continent: fabulosa scilicet ꝛ ciuilis platonicis philosophis cedant: q̄ verum deum ꝛ reruz auctorem: ꝛ veritatis illustratorē ꝛ beatitudinis largitorem esse dixerunt[m] Sed alij quoq; philosophi qui corporalia nature principia corpori deditis mentibus opinati sunt. cedant his tantis ꝛ tanti dei cognitoribus veris: vt thales in hūore: anaximenes in aere stoici in igne: epicur⁹ in atomis: hoc est minutissimis corpusculis que nec diuidi: nec sentiri queunt. Et quicūq; alij quorum enumerationi immorari non est necesse siue simplicia: siue coniuncta corpora: siue vita carentia: siue viuentia. sed tamē corpora: causam principiumq; rerum esse dixerunt. Nam quidam eorum a rebus non viuis res viuas fieri posse crediderunt: sicut epicurei. quidam vero a viuente quedaz viuentia quedam non viuētia: sed tamen a corpore corporea. Nam stoici ignem: id est corpus vnum ex his quatuor elementis quibus visibilis mundus hic constat: et viuentem ꝛ sapientem ꝛ ipsius mundi fabricatorem atq; omnium que sunt in eo: eūq; omnino ignem deum esse putauerunt[n] Hi ꝛ ceteri simi n les eorum: id solum cogitare potuerunt: quod cum eis corda eorum obstricta carnis sensibus fabulata sunt. in se quippe habebāt quod ū videbant: ꝛ apud se imagiabantur quod foris viderant etiam quando non videbāt sed tantummodo cogitabāt hoc autem in conspectu tal' cogitationis iam non est corpus: sed similitudo corporis illud autem vnde videtur in animo hec similitudo corporis nec corpus est nec similitudo corporis: ꝛ vnde videtur atq; vtrum pulchra an deformis sit iudicatur: profecto est melius q̄ ipsa que iudicatur. Hec mens hominis ꝛ ipsa rationalis anime natura est: que vtiq; corpus non ē si iam illa corporis similitudo cum in animo cogitantis aspicitur atq; iudicatur: nec ipsa corpus est. Non est ergo nec terra: nec aqua: nec aer: nec ignis: quibus quattuor corporibus que dicuntur quattuor elementa: mūdum corporeum videmus esse compactum. Porro si noster animus corpus non est: quomodo deus creator animi corpus est? Cedant ergo et isti vt dictum est platonicis: o cedant et illi quos o quidem puduit dicere deuz corpus esse. veruntamen eiusdem nature cuius ille est animos nostros esse putauerunt. Ita non eos mouit tā ta mutabilitas anime: quaz dei nature tribuere nefas est. Sed dicunt corpore mutatur anime natura: naz per seipsam incommutabilis est Poterant isti dicere corpore aliquo vulneratur. naz per seipsam inuulnerabilis est. Prorsus quod mutari

rādro filio pamf isecuti eū sunt naugio sz cū in portu q̄dā soluissent naugiū nusq; cōparuerūt. vñ creditū fuit eos fuisse inter deos trāslatos. k Et si q̄s alios ꝛc. De alijs ꝛo dijs maiorib⁹. s. ioue q̄n dā rege crete ꝛ una none q̄ de samo i sula oriūde fuit. ꝛ alijs deq; tractat cicero de tusculānis qōnib⁹. ꝛ b facit mentōz augus. dictū ē. s. in multis libris.

l Quos varro ꝛc. Quōꝛo varro. conat eos ad pres mōi referre pz supi⁹ li. vj. ꝛ vij. m Sed alij q̄z pbāt. nō prefert aug⁹. docti naz platōicoz de deo theologie alioz pboz naturali. ꝛ facit duo. nā primo ostēdit quō alij phi a philosophis platonicis discrepāt ponentes deū corp⁹ esse. ꝛ pz sanis infra. Secūdo ibi n Pi ꝛ ceteri sil'es ꝛc. ostendit coz ceitatem ꝛ ignorantiā. ꝛ facē etiā hic duo. q̄ primo reprobat generalit oēs q̄ ponūt deuz esse corpus. secōo spāliter eos qui posuerūt deum non ē corpus sed eiusdem nature cum anima humana ibi. o Cedant ꝛ illi ꝛc. Et est sciēdū q̄ istorum erant duo genera vt pz p isid⁹. li. viij. etymologiarum. qō etiā aug⁹ innuit nā quidā posuerunt eūm in hoī

bycōmanēte esse deum. vt Pythagoras. Cui cōcordat illud Cathonis stoici. Si deus ē animꝰ nob vt carmina dicunt. hec tibi pcipue tē. Alq dixerunt mētem solutā vt cicero. t bos reprobat Augustinꝰ hic dicens. Sed dicunt corpore tē.

Laꝑ. VI

a Jdeo runt q̄ isti philosophi. tē. In hoc capitulo ostēdit beatus augustiꝰ q̄modo platonici peruenerūt in noticiā tri. t facit in hꝫ capi. duo. ſm duas vias quibus in noticiaz dei pueneruntq̄rum prima est p viam causalitatiſ. secunda est p viam eminēcie. secūda pars est ibi. Considerauerūt q̄ quicqd tē.

nō ꝑt: nulla re pōt: ac p hoc qō corpore mutari pōt: aliqua re ꝑt. t iō incōmutabile recte dici nō pōt.

Jderūt q̄ isti Capi. VI

v pbi quos ceteri nō imerito fama atq; gloria platos videmus nullū corpus eē deū: t ideo cūcta corpa transcenderūt q̄rētes deū. Viderūt quicqd mutabile est: nō esse sūmū deū: t iō oēm aniaz mutabilesq; oēs spūs trāscēderūt: q̄rentes summū deū Deinde viderunt oim speciē in re quacūq; mutabili: q̄ est q̄cqd illud ē: q̄quo mō t qualiscūq; natura ē: nō eē posse nisi ab illo q̄ vere ē: q̄ t incōmutabiliter est Ac p hoc siue vniuersi mūdi corpꝰ figuras. qualitates. ordinatūq; motū: t elemēta disposita a celo vsq; ad terrā: t q̄cūq; corpa in eis sunt: siue oēm vitā: vel q̄ nutrit t ꝓtinet qualis est in arboribꝰ vl̄q; t hec habet t sentit q̄lis ē in pecoribus: vel q̄ t hꝫ t intelligit q̄lis est in hoibus: vel que nutritorio subsidio nō indiget: ꝫ tm̄ continet sentit t intelligit: q̄lis ē in angelis nisi ab illo eē nō posse q̄ simplr est: qz nō aliud illi ē eē: aliud viuere: q̄ si possit eē nō viuēs: nec aliud illi ē viuere: aliud intelligere q̄si possit viuere nō intelligēs: nec aliud illi est intelligere: aliud btm̄ eē: quasi possit intelligere t nō btūs eē: sed qō ē illi viuere: intelligere: btm̄ esse hꝫ ē illi eē. Propt hāc icōmutabilitatē t simplicitatē intellexerūt eū t oia ista fecisse t ipm a nullo fieri potuisse. Cōsiderauerūt em̄ q̄cqd ē vel corpꝰ eē vel vitā: meliusq; aliqd vitā eē q̄ corpus: speciēq; corporis eē sensibilē: intelligibilēq; vite. Proinde intelligibilē speciem sensibili ꝓtulerunt. Sensibilia dicimus que visu tactuq; corpis sentiri queūt. Intelligibilia que ꝓspectu mētis intelligi pōt. Nulla ē enim pulchritudo corpalis siue in statu corpis: sic ē figura: siue in motu sic ē cātilena: de q̄ nō animꝰ iudicet: qō pfecto nō posset nisi melior: i illo esset hꝫ spēs sine timore mortis: sine strepitu vocis: sine spacio vel loci vel tpis. Sz ibi q̄ nisi mutabilis eēt: nō aliꝰ alio melioꝰ de specie sensibili iudicaret: melioꝰ ingenioſior q̄ tardior: melius pitior q̄ impitior: melioꝰ exercitatior q̄ minꝰ exercitatus: t idē ipe vnꝰ cū pficit melius vtiq; postea q̄ pus. Qđ aūt recipit maiꝰ t minꝰ sine dubitatiōe mutabile ē. Illi ingenioſi t docti in his exercitati hoies facile collegerunt nō eē in eis rebꝰ ꝓmā spēm vbi mutabilitas eē ꝓuincit. Cū igit in eorꝫ ꝓspectu t corpꝰ t animꝰ magis minuiq; specioſa eēnt: t si oīno spēcarere possent oīno nulla eēnt: viderūt eē aliq̄d vbi ꝓma eēt incōmutabilis spēs: t iō nec compabilis: atq; ibi eē rex ꝓncipiū rectissime crediderūt qō factū nō eēt: t ex q̄ facta cūcta essent. Jta qō notū est deo ipe manifestauit eis: cū ab eis inuisibilia eiꝰ p ea que facta sunt intellecta ꝓspecta sunt: sempiterna q̄ vtꝰ eiꝰ t diuinitas a q̄ etiā visibilia t tpalia cūcta creata sūt. Hec de illa pte quā physicā. id ē naturalem nūcupant dicta sunt.

La. VII

a Quod aūt attinet ad doctri q namvbi altera ps vsak: q̄ ab eis logica. i. rōnalis vocatur absit vt his cōpandi videanē q̄ posuerūt iudiciū veritatī in sensibus corpis: corūq; infidis t fallacibus regūlis oia que discunē meritōda eē cōsuert: vt epicurei t q̄cūq; alij tales: vt etiā ipi stoici. Qui cū vehementer amauerint sollertiā disputādi quā dialecticā noīant: a corporis sensibus cā ducēdā putarūt Hinc asseuerātes aiūt ꝓcipe notiones q̄s appellant ennoyas earꝫ rerum scz q̄s diffinitōdo explicāt: hic ꝓpagari atq; cōnecti totā discēdi docēdiq; rōnez. Ubi ego mltū miror soleo: cū pulcros dicāt nō esse nisi sapientes q̄bus sensibꝰ corpis istā pulcritudinē viderint: q̄libus oculis carnis formā sapie decusq; cōſpexerint. Hi xo q̄s merito ceteris anteponibus discreuerunt ea q̄ mente conſpiciunē ab his q̄ sensibus attingunē: nec sensibus adimēteq; pōt: nec eis dātes vltra q̄ pōt. Numē aūt mentiū esse dixerūt ad discenda oia: eundēq; ipm deum a quo facta sunt omnia.

Roma. ſ.

a Quod q autez attinet tē. In hoc capitulo ꝓfert beatus Augꝰ. platonicos a lijs philosophis i scientia logicali seu rōnali. t facit in hoc capitulo tria.

*Nam primo pōit illud in quo cōuentūt a lijs philosophi. scilicz tam epicurei q̄ stoici

Secundo quia stoici videūr logicā seu dyalecticā plꝰ amare q̄ epicurei. cōtra ipos arguit et eos specialiter improbat. ibi. vbi ego multuz tē.

Tertio xo pōit platonicoꝝ sententiaz. ibi hic xo quos merito tē.

Eliqua ē pte moralis ꝛc. In boc capitulo beatus augustin⁹ cōparat platonicos ꝛ ꝓfert in scientia morali alios philosophos. Et ꝙa vltimus finis et summū bonus se habet i moralib⁹ sicut principium. ideo in boc capitulo ostēdit q̄ circa boc platonici melius senserunt ꝯ alij. Et facit in boc capitulo duo quia primo ostendit diuersitatem opinionum circa finem vltimū eoꝝ ꝙ posuerunt ipsum consistere in fruitōe alicuius boni creati. Et licet eoꝝ sint opiniones multe valde. vt patet p augustinum infra libro. xix. ca. j. tñ reducuntur ad tres tñ in genere. quarum distinctō sic accipit. quia nullus philosophus posuit finem vltimum consistere in bonis exterioribus puta in diuitijs ꝛ honoribus ꝛ huiusmodi. sed solum in interioribus que vel sūt bona tantum corporis. vel bona animē. vel bona totius hominis compositi ex corpore ꝛ anima. ꝛ sm hec tria triplicit opiati sūt. Sciendum est tñ hic q̄ per ipm corpus in ꝓposito nō intelligitur ipsum corpus ꝓout distinguit cōtra spiritum vel mentem sed corpus i ꝓposito ꝛcludit appetitum sensitiuū

Eliqua ca. VIII ē pars moralis: quam greco vocabulo dicunt ethicā: vbi q̄rit de summo bono: quo referētes oīa que agim⁹: ꝛ qō nō ꝓpter aliud: sed ꝓpter seipm appetentes: idq̄ adipiscētes: nihil q̄ beati sum⁹ vlteri⁹ requram⁹. Jō q̄ppe ꝛ finis ē dict⁹: q̄ ꝓpter hunc cetera volumus: ipm aūt nō nisi ꝓpter ipsum. Hoc ꝯ beatificū bonum: aliq̄ a corpe: aliq̄ ab animo: aliq̄ ab vtroq̄ in hoīe ee dixerūt Ili derūt q̄ppe ipm hoīem cōstare ex aīo ꝛ corpe: ꝛ nō ab alt̄utro istoꝝ duoꝝ: aut ab vtroq̄ bñ sibi posse esse credebāt finali quodā bono quo beati eēnt quo cūcta que agebant referrēt: atq̄ id cum forēt adepti quo referendū esset nō vltra quererēt. Ili illi q̄ dicunt addidisse tertiū genus bonoꝝ qō appellāt extrinsecus: sicuti est honor: gloria: pecunia: ꝛ si q̄d hmōi: non sic addiderūt vt finale esset: id est ꝓpter seipsum appetendū sed ꝓpter aliud bonū q̄ esset hoc gen⁹ bonū bonis: malū aūt malis. ita bonū hominis q̄ vel ab aīo vel a corpe vt ab vtroq̄ expetiuerūt: nihil aliud q̄ ab hoīe expetendū ee putauerūt. Sed qui id appetiuerūt a corpe a pte hoīs deteriore: qui vero ab aīo a pte meliore: q̄ aūt ab vtroq̄ a toto hoīe. Siue ꝯ a pte qualibꝫ siue a toto hoīe nō nisi ab homine. Nec iste differētie q̄tñ tres sunt: iō tres ꝑ multas dissensiones ꝓbox sectasq̄ fecerunt: q̄ ꝛ de bono corpis: ꝛ de bono animi: ꝛ de bono vtriusq̄ diuersi diuisa opinati sunt. b Ledāt igit hi oēs illis ꝓbis q̄ nō dixerūt bñ ee hoīem fruentē corpe vt fruētem animo: ꝑ fruētē deo. Nō sic corpe vel seipo anim⁹: aut sic amico amic⁹: ꝑ sic luce oculus. Si aliq̄d ab his ad illas

sīlitudines afferēdū ē q̄ō vel quale sit si de⁹ ipe adiuuerit c alio loco q̄tum ꝓnos fieri poterit apparebit.

Capitulum. IX.

Tunc satis sit cōmendare ꝓlonē determinasse finē boni eē ꝛm virtutē viuē: ꝛ ei soli cuenire posse q̄ noticiā dei habeat ꝛ imitatiōez: nec ee aliam ob cām btm̄: Jōq̄ nō dubitat b eē ꝓbari: amare deū cui⁹ natura sit incorpalis. Ilñ vtriq̄ colligit tūc fore btm̄ studiosum sapiētie: id em̄ est ꝓbus: cū deo frui cepit. Quis enim nō ꝓtinuo btūs sit q̄ eo fruit qō amat: multi enim amādo ea q̄ amāda nō sūt miseri sūt ꝛ miseriores cū fruunt: nemo tñ btūs ē q̄ eo qō amat ñ fruit. Hā ꝛ ipi q̄ res nō amādas amāt: nō se btōs ee amādo putāt ꝑ fruēdo. Quisq̄ ꝯ fruit eo qō amat: verū q̄ꝛ sūmū bonū amat q̄s eū btm̄ nisi miserrim⁹ negat. Jpm aūt vex ac sūmū bonū plato dic deū: vñ vult esse ꝓbz amatorē dei: vt q̄tñ ꝓbia ad btām viam rēdit: fruēs deo sit btūs q̄ deū amauerit. Quicūq̄ igit ꝓbi de deo sūmo ꝛ vero ista senser ūt q̄ ꝛ rex creatax sit effector: ꝛ lumē cognoscēdarū ꝛ bonū agendax: q̄ ab illo nobis sit ꝓncipiū nature: ꝛ veritas doctrine: ꝛ felicitas vite: siue platōici accōmodati⁹ nūcupent: siue q̄dlibet aliud secte sue nomē ꝑponāt: siue tñmō ionici generis: q̄ in eis ꝓcipui fuerūt: ista senserīt: sic idē plato. ꝛ q̄ eū bñ intellexerūt: siue etiā italici ꝓp̄ pythagoraā: ꝛ pythagoreos ꝛ si q̄ forte alij eiusdē sñie i id idē fuerūt siue aliax q̄s gētiū q̄ sapiētes vl ꝓbi hiti sūt: atlātici libyci: egyptij. idi: ꝑse. chaldi scythe: galli. hispāi: aliiq̄s ꝛpiuntur qui hoc viderit ac docuerint: eos omnes ceteris anteponimus: eosq̄ nobis

Epicurei ꝯ posuerūt vltimū finē i bono corpis q̄ in voluptate stoici in mēte. q̄ in virtute ꝛ in bono rationis creato tū Peripatetici duplicē posuerūt felicitatē. s. cōtemplatiuā ꝛ actiuā actiuā posuerūt i bono corporis ꝛ aīe. i. totius hoīs cōpositi ex vtroq̄. Secundo ibi b Ledant igit ꝛc. ꝓfert opinionem illorum qui posuerunt summum bonum eē fruitionem dei q̄ les fuerunt platonici. vt p tz in sequenti capitulo. c Alio lo co ꝛc. sez infra li. xtū. ca. xxix. ꝛ ca. xxx.

La. IX.

Tunc satis sit ꝛc In hoc capitulo ostendit augustinus quomodo ad philosophos debēt se habere christiani cos scilicet cauendo vel non cauēdo. ꝛ q̄ i bono q̄

a deo eis reuelan te acceperunt ca uendi non sunt. i malicia vero ca uendi sunt. Ideo facit in hoc capi tulo duo. Primo enim ostēdit quo modo quidam eo rum de beatitudi ne & summo bono recte senserūt. si cut platonici. & q̄ cūq; philosophi ob. f. eis consenserunt siue fuerint ioni ci siue italici. quo ol. 2. rum vtrīq; in gre co philosophati sunt. & non in lati no. nam etiaz vsi na. f. q; in p̄sentem diē populi aliqui in italia que quōdā magna grecia vo cabatur vulgare grecum habent. & eodem modo ē si ue fuerint atlanti ci scilicet habitan tes in africa. tra cti. 17 ta montem atlan tem. siue libyci. i. de libya que est p uincia africe. & q̄q; ponitur p̄ tota africa. sed vnde cūq; fuerint et q̄ Rox. j modocūq; nomi nentur si senserūt sicut plato scili cz q̄ beatitudo con sistit in fruitione dei recte senserūt. et in hoc non sūt a christianis vitā di. Secundo ibi. Rox. j. b Quāuis enim homo rē. ostendit in quibus philo sophi sunt vitan di. nam aliq; phi losophi errauerūt tam in cognitione dei & summi boni q̄q; in eius cultu. & hi sunt de quib⁹ dicit apostol⁹ ad Colo. ij. Videte ne quis vos decipiat p̄ philoso phiaz quā ad p̄ mium erroꝛem. et

ꝑpinquoꝛes fatemur. b Quis ei hō xp̄ian⁹ litteꝛ. tū eccliastic. erudit⁹: platonicoꝝ fo rte nomē ignoꝛet: nec vtrum duo genera pho. exstiterit in greca ligua: ionicoꝝ & italicoꝝ sciat. nō tū ita surdus ē i reb⁹ hūanis: vt nesciat philosophos: vl studiū sapie: vl ipaz sapiam p̄fiteri. Cauet eos tū q̄ fm elemēta hu⁹ mūdi philosophant. ñ fm deū a q̄ ipe fact⁹ ē mūdus. Admonet eñ p̄cepto aplico: fideli terq; audit qō dictū ē: Caue te ne q̄s vos ꝺcipiat ꝑ philoz & ianē seductionē: fm elemēta mūdi. Deinde ne oēs tales esse arbitret: audit ab eodē ap̄lo dici de q̄busdaz: Quia qō notū ē dei manifestū ē in illis. Deꝰ enī illis manifestauit. Inuisibilia eiꝰ a cōstitutiōe mūdi p̄ ea q̄ facta sūt intellecta cōspiciunt: sempiterna q̄q; vꝛ eiꝰ et diuinitas. Et vbi atheniēsib⁹ loq̄ns cū rē magnā de deo dixisset: & quea pauci posset itelligi: qō i illo viuimus & mouemur & sumꝰ: adiecit & ait: sicut & vri q̄dā dixerūt. Nouit sane etiaz ipos i qb⁹ errāt cauere. Vbi eñ dictuz est: q̄ ꝑ ea q̄ facta sunt deꝰ illis manifestauit intellectu cōspiciēda iuisibilia sua. Vbi etiā dictū ē: nō illos ipm deū recte coluisse: q; et alijs reb⁹ q̄b⁹ñ oportebat diuinos honoꝛes: illi vni tñ debitos detulerūt. Q̄m cognoscētes deū: nō sic deū glorificauerūt: aut gr̄as egerūt: sed euanuerūt i cogitatōib⁹ suis: & obscuratū ē insipiēs coꝛ eoꝝ Dicētes eñ se sapiētes esse stulti facti sūt: & imutauerūt gl̄iaz i coꝛruptibilis dei i similitudinē imagis coꝛruptibilis hois & volucꝝ & q̄drupedū & serpētiū. Vbi & romanos et grecos & egyptios q̄ō sapiētie noīe gloriati sunt fecit intelligi. Sz de hoc cū ist⁹ post modū disputabi⁹. In q̄ autē nob cōsentiūt: ō vno deo hꝰ vniuersitatis auctoꝛe: q̄ ñ solū sup oia coꝛpa ē i coꝛpoꝛe⁹ vez̄etiā sup oēs aias i coꝛruptibilis p̄ncipiū nostꝝ. lumē nr̄m. bonū nr̄m: i hoc eos et ceteris aſponim⁹. Ca. X

a Ec si l̄as eoꝝ xp̄ian⁹ a
n ig̃ras vbis q̄ ñ didicit
i disputatōe ñ vtiť: vt vel naturalē latie vl physicā grece apellet eā p̄tē: in q̄ de inq̄sitione nature tractat. & rōnalē siue logicā: in q̄ q̄rit q̄nam mō vꝛitas p̄cipi possit: & moralē vl etbicā in q̄ de moꝛibus agit bonoꝝq; finib⁹ appeten dis malozūq; vitādis: iō nescit ab vno vero deo atq; optimo & naturā nob ēc̄q facti ad eiꝰ imaginē sumus: & doctrinā q̄ eū nosq; nouerim⁹ & g̃az q̄ illi coheredo bti sumus. Hec itaq; causa est: cur istos ceteris p̄feram⁹. qz cū alij p̄bi ingenia sua studiaq; cōtriuerint in req̄rēdis rez cauſ: & q̄ nā ēet mod⁹ discendi atq; viuēdi: isti deo cognito reppert vbi ēent & cāe cōstitute vniuersitat⁹: & lux pcipiēde vꝛitat⁹ & fōs bibēde felicitat⁹. siue ḡ isti platōici: siue q̄cūq; alij q̄rūlibz gētiū p̄bi de deo ista sentiūt: nobiscuz sentiūt. Sz iō cū platonicis magis placuit hāc cāz agere. qz eoꝝ sūt l̄e notioꝛes. nā & greci q̄q; ligua i gētib⁹ p̄mineas magna p̄dicatōe celebrarūt: & latini p̄moti eaꝝ vl excellētia vl glia vl gr̄a ipas libēti⁹ didicerūt: atq; i nostrū eloquz trāsferēdo nobiliores clarioresq; fecerūt. La. XI

a Jrant aūt q̄dā nob in
m xp̄i gr̄a sociati: cū audiunt vel legunt platonem de deo ista sensisse: que multū cōgruere vꝛitati nostre religionis agnoscunt. Tūñ non nulli putauerūt eū q̄ñ prexit in egyptū hieremiā audisse

inanez seductōez fm elementa huius mūdi quo ad scōm erroꝛē. naz qui seducit intm vt lapides & bestias & coꝛpoꝛa & alia colat seducit fm elemēta mundi. Sed alij p̄bi errauerūt scōmō non tū p̄mo. sicut platonici & eis sīles. vñ de platone dicit augustī. de vera religiōe. q̄ vsq; adeo puer sam tpm suoꝝ rumuꝛ opinionem. vt p̄bi beatur sacrificasse nature. ideo q̄ ad scōm vitendi sunt. Cōtra istos p̄bos infra li. xiij & sequentib⁹ disputandū erit.

La. X.

a Ec si rē Jn
n hoc ca. incipit aug⁹. assignare causas quare potius cuz platonicis q̄ aliis disputare ꝓponit. Et tangit in hoc capitulo vnaz causam dicens. q̄ cā non est. quia ipsi soli qui grecum loquebant potuerunt ad veritatē appꝛopinquare a nam hoc potuerunt p̄bi cuiuscunq; gentis. sed causa est quia eoꝝ lingue sunt notioꝛes.

La. XI

a Jrantur
m autem rē

In hoc ca. assignat duplicē causam ꝙre magis cū platonicis q̄ alijs pbis vult tractare. Est aūt hmōi cā. q: plato videt litteras sacras legisse. ⁊ q: constat ipm ad ea que in lris sacris habemus ꝓpius accessisse. ⁊ facit in hoc ca. duo. q: ꝑmo ꝓtractat opinionē dicentiuz platonē ex ꝓphis vel scripturis sacris ea q̄ docuit didicisse. Scōo ibi. Sed vndecū b q̄ ⁊c. oñdit q̄ siue illa opinio sit vera siue nō. tm̄ cuz platonicis potuit esse agendū meritō q̄ cū alijs. In ꝑma ꝑte hui⁹ triā ꝑmo ponit opinionē q̄ndā habentē duas ptes sub distinctione. s. vel q̄ plato i egypto viderit audierit Hieremiā vel q̄ non viderit nec audierit eum. sed tamen ex libris hieremie vel alijs libris sacris aliqua didicerit. quā opinionē ponit etiā alibi aug⁹. s. li. ix. de doctrina xp̄iana. Scōo ibi.

b Sed diligēter ⁊c. reprobat vnā ꝑtē opinionis q̄ falsam simpliciter. vicz q̄ plato audierit ꝓphetā hieremiā. alterā vero reprobat tangz sub vno intellectu falsaz. vi delicet q̄ ex lris hieremie vl alijs altē dicerit q̄ falsū ē. Et intelligāt de libris illis in grecū trāslatis. vtrūq; aūt reprobat p cōputatōz ānoz. s. q̄ fluerūt inē hieremiā ⁊ platonē ⁊ inē mortē platonis ⁊ trāslatōz lxx. iterūq; q̄ de hebreo i grecū vet⁹ testamētū trāstulerūt. q̄tū ad ꝑma qō fluxit inē hieremiā ⁊ platonē sciēdū q⁹ fm chronicā eusebij inē mortē hieremie ⁊ platonis fluxerūt pl⁹q̄ centū anni. nā hieremias occasus ē ꝑ⁹ āno altyagi⁹ regis medoꝝ q̄ regnauit. xxvj. ānis. p⁹ quē regnauit cyr⁹ rex pſaz xxx. annis. p⁹ quē cābyses. viij. ānis. postea duo frēs magi mēsibz. viij. p⁹ q̄s dari⁹ filius hystaspis. xxxvj. annis p⁹ quē xerxes ꝑm⁹. xx. ānis. p⁹ quē artabanꝰ mēsibz viij. p⁹ quē. artarexerxes. xl. ānis. p⁹ quē xerxes scōs mēsibz. ij. p⁹ quē sogdianꝰ mēsibz. viij. p⁹ quē dari⁹ nothꝰ ānis. xix. sz hꝰ āno. iij. fm eusebiū narrāt ē plato. ⁊ sic ꝓphetā: vel scripturas ꝓpheticas in eadē pegrinatiōe legisse: quoꝝ q̄dē opinionē in q̄busdā libris meis posuiᵇ Sz diligēter cōputata tm̄ rō: q̄ chronica historia ꝓtinet: platonē indicat a tpe q̄ ꝓphauit hieremias centū ferme annos postea natū fuisse. Qui cū octoginta ⁊ vnū vixisset. ab ānō mortis eiꝰ vsq; ad tps quo ptolomeꝰ rex egypti scripturas ꝓpheticas gētis hebreoꝝ de iudea popposcit: ⁊ p septuaginta viros hebreos q̄ etiā grecā linguā nouerāt interptandas habēdas q; cu rauit: anni ferme reputuntur lx. Quapropter in illa pegrinatione sua plato nec hieremiam videre potuit tāto aī defunctū: nec easdē scripturas legere: que nōdū fuerāt in grecā linguā translate: q̄ ille pollebat: nisi forte q⁹ fuit acerrimi studij: sicut egyptias ita ⁊ istas ꝑ interptem didicit: nō vt scribēdo trāsferret: qō ptolomeus ꝑ ingenti beneficio qui regia ptāte etiam timeri potera t: meruisse phibet: ſvt colloquēdo quid ꝓtinerēt q̄tū cape potuisset addisceret. Hoc vt existimet illa suadere vident idicia q̄ liber geneseos sic icipit. In ꝓncipio fecit deꝰ celū ⁊ terram: terra aūt erat inuisibil ⁊ incōposita: ⁊ tenebre erāt sup abyssum: ⁊ spūs dei ferebat sup aq̄s. In thimeo aūt plato quē librū de mūdi constitutōe ꝓscripsit: deuz dicit in illo ope terrā ꝓmo ignēq; iūxisse. Manifestū ē aūt q̄ igni tribuit celi locū. Habet ergo hec sentētia quādā illiᵒ silitudinē: q̄ dictū ē. In ꝓncipio fecit deꝰ celū ⁊ terrā. Deinde illa duo media q̄bꝰ intꝑposit sibimet hec extrema copularet: aquā dicit ⁊ aerē: vnde putat sic intellexisse: qō scriptum ē. Spūs dei ferebatur sup aquas. Parū q̄ppe attendens q̄ more soleat illa scꝑtura appellari spūs dei: q̄m̄ aer spūs dr: quattuor opinatus elemēta loco illo cōmemorata videri pōt. Deinde q̄ plato dicit amatorē dei esse philosophū: nihil sic in illis sacrīs lris flagrat: ⁊ maxime illō qō ⁊ me plurimū adducit: vt pene assentiar platonē illoꝝ librorū exptem fuisse: qō cuz ad scm̄ moysen ita x̄ba dei p angelū pferant: vt querenti qō sit nomen eiꝰ q̄ euz pgere ꝓcipiebat ad ꝓpm hebreū ex egypto liberandū: respōdeatur. Ego sum qui sum: ⁊ dices filijs israel: qui est misit me ad vos: tangz in eius cō

a morte hieremie vsq; ad natiuitatē platōis fluxerūt anni centū septuaginta quinq; ⁊ q̄tuor menses Augustinus vero dicit q⁹ a tempore quo ꝓphetauit hieremias vsq; ad natiuitatem platonis fluxerunt anni cētum volens tenere se in certo. quia q̄ ad cōputatiōes annoꝝ sepe est in chronicis magna dissonantia et iō magna incertitudo. plato vero vixit annis octuaginta vno qui numerus est q̄dratꝰ nouenarij. Nam nouies nouez octuaginta vnū faciunt ꝓpter qō sicut supra patet li. ij. ca. xv. magi platoni dcfucto i molauerunt. A morte vero platonis vsq; ad ptolemeum philadelphum ad cuiꝰ regnum. lxx. interpretes prophetas transtulerunt fluxerunt fm chronicam. lx. ānis. sicut Augustinus hic dicit. nam plato mortuus est tēpore ocdi regis persarum qui post obitum platōis regnauit annis q̄n q̄. post quem argos annis quatuor. post quē darius arsami filiꝰ annis xx. quo victo ab alexandro magno imperio persarum ad grecos translato regnauit pⁿoduz alexander annis quinq;. post quē ptolemeus soter filius lagi rex egypti annis. xl. cui immediate succesit ptolemeus philadelphus. et sic patet q⁹ fluxerunt anni. lx. vt dictum est. Tertio ibi c Hec eisdem scripturas ⁊c. ostendit quomodo secunda pars opinionis predicte posset sustineri fm vnum aliū ī lectorum quem primo ponit. ⁊ patet littera. Deinde q̄dam quibus videtur ille intellectus cōfirmari adducit. ad hoc vero adducit tria que in libris eius reperiuntur que videntur ex sacris scripturis sumpta. q̄z primum est in thimeo platonis libro. viij. q⁹ de primo terrā ignēq; iunxit. scōm est q⁹ ponit ꝓphilosophū esse amatorē dei. tertium est q⁹ vocauit deū theon. qō in greco sonat idem qō ens vel qui est in latino.

Plato in thimeo.

Beñ. j.

Ibidem.

Exod. j.

Capitulum. XII.

a ¶ Deo quipe hos potissimū ꝛc. In ꝫ ca. oñdit aug⁹ ex discipulis platonis q̄ se platonicos nosabāt q⁹ cū platonicis potius q̄ cum alijs philoso phis sit agēdū. Et facit in hoc ca. duo. ꝓmo oñdit q̄ excellentes habuit discipulos. scō ostendit quō oēs in vno errore con cordabant. ꝓpter qō contra ipsos est disputanduz. Ibi. Sed hi. ꝛc. In prima ꝑte facit duo. quia primo ostendit illos platonis discipu los. q̄ peripatetici vel academici appellabant ex q̄bus fuit aristote les q̄ secte peripa teticoꝝ primꝰ fu it. ō quo dicit eu ma. f. sebius q⁹ anno ar tarerxis. xxxij. a. ristoteles. xvij. degens annū pla tonis auditor fu it. De ipso dicit tullius i dialogo ad horatium q⁹ flumē oratōis aureū fudit. Et i eo dē alibi dicit ō eo sic q⁹ pfecto nihil est acutius nihil politius. Et. A. gellius libro. xxj. dicit sic. Aristo teles philosophꝰ ret ois būane pe ritissimꝰ. Tullꝰ ñ li. v. de finibus bonoꝝ platonez aristoteli ꝓponit de aristotele sic di cens. Peripateticoꝝ vetex princeps est aristoteles quē excepto platone an scio aut recte dixerim ꝓncipē philosophoꝝ. quē etiā hic augꝰ platoni non excellen tia ingenij sed in eloquio postpōit. fuit em̄ plato ma gne eloquentie. de quo dicit quintilianus in rheorica sua libro vltimo. mihi videt marcus tullius cum se totū ad imitatōez grecoꝝ contulisset effinxisse vim demosthenis. copiam platonis. iocunditatem socratis. Et alibi in eodem dicit Marcus tullꝰ vbiq̄ platonis emulus. id est imitator: extitit. De eo etiam valerius li. viij. capitulo. vij. sic ait. Si ipse iupiter de celo descendisset nec elegātiore nec beatiore facūdia vsus videretur. Platonis etiā discipuli fuerūt speusippus nepos suus ex sororе. ꝛ xenocrates. Speusippus ꝩo immediate successit platoni in academia. id est schola platonis. que sic dicta est ab academia villa platonis. q̄ fm̄ Papiā vno miliario ab athenis distabat. vbi ꝛ virit. post mortem platonis ānuos. xxiij. cui xenocrates successit q̄ fm̄ tullium fuit philosophoꝝ grauissimꝰ. de q̄ dicit valerius lib. ij. ca. v. q⁹ tāta auctoritatē sua sapia sibi attulerat. vt cū testimōnij dicēs coactus accessisset ad arā vt iurare fe oia vere retulisse. vniuersi surrexerūt ꝓclamauerūtq̄ ne iusurandū diceret. Idē cū q̄busdā detractoribꝰ inter esset ꝛ taceret q̄rē te vno cur solꝰ ta cerꝫ. q: dixisse me inquit aliq̄n̄ peni tuit tacuisse nūq̄ Pulchra de ipso narrat valerius. Istiꝰ ꝩo duo ꝛ eoꝝ successoꝝ academici vocabant Fuerunt aūt duo genera academicoꝝ vt ptꝫ p aug. infra lib. xix. ca. ij Scō ibi. b

a Deo q̄pe hos potissimuꝫ elegit: qm̄ de vno deo q̄ fecit celū ꝛ terrā q̄nto melꝰ senserūt tanto ceteris gl̄iosiores illustrioresq̄ habent. Intārū alijs ꝓlati iudicio posteroꝝ: vt cū aristoteles platonis discipulꝰ vir excellētis ingenij: ꝛ eloq̄o platoni q̄dē impar: sed multos facile supans: cū secta peripatetica cōdidisset: q⁹ deābulans disputare cōsueuerat: ꝑmosq̄ discipulos: ꝑclara fama excellēs: viuo adhuc ꝑceptore in suā heresiz cōgregasset: post mortē ꝩo platonis speusippus sororis eiꝰ filius ꝛ xenocrates dilectꝰ eius discipulus: in scholaz eius q̄ academia vocabat eidē successissent: atq̄ ob hoc et ipsi et eoꝝ successores academici appellarentur: b recētio b res tū pbi nobilissimi: quibꝰ plato sectandus placuit noluerūt se dici peripateticos aut academicos: sed platonicos. Ex quibus sunt valde nobilitati greci: plotinꝰ: iamblicus: porphyrius. In vtraq̄ autem lingua. id est

de ostellatione dicit sic. plotinus singularis pbs q̄s philosophie nō attigit ꝓtes cū eius doctrina vite seq̄ret insignia. cū illud qō dicebat ñ alieno sz ꝓpio ꝓtu tis oñderet exēplo. ꝛ mlta alia laudabilia valde ō ipo dicit. ib̄ solo ipm̄ depingēs q⁹ fatalē necessitatē oīno negauit. asserēs hoīs liberā ee volūtatē. De ipo plus dicet infra li. ix. ca. x. Inē seq̄ces ꝩo platonis fuerūt excellētes viri tāblicꝰ de q̄ facit augꝰ mētionē in seḡntibus. Et porphyrꝰ q̄ fuit ꝛp. magni ꝛstantini vt superius dictū fuit libro. v. Apuleꝰ etiā afer. i. africanus. Dicit aūt augustinus epistola prima ad marcellinū ō ipo sic. Apuleꝰ nobis afris afer ē. de q̄ etiā e de libris eiꝰ dixi supra libro. viij. ca. ij. Quibꝰ ꝩo tpibꝰ fuerit nō memini me legisse. De huius apuleij cōditionibꝰ multa scripsit augustinus epistola p̄dicta que sic incipit Illustri ꝓncipi ꝛ eloquentissimo ꝛc. dicēs q⁹ erat honesto prie sue loco natꝰ ꝛ liberaliter educatꝰ ꝛ magna eloq̄ntia p̄ditꝰ. dedit ꝩo magicis artibꝰ. ꝛ mlta alia de ipso narrat ibidē b⁹ augꝰ. La. XIII

a Uāq̄ ḡ q noḃ rē. In .b. ca. b. aug⁹. icipit cū platonicis ꝓtra multitudinē deorū dispurare. Et reꝓbat in .b. duo genera deorū. vtq; deos malos r deos scenicos. Sciendū est eñ q⁹ sicut sup⁹ li. ū. c. xuū. dictū fuit. romani aliq̄s deos posuerūt bōos. r aliq̄s malos q̄s coluerūt in rēplis plus q̄ in scena. dū vero scenici vocant q̄rū crimina acrita/bant in ludis scenicis. ō quib⁹ li. ū. multa dicta sē facit aūt. b. aug⁹ in .b. ca. tria. q. p/mo ex dictis platōis reꝓbat deos malos. pbans oēs deos eē bonos. r pz lra. sequēdo ibi.

b Qui fūt ḡ illi rē. Reꝓbat ex dictis eiusdē deos scenicos q̄ exp̄etunt sibi ab hoīb⁹ ludos scenicos exhiberi. vt. s. patuit li. b. iiij. ca. xxvj. vbi illud qō hic tangit aug⁹ de rito latino plani⁹ bī. hoc ō deos reꝓbat aug⁹. q dicta platonis q̄ lib. ō republica. vt. s. li. ij. ca. xiij. censūt poetas per quos dū in cena coluntur. in vr/be bene instituta omnino expellēdos. Tertio aūt ibi. c Hūc autem platonem rē specialiter arguit contra labeonē tam deoꝝ malorū assertorē q̄ et scenicorū defēsorē. r greca r latina: apuleius afer extitit platonic⁹ nobilis. Sed hi oēs r ceteri eiusmōi ipe plato: dijs plurimis eē sacra facienda putauerunt.

a Uāq̄ ḡ La. XIII

q a noḃ r in alijs multis rebus magnisq; dissentiant: in hoc tñ qō mō posui: q: neq; pua res est: et inde nūc quēstio est: p̄mū ab eis q̄ro: q̄b⁹ dijs istū cultū exhibendū arbitrenť: vtrū bonis an malis: an r bonis r malis? Sz de .b. habem⁹ sentēriā platonis dicēs: oēs deos bonos eē: nec eē oīno vllū deorum malū. Cōsequēs ē igit vt bonis hec exhibenda intelligant. Tūc eñ dijs exhibenť: qñ nec dij erūt si boni nō erūt. Hoc si ita ē: nā ō dijs q̄d aliud decet credere? Illa pfecto vacuať opinio: q̄ nōnulli putāt deos malos sacrs placādos eē ne lędāt: bonos aūt vt adiuuent inuocādos. Alij eñ nulli sunt dij: bonis porro debit⁹ vt dicūt honor sacrorū est deferendus.

b Qui sunt ḡ illi q̄ ludos scenicos amāt: eosq; diuinis rebus adiungi: r suis honorib⁹ flagitāt exhiberi: quorū vis. nō eos indicat nullos: ꝑ iste affectus nimirū indicat malos. Quid enī de ludis scenicis plato senserit notū ē: cū poetas ipos q̄ tam indigna deorū maiestate atq; bonitate carmina composuerāt. cēset ciuitate pellēdos. Qui sunt igit isti dij q̄ de scenicis ludis cū ipo platone contendunt? Ille q̄pe nō patiť deos falsis criminibus infamari. isti eisdem criminibus suos honores celebrari iubent. Deniq; isti cū eosdē ludos instaurari p̄cipēr: poscēt et ꝓpia maligna gesserť rito latio auferētes filiū r imittētes morbum deorum abnuisset imperium: eumq; morbum retrahentes cum iussa complesset. Iste autem illos nec tam malos timendos putat sed sue sententie robur constantissime retinens: oēs poetas sacrilegas nugas quibus illi p̄immundicie societatē oblectanť: a populo bñ instituto remouere nō dubitat. Hunc aūt platonē quem c iam in secūdo libro commemorauit: inť semideos labeo ponit. Qui labeo numia malā victimis cruēt⁹ atq; hmōi supplicationib⁹ placari existimat: bona ꝯo ludis r talibus q̄si ad letriciā ptinētib⁹ reb⁹. Quid est ḡ qō semide⁹ plato: nō semideis sed dijs et bonis illa oblectamenta q: iudicat turpia tā cōstāter audet auferre? e qui sane dij re- e fellūt sniam labeonis? nā se in latino nō lasciuos tñ atq; ludibūdos: ꝑ etiā seuos terribilesq; mōstrarūt. f Exponant ḡ ista nobis platonici q̄ oēs deos fm autoris sui sentēriā bonos r honestos r virtutibus sapientū esse socios arbitranť: aliterq; ō vllo deorū sentire nefas hūt. Exponimus inquiūt. Attente igitur audiamus. La. XIIII

a Omniū inquit aialiū a

o in q̄bus ē aīa rōnalis triptita diuisio est: i deos homines: demones. Dij excellissimū locū tenent: homīes infimū: demones medium. Nā deoꝝ sedes in celo ē: hominū in terra: in aere ō⁹monū. Sicut eis diuersa dignitas ē locoꝝ. ita etiā naturaꝝ. Proinde dij sunt hoibus demonibusq; potiores: homīes ꝯo infra deos r demones cōstituti sūt: vt elemētoꝝ ordine sit differētia meritoꝝ. Demones igit medij: quā admodū dijs q̄b⁹ inferi⁹ bitāt ponendi: ita hominibus quibus sup⁹ ꝓferendi sunt. Habent eñ cum dijs cōem ūrem. q deos malos iudicat victimis placandos in tēplo. bonos ꝯo ludis in theatro. de quo labeone r dictis eius bonis r malis. r etiam platone dictum est supra libro. ū. ca. xuij.

d Quid est ergo rē. Dicit aūt platonez eē semideum. r ideo au/ d gustin⁹ hic ꝓmo arguit ꝓtra labeonē ex dictis platonis. cui ipse testimonium phibet. r pz littera. Secūdo ibi. e Qui sane dū rē. arguit cōtra ipm ex sacro deoꝝ. nam ex eo quod fecerūt circa trū iartinum de quo tam racū est. p⁹ret deos non tñ esse ludibundos sed valde seuos cuius oppositū dicit labeo. Tertio ibi f Exponant ergo rē. pent augustin⁹ platōicis sibi exponi quomodo stet cum doctrīa platonis qui oēs deos bonos esse voluit. qui dū ludis scenicis delectentur.

La. XIIII

a Omniū inquiunt aialium rē. In .b. ca. ꝑobat beatus augustin⁹ ex positionem platonicoꝝ qui se excōdo dāt modum quo posset itelligi q̄ dū scenicis ludis delectentur. Et facit in hoc capitulo duo. nā ꝓmo re

probat eorum delectationem scdo disputat cũ apuleio specialit. cuius dictum adducitur ad ullius cõfirmationis declarationem. ibi. hec sic ita sunt ꝛc. In prima parte facit duo. quia primo ponit quomodo se declarant. ponunt enim demões medios inter deos ꝛ homines. qui de sunt infra deos ꝛ supra homines. ideo ludis delectantur. ꝛ patet totũ Scdo ibi.

b Ex q colligit ꝛc. arguit ꝫ dicta q̃ ex eis sequit q̃ ludi nõ exhibent dijs sz demõibus.

c Hec sic ita sũt ꝛc. Hic specialit disputat cũ apuleto. ꝛ facit duo quia primo ostendit quõ apuleius in li. de deo socratis cũ precedenti exponendus ad distinctionẽ deorũ demonũ ac hoim ꝛ demonũ meditationẽ coordinat. et ꝓz iterato apuleij. Est aũt hic aduertendũ q̃ structurã hui⁹ diu hic suspẽsa ꝛ tõ q̃ hic dr. hec sic ita sũt. iterũ replicãt in sequentibus dr. hec q̃ cũ ita sũt. vbi contra apuleium vel potius ex dictis apuleij contra demonũ cultũ arguit. ꝛ facit hic duo. nã primo ex dictis apuleij ꝛ platonis cui apuleius nõ contradiceret. deducit ad vnã conclusionẽ sub disiunctione trimembrem. videlicet vel q̃ socrates nõ habuit aliquod numen sibi amicum ꝛ familiare de genere eorum qui latos icos experunt. id est demonum. vel plato est sibijpsi contrarius. vel q̃ socrates nõ erat amicicia demõis gratulanda. id est nõ erat ex ea sibi gaudendum. Secundo ibi.

d De qua vsq; ꝛc. Confirmat illud vltimum mẽbrum per apuleium. et fit duplicater. primo ex titulo sui libri quẽ de deo socratis ꝛ non de demone intitulauit. et ꝓz littera Secundo ibi.

Quid autem etiam ipse ꝛc. Cõfirmat idem ex malis que apuleius de demonibus in libro prefato scribit que mala ponit augustinus infra capitulo .xv. ex quibus malis patet q̃ immundi spiritus sunt. et ideo non est mirũ si in immundicijs delectentur.

La. XV

a Clamobꝛ q ꝛc. In hoc capitulo beatus augustinus incipit arguere contra vnum quod in expositione sui dixerunt platonici dicunt enim vt ꝓz in precedenti capitulo q̃ demões sũt hoibus pferendi. ꝓtra q̃ ipse arguit augustin⁹ ex dictis apuleij in precẽti ca. adductis. ipse enim de demonijs loquens duo eis attribuit in q̃bus videntur nos excellere. videlicet subtilitatem ꝛ firmitatẽ corꝓz et supiorẽ locã. Jõ

mortalitatẽ corꝓz animoꝝ aũt cum hominib⁹ passiões. Quapropt nõ est miruz inq̃unt si etiam ludoꝝ obscenitatib⁹ ꝛ poetaꝝ figmentis delectant. Quã q̃dẽ ꝛ hũanis capitũ affectib⁹ a q̃b⁹ dij longe absũt: ꝛ mõis oĩb⁹ alieni sũt.

b Ex quo colligit: platonẽ poetica detestãdo ꝛ phibẽdo figmẽta: ñ deos q̃ oẽs bõi ꝛ excelsi sũt ꝓuasse ludoꝝ scenis corũ voluptate ꝫ demones. Hec sic ita sũt. q̃ Iz apud alios q̃ reprehendit: apuleius tñ platonicꝰ madaurẽsis: ꝛ hac re solũ vnũ scripsit librũ: cui⁹ titulũ eẽ voluit ñ deo socratis vbi disserit ꝛ exponit: ex q̃ genere numinũ numẽ sibi socrates habebat adiunctũ: ꝛ amicicia q̃dã ꝓtinatũ: a q̃ ꝓhibẽ solit⁹ admoneri vt desisteret ab agẽdo q̃ id q̃ agere volebat ꝓspe ñ fuerat cuẽtuꝝ. Dicit ei aptissime: ꝛ copiosissime asserit: ñ illũ deũ fuisse ꝫ demonẽ diligẽti disputatõe ꝓtractãs istã platõis de deoꝝ sublimitate ꝛ hoim bũilitate ꝛ õmonũ medietate sniam. Hec q̃ si ita sũt q̃ nã mõ ausus ẽ plo etiã si nõ dijs quos ab oĩ hũana cogitatione se mouit certe ipsis demõibus poetas vrbe pellendo:: auferre theatricas voluptates: nisi quia hoc pacto admonuit aĩm humanum: q̃uis adhuc in his moribundis mẽbris positũ ꝓ splendore honestatis impura iussa demonũ contemnere eorumq̃ imũdicijs detestari. Nam si plato hec honestissime arguit ꝛ phibuit profecto demões turpissime poposcerũt atq; iusserũt Aut q̃ fallitur apuleiꝰ: ꝛ ñ ex isto genere numinũ habuit amicũ socrates: aut cõtra se sentit plo: mõ demões honorando mõ eorũ delitias a ciuitate bñ morata remouẽdo: aut ñ ẽ socrati amicicia demõis gratulãda: de q̃ vsq; adeo ꝛ ipe d apuleiꝰ nõ erubuit: vt õ deo socratis ꝓnotaret librũ: quẽ fm suã disputationẽ q̃ deos a demonibus tã diligent copioseq; discernit nõ appellare de d. os ꝫ de demõe socrati debuit. Saluit autẽ hoc in ipa disputatione q̃ in titulo libri ponere. Ita eñ planaz doctrinam que humanis rebus illuxit: omnes vel pene omnes demonum nomen exhorrent: vt quisquis ante disputationem apulei. qua demonum dignitas commẽdatur: titulum libri de demone socratis legeret: nequaq̃ illum hominem sanum fuisse sentiret. e Quid aũt etiã ipe e apuleius quod in demonib⁹ laudaret inuenit: ꝓter subtilitatem ꝛ firmitatem corꝓrum ꝛ habitationis altioꝝ locũ: Nã de moribꝰ eoꝝ cũ õ demonibus generaliter loq̃retur: non solũ nihil boni dixit ꝫ etiã plurimũ mali. Demiq; lecto illo libro ꝓsꝰ nemo miratur. eos etiam scenicaz turpitudinem in rebus diuinis habere voluisse: et cum deos se putare velint: deoꝝ criminibus oblectari potuisse: ꝛ quicquid in eoꝝ sacris obscena solẽnitate seu turpi crudelitate: vel ridetur vel horretur: eorum affectibus conuenire. La. XV.

a Tiãob: ẽ absit vt ista q̃ ꝓsideras aĩm⁹ vera/ cit⁹ religiosus ꝛ ro õ subdit⁹ tõ arbitret demones seipso esse meliores q̃ habeant corꝓra meliora Alioq̃n multas sibi et bestias ꝓtalaturus est: q̃ nos ꝛ acrimonia sensuuz ꝛ motu facillimo atq; celerrimo: ꝛ valentia virtum: et ãnosissima firmitate corꝓrum vincũt. Quis hominũ videdo equabit aquilis ꝛ vulturibus? Quis odorando canibus? Quis ve/

a

r

facit augustinus in hoc capite duo quia primo ostendit eos non esse nobis meliores seu preferendos propter maiorem corporis bonitatem et firmitatem. et patet littera. Est tamen hic aduertendum q augustinus loquitur solum secundum intentionem platonicorum et non secundum opinionem propriam. Secundo ibi. b Jaxpo de loci te. Ostendit q non sunt nobis preferendi propter loci sublimitatem. et facit ad hoc duas rationes. quarum prima sumit ex comparatione hominis ad pecus. ibi. Nam et illa ratio et cetera.

locitate leporib⁹: ceruis: auib⁹ oibus? Quis multū valēdo leonib⁹ et elephātibus? Quis diu viuēdo serpentibus: qui etiā depositā tunicā senectutē deponere atq; in iuuentutē redire phibent? Sz sicut his oibus rōcinādo et intelligēdo meliores sum⁹. ita etiā demonib⁹ bñ atq; honeste viuēdo meliores esse debemus. Ob hoc enī et prudentia diuina eis quib⁹ nos pstat esse potiores: data sūt quedā potiora corporū munera: vt illud quo eis pminemus: etiā isto mō nobis cōmendaret multo maiore cura excolendū esse q̄ corpus: ipamq; excellentiā corpalē qua demones habere noscem⁹: p bonitate vite q̄ illis anteponimur: cōtenere disceremus: habituri et nos immortalitatē corpoꝝ: nō quā supplicioꝝ eternitas torquat: sed quā puritas pcedat aniꝝ. b Jam vo de loci altitudine: q demones in aere: nos aut habitamus in terra: ita pmouerī: vt hinc eos nobis esse pponēdos existimemus: oino ridiculum est. Hoc enī pacto nobis et oīa volatilia pponimus. Et enī volatilia cū volādo fatigant: vel reficienduꝝ alimētis corpus hūt: terram repetunt vel ad requiē vel ad pastum: qō demōes inquit nō faciūt. Nū q̄d ergo placet eis vt volatilia nobis: demones autē etiā volatilib⁹ antecellant. Q; si demētissimū est opinari: nihil est q̄ de habitatōne superioris elementi dignos esse demones existimemus: q̄b⁹ nos religionis affectu subdere debeam⁹. Sicut etenī fieri potuit vt aeree volucres: et terrestrib⁹ nobis nō solū nō pferant: vexetiā subyciātur ppter rōnalis anie que in nobis est dignitatē: ita fieri potuit vt demones q̄uis magis aerei sint: terrestribus nobis nō ideo meliores sint: quia est aer q̄ terra superior. ꝑ ideo eis boies pferendi sunt quoniā spei priorum hoim nequaq; illoꝝ disperatio cōparanda est. Nā et illa ratio platonis: qua elemēta quattuoꝝ pportione contexit atq; ordinat: ita duobus extremis igni mobilissimo et terre immobili media duo aerem et aquā interserens: vt quāto aer est aquis et aere ignis: tāto et aque superiores sint terris: satis nos admonet aialiuꝝ merita non pro gradibus clementoꝝ estimare. Et ipse quippe apuleius cū ceteris terrestre aial hominē dicit: qui tamen lōge pponitur animalibus aquatilibus: cum ipsas aquas terris pponat plato: vt intelligamus non eūdem ordinem tenendum cū agit ō meritis aniaꝝ: q̄ videt ordo esse in gradibus corpoꝝ: sed fieri posse vt inferius corpus anima melior inhabitet: deteriorq; supius.

Cap. XVI

d Demoribus ergo demonuꝝ cū idem platonic⁹ loqueret: dixit eos eisdez quibus homines animi perturbationibus agitari. irritari iniurijs. obsequijs. donisq; placari. gaudere honorib⁹. diuersis sacroꝝ ritibus oblectari. et si eis si quid neglectum fuerit cōmoueri. Inter cetera etiā dicit ad eos pertinere diuinatiōes augurū. auspicum. vatum atq; somnioꝝ. ab his quoq; esse miracula magoruꝝ. Breuiter autē eos diffiniens ait. Demones esse genere animalia. animo passiua. mente rationalia. corpe aerea. tempore eterna. Horū vo quicq; tria priora illis esse q̄ nobis: quartū ppriū: quintū eos cū dijs habere cōe. b Sz video trium superioꝝ q̄ nobis cū hūt duo etiā cum dijs habere. Animalia q̄ppe cōdit et deos: sua cuiq; electa distribuens. In terrestribus animalibus nos posuit cū ceteris q̄ in terra viuūt et sentiūt. In aquatilib⁹ pisces et alia natatilia. In aereis demones. in ethereis deos. Acp hoc q̄ demōes genere sunt animalia nō solū eis cū hoibus. verūetiam cum dijs pecoribusq; pmune ē. Q; mēte rationalia cum dijs et hominibus Q; tpe eterna cum dijs solis. Q; animo passiua cū hoib⁹ solis. Q; corpore aerea ipi sunt soli. Proinde c q̄ genere sunt animalia nō ē magnū: q̄b⁹ sūt et pecora Q; mēte rōnalia

Cap. XVI

Demoribus ergo demonuꝝ et. In hoc capitulo probat augustinus q̄ demones nō sunt hominibus preferendi. et diffinitiōe demonum et facit in hoc capite tria. primo recitat verba apuleij ex quib⁹ arguit i seqntibus inter que est ipa diffinitio q̄ demōes diffinit et ipa diffinitio manifestatio et patet totum. Secundo ibi. b Sed vide o trium et. Ostendit dictorum apuleij qui bus prefatam diffinitionem declarat insufficientiam et patet. tertio ibi c Proinde q̄ genere sunt et p dicta diffinitione arguit ad propositum. et arguit duplicater primo ex omnibus differē tijs illi⁹ diffinitionis per eas discurrendo a Secundo ibi.

Apulcius in libro de deo socratis

d Quapropter vt omittaz cetera arguit specialiter ex vna differentia circa eā ilistendo.

nō ē supnos: qz sum⁹ t nos. Q; tēpore eterna: quid boni est si nō beata. Melior est cūtpalis felicitas q̄ misera eternitas. Q; aīo passiua: quō supra nos ē: qñ t nos hoc sum⁹: nec ita eēt nisi miseri eēm⁹? Q; corpe aerea: quāti extimādū est cū omni corpi pferatur anime qualiscunq; natura. Et ideo religionis cultus qui debeē ex animo nequaq; debetur ei rei que inferior est aīo: Porro si inter illa q̄ demonū esse dicit annumeraret virtutem: sapientiā: felicitatez: t hec eos diceret habere cum dijs eēna atq; cōia: pfecto aliquid diceret exoptandū magnicq; pendendum nec sic eos tū ppter hec tāq; deuz colere deberem⁹ ß pori⁹ ipm a q̄ hec illos accepisse nossemus. Quāto minus nunc honore diuino aerea digna sūt aīalia: ad hoc rōnalia vt misera esse possint: ad hoc eēna vt miserā suā finire ñ possint? d Quapropter vt omittā cetera: t hoc soluz ptractē q̄ nobiscū dēmones dixit habere cōe. i. animi passiones: si oīa q̄ tuor elemēta suis aīalib⁹ plena sūt i mortalib⁹: ignis t aer: mortalib⁹ aqua t terra: q̄ro cur animi demonū passionū turbelis t tēpestatib⁹ agitent? Perturbatio ei est: q̄ grece pathos dicit: vnde illa voluit vocare animo passiua: qz x̄bū ō verbo pathos: passio dicerē: motus animi; ptra rōnē Cur g̃ sūt ista in animis demonū q̄ in pecoribus non sūt Qm̄ si qd in pecore fieri apparet nō est pturbatio: qz nō ē contra rōnē: q̄ pecora carēt. In hoib⁹ aūt vt sint iste pturbatiōes. facit hō stultitia vel miseria. Rōdū em̄ sumus in illa pfectiōe sapiētie beati q̄ nobis ab hac mortalitate liberatis i fine ꝓmittit: Deos vero iō dicūt istas pturbatiōes nō pperi: qz nō solū eterni: verūetiā beati sunt Easdē q̄pe aīas rōnales etiā ipos habere phibent: ß ab oī labe ac peste purissimas. Quāobrē si ꝓpter ea dij nō pturbant: q̄ aīalia sūt beata non misera: t ꝓpterea pecora non pturbant q̄ aīalia sūt que nec beata possūt esse nec misera: fstat vt dēmones sicut hoīes ideo perturbentur q̄ animalia sunt nō beata sed misera. La. XVII

a Ula igit insipiētia vel potius amētia q̄liquā religionē demonib⁹ subdunt: cū pverā religionē ab ea vitiositate in q̄ illis sum⁹ siles liberemur? Cū ei dēmōes qō t iste apulei⁹ q̄uis eis plurimū parcat: t diuinis honoribus dignos cēseat: tū cogit confiteri vt ira instigent: nobis vera religio p̄cipit ne ira instigemur: ß ei pori⁹ resistam⁹ Cū dēmōes donis inuitent: nobis vera religio p̄cipit: ne cuiq̄ donoz acceptione faucamus: Cū demones honorib⁹ mulceant: nobis vera religio p̄cipit vt talib⁹ nllo mō moueamur Cū dēmōes q̄rundā hoīm oīores q̄rūdā amatores sint: nō prudenti trāquilloq; iudicio ß vt ipe aīo appellat passiuo: ipa nobīa religio p̄cipit vt inimicos nros etiā diligamus. Postremo oēm motū cordis t salū mentis: oēsq; turbelas t tēpestates animi: qb⁹ dēmōes estuare atq; fluctuare asserit: nos ꝧa religio deponere iubet: Que igit cā est nisi stulticia erroz⁹q; miserabil: vt ei te facias venerādo hūilē: cui te cupias viuēdo dissimilē: t religione colas quē imitari nolis cū religionis sūma sit imitari quē colis.

a Rustra igit eis f apuleius: t q̄cūq; ita sentiūt hūc detulit honorē: sic eos in aere medios iter ethereū cēlū t trāq; cōstituēs vt qñ null⁹ de⁹ misceē hoī qō plonē dixisse phibēt isti ad dos pferāt p̄ces hoīm t inde ad hoies ipetrata q̄ poscūt. Indignū ei putauerunt q̄ ista crediderūt: misceri hoies dijs: t dos hoibus: dignū aūt misceri demones t dys t hoibus: hic petita q̄ assignēt: inde cōcessa q̄ apportēt: vt videlicet hō castus. t ab artiū magicaq; scelerib⁹ alienos eos patronos adhibeat p quos illū dij exaudiant qui hec amant: que ille nō amādo fit dignior: quē facili⁹ t libentius exaudire debeant Amant quipe illi sce-

La. XVII
a Ula q igitur insipientia nē. In hoc ca. pbat augustin⁹ q̄ dēmones nō sūt nobis p̄ferēdi. nec q̄ nobis colendi ex vitijs q̄ apuleius vt patuit in principio precedētis capituli eis arbuit. a q̄b⁹ nos perveram religionem. id ē veri dei cultū liberamur.

La. XVIII
a Rustra igit eis apuleius nē. In b. c. btūs augustin⁹ reprobat dictū apuleij ō cultu demonibus exhibēdo q̄ ad motuū suum. Est aūt motuū q: dicē g̃ nullus deus miscet homini. id est cōmunicat cū hoīe q̄ dicunt platonē sēsisse. t ideo inter deos t homines oportet mediatores cē q̄s dij cognoscāt facta homi/num. t homines a dijs recipiāt q̄ postulant. q̄ augustinus hic et in sequētibus capitulis ī probat. vj. rationibus facit autez augustinus hic duo. qz primo reprobat hoc motuū qz qui sic dicūt videntō dēs male t indigne sentire videlicet q̄ dij raz ī mūdos accept/ant mediatores. et q̄ malū sit eis viciniores q̄ boni Secundo ibi.

Matb. 5.

b Monest q̄ ista ꝛc. Quia ipſi pro ſe platonem adducunt ideo contra eos platonem allegat. La. XIX

a Pro aduersus magicas ꝛc. In hoc capitulo probat augustinus q̄ demones nō sūt mediatores adhibendi inter deos ⁊ homines. confirmando illud qō in p̄cedēti ca. phauit. ⁊ pbat p̄ō ex dictis apuleij superi⁹ positis. videlicet capitulo. xvij. nam ibi dicit apuleius ad eos pinere diuinationes augurum. ⁊ ab eis esse miracula magoꝝ ex q̄b⁹ ptz ipos eē auctores artis magice sed artes magice vitande sūt. ergo debemus vitare ea q̄ ipſi suadēt. ergo nō sunt adhibendi nostri mediatores.

b Pernicioſa esse ꝛc. Ex vero artes magice vitande sunt tanq̄ nociue ⁊ illicite. p̄mo pbat q̄ dicta ꝑgilij. quoꝝ vnū ē quarto li. eneidō vbi ꝑgili⁹ loq̄ns in ꝑſona didonis regine carthagis ad annā ſororem didonis de quadam maga cū potentiaꝝ illius mage descripſiſſet dicens. Nec ſe carminibus promittit ſoluere mētes ꝛc subiūgit in ꝑſona didonis eiuſdem Teſque caro deos ꝛc. dicit eīm dido loquens anne q̄ teſtes adhibet deos et eam caram germanam ſuam ⁊ ſuum dulce caput ſe imitram accingi magicas artes. Et est in ſecūdo verſu cum dicitur accingier figura que dicitur peragoge. que figuras ſanctus iſidoꝝ libro primo etymologiarum eſt appoſitio in fine vt admittit ⁊ pro admitti. poteſtur pro poteſt. Et eſt hic ſciendum q̄ accingo eſt verbum vehementis trāſitionis. et ideo paſſiuum ſuum regit poſt ſe vnum accuſatiuum. Unde bene dicitur accingi artes magicas qui eis vtitur ad ſui defensionem vel alteri⁹ impugnationem tanq̄ armis quibuſdā. Aliud dictum ꝑgilij eſt in bucolicis. egloga octaua vbi loquēs de mirabilibus que fiunt arte magica. inter cetera dicit. Atq̄ ſatas alio. ꝛc. quem verſum exponit hic augustinus.

Eneid. 4

Virgilius in bucol.

c Nonne i. xij. ꝛc. Secundo probat has artes illicitas esse per legē xij. tabulorum.

d Poſtremo ipſe ꝛc. Tertio probat idem per ſcīm apuleij qui ſcripſit librum quēdaꝝ qui intitulatur de magia. et incipit ſic. Lector quidē eram p̄ceꝝ vero obtinebam ꝛc. q̄ continet oratiōnē agi tatā ſub clauDio maximo pro conſule qua defēdit ſe contra emilianū emulū ſuū q̄ accuſauit eum de arte magica nitēſq̄ pluribus argumentis probare intētū ſuū. ſed apuleius ſibi obiecta negauit. ⁊ omnia tā euidēter eloquēter repulit vt oēs aſtātes in iudicio mirarentur. ⁊ etiam i nullo corde de cri⁹ innocētia ſcrupulus remaneret. conſtat tamē q̄ auguſtinus epiſtola p̄ma ad marcellinum dicit eum magicis artib⁹ fuiſſe intētū. vbi etiam loquens de oratoribus

a Pro ad La. XIX

p uerſ⁹ magicas artes de quibus quoſdā nimis infelices ⁊ nimis ipios etiā gloriari libet in nomine demonū: ipam publicā lucē teſtem citabo Cur eīm tam grauiter iſta plectunt ſeueritate legū ſi opera ſunt numinū colēdo rū? An forte iſtas leges xp̄iani inſtituerūt: quibus artes magice puniunt: ſcōm quez aliū ſenſum: niſi q̄ hec maleficia generi humano⁹ pnicioſa eſſe non dubium ē? Ait poeta clariſſimus: Teſtor caro deos ⁊ te germana. tuumq̄ Dulce caput: magicas inuitam accingier artes. Illud etiā q̄ alio loco ō bis artib⁹ dicit. Atq̄ ſatas alio vidi traducere meſſes. Eo q̄ hac peſtifera ſceleratāq̄ doctrina: fructus alieni in alias terras tranſferri phibent? nonne i duodecim tabulis: id est romanoꝝ antiquiſſimis legib⁹ cicero cōmemorat eſſe ꝓſcriptum: ⁊ ei qui hoc fecerit ſupplicium conſtitutū? Poſtremo ipſe apulei⁹ nūquid apō iudices chriſtianos ō magicis artibus crimen obiiceret xp̄iana religio: q̄ nouerant ſe fieri ſaluos ⁊ glorioſiſſimos i eternū: non eā negando tpales penas euadere delegerit ſed potius confitendo: profitendo: predicādo: ⁊ pro hac omnia fideliter fortiterq̄ tolerando: ⁊ cū pia ſecuritate moriendo: leges quibus p̄hibebantur erubeſcere compulerūt: mutariq̄ fecerunt. Huius autē phi platonici copioſiſſima et diſertiſſima extat oratio: qua crimen artiū magicarū a ſe alienū eſſe defendit: ſeq̄ aliter nō vult innocentem videri: niſi ea negando que non poſſunt ab innocente cōmitti. At omnia miracula magoꝝ quos recte ſētit eſſe damnandos doctis fiunt ⁊ operibus demonum: quos viderit cur cenſeat honorandos eſſe: neceſſarios eos aſſerens perferēdis ad deos noſtris precibus: quoꝝ debemus opera deuitare ſi ad deū vez p̄ces nr̄as volu-

tione sua ⁊ defensione innuit ipm de falso defendisse Apuleius etiam in libro quem fecit de asino aureo dicit de seipso q̄ artem illam libentissime didicerit. sed male sibi cessit ex hoc vt narrat. q̄ dū artem illam volebat discere in asinū vt sibi videbatur conuersus est ⁊ de hoc loquitur augustinus ifra. li. xviij. ca. xvij.

e Deinde quero ⁊c. Adducē augustinus aliā rationem ad pbādū intentionem suā videlicet q̄ demones non sunt mediatores qui p̄ces nostras dīis offerūt. ⁊ est ista ratio prima quaz facit ad eandē cōclusionem. cuius sit in hoc capitulo secunda. quia in p̄cedenti capitulo vnam fecit ratiōem aūt quā facit hic satis patet.

La. XX

e Tenuit vigens ⁊c.

a In hoc capitulo adducē beatus augustinus quartam rationē ad probandū q̄ demones nō sūt mediatores inter nos ⁊ deos. et p hac hic causam positaz supra capitulo. xviij. que mouit apuleium ⁊ alios ad hoc ponendum videlicz quia non commiscentur hominibus Hoc p̄probat augustinus quia ipsi ponunt q̄ demones commiscētur dīis et cōuerso ergo ponere q̄ non communicēt cum hominib⁹ derogat sanctitati deoruz. quia hoc est ponere q̄ commiscetur malis ⁊ non bonis.

e mus pueniré Deide quero quales p̄ces hoim dīis hōis p demōes allegari putat magicas: an licitas Si magicas nolūt tales: si licitas: nolūt p tales. Si aūt peccator penitens p̄ces fundit maxie si aliquid magicum admisit. Ita ne tandē illis intercedētib⁹ accipit veniā: qb⁹ ipellētib⁹ aut fauentib⁹ se cecidisse plāgit in culpā: An ⁊ ipi demones vt possint penitentibus mereri indulgētiā: p̄cores agūt q̄ eos deceperit penitēti am: Hec nēo vnq̄ de demōibus dixit: q̄ si ita eēt: nequaq̄ sibi auderēt diuinos honores expetere: q̄ penitēdo desiderarēt ad gratiā venie p̄uenire. Ibi em̄ est detestāda supbia hic humilitas miserāda. La. XX.

a Tem̄ vigens cā ⁊ artissima cogit demōes medios iter deos ⁊ homies agere: vt ab hoibus auferāt desiderata ⁊ ad eos referāt impetrata Que nā tandē cā est ista: ⁊ quanta necessitas: qa nullus inquiūt deus miscet hoi: Preclara igit sanctitas dei: q̄ non miscet homini penitēti: supplicanti: ⁊ miscetur demoni arrogāti: Nō miscet homini confugienti ad diuinitatem: ⁊ miscet demōi fingenti diuinitatem: Non miscet homi petēti indulgentiam: ⁊ miscet demoni suadēti nequiciā: Nō miscet hoi per philosophicos libros poetas de bene instituta ciuitate pelenti: ⁊ miscet demoni a principibus ⁊ pontificibus ciuitatis p scenicos ludos poetarū ludibria requirenti Non miscetur homini deoz crimina

a Ed nimiruz ⁊c. La. XXI

ſ In hoc capitulo beatus augustinus arguit adhuc contra eos qui ponunt demones nostros mediatores. Et facit in hoc capitulo duas rationes. Quarum p̄ma est quinta. quam iaz fecit contra eos faciunt enim demones mediatores quasi nuncios qui deos ignorātes sacra hominuz instruant quia sunt p̄pinq̄ hominib⁹. dīj ꝓ o distantes. naz demones sunt in aere ⁊ dīj in ethere. quia vero dīj curam habent hominuz ideo oportuit eos sic īstrui. et contra arguit augustinus quia dīj aut cognoscūt animos hominū ⁊ demones absq̄ omni iudicio corporali aut non. Si sic ergo nō indigent ad cognoscendum voluntates hominum ministerio demonuz tanq̄ magis p̄pinquoz Si nō. sequūtur duo absurda. Primū est q̄ tunc magis ē nob⁹ dīs demō mal⁹ p corpus q̄ homo p bonū animum. Aliud est. Q̄ tunc possent dīj a demonibus decipi. quia tunc non possent dīj scire an signa corporalia quib⁹ eis facta nostra nunciant concordent cum interiori conceptu mentis ipius demonis. Et ita nō possent scire an dem̄ōes mētirent. Secundā vero rationē huius capituli. id ē sextam in vniuerso ponit ibi

a Ed nimirū tante hui ſ ius absurditatis ⁊ indignitatis est magna necessitas: q̄ scilicet deos ethereos hūana curātes: q̄d terrestres hoies agerēt vtiq̄ lateret: nisi demōes aereinunciarēt: q̄m ether longe a terra est: alteq̄ suspensus: aer vero etheri terreq̄ contiguus. O mirabilē sapientiā. Quid aliud de dīis illi senti unt quos oēs optimos volunt: nisi eos ⁊ hūana curare ne cultu videant indigni: et ꝓpter elemētoz distantiam hūana nescire: vt credāt demones necessarij: ⁊ ob h̄ etiam ipsi putent colendi p̄s dīj possint ⁊ quid in reb⁹ hūanis agat addiscere: ⁊ vbi oportet hominibus subuenire: h̄ si ita est: dīs istis bonis magis notus est demon per corpus vicinum: q̄ homo per animuz bonum. O multū dolenda necessitas: an potius irridenda vel detestanda vanitas ne sit vana diuinitas. Si em̄ animo obstaculo corporis libero animum nostrū dīj videre possunt: non ad h̄ demonibus indigent nūcijs Si autem animoruz indicia corporalia: qualia sunt vult⁹ locutio: motus per corp⁹ suum etherei dīj sentiunt: ⁊ inde colligunt: quid etiam de-

b Uellẽ ãt mi ꝛc̃. ꝛ fũ dãk ſup di ſcordia q̃ ẽi ter p'onẽ ꝛ dęmões nã plato volu it de ciuita te poetaſ q̃ dęmões lu dis ſcenicꝭ colũt expe lere. demo nes ꝓo q̃ lu dis ſcenicꝭ delectãt volucrũt eos i ciuitate re tinere. p'o ꝓo dijs fa uet. q̃ non vult q̃ per poetas de dijs fingãt crimĩa. nec q̃ crimĩa co rũ ficta i ſce na recitent ꝓpt̃ qđ ar guit q̃ locũ a diuiſiõe q̃drimẽbra. Lucrũ ẽm a dęmõib⁹ q̃ꝛtũ ad iſtã diſcordiaz q̃ nuncient dijs. an vi delicet nun cient eis tã factũ plato nis ꝛ factũ ſuũ ꝓpꝛiuz an veruz q̃ volũt q̃ deos lateat rota iſta di ſcordia. an factũ plo nis ꝛ ñ ſuũ an ſuũ ꝛ nõ plonis cõ tra q̃ oĩa ar guit. b. au guſtinus.

b mones nuncient: poſſunt ꝛ mẽda cijs demonum decipi. Porro ſi de eorum diuinitas a demonibus falli non poteſt: ab eadem diuinitate quod agimus nõ poteſt ignorari. b Uellem autem mihi iſti dicerent vtrum dijs demones nunciauerit de criminibus deorũz poetica pla toni diſplicere figmenta: ꝛ ſibi ea placere celauerint: an vtrumq̃ oc cultauerint: deoſq̃ eſſe maluerint totius rei huius ignaros: an vtrũq̃ indicauerit: ꝛ religioſam erga deos platonis prudentiaz: ꝛ in de os iniurioſam libidinem iuam: an ſententiam quidem platonis qua noluit deos per impiam licentiam poetarum falſis criminibus infa mari: ignotam dijs eſſe voluerint ſuam vero nequiciam: qua ludos ſcenicos amant: quibus illa deorũ dedecora celebrantur prodere nõ erubuerint: vel timuerint. Horum quattuor que interrogando ꝓ poſui: quodlibet eligant: ꝛ in quo libet eorum quantum mali de dijs bonis opinentur attendãt. Si eñ primum elegerint: confeſſuri ſũt non licuiſſe dijs bonis habitare cũ bono platone: quando eorum in iurias prohibebat: et habitaſſe cũ demonibus malis quando eorũz iniurijs exultabant: cum dij boni hominem bonum longe a ſe poſi tum non niſi per malos demones noſſent: quos ſi bivicinos noſſe nõ poſſent. Si aũt ſecundũ elegerint et vtrũq̃ occultatũ a demonibus dixerint vt dij oĩno neſcirent: ꝛ pla tonis religioſiſſimam legem: ꝛ de monũ ſacrilegam delectationem: quid in reb⁹ hũanis p internũcios demones dijs noſſe vtiliter poſſunt qñ illa neſciũt que in honorez deo rũ bonoꝝ p religionẽ bonorum ho minũ contra libidinẽ maloꝝ demo num decernũtur? Si vero tertiuz elegerint ꝛ non ſolũ ſententiã pla tonis deoꝝ iniurias prohibentẽ: ſ etiã demonũ nequiciaz: deoꝝ iniu rijs exultantẽ: p eoſdem demones nuncios dijs innotuiſſe rũderint: ꝛ hoc nunciare eſt an inſultare Et dij vtrũq̃ ſic audiunt: ſic vtrumq̃ cognoſcũt: vt nõ ſolum malignos demones deoꝝ dignitati ꝛ platonis religioui contraria cupientes at q̃ facientes a ſuo acceſſu non ar ceant: ſed etiaz per illos malos ꝓpin quos platoni boni longinquo do na tranſmittant. Sic eñ eos elcñ torum quaſi catena ſeries col igaꝝ: vt illis a quibus criminank cõ iungi poſſint. huic a quo defendũ tur non poſſint: vtrũq̃ ſcientes: ſ aeris ꝛ terre pondera trãſmutare non valẽtes. Jaz q̃ reliquũ eſt: ſi quartum elegerint: p eius eſt cete ris. Quis eñ ferat: ſi poetaruz de dijs ĩmortalib⁹ criminoſa figmẽta ꝛ theatrorum indigna ludibria: ſu amq̃ in his omnibus ardẽtiſſimã cupiditatem: ꝛ ſuauiſſimã voluptа tem dijs demones nunciauerũt: ꝛ q̃ plato philoſophica grauitate ō optima republica: hec oĩa cenſuit remouẽda tacuerũt vt iaz dij boni p tales nũcios noſſe cogãtur: ma la peſſimoꝝ: nec aliena ſ eorundẽ nuncioꝝ atq̃ his ꝓtraria non ſinã tur noſſe bona philoſophorũ cum illa ſint iniuriã: iſta in honorem ipſoꝝ deorum. La. XXII.

a Uia igiꝭ nihil iſtoꝝ quattu q oꝝ eligendũ ẽ ne in quolibz eorum de dijs tam male ſẽ tiatur: reſtat vt nullo modo credẽ dum ſit q̃ apuleius ꝓfiteri nitꝭ Et quicũq̃ alij philoſophi ſũt eiuſ dem ſentẽtie: ita cẽ medios demo nes inter deos ꝛ hoĩes: tanq̃ iter nũcios ꝛ interꝑtes: qui hinc ferãt petitiones noſtras: inde referant res a nobis petitas: ſz eſſe ſpiritus nocendi cupidiſſimos a iuſticia pe nitus alienos: ſuꝑbia tumidos: in uidẽtia liuidos: fallacia callidos: q̃ in hoc q̃dẽ aere habitant q̃z de cęli ſupioris ſublimitate dejecti: meri to irregreſſibilis tranſgreſſionis in hoc ſibi cõgruo velut carcere ꝑ dãnati ſunt. Nec tñ quia ſupra ter ram ꝛ aquas aeri locus eſt: ideo ꝛ ipſi ſunt meritis ſuperiores homi nib⁹: qui eos nõ corꝑe ſed electo i auxilium deo vero: pia mente fa cillime ſuperant. b Sed multis pla b ne participatione vere religionis

a Uia q igiꝭ nihil iſto ꝛc̃. In hõ cap̃. ꝓclu dit ꝓclusio nem ſuam in quartu oꝝ capitu lis ꝓceden tibus intẽ tam videli cet q̃ dęmo nes nõ ſũt nobis ꝓfe rendi. nec noſtri me diatores q̃ ad deos no ſtras ꝑces ferant et q̃ ad nos deo rum ſuppe tias. id eſt peritia au xilia refert Et faĉ hic duo. quia primo con cludit q̃ di cta q̃ ꝓpter locuz ſuperioꝝ nõ ſint no bis ꝓferen di tãq̃ me lioꝝ. ſimo cconuerſo homiĉ bo ni cos ſu perãt. Se cundo ibi. b Sz mł tos pla tõ. affligit cauſ ſam quare multis ho minibꝰ do minentur. non eñ eſt cã dą ipſi ſunt homi nibus me lioꝝ vel loco altio res. ſed q̃ hoſtes ſe gnantur ab eis capi et ſeduci quo rũ aliq̃ cre debant da

mones deos cē. Alīꝫ ꝓ luꝯ hoc non crederent. tamē sic suasum est eis. ⁊ sic seduci sūt a demonibꝫ vt crederēt eos cē meliores ⁊ benefactores dominū quos licet crederent non cē deos. tū nō audebāt dicere eos nō esse dignos cultu et honore diuino.

indignis tāq captis subditi sq dominant: quoꝝ maxime parti mirabilibus ⁊ fallacibus signis: siue factorum siue ꝑdicatoꝝ deos se cē ꝑsuaserunt. Quibusdam vero vita eorum attentius ⁊ diligentiꝰ intuentibus: non potuerūt ꝑsuadere q dij sint: atq ideo inter deos ⁊ homines internūcios ac beneficiorum interꝑtatores se cē finxerūt. si tū nō istū saltē honorē homines eis conferendū putarunt. qui illos ne deos esse credebāt: quia malos videbant. Deos aūt omnes bonos volebāt: nec audebant tamē omnino indignos dicere honore diuino: maxime ne offenderent populos: a quibus eis cernebant inueterata superstitione ꝓtor sacra ⁊ templa seruiri.

Ca. XXIII

a Am diuersa ō illis hermes egyptiꝰ quē trimegistū vocauit scḝsit ⁊ sensit Apuleiꝰ q̄dē deos illos negat: ꝫ cū dicit ita inter homines deosq q dā medietate versari: vt hominibus apud ipsos deos necessariꝰ videantur: cultum eoꝝ a supernorū deorum religione non separ. Ille aūt egyptius alios dicit a summo deo factos: alios ab hominibus. Hoc qui audit sicut a me positum est: putat dici de simulacris: quia opera sunt manuum hominum. At ille visibilia ⁊ contrectabilia simulacra velut corpora deorum esse asserit. Inesse autem his quosdam spiritus inuitatos: qui valeant aliquid: siue ad nocendum. siue ad desideria eorum nonnulla complenda: a quibus eis diuini honoris ⁊ cultus obsequia deferūtur. Hos ergo spiritus inuisibiles per artem quandam visibilibꝰ rebus corporalis materie copulare vt sint quasi animata corpa illis spiritibꝰ dicata: ⁊ subdita simulacra hoc esse dicit deos facere: eamq magnā ⁊ mirabilē deos faciēdi accepisse hominis potestatem. Huius egyptij verba sicut in nostraz linguam interpretata sunt ponamus: Et quoniam de cognatione inquit ⁊ consortio hominum deorumq nobis indicitur sermo: potestatem hominis o asclepi vimq cognosce Dominus inquit ⁊ pater vel qō est summū deus. vt effector est deorū celestium. ita homo est factor deorum qui in templis sunt humana proximitate contenti. Et paulo post. Ita humanitas inquit semper memor nature ⁊ originis sue. in illa diuinitatis imitatione perseuerat. vt sicuti pater ac dominus vt sui similes essent deos fac eternos. ita humanitas deos suos ex sui vultus similitudine figuraret. Hic cuz asclepius ad quem maxime loquebatur ei respondisset atq dixisset. Statuas dicis o trimegiste? Tum vero ille. Statuas inquit o asclepi vides. ne q̄ten tuipe diffidas. statuas animatas. sensu ⁊ spū plēas: tāta q facientes ⁊ talia statuas futura ꝓphetias. ea q forte vates ois ignoret in multis et varijs rebus ꝑdicentes. imbecillitates hominibꝰ facientes. easq curantes tristitiaz leticiāq ꝓ meritis. An ignoras o asclepi q egyptᵉ ima/go sit celi. aut quod est verꝰ translatio aut descensio omnium que gubernantur atq exercenꝫ in celo? Ac sic dicē/dum est verius. terra nostra mūdi totꝰ est templū. Et tamen qm̄ ꝑscire cūcta prudentem decet. illō nos ignorare fas non est. Futuꝝ eñ tp̄us est cuz appareat egyptios incassum pia mente diuinitati sedulam religionem seruas/se. ⁊ omnis eoꝝ sancta veneratio in irritum casura fru/strabitur. Deinde multis verbis hermes hunc locum exequit. in q̄ videꝫ hō tēpus p̄dicere q̄ christiana religio q̄to est verator atq sanctior

fuerit trimegisti. fuit ei ꝓpone Lōstat tū q mercurius q̄ scripsit libū de constellatōe fuit posterior plotino. ⁊ ꝓ se quēs plone. cē ār hermes in greco idē qō mercurius in latio vt ptz. S. li. vij. ca. viij. Dicrus cē ār trimegistꝰ fm isiō. li. viij etymologiarum a multitudine ⁊ magnitudine scientie. qsi ter maximꝰ. ō cuꝰ libris dicā infra ca. vltio. reprobata g̃ doctrina asculey ō dyo. Incipit agere ō doctrina trimegisti. ⁊ facit in ō ca. tria. q primo pōit dcā eiꝰ q̄dam opper quō ab Apuleio discrepat. nā apuleius posuit demones ñ cē deos. sz cos medios int deos et homines. Trimegistus ār dicit eos cē deos. ⁊ ō li. quē scḝsit ad asclepiū vbi docet ipm. q deꝰ dedit hoibus mirabilē potētiā vt sez possent facere dos. q dij fm ipm sūt hi q colūtur in simulacris nā simulacra sūt q̄si corpa eoꝝ q̄bꝫ spūs mirabili potētia hoibꝫ data sic alligāt vt sint q̄si aie illoꝝ simulacroꝝ. ⁊ ptz satis ō lra ⁊ intētio augustini scḝo ibi.

b Et tū qm̄ ꝑscire cūcta ⁊c. ponit dicta eius de q̄ bus p̄dixit destructionē idoloꝝ egyptioꝝ. q potius dū ꝓ xp̄m facta ē vbi oñdit. b. augꝰ q talia detestādo dicebat ⁊ q̄s pū ralia dicebat. et q

Ca. XXIII a Am diuersa ō illis ⁊c. In hoc ca. incipit augustinꝰ ꝑsequi dcā hermetis trimegisti. de dijs mistis Fuit autez iste hermes egyptiꝰ natione. ⁊ fm eusebium florentem. successit asculapio. qō tū nō concordat cuz augustino infra li. xviij. ca. viij. ⁊ ca. xxxix. nisi plures

tanto vehemẽtius ⁊ liberius cuncta fallacia figmenta subuertit: vt gratia verissimi saluatoris liberet hominem ab his dijs quos facit homo: et ei deo subdat a quo factus est homo. Sed cum hermes ista p̃dicit velut amicus eisdem ludificationibus demonuz loquitur. nec christianũ nomen euidenter exprimit: sed tã q̃ ea tollerentur atq; delerentur: quoz obseruatiõe celestis similitudo custodiretur in egypto: ita hec futura deplorans lucruosa quodã modo p̃dicatõe testatur. Erat eñ de his de q̃bus dicit apostolus: q̃ cognoscentes deũ: nõ sicut deum glorificauerũt aut gratias egerũt sed euanuerunt in cogitationibus suis: ⁊ obscuratũ est insipiens coz eoz̃um: dicentes eni se esse sapientes stulti facti sunt. Et imutauerunt gloriã incoz̃ruptibilis dei in similitudinẽ imaginis coz̃ruptibilis hoĩs. et cetera que cõmemozare longum est. Multa q̃pe talia dicit de vno vero deo fabricatoz̃e mundi: q̃lia veritas habet: Et nescio quõ illa obscuratiõe coz̃dis ad ista delabitur: vt dijs quos confitet ab hominibus fieri: semp velit hoĩes subdi. ⁊ hec futuro tpe plangat auferri: quasi quicq̃ sit infelicius hoĩe cui sua figmenta dominant: cum sit facilius fieri deos colẽdo quos fecit ne ipse sit homo: q̃ vt per eius cultum dij esse possint quos fecit homo. Litius eñ fit vt homo in hoz̃e positus pecoz̃ibus non intelligens comparet: q̃ vt opi dei ad eius imaginẽ facto. id ẽ ipsi homini op⁹ hoĩs p̃ferat. Quapropter merito hõ deficit ab illo q̃ euz fecit: cum sibi p̃ficit ipse quod fecit. Hec vana. deceptoria. pnicosa. sacrilega. Hermes egypti⁹: q̃z tpus q̃ auferrent ventuz sciebat: dolebat. sed tam impudẽter dolebat q̃ imprudenter sciebat. Non enim hoc reuelauerat spũssanctus: sicut prophetis sanctis q̃ hec p̃uidentes cũ exultatiõe dicebãt

Roma. j.

Hiere. 2. Si faciet homo deos ⁊ ecce ipsi nõ sunt dij. Et
Zach. 13 in alio loco: Erit in illo die dicit dñs Exterminabo nomina simulacroz̃ a terra: ⁊ nõ erit eorum memoz̃ia. Proprie vero de egypto quod ad hanc rem attinet: ita sanctus esaias ꝓphetat: Et mouebunt manufacta egypti a facie

Esa. 19. eius: ⁊ coz̃ eoz̃ vincietur in eis. ⁊ cetera hmõi Ex quo genere ⁊ illi erant qui venturũ quod sciebant venisse gaudebant. qualis simeon. q̃

Luce. 2. lis anna: qui moz̃ natum iesum: qualis heliza-
Luce. 3. beth que etiam ꝛceptũ in spũ agnouit: qualis
Mat. 16. petrus reuelante patre dicens: Tu es xp̃s filius dei viui. Huic aũt egyptio illi spũs idicauerant futura tpa pditionis sue. q̃ etiã pũti in carne trementes domino dixerũt. Quid venisti

Mat. 8. añ tps pdere nos? Siue quia subditum illis fuit quod futurum quidem. sed tardius opinabant: siue q̃z pditionez suã hanc ipsam dicebãt q̃ fiebat vt ꝛgniti spernerentur. Et hoc erat añ tps. id ẽ añ tps iudicij: q̃ eterna dãnatõe puniẽdi sunt cũ oĩb⁹ etiã hoĩb⁹ q̃ eoz̃ societate detinentur sicut religio loquit: que nec fallit nec fallit. non sicuti iste q̃si oĩ vento doctrine hinc atq; inde pflat⁹ ⁊ falsis vã pmiscens: dolet q̃si paritura religionẽ que postea cõfitet errozẽ. Post multa eñ ad hm c redit: vt itez̃ dicat õ dijs q̃s hoĩes fecerũt ita loq̃ns Sed iã de talib⁹ sint satis dicta talia. Itez̃ inq̃t ad hoĩem rõemq; redeamus: ex q̃ diuino dono hõ aĩal dictũ ẽ rõnale. Minus eñ mirãda: ⁊ si miranda sunt que de hoĩe dicta sunt: oĩum cũ mirabiliũ vicit admirationez: q̃ hõ diuinã potuit iuenire naturã eãq; efficere. La. XXIIII

a Quoniã ergo pauli nr̃i mltũ a
q errabant circa deoz̃ rõnem increduli: ⁊ nõ aĩaduertentes ad cultũ religionẽq; diuinã: inuenerũt artem q̃ efficerẽt deos. Cui inuente adiũxerũt virtutẽ de mũdi natura cõueniẽtẽ eãq; miscentes q̃n aĩas facere nõ potuerũt: euocantes aĩas demonũ vel angeloz̃ eas indiderũt imaginib⁹ sctis diuinisq; mysterijs: p q̃s idola et bñ faciẽdi ⁊ male: vires habere potuissent. Nescio vtrũ sic confiterent ipsi demones adiurati quõ iste cõfessus est. Q̃n inq̃t pauli nr̃i multũ errabãt circa deoz̃ rõnem increduli: ⁊ nõ aĩaduertẽtes ad cultuz religionẽq; diuinã: inuenerũt artẽ q̃ efficerẽt deos. Hunc̃d saltez mediocriꝰ eos dixit errasse vt hãc artẽ inuenirẽt faciẽdi deos: aut cõtẽt⁹ fuit dicere errabant: nisi adderet ⁊ diceret multũ errabãt Iste q̃ mult⁹ erroz̃ ⁊ incredulitas nõ aĩaduertẽtiũ ad cultũ religionẽq; diuinã inuenit artez̃ q̃ efficeret deos. Et tũ q̃ multus erroz̃ ⁊ incredulitas: ⁊ a cultu ac religiõe diuina auersio animi: iuenit vt hõ arte faceret deos: hoc dolet vir sapiẽs tã q̃ religionẽ diuinã venturo certo spiritu talia predicabat. et patent omnia. De verbis autem eius ad hãc materiam pertinentibus plus dicit infra capõ. xxvj. Certio ibi. c Post multa enim ⁊c Ponit decreta trimegisti quibus errozez magnum eoz̃ q̃ deos faciunt confitet. que dicta Augustin⁹ magis prosequitur in seqntibus

Capitulũ. XXIIII

a Quoniã ergo ⁊c. in hoc capitulo pertractat Augu. dicta trimegisti Et facit hic duo q̃z primo pertractat tria dicta ei⁹ in pcedenti capitulo recitata. Secundo ostẽdit trimegistũ rationabiliuꝰ dixisse q̃s apuleiũ quo ad alia ibi. deos ergo tales. In prima ꝑte facẽ tria. Nam primo ostẽdit q̃ tertiũ dictum Trimegisti dictum suuz

primum de
struit ⁊ pa
ter litterā.
Scdo ibi.
b Si eiꝰ
cē. Osten/
dit q̄ non ē
necesse nō
bis contra
ipsuꝫ argu
cre. quia sa
tis destruit
dicta sua p
phia ⁊ patꝛ
totuꝫ. Ter
tio ibi.
c Nisi q̄ꝫ
tas possu/
mus grati
as tē. Ostē
dit q̄ deo
sunt a nob̄
gratie refe
rende qui p
tesuꝫ adim
pleuit qō
trimegistus
in suo secū
do dicto de
deoꝫ destruc
tione pre/
dixit Et fa
cit hic duo
q̄. primo ostē
dit q̄ nō so
lū i egypto
sed etiam a
libi in mun
do destru/
cti sunt dij
ad qō clari
us videndū
psalmum
xcv. in quo
hoc pphe/
tarum fuit
exponit. et
patet inten
tio augusti
ni. Secun
do ibi.
d Qui er
go voluit vē
turum tē.
Ostendit q̄
mō diuersi
modi pphe
te sancti. ⁊
trimegistꝰ
affecti erāt
circa ea q̄ p
dixerūt. et
patet totū.

tempoꝛe auferri. Vide si nō et di/
uinans maloꝝ suoꝝ erroꝛē p̄teri/
tū ꝓdere: ⁊ etiā vi diabolica penā
demonū futurā dolere cōpellit Si
eiꝰ paui eoꝝ multū errando circa
deoꝝ rōnē incredulitate ⁊ auersio
ne animi a cultu ac religione diui
na inuenerunt artē qua deos effi/
cerēt: quid mirū si hec ars detestā
da: quicq̄d facit auersa a religiōe
diuina: auferet a religione diuina
cū veritas emēdet erroꝛē: fides re
darguat incredulitatē: ꝙuersio coꝛ
b rigat auersionē? b Si eiꝰ tacit⁹ cau
sis dixisset ꝓuos suos iuenisse ar
tē q̄ deos facerent: nostrū fuit vti/
q̄ si quid rectū piūq̄ saperem⁹ at
tendere ⁊ videre nequaq̄ illos ad
hāc artē q̄uenturos fuisse qua hō
deos facit si a veritate nō aberra/
rent Si ea que deo digna sunt cre
derent. si animuꝫ aduerterent ad
cultū religionēq̄ diuinā. Et ramē
si cās artis huius nos dicerem⁹ inl̄
tū erroꝛē hoīm ⁊ incredulitatē ⁊ a
nimi errantis atq̄ infidelis a dīna
religione auersionē: vtcunq̄ ferē
da esset impudentia resistentiū ve
ritati Cū vero idē ipe q̄ potestatez
hui⁹ artis sup̄ oīa cetera mirat in
hoīe: qua illos deos facere ꝓcessū
est: ⁊ dolet venturū esse tp̄us: quo
hec oīa deoꝝ figmēta ab hominibus
instituta etiā legib⁹ iubeant auferri: confitet tū atq̄ exprimit causas
quare ad ista q̄uentū sit: dicēs ꝓpa
uos suos multo erroꝛe ⁊ incredu/
litate ⁊ aīm nō aduertēdo ad cul/
tū religionēq̄ diuinā iueniſſe hāc
artē qua facerent deos. Nos quid
opoꝛtet dicere vel potius quid a/
gere: c nisi quantas possumus gra
tias dño deo nr̄o: q̄ hec contrarijs
causis q̄ instituta sūt abstulit? Nā
quod instituit multitudo erroꝛis:
abstulit illa veritatis: qō instituit
incredulitas abstulit fides: qō in/
stituit a cultu dīne religiōis auer/
sio: abstulit ad vnū verum deum:
sanctūq̄ cōuersio. Hec in sola egy
pto quā solā in isto plangit demo/
nū spiritus: sed in omni terra qua
cantat dño canticū nouū: sicut ve
re sacre ⁊ vere ꝓphetice lr̄e p̄nūci

auerunt. Ubi scriptum est Cantate dño canti Pſ. 95.
cū nouū: cantate dño o oīs terra. Titulus q̄pe
psalmi huius ē: quādo domus edificabat post
captiuitatē. Edificatur eiꝰ domus dñi ciuitas
dei que est sancta ecclesia in oīi terra: post eā
captiuitatē qua illos homines de quibus cre
dētibus in deum tanq̄ lapidibus viuis domꝰ
edificatur capros demonia possidebāt. Neq̄
eni quia homo deos faciebat ideo non ab eis
possidebatur ipse qui fecerat: quando in coꝝ
societatem colendo traducebatur. Societa/
tem dico non idoloꝝ stolidoꝝ sed versuto/
rum demonioꝝ. Nam quid sunt idola nisi q̄
eadem scriptura dicit Oculos habent ⁊ nō vi Pſ. ſſſ.
debunt: et quicquid tale de materijs licet a fa
bro effigiatis: tamen vita sensuq̄ carentibus
dicendum fuit. Sed immundi spiritus eiꝰ/
dem simulacris arte illa nefaria colligati cul/
toꝝ suoꝝ animas in suam societatem re
digendo miserabiliter captiuauerant. Uñ di/
cit apostolus Scimus quia nihil est idolū: sed i. Coꝝ. 10
que sacrificant gentes demonijs immolant ⁊
nō deo: nolo vos socios fieri demonioꝝ. Post
hanc ergo captiuitatem qua homines a mali
gnis demonibus tenebantur: dei domus edi/
ficabatur in omni terra; vnde tituluꝫ ille psal
mus accepit vbi dicitur: Cantate domino can
ticum nouum: cantate domino omnis terra. Pſ. 95.
Cātate domino ⁊ benedicite nomini eius: bñ
nunciate diem ex die salutare eius. Annuncia
te in gentibus gloriaꝫ eius: in omnibus popu
lis mirabilia eius. Quoniam magnus domi/
nus et laudabilis nimis: terribilis est sup̄ oēs
deos. Quoniam omnes dij gentium dēmonia
dominus aūt celos fecit. d Qui ergo voluit vē d
turum fuisse tempus quo auferretur cultꝰ ido
loꝝ: ⁊ in eos qui colerēt dñatio demonioꝝ ma
malo spiritu instigatus: semp volebat istaꝫ ca
ptiuitatem manere: qua transacta psalmꝰ ca/
nit edificari domum in omni terra. Prenunci
abat illa hermes dolendo: p̄nunciabat hec ꝓ/
pheta gaudendo. Et quia spiritus victor est
qui hec per sanctos prophetas canebat: etiaꝫ
hermes ipse ea que nolebat ⁊ dolebat auferri: nō a prudētib⁹ ⁊ fidelibus ⁊ religiosis. sed
aberrātib⁹ ⁊ incredulis ⁊ a cultu diuine religi
onis auersis esse instituta: mirꝭ modis coactꝰ
est confiteri. Qui q̄uis eos appellet deos: ta/
men cum dicit a talibus hoibus factos: q̄les
esse vtiq̄ non debemus: velit nolit ostendit
colendos non esse ab eis qui tales non sunt:
quales fuerunt a quibus facti sunt: hoc est
a prudentibus fidelibus: religiosisq̄ simul

e Deos ḡ tales ꝛc. Dic oñdit q̄ ꝯtuz ad
Hiere. 2. aliꝙd rōna biluſ dixit trimegiſt⁹ ꝯ apuleꝰ in h̄ q̄ non poſuit deos quoſ ab hoīb⁹ dixit fieri eē mediatoꝛes ſīt̄ nos et deos ſicut apuleꝰ poſuit demones mediatoꝛes inter noſ ꝛ deos ꝛ q̄ in h̄ rō nabiliꝰ dixerit. ꝑbat triplīr. primo. ꝙa iſti facti ſ̄t ab hoīb⁹ licet in rei veritate ſint dēmones. ergo nō ē ȳ ſile q̄ pluſ poſſint apud deos q̄s deus fecit ꝯ hō q̄ eos dos fecit. Scō q̄ hñt mores turpiſſimos ꝛ peſſimos. tertio q̄a homines ꝛ mali et idolatre ſint. ad huc ſ̄t dīs illis .i. dēmōib⁹ melioꝛes .i. minꝰ mali. vñ iſti ſcz demones cuz dīs a deo facꝝ quos nos bonoſ āgelos vocamꝰ nullā oīno hñt amicitiā ꝛc.

e Deos ergo tales: taliū deos arte factos a talibus: cum appellaſſet hermes. id eſt ydolis demones q̄ artem neſcio quam cupiditatum ſuaꝝ vinculis illigatos: cū appellaret factos ab homīb⁹ deos: non tñ eis dedit quod platonicus apuleius vnde iam ſat̄ dixim⁹. ꝛ ꝯ ſit inconueniens abſurdūq̄ mōſtrauimus: vt ipſi eſſent interp̄tes et interceſſoꝛes inter deos quos facit deus: ꝛ hoīes quos idē ipſe fecit deus hinc affer̄tes vota: inde munera referentes. Nimis enim ſtultū eſt credere deos quos fecerūt hoīes plus valere apud deos quos fecit deus: ꝯ valent ipſi homines quos idem ipſe fecit deus. Demon quippe ſimulacro arte impia colligatus ab hoīe factus ē deus: ſed tali homine nō oī homine Qualis eſt ergo iſte deus quē nō faceret homo niſi errans ꝛ incredulus ꝛ auerſus a vero deo. Poꝛro ſi demones qui colunt̄ in templis p̄tē neſcio quā imaginibus inditi: hoc ē viſibilibus ſimulacris ab eis hominibus qui hac arte fecerunt deos aberrarent: auerſiq̄ eſſent a cultu ꝛ religione diuina. non ſunt internūcij nec interp̄tes inter homies ꝛ deos: ꝛ ꝑpter ſuos peſſimos ac turpiſſimos mores: ipſi etiā homines ꝯ̄uis errantes ꝛ increduli et auerſi a cultu ac religione diuina. tñ eis ſine dubio meliores ſunt quos deoꝝ ipſi arte fecerūt: reſtat vt quod poſſunt tanꝯ demones poſſint: vel quaſi bñficia p̄eſtando magis nocēt̄es quia magis decipientes: vel aperte malefaciendo. Nec tñ quodlibet horum niſi q̄ñ ꝛ quantū p̄mittuntur alta ꝛ ſecreta dei ꝓuidētia non autem tanꝯ medij inter homines ꝛ deos per amicitiam deorum multū apud homies valeāt. Hi enim dīs bonis quos ſanctos angelos vocamus rōnaleſq̄ creaturas ſancte celeſtis habitatiōis ſiue ſedes ſiue dñationes ſiue p̄n ciparus ſiue poteſtates amici eſſe omnino non poſſunt: a quibus tā longe abſunt animi affectione: ꝯ longe abſunt a virtutibus vitia: ꝛ a bonitate malicia.

Cap̄. XXV

n Ullo modo igit̄ quaſi per demonū medietatē: ambiēdum eſt ad beniuolētiā ſeu beneficentiā deoꝝ vel potius bonoꝝ angeloꝝ: ſed p̄ bone volūtatis ſimilitudinem: qua cū illis ſumus: et cū illis viuimus. et cū illis deū quē colūt colim⁹. ꝛ ſi eos carnalibus oculis videre non poſſumus: inq̄ntum aūt diſſimilitudine voluntatis ꝛ fragilitate infirmitatis miſeri ſumus. intātū ab eis lōge ſumus: vite merito. non coꝝporis loco. Non etiñ q̄ in terra cōditiōe carnis habitamus: ſed ſi per immundiciā coꝛdis terrena ſapimus nō eis iungimur Cū ꝝo ſanamur: vt eēs ipſi ſimus: fide interim illis ꝑpinquam⁹ ſi ab illo nos fieri beatos a quo ꝛ ipſi facti ſunt etiā ipſis fauētibus credimus.

Cap̄. XXVI

a Ne aduertenduz eſt: quō a ſiſte egyptius cū doleret tēpus eſſe venturū quo illa auferrētur ex egypto: que fatetur a multum errantibus ꝛ incredulis. et a cultu diuine religiōis auerſis eſſe inſtituta. Ait inter cetera: tūc terra iſta ſanctiſſima ſedes delubꝝoꝝ atq̄ temploꝝ: ſepulcroꝝ erit moꝛtuoꝝq̄ pleniſſima. Quaſi ꝝo ſi illa non auferentur non eſſent homies morituri: aut alibi eēnt moꝛtui ponendi q̄ in terra. Et vtiq̄ quanto plus volucretur tpis ꝛ dierum longitudo tanto maioꝛ eſſz numerus ſepulcroꝝ ꝓpter maioꝛem numerum moꝛtuoꝝ. Sed hoc videl̄ dolere q̄ memoꝛie martyrum noſtroꝝ templis eoꝝ delubꝝiſq̄ ſuccederēt. vt videlicz q̄ hec legunt anio a nobis auerſo atq̄ peruerſo putēt a paganis deos cultos fuiſſe i templis: a nobis autem coli moꝛtuos in ſepulcris.

a Ullo n mō ꝛc In h̄ ca. cōcludit b. auguſ. ex pus oſtēſ q̄ ad benuolentiā deoꝝ a hō factoꝝ id ē ſcōꝝ ñ poſſum⁹ q̄ mediatoꝛe ē dmonū q̄ere.

a Ane ſ ad uertēdū eſt ꝛc. In h̄ c. pertractat Aug⁹ ꝙba trimegiſti. q̄bꝫ p̄dixit dlubꝝoꝝ et idoloꝝ mltitudi mēoriā martyꝝ ſucceſſurā Et fac i h̄ ca. duo. p̄mo ei oſtēdit quō verba ei⁹ q̄ hic ponit licet ꝙa ēent. tñ ad h̄ vidēt plata et cōmō ꝓbata vt i mēbꝝ ifidelīū falſam ō xp̄ianis opinionez generarēt. vicz q̄ xp̄iani colunt hoies moꝛtuos tā ꝯ deos. et patz ſra. Scō ibi.

b Tanta cū homines impū rē. Ondit q illō qō falso credūt infideles de xpi amis sit verum de ipsis infidelibꝫ. q ipi infideles i rei vitate credūt deos. q sūt bonines mortui. Et fac̄ h duo. q: primo ondit h qō. dictū est p varronem q dicit oēs manes. id ē animas defuctorū estimari deos. qō pbat p h q eis exhibēt ea q̄ solēt exhibeni sic̄ ludi qui funebres a funere dicūtur in honore eorum celebrantur. quales celebrauit i honorem patris sui eneas. sicut dicit virgilius lib̄. v. eneidos qō ē diuinitatis maximus indicium. Dic̄ ãt aug⁹ h se omittere. quia circa hoc non intendit pr̄cipaliter insistere Et ē sciendū q ñ soluz celebrabant eis que sūt signa magne leticie exanimaz deificatione pueniēris. sed etiã eis sacrificabãt sic̄ de pyrrho patuit filio achillis q̄ anime patris sue potirena filiã p̄am regis quē ipe iterfecerat ad se pulcruz immolauit. Et de dido ne narrat virgil⁹ li. iiij. eneidos. q̄ templum construxerat sichheo marito suo defūcto. qō mirabili honore colebat. Etiam eneas anime patris sui sacrificabat. vt patet per virgilium li. v. eneidos. t modum animabus sacrificandi primus in italiaz intulit. Fm ouidium li. ij. de fastis. Illi etiãm apud eos diipatru vocabant pro magna gre crãt homines ō parentela sua. Scō ibi. c Hermes ipe rē. Ostēdit idē p dicta trimegisti videlicet p quattuor dicta ei⁹. q̄ rū primū ē de esculapio q̄ fuit auus asclepij quē dicit coli p deo. q in rei vitate fuit hō t magnus medic⁹. nā fm isid. viij. li. etymologiaru ampliauit scientiã medicine. t inuenit medicinã expimētalē. de q̄ dictū fuit. s. li. iij. ca. xx vij. Scōm dictū ei⁹ ē de mercurio auo buius trimegisti. q t habit⁹ ē p deo in ciuitate q̄ ōr hermopolis. id est hermetis ciuitas. nã polys grece ciuitas ē latine. hermes ẏo idē ē qō mercuri⁹. Tamē dicit hic augustinus q̄ q̄uis de esculapio non fuit dubium quin fuisset homo. tamen de hermete creditum erat q non fuisset homo. sed omnino immortalis. cuz tamen iste trimegistus nepos eius referetur q ipse fuisset homo. Sed aliqui dicunt q ille mercurius non fuit auus trimegisti. sed de hoc nō ē curandū q̄ nō ad ꝓpositū pertinet

b Tanta cū homines impij cecitate in montes quodāmodo offendūt: resq̄ oculos suos ferientes nolunt videre vt cū in omnibus litteris paganoz aut nullaten⁹ aut vix inueniantur q non hoies fuerint: oibus tamen honores studeant exhibere diuinos: q̄si nihil vnq̄ hūanitatis habuerint. Omitto q̄ varro dicit oēs ab his mortuos existimari manes deos: t probat p ea sacra q̄ oibus fere exhibentur mortuis: vbi t ludos cōmemorat funebres tanq̄ hoc sit maximū diuinitatis indicium: q non soleāt ludi ni numinibus celebrari. c Hermes ipe de q nūc agit: in ipso eodez libro vbi quasi futura prenunciando deplorās ait. Tūc terra ista sanctissima sedes & ubrorum atq̄ templorum: sepulcroz̄ erit mortuoroz̄q̄ plenissima: deos egypti homines mortuos esse tetatur. Cum eñ dixisset prouos suos multum errantes circa deoz rationem ire dulos: t non animaduertentes ad cultum religionemq̄ diuinam inuenisse artez qua efficerent deos: cui inuente inquit adiunxerunt virtutez de mundi natura conuenientem: eaq̄ miscentes: quoniam animas facere non poterant: euocātes animas demonū vel angeloz: eas inderūt imaginib⁹ sanctis diuinisq̄ mysterijs: p q̄s idola et benefaciēdi t male vires habere potuissent. Deinde seq̄tur tanq̄ hoc exeplis ꝓbaturus t dicit. Auus ei tu⁹: o asclepi medicine p̄m⁹ inuētor cui templū ꝓsecratū ē in mōte libye: circa litt⁹ crocodilo rū: in q̄ ei⁹ iacet mundan⁹ hō id est corpus. Reliquus enim vel potius tot⁹ hō: ille tot⁹ in sensu vite: melior remeauit: i celū: oia etiã nunc hominib⁹ adiuncta pstās ifirmis numine nūc suo: q̄ ali solebat medicine arte p̄bere. Ecce dixit mortuū coli p deo ī eo loco quia saltē de isto dicit trimegistus q ipe fuit homo et postmodum habitus ē p deo. Est autem hic sciendū q in rei veritate plures fuerunt mercurij seu hermetes q̄ isti duo. scilicet q̄ hermes trimegistus t mercurius maior: qui fuit eius auus scilicet paternus. nam atlas magnus astrologus fuit eius auꝰ maternus. vt ptz per b̄catum augustinum infra lib. xviij. ca. xxxix. Et iste mercuri⁹ fuit ipe q̄ moyses duxit filios israel de egypto vt ptz infra. li. xviij. c. viij q̄at fuerint p̄les q̄ p̄dicti duo vī. nā vn⁹ fuit p filiam osirim vt ptz. c seq̄nti. illes oneuf isto rū fuit. qō ex h̄ ptz q: isis q̄ fuit vxor osiris vt credit fuit filia inachi p̄m. i fḡ. arguoz t ipe isaac patriarche fm aug. infra. li. xviij. c. iij. Ptz ergo q iste mercurius ñ fuit aliq⁹ p dictoz duoz. cuz inf isaac t moyse fluxerit fere anni. cccc. fz isi li. v. etimologiaz. Itē fuit vn⁹ mercuri⁹ q̄ lyrā iuenit t fuit fz isid li. v. etymologiaz ipe gedeōis inf quē t isaac fluxerūt pl⁹ q̄z octingenti ānis. t inter gedeonez t moysen anni plus q̄z ducenti. t ita videtur etiam iste fuisse alius a predictis tribus Et fortasse primus istoz̄ deoz̄ de quibus iaz dixi vl. imo tanto tempore precessit alios duos q excidere a memoriis hominum qualis fuerit. vñ credat nō fuisse hō. Fuit aūt vn⁹ mercuri⁹ q̄ scripsit libꝝ ō cōstellatiōe. quē constat posteriorē platone fuisse. t p consequens nō fuit aliquis p̄dictoruz Tertium dictum trimegisti est de isside quondã regia egypti. q̄ alio noīe ꝛo appellata ē. de q̄ dicti. s li. vj. ca. x. quã etiã dea facit. Quartū dictū ē de dijs ab hominibus factis. q̄s dicit h̄re corp⁹ videlicet ipm simulacrū. t animã videlicet demonē. vult eñ q demões huiusmodi fuerint anime mortuoz. vnde dicit ciuitates denominari ab illis hominibus quorum anime ibi coluntur. t hoc patet ex hermopoli de qua iam dictum ē Dicit tamen hieronymus contra iouinianum libro. ij sic. Singule pene in egypto ciuitates singulas bestias t monstra venerantur. vnde apud eos vbes erant animalium vocabulo nuncupantur. Et vt sciremus q̄les semper egyptus recepisset. nuper ab hadriani massio vbs eoz̄ antinous dicta est.

vbi habebat sepulcrū: falsus ac fallens dicēdo q remeauit in celum: oīa etiā nūc hoibus adiumenta pstans infirmis: adiungens deinde aliud. Hermes inquit cui⁹ autū mihi nomē ē: si cognomen patrie cōsistēs: oēs mortales vndiq venientes adiuuat atq cōseruat. Hic em̄ hermes maior: id ē mercuri⁹ quē dicit auū suū fuisse: in hermopoli: hoc est in sui nominis ciuitate phibetur esse sepult⁹. Ecce duos deos dicit homines fuisse: esculapiū t mercuriū. Sed de esculapio t greci t latini hoc idem sentiunt. Mercuriū aūt multi nō putant fuisse mortalē quē tū iste auum suū fuisse testat. Aut em̄ ali⁹ ē ille: alius iste: q̄uis eodē noīe nuncupent. Nō multū pugno: alius ille sit: alius iste. Nec iste sicut esculapi⁹ ex hoīe deus p̄m testimoniū tanti apō suos viri bui⁹ trimegisti neporis sui. Ad hec addit t dicit. Jsin vero vxorē osiris q̄ multa bona pstare ppitiā: q̄tis scimus obesse iratam. Deinde vt ostenderet ex hoc genere esse deos: quos illa arte hoies faciunt: vnde dat intelligi demones se opinari ex hoīm mortuorū animis extitisse: quos p̄ artem quā inuenerūt hoies multū errantes incredulī t irreligiosi: ait indutos simulacris quia hi q̄ tales deos faciebant aīas nō vtiq facere poterāt. Cum de iside dixisset quod cōmemorauit: quātis obesse scimus iratā: secutus adiūxit: Terrenis etem̄ dijs atq mūdanis facile est irasci vtpote q̄ sūt ab hoibus ex vtraq natura facti atq cōpositi. Ex vtraq natura dicit ex anima t corpore: vt pro aīa sit demon: p̄ corpe simulacrū. Si̊n contigit mḡt ab egyptijs hec sancta aīalia nūcupari: coliq̄ p̄ singulas ciuitates eox aīas: quorum sunt consecrate viuētes ita vt eox legib⁹ incolank: t eorū nominibus nuncupenk. Vbi est illa velut querela luctuosa: q̄ terra egypti sanctissima sedes delubrorū atq templorū sepulcrorū futura esset mortuorūq̄ plenissima? Nempe spūs fallax cui⁹ instinctu hermes ista dicebat: p̄ eum ipm̄ coactus est cōfiteri iaz tū illā terrā sepulcrox t mortuox quos p̄ dyos colebant fuisse plenissimā. Sz doloz demonuz p̄ eum loquebak: qui suas futuras penas apud scōx martyrū mēorias iminere merebant. In multis em̄ talib⁹ locis torquenk t p̄fitenk: t de possessis corpib⁹ hoīm ejciunk. La. XXVII

La. XXVII

a Ec tamē nos n eisdē martyribus t̄. In hoc ca. oñdit aug⁹. q̄ xp̄iāi oīno alic̄ bonorāt scōs martyres sed templa sacerdotia: sacra: et sacrificia constituimus: quoniam nō ipsi sed deus eorum nobis est deus. Honoramus sane memorias eorum tanq̄ sanctorum hominum dei: qui vsq̄ ad mortem sacrorū suorum corporum p̄ veritate certarunt: vt in noteſceret vera religio: falsis religionibus fictis atq̄ conuictis: qō etiā si qui antea sentiebāt timendo reprimebāt. Quis autem audiuit aliquando fidelium stantem sacerdotem ad altare etiaz super sanctū corpus martyris ad dei honorem cultumq̄ constructū dicere in precibus: offero tibi sacrificium petre vel paule vel cypriane: cuz apud eorū memorias offeratur deo qui eos homines t martyres fecit: t sanctis suis angelis celestib⁹ honore sociauit: vt ea celebritate t deo vero de illorum victorijs gratias agamus: t nos ad imitationem talium coronarum atq palmarum eodem inuocato in auxilium ex corum memorie renouatione adhortemur? Quecunq̄ igitur adhibentur religiosorum obsequia i martyrum locis: adornamēta sunt memoriarum: non sacra sunt vel sacrificia mortuorum tanq̄ deorum. Quicū q̄ etiaz epulas suas eo deferunt: q̄ quidem a christiānis melioribus nō fit: et in plerisq̄ terrarum nulla talis ē cōsuetudo: tamen quicunq̄ id faciunt quas cū apposuerint orant t auferunt vt vescank vel ex eis etiam indigentib⁹ largiātur: sanctificari ibi eas volunt per merita martyrū in nomine domini martyrū. Non autem ista esse sacrificia martyrum nouit qui nouit vnuz quod deo illic offertur sacrificiū xp̄ianox. b Nos b itaq̄ martires nr̄os nec diuinis honorib⁹ nec hūanis criminibus colim⁹: sicut colunt illi dos suos: nec sacrificia illis offerimus: nec eorū p̄bra i eox sacra cōuerim⁹. Nā de res q̄ pagāi dōs suos. t fac in hoc cap̄. duo. p̄mo cō pat honorē martyr ad honorē de orū scdo pōit conclusionē p̄ncipaliter itēta in b li. t ostruat dcā i b lib. ad dicēda i sequēti. ibi. q̄d ergo p̄ta tē. In p̄ma p te fac adhuc duo q̄ p̄mo declarat quō martyres honorā⁹. t p̄z satis ira. scdo ibi. b Nos itaq̄ martyres tē. Cōpat modū nr̄m honorandi martyres ad modū q̄ pagani honorāt deos suos vt sic ex vnius hōestate pateat alteri⁹ deformitas. Nos em̄ sanctos t sctē honorā⁹ martyres ipsi vero inūdos t inūdeve satis pz li. ij. t i multis locis alijs honorāt qō hic ꝓbat speciali⁹ p titulū quam trimegist⁹ deū ē cōmēorat. nā ō ipsa mīta mala scripta sūt i libris eorū occultis. ō quibus tñ leo pontifex alexandrū magnū instruxit. vt pateret i ep̄la quā olympiadi matri sue scp̄sit ō q̄ epistola. s. ractū c. c. v. t facit etiā mētionē infra li. xp̄i. ca. x.

c Nā ō iside tē De iside ꝙo ō: li. g. cū ipa mortegentiltū gentiby suis defunctis sacrificarent. q̄le sacrificiū vocāt parētale. vt patet p ouidiū li. ij. ō fastis. inuēit seq̄tē bor dei q̄ ostrum marito suo mercurio et⁹ cōsiliario de/

At xpiani sanctos martyres honorant quid pagani dees suos?

perueniamus colendos esse censebunt: quos bonos opinatur: quod quale sit iam in volumine sequenti videduz est.

Explicitus est liber octauus.

Incipiunt capitula libri noni.

j Ad quē articulū disputatio p̄missa pueneritꝛ q̄ discutiendū sit de residua que

ij An inferi demones q̄busdā diis superiorib⁹ sint obnoxij aliq̄s bonoꝛ q̄ꝛ p̄sidio adversā fortitudinē possint hūana a vita pellere.

iij Que demonū apuleius ascribat q̄busdā cum rōnē nō subtrahat nihil virtuti assignat

iiij De perturbationib⁹ q̄ a vitio accidūt q̄ sit peripateticoꝛ stoicoꝛūq̄ sententia.

v Q; passiones q̄ xpianos alios afficiūt nō in vitiū et abstrahāt a virtute exerceant.

vj Quibus passionibus demones p̄sternēte apuleio exagitentur quoꝛ ope homines apud deos asserit adiuuari

vij Q; platonici figmenta poetaꝛ infamatos deos asserāt de contrarioꝛ situ diuoꝛū certamine cū hereticis dēmonū nō deoꝛū

viij De diis celestib⁹ et demonib⁹ aereis sint hominibusq̄ frenis apuleij platonici diffinitio

ix An amicicia celestiū deoꝛ p̄cipue finitimo cessione demonū possit hoīs puideri.

x Q; fm plōnis sniam miseri sūt homines in coꝛpe mortali q̄ demones in

xj De opione plōnicoꝛ q̄ putāt eternos alios hoīm demones eē post coꝛpa.

xij De freno ꝛ contrariis q̄b⁹ fm platonicos demonū hoīmq̄ natura distinguitur

xiij Quō demones si nec cum diis beati nec cū hominibus sūt miseri inter vtramq̄ partē sine vtriusq̄ cōmunione sint medij.

xiiij An homines cum sint mortales possint vera beatitudine eē felices

xv De mediatoꝛe dei ꝛ hoīm hoie xp̄o ihū

xvj An rationabiliter platonici diffinierint deos celestes declinantes terrena cōtagia hoīb⁹ nō miscerī q̄b⁹ ad amiciciam deoꝛ demones suffragent.

xvij Ad cōmendādā vitā bēatā q̄ in principatione ē sūmi bōi nō tali mediatoꝛe indigē homine q̄lis ē demō: ꝑ tali q̄lis ē vn⁹ xp̄s.

xviij Q fallacia demonū dū sua intercessione viam spondet ad deum: hoc conatur vt hoies a via veritatis aũtar.
xix Q appellatio demonū iã nec apud cultores eoꝝ assumatur i significationẽ alicuius boni.
xx De q̃litate sciẽtie q̃ demões supbos facẽ.
xxj Ad quem modum dominus voluerit de monibus innotescere.
xxij Quid interfit inter scientiam sanctorũ angelorum ꝛ scientiam demonum.
xxiij Nomen deoꝝ falso ascribi dijs gẽtiũ qb̃ ñ ꝛ ãgelis sanctis ꝛ hoĩb⁹ iustis ex diuinaꝝ scripturaꝝ auctẽ cõmũe est.

Capitulum. I

a T bonos ꝛ e malos ꝛc. Dicit incipit liber nonus i q̃ aug⁹ inq̃rit an sint aliq̃ demões boni a q̃bo sit vita eẽna sperãda p⁹ morẽ intẽdẽs ꝓbare eos nulli tales sint. Et ꝓtiet liber iste xxiij. capm q̃ꝝ ꝓmo oñdit q̃ sit sua intẽtio i b̃ libro ꝛ q: sua intentio ẽ disputare de demõib⁹. tõ i b̃ ca. fac̃ tria. q̃a p⁹ oñdit q̃d vocauerũt demões hi q̃ posuerũt q̃sdã deos malos sic̃ labeo ꝛ alij. sic̃ patuit. s. li. ij. c. xiij. ꝛ li. viij. capm. xiij. Isti ꝛo credidert demones esse deos quosdaz. Secundo ibi.

b Hi aũt q̃ oẽs deos ꝛẽ. Ostendit quid vocabãt demones platõici qui omnes deos bonos dicunt esse. Isti aũt sensrunt q⁹ demões non fuerũt dij. Sz mediatores inter deos ꝛ hoies. vt patet de apuleio s. li. viij. ca. xiij. vbi disputatũ est

Incipit liber nonus. La. I

a T bonos et malos deos eẽ q̃dã opinati sũt: q̃dã vero de dijs melioꝛa sentientes tantuz eis honoris laudisq̃ tribuerũt: vt nullũ deoꝝ malũ credere auderẽt. Sz illi q̃ deos quosdã bonos q̃sdã malos eẽ dixerũt: demões q̃s appellauerũt noie deoꝝ quãq̃ ꝛ deos ꝑ rari⁹ noie demonũ ita vt ipm tonẽ quẽ volũt eẽ regẽ ac principẽ ceteroꝝ: ab homero fateanť demonẽ nũ

b cupatũ. b Hi aũt q̃ eos deos ñ nisi bonos eẽ asserũt: ꝛ lõge pstantioꝛes eis hoĩb⁹ q̃ boni perhibenť merito mouenť demonũ factis q̃ negare nõ possunt: eaq̃ nullo mõ a dijs q̃ bonos volũt eẽ committi posse: existimãtes differẽtiaz inť deos ꝛ demões adhibere coguntť: vt q̃cquid eis merito displicet in opib⁹ vel affectibus prauis quibus vim suam manifestant occulti spũs id credãt esse demonum nõ deoꝝ. Sed quia cosdẽ demones inter homines et deos ita medios cõstitutos putant tanq̃ nullus deus homi misceatur vt hinc ꝓferant desiderata: inde referant impetrata: atq̃ h̃ platonici preciꝑui philosophoꝝ ac nobilissimi sentiant cũ quib⁹ velut cũ excellentioꝛib⁹ placuit istã examinare q̃stionẽ vtrũ cultus plurimoꝝ deoꝝ ꝓsit ad consequendã vitã beatã q̃ post morẽ futura est: libro supioꝛe quesiuim⁹: q̃ pacto ipsi demões qui talibus gaudẽt q̃lia boni ꝛ prudẽtes hoies aduersãnť ꝛ dãnãt id est sacrilegia: flagicioꝛa: facinoꝛosa: nõ de quolibet hoie ꝑ ꝺ ipis dijs figmenta poetaꝝ: ꝛ magicaꝝ artium sceleratã puniẽdãq̃ violẽtiaz possint q̃si ꝓpinq̃oꝛes ꝛ amicicioꝛes dijs bonis conciliare homies bonos: ꝛ h̃ nulla rõne posse cõptũ est. c Proinde hic liber sicut in illi⁹ c fine ꝓmisim⁹: disputationẽ ꝓtinere debebit de differẽtia: si quaz volunt esse nõ deoꝝ inter se q̃s homines bonos dicũt: nec differẽtia deoꝝ ꝛ demonũ: q̃ꝝ illos ab hoĩbus lõge lateq̃ seiũgũt: istos inter deos ꝛ homies collocãt: ꝑ ꝺ differentia ipsoꝝ demonum. q̃ ad ꝑsentẽ ptinet questionẽ. La. II

a Pud pleroſq̃ eñ vsitatuz a a ẽ dici: alios bonos alios malos demões: q̃ siue etiaz sit platonicoꝝ ꝓbꝝ siue quoꝝlibet sententia nequaq̃ eius est negligenda discussio: ne quisq̃ velut demones bonos sequendos sibi esse arbitreť. p q̃s tanq̃ medios deos q̃s oẽs bonos credit: dũ conciliari affectat ꝛ studet: vt q̃si cũ eis possit eẽ p⁹ morẽ irretit⁹ malignoꝝ spirituũ decepturq̃ fallacia: lõge aberret axo ꝺo: cũ q̃ solo ꝛ i q̃ solo ꝛ de q̃ solo aia hũana: id ẽ rõnalis ꝛ itellectualis btã est. La. III

a Le igit ẽ differẽtia demo- a q nũ bonoꝝ ꝛ maloꝝ: quã do quidem platonicus apuleius de his vniuersaliter disserẽs ꝛ tã multa loquens de aereis eoꝝ coꝛpoꝛibus: de virtutibus tacuit animoꝝ: quibus essent prediti: si boni essent Tacuit ergo beatitudinis causam: indicium vero miserie tacere non potuit: confitẽs eorum mentem qua rationales esse perhibuit non saltem imbutã munitamq̃ virtute passionibus animi irrationabilibus nequaq̃ cre-

de hac posi tione cuz a pulcio ꝛ in tribus capitulis sequẽtibus. Certo ibi.

c Proinde hic liber ẽ. declarat intentuz suum i hoc libro videlicet q⁹ intendit disputare de differẽtia demonũ inter se.

La. II.

a Pud a pleroſ q̃ ẽ. In hoc capitulo ꝛ ponit augustin⁹ causam quare vult disputare de differentia demonũ inter se.

La. III.

a De q igit ẽ est differentia ẽ. In hoc capitulo icipit augustin⁹ disputationez suam de demonibus ꝛ ponit ꝛba apuleij de ipsis. Et quibus ꝓq̃. Demoes quasi in salo. id est in mari fluctuant agitati vanis passionib⁹. sũt eñ oſoxes id est odientes. ꝛ amatoꝛes hoim ꝛ miserenť ꝛ indignantur ꝛ agunť id est tristãtur. ꝛ lentantur. Sũt aũt verba apuleij ab illo

loco ex hoc ferme ꝛc. vsq; ibi exclusive ℔ ē in his ꝛc. sumpta ex libro de rō socratis. q̄ si circa me dium.

uleius ō deo atis.

La. IIII q sūt sniē ꝛc. In h̄ capitulo augustinus occasione cuius quod dictū est in precedenti capitulo de passionibus demonum incipit agere de passionibus quātū ē necesse ad suum principale ꝓpositum Et oñdit aug⁹ in hoc capᵗo quō concorditer philosophi sentiunt de passionib⁹ huiusmōi. Et facit duo. q: ꝑmo ostendit quōmodo ꝑbos est discordia verbalis et apparens. nā peripatetici ꝛ platonici dicūt eas posse in sapientē cadere stoici ꝛo hoc negant quaꝝ opinionem stoicoꝝ nititur seneca i epistola ad lucillum multis rationibus confirmare. ſcō ibi.

a

Tle sūt snie pbox ō his animi motibus: q̄s greci Pati: nostri aūt q̄dam sic̄ cicero ꝓturbationes: q̄dā affectiones vl affectus: q̄dā xo sic iste de greco exposuit: passiones vocāt. Has g̃ ꝓturbationes: siue affectiones: siue passiones: q̄dā pbi dicūt etiā in sapientē cadere: ꝑ moderatas rōniq; subiectas: vt eis leges quodāmō q̄bus ad necessariū rediganꝯ modū: dominatio mentis ponat. Hoc q̄ sentiūt: platōici sunt: siue aristotelici cū aristoteles discipul⁹ plōnis fuerit q̄ secta peripateticam cōdidit Alijs aūt sic stoicis cadere vllas oīno huiuscemōi passiones in sapiētē nō placet. b Hos aūt i. stoicos cicero in libꝝ ō finib⁹ bonoꝝ ꝛ maloꝝ xbis magis q̄ reb⁹ adūs⁹ plonicos

b

seu peripateticos certare cōuincit: qū q̄dē stoici nolūt bona appellare: ꝑ cōmoda corporis ꝛ exterīa: eo q̄ nullū bonū volūt eē hois ꝓter xtutez tāq; artē būy: uēdi: q̄ nō nisi i aīo ē. Hec aūt isti simplicit ꝛ ex cōmūi ꝓsuetudie loq̄ndi appellāt bōa: ꝑ in cōparōe xtutis q̄ recte viuit pua ꝛ exigua Ex q̄ fit vt ab vtrisq; quōlibz vocent: seu bōa seu cōmoda parui ñ existimatiōe pēsent: nec in hac q̄stiōe stoici delectent nisi nouitate verboꝝ.

c

Videt g̃ mihi etiā in h̄ vbi q̄rit: vtꝝ accidāt sapienti passiones animi: an ab eis sit prorsus alienꝰ: de verbis eos potiꝰ q̄ de reb⁹ facere ꝓtrouersiam. Nā ꝛ ipsos nihil hinc aliud q̄ platonicos ꝛ peripateticos sentire existimo: quātum ad vim rerū attinet nō ad vocabuloꝝ sonū.

d

Vt eñ alia omittā quibus id ostēdā ne longuz faciā: aliquid vnū q̄ sit euidētissimū dicaz. In libris quibus titul⁹ est: noctium atticarum: scribit. A. gellius vir eleganᵗissimi eloquij ꝛ multuz facunde scientie se nauigasse aliquando cū quodam philosopho nobili stoico. Is philosophus sicut latius ꝛ vberius quod ego breuiter attigā narrat. A. gellius cum illud nauigium horribili celo ꝛ mari periculosissime iactaretur: vi timoris ex pallut philosophꝰ. Id adeo uersum est ab eis qui aderāt q̄uis in mortis vicinia curiosissime attētis: vtrum ne philosophus in animo turbaret? Deinde tempestate transacta: mox vt securitas prebuit colloquendi vel etiā garriendi locum: quidam ex his quos nauis illa portabat: diues: luxuriosus: asiaticꝰ: philosophum compellabat. illudēs q̄ extimuisset atq; pallu isset: cū ipse mansisset intre-

b Hos autē id est stoicos. ꝛc. Ostendit q̄ ista discordia non est realis. quia in re concordant. ꝛ facit hic duo. quia primo de ista discordia ponit sententiam tullij lib. videlicet. iij de finibus bonoꝝ ꝛ maloꝝ circa medium ꝛ li. v. ciri ca finem ꝛ etiam li. v. de fini. vl. j de legibus. Et tā gir tullius duplicem discordiam ī ter stoicos ꝛ alios Prima est de passionibus ꝑdictis Secunda est de bonis. quia stoici non concedunt q̄ corporis sint aliqua bona. Nec etiam q̄ extra hominem sunt aliq̄ bona hominis. ſz ea que peripatetici bona corporis ꝛ bona exteriora dicunt. stoici vocāt ea commoda Et ꝗtuz ad vtrū q̄ sentit tullius. q̄ non est discordia verbalis.

c Videtur ergo mihi ꝛc. Ponit de ista discordia duplici suaz sententiam. Et ꝑmo de ipa ꝛ quātum ad eam facit tria. quia primo sententiam suam ponit que consona est sententie tullij Secōo ibi.

d Vt eñ alia omittam ꝛc. Sententiam suam cōfirmat q̄ epicurei stoicū curꝰ dicta allegat augustinus que referente Agellio li. xvij. noctiū atticarū. id ē noctium atticarum dicit. Fuit autem iste epi

cer⁹. sic dicit A. gel⁹ li. j. stoicoꝝ maxim⁹ seruilis tñ cõditiõis. vt idẽ dic̃ li. ij. t sic̃ idẽ dicit lib. xvij. Domicião ĩpante epicterus pbs nicopolym a roma discessit. cũ cẽt senat⁹ ꝯsultũ vt omẽs phi vrbe eicerẽt t italia ĩterdicti essent. Fit ãt hic ĩ narratiõe A. gelij quã ponit aug⁹ mẽtio de aristippo socratis discipulo. de q̃ dictũ fuit. s. li. viij. c. ij. Fit etiã mẽtio de zenone t chrisippo. de q⁹ sciendũ est q̃ zeno vt dicit tullius. iij. de finibus. pmo cepit fuit stoicoꝝ. nõ tã rerũ inuentor q̃ nouoꝝ rũ vocabulorũ idẽ ĩ libro d̃ natura deorũ dicit q̃ chrisipp⁹ stoicorũ sommoruz veterrimus habet interpres Cetera patent Tertio ibi c Que sita sunt ꝛc. Declarat intentionem pbozũ quo ad istaz discordiam vt sic pateat

pidus in eo quod impendebat exitio. At ille aristippi socratici respõsum retulit: qui cũ in re simili eadẽ verba ab homĩe simili audisset: nõ dixit illũ, p anima nequissimi nebulonis merito nõ fuisse sollicitũ: se aũt pro aristippi anima timere debuisse. Hac illo diuite responsione depulso postea quesiuit. A. gelius a philosopho non agitandi animo sed discendi: quenã illa ratio esset pauoris sui. Qui vt doceret hominem sciendi studio nauiter accensum: ptulit statim de sarcinula sua stoici cpeteti libũ: in quo ea scripta essent. que congruerent decretis zenonis t chrysippi quos fuisse stoicoꝝ principes nouimus. In eo libro se legisse dicit. A. gelius: hõ stoicis placuisse: q animi visa q̃s appellant phantasias: nec in potestate est vtrum t quando incidãt animo cum veniant ex terribilib⁹ t formidabilibus rebus: necesse ẽ etiam sapientis animum moueãt ita vt paulispervel pauescat metu vel tristicia contrahatur: tanquaz his passionibus preuenientib⁹ mẽtis t rationis officium: nec ideo ramen in mente fieri opinionem mali: nec aprobari ista: eisq̃ consentiri: hoc enim esse volunt in potestate: idq̃ interesse censent inter animũ sapiẽtis t stulti: q̃ stulti animꝰ eisdẽ passionibus cedit atq̃ accõmodat mentis assensum: sapiẽtes aũt q̃uis eas necessitate patiant: retinent tñ de his que appetere vt fugere rõnabiliter debent veraz t stabilem incõcussa mente sententiã. Hec vt potui nõ quidẽ commodius. A. gelio: s certe breuius t vt puto plan⁹ exposui: q̃ ille se in epicteti libro legisse cõmemorat eum ex decretis stoicoꝝ dixisse atq̃ sensisse. f Que si ita sunt aut nihil aut pene nihil distat inter stoicoꝝ alioꝝ q̃q̃ pbozꝝ opinionẽ de passionib⁹ t perturbationib⁹ aioꝝ. Utriq̃ enim mẽte rõnẽq̃ sapiẽtis ab earꝝ dsiderationẽ defendunt. Et ideo fortasse dicunt eas in sapiente non cadere stoici: qz nequaquã eius sapientiam: qua vtiq̃ sapiens est: vllo error obnubilant: aut labe subuertunt. Accidũt aũt animo sapientis salua serenitate sapientie, ppt̃ illa q̃ cõmoda vel incõmoda appellant quãuis ea dicere nolint bona vel mala. Nam profecto si nihilipẽderet eas res ille philosophus: quas amissurum se naufragio sentiebat: sicuti est vita ista saluso corporis: non ita illud periculum perhorresceret: vt palloris etiaz testimonio proderet. Ueri ũtũ t illam poterat permotionem pati: t fixã tenere mente sententiam: vitaz illam salutẽq̃ corporis: quorum amissionem minabatur tempestatum immanitas: non esse bona q̃ illos quibus ineẽnt facerẽt bonos: sicut facit iusticia. f Quod autem aiunt ea nec bona appellanda esse sed commoda. verborum certamini non rerũ examini deputanduz est. Quid eñ interest vtrum aptius bona vocent an commoda: dũ tñ ne his priuent: non minus stoicꝰ q̃ peripateticus pauescat t palleat: ea ñ cãliter appellando: s cãliter existimando? Ambo sane si bonoꝝ istoꝝ seu cõmodoꝝ periculoꝝ ad flagitiũ vel facinꝰ vrgeant: vt alit ea retinere nõ possint: male se dicũt hec amittere: quibus natura corporis salua t incolumis habetur: q̃ illa cõmittere quibus iusticia violatur. ita mens vbi fixa est ista sẽtentia: nullas perturbationes etiaz si accidunt inferioribus animi partibus: in se contra rationem pualere permittit: quiimmo eis ipa dominatur eisq̃ non consentiendo sed potius resistendo regnuz virtutis exercet. Talem describit etiam Virgilius eneazvbi ait. Mens immota manet: lachryme voluuntur in

La. V.

anes. La. V.

n [a]On est nunc necesse copiose ac diligenter ostendere quid de istis passionib⁹ doceat scriptura diuina: qua xpiana eruditõ continetur. Deo q̃pe illã ipaz mẽtem subycimus regendam et iuuãdam: mentiq̃ passiones ita moderandas atq̃ frenandas vt in vsuz iusticie conuertantur. Deniq̃ si in

a

cos realiter concordare

f Quod aũt aiũt ꝛc.

Ostendit augustinus quid sentiat de secunda discordia inꝰ philosophos. Sentit autem vt rullius. Adducit autem b Vnum⁹ suz virgiliũ li. tiũ. eneidos scilicz mẽs immota ꝛc vbi Virgilius de enea fecere disponẽte loquꝰ quẽ dicto conabatur retinere. nec valet ut ñ liceat ipa mẽtis fientibus se pro eius recessu affligere dicat versuz hũc predictum.

La. V.

a On n est nũc necesse ꝛc. In hoc capitulo ostendit augustinꝰ qd de predictis passionibꝰ teneant xpiani. Et fecit tria. primo ostendit qd potest haberi ex sacra scriptura ô eis. secũdo ibi

Encib 4

b Mā ꝛ stoico rū ē rē. Rep:hē dit stoicos dupliciter. ꝓmo q: misericordiā culpāt dicens q stoicus ille de quo in precedenti capitulo dictuꝫ est. timore naufragij perturbatus est qđ nō ex dictis epicteti ꝓbauit idem stoicꝰ nō esse vitiosū. bonestius fuisset perturbarꝰ misericordia Et adducit ad hoc dictū ciceronis in oratione quaꝫ fecit ꝓ quinto ligario vbi misericordiā pōit inter virtutes laudās singulariter misericordiaꝫ cesaris Irē reprehendit stoicos de hoc q dicunt solū ꝓpter alios ꝓbos ꝙbis ꝓdere. ꝛ adducit ꝓpter stoicos dem tullij li. j. de oratore q grecos de hmōi ꝓfectionibꝰ virtutē. Certo ibi.

c Sz adhuc merito ꝛc. mouet q̄stionē quandam dē dictis passionibus. an videlicet sint in ageles quā tū nō terminat. Cōstat tū in angelis hmōi passiones cū sint motꝰ appetitus sensitiui nullatenꝰ inueniri.

La. VI.

a Quinterius q de sanctis ꝛc. In hoc ca. ꝓbat oēs demones esse malos ex dictis apuleij. ca. iij. positis. ꝛ per consequens nō sūt mediatores inter deos et homines sicut idem apuleꝰ dicit. vt patuit. li. viij. ca. xiij.

disciplina nra: ñ tā q̄rit vtꝫ piꝰ animꝰ nascat: ꝙ q̄re timeat nec vtꝫ sit tristis: ꝙ vñ sit tristis nec vtꝫ timeat: ꝙ qđ timeat irasci eīs peccāti vt corrigat: cō tristari ꝓ afflicto vt liberet timere periclitāti ne pereat: nescio vtrū q̄sq̄ sana cōsideb ratōe rephēdat. Mā ꝛ stoicorū ē miscōiaz solere culpare. Sz q̄to honestiꝰ ille stoicus misericordia pturbareꝫ bonis liberandi: q̄ timore naufragij. Lōge melius ꝛ hūaniꝰ: et ꝓptꝫ sensibꝰ accōmodatiꝰ cicero in cesaris laude locutꝰ ē vbi ait. Nulla de virtutibus tuis: nec admirabilior: nec gratior: miscōia ē. Quid ē āt miscōia: nisi aliene miserie q̄dā in nro corde cōpassio' qua vtiq̄ si possumꝰ subuēire cōpellimur? Seruit āt motꝰ iste rōni qñ ita ꝓbet miscōia vt iusticia ꝙseruet: siue cū indigēti tribuit: siue cū ignoscit penitēti. Hanc cicero locutor egregiꝰ nō dubitauit appellare virtutē quā stoicos inter vitia nūerare non pudet. Qui tū vt docuit liber epicteti nobilissimi stoici ex decretis zenonis ꝛ chrysippi: q huius secte ꝓmatū habuerꝫ huiusce modi passiones in aim sapientis admittūt: quē vitijs oībꝰ liberū. ee volūt. Cū sit cōsequens: vt hec ipa nō putent vitia: qñ sapiēti sic accidunt: vt ꝓtra virtutē mētis rōnēq̄ nihil possint: ꝛ vna sit eadēq̄ snīa peripateticoꝝ vel etiaz platonicoꝝ ꝛ ipoꝝ stoicoruz. Sz vt ait tulliꝰ: verbi controuersia iā diu torquet homines greculos: cōtētiōis cupidiores q̄ veritatis. c Sz adhuc merito queri pōt: vtꝫ cuz ad vite pfectꝫ ptineat infirmitatē etiā in qbusq̄ bōis officijs huiusce mōi ppeti affectꝰ Sācti ꝙo āgeli ꝛ sine ira puniāt q̄s accipiūt ex na dei lege puniendos ꝛ miseris sine misericordie cōpassiōe subueniant: et piclitātib⁹ eis q̄s diligūt sine timore opitulent: ꝛ tū istarū noīa passionū ꝓsuetudie locutōis hūane etiā in eos vsurpent: ꝓpter q̄ndā opeꝝ similitudinē: non ꝓpter affectionum infirmitatē: sicut ipe dē scripturas iracūd. nec tū vlla passiōe turbat. Hoc em ꝙbū vindicte vsurpauit effect⁹: nō illū turbulēt⁹ affect⁹.

Lapi. VII

a Quod si q̄sq̄ q dicit rē. In hoc cap. excludit augustinꝰ q̄ndaz responsionē que dari posset ad argumentū quo in pcedenti capitulo ꝓbauit oēs demones ee malos posset em dici q apuleius nō locutur de oibꝰ dēmonibus q̄ dicit de mones passionatos fm fictionez poeticam que nō est ꝓcul a veritate. et q̄ dicit alia que ponuntur supra in. iij. ca. sz loquitur fm de malis. Cōtrariū aūt ꝓbat augꝰ dupliciter primo q: de eis dē demonibꝰ locutꝰ est quando dixit eos passionatos ꝛ q̄ dixit eos mediatores int deos ꝛ homines. vt supra li. viij. ca. xiij. patuit. sz oēs posuit mediatores. ergo oēs vult ee passionatos.

Secundo ibi

b Hoc em ait fingere rē. ꝓbat idem exponendo intētionē apuleij q̄ dicit lib. dō socratis. poetas finxisse deos passionibus subiacere. quā fictionem fm reputat apuleius non esse procul a veritate. Ex q̄ dicto apuleij recte intellecto ptz ip̄m indifferēter de oībus demonibꝰ idez sensisse. Est aūt dictū poetaꝝ fm apuleū ficte q: talia dīs attribuūt seu dēmonibꝰ tāq̄ sint dij cū tñ fm ip̄m nō sint dij. In hoc āt ē dictū vere poetarū. qa

a q ꝙ ex maloꝝ dēmonū nūero ee: q̄s poete q̄rūdā hoīm osores ꝛ amatores deos fm pcula veritate fingūt. Hos ei dixit apuleius salo mētis ꝙ oēs cogitationū est⁹ fluctuare: q̄ mō istō intelligere poterimꝰ q̄ñ cū ib dicerꝫ: nō q̄rūdā. i. maloꝝ. ꝙ oim demonū medi

saltē dēmōib⁹ illa
cōperūt. q̄ sic fin
gendo dīs asseri
būt.

c Deniq; hīc ē
rē. ad intellectuz
eox q̄ dicat apule
ius ō minerua et
venere siue mar
te fm homer. sci
endū q homerus
finxit quosdā de
os amasse grecos
t eox ptē in bello
troiano fouisse i
ter q̄s posuit mi
neruā q ē dea arti
um t dea bellox.
nā ipa ē bellona.
vocat ār apuleⁱ⁹
mineruā hōeri t
cā ē q ō minerua
h finxit. t q ipsa
in medijs certibus
grauiū. id ē grecox
interuenit achilli
grecorum fortissi
mo. cohibēdo tro
anos t precipue
hectorē troianox
fortissimū quem
achilles in bello i
terfecit. Et eodez
mō ex pte troiānō
rū posuit deos a
liq̄s eis fauētes.
sicut venerē deaz
amox t martē de
um bellox. Istud
ꝑo dictū homeri
cō reputat fictici
um apuleⁱ⁹. q: re
putat q minerua
t venⁱ⁹ t mars fūt
dū q̄x lo.ⁱ⁹ ē in al
tissimo etherē nec
cū hoibⁱ⁹ cōicāt nī
ꝓpietatē ē dictū
illō. q: fm ipm q
ō ꝓmissis dictū ē
ō amōibⁱ⁹ vt ficak
Dicit belinandⁱ⁹
li.iij. q homerus
apō athenienses
ꝓ insano habuⁱ⁹ ē
q: dixit deos ink
se bellīgerasse. de
bello etiā deoruz
cōtra troianos t
p troianis facit
ꝑgilius li.ij. enei
dos mentionez.

etatē ꝓpt aerea corpa ink de
b os t hoies ōscribebat: bñ ei
ait fingere poetas: q ex istoꝝ
rū demonū nūcro deos faci
unt: t eis deox noia iponūt:
t q̄b⁹ voluerīt hoīb⁹ ex his a
micos inimicosq; distribuūt
fictis carmib⁹ ipunita licētia
cū deos ab his demonū mo
rib⁹ t celesti loco t bītudis
opulētia fmotos eē ꝓhibeāt.
Hec ē ḡ fictio poetarū ōos di
cere q̄ dij nō sūt: eosq; sub de
ox noib⁹ ink se decertare. ꝓ
pter hoies q̄s ꝓ studio ptiz
diligūt vel oderūt. Hō ꝓcul
ār a vītate dic hāc cē fictionē
qñ deox appellari vocabul' q̄
dij ñ sūt: tales tñ describūt ō
c mōes q̄les sūt. Deniq; hinc
cē dic homerⁱ⁹ iniquā illā mi
neruā q̄ dijs celestib⁹ grauez
cohibēdo achillē ink ucit. Q̄
g minerua illa fuerit poeticū
vult cē figmtū. eo q minerua
deaz putat: cāq; ink deos q̄s
oēs bonos brōsq; credit i al
ta etherea sede collocat: pro
cul a pturbatōe mortaliū. q ār
aliq̄s demō fuerit grecis fa
uens: troiātisq; ptrariⁱ⁹ sic alⁱ⁹
adūsus grecos troianox opi
tulator: quē venerⁱ⁹ seu mar
tis noīe idē poeta cōmēorat
q̄s deos iste talia ñ agētes in
celestib⁹ bīatōib⁹ pōit: et hi
demōes ꝓ his q̄s amabāt cō
tra eos q̄s oderāt ink se cer
tauerīt: bñ si ꝓcul a vītate po
etas dixisse ꝓfessus ē. De his
q̄ppe ista dixerīt: q̄s hoīb⁹ sīli
moru cordis t salo mētⁱ⁹ p cel
cogitationū estⁱ⁹ fluctuare te
stat: vt possēt amoꝛes t odia
ñ ꝓ iusticia. b ꝙ sic ꝓbs sillis eo
rū i venatoꝛibⁱ⁹ t aurigⁱ⁹: fm
suax studia ptīū ꝓ alijs adūs
sus alios exercere Jd ei vide
tur pbs curasse plonicus ne
cū h a poetⁱ⁹ canerēt: ñ a de
mōib⁹ medijs ꝙ ab ipis dijs:
q̄x noia poete fingendo po
nūt: fieri crederēt. La. VIII

a Tid illa ipa diffini
q tio demonū? Pax ne
intuēda ē: vbi certe oēs dete
minādo cōplexⁱ⁹ ē. Q̄x ait de
mōes ee genere aialia: animo
passiua: mēte rōnalia: corpe
aerea: tpe eterna. in q̄b⁹ quicq
cōmēzoratis nihil dixit oino
q demōes cū bōis saltē hoi
bus id viderent hꝫ cōe: qō
nō cēt i malis. nā ipos hoies
cū aliq̄nto latiⁱ⁹ describendo
cōplecterēt: suo loco de illis
dicēs tanq̄ de infimis atq; ter
renis: cū priⁱ⁹ dixisset de celes
tib⁹ dijs vt cōmēdat; duab⁹
ptib⁹ ex sūmo t ifimo ad viti
mū tertio loco de medijs de
monib⁹ loquerēt. Jgit hoies
inq̄t rōne gaudētes: ofone
pollētes imortalib⁹ affis: mo
rībūdis mēbris: leuib⁹ t an
xijs mētib⁹: brut; t obnoxijs
coꝛpib⁹: dissilib⁹ morib⁹: simi
lib⁹ erroꝛib⁹ puicaci audacia
pinaci; spe: casso laboꝛe: foꝛ
tuna caduca. singulatī morta
les: cūcti tñ in vniuerso gene
re ꝑpetui: vicissim sufficien
da ꝓle mutabiles: volucri tē
poze: tarda sapia: cita morte
q̄rula vita: fras icolūt. Cum
hic tā mīta dicerer q̄ ad pluri
mos hoies ptinēt: nūq̄d etiā
illō tacuit qō nouerat ee pau
coꝛ: vbi ait: tarda sapia cita
morte? Q̄ō si ꝑmisisset nllo
mō recte genⁱ⁹ hūanū descri
ptōis huiⁱ⁹ tā ītēta diligentia
fmiasset. Cū xo deoꝛ excellē
tiā cōmēdaret: ipaz bītudi
nē q̄ volūt hoies p sapiam p
uenire in eis affirauit excel
lere. Proinde si alīq̄s demo
nes bonos vellet itelligi: ali
q̄d etiā in ipoꝛ descriptōe po
neret: vñ vel cū dijs aliquaz
bītudinis prē: vt cū hoibus
q̄lēcūq; sapiaz putarenⁱ⁹ hꝫ
cōmunē. Nūc xo nullū bonū
coꝛ cōmēorauit: q̄ bōi discer
nerenⁱ⁹ a malis. q̄uis t eoꝝ
malicie liberⁱ⁹ exprimēde pe

d Sed sicut po
pulus rē. venato
res dicit augⁱ⁹ ꝓ
pter spectaculuz
qō ficbat in are
nario seu ãphite
atro in q̄ pugna
bant boies cōtra
bestias. aurigas
ꝙ dicit ꝓpter lu
dos circenses. q
t cerramē q̄driga
rū appellari sūrt
in bistoria alexan
dri habetur.

La. VIII

a Tid illa
q ipa dif
finitio
rē. In b ca. ꝓbat
augⁱ⁹ oēs demōes
ee malos ex diffi
nitōe demonum
quā posuit apule
ius in li. de deo so
cratis post medi
uz q̄ diffinitō po
sita est. ē. li. viij.
ca. xvj. Et qua
diffinitione au
gustinus narrat
t arguit sic. apu
leius posuit tria
genera animaliū
rationalium scli
cet deos. demōes
t homines. demo
nes medios inter
deos t homines
describendo vero
deos in eodem li
bro. t rangēs illō
quod in eis excel
lit attribuit eis fe
licitatem. describ
endo vero homi
nes in eode libro
post principium
tangit non soluz
illud quod ē oim
hominū. sed etiā
qō ē excellentie et
bonitatis pauco
rum scz sapiētiaz
quā aliqui tarde
t cū labore acqui
runt. Sed diffi
niens demones
t rangens ea in q̄
bus cū hominib⁹
cōueniunt. nihil
omnino attribuit

eis qȝ ẽ cõe
tñ bõis bo
minibꝰ ꝛ ip
sis. nec ali
qđ in qȝ ue
mãt cũ dñs
qđ ad illõ in
qđ deoꝝ bõi
tas ꝛ excel
lẽtia cristir
nã lz pone
ret demões
cũ dñs ꝛue
nire qđ ad eẽ
nitatem coꝛ
poꝝ. nõ tñ
qđ ad puri
tatẽ animo
rũ in passi
onibus qȝ
turbelaſ vo
cat. immo i
ꝟ separat
deos a de
monibus ꝙ
separet qõ
sensit oes
dæmões ma
los eẽ. qñis
nõ auderet
hoc expsse a
dicere.

Ca. IX

a Ẽ p
a ꝟ tẽ

In hoc ca.
arguit bñs
augustinus
ex diffinitı
one ꝓdicta
ad proban
dum q oẽs
dæmões sũt
mali ꝛ q nõ
sũt adhibẽ
di tanq̃ me
diatores in
ter nos ꝛ de
os. Et hoc
q: sic patz
ex ipa diffi
nitõne coꝛ
pis bñt ani
mos et coꝛ
pora quod
etiã ỏ dñs
et hominꝰ
sensit apu
leius. Coꝛ
pus aũt de
teriꝰ ẽ anio
ꝛe qbaſ q

pcerit: non tam ne ipos qȝ ne cul
toꝛes eoꝝ apud quos loquebatur
offenderet. Significauit tamen
pꝛudentibus quid de illis sentire
deberent: quando quidem deos
quos omnes bonos beatosq; cre
di voluit: ab eoꝝ passionibus atq;
ꝛ ait ipe: turbelis oñi mõ separa
uit sola illos coꝛpoꝛũ eternitate cõ
iũgens: aio aũt nõ dñs ꝙ hoib⁹ simi
les demones aptissime inculcãs: ꝛ
ꝟ nõ sapientie bono: cui⁹ ꝛ hoies
possunt esse participes: sed pertur
batione passionuz: que stultis ma
lisq; dñatur: a sapientibus xo ꝛ bo
nis ita regitur ꝛ malint eaz nõ ha
bere qȝ vincere. Hã si non coꝛpoꝝ
sed animoꝛũ eternitatem cuz dñs
habere demones vellet intelligi:
non vtiq; homines ab huius rei cõ
soꝛtio separaret: quia ꝛ hominib⁹
eternos esse animos pꝛoculdubio
sicut platonicus sentit. Ideo cum
hoc genus ãnimantium describe
ret: immoꝛtalibus animis: moꝛi
bundis membris dixit esse homi
nes Ca. IX

a Et hoc si ꝓpterea cõmunẽ
cum dñs eternitatem non
habent homines: qꝛ coꝛpe sũt moꝛ
tales: ꝓpterea ergo demones ha
bent: qꝛ coꝛpe sũt imoꝛtales: qles
igitur mediatoꝛes sũt inter homi
nes ꝛ deos: ꝙ quos ad deoꝝ amici
as homines ambiant qui hoc cũ
hominibus habent deteꝛius: qõ ẽ
in animante melius. id est animũ:
hoc aũt habent cũ dñs melius qõ
est in animante deteꝛius. id est coꝛ
pus: Cũ eñ animãs. id est aial ex
anima cõstet ꝛ coꝛpoꝛe. qȝ duoꝛuz
aĩa est vtiq; coꝛpe meliꝰ ꝛ si viti
osa ꝛ infirma: meliꝰ certe coꝛpo
re etiam sanissimo atq; firmissimo
quoniam eius natura excellẽtioꝛ:
nec labe vitioꝛuz postponitur coꝛ
poꝛi: sicut aurum etiam soꝛdidum
argento seu plumbo licet purissi
mo carius estimatur. Isti mediaꝛ
toꝛes deoꝛũ ꝛ hominũ: ꝙ quos in
terpositos diuinis humana iungũ
tur. cum dñs habent coꝛpus eter
num. vitiosum aũt cũ homib⁹ ani
mum: quasi religio qua volũt dñs

hoies ꝙ demones iũgi in coꝛpe sit
non in aio cõstituta. Que nã tan
dem istos mediatoꝛes falsos atq;
fallaces qȝ capite deoꝛum nequi
cia vel pena suspendit vt inferio
rẽ aĩalis ptẽ: id est coꝛpi cũ supioꝛi
bus. supioꝛẽ xo. i. animũ cũ iferio
ribꝰ habeãt: ꝛ cũ dñs celestibꝰ ĩ pte
seruiẽte ꝓuidẽti: cũ hoibꝰ ãt ꝛestri
bus in pte dñante sint miseri. Coꝛ
pus quippe seruum est: sicut etiaz
Salustius ait: animi imperio: coꝛ
poꝝ fuitio magꝛ vtimur. Adiũxit
aũt ille: altꝛq; nob cũ dñs altꝛq; cũ
beluis cõe ẽ: qñ de hoibꝰ loq̃bat:
q̃bus sicut beluis moꝛtale coꝛpus
est. Isti aũt quos iter nos ꝛ deos
mediatoꝛes nobis philosophi ꝓ
uiderũt: possunt quidez dicere de
animo ꝛ coꝛpe: alterũ nobis cum
dñs: altꝛq; cum hoibus cõe est. ꝙ si
cut dixi tanq̃ in puerũ ligati atq;
suspensi: seruũ coꝛpus cũ dñs bea
tis: dñm animũ cum hominib⁹ mi
seris hñtes: parte inferioꝛe exal
tari: supioꝛe deiecti. Unde etiam
si quisq̃ ꝓpter hoc eos putaueꝛit
immoꝛtalitatẽ habere cũ dñs.
quia nulla moꝛte sicut aĩalium ter
restrium animi coꝛ soluunt a coꝛ
pore: nec sic existimandũ est eoꝛũ
coꝛpus tanq̃ honoꝛatoꝛ eternuz
vehiculum: sed eternum vinculũ
damnandoꝛ Ca. X.

a Lotin⁹ certe nostre memo a
p rie vicinis tempoꝛibus: pla
tonẽ ceteris excellentiꝰ itel
lexisse laudat. Is cũ de humanis
animis ageret: pater inquit mise
ricoꝛs moꝛtalia illis vincula facie
bat. Ita hoc ꝑm quod moꝛtales
sunt hoies coꝛpe: ad miseꝛicoꝛdiã
dei patris ꝓtinere arbitratꝰ est: ne
semp huius vite miseria teneant
hac miseꝛicoꝛdia indigne iudica
ta est iniquitas demonũ: q̃ in ani
mi passiui miseria non moꝛtale sic
homines: sed eternum coꝛpus ac
cepit. Essent qppe feliciꝰes ho
minib⁹ si moꝛtale cũ eis haberẽt
coꝛpꝰ ꝛ cũ dñs btñ animũ. Essent
aũt pares hoibꝰ: si cũ animo mise
ro saltem moꝛtale cum eis habe
re meruissent et coꝛpus. si tamen

dictũ salu
stũ in cati
linario ĩ ꝓn
cipio. qui
sic ỏt Ani
mi ipio coꝛ
poꝛis fui
tio magis
ꝛtimur. al
terũ nobis
cuz dñs. al
terũ cõe est
cũ beluis.
dæmões xo
cuz dñs cõ
uenirũt q̃n
tum ad bo
nã disposi
tionem coꝛ
poꝛis. i. ad
eternitatez
coꝛpoꝝ. ꝛ
patz ex dif
finitõe ipa
Sz q̃rum
ad a nĩ dis
positionez
solũ conue
niũt cũ ma
lis hoibus
q̃ sũt exteri
oꝛes et mi
seꝛioꝛes q̃
boni homi
nes. immo
simplr sũt
miseri. qa
ps q̃ debe
ret cẽ supe
oꝛ. sez aniꝰ
pẽdet deoꝛ
suz versus
malos ho
mines cuz q̃
bꝰ ꝙuenit.

Salustius

Ca. X.

s Lotin⁹
p nr⁹ cer
te tẽ. ib cã
pi. pbat au
gust. q de
mões n sũt
miꝰ miseri
quia coꝛpa
bñt eterna

Et facit hic duo. q̃ primo probat q̃ ex quo sunt ānio passiui sunt eo ipso miseriores. Adducit ꝯo ad hoc dictū plotini platonici quē dicē vicinū tpib⁹ sue memorie. ex ipso ꝯo dicit contra academicos. lib. iij. sic. os platonis in philosophia purgatissimū ⁊ lucidissimū dimoti nubib⁹ erroris emicuit maxime in plotino. q̃ platonicꝰ phus tra ei similis iudicatus est vt simul cos vixisse. tantū aūt tpis interest vt in hoc ille. i. i plotino plato reuiui[b] disse putandus sit Dec ibi. Et macrobius sup somniū scipionis dicē sic. Plotinus inter phōs professores cum platone princeps extat ⁊c.

b Non em̄ aliq̃ ⁊c. Hic excludit singulariter quādam falsā estimationem quam q̃s posset hic de mē re apulei. q̃ posset quis estimare q̃ mentis sue sunt dicere q̃ ex demonib⁹ fiūt dū q̃ p fectum sapientie et posset ita estimatio originē trahere ab his q̃ dicē apuleꝰ de hoib⁹ q̃s posuit i demonel ꝛuerti pmoꝛtē vt ptz sequnti capitulo. sz hāc estimatiōez de demonibus excludit.

acquirerēt aliquid pietatis vt ab erūnis vel in morte requiescerent. Nunc vero nō solum feliciores hominibus non sunt animo misero: sed etiā miseriores sunt ꝑpetuo corporis vinculo.[b] Non em̄ aliqua pietatis ⁊ sapiētie disciplina ꝓficientes: intelligi volunt ex demonibus fieri deos: cum aptissime dixerit demones eternos.

Capitulum. XI

a Icit quidem et anias d hominū demones ee: ⁊ ex hominibus fieri lares. laruas: et manes. Lares si meriti boni sunt: lemures si mali seu luruas: manes autem deos dicūt: sed incertuz est bonorum eos seu malorum esse meritorum.[b] In q̃ opinione quantam vorag̃inem aperiant sectādis perditisq̃ moribus: quis nō videat: si vel paululum attendat: q̃ quidem quālibet nequam fuerint homines: vel laruas se fieri dum opinant vel dum manes deos tanto peiores fiunt quāto sunt nocendi cupidiores: vt etiam

Capitulum. XI

a Icit q̃dem ⁊ aīas hoīm ⁊c. In hoc capi. ponit d augꝰ doctrinā apulei de hoib⁹ pmoꝛtē. q̃ multū ē piculosa. q̃ bonis moꝛib⁹ nociua. Sumit aūt illud q̃ hic allegat ex libro eiꝰ de deo socratis. Et est aduertēdū q̃ apuleiꝰ licet poneret aias cōuerti i demones. nō sic intellexit q̃ videlicet efficerent dēmōes ꝑ naturā seu ꝑ essentiā. sz solū ꝑ quandā ꝓticipatiōez eo mō q̃ nos dicī⁹ ex hoib⁹ deos fieri. iuxta illud ps. Ego dixi dij estis ⁊c. Facit aūt i hoc ca. tria. q̃ primo ponit opinionē eiꝰ de ꝛuersiōe aniaꝝ q̃s dꝛ ꝛuerti in demones vel fieri dēmōes. tñ demones ex hoib⁹ factos distinguit i duo genera. scz in lares ⁊ lemures seu laruas. aīas ꝯo ipas distinguit i tria genera. vicz i lares lemures seu laruas ⁊ manes q̃s deos ee dꝛ. Scdo ibi b In q̃ opinione ⁊c. ondit q̃nti mali occasio sit opinio ꝓdicta. nā q̃ credit q̃ aīe post moꝛtē fiāt laruc vel manes ad nocēdū cupidi. tō sacrificat eis vt ñ noceāt Et ē scīēdū q̃ q̃ sacrificāt ꝓne dicunt necromantici nā fm isidoꝛ li. viij. etymologiarū. necromātici sūt q̃ rū ꝓcatiōib⁹ vident resuscitari moꝛtui dinare ⁊ ad inē rogata respondere. ad q̃s suscitādos cadauez sā guis adūcit de quo etiā loquit aug⁹. ē. li. vij. ca. xxxv. Et tio ibi. c Laruas quippe ⁊c. Exponit dictaz opi-

quibusdam sacrificijs tanq̃ diuinis honoꝛibus post moꝛtem se iuitari opinentur: vt noceant. [c] Laruas quippe dicit esse noxios demones ex hominibus factos. Sed hic alia questio est. Inde autez perhibet appellari grece beatos eudemones q̃ boni sint animo: hoc est boni demones: animos quoq̃ hominum demones esse confirmans. La. XII.

a Ed nunc de his agimus: quos in natura propria descripsit inter deos et homines genere animalia: mente rationalia: animo passiua: coꝛpoze aerea: tempoze eterna Nempe cum prius deos in sublimi celo: homines autē in terra infima disiunctos locis et nature dignitate secerneret: ita concluſit. Habetꝭ inquit interim bina animalia: deos ab hominibus plurimum differentes: loci sublimitate: vite perpetuitate nature perfectiōe: nllo int̄ se ꝑpinq̃ cōmūicatu: cū ⁊ habitacula sūma ab infimis tanta

nionem quantuz ad laruas quas dixit dēmones nostros et hominib⁹ factos. Isidorus ꝯo li. viij. etymologiarum idez dicit ⁊ addit. Quorum natura eterrere paruulos. et in angulis garrire tenebꝛosis. eosdem vero demones vocat apuleius laruas ⁊ lemures. Dicit autem ouidius libro. v. de fastis. q̃ remuria dicta sunt festa que romulus anie fratris sui remi celebrauit. ⁊ a romanis in mato celebrata sunt. ꝓcessu vero tpis mutata ꝑma ꝛasez. r. in. l. dicta sūt lemuria festa illa. et inde venit vt etiaz anime defunctoꝝ lemures dicerēt. lares aūt appellāt̄ur dij patrij. Sz apulcius vocat lares generaliter oēs anias bonas. ⁊ q̃s eudemones. id est beatos vel bonos demones esse dicit. Quid aūt sint manes fm apuleiū ptz in ꝓncipio hui⁹ capituli alij ꝑ manes itelligāt deos moꝛtuoꝝ. q̃z prātē dicūt ee inf̄ lunā ⁊ trā. vt ptz ꝑ lucanū li. ix. De distinctōe ꝯo aiaꝝ diuerse sūt opiones gētiliū. nā apuleius distixit vno mō vt h̄ patz. ⁊ lobco alio mō vt patet. ē. li. q̃. ca. xiiij. ⁊ alij alio mō vt ibidē dixi. ⁊ ideo ꝑ manes ⁊ lares etiam diuersi diuersa intelligunt. La. XII

a Ed nūc de his agim⁹. ⁊c. In h̄ ca. ꝓbat aug⁹ oēs f demōes ee malos seu miseros ex his q̃ apuleius attribuit dīis ⁊ hoib⁹ q̃b⁹ abiuicē distinguūt fm ipm. Et facit h̄ duo nā ꝑmo ponit dcā apuleij ex quib⁹ ptz q̃ ipe ista bina aīalia. id ē deos ⁊ hoies distinguit tribus differentijs oppositis. Cuius oppositionis vna pars competit dīis. et altera pars hominibus. Distinguuntur enim loci sublimitate. et eius opposito scilicet infimitate. cum habitacula summa que sunt. Deorum. ab infimis que sunt hominum tanta intercapedo. id est spacium fastigij dispescat. id est separet vel diuidat. Distinguuntur etiaz eternita-

re.ꝛ eius oppositō.cum illic sit.s. apō deos eterna viuacitas ꝛ indefecta.hic aūt scz apud homīes sit viuacitas caduca ꝛ succisiua.id est succedēs ꝛ trānsiens. Distinguūtur etiam beatitudine ꝛ eius oppōsito cum ingenia illa scz deorū sint ad beatitudinem sublimata.hec āt scilicet ingenia hominuz sint ad miserias infimata. id est depressa.

Secundo ibi

b Inꝛ hec eterna deorum ꝛ hominum ꝛē. patet ex dictis propositum.ꝛ arguit sic. Demones fm apuleium sunt medij inter deos ꝛ homines.ergo medio modo se habent ad conditiōes hominum ꝛ deorum quod potest dupliciter intelligi. quia vel nec habent conditiones deorum nec hominū.sicut illud qō dicit medijū inter duo extrema q̄ ab negatiōez vtriusq;. vel medietatē conditionum participant vtrozūq;. Verum est autez q̄ ꝛ̄ruz ad p̄mam oppositiōem seu ꝛtrarietatē conditionū.q̄ scz ē sublimitatis ꝛ ifimitatis loci demones medio mō se hāt fm ipm.qz nō sunt in loco supmo.nec i infimo. sed in medio.scz i aere. Et iō restat inꝛrēduz de alijs duabꝰ ꝛrietatibꝰ quō vidz demōes se habeāt ad ptes

intercapedo fastigij dispescat: et viuacitas illic eterna ꝛ indefecta sit: hic caduca et succisiua Ingenia illa ꝛ ad beatitudinē sublimata: hec ad miserias infimata: hic celestia: ibi terrena video commemorata: cōtraria de duabus nature ptibꝰ vltimis. id est summis atq; infimis. Ma tria que ꝓposuit de dijs laudabilia: eadē repetiuit alijs quidē verbis: vt eis alia tria aduersa ex hominibus redderet. Tria deoꝝ hec sunt: loci sublimitas: vite ꝓpetuitas: pfectō nature. Hec alijs verbis ita repetuit: vt eis tria contraria hūane conditiōis opponeret: cum ꝛ habitacula inquit summa ab infimis tāta intercapedo fastigij dispescat. qz dixerat loci sublimitatē. Et viuacitas illic inquit eterna ꝛ indefecta sit. hic caduca ꝛ succisiua qz dixerat vite ꝓpetuitatē. Et ingenia illa inqt ad btitudinē sublimata: h ad miserias infimata: qz dixerat nature pfectionē. Tria igit ab eo posita sunt deoꝝ. id ē locus sublimis: eternitas: btitudo: et his ꝛtraria tria hoīm. id ē locus ifimꝰ: mortalitas: miseria. b Inter hec terna deorū ꝛ hoīm: qñ demones medios posuit: de loco nulla ē cōtrouersia. Inꝛ sublimē q̄ppe ꝛ infimū: medius locus aptissime habet ꝛ dicit. Cetera bina restant: q̄bus cura attentior adhibēda est: quēadmodū vel aliena esse a demonibus oñdant: vel sic eis distribuant vt medietas videt exposcere: sed ab eis aliena ee nō pñt. Non eñ sic dicimꝰ locū mediū nec eē sūmū nec ifimū: ita demōes cū sint alia lia rōnalia: nec btōs esse nec miseros: sicuti sunt arbusta vel pecora: q̄ sūt sensus vltrōnis expertia recte possumꝰ dicere Quoꝝ ḡ rō mētibꝰ inest aut miseros esse aut beatos esse necesse est. Item nō possumus recte dicere: nec mortales esse demones nec eternos. Omnia nanq; viuentia aut in eternum viuūt aut finiūt morte quod viuūt Jam vero isto tempore eternos demōes dixit: Quid igf restat nisi vt bi medij de duobus summis vnum habeant ꝛ de duobus infimis alterū Nam si vtraq; de imis hābebunt: aut vtraq; de summis: medij non erunt: sed in alter utram partē vel resiliunt vel recumbunt. Quia ergo his binis sicut demonstratū ē carere vtrisq; non possunt: exceptis ex vtraq; ptē singulis mediabuntur. Ac per hoc qz de infimis habere nō possūt eternitatem que ibi non est: vnū hoc de sūmis habent: et ideo non est alterū ad cōplēdam medietatem suam qō ō infimis hēant nisi miseriam.

Capitulum.XIII

e [a]Stiraq; fz plonicos sublimiū deoꝝ vl̄ btā et̄nitas vel et̄na btitudo: hominūq; infimoꝝ vel miseria mortal' vl̄ mortalitas misera Demonū aūt medioꝝ vl̄ misera et̄nitas vl̄ et̄na miseria. Mā ꝛ quicq; illis que in definitione demonū posuit: ñ eos medios sic ꝓmittebat oñdit qñ tria dixit eos hre nobiscū q; genere aialia: q; mēterōnalia: q; animo passiua sūt cum dijs autem vnum: q; tpe eterna: et vnum ꝓprium q; corpore aerea Quō ḡ medij qñ vnū hūt cū sūmis: tria cū infimis: Quis fivideat relicta medietate: q̄tū inclinentur ꝛ deprimāt i infimab Sz b plane ibi etiā medij pñt ita inuēiri: vt vnū hēant ꝓprīū qō ē corpꝰ aereū sic ꝛ illi ō sūmis atq; infimis singula ꝓpria dij corpus ether eū: hominesq; illaq; ꝛrietatū. nō āt pōt dici g; medio mō negando videlz virāq; ptē ꝛrietatiꝰ vtrusq; a demōibꝰ. ꝛ faciēdo vtrāq; alienā ab ipis. qz rūc nō eēnt et̄ni nec rpales. nec btī nec miseri. ḡ se hūt ad illas ptes p̄dictaq; ꝛrietatū sic̄ mediteras exposcit. vt scz hēāt medietatē illaq;. i. duaꝝ ptes illaq; duaq; ꝛrietatū ī q̄q; vna cōueniāt cū dijs. ꝛ alīa cū hoīb' sc̄q; tū ad ꝛrietatē q̄ ē inf et̄nū ꝛ rpale. pueniūt cū dijs in vna ptē ꝛrietatis scz in et̄nitate. ḡ ad ꝛrietatē aliā q̄ scz ē inter beatitudinem ꝛ miseriam cōueniunt cum hominibus in aliqua ptē eius. sed illa non est beatitudo a cuz homines fm ipm nō sunt beati ergo cōueniūt cū hoīb' in miseria.

La.XIII

a Stiraqꝫ plonicos ꝛē. In hoc ca. ostēdit augustinꝰ et rōe mediocritatis quaz apuleius demōib' attribuit q; ipi sē miseri. Et facit b tria. nā ꝓmo ostēdit ex diffinitiōe demonum quam dat apuleius. q; ipe ñ posuit rōnabiliter eos ee medios inf deos ꝛ homines. qō tamen ipse conat' ē facere vt ptz. ō li. viij ca. xviij. scdo ibi.

b Sz plane ꝛē. Ostendit quō in ꝛta dictā diffinitionē pñt pōi me

dñ. videli cet fm naturam. Et ideo loquitur Aug⁹. hic z etiam supra d medio fm naturam vel eqlitatē aliquam z eq distantiaz ab extrēis. exquo vno mo q̄ possunt poni medij ꝓclu dit eos esse miseros. et p cōsequēs fuisset esse malos. nā in demonibus idem ē fuisse malum z cē malum. Certo ibi

c Si igit beati rē. ostēdit q̄ dato q̄ sint aliq̄ eudemōes. id ē boni et beati ōmones. tamē ipse nō sūt medij inter deum z homines. et loquit de medio sic⁹ pr⁹

La. XI

a Trū v z beat⁹ rē. In hoc ca. beatus Augustinus inq̄rit an aliq̄s homo possit esse medius cōueniēs et mediator inter deos z homines alios. et quia ꝑ videt dependere ex questiōe alia xō illā terrenum: duo xo communia sint oibus: q̄ genere sunt aīalia z mēte rōnalia. Nam z ipe cum de dijs et hoibus loqueret: habetis inq̄t bina aīalia. Et nō solent isti deos nisi rationales mente perhibere. Duo sunt residua: q̄ sunt aīo passiua: z ipe eterna. Quoz hūt vnū cū infimis: cū sūmis alterū: vt proportionali rōne librata medietas neq̄ sustollat in sūma: neq̄ in infima deprimat. Ipsa est autē illa demonū misera eternitas: vel eterna miseria. Qui eñ ait anīo passiua etiā misera dixisset: nisi ꝑ eorū cultoribus erubuisz. Porro q: ꝑ uidentia summi dei: sicut etiā ipsi fatent nō fortuita temeritate regitur mūdus nunq̄ esset istoz eterna miseria: nisi esset magna malicia. Si igit beati recte dicunt eudemones: nō sūt eudemones q̄s inter hoies z deos isti in medio locauerunt. Quis ergo ē locꝰ bonorū demonū: si supra hoies: infra deos: istis ꝓbeant adiutoriū: illis ministeriū? Si enī boni et nīq̄ sūt ꝑ fecto z beati sunt. Eterna aūt betitudo medios eos esse non sinit. q: multū dijs cōpar: multumq̄ ab hoibꝰ separat. Et nō frustra isti conabunt ostendere quō demones boni: si z imortales sunt z beati: rete medij cōstituant inter deos i mortales ac beatos: z hoies mortales ac miseros. Cū enī vtrunq̄ habeāt cū dijs: z btitudinē sez z immortalitatē: nihil aūt hoz cū hoibus z miseris z mortalibꝰ: quō nō potius remoti sunt ab hominibꝰ dijsq̄ cōiūcti: q̄s inter vtrosq̄ medij cōstituti? Tunc eñ medij eēnt si haberent z ipsi duo quedā sua si cū binis alterutroq̄: sed cū singulis vtrozūq̄ cōmunia: sicut homo medium quiddā est inter pecora z angelos: vt q: pecus est aīal irrationale arq̄ mortale: angelꝰ aūt aīal rōnale z imortale: medius hō esset inferior āgelis: superior pecoribꝰ: habens cū pecoribus mortalitatē: rōnem xo cū angelis animal rōnale mortale. Ita ergo cuz q̄rimus mediū inter btōs immortales: miseroscq̄ mortales: hoc inuentre debemus: quid aut mortale sit beatū: aut immortale sit miserum.

La. XIII

a Trū z beatꝰ z mortalis hō v esse possit: magna est ink hominēs q̄stio. Quidā enī cōditōez suā hūilius ispexerūt: negauerūt q̄ hominē capacē esse btitudinis posse q̄diu mortaliter viuit. Quidā vero extulerunt se: z ausi sunt dicere sapiētie ꝓpotes: beatos eē posse mortales. Qō si ita est: cur si ipsi potius medij cōstituunt inter mortales miseros: z immortales btōs: btitudinē hūites cū immortalibus beatis: mortalitatez cum mortalibꝰ miseris? Profecto enīz si beati sunt: inuidet nemini. Haz quid miserius iuidētio? Et iō mortalibus miseris q̄ntū pūt ad cōsequendā btitudinem consulant vt etiam imortales valeant esse post mortem: z angelis imortalibꝰ beatisq̄ coniungi.

La. XV

a Jaūt qō multo credibilius z ꝓbabilius disputatur: oēs hoies q̄diu mortales sunt: etiam miseri sint necesse est: querēdus est medius qui non solum hō vez etiam deus sit: vt hoies ex mortali miseria ad beatam immortalitatē huius medij beata mortalitas interueniendo perducat: quez neq̄ non fieri mortalem oportebat: neq̄ ꝑmanere mortalem. Mortalis q̄ppe factꝰ ēnō infirmata verbi diuinitate: sed carnis infirmitate suscepta: non aūt ꝑmansit in ipsa carne mortalis quaz resuscitauit a mortuis: quoniā ipe fructꝰ ē mediatōis eiꝰ: vt nec ipsi ꝓpter q̄s liberandos mediator effectus ē: in ꝑpetua vel mortis carne remanerent. Proinde mediatorem inter nos z deum z mortalitatem habere oportuit transeuntē: z beatitudinem ꝑmanentē: vt per id quod transit cōgrueret moriturīs: z ad id quod permanet transferret ex mortuis. Boni igitur angeli inter miseros mortales: z beatos imortales medij esse nō possunt: quia ipsi quoq̄ beati z imortales sunt.

primo ponit cuni diuersitate opinionum circa caz. et ostendit q̄ iuxta opinionē vnā q̄ tū minus videtur eē vera rationabilꝰ ponēret q̄ bō aliquis mediaret inter deos et homines alios q̄ q̄ demones mediarent

Lap. XV

Jaūt q̄ multo. Nō. In hoc caostēdit augustinꝰ. q̄ q̄s cōueniēt posse esse medꝰ z mediator inter deuz z homies. Et facit in hoc caplo duo. q: primo ostēdit q̄ nullꝰ beatus ꝓuenīēter pōt esse medꝰ nisi sit mortal z ideo etiā beati angeli non possent eē medij z mediatores. sed solꝰ xp̄s q̄ mortal ens z beatus fuit. Scdo ibi.

xp̄ mediator dei z hoīm

b Possūt suꝝ medij ꝛc. ostēdit etiam quō angeli mali possūt eē medij. ⁊ facit hic duo quia primo oñdit q̄ demones sūt medij sed alio modo q̄ xp̄s. nā cuꝝ sit duplex medium inter aliqua. videlicꝫ medium cōiūgens. sicut punct⁹ mediat inter p̄tes duas lineę cōtinue ⁊ mediū distungens vl̄ separās. sicut mare ē medium inter africaꝫ ⁊ europam xp̄s ē medius p̄dictō modo demōes ꝯ scdō modo Deinde ibi c Nec tñ ob hoc ꝛc. ostēdit fm quā naturā sit xp̄us mediator.

b Pōt autem medij esse āgeli mali: q; īmortales sūt cū illis: miseri cū illis. Hīs ꝓtrar⁹ ē mediator bon⁹: q̄ adūsus eoꝝ īmortalitatē ⁊ miseriā ⁊ mortal'ē ad tp̄s voluit ⁊ beatus in eternitate p̄sistere potuit. Ac sic eos ⁊ immortales supbos et miseros noxios: ne p' immortalitatis iactātiā se ducerent ad miseriā ⁊ sue mortis humilitate et sue beatitudinis benignitate destruxit in eis quorum corda per suam fidem mundans: ab illorum immundissima dñatione liberauit. Homo ita ꝙ mortalis ⁊ miser longe seiunct⁹ ab īmortalibus ⁊ beatis: q̄d eligat medium p̄ qō immortalitati ⁊ beatitudini copuletur? Q; possit delectare in demonū īmortalitate miserum est: q̄ possit offendere in xp̄i mortalitate iā nō est. Ibi ḡ caueda est miseria sempiterna: hic mors timenda non est: que eē non potuit sempiterna. ⁊ beatitudo amanda ē sempit'na Ad hoc quippe se int' posuit medi⁹ īmortalis ⁊ miser: vt ad immortalitatem beatā transire non sinat qm̄ in hoc p̄sistit qō ipedit: id est in ipa miseria. Ad hoc ār se interposuit mortalis ⁊ beat⁹: vt mortalitate transacta ⁊ ex mortuis faceret immortales: qō in se resurgendo mōstrauit: et ex miseris beatos quia beatitudo nūq̄ ab ipso discessit. Alius est ergo medius malos qui sepat amicos: alius bonus qui reconciliat inimicos. Et ideo multi sunt medij separatores: q; multitudo q̄ beata ē vni⁹ dei ꝑticipatōe fit btā. Lui⁹ ꝑticipatōis p̄uationē misera multitudo malorum angelorū: q̄ se opponit potius ad impedimentū q̄ interponit ad beatitudinis adiutoriū: ⁊ etiā ipa multitudine obstrepit q̄dām ne possit ad illud vnū beatificū pueniri: ad qō vt perduceremur: nō multis ꝑ vno mediatore op⁹ erat. ⁊ ꝺ eoipō cui⁹ ꝑticipatiōe sum⁹ beatus: hoc est verbo dei: nō facto sed per quod facta sunt omnia. c Nec tamē ob hoc mediator est: quia verbum maxime quippe immortale et maxime beatum verbum longe est a mortalibus miseris sed mediator per quod homo eoipso ostendēs vtiq̄ ad illud non solum beatum: verū etiam beatificum bonum nō oportere queri alios mediatores per quos arbitremur nobis puentiōis gradus esse moliēdos: q; beatus ⁊ beatificus deus: factus ꝑticeps hūanitatis nostre: cōpendium p̄buit ꝑticipāde diuitatis sue. Neq̄ enim nos a mortalitate ⁊ miseria liberans ad angelos īmortales beatosq̄ ita ꝓduxit vt eoꝝ ꝑticipatione etiā nos īmortales ⁊ beati simus. sed ad illā trinitatē cuius ⁊ angeli ꝑticipatione beati sūt Ideo q̄ in forma serui vt mediator esset infra angelos esse voluit in forma dei sup angelos mansit. Idem in inferioribus viator vite qui in supioꝝ⁹ vita. La. XVI

a On enim verꝫ ē qō idē platonicus ait: dixisse platonē nullus de⁹ miscet homini. Et hoc p̄cipuū eorum sublimitat⁹ ait esse specimen: q̄ nulla attrectatiōe hominū contaminant'. Ergo demones cōtamiari fatent': ⁊ ideo eos a quib⁹ cōtaminant' mūdare ñ p̄t. omnesq̄ īmūdi part' fiunt: ⁊ ōmones contrectatōne hoīm: ⁊ homines cultu demonū. Aut si ⁊ cōtrectari miseriq̄ hominibus: nec tū contaminari demones p̄ūt: dijs ꝑfecto meliores sunt: q; illi si miscerentur cōtaminarent'. Nā hoc deorū dict' esse p̄cipuū: vt eos sublimiter separatos humana contrectatio cōtamiare ñ possit. b Deū q̄dē summū oim creatorē: quē nos verū deum dicim⁹: sic a platone p̄dicari assueverat: q̄ ipse sit solus qui nō possit penuria sermonis hūani q̄uis ratione vel modice comp̄hēdi: vix aūt sapiētib⁹ vir⁹: cuꝝ se vigore animi q̄tū licuit a corpe remouerūt: intellectū hui⁹ dei id q̄ int'dū velut in altissimis tenebris rapidissimo corusc amine lumē candidum itermicare. Si ḡ supra oia ve sūm⁹ de⁹ intelligibili ⁊ ineffabili q̄ dā p̄tia ⁊ si interdū: ⁊ si tanq̄ rapidissimo corusc amine lumē cādidum intermicās adest tū sapiētiū deo socratis q̄ nulli⁹ deus misceatur hoī immediate n⁹ communi⁹ carcum homine. nec cōiūgitur homini. Cui⁹ ratio est. q; dij nulla cōtrectatōe cōtaminātur hanc rationē seu causam improbat Augustinus in h̄ capitu. triplicit̄. et patet ei⁹ rō prima. Secundā ponit ibi b Deum q̄dem ꝛc. q̄ ē confirmatio et fortificatio precedentis. Probat ār discurrēdo per singulos sensus hominis q̄ nō oportet deos cōtamiari ex cōiunctōe vl' cōmunicatione cuꝝ homine. vl' q; sensus sūt tales quib⁹ homo non miscet. nec deo nec demoni sicut gustus tactus ⁊ olfactus. vel si sint aliqui sensus vel alia operatio quibus deus conīugitur homini puta visus auditꝰ. ⁊ etiā locutio ñ q̄ ē boc deus

Phil. 2.

La. XVI. a On enim verꝫ est ꝛc. In h̄ ca. ip̄robat augustinus dictuꝝ apuleij quod vidētur repugnare his que dicā sūt in p̄cedenti ca. de xp̄o. Dicē enim apuleius lib. æ

Joha. j.

contaminabit. et hoc probat specialiter de visu. p/mo quo ad summum deum q̄ omnes alios deos p durit ſm Platonem. Haz de isto deo dicit Apuleius q̄ iurta doctrinam platonis ipse videri p̄t ab hominis intellectu aliquo modo videlicet per modum quo visu corporali corruscatio videtur. scilicz raptum et in transitu. nō enim sic q̄ comprehendatur vel visus mentis in eo figatur. et tamen deus ſumus non contaminatur. Secūdo quo ad deos alios ſecundarios puta sidera que plato et etiam Apulcius posuit deos esse qui corporali oculo vident. et tamē non contaminantur. Quo ad alios ꝯo ſenſus patet ſatis inuentio Auguſtini. Tertio ibi. c

Miror autē plurimū tam ꝛc. ponit tertiam rationē qua improbat dictum apuleÿ. et primo ponit ſuā rationem contra illud quod dic̄ Apuleius de contrectatiōe corporali deorum et patet in p̄cipio buius capituli. Loquitur autem de attrectatione vel contrectatōne corporali cum tamē loquamur de beata vita et rebꝰ intelligibilibuſ. que ſm ipſum corporalia cuncta transcendunt.

mētibꝰ cū ſe q̄tū licuit a corpore remouerūt. Nec ab eis cōtaminari p̄t: q̄d ē q̄ iſti dij ꝓpterea ꝓſtituunt longe in ſublimi loco ne cōtrectatiōe cōtaminent hūana: q̄ſi corpora illa etherea tactu tm̄ q̄ant hūano et nō etiā viſu ꝓtamiari: Pozro ſi nō contaminant ſidera cū vident q̄s deos oēs viſibiles ōt: nec ōmones hoīm cōtaminant aſpectu: q̄uis de ꝓrio videātur. An forte vocibꝰ hūanis ꝓtamiarent: q̄ acie ſi cōtaminā tur ocꝰlox: et iō demones medios hūt p q̄s eis voces hominū nūcient: a q̄bꝰ lōge absunt vt i cōtaminatiſſimi pſeuerēt: Quid iā de ceteri ſenſibꝰ dicā: Nō ei olfaciēdo cōtamiari vl dij poſſent ſi adeſſent. vel cū adſūt demones p̄ſt viuox corpox vaporibꝰ hūanox ſi rantis ſacrificiox cadauerinis nō cōtamiant midoribꝰ. In guſtādi āt ſenſu nulla neceſſitate reficiende mortalitaſ vrgent: vt fame adacti: cibos abhoibꝰ q̄rāt. Tactꝰ xo in ptāte ē. Hāliz ab eo potiſſimū ſenſu cōtrectatio dicta videat: hacten⁹ tū ſi vellēt miſcerent hoībus: vt viderēt et abhoibꝰ viderent: audirēt et audirētur Tangēdi autē q̄ neceſſitas: Hā neq̄ hoīes id cōcupiſcere auderēt: cū deox vl ōmonū bonox cōſpectu vl collo q̄o fruerent: Et ſi ītātū curioſitas ꝓgrederet vt vellet q̄nā pacto q̄ſpiā poſſet iuitū tāgere deū vel demonē: q̄ niſi captū ſi p̄t paſſerē: Videdo igit viſibuſq̄ ſe p̄bendox loquēdo et audiendo: dij corporalit miſceri hoibꝰ poſſēt: Hoc aūt mō demones ſi miſcent vt dixi et nō cōtaminātur: dij aūt cōtamnarent ſi miſcerent: i cōtamiabiles dicunt demones: et cōtaminabiles deos Si aūt cōtaminātur et demones: q̄d cōferūt hoibꝰ ad vitā poſt mortē btām q̄s contaminati mūdare nō p̄ſt vt eos mūdos dijs in cōtamiatis poſſint adiungere: int q̄s et illi medij cōſtituti ſunt: Aut ſi hoc eis būficij ſi cōferunt: q̄d ꝓdeſt hoibꝰ ōmonū amica mediatio: An vt pꝰ mortē ſi ad deos hoies p demōes trāſeāt: ſed ſimul viuāt vtriq̄ cōtamiati. ac p hoc neutri bti: Niſi forte q̄s dicat more ſpōgiax vl huuuſcemodi rex mūdare demōes amicos ſuos: vt tanto ipi ſordidiores fiāt: q̄to fiūt hoies eis velut tergētibꝰ mundiores: O ſi ita ē cōtamiationibꝰ dij miſcent demonibꝰ: q̄ ne cōtamiarent: hoīm ꝓpinq̄tatē cōtrectatiōnēq̄ vitarūt. An forte dij p̄ſt ab hoibꝰ cōtaminatos mūdare ōmones: nec ab eis cōtamiari: Deo mō nō p̄ſt et hoieſ: Quis talia ſentiat niſi q̄ē fallaciſſimi demōes deceperūt: Quid q̄ ſi videri et videre ꝓtamiat: Vident abhoibꝰ dij q̄s viſibiles ōt: clariſſima mōi lumia et cetera ſidera: tutioreſq̄ ſunt demones ab iſta hoīm cōtamiatiōe q̄ nō p̄ſt videri niſi velit: Aut ſi ſi videri ⁊ videre cōtamiat: negent ab iſtꝫ clariſſimis mōi lumibus q̄s deos opinant videri hoies: cū radios ſuos terras vſq̄ p̄trādāt Quitū cox radij p q̄q̄ diffuſi imūda inde nō cōtamiant: et dij cōtamiārētur ſi hoibꝰ miſcerēt: etiā ſi eēt neceſſariꝰ in ſubuentiōe ꝓtractꝰ. Hā radijs ſol et lune ſra cōtingit: nec iſta cōtamiat luce. Miro: aūt plurimū tā doctos hoies q̄ cūcta corporea et ſenſibilia que p̄ incorpalibꝰ et intelligibilibꝰ poſtponēda iudicauerūt: cū agit de btā vita corporaliū cōtrectationū facere mētionē. Vbi eſt illud plotini vbi ait fugiēdū ē igit ad clariſſimā p̄riam et ibi patere ibi oia. Que igit claſſis ināt aut fuga niſi ſilez deo fieri Si g deo tāto ſilio: q̄to q̄ſq̄ fit ꝑpinq̄or: nulla ē abillo alia lōginq̄tas q̄ ei diſſimilitudo. In corpali xo illi er no et icōmutabili: tāto ē anīa hoīs diſſimilior: q̄to rex et palium mutabiliūq̄ cupidior.

Secōo ibi. d Vbi ē illud plotini ꝛc. rationem ſuam confirmat p dictā plotinum q̄ platonem optime intellexit. vt patuit ſupra capitulo. e Ipſe vero cum diuiſſet fugiendum igitur ē ad clariſſimam patriam ſcilicet celeſtez et ibi parere id eſt patebunt tibi omnia. ſtatim quaſi ſeipſum redarguens. quis diceret fugiendum eſt. q̄ ſi eſſet opꝰ fuga corporali. ſic qui fugit i nauiq̄ mare. ſubunxit.

c Que igitur claſſis aut fuga niſi ſimilem deo fieri. quaſi diceret. ſi vis ad clariſſimā patriam gutture non indiges claſſe aut fuga aliqua corporali. ſed ſufficiet deo ſimilez fieri Et hoc dicto plotinum probat auguſtinꝰ. q̄ eſſe propiquum deo et miſceri id eſt. cōmi

gi deo non
a ęꝫ ꝓtrectationem cor
poralē ·sed per assimi/
lationez ad ipm· Lāro
aūt ds deo
ē similio: ꝫ
to a coꝛpali
bus remo/
tio:·

La·XVII
a Dc
b vtſa
nec.
cē. In b ca
pi·oñdit q
in xpo me
diatoꝛez ha
bem⁹ cōuē
tissimuz
q; cōtami
nari nō pos
sit ꝛ ꝓtami
natos mun
dare possit
ꝛ sic eos q
pius erant
imūdi deo
mundo co/
pulare·

Thi·2.

L·XVIII
a Alsi
f autē
illi·
cē. Istō ca
pitulū clazꝛ
ē ꝫ toꝛū·et
ꝓz itentio
augustini·
nec indiget
expositioe.

La·XIX
a Ed ne
f de ver
bis cē. In
b ca. augu.
incipit age
re de bonis
āgelis ꝛ oñ
dere primo
quō diffe/
rāt a malis
angelis. tā
in re ꝙ i no
mie. oūdit
ꝫo spāliter
quō q̄dā eo
rū q̄ demo/
nes colunt
nobiscū cō

a Oc vt sanek qm̄ La·XVII
b imoꝛtali puritati que in sum
mo est ea q̄ in imo sunt moꝛ
talia ꝛ imūda cōuenire nō possūt:
opus est quidē mediatoꝛe nō tm̄ ra
li qui coꝛp⁹ q̄dez habeat imoꝛtale
ꝓpinquū sūmis·aīm aūt moꝛbidū
similē infimis·q̄ moꝛbo nobis inui
deat poti⁹ ne sanemur: ꝙ adiuuet
vt sanemur: ꝫ tali q̄ nobis infimis
ex coꝛpis moꝛtalitate coaptat⁹ im
moꝛtali spūs iusticia ꝙ quā nō loco
ruz distantia ꝫ similitudinis excel
lentia mansit in sūmis: mundādis
liberandisq; nobis vere diuinum
ꝓbebeat adiutoꝛium· Qui ꝓfecto
incōtaminabilis deus absit vt cō
taminationē timeret ex hoie q̄ in
dutus ē: aut ex ho⁹ inter quos ī
homine ꝓuersat⁹ ē· Nō ei pua sūt
hec interim duo: q̄ salub: iter sua ī
carnatōe mōstrauit nec carne pos
se cōtaminari verā diuinitatē: nec
ideo putandos demones nobis eē
meliozes quia non habēt carnem·
hic ē sicut eū p̄dicat sancta scp̄tu
ra mediatoꝛ dei ꝛ hominū hō xp̄s
iesus: de cui⁹ diuinitate qua patri
est semp equalis: ꝛ hūanitate qua
nobis fact⁹ ē similis: nō hic loc⁹ ē vt
cōpetenter ꝓ nra facultate dica
mus· La·XVIII
a f Alsi aūt illi fallaceſq; medi
a atoꝛes demones q̄ cū per
spiritus īmūdiciam miseri ac mali
gni multis effectib⁹ clarcant: per
coꝛpaliū tm̄ locoꝝ interualla ꝛ ꝙ ae
reoꝝ coꝛpoꝝ leuitatē: a ꝓ uectu a
nimoꝝ nos auocare atq; auertere
moliuntur: non viam ꝓbent ad
deum: sed ne via teneatur impedi
unt: q̄ quidem ꝛ in ipsa via coꝛ
poꝛali q̄ falsissima est ꝛ plenissima
eroꝛis: qua non iter agit iusticia:
quoniā non ꝓ coꝛpalem altitudi
nem: sed ꝙ spiritalem hoc est incoꝛ
poꝛalē similitudinē ad deum debe
mus ascendere: in ipa tm̄ coꝛpoꝛali
via q̄ demonū amici ꝙ elementoꝝ
gradus oꝛdinant inter etbereos
deos ꝛ terrenos hoies aereis de
monibus medijs constituris· hoc
deos opinantur habere ꝓcipuū vt
ꝓpter hoc interualluz locoꝝ con/
trectatioe nō contaminentur hu
mana· Ira demones contamina
ri potius ab hominib⁹ q̄ homies
mundari a demonibus credunt: ꝛ
ideo ipsos cōtaminari potuisse: ni
si loci altitudine munirētur· Quis
tam infelix est vt ista via mundari
se existimet vbi homines contami
nantes: demōes contaminati: vbi
contaminabiles ꝓdicantur ꝛ nō
potius eligat viam vbi contamina
tes magis demones euitentur: et
ab incontaminabili deo ad in eun
dam societatem incontaminatoꝝ
angeloꝝ: homines a contaminati
one munndētur· La·XIX
a Ed ne de verbis etiaz nos
f certare videamur: q̄m nō
nulli istoꝝ: vt ita dixerim: de
moniculaꝝ: in q̄bus ꝛ labeo ē: eos
dem ꝓhibent ab alijs angelos dici
quos ipi demōes nūcupant: iā mi
hi de bonis angelis aliquid video
disserendū: quos isti esse nō negāt
sed eos bonos demōes vocare q̄
angelos malunt· Nos aūt sic scri
ptura loquē fm quā xp̄iani sum⁹:
angelos quidē partim bonos: ꝑtim
malos: nūq̄ vero bonos demōes
legimus· Sed vbicunq; illarum lit
terarum hoc nomen positum repi
tur: siue demones siue demonia di
cantur: non nisi maligni significan
tur spiritus· b Et hanc loquēdi cō b
suetudinē intantum populi vsq; q̄
q; secuti sunt: vt eoꝝ etiam qui pa
gani appellantur: ꝛ deos mltos ac
demones colendos ēe contendūt
nullus ẋo sit taz litteratus ꝛ doct⁹
qui audeat in laude vel seruo suo
dicere: demonē habes: ꝫ quilibet
hoc dicere voluerit· nō se aliter ac
cipi q̄ maledicere voluisse dubita
re non possit· Que igitur nos cau
sa cōpellit: vt post offensionem au
rum tam multarum: vt iā pene sint
omniū q̄ hoc verbum nisi in malā
ptem audire consueuerūt: qō dixi
mus cogamur exponere: cum pos
sim⁹ angeloꝝ noie adhibito: ean
dem offensionem q̄ noie demonuz
fieri poterat euitare· La·XX
a Tlāq; etiā ipa oꝛigo huius a
q nominis si diuinos intuea/
uenūt in re
q̄ ad b q̄ cō
fitēt bonos
āgelos esse
quāuis dis
crepēt a no
bis in noie
Et facit in
b ea· duo·
q: ꝓmo po
nit sententi
am labeōis
ꝛ ꝓtz totuz
de istolabe
one dictuz
fuit· s· li· ij·
ca· xiij· Et
etiā li· viij·
ca· xiij· scō
ibi·
b Et bāc
loq̄ndi cē·
oñdit q̄ no
ster modus
loq̄ndi quo
scz ꝙ demo
nes nō intel
ligim⁹ nisi
malignos
spiritꝰ tenē
dus ē ꝓti
us q̄ labeo
nis· q: ma/
gis cōuenit
cū oī ꝓsue/
tudine lo
quentū eti
am gentiliū
q̄ mod⁹ lo
quendi la/
beonis·
La·XX
a Tlā/
q q̄ etiā
am ipa oꝛi/
go cē Jn b
ca. ostendit
augustinus
ex oꝛigie bu
ius nois cē
mon q̄ ꝑm
cōgruit ma
lis angelis
poni⁹ q̄ bo
nis· et hoc
ꝓbat· da
hoc nomen
ponit a sci
entia cū sit
grecū· nam
interpreta
tur in lati/

angelus

f

no peritus vel sciens. A scientia vero potꝰ nominant

1.Cor.8. mali spiritus ꝯ boni ⁊ hoc ꝓpter effectuz scientie. qui ē inflatio et superbia. quem effectum in bonis spiritibus impedit caritas In malꝰ ꝯo impedimēt, uz non habet.

mur libros aliquid affert cognitione dignissimū. Demones eñ dicuntur (qñ vocabulū grecū ē ob scientiam notiꝰ. Apostolus autem spū sancto locutus ait Scientia inflat caritas ꝯo edificat. Quod recte aliter nō intelligit: nisi scientiā: tūc prodesse cū caritas inest: sine hac aūt inflare. i. in supbiaz inanissime quasi ventositatis extollere. Est ḡ in demonib⁹ scia sine caritate. ⁊ iō tam inflati. i. tā supbi sūt: vt bonoꝝres diuinos ⁊ religiōis seruitutez quā ꝯo deo deberi sciūt: sibi sategerint exhiberi: ⁊ ꝯtū pūt: ⁊ apud ꝗs pūt: adhuc agūt. Cōtra supbiā porro demonū ꝗ ꝓ meritis possidebatur gen⁹ hūanū: dei hūilitas que i ꝯpo apparuit: quantā virtutem habeat: animē hominū nesciūt imundicia clatōis inflare: demonibus similes supbia nō scīa.

La.XXI.

a Psi

Luce.4. i autē demones. ⁊c. In h̄ capitulo ostēdit beat⁹ augustinus ꝗ mō demōes scientiā acquirunt. et tamē se nō habere caritatem ostēdunt.

La.XXII

a Ps igit angelis ⁊c. In hoc ostendit augustin⁹ differentiam inter bonos angelos ⁊ malos. oñdit autem ꝙ differūt bonꝰ a malis ram per caritatē ꝯ per scientie et notie claritatem.

La.XXII

a Ps igit angelis tpaliūq; rex sci

b entia: ꝗ inflant demones vilis est: nō ꝙ eaz ignari sint: ſ ꝙ illis dei ꝗ sanctificant caritas cara ē: ꝓ cui⁹ nō tm̄ incorpali: verum etiā incōmutabili ⁊ ineffabili pulcritudine: cui⁹ sancto amore inardescūt: oia que infra sunt: ⁊ qō illud est: nō sunt: seq; ipsos inter illa ꝓtemnūt vt ex toto ꝙ boni sunt eo bono ex quo boni sunt pfruantur Et ideo certꝰ etiā tpalia ⁊ mutabilia ista nouerūt: qz eorum ꝑncipales causas in ꝯbo dei ꝙspiciūt ꝙ qō factꝰ est mūdus: qb⁹ causis ꝗdā ꝓbant: ꝗdā reprobant: cuncta ordinant. Demones aūt nō eternas tēporꝝ causas: ⁊ quodāmodo cardinales in dei sapia ꝓtēplāt̄r. sed ḡrūdā signoꝝ nobis occultoꝝ maiore expietia mlto plura ꝙ homines futura ꝙspiciūt: dispositiones ꝙ suas aliqñ ꝑnunciāt. Deniq; sepe isti nunq; illi oino fallūtur Aliud ē eni tpalib⁹ tpalia: ⁊ mutabilib⁹ mutabilia ꝓiectare: eisq; tēporalē ⁊ mutabilē modū sue volūtat̄ ⁊ facultat̄ iserere: qō demōib⁹ certa rōne pmissū ē: aliud aūt i ei⁹ nis atq; incōmutabilib⁹ ōi legib⁹ ꝗ in ei⁹ sapia viuūt mutatōes tpm̄ uidere: deiq; volūtatē ꝗ tā certissima ꝙ potētissima est diuini spūs ei⁹ ꝑticipatōe ꝙgnoscere: qō sctis āgel⁹ recta discretōe donatū ē. Itaq; ñ solū ei⁹ ni: vez etiā bti sū. bonū aūt ꝗ bti sunt: de⁹ illis est a ꝗ creati sūt. Illi⁹ q̄pe indeciiabili ꝑticipatiōe ⁊ ꝓtēplatiōe pfruunt.

ptauit an xp̄s esset explorās: quātū se tēptari ipse pmisit: vt holem quē gerebat ad nre imitatōis tpa ret exēplū. Post illā ꝯo tēptatōez cū angeli sicut scriptū est ministrabāt ei: boni vtiq; ⁊ scī: ac ꝑ hīs spiritib⁹ imūdis metuēdi ⁊ tremēdi: magis magisq; innotescebat ō monib⁹ quantus esset: vt ei iubenti ꝯtuis in illo contēptibilis videret carnis ifirmitas resistere nullus auderet.

Capitulū. Mat.4. XXIII

a Os si pla Mat.4.

b toni ci malunt. ⁊c. In hoc capi. ostendit beatꝰ augꝰ. differentiam inter bonos angelos et malos. et eniz opiniones platonicoꝝ ō bonis āgelis Et facit h duo. quia ꝓmo ondit quomō nobis cōuenit et differunt Secūdo hunc libꝝ finez ipon. ibi. Hūc ḡ ita liber ⁊c.

In prima ꝯo gre fac tria. nā ꝓmo ostēdit quomō platonici ꝙbonos āgelos vocant deos ſ ab vno ꝯo ꝙ ab vno possit sustineri ꝙ alteros ꝙ eniz ad vocē. Est aūt hec positō platonis ut rbumeo. li. ñ. ⁊ sat. cō cordat etiā i modo loquendi cuz sacra scriptura ꝙ quā doq; dmones. quandoq; vero homines ⁊c os vocat.

La.XXIII

a Os si platonici

b malūt deos ꝙ demones di- a

Scõo ibi. b Uerũ tamẽ cuz a nobis. tẽ. soluit quã dam dubi tationez in cidentẽ. vi delicet ex q̃ hoies aliq̃ dij appella ti sunt i sa cra scriptu ra eo q̃ sũt de populo dei. q̃re nõ magis ãge li boni qui sũt beati t

Dõ. 49. Dõ. 135. Dõ. 94. imortales dij appella ti sunt. cũ magis eis conueniret

Dõ. 95. sic appella ri. Ratio ẽ

ibidem. dicit augu stinꝰ. ne ni mia credo

Bat. B. 8 rẽt excellẽ tia angelo rũ ꝓpt quã hoies colerent eos tã q̃ deos su os. vnde t si appellari

Põ. 85. possent dij p̃ticipatores, sicut t hoies ap pellant. tñ dij hoim ñ p̃nt dici si cut õnes dij gentiuz appellãtur quia a gen tibus colũ tur.

Tertio ibi c Illõ ꝯo q̃ nos tẽ. ostendit in quo platoꝛ nici a nob q̃ ad ea q̃ de angelis bo nis tenemꝰ discordant Intelligit ꝯo hic per cere eisq̃ annumerare q̃s a sũmo deo ꝓditos deos scribit eoꝝ auctoꝛ t mgr̃ platoꝛ: dicãt q̃ volũt. ñ eni cũ eis õ ẏboꝯ ꝓtrouersia labo randũ ẽ. Sieni eos sic imortales asserũt vt tñ a sũmo deo factos: t si ñ p̃ seipsos ꝑ ei a q̃ facti sũt adhe rẽdo: btõs eẽ dicũt: hoc dicunt q̃ dicimꝰ q̃libet eos nomie appellẽt. Hãc aũt platonicoꝯ eẽ sñiam siue oim siue melioꝯ: in coꝯ lr̃is iueniri põt. Mã t de ipo noie q̃hmõi im mortalẽ btãmq̃ creaturam deos appellãt: ideo int̃ nos t ipos pene nulla dissensio ẽ: q: t in nr̃is sacrs lr̃is legit̃: Deꝰ deoꝯ dñs locutꝰ est Et alibi. Confitemini deo deoꝝ. Et alibi. Rex magnus sup oẽs deos. Illud aũt vbi scriptum ẽ. Terribilis est sup omnes deos: cur dictũ sit deinceps ostendit̃. Sequit̃ eni: Qñ oẽs dij gentiũ demonia dñs aũt celos fecit. Sup oẽs q̃ de os dixit: sed gentiũ id est quos gẽ tes puto dijs habent: que sunt õmonia: ideo terribilis sub quo terrore dño dicebant. Ueniat ñi aũ tps ꝑ dere nos. Illud ẋo vbi dicit̃: deus deoꝯ: nõ põt intelligi deus de moniοꝯ: t rex magnꝰ sup oẽs deos: absit vt dicat̃ et rex magnꝰ sup oia demonia. Sz hoies q̃in ꝓpio dei: eadez scriptura deos appellat Ego inq̃t dixi dij estis t filij excelsi oẽs. Põt itaq̃ intelligi hoꝯ deo rũ deus q̃ dictus est deus deoꝯ: t sup hos deos rex magnus: q̃ dictꝰ ẽ rex magnus sup oẽs deos. b Uerũtamẽ cũ a nobis q̃rit̃: si homies dicti sũt dij: q̃ in ꝓpio dei sũt quẽ p angelos vel p hoies alloq̃tur deꝰ: q̃tomagis imortales eo noie digni sunt: q̃ ea fruunt̃ btitudie: ad quã deũ colẽdo cupiũt hoies puenire? Quid respondebimꝰ nisi nõ frustra in scripturis sanctis exp̃ssius hoies nũcupatos deos q̃ illos imortales et btõs: q̃bꝰ nos eq̃les futuros in resurrectõe ꝓmittitur ne sz ꝓpt illoꝯ excellẽtiã aliquez eoꝯ nobis ꝓstituere deũ infidelis auderet ifirmitas? Qõ in hoie facile ẽ euitare. Et cuidentius dici debuerũt hoies dij in ꝓpio dei: vt certi ac fidẽtes fierẽt: esse eũ deũ suũ: q̃ dictꝰ est deꝰ deoꝯ: q: t si appellent̃ dij imortales illi ac bti q̃ i celis sunt: nõ tñ dicti sunt dij deoꝯ id ẽ dij hoim in ꝓpio dei cõstitutoꝝ: q̃bus dictũ est. Ego dixi dij estis t filij excelsi oẽs. Hinc ẽ q̃ ait apostolus: Et si sunt q̃ dicant̃ dij: siue in celo siue in terra: sicuti sunt dij multi t dñi multi: nobis tñ vnꝰ deus pr̃: ex q̃ oia: t nos in ipo: t vnꝰ dñs ihesus xp̃s p quẽ oia: t nos per ipm. Non mltũ g̃ de noie disceptãdum ẽ cũ res ipsa ita clara sit vt a scrupulo dubitatõis aliena sit. c Illud ẋo q̃ nos ex coꝯ imortalium btõꝯ nũero missos angelos eẽ dicimꝰ q̃ dei volũtatẽ hoibꝰ annũciarẽt: illis aũt nõ placet: q: hoc ministeriũ nõ p illos q̃s deos appellãt. i. imortales t btõs. ꝑ õmões fieri credunt: q̃s imortales tñ nõ etiã btõs audẽt dicere: aut certe ita imortales ac btõs: vt tñ demones bonos fi deos sublimiter collocatos: t ab hũana ꝓtrectatione semotos. q̃uis nois ꝓtrouersia videat̃: tñ ita detestabile ẽ nomẽ demonũ: vt hoc modis oibꝰ a sanctis angelis nos remouere debeamꝰ. d Hũc g̃ ita liber iste claudat̃ vt sciam imortales ac btõs quõlibet vocent̃ q̃ tñ facti t creati sunt medios nõ eẽ ad imortalitatẽ btitudinẽ pducẽdis mortalibꝰ miseris: a q̃bꝰ vtraq̃ differentia sepantur. Qui aũt medij sũt cõem hũdo imortalitatẽ cũ suꝑiorib⁹: miseriaz cũ inferiorib⁹: q̃ñ merito malicie sũt miseri: btitudinẽ quã ñ hñt inuidere nob̃ p̃nt potius q̃ prebere Unõ nihil hñt amici demonũ q̃ nob̃ dignũ afferãt cur eos tã q̃ adiutoꝛes colere debeãꝰ: q̃s poriꝰ vt deceptoꝛes euitare debẽꝰ. Quos aũt bonos t iõ nõ solũ imortales: veꝝetiã btõs deoꝯ noie sacrs t sacrificijs ꝓpter vitã btãm pꝰ mortẽ adipiscẽdã colẽdos putãt: q̃lescũq̃ illi sint t q̃libet vocabulo digni sint: nos eos velle p tale religiõis obsequz nisi vnũ deũ colia q̃ creati t cõpticipatõe bti sũt: adiuuãte ipo i seq̃nti libꝛo diligẽꝰ disserẽꝰ.

platonicos apuleiuz t suos seq̃ces. cuꝰ opinio õ me diocrem rẽ monũ rep bara ẽ diffuse tam in b libꝛo q̃ etiaz supꝛa libꝛo. viij. d Nunc ergo tẽ. imponit finẽ huic libꝛo. cõtinuans ea que dicta sunt in b libꝛo ad ea que dicẽda sunt i libꝛo ꝓximo sequenti.

Põ. 81. ſ. Loꝯ. 8.

Liber

Incipiunt capitula libri decimi

i Verā btitudinē siue angelis siue hoīb⁹ p vnū deū tribui etiā platonicos definisse: ꝑ vtrū hi quos ob hoc ipm colē dos putāt vni tm deo an etiam sibi sacrificari velint eē querēdū.

ij De superna illuminatione quid plotin⁹ platonic⁹ senserit

iij De vero dei cultu a quo platonici quāuis creatorem vniuersitatis intellexerint deuiarunt colendo angelos siue bonos siue malos honore diuino.

iiij Q vni vero deo sacrificium debeatur.

v De sacrificijs que deus non requirit: sz ad significationem eorum obseruari voluit que requirit.

vj De vero perfectoq; sacrificio.

vij Q sanctorum angelorum ea sit in nos dilectio: vt nos non suos sed vni⁹ veri dei velint esse cultores.

viij De miraculis que deus ad coroborandam fidem piorum etiam per angelorum ministerium promissis suis adhibere dignatus est.

ix De illicitis artibus erga demonum cultum in quibus porphyrius platonic⁹ q̄dā ꝓbādo q̄dā ꝗsi ꝓbādo versat.

x De theurgia que falsam purgationem a is demonū inuocatiōe ꝓmittit.

xj De epistola porphyrij ad anebuntem egyptiū in qua petit de diuersitate demonum se doceri.

xij De miraculis que per sanctorum angelorum ministerium deus verus operatur.

xiij De inuisibili deo qui se visibilem sepe ꝓ stitit: non ꝑm quod est: sed ꝑm quod poterant ferre cernentes.

xiiij De vno deo colendo non soluz propter eterna sed etiam propter temporalia beneficia q̄ vniuersa in ipsi⁹ prouidentie potestate consistunt.

xv De ministerio sanctorum angelorum q̄ prouidentie dei seruiunt.

xvj An de promerenda beata vita his angelis sit credendum qui se coli exiguns honore diuino: an vero illis qui non sibi sed vni deo sancta precipiunt religione seruiri.

xvij De arca testamenti miraculisq; signoz que ad cōmendandam legis ac promissionis auctoritatem diuinitus facta sunt.

xviij Contra eos qui de miraculis quib⁹ dei populus eruditus est negant ecclesiasticis libris esse credendum.

xix Que ratio sit visibilis sacrificij q̄ vniuerso et inuisibili deo offerri docet vera religio.

xx De summo veroq; sacrificio quod ipse dei ⁊ hominum mediator effect⁹ est.

xxj De modo potestatis demonibus date ad glorificandos sanctos qui pertulerunt iam passionem: qui aereos spiritus non placando ipos sed in deo p manendo vicerunt.

xxij Unde sit sanctis aduersum demones ptās ⁊ vi cordis vera purgatio.

xxiij De principijs in quibus platonici purgationem anime esse profitentur.

xxiiij De vno veroq; principio quod solā naturam humanā purgat atz renouat

xxv Omnes sanctos ⁊ sub legis tempore et sub priozibus seculis in sacramēto et fide xp̄i iustificatos fuisse.

xxvj De inconstantia porphyrij inter cōfessionem veri dei ⁊ cultum demonum fluctuantis.

xxvij De impietate porphyrij qua etiā apulej transcendit errozem.

xxviij Quibus persuasionibus porphyri⁹ obcecatus non potuerit veram sapientiam que est xp̄us agnoscere.

xxix De incarnatione domini nostri iesu xp̄i quam confiteri platonicorum erubescit impietas.

xxx Quāta platonici dogmatis porphyri⁹ refutauerit: ⁊ dissentiēdo correxerit.

xxxj Contra argumentum platonicorum q̄ animam humanam asserunt deo esse cocternam.

xxxij De vniuersali via animē liberāde quaz porphyrius male querendo non reperit: ⁊ quam sola gratia christiana reserauit.

Incipit liber decimus. Ca.1

Capi·I

Omnium certa sententia ·tc· Hic incipit liber decim⁹ in quo beat⁹ Augustinus ostẽdit q̃ ãgeli boni non sunt colendi cultu latrie nec ipsi hẽ desiderant Et continet liber iste ·xxti·j· capẽ· quoꝝ primus est quasi phemiale In quo duo facit· nam primo reducit ad memoriam quedã suptus tractata libro vij· faciẽs de ipsis breuem mẽtionẽ vt ad sequẽtia se cõtinuet· Facit autẽ mẽtionẽ de diuersitate opinionuꝫ circa beatitudiẽ quã posuit li· vij· cap· viij· Jtẽ de electione platonicorum p̃ ceteris philosophis· de qua eodem libro habet capi·x· Jtem de cultu multorũ deorũ et demonuꝫ ·cõtra quẽ disputatuꝫ est eodem libro a capi·xij· vsq; ad finẽ libri· Secundo ibi b ·Nunc videndũ ac dissere ndũ ·tc· ostẽdit que restãt in hoc libro agenda· ꝛ facit tria· ·Nã primo ostẽdit q̃d restat dissere dũ Et pater lr̃a· Secundo ibi c ·Hic ẽ enim diuinitati ·tc·

Roma·j·

b

c

Omnium certa sententia ẽ: quicunq; mõ vti pñt btõs eẽ oẽs homines vel le Qui aũt sint vel vñ fiant: dum mortaliũ querit infirmitas: multe magneq; ꝓtroversie concitate sunt: in q̃ bus pbi sua studia ꝛ tocia ꝓtriuerunt: q̃s in mediũ adducere atq; discutere: ꝛ lõgũ est ꝛ ñ necessariũ· Si enim recolit q̃ hec legit: q̃d i libro egerim⁹ octauo i eligẽdis pbis: cũ q̃b⁹ hec de brã vita q̃ post mortẽ futura ẽq̃stio tractaret: vt; ad eam vni deo vero: q̃ etiã ẽ deoꝝ effector: an plurimis dijs religiõe sacrisq; seruiẽdo ꝓuenire possim⁹: non etiã hic eadẽ repeti expectet: p̃ sertim cũ possit relegẽdo si forte oblit⁹ ẽ: adminiculari memoriã· Elegi⁹ enim platonicos oim pborũ merito nobilissimos: ꝓpterea q; sape potuerũt licz immortalẽ ac rõnalẽ vel itellectualẽ hois aiam: nisi ꝑticipato lumine illi⁹ dei a q̃ ꝛ ipa ꝛ mũdus fact⁹ ẽ btãz esse nõ posse· Jta et illud q̃ oẽs hoies apetũt· i· vitã brãm: quẽq; isti assecutuꝫ negant: q̃ nõ illi vni optimo q̃ ẽ incõmutabilis de⁹ puritate casti amoris adheserit· Sz q; ꝛ ipsi q̃s siue cedentes vanitati erroriq; ꝓꝓrũ: siue vt ait aplus: Euanescẽtes in cogitatõib⁹ suis multos deos colẽdos ita putauerũt vel putari voluerũt vt etiã q̃dã eoꝝ demonib⁹ diuinos honores sacrorũ ꝛ sacrificiorũ deferẽdos eẽ censerẽt: q̃b⁹ iam ex pte nõ pua respõdim⁹ b Hũc videndũ ac dissere dũ est: ẽntũ de⁹ donat i mortales ac beati celestib⁹ sedibus dñationibus: p̃ncipatibus: potestatib⁹ cõstituti· quos isti deos et ex q̃b⁹ q̃s· dam vel bonos demões: vl̃ no biscum angelos nominãt: quõ credendi sunt velle a nobis religionẽ pietatẽq; seruari: hoc ẽ vt apertius dicam: vtrũ etiã si bi an tñ deo suo q̃ etiã nr̃ ẽ: placeat eis vt sacra faciam⁹ ꝛ sacrificem⁹: vl̃ aliqua nr̃a seu nosipsos religionis ritib⁹ cõsecrem⁹ c Hic est enim diuitati: vel si exp̃ssius dicendũ est deitati debitus cultus: ꝓpter quẽ vno verbo significandũ: qm̃ satis mihi idoneũ nõ occurrit latinuꝫ: greco vbi necesse ẽ insinuo q̃d velim dicere Latriã q̃pe nr̃i vbicũq; sctãꝝ scripturaꝝ positũ est iterpretati sunt seruitutez Sed ea seruit⁹ q̃ debet hoib⁹ fm quã p̃cipit apls: seruos dñis suis subditos eẽ debere: alio noie grece nũcupari solet· Latria vero fm ꝓsuetudiem q̃ locuti sunt q̃ nob⁹ diuina eloq̃a ꝓdiderũt: aut sp aut tã freq̃nter vt pene sp ea dicit seruit⁹ q̃ ptinet ad colẽdũ deũ· Proinde si tãtũmodo cultus ipe dicat: nõ soli deo deberi videtur· Dicimur enim colere homines q̃s honorificatiõe vl̃ recordatõe vel pñtia frequẽtamus· Nec solũ ea q̃b⁹ nos religiosa hũilitate subijci⁹: ꝑ q̃daz etiaz q̃ subiecta sunt nobis coliphibent· Mã ex hoc ꝟbo agricole ꝛ coloni ꝛ incole vocant· Et ipsos deos nõ ob aliud apellãt celicolas: nisi q; celũ colãt: non vtiq; venerãdo ꝑ inhabitando tanq̃ q̃sdã celi colonos: ñ sicut apellãt coloni q̃ ꝓditõez debẽt genitali solo ꝓpt agriculturaz sub dñio possessoꝝ: ꝑ sicut ait q̃dã latini eloquij magn⁹ auctor Urbs antiq̃ fuit: tyrij tenuere coloni Ab icolẽdo enim colonos vocauit nõ ab agricultura· Hic ꝛ ciuitates a maiorib⁹ ciuitatib⁹ velut ꝓtoꝝ examinib⁹ ꝓdire colonie nũcupãt· Ac p hoc cultũ q̃dẽ ñ deberi nisi deo: ꝓpa q̃dã notõe ꝟbi hui⁹ veritissimũ est Sz q; ꝛ aliaꝝ rerũ cult⁹· ·tõ latine vno ꝟbo significari cultus deo debit⁹ nõ pot· Mã ꝛ ipsa religio q̃us distinct⁹ ñ quẽlibet sed di cultũ significare videat vñ isto noie iterp̃tati sũt nr̃i eã q̃ grece threscia dr̃ tñ q; latina

ostendit penuriam fmonis latini q̃ debeꝛemus exp̃mere cultũ qui soli deo est exhibendus· q̃ penuria greci nõ laborant· hñt em̃ vocabulũ vnum qđ ẽ latria· qđ in latinum translatum est idẽ qđ seruitus· sz tñ in hoc est differentia· quia greci ñ vocãt latriã nisi seruitutem illã q̃ soli deo debet a q̃ idolatrie dicit seruitus talis idolis exhibita· In latino vero vtimur noie seruitutis generaliꝰ· ꝛ ita ẽ de alijs noibꝰ latinis· quibus in greco correspondent vocabula importãtia cultũ vel seruitutez soli deo exhibẽduz sicut declarat per exẽpla de mltis vocabulis· vt pura de hoc vocabulo cult⁹ qđ etiam ad ea q̃ hoib⁹ fiunt extendit dicit em̃ a colendo· qđ multipliciter accipit· nam q̃q; capit ꝓ eo qđ facimus supiorib⁹ q̃s honorare mltuz frequentam⁹· q̃n q; ꝓ eo qđ facimus circa ea q̃ nobis subiecta sunt a q̃ dicunt q̃dã agricole· q̃dã coloni· quidam incole· ꝛ quidaz celicole q̃si ee

Ephe·6·

Virgil·j· eneid·

li coloni.i.habitatores. como quo virgilius dicit lib. j. Eneidos. loquns de carthagine sic. Urbs antiqua fuit. tyrii tennere coloni. Fuit aut carthago a tyriis cõdita t habitata. propter qõ virgilius vocat ciues tyrios colonos sic dictos ab incolẽdo. i. inhabitãdo. a q etiaz q̃dam ciuitates dicũt colonie Cõtingit enim qñq; ppin ciuitatis alicuius sic excrescere. vt faciat quasi examen filioz more apũ cui multitudini ñ sufficit ciuitas. t tõ recedẽs inde alibi condit ciuitatez nouam. Talis ẏo ciuitas vocat colonia ẏoris ciuitatis. Alio tñ modo dicitur colonus ille qui in terra alla genitus ẽ quã sub certa conditõne vel pacto colit ab agricultura sic dicit. Igit colere multa significat q̃ bis versib. ꝓtinet Agros rus formã supos colit arq; parẽtes. Nos arat bos habitat. ornat. bonorat amat. Si aũt est de vocabulo cultus. ita est de vocabulo religionis t pietatis vt declarat. tertio ibi. d Que utaq; latria. tc. Propõit illũ qõ de tali cultu. oino est tenendũ scilicet q̃ soli deo exhibendus est cultus latrie q̃ cũq; noiemur. t boni angeli qui eodez obiecto bti sũt quo t nos volunt q̃ eundez colamus quez t ipsi colunt.

d

loquendi cõsuetudine: nõ solũ impitoz: vetetiã doctissimoz t cognatiõib. humanis atq; affinitatib. t q̃busq; necessitudinibus ẏz exhibẽda religio: non eo vocabulo vitak ambiguũ cũ de cultu deitat; vertik q̃stio: vt fidenter dicere valeam. religionẽ nõ esse nisi dei cultũ: qñ videk hoc x̃bũ a significanda ob seruãtia ppin q̃tis hũane inoleter auferri. Pietas q̃q; ppe dei cult. intelligi solet quã greci eusebian vocant. Hec tũ t erga parẽtes officiose hꝛi dicitur Moze ãt vulgi hoc nomẽ etiaz in operib. miserieoz die frequẽtak: quod ideo arbitroz euenisse: quia hec fieri precipue deus mandat: eaq; sibi vel pro sacrificijs chs vel pre sacrificijs placere stak. Ex q̃ loq̃ndi cõsuetudine factũ est vt t deus ipe dicak pi. quem tamen greci nullo suo sermonis vsu eusebir vocant: q̃uis eusebian ꝑ miscẽdia illoz etiã vulg. vsurpet. Ubi in quibusdã scripturaz loc; vt distinctio certioz appeat: nõ eusebian q̃ ex bono cultu sed theosebian: q̃ ex dei cultu cõpositũ resonat dicere maluerũt. Utrũlibet ãt hoz nos vno x̃bo enũciare nõ possum. d Que itaq; latria grece nũcupak. et latine interptak seruit. ẏ ea q̃ colim. deũ: vel q̃ threscia grece: latie ãt religio ẏ ea q̃ nobis ẽ erga deũ: vel quã illi theosebian: nos x̃o nõ vno x̃bo exꝑmere sed dei cultũ possumus appellare: hãc ei tñ deo deberi dicimus q̃ ver. ẽ deus facitq; suos cultoꝛes deos. Quicũq; igit sunt in celestib. habitatoib. imortales t beati: si nos nõ amãt nec btos eẽ nos volũt: colendi vtiq; nõ sunt Si aũt amãt t btos volũt: ꝓfecto ide volũt vñ t ipi sũt: an aliũde ipi bti aliũde nos. Cap. II

a Ed nõ est nob vil. cũ
f bis excellẽtioꝛib. ꝑbis in hac q̃stione ꝑflictus Uiderũt. n. suisq; lꝛis mit; modis copiosissime mãdauerk. hic illos vñ t nos fieri beatos obiecto quodã lumie itelligibili qõ de. est illis: t aliud estq; illi: a q̃ illustrank vt clareãt: atq; ei. pticipatiõe perfecti beatiq; subsistant. Sepe multũq; plotin. asserit sensum platonis explanãs ne illã quidẽ quã credũt eẽ vniuersitatis animã aliunde beatã eẽ q̃ nostram: idq; esse lumẽ qõ ipa non est: sed a quo creata est t quo intelligibiliter illuminante: intelligibiliꝛ lucet. Dat etiã similitudinem ad illa incorpea de istis celestib. conspicuis amplisq; corpibus: tanq; ille sit sol t ipa sit luna. Lunaz q̃pe solis obiectu illumiari putat. Diẽq; ille magnus platonic.: animaz rõnalẽ siue potius intellectual dicenda sit: ex quo genere etiaz immortaliũ beatoꝛũq; animas esse intelligit: quos in celestib. sedibus habitare non dubitat. non habere supra se naturã nisi dei qui fabricatus est mundũ: a quo t ipa facta ẽ: nec aliunde illis supnis preberi vitã beatã t lumẽ intelligẽtie veritatis q̃ vñ ꝑbek t nobis: consonãs euãgelio vbi legik. Fuit hõ miss. a deo cui nomen erat ioanes: hic venit in testimoniũ vt testimoniũ phiberet de lumine: vt oẽs crederẽt ꝑ eũ. Nõ erat ille lumẽ: sz vt testimoniũ phiberet de luie. Erat lumẽ vex: qõ illũinat oẽz hoiem veniẽtẽ in hũc mũdũ. In q̃ differẽtia satis ofidik aiam rõnalẽ vt intellectualẽ q̃lis erat in ioane. sibi lumẽ eẽ nõ posse: ẏ alteri. veri lumis ptiçipatõe lucere. Hoc t ipe ioannes fatek: vbi ei phibẽs testimoniũ dicit. Nos oẽs de plẽitudine ei. accepim.

a Ue cũ ita sint: sl La. III a
q platonici vlq; cũq; alij ita senserũt: cognoscentes deũ sic deum glorificarent t gratias agerent: nec euanescerent in cogitationibus suis: nec populoꝛ erroꝛib. ptim auctoꝛes fierẽt p tis resistere nõ auderẽt: ꝓfecto

tis vt declarat. tertio ibi. d Que utaq; latria. tc. Propõit illũ qõ de tali cultu. oino est tenendũ scilicet q̃ soli deo exhibendus est cultus latrie q̃ cũq; noiemur. t boni angeli qui eodez obiecto bti sũt quo t nos volunt q̃ eundez colamus quez t ipsi colunt.

La. II.

a Ed nõ
f est nob
vllus. tc Jnõ
capitulo incipit tractat bus libri. t oñ dit specialiter in hoc ca. sed libro quõ platonici ꝑcipui nobis cũ cõueniunt in hoc q̃ nõ aliunde sũt beati angeli et hoies. qõ in ꝑcedenti caplo reliquit quasi discutiendum Et ideo quantum ad hoc q̃ tinet non ẽ cõtra platonẽdi spurandum.

Ibidem.

La. III.

a Ue cũ
q ita sint
tc. In hoc ca. Roma. ostendit aug. ex dictis in ꝑcedenti caplo q̃ platonici haberent cõcedere q̃ tñ vnꝰ ꝛus colendus

Homo nunq̃ dei dr̃q

X

est culpi latria. si vanitas aut timor pli cõtrariũ sapientis ipos nõ recrabet.

La·IIII·

a Uic

b nos seruitutem rẽ Inb ca. oñdit aug⁹ q̃ soli deo debet seruit⁹. que grece latria dicit cui⁹ ꝓpriꝰ simus act⁹ est offerre sacrificiuz nã cetera fere oia q̃ deo exhibemus ad honorã dos hoies trãsfata sũt Et facit in hoc capitulo duo. qa primo oñdit quõ offerimus deo sacrificiũ spirituale vbi infra sic dicit.

b Dunc ergo religẽtes vnde et religio rẽ. Dicit tullius q̃ religio ꝺs reeligẽdo appellat. qz retractat. t tanq̃ reeligit ea q̃ ad cultuz diuinũ ꝓtinent Isidor⁹ vo li. ix etymologiarũ dicẽ q̃ religio appellat eo q̃ eam vni deo religamur. alias nostras ad cultũ dinũ vinculo ser

cõsiterent t illis imortalib⁹ ac beatis t nob mortalib⁹ ac miser⁊: vt imortales ac beati eẽ possim⁹ vnũ deũ deor colendũ q̃ et nr̃ ẽ t illor

a Tic nos seruitutẽ La·IIII

b que latria grece dicit: siue in q̃busq̃ sacramẽt⁊ siue in nobis ipis debem⁹. Huius eñ templũ simul omnes t singuli templa sum⁹: qz et oim cõcordiã t singulos inhabitare dignat: nõ in oibus q̃ in singlis maior: qñ nec mole dilatendit nec ptitõe minuit. Cũ ad illũ surgim⁹ eẽ: eius est altare cor nostrũ: eius vnigenito cũ sacerdote placamur: ei cruentas victimas cedimus: quãdo vsq̃ ad sanguinẽ ꝓ eius veritate certamus: ei suauissimũ adolemus incensum cũ in eius cõspectu pio sanctoq̃ amore flagramus: ei dona ci⁹i nob nosq̃ ipos voue m⁹ t reddim⁹: ei beneficior ei⁹ solẽnitatib⁹ festis t dieb⁹ statut⁊ dicam⁹ sacramusq̃ mẽoriã: ne volumine temporũ ingrata subrepat obliuio ei sacrificam⁹ hostiam hũilitatis t laudis in ara cordis igne feruidi caritatis. Ad hũc videndũ sic videri poterit: eiq̃ coherendũ ab oñi peccator t cupiditatũ malarũ labe mundamur: t ei⁹ nomie ꝓsecramur. Ipe eñ fons nre beatitudis: ipe ois appetitiõis est finis. Hũc eligẽtes vel potius recligẽtes: amiseramus eñ negligẽtes: b hũc ergo religentes vñ t religio dicta ꝓhibet: ad eũ dilectiõe tendim⁹: vt pueniendo quiescam⁹: iõ beati q̃ illo fine ꝓfecti. Bonuz eñ nr̃m de cuius fine int ꝓphos magna contẽtio ẽ: nullũ ẽ aliud q̃ illi coherere cui⁹ vni⁹ ania intellectualis incorporeo dici ꝓt amplexu: veris iplet fecundatur q̃ virtutib⁹. Hoc eniz bonũ diligere: in toto corde: in toto aia: t in tota virtute ꝓcipimur: Ad hoc bonũ debem⁹: t a q̃bus diligimur duci: t quos diligim⁹ ducere si cõplent duo illa ꝓcepta in q̃bus tota lex pendet t ꝓphete. Diliges dñm deũ tuum in toto corde tuo t in tota ania tua: t in tota mẽte tua t diliges prim tuũ tãq̃ teipz Ut eñ hõ sese diligere nosset ꝓstitut⁹ est ei finis q̃ referret oia q̃ ageret vt beat⁹ eẽt. Nõ enim q̃ se diligit aliud vult eẽ q̃ btũs. Hic aũt finis est: adherere deo. Jã igit scicti diligere seipm: cõmendat de primo diligẽdo sic seipm. Jn q̃ quid aliud mandat: nisi vt ei q̃tũ ꝓt cõmẽdet diligendũ deũ; Hic ẽ dei cult⁹: hec vera religio: hec recta pietas: hec tñ deo debita seruitus. c Quecunq̃ igit imortalis ptãs quãtalibet virtute ꝓdita: si nos diligit sicut se ipam: ei vult esse subditos vt bti simus: cui t subdita btã ẽ. Si g̃ non colit deũ misera ẽ: qz deo puuat: si ãt colit deũ ñ vult se coli ꝓ deo Illi enim pori⁹ dine snie suffragat: t dilectois viri⁹ fauet q̃ scriptũ est. Sacrificans dijs eradicabit: nisi dño soli. Jã vt alia nũc taceã q̃ ptinẽt ad religiõis obsequiũ q̃ colit deus sacrificiũ certe null⁹ hoim ẽ q̃ audeat dicẽ deberi: nisi dño soli. Abita deniq̃ de cultu dino vsurpata sunt: q̃ honorib⁹ deferunt hũanis siue humilitate nimia: siue adulatiõe pestifera: ita tñ vt q̃b⁹ ea deferunt hoies haberent q̃dicũt colendi t venerãdi: si ãt eis mitũ addit t adorãdi. Quis vo sacrificandũ cẽsuit nisi ei quẽ deũ aut sciuit aut putauit aut finxit? Qz porro antiqu⁹ sit i sacrificãdo dei cult⁹ duo illi fres: cain t abel sat⁊ indicãt: q̃rũ maioris de⁹ reprobauit sacrificiuz minoris aspexit. La·V

a Tis aũt ita desipiat vt exi q stimet aliq̃b⁹ vsib⁹ dei eẽ necessaria q̃ in sacrificijs offerũt. qõ cũ multis locis diuina scriptura testet: ne longũ faciam⁹: breue illud de psalmo cõmẽorare sufficiat. dixi dño de⁹ me⁹ es tu qñ bonor meor nõ eges. Nõ solũ igit pecori vel q̃libet alia re corruptibili atq̃ frena: ꝑ ne ipa q̃dẽ iustitia homis deũ egere credendũ ẽ: totũq̃ qõ recte colit de⁹ hoi ꝓdesse nõ deo. Necq̃ ei fonti se q̃q̃ dixerit ꝓfuisse si biberit aut luci si viderit. b Nec q̃ ab antiquis pri⁹ talia sacrificia facta sũt i victimis pecor q̃ nũc dei populus legitime non facit: aliud intelligendũ ẽ nisi reb⁹ illis eas res

uisẽdi quod verbũ cõpositũ est a religendo. id est eligẽdo. vnde dicit religio q̃si eligio. Secundo ibi.

c Que cunq̃ igit i mortalis rẽ Ostẽdit q̃ soli deo offerendũ sit sacrificiuz cruz corporale.

Exo·22·

La·V·

a Tis q autẽ ita desipiat rẽ. In hoc ca. ostendit augustinus quare sacrificiuz a deo acceptatur

Gene·4·

a Et facit b duo. qz primo docz q̃ nõ acceptatur. qz deo sit vtile sz quia nobis expedit. secundo ibi.

b Nec q̃ ab antiq̃s rẽ oñdit quõ sacrificia veteris te/stamẽti erãt deo grata t sacrificantibus vtilia videlicet q̃tenꝰ signa erant sacrificij spiritu alis.

Ps·50·

Sacrificium a deo acceptum nõ q̃ sit vtile q̃z nobis expedit

Abac·2·

Religio

fuisse significatas q̄ agunt in nobis ad hoc vt in hereamus deo ⁊ ad eundē finem proximo consulamus. Sacrificium ǧ visibile inuisibilis sacrificij sacramentū id est sacrū signum est. Vñ ille penitens apud prophetam: vel ipe pphetaquerens deum peccatis suis habere ppitium

De cōsecrat. dist. ij.

Pō. 50. Si voluisses inquit sacrificiū dedisse ytiq holocaustis nō delectaberis Sacrificiū deo spūs contribulatus: cor contritum ⁊ humiliatuz deus non spernet. Intueamur quēadmodū vbi deum dixit nolle sacrificium: ibi deum ostēdit velle sacrificium. Non vult ǧ sacrificium trucidati pecoris: sed vult sacrificium contriti cordis. Illo igitur ꝙ eum nolle dixit: hoc significatur ꝙ eum velle subiecit. Sic itaq illa deū nolle dixit: quō a stultis ea velle credit: velut suegratia voluptatis. Ruz si ea sacrificia que vult quoq hoc vnū est: cor contritum ⁊ humiliatum dolore penitendi: nollet eis sacrificijs significari: que velut sibi delectabilia desiderare putatus est: non vtiq de his offerendis in lege veteri precepisset ⁊ ideo mutanda erant opportuno certoq iam tempore: ne ipi deo desiderabilia: vel certe in nobis acceptabilia: ac non potius que his significata sunt crederen tur. Hinc et

Pō. 49. alio loco psalmi alteri°: Si esuriero inquit nō dicam tibi: meus est enim orbis terre ⁊ plenitudo eius. Runquid manducabo carnes taurorum: aut sanguinem hircorum potabo Tan ǧ diceret. Vtiq si mihi necessaria essent non a te peterem: que habeo in potestate. Deinde

Pō. 49. subiungens quid illa significent: Immola inquit deo sacrificiuz laudis: ⁊ redde altissimovota tua: ⁊ inuoca me in die tribulatiōis ⁊ eripiā

Mich. 6. te: ⁊ magnificabis me. Item apud alium prophetam. In quo inquit apprehendā dominum ⁊ assumam deum meum excelsum? Si apprehēdam illum in holocaustis: in vitulis anniculis? Si acceptauerit dominus in milibus arietum aut in denis milibus hircorum pinguium? Si dedero primogenita mea pro impietate mea: fructum ventris mei pro peccato anime mee? Si annunciatum est tibi homo bonū: aut quid deus exquirat a te: nisi facere iudiciuz ⁊ diligere misericordiam: ⁊ paratum esse ire cū domino deo tuo? Et in huius prophete verbis vtrūq distinctum est. satisq declaratum illa sacrificia non requirere deum: quibus significant̄ ꝺ sacrificia q̄ requirit deus: in epla q̄ scribit ad hebre-

Hebr. 13. os. Benefacere inqt ⁊ cōmunicatores esse nolite obliuisci. talibus enī sacrificijs placatur deus. Ac per hoc vbi scriptū est.

Osee. 6. Misericordiam magis volo ǧ sacrificium: nihil aliud ǧ sacrificio sacrificium prelatuz oportet intelligi: quoniam illud qđ ab hominibus appellatur sacrificium: signū est veri sacrificij. Porro aūt misericordia vere sacrificiū est. vñ dictū est: qđ paulo ante cōmemorauit. Talib° enī sacrificijs placatur deus. Quecūq igit in ministerio tabernaculi siue templi multis modis de sacrificijs leguntur diuinitus esse precepta: ad dilectionē dei et proximi significando referuntur. In his enim duobus preceptis vt scriptū est: tota lex pendet ⁊ prophete. La. VI

Matt. 22

Roinde vere sacrificiū est oē op° qđa p gitur: vt sancta societate inhereamus deo: relatū scz ad illū finem boni quo veraciter beati esse possimus. Vtī ⁊ ipa misericordia q̄ hoi subuenit. si ppter deū nō fit nō ē sacrificium. Et si enī ab hoie fit vel offert: tamen sacrificium res diuina est: ita vt hoc ipō vocabulo id latini veteres appellauerūt. Vnde ipe homo dei nomi consecratus ⁊ deo deuotus: inquātū mundo moritur vt deo viuat: sacrificiuz est. Ruz ⁊ hoc ad misericordiam ptinet: quam quisq in seipm facit. Propterea scriptuz est. Miserere anime tue placens deo. Corpus etiam nostruz cum ꝑ temperantiam castigamus si hoc quem admodum debemus ppter deum facimus: vt non exhibeamus mēbra nra arma iniquitatis peccato: sed arma iustitie deo: sacrificiū est. Ad qđ exhortās apostolus ait. Obsecro itaq vos fratres p misericordiā dei: vt exhibeatis corpa vestra hostiam viuā: sanctā: deo placentē rōnabile obsequiū vrm: Si ǧ corp° quo inferiore tā ǧ famulo vel taq instrumento vtitur anima: cum eius bonus ⁊ rectus vsus ad deum referatur: sacrificium est: quanto magis ania ipa cuz no. se refert ad deum: vt igne amoris eius accensa forma ꝑ cupiscentie secularis amittat: eiq tanq incommutabili forme subdita reformet: hinc et placens: ꝙ ex eius pulchritudine acceperit: fit sacrificium. Quod idem apostolus cō

Rom. 12.

sequenter adiungens. Et nolite inquit cōformari huic seculo: sed reformamini in nouitate mentis vestre: ad probandam que sit voluntas dei: quod bonum ⁊ beneplacitum ⁊ perfectum. Cum igitur vera sacrificia opera sint misericordie: siue in nosipos siue in proximos q̄ referunt ad deū: opa vero misericordie non ob aliud fiant: nisi vt a miseria liberemur: ac ꝑ hoc vt beati simus: quod non fit nisi a bono illo de quo dictum est. Mihi aūt adherere deo bonum est: pfecto efficit vt tota ipa redempta ciuitas: hoc est congregatio societasq sanctorum vniūsale sacrificiū offerat deo ꝑ sacerdotē magnū qui etiā seipm obtulit in passiōe pro nobis vt tanti capitis corpus essemus fm formā serui

Pō. 72.

hanc eñ obtulit: in hac oblatus
ē·q; scōm hāc mediato; est: i hac
Rom·12· sacerdos: in hac sacrificiuz est·Cū
itaq; nos hortatus esset apostolus
vt exhibeamus corpora nostra ho
stiā viuā: sanctā: deo placētē: rōna
bile obsequiū nr̄m: ⁊ nō ꝓformemur
huic seculo: sed reformemur in no
uitate mētis nr̄e ad ꝓbādū q̄ sit vo
luntas dei: qd̄ bonū ⁊ beneplacitū
Rom·12· ⁊ perfectū: qd̄ totū sacrificiuz nos
ipi sum⁹·Dico eñ inq̄t ꝑ gratiā dei
que data est mihi omn⁹ q̄ sunt in
vobis: nō plus sape q̄ oportet sape:
sed sapere ad temperantiaz: sicut
vnicuiq; deus partitus ē fidei mē
suram·Sicut eñ in vno corpe mł
ta membra habem⁹ omnia aūt mē
bra non eosdem actus habent: ita
multi vnū corpus sum⁹ in xp̄o: sin
guli aūt alter alteri⁹ mēbra: hītes
dona diuersa ꝓm gratiam que da
ta est nobis·hoc est sacrificiū xp̄ia
noz: multi vnū corp⁹ sumus i xp̄o
qd̄ etiā sacramento altaris fideli
bus noto frequētat eccl̄ia: vbi ei
demonstraf̄ q̄ in ea oblatiōe quā
offert ipa offerak·

La·VII· a ¶Erito illi in celestib⁹ sedi
a Erito m bus ꝓstituti imortales et
illi in celesti m bti: q̄ creator⁹ sui ꝑticipa
bus ꝛc·In tione ꝓgaudēt·cui⁹ eternitate firmi:
hoc ca·beatus augustinus ostēdit cui⁹ vitate certi: cui⁹ munere sācti
q; āgeli bo fūt: qm̄ nos mortales ⁊ miseros:
mi nolunt si vt imortales beatiq; sim⁹: miseri
bi sacrificium fieri·tū corditer diligūt: nolunt nos sibi sa
quia sūt cō crificare·sed ei cui⁹ ⁊ ipi nobiscū sa
ciues nostri crificiū se eē nouerūt·Cuz ipis eñ
5·86· rum q; nō sum⁹ vna ciuitas dei: cui dicitur in
ministrant psalmo·Gloriosa dicta sūt de te ciui
tū quia scri tas dei cui⁹ ps in nobis peregri
ptura sacra nak: ps in illis opitulak·De illa q̄p
quam ipsi pe superna ciuitate vbi dei volun
ministraue tas intelligibilis atq; incōmutabi
runt hoc ꝑ lis lex ē: de illa sup nos quodāmō
bibet. cura gerit Nāq; ibi cura de nob̄ ha
La·VIII· bita ad nos administrata ꝑ ange
Exo5.22 a Am los sancta illa scriptura descendit
n nimis vetera vbi legit·Sacrificās dijs eradica
tē·Inboc bit: nisi dño soli·huic scripture: huic
capitulo be legi: talib⁹ ꝓceptis tāta sūt attesta
atus aug⁹ ta miracula: vt satis appareat cui
oñdit q̄mō nos sacrificare velint imortales ac
beati: q̄ hoc nob̄ volūt eē q ō sibi·

a Am nimis La·VIII a sacra scri
n vetera si cōmemorē lōgi⁹ ptura que
q̄ sat est reuoluere vide⁹ prohibuit
bor: que miracula facta sint attes sacrificari
tantia promissis dei: quib⁹ añ an alēi q̄ vni
nozum milia predixit abrae: q̄ i se uo sit mi
mine eius omnes gentes benedi racuIis cō Gene·22
ctionem fuerant habituri·Quis firmata in
enim non miretur eidem abrae fi ter q̄ mira Gene·19·
lium peperisse coniugem sterilez cula ponit
eo tempore senectuf̄ quo nec pa flāmaz celi
rere nec esse fecunda iam posset: tus apparē
atq; in eiusdē abrae sacrificio flā rē in sacri
mam celitus factam: inter diuisas ficio abrae
victimas cucurrisse: eidēq; abrae quod retra
predictum ab angelis celeste incē ctat i scō
dium sodomoz: quos hominib⁹ si li. retracta
miles hospitio susceperat: ⁊ p eos cionuz. eo
de prole ventura dei ꝓmissa tenu q̄ ipa solū
erat: ipsoq; iminente iam incēdio in visiōe si
miram de sodomis ꝑ eosdez ange bi monstra Gene·19·
los liberationē lorh filij fratris ei⁹ ta fuit. De
Cuius vxor in via retro respiciēs hoc sacrifi
atq; in salē repente conuersa: ma cio ⁊ ei⁹ su
gno admonuit sacramēto: nemi gnificatōe
nem in via liberatiōis sue ꝓterita rractat in
desiderare debere·Illa vō q̄ ⁊ q̄n fra lib·xvi
ta sunt: que iā ꝑ Moysen populo capi.xxiiij·
dei de iugo seruitutis eruendo in Similiter
egypto mirabiliter gesta sūt: vbi inter mira
magi pharaonis: hoc est regis egy culo ponit Exod·7·
pti qui populum illū dñatione de decem pla
primebat: ad hoc facere quedam gas egypti
miro ꝓmissi sunt: vt mirabili⁹ vin ō quib⁹ ōt
cerentur: Illi eñ faciebāt venefi q̄ magī di
cijs: ⁊ incantationibus magicis q̄ spositione
bus sunt mali angeli: hoc est ma mysteriorū
li demones diditi: moyses aūt tā cōplere sūt
to potētius q̄to iustius in nomie De bis vo
dei qui fecit celum ⁊ terrā: facien Dros⁹ lo
tibus angelis: eos facile supauit· quit li·vij·
Deniq; in tertia plaga deficienti Cōpat cū
bus magis: decē plage ꝑ moysen decem ꝓtra
magna mysteriox dispositiōe cō dictiōes
plete sunt: q̄b⁹ ad dei populuz di pharaonis
mittendū pharaonis ⁊ egyptiox aduersus
dura corda cesserūt·Adoxq; peni moysen de
tuit: ⁊ cū abscedētes hebreos cō cem ꝓsecu
secq; conarenf̄: illis diuiso mari ꝑ tōnib⁹ chri
siccum trāseuntib⁹: vnda hinc atq; stianis illa
hinc in sese redeūte cooperti et tis. ⁊ decez
oppīsi sūt· Quid ō illis miraculis plagas egi
dicā: que cū in deserto: idē ꝓp's du ptioz decē
cerek stupēda diuitate crebruerk: calamitati Exo·14·
bꝰ romano
rum christi
anos per
sequentū.
vt patz ibi
diffuse. Exod·15·

a Ec alia ꝛc. In hoc capitulo La. IX
b ondit aug⁹ q̄ dicta miracula ñ sūt facta p̄ ar
tē aliquā illicitā puta magicā sz p̄ potentiaz
dinā. Et ac̄ i b ca. duo. q̄ p̄mo negat a deis miracl
duplicē artē magicā nā magia. i. ars magica sz magos
in duo genera di
uidit. Est ei vnū
gen⁹ q̄d vocat go-
eticā quā attribu-
unt maleficis. q̄z
Exod. 16 vt dicūt maleficia
ca vsūt ꝛ ars de
testabil⁹ ꝛ nociua.
de q̄ dñs fuit. li-
uij. ca. xix. Aliud
gen⁹ vocat theur
gias a theos q̄d ē
de⁹ ꝛ ergo q̄d ē o-
peratō q̄si dina o
peratio. ꝛ hāc ar-
tē dicūt cē lauda-
bilē Scdm ibi.
b Nā ꝛ porp-
tē p̄ sec̄t dcā por
Rume. ij phyrū p̄ plonici ma
gni. d isto scdo ge
Exod. 17. nere artis magice.
vicz theurgia. Et
diuidit ista ps in
duo sz duo dicta
Rume. 16 porphyrij q̄ b po
nūt. In q̄z vno se
hz porphyri⁹ mō
dubitāt; ꝛ dispu
tātis q̄si fluctuāt
int⁹ duo ꝛria. q̄a
Rum. 20 mō dicit vnū. mō
aliud ꝛtrariū. sibi
Rum. 21. nā ex vna pte dic
ca q̄ vident pbie
ꝛsona nā loquēs
tāq̄ pbs vituperat
eā tāq̄ fallacē et
piculosā ac phibi
tā. Et dic̄ q̄ the
urgia nō p̄stat re
uersiorē ad deuz
nec purgatiuaz p̄
tē aie rōnalē. s. in
tellectualē ad dēz
videndū vel veꝛ
4. reg. 18 cognoscēdū. nec
ad dictā reuersio
nē opter q̄ ps aie
spūalis. i. imagi
tiua vel phātasti
ca purget ꝛsecra
tionib⁹ aliquib⁹
q̄s theletas vo-
cāt sed sine omni
tali purgatiōe re
uertitur anima in
tellectualis ad dē

aquas que bibi non poterāt:
missō in eas sic de⁹ p̄cepat li-
gno amaritudine caruisse: si
tiēsq̄ satiasse: māna esurien
tibus venisse de celo: ꝛ cū eēt
colligētib⁹ p̄stituta mēsura:
q̄cq̄a ampli⁹ q̄sq̄ colligerat:
exortis vermib⁹ putruisse an
te diē vero sabbatū duplum
collectū q̄z sabbato colligere
nō licebat: nulla putredie vi
olatū: desiderātib⁹ carne ve
sci: q̄ tāto p̄lo nulla sufficere
posse videbat volatilib⁹ ca-
stra cōplecta: ꝛ cupiditatis ar
dorē fastidio societatis extin
ctū: obuios hostes trāsitūq̄z
phibētes atq̄z pliantes: orā
te moyse manib⁹ ei⁹ in figu
ra crucis extēsis: nllo hebre
orū cadēte p̄stratos: seditio-
sos in p̄lo dei: ac se ab ordia
ta diuinit⁹ societate diuiden
tes: ad exēplū visibile inuisi-
bilis pene viuos fra debiscē-
te submersos: virga p̄cussaz
petrā tāte multitudini abun
dātia fluēta fudisse: serpētiū
morsus mortiferos imissos
ad penā iustissimā pcōz in li
gno exaltrato atq̄z p̄specto
eneo serpente sanatos: vt et
populo subueniret afflicto: ꝛ
mors morte destructa velut
crucifixe mortis similitudine
significaret: Quem sane ser
pentē p̄pter facti mēoriā re-
seruatū: cū postea p̄ls errās
tāq̄ idolū colere cepissz: eze
chias rex religiosa potestate
deo seruiēs cū magna pieta
tis laude cōtriuit. La. IX
a Ee et alia multa hu-
b iuscemodi que omnia
cōmēorare nimis lon
gum est: fiebant ad cōmēdā-
dum vnius dei veri cultum:
ꝛ multorum falsorūq̄z p̄hibē
dum. Fiebant aūt simplici fi
de atq̄z fiducia pietatis: nō i
cātatiōib⁹ ꝛ carminib⁹ nefa-
rie curiositatis arte cōpositi
quā vel magian vel detesta-
bilioꝛe noie goetian vl hono
rabilioꝛe theurgian vocāt q̄
quasi conant̄ ista decernere
ꝛ illicitis artib⁹ deditos alios
damnabiles q̄s ꝛ maleficos
vulgus appellat. Hos em̄ ad
goetian p̄tinere dicūt: alios
aūt laudabiles videri velint
quib⁹ theurgian deputāt: cū
sint vtriq̄z ritib⁹ fallacib⁹ de
monū obstricti sub noib⁹ an b
geloꝝ. b Nā ꝛ porphyrius q̄n
dam q̄si purgationē aīe p̄ the
urgiā: cunctanter tū ꝛ pudi
bunda quodāmō disputatio
ne promittit: reuersionez vo
ad deuz hanc artē p̄stare cui
q̄z negat: vt videas eu z inter
vitium sacrilege curiositatis
et philosophie professionem
sententijs alternantibus flu
ctuare. Huc em̄ hanc artē tā
q̄z fallacē ꝛ in ipa actiōe peri-
culosam ꝛ legib⁹ phibitā ca
uendā monet: nunc autē ve
lut eius laudatoꝛib⁹ cedens:
vtilē dic̄ eē mūdande p̄ti aie:
non quidem intellectuali: q̄
rerū intelligibilium percipi-
tur veritas: nullas habenti
um similitudines coꝛporum:
sed spiritali qua coꝛporaliuz
rerum capiuntur imagines
Hanc em̄ dicit per quasdā cō
secratiōes theurgicas quas
theletas vocāt: idoneā fieri
atq̄z aptā susceptionē spiritu
um ꝛ angeloꝛuz ad vidēdos
deos. Ex q̄bus tū theurgicis
theletis faretur intellectuali
anime nihil purgatiōis acce
dere: quod eā facit idoneam
ad videndū deum suuz: ꝛ p-
ꝛtua. et communiter sumitur pluraliter. Sciendū au
tem est hic p̄pter hoc quod dicitur de animarum re-
uersione. q̄ platonici vt pater per macrobium super
somnium scipionis posuerunt animas rationales in
octaua sphera p̄
us esse puras et
mundas q̄z coꝛpi
bus vnirentur di
cit enim q̄ plato
nici qui vero pro
pinquioꝛes sunt.
tenent. q̄ anime
beate ab omni cō
tagione cuiuscun
q̄z coꝛporis libere
celum possident.
anima vero que
appetitiua coꝛpo
ris est. id est vitā
coꝛporalem appe
tit. De celo pro
spicit quodam la
tenti desiderio ta
lis vite pondere
ipso terrene cōta
gionis paulatim. Porphyri
in inferioꝛa dila us in libro
bitur. nec tamen de regressu
hoc fit subito sed anime.
paulatim per om
nes sphēras infe
rioꝛes translūs a
singulis capit sibi
q̄d. ꝛ tō tor mori
b⁹ q̄z sphēras trā
sit. advitā hāc ter
renā deducit. Di
cūt aūt i celo lacte
um circulū quem
galaxiā vocam⁹
eē p̄tiū locū aie
beate q̄ circul⁹ in
tersecat zodiacuz
ad duo signa sol
sticialia sz cancz
ꝛ capricornū ꝛ b
duo signa sē por
te celi. Cancer est
porta qua descen
ditur. et ideo vo
catur porta homi
num. Capricoꝛn⁹
vero vocatur por
ta deoꝛum. quia
anima coꝛpi tāq̄
carceri alligata.
cum fuerit purgā
ta ab oīi cōtagio
ne coꝛporis frena ab
soluta p̄ capricoꝛ
nuz ad deoꝛ con
sortium reuertit.

Jdeo aũt attribuũt descẽsũ cãcro. q: cũ sol ad cãcrũz p uenit. fit solsticiũ estiuale. t sol ad nos descẽdere incipit. Oppositũ aũt ẽ de capcorno. Porphyr⁹ aũt loq̃ns tanq̃ magus. t sacrilega curiositate artis magice illectus. cõmẽdat theurgiã tanq̃ vtilẽ ad purgãdũ partẽ

enie spiritalẽ scilicet phantasticã seu imaginatiuã Facit enim videre deos t angelos imaginaria visione id est quasdaz imagines deorũ vel angelorũ pulchras. vt dicit in sequẽti capitulo non tñ deũ q̃ efficit oẽs deos. Ex quo pz q̃ talis visio nõ ẽ nisi phãtastica demonũ illusio.

c Quãq̃ itaq̃ discer. tẽ. Ponit aliud dictum porphyrij t est sentẽcia dicti ei⁹. q̃ cũ demões sint i aere. dq̃ vero i etbere vel loco empyreo id ẽ lacteo circulo dicat expedire boi amicitiam habere alicuius demonis q̃ possit ipm saltẽ a fra leuare ad aera post mortẽ. t postmodũ altavia erit ad loca celestia. tamẽ ipe porphyr⁹ sibi q̃ pri⁹ dicẽ esse vitãdos demões quod pz ex hoc q̃ dicit alios p⁹ mortem impens horrere cultũ quez seducti a demonib⁹ eis exhibuerunt.

d Jpamq̃ theurgiã tẽ. Ponit tertiũ dictũ eusdez. t oñdit ex dicto porphyrij. q̃ theurgia fit p spirit⁹ inuidos vel inuidis hoib⁹ seruientes. t hoc pbat p quoddã qd narrat porph. ꝺ duo

bus magi theurgicis quoz vn⁹ vir bon⁹ existens vt dicit magno co-

spicienda ea que vera sunt. Ex quo intelligi potest qualium deorum vel qualem visionez fieri dicat theurgicis consecrationibus: in qua nõ ea videntur que vere sunt. Deniq̃ animam rationalez siue quod magis amat dicere intellectualem. in supna dicit posse euadere. etiam si quod eius spiritale est: nulla theurgica fuerit arte purgatũ. Porro autem a theurgo spiritalez purgari hactenus vt non ex hoc ad immortalitatem eternitatemq̃ perueniat. c Quãq̃ itaq̃ discernat a demonibus angelos aerea loca esse demonum: etherea vel empyrea differens angelorum: t admoniat vtenduz alicuius demonis amicicia. quo subuectante vel paululum possit eleuari a terra q̃sq̃ post mortem: aliam vero viam esse perhibeat ad angelorum superna consortia: cauendam tamen demonum societatez expressa quodam modo confessione testatur: vbi dicit animam post mortẽ luendo penas: cultuz demonum a quibus circumueniebatur horrescere. d Jpsamq̃ theurgiam quam velut conciliatricem angelorum deorumq̃ commendat: apud tales agere potestates negare non potuit: que vel ipse inuideant purgationi anime: vt artibus seruiant inuidorum q̃relam de acre chaldei nescio cuius exprimens. Conqueritur inquit vir in chalꝺea bonus purgande anime magno molimie frustratos sibi esse successus: cuz vir ad eadem potens tactus inui-

dia adiuratas sacris precib⁹ potentias alligasset: ne postulata precederent: Ergo t ligauit ille inquit: t iste nõ soluit. Quo iudicio dixit apparere theurgian esse taz boni conficiendi q̃ mali: et apud deos et apud homines disciplinã: pati etiam deos et ad illas perturbationes passiones q̃z deduci: quas communiter demonibus et homini bus apulei⁹ attribuit. Deos tamẽ ab eis etheree sedis altitudine separans: t platonis asserens in illa discretõe sententiam. La. X

a Lce nũc alius platonicus quem doctorem ferunt porphyrij: nescio per quã theurgicam disciplinam etiam ipsos deos obstrictos passionibus t perturbationibus dicẽ. Quoniã sacris precibus adiurari terreriq̃ potuerunt: ne prestarẽt anime purgationem: t ita terreri ab eo qui imparabat malum vt ab alio qui poscebat bonuz per eandem artem theurgicaz solui illo timore non possent t ad dandum beneficiuz liberari Quis non videat hec oẽnia fallacium demonum esse cõmenta: nisi eoruz miserrim⁹ seruus t a gratia veri liberatoris alienus? Nam si hec apud deos agerentur bonos: plus ibi vtiq̃ valeret beneficus purgatoꝛ anime q̃ malivolus impeditoꝛ: aut si dijs iustis homo pro quo agebat purgatiõe videbat indign⁹ nõ vtiq̃ ab iuꝺo territi: nec sicut ipe dicit p metũ valẽtioris numinis impediti: sed iudicio libero id negare debuerꝛt

vn⁹ ligauit potẽtias q̃s ali⁹ soluere nõ potuit. Alligata em̃ fuit potestas spirituum inferiorũ q̃s iste iuocabat q̃ spũs superiores maligs q̃s alios iuuabat vt pz sequẽti capter qd cõcludit porphyr⁹ q̃ theurgia est disciplina apta tã ad bonũ q̃ ad malũ faciendũ t apꝺ ꝺos t apud hoies. ꝺa scilicet q̃ cã pcuraf bonũ a dijs t etiã hoibꝫ malũ sibi vt patuit i fõsito vbi ligata fuit potẽtia deoꝛ t bõ fuit a ꝓposito suo impedit⁹ Cõcludit etiam porphyr⁹ ex dicã narratõe. q̃ bi dij patiunt eaꝺẽ pturbatões q̃s t demones. cũ tñ apuleius vt. s. patuit li. viij. ca. xvj. de mõibꝫ t hoibꝫ attribuat pturbatões. q̃s tñ negauit dijs ineſſe p/ pter altitudinem sui loci tẽ.

La. X

a Lce nũc a li⁹ platonic⁹ tẽ. In hoc ca. oñdit. b. aug⁹ q̃ ars theurgica fit per malignos spũs quã tñ virtute ꝺoꝛ fieri dicũt. oñdit ãt b aug⁹ ex dicꝫ porph. quẽ q̃dẽ a pulejo ꝓferr. Facẽ ãt i b ca. tria nã p mo ex narratꝫ ex porphyrio t ꝺeinde ei⁹ pbat qꝺ ꝺemõ ẽ t pz sarꝫ ei⁹ frẽtio ꝓsiderãti ea q̃ ip cedẽti ca. sũt ꝺcẽ.

Secundo ibi. b magice.s.theurgice qō narrat porphyrius primo tē. baldeo bono theurgico. cui⁹ ars fuit ꝓpces hoīs inuidi impedira. naz vt dicit porphyrius ille inuidus inuitauit deos superiores. q̄ iuitati incusserūt terrorē dijs inferioribus q̄s bonus inuitabat. dicit ḡ aug⁹. obijciēdo ꝓtra artē istā. q̄re non inuitabat iste bonꝰ aliquē deū superiorē illis dijs q̄s inuitauit alius iniquus. naz si hoc fecisset ītā ille superior de nouo inuitatus terruitq; deos inuitatos ab inuidia. t purgasset deos suos ritos ab illo rorc. Si vero ille theurgicus bonus nō potuit deū superiorem inuenire. ḡ ḡ artē illaz inuitauit dū q̄ sunt paratiores ꝓmptiores ad nocēdum q̄s possit aliqs inuitari ad purgandum. t ita ars ista que ordinatur ad purgatione vana est o īno.

Tertio ibi.

c Quid enī. q: tē. docz quō fiāt apparitiones deorū vl angelorꝫ ꝓtheurgiā dicit q̄ ōrt q̄ nō est nisi ꝓpatio sathane qui se trāsfigurat in āgelum lucis vel formas alias. sicut de ꝓteo ōrt Virgilius li. iiij. georgicorū. q̄ formas se vertit in oēs tē. fingit aūt vt ptz ibidē q̄ ꝓteus erat vates q̄ dā sciens oīa tā ꝓsentia q̄s ꝓterita t futura. sed nulli dabat rñsum nisi multū coactꝰ t fortiter ligatꝰ. sed tñ ligare eū fuit difficile. q: trāsformauit se subito in formā quā vellet. t ideo nisi vinculis ligari nō potuit. hec patēt lib. iiij. georgicorꝫ virgilij.

Sathanas

2. Cor. ij

Virgilius 4. georgi

ꝓteus

Mirū est aūt tē. ostendit illius artis vanitatē. t fundat se aug⁹ super eo qō narrat porphyrius primo tē. baldeo bono theurgico. cui⁹ ars fuit ꝓpces hoīs inuidi impedita. naz

b b Mirū est aūt qō benignꝰ ille chaldeus: q̄ theurgicis sacris animā purgare cupiebat: nō inuenit aliquē supiorē deū q̄ vel plus terreret at q̄s ad būfaciēdū cogeret ritos deos: vel ab eis terrētē cōpesceret vt libere būfacerēt. Sic tū theurgo bono sacra defuerūt: q̄b⁹ ipsos deos q̄s inuocabat anie purgatores pri⁹ ab illa rimoris peste purgaret. Quid enī cause est cur deus potētior: adhiberi possit a q̄ terreank: nec possit a quo purgenk? An inuenik deꝰ q̄ exaudiat inuidū t timorē dijs incutiat ne būfaciāt: nec inuenik deꝰ q̄ exaudiat beniuolū: t timorem dijs auferat vt būfaciāt? O theurgia ꝑclara. o aie ꝑdicāda purgatio: vbi plꝰ impat īmūda inuidētia: q̄s impetrat pura būficētia: imo vo maligno⁹ spirituū cauenda t detestanda fallacia: t salutaris audienda doctrina. c Quid enī: q: has sordidas purgationes sacrilegis ritibꝰ operank quasdā mirabiliter pulchras (sicut iste ꝓmemorat) vel angelorꝫ imagines: vel deorꝫ tanq̄ purgato spū videt si tñ vel tale aliqd videt: illō est qō aplus ōrt: Q̄ñ sathanas trāsfigurat se velut āgelū lucis. Eiꝰ enī sunt illa fantasmata: q̄ miseras aīas mltorꝫ falsorꝫq; deorꝫ fallacibꝰ sacris cupiēs irretire: t a vero veri dei cultu: q̄ solo mūdank t sanank auertere: sic de ꝓteo dictum ē: formas se vertit in oēs: hostiliter insequēs: fallacik subueniens t vtrobiq; nocēs.

Ca. XI

a Eliꝰ sapuit iste porphyriꝰ cū ad anebuntē scripsit egyptiū vbi ꝓsulēti silis t q̄renti: t ꝓdit artes sacrilegas t euertit Et ibi q̄ dē oēs demōes reprobat q̄s ōrt ob īprudētiā trahere būdū vapore: t iō nō in ethere ꝑ ī aere eē sub luna atq; ī ipso lune globo. Verūtamen nō audet oēs fallacias t malicias t ineptias q̄b⁹ merito mouek oīb⁹ demonib⁹ dare. Quosdā nāq; benignos demones more apellat aliorū cū oēs generalik imprudentes eē fatear. b Mirak aurez q̄ non solū dij alliciank victimis: ꝑ etiā cōpellank atq; cogank facere quod hoīes volunt: t si corpe t incorpalitate dij a demonib⁹ distinguūtur: quomodo deos eē existimandū sit solē t lunam t visibilia cetera ī celo: que corpora esse non dubitak. Et si dij sunt quomō alij benefici alij malefici esse dicank: et q̄ modo incorpalibus cuz sint corpore ꝓiunganꝫ. Queritetiā veluti dubitās vtruz in diuinantibus t quedam mira faciētibus animē sint potentiores: an aliqui spiritus extrinsecus veniāt p q̄s hec valeāt: t potiꝰ venire extrinsecus conijcit: eo q̄ lapidibus t herbis adhibitis et alligant quosdam: et aperiant clausa hostia: vl aliquid eiusmodi mirabiliter operante admirando multa loquitur. Inter cetera vero queritsi corpora celestia sunt dij. quomodo aliqui dij sint benefici et aliqui malefici. cum omnes dij sint boni. hanc etiā questionē facit macrobiꝰ sup somniū scipionis vñ scilicet diuinis maleficētia ascribak. vt. s. stella malefica esse dicak. sicut de martis t saturni stellis

a Elius sapuit iste porphyriꝰ tē. In hoc ca. p secuik btūs augꝰ ꝓba porphyriꝝ platonici q̄b⁹ artes magicas vidck destruere tanq̄ vanas t sacrilegas. Scripsit aūt porphyriꝰ q̄ndam epl̄az ad quēdā egyptium magnū sacrorū antistitē. in q̄ ꝓtrahitur ea que hic recitat aug⁹. t facit duo. q: ꝓmo ponit ea q̄ ō dēmōibus porphirius ōrt asserit. Asserit enīz oēs dēmōes ipsos ignorantes esse. t eos nō esse ī ethere ꝑ ī aere sub luna atq; in ipso lūe globo. sez sphera lunaris. ñ q̄dez sic q̄ sphera lune sit corū locꝰ. cū a luna īcipiat ether. t luna sit vltimū corpus etherei. s. ām platonicos. scōm qō parz q̄ macrobiꝰ sup somniū scipionis. sz ōrt eos in lune globo. q̄a infra globum .l. sphērā lune sunt iciusi. alia q̄ asserit ō ipsis sanz patēt. Scōo ibi

b Mirak aūt q̄ nō solū tē. ponit dicta porphirij q̄bus q̄rendo t ḡsi dubitando videk loq̄. Et facit duo q: ꝓmo ponit dicta eiꝰ q̄bo q̄rit et dubitat de ipsis dijs et dēmōibus ac magicis artibus. Scōo q̄rit specialiter ō via q̄ ducat ad hcarū rerum notitiam ibi. dēmq; ꝓpe tē. In ꝓma ꝯo parte facit tria. quia ꝓmo ꝓbat deū porphyrij quibus de dijs et demonibus et eorum operibus interrogando et admirando multa loquitur. Inter cetera vero quaerit si corpora celestia sunt dij. quomodo aliqui dij sint benefici et aliqui malefici. cum omnes dij sint boni. hanc etiā questionē facit macrobiꝰ sup somniū scipionis vñ scilicet diuinis maleficētia ascribak. vt. s. stella malefica esse dicak. sicut de martis t saturni stellis

Nota q̄ astrologi falluntur

estimatur. ⁊ cur notabilio: benignitas Jouis ⁊ veneris habeak cū sit diuinoꝝ vna natura id est q̄ oēs dij sint boni. Et rūdet macrobi⁹ ad h̄ assignādo causas quare stelle iste tales dicank. Que rō sio forte sufficiēs fuisz nisi stelle ponerenk dij. nā q̄ de⁹ alios sit būane nature maluol⁹ nō vi

dek habere rōnez.

c Di forme. i. q̄ se trās formari oēs formas. vt i fine p̄cedēs ca. dictum fuit.

d Multimodū. i. multoꝝ modoꝝ. i. generū diuersoꝝ vel actuū vel affectionū.

e Ceterū circa ea q̄ vere bona sūt. virtutes ⁊ bōa spūalia nihil opitulari. sed solum circa bona appētia. i. palta. imo vere ista. i. ꝑe bona nec nosse. sed etiā mala cōcitare. i. pcurare vt p̄ficiank. ⁊ nisi mulare. i. accusare. atq̄ impedire nonnunq̄ virtutis sedulos sectatores ⁊c. gaudere nidoribus. i. odoribus sacrificioꝝ vt putabant gentiles.

f Querit enim cur tanq̄ ⁊c. Jō hoc q̄rit q̄ magi q̄nq̄ inuocāt spiritus supiores q̄s vocāt meliores q̄ ex eoꝝ quasi auctoritate impant spiritibus inferioribus. vt iniusta p̄cepta hois exeq̄n tur. Causa q̄re q̄rit ē. q̄ ex q̄ inferiores exequunk malum cōsciri auctoritate ⁊ prāte superioꝝ non videtur esse cā quare superiores dicank cē meliores ⁊ alij peiores. imo superiores potius sunt peiores

rank. Tū dicit alios opinari esse q̄ddā gen⁹ cui exaudire sit ꝓpriū natura fallax. oi fo me multimodū: simulās deos ⁊ demōes ⁊ alias defūcto rū: ⁊ h̄ esse q̄ efficiat: h̄ oia q̄ videnk bona cē vel prauа: ceterū circa ea q̄ vere bona sūt nihil opitulari imo vero ista nec nosse: sed ⁊ male ꝑficiare ⁊ insimulare atq̄ impedire nonnunq̄ virtutis sedulos sectatores: ⁊ plenuz esse temeritatis ⁊ fast⁹: gaudere nidoribus: adulationib⁹ capi: ⁊ cetera que de hoc genere fallacium malignoꝝq̄ spiritu q̄ extrinsec⁹ in aiaz veniunt hūanosq̄ sensus sopitos vigilāte sue deludūt: nō tanq̄ sibi ꝑsuasa ꝓfirmat: ꝑ tā tenuiter suspicak aut dubitat: vt hec alios asserat opinari. difficile q̄ppe fuit tanto pho cunctā diabolicā societatem vel nosse vel fidenk arguere quā quelibet anicula x̄piana nec nosse cūctak: ⁊ liberrime detestak. nisi forte iste ⁊ ip̄m ad quē scribit anebuntē: tanq̄ taliū sacroꝝ p̄clarissimum antistitē: ⁊ alios taliū operū tanq̄ diuinoꝝ: ⁊ ad deos colendos ptinentiū admiratores verecundak offendere. Sequik tū ⁊ ea velut inq̄rendo cōmemorat: q̄ sobrie ꝓsiderata tribui nō pūt nisi malignis ⁊ fallacib⁹ potestatib⁹

f Querit eñ cur tanq̄ melioribus inuocatis: quasi peioribus impek: vt iniusta hois

g p̄cepta exequank. cur attrectatū re veneria non exaudiant impcantē: cū tū ipi ad incestus q̄lsq̄ ꝓcubit⁹ quoslibet ducere ū morent⁹ cur ab animantib⁹ suos antistites optere abstinere denūciēt ne vaporib⁹ ꝓfecto corꝑeis polluank ipi x̄o ⁊ alijs vaporib⁹ illi ceank ⁊ nidoribus hostiaꝝ: cuzq̄ a cadaueris ꝓtactu ꝓhibeatur inspector ⁊ plerūq̄ illa cadauerib⁹ celebrenk: q̄d sit q̄ non demoni vel alicui aie defuncti: sed ipsi soli ⁊ lune: aut cuicūq̄ celestiū: hō cuilibet vitio obnoxi⁹ intēdit minas eosq̄ territat falso vt eis extorq̄at veritatē? Nā ⁊ celū se collidere cōminak: ⁊ cetera similia hoi impossibilia: vt illi dij tanq̄ insipientissimi pueri: falsis ⁊ ridiculis cōminationib⁹ territi q̄ impak efficiant. Dicit etiā scripsisse ceremonē quendā talium sacrorū: vel potius sacrilegioꝝ pitū ea que apud egyptios sūt celebrata rumoꝝ⁹: vel k ō illi k de vel de osiride marito eius maximā vim hꝫ cogēdi deos vt faciāt impata: q̄n ille q̄ carminibus cogit ea se ꝑdere vel euertere. cōminak vbi se etiā osiridis membra dissipaturū terribiliter dicit si facere iussa neglexerint: l Hec atq̄ hmōi vana ⁊ insana dijs hoiem minari: nec quibuslibet ꝓpijs celestib⁹ ⁊ sidereа luce fulgentib⁹: nec sine effectu sed violēta potestate cogentē: atq̄ his terroribus ad facienda que voluerit ꝑducentē merito porphyrius admirak: imo x̄o sub specie ad

i Jpi soli ⁊ lune ⁊c. hoc queritq̄ sepe magi cōminank corꝑibus celestibus nisi faciant q̄ petūt. q̄ si possent terrorem incutere eis ⁊ haberent prāte eis nocendi. vnē apuleius in libro metamoꝝ phoseos q̄ ab augustio appellak de asino aureo. inducit ānicillā cuiusdā mulieris maleficē dōna sua sic narrātem. Audiui vespi q̄ nisi celeri⁹ sol celo ruisset noctiq̄ ad crescendas illecebras magie maturi⁹ cessisset. ipsi soli nubilam caliginē ⁊ ꝑpetuas tenebras cōminantē.

k De isde vel de osiride ⁊c. isis ⁊ osiris maritus isidis sant numina q̄ ab egyptijs colebantur. de q̄bus dix. s. li. vij. ca. xxvj. De istis narrat porphyrius q̄ magi in egypto reputabant efficacissimū modum cogendi deos si istis cōminentur. ⁊ p̄cipue si cōminentur isti q̄ dissipabunt ossa osiridis mariti sui nisi dij faciant q̄ petunt. Lucanus etiam li. vj. mirak valde de potestate magoꝝ ⁊ multa querit de ea. ⁊ inter ceteras etiaz

l Hec atq̄ hmōi ⁊c. ostendit quid porphyrius ex premissis admirās. ⁊ quasi dubitādo loquēs dabat intelligere ⁊c.

de minis quas faciunt dicens. An tantū valuere minis.

g Cur attrectatū re verenda ⁊c. h̄ dicē q̄ in rei veritate magi i arte sua vtunk pueris inuocētibus ⁊ ꝓgib⁹ quib⁹ demōes oñdant illud q̄ querik. h Cur ab aiantib⁹ ⁊c. i. cur demōes volunt demones q̄ eoꝝ antistites caueant sibi ab animantib⁹ i. animalibus interfectis. vel alio mō mortuis ne ea contingant causam assignantes vicz ne vaporibus ꝓcedentibus ab aīali mortuo polluank. q̄ tū inspicere nō est eis phibitū. ⁊ tū sacra eoꝝ sepe cadaueribus celebrantur. quia eis sacrificatur.

Argūr q̄ dūs deū ingyptiū mirabilia visibilia fuer

m Aut ḡ reuera ꝛc. teddit duplicem causam quare porphyr⁹ loquitur p modū dubitātis. vna causa ē forsan. alia vera citer dubitauit. alia cā potuit esse. quia licz tantus phūs non dubitauerit. tñ noluit cum cui scripsit turbare q̄ talia credebat. n Deniq; ppe ꝛc. Dicit ponit dicta Porphyrij quibus p̄dictū egyptiū antistitem interrogauit de via quomodo ad beatitudinez tutta sapiē tiam egyptiam. parū cū reputabat porphyrius cōuersari cū dīs n id est totaliter eoz seruitijs māci pari. sicut cōuersabā/tur antistites et magi si nō seqūret aliud bonū nisi scire dicere vbi seruus fugitiuus posset inueniri vl̄ prediuz cōparari. aut aliquid simile q̄d ad beitudinez pertinet. et de talibus mirantis ꝛ cās rerū taliū reqūrētis dat intelligi: illos hec agere spiritus quorū genus supius sub aliorum opinatione descripsit: non vt ipe posuit natura sed vitio fallaces: qui simulant deos ꝛ aīas defunctorū: demones aūt nō vt ait se simulant sed plane sunt. Et q̄ ei videt herbis ꝛ lapidib⁹ ꝛ animantibus ꝛ sonis certis q̄busdā ac vocibus et figurationibus atq; figmentis quibusdam: etiam obseruatis in celi cōuersione: motibus siderum: fabricari ī terra ab hoīb⁹ ptātes idoneas varijs effectib⁹ exequēdis: totū ad hoc eosdem ipos demones ptinet ludificatores aīaq; sibimet subditarū: ꝛ voluptaria sibi ludibria de hoīm m erroīb⁹ exhibētes. m Aut ḡ reuera dubitās ꝛ inquirēs ista porphyrius: ea tñ cōmemorat quibus cōuincant ꝛ redarguantur: nec ad eas ptātes que nob ad beatā vitā capessendā fauēt: ſ ad deceptores demones ptinere monstrent: aut vt meliora de pbo suspicemur: eo mō voluit hoīem egyptiū talibus erroīb⁹ deditū: ꝛ aliqua magna se scire opinantē: nō supba q̄si auctoritate doctoris offendere: nec apte aduersantis altercatiōe turbare: ſ quasi q̄rētis ꝛ discere cupientis humilitate ad ea cogitanda cōuertere: ꝛ q̄s sint cōtēnenda vel etiā deuitāda mōstrare. n Deniq; ppe ad epl̄e finē petit se ab eo doceri q̄ sit ad beatitudinē via ex egyptia sapiētia. Ceteq; illos q̄b⁹ conuersatio cū dīs ad hoc eēt: vt ob inueniendū fugitiuū: vel p̄diū cōparandum: vel ppter nuptias vel mercaturā: vel q̄d hmōi: mentem diuinā inquietarēt: frustra eos videri dicit coluisse sapiētiā. Illa em ipa numina cū q̄bus cōuersarent ꝛ si de ceteris rebus vera p̄dicerēt tñ quoniā de beatitudie nihil cautum nec satis idoneum monerēt: nec bōs illos eē nec benignos demones: ſ aut illum q̄ dr fallax: aut humanū oē cōmentū. Cerū q; tā ta ꝛ talia gerūt his artib⁹: vt vniuersum modū humane facultatis excedant: q̄d restat nisi vt ea q̄ mirifice ranq̄ diuinit⁹ p̄dici vel fieri videnk: nec cū ad vni⁹ dei cultum referunk: cui simplr inherere fatē tibus q̄ platonicis ꝛ p mīta testātibus solū beatificū bonū ē: malignoz demonū ludibria ꝛ seductoria impedimēta que vera pietate cauēda sunt: prudēter intelligāt.

a Dro aūt La·XII p quecūq; miracula siue p ḡelos siue quocūq; mō ita diuinit⁹ fiūt: vt dei vni⁹ in quo solo beata vita ē cultū religionēq; cōmēdēt: ea vere ab eis vel p eos q̄ nos fm vitatē pietatēq; diligūt fieri: ipo deo in illis opante credēdum ē. Neq; enī audiendi sunt q̄ deū inuisibilem visibilia miracula opari negant: cū ipe etiā fm ipos fecerit mundū: quez certe visibilem negare nō p̄t. Quidq̄d igit mirabile fit in hoc mūdo: pfecto minus est q̄ tot⁹ hic mūd⁹ i celū ꝛ terra ꝛ oia que in eis sunt: q̄ certe deus fecit. Sicut aūt ipe q̄ fec: ita mod⁹ quo fecit occult⁹ ē ꝛ incō phensibilis hoi. Quis itaq; miracula visibiliū naturarū vidēdi assiduitate viluerint: tñ cū ea sapiēter intuemur: inusitatissimis rarissimisq; maiora sunt. Mā ꝛ oīm miraculo q̄ fit p hoiem: mai⁹ miraculū ē hō. Quapropter de⁹ qui fecit visibilia celū ꝛ terrā: non dedignet facere visibilia miracula i celo vel in terra q̄b⁹ ad se inuisibilez colendū excitet aīam adhuc visibilibus deditā. Ubi vero ꝛ qñ faciat: incōmutabile cōsiliuz penes ipm ē: in cui⁹ dispositiōe iā rpa facta sūt: quecūq; futura sunt. Naz tpalia mouēs tpaliter nō mouet: nec aliter nouit facienda q̄ facta: nec aliter inuocātes exaudit q̄ inuocaturos videt. Mā ꝛ cū exaudiunt angeli eius: ipe in eis exaudit tanq̄ in vero nec manufacto templo suo: sicut in oībus sanctis suis ei⁹ que tpaliter fiūt iussa: eterna eius lege conspecta. ¶ La·XIII a Ec mouere debet q̄ cum n sit inuisibilis: sepe visibiliter patrib⁹ apparuisse me

scire diuīa re modicz est appreciandum.

La·XII a Dro p aūtez q̄cunq; ꝛc. In hoc ca. arguit beat⁹ augustī⁹ contra eos qui negant deum inuisibilem miracula visibilia facere

La·XI a Ec n mo uere dz ꝛc. In h capi. ondit aug⁹. quomodo intelligendū sit deum inveteri testamento visibiliter apparuisse Fit autē in hoc capitulo mētio de lycurgo legislatore lacedemoniorum q̄ vt legibus suis maioez auctoritatē pstaret finxit se ab apolline delphico legē quas vult accepisse. de quo dicit fuit in pra li. q̄. capi. xvj.

moratur· Sicut enim sonus quo auditur sententia in silentio intelligentie ꝓstituta: nō est hoc qō ipa ita ꝛ spēs q̄ visus est de⁹ in natura inuisibili ꝓstitut⁹: nō erat qō ipse· Verūtū ipe in eadē spē corꝑali videbaꝭ: sicut illa snīa in ipo sono vocis audiꝭ· nec illi ignorabāt inuisibilē deū in specie corꝑali nequaq̄ se posse videre· Exod·33· Ba ꝛ loquebaꝭ cū loquēte moyse: ꝛ ei tñ dicebat· Si inueni gr̄am añ te ostēde mihi temetipm scienter ꝛ videā te· Cum igiꝭ opteret dei legē in edictis angelox terribiliꝭ dari: non vni hoi: pauciue sapientib⁹ ꝑ vniuerse gēti ꝛ ꝓlo ingēti: corā eodē ꝓlo magna facta sunt in mōte vbi lex per vnū dabaꝭ: ꝓspiciēte multitudine Exod·19· metuēda ac tremēda que fiebāt· Non eñ ꝓs israel sic moysi credidit: quēadmodū suo lycurgo lacedemonij: qō a ioue seu apolline Exod·20 leges quas ꝓdidit accepisset· Cuz eñ lex dabaꝭ ꝓlo q̄ coli vn⁹ iubebaꝭ: de⁹ in ꝓspectu ipius ꝓpli quantū sufficere diuina ꝓuidentia iudicabat: mirabilib⁹ rex signis ꝛ motibus aparebat: ad eandē legē dā dā creatori seruire creaturam

La·XIIII a Jcut ſ autez vni⁹ bo· rē In hoc ca· a brūs aug⁹· ostendit ꝙ non solum bōa eterna sed etiā ipa tpalia a deo sunt reqrenda nec propter ea āgeli quicunq̄ sunt colendi· allegat autē hic plotinū platonicum maximum· de quo supra libro viij· c· xij· fuit dictum·

Capitulum·XIIII·

ſ Jcut aūt vni⁹ hoīs: ita humani generis (qō ad dei ꝓpm ptiet) recta eruditio ꝑ quosdā articulos tpm tāq̄ etatū ꝓfecit accessib⁹: vt a tpalibus ad eterna capiēda: ꝛ a visibilibus ad inuisibilia surgereꝭ: ita sane vt etiā illo tpe quo visibilia promittebanꝭ diuinit⁹ p̄mia: vn⁹ tñ colend⁹ cōmendareꝭ de⁹: ne mēs humana vel ꝓpīis terrenis vite trāsitorie būficijs: cuiq̄ nisi vero aie creatori ac dño subderet· Qia q̄pe q̄ ꝓstare hoīb⁹ vl āgeli vel homīes ꝓt: i vni⁹ eē oipotēt ptāte: qſqs diffitereꝭ isanit· De ꝓuidentia certe plotin⁹ platōic⁹ disputat: eāq̄ a summo deo: cui⁹ est intelligibilis atq̄ ineffabilis pulchritudo: vsq̄ ad hec terrena ꝛ ima pertingere floscul⁹ū atq̄ foliorū pulcritudinē cōprobat: q̄ oia quasi abiecta ꝛ velocissime geūtia decētissimos formaq̄ suaq̄ numeros habere nō posse cōfirmat: nisi inde formentꝭ vbi forma intelligibilis ꝛ incōmutabilis simul hūs oia perseuerat· Hoc dns ihesus ibi ostendit vbi ait· Cōsiderate lilia agri quō creſcūt: nō laborāt neq̄ nent Mat·6· dico aūt vobis quia nec salomon in omni gloria sua sic amictus est sicut vnū ex his· Q si fenum agri quod hodie est ꝛ cras in clibanum mittiꝭ sic deus vestit: q̄tomagis vos modice fidei· Optime igiꝭ anima humana adhuc terrenis desiderijs infirma: ea ipsa que tempaliꝭ exoptat bona infima atq̄ frena vite huic trāsitorie necessaria: ꝛ ꝑ illi⁹ vite sempiternis beneficijs contemnenda: non tñ nisi ab vno⁹ dō expectare consuevit: vt ab illius cultu etiā in isto⁹um desiderio nō recedat: ad quē contemptu eorū ꝛ ab eis auersiōe ꝓueniat· La·XV·

La·XV a Jta ſ q̄ diuine ꝓuidētie rē· In b ca·xv· ostendit· b· aug⁹ quō de⁹ ꝑ āgelos ꝛ i ſb iecta creatura aparēs hoīb⁹ ꝛ mare humano loq̄ns syllabarum legez ōdit· in q̄ tā tū vni⁹ veri dei cultum mandauit·

Jc itaq̄ diuine ꝓuidentie placuit ordinare tempox cursum: vt quemadmodū dixi: ꝛ in actibus apl⁹ū legiſ· Lex in edictis angelox dareꝭ de vni⁹ veri dei cultu: in quibus ꝛ ꝓsona ipi⁹ dei: nō q̄dē ꝑ suaz substantiā qua semꝑ corꝛuptibilib⁹ oculis inuisibilis ꝓmanet: ſ certis indicijs ꝑ subiectam creatori creaturā visibiliter apareret: ꝛ syllabatim per trāsitorias tpm mozulas humane lingue voc⁹ loq̄retur: q̄ in sua natura nō corꝛporaliꝭ ſ spiritaliꝭ: nō sensibiliꝭ ſ intelligibiliꝭ nō tpaliꝭ ſ vt ita dicā eternaliꝭ: nec incipit loqui nec desinit: qō apud illū sinceri⁹ audītū nō corꝛporis aure ſ mētis ministri ei⁹ ꝛ nūcij q̄ ei⁹ veritate incōmutabili ꝓfruūꝭ immortaliter beati ꝛ quod faciendū modis ineffabilib⁹ audiūt ꝛ vsq̄ in ista visibilia atq̄ sensibilia ꝓducēduz incūctanter atq̄ indifficulter efficiūt· Hec autem lex distributione tpm data est: que ꝓpri⁹ haberet vt dictū est ꝓmissa terrena: qb⁹ tñ significarentꝭ eterna: que visibilibus sacramentis celebrarēt multi: intelligerent pauci· Vnius tñ dei cultus aptissime illic ꝛ vocum ꝛ rerum omniū contestatione ꝑcipiꝭ: non vnius de turba: ſ eius qui fecit celum ꝛ terram: ꝛ oēm animā ꝛ oēm spīm q̄ nō est qō ipe· Ille eñ fecit: ſ facta sunt atq̄ vt sint ꝛ bene se habeāt: ei⁹ indigent a quo facta sunt· La·XVI

La·XVI· a Vtiq⁹ igitur q angelis rē· In hoc ca· brūs augſti·

Vtiq⁹ igiꝭ angelis de beata ꝛ sempiterna vita credendū esse censemus q Vtrū eis qui se religionis ritib⁹ coli volunt: sibi sacra ꝛ sacrificia flagitātes a mortalib⁹ exhiberi: an eis q̄ hūc oēm cultū vni dō creatori oīm deberi dicūt: eiq̄ reddēdū vera pietate ꝑcipiūt: cui⁹ ꝛ ipi ꝓtēplatiōe beati sūt: ꝛ nos futuros esse ꝓmittunt· Illa nanq̄ visio dei: tante pulchritudinis visio est: ꝛ tāto amo-

ostendit q̄ quo ad cultū latrie alicui exhibendū potⁱ credendū est bonis ăgelis q̄z demonib⁹. Et fac in h̄ capitulo. ꝓmo em̄ phat q̄ supposito q̄ p angelos bonos nō essent facta miracula. nec p dēmōes. vl̄ q̄ nō p bonos ăgelos sz p dēmōes cēnt facta miracula adhuc credēdū erat plus hoīs ăgel'q̄z dēmōib⁹. vbi infra dic̄ sic. Rīdeāt rheurgi vl̄ potⁱ piurgi. rē. Secundo ibi b Lūc ꝙ deⁱ id egerit rē. Ondit q̄ ăgeli boni fecerūt maiora miracula q̄z dēmōes. r facit h̄ tria. q̄ p⁹ assignat cāz quare deⁱ fecit p bonos ăgelos maiora miracula. et p̄z rōnē. scdō ibi c Illa q̄ppe miracla rē. agit de miracul'p dōos factis ꝑm gētium historias. r p⁹ excludit ab eoꝝ miraculis mōstruosa quedā q̄ pñt r dñt alīs causis attribui q̄z ogationib⁹ deoꝝ. sicut fuit mōstruosi puⁱ aīalium. puta q̄ bos equū pepit. vt narrat tit⁹ liuius li. iij. de scdo bello punico. et q̄ porc⁹ nat⁹ ē cū ore humano vt idē narrat li. vij. de eodē. r q̄ puer natus ē cū capite elephātino. vt idez narrat ibidē. Et q̄ in exercitu regis xerxis regis ēq̄ lepores pegit vt narrat valeri⁹ li. j. co dē etiā mō celi et terre noua facies nō est ponēda inē miracula deoꝝ. sic̄ q̄ celū visū ē ardere. sic̄ narrat tit⁹ liuius li. iij. de vrbis origine. Et q̄ celū visū ē in duo findi magno hiatu. vt idem narrat li. ij. de scdo bello punico. Et q̄ i sardinia vt dic̄ ibidē lit tora visa sūt arsisse. Et dicit ibidē. q̄ sol visus est cuz luna pugnasse. Et de die vise sunt due lune Et q̄ mare arsit vt idē dicit li. iij. de eodē. Et q̄ apud arpinū terra cāpestris in sinū ingentē ꝛ sedit. vt idē narrat li. x. de eodē. Mōstruosa aūt hmōi sz nō fuerint dōs ascribēda. tñ gētiles q̄n talia ꝛtingebāt sacrificabant dīs suis. vt hmōi ꝓdigia mitigarent. h̄ ē vt ꝛuertерent in bonū. vl̄ saltē prēderēt mīⁿ malū. q̄ talia ſolita iaci cabāt cē ꝑsagia magnoꝝ cuētuū futuroꝝ. Romāi ꝙ q̄n talia ꝛtingebāt solebāt ꝛ sulere libros sibylle. r iussa ī eis inuēta facere dīs suis. vt talia mitigarent seu ꝓcurarent. i. porro vel ꝓcul curarent.

re dignissima: vt sine hac q̄buslibet alīs bonis p̄ditū at q̄z abūdantē nō dubitet plotin⁹ infelicissimū dicere. Cū ꝙ ad hūc vnū q̄dā angeli: q̄dā ꝙ ad seipsos latria colendos signis mirabilib⁹ excitēt r h̄ ita vt illi istos coli phibeant: isti aūt illū phibere non audeāt: q̄b⁹ potⁱ sit credendū rīdeant platonici. rīdeant q̄cunq̄ ꝑhi: rīdeant theurgi vel potⁱ piurgi. Hoc ei sunt ille oēs artes vocabulo digne. Postremo rīdeāt homines si vllus nature sue sensus: q̄ rōnales creati sunt ex aliq̄ ꝑte viuit in eis. Respondeāt inq̄z eis in sacrificandū sit dīs vel ăgelis: q̄ sibi sacrificari iubēt: an illi vni cui iubent hi q̄ r sibi r istis phibēt Si nec isti nec illi vlla miracula facerēt: ſ tñ p̄cipēt. alij quidē. vt sibi sacrificaret: alij vero id vetarēt sed vni tñ iuberent deo: satis deberet pietas ipa discernere: q̄d hoc ō fastu supbie. q̄d de vera religione descēderet. Plⁱ etiaz dicā: si tñ hi mirabilib⁹ factis hūanas aīas ꝓmouerent q̄ sacrificia sibi expetūt: illi aūt q̄ hoc phibēt r vni tñ deo sacrificari iubēt: nequaq̄z ista visibilia miracula facere dignarent k: pfecto non sensu coꝝpis sed rōne mētis ꝑponē

da eoꝝ cēt auctoritas. b Luz b xo deⁱ id egerit ad cōmēdanda eloq̄a veritatⁱ sue: vt per istos īmoꝝtales nūcios: non sui fastū: ſ maiestatē illiⁱ p̄dicātes: faceret maiora: certiora: clariora miracula: ne īfirmis pijs illi q̄ sacrificia sibi expetūt falsam religionē facilius ꝓsuaderēt: eo q̄ sensibus eoꝝ q̄dā stupēda mōstrarēt: quē tandē ita desipe libeat: vt non vera eligat q̄ fectek: vbi r ampliora inuenit q̄ mirek. Illa q̄ppe miracula deo c rū gentiliū q̄ cōm ē dat historia: non ea dico q̄ interuallis tpm occultis ipiⁱ cāis mundi verūtū sub diuina ꝓuidentia constitutis r ordinatis: mōstruosa cōtingunt: q̄les sūt ī ustrati partⁱ aīaliū: r celi terreq̄ rerū insolita facies: siue tñ terrens: siue etiaz nocēs que ꝓcurari atq̄z mitigari demonicis ritibus fallacissima eoꝝ astutia perhibentur. d Sz ea dico q̄ vt ac ptāte d eoꝝ fieri satis euidēter apparet: vt est q̄ effigies deoꝝ penatū: quos de troia eneas fugiēs aduexit: de loco in locum migrasse referunt q̄ e eo rem tarquiniⁱ nouacula scuit: f q̄ epidauriⁱ serpens escu f lapio nauiganti romam comes adhesit: g q̄ nauim qua g simulacrum matris phrygie

dico rē. potit cēi pla de mirabilib⁹ q̄busdā q̄ sūt deorū opatoribus ascribēda q̄z ꝓmū ē de dīs q̄s eneas detroia secū portauit ī italiā. de q̄bus narrat valeriⁱ li. j. q̄ eneas ipsos apud lauinium collocauit. postmodū ꝙ ascaniⁱ filiⁱ eneē cū albaz ꝛdidisset r deos cōsdē illuc trāstulisset ꝙ seipsos lauinū sunt reuersi. Et q̄ credi poterat id factū fuisse ab hoīe. cū ꝛe porrari cēnt albā iterum ꝙ seipsos lauinū sūt reuersi. De istⁱ q̄dicq̄ r alīs multis vide lactātū li. ij. c. viij e Qco tē tarq̄nius rē. Secōm cēplū est ō core quē nouacula secuit. ō quo narrat tit⁹ liuius li. j. de vrbis origine vicz q̄ ꝑsc⁹ tarq̄niⁱ q̄nⁱ rex romanoꝝ cū nūcꝝ cēturiaz echū augere voluisset. dixit sibi actⁱ nauⁱ augur nō posse aliud nouū circa centurias fieri nisi aues significarēt h̄ cē faciendū. super q̄ idignatus rex illudēs arti augu

guriādi dixit illi augur. Pōt ne illud fieri q̄d nūc mēte cōcipio. q̄ ꝛuertēs se ad artē suā dixit illud posse fieri. Cui rex. Cogitaui inq̄t q̄ tu nouacula cotē. i. lapidē quendā durū incideres. g ꝓfice q̄ aues tue posset eripotrendūt. q̄ statim abscīz oī cūctatōe nouacula cotē diuisit vt ōr. hec ille. f Q epidauriⁱ rē. Certū est de serpēte q̄ esculapiū de epidauro vsq̄z romaz ꝛtinue secutⁱ rē. De q̄ dicit. s. li. iij. ca. vij. g Q naium rē. Quarū est de naui in qua fuit simulacrū matris phrygie. i. berecynthie que ō: mat deoꝝ. sed mat phrygia ō: q: de phrygia allata romā vt. s. li. j. c. xxx.

dicẽ fuit. Hanc aũt nauẽ cum in flumine tyberis tã fortiter hesisset vado vt nulla vi cõmoueret. claudia ẽpta submissis genubꝫ deos orauit. vt si se castã iudicaret nauis suũ cingulũ sequeret. ⁊ ita fuit factũ. hoc narrat ouidi⁹. li. iiij. de fastis. Titus aũt liui⁹ lib. ix. de scõo bello punico. ⁊ solin⁹ faciunt de isto mẽtionẽ. Fuit aũt ipsa claudia fm ritus vna ꝺ ꝓmontꝺ ciuitatis.

b Qꝛ ẽgo vestalis ⁊c. Quintũ exẽplũ est de ỹgine vestali. i. sacerdote dee veste de qua valeri⁹ li. viij. ca. j. dicit q cũ ei⁹ castitas dubia eẽt ꝓpter infamiã ipa de incestu accusata. ⁊ de sua ꝓ fidẽ innocẽtia accepto cribꝛo orauit vestã dicẽs. Si caste tibi sꝙ seruiui facias q ego hoc in cribꝛo de tyberi aquã hauriã. ⁊ ĩ edẽ tuã gferam. qꝺ ⁊ fecit. De hac etiã aug⁹. facit in fra mentõ li. xx. ca. xj. Tertio ibi

i Nec ꝙ arcẽ alia ⁊c. Ꝯpar miracula ꝙ deos facta ad miracula facta ꝙ bonos angelos a deo. ⁊ facit hꝺ duo. q. ꝓmo ostendit q ꝙ ad magnitudinẽ operis multũ sunt ꝓferẽda miracula dei miraculis demonũ. etiã loquẽdo de his q̃ iam dicta sunt. ⁊ multo magis de aliis q̃ ꝓhibita sunt. vt. ꝯ. li. viij. ca. xix. dictũ fuit. quoꝝ quedã cõsistũt in quadã imaginaria ludificatione. sicut ꝙ malefici lunã videnꝫ ꝺponere. ⁊ quasi de celo ꝓpe terrã dimittere. vt in herbis suꝑpositis despumet. i. spumam causet. qua spuma postmodũ ad multa maleficia vtant. Et vt dicit piritheus ꝓmus inuenit artem qua luna cogeret descendere. de qua lucan⁹ li. vj. vbi loquit de multis miraculis ⁊ mirabilibꝫ q̃ malefica quedã erichtho facere cõsueuit. dicit sic. Et patit tantos cantu depxa labores. i. luna incantata. Donec suꝑpositas ꝓpior despumet in herbas. De hmõi

vehebat: tãtis hoim boũq conatib⁹ ĩmobilẽ redditam: vna muliercula zona alligata: ad sue pudicitie testimonũ mouit ⁊ traxit[b] ꝙ ẽgo vestalis de cui⁹ corꝛuptõe questio ẽrebat aquã ipleto crebꝛo de tyberi neq; ꝓfluente abstulit cõtrouersiã. Hec ergo atq; alia huiuscemodi neq; illis q̃ in ꝓ⁹o dei facta legim⁹ ẽrute ac magnitudine ꝓferẽda sunt: quãtomin⁹ ea q̃ illoꝝ q̃z ꝓ⁹oꝝ q̃ tales deos coluerũt legib⁹ iudicata sũt ꝓhibẽda atq; plectẽda magica. scz vel theurgica? Quoꝝ pleraq; specieten⁹ mortaliũ sensus imaginaria ludificatione decipiũt: quale est lunã deponere: donec suꝑpositas (vt ait lucan⁹) ꝓpior despumet in herbas[k] Quedã ẽo ⁊ si nõnullis pioꝝ factis videãtur ope coequari finis ipe q̃ discernunt incõpabiliter ꝺ nostra ostendit excellere: Illis eñ multi tãto min⁹ sacrificijs colẽdi sunt: quãtomagis hec expetũt: his ẽo vnus cõmendat de⁹: q̃ se nullis talib⁹ indigere: ⁊ scripturarũ suaruꝫ testificatõe ⁊ eoꝝũdẽ postea sacrificioꝝ remotione demõstrat Si q̃ ꝙ ãgeli sibi expetũt sacrificiũ: ꝓponẽdi eis sunt q̃ nõ sibi ꝙ deo creatori oĩm cui seruiũt. Hinc eñ ostẽdit q̃ sincero amore nos diligãt: q̃ñ p sacrificiũ nõ sibi sed ei nos ꝺbere volũt cui⁹ ⁊ ipi ꝓtẽplatione bti sunt: ⁊ ad eũ nos ꝑuenire querunt a q̃ ipi non recesserũt. Si aũt angeli q̃ nõ vni sed plurimis sacrificia fieri volũt: nõ sibi sed eis dijs volunt quoꝝ deorum angeli sunt: etiã sic eis ꝓponendi sunt illi qui vnius dei deorũ angeli sunt: cui sacrificari sic iubent: vt alicui alteri vetẽt: cum eoꝝ nullus hinc vetet: cui vni isti sacrificari iubent ꝓoro si quod magis indicat eorum supba fallacia nec boni nec bonoꝝ deoꝝ angeli sunt sed demones mali: qui non vnum solum ac summũ deum: sed seipsos sacrificijs coli volunt: qõ maius q̃z vnius dei contra eos eligendũ est ꝓsidium: cui seruiunt angeli boni: qui non sibi sed illi iubent vt sacrificio seruiam⁹ cuius nosipsi sacrificiũ eẽ debemus. Ca. XVII

a p Roinde lex dei q̃ in edictis data est angelorum: in qua vnus deus deorum religione sacrorum iussus ẽ coli: alijs ẽo quilibꝫ ꝓhibiti: i arca erat posita: q̃ arca testimonij nuncupata est Quo nomine satis significatur: non deũ qui per illa omnia colebatur circũcludi sed ꝓ angelis.

k Quedaꝫ vero ⁊ si non nullis ⁊c. ostendit q̃ etiam ⁊ si sunt per demones facta miracula que videtur quo ad magnitudinem operis equari multis miraculis per angelos bonos factis. tamen finis est omnino alius qui boni faciunt non vt ipsimet colantur. sed vn⁹ verus deus. demones ad hoc agunt. vt ipsimet colantur. et ideo minus credendũ est eis q̃z bonis

lex dei ꝙ miracula

Capitulum. XVII.

a p Roinde lex dei ⁊c. In hoc capitulo ostendit beatus augustinus q̃ lex que docet vnum solum deum colendum sufficienter est miraculis confirmata. Et facit duo. quia primo ostẽdit hoc per miracula facta circa arcam testamenti in qua fuit lex reposita. ⁊ patent que de his hic narrant legẽti sacram historiam. Secundo ibi.

b Si enim phi pre cē. ostēdit idē ex miracul' q̄ facta sūt hoza qua p̄dicatuz est vnū soluz dēū esse colēduz sicut factū est in predicatōe xp̄i t apl'orum t multoꝝ aliorū sanctoꝝ. Facit autē hic mētōez de platonicis q̄ ex rerū pulchritudie arguunt diuinaz puidentiā et opus diuinū vt appareat q̄ e odē modo ex miraculis tali hora facta argūere possum⁹ diuinitatē q̄ approbat predicationez ad cui⁹ confirmatiōez miracla tali hora fiūt Platoni / cuius vo cuius dcā hic allegat beatus augustinus fuit plotin⁹. vt supra patuit capto. xiij.

lere vel contineri loco. cū respon sa eius t q̄dam hūanis sensib⁹ darent signa ex illi⁹ arce loco: sed voluntatis eius hinc testimonia perhiberi: q̄ etiā ipsa lex erat in tabulis p̄scripta lapideis: t arca vt dixi posita: quā tpe pegrinatiōis in heremo cū tabernaculo (qđ illic appellatū est tabnaculū testimony) cū debita sacerdotes veneratiōe portabāt. Signūq̄ erat q̄ p diem nubes apparebat: que sicut ignis nocte fulgebat. Que nubes cum moueret: castra mouebant: t vbi staret castra ponebant. Reddita sunt aūt illi legi magni miracli testimonia: pter ista q̄ dixi: t pter voces q̄ ex illius arce loco edebant. Nā cum terrā p̄missionis intrātibus eadē arca transiret: iordanis fluui⁹ ex pte superiore subsistēs: t ex inferiore decurrēs: t ipse t populo siccū p̄buit trāseūdi locū. Deinde ciuitas que prima hostil' occurrit more gētiū deos plurimos colens: septies eadē arca circūacta: muri repēte ceciderūt: nulla manu oppugnati: nullo ariete pcussi. Post hoc etiā cū iam in terra promissionis essent: t eadē arca propter eoꝝ peccata fuisset ab hostibus capta: hi q̄ eā ceperāt: in templo dei sui: quē p̄ ceteris colebant honorifice collocarūt: abeūtesq̄ clauserūt: aptoq̄ postera die: simulacrū cui supplicabāt iuenerūt collapsuz: deformiterq̄ p̄fractū. Deinde ipi pdigijs acti: deformiusq̄ puniti: arcā diuini testimonij p̄ quo vnde ceperant reddiderūt. Ipa aūt redditio qualis fuit? Imposuerūt eā plaustro: eiq̄ iuuēcas a q̄bus vitulos fugētes abstraxerāt subiūxerūt: t eas q̄ vellēt ire sinerūt: etiā hinc vim diuinā explorare cupiētes. At ille sine hoīe duce atq̄ rectore: ad hebreos viam pti nacit gdientes: nec reuocate mugitib⁹ esurientiū filioꝝ: magnū sacramētū suis cultoribus reportarūt. Hec atq̄ huiuscemodi deo pua si b mortalibus. b Si enim phi p̄cipueq̄ platonici rectius ceteris sapuisse laudant: sicut paulo āte cōmemorauī: q̄ diuinam puidentiam hec quoq̄ rerum infima atq̄ terrena administrare docuerint numerosarū testimonio pulchritudinum que non solum in corpibus aialiū verū etiā in herbis fenoq̄ gignuntur: quāto euidenti⁹ hec attestantur diuinitati q̄ ad hoza p̄dicationis eius fiūt vbi ea religio cōmendat q̄ oibus celestib⁹ terrestribus infernisq̄ sacrificari vetat: vni ō tū iubens: qui solus diligēs t dilectus: btōs facit: eoꝝq̄ sacrificioꝝ p̄finiens tpa impata: eaq̄ p meliorem sacerdotē in meli⁹ mutāda p̄dicēs nō ista se appetere: sed p hec alia potioza significare testat non vt ipe his honorib⁹ sublimet: ß vt nos ad eū colēdū eiq̄ coherendū igne amoris ei⁹ accēsi: qō nob non illi bonū ē excitemur. Ca. XVIII.

a Q dicet aliq̄s ista falsa cē a miracula: nec fuisse facta: ß mēdaciter scripta.

Quisq̄s hoc dicit: si de his reb⁹ negat omino vllis lr̄is esse credenduz: pōt etiā dicere nec deos vllos curare mortalia. Nō enī se aliter colendos esse psuaserūt nisi mirabilib⁹ opeꝝ effectibus: quoꝝ t hystoria gentiū testis ē: quaꝝ dij se ostētare mirabiles: pot⁹q̄ vtiles ostēdere potuere: Cū hoc opē nr̄o cuius hūc iā decimū libꝝ habem⁹ in manib⁹: nō eos suscepim⁹ refellendos: qui vl' vllā esse vim diuinā negant. vel hūanā nō curare p̄sūdūt sed eos q̄ nr̄o deo p̄ditori sancte t gl̄iosissime ciuitatis: deos suos p̄ferūt: nesciētes eū ipm eē etiā mūdi hui⁹ visibilis t mutabilis inuisibilē t incōmutabilē p̄ditorē: t vite btē nō de his q̄ p̄didit: sed de seipo verissimū largitorē: ei⁹ enī pphēta veracissim⁹ ait. Mihi aūt adherere deo bonū est De fine nāq̄ boni ink' pbos querik: ad qđ adipiscēdū: oia officia referenda sunt. nec dixit iste: mihi autē nimis diuitijs abūdare bonū ē: aut insigniri purpura t sceptro: vel diademate excellere: aut qđ nonnulli etiaz philosophorū dicere non erubuerūt:

Capitulū XVIII

a Nō dicet aliq̄s. Incipit capitulo excludit beatus Aug⁹ q̄ndam responsionē q̄ ad prius arguta dari posset. posset enī aliq̄s dicere q̄ ea q̄ allegata sūt de miracul' p̄cedēti capitulo recitata, sūt falsa et falso scripta. qđ ip̄o bat Aug⁹ sic. quia de dīis t corr miraculis. aut credendū ē aliq̄bus lr̄is aut nō. Si ñ. g. negat omino deoꝝ puidētia et cor rū cultus. q̄ aliter q̄s miraculis vl operibus mirabilibus gl̄iosuaſ nō fuit. Si ño aliq̄bus lr̄is credēduz ē credendus ē magn' lr̄is sacris q̄ p̄cipūt vni deo solissimo cē sacrificandū q̄s lr̄is gēlibus q̄bo narrāt q̄daz mitra cla cē facta vt sacrificet dīis quibusdaz q̄s etiaz ipi reputāt vnū fugioꝝ habere.

mihi voluptas corporis bonum ē: aut quod melio⁹ velut meliores dicere vsi sunt: mihi virtus animi bonū est: ꝙ mihi inquit deo adherere bonū est. Hoc eum docuerat cui vni tantūmodo sacrificandū sancti quoq; angeli legaliū sacrificiorum etiam contestatione monuerunt. Vñ etiam ipe sacrificiū eius fact⁹ fuerat: cuius igni intelligibili corrept⁹ ardebat: ⁊ in eius ineffabilē incorporeūq; cōplexū sancto desiderio ferebaī. Porro aūt si multor deor cultores qualescūq deos suos esse arbitrenī: ab eis facta eē miracula vel ciuilium rerū historie vl libris magicis siue qō honesti⁹ putāt theurgicis credūt: qd cause ē: cur illis lris nolint credere ista facta eē: quib⁹ tāto maior debeī fides: quāto superiōes est magn⁹: cui vni soli sacrificandū ꝓcipiūt.

¶ La. XIX

ª Vi aūt putāt hec visibilia sacrificia dijs alijs cōgruere. illi ꝺo tanq; inuisibili inuisibilia: ⁊ maiori maiora: melioriq; meliora. qualia sunt pure mentis ⁊ bone voluntatis officia: profecto nesciunt hec ita esse signa illorum sicut ꝺba signātia vl sonātia signa sunt rer. Quo circa sicut orātes atq; laudātes ad eum dirigim⁹ significātes voces cui res ipas in corde q̄s significam⁹ offerimus: ita sacrificātes nō alteri visibile sacrificiū offerendū esse nouerim⁹: cū illi cui⁹ in cordib⁹ nr̄is inuisibile sacrificiū: nosipi eē debem⁹.

b ᵇTūc nob fauēt: nobisq; gaudēt atq; ad hoīm nos ꝓ suis viribꝰ adiuuāt angeli q̄q; virtutes q; supiores ⁊ ipa bonitate ac pietate potentiores. Si aūt illis hec exhibere voluerim⁹ nō libenī accipiūt ⁊ cū ad hoies ita mittūī vt eor ꝓnīa sentiaī aptissime vetāt. sūt de his exempla in lr̄is sctis. Putauerūt q̄dā deferendū angelis honorē: vl adorādo vel sacrificādo qui debetur deo: ⁊ eor sunt admonitiōe ꝓhibiti: iussiq; sunt ꝺ ei deferre cui vni hac esse nouerūt. Inmutati sunt angelos sanctos etia sancti homines dei. Nam paulus ⁊ barnabas in lyconia facto quodam miraculo sanitatis: putati sunt dij: eisq; lyconij immolare victimas voluerī quod a se humili pietate remouētes: eisq; in quem crederent annunciauerunt deum. c Sed nec ob c
aliud fallaces illi superbe sibi hoc exigunt: nisi quia vero deo deberi sciunt. Nō em̄ reuera vt ait porphyrius: ⁊ non nulli putāt: cadauerinis nidoribus sed diuinis honoribus gaudent. Copiā vero nidorū magnam habent vndiq;: ⁊ si amplius vellent: ipsi sibi poterant exhibere. Qui ergo diuinitatē sibi arrogant spiritus: nō cuiuslibet corporis fumo: sed supplicātis animo delectanī: cui decepto subiectoq; dominēī intercludētes iter ad deū verū: ne sit hō illius sacrificium duz sacrificaī cupiaz ꝓcter illum.

¶ Laplm. XX.

ª Ade ver⁹ ille mediator: inq̄tū forma serui accipiens: mediator effect⁹ est dei ⁊ hoīm: hō xp̄s ihs: cum in forma dei sacrificiū cū patre sumat: cum q̄ ⁊ vn⁹ est de⁹: tū in forma serui sacrificiū maluit eē q̄ fūere: ne vel hac occasiōe q̄sq; existimaret cuilibet sacrificandū eē creature. Per hoc ⁊ sacerdos ē: ipe offerēs: ipe ⁊ oblatio. Cui⁹ rei sacrm̄ q̄tidianū eē voluit ecclie sacrificiū: cuz ip⁹ corpis ipe sit caput: ⁊ ip⁹ capitis ipa sit corp⁹: tā ipa p ipm̄ q̄ ipe p ipam suet⁹ offerri. Huius veri sacrificij multiplicia variaq; signa erant sacrificia prisca sanctor: cū hoc vnū p multa figurarei: tanq; verb̄ multis res vna diceret: vt sine fastidio multū cōmendaretur huic sūmo veroq; sacrificio. cuncta sacrificia falsa cesserī.

La. XXI

ª Oderaī aūt pfinitisq; tpib⁹: etiā ptās pmissa dmonib⁹ vt hoib⁹ q̄s possident excitatis: inimicitias aduersus dei ciuitatē tyrānice exerceāt sibiq; sacrificia nō solū ab offerentib⁹ sumāt: ⁊ ea volētib⁹ expetāt: verūetiā ab inuitis pseq̄ndo violenter extorq̄ant: nō solū pricio-

La. XX.

ª Ade vt verus ille mediator cē. In ꝺ ca. xx. ondit aug⁹. q̄ ꝛc. vt am xp̄o ratione nature assūpte vel fm naturā assumpā nō ē sacrificandū imo ipe effectus ē sacrificiū. cuius oia sacrificia signa fuerunt. Cetera patent. ſ. Thi. 2.

a

La. XXI.

ª Oderaī aūt pfinitis cē. In ꝺ ca. assignat ꝺ. augus. causaz quare deus pmisit ad tēpus q̄ ōmones a xp̄ianis expeterent sibi. sacrificari. et facit ꝺ duo ꝓmo reddit causam illius dicens. causam esse vt numer⁹ martyrum ꝛ pleretur. secundo ibi.

Pp. 72.

La. XIX.

ª Vi aū q tē putant cē. In ꝺ ca. ꝓbat aug⁹. q̄ sacrificiū etiā corpale nō ē alicui q̄ vni deo faciendū nec vn / q̄ fuit. ⁊ facit ꝺ tria. q̄ ꝓmo causaz assignat q̄ / re soli deo inuisibili visibilē fuit sacrificandū Scdo ibi.

b Tunc nobis fauēt cē. ondit q̄ tale sacrificiū āgeli boni sibi fieri nolunt. nec etiam homines. Tertio ibi.

c Necob aliō cē. redit cāz q̄re demones sibi corpale sacrificium exhiberi volūt cū tñ inuisibilē sit odorib⁹ sacrificioz ñ delectenī. si cut gentiles aliqui putauerunt. Actis. 14.

b Hos multo elegantius tē. ostendit quali nomine digni essent martyres si vsus ecclesiastici sermōis hoc admitteret. Et facit hic duo. q: primo ostendit q merito dici possent heroes. ad cuius intellectum ē sciendū. q heroes apud gētiles dicebant magni alicuius meriti hoiēs. dicti sic ab hera. id est iunone. quam dicunt aerē esse credebāt cui q tales hoiēs. i. aie eo: uz cum demonib' in aere habitarēt. et ad hō designandū finxerūt poete grece q heros fuit filius iunonis. sz tū dicit aug'. q martyres nō diverent heroes p̄pter cām illā. sed q: vicerūt iunonē. i. aereā ptātes q viris iustis sp resistit. p̄pter qō poete cōuenienr finxerūt iunonē p̄trib' inimicaz inuidere bis q̄ in celū volūt ascēdere. vñ virgili' li. j. eneidos lo. quik i ꝑsona iunōis dicēs. Hēs inimica mihi. scz eneas z socij sui. Et seneca in p̄ma tragedia inducit iunonē indignatā de hō q multi in celū a ione trāslati sunt z specialiē hercules iuidentē. vt ptz ibidē. z p ouidiū lib. iij. metamorphoseos. Et ē advertendū hō q romani ꝑsueuerūt suos viros fortes q̄ pulchras victorias fecerāt in honorē ipor deno/miare eos a gētes domitas sic vterq scipio africanus ab africa deuicta p eos. nā scipio africanus supior vicit afros in secūdo bello punico. Scipio vo african' posterior vicit eosdē in tertio bello. z carthaginē q̄ fuit caput africe oīno decuit. Et eodē mō fr scipionis africani supioris dict' est scipio asiatic'. q: deuicit asiā. z sic de alijs multis. ꝑ q̄ qō dicit aug'. q martyres ꝑuenient heroes dici possent ab hera. i. iunone z prātib' aereis p ipos deuictis.

Virgili' 7 eneid. Virgili'. 3. eneid.

Cūpus dei martyres habere q + heroes nomen possent

sa nō est: ꝑ etiā vtilis inuenit ecclie vt martyr nr' ipleat: q̄s ciuitas dei tāto clariores z honoratiores ciues hz q̄ntosor' aduersus ipietatē ptātū etiā vsq ad sanguinez certāt'. b Hos multo eleganti us si ecclīastica loq̄ndi ꝓsuetudo pateretur nr̄os heroas vocarem'. Hoc eīn nomen a iunone d: tractū: qō grece iuno hera appellat: z iō nescio q̄s filij' ei' fm grecor fabulas heroes fuerit nūcupat': ꝑ videlicet veluti mystycū significāte fabula: q aer iunoni d putet: vbi volūt cū demonibus heroas habitare: q̄ noīe appellāt alicui' meriti alias d functor. Sz a p̄traria martyres nr̄i heroes nūcuparenr si vt dixi vsus ecclīastici sermōis admitteret: nō q eis esset cū demonib' i aere societas: ꝑ q eosdē demōes. i. aereas vincerēt ptātes: z i eis ipam q̄d̄q̄d putat significare iunonē q̄ nō vsq quaq̄ incōuenienr a poetis inducit inimica ꝑtrib': z celū petētib' viris fortib' inuida. c Sz rursus eis succūbit infelicit' cedit q̄ virgili': vt cū apō eū illa dicat. Tlincor ab enea. ipsuz eneā admō eat helen': q̄si cōsilio religioso z dicat. Junoni cane vota libens: dīamq potētē. Supplicib' supa dōis Ex qua opinione porphyri' q̄uis nō ex sua sīa: ꝑ ex aliorū bonū dicit deū vel geniū nō venire i hoiem: nisi mal' fuerit aīi placat': tāq fortiora sint apud eos numia mala q̄ bona q̄ q̄dē mala impediūt adiutoria bonor nisi eis placata dent locū malisq nocētib' bona ꝑdesse non p̄it: nocere aūt mala p̄it: non sibi valentib' resistere bonis: Non est ista vere veraciterq sctē religionis via: nō sic iunonē h̄ est aereas ptātes pio rū virtutib' inuidētes nostri martyres vincūt. Nō oīno si dici vitate posset: heroes nr̄i supplicib' donis sed virtutibus diuinis heram supant. Cōmodi' q̄ppe scipio africanus est cognominat': q virtute africā vicerit q̄ si hostes donis placasset vt parcerent

Capitulum. XXII.

v a Era pietate hoiēs dei aereā potestatē inimicā ꝑtrariāq pietati exorcizādo eiciūt non placando: oēs tēptatōes aduersitatesq ei' vincunt: orādo nō ipam sed suū deū aduersus ipam. Nō eīn aliquē vincit: aut sbiugat nisi societate peccati. Jn ei' q̄ noīe vincit qui hoiem assumpsit: egitq sine pctō: vt i ipo sacerdote ac sacrificio fieret r̄missio pctōr. i. p mediatorē dr: hoiz hoiez xp̄m ibm: p quē facta pctōr ū purgatōe recōciliamur deo Nō eīn nisi peccatis hoiēs separanr a deo: quor in hac vita non fit nostra virtute sed diuina miseratiōe purgatio: p indulgentiā illius nō p nostram potentiam q: z ipa q̄ntulacūq virtus que dicit nostra: illi' est nobis bōitate cōcessa. Multum autem nobis in hac carne tribuerem' nisi vsq ad eius depositionē sub venia viueremus. Propterea ergo nobis per mediatorem p̄stita est gratia: vt polluti carne peccati: carnis peccati similitudine mundaremur. Hac ōi gratia qua

Ca. XXII.

a Era pietate hominis tē. In hoc capitulo ostendit beatus augustinus quomodo potestates aereas nr̄i vincere. Et fac duo q: p' ostendit q̄ sola dei virtute vincimus. secūdo quomō eiusdem mise

f. Thi. 1. ce Et isto vero errore virgilij accepterunt alij occasionem alterius errons. vt satis ptz in littera augustini.

ratiõe purgẽmur ibi. in ei⁹ ergo nomine. Ca. XXIII

a Icit etiam porphyrius ꝛc. In hꝫ ca. pbat Aug⁹ er dictis porphyrij illud qꝺ̃ in pce a denti ca. dictũ est vicꝫ qꝺ ab vno solo deo purgamur Facit aũt tria. qꝺ primo er dictis ei⁹ pbat q thelet̃s deorũ. i. sacrificijs purgatuis eis factis nõ possum⁹ purgari. ꝫ ptz littera. Scõo ibi.

b Denicꝫ eodẽ b oracõlo ꝛc. põit dictũ quoꝺã porphyrij obscurũ qꝺ innuit deũ verum posse purgare

Tertio ibi. c Que autem dicat ꝛc. exponit illud dictum porphyrij c vbi duo facit. nã primo oñdit qꝺ est de intẽtiõe porphyrij clarum ꝫ qꝺ dubium. Clarũ aũt q posuit duo ꝓncipia effectiua oium. s. deũ patrẽ ꝫ deũ filiũ quez vocat paternã mentẽ vel intellectuz. ꝫ in hoc cõcordat cũ plotino ꝫ alijs platonicis. de qb⁹ etiã ꝺt macrobius sup somniũ scipionis. q ipsi ponũt vnuz summũ deũ ꝫ noyn. id est mẽtẽ ideas cõtinẽtez ex summo deo natã ꝫ pfectã. Trimegist⁹ aũt ꝺ verbo pfecto dicẽ sic. dñs ꝫ oĩm factor deoꝝ secũduz fecit dñm. quoniam bunc fecit primũ et solũ ꝫ verũ bon⁹ et visus ẽ et plenissimus oĩm bonoꝝ. ꝫ lcrat⁹ ẽ. bic ẽ filius bñdi/

in nos ostendit magnã misericordiã suaz: et in hac vita p fidẽ regimur ꝫ post hãc vitã p ipsam speciez incõmutabilẽ veritatis ad pfectionem plenissimam pducemur.

Caplm. XXIII

a Icit etiã porphyrius ꝺ diuinis oraculis fuisse responsuz: nõ nos purgari lunę thelet̃s atq solis: vt hinc ostenderet nullorum deoꝝ thelet̃s hominez posse purgari. Cuius enim thelete purgant: si lunę solisq non purgãt: qs inter celestes ꝺos ꝓcipuos habent. b Denicꝫ eodem ꝺicit oraculo expressum ꝓncipia posse purgare: ne forte cum dictum essz nõ purgare thelet̃as solis ꝫ lunę: alicui⁹ alterius ꝺei de turba valere ad purgandum thelete crederentur. c Que aũt ꝺicat esse ꝓncipia ranq̃ platonic⁹: nouimus. Dicit enĩ deum pꝛez ꝫ deum filiũ: quem grece appellat paternũ intellectum: vel paternã mentez. De spiritu aũt sctõ: aut nihil: aut ñ aperte aliquid dicit. Quis quem alium ꝺicat horũ medium non intelligo. Si enim tertiam sicut plotinus vbi ꝺ tribus principalibus substãtijs disputat: anime naturaz etiã iste vellet intelligi: non vtiq diceret horũ mediũ. i. patris ꝫ filij medium. Postponit quippe plotinus anie naturaz paterno intellectui iste autem cum dicit mediũ: non postponit sed interponit. d Et nimiruz hoc dixit vt potuit: siue vt voluit. quoniam nos spũmsanctũ: nec patris tñ nec filij tñ: sed vtriusq spiritum dicimus. Liberis enim verbis loquuntur philosophi: nec in rebus ad intelligendũ difficillimis offensionem religiosarum aurium ꝓmescunt. Nobis aũt ad certã regulã loqui fas ẽ: ne verboꝝ licentia etiam ꝺ rebus que his significantur impiã gignat opinionem. Nos itaq̃ ita non dicimus duo vel tria principia cũ de deo loquimur: sicut nec duos deos vel tres nobis licitum est dicere: q̃uis de vno q̃ q̃ loquentes: vel de patre vl ꝺ filio: vel de spiritu sancto. etiaz singulum quẽq̃ deuz esse fateamur. Nec dicimus tñ qꝺ hereticis abelliani eundem esse patrẽ qui est ꝫ filius: ꝫ eundem eẽ spũmsanctum qui est ꝫ pater ꝫ filius: sed patrem esse filij pꝛez ꝫ filium patris filiũ: ꝫ patris et filij spũmsanctum nec patrẽ eẽ nec filium. Verũ itaq̃ dictũ est non purgari hominẽ nisi principio: q̃uis pluraliter apud eos sint dicta ꝓncipia. Ca. XXIIII

a Ed subdit⁹ porphyri⁹ ſ inuidis potestatibus ꝺ quibus ꝫ erubescebat: ꝫ eas libere redarguere formidabat: noluit intelligere dominum iesum christum esse principiũ: cuius incarnatõe purgamur. Eũ quippe in ipsa carne contẽpsit quam ꝓpter sacrificiũ nr̃e purgationis assumpsit: magnũ scz sacramentuz ea superbia non intelligens: quam sua ille hũilitate deiecit: verus benignusq̃ mediator: in ea se ostendẽs mortalitate mortalib⁹ quã maligni fallacesq̃ mediatores nõ hñdo se supbius extulerũt: miserisq̃ hoib⁹ adiutoriũ ꝺcepto riũ velut i mortales mortalib⁹ ꝓmiserũt. Bonus itaq̃ verusq̃ mediator ostendit pcñm eẽ malũ: nõ carnis substantiã vel naturam: que cuz anima hois ꝫ suscipi sine peccato potuit et haberi ꝫ morte deponi: et i melius resurrectõe mutari: nec ipsam mortẽ q̃uis essz pena pcti quã tñ ꝓ nob sine pctõ ipe psoluit: peccãdo esse vitandã: ꝭ potius si facultas datur ꝓ iusticia pferẽdã. Jõ eñ soluere potuit moriẽdo pctã: q mortu⁹ est et

ctis ac bone vo lũtatis. Et infra addit. hũc ꝺ⁹ dilexit vnigenitũ suum. hec sũt ꝺba trimegisti. Dubiũ ẽ aũt verbis porphyrij ꝺictis aliuz a ꝓdictis duobꝫ scz patre et filio eẽ medium qꝺ sit iste medius. Jn hoc eñ ñ videt cõcordare cũ plotino ꝫ alijs platonicꝫ qꝺ posuerũt ternã substantiaz a ꝓdictis. s. naturã anime quã nõ posuerũt mediã sz posteriorẽ his duobꝫ Secundo ibi. d Et nimiruz hoc dixit. ꝛc. oñdit aug⁹ q porphyri⁹ p illud mediũ vi deꝭ intellexisse spũmsanctuz, q̃uis i mõlocqꝺi multũ a xp̃ianis discrepauerit.

La. XXIIII

a Ed subſ dit⁹ porphyri⁹ ꝛc. In hoc ca. reprehẽdit augustinus supbiam porphyrij. Et facit duo. qꝛ primo oñdit q̃ superbia eius fecit ipm nõ credere q christ⁹ possit pnrgare. Scõo ibi.

b ·Neqz ei caro ꝛc ostē dit fm quā naturā xps peccata pur gauit.

non p suo pctō. Hunc ille platoni cus non cognouit esse principiuz:
b nā cognoscerz purgatoriū. Neqz eñ caro principiū est: aut aīa hūana. sed verbū p qō facta sunt oīa. Non ḡ caro p seipam mūdat: sed p verbū a quo suscepta ē cū verbō caro factū est ꝛ habitauit in nobis

Job·1· Nā de carne sua māducāda mysti ce loquēs: cū hi q̄ nō intellexerūt

Job·6· offēsi recederēt dicētes. Dur⁹ est hic sermo: qs euz pōt audire. respondit manētib⁹ ceteris. Spūs ē q̄ viuificat: caro āt nō ꝓdest quicqz

Principiū ḡ suscepta aīa ꝛ carne ꝛ aīam credētiū mūdat ꝛ carnem

Job·8· Ideo q̄rentib⁹ iudeis quis esset: rīdit se esse p̄ncipiū. Quod vtiqz carnales infirmi peccatis obnoxij ꝛ ignorantie tenebris obuoluti: nequaqz peripe possem⁹: nisi ab eo mundaremur atqz sanaremur: p hoc quod eramus ꝛ non eramus. Eramus eñ homines sed iusti nō eramus. In illius aūt incarnatione natura humana erat: sed iusta non peccatrix erat. Hec est meditatio qua man⁹ lapsis iacentibusqz porrecta est: hoc est semen dispositū p angelos: i quorū edictis ꝛ lex dabat qua ꝛ vnus deus coli iubebat: ꝛ hic mediator venturus promittebat. Laplm·XXV·

La·XXV a a Utus c sacri. ꝛc. In hoc capīo ostē dit: aūg⁹ q̄ p fidē mediatoris oēs iusti fuerunt purgati a peccatis nō solum q̄ legem moysi precesserūt sed etiam q̄ tempore legis fuerūt.

a Utus c sacrifide etiā iusti antiq̄ mūdari pie viuendo potuerūt: nō soluz anteqz lex p̄ḃo hebreo darek: neqz eñ eis p̄dicator⁹ vel angeli defuerūt. sed ipius quoqz legis tpib⁹ q̄uis in figuris rez spiritaliū habere videret ꝓmissa carnalia: propter qō vetus dicit testamentum Nam ꝛ pphete tunc erāt: p quos sicut ꝛ p angelos eadē ꝓmissio p̄dicata est: ꝛ ex illoz numero erat: cui⁹ tam magnā diuināqz sniaz de boni hūani fine pauloante cōmemorauī. Mihi aūt adherere deo bonū ē. In q̄ plane psalmo duū testamentoz: que dicunt vet⁹ ꝛ nouum satis est declarata distinctio. Propter carnales eñ terrenasqz promissiones: cum eas impijs ab-

Pś·72

undare ꝓspiceret dicit pedes suos pene fuisse cōmotos: ꝛ effusos in lapsuz ꝓpe modū gressus suos: tanqz frustra deo ipe seruisset. Cuiqz ea felicitate quā de illo expectabat ꝓceptores eius florere conspiceret: seqz in reihui⁹ inquisitione laborasse: volentē cur ita esset apprehendere donec intraret in sanctuariū dei: ꝛ intelligeret nouissima eorū q̄ felices videbant: errare tūc eos intellexit in eo q̄ se extulerūt: sic dic fuisse deiectos ꝛ defecisse ac pisse ꝓpt iniq̄tates suas: totūqz illō culmē rpalis felicitatis ira eis factū tāqz somniū euigilāti q̄ se repete i uenit suis q̄ somniabat fallacib⁹ gaudijs desti tutū. Et qm̄ in hac ꝛra vel ciuitate frena: magni sibi videbant. Dne inq̄t i ciuitate tua imaginē illorū ad nihilum rediges. Quid huic tū vtile fuit: etiā ipa frena nō nisi ab vno vō deo q̄rere: in cui⁹ ptāte sūt oīa sati; ostēdit: vbi air. Velut pec⁹ fact⁹ sum apō te ꝛ ego sp tecū. Velut pec⁹ dixit: vtiqz nō intelligēs. Ea q̄pe a te desiderare debui que mihi cū ipijs nō pōsit esse cōia: q̄b⁹ eos cū abundare cernerē: putaui me incassum tibi fuisse: qm̄ ꝛ illi hec haberēt q̄ tibi seruire noluissent. Tū ego semp tecū: q̄ etiam in taliū rerū desiderio deos alios nō quesiui. Ac p hoc se quit. Tenuisti manū dextere mee ꝛ in volūtate tua deduxisti me: ꝛ cū gloria assumpsisti me: tanqz ad sinistrā cūcta illa pruinant que abūdare apō ipios cū vidisset: pene collapsus est. Quid enim mihi ē inq̄t in celo: ꝛ a te q̄d volui sup terrā? Reḃendit seipm iusteqz sibi displicuit: q̄ cū tā magnū bonū hēret in celo qō post intellexit: rē trāsitoriā fragilem ꝛ quodāmō luteā felicitatē a suo deo quesiuit in terra. Defecit inq̄t coz meū ꝛ caro mea de⁹ cordis mei: defectu vtiqz bono ab inferioribus ad supna. Alī in alio psalmo dr. Desiderat et defecit aīa mea in atria dñi. Itē in alio. Defecit in salutare tuū aīa mea. Alī cum de vtroqz duxisset i. de corde ꝛ carne deficiente: non subiecit deus cordis mei ꝛ carnis mee: ꝑ de⁹ cordis mei. Per coz quipe caro mundak. Alī dic dominus. Mundate que int⁹ sunt: ꝛ que foris sunt munda erunt. Partē deinde suā dicit ipsum deum: nō aliq̄d ab eo: ꝑ ipm. De⁹ inq̄t cordis mei: ꝛ pars mea de⁹ in secula. Qō int⁹ multa que ab hoīb⁹ eligunk. ipe illi placuerit eligend⁹. Quia ecce inq̄t q̄ se longe faciunt a te pibunt. p̄didisti oēm q̄ fornicak abste. hoc est q̄ multoz deoz vult eē ꝓstibulum. Alī sequit illud ꝓpt qō ꝛ cetera de eodem psalmo dicēda visa sunt. Mihi āt adherere deo bonū ē. non longe ire. nō p plīma fornicari. Adherere āt

Ibidem

Pś·93 Pś·94

Mat·5

Pś·72

Ibidem

Ibidem

deos tūc pfectū erit: cū totū qō liberandū est: fuerit liberatū. Hūc vō fit illud quod sequit: ponere i deo spem meā. Spes enī que videt nō est spes. Qō enī videt qs: qđ sperat: ait apostolus? Si aūt qō non videmus speramus: p patientiam expectamus. In hac aūt spe nunc constituti agamus quod sequitur ꝛ simus nos quoq; p modulo nostro angeli dei: id est nuncij ei⁹: annunciantes eius volūtatē: ꝛ gloriam ꝑ famq; laudantes. Ē cū dixisset ponere in deo spem meā: vt annunciē inquit oēs laudes tuas in portis filie syon. Hec est gloriosissima ciuitas dei: hec vnū deū nouit ꝛ colit: hanc angeli sancti annūciauerūt: qui nos ad eius societatem inuitauerūt: ciuesq; suos in illa esse voluerunt: quibus non placet vt eos colamus tanq; nostros electos deos: sed cū eis ꝛ illorum ꝛ nr̄m deū: nec eis sacrificem⁹ ꝑ cuz ipis sacrificiū deo simꝰ. Nullo itaq; dubitāte: q̄ h̄ deposita maligna obstinatione considerat: oēs imortales beati q̄ nobis nō inuidēt: neq; enī si inuiderēt eēnt beati: ꝑ potiꝰ nos diligūt: vt ꝛ nos cū ipis bti simus: pl⁹ nob̄ fauēt: pl⁹ adiuuāt: qñ vnū deū cū illis colim⁹: p̄em ꝛ filium ꝛ spūsanctū: q̄ si eos ipos p sacrificia colerem⁹. ¶ La·XXVI

a ª Escio quō q̄tū mihi videt ꝑ amicis suis theurgi erubescebat porphyrius. Hā ista vtcūq; sapiebat: ꝑtra multorū deoꝝ cultū deū verū nō libere defendebat. Et angelos quippe alios eē dixit: q̄ deorsum descendentes hoibus theurgicis diuina ꝓnunciēt: alios aūt qui in terris ea que patris sunt: ꝛ altitudinē eius ꝓfunditatēq; declarent. Non igit hos āgelos quoꝝ ministerium est declarare volūtatē patris: credendum ē velle nos subdi: nisi ei cuius nob̄ annūciāt volūtatē. Ē optīe admonet etiā ipe platonicus imitandos eos potiꝰ q̄ inuocandos. Nō itaq; debem⁹ metuere ne imortales ꝛ btōs vni deo subditos: nō eis sacrificādo offendam⁹. Quod enī nō nisi vni vero deo deberi sciunt: cui ꝛ ipi adherendo bti sunt: ꝓculdubio neq; p̄ vllā significantē figurā: neq; p ipam rem q̄ sacramētis significat sibi exhiberi volunt. Demonū est hec arrogātia superborū atq; miseroꝝ: a q̄b⁹ longe diuersa est pietas subditoꝝ deo: nec aliunde q̄ illi adherēdo btōꝝ. Ad qō bonū ꝓcipiēdū: etiā nobis sincera benignitate optet vt faueant: neq; sibi arrogēt quo eis sbjciamur. ꝑ eū annūcient: sub quo eis in pace sociemur. b Quid adhuc trepidas o philosophe: adūsus ptātes ꝛ veris vtutibus ꝛ veri dei muneribus inuides habere liberā vocem? Ja dixisti āgelos qui patris annunciant voluntatem. ab eis angelis esse diuersos. q̄ ad theurgicos homines nescio qua deducti arte descendunt. Quid adhuc eos honoras. vt dicas p̄enunciare diuina? Que tandem diuina p̄enunciant: qui nō voluntatē patris nūciant? Nempe illi sunt: q̄s sacris ꝓcibus inuid⁹ alligauit: ne ꝑstarent aie purgatōꝝ: nec a bono vt dicis purgare cupientes ab illis vinculis solui: ꝛ sue potestati reddi potuerūt. Adhuc dubitas hec maligna esse demonia vel te fingis fortasse nescire dū nō vis theurgos offendere: a q̄bus curiositate deceptus ista pniciosa ꝛ insana ꝑ magno beneficio didicisti. Audes istam inuidiam nō potentiā sed pestilētiā ꝛ nō dicā dñiam: sed qō tu fateris ancillā port⁹ inuidoꝝ: isto aere trā scenso leuare in celū: ꝛ inter deos vestros etiā sidereos collocare vt ipa quoq; sidera his opprobrijs infamare La·XXVII·

q ª Tanto humani⁹ ꝛ tolerabili⁹ consectaneus tuus platonicus apulei⁹ erreuit qui tantūmodo demones a luna ꝛ infra ordinatos: agitari morbis passionū· mentisq; turbelis honorās q̄dē eos: ꝑ volēs nolēsq; cōfessus ē deos tū celi superiores ad etherea spacia pertinentes: siue visibiles q̄s ꝓspicuos lucere cernebāt solē ac lunaz ꝛ cetera ibidem lumina

demones. et hoc quia seruiunt inuidis ꝛ impediunt bonos. vt supra patuit ca. ir. et notanda sunt que in illo capitulo dicuntur ad intellectū huius partis Intellectis cū his que ibi dicunt facliter patebunt omnia que in hac pte huius capituli continent

b Quid adhuc trepidas ꝛc. respondit porphyrium q̄ nimis bonorat illos angelos quos dicit ad theurgicos arte magica deduci debuit cū porphyrius scire q̄ tales nō sūt boni angeli nec dī. sed

a Escio quō ꝛc. In hac ca. ostendit aug⁹. ex dictis porphyrij q̄ nō sit bonis angelis sacrificanduz. Et facit duo ꝑmo cū ponit vba porphyrij ex q̄bus hoc haberur. de quo dic august. sic. nā ista. s. ō patre ꝛ eius filio ꝛ etiam spiritusancto. ō. trin. ca. posita. Utcūq; sapiebat. ꝛc. distinxit vero porphyrius de duplici genere angeloꝝ vt ptz in littera quos dicebat porꝰ esse imitandos ꝛ inuocandos. ex q̄ ptz q̄ nō sunt colēdi nec hoc volunt angeli boni. secūdo ibi.

a Uātoq; humani⁹ ꝛc. In hac ca. ondit august. q̄ porphyr⁹ platonicus peius erauit ꝛ apulei⁹. q̄ fuit ciusdez secte. s. platonice.

Et facit hic duo q̄ primo oñdit dicta apuleū q̄ satis patent ex his q̄ dicta sunt. s. li. viij. ca. xuij. & c. xvj. cuius dē etiā li. ix. ca. vij. Scdo ibi. b Tu aūt didicisti hoc &c. ponit dicta porphyrij. ad quoꝝ intellectū notāda sunt ea que dicta sunt. s. in hoc li. ca. ix. & etiā ca. xxvj. Et facit b duo primo cm̄ hic ponit dicta sua de dijs & demonibꝫ q̄ accepit a magis chaldeis potius q̄ a plat̄is. et ad intellectū buius ꝓtis aduertenda sunt tria. primū est q̄ ars magica apud chaldeos mlt̄ū sp viguit. theurgia ꝙ vt. s. patuit ca. ix. est que dā ps magice ordinata ad purgationē spiritualis ꝓtis anime. i. imaginatiue. nō aūt intellective. ꝓpt̄ q̄ dō plato qui viuit fm intellectū q̄tenus plat̄s est non ē theurgia necessaria. Scōm est q̄ fm porphyriū vt codē ca. patuit angeli a demonibus distinguūt loco. nā demones in aēre. ag̃eli in ethere. & i loco empyreo. tñ angelis attribuit ꝓturbationes & passiones q̄les hoies hūt. vt ꝓz ibidē. & etiam ca. x. q̄s ꝓturbatōes vocat hic augusti. vitia humana. & dicit de porphyrio q̄ in ethereas mundi sublimitates extulit vitia humana. vt dij sez qui habitāt in eis possent theurgicis diuina p̄nūciare. s. q̄ angelos q̄ cum dijs eodem loco cōuersantes diuina nouerunt. et ad theurgos arte theurgie deducti descendunt vt talia eis nuncient. que tamen diuina nō ptinent ad parem anime intellectualē. sed spiritualē. i. imaginatiuā non aūt videbat porphyrio q̄ angeli possent diuina scire nec q̄ dijs nūciare nisi cent cū dijs i ethere conturbationes q̄s hoies hūt patiunt i ethere. ꝓpt̄ eāz illā

b

siue inuisibiles q̄s putabat ab oñi labe ista ꝙ turbationuz alienos: q̄ta potuit disputatione discreuit? b Tu aūt didicisti hoc non a platone: ꝑ a chaldeis magistris tuis: vt i ethereas vel empyreas mūdi sublimitates & firmamenta celestia extolleres vitia humana: vt possent dij vri theurgis p̄nunciare diuina: q̄b⁹ diuinis te tū p intellectualē vitā facis altiorē: vt tibi videlicet tanq̄ pbo theurgice artis purgationes nequaq̄ necessarie videant: ꝑ alijs eas tū importas: vt hanc veluti mercedē reddas: mgr̄is tuis q̄ eos q̄ philosophari nō possunt: ad ista seducis que tibi tanq̄ supiori ꝙ capaci esse inutilia cōfiteris: vt videlicet q̄ cunq̄ a philosophie ꝓtute remoti sunt: que ardua nimis atq̄ paucoꝝ ē: te auctore theurgos hoies: a q̄b⁹ nō q̄dez in aīa intellectuali: vez ꝙ saltē in aīa spiritali purgent inq̄rant. Et quoniā istoꝝ q̄s philosophari piget: incompabiliter maior ē multitudo plures ad secretos & illicitos magistros tuos: q̄s ad scholas platonicas venire cogantur Hoc em̄ tibi imundissimi demones deos ethereos se ee fingentes: quorū p̄dicator & angelus fact⁹ es. p̄miserunt q̄ in aīa spiritali theurgica arte purgati: ad patrē quidē nō redeūt: ꝑ sup aereas plagas inter deos ethereos habitabūt c Nō audit ista hoīm multitudo: ꝓpter q̄s a demonū dūatu liberndos xp̄s aduenit. In illo em̄ hūt misericordissimā purgationē: & mētis & spūs & corpis sui. Proc

pterea q̄pe totū hoiem sine pctō ille suscepit vt totū quo cōstat hō a pctō ꝙ peste sanaret: Quē tu q̄s vrinā cognouisses: eiq̄ te potiusq̄ vl tue ꝓturi (que humana fragilis & infirma ē) vel pnitiosissime curiositati sanandū tun⁹ cōmisisses. Nō em̄ te decepissz quē vestra & tuipe scrib⁹ oracula sanctū imortalēq̄ ꝓfessa sūt. De quo etiā poeta nobilissim⁹: poetice quidē q̄ in alteri⁹ adumbrata ꝑsona veraciter tū si ad ipm̄ referas dixit. Te duce si qua manēt sceleris vestigia nostri. Irrita ꝑ petuo soluēt formidine terras. Ea q̄pe dixit que etiam multū ꝓficientū in virtute iusticie possunt propter huius vite infirmitatē: & si non scelera: scelerum tamē manere vestigia: que nō nisi ab illo saluatore sanantur: de quo iste versus expressus ē. Nam hoc vtiq̄ non a seipse dixisse Virgilius in egloge ipsius quarto ferme versu indicat: vbi ait: Vltima cumei venit iam carminis etas. Vnde hoc a cumea sibylla incunctanter apparet Theurgi vero illi vel potius demones deorum species figurasq̄ fingentes: inquinant potius q̄s purgant humanum spiritum falsitate phantasmatum: et deceptoria vanarum ludificarine formarum. Quomodo enim purgent hominis spiritum: qui immundum habēt ꝓpriū? Alioquī nullo modo carminibus inuidi hominis ligarentur Ipsum q̄s inane beneficiuz quod p̄staturi videbātur: aut metu

Tertiū est q̄ philosophari est difficilis q̄s acquirere artez theurgie & ideo facilius erat cōgregare discipulos qui theurgie intenderēt q̄s q̄ philosophie bis viris. ꝓz in hac parte intēto augusti. scdo ibi. c Non audet ista &c. reprehendit porphyriū de duobus. primo q̄ ipse seductus turpiter errauit. secundo quia alios in errorem induxit. ibi. Quid enim prodest &c. Quantum ad p̄mum duplicater errauit. videlicet quia non credebat christum purgare posse & quia credebat demones purgare posse. & refellit primum errorem per duos versus virgilij. Te duce si q̄ manent &c. quos ponit virgilius i bucolicis egloga iij. Et sicut dicebeatus augustinus fuerunt dicti de christo. Et est sensus versuum q̄ christo existente duce nostro si qua manent nostri sceleris vestigia. i. peccata ex firmitate contracta. que non sceleratā dicuntur sz ipotius vestigia quedam id est similitudo confusa et obscura sceleris. irrita fient ꝑpetuo. i. irritabūt & destruēt ꝑpetuo

Thirgilij bucol.

In eodez

quo ad dimissionez culpe ⁊ pene. et sic irritata soluēt a formidine pene terras id ē homines. Et est hic sciendum q̄ contra rictas videt esse int beatum hieronymū ⁊ augnstinum. quia beatus augustinus hic vult q̄ egloga illa virgilij vñ sumūtur isti versus sit cōposita de xp̄o. btūs ꝯo hieronymus i p logo biblie reputat hoc derisibile vbi facit mentionē dr istis duob⁹ ꝯsilib⁹ eius dez egloge. sez. Jā redit ⁊ virgo redeūt saturnia regna. Jaz noua ꝓgenies celo demittit alto Unde est hic sciēdū q̄ p̄m expositionē seruij q̄ cōmentat⁹ est libros ꝯgilij. egloga illa scripta ē dr filio cuiusdā noie pollionis q̄ fuit dux germanici exercitus id ē exercit⁹ cesar. augusti. pollio eñ cepta ciuitate quadam dalmacie q̄ Solona vocabat eodez anno cōsul fieri meruit. et eodez anno filiū habuit quē saloninū a capta ciuitate noiauit q̄ nat⁹ stari parētib⁹ arrisisse dr. qđ erat malū omen q̄n in ipsis p̄mordijs interit. Virgil⁹ autez volēs illud in bonuz conuertere ⁊ blādiri parētibus cōposuit eglogā illaz. i. carmē illud rude et q̄si pastorale. vñ ⁊ dr egloga q̄si sermo capr̄inus. de p̄fato saloni no auticās eidē illa que sibylla cumea d̄ xp̄o p̄dixerat. p̄dixerat eñ nouem soles id est nouē ꝛpa futura. et in nono id est i vltimo illorum tempozum christum vēturum. ⁊ tunc ꝓpter christum in eo nasci

Lox. s.

ꝓmerēt: aut sili inuidētia denegarēt. Suffic̄ q̄ purgatiōe theurgica neq̄ intellectualē aiaz: bē mētez nr̄az dic̄ posse purgari: ⁊ ipaz spiritalē. i. nr̄e aie p̄tē: mēte iferiozē: quā tali arte purgari posse asser̄: imortalē tñ et nāq̄ nō posse hac arte fieri cōfiteris. Christ⁹ āt vitā ꝓmittit et nā: vñ ad eū mōs (vob̄ q̄ dē stomachātib⁹: miranti b⁹ tñ stupētibusq̄) ꝓcurrit. Nō q̄ negare ñ potuisti intātū a teipo dissētire vider̄ vt p̄mū doceas errare hoies theurgica disciplina: ⁊ q̄ plīmos fallere p cecā īsipiētēq̄ sniaz: atq̄ eē certissimū erroꝛē: agēdo ⁊ supplicādo ad p̄ncipes āgelosq̄ decurrere. Et rursū q̄si ne opam pdidisse videar̄ ista dicendo mitt̄ hoies ad theurgos vt p eos ania spiritaľ purgēt illoꝛ q̄ ñ p̄m intellectu alē aiam viuūt.

Ca. XXVIII.

a Itr̄ g̃ hoies i erro
m rē certissimū. Neq̄ hoc tātū malū re pudet: cū x̄tum ⁊ sapiētē p fitear̄ amatoꝛē. quā si x̄e ac fideľ amasses: x̄p̄m di x̄tutē ⁊ dei sapiam cognouisses: nec ab ei⁹ saluberrima hūilitate tūoꝛe inflatus vane scie resiluisses. Cōfiter̄ tñ etiā spiritalez aiaz sine theurgic̄ artib⁹ ⁊ sine thelet̄ (q̄b⁹ frustra discēdis elaborasti) posse ꝓtinentie x̄tute purgari. Aliq̄ñ etiā dic̄ q̄ thelete si p⁹ mortē eleuāt aiam vt iā: nec eidē ipi quā spiritalē vocat aliq̄d p⁹ hui⁹ vite finē ꝓdesse videant: ⁊ tñ x̄sas hoc mlt̄ modis ⁊ repet̄: ad nihil aliō q̄tū eri stimo nisi vt taliū q̄ rerū quasi peritus appareas: ⁊ placeas illicitarum artiū curiosis: vl̄ ad eas facias ipse curiosos. Sed bene q̄ metuendam dicis hāc artem vel legū p̄iculis vl̄ ipsius actionis: Atq̄ vtinam hoc saltez absit mi seri audiāt: ⁊ inde ne illic absoꝛbeant⁹ abscedāt aut eo penitus non accedāt.

b Jgnoꝛantiā certe ⁊ ꝓp̄ b eam multa vitia p nullas theletas purgari dicis. q̄ p solū patricū noym. i. paternam mentem siue itellectū qui paterne est voluntatis consci⁹. Hūc aūt x̄pm esse nō credis: ꝓtemnis eñ eum ꝓpter coꝛp⁹ ex femina acceptū: ⁊ ꝓp̄ crucis oꝓbꝛiū: excelsā vicz sapientiā: sꝑnctis atq̄ abiectis infimis: idoneus de supioꝛibus carpere. At ille implet qđ ꝓphete sancti de illo veraciter p̄dixerunt. Perdam sapiētiam sapientium: ⁊ prudētiā p̄rudentiū reꝓbabo. Non eñ suā in eis p̄dit et reꝓbat quā ipse donauit: sed quam sibi arꝛogāt qui nō hñt ipsius. Eñ cōmemoꝛato isto ꝓphetico testimonio: sequitur ⁊ dic̄ apls: Ubi sapiēs vbi scriba: vbi conquisitoꝛ hui⁹ seculi? Nonne stultam fecit deus sapientiam hui⁹ mūdi? Nam quoniā in dei sapientia nō cognouit mūdus p sapientiā deuz: placuit deo p stulticiam p̄dicatiōis saluos facere credentes. Quoniā q̄dē iudei signa petūt: ⁊ greci sapientiā querunt. Nos autem p̄dicamus inq̄t christum crucifixū: iudeis quidē scandalū: gēt⁹ autez stulticiā. Ipsis x̄o vocat̄ iudeis et grecis: christuz dei x̄tutem ⁊ dei sapiētiā: q̄m q̄d stultū ē dī sapiēti⁹ turum illud tempus multipliciter cōmendat. vnde et beatus Augustinus hic in littera ꝓbat q̄ virgilius loq̄batur quasi in persona sibylle cumee. vl̄ et eius auctoritate in egloga illa. Quartus enim versus illius egloge talis ē. Ultima cumei tam venit carminis etas. Et ideo taz hieronymus q̄z augustinus verum dicūt. dicit eñ Hieronymus vez. quia poeta virgilius loquēs vt poeta. poetice cōposuit de filio pollionis p̄dicti. vnde ille filius fuit p̄sona adūbrata. id est ficta poetice per quem tamē repr̄sentabatur persona x̄pi. Jta q̄ ista fabula fuit de filio pollionis conficta. Abdic. f.
Jz veritas fabule fuit de christo. Jaz poete per fabulas semper veritatez aliquā exprimere intēdebāt. Cetera huius capituli intellect̄ his q̄ dicit augustin⁹ quē ego etiaz diui in p̄cedentibus capitis satis clare patent.

Ca. XXVIII

Jtris g̃ ho/
m mines in er f. Lox. f.
roꝛē. rē. In hoc capitulo beatus augustinus reprehēdit porꝑhyrū de iniqua intentione quā habuit in docendo. docuit enim vana p̄pter vanitatem. vt solicet placeret curiosis. vel vt doceret curiosos. Et facit b duo. quia p̄imo tāgit quedā vera q̄ docuit. ⁊ tñ modus docendi vanitatem intentiōis ipsius ostēdit. Secundo ibi
b Jgnoꝛantiā certe rē. ponit quasdā veritates ab ip⁹

edoctas circa quas tñ grauiꝰ offẽdit. Et ptꝫ ex p̃cedẽtibꝫ totum illud capitulum

est hoibus: ꝛ qđ infirm ũ ẽ dei: fortius est hoibus. Hoc quasi stultuꝫ ꝛ infirmũ tangẽs sua ꝛtute sapiẽtes fortesqꝫ ꝓtemnũt. Sꝫ hec ẽ gfa q̃ sanat infirmos: nõ supbe iactãtes falsaꝫ btitudinẽ suã: ꝑ hũiliꝫ portꝰ verã miseriã ꝓfitẽtes. L. XXIX.

a ªRedicas p̃ẽꝫ ꝛ eiꝰ filiuꝫ p quẽ vocas paternũ ĩtellectũ seu mẽtẽ: ꝛ hoꝛ me diũ quẽ putamꝰ te dicere spñsctñ ꝛ moꝛe vro appellas tres dos Tbi ꝛ si verbis indisciplinatis v timini videtis tamẽ qualitercũqꝫ: ꝛ qua si q̃ quedã tenuis imaginatõis vmbꝛacula q̃ nitendũ sit: ꝑ incarnatõnẽ incõmutabilis filij dei q ua saluamur: vt ad illa q̃ credimꝰ vel exãntalacũqꝫ ꝓte intelligimꝰ puenire possimꝰ: ñ vultꝭ agnoscere. Ita qꝫ videtꝭ vtcũqꝫ: ꝛ si de lõginq̃: ꝛ si acie caligãte patriã in q̃ manẽduꝫ est: ꝑ viã q̃ eundũ est non tenetis. Cõfiteris tñ gfaꝫ qñ qđẽ ad deũ p virtutẽ intelligẽtie puenire paucꝭ dicis esse ꝓcessum. Non eñ dicis paucis placuit: vel pauci voluerꝭ: sed cũ dicis esse cõcessum ꝓculdubio dei gfam nõ hois sufficientiã ꝓfiteris. Uteris etiã ꝟbo aptius vbi platonis sniaz seqns: nec ipse dubitas ĩ hac vita hoiez nullo mõ ad pfectõz sapie puenire: scõm intellectũ tñ viuẽtibꝰ oẽ qđ deest ꝓuidentia dei ꝛ gfa post hãc vitam posse compleri. O si cognouisses dei gfam per ihm xp̃m dñm nostꝝ ipamqꝫ ei⁹ incarnatõz qua homis aiam corpusqꝫ suscepit: sũmũ esse exẽplũ gfe videre potuisses. Sed qđ faciã Scio me frustra loq̃ moꝛtuo: ꝑ q̃tũ ad te attinet. Quãtum aũt ad eos q̃ te magnipendũt ꝛ te vl̃qlicũqꝫ amoꝛe sapie vel curiositate artiũ q̃s ñ debuisti discere diligũt: quos potiꝰ in tua cõpellatione alloquoꝛ: fortasse non frustra. Gfa dei nõ potuit gratiꝰ cõmẽdari: q̃ vt ipe vnicꝰ dei filiꝰ i se incommutabilẽ manẽs induereꝭ hominem: ꝛ spem dilectionis sue daret hoibus homine medio: q̃ ad illum ab hominibus veniretur: quiã lõge erat ĩmmortalis a moꝛtalibus incommutabilis a commutabilibus: iustus ab impijs: beatus a miseris. Et quia naturaliter indidit nobis vt beati immoꝛtalesqꝫ esse cupiamus manens beatus: suscipiensqꝫ moꝛtalem: vt nobis tribueret quod amamus: perpetiendo docuit contemnere quod timemus. b Sed huic veritati vt possetis acquiescere: humilitate opus erat: q̃ ceruici vestre difficillime p suaderi potest. Quid enim incredibile dicitur: p̃sertim vobis qui talia sapitis: quibus ad hoc credẽdum vosipsos admonere debeatꝭ quid inquã vobis incredibile dicitur: cum deus dicitur assumpsisse humanam animam ꝛ coꝛpꝰ: q̃ certe tantũ tribuitis aie intellectuali: que anima vtiqꝫ humana ẽ: vt eã cõsubstantialẽ paterne illi mẽti quẽ dei filiũ cõfitemini fieri posse dicatis? Quid ergo incredibile ẽ si aliqua vna intellectualis anima modo quodã ineffabili ꝛ singulari ꝓ multoꝝ salute suscepta est? Coꝛpus ẋo aie cohercere vt homo totus ꝛ plenus sit: natura nostra ipa teste cognoscimꝰ. Qñ nisi vsitatissimũ esset: hoc ꝓfecto eẽt incredibilius. Faciliꝰ quippe in fide recipiendũ est: ꝛ si humanũ diuino: ꝛ si mutabilẽ incõmutabili tñ spñ spiritui: aut vt verbis vtar que ĩ vsu habetis: incoꝛporeũ incoꝛporeo: q̃ coꝛpꝰ incoꝛpeo cohereꝛe? c An forte vos offendit inusitatus coꝛporis partus ex ẋgine? Neqꝫ hꝫ debet offendere: ĩmo potius ad pietatem suscipiendã debet adducere: q̃ mirabilis mirabiliter natus est. An ẋo q̃ ipm corpus moꝛte depositũ: ꝛ in melius resurrectione mutatum: iaz incoꝛruptibile atqꝫ ĩmoꝛtale in supna subuexit? Hoc fortasse credere recusatis intuentes porphyrium in his ipsis libris ex qbꝰ multa posui: qs de regressu aie scripsit: tam crebꝛo ꝓcipere oẽ coꝛpus esse fugiendum: vt aia possit beata ꝑmanere: cum deo. Sed ipe potꝰ ista sentiẽs coꝛrigẽdꝰ fuit ꝑsertim cũ de aia mũdi huiꝰ visibilis: ꝛ tã ingẽtis coꝛporee molis: cuz

dictis eius ꝛ pares litera. Secundo ibi. c

b Sꝫ hic tñ. disputat contra Porphyriuꝫ ꝛ eius sequaces de incarnatione quam negant ꝛ pñs ꝓbat ex his que ipi concedunt q̃ incarnatio nõ sit omnino impossibilis vl̃ incredibilis. ter tio ibi.

c An forte vos offẽdit ꝛ. credidit duo ex quibus vident posse moueri ad discredendum incarnationem ꝛ ea que dicimus de dei filio incarnato. quoꝝ primum est impossibilitas partus virginis. secundum impossibilitas resurrectionis ꝛ excludit secundũ ibi. An vero q̃ ipsum coꝛpus ꝛ. vbi duo facit. quia primo ex dictis Porphyrii ostẽdit possibilitatem resurrectionis. ꝛ ostendit q̃ causa q̃re negant resurrectionem est omnino insufficiens. et

L. XXIX

a Redi p eaſ patrẽ ꝛ eius filiũ ꝛ. In hoc ca. ostendit b. augꝰ quõ porphyriꝰ ꝛ sui seqces ad ea q̃ nos fidẽ tenemꝰ se habuerũt. Et facit hic duo. q. primo ponit ea ĩ quibꝰ porphyriꝰ concordat ꝛ discordat a fide. secundo ponit tria. Primũ est de trinitate personarum in q̃ videt nobiscum cõcordare in relicto non in modo loq̃ndi. Scõm ẽ de incarnatione eẽ omnino negat. Tertium ẽ de collatõe diuine gratie quaz videt concedere vt ꝓbat augustinus ex duobus

o Quid est q̄ vt bñ simus ⁊c. ostendit cām q̄re isti non p̄nt credere humiliratē incarnatōi. q̄. s. ipi superbi sunt. Facit aūt hic. b. aug⁹. mentionē de p̄ncipio euāgelij. Iohannis vsq; ibi ecclusiue. fuit bō missus a deo ⁊c. In libro cuiusdā platonici rēgto. de q̄ etiā facē mentionē. li. vj. cōfessionū. vbi etiā rāgit multa alia de illo euāgeliō q̄ in li. platōico inuenit. De hoc etiaz fit mētio in glosa super illud ad col. j. Mysterū q̄ō absconditum fuit Finit op⁹ fm Thomā valoys anglicū nationē. Sequētia sunt sūpta de expositōe fris nicolai triuerb āglici ordis p̄dicatoz. ne omissis seq̄ntibus libroz expositōibus op⁹ p̄ns imperfectū videatur.

a Redicas p piem ⁊c. In b ca. xxix. declarat augus. ostra porphirianos credibilitorē esse incarnatōz xp̄i q̄ multa q̄ illi asserūt. inter q̄ est illud q̄ō ponit plato ⁊ ip̄i tenēt q̄ mūdus est animal beatissimuz Vbi nota q̄ libri porphyrij ⁊ q̄b aug⁹ hic ⁊. s. multa allegauit intitulant de regressu aīe.

b ¶ Quod initiū sancti ⁊c. Hic cō memorat augus. quomodo platōicus quidam voluit principium euangelij iohannis scribi litteris aureis i ecclesijs teste sene sancto simpliciano. adiunxit. sed iō noluit superbus dictus ille magister scilicet porphyri⁹ hoc fieri. q̄ verbū caro factū est ⁊ habitauit in nobis. i. q̄ noluit hanc būilitatē de filio dei credere. noluit q̄ p̄ncipiū solēniter publicari ne hō cuius p̄ncipium admittit in publicam fidem admitteretur.

Capitulum. XXX

illo taz incredibilla sapiatis. Platōe q̄pe auctore aīal eē dicit: mūdū ⁊ aīal bīssimuz: q̄ō vultis eē etiā sempiternū Quō q̄ nec vnq̄ soluet a corpore: nec vnq̄ carebit būitudine: si vt aīa bta sit corp⁹ est oē fugiendū. Solē q̄ istū et cetera sidera nō solū i libris vr̄is corpa eē fatemini: q̄ vobiscū oēs hoīes ⁊ ꝓspicere ñ cūctant̄ ⁊ dicere: vex etiā altioza vt putatis peritia bō eē aīalia beatissima phibetis: ⁊ cū his corpib⁹ sempiterna. Quid q̄ est q̄ cū vobis fides xp̄iana suadet: tūc obliuiscimini aut ignoraze vos fingitis q̄d disputare aut docet scolares? Quid cāe est cur ꝑp̄ opiniōes vr̄as q̄s vosip̄i oppugnatis xp̄iani esse nolitis nisi q̄ xp̄s hūilit venit ⁊ vos superbi estis? Qualia scōz corpora i r̄surrectōe futura sint pōt aliquātō scrupulosi⁹ int xp̄ianaz scripturaz doctissimos disputari: futura tñ sempiterna mīme dubitam⁹ ⁊ talia futura q̄le sua resurrectione xp̄s demōstrauit exēpluz. Sed q̄liacūq; sint: cū incorruptibilia ꝓsus ⁊ imortalia i nulloq; aie ꝓ̄ platōz q̄ i deum figit impedictia p̄dicent vosq; etiā dicatis eē in celestib⁹ imortalia corpa imortalit beatoz⁹ q̄d est q̄ vt bñ simus oē corp⁹ fugiendū esse opinamini: vt fidē xp̄ianā q̄si rōnabilit fugere videamini: nisi q̄ illud est q̄ō iterū dico:

s Jpost platonē. In hoc cō memorat august. porphyriū emēdasse opinionē platōis de reuolutōe aiaz in bestias. q̄ opinio initiū habuit a pythagora. qm aliq̄n plato audiuit dogmata pythagore. quē nihil scripsisse asserit rufinus in inuentione ꝓtra hieronymū. Quidius li. xv. de trāsfōmatis vbi de reuolutōe spirituū nr̄i in bestias. ⁊ bestiaz in hoīes. sic dic. Et q̄slibet occupat art⁹. Spūs eq̄ feris būana i corpa transit. in q̄z feras nr̄. Voluit aūt porphyrius nō in bestias. sz in corpa hoim nō relicta sz i nouas reuerti. Unde pythagoras q̄uis non tm in corpa hoim sed bestiaz revolui aīas posuerit. de se tamē dicit q̄ ipse fuit miles i bello troiano nomine Euphorbus. ⁊ ibi occisus est a Menelao qui ⁊ mioz atrides dictus ē. Unde Quidius vbi supra in persona pythagore dicit. Ipse ego me memini troiani tempore belli. Pantoides Euphorbus eram cui pectore quondaz. Hesit in aduerso grauis hasta minoze. Etri ⁊c. Hanc autem reuolutionez animarum in noua corpora posuit porphyrius anteqū esset eaia purgata. sz postq̄z purgata reuersa esset ad patrē. posuit q̄ vlterius non reuerteretur ad corpus. hoc autem volebant platonici quod ⁊ virgili⁹ tanq̄z platonicus de aīabus taz purgatis ⁊ in cāpos tam elysios translatis. dicit. vj. eneidos. Lethēū ad fluuiū deus euocat agmine magno. scilicet huiusmodi animas. Scilicet immemores supera conuexa reuisent. ⁊ rursus oblite p̄teritorum ⁊ incipiant in corpora velle reuerti.

Jo. j.

a Jp⁹ pla. L. XXX tonē aliq̄d emēdasse existimāt indignū: cur ipe porphyri⁹ nōnulla ⁊ si pua emēdauit? Mā platonē a numas hominum post mortem reuolui vsq; ad corpora bestiarum scripsisse certissimum est. Hanc sententiaz Plato doctor tenuit. Et

b

xp̄s est humilis: vos superbi? An forte corrigi pudet. Et hoc vitiū non nisi superboz est. Pudet videlicet doctos homines ex discipul' platōis fieri discipulos xp̄i: q̄ piscatorem suo spū docuit sapere ac dicere In p̄ncipio erat v̄bū: ⁊ v̄bum erat apud deū: ⁊ deus erat verbū. Hoc erat in p̄ncipio apud deū. Oia ꝑ ipm facta sūt ⁊ sine ipo factū ē nihil Q̄d factū est i ipo vita erat: ⁊ vita erat lux hoim Et lux i tenebris lucet: ⁊ tenebre eā nō cōprehēderūt Q̄d initiū scti euāgelij cui nomē est fm Johem. q̄ dā platonic⁹ sicut a sctō sene simpliciano q̄ postea mediolanēsi eccl'ie p̄sedit epūs: solebam⁹ audire: aureis lr̄is conscribendū: ⁊ p oēs eccl'ias in locis eminētissimis ꝓponēdū eē dicebat. Sz iō viluit superbis de⁹ ille mgr q̄z verbū caro factū est ⁊ habitauit i nobis: vt parū sit miser sq̄z egrotant: nisi se in ipa egritudie etiā extollāt: ⁊ de medicina q̄ sanari poterāt erubescant. Non em̄ hō faciūt vt eriganē ꝭ vt cadēdo grauio⁹ affligant

platõis discipulo porphirio tamen iure displicuit. In hoim sane nõ sua que dimiserãt: sed i alia noua corpa redire humanas aias arbitratus est. Puduit. s. illud credere ne mater forte asse filiũ in mulã reuoluta vectaret: t non puduit hoc credere: ne reuoluta mater in puellã filio forsita nuberet. Quãto credit honestiꝰ qõ sancti t veraces angeli docuerũt: qõ ꝓphẽ dei spiritu acti locuti sunt: qõ ipse quẽ venturũ saluatorẽ ꝑmissi nuncij ꝑdixerũt: qõ missi apostoli qui orbẽ terrarũ euãgelio repleuerũt. Quãto iquã honestiꝰ credit reuerti semel aias ad corpora ꝓpria: q̃ reuerti totiens ad diuersa? Verũtamẽ vt dixi ex magna pte in hac opinione correctus est porphyrius: vt saltẽ in solos homines humanas aias ꝑcipitari posse sentiret: beluinos aũt carceres euertere minime dubitaret. Dicit etiã deũ ad hoc aiam mũdo dedisse: vt materie corpalis cognoscẽs mala ad patrem recurreret: nec aliq̃ iã taliũ polluta contagione teneret. Vbi t si aliq̃d incõuenienter sapit: magis enĩ data est corpi vt bona faceret nõ enĩ mala disceret si nõ faceret: in eo tñ aliorum platonicorũ opinionẽ t nõ in repua emendauit: q̃ mundatã ab oĩbus malis aiam: t cum patre cõstitutã: nunq̃ iã mala mũdi huiꝰ passuram esse ꝓfessus ẽ. Qua snia ꝓfecto abstulit qõ esse platonicũ maxime phibet: vt mortuos ex viuis ita viuos ex mortuis sp fieri: falsumq̃ eẽ osdit: qõ platonice videt dixisse virgiliꝰ. In cãpos elysios purgatas aias missas. Quo nomine tanq̃ ꝑ fabulã vident significari gaudia beatorũ ad fluuiũ letheũ euocari: hoc est ad obliuionẽ ꝑteritorũ. Scz ĩmemores supera vt cõuexa reuisant. Rursus t inciplãt in corpa velle reuerti. Aderito displicuit hoc porphyrio: q̃ niam reuera credere stultũ est: ex illa vita que beatissima eẽ nõ poterit: nisi de sua fuerit eternitate certissima: desiderare aias corporũ corruptibiliũ labẽ: t inde ad ista remeare: tanq̃ ḃ agat summa purgatio vt inq̃natio requiratur Si enĩ q ꝓfecte mundãt hoc efficit vt oĩm obliuiscant malorũ: malorũ aũt obliuio facit corporũ desideriũ vbi rursus implicent malis: ꝓfecto erit infelicitatis cã summa felicitas: t stulticie cã ꝓfectio sapientie et ĩmundicie causa sũma mundicia. Nec veritate ibi beata erit. aia q̃diucũq̃ erit vbi oportet fallatur vt beata sit Nõ enĩ beata erit nisi secura. Vt aũt secura sit falso putabit semp se beatã fore: qñ aliq̃n erit t misera. Cui g̃ gaudẽdi cã falsitas erit: qñ ꝺ veritate gaudebit Vidit ḃ porphyriꝰ: purgatãq̃ aiam ob ḃ reuerti dixit ad ꝓfem: ne aliq̃n iam malo q̃ polluta cõtagiõe teneat. L. xxxi

Virgiliꝰ. 6. eneidõ.

[a] Also igit a q̃busdã platonicis ẽ credi tus: q̃si necessariꝰ orb̃ ille ab eisdez ab eundi t ad ea dẽ reuertendi. Qõ etiã si verũ esset: q̃d hoc scire prodesset: nisi forte inde se nobis auderẽt ꝓferre platonici: q: id nos in hac vita iã nescirem⁹ qõ ipi in alia melioze vita purgatissimi t sapientissimi fuerãt nescituri t falsum credendo beati futuri? Quod si absurdissimũ t stultissimũ ẽ dicere: porphyrij ꝓfecto ẽ ꝓferenda snia: bis q̃ aiaq̃ circulos alternante semp beatitate t miseria suspicati sunt. Qõ si ita ẽ: ecce platonicꝰ in melius a platone dissentit: ecce vidit hic qõ ille non vidit: nec post talẽ ac tantũ magistrũ refugit correctionem: ꝑ homini ꝓposuit ꝺitatẽ. Cur g̃ nõ potius diuinitati credim⁹ de his reb⁹ q̃s humano ingenio perestigare nõ possum⁹: q̃ aiam q̃ ipam nõ deo coeternã ꝑ creatã dicit eẽ q̃ nõ erat? Vt enĩ ḃ platonici nollẽt credere: hanc vtiq̃ cãm idoneã sibi videbant afferre: q: nisi q̃ semp antea fuisset: semp nũ deinceps esse nõ posset. Quãquã t de mũdo t de his quos in mũdo deos a deo factos scribit plato apertissime: dicat eos esse cepisse: t habere initiuz: finẽ tñ nõ habituros: ꝑ p ꝺitoris potẽtissimaz volũtatẽ ineternũ pmãsuros eẽ ꝓhibeat. Verũ id qõ intelligãt inuenerint nõ eẽ ḃ videlicz tpis ꝑ substitutiõis initiũ. Sicut enĩ inquit pes ex eternitate semp fuisset in puluere: semper ei subeẽt vestigiũ: qõ tñ vestigiũ a calcãte factũ nemo dubitaret: nec alterz altero prius eẽt q̃uis alterũ ab altero factũ eẽt. Sic inquiunt: t mũdus atq̃ in illo creari: t sp fuerũt et sp exite q̃ fecit: t tñ facti sũt. Vnd q̃ si anima sp fuit. etiã miseria eiꝰ sp fuisse dicẽda est? Porro si aliq̃d in illa qõ ex eterno ĩ fuit eẽ cepit ex tpe: cur ĩ fieri potuerit vt ipa eẽt ex tpe q̃ antea nõ fuisset? Deide btitudo q̃ eiꝰ post exp̃imẽtũ malorz firmor t sine fine mẽsura: sic iste ꝓfitet ꝓculdubio cepit ex tpe: t tñ sp erit: cũ antea nõ fuerit. Illa igit oĩs argumẽtatio dissoluta ẽ: q̃ putat nihil eẽ posse sine fine tpis nisi qõ initium non habet temporis. Inuenta est eĩ aie beatitudo: que cum initiũ tẽpis habuerit: finẽ tpis non habebit: Quapropt diuine auctoritati hũana cedat infirmitas eisq̃ beatis t immortalibꝰ de vera religiõe credamꝰ q̃ sibi honorẽ non expetũt: quẽ deo suo q̃etiz nf est: deberi sciunt: nec iubent vt sacrificiũ faciamꝰ: nisi ei tñmõ cuius t nos cum illis: vt sepe dixi. t sepe dicẽdũ est. sacrificiũ eẽ dẽmꝰ: ꝓ eũ sacerdotẽ offerẽdi q̃ i hoie quẽ suscepit fmquez t sacerdos eẽ voluit: etiã vsq̃ ad mortẽ sacrificiũ ꝓ nob dignatꝰ ẽ fieri. L. xxxii.

a f Also igit a q̃busdã platonicis ẽ credi tus: q̃si necessariꝰ orb̃ ille ab eisdez ab eundi t ad ea dẽ reuertendi. Qõ etiã si verũ esset: q̃d hoc scire prodesset: nisi forte inde se nobis auderẽt ꝓferre platonici: q: id nos in hac vita iã nescirem⁹ qõ ipi in alia melioze vita purgatissimi t sapientissimi fuerãt nescituri t falsum credendo beati futuri? Quod si absurdissimũ t stultissimũ ẽ dicere: porphyrij ꝓfecto ẽ ꝓferenda snia: bis q̃ aiaq̃ circulos alternante semp beatitate t miseria suspicati sunt. Qõ si ita ẽ: ecce platonicꝰ in melius a platone dissentit: ecce vidit hic qõ ille non vidit: nec post talẽ ac tantũ magistrũ refugit correctionem: ꝑ homini ꝓposuit ꝺitatẽ. Cur g̃ nõ potius diuinitati credim⁹ de his reb⁹ q̃s humano ingenio perestigare nõ possum⁹: q̃ aiam q̃ ipam nõ deo coeternã ꝑ creatã dicit eẽ q̃ nõ erat? Vt enĩ ḃ platonici nollẽt credere: hanc vtiq̃ cãm idoneã sibi videbant afferre: q: nisi q̃ semp antea fuisset: semp nũ deinceps esse nõ posset. Quãquã t de mũdo t de his quos in mũdo deos a deo factos scribit plato apertissime: dicat eos esse cepisse: t habere initiuz: finẽ tñ nõ habituros: ꝑ p ꝺitoris potẽtissimaz volũtatẽ ineternũ pmãsuros eẽ ꝓhibeat. Verũ id qõ intelligãt inuenerint nõ eẽ ḃ videlicz tpis ꝑ substitutiõis initiũ. Sicut enĩ inquit pes ex eternitate semp fuisset in puluere: semper ei subeẽt vestigiũ: qõ tñ vestigiũ a calcãte factũ nemo dubitaret: nec alterz altero prius eẽt q̃uis alterũ ab altero factũ eẽt. Sic inquiunt: t mũdus atq̃ in illo creari: t sp fuerũt et sp exite q̃ fecit: t tñ facti sũt. Vnd q̃ si anima sp fuit. etiã miseria eiꝰ sp fuisse dicẽda est? Porro si aliq̃d in illa qõ ex eterno ĩ fuit eẽ cepit ex tpe: cur ĩ fieri potuerit vt ipa eẽt ex tpe q̃ antea nõ fuisset? Deide btitudo q̃ eiꝰ post exp̃imẽtũ malorz firmor t sine fine mẽsura: sic iste ꝓfitet ꝓculdubio cepit ex tpe: t tñ sp erit: cũ antea nõ fuerit. Illa igit oĩs argumẽtatio dissoluta ẽ: q̃ putat nihil eẽ posse sine fine tpis nisi qõ initium non habet temporis. Inuenta est eĩ aie beatitudo: que cum initiũ tẽpis habuerit: finẽ tpis non habebit: Quapropt diuine auctoritati hũana cedat infirmitas eisq̃ beatis t immortalibꝰ de vera religiõe credamꝰ q̃ sibi honorẽ non expetũt: quẽ deo suo q̃etiz nf est: deberi sciunt: nec iubent vt sacrificiũ faciamꝰ: nisi ei tñmõ cuius t nos cum illis: vt sepe dixi. t sepe dicẽdũ est. sacrificiũ eẽ dẽmꝰ: ꝓ eũ sacerdotẽ offerẽdi q̃ i hoie quẽ suscepit fmquez t sacerdos eẽ voluit: etiã vsq̃ ad mortẽ sacrificiũ ꝓ nob dignatꝰ ẽ fieri. L. xxxii.

a f In hoc capitulo sancte doctor ostendit falsitatem opinionis platonici.

Ec ē fligio n b ca lo dis- t bea- aug⁹ 5 bytriū crādo o ctus ne pri- bri de ssu aie Tunc orphy crak i huma cē-fuit rt ptzi omicis de con tuni im ntoris-

b Ec est religio que vniuersalē ꝓtinet uiā aie liberāde: qñ nulla nisi hac liberari pōt. Hec est eñ q̄dām rēgal' via: q̄ vna ducit ad regnū: ñ rpali vestigio nutabundū: ꝫ eternitatis firmitate secuꝝ. Cū ār dicit porphyri⁹ in ꝓmo iuxta finē de regressu aie libro: mūdū receptū in vnā quādā sectā q̄ vniuersalē viā aie ꝓtineat liberāde: vl' a ꝓbia verissima aliq̄ vel ab indoꝝ moꝛib⁹ ac disciplina: aut inductōe chaldeoꝝ: aut alia q̄libet via nondūq̄ in suā noticiā cādē viā hist̄oriali cognitōe platā: ꝓculdubio ꝓfiteꝛ esse aliquā. ꝫ nōdū in suā venisse noticiā. Ira ei nō sufficiebat q̄cq̄d de aīa liberāda studiosissime didicerat: sibiq̄ vel pot⁹ alijs nosse ac tenere videbaꝛ. Sentiebat eñ adhuc sibi deesse aliquā p̄ stantissimā auctoꝛitatē: quā de re tanta sequi opteret. Cū aūt dicit vel a ꝓbia verissima: aliqua nōdū in suā noticiā pueniſſe sectā: q̄ vniuersalē ꝓtineat viā aie liberāde: satis q̄tū arbitroꝛ oñdit: vl'eā ꝓbiaz ī q̄ ipse ꝓbatus est nō eē verissimā: vel ea nō ꝓtineri talē viā. Et quō iam pōt esse verissima: qua nō ꝓtinet hec via Mā q̄ alia via est vl'is aie liberāde: nisi q̄ vniuerse aie liberant. ac ꝓhoc sine illa nulla liberatur? Cum aūt addit ꝛ dicit: vel ab indoꝝ moꝛib⁹ ꝛ disciplina: vel ab inductōe chaldeoꝝ: vl' alia q̄libet via: maifestissima voce testatur: neq̄ illis q̄ ab idis: neq̄ illis q̄ a chaldeis didicerat: hanc vniuersalē viā aie liberāde cōtineri: ꝛ vtiq̄ se a chaldeis oꝛacula diuīa sūpsisse: q̄ꝝ assiduā cōmemoꝛatōq̄ facit. facere nō potuit. Quā vult ꝫ intelligi aīe liberāde vniuersalē viā nondū receptā: vel ex aliq̄ verissima ꝓbia: vel ex eaꝝ gētiū doctrinis q̄ magne velut ī diuis reb⁹ hēbant: q: pl⁹ apud eas curiōsitas valuit q̄rūq̄ āgeloꝝ cognoscēdoꝝ ꝛ colendoꝝ nondūq̄ in suā noticiā hist̄oriali cognitōe platā? Que nā ista ē vniuersal' via: nisi q̄ non sue cuiq̄ genti ꝓpria: ꝫ vniuersis gentibus: q̄ cōis esset dicim⁹ imꝓpria ē? Quā certe iste hō non mediocri ingenio pdit⁹: eē nō dubitat. Pꝛouidētiā q̄pe diuinā sine ista vl'i via liberāde aie gen⁹ hūanū relinq̄re nō credit. Neq̄ eñ ait nō esse: ꝫ h̄ tñ bonū tñq̄ aduotriū nōdū receptū. nōdū in suā noticiā eē platū. Nec mirū. b Tūc eñ poꝛphiri⁹ erat ī rebus hūanis: qñ ista liberāde aie vl'is via q̄ non est alia q̄ religio xp̄iana oꝓugnari ꝓmittebat ab idoloꝝ demonūq̄ cultoꝛib⁹: regibusq̄ ꝛrenis ꝓꝑ asserēdū ꝛ ꝓsecrandū martyrū numerū ꝫ est testiū veritatis. ꝓ qs oñderet oia coꝛpalia mala ꝓ fide pietatis ꝛ cōmendatōe veritatis eē tolerāda. Videbat ꝫ ista poꝛphiri⁹ ꝛ ꝓ huiusmōi ꝓsecutōes cito ista viā pitura⁊: ꝛ ꝓterea nō esse ipam liberāde aie vniuersalem putabat: nō intelligēs hoc qđ eū mouebat: et qđ in ei⁹ electōe ꝓpeti metuebat: ad ei⁹ cōfirmatōz robustioꝛēq̄ cōmendatōz pot⁹ ꝓtinere. Hec est igit' aie liberāde vl'is via. ī. vniuersis gentib⁹ diuia miseratōe ꝓcessa: cui⁹ profecto noticia ad q̄scūq̄ iā venit: ꝛ ad q̄scūq̄ vētura ē: nec debuit: nec debebit ei dici q̄re mō ꝛ q̄re sero: qñ mittētis ꝓsiliū nō est hūano ingenio penetrabile. Qđ sensit etiā cū dixit. nōdū receptū h̄ donū dei: ꝛ nōdū in suā noticiā fuisse platū. Neq̄ eñ ꝓpterea vex nō esse iudicauit: q: nondū in suā fidē receptū fuerat vel in noticiā nōdū puenerat. Hec ē iq̄ liberādorū credentiū vl'is via: de q̄ fidel' Abraā diuinū accepit oracul̄. In semie tuo bñdicent' oēs gētes. Qui fuit q̄dē gente chaldeo⁹: ꝫ vt talia ꝓmissa ꝓcipet q̄ ex illo ꝓpager et' semē dispositū p angelū in manu mediatoꝛis in q̄ eēt ista liberāde aie vl'is via. hoc est oīb⁹ gentib⁹ data: iussus ē discedere a terra sua: ꝛ de cognatōne sua: ꝛ de domo ꝓris sui. Tūc ipe ꝓmit⁹ a chaldeoꝝ supstitiōib⁹ liberat⁹: vnū vex deus ſeqndo coluit. cui hoc etiā ꝓmittēti fidelit' credidit. Hec est vl'is via de qua in scā ꝓphia dictū est. De⁹ misereat' nostri ꝛ bñdicat nobis. illumiet vultū suū sup nos ꝛ misereat' nostri. Vt cognoscam⁹ ī terra viā tuā: in oīb⁹ gentibus salutare tuū. Vñ tāto post ex abꝛae semīe carne suscepta; de seipō ait ipe saluatoꝛ. Ego sum via veritas ꝛ vita. Hec ē vl'is via: de q̄ tāto añ ꝓphetatū ē. Erit ī nouissimis dieb⁹ manifest⁹ mōs dom⁹ dñi pat⁹ in cacumie mōtiū: et extollet' sup colles ꝛ veniēt ad eū vniuerse gētes: ꝛ ingredient' natōes multe ꝛ dicēt. Venite ascēdam⁹ ī mōtē dñi. ꝛ ī domū dī Jacob: ꝛ āñciabit nob⁹ viā suā ꝛ ingrediemur ī ea. Ex syō eñ ꝓdiet lex: ꝛ v̄bū dñi ab hierlm. Vtia q̄ ista nō ē vni⁹ gētis ꝫ vniuersaꝝ gētiū. Et lex v̄bū q̄q̄ dñi nō in syō ꝛ irlm remānsit. ꝫ ide ꝓcessit vt se ꝓ vniūsa diffūderet. Vñ ipe mediatoꝛ p⁹ resurrectōz suā discipl⁹ trepidātib⁹ ait. Oportebat ieplri q̄ scꝑta sūt ī lege moysi ꝛ ꝓphetis ꝛ psalmis de me. Tūc aperuit illi sensū vt intelligerēt scꝑturas: ꝛ dixit eis. Qꝛ oportebat xp̄m pati ꝛ resurgere a mortuis ꝛtio die: et p̄dicari in noīe ei⁹ pniaz ꝛ remissionē pctōꝝ ꝓ oēs gētes. incipiēt⁹ ab hierlm. Hec ē igit' vl'is aie liberāde via: quā scti āgeli scti q̄ ꝓꝑe pus in pauc⁊ hoib⁹ vbi potuer̄t dei grāz repiēt⁹ib⁹. et maxie ī hebrea gēte cui⁹ erat ipa q̄dām sacta respublica. ī ꝓphetatōz ꝛ pnūciatōz citat⁊ dei ex oīb⁹ gētib⁹ ꝓgregāde. ꝛ tabnacl'o. ꝛ tēplo. ꝛ

Gen. 22. Nō gñ abrahe semi⁊ tuo ꝛ caldeq ꝛ genti⁊ ei⁹ de [illegible]

Gen. 12.

Ps. 66.

Vita salutis

Joh. 14.

Esa. 2

Luc. 24.

sacerdotio·ꝛ sacrificijs signiſicauerunt·ꝛ elo-
quijs q̄busdā maiestis pleriſq; mystic⁹ p̄dixe
rūt· Ipſis aūt in carne ipe mediator·ꝛ bti eius
apl'i iā testamēti nouj gr̄am reuelātes apti⁹ in
dicarunt·q̄ aliquātō occulti⁹ supiorib⁹ sunt si-
gnificata tpib⁹·p etatū generꝫ hūani distribu
tōe·sic eā deo sapiēti placuit ordiare·mirabili
um opex diuiox·quox supi⁹ pauca iā posui cō
testātib⁹ signis·nō cm̄ tm̄mō apparuerūt visio
nes āgelice·ꝛ celestiū mistrox sola x̄ba sonue
rūt·verū etiā hoīb⁹ dei x̄bo simplicis pietatis
agētib⁹·spūs imūdi de hoīm corpib⁹ ac sensi-
bus pulsi sūt·vitia corpis lāguoresq; sanati·fe
ra aīalia terraꝝ ꝛ aquaꝝ·volatilia celi·ligna·
elemēta·sidera·diuisa iussa fecerūt·iferna ces-
serūt·mortui reuixert·excepto ip̄i⁹ saluatoris
ppijs singularibusq; miracul·maxie natiui-
tatis·ꝛ resurrectōis·in q̄rū vno materne x̄gi-
nitatis tantūmō sacrm̄·in altero aūt etiā eox
q̄ in fine resurrecturi sūt demōstrauit exēplux
Hec via totū hoiex mūdat·ꝛ īmortalitati mor
talē ex oīb⁹ q̄busꝫstat p̄tib⁹ p̄pat· Ut em̄ non
alia purgatio ei pti q̄reret quā vocat intelle-
ctualē porphyri⁹·alia ei quā vocat spiritalem
alia q̄ ipi corpi ꝓpterea totū suscepit veracissi
mus potētissimusq; mundator atq; saluator·
Prer hāc viā q̄ptim cū hec futura p̄nūcianꝭ·
ptim cū facta nūcianꝭ·nūq; generi defuit hūa
no·nemo liberatus est · nemo liberatur · ne-
mo liberabitur·Quod autem porphyri⁹ vni
uersalem viā aīe liberande nondū in suā noti
ciā historiali cognitōe dic̄ eē platā·q̄d hac hi-
storia vel illustri⁹ īueniri pōt·q̄ vniuersū orbē
tāto apice auctoritat̄ obtinuit·vt fidelius in q̄
ita narrantꝭ p̄terita vt futura etiā p̄dicantꝭ·q̄x
multa videm⁹ īpleta·ex q̄b⁹ ea q̄ restāt sine du
bio speram⁹ implēda·Nō em̄ pōt porphyrius
vel q̄cūq; platonici·etiā in hac via q̄si terrena
rū rex·ꝛ ad istā vitā mortalē ptinētiū·diuisio
nes p̄dictionēq; ptēnere·q̄ merito ī aliis va-
ticinatōib⁹·ꝛ q̄rūlibet modox vt artiū diuina
tōib⁹ facūt· Negāt em̄ ḃ vel magnox fuisse
hoiuz·vel magni eē p̄dēda·Et recte Māiferi
orū fiūt p̄sensiōe cāx·sicut arte medicīe q̄busꝫ
dā aficedētib⁹ signis pluria vēture valitudini
p̄uidentꝭ·vel īmūdi demōes sua disposita vt fa
cta p̄nūciāt·ꝛ in q̄rūuis mētib⁹ atq; cupiditati
bus inq̄x ꝓgrua factis dicta vt dictꝫ facta com
pēsant·vt sibi ius q̄dāmō vēdicēt i materia in
firma fragilitatꝫ hūane· Nō talia scti hoīes in
ista vt aiax liberandax via gradientes·tanc̄
mag̃ ꝓphare curast·q̄uis ꝛ ista eos ñ fugerit
ꝛ ab eis sepe p̄dicta sint·ad eox fidē faciēdaz
q̄ mortaliū sensib⁹ nō poterāt intimari·nec ad
expimentū celeri facilitate pduci· Sz alia erāt
vere magna atq; diuina·q̄ q̄ntū dabat·cogni
ta dei volūtate futura nūciabāt· X̄pus q̄pe in
carne ventur⁹ ꝛ q̄ in illo tā clara pfecta sūt·at
q; in ei⁹ noīe ipleta·pnīa hoīm ꝛ ad deū ꝓuer-
sio volūtatū·remissio pctōx·gr̄a iusticie·fidei
piox·ꝛ p vniuersū orbē in verā diuitatē multi
tudo credētiū·culture simulacrox·demonūq;
subuersio·ꝛ a tēptarōib⁹ exercitatio·p̄ficiētiuz
purgatio·ꝛ liberatio ab oī malo·iudicij dies·
resurrectio mortuox·angelox societas·ipto-
rū eterna dānatio·regnūq; eternū gl'iosissime
ciuitatis dei ꝓspectu ei⁹ īmortalit̄ pfruētis·in
hui⁹ vie scp̄turis p̄dicta atq; p̄missa sunt·q̄rū
tā multa ipleta ꝓspicim⁹·vt recta pietate futu
ra esse cetera ꝓfidam⁹·Hui⁹ vie rectitudinez
vsq; ad deū vidēdū·eiq; in eternū cohērēduz
in sanctuario scp̄tura ꝛ eē locatā·q̄ p̄dicat atq;
asserit veritate q̄cūq; ñ credūt·ꝛ ob ḥ nec
it elligūt·oppugr̄e p̄sit· ḥ expugr̄e ñ p̄sit·Qua
ppt in decē libris ist̄ ꝛ si mīn⁹ q̄ nōnullox de
nob expectabat intētio·tū q̄rūdā studio q̄tū
ver⁹de⁹ ꝛ dñs adiuuare dignat⁹ē satisfecim⁹·
refutādo ꝓtradictōes impiox q̄ ꝺditoꝛ scrē ci
uitatis·de q̄ disputare instituim⁹ deos suos p̄
ferūt·Quox decē librox q̄nq; supiores adūsus
eos ꝓscripti sūt·q̄ ppter bona vite hui⁹ de
os colēdos putāt·q̄nq; aūt posteriores aduer
sus eos q̄ cultū deox ppt̄ vitā q̄ post mortē fu
tura est seruādā existimāt·Deinceps itaq; ve
lut in p̄mo libro polliciti sum⁹·de duax ciuita-
tū q̄s in ḥ sc̄lo pplexas dixim⁹ īuicēq; pmixtas
exortu ꝛ pcursu ꝛ debit̄ finib⁹·q̄ dicēdū arbi
tror q̄tū diuinit⁹ adiuuabor expediam·

Explicitus est liber decimus·

Incipiunt capitula libri·XI·

j De ea pte opis q̄ duax ciratū·i·celest̄ ac
frene initia ꝛ fines ꝛcipiūt demōstrari·

ij De ꝓgnoscēdo deo·ad cui⁹ noticiaz ne-
mo hoīm puenit·nisi p mediatorē dei
ꝛ hoīm·hoīem iesum x̄pm·

iij De auctoritate canonice scripture·diui
no spiritu condite·

iiij De cōditiōe mūdi·q̄ nec īnpalis sit·nec
nouo dei ordinata ꝓsilio·q̄si postea
voluerit q̄d antea noluerit

v Tā nō esse cogitādū de īfinitis tpm spa
cijs añ mūdū q̄m nec ḥ īfinit̄ locorum

vj Creationis mūdi tpm vnū esse principi-
um·nec aliud alio preueniri

vij De qualitate p̄mox diex·q; anteq̄ sol
fieret vesperam ꝛ mane traduntur
habuisse

viij Que q̄lisue intelligēda sit dei requies q̄p⁹

opa ser diex receuit in septimo·
ix De angelorum cõditione quid fm diuina testimonia sentiendum sit·
x De simplici t incõmutabili trinitate patris t filij t spũssancti vni⁹ dei·cui nõ est aliud qualitas aliud substantia·
xj An ei⁹ bitudis quã scrĩ angeli ab initio sui sp habuerũt etiã illos spũs q̃ĩ vita te ñ steterẽt ptcipes fuisse credẽdũ sit
xij De cõpatõe bitudinis iustox necdũ tenentiũ ꝓmissiõis diuĩe pmiũ: t ꝑmo rũ in paradiso hoim ante peccatum·
xiij An ita vni⁹ felicitatĩ oẽs ãgeli sint creati vt neq̃ lapsuros se possent nosse q̃ elapsi sũt t p⁹ ruinã labẽtiũ pseuerãtie sue p̃sciam acceperint qui steterunt·
xiiij Quo genere locutionis dictũ sit ó diabolo: q̃ in veritate nõ steterit: quia veritas non est in eo·
xv Quid sentiendũ sit de deo quod scriptũ est: ab initio diabol⁹ peccat·
xvj De gradibus t differentijs creaturax q̃ alit̃ pendet vtilitatis vsus: alit̃ ordo rationis·
xvij Vtiũ malicie nõ naturã eẽ ꝑ ꝓtra naturã cui ad peccandum non conditor causa est sed volũtas·
xviij De pulchritudie vniũsitatis q̃ ordinationẽ dei etiã ex ꝓtrioꝝ sit oppositione lucentior·
xix Quid sentiendũ videat: diuisit deus inter lucem t tenebras.
xx De eo q̃ post discretõz lucĩ atq̃ tenebrarũ dictũ ẽ: t vidit de⁹ lucẽ q: bona est
xxj De eẽna t icõmutabili scia dei ac volũtate: q: sp illi vniuersa q̃ fecit sic placuerunt facienda quemadmodũ facta·
xxij De his q̃bus in vniuersitate rerum a bono creatore bene ꝓditaruz quedã displicent: t purãt nullã malã eẽ naturaz
xxiij De errore in q̃ origẽis doctria inculpat
xxiiij De trinitate diuina: q̃ p oĩa opa sua significatiõis sue sparsit iudicia·
xxv De triplita tot⁹ pbie disciplina
x xvj De imagine sũme trinitatis: q̃ fm q̃ndaz modũ i natura ẽ necdũ bt̃ificati hois
xxvij De essentia t scia: t vtriusq̃ amore·
xxviij An etiã ipm amorẽ q̃ t eẽ t scire diligim⁹ diligere debeamus·q̃ magis diuĩe trinitatis imagini ꝓpinquamus·
xxix De sctõx angelox scia: q̃ trinitatẽ in ipa ei⁹ deitate nouerũt: q̃ opm cãs p⁹ in opãte arte q̃ĩ ipis opib⁹ artific̃ ituẽt
xxx De senarij numeri pfectiõe: q̃ partiũ sua rum quantitate completur·
xxxj De die septimo in quo plenitudo t requies commendatur·
xxxij De opinione eox qui angelox creationẽ anteriorẽ volunt esse q̃ mundi·
xxxiij De duab⁹ angelox societatib⁹ diuersis atq̃ disparibus: que non incõgrue intelliguntur lucis t tenebrax noĩbus nũ
xxxiiij De eo q̃ quidã putãt in cõdi (cupatectione firmamẽti aquarũ discretax nomine ãgelos signatos: t q̃ quidã aq̃s existimant non creatas·

Incipit liber vndecimus

Capitulum·I·

La·I

c Jui/tatez

Juitatẽ dei dicim⁹ cui⁹ ea scriptura

c testis est: q̃ nõ fortuitis motib⁹ aiorũ: ꝑ plane sũme dispositõe ꝓuidẽtie sup oẽs oĩm gentiũ ĩfas·oĩa sibi

dei dicimus ꝛc· Expeditis decem libris in q̃bꝫ brũs augº inimicis ciuitatis dei rndẽs ipaz ꝑ eos desẽdit iã in sequẽtibꝫ de ciuitate supna t occasiõe hui⁹ de ciuitate terrena ita q̃ in pmo quoꝝ libroꝝ agit de ciuitatũ ꝓgressu· t in reliqs de finib⁹ dabilis ciuitatis vtriusq̃· In ꝫ agit libro· i· de ortu ꝓdictarũ duax ciuitatũ i angelis bois t angelicis·

genera ingẽioꝝ hũanoꝝ diuĩa excellẽs auctoritate subiecit· Jbi q̃pe scriptũ est· Gĩosa dicta sunt de te ciuitas dei· Et in alio psalmo legim⁹ Magn⁹ dñs t laudabilis nimis: i ciuitate dei nr̃i in mõte sct̃o ei⁹: dilatãs exultatões vniũse terre· Et paulo post i eodẽ psalmo: Sic audiuim⁹: ita t vidim⁹: i ciuitate dñi virtutũ i ciuitate dei nr̃i: de⁹ fundauit eã in eternũ· Jtẽ i alio· fluminis impet⁹ letificat ciuitatẽ dei: scrificauit tabernaculũ suũ altissim⁹: de⁹ i medio ei⁹ nõ cõmouebit· His atq̃ hmõi testimonijs q̃ omnia cõmemorare nimis lõgũ ẽ· didicim⁹ eẽ q̃ndã ciuitatẽ dei: cui⁹ ciues eẽ ꝓcupiscim⁹ illo amore quẽ nob illi⁹ ꝓditor inspirauit· Huic ꝓditori sctẽ ciuitatis ciues terrene ciuitatis deos suos ꝑferũt: ignorãtes eũ eẽ deũ deox: nõ deorũ falsox· ĩb est ipiox t superbox: q̃ ei⁹ incõmutabili oĩbusq̃ cõi luce ꝑuati: t ob hoc ad q̃ndaz egenã ptatẽ fdacti: suas q̃dãmõ ꝑuatas potẽtias ꝓsectant: hõresq̃ diuios a deceptꝰ ĩbdit⁹ q̃ rũ ĩb deox pioꝝ atq̃ sctõꝝ q̃ pot⁹ seipos vni⁹ĩb dere q̃ multos sibi potiusq̃ deũ colere: q̃ ꝓ deo coli delectant· Sed hui⁹ sc̃e ciuitatis inimicis: decẽ supioꝝ libris q̃tũ potuimus dño t rege nr̃o adiuuãte rndim⁹· Hũc xo q̃d a me iã expecteꝰ ags cẽs: meiq̃ nõ immemor debiti: de duax ciuitatũ xrene· s· t celestis: q̃s i ĩb iterim seculo pplexas q̃dãmõ dixim⁹ inuicẽq̃ pmixtas: exortu t excursu t debitis finib⁹ quãtum valuero disputare eius ipiusq̃ dñi t regis nr̃i vbiq̃ opitulatiõe fret⁹ aggrediar: primũq̃ dicã quem admodũ exordia duax istax ciuitatũ

La·II

i ãgelox diuersitate ꝓcesserit

m Agnũ est t ad modũ rax vniuersã creaturã corpeã t incorpeã ꝓsideratã cõ pertamq̃ mutabilẽ: in tẽrionẽ mẽtis excedẽ at-

ęz ad incõmutabilẽ dei substantiam puenire·et illic discere ex ipo: qõ cũctã naturã q̃ nõ é qõ ipse: nõ fecit nisi ipe·Sic em̃ de⁹ cũ hoie nõ p aliquã creaturã loquit corpalẽ: corpalib⁹ istrepẽs aurib⁹: vt inter sonãtẽ t audientẽ aera spacia v̈ berent·neqz p eiusmõi spũalẽ q̃ corpm sil'itudinib⁹ figurat sicut in sõnis vel q̃ alio tali mõ·Mã t sic velut corpis aurib⁹ loquit: qz velut p corp⁹ loquit t velut interpositõ corpalũ locoz iteruallo·Adultũ em̃ sil'ia sunt talia visa corpalib⁹ Sed loquit ipa veritate: si qs sit idone⁹ ad audiendũ mẽte nõ corpe·Ad illud em̃ hois ita loquit·qõ i hoie ceter' qb⁹ hõ ꝓstat ẽ melio⁹·t q̃ ipse de⁹ solus ẽ melioz·Cũ em̃ hõ rectissime intelligat·vel si hõ põt saltẽ credat fact⁹ ad imaginẽ dei: pfecto ea sui pte ẽ ꝓpinqor supioi deo q̃ supat inferioz es ptes suas qs etiã cũ pecoribus cões hz·Sz qz ipa mẽs cui rõ t intelligẽtia natural'r inest·virtꝰ q̃busdã tenebrosis t veteribꝰ ualida ẽ·nõ solũ ad inherendũ fruẽdo: verũ etiã ad pferẽdũ merẽdo in cõmutabile lumẽ donec de die in diẽ renouata atqz sanata fiat tãte felicitatis capax·fide p̃mũ fuerat ibuẽda ar qz purgãda·Jn q̃ vt fideꝰ ãbularet ad x̃itatẽ: ipa x̃itas de⁹ dei filiꝰ hoie assũpto: nõ deo ꝓsumpto: eandẽ ꝓstituit atqz fũdauit fidẽ·vt ad deũ hois iter eẽt hoi p hoiem deũ·Hic ẽ em̃ mediator dei t hoim: hõ x̃ps iesus·X̃ps p id qõ ẽ mediator ẽ hõ t via puentẽdi ad deũ·Per h̃ em̃ mediatorẽ pqõ t hõ: p h̃ t via·Quia si inf eũ q̃ tẽdit t illud q̃ tẽdit via media ẽ·spes ẽ puentẽdi·Si aũt desit aut ignoret q̃ eũdũ sit: qd pdest nosse q̃ eũdũ sit: Sola ẽ aũt aduersus oẽs errores via munitissima: vt idem ipse sit deus t homo·quo itur deus: qua itur homo· Capl'm·III·

Jc p̃us p ꝓp'as: deinde p̃ seipm: postea
b p apl'os q̃rtũ satis eẽ iudicauit locut⁹: etiam scripturã ꝓdidit q̃ canonica noiat eminẽtissime auctoritat': cui fidẽ habem⁹ de his reb⁹ q̃s ignorare nõ expedit: nec p nosipos nosse idoneũ sum⁹·Nã si ipa sciri p̃t testib⁹ nobis: q̃ remota nõ sunt a sensib⁹ nr̃is: siue interioꝛib⁹ siue etiã exterioꝛib⁹: vñ t p̃tia nũcupãt: q̃ ita ea dicim⁹ eẽ p sensib⁹: sic̃ p oculũ q̃ ꝓsto sũt oculi·p fecto ea q̃ remota sũt a sensib⁹ nr̃is: qm̃ nro testimõio scire nõ possum⁹: de his alios testes re q̃rim⁹·eisqz credim⁹: a q̃rũ sensib⁹ remota esse vel fuisse nõ credim⁹·Sic̃ g̃ de visibilib⁹ q̃ nõ vidim⁹ eis credim⁹ q̃ viderũt atqz ita de ceteris: q̃ ad suũ quẽqz sensũ corpis ptinẽt: ita de his q̃ aio ac mẽte sentiunt·qz t ipe rectissime dꝛ sensus·vñ t snia vocabulũ accepit·h̃ ẽ de inuisibilibus qz a nr̃o sensu interioꝛe remota sũt: his nos opter credere·q̃ h̃ in illo incorporeo lumie dispo-

ta didicer̃t·vt manẽtia ꝓtuent̃ La·Mi·

Jsibiliũ oim maxim⁹ ẽ mũd⁹·inuisibi-
v um oim maxim⁹ ẽ de⁹ Sz mũdũ eẽ cõ
spicim⁹: deũ eẽ credim⁹·Qõ aũt de⁹ mũdũ fecerit: nulli port credim⁹ q̃z ipi deo·vbi eũ audiuim⁹? Auscq̃z interi melio⁹ q̃z i scꝑturis sctis: vbi dixit ꝓpha ei⁹·In p̃ncipio feẽ de⁹ ce- Gen·j
lũ t terrã·Nunqd nã ibi fuit iste ꝓpha: qñ fẽ de⁹ celũ t terrã? Nõ·Sz ibi fuit sapia dei p quã Sap·7
facta sũt oia·q̃ in alias etiã sctas se trãsfert·et amicos dei t ꝓphas ꝓstituit eisq̃z opa sua sine strepitu int⁹ enarrat·Loquunt̃ eis q̃z ãgeli dꝛi Mat·28
q̃ sp videt faciẽ p̃is: volũtatẽq̃z ei⁹ q̃bus optet ãnũciãt·Ex his vn⁹ erat iste ꝓpha: q̃ dixit et Gen·j
scripsit·In p̃ncipio feẽ de⁹ celũ t terrã·Qui tã idone⁹ testis ẽ: p quẽ deo credẽdũ sit: vt eodẽ spũ dꝛi q̃ h̃ sibi reuelata cognouit·etiã ipaz fidẽ nr̃am futurã tãto añ p̃dixerit·Sed qd placuit deo eterno tunc facere celũ t terrã·q̃ ante ea fecisset? Qui h̃ dicũr: si mũdũ fuisse er̃nũ sine vllo initio: t iõ nec a deo factũ videri volũt·nimis auersi sũt a veritate: t letali morbo ipietatis isaniũt·Excepti em̃ ꝓphetic̃is vocibus mũdus ipe ordinatissima sua mutabilitate et mobilitate·t visibiliũ oim pulcherrima specie q̃dãmõ tacit⁹·t factũ se eẽ: t a nisi ũ deo ineffabil'r atqz inuisibil'r magno·t ineffabil'r ac inuisibil'r pulchro fieri se potuisse ꝓclamat·Qui aũt a deo q̃dẽ fatent̃ factũ: nõ tñ eũ volũt tpis habere ꝑ sue creatõis initiũ: vt mõ q̃dã velut vir itelligibili sp sit fact⁹·dicũt q̃dẽ aliq̃d vñ sibi deum videnr̃ velut a fortuita temeritate desẽdere·ne subito illi venisse credat in mẽtẽ qõ nũq̃z ali venisset facere mũdũ: t accidisse illi volũtarẽ nouã cũ i nullo sit oino mutabil'Sz nõ video quõ eis possit i ceter' reb⁹ rõ ista subsistere matꝛieqz in aia quã si deo coetnã eẽ p̃cẽderit vñ illi acciderit noua miseria q̃ nũq̃z antea p eternuz nullo mõ poterũt explicare·Si em̃ alternasse sp ei⁹ miseriã t btitudinẽ dixerint nccẽ ẽ dicãt etiã sp alternaturã·vñ illa eos sequet̃ absurditas vt etiã cũ btã dꝛ·in h̃ vtiqz nõ sit btã·si futurã suã miseriã t turpitudinẽ p̃uidet·Si aũt nõ p̃uidet: nec se turpẽ ac miserã foꝛe: ꝑ btãz sp existimat·falsa opinione sit btã·q̃ dici stulti⁹ nihil põt·Si aũt sp q̃dẽ p secula retro ifinita cũ btitudine alternasse aĩe miseriã putãt: ꝑ nũc iã de cetero cũ fuerit liberata ad miseriã nõ esse rediturã: nihiloin⁹ q̃uincũt̃ nũq̃z eã fuisse v̈e btãm· ꝑ deinceps incipe eẽ noua q̃dã nec fallaci btitudine: ac per hoc fatebunt̃ accidere illi aliq̃d nouꝰ: t hoc magnũ atqz p̃clarum·quod nunq̃z retro per eternitatem accidisset·Cui⁹ nouitatis cãm si deũ negabũt in eterno habuisse cõsi-

Thi·2·

lio: simul eū negabūt etiā bti tudis ei⁹ auctorē qđ nefande impietatis ē. Si aūt dicēt etiā ipsum nouo ꝓsilio excogitasse vt de cetero sit aīa in eternū btā: quō eū alienū ab ea q̄ illis q̄z displicet mutabilitate mōstrabūt? Porro si ex tpe creatā: ꝑ nullo vlteri⁹ tpe piturā tanq̄z vex hꝫ ſuriū: ꝑ ñ hꝫ finē fatēk: t iō semel exptā mīkā: si ab ea fuit liberata: nūq̄z miserā postea futurā: ñ vtiq̄z dubitabūt ꝫ fieri: manēte ī cōmutabilitate ꝓsilij dei. Sic g̃ credāt t mūdū ex tpe fieri potuisse: nec tñ iō deū in eo faciēdo eternū ꝓsiliuz voluntatēq̄z mutasse. La. V.

D Einde videndū est ist̄ q̄ deū ꝓdit orē mūdi eē ꝓsentiūr: t tñ q̄rūt de mūdi tpe qđ rñdeamus: qđ ipi rñdeāt de mūdi loco. Ita em̄ q̄rit: cur pot⁹ tūc t nō antea fact⁹ sit: quēadmodum q̄ri pōt: cur ꝫ pot⁹ vbi ē t nō alibi. Nā si infinita spacia tpis añ mūdū cogitār: in qb⁹ eis nō videtur ds ab ope cessare potuisse sil̄r cogitēt extra mūdū infinita spacia locoz: in qb⁹ si q̄sq̄z dicat ñ potuisse vacare oipotētē. nōne ꝓsequens erit: vt innumerabiles mūdos cū epicuro sōniare cogāk. ea tñ differētia: q eos ille fortuit⁹ motib⁹ atomoz gigni asserit t resolui: isti aūt ope dei factos dicturi sunt: si eū p interminabilē imensitatē locoz extra mundū circūq̄z patētiū vacare noluerūt. nec eos dēmūdos qđ etiā de isto sentiūt: vlla cā posse dissolui? Cū his em̄ agim⁹ q̄ etiā deū incorpeū t oim naturaz: q̄ non sunt qđ ipe creatorē nobiscū sentiūt. Alios aūt nimis indignū ē: ad istā disputatōz religiōis admittere: maxīe q eos q̄ multis dijs sacroz obsequiū deferendū putāt. Isti phi ceteros nobilitate atq̄z auctoritate vicerūt: nō ob aliud nisi q: lōgo qđē interuallo: verūtū reliq̄s ꝓpinquores sūt veritati. An forte ſbam dei quā nec icludūt: nec determinār: nec distēdūt loco: ꝑ de ea sicut de deo sentire dignū est fatenk: incorpea ꝑsentia vbiq̄z totā. a tāt⁹ locoz extra mūdū spacijs absentē esse dicturi sunt: t vno tñ atq̄z ī cōpatōe illi⁹ infinitatis tā exiguo loco in q̄ mūd⁹ ē occupatā? Nō opinor eos ī ꝫ vanilocja ꝓgressuros. Cū igit̄ vnū mūdū ingēti qđē mole corporea: finitū tñ t loco suo determinatū: t opāte deo factū eē dicār: qđ rñdeār de infinitis ex mūdū locis: cur in eis ab ope de⁹ cesset: t ꝫ sibi rñdeāt de ifinit⁹ añ mūdū tpib⁹. cur ī eis de⁹ ab ope cessauerit? Et sic ñ ē ꝓsus vt fortuitu pot⁹ q̄z rōne diuia de⁹ nō alio ꝫ isto in q̄ ē loco mūdū cōstituerit: cū spacijs locoz ifinit⁹ vbiq̄z patētib⁹ nullo excellētioze merito posset ꝫ eligi pot⁹ q̄z alibi: q̄uis eadē diuinā rōnez. q̄ id factū ē nulla posset hūana cōphēdere natura. ita nō ē ꝓsus vt deo aliq̄d existimem⁹ accidisse fortuitū: q̄ illo pot⁹ q̄z ātērioze tpe ꝓdidit mūdū cū eq̄lit̄ anteriora tpa p infinitū retro spacū pterissent nec fuisset aliq̄ dr̄ia vñ tps tpi eligendo pponer⁹ eē. Qui si dicūt ianē sē hoiez cogitatōes qb⁹ infinita imaginār loca. cū loc⁹ nutr⁹ sit pter mūdū rñdetur eis isto mō manik hoies cogitare pterita tē pora vacatōis di. cū nullū tps sit ante mūdum ſ Jē em̄ recte discernūt eternitas La. VI. t tps. qđ tps sine aliq̄ mobili mutabilitate nō ē in eternitate aūt nulla mutatio ē. qs nō videat qđ tpa nō fuissent nisi creatura fieret: q̄ aliq̄d aliq̄ motōe mutaret: cui⁹ motōis t mutatōis cū aliud atq̄z aliud q̄ sil̄ eē nō pūt: cedit atq̄z succedit ī breuiorib⁹ vel pductorib⁹ moraz ī terualli tps seq̄rek. Cū igit̄ de⁹ ī cui⁹ eternitate nulla ē oīno mutatio creatoz sit tpm t ordiator: quō dicak post tpm spacia mūdū creasse nō video: nisi dicak añ mūdū iā aliquā fuisse creaturā cui⁹ motib⁹ tpa currerēt Porro si ſke sacre maxieq̄z veraces ita dicūt: ī ꝓncipio deū fecisse celū t trā: vt nihil ātea fecisse itelligak. q: ꝫ poti⁹ ī ꝓncipio fecisse nō diceret⁹ si qđ fecisset añ cetera cūcta q̄ fec̄ ꝓculdubio nō ē mūd⁹ fact⁹ ī tē pore: ꝑ cū tpe. Qđ em̄ fit ī tpe. t p⁹ aliq̄d fit: t añ aliq̄d tps p⁹ id qđ ꝓteritū ē: añ id qđ futurū ē. nullū aūt añ mūdū possit eē ꝓteritū: q: nulla erat creatā cui⁹ mutabilib⁹ motib⁹ ageret. Cū tēpe ār fact⁹ ē mūd⁹: si ī ei⁹ ꝓditōe fact⁹ ē mutabil̄ motus. sic videt⁹ se ꝫ ꝑ ē etiā ordo ille ꝓmoz sex vel septē diez: ī qb⁹ mane t vespa noiant: dōec oia q̄ his dieb⁹ de⁹ fec̄ sexto pficiāt die septioqz i magno mysterio dei vacatio cōmēdet. Qui dies cuiusmōi sint: aut p difficile nob aut ipossibile ē cogitare: quāto magis dicere. La. VII.

V Jdem⁹ q̄ppe istos notos dies nō hꝫ ē vespā nisi de sol occasu: nec mane nisi ō sol exortu. Illoz aūt ꝓzes tres dies sine sole pacti sūt. q̄ q̄rto die fact⁹ refert. Et ꝓmit⁹ qđē lux ꝧbo dei facta. atq̄z inf ipam t tenebras de⁹ sep asse narrak: t eandē lucē vocasse diē. tenebras aūt noctē. Sz q̄lis illa sit lux t q̄ alternāte motu q̄lēq̄z vespā t mane fecerit. remotū ē a sensibus nr̄is. nec ita vt ē itelligi a nob pt. qđ tñ sine vlla hesitatōe credēdū ē. aut em̄ aliq̄ lux corpea ē: sicut in supioribus mūdi ptib⁹ lōge a ꝓspectib⁹ nr̄is siue vñ sol postmodū accēsus ē. aut luc⁹ noie significata ē sctā cīras. ī sctis āgel⁹ t spiritib⁹ btis de q̄ dic apls. Que sur sū ē ierl̄m. mr̄ nr̄a eē na ī celis. Alit qppe t alio loco. Oēs em̄ vos filij lucis ſ est⁹. t filij dei nō sum⁹ noct⁹ neq̄z tenebraz. Fit tñ t vespa diei hui⁹ t mane aliq̄ten⁹ qñ scia creature ī cōpatōe scie creatoris q̄dāmō vespascit Jtēq̄z lucescit. t mane fit. cū t ipa referk ad laudē dilectionēq̄z creatoris. nec ī noctē ꝧgit̄ vbi

Gen. ſ

Gen. ſ

Gal. 4.

Thes. 5

nō creatōr a creature dilectōe relinq̄t Deniq̄ scp̄tura cū illos dies dinūeraret ex ordie · nusq̄ inf posuit vocabulū noctis · Nō em̄ ait alicubi facta ē nox: ꝑ facta ē vespa t factū ē mane dies vn⁹ Ita dies scōs t ceteri · Cognitio q̄pe create in seipa decolorationē · vt ita dicā · q̄ cū i dei sapia cognoscāt velut i arte q̄ facta ē · Ita vespa congruenti⁹ q̄ nox dicī pōt · q̄ tm̄ vt dixi · cū ad laudandū t amādū referāt creatorē · recurrit i mane Et ꝑ cū fit i cognitōz suiꝑi⁹ · dies vn⁹ ē · Cū i cognitōez firmamēti: qō inf aq̄s inferiores t superiores celū appellatū ē: fit dies scōs · Cū in cognitōz terre ac maris oīmq̄ gignētiū q̄ radicibus ꝓtinuata sūt tre: dies tertius · cū i cognitōez luminariū maioris t minoris oīmq̄ sidez: dies q̄rtus Cū i cognitōz oīm q̄ ex aq̄s aialiū natatiliū atq̄ volatiliū: dies q̄nt⁹ · Cū i cognitōz oīm aialiū terenoz: atq̄ ipi⁹ hois: dies sext⁹ · Cap · VIII ·

Gen·2·c Tm̄ ꝙ die septimo recessit de⁹ ab oībus opib⁹ suis · t sctificat eū: neq̄ē acciꝑē dū puerilr tāq̄ de⁹ laborauerit opando q̄ dixit: t facta sūt ꝙbo itelligibili t sempiterno nō sonabili t tpali · Sz reges ōi regez significat eoz q̄ rescūt i deo: sic̄ leticia dom⁹ leticiā significat eoz q̄ letant i domo: etiā si nō eos domus ipa ꝑ alia res aliq̄ letos faciat · Quātomagis si ea dē dom⁹ pulchritudie sua faciat letos habitato resyt nō solū eo eloquēdi mō leta dicat q̄ significat p id q̄ ꝓtiet id q̄ ꝓtinet: sic̄ theatra plaudūt · pta mugiūt: cū i illh hoies plaudāt · i his boues mugiāt: ꝑ etiā illo q̄ significat p efficiētē id q̄ efficit: sic̄ leta epla ōr significās eoz leticiā q̄s legētes efficit letos · Cōueniētissime itaq̄ cum deū recessisse ꝓphica narrat auctoritas: significat resses eoz q̄ i illo resscūt: t q̄s ipe fec̄ resscere · hoc etiā hoib⁹ q̄b⁹ loq̄t: t ꝓpt q̄s ꝓscpta ē: ꝓmittēte ꝓphetia: q̄ō etiā ipi p⁹ bona opa q̄ i eis t p eos opat de⁹ · si ad illū ꝑus i ista vita p fidē q̄dāmō accesserit: i illo habebūt resez scp̄iternā · Hoc ei t sabbati vacatōe ex p̄cepto legis i vetere dei ꝓpl'o figuratū ē · vñ suo loco diligēti⁹ arbitror disserendū · Ca · IX ·

n Unc q̄ñ de sctē citat⁹ exortu dicere instituī: t ꝑus q̄ō ad sctōs āgelos attiet dicēdū putaui · q̄ hui⁹ citat⁹ t magꝝ ps ē: t eo beatior q̄ nunq̄ pegriata: q̄ hic diuia testimonia superāt: q̄tum satis videbitur deo largiēte explicare conabor · Ubi de mūdi ꝓstitutiōe sacre lre loquunt · nō euidenr ōr vtr vl q̄ ordie creati sūt āgeli · ꝑ si ptermissi nō sūt · vl celi noie vbi dictū ē · In ꝑncipio fec̄ de⁹ celū t frā · vl potius lu
Gen·1· cis h⁹ de q̄ loq̄t significati sūt · Nō aūt ptermissos eē hic existimo q̄ scp̄tū ē: resscūisse deū i se
Gen·2· ptio die ab oīb⁹ opib⁹ suis q̄ fec̄ · cū liber ipe ita sit exorsus · In ꝑncipio fec̄ de⁹ celū t frāz · vt ait Gen·1· celū t frā nihil aliud fecisse videat · Cū q̄ a celo t a fra cepit atq̄ ipa fra quā ꝑmit⁹ fec̄ · sic̄ scp̄tura ꝓfr eloq̄t · inuisibil' t incōposita nōdūq̄ luce facta · vtiq̄ renebre fuerit sup abyssū · i · sup aq̄s fre t aq̄ i distinctā ꝓfusionē · vbi em̄ lux nō ē · tenebre sint nec̄ē deide oīa creādo dispositā sint q̄ ꝑ sex dies ꝓsūmata narrāt: quō āgeli ꝑtermittrent tāq̄ nō ecnt i opib⁹ dei · a q̄b⁹ die septio requieuit · Op⁹ aūt dei ecē āgelos: h̄ q̄dē t sine pre termissū · nō tm̄ euidenr expssuz ē · ꝑ alibi h̄ scā scp̄tura clarissīa voce testat · Ma t i hymno triū
Dan·3· i camio viroꝝ cū p̄dictū eēt · Benedicite oīa opa dñi dñm i executōe eorūdē operū · etiā scti āgeli noiati sūt · Et i ps̄ · canit · Laudate dñm de ce⁹ Ps·148· laudate eū i excelsis · Laudate eū oēs āgeli ei⁹ laudate eū oēs virtutes ei⁹ · Laudate eū sol t luna · laudate eū oēs stelle t lum̄ · Laudate eū celi celoꝝ t aq̄ q̄ sup celos sūt laudēt nomen dñi: q̄m̄ ipe dixit t facta sūt · ipe mādauit t creata sūt Etiā h̄ aptissime a deo factos eē āg̃los diuit⁹ dictū ē cū eis inf cet⁹ celestia cōmemorat⁹ inferr tur ad oīa · Ipe dixit t facta sūt · Quis porro audebit opinari p⁹ oīa ista q̄ sex dieb⁹ enūerata sūt āgelos factos · Sz t si q̄sq̄ ita desipit · redarguit ista vanitatē illa scp̄tura par⁹ auctoritatis · vbi de⁹ dic̄ · Qm̄ facta sūt sidera laudauerūt me vo Job·38· ce magn̄ oēs āgeli mei · Ja vo erāt angeli q̄m facta sunt sidera · Facta sūt aūt q̄rto die · Nunq̄d nā ḡ die tertio factos eē dicem⁹ ? Absit · In ꝑpto ē em̄ q̄d illo die factū fit · Ab aq̄s vtiq̄ fra discreta ē · t distinctas sui gn̄is spēs duo ista elemēta supsteft · t pduxit fra q̄q̄d ei radicit⁹ iheret nunq̄d nā scōz ? Nec hoc q̄dem · Tunc em̄ firmamentū factum est inf aq̄s supiores t inferiores · celūq̄ appellatū ē · in q̄ firmamēto facta sūt sidera q̄rto die · Mirū ḡ si ad istoꝝ dieꝝ opera dei ptinēt angeli · ipi sunt lux illa q̄ diei nomē accepit cui⁹ vnitas vt cōmendaret nō est dict⁹ dies ꝑm⁹ · ꝑ dies vn⁹ · nec ali⁹ ē scōs aut terti⁹ aut ceteri · ꝑ idē ipse vn⁹ ad implendū senariū vltptenariū numeꝝ repetit⁹ est ꝓpter senariā vel septenariā cognitōz · senariam scz opm̄ que fec̄ Gen·1· de⁹ t septenariā q̄etis dei · Cum em̄ dixit deus fiat lux: t facta est lux · si recte i hac luce creatis intelligit angeloꝝ pfecto facti sūt ptcipes lucis eterne · q̄ est ipa icōmutabil' sapia dei p quā facta sunt oīa · quez dicim⁹ vnigenitū dei filiū · vt ea luce illuminati qua creati fierent lux · vocarent dies ptcipatōe incōmutabilis lucis · t dei q̄ō est verbuz dei · p q̄ō t ipi · t oīa facta sunt · Joh·1·

Lumen q̄pe vex q̄ō illūinat oēm hoiez i hūc mundū venientem · hoc illuminat t oēm āgelū mūdū · vt sit lux non in seipo · ꝑ in deo · a quo si

auertit angel⁹ fit imund⁹·sic sūt oēs q̄ vocant imūdi spūs: nec iā lux in dño fm scipsis tenebre priuati pticipatione lucis eterne· Mali enim nulla nata ē: ꝑ amissio boni mali nomē accepit

e Sz itaq; bonū solū simplex: t La·X· ob hoc solū icōmutabile q̄ ō de⁹· Ab hoc bono creata sūt oia bona: ꝑ nō simplicia: t ob h̄ mutabilia· Creata sane inquā·i·facta nō genita· Q̄ ō eñ de simplici bono gēitū ē· pit simplex ē: t h̄ est q̄ illud de q̄ genitū ē: q̄ duo p̄ēz t filium dicim⁹: t vtrūq; h̄ cū spūsctō vn⁹ ēde⁹: q̄ spirit⁹ p̄is t filij·spūsctūs· ꝓpa q̄dā notōe h⁹ nominis i sacris lr̄is nūcupat· Ali⁹ aūt ē q̄ pf t filius· q: nec pf ē nec fili⁹· ꝑ ali⁹ dixi nō aliud: q:t h̄ pit simplex piterq; bonū ē incōmutabile t coet nū· Et h̄ trinitas vn⁹ ē de⁹: nec iō nō simplex q: trinitas· Neq; eñ ꝓpt h̄ naturā istā boni simplicē dicim⁹: q: pf i ea sol⁹: aut sol⁹ fili⁹· aut sol⁹ spiritusscūs: nō eñ sola ē ista nois trinitas sine ſba psonaz· sic sabelliani heretici putauerūt· Pat q̄ genuit simplex ē· t fili⁹ q̄ genit⁹ ē parit simplex ē t h̄ ē q̄ illō ō q̄ genit⁹ ē· Sz iō simplex ō: q̄ q̄ō hz h̄ ē excepto q̄ō relatiē q̄q; psona ad alterā ō: Nā vtiq; pf hz filiū· nec tñ ipe est fili⁹· t fili⁹ habz p̄ēm· nec tñ ipe ē pf· Jn q̄ ꝗ ad semetipm ō: nō ad altez: hoc ē q̄ō hz: sic ad seipm ō: viuēs h̄ido vtiq; vitam et eadem vita ipse est· Propter h̄ itaq; natura dicitur simplex cui non sit aliud habere quod vel possit amittere· vel aliud sit habens aliud q̄ō habet: sic vas aliquē liq̄rem· aut corp⁹ colorē· aut aer lucē siue feruorē· aut aia sapiētiā· Nihil eñ horz est id q̄ō hz· nā neq; vas liquorē: nec corp⁹ color· nec aer lux siue feruor: neq; aia sapia ē· Hinc ē q̄ etiā ꝑuari pōt rebus q̄s h̄ūt· t in alios habit⁹ vl q̄litates v̄ri atq; mutari: vt t vas euacuet h̄ūorē q̄ plenū est· t corp⁹ decoleret· t aer tenebr̄escat siue frigescat· t aia desipiat· Sz t si sit corp⁹ icorruptibile q̄le scis in resurrectōe ꝓmittit· hz q̄dē ip⁹ icorruptōis inamissibilē q̄litatē· ꝑ manēte ſba corpali· nō hoc ē q̄ō ipa icorruptio Nā illa etiā p singl'as ptes corpis tota ē· nec alibi maior alibi mior neq; ei vlla ps ē icorruptior q̄ altera· Corp⁹ vo ipm mai⁹ ē i toto q̄ in pte· t cū alia ps ē i eo āplior· alia mior nō ea q̄ āplior ē icorruptior· q̄ ea q̄ mior· Aliud est itaq; corp⁹ q̄ō nō vbiq; sui totū ē· alia icorruptio q̄ vbiq; ei⁹ tota ē· q: oīs ps icorruptibil' corpis etiā ceteris iequal'ēq̄lit incorrupta ē· Neq; eñ· vbi gr̄a q: digit⁹ mior ē q̄ tota man⁹· iō incorruptibilior man⁹ q̄ digit⁹· Jta cū sint ineq̄les man⁹ t digitus· eq̄lis ē tñ incorruptibilitas man⁹ t digiti· Ac ꝓhoc q̄uis a corpe icorruptibili isepabil' icorruptibilitas sit· aliud ē tñ ſba q̄ corp⁹ ō: aliud q̄litas ei⁹· q̄ incorruptibile nūcupat· Et iō sic etiā nō hoc ē q̄ō hz aia q̄ ipa· etiā sī sp sit sapiēs· sic erit cū a pūti miseria liberabit q: hz tūc sapiēs sit i eternū· pticipatōe tñ incōmutabilis sapie sapiēs erit q̄ nō est q̄ō ipa· Neq; ei si aer ifusa luce nūquā deserat· iō nō aliud ē ipse· aliud lux q̄ illumiat Neq; hoc ita dixerim q̄si aer sit aia q̄ō putauerūt incorpeā cogitare naturā· Sz h̄ūt h̄ ad illa etiā in mag̃ disparilitate de spūalitate quādā similitudinē· vt nō incōuenient dicat: sic illūinare aiaz incorpeā luce incorpea simplicis sapie dei sic illuminat aeris corp⁹ luce corpea: t sicut aer tenebr̄escit ista luce desert⁹· Nā nihil sunt aliud q̄ dicunt locoz q̄rūcunq; corpaliū tenebr̄eq; aer carēs luce· ita tenebr̄escere aiam sapie luce priuatā· Scōm hoc q̄ dicunt illa simplicia· q̄ ꝓncipalit vereq; diuia sunt· q: nō ē aliud i eis q̄litas aliud ſba· nec alioz pticipatōe· vel diuia· vel sapiētia vel btā sūt· Letez dict⁹ ē in scriptur scis spūsctūs sapia multiplex· eo q: multa i se hēat ꝑ q̄ hz h̄ t ē· t ea oia vn⁹ est· neq; eñ multe sunt ꝑ vna sapia est· i q̄ sūt imēsi q̄dā atq; infiniti thesauri rez intelligibiliū· i q̄b⁹ sunt oēs inuisibiles atq; icōmutabiles rōes rez· etiā visibiliū t mutabiliū· q̄ p ipam facte sūt· q̄m de⁹ nō aliq̄d nescies fec: q̄ō nec de q̄libet hoie artifice recte dici pōt· Porro si scies fecit oia· ea vtiq; fec q̄ nouerat· Ex q̄ occurrit aio q̄dā mirū ꝑ tñ vez q̄ō iste mūd⁹ nob not⁹ ee non posset nisi esset· deo aūt nisi notus esset· esse nō posset: La·XI·

q Ne cum ita sint· nullo quidez mō fm aliq̄ō tpis spaciū p⁹ erāt illi spūs tenebr̄e q̄s angelos dicim⁹· ꝑ simul vt facti sūt· lux facti sūt non tñ ita tñ creati vt quoq; mō eēnt· t q̄q; mō viuerēt· ꝑ etiā illuminati vt sapient btēq; viuerēt· Ab hac illumiatōe auersi q̄dā āgeli· nō solū nō obtinuerūt excellētiā sapiētis btēq; vite· q̄ ꝓculdubio nō nisi eterna ē certa atq; secura. ꝑ t rōnalē vitā hz isipientē sic h̄ūt· vt eā nō possint amittere· nec si velint· Quaten⁹ aūt aīēq; peccassent illi⁹ sapie fuerit pticipes: definire q̄s ꝑt Jn ei⁹ tñ pticipatōe eq̄les fuisse istos ill' q̄ ꝓpte rea vere pleneq; bti sūt: q̄m neq; q̄ de sue btitudinis eternitate fallunt· quō dicturi sum⁹: q̄ñ q̄ dē si eq̄les i ea fuissent· etiā isti i ei⁹ eternitate mā sisset pit bti q: pit certi: Neq; ei sic vita q̄diucū q̄ fuit· ita eterna vita vacit dici potuit· si finē habitura sit· Siq̄dē vita tm̄mō viuēdo· eterna vo finē nō h̄ido noiata ē· Quapropt q̄uis nō q̄cq̄d eternū ꝓtinuo btm̄ sit· ō: eñ etiā penal' ignis eternus· tñ si vere pfecteq; btā vita nō nisi eterna ē· si erat tal' istoz vita btā· q: q̄ndoq; desitura· t ꝓpt ea fi eterna: siue id scirēt· siue nescientes aliō putarēt q: scientes timor· nescientes error· btōs cē vtiq;

non sinebat·Si aũt ℞ ita nesciebãt vt falsis incertisue nõ fiderẽt:ꝑ vtq; sempiternũ an qñq; finẽ habiturũ eẽt bonũ suũ:i neutrã ptẽ firma assensiõe ferrent:ipa de tãta felicitate cunctatio eã btẽ vite plenitudinẽ:quã in sctis ãgelꝭ eẽ credim⁹ nõ habebãt·Neq; cñ btẽ vite vocabulũ ita ꝓtrahim⁹ ad qlsdã significatõis ãgustias: vt solũ deũ dicam⁹ btm̃:q tñ ita x̃e btũs ẽ vt maior btitudo eẽ ñ possit·In cui⁹ cõpatõe q; ãgeli btis sua qdã sũma btitudie quãta eẽ in ãgel' põt qd aut q̃tum est· Cap·XII·

n Ecipos eñ huic tãte btitudini cõpatos qõ attinet ad rõnalẽ vl intellectualẽ creaturã: btõs nũcupãdos putam⁹·Quis eñ ꝑmos illos hoies in paradiso negare audeat btõs fuisse añ pctm̃:q̃uis õ sua btitudie q̃ diuturna vel vtq; eterna eẽt icertos· Esset aũt eẽna nisi peccassent:cũ hodie nõ iprudenꝭ btõs vocem⁹·qs videm⁹ iuste ac pie cũ spe future immortalitatꝭ hãc vitã ducere:sine crimie vastãte ꝓsciaq;·facile ipetrãtes pctis hui⁹ infirmitatꝭ diuinã misericordiã· Quiꝭ de sue pseuerãtie ꝑmio certi sint:de ipa tñ pseuerãtia sua repiuntur icerti·Quis eñ hoim se in actõe ꝓfectuq; iusticie pseueratuꝝ vsq; in finẽ sciat:nisi aliq; reuelatõe ab illo fiat cert⁹·q de hac re iusto latẽti q; iudicio:nõ oẽs istruit ꝑ neminẽ fallit:Quãtũ itaq; ptinet ad delectatõz pñtis boni:beatior erat ꝑm⁹ hõ i paradiso:q̃ qlibet iust⁹ i hac infirmitate mortali:q̃tũ aũt ad spẽ futuri boni:beatior qlibet i qbusliber cruciatib⁹ corpis cui non opimõe·ꝑ certa x̃itate manifestũ est:sine fine se habituꝝ oi molestia carẽtẽ societatẽ ãgeloꝝ in pticipatõe sũmi dei q̃ erat ille hõ sui casus icertus i mag̃ illa felicitate paradisi· Cap·XIII·

Tocirca cui⁹ jã nõ difficulter occurrit q vtroq; ꝓiũcto effici btitudinẽ quã recto pposito itellectual' natura desiderat: ℞ est vt t bono icõmutabili qõ de⁹ ẽ sine vlla molestia pfruaꝭ:t i eo se ieternũ eẽ mãsuꝝ: nec vl la dubitatõe cũctenꝭ nec vllo errore fallaꝭ·hãc hꝭe ãgelos lucis·pia fide credim⁹:hãc nec añq; caderẽt habuisse ãgelos pcõres·q sua ꝓuitate illa luce ꝓuari sũt ꝓñti rõne colligim⁹:habuisse tñ aliquã t si nõ pscã btitudinẽ·si vitã egerẽt añ pctm̃ ꝓfecto credẽdi sũt·Aut si duꝝ videꝭ quãdo facti sũt ãgeli·alios credere ita factos vt nõ acceperẽt ꝓsciaz vel pseuerãtie vel casus sui:alios aũt ita factos vt veritate certissima eternitatẽ sue btitudis nossent:ꝑ eq̃lis felicitatis oẽs ab initio creati sunt:t ita fuerũt donec isti qui nũc male sũt ab illo bonitatis lumie sua volũtate cecidissent·ꝓfecto multo ẽ diuri⁹ nũc putare angelos sctõs eterne sue btitudinis incertos: t ipos de semetipis ignorare:qõ nos de illis ꝓ scripturas scãs nosse potuim⁹·Quis eñ catholic⁹ xp̃ian⁹ igrat nullũ nouũ diabolũ ex hõis angelis vlteri⁹ futurũ:sic nec istũ in societatez bonorũ angelorũ vlteri⁹ rediturũ:Veritas q̃pe in euãgelio scis fidelibusq; ꝓmittit:q erunt eq̃les angelis dei:qb⁹ etiã ꝓmittit q; ibũt in vitaz eẽnã·Porro ãt si nos certi sum⁹·nũq; nos ex illa ꝓ mortali felicitate casuros·illi vo certi nõ sũt tã porro nõ eq̃les eis erim⁹·Sz q: neq; x̃itas fallit·t eq̃les eis erim⁹·ꝓfecto etiã ipi certi sũt sue felicitatꝭ eẽne·Cui⁹ illi alij q; certi nõ fuerũt·nõ eñ erat eoꝝ eẽna felicitas cui⁹ certi essent q̃ finẽ fuerat habitura·restat vt aut ꝑes fuerint aut si par es fuerint post istorum ruinam illis certa scientia sue sempiterne felicitatis accesserit·Nisi forte qs dicat id quod dominus ait de diabolo in euangelio·ille homicida erat ab initio·t in x̃itate nõ steterit·sic eẽ accipiẽdum vt nõ solũ homicida fuerit ab initio·id est· in initio hũani generꝭ·exq; vriq; hõ fact⁹ ẽ quez decipiẽdo possꝭ occidere·verũetiã ab initio sue ꝓditõis i x̃itate nõ steterit·t iõ nũq; btũs cum scis ãgel' fuerit suo recusans eẽ sbdit⁹ creatorꝭ t supbia sua velut ꝑuata ptãte elat⁹·ac ꝑ fall⁹ t fallat·q: neq; vniq; ptãtẽ oipotẽtꝭ euadit·Et q ꝓ pia sbiectionẽ noluit tenere qõ x̃e ẽ·affectat p supbã elatõez simulare qõ nõ ẽ·vt sic itelligat etiã qõ btũs Jobes apls ait·ab initio diabolus peccat·℞ ẽ·exq; fact⁹ ẽ iusticiã recusauit·quã nisi pia deoq; sbdita voluntas hꝭe nõ posset·Hunc finẽ qsqs acqescit·nõ cũ illi heretici sapit·i·manicheis·t si q; alie pestes ita sentiũt·q suã q̃dã ꝓpriã tã ex adũso qdã ꝓncipio diabol⁹ hꝭeat naturã mali·q tãta vanitate desipiũt·vt cũ verba ista euãgelica i auctoritate nobiscũ habeãt·nõ attẽdant nõ dixisse dñm a x̃itate alien⁹ fuit·ꝑ in x̃itate nõ steterit·vbi a x̃itate lapsũ itelligi voluit i q̃ vtiq; si stetisset ei⁹ ꝓceps fact⁹·beatus cum sciis angelis pmaneret· Ca·XIIII·

Tbiecit añ iudiciũ q̃si q̃ssem⁹ vñ ostẽ dak q; i veritate ñ steterit atq; ait·Quia nõ ẽ x̃itas i eo·Lẽt ãt in eo·si in illa stetisset·Locutiõe aũt dcñ ẽ min⁹ vsitata·Sic eñ videꝭ sonare·In x̃itate nõ sterit q: nõ ẽ x̃itas i eo·tãq; ea sit cã vt i veritate nõ steterit·q in eo x̃itas nõ sit·cũ pot⁹ ea sit cã vt i eo x̃itas nõ sit q; i veritate nõ steterit·Ista locutio ẽ t in psalmo vbi ait·Ego clamaui·qñ exaudisti me de⁹·cuz dicẽdũ fuisse videaꝭ·exaudisti me de⁹ qñ clamaui·Sz cũ dixisset·ego clamaui·tãq; ab eo q̃reretur vñ se clamasse mõstrarer·ab effectu exaudiciõis dei clamorꝭ sui ondit affectũ·tãq; diceret· Hic oñdo clamasse me·qñ exaudisti me·L·XV

Joh·8· Joh·8· Joh·8· Joh·8· Ps·65·

ob·3· Illud etiã q̃ ait de diabolo Job̃ es· Ab initio diabolus peccat·nõ itelligũt q̃ inde volũt asserere pcti naturã cũ nãle nullũ sit oĩno pctũ·Sed q̃d rñdeꝛ ꝓphetic̃ testimonijs siue qõ esaias aut̃ sb̃ figurata ꝑsona principis Babilonie diabolũ nostans:quõ cecidit lucifer q̃ mane oriebaꝛ: siue
a·14· qõ Ezechiel·in delicijs paradisi dei fuisti oĩ lapi
c·28· de p̃cioso ornatus vbi intelligiꝛ fuisse aliquã
dem· do sine pctõ·Nã exp̃ssi⁹ ei paulo post ꝺ:Ambulasti in dieb⁹ tuis sine vicio·Que si aliter ꝓvenienti⁹ intelligi nequeũt:optet etiaz illud qõ
ob·3· dictũ ẽ·in ꝟitate nõ stetit:sic accipiam⁹·qõ in ꝟitate fuerit:ꝑ nõ pmãserit·Et illud qõ ab initio diabol⁹ peccat:nõ ab initio exq̃ creat⁹ est peccare putand⁹ ẽ·sed ab initio pcti qõ ab ip-
14· sius superbia cepit esse pctũ Hec illud qõ scꝑtũ est in libro Job·cũ de diabolo ꝑmo cẽt hoc est initiũ figmẽti dñi qõ feꝯ ad illudendũ ab ãgelis suis·Cui ꝓsonare vꝺ etiã psalm⁹ vbi legiꝯ·
3·103· Draco hic quẽ finxisti ad illudendũ ei·sic itelligendũ ẽ·vt existimem⁹ talẽ ab initio creatũ cui ab angelis illuderet·sed in hac pena post pctũ ordinatũ·Initiũ q̃ ei⁹ figmẽtũ ẽ dñi·Nõ eĩm ẽ vlla nã etiã in extremis infimisq̃ bestioꝝ quã nõ ille ꝓstituit·a q̃ est oĩs mod⁹·oĩs species·oĩs ordo·sine q̃b⁹ nihil rez inueniri vel cogitari ꝑt q̃nto mag⁹ angelica creatura·q̃ oĩa ceꝛa q̃ ꝺs ꝓdidit naꝯ digrate p̃cedit·La·XVI

Ahis eĩm q̃ q̃quo mõ sũt t nõ sũt q̃ꝺ de⁹ ẽ aq̃ facta sũt·ꝑponunt̃ viuentia nõ viuentib⁹:sic ea q̃ hũt vim gignẽ di·vel etiã appetendi his q̃ isto motu carẽt·et in his q̃ viuũt ꝑponunt̃ sentientib⁹·sic arboribus alia·Et in his q̃ sentiũt·ꝑponunt̃ itelligentia nõ intelligentibus·sic̃ hoĩes pecorib⁹·Et in his q̃ itelligũt ꝑponunt̃ imortalia mortalibus·sicut angeli hoĩb⁹ altior⁹ ꝑponunt natura ordie Est ãt ali⁹ atq̃ ali⁹ p suo cuiusq̃ vsu estimatiõis mod⁹·q̃ fit vt q̃dã sensu carẽtia·q̃busdã sentiẽtib⁹ ꝑponam⁹ intñ vt si ptãs esset ea p̃sus de nã rex auferre vellem⁹·siue quez in ea locũ hũt ignorãtes·siue etiã sciam⁹ nr̃is ea cõmodis postponẽtes:Quis eĩm nõ domi sue panẽ hr̃e q̃ mures·nũmos q̃ pulices malit:Sz q̃d miꝝ·cũ in ipoꝝ etiã hoĩm estiatiõe
q̃ꝝ certe nã tãte ẽ dignitat⁹·plerũq̃ cari⁹ cõpeꝛ equ⁹ q̃ ser⁹·gẽma q̃ familia:Ita in tali libertate iudicandi plurimũ distat rõ ꝓsiderant⁹ a nẽcitate indigent⁹ seu voluptate cupientis·cũ ista q̃d p seipm in rex gradib⁹ pẽdat nẽcitas aũt q̃d ꝓpr̃ q̃d expetat cogitet·et ista q̃d vex luciment⁹ ꝙpareat·voluptas ꝟo quid iocũ dũ corꝑ sẽlib⁹ blãdiaꝛ exq̃rat·ꝑ tñ valet i natur⁹ rõ alib⁹ q̃ddã veluti põd⁹ voluptat⁹ t amor⁹ vt cũ ordie naꝯ ãgl̃i hoib⁹ tñ lege iusticie bõi hoies malangel̃ pferanꝯ· La·XVII

p Ropr̃ naꝯ igr̃ nõ ꝓpr̃ malicĩã diaboli dictũ recte itelligim⁹·Hoc ẽ itiũ figmẽti dñi·q̃ sine dubio vbi ẽ viciũ malicie·naꝯ ñ vitiata p̃ces sit·Itiũ aũt ita ꝓtra naꝯ ẽ·vt ñ possit nisi nocere naꝯ·nõ itaq̃ eẽt vitiũ recedeꝛ a deo·nisi naꝯ cui⁹ id vitiũ ẽ pos⁹ cõpeteret cẽ cũ ꝺo·q̃ ꝓpr̃ etiã volũtas mala·grãde testimoniũ ẽ nature bõe·ꝑ de⁹ sic naꝯ bonaꝝ optim⁹ creatoꝛ ẽ·ita malaꝝ volũtatũ iustissim⁹ ordiatoꝛ·vt cuz male ille vtũ̃ natur⁹ boĩs:ipe bñ vtaꝯ ẽt volũtatib⁹ mal·Itaq̃ fe ẽ vt diabol⁹ institutõe illi⁹ bonus:volũtate sua mal⁹·i iferioꝛib⁹ ordiat⁹ illuderet ab ãgel̃ ei⁹·i·vt ꝓsint tẽptatões ei⁹ scis q̃bus eas obesse desideraꝛ·Et q̃m de⁹ cũ eũ ꝓderet fuꝯ malignitat⁹ ei⁹ ñ erat vtiq̃ igr̃ t ꝑuidebat q̃ bõa de mal̃ ei⁹ eẽt ipe factur⁹ ꝓpr̃ea pꝰ·ait Pꝰ·103·
Draco ꝺ quẽ fixisti ad illudẽdũ ei·vt i eoipo q̃ eũ fixit·Iz p suã bõitatẽ bonũ iã p suã p̃sciaz ꝓpaꝛ se itelligaꝯ·quõ illo vꝺ eꝯ i malo· La·XVIII·

Eq̃ ei ꝺs vllũ nõ dico ãgeloꝝ ꝑ vel hoim
n crearet quẽ malũ futuꝝ eẽ p̃sciꝛet·nisi pr̃ nosset q̃b⁹ eos bonoꝝ vsib⁹ cõmodaret·atq̃ ita ordinẽ scl̃oꝝ tãq̃ pulcherrimũ carmẽ ẽt ex q̃busdã q̃i ãtithet⁹ hõestaret Antitheta ei q̃ appellãꝯ i ornam̃t⁹ elocutõis sũt decẽtissima·q̃ latie appellanꝯ oppositra·vt q̃ exp̃ssi⁹ ꝺr ꝓtra posita·nõ ẽ apꝺ nos h⁹ vocabuli ꝙsuetudo·cũ tñ eisdẽ ornam̃t⁹ locutõis etiã ꝑmo latin⁹ vtaꝯ·imo ligue oĩm gẽtiũ his ãtithet⁹ t paul⁹ apl̃s i scꝺa ad corinthios epl̃a·illũ locũ suauiꝯ explicat vbi diĉ: Per arma iusticie a dextris t a sinistr⁹·p gloriã t ignobilitatẽ··p ifamiã t bonã famam·vt seductores t veraces·vt q̃ igramur t cogscimur:q̃si morientes·t ecce viuim⁹ vt coerciti t ñ mortificati·vt ꝛstes sp̃ gaudẽtes:sic egẽi mstos aũt ditãtes·tãq̃ nihil hũtes t oĩa possidẽtes·sic q̃ ista ꝓtraria ꝓtrarijs opposita ꝑmois pulchritudinẽ reddũt.ita q̃dã ñ ꝟboꝝ ꝑ rex eloq̃ntiã ꝓtrariox oppositõe scl̃i pulcritudo cõpoĩꝯ aptissime
ꝺ positũ ẽ i li·ecclĩastico ꝺ mõ Cõtra malũ bonũ Eccl̃·33·
ẽ t ꝓtra mortẽ vita·sic ꝓtra piũ pctõr·t sic ituer⁹ oĩa opa altissimi·bia ꝓtra bia·vnũ ꝓtra vnũ·

Clãuis itaq̃ diuini ꝑmois La·XIX
q obscuritas ẽt ad ꝺ sit vtil·q̃ ples sniaꝝ ꝟitat⁹ pit t i lucẽ noticie ꝓducit·ꝺũ alius eũ sic·alt⁹ sic itelligit·ita tñ vt q̃ i obscuro loco itelligiꝯ vl̃ attestatõe rex maifestaꝝ·vl̃ alijs locis mime dubijs asseratur·siue cũ multa tractanꝯ·ad id q̃ perueniaꝯ·q̃ sensit ille qui scripsit·siue id lateat·sed ex occasione tractãde p̃funde obscuritatis:alia q̃dã vera dicantur:nõ

mihi videtur ab opibus dei absurda sentētia. si cū lux illa pma est facta: angeli creati intellīgūt intīs sctōs āgelos tīmūdos fuisse discretū: vbi
Gen. 1. dictū est. Et diuisit deꝰ intīlucē tenebras: tvocauit deꝰ lucē diē: tenebras, vocauit noctem. Solus q̄ppe ille ista discernere potuit: q̄ potuit etiā pus q̄ caderēt pscire casuros: tlumie priuatos veritatīi tenebrosa supbia remansuros. Nā intīistū nob notissimū diē tnoctē. i intīhāc lucē thas tenebras vulgatissimas sensibꝰ nris
Ibidem. lumiaria celi: vt diuideret impauit. Fiant inq̄t
Ibidem. lumiaria ī firmamēto celi vt luceāt sup terram tdiuidāt intīdiē tnoctē. Et paulopost. Et fecit inq̄t deꝰ duo lumiaria magna: lumiare maiꝰ in pncipia dei: tlumiare minꝰ ī pncipia noctis: et stellas: tposuit illas deꝰ ī firmamēto celi. lucere sup terrā: tpesse diei tnocti: tdiuidere iter lucē tenebras. Intīillā vo lucē q̄ sctā societas angelox est: illustratōe veritatīi telligibilī fulgēs: tei ptrarias tenebras. i. maloxāgelox auersox a luce iusticie teterrimas mētes: ipe diuidere potuit cui etiā futurū non nature: ſ voluntatis malum occultū. aut incertum esse nō potuit. Capitulum. XX.

Gen. j. D Enicz nec illud est ptereundū silentio q̄ vbi dixit deꝰ: fiat lux tfacta ē lux: cōtinuo subiūctū est: tvidit deꝰ lucē q; bona ē. Nā postea q̄z sepauit intīlucē tenebras: tvocauit lucē diē: tenebras noctē: ne sit cū luce etiā talibus tenebris testimoniū placiti sui phibuisse videret. Nā vbi tenebre iculpabiles sunt: intīq̄s
Ibidem. tlucē istā his oculis pspicuam lumiaria celi diuidūt: nō aū: ſ post infert. Et vidit deꝰ q; bonū ē: tposuit inq̄t illa ī firmamēto celi lucere sup terrā: tpesse diei tnocti: tsepare intīlucē tenebras. Et vidit deꝰ q; bonū ē. Utrūq̄z placuit q; vtrūq̄z sine pctō ē. Ubi aūt dixit deꝰ fiat lux: tfacta ē lux: tvidit deꝰ lucē q; bona ē: tpostmodū infert. Et sepauit deꝰ intīlucē tenebras: vocauitq̄z deꝰ lucē diē: tenebras vocauit noctē: nō hoc loco additū ē: tvidit deꝰ q; bonū ē nec vtrūq̄z apellaret bonū: cū eēt hoz alterū malū vitio ppio: nō natura. Et iō sola ibi lux placuit pditori: tenebre aūt angelice tsi fuerāt ordinā de. ſ tñ fuerāt apropābde. Ca. XXI

q Uid eīm est aliud itelligēdū in eo q; p oia dz: vidit deꝰ q; bonū est: nisi operīs
Gen. j. apropatio fm artē facti q̄ sapia dei est? Deus aūt ñ vsq̄z adeo cū dic factū ē: tūc didicit bonū vt nihil eoz fieret tsi ei fuisset icognitū. Dū q̄ vidit q; bonū est: qō nisi vidisset añq̄z fieret: ñ vtiq̄z fieret: docet bonū eē: nō discit. Et plato q
Plato in thimeo. dē plus ausus ē dicere: elatū eē scz deū gaudio mūdi vniuersitate pfecta. Ubi tipe non vsq̄z adeo desipiebat vt putaret deū sui opis nouitate factū beatiorē. ſ sic oīdere voluit artifici suo placuisse iā factū: qō placuerat ī arte faciendū. nō q; vllo mō dei scia variet. vt aliud in eo faciāt q̄ nōdū fūt. aliud q̄ iā fūt. aliud q̄ fuerūt. Nō ei more nro ille vel qō futuz ē pspicit vel qō pīs ē aspicit vel qō pteritu z est respicit ſ alio mō quodā a nra z̄ consuetudie cogitationū lōge altero diuerso. Ille q̄ppe nō ex hī illō cogitatōe mutata. ſ oīno ī cōmutabilit videt ita vt illa q̄dē q̄ tpalit fūt. tfutura nōdū sint: tpīntia iā sint. tpterita iā nō sint. ipe vo hoc sta bili ac sempit na pīntia cōprehēdat. nec alit oculis. alit mēte. nō ei ex alio z̄stat tcorpe. nec alit nūc. alit antea. talit postea. qm̄ nō sic nra ira ei deꝰ q̄z scia triū tpm. pīnt videlz tpteriti vt futuri varietate mutat. apō quē ñ ē imutato Jacob
nec moūti obūbratio. Neq̄z ei ei intīctio ō cogitatōe ī cogitationē trāsit. in cuiꝰ corpeo cōtuitu sil adsūt cūcta q̄ nouit. Qm̄ tpa ita nouit nullis suis tpalibꝰ notionibꝰ. quēadmodū tēpora lia mouet nullis suis tpalibꝰ motibꝰ. Ibi q̄ vidit bonū eē qō fecē. vbi bonū eē vidit. vt faceret. Nec q: factū vidit sciaz duplicauit. vel ex aliq̄ pte auxit tāq̄s miorī scie fuerit pus q̄z faceret qō videret. q̄ traz pfecte nō oparet nisi tā pfecta scia cui nihil ex eiꝰ opib adderet. Quapropt si tñmō nob insinuādū eēt qs fecerit lucē. sufficeret dicere deꝰ fecē lucē. Si āt nō solū qs fecerit verūetiā p qd fecerit. sat esset
Gen. j. ira cnūciari. tdixit deꝰ fiat lux. tfacta ē lux. vt nō tñ deū. ſ et p verbū lucē fecisse nossemus. Quia vo tria q̄dā maxie scienda ō creata nob optuit ūtimari. qs eā fecerit. p qd fecerit. q̄re
Gen. j. fecerit. deꝰ dixit inq̄t. fiat lux. tfacta ē lux. tvidit deꝰ lucē q; bōa ē. Si ḡ q̄rimꝰ qs fecerit. deꝰ ē. Si p qd fecerit. dixit fiat. tfacta ē. Si q̄re fecerit. q; bōa ē. nec auctor ē excellētio: ō. nec ars efficatio: dei vbo. nec cā melio: q̄z vt bonū crearet a bono ō. Hāc et pl'o cām ordendi
Plato in thimeo. mūdi iustissimā dicit. vt a bono deo bōa opa fierēt. siue ista legerit: siue ab his q̄ legerāt forte ognouerit. siue acerrio ingenio iuisibilia dei p ea q̄ facta sūt intellecta pspexerit. siue ab his
Roma. j. q̄ ista pspexerāt tipe didicerit. Ca. XXII.

Anc tñ cām. id ē ad bōa creāda dicit bōitatē di. hāc ināz cām tā iustā atq̄z idoneā. q̄ diligēt psiderata tpie cogitata. oēs protroversias q̄rētiū inō originē termiat. q̄dā heretici ñ vident. q; egenā carnisbꝰ fragilēq̄z mortalitatē. iā ō iusto supplicio vēientē dū ei ſ pcutiūt plūma offendūt. sic ignis aut frigus aut fera bestia. aut quid huiusmodi. Nec attendunt. q̄z vel in suis locis naturisq̄

vigeant: pulchrozq ordíe disponank: q̃tumq̃ vnúsitati rex p suis portõib⁹ ocoris tãq̃ si eis cõez rẽpublicã ꝓserãt: vl nobisipis icõgruẽter atq̃ scienk vtamur cõmoditat attribuãt: ita vt venena ipa q̃ p incõueniẽtiã pniciosa sũt cõuenienk adhibita i salubria medicamẽta vertantur· q̃ q̃ a ꝓtrario etiã ꝟb q̃b⁹ delectank sic cib⁹ t pot⁹ t ista lux i moderato t impozrũo vsu noxia sentiank· Cũ nos admonet diuia ꝓuidentia nõ res insipienk vituparе· ꝟ vtilitatẽ reruz diligenk iq̃rere· t vbi nr̃m igeniũ vl infirmitas deficit: ita credere occultã sic erãt q̃daz q̃ virtutiũ⁹ inuenire· qz t ipa vtilitat occultatio: aut hũilitat exercitatio ẽ aut elatõis attritio cũ oino natura nulla sit malũ· nomẽq̃ ꝟb nõ sit nisi ꝓuatõis boni· ꝟ a terrenis vsq̃ ad celestia t a visibilib⁹ vsq̃ ad inuisibilia sũt alijs alia bona· alijs alia meliora· ad ꝟ ineq̃lia vt eẽnt ordo· De⁹ aũt ita ẽ artifex magn⁹ i magnis: vt minor nõ sit i paruis· Quepua nõ sua grãditate· nã pena nulla ẽ· ꝟ artifex sapia metiẽda sũt: sic i spẽ visibili hois: si vnũ radak supciliũ: q̃ ꝓpe modũ nihil corpi t q̃ m̃l tã detrahik pulchritudi· qm̃ nõ mole ꝓstat· ꝟ distat a pilitate ac dimẽsione mẽbroz· Nec sane multũ mirãdũ ẽ· q hi q nõnullã malã putãt eẽ naturã suo q̃dã ꝓpo ex ortã ꝓpagatãq̃ pncipio nolũt accipe istã causaz creatõis rex· vt bon⁹ de⁹ ꝓderet bona· credẽres eũ port⁹ ad ꝟb mũdana molimia rebellãtis aduersũ se mali repellẽdi extrẽa necitate pductũ· suãq̃ naturã bonã malo coercẽdo subãdoq̃ miscuisse q̃ turpissime pollurã t crudelissime captiuatã· t oppssaz labore magno virtutẽ mũdet ac liberet· nõ totã tũ· ꝟ q ei⁹ nõ potuerit ab illa inq̃natõe purgari tegmẽ ac vinculũ futuruz hostis victi t inclusi· Sic aũt manichei ũ desipẽt vel pon⁹ insanirẽt· si dei naturã sicuti ẽ icõmutabilẽ atq̃ oino icoꝛruptibilẽ crederẽt cui nocere nulla res possit aiaz vo q̃ volũtate mutari i deteri⁹ t pctõ coꝛrũpi potuit· atq̃ ita icõmutabil vitatis luce ꝓuari· nõ dei ptẽ nec ei⁹ nature q̃ dei est· ꝟ ab illo ꝓditã lõge imparẽ cõditoꝛi· xp̃iana sanitate sentirẽt·

Ca· XXIII·

Ed m̃lto ẽ mirãdũ ãpli⁹ q etiã q̃dãq̃ vnũ nobiscũ credũt oim rex eẽ pncipiũ· nullãq̃ naturã q̃ ũ ẽ q̃d de⁹ ẽ nisi ab illo ꝓditoꝛe eẽ ũ posse· nolueꝛt tũ istã cãm fabricãdi mũdi tã bonã ac simplicẽ bñ ac simplr credere· vt de⁹ bon⁹ ꝓderet bona: t eẽnt post deũ q̃ non eẽnt q̃ est de⁹· bona tñ q̃ ñ faceret nisi bon⁹ de⁹· Sed aias dicũt nõ q̃dẽ ptes dei· ꝟ factas a deo· peccasse a deo ꝓditoꝛe· recedẽdo t diuersis pgressib⁹ ꝓdiuersitate pctõz a celis vsq̃ ad terras· diuersa coꝛpa q̃si vincula meruisse: tñc eẽ mundũ: eaq̃ cãm mũdi fuisse faciendi: nõ vt cõderenk bona: ꝟ vt mala cohiberenk· Hic origenes iure culpak· In libꝛi ei q̃s appellat piarchon: id est de pncipijs ꝟ sensit: ꝟ scꝑsit· Ubi plus q̃ dici ꝑt miroꝛ homiez i eccl̃iastic liꝛis tã doctũ t exercitatũ: nõ attendisse ꝓmũ q̃ ꝟ eẽt ꝓtrariũ scꝑture huius tãte auctis itentiõi q̃ p oia opa di subiũgens t vidit de⁹ q̃ bonũ ẽ: ꝑpletisq̃ oꝛb⁹ iferens: et vidit de⁹ oia q̃ fec t ecce bõa valde: nullã aliã cãm faciendi mũdi itelligi voluit: nisi vt bona fierẽt a bono bo· Ubi si nõo peccasset: tñmodo naturꝫ bonis eẽt mũd⁹ ornat⁹ t plen⁹· Et q̃ peccatũ ẽ: nõ iõ cũcta sũt ipleta pctis: cum bonoꝛ lõge maioꝛ: nũ er⁹ in celestib⁹ sue nature oꝛdinẽ seruet· Nec mala volũtas: q̃ naturе oꝛdinẽ seruare noluit: iõ iusti di leges oia bñ oꝛdinantꝫ effugit: qm̃ sic pictura cũ coloꝛe nigro loco suo posita: ita vniuersitas rex si q̃s possit ituer: etiã cũ pctõib⁹ pulchra ẽ: q̃uisp seipos ꝑsideratos sua deformitas turpet· Deinde videre debuit origenes et quicunq̃ ista sapiũt: si hec opio va eẽt: mũduz iõ factum vt anie ꝓ meritis pctõꝝ suoꝝ tanq̃ ergastula q̃bus penaliter includerenk coꝛpa acciperent: supioꝛa t leuioꝛa q̃ minus: iferioꝛa vo t grauioꝛa q̃ ampli⁹ peccauerũt: demones: q̃b⁹ deteri⁹ nihil ẽ: terrena coꝛpa: quib⁹ iferi⁹ t grauⁱ⁹ nihil ẽ: port⁹ q̃ hoies etiã bonos: potius etiã q̃ malos habere debuisse· Nũc vero vt itelligeremus aiaꝝ merita nõ qualitatibus coꝛpm esse pensanda: aereũ possidet pessim⁹ demon homo autez t nũc licet malus: longe minoꝛis mitioꝛisq̃ malicie: t certe ante peccatũ tñ luteũ coꝛpus accepit· Quid aũt stulti⁹ dici põt· q̃ istũ solẽ vt in vno mũdo vnus eẽt: non decoꝛi pulchritudinũ· vel etiã saluti rex coꝛpaliũ ꝓsuluisse artificẽ deũ: sed hoc poti⁹ euenisse qz vna aia sic peccauerat vt tali coꝛpe mereꝛ̃ includi· Ac ꝓ hoc si cõtigisset: vt nõ vna ꝭz due: imo non due ꝭz decẽ: vel centũ: similiter equaliteꝛq̃ peccassent: cẽtũ soles hꝛet ꝟb mũdus· Qõ vt nõ fieret: nõ opific⁹ puisiõe mirabili ad rex coꝛpaliũ salutẽ decoꝛẽq̃ cõsultum est: sed cõtigit poti⁹ tãta vnius aie ꝓgressiõe peccant⁹: vt sola coꝛp⁹ tale mereꝛ̃ Non plane aiaꝝ de q̃bus nesciũt q̃d loq̃nt: ꝟ eoꝝ ipoꝝ q̃ talia sapiũt: multũ lõge a vitate t merito est coercenda ꝓgressio· Hec ergo tria q̃ supius cõmendauit: cũ in vnaquaq̃ creatura req̃runtur: quis eã fecerit: q quid fecerit: quare fecerit: vt respondeak de⁹ ꝓ suũ verbũ: quia bona est: vtrũ altitudine mystica nobis ipsa trinitas intimetur: ꝟb ẽ pr̃ t filius t spũssanct⁹: an

aliqd occurrat qō ℞ loco scripturaꝝ id accipiē
dū eē phibeat: multi sermonis ē qstio: nec oia
vno volumine vt explicemus vergendum est

Redim⁹ ⁊ tenem⁹: La·XXIIII·
c ⁊ fidelit̄ p̄dicam⁹ q pf̄ genuerit x̄bū
℞ est sapiaz·p quā facta sūt oia: vni-
genitū filiū: vn⁹ vnū: etern⁹ coeternū: sūme
bon⁹ eqlit̄ bonū: ⁊ q spūsctūs sit ⁊ p̄ris ⁊ filij
sit spūs ⁊ ipe ꝓsubstātialis ⁊ coetern⁹ ambob⁹
atqꝫ ℞ totū ⁊ trinitas sit, ppt̄ ppzietatē psona
rū: ⁊ vn⁹ de⁹ ppt̄ insepabilē diuitatē: sicut vn⁹
oipotēs ppt̄ inseparabilē oipotētiā: ita tū vt eti
am cū de singul̄ qrit: vnusqsqꝫ eoꝝ ⁊ de⁹ ⁊ oi-
potēs esse nūdeat: cū x̄o de oib⁹ sit: nō tres dij
vel tres oipotētes: ꝑ vn⁹ de⁹ oipotēs: tāta ibi ē
in trib⁹ inseparabil̄ vnitas: q sic se voluit p̄dica-
ri· Ulty boni p̄ris: ⁊ boni filij: spūsctūs q: cōis
ambob⁹ ē: recte bonitas dici possit amboꝝ: nō
audeo temerariā p̄cipitare sniaz: verūtn̄ ābo
rū eū dicere sctitatē facil⁹ ausus fuero nō am
boꝝ q̄si q̄litatē ꝑ ipam qꝫ subaz: ⁊ tertiā i trini-
tate psonā· Ad hoc em̄ me, pbabil⁹ ducit q cū
sit ⁊ p̄ spūs ⁊ filij⁹ spūs: ⁊ p̄ sctūs: ⁊ filij⁹ sctūs
ppzie tū ipe vocak spūsctūs: tanqꝫ sctitas sub
stātial' ⁊ ꝓsubalis amboꝝ· Sz si nihil ē aliud bo
nitas diuīa qꝫ sctitas: pfecto ⁊ illa dilīgēta rō
nis ē:: nō p̄sūptōis audacia· vt in op⁹ dei se-
creto q̄dā loquēdi mō q nr̄a exerceak intētio:
eadē nob⁹ insinuata intelligak trinitas: vnam
quāqꝫ creaturā qs fecerit: p qd fecerit: ppter
qd fecerit· Pak q̄ppe intelligik x̄bi q dixit vt fi
at· qō aūt illo dicēte factū est: pculdubio p ver
bū factū est· In eo x̄o qō ō: vidit de⁹ qꝫ bonū
est sat' significak deū nulla nccitate· nulla sue
cuiusqꝫ vtilitatis indigētia· ꝗ sola bonitate fe-
cisse qō factū est· i· qꝫ eqlit̄ bonū: ⁊ q spūsctūs
sit ⁊ p̄ris ⁊ filij bonū est· Qō iō posteaq̄ factuꝫ
est ō: vt res q facta ē ꝯgruere bonitati ppter
quā facta ē· indicet· Que bonitas si spūsctūs
recte intelligik: vniuersa nobis trinitas i suis
opib⁹ intimak· Inde ē ciuitat' sctē q i scris an
gelis sursum ē: ⁊ origo: ⁊ informatio: ⁊ beati-
do· Mā si querak vñ sit· de⁹ eā ꝓdidit· Si vñ sit
sapiēs: a deo illūinak· Si vñ sit felix: deo fruik
subsistēs modificak: ptēplans illustrak: inhe-
rens iocūdak: ē: videt: amat: in eternitate dei
viget: in veritate dei lucet: i bonitate dei gau
det·

Capitulum·XXV·

q Uantū itelligi dak hinc phi sapie di
sciplinā tripti tā eē voluerūt: imo x̄o
tripti tā eē aduertere potuerūt· Neqꝫ em̄ ipi i
stituerūt vt ita eēt ꝗ ita eē pot⁹ inuenerūt: cui⁹
vna ps appellaret physica· altera logica· ter-
tia ethica· Quaꝝ noia laria iā multoꝝ lr̄is fre
quētata sunt: vt natural: rōnal· moral' qꝫ vo
carent: q̄s etiā in octauo libro breuit̄ pstrinxi
mus· Nō q̄ sit ꝓsequēs vt isti in his trib⁹ aliqd
scōm deū de trinitate cogitauerit· Quis pla
to prim⁹ istā distributōz repisse: ⁊ cōmēdasse di
cak: cui neqꝫ naturaꝝ oim: auctor: nisi de⁹ vn⁹
est: neqꝫ intelligētie dator: neqꝫ amoris q̄ be-
ne beateqꝫ viuak ispirator· Sz certe cū de na-
tura rerꝫ: ⁊ de rōne indagāde veritatis: ⁊ dī-
ne boni ad quē cūcta q̄ agim⁹ referre debem⁹
diuersi diuersa sentiāt: in his tñ trib⁹ magnoꝝ
generalib⁹ q̄stionib⁹: ois coꝝ versak intētio-
Ita vt cū in vnaq̄qꝫ eaꝝ qd qsqꝫ sectet multi-
plex sit discrepātia opinionū: esse tū aliquā na
ture cām: scie formā: vite sūmā: nemo cūctet

Pic mag⁹ dicit q pla
to primo aſſe
uerauit tres
humanam
pfice in rō
nalē· natu-
ralē· ⁊ mo-
ralē· ſed in
quo libro il
lum aſſignat no
q̄ ſanctus ci
prian⁹.

Tria em̄ sunt q̄ in vnoq̄ hoīe artifice spectāt
vt aliqd efficiat· natura· doctrina· vsus· Natu
ra ingēio: doctrina scia: vsus fructu dijudicā-
dus est· Nec ignoro qō ꝓprie fruct⁹ fruentis:
vsus vero vtētis sit· atqꝫ hoc ink esse videak:
qō ea re frui dicimur q̄ nos nō ad aliud referē
da p seipam delectat· Ulti x̄o ea re quā ppt̄ ali
ud q̄rim⁹: vñ tpalib⁹ magis vtēdū est q̄ fruen
dū: vt frui mereamur eternis· Nō sicut puer-
si q̄ frui volūt nūmo: vti aūt deo: qm̄ nō num
mū ppter deū ipendūt: sed deū ppt̄ nummū
colūt: verūtn̄ eo loq̄ndi mō: quē pl⁹ obtinuit
ꝓsuetudo ⁊ fructib⁹ vtimur ⁊ vsibus fruimur
Mā vt fruct⁹ iā ppzie dicunk agroꝝ q̄b⁹ vtiqꝫ
oēs tpaliter vtimur· Hoc itaqꝫ more vsuz dire
rim in his tribus que in homine spectanda cō
moui que sunt natura· doctrina· vsus· Ex his
propter obtinendā btām vitā: triprita vt diri
a pbis inuenta ē disciplina: natural' ppter na
turā: rōnal' ppt̄ doctrinā: moral' ppt̄ vsū· Si q̄
natura nr̄a esset a nobis ꝓfecto ⁊ nr̄az nos ge
nuisset⁹ sapiaz: nec eā ex doctria i altūde di
scēdo pcipe curraret⁹· ⁊ nr̄ amoꝝ a nob⁹ p̄fect⁹:
⁊ ad nos relat⁹: ad btē viuēdū sufficeret: nec
bono alio q̄ fruerem⁹ vllo idigeret· Hūc x̄o
q: naka nr̄a vt eēt ℞ deū auctorē: pculdubio
vt x̄a sapiam⁹ ipm debem⁹ hr̄e doctorē ipz et
am vt bri sim⁹ suauitatis itie largitorē La·

T nos q̄dē in nob⁹ tā etsi nō XXVI
e eqlē imo valde lōgeqꝫ distātē: neqꝫ
coeternā: ⁊ q̄ breui⁹ totū ō: nō ciuꝰ
dē subē cui⁹ ē de⁹: tñ q̄ x̄o nihil sit in reb⁹ ab eo
factis natura ꝓpi⁹: imaginē dei: ℞ ē sūme illi⁹
trinitatis agnoscim⁹: ad ℞ reformatōe pficē
dā: vt sit etiā silitudie ꝓxima· Mā ⁊ sum⁹ ⁊ nos
eē nouim⁹ ⁊ nr̄m eē ac nosse diligim⁹· In his
aūt trib⁹ q̄ dixi: nulla nos falsitas verisimis tur
bat· Non em̄ ea sicut illa q̄ foris sūt vllo sensu
corꝑis tangim⁹: velut colores videndo: sonos

audiẽdo·odores olfaciẽdo·sapores gustãdo·dura ⁊ mollia cõtrectando sentimus:quoꝝz sensibiliũ etiã imagines eis simillimas nec iam coꝛpeas cogitatiõe ꝛsam⁹:memoꝛia tenem⁹ ⁊ ipsas in istoꝝ desideria cõcitamur:ꝑ sine vl la phantasiaꝝ vel phantasmatũ imaginatiõe ludificatoꝛia:me esse·me idꝝ nosse et amare certissimũ est Illa ĩ his ꝛis academicoꝝ argu menta formido dicentiũ· Quid si faller⁹? Si eñ fallo:sũ·Nã qui non est:vtiqꝝ nec falli ꝑt: ac ꝓ hoc sũ si fallo: ·Quia ḡ sũ q̃ fallo:·Quõ esse me fallo:qñ certũ ẽ me eẽ si fallo:? Quia igitur esseꝝ q̃ fallerer:etiã si fallar ꝓculdubio in eo q̃ me noui esse nõ fallo:·Cõsequns ẽ aũt vt etiã in eo q̃ me noui nosse nõ fallar· Sicut eñ noui me eẽ:ita noui etiã bocipꝝ nosse me· Eaꝝ duo cũ amo eundẽ ꝙꝝ amoꝛẽ q̃ddã ⁊ciũ nec ĩparis estimatiõis eis q̃s noui reb⁹ adiũ go Neꝝ eñ fallo:amare me:cũ in his q̃ amo non fallar:quãꝝ ⁊ si illa falsa essent:falsaꝝ me amare verũ esset·Nã quopacto recte reꝑhẽ derer ⁊ recte ꝓhiberer ab amoꝛe falsoꝝ:si me illa amare fallũ esset:Cũ ꝛo ⁊ illa ꝛa atꝝ cer ta sint:q̃s dubitet q̃ eoꝝ q̃ amank:⁊ ipe amoꝛ ver⁹ ⁊ certus ẽ?Taꝝ Poꝛro nemo est q̃ esse se nolit:q̃z nemo ẽ q̃ nõ btũs esse velit·Quõ ei põt btũs eẽ: si nihil sit? La·XXVII·

Ta vero vi quadã naturali ipm esse
i iocundũ est:vt nõ ob aliud ⁊ bi q̃ mi seri sũt nolint interire·Et cuꝝ se mi seros esse sentiant nõ seipsos de rebus:ꝑ mi seriã suã pot⁹ auferri velint·Illis etiã q̃ ⁊ sibi miserrimi apparent:⁊ plane sunt:⁊ nõ soluꝝ a sapientib⁹ qñ stulti:verũetiã ab his q̃ se bea tos putant miseri iudicank:qꝛ pauperes atꝝ m endici sũt:si q̃s imoꝛtalitatẽ daret:q̃ nec ip sa miseria moꝛeret:ꝓposito sibi q̃ si in eadeꝝ miseria sp esse nolẽt:nulli ⁊ nusq̃ eẽnt futuri: ꝑ oimõ ꝓituri·pfecto exultarẽt leticia:⁊ sic sp eligerent esse q̃z oino nõ esse·Huius rei test⁹ ẽ notissim⁹ sensus coꝝ·Vñ eñ mori metuũt: ⁊ malũt ĩ illa erũna viuere q̃z eã moꝛte finire nisi qꝛ satis apꝛaret q̃z refugiat natura nõ eẽ· Atꝝ ideo cũ se nouerint esse moꝛituros:ꝓ magno beneficio sibi hãc impendi misericoꝛ diam desiderãt:vt aliq̃nto ꝓductius in eadeꝝ miseria viuant tardiusq̃ moꝛiank·Pꝛoculdu bio ḡ indicãt imoꝛtalitatẽ saltẽ talẽq̃ nõ bẽat finẽ mendicitat⁹:q̃nta gratulatiõe susciperẽt Quid aialia oia etiã irrõnalia quibus datuꝝ nõ est ista cogitare:ab ĩmensis dꝛaconib⁹ vsq̃ ad exiguos vermiculos?Nonne se esse velle: atꝝ ob ꝰ interitũ fugere oibus q̃bus ꝓsit mo tibus in dicãt?Quid arbusta oẽsq̃ frutices q̃ bus null⁹ ẽ sensus ad vitandã manifesta mo tiõe ꝓniciem?Nõne vt in auras tutũ culmis germen emittãt:altius terre radices affigũt q̃ alimentũ trahãt:atq̃ ita suũ q̃dãmodo esse cõseruẽt?Ipa postrẽo coꝛpa q̃b⁹ nõ solũ sẽsus ꝑ nec vlla saltẽ semialis ẽ vita:ita tñ vel exili unt in supna:vel in ima descendũt:vel libꝛan tur ĩ medijs:vt essentiã suã vbi ꝓm nãq̃ ꝓnt eẽ custodiant.Ja ꝛo nosse q̃ntũ amek quãq̃z fal li nolit hũana nã:vel hinc ĩtelligi ꝓt:q̃ lamẽta ri q̃sq̃ sana mẽte mauult:q̃z letari in amentia Que vis magna atq̃ mirabil'moꝛtalib⁹?ꝓter hoi aiantib⁹ nulla ẽ:licet eoꝝ q̃busdã ad ustaz lucẽ ꝓtendã:multo q̃z nob sit acꝛioꝛ sẽsus o culoꝝ:ꝑ lucẽ illã icoꝛpeaz cõtingere neq̃unt q̃ mens nꝛa q̃dãmõ radiak:vt de his oib⁹ recte iudicare possim⁹·Nã inq̃ntũ eã capim⁹:intã tuz id possumus·Verũtñ inest sensib⁹ irrõna liũ aialiũ: ⁊ si scia nullo mõ:at certe q̃dã sciẽ tie sĩlitudo:ceꝛa ãt reꝝ coꝛpaliũ:nõ qꝛ sentiũt ꝑ qꝛ sentiunk:sensibilia nũcupata sũt·Quoꝝ in arbustis ꝰ sile ẽ sensib⁹ q̃ alunk ⁊ gignunt· Verũtñ ⁊ hoiq̃ coꝛpalia latẽtes in nã cãs hñt ꝑ foꝛas suas q̃b⁹ ĩndi hui⁹ visibil'structura foꝛ mosa ẽ:sentiendas sensib⁹ ꝓbent:vt ꝓ eo q̃ nosse nõ ꝓt:q̃si inoteꝛescere velle videank·Sz nos ea sensu coꝛpis ita capim⁹·vt de his ñ sen su coꝛpis iudicem⁹?Habem⁹ eñ aliũ interioꝛ hois sensũ usto lõge ꝓstantioꝛẽ:q̃ iusta ⁊ iiusta sentim⁹:iusta ꝓtelligibilẽ spẽm:iiusta ꝓei⁹ sẽ timus ꝓtiuationẽ·Ad hui⁹ sensus ofꝛiciuz:nõ acies pupille:nõ foꝛamẽ auricule:nõ spiramẽ ta nariũ:nõ gust⁹ fauciũ:nõ vllus coꝛpeus ta ct⁹ accedit Jbi me ⁊ eẽ:⁊ ꝰ nosse cert⁹ sũ·⁊ ꝰ a mo atq̃ aãre me sĩr cert⁹ sũ· La·XXVIII·

Ed ꝰ duob⁹ illis eẽntia scz ⁊ noticia
s q̃ntũ amenk in nob:⁊ quẽadmodũ etiã inceꝛtis reb⁹ q̃ infra sũt: eoꝝ repi atur:⁊ si differẽs q̃dã tñ silitudo:q̃z tũ sus⁹cepti hui⁹ opis ꝛõ visa ẽ postulare sat⁹ dixim⁹·De a moꝛe ãt q̃ amank:vtꝝ ⁊ ipse amoꝛ amek:nõ di ctũ ẽ·Amak ãt·Et hinc ꝓbam⁹ q̃ in hoib⁹ qui rectius amank:ipe magꝭ amek Neq̃ ei vir bo nus:merito dꝛ q̃ scit qꝺ bonũ ẽ:ꝑ q̃ diligit?Cur q̃z ⁊ in nobisipsis nõ ⁊ ipm amoꝛez nos amare sentim⁹:q̃ amam⁹ q̃cq̃d boni amam⁹·Est eñ ⁊ amoꝛ q̃ amak ⁊ qꝺ amandũ ñ ẽ:⁊ istũ amoꝛẽ odit in se q̃ illũ diligit:q̃ id amak qꝺ amanduz nõẽ·Pñt ei ãbo esse in vno hoie:⁊ ꝰ bonũ est hoi:vt illo ꝓficiẽte q̃ bñ viuim⁹:iste deficiat q̃ male viuim⁹:donec ad pfectũ sanek:⁊ in bo nũ cõmutek oẽ qꝺ viuim⁹·Si eñ pecoꝛa esse mus:carnalẽ vitã ⁊ qꝺ ſm sensũ eiusdẽ ẽ ama rem⁹:idq̃ eẽt sufficiẽs bonũ nſm:⁊ ſm ꝰ cum

A

ēēt nob bñ: nihil aliud q̄rerem⁹ Jtē si arbores
ecmus: nihil q̄dē sētiēte motu aāre possem⁹
verūtñ id q̄si appetere videremur: q̄ feratius
ecm⁹ vberius q̄ fructuose· Si essem⁹ lapides
aut fluct⁹: aut vent⁹ aut flāma: vel q̄d eiusmo
di: sine vllo q̄dā sensu atq; vita: nō tñ nob de
esset q̄si q̄dā nxt locxt atq; ordis appetitus
Rā velut aurores corpm momenta sūt pōdex
siue seorsū grauitate: siue sursū leuitate nitā-
tur: ita·n·corp⁹ pōdere sic an̄i⁹ amore ferf q̄
cūq; ferf· q̄n igr̄ hoies sum⁹: ad nr̄i creatoris
imaginē creati: cui⁹ ē xta eternitas: eterna xitas:
eterna tta caritas: est q; ipe eterna tta t cara tri
nitas: neq; pfusa: neq; sepata· in his q̄dē reb⁹
q̄ infra nos sūt: q̄n t ipa nec aliq̄ mō essent nec
aliq̄ spēr̄ tinerenf: nec aliquē ordinē vel appe
terent vel tenerēt: nisi ab illo facta essent: qui
sūme ē: q̄ sūme sapiēs ē: q̄ sūme bon⁹ est tāq;p
oia q̄ fec̄ mirabili stabilitate currētes: q̄si q̄dā
ei⁹ alibi mag⁹: alibi min⁹ ipssa vestigia colliga
mus: in nob ār ipis ei⁹ imaginē pruentes: tāq;
mior: ille euāgelic⁹ fili⁹: ad nosmetipos reuer
si surgam⁹: t ad illū redeam⁹ a q̄ peccando re
cesseram⁹· Jbi esse nr̄m nō habebit mortē: Jbi
nosse nr̄m nō hēbit errorē: ibi amare nr̄m nō
hēbit offensionē· Huc ār ista tria nra q̄uis cer
ta teneam⁹ nec alijs ea credam⁹ testib⁹· ꝑ nos
ipsi pñtia sentiam⁹ atq; iteriore veracissimo
cernam⁹ aspectu: tñ q̄diu futura vt vtx nūq;
defutura: t q̄ si male: q̄ ār si bñ agank pcentu-
ra sint: q̄n p nosipos nosse nō possum⁹: alios
hic testes vel q̄rim⁹ vl hēm⁹: ꝑ q̄x fide cur nul
la dēat esse dubitatio: nō ē iste ꝑ posterior erit
diligenti⁹ disserendi loc⁹· Jn ꝑ ār libro de ciui
tate dei q̄ nō pegrinak in hui⁹ vite mortalita-
te: ꝑ imortalis sp in celis est· id est angelis sāc-
tis ꝑo coherentib⁹: q̄ nec fuerūt vnq̄; nec fu
turi sūt desertores: imk q̄s t illos q̄ eternā lucez
deserentes tenebze facti sūt: deꝰ pmit⁹ diui-
sisse iā dixim⁹: illo adiuuāte q̄ t cepim⁹ vt pos
sum⁹ explicemus· La·XXIX·

Li q̄pe angeli sancti nō p verba sonan
i tia deū discūt: ꝑ pīpam pñtiā imutabilis
xitat⁹: ꝑ ē xbū ei⁹ vnigenitū· Et ipm xbū
t pfem t eox spñsanctū eāq; esse iseparabi-
lem trinitatē: singulasq; in ea plonas vnā esse
ſbam t tñ ocs nō tres deos esse ꝑ vnū deuz ita
noueſt: vt eis mag⁹ ista sit nota q̄ nosipsi nob
cogniti sum⁹· Jpam q̄q; creaturā melio⁹ ibi: ꝑ ē
sapia dei tāq; in arte q̄ facta ē: q̄ i ea ipa sciūt:
ac p ꝑ t seipos ibi melio⁹ q̄ in seipis verūtñ t in
seipis· Facti sūt enī t aliud sūt q̄ ille q̄ fecē· Jbi
ꝑ tāq; in cognitiōe diurna: in seipis ār tāquā
in vespertina: sic supza iā dixim⁹· Ne ulti ār dis-
fert vtx in ea rōne cognoscak aliq̄d fm quaz
factū ē: an in seipo: sic alik scik· rectitudo line-
arū seu xitas figurax cū itellecta ꝓspicik: alik
cū in puluere scribik: t alik iusticia describik in
xitate icōmutabili: alik in aīa iusti: sic deinde
cetera: sic firmamentū ink aq̄s supiores t ife
riores q̄ celū vocatū est: sic deorsū aq̄rū con
geries terreq; nudatio: t herbax institutio at
q; lignox: sic solis ac lūe stellarūq; cōditio: sic
ex aquis aīa aliū: volucx scz atq; piscū beluax
q; natātiū· sic q̄rūcunq; in ira gradicūz atq;
repentiū: t ipius hois q̄ cūct⁹ in ira reb⁹ excel
leret· Hoc ia ꝑ alik in xbo dei cognoscunk ab an
gelis vbi hūt cās rōnesq; suas: id est fm q̄s fa
cta sūt icōmutabilik pmanentes: alik in seipis
illic clarioze: ꝑ obscuriore cognitiōe: velut ar
tis atq; opm: q̄ tñ opa cū ad ipm⁹ creatorꝭ lau-
dē venerationēq; referunk: tāq; mane luce-
scit i mētib⁹ ꝓplantiū· La·XXX·

Et cauit ppk senarij nūeri pfectionez eo-
h dem die lexies repetito sex dieb⁹ pfecta
narrank: nō q̄ deo necessaria fuerit mo Beñ
ra tpm q̄si q̄ nō potuerit creare oia simul q̄de
inceps cōgruis motib⁹ pagerēt tpa: ꝑ q̄ pse-
narius numex ē opm significata pfectio· Nā e-
rus q̄pe senari⁹ pm⁹ cōplek suis ptib⁹: id ē sex
ta sui pte: t tertia: t dimidia: q̄ sūt vnū et duo
t tria: q̄ in sūmā ducta sex fiūt· Partes aūt in
hac ꝓsideratōe nūeroxt ille itelligende sūt· q̄
quote sint dici ꝑt: sic dimidia tertia: q̄rta t de-
inceps ab aliq̄ nūero denoiate· neq; em exē-
pli gra: q̄ in nouenario nūero q̄tuor ꝑs aliq̄
ei⁹ est: iō dici ꝑt q̄ta ei⁹ sit: vnū aūt ꝑt: nā nona
ei⁹ est: t tria ꝑt: nā tertia ei⁹ ē· Cōiucte xo sic
due ptes ei⁹ nona scz atq; tertia: id est vnū et
tria: lōge sūt a tota sūma ei⁹: qō ē nouē· Jteq;
i denario q̄rnari⁹ ē aliq̄ ꝑs ei⁹: ꝑ q̄ta sit dicia ꝑt
vnū aūt ꝑt: nā decia ꝑs ei⁹ ē hz t q̄nta: q̄ sk duo
hz t dimidia q̄ sūt q̄nq;: ꝑ he tres ptes ei⁹ deci
ma t q̄nta t dimidia· id est vnū t duo q̄nq; si
mul ducte nō ꝓplent decē: sūt em octo· Duo-
denarix ꝑo ptes nūeri in sūmā ducte: trāseunt
cū: hz em duodecimā qō est vnū: hz sextā q̄ sk
duo: hz t q̄rtā q̄ sūt tria: hz tertia q̄ sūt q̄tuor:
hz t dimidia q̄ sūt sex: vnū aūt t duo t tria t q̄t
tuor t sex: nō duodeci: ꝑ simpli⁹: id est sedecz
fiūt· Hoc breuik cōmemorādū putaui ad pmē
randā senarij nūeri pfectionē: q̄ pm⁹ vt dixi p
tib⁹ suis in sūmaz redact⁹ ipe pficik: in q̄ pfecit
deus opa sua· Hui⁹ rō nūeri ꝓtenenda nō est· q̄
i multis sanctax scpturax locis q̄ magni estimā
da sit elucet diligenk ituētib⁹· Nec frustra in
laudibus dei dictū est· Omnia in mensura et Sapi
numero t pondere disposuisti·

Capitulum·XXXI·

cñ·2· A septio ãt die: id ẽ eodẽ die septies repetito: q nũer⁹ etiã ipe alia rõne p fect⁹ ẽ: dei reḡes cõmendak: in q̃ pri mũ sãctificatio sonat: Ita de⁹ voluit istũ diem in illis suis opib⁹ sanctificare: ꝑ in reḡe sua q̃ ñ hz vesparn· Reḡ ei vlla creaťa ẽ: vt etiã ipa a liter in dei x̃bo: aliter ī se cognita faciat aliam velut diurnã: aliã velut vesptinã noticiã· De septenarij po:ro nũeri perfectõe dici q̃dẽ plu ra pñt· ꝑ liber iste iã ꝓlix⁹ ẽ: ꝛ vereor ne occasi one cõperta scientiola z nfam leuiter magł q̃ vtiliter iactare velle videamur· Habenda est itaq̃ rõ moderationis atq̃ grauitatł: ne fo:te cũ de nũero multũ loq̃mur: mensurã ꝛ pon dus negligere iudicemur Hoc itaq̃ satł sit ad monere: q̃ tot⁹ ipar p̃m⁹ nũer⁹ ternari⁹ est: to tus par q̃ternari⁹: ex q̃b⁹ duob⁹ septenari⁹ cõ 0·24. stat· Jõ p vniuerso sepe ponit sicuti est· Sep ties cadet iust⁹ ꝛ resurget: id est q̃tienscũq̃ ce ciderit ñ peribit· Q̃ nõ de iiq̃tatib⁹ ꝑ ō tribu lationib⁹ ad hũilitatẽ perducentib⁹ itelligivo luit· Et septies in die laudabo te: qđ alibi alio 3 ·ĵĵ8· mõ dictũ est· Sp laus ei⁹ in o:e meo Et multa 3 ·33· hmõi in diuis auctib⁹ reperiunt: in q̃b⁹ septe narius nũer⁹ vt dixi ꝓ cuiusq̃ rei vniuersitate poni solet· P:opter ō eodẽ sepen ũero signifi cak spũssanct⁹: de q̃ dñs ait· Docebit vos oẽz 10ъ·16· vitatem· Ibi reḡes dei: q̃ reḡescik in deo· In toto q̃pe: id est plena perfectiõe reḡes· in ptẽ Lox·13 ãt labo:· Jõ lab o:am⁹ q̃ diu ex pte scim⁹: ꝑ cũ venerit qđ pfectũ ẽ: qđ ex pte ẽ euacuabik· hic est q̃ etiã scpturas istas cũ labo:e rimamur: Scti vo angeli ad q̃x societatẽ ꝛ ꝓgregationẽ in hac pegrinatiõe laborioſissima suſpira mus: sic hñt pmanendi eternitatẽ: ita cog̃scẽ di facilitatẽ: ꝛ reḡescendi felicitatẽ· Sine dif ficultate q̃pe nos adiuuãt: qm̃ spũalib⁹ moti bus pur ł ꝛ liber ł nõ laboꝛẽt· La·XXXII·

Eq̃s aũt ꝓcẽdat ꝛ dicat nõ sctõs angłos eẽ significatos: in eo qđ scptũ ẽ· Fiat lux Geñ·ĵ ꝛ facta est lux· ꝑ quãlibet lucẽ tunc p̃mũ factaz eẽ co:peã aut opinek aut doceat: ange los ãt p̃us eẽ factos: nõ tm̃ añ firmamentũ qđ inter aq̃s ꝛ aq̃s factũ: apellatũ ẽ celũ: ꝑ añ illõ qđ dictũ ẽ· ī p̃ncipio fec⁹ de⁹ celũ ꝛ terrã: atq̃ il idem· lud qđ dictũ ẽ: in p̃ncipio: nõ ita dictũ tãq̃ p̃ri mũ b̃ fcm̃ sit: cũ añ fecerit ãgelos: ꝑ q: oia ī sa pientia fec̃q̃ ẽ x̃bũ ei⁹: ꝛ ipm scpťa p̃ncipium noiauit: sic ipe in euãgelio iudeis q̃rentib⁹ q̃s esset: rñdit se eẽ p̃ncipiũ: nõ ecõtrario referã Job·8· ꝓtentionẽ: maxie q: b̃ me delectat plurimum qđ ẽt ī sũmo exo:dio scti libri geneseos t̃nitas Geñ·ĵ· cõmẽdak· Cũ ãt ita o:· ī p̃ncipio fec⁹ de⁹ celũ ꝛ trã· atq̃ pr̃ fecisse ītelligak· ī filio: sic attestatur psalm⁹ vbi legik· Q̃ magnificata sũt opa tua Ps·103· dñe: oia ī sapientia fecisti· cõueniẽtissime pau loposť cõmemo:ak ẽt spũssanct⁹· Cũ ei dictuz eẽt: q̃lẽ terrã de⁹ p̃mit⁹ fecerit: vel quã molem mãmue fuke ꝓstructõis mõi celi ꝛ tre noſe nũ cupauerit sbijciẽdo ꝛ addẽdo· Terra ãt erat 1 Geñ·ĵ· iuisibil ꝛ icõposita: ꝛ tenebre erãt sup abyssũ mox vt trinitatł cõmemo:atio cõpleret: ꝛ sps Ibidem· inq̃t dei ferebak sup aq̃s· pinde vt volet vnusq̃sq̃ accipiat: qđ ita ꝓfundũ ẽ vt ad exercitati onẽ legentiũ a fidei regľa nõ ab errãtes: plu res possit gñare snias: dũ tũ angelos sctõs in sblimib⁹ celi sedib⁹: nõ q̃dẽ do coe:nos: ꝑ tũ ō sua sempit:na ꝛ va felicitate securos ꝛ certos esse nẽo ãbigat· Ad q̃x societatẽ ptinere puu los suos dñs docens: nõ solũ illõ ait· Erũt cq̃ Mat·22 les ãgelkõi: vex ipi q̃ angłi q̃ ptẽplatõe fruenť oñdit vbi ait· Tlidete ne ꝓdẽnatł vnũ ex pusil Mat·18· lis istis: dico ei vob: q: ãgeli eo:x spvidẽt: faciẽ pr̃is mei q̃ ī celis est· La·XXXIII·

Eccasse ãt q̃sdã ãgelos: ꝛ ī hui⁹ mũdi p ima detrusos: q̃ eis velut carcer ẽ vsq̃ ad futurã ī die iudicij vltimã dãnatio nẽ apł's petr⁹ aptissime oñdit dicẽs: q̃ de⁹ an 2· Pe·2· gelis peccãtib⁹ nõ pepcit: ꝑ carcerib⁹ caligis i ferni detrudẽs tradidit ī iudicio puniẽdos re seruari· Jnť hos ğ ꝛ illos deũ vel p̃scia vl' ope diuisisse q̃s dubitet: illosq̃ lucẽ merito apella ri q̃s ꝓtradicat: Q̃ñ q̃dẽ nos adhuc ī fide viuẽ tes: ꝛ eo:x eq̃litatẽ adhuc sperãtes vtiq̃ nõdũ tenentes: iã lux dicti ab apł'o sum⁹: Fuistis ei inq̃t aliq̃ñ tenebre: nũc ãt lux in dño Jstos x̃o deserto:es tenebras aptissime nũcupari: ꝓfe Eph·5· cto aduertũt q̃ peio:es eẽ eos hoib⁹ ifidelib⁹ siue itelligũt siue credũt· Quapropť et si alia lux ī isto hui⁹ libri loco itelligenda est: vbi legi mus Dixit de⁹ fiat lux: ꝛ alie tenebre significa te sũt ī eo q̃ scptũ ẽ· Diuisit de⁹ inť lucẽ ꝛ tene Geñ·ĵ· bras: nos tũ has duas angelicas societates: vnã fruentẽ deo: alterã tumentẽ supbie typo: vnã cui o:· Adorate eũ oẽs ãgeli ei⁹: aliã c⁹ pn ceps dic̃· Hec oia tibi dabo si ꝓstrat⁹ ado:aue Ps·96· ris me· Vnã oi sancto amo:e flagrantẽ: alkaz ꝓpie celsitudis īmũdo amo:e fumãtez· ꝛ qm̃ Mat·4· sic̃ scriptũ ẽ· De⁹ supbis resistit: hũilib⁹ ãt dat grãm· Illã in celis celo:x bitantẽ: istã ide deie Jaco·4· ctã ī bĩfimo aereo celo tumktuãtez Illã illũi- ĵ· Pe·5· nosa pietate trãq̃llã: istã tenebrosis cupiditatib⁹ turbulentã· Illã oi nutu clement sbueniẽ tez iuste vlciscentẽ: istã suo fastu dñandi ꝛ no cendi libidie exestuãtez· Illã vt ẽ̃tũ vult ꝓsu lat oi bonitatł mistrã: istã ne ẽ̃tũ vult noceat oi ptate frenatã· Illã huic illudentẽ: vt nolẽs

ꝑsit psecutõib⁹ suis: hãc illi iuidẽtẽ cũ pegrios colligit suos· Nos ḡ has duas societates ãgelicas int se diſpes atq; ꝓtrarias: vna ⁊ nã bonã ⁊ volũtate rectã: aliã vo nã bonã ꝑ volũtate puſaz: alijs maifeſtioꝛib⁹ diuiaꝝ ſcꝑturaꝝ teſtimonijs declaratas: qõ etiã i hoc libꝛo cui noiñ ẽ geneſis· lucis tenebꝛarũq; vocabul significatas exiſtimauim⁹· etiã ſi aliud ſenſit ꝟ loco foꝛte q̃ ſcꝑſit· nõ ẽ inutilis obſcuritas ꝟ ꝓtractata ſnie q; ⁊ ſi volũtatẽ auctoꝛis libꝛi ꝟ ĩdagare nequimus· a regl'a tñ fidei q̃ ꝑ alias eiuſdẽ auctoꝛitatis ſacꝝ lr̃as ſat; fidelib⁹ nota ẽ: nõ aberrauim⁹ Et ſi em̃ coꝛpalia ꝟ cõmẽoꝛata ſũt opa di habẽt ꝓculdubio nõnullã ſimilitudinẽ: ſpiritaliũ fm

ſ· theſſa· ꝯ q̃ dic apl's· Oẽs em̃ vos filij luc; eſt; ⁊ filij dieinõ ſum⁹ noct; neq; tenebꝛaꝝ· Si aũt ꝟ ſenſit ẽt ille q̃ ſcꝑſit ad pfectioꝛẽ diſputatõis finẽ nr̃a p uenit intẽtio: vt hõ dei tã eximie diuineq; ſapie ĩmo ꝑ eũ ſpũs dei i cõmemoꝛãdis opib⁹ di queoſa ſexto die dic eẽ pfecta nullo mõ ãgelos ꝓtermiſiſſe credak· ſiue in ꝓncipio: q; ꝓmo feẽ· ſiue qñ ꝓuenierit⁹ intelligik in ꝓncipio: q; i v̄bo vnigẽito feẽ: ſcꝑtũ ſit· Jn ꝓncipio feẽ de⁹ celũ ⁊ terrã· q̃b⁹ noib⁹ vꝛis eſt ſignificata creatura: vl' ſpiritual ⁊ coꝛpal q̃ eſt credibili⁹· vel magne due mũdi ꝓtes· q̃b⁹ oia q̃ creata ſunt ꝓtinenẽ· vt ꝑmit⁹ eã totã ꝓponeret ac dei de ꝓtes ei⁹ fm myſticũ diez numez exequereẽ: L· XXXIIII·

Gen· ſ· q Elãq; nõnll'i putauerit aquaꝝ noie ſignificatos q̃dãmõ ꝓpl'os ãgeloꝝ· ⁊ ꝟ eẽ q̃ dictũ eſt· Fiat firmamẽtũ int aquã ⁊ aquã· vt ſup firmamẽtũ ãgeli intelligãt: infra v̄o vel aq̃ iſte viſibiles: vel maloꝝ ãgeloꝝ multitudo: vl' oim hoim gẽtes· q̃ ſi ita ẽ· nõ illic appet vbi facti ſt ãgeli· ꝟ vbi diſcreti· q̃ illis ⁊ aq̃s· q̃ puerſiſſime atq; ĩpie vanitat; ẽ· negẽt q̃ dẽ factas a deo qm̃ nuſq; ſcꝑtũ eſi· dixit de⁹ fiãt aq̃· Q̃ ꝑtt ſibi vanitate ꝯtraz de terra dicere· nuſq; em̃ legitur

Gen· ſ· dixit de⁹ fiat terra· Sz ĩd unt ſcꝑtũ ẽ· Jn ꝓncipio feẽ de⁹ ceiũ ⁊ r̃rã· illic q̃ ⁊ aq̃ itelligẽda ẽ vno em̃ noie vtrũq; cõꝛehẽſum ẽ· Mã ipſ⁹ eſt mare ſic pſ̃· legik· Et ipe fecit illud· ⁊ aridã· i· r̃rã manus ei⁹ finxeꝛt· ꝟ hi q̃ in noie aq̃rũ q̃ ſup celos ſt ãgelos itelligi volũt: ponderib⁹ elemẽtoꝝ moueñ· ⁊ iõ nõ putãt aq̃z fluidã q̃uemq; naturaz ĩ ſupioꝛib⁹ mũi locis potuiſſe ꝓſtitui· q̃ fm rões ſuas· ſi ipi hoiez facere potuiſſẽt ũ ei pituitã qõ greci phlegma vocãt· ⁊ tãq; in elemẽt; coꝛpis nr̃i a quaꝝ vicẽ obtinet· in capite ponerẽt· Jbi em̃ ſedes eſt phlegmat; fm dei op⁹ vtiq; aptiſſime· fm iſtoꝝ aũt ꝓiecturã tã abſurde: vt ſi ꝟ neſcire mus· ⁊ i hoc libꝛo ſil'r ſcꝑtũ eẽt· q; de⁹ hũoꝛẽ fluidum ⁊ frigidũ ac ꝑ hoc graue ĩ ſupioꝛe oibus ceteris hũani coꝛpis ꝓte poſuerit· iſti trutinatoꝛes elemẽtoꝝ neq; q̃ crederẽt Et ſi auctoꝛitati ciuſdẽ ſcꝑture ſubditi eſſent· aliq̃d aliud ex ꝟ intelligẽdũ eſſe cẽſerent Sed qm̃ ſi diligenter ſingl'a ſcrutemur atq; tractem⁹· q̃ in illo diuino libꝛo de ꝓſtitutõe mũdi ſcꝑta ſunt· ⁊ multa dicẽda· ⁊ a ꝓpoſito inſtituti opis lõge digredicdũ eſt· Jaq; de duab⁹ iſtis ꝓuerſis int ſe atq; ꝓtrarijs ſocietatib⁹ ãgeloꝝ· in q̃bus ſũt q̃dã exoꝛdia duaꝝ etiã in reb⁹ hũanis ciuitatũ· de q̃b⁹ deinceps dicere inſtitui· q̃tũ ſatis eẽ viſũ eſt diſputauim⁹: hũc q̃z libꝛũ aliq̃n claudamus

Explicitus eſt liber vndecimus:
Jncipiunt capl'a libꝛi duodecimi·

i De vna bonoꝝ maloꝝq; ãgl'oꝝ natura
ij Nullã eẽntiã deo eẽ ꝓtrariã· q; ab eo q̃ ſũme ẽ ⁊ ſp ẽ· ꝟ totũ viꝛ diuiſũ eẽ q̃ñ ẽ·
iij De inimicis dei nõ per naturã ſꝑ ꝓtrariã volũtatẽ q̃ cũ ipis nocet hõe vtiq; natura nocet· q; vitiũ ſi nõ nocet nõ eſt
iiij De natura irr̃õnaliũ aut vita carentiũ q̃ in ſuo genere atq; ordine ab vniuerſitatis decoꝛe non diſcrepat·
v Q̃ in omni natura ſpecie ac modo laudabilis ſit creatoꝛ·
vj Que cã ſit bꝛitudinis angeloꝝ bonoꝝ ⁊ q̃ cã ſit miſerie angeloꝝ maloꝝ·
vij Cauſam efficientem male voluntatis nõ eſſe querendam·
viij De amoꝛe puerſo q̃ volũtas ab ic cõmutabili bono ad bonũ mutabile deficit
ix An ſcti angeli quem hũt creatoꝛẽ nature eundem habeãt bone voluntatis auctoꝛẽ per ſpm̃ ſcm̃ in eius caritate diffuſa ſp fuiſſe exiſtimant·
x De falſitate ei⁹ hyſtoꝛie q̃ multa milia annoꝝ ꝑteritis temꝑib⁹ aſcribit
xj De his q̃ hunc q̃dez mũdũ nõ ſempiternũ putãt· ꝟ aut inũerabiles: aut eundem vnũ certa ꝓcluſione ſeculoꝝ ſp naſci ⁊ reſolui opinañ·
xij Quid r̃ndẽdũ ſit his q̃ ꝑmã ꝓditionẽ hominis tardã eſſe cauſañ·
xiij De reuolutõe ſcl'oꝝ q̃b⁹ certo fine ꝓcluſis vniuſa ſp in eũdẽ oꝛdinẽ eandẽq; ſpeciẽ reditura q̃dã phi crediderũt·
xiiij De tꝑali ꝓditõe generis hũani· quã deꝰ nec nouo ꝓſilio ꝓſtituerit· nec mutabili voluntate·
xv An vt de⁹ ſp etiã dñs fuiſſe ſp itelligatur credendũ ſit creaturã q̃z nũq; defuiſſe cui dñaret· ⁊ quõ dicak ſp creatum q̃ dici non põt coeternum·
xvj Quõ intelligendũ ſit ꝓmiſſa hoi a deo vita eterna aut tꝑa eterna·

xvij Q̃z ō imutabili ꝓsilio aut volũtate fides sana descẽdat ꝓtra rõcinatões eoꝝ q̃ opa ex eẽnitate repetita p eosdez sem per volunt seculoꝝ redire circuitus.

xviij Contra eos qui dicũt ea que infinita sũt nec dei posse scientia comprehendi.

xix De seculis seculoꝝ.

xx De ipietate eoꝝ q̃ asserũt aias sũme ꝟeq̃ btitudis ptices: itez atq̃ itez p circuit⁹ tpm ad easdẽ miserias laboꝝ esq̃ redituras.

xxj De conditione vnius primi hominis atq̃ in eo generis humani.

xxij Q̃ pscierit hoiez ꝑmũ quẽ de⁹ ꝓdidit peccaturũ: simulq̃ puiderit ẽntũ ptoꝝ populoꝝ ex ei⁹ genere in angelicũ cõsoꝝtiũ sua eẽt gra trãslatur⁹.

xxiij De nã hũane aie create ad imaginẽ dei.

xxiiij An vllius vel minime creature possint dici angeli creatores.

xxv Oim naturam et oim speciem vniuerse creature non nisi opere dei formari.

xxvj De platonicoꝝ opinione: q̃ putauerit angelos quidem a deo ꝓditos: ꝫ ipsos esse humanoꝝ corpoꝝ ꝓditores

xxvij In primo hoie ortã fuisse omnem plenitudinem generis humani: in qua preuidit deus que paro honoꝝ anda esset premio: que damnanda supplicio.

Incipit liber duodecimus. La·I·

Ateq̃ de institutõe hois dicã: vbi duaꝝ ciuitatũ ẽntũ ad rõnalium mortaliũq̃ gen⁹ attinet apparebit exort⁹: sic̃ supioꝝ libro apparuisse in angelis iã vt: pri⁹ mihi q̃dã de ipis ãgel⁹ videor esse dicenda. qb⁹ demõstret q̃tũ a nob ꝑt. q̃ nõ incõueniens neq̃ incõgrua dicat esse hoib⁹ angelisq̃ societas: vt ñ q̃ttuoꝝ due sc̃z angeloꝝ totidẽq̃ hoim: ꝫ due pot⁹ ciuitates: ꝟ ẽ societates merito eẽ dicant: vna i bonis: altera i malis: nõ solũ angel: verũ etiã hoib⁹ ꝓstitute Angl'oꝝ bonoꝝ t maloꝝ int se ꝓtrarios appetit⁹ nõ naturis ꝓncipijsq̃ diuers: cũ de⁹ oim ſbaꝝ bon⁹ auctoꝝ t ꝓditoꝝ vtrosq̃ creauerit: ꝫ volũtatib⁹ t cupiditatib⁹ extitisse: dubitare fas nõ ẽ: dũ alij cõstãtes i cõi oib⁹ bono q̃ ipe illis de⁹ ẽ: atq̃ i ei⁹ eẽnitate: ẽitate: caritate psistũt. Alij sua ptãte pot⁹ delectati velut bonũ suũ sibijꝑi essent a supioꝝ cõi oim btifico bono ad ꝑpria defluxer: t btites elatõis fastũ ꝑ excellentissima eẽnitate: vanitat⁹ astũ ꝑ certissima ẽitate studia ptiũ ꝑ diuidua caritate supbi: fallaces: mundi effecti sũt studijs igf illoꝝ cã est: adherẽ do. Quocirca istoꝝ miserie cã ex ꝓtrario ẽ intelligẽda: q̃ nõ adherere deo. Q̃ obꝛ ẽ si cũ q̃rit q̃re illi btẽ sint: recte rñdet: q: adherẽt do. Et cũ q̃rit cur isti sint miseri: recte rñdet: q: ñ adherẽt deo. Nõ ẽ creature rõnalis vel itellectualis bonũ q̃ btã sit nisi de⁹. Ita q̃uis ñ ois btã possit esse creata: neq̃ ei ꝟ mun⁹ adipiscunt atq̃ cupiũt fere: ligna saxa: t si q̃d eiusmodi ẽ. ea tñ q̃ ꝑt nõ ex seipa ꝑt: q: ex nihilo creata est. sed ex illo a quo creata ẽ. Hoc enim adepto beata ẽ: quo amisso misera ẽ. Ille vero qui non alio ꝫ seipo btũs ẽ: ideo miser nõ ꝑt esse: q: ñ se ꝑt amittere. Dicim⁹ itaq̃ imutabile bonũ nõ eẽ nisi vnũ ꝟeꝝ deũ btñ: ea ꝟo q̃ fecit bona q̃dẽ eẽ q̃ ab illo: verũtñ mutabilia q̃ ñ de illo ꝫ ōnihilo facta sũt. Q̃q̃ ꝗ sũma ñ sint: q̃ bus ẽ de⁹ mai⁹ bonũ: magna tñ sũt ea mutabilia bona q̃ adherere pñt vt btã sint imutabili bono qõ vsq̃ adeo bonũ ẽ eoꝝ: vt sine illo misera esse nẽce sit. Rec iõ cetera i hac creature vniuersitate meliora sũt: q: misera esse nõ pñt: neq̃ ei cetera mẽbra coꝛpis nr̃i iõ dicendũ ẽ oculũ eẽ melioꝛa: q: ceca eẽ ñ pñt. sic̃ aũt melioꝛ ẽ nã sentiẽs et cũ dolet: q̃ lapis q̃ dolere nullo mõ ꝑt: ita rõnal' natura ꝑstantioꝛ ẽ etiã misera: q̃ illa q̃ rõis vel sensus ẽ expers. t iõ in ea nõ cadit miseria. Q̃ cũ ita sit: huic nãe q̃ in tãta excellentia creata ẽ vt lz ipa sit mutabil' inhereꝺo tñ i cõmutabili bono: id ẽ sũmo deo btitudinẽ ꝓsequat: nec explebit idigẽtiã suã nisi vtiq̃ btã sit: eiq̃ explende nõ sufficiat nisi de⁹: pfecto nõ illi adherere viciũ ẽ. Oĩe aũt viciũ nãe nocet: ac ꝑ ꝫ ꝓtra nãz ẽ. Ab illa igf q̃ adheret deo: [illegible] natura differt ista ꝫ vicio: q̃ tñ vicio etiã valde magna multũq̃ laudabilis ostendit ipa natura. Lui⁹ em̃ recte vituparatur viciũ ꝓcul dubio natura laudat. Naz recta vicij vituperatio est. q̃ illo dehonestat natura laudabil'. Sic̃ q̃ cũ vitiũ oculoꝝ ōꝛ cecitas id oĩdit q̃ ad nãm oculoꝝ ꝑtinet visus. t cũ vicio auriũ ōꝛ surditas ad eaꝝ nãz ꝑtinere demonstrat auditus. Ita cũ viciũ creature angelice ōꝛ q̃ ñ adheret deo. hinc aptissime declarat: eius nature vt deo adhereat conuenire. Q̃ poꝛro magna sit laus adherere deo: vt ei viuat: inde sapiat: illo gaudeat: tantoq̃ bono sine moꝛte: sine erroꝛe: sine molestia ꝑfruatur: quis cogitare digne possit aut eloqui? Qua propter etiã vicio malorum angeloꝝ: quo nõ adherent deo: quoniã oĩe viciũ nãe nocet: satis manifestat deum taz bonã eoꝝ creasse nãz cui noxiũ sit nõ eẽ cũ deo.

Capitulum·II·

Ecdicta sint: ne quisq̃ cũ de angelis apostaticis loquimur existimet eos aliã vel ex alio principio habere potuisse

naturaꝝ: nec eoꝝ nature auctoꝛē deū · Cuiꝰ erroꝛis ipietate tāto quisq; carebit expeditꝰ ⁊ facilꝰ: ꝯto pspicatiꝰ itelligere potuerit qō pangelū dixit deꝰ: qñ moysen mittebat ad filios israel Ego sū q̄ sū Cū eñ deꝰ sūma eēntia sit: hoc est sūme sit: ⁊ iō imutabilis sit: rebꝰ q̄s ex nihilo creauit esse dedit: ꝑ nō sūme eē sic ipe est: ⁊ aliis dedit eē ap̄lꝰ: aliis mínꝰ: atq; ita naturas eēntiarū gradibꝰ oꝛdinauit · Sic eñ ab eo qō ē sapere vocaꝝ sapientia: sic ab eo qō ē esse vocaꝝ eēntia: nouo q̄dē nole q̄ vsi veteres nō sūt latini sermonis auctoꝛes: ꝑ iā nr̄is tpibꝰ vsitato · ne deesset etiā lingue nr̄e qō greci appellant vsiā: ꝑ ei x̄bū e x̄bo exp̄ssū ē: vt diceret eēntia · Ac p hoc ei nature q̄ sūme est: q̄ faciente sūt q̄cunq; sūt: cōtraria natura nō est nisi q̄ nō ē · Ei q̄pe qō ē: nō esse ꝓtrariū ē · Et ꝓpterea deo: id ē sūme eēntie ⁊ auctoꝛi oīm q̄liūcūq; eēntiaꝝ eēntia nulla contraria est · La · III ·

Exo · 3 ·

Icunt aūt in scꝑturis inimici dei q̄ nonnaka ꝑ vitijs aduersanꝫ eiꝰ impio: nihil ei valētes nocere ꝑ sibi · Inimici eñ sūt resistendi volūtate: nō ptāte ledendi Deꝰ nāq; imurabilis ē · ⁊ oīni mō incoꝛruptibilis · Idcirco vitiū q̄ resistunt deo · q̄ eiꝰ appellanꝫ inimici nō est doꝛo ꝑ ipis malū: neq; ꝑ ob aliud nisi q; coꝛrūpit in eis nature bonū. Natura igꝫ nō ē ꝓtraria deo · ꝑ vitiū: q; qō malū ē ꝓtrariū ē bono · Quis aūt neget deū sūme bonū? Ultiuz g̃ ꝓtrariū est deo tanq; malū bono ꝓpꝛio aūt bonū ē: ⁊ natura quā vitiat: vñ ⁊ huic bono vtiq; ꝓtrariū ē: sed deo tñmō tanq; bono malū · nature vero quaz vitiat non tamen malum · ꝑ etiaz noxiū · Nulla q̄pe mala deo noxia: ꝑ mutabilibꝰ coꝛruptibilibusq; naturꝭ: bonis tñ ipꝛ q̄z testimōia vitioꝝ Si eñ bone nō eēnt: eis vitia nocere ñ possent · Nā q̄d eis nocendo faciūt nisi adimūt integritatem: pulchꝛitudinē: saluteꝫ: x̄tutē: ⁊ q̄cq̄d bōi natur e p vitiuz detrahi siue minui ꝓsueuit? Qō si oīno desit: mihil boni adimēdo nō nocet: ac ꝑ nec vitiū ē · Nā cē vitiū: ⁊ nō nocere nō ꝑōt: vñ colligiꝫ q̄uis nō possit vitiū nocere icōmutabili bono: nō tñ posse nocere nisi bono: q; nō inest nisi vbi nocet · Hoc etiā isto mō dici ꝑōt · vitiū eē nec in sūmo posse bono · nec nisi i aliq̄ bono Sola g̃ bona alicubi esse pūt: sola mala nusq; qm̃ ēt ille q̄ ex male volūtatis vitio vitiate sūt: inq̄tū vitiate sūt male sūt: inq̄tū aūt nature sūt: bōe sūt · Et cū in penis ē natura vitiosa: excepto eo qō natura ē: etiā hoc ibi bonū ē q̄ impunita ñ ē: Hoc eñ ē iustū: ⁊ oē iustū ꝓculdubio bonū · Nō eñ q̄sq; de vitijs naturalibꝰ ꝑ de volūtarijs penas luit · nā etiaz q̄ vitiū cōsuetudine nimioue ꝓgressu roboratū: velut naturaliꝫ inoleuit avolūtate sumpsit exoꝛdiū De vitijs q̄pe nunc loq̄mur eiꝰ nature: cui mēs ē capaz intelligibilis lucis q̄ discernik iustū ab iniusto ·

La · IIII ··

Etez vitia pecoꝝ ⁊ arboꝝ aliaꝝq; rū mutabiliū atq; moꝛtaliū: vel intellecru vel sensu: vel vita oīno carentiuz q̄bꝰ eoꝝ dissolubilis matura coꝛrūpik: damnabilia putare ridiculū est: cū iste creature eum modum nutu creatoꝛis acceperit: vt cedendo ac succedendo ꝓpagāt infimam pulchꝛitudinē tpm in genere suo ikꝛi mundi ptibꝰ ꝓgruentē Neq; ei celestibꝰ fuerāt terrena cocquāda: aut iō vniuersitati deeē ista debuerꝛt: qm̃ sūt illa meliora · Cū g̃ in his loc vbi talia eē cōpetebat: alijs alia deficiētibꝰ oꝛiunk: ⁊ succūbūt minoꝛa maioꝛibꝰ · atq; in q̄litates supantiū supata x̄tunk rez ē oꝛdo trāseuntiū · Cuiꝰ oꝛdis deꝰ ꝓpꝛea nos ñ delectat: qm̃ pte eiꝰ ꝓ ꝓditōe nr̄e moꝛtalitat inteꝛti: vniuersū cui pticule q̄ nos offendūt: sat apte decenterq; ꝓueniūt: sentire nō possumꝰ Cñ nob in qbꝰ eā ptēplari mínꝰ idonei sumꝰ: rectissime credenda p̄cipik ꝓuidētia ꝓditoꝛ: ne tanti artific op̄ in aliq̄ repbendere vanitate, hūane temeritat audeam? Quāq; ⁊ vitia rez frenaz si volūtaria neq; penalia: nās ipas q̄z nilā oīno ē cui ñ sit auctoꝛ ⁊ ꝓditoꝛ deꝰ: si prudenk attēdamus: eadē rōe cōmendāt: q; ⁊ in eis ꝑ nob per vitiū tolli displiceꝫ: qō i nā placet nisi q; hoibus etiā ipe nake plerūq; displicēt: cū eis fūt noxie · si eas ꝓsiderātibꝰ ꝑ vtilitatē suā: sic illa alia alia q̄rū abūdantia egyptioꝝ supbia vapulauit · Sz isto mō pūt ipi ⁊ solē vituparе: qm̃ q̄dē peccātes vel debita ñ reddētes poni a iudicibꝰ iubenk ad solem · nō itaq; ex cōmodo vel icōmodo nr̄o: ꝑ se ipa ꝓsiderata nā dat artific suo glām Sicē ⁊ nā ignis eꝛni sine vlla dubitatōe laudabiliꝫ q̄uis dā nat impijs futura penalis · Quid eñ ē igne klā māte: vigēte atq; lucēte pulchꝛu? Quid calefaciente: curāte: coquente vtiliꝰ: q̄uis eo nihil sit vrēte molesti? Idē igꝛ ipe penaliꝫ apposit pnicios⁹ ē: q̄ q̄uenienk adhibitꝰ cōmodissimꝰ inuenitur · Nā elꝰ in vniuerso mꝛo cōmoda x̄bis explicare q̄s sufficit? Nec audiendi sūt q̄ laudāt i igne lucē: ardoꝛē aūt vituparit: videlz ñ ex sui nā ꝑ ex suo cōmodo vl icōmodo · Videre ei volūt · ardē nolūt · ꝑ paz attēdūt eāipaz lucē q̄ certe et illi placz · oc is ifirmis p icōueniētiā nocere ⁊ illo ardoꝛe q̄ eis displicet: nōnulla alia p cōueniētiā salubꝛiter viuere · La · V ·

n

Ature igitur oēs quoniaz sūt ⁊ iō habēt modū suū: speciez suā ⁊ quandā secū pacem suam ꝓfecto bone sunt · Et cum ibi sunt vbi esse per nature oꝛdinem debent: q̄ntū acceperūt suū eē custodiūt · Et q̄ sp eē non acceperūt ꝓ casu motuq; rez quibus creatoꝛis legi

subdūk: in meli⁹ deteriusue mutank: in eū dīna ꝓuidentia tendētes exitū quē rō gubernande vniūsitat⁹ includit: ita vt hec tāta cozruptio q̄n ta vsq; ad interitū nās mutabiles mortalesq; p ducit: sic faciat nō eē q̄ erat: vt nō inde fiat cō sequēk q̄ eē debebat· Que cū ita sint: ōs q̄ sūme ē: atz ob hoc ab illo facta ē ois essentia q̄ nō sūme est: qz neq; illi eq̄lis esse dēret q̄ de nihilo facta essz: neq; vllo mō eē possit si ab illo fcā nō eēt nec vlloz vitioz offensiōe virtupand⁹: ꝑ oim naturaz ꝓsideratione laudādus est· Ca·VI·

Proinde cā bīt̄itudinis angeloz bonoz ea verissima repik q̄ ei adherēt q̄ sūme est· Cū vo cā miserie maloz angeloz q̄rik: ea merito occurrit: q̄ ab illo q̄ sūme ē auersi ad seipsos ꝓuersi sunt q̄ nō sūme sunt: t hoc virtuz q̄d aliud q̄ superbia nūcupak? Initiū q̄pe omnis pcti superbia· Voluerūt g̃ ad illū custodire fortitudinē suā: t q̄ magis essent si ei q̄ sūme est adherent: se illi pferēdo: id q̄ min⁹ ē ptulerūt hoc ꝑm⁹ defect⁹ t ꝑma inopia ꝑmūq; virtū ei⁹ nake q̄ ita creata ē: vt nec sūme essz: t tū ad bīt̄itudinē hīdā eo q̄ sūme ē frui possz: a q̄ auersa nō q̄dē nulla: ꝑ tū minus essz: atz ob hoc misera fieret· Huius porro male volūtat⁹ cā efficiēs si q̄rak: nihil iuenik· Quid ē em̄ q̄d facvolūtatē malā: cū ipsa faciat opus malū? Ac p hoc mala volūtas efficiēs est opis mali: male aūt volūtatis efficiēs ē nihil q̄n si res aliq̄ est: aut hz aut nō hz aliquā voluntatē· Si hz: aut bonā ꝓfecto hz aut malā· Si bonā: q̄s ita desipiat vt dicat q̄ bōa volūtas faciat volūtatē malā· Erit em̄ si ita ē bona volūtas cāpcti: q̄ absurdius putari nihil p̄t· Si aūt res ista q̄ putak facere volūtatē malā: ipsa q̄z hz volūtatē malā: etiā eā q̄ fecerit res ꝓseqūter intrrogo atq; vt sit aliq̄s inq̄rēdi modus: cām p̄mi volūtat⁹ male inqro: nō ē ei ꝑma volūtas mala quā nulla fac volūtas etiā mala: ꝑ illa ꝑma ē quā nulla fecit· Nā si ꝑcessit a q̄ fieret: illa ꝑor ē q̄ alterā fecit· Si rūdeak q̄ eā nulla res fecerit· t ideo sp fuerit· q̄ro vtrū in aliq̄ nā fuerit· Si em̄ in nulla fuit: oīno nō fuit· Si āt in aliq̄: vitiabat eā t corrūpebat: eratq; illi noxia: ac p hoc bono ꝑuabat· Et iō in mala nā volūtas mala esse nō poterat: ꝑ in bona mutabili tñ: cui vitiū hoc posset nocere· Si em̄ nō nocuit: nō vtiq; vitiū fuit: ac p hoc nec mala volūtas fuisse dicenda ē· Porro si nocuit bonū auferēdo vel minuēdo vtiq; nocuit· Non igik esse potuit sempiterna volūtas mala in ea re i q̄ bonū nāle p̄cesserat: q̄d mala volūtas nocēdo posset adimere· Si g̃ nō erat sempiterna q̄s eā fecerit q̄ro? Restat vt dicak q̄ ea res fecerit malā volūtatē: in q̄ nulla voluntas fuit· Hec vtiq; supior sit reqro: an inferior: an eq̄lis· Sz si superior; vtiq; melior· Quō g̃ nulli⁹ ac nō potius bone volūtatis? Hoc idē ꝓfecto t eq̄lis si fuerit dici p̄t· Duo q̄pe q̄diu sunt piter volūtat⁹ bone: nō fac alter in altero volūtatē malā· Relin q̄tur vt inferior res cui nulla volūtas ē: fecerit angelice nāe q̄ ꝑma peccauit volūtatē malam· Sz etiā res ipa q̄cūq; ē inferior vsq; ad infimā terrā: q̄n natura t essentia ē: ꝓculdubio bona est: hūs modū t spēm suā in genere atq; ordine suo· Quō g̃ res bona efficiēs est volūtat⁹ male Quō inq; bonū est cā mali? Cū em̄ se voluntas relicto supiore ad inferiora ꝓuertit: efficit mala nō q̄ malū est q̄ se ꝓuertit: ꝑ q̄ puersa est ipa cōuersio· Idcirco nō res inferior volūtatē malaz fecit· ꝑ q̄ rē inferiorē ꝑ hoc atq; inordiate ipa q̄ facta est appetiuit· Si em̄ aliq̄ duo eq̄liter affecti in aīo t corpe videant vni⁹ corpis pulcritudinē· q̄ visa vn⁹ eoz ad illicite fruēdū moueak: alt̄ i volūtate pudica stabilis pseueret· q̄d putam⁹ esse cāe vt in illo fiat: i illo nō fiat volūtas mala: quā illa res fec̄ i q̄ facta ē? neq; ei pulcritudo illa corporis cā nō fecit in ambob⁹: q̄sq̄dē amboz nō disparit̄ occurrit aspectib⁹· An caro intuentis in cā est? Cur nō t illi⁹? An vo anim⁹? Cur non vtriusq;? Ambos ei in aīo t corpe eq̄liter affectos fuisse ꝑdidimus· An dicēdū ē alterū eoz occulta maligni spūs suggestione tēptatū: q̄si nō eidez suggestioni t qualicūq; suasiōi ꝓpria volūtate consenserit hāc igit̄ ꝓsensionem hāc malā quā male suadēti adhibuit volūtatē q̄ in eo res fecerit q̄rimus· Nā vt ꝑ q̄z ipediūtū ab ista q̄one tollak: si eadē tēptatiōe ābo tēptent t vnus ei cedat atq; ꝓsentiat: alt̄ vo idē q̄ fuerit pseueret q̄d aliud apparet nisi vsū voluisse: alterū noluisse a castitate deficere? Tū nisi ꝓpria volūtate vbi eadē fuerat in vtroq; corpis t aīe affectio: āboz oculis piter visa ē eadē pulcritudo: ābob⁹ piter institit occulta temptatio· Propriā igit̄ in vno eoz voluntatē q̄ res fecerit scire volēt⁹ si bñ intueank: nihil occurrit· Si em̄ dixerimus q̄ ipe eā fecerit· q̄d erat ipse añ volūtatē malaz nisi nā bōa: cui⁹ auctor bon⁹ ds q̄ ē incōmutabile bonū· Qui g̃ dic̄ eū· q̄ sentit tēptāti atz suadenti: cui ñ ꝓsensit ali⁹? ad illicite vtēdū pulcro corpe q̄d videdū ābob⁹ piter effuit: cū añ illā visionē· ac tēptationē sīles ābo aloz corpe fuerit⁹ ipz sibi fecisse volūtatē malā q̄ vtiq; bon⁹ añ volūtatē malā fuerit: q̄rat cur eaz fecerit· vtrū q̄ nā est: an quia ex nihilo facta est: t iueniet voluntatē malā nō ex eo esse incipere: q̄ natura ē ꝑ ex eo q̄ de nihilo natura facta est· Nā si natura cā ē volūtat⁹ male: q̄d alīd angimur dicere nisi a bono fieri malū: t bonū ec̄ cām mali: si q̄ deza nā bona fit volūtas mala? Quō vñ fieri p̄t vt nā bona q̄uis mutabilis añq; hēat volūtatē malā faciat aliq̄d mali: ꝑ est ipaz volūtatē malā

La·VII·

Emo ḡ q̄rat efficientez cām male vo-
n luntatis· Nō eñ ē efficiens: ꝫ deficiēs
q: nec illa effectio est: ꝫ defectio: Defi
cere tnanꝫ ab eo qō sūme est: ad id qō mīn⁹ est·
Ꝫ est icipe hfe volūtatē malā· Causas po:ro de
fectionū ist⁹ cū efficiētes ñ sint vt dixi ꝫ deficiē
tes velle iuenire tale est: ac si q̄s̄ vellet videre
tenebras vel audire silentiū· Qō tñ vtrunꝫ no
bis notū est: neꝫ illud nisi ꝑ oculos: neꝫ ꝫ nisi
ꝑ aures: nō sane in spē: ꝫ in spēi ꝓuatōe· Nemo
ḡ ex me scire q̄rat: qō me nescire scio: nisi forte
vt nescire discat: qō sciri ñ posse sciēdū ē· Ea q̄p
pe q̄ ñ in spē ꝫ in ei⁹ ꝓuatōe sciunt: si dici aut itel
ligi ꝑt: q̄dām nescicndo sciūt: vt sciendo nesci
ant· Cum eñ acies etiam oculi co:poralis cur
rit per species co:pales: nusq̄ tenebras videt·
nisi vbi cepreit non videre· Ita etiam non ad
aliquē aliū sensū ꝫ ad solas aures ꝑtinet sentire
silentiū: qō tñ nullo mō nisi nō audiendo sentit
Sic spēs itelligibiles mens q̄dē nr̄a itelligēdo
Pō·18· ꝓspicit: ꝫ vbi deficiūt nescicndo ꝓdiscit Delicta ei
q̄s itelligit· Hoc scio naturā dei nūq̄ nusq̄ nlla
ex pte posse deficere: t ea posse deficere q̄ ex ni
hilo facta sunt· Que tñ q̄nto magis sūt t bōa fa
ciunt: tunc eñ aliq̄d faciunt cuz cās hūt efficiē
tes: inq̄ntuz āt deficiunt: t ex ꝫ mala faciūt (q̄d
eñ tunc faciunt nisi vana) cās hūt deficientes

Capitulum VIII·

Tez scio in q̄ sit mala volūtas: id l eo fieri
i q̄ si nollet ñ fieret: t iō nō necessarios·
ꝫ voluntarios defect⁹ iusta pena ꝓsequit
Deficit eñ nō ad mala ꝫ male· id ē ñ ad malas
nās: ꝫ iō male q: ꝓtra ordinē naturaꝝ ab eo qō
sūme est ad id qō mīn⁹ ē· Neq; n· auri viciū est
auaricia vel cupiditas: ꝫ hois puerse amant⁹ au
rum: iusticia derelicta: q̄ icōpabilit auro debuit
ante poni· Nec luxuria ē viciū pulchroꝝ suauiū
q̄ co:piū: ꝫ aie puerse amāt⁹ co:peas volupta
tes: neglecta tpantia q̄ reb⁹ spiritalit pulchriori
bus t icoꝛruptibilit suauioꝛib⁹ coaptamur· nec
factāria vicīū ē laudis hūane: ꝫ aie puerse amā
tis laudari ab hoīb⁹ spreto testimonio cōsciētie
Nec superbia viciū est dant⁹ ptātē: vel ipi⁹ etiam
ptātis: ꝫ aie puerse amant⁹ ptātē suā potentio
ris iusticia ꝓcepta Ac ꝑ q̄ puerse amat cuiusli
bet nature bonū: etiā si adipiscat ipe fit in bono
malus: t miser melioꝛe ꝓuat⁹· La·IX·

Tm ḡ male volūtat⁹ efficiens nālis vt
c si dici ꝑt entialis nlla sit cā: ab ipa q̄pe
incipit⁹ spirituū mutabiliū malū· q̄ minuit atq;
depꝛauat nāe bonū: nec talē volūtatē facit nisi
defectio q̄ deserit de⁹: cui⁹ defectōis etiā cā vti
q̄ deficit: si dixerim⁹ nullā esse efficiētē cām etiā
volūtat⁹ bone: cauendū est ne volūtas bonoꝝ
angeloꝝ nō facta: ꝫ deo coeꝛna esse credat· Cū
eñ ipi facti sūt: quō illa facta ñ ē dicet· Poꝛro
q: facta ēvtꝝ cū ipis facta est: an sine illa fuerūt
ꝓius: Sz si cū ipis: nō dubiū q̄ ab illo facta sit a
q̄ t ipi: simulq̄ vt facti sūt: ei aq̄ facti sunt amoꝛe
cū q̄ facti sūt adheserūt· Eoq̄ sūt isti ab illoꝝ soci
etate discreti: q̄ illi in eadē volūtate bona man
serunt: illi ab ea deficiēdo mutati sūt: mala scilz
volūtate: hiꝑo q̄a bono ōfecerūt a q̄ ñ defecissēt
si vtiq̄ voluissent· Si aūt boni angeli fuerūt pr⁹
sine bona volūtate: eāq̄ in seipis deo nō opan
te fecerūt: q̄ meliꝛes seipis q̄ ab illo facti sunt
Absit· Quid ei erāt sine bōa volūtate: nisi mali
Aut si ꝓpter eā nō mali: q: nec mala volūtas eis i
erat: neq̄ ei ab ea quā nondū ceperāt hfe defe
cerāt certe nōdū tales: nōdū tā boni q̄ eē cū vo
lūtate bona cepert· Aut si ñ potuerūt seipos fa
cere meliꝛes q̄ eos ille fecerat: q̄ nēo meli⁹ q̄e
q̄ facit ꝓfecto t bonā volūtatē q̄ meliꝛes eēnt
nisi opante adiutoꝛio creatoꝛis hfe nō possent·
et cū id egit eoꝝ volūtas bona: vt nō ad seipos
q̄ mīn⁹ erāt: ꝫ ad illū q̄ sūme est ꝓuerterent eiq̄
adherētes magis eēnt: eiusq̄ ꝑticiptōe sapient
beateq̄ viuerēt: q̄d alio ofdit nisi volūtatē quā
libet bonā in opē fuisse in solo desiderio reman
surā nisi ille q̄ bonā naturā ex nihilo sui capacez
fecerat: ex seipo faceret implendo meliꝛē pr⁹
faciens excitando auidioꝛē· Ma t ꝫ discuciēdū
est: si boni angeli ipi in se fecerūt volūtatē bonaz
vtꝝ aliq̄ eā an nulla volūtate fecerūt. Si nlla vti
q̄ nec fecerūt: si aliq̄: vtꝝ mala an bōa: Si mala
quō esse potuit mala volūtas bone volūtat⁹ ef
fectrix: Si bona: iā ḡ hēbāt· Et ista q̄s fecerat:
nisi ille q̄ eos cū bōa volūtate i· cū amoꝛe casto
q̄ illi adhererent: creauit: si in eis t cōdēs nām
t largiens grām· Tñ si bona volūtate: hē dei
amoꝛe nūq̄ sctūs āgelos fuisse credendū ē· Isti
āt q̄ cū boni creati essent: tñ mali sūt: mala pro
ꝓria volūtate quā bona nā nō fec nisi cū a bono
spōte defecit: vt mali cā nō sit bonū ꝫ defect⁹ a
bono: aut minoꝛē accepert amor⁹ diuini grām
q̄ illi q̄ in eadē pstiterūt: aut si vtriq̄ boni eq̄liter
creati sūt ist⁹ mala volūtate cadēt⁹: illi āplius
adiuti ad eā btitudis plenitudinē vñ se nūq̄ ca
suros certissimi fierēt puenert: sic iā etiā in libro
quē sequit iste tr̄tauim⁹· Cōfitendū ē igr: cū de
bita laude creatoꝛ⁹: ñ ad solos sctōs hoies ꝑti
nere: verūetiā de sctis āgel' posse dici: q̄ caritas Rom·5
dei diffusa sit: in eis ꝑ spīm sanctū qui datus ē eis
nec tñ hoīm ꝫ ꝑmitus ꝑcipueq̄ angeloꝝ bo- Pō·7·
num esse q̄d scriptuz est· Mihi aut̄ adherere
deo bonum ē· Hoc bonū quib⁹ cōmūe ē: habēt
t cuz illo cui adherent· t inter se societatē san

ctã ⁊ sũt vna ciuitas dei: eadẽq̃ viuũ sacrificiũ ei⁹. viuũq̃ templũ ei⁹ Cui⁹ ps q̃ ꝓiũgenda imortalib⁹ angelis ex mortalib⁹ hoĩb⁹ ꝯgregak: ⁊ nũc mortalit̃ peregrinak in terr̃: vel in eis q̃ morte obiekt: secret̃ aĩax receptaculis sedibusq̃ req̃escit: eodẽ deo creãte quẽadmodũ exorta sit: sic de angelis dictũ est iã videos esse dicendum· Ex vno q̃pe hoie quẽ ꝑmũ de⁹ cõdidit gen⁹ hũanũ sumpsit: lexordiũ: fm sancte scꝑe fidez: q̃ mirabilezauctrez nõ imerito hz i orbe terraꝝ: atq̃ in oibus gentib⁹ q̃s sibi esse creaturas ink̃ cekaua'q̃ dixit vera diuinitate ꝑdixit· La· X·

Abittam⁹ igit̃ ꝓiecturas hoim nesciẽtiũ q̃d loq̃nk̃ de nã vel istitutõe gñis hũani· Alij nãq̃ sic de ipo mõo credidekt: sp fuisse hoies opinank̃· Cũ ait ⁊ apulei⁹ cũ ꝟ aiantiũ gen⁹ describeret: singlariz inq̃t mortales cũctiũ vniuerso gñe ꝑpetui Et cũ illis dictũ fuerit sp hũanũ gen⁹ fuit: q̃ nã mõ vex eoꝝ loq̃tur historia: narrãs q̃ fuerint q̃rũcunq̃ rex inuentores: q̃ ꝑmi liberaliũ disciplinaꝝ aliarũq̃ artiũ istitutores vel a q̃b⁹ ꝑmuz illa vel illa regio ꝑsq̃ terraꝝ illa atq̃ illa insula incoli cepit· Rũdent diluuijs ⁊ cõflagratõib⁹ ꝑ certa iterualla tpm ũ q̃dẽ oia ꝟ plima terraꝝ ita vastari: vt redigank̃ hoies ad exiguã paucitatẽ: ex q̃ꝝ ꝑgenie rurs⁹ multitudo ꝑstina reparek̃: ac sic idẽtidez reparī ⁊ instituī q̃si ꝑma restituank̃: potiꝰ q̃ fuerãt illis nimijs vastatõib⁹ interrupta ⁊ extincta· Cetex hoiez nisi ex hoie existere oĩno ñ posse Dicũt ãt q̃ꝺ putãr: ñ q̃ꝺ sciũt· Fallũt ẽt eos q̃dã mẽdacissime lr̃e: q̃s phibent in historia tpm multa ãnorũ milia cõtinere: cuz ex lr̃is sacr̃ ab institutõe hois nõdũ cõpleta ãnoꝝ sex milia cõputemus· Cũ ne multa disputẽ: quẽadmodũ illa ꝛ lr̃aꝝ in quib⁹ lõge plura ãnoꝝ milia referunk̃ vanitas refellak̃: ⁊ nulla in illis rei hui⁹ idonea repiatur auctras: illa epla alexandri magni ad olympiadẽ mr̃ez suã quã scꝑsit: narratione cuiusdã egiptu sacerdot̃ insinuãs: quã ꝓtulit ex lr̃is q̃ sacre apꝺ illos habenk̃: ꝓtinet etiaz regna q̃ greca q̃s nouit historia· In q̃b⁹ regnũ assyrioꝝ in eadem epla alexandri q̃nq̃s milia excedit ãnoꝝ In greca vo historia: mille ferme ⁊ trecentos hz ab ipsius belli ꝑncipatu: quẽ regẽ ⁊ ille egypti⁹ i eiusdem regni ponit exordio Persarũ ãt ⁊ macedonuz imperiũ vsq̃ ad ipm alexandrũ cui loq̃bak̃: plusq̃ octo ãnoꝝ milia ille ꝓstituit: cuz apꝺ grecos macedonũ vsq̃ ad mortẽ alexãdri q̃dringẽti octoginta q̃nq̃s repiank̃ ãni· Persarũ vo donec ipi⁹ alexandri victoria finirek̃: ducenti ⁊ trigintatres cõputenk̃· Lõge itaq̃ hi nũeri ãnoꝝ illis egyptijs sũt miores: nec eis etiã si ter tãtũ cõputarenk̃ equarenk̃· Perhibenk̃ eñ egyptij quõdã tã breues ãnos habuisse: ⁊ ãternis menꝰ finirenk̃· Cũ ann⁹ plenior ⁊ verior q̃lis nũc ⁊ nobis ⁊ illis est: tres eoꝝ ãnos cõpleccebak̃ ãtiquos· Sz nec sic q̃dẽ vt dixi: greca egyptie numero tpm cõcordat historia· Et iõ grece potius fides habenda est· quia vitatẽ nõ excedit ãnoꝝ q̃ lr̃is nr̃is q̃ vere sacre sũt continek̃· Porro si ꝟ epla alexandri q̃ maxie inotuit: mr̃tũ abhorret in spacijs tpm a ꝓbabili fide rex· q̃nto⁹ min⁹ credendũ est illis lr̃is q̃s plenas fabulosas velut ãtiq̃tatiꝰ ꝑferre voluerũt ꝓtra auctẽ notissimorum diuinorũq̃ liborꝝ: q̃ totũ orbẽ sibi crediturum esse ꝑdixit: ⁊ cui tot⁹ orbis sic ab ea ꝑdictũ ẽ credidit: q̃ vera se narrasse ꝑterita ex his q̃ futura ꝓnũciauit: cũ tanta veritate ꝑplentur oñdit·

Capitulum· XI·

Qui vo q̃ mũdũ istũ non existimant sẽpiternũ: siue nõ eũ solũ ꝟ inũerabiles opinenk̃: siue solũ q̃dẽ esse ꝟ cert̃ secuꝰ interuallis innũerabilit̃ oriri ⁊ occidẽ: ncẽe ẽfateank̃ hoim gen⁹ ꝑpus sine hoibus gignẽtib⁹ extitisse· Neq̃ eñ vt alluuionib⁹ icendyq̃ terraꝝ q̃s illi nõ putãt toto ꝓrsus orbe cõtingere ⁊ iõ paucos hoies ex q̃bus reparet̃ multitudo ꝑstina: sp remanere cõtendũt: ita ⁊ hi ꝑit putare q̃ aliq̃d hoim peũte mõo relinq̃tur in mũdo ꝟ sic ipm mũdũ ex mã sua renasci existimãt: ita illio ex element̃ ei⁹ gen⁹ hũanũ: ac deinde a parentib⁹ ꝓgenie pullulare mortaliũ sic alioꝝ aĩalium·

Capitulum· XII·

q Quod aũt rũdimus cũ ō mũdi origine q̃stio ꝟteret: eis q̃ nolũt credere non cũ sp fuisse ꝟ esse cepisse· sic etiã plato aptissime ꝓfitek̃: q̃uis a nõnullis ꝓtra quã loq̃t sensisse credak̃: hoc etiã de ꝑma hois ꝓditõe riderim: ꝓpter eos q̃ similiter mouenk̃: cur hõ ꝓ ĩ nũerabilia atq̃ infinita retro tpa creat⁹ ñ sit: tã q̃ sero sit cõditus: vt min⁹ q̃s sex milia sint ãnoꝝ ex q̃ eẽ cepisse i sacr̃ lr̃is iueniẽt· Si eñ breuitas eos offendit tpis: q tã pauci eis videnk̃ ãni ex q̃ istitut⁹ hõ in nr̃is auctib⁹ legit̃: ꝓsideret nihil eẽ diuturnũ in q̃ est aliq̃d extremũ: ⁊ oia seculorũ spatia definita: si eternitati itermiate cõpenk̃: nõ exigua existimãda esse ꝟ nulla· Ac ꝑ hoc si ñ q̃nq̃s vel sex· verũetiã sexagita milia vel sexcẽta aut sexagesies aut sexcẽties milia dicerenk̃ ãnoruz aut itidẽ ꝑ totidẽ totiens multiplicarek̃ hanc sũma vbi iã nullũ nũeri nomẽ hr̃em⁹ ex q̃ deus hoiez fec̃ simlr̃ q̃rr̃i posset cur añ ñ fecerit· Dei q̃ꝺpe ab hois creatõe cessatio retrorsus eterna sine initio tãta est: vt si ei ꝓferak̃ quãlibet magna ⁊ ineffabil̃ numerositas tpm: q̃ tũ fine ꝓclusa certis spacijs terminatur: nec saltẽ tanta videri debeat: quãta si humoris breuissimaz guttã vniuerso mari etiã quantuz ocean⁹ circũfluit cõpemus: q̃niã istoꝝ duoꝝ vnũ q̃dẽ ꝑ exiguũ est·: a⁊ rex in cõꝑ

Plato in thimeo·

bſliter magnū: ꝑ vtrūq; finitū. Illō vo tpis ſpaciū qō abimitio aliq̄ pgredik· ⁊ aliq̄ termio coercek: magnitudie q̄tacūq; tendak cōparatū illi qō initiū nō hz: nescio vtr̄ꝑ mimo an potius ꝑ nullo deputandū est· Huic ei si a fine vel breuissima singulari momenta detrahank: decrescente nūero: lz tā igenti: vt vocabulū nō iueniat retrorsū redeūdo: tāq; si hois dies ab illo in q̄ nūc viuit vsq; ad illū in q̄ nat⁹ ē detrahas· q̄q; ad initiū illa detractio pducek? Si āt detrahank retrorsus in spacio qō a nllo cepit exordio: nō dico singulari minuta momēta vel horaꝝ aut dieꝝ aut mensiū aut ānoꝝ etiaꝫ q̄titates: ꝑ tā magna spacia: q̄ta illa sūma cō phendit ānoꝝ: q̄ tā dicī a q̄buslibet cōputatorib⁹ ñ p̄t: q̄ tñ mom̄toꝝ minutati detractōe cōsumik: ⁊ detrahank ꝫ tāta spacia: si semel atq; utꝝ sepiusq; ꝑ sp: q̄d fit: q̄d agik: q̄ñ nūq; ad initiū qō oino nullū est puenik? Quapropt qō nos mō q̄rim⁹ pt⁹ q̄nq; milia ⁊ qō ap̄li⁹ excurrit ānoꝝ: possent ⁊ posteri etiā pt⁹ ānoꝝ sexcēties milies eadē curiositate req̄rere si intrīn ꝫ mortalitas hoim exoriendo ⁊ occūbendo ⁊ ī perita perseueraret ifirmitas· Potuerūt ⁊ q̄ fuerūt añ nosip̄is recentib⁹ hois creari tpib⁹· istā mouere qōnez· Ipe deniq; p̄m⁹ hō vel postridie vel eodē die postea q̄z fact⁹ est potuit ī q̄rere cur ñ añ sit fact⁹· Et q̄ñcūq; antea fact⁹ eēt: ñ vires tūc alias: ⁊ alias nūc: vel ēt postea istā de initio rer̄ tpaliū ꝓtrouersiā reperiret·

Capitulum·XIII·

b Anc āt se pb̄i mūdi hui⁹ nō alit̄ putauerūt posse vl̄ debere dissoluere nisi vt circuit⁹ tpm inducerēt q̄b⁹ eadē sp fuissent renouata atq; repetita ī rerū nā atq; ita deinceps forte sine cessatōe asseuerarēt volumia venientiū ꝑtereūtiūq; seculoꝝ: siue in mūdo pmanēte ist̄i circuit⁹ fierēt: siue cert⁊ interuallis oriēs ⁊ occidēs mūd⁹ eadē sp q̄si noua q̄ trāsacta ⁊ ventura sūt exhiberet· A quo ludibrio ꝓrsus imortalē aīaz etiā cū sapiam p cepit liberare ñ p̄ñt euntē sine cessatōe ad salā btitudinē: ⁊ ad x̄az miseriā sine cessatiōe redeūtē· Quō ei x̄a btitudo ē ō c⁹ nūq; ēt nitate ꝓfidik: dū aīa ventura miseriā aut ip̄eritissima x̄itate nescit: aut ifelicissima ibeatitudie ptimescit? At si ad miserias nūq; vl̄t⁹ redika ex his ad btitudinē pgit: sit q̄ aliq̄d noui ī tpe: q̄ finē ñ hz tpis· Cur ñ q̄ ⁊ mūd⁹? Cur ñ ⁊ hō fact⁹ ī mō vt illi: nescio q̄ falsi circuit⁹ a falsi sapientib⁹ fallacibusq; cōpti ī sana doctria tramite recti itiner⁊ cuitenk? Nā q̄dā ⁊ illō q̄ legik Eccs·j· in libro salomōis q̄ vocak ecclesiastes: q̄d ē q̄ fuit: ip̄z q̄ erit: ⁊ q̄d ē q̄ fcm̄ ē: ip̄z q̄ fiet: ⁊ ñ ē oē recēs sb̄ sole: nec q̄s̄q; loquik ⁊ dic̄ b nouū est: iā fuit in seculis: q̄ fuerit añ nos: ꝑ hos circuit⁹ in eadē redeūtes: ⁊ ī eadē cūcta reuocātes dictū ītelligi volūt: q̄ō ille aut de his reb⁹ dixit ō q̄b⁹ supr̄ loq̄bak: ꝫ ē ō gñatōib⁹ alijs ēntib⁹ alijs venientib⁹: ō solis anfractib⁹: ō torrentiū lapsib⁹ aut certe ō oim rer̄ gñib⁹ q̄ oriūk atq; occidūt· Fuerūt·n·hoies añ nos: sūt ⁊ nobiscū: erūt ⁊ post nos: ita q̄ faciantia vl̄ arbusta· Mōstra q̄ ipa q̄ iusitata nascūk: q̄uis int̄ se diuersa sint: et q̄dā eoꝝ semel facta narrenk: tñ ꝑm id q̄ō gñaliter miracula ⁊ mōstra sūt vtriq; ⁊ fuerūt ⁊ erunt: nec recens ⁊ nouū est: vt mōstꝝ sb̄ sole nascak· Quis h̄ x̄ba q̄dā sic ītellexerīt: tāq; in p̄destinatiōe dī iā facta fuisse oīa sapiens ille voluisset intelligi: ⁊ iō nihil recens esse sub sole. Absit aūt a recta fide vt his salomōis x̄bis illos circuitos significatos esse credam⁹ q̄b⁹ illi putāt sic eadez tpm tpaliūq; rer̄ volumia repeti vt x̄bi gr̄a sic in isto sec̄lo plo pb̄s in vrbe athenīēsi: ⁊ ea scola q̄ academica dicta ē discipulos docuit: ita p in nūerabilia retro secla mlt̄ū, plixis q̄dē intuallis ꝫ tñ certis: ⁊ idē plato ⁊ eadē ciuitas: eadēq; scola: ijdēq; discipl̄i repetiti ⁊ p ĩnūerabilia deide secla repetendi sint. Absit inq; vt nos ista credamus· Semel·n·x̄ps mortu⁹ ē ꝓ ꝑctis nr̄is: rēsurgens āt a mortuis iā ñ morik: ⁊ mors ei vltra nō dñabit̄: ⁊ nos pt⁹ resurrectionē sp cū dño erim⁹ cui mō dicim⁹: q̄ō sacer admonet psalm⁹· tu dñe fuab nos: ⁊ custodies nos a gñatōe hac ī eternū. Sat⁊ āt ist⁊ existio ꝓuēire q̄ō seq̄k· In circuitu ipij ābulāt: ñ q̄ ꝑ circlos q̄s opināk eoꝝ vita ē recursura: ꝫ q̄ mō talē error⁊ eoꝝ via· id ē fla doctrina

La·XIIII·

q Qd āt mix ē si in his circuitib⁹ errātes nec aditū nec exitū iueniūt q̄ gen⁹ hūanū atq; ista nr̄a mortalitas: nec q̄ initio cepta sit sciūt: nec q̄ fine claudak: q̄ñ q̄dē altitudinē ōi penetrare ñ p̄ñt: q̄ cū ipe sit eter̄n⁹ ⁊ sine initio: ab aliquo tñ initio exordius ē tpa ⁊ hoiez quē nūq; añ fecerat: fec̄ ī tpe ñ tñ nouo ⁊ repētino: ꝫ imutabili eternoq; ꝓsilio· Quis hāc valeat altitudinē iuestigabilē iuestigare ⁊ iscurabilē pscrutari: ꝑm quā de⁹ hoiez tpalē añ quē nēovnq; hoim fuit: ñ mutabili volūtate ī tpe ꝓdidit: ⁊ gen⁹ hūanū exyno mltiplicauit: q̄ñ q̄dē psalm⁹ ipe cū ꝑmisisset atq; dixisset· tu dñe fuab nos ⁊ custodies nos a gñā hac ī eternū ac deiñ repcussisiz eos ī q̄z stulta ſpiaq; doctria nl̄ a libatōis ⁊ brītu dis aic fuak eternas ꝓtinuo sb̄jciēs. i circuitu ic̄t ipij ābulāt tāq; ei dicerek· q̄d ḡ tu credis: sent⁊: itelligi· nūq̄d nā existimādū ē sb̄ito vo placuisse hoiez facē quē nūq; ātea ifinita retro eternitate fecisset: cui nihil noui accidē pōt: ī q̄ mutabile aliq̄d ñ ē· Et ne nos h audictēs alqua forte turbaret ambiguitas: ꝓtinuo resp̄dit ad ip̄m dcuz loq̄nes: ꝫm

Rom·6·

Ibidem

Ibidem

altitudinē tuā multiplicasti filios hoim: Sēci
ant iqt hoies qō putāt: t qō eis placet opi nē-
tur t disputēt: fm altitudinē tuā quā null⁹ pōt
nosse hoim: multiplicasti filios hoim· Valde
q̄pe altū ē: t sp deū fuisse: t hoiem quez nūq̄
fecerat ex aliq̄ tpe p̄mum facere voluisse: nec
p̄siliū volūtatēq̄ mutasse· Ca·XV·

Go q̄dē sic dīm deū aliq̄n dīm nō fuisse
e dicere nō audeo: ita hoiem nūq̄ antea
fuisse: t ex q̄dā tpe p̄mū hoiem creatum
esse: dubitare nō debeo· Sz cū cogito cui⁹ rei
dīs sp fuerit: si sp creatura nō fuit: affirmare
aliq̄d pticesco: q: t meipm itueo: t scptū eē re
colo· Quis hoim pt scire p̄siliū dei aut q̄s po-
terit cogitare q̄d velit dīs? Cogitatiōes enīz
mortaliū timide: t incerte adinuentiōes nre
Corruptibile eīn corp⁹ aggrauat aiam: t dep̄
mit frena inhabitatio sensū multa cogitantē
Ex his igr q̄ in hac frena ihabitatiōe multa co
gito: dep̄mūt me iō vtiq̄ multq̄: q: vnū qō ex
illis vel pter illa qō forte nō cogito vez est: in
uenire nō possū· Si dixero sp fuisse creaturaz
cuius dīs eēt q̄ dīs sp ē nec dīs vnq̄ nō fuit:
ꝑ nūc illā: nūc aliaz p alia atq̄ alia tpm spacia:
nec aliquā creatoꝛi coeternā eē dicam⁹: q̄ fi-
des rōq̄ sana p̄dēnat· cauendū est: ne sit ab-
surdū t a luce vitat⁹ alienū: mortalē q̄dē aliaz
p vices tpm cedentē aliā succedentē: imorta-
lē vo nō esse cepisse nisi cū ad nr̄m seculū ven
tū ē: q̄n t angeli creati sūt: si eos recte lux illa
p̄mū facta significat: aut illō pot⁹ celū de q̄ di
ctū ē: In p̄ncipio fec̄ de⁹ celū t terrā: cū tū nō
fuerit aſiq̄ fierēt: ne imortales si sp fuisse dicā
tur: deo coeterni eē credant· Si āt dixero nō in
tpe creatos eē angelos: ꝑ añ oīa tpa t ip̄os fu
isse: q̄rū de⁹ dīs eēt q̄ nūq̄ nisi dīs fuit: q̄rit a
me etiā si añ oīa tpa facti sūt: vtz sp potuerūt
eē q̄ facti sūt· Hic rñdendū eē forte videat: q
q̄dāmō ñ icōuenient sp eē dicat· vsq̄ adeo āt
isti oi tpe fuerit: vt ēt añ oīa tpa facti sint si tū a
celo cepta sūt tpa t illi iā erāt añ celū· At si tē-
pus nō a celo vez t añ celū fuit: nō q̄dē in ho-
ris t dieb⁹ t mensib⁹ t ānis: nā iste dimēsiones
tpaliū spacioꝝ q̄ vsitate ac p̄prie dīr tpa: mā i
festū est q̄ a motu sideꝛ ceperit: vñ t de⁹ cuz
h̄ istitueret dixit· Et sint in signa t tpa t in di
es t in ānos· ꝑ in aliq̄ mutabili motu: cui⁹ aliō
anteri⁹ p̄terierit aliud posteri⁹ succesſerit: eo
q̄ simul eē non possunt· Si ergo ante celū in
angelicis motibus tale aliq̄d fuit: t iō tp̄s iaz
fuit: atq̄ angeli ex q̄ facti sūt tpaliť mouebāť
etiā sic oī tpe fuerit q̄nquidē cū ill̄ facta sūt tpa
Quis āt dicat: nō sp fuit q̄ō oī tpe fuit? Sz si h̄
rñdero: dicet mihi· Quō ḡ ñ sūt coeterni crea
toꝛi· si sp ille: sp illi fuerit· Quō ēt creati dicen
di sūt: si sp fuisse itelligūť· Ad h̄ q̄d rñdebitur
An dicēdū: t sp eos fuisse q̄n oīa tpe fuerūt
q̄ cū tpe facti sūt: facti sūt āt cū q̄bus facta sūt
tpa t tñ creatos· neq̄ ei t ip̄a tpa creata eē ne
gabim⁹: q̄uis oī tpe: tp̄s fuisse nēo ābigat, Nā
t si ñ oī tpe fuit tp̄s: erat ḡ tp̄s q̄n nullū erat tē
pus· Quis h̄ stultissim⁹ dixerit? Possum⁹ eīn
recte dicere: erat tp̄s q̄n ñ erat roma: erat tp̄s
q̄n ñ erat hierusalē: erat tp̄s q̄n ñ erat abraaz:
erat tp̄s q̄n ñ erat h̄ō: t si q̄d h̄mōi· Postremo
si nō cū inuito tpis· ꝑ pt⁹ aliq̄ō tp̄s fact⁹ ē mūd⁹
possum⁹ dicere: erat tp̄s q̄n ñ erat mūdus At
vo erat tp̄us q̄n nullū erat tp̄s: tā icōueniēter
dicim⁹ ac si q̄sq̄ dicat: erat h̄ō q̄n null⁹ erat h̄ō
aut erat iste mūd⁹ q̄n iste si erat mūd⁹· Si eīn
de alio atq̄ alio itelligat: pt dici aliq̄ mō: h̄ est
erat ali⁹ h̄ō q̄n nō erat iste h̄ō· Sic ḡ erat aliō
tp̄s q̄n ñ erat h̄ tp̄s: recte possum⁹ dicere· At
vo erat tp̄s q̄n nullū erat tp̄s: q̄s vel insipiētissi
mus dixerit? Sic ḡ dicim⁹ creatū tp̄us: cū iō sp
fuisse dicat q: oī tpe tp̄s fuit: ita nō est p̄sequēs
vt si sp fuerit angeli: iō nō sint creati: vt ppter ea
semper fuisse dicantur quia oīm tpe fuerunt
t p̄propterea omni tpe fuerunt q: nullo mō sine
his tpa eē potuerūt· Ubi ei nulla creatura ē cu
ius mutabilib⁹ motib⁹ tpa peragant tpa oīno
eē nō p̄sūt· Ac per h̄ t si sp fuerit creati sūt: nec
si sp fuerit iō creatoꝛi coeterni sūt· Ille ei sem-
per fuit eternitate imutabili: isti āt facti sūt· ꝑ
iō sp fuisse dīr: q: oī tpe fuerūt: sine q̄bus tpa
nullo modo esse potuerūt Tempus aūt quo
niam mutabilitate transcurrit: eternitati im-
mutabili nō potest esse coeternū? Ac per hoc
etiā si immortalitas angelo⁹ non transit in tē
poꝛe: nec p̄terita est quasi iaz non sit: nec fu
tura quasi nondū sit: tñ coꝛ mot⁹ quibus tem
poꝛa peragunť· ex futuro in p̄teritū transe-
unt: et ideo creatoꝛi in cuius motu dicendu
nō est vel fuisse q̄ō iā non sit: vel futurū eē q̄ō
nondum sit: coeterni esse non possunt· Qua-
p̄propter si deus semp dīs fuit: semper habuit
creaturā suo dominatui seruientē: verūtamē
non de ip̄o genitam: sed ab ipso de nihilo fa-
ctam nec ei coeternā· Erat q̄pe ante illam q̄
uis nullo tempoꝛe sine illa: non eam spacio
transcurrente sed manente perpetuitate p̄ce
cedens· Sz hoc si rñdero eis q̄ requirūt quō
sp creatoꝛ sp fuit dīs: si creatura seruiens nō
sp fuit: aut quō creatura creata ē: t nō potius
creatoꝛi coeterna ē si sp fuit? Vereoꝛ ne faci-
lius iudicer affirmare quod nescio q̄ docere
q̄ō scio· Redeo igitur ad id q̄ō creatoꝛ noster
scire nos voluit: Ille vero vel sapientioꝛib⁹

x. 9.

Seū. j.

in hac vita scire ꝓmisit: vel oino ꝓfectis i alia vita scienda seruauit: vltra vires meas eē ꝓfiteor· Sz iō putaui sine affirmatōe tractāda: vt q̄ b legūt videāt a q̄bus q̄stionū piculis debeant tpare: nec ad oia se idoneos arbitrent̄ potiꝰ q̄ intelligāt q̄ sit apl'o obtēpandū p̄cipiē
Roñ·12· ti salubriꝝ vbi ait: Dico aūt ꝑ grām dei q̄ data est mihi oibꝰ q̄ sūt in vob non plꝰ sapere q̄ opz sapere: ꝫ sapere ad tpantiā sīc vnicuiq; deꝰ ptit ꝰ est mensurā fidei· Si eñ ꝓviribꝰ suis alaꝫ infans fiet vt crescendo plꝰ capiat: si āt vires sue capacitat̄ excedat: deficiet ante q̄ crescat·

Capitulum·XVI·

Ele secula ꝓterierīt ante q̄ genꝰ isti
q tueret̄ humanū me fateor ignorare nō tñ dubito nihil oino creature creatori eē coeternū· Dicit eriā apl's tpa eterna nec ea futura: ꝫ qō magꝫ mirandū est p̄dita· sic
Titū·j· eñ ait· In spē vite eterne quā ꝓmisit nō mendax deus ante tpa eterna: manifestauit āt tē porib⁹ suis verbū suū· Ecce dixit retro q̄ fuerint tpa eꝛna: q̄ tñ nō fuerūt deo coeꝛna· Si q̄ dē ille añ tpa eterna nō solū erat: verūetiā ꝓmisit vitā eternā: quā manifestauit tpib⁹ suis id est ꝓgruis: q̄d aliud q̄ verbū suū: Hoc ē ei vita eterna· Quō āt ꝓmisit cū hoib⁹ vtiq; promiserit q̄ nōdū erāt añ tpa eterna: nisi q; in ipsius eꝛnitate atq; in ipso eꝰ verbo eidē coeterno iā ꝑdestinatōe fixū erat q̄ suo tpe futurū erat· Capitulum·XVII·

Illud q̄z nō dubito añq̄ ꝑmꝰ hō creatus
i esset: nūq̄ q̄ē q̄z hoiez fuisse: nec eūdez ipm nescio q̄b⁹ circuitib⁹: nescio quoties reuolutū: nec aliuz aliquē naꝫ similē: ne q̄ ab hac fide me pꝛox argumenta deterrēt: quoꝝ acutissimū illud putaꝫ: q̄ō dicūt nulla i finita vlla scientia posse cōprehendi· Ac ꝑ hoc deus inquiūt rex q̄s fecit oīm finitaꝝ oēs finitas apō se rōes hz: bonitas āt eiꝰ nūq̄ vacua fuisse credenda ē: ne sit tpal'ei⁹ opatio: cuiꝰ retro fuerit eꝛna cessatio q̄si penituerit eū ꝑor sine iitio vacatōis ac ꝓꝓea sit opis aggressꝰ initiū· Et iō nccē ē inquiūt eadē sp repeti: eadēq̄ sp repetēda trāscurrere: vel manēte mūdo mutabiliꝝ: q̄z nūq̄ fi fuerit: ꝛ sine initio tñ tpis factꝰ est: vel eius q̄s oꝛtu ꝛ occasu sp illis circuitib⁹ reperito spaz repetēdo: ne videlz si aliq̄ ꝓmū dei opa cepta dñr ꝑorē suā sine initio vacationē tāq̄ inertē ac desidiosaz: ꝛ iō sibi displicentē dānasse q̄dāmō atq; ob hoc mutasse credaꝫ· Si āt sp q̄dē tpalia ꝫ alia atq; alia p̄hibeꝫ opaꝰ: ac sic aliq̄ fi etiā ad hoiez faciēdū quēq̄ nū antea fecerat pueniſſe: nō scia q̄ putāt nō posse q̄cūq; ifinita ꝓꝓhendi: ꝫ q̄si ad hoc rā sic̄ veniebat in mentē foꝛtuita q̄dā incōstātia videaꝫ fecisse q̄ fecē· Poꝛro si illi circuiꝰ admittaꝫ inquiūt q̄b⁹ vel manente mūdo: vel ipo q̄z reuolubiles oꝛtus suos ꝛ occasus eisdē circuitib⁹ inserente: eadē tpalia repetunt̄ nec ignauū ociū ꝑsertī tā lōge sine initio diuturnitat̄ deo rbuiꝫ: nec inꝓuida temeritas operis suoꝝ· Q̄n si nō eadē repetant̄: nō ꝑit infinita diuersitate variata vlla eiꝰ scia vel ꝑscia cōprehendi· Has argumētatōes q̄b⁹ impij nfraz simplicē pietatē vt cū illis in circuitu ābulantib⁹ de via recta conaꝫ auertere si rō refutare fi posset fides irrideri deberet· Huc accedit qō in adiutoꝛio dñi dei nr̄i hos volubiles circulos q̄s opīo ꝓfingit: rō manifesta cōfringit· Hunc ei maxie isti errat vt i circuitu falso ābulare q̄z ꝛecto itinere maluit: q̄ mentē diuinā oīno imutabilē cuiuslibz ifinitat̄ capacē: ꝛ inūera oia sine cogitatōis alt̄natōe nūerātē: ō sua hūana mutabili angustaq; metiuntur· Et fit illis qō ait apl's· Compantes eñ semetipsos sibimetipsis semetipsos nō itelligūt· Nā q; illis q̄cq̄d noui faciendū vēit i mētez nouo ꝓsili ofaciūt: mutabiles q̄ppe mentes gerūt: ꝑfecto nō deū quē cogitare nō ꝑit: ꝫ semetipos ꝑ illo cogitātes nō illum ꝫ seipos nec illi ꝫ sibi cōpant· Nob āt fas nō ē credere aliꝫ deū affici cū vacat: aliꝫ cū opaꝫ: q; nec affici dicēd⁹ ē: tāq̄ i eiꝰ nā fiat aliq̄d quod añ nō fuerit· Patitur q̄ppe q̄ afficiꝫ: ꝛ mutabile est oē qō aliquid patiꝫ· Nō itaq; in eiꝰ vacatōe cogitet ignauia desidia: inertia: sic nec in eiꝰ ope: labor: conatus: industria· Nouit q̄escēs agere: ꝛ agēs q̄escere· Pōt ad opꝰ nouū: nō nouū ꝫ sempiternū adhibere ꝓsiliū: nec penitendo q; priꝰ cessauerat: cepit facere qō nō fecerat· Sz ꝛ si priꝰ cessauit ꝛ posteriꝰ opat⁹ ē: qō nescio quōmodo dū ab hoie possit itelligi: h̄ ꝑculdubio qō dicitur ꝓius ꝛ posterius: in rebus ꝓius non existentibus et posterius existentibus fuit· In illo āt nō alterā p̄cedētez alt̄a ſbsequens mutauit aut abstulit volūtatē: ꝫ vna eadēq; sempiterna ꝛ imutabili volūtate: res q̄s cōdidit et vt priꝰ non eēnt egit: q̄ diu ñ fuerūt: ꝛ vt posteriꝰ eēnt q̄ñ eē ceperūt: hinc eis q̄ talia videre ꝑit mirabiliꝝ foꝛtassis offendens: q̄ ñ eis idigerit: ꝫ eas gratuita bonitate ꝓdiderit: cū sine illis ex eꝛnitate iitio carēte i nō mioꝛe diuturnitate ꝑmansit· Ca·XVIII·

Illud āt aliō qō dicūt nec dei scia q̄ ifini
i ta sūt posse ꝓꝓhendi: restat eis vt dicere audeāt: atq; huic seꝛuagini ꝑfunde ipietat̄ imergāt: q; nō oēs nūeros deꝰ noverit· Eos q̄ppe infinitos esse certissimū ē: q̄ñ in

quocūq; numero finē faciendū putauēris·idē ipe nō dico vno addito augeri:ꝫ quālibet ingē tē multitudinē ꝓtinēs:in ipa rōne atq; scia nūe ro:nō solū duplicari ve; etiā multiplicari ꝑt· Jta ꝺo suis ꝺsq; nūer⁹ ꝓprietatib⁹ termiak: vt nullus eo; par eē cuiq; alteri possit·Ergo t dis pes ink se atq; diūsi sūt t singli ꝺq; finiti sk t oēs infiniti sūt· Jta nec nūer⁹ ꝓpk infinitatē nescit oi potēs de⁹:t si vsq; ad q̄ndā sūmā nūero; scia dei puenit t ceteros iḡrat·ꝺs ꝟ vl demētissim⁹ dixerit:nec audebūt isti ꝓcedere t nūeros eos dicere ad dei sciaz nō ptiere:apud q̄s plato de um magū auctoritate cōmēdat mūdū nūer⁹ fa bricantē·t apud nos dictū legik:Oia i mēsura t nūero t pōdere disposuisti·De q̄ dic t ꝓphe ta·Qui ꝓfert nūero sc̄m·Et saluator i euāge lio·Capilli inq̄t vr̄i oēs nūerati sūt· Absit itaq; vt dubitem⁹ q ei not⁹ nō sit ois nūer⁹ cui⁹ intel ligētie(sicut i ps·canik)nō est nūer⁹·Jnfinitas itaq; nūeri q̄uis infinitoz nūeroz null⁹ sit nūe rus·nō est tū incōphēsibil ei cui⁹ itelligētie nō ē nūer⁹·Quapropk si ꝺq̄ꝺ scia cōprehēdik sciē tis cōprehēsione finik·ꝓfecto t ois infinitas q̄ dā ineffabili mō deo finita ē·q; scia ei⁹ ipi incō phensibilis nō ē·Quare si infinitas nūeroz scie dei q̄ cōprehendik eē nō pōt infinita:q̄ tādē nos sum⁹ homūculi:q ei⁹ scie limitē figere p̄sumamus:dicētes qō nisi eisdē circuitib⁹ tpm eadez tpalia repetank·nō pōt de⁹ cūcta q̄ fecit vl ꝓsci re vt faciat·vl scire cū fecerit·cui⁹ sapia simplr multiplex·t vniformik multiformis:tā incōpre hēsibili cōprehēsione oia icōprehēsibilia cōpre hēdit:vt quecūq; noua t dissimilia ꝓña ꝓcedē tib⁹ si sp facere vellet:ioꝛdinata t iprouisa hk e non posset·nec ea ꝑuideret ex prio tpe·ꝺs eterna prescientia contineret La·XIX

q Vod vt; ita faciat:t ptinuata sibi cō nexiōe copulenk q̄ appellāk scīa scīoz alia tū atq; alia ordinata dissilitudie ꝓcurrētia eis dūtaxat q̄ ex miseria liberak:i sua btā imoz talitate sine fine manētib⁹:an ita dicank scīa se culoz vt intelligank scīa in sapia dei incōcussa stabilitate manētia:istoz q̄ cum tpe trāseūt tā q̄ efficiētia scīoz definire nō audeo· Foꝛtassis eū possit dici sc̄m q̄ sunt scīa:vt nihil aliud phi beak sc̄m scī q̄ secula scīoz:sicut nihil aliud ōz celū celi:q̄ celi celoz·Vaz celū de⁹ vocauit fir mamentū sup qō sunt aq̄:t tū in ps̄·Et aq̄ inqt ·j48· q̄ sup celos sunt laudēt nomē dñi·Quid ḡ istoꝛ rū duū sit:an ꝑter hec duo aliq̄d aliud ō seculis scīoz possit intelligi:ꝓfundissima qō est·Neq; ꝟ qō nunc agim⁹ impēdit si indiscussa ineri dif ferak:siue aliq̄d in ea diffinirire valeam⁹·siue nos faciat cautioꝛes diligentioꝛ ipa tractatio:

ne i tāta obscuritate reꝝ affirmare tēmek aliq̄d audeam⁹·Nūc cū ꝓtra opinionē dispuramus· q̄ illi circuit⁹ asserunk:q̄b⁹ sp eadē ꝑ interualla tpm necesse eē repeti existimank·Quelibet ātē illaꝝ sniaꝝ de scīis scīoꝝ vera sit:ad hos circui tus nihil ptinet·qm̄ siue scīa scīoꝝ sint:nō eadē repetita·Faltem ex altero ꝓnexiōe ordinatissi ma ꝓcurrētia·liberatoꝝ beatitudine sine vllo recursu miseriaꝝ certissima pmanēte:siue scīa scīoꝝ eterna sint tpalia tanq̄ diuantia subditoꝝ rū:circuit⁹ illi eadē renolluctes locū non hūt: q̄s maxie refellit eterna vita sctoꝝ· La·XX

Joꝝ cap. xx·nō ō re uolutione aiaꝝ fm al ternatōz se licitatis et miseric·t q̄ mō poꝛphi ri⁹ platoni cus hāc alē natōz dete statⁱ est vt plent⁹ su/ ꝓali·x·di ctum est

Vloꝝ em̄ aures pioꝝ ferant p⁹ emer sam tot tantisq; calamitatib⁹ vitaz: si tū vita ista dicēda est:q̄ pot⁹ mors est ita grauis vt mors q̄ ab hac liberat mortⁱ huⁱ⁹ amore timeak:post tā magna mala:tanq; mīta t horrēda·tandē aliq̄n ꝑ verā religionē atq; sa pientiā expiata atq; finita ita puenire ad ꝓspe ctū dei:atq; ita fieri btūm ꝓplatōe incoꝛpee lu cis ꝑticipatōz icōmutabilis imoꝛtalitatis ei⁹ cui⁹ adipiscēde amore flagram⁹·vt eā q̄dq; ne cesse sit deseri:t eos q̄ deserūt ab illa eternita te·veritate·felicitate deiectos·tartaree moꝛta litati turpi stultitie:miserijs execrabilib⁹ impli cari·vbi de⁹ amittak:vbi odio veritas habeak vbi ꝑ imundas neq̄cias btitudo q̄rak:t ꝟ ideꝝ atq; idē sine vllo fine prioꝝ:t posterioꝝ certis interuallis t dimēsionib⁹ scīoꝝ factū eē t futu rū·t hoc ꝓpterea vt possint deo circuitib⁹ defi nitis:euntib⁹ sp atq; redeuntibus p nīas falsas btitudines t veras miserias alternatim q̄dē ꝺs in reuolutiōe incessabili sempiternas nota eē opa sua·qm̄ neq; a faciendo q̄escere:neq; qui escēdo possit q̄ infinita sunt ꝺagare Quis hec audiat:Quis credat:Quis ferat:Que si ꝺa eēnt non solū tacerenk prudēti⁹·verēcūdia vt q̄ mō valeo dicā qō volo:docti⁹ nescirenk Vaz si hec illic i mēoꝛia nō habuerim⁹:t iō btī erim⁹ cur ꝟ p eoꝝ sciam q̄uak ampli⁹ nīa miseria:Si aūt ibi ea necessario sciturī sum⁹:ꝟ saltē nescia mus:vt hic felicioꝛ sit expectatio q̄ illic adeptō sūmi boni:qm̄ hic eterna vita ꝓsequenda expec tak·ibi aūt btā·ꝺs nō eterna q̄q; amittēda co gnoscik·Si aūt dicūt neminē posse ad illā btitu dinē puenire:nisi hos circuit⁹ vbi btitudo t mi seria vicissim alternāt:in hui⁹ vite eruditōe co gnouerit:quō ḡ fatenk q̄to plus quisq; amaue rit deū·tanto eū facili⁹ ad btitudinē puenturū: q̄ ea docēt:quib⁹ amoꝛ ipe toꝛpescat:Mā quis nō remissius t tepidi⁹ amet eū quē se cogitat necessario desertuꝝ·t cōtra ei⁹ veritatē sapiē tiāq; sensurū:t hoc cū ad ei⁹ plenā ꝑ sua capa citate noticiā: btitudinis pfectione pueneri:

quando nec hoiem amicū possit quisq; amare fideliter cui se futurū nouit inimicū? Sed absit vt vera sint q̄ nobis minant verā miseriā nūq̄ finiēdā: ꝑ interpositiōe falsē btitudinis sepe ac sine fine rūpēdā. Quid eñ illa btitudine falsi⁹ atq; fallaci⁹. vbi nos futuros miseros. aut i tā ta veritatis luce nesciam⁹: aut i sūma felicitat arce timeam⁹? Si eñ futurā ibi calamitatē ig raturi sum⁹: pitio: est hic nra miseria: vbi futu rā btitudinē nouim⁹. Si aūt nos illic clades i minēs ꝑ ñ latebit: beati⁹ tpa trāsigit aīa misera: q̄b⁹ trā sactis ad btitudinē subleuet: q̄ btā qui bus trāsactis i miseriā reuoluat. Atq; ita spes nře infelicitatis ē felix: t felicitatis infelix. Eñ fit: vt q: hic mala pñtia patimur vbi metuim⁹ i minētia: veri⁹ sp miseri q̄ beati aliq̄ esse possi mus. Sed q̄m hec falsa sunt clamāte pietate. quincēte veritate. illa eñ nobis veraciter p: o mittit vera felicitas cui⁹ erit sp retinēda: t nul la infelicitate rūpenda certa securitas: viā rec tā sequētes q̄ nob ē xp̄s: eo duce ac saluato: e a vano t iepto ipio: circuitu iter fidei mentēq; auertam⁹. Si eñ de istis circuitib⁹: t sine cessa tōe alternātib⁹ itionib⁹ t reditionib⁹ aīa: po: phyri⁹ platonic⁹ suo: opinionē seq̄ noluit siue ipi⁹ rei vanitate pmot⁹: siue iā tpa xp̄iana reue rit⁹: t q̄ in libro decimo cōmēo: aut: dicere ma luit aīam ꝓpter cognoscēda mala traditā mū do: vt ab eis liberata atq; purgata: cū ad patrē redierit nihil vlteri⁹ tale patiat: q̄ tomag nos istā inimicam xp̄iane fidei falsitatē detestari ac deuitare debem⁹? His aūt circuitib⁹ euacuat atq; atq; frustrat. nulla necessitas nos cōpellet: iō putare nō hře initiū tpis ex q̄ esse cepit gen⁹ hu manū. q: nescio p q̄s circuit⁹ nihil sit in reb⁹ no ui: q̄ nō t antea certis interuallis tpm fuerit t postea fit futu. Si eñ liberat aīa non reditu ra ad miserias: sicut nūq̄ antea liberata est. fit in illa aliq̄d q̄ antea nunq̄ factū est: t hoc q̄dē valde magnū. i. q̄ nunq̄ ei desinat eterna feli citas. Si aūt in natura imortali fit tanta nouī tas. nullo repetita: nullo repetēda circuitu cur in reb⁹ mortalib⁹ fieri nō posse cōtendit. Si di cūt nō fieri i aīa btitudinis nouitatē: q̄m ad eā reuertit in qua sp fuit. ipa certe liberatio no ua fit: cū de miseria liberat. in q̄ nunq̄ fuit. t ip sa miserie nouitas in ea facta ē q̄ nūq̄ fuit. Hec aūt nouitas si nō in reb⁹ q̄ diuina ꝓuidētia gu nant ordine venit ꝑ casu pot⁹ euenit: vbi sunt illi determinati. dimēsiq; circuitus: in q̄b⁹ nul la noua fiūt. ꝑ repetunt eadē que fuerūt. Si āt t hec nouitas ab ordinatōe diuine ꝓuidentie: nō excludit: siue clara sit aīa: siue lapsa sit: pōt fieri noua q̄ neq; antea facta sint: nec tū a rec ordine aliena sint. Et si potuit anima facere ꝑ imprudentiā sibi nouā miseriā. q̄ non esset im: puisa diuine ꝓuidētie: vt hāc q̄q; in rec⁹ ordinē includeret: t ab hac eā nō improuide liberaret qua tandē temeritate hūane vanitatis: aude mus negare diuinitatē facere posse res nō sibi sed mūdo nouas q̄s neq; ātea fecerit: neq; vn q̄ habuerit improuisas? Si aūt dicūt liberatas quidē aīas ad miseriā nō reuersuras. sed cuz ꝑ fit i reb⁹ nihil noui fieri: q̄m sp alie atq; alie lībate sūt: t lībant t lībabūt: ꝑ certe ꝓcedūt: si ita est nouas aīas fieri: q̄bus fit t noua miseria: et noua liberatio. Nā si antiquas eas dicūt esse t retro: sū sempiternas: t ex q̄bus quotidie noui fiant hoies: de quo: cor⁹pib⁹ si sapienter vixe rint ita liberent. vt nūq̄ ad miserias reuoluan tur: ꝓsequent dicturi sunt infinitas. Quātuslī bet nāq; finit⁹ numer⁹ fuisset aīa: infinitis re tro secul sufficere nō valeret: vt ex illo sp fieret hoies quo: essent aīe ab ista sp mortalitate līb ande: nunq̄ ad eā deinceps rediture. Nec vl lo mō explicabūt quō in reb⁹ quas deo notas eē. eo q̄ sint infinite: nō volūt infinit⁹ sit nūer⁹ aīa: . Quapropter quoniā circuit⁹ illi iam ex plosi sunt: quibus ad easdē miserias necessario putabat anima reditura: quid restat cōueniē tius pietati: q̄ credere nō esse impossibile deo: t ea que nunq̄ fecerit noua facere: t ineffabili p̄scia voluntatē mutabilē non habere? Por: ro aūt vtrū animar liberatarum nec vlterius ad miserias reditura: nūerus possit sp augeri: ip si viderint q̄ de infinitate cohibenda: tam sub tiliter disputāt. nos vo ratiocinationē nr̄am ex vtroq; latere terminam⁹. Si eñ potest: q̄d cau se est vt negēt creari potuisse qō nunq; antea creatū esse: si liberatar animar numerus qui nunq̄ antea fuit: non solū fact⁹ est semel. ꝑ nūq̄ fieri desinet? Si aūt optet vt cert⁹ sit libata rum aliq̄s numer⁹ aīar que ad miseriā nunq̄ redeant: neq; iste numer⁹ vlterius augeat. eā am ipse sine dubio quicūq; erit ante vtiq; nūq̄ fuit. Qui ꝓfecto crescere t ad sue quātitat ter minū puenire: sine aliquo non posset initio. qō initium q̄m antea nunq̄ fuit: hoc ergo vt esset creatus est hō. aſi quē null⁹ fuit. Ca. XXI.

Ac igit̄ questione difficillima ꝓp̄ et
b nitatē dei noua creantis sine nouita
te aliqua voluntatis q̄rum potuim⁹
explicata: nō est arduū videre multo fuisse me lius qō factū est. vt ex vno homine quē p̄imum condidit: multiplicaret genus humanum. q̄ si id inchoasset a pluribus. Nam cum animantes alias solitarias t quodāmodo soliuagas. i. que solitudinem magis appetant: sicuti sunt aquile

milui·leones·lupi·ꝛ quecūq; alia ira sunt·alias vero gregales instituerit q̄ congregate atq; in gregibus malint viuere: vt sunt columbi struni·cerui·damule·ꝛ cetera hmōi: vtrūq; tñ gen⁹ nō ex singulis ꝓpagauit: sed plura sit iussit existere·Hoiem vero cui⁹ naturā quodāmō mediā int̄ ageloꝫ bestiasq; ꝓdebat: vt si creatori suo tāq; ꝺo dño subdit⁹ preceptū ei⁹ pia obedientia custodiret: in consortiū transiret angelicū sine morte media: beatā immortalitatem sine vllo termino ꝓsecut⁹: si aūt dñm deū suum libera voluntate supbe atq; inobedient vsus offēderet: morti addictus bestialiter viueret· libidinis seru⁹: eternoq; post mortē supplicio destinatus: vnū ac singulū creauit: non vtiq; solū sine hūana societate deserendū: ꝫ vt eo mō vehementius ei cōmendaret ipi⁹ societatis vnitas vinculūq; ꝓcordie: si non tñ inter se nature similitudine·vez etiā cognationis affectu hoies necterent: q̄ nec ipam q̄dē feminā copulandā viro sicut ipm creare illi placuit sed ex ipo vt oē ex homine vno diffunderetur genus humanum·

¶ Capm·XXII·

Ec ignorabat de⁹ hominē p̄ccaturū
n ꝛ morti tā obnoxiū: morituros ꝓpagaturū eoq; ꝓgressuros peccati i manitate mortales: vt tuti⁹ atq; capacius inter se rōnalis volūtatis exptes bestie sui generis viuerent quax ex aquis ꝛ terris plurimū pullulauit exordiū: q̄ hoies quoq; genus ex vno est ad cōmendandā concordiā ꝓpagatū· Neq; ei vnq̄ inter se leones: aut inter se draconeſ: q̄lia hoies bella inter se gesserūt· Sꝫ ꝓuidebat etiā deus gr̄a sua populū pioꝝ in adoptionem vocandū remissisq; pctis iustificatū spūsancto sanctis angelis in eterna pace sociādū: ne uissima inimica morte destructa cui ipſo esset huius rei ꝓsideratio ꝓfutura: q̄ ex vno hoie de⁹ ad cōmendandū hoibus q̄ ei grata sit etiam in pluribus vnitas genus instituisset humanū

¶ Capitulum·XXIII·

f Ecit ergo deus hoiem ad imaginē ꝛ similitudinē suam· Talem quippe illi aīam creauit qua p rōnem atq; intelligenciaz oībus eēt prestantior aīalib⁹ terrestrib⁹ ꝛ natalibus ꝛ volatilibus: que mentē hmōi non haberent: Et cum virū terreno formasset ex puluere: eiq; aīam qualē dixi: siue quā iam fecerat sufflando indidisset: siue pot⁹ sufflādo fecisset eumq; flatū quē sufflādo fecit (nā q̄d est aliud sufflare q̄ flatū facere) aīam hois eē voluisset etiā ꝓuidē illi in adiutoriū generādi ex ei⁹ latere osse detracto fecit vt deus· Neq; enī h carnali ꝓclucudine cogitanda sunt: vt videre so-

lemus opifices ex materia quacunq; terrena corporalibus membris q̄ artis industria potuerūt fabricantes: man⁹ dei potentia dei est: qui etiā visibilia inuisibiliter opat̄: sed hec fabulosa por⁹ q̄ vera esse arbitrant̄ q̄ virtutē ac sapientiā dei qua nouit ꝛ pōt etiam sine seminib⁹ ipa certa facere semina· ex his visitatis ꝛ quotidianis meriunt̄ opibus: ea vero q̄ primit⁹ instituta sunt: q̄n non nouerūt infidelit̄ cogitāt q̄si nō hec ipsa q̄ nouerūt de humanis ꝓceptibus atq; partub⁹: si etiā i exptis narrarent̄ incredibiliora viderēt̄· q̄uis ꝛ ea ipa plericq; magis nature corporalibus causis q̄ operibus diuine mentis assignent

¶ La·XXIIII

Sed cū his nullum nobis est in his libris negociū: qui diuinam mentē facere vel curare ista non credūt: Illi aūt q̄ platoni suo credūt: non ab illo summo deo q̄ fabricatus est mundū sed ab aliis minoribus quos q̄dem ipe creauerit· ꝓmissu siue iussu eius ꝓ alia facta eē cuncta mortalia: in quib⁹ hō princi piū disq; ipis cognitū teneret locū: si superstitione careāt· qua querūt vt iuste videant̄ sacra ꝛ sacrificia facere: quasi cōditorib⁹ suis facile carebūt etiā hui⁹ opinatōis erroꝛe· Neq; enī fas est vlli⁹ nature quamlibet minime mortalisq; creatorem suū nisi deū credere ac dicere· ꝛ anteqū possint intelligi· Angeli aūt quos illi deos libenti⁹ appellāt: etiā si adhibent vel iussi vel p̄missi opationē suam reb⁹ que gignunt̄ in mundo: tā non eos dicim⁹ creatores aīalium q̄ nec agricolas frugū atq; arborū·

La·XXV·

Um enī alia sit species q̄ adhibeat extrinsecus cuicūq; materie corporali: sicut operant̄ hoies figuli ꝛ fabri atq;
c id genus opifices q̄ etiā pingūt ꝛ effingūt formas similes corporibus aīaliū· alia ꝺo que intrinsecus efficientes causas habēt de secreto ꝛ occulto nature viuētis atq; intelligētis arbitrio que non solū naturales corporū species: verū etiā ipsas animantiū aīas dū non sint facit: supradicta illa species artificib⁹ q̄busq; tribuat· Hec aūt altera ñ nisi vni artifici creatori ꝛ ꝺitori deo: q̄ mūdū ipm ꝛ āgelos sine vllo mūdo ꝛ sine vllis angelis fecit· Ab illa enī vi diuina q̄ oim rerum diuisiua: ꝛ vt ita dicā: effectiua est: que fieri nescit· sed facere: a qua accepit speciē cum mundus fieret ꝛ rotunditas celi ꝛ rotunditas solis· eadem vi diuina ꝛ effectiua que fieri nescit sed facere· accepit speciem rotunditas oculi ꝛ rotūditas pomi: ꝛ cetere figure naturales quas videmus in rebus quibusq; nascentibus non extrinsecus adhiberi· sed intima creatoris potentia· qui dixit· celum ꝛ terrā Sa. 3·

In hoc cestangut optionē platonis i ti meo q̄ ponit homies creatos a deo cetera q̄ alia creata cē a dīs minoribus q̄ creati sut ab ipo deo

Ihiere·23

ego impleo: & cuius sapientia est que attingit a fine vsq; ad finē fortiter: & disponit oia suauiter. Proinde facti primi angeli si hmōi mini sterū pbuerunt creatori cetera faciēti nescio: nec tribuere illis audeo qō forte nō pfit: nec ō beo derogare qō pfit. Creationē tñ cōditionēq; oim naturaꝝ: qua fit: vt oīno nature sint eis q; fauentibus nō facientibus: illi deo tribuo: cui se etiā ipsi debere qō sunt: cū gr̄arū actione nouerūt. Non solū igit agricolas nō dicimus
ſ. Lor. 3. fructuū q̄rūq; creatores: cū legamus: Neq; q̄ plantat est aliq̄d neq; qui rigat: sed q̄ incremētū dat deus: sed ne ipam q̄dē terrā q̄uis mater oim fecūda videat: q̄ germinib⁹ erūpentia promouet: & fira radicib⁹ ꝓtinet: cum ibidē legā-
ſ. Lor. 15. mus: De⁹ illi dat corp⁹: quō voluerit: & vnicui q; seminū ꝓpriū corp⁹. Ita nec feminā sui puerperij creatricē appellare debem⁹: sed potius
Hiere. ſ. illū qui cuidā suo famulo dixit. Priusq; te formarē in vtro noui te. Et q̄uis aīa sic vel sic affecta pgnantis valeat aliq̄bus velut induere q̄li
Gen. 30. tatibus ferū: sicut de virgis variati fecit iacob vt pecora colore vario gignerent: natura tñ illa que gignit: tam ipa non fecit: q; nec ipa se fecit. Quelibet igit corpales vel semiales causegignendis reb⁹ adhibeant: siue opatōib⁹ angelor aut hoim aut quorūcūq; aialiū: siue mariū feminarūq; mixtionib⁹: quelibet etiā desideria motusue aīe mētis valeāt aliquid lineamentor aut colorꝝ aspgere: tenerī mollibusq; ꝓceptibus: ipas oīno naturas que sic vel sic in suo genere afficiant nō facit nisi summ⁹ de⁹: cuius occulta potentia cuncta penetrās incōmutabili pūria facit esse quicq̄d aliq̄ mō est: in q̄ntūcunq; est: q; nisi faciēte illo vt tale vel tale esset: prius eē nō posset. Quapropt si in illa specie quā forinsec⁹ corpalib⁹ artifices rebus iponūt: vrbē romā & vrbē alexandriā nō fabros et architectos: & reges quor voluntate: ꝓsilio & impio fabricate sunt: illā romulū: illā alexādrū habuisse dicim⁹ cōditores: quāto pti⁹ nō nisi deū ōbem⁹ cōditorē dicere naturaꝝ: q̄ neq; ex ea materia facit aliq̄d: quā ipe nō fecerit. nec oparios hz nisi quos ipe creauerit: & si potētiā suā. vt ita dicā fabricatoriā reb⁹ subtrahat: ita nō erūt sicut aliq; fierēt nō fuerūt. Sz aliq̄ dico eternitate nō tpe. Quis enī alī⁹ creator est tēporū: nisi qui fecit ea quorum motibus currerent tempora. La. XXVI.

Capitulū. XXVI. Ta sane plato tē In hac cātingit opiniones pla

Ta sane plato minores & a sūmo deo factos deos effectores esse voluit aialiū ceteror. vt īmortalē ptē ab ipo sumerēt ipi ꝙ mortalē attexerēt. Proinde aīaꝝ nostrarū eos creatores esse noluit sed corporum. Unō qm̄ porphyrius ꝓpter aīe purgationē dicit oē omis ꝛpr̄ corpus fugiendū: simulq; cū suo platone alijs q; platonicis sentit eos q̄ īmoderate ac inhoneste vixerint ꝓpter luendas penas ad corpa redire mortalia. Plato q̄dē etiam bestiaꝝ: porphyrius tantūmō ad hoīm sequit eos vt dicāt deos istos quos a nobis volūt: quasi parētes: & cōditores nostros coli: nihil esse aliud q; fabros compedū carcerūue nostror. nec institutores. sed inclusores alligatoresq; nostros et gastulis erūnosis & grauissimis vinculis. Aut q; desinant platonici penas aiaꝝ ex istis corpibus cōminari aut eos nobis deos colendos ꝛ pdicent: quoꝝ in nobis opationē vt q̄tū possumus fugiamus & euadamus hortant: cuz tñ sit vtrūq; falsissimū. Nā neq; ita luunt penas aie cū ad istā vitā penalē denuo reuoluunt: & oīm viuentiū siue in celo siue in terra: nullus est cōditor nisi a quo facta sunt celū & terra. Nam si nulla causa est viuēdi in hoc corpe nisi ꝓpt pendenda supplicia: quō dicit idē plato aliter mundū fieri nō potuisse pulcherrimū atq; optimū nisi oīm animaliū: id est immortaliū & mortaliū generibus implerēt? Si aūt nostra institutio qua vel mortales conditi sumus diuinū murus est: quō pena est ad ista corpa: id est ad diuina beneficia remeare? Et si deus qō assidue plato cōmemorat sicut vniuersi mūdi: ita cunctoꝝ aialiū species eterna' intelligētia cōtinebat: quō non ipe cuncta cōdebat? An aliquor esse artifex nollet. quoꝝ efficiendor artē ineffabilis eius & ineffabiliter laudabilis mens haberet? Merito igit vera ē religio: q̄ mūdi vniuersi eum aialiū quoq; vniuersoꝝ hoc est animarum & corporum conditorem agnoscit & ꝓdicat. In quibus terrenis ꝓcipuus ab illo ad eius imaginē homo ꝓpter eam causam quam dixi: & si q̄ forte alia maior latet fact⁹ est vnus: & non relictus solus. Nihil enī est qua h̄ gen⁹ tā discordiosū vitio: tam sociale natura. Neq; cōmodius cōtra vitiū discordie vel cauendū cuz nōdū existeret: vt sanādū cū extitisset natura loq̄rek hūana: q̄ recordatōz illi⁹ parētis quē ꝓpterea de⁹ creare voluit vnū de q̄ multitudo propagarek: vt hac admonitōe etiā in multis concors vnitas seruarek. Quz vero femina illi ex ei⁹ late refacta est: etiā hinc satis significatū est q̄ cara mariti & vroris debeat eē ꝓiūctio. Hec opa dei ꝓpterea sunt vtiq; inusitata: q; ꝓma. Qui aūt ista nō credūt: nulla facta ꝓdigia dūt credere. Neq; enī & ipa si vsitato nature curricl'o gignerent ꝓdigia dicerent. Quid aūt tā subdita tōe diuie ꝓuidētie q̄uis eoꝝ cā lateat: q̄ nō stra gignūt? Ait q̄dā ꝓs. sacer. Uelte & videte

·45· opa dñi que posuit ꝑdigia sup terrā· Cur ergo ex latere viri femia facta sit: t ꝺ̄ ꝑmū q̄dām̄ ꝓ digiū: q̄d p̄figuraueritalio loco ꝯtuz me deus adiuuerit dicaz· La·XXVII

n Unc qñ liber iste claudēd⁹ ē: in hoc ꝑmo hoīe q̄ ꝑmit⁹ fact⁹ est: nōdū q̄dē ꝑfm euidēriā: iā tñ ꝑfm dei ꝑsciam exortas fuisse existimem⁹ in gñe hūano societates tāq̄ ciuitates duas· Ex illo ei futuri erāt hoīes· alij malis angel'in supplicio: alij bonis in ꝑmio sociādi q̄uis occulto dei iudicio: ꝑ tñ iusto· Cū em̄ scri·24· ptū sit· Uniūse vie dñi misericordia t veritas: nec iniuste ei⁹ gr̄a: nec crudelis pōt ē iusticia·

Explicitus est liber duodecimus·

Incipiunt capitula libri tredecimi·

ſ De lapsu p̄mox hoīm per quem est cō tracta mortalitas·

ij De ea morte q̄ aīe sp vtcūq; victure accidere pōt: t ea cui corp⁹ obnoxiū est·

iij Utr̄ mors q̄ ꝑ pctm̄ ꝑmox hoīm i oēs hoīes ptrāsijt etiā sctis pena pcti sit

iiij Cur ab his q̄ ꝑ gr̄az regenerat̄is sūt absoluti a pct̄o: ñ auferat mors·i· pēa pcti

v Q sicut iniq̄ male vtunt lege q̄ bona est ita iusti bñ vtunt morte q̄ mala est·

vj· De general'mortis malo: q̄ aīe t corpis societas separatur·

vij De morte quā non regenerati ꝑ xp̄i confessionem suscipiunt·

viij Q in sctis ꝑme mortis ꝑ veritate susceptio: scōe sit mortis absolutio·

ix Tp̄s mortis q̄ vite sensus auferet i morīe tibus an in mortuis esse dicendū est·

x De vita mortaliū que mors potius q̄ vita dicenda est·

xi An q̄sq; sil't viuēs possit ē t mortuus·

xij Quā morte ꝑmis hoīb⁹ ds si mādatū ei⁹ trāsgrederent fuerit cōminatus·

xiij Preuaricatio p̄mox hoīm: quā ꝑmaz senserit penam

xiiij· Qualis hō sit fact⁹ a deo· t in quā sorte deciderit sue volūtatis arbitrio·

xv Q adā peccās ꝑus religrit deū: q̄ relinq̄ret a deo: t ꝑmā fuisse aie mortem a deo recessisse·

xvj De ꝑbis q̄ aīe sepatōz a corpe nō putāt esse penalē: cū plato inducat summū deū minorib⁹ ꝑmittentē: q nūq; sint corporibus exuendi·

xvij Cōtra eos q̄ asserūt terrena corpa incorruptibilia fieri eterna non posse·

xviij De terrenis corpib⁹ q̄ ꝑbi affirmāt i celestibus ē nō posse: qz qō terrenū est naturali pondere vocet ad terram·

xix Cōtra eox dogmata· q̄ ꝑmos hoīes si non peccassent imortales futuros fuisse non credunt·

xx Q caro sctōx q̄ nunc recḍescit in spe: in meliorē recupanda sit q̄litatē q̄ fuit p̄mox hominū ante peccatum·

xxj De paradiso in q̄ primi hoīes fuerāt: q recte possit significatione ei⁹ spūale aliq̄d intelligi: salua veritate narratōis historice de corpali loco·

xxij De corpib⁹ sctōx ꝑ resurrectōz q̄ sic spiritalia erūt vt nō in spm̄ caro vertat·

xxiij Quid intelligendū sit de corpe aīali t ō corpe spiritali vt q̄ moriunt in adaz q̄ vero viuificant in christo·

xxiiij Qualit accipiēda sit vel illa insufflatio i qua ꝑmus hō fact⁹ est in aīam viuentem: vel illa quā dñs fecit dicēs: accipite spiritum sanctum

Incipit liber tredecimus

Capitulum·I·

e Xpeditis de nr̄i sc̄i exortu: t de initio generis hūani difficillimis qō nib⁹: nūc iā de lapsu p̄mi hoīs imo ꝑmox hoīm t de origine ac ꝓpagine mortis humane disputatōz a nobis institutā rex ordo deposcit· Nō em̄ eo mō q̄ angelos ꝑdiderat de⁹: ita ꝑdidit t hoīes: vt etiā si peccassent mori omnino nō possent: ꝑ ita vt ꝑfectos obedientie munere: sine interuētu mortis āgelica imortalitas t btā eternitas seq̄ret: inobedientes aūt mors plecteret dānatōe iustissima· qō etiā i libro sup iore iam diximus

Capim·II

ſ Ed de ipo genere mortis video mihi paulo diligenti⁹ disserendū· Quis ei hūana aīa veracit̄ imortal'phibeat: hz tñ quādā etiā ipa morte suā· Nā ideo ōr imortal: quia mō quodā quātulocūq; nō desinit viuere atq; sentire· Corp⁹ aūt iō est mortale' q̄m a vita quā hz deseri pōt: nec ꝑsei⁹m aliq̄ten⁹ viuit· Mors igit aie fit cū eam deserit de⁹: sic corpis cū id ō serit aīa· Ergo vtriusq; rei·i·ton⁹ hoīs mors ē: cū aīa a deo deserta deserit corp⁹· Ita em̄ nec ex deo viuit ipa. nec corp⁹ ex aīa· Hmōi aūt totius hoīs morte illa sequit: quā scōam morte diuiox eloq̄ox appellat auctoritas· Hāc saluator significauit: vbi ait· Ē timete q̄ hz ptātē t corpus t aīam pdere i gehēnā· Q cū nō antea fiat q̄ cū aīa corpi sic fuerit copulata: vt nulla di reptiōe separent̄: mirū videri pōt quō corpus ea morte dicat occidi: q̄ nō ab aīa deserit̄: ꝑ aīa tū sentiēsq; cruciat̄ Nā illa pena vltima ac sempiterna: de q̄ suo loco diligenti⁹ disserendū est recte mors aie ōr: qz non viuit ex deo: mors ār

t Ertio tcio liberꝑncipalis intentio aug⁹· ꝙ sat̄ arcet lapsum ꝑmi hoīs t originē mortis·

Amā Immortal⁹ hz Corp⁹ hz mortale

Mat·10· Luc·12·

corpis q̄ nā mō: cū viuat ex aīa· Mō eī aliq̄ pūt
ipa corpalia q̄ post resurrectōz futura sūt senti
re tormēta· An q̄ vita q̄liscūq; aliqō bonū est:
dolor aūt malū: iō nec viuere corp⁹ dicendū ē:
in q̄ aīa ñ viuēdi cā est ꝑ dolēdi· Viuit itaq; aīa
ex deo: cū viuit bñ· nō eñ pōt bñ viuere nisi ꝺo
opāte in se qō bonū est· Viuit aūt corp⁹ ex aīa:
cū aīa viuit in corpe: seu viuit ipa seu nō viuat
ex deo· Impioz nāq; ī corpīb⁹ vita: nō aīaz sz
corpm vita est: quā pūt eis aīe etiā mortue: Bē
a deo deserte: quātulacūq; ꝓpa vita ex q̄ etiā i
mortales sūt nō desistēte ꝓferre· Vlex in dāna
tōe nouissima q̄uis hō sentire nō desinat: tñ qz
se nsus ipe nec voluptate suauis nec q̄ete salu
bris: ꝑ dolore penal est: nō īmerito mors est po
t⁹ appellata q̄ vita· Jō aūt scōa: qz p⁹ illā ꝑma
est q̄ fit coher entiū direptio naturaz: siue ōi et
aīe: siue aīe ⁊ corpis· De ꝑma igit corpis morte
dici pōt: q̄ bonis bōa sit: malis mala· Scōa xō
sine dubio: sic nulloz bonoz est· ita nulli bona·

n On aūt dissil'anda nascit qō: La·III·
vtz reuera mors q̄ sepank aīa ⁊ corpus
bonis sit bōa· Qz si ita est: quō poterit obtiere
q̄ etiā ipa sit pena pcti: hāc ei ꝑmi hoīes nisi pec
cauissent: ꝓpessi vtiq; nō fuissent· Quo igit pa
cto bōa esse possit hois: q̄ accidere nō posset ni
si mal': Sz rursus si nō nisi mal' posset accidē: nō
deberet hoīs bōa esse ꝑ nulla· Cur eñ esset ulla
penaz: i q̄b⁹ ñ cēnt ulla puniendaz· Quapropt fa
tendū est ꝑmos q̄dez hoīes ita fuisse ifitutos:
vt si ñ peccauissent nullū mortꝫ expirenk gen⁹:
ꝑ eosdez ꝑmos pctōres ita fuisse mulctatos: vt
etiā q̄q̄d coꝛ stirpe essz exortū: eadez pena te
nerek obnoxiū· Nō eñ aliud ex eis q̄ qō ipi fue
rāt nascerek ꝓ magnitudie q̄ppe culpe illi⁹ na
turā dānatio mutauit ī pei⁹: vt qō penal' ꝓcessi
sit ī peccātib⁹ hoīb⁹ ꝑmis: etiā nāli' seq̄rek ī na
scentib⁹ ceterꝫ· neq; eñ hō ita ex hoie: sic hō ex
pulueꝛe· Pulvis nāq; hoī faciendo materies
fuit: hō aūt hoī gignendo pens· Proide qō est
ꝛa: nō ꝫ est caro q̄uis ex ꝛa facta sit caro Qō
est aūt parēs hō: ꝫ est ⁊ ꝓles hō· In ꝑmo igit
hoie pfeminā in ꝓgeniē trāsituꝛ vniuersuz ge
nus hūanū fuit: qñ illa ꝓiugū copula dīnā sniaz
sue dānatiōis excepit· Et q̄ hō factus ē nō cuz
creaꝛek ꝑ cū peccaret vt puniꝛek: ꝫ genuit q̄tū
q̄dē attinet ad pcti ⁊ mortꝫ originez· Nō eñ ad
infantilē heberudinē ⁊ infirmitatē aī ⁊ corpis:
quā videm⁹ in puulis pctō vl' pena ille redact⁹
est: q̄ ds voluit esse tanq̄ ꝑmordia catuloꝝ: q̄ꝝ
pentes in bestiālē vitā mortēq; deiecerat: sicut
Ps·48 scr̄tū ē Hō cū i honoze essz nō itellexit: cōpar⁹
est pecoꝛib⁹ nō itelligētib⁹: ⁊ sil'is factus ē illis·
Nisi q̄ infantes ifirmioꝛes etiā cernim⁹ in vsu
motuq; mēbroꝝ: ⁊ sensu appetēdi atz virādi: q̄

sūt alioꝝ tenerrimi fetus aīaliū: tāq̄ se tāto as
tollat excellentꝛ sup̄ cetera aīantia vis hūana
q̄ntomagn' ipetū suū velut sagitta cū arcus ex
tendik retrorsū reducta distulerit· Nō q̄ ad illa
infantilia rudimēta ꝓlūptiōe illicita ⁊ dānatio
ne iusta, plapsus vel ipulsus est ꝑm⁹ hō· ꝑ hacte
nus in eo nā hūana vitiata atq; mutata ē: vt re
pugnātē pateꝛek in mēbris in obediētiā ꝛcupi
scendi: ⁊ ob id obstringeꝛek necessitate moꝛiē
di: atq; ita id qō vitio penaq; factus ē· id est ob
noxios pctō mortiq; gñaret· A q̄ pcti vinculo:
si ꝓ mediatoꝛis xp̄i grām soluūk infantes: hāc
solā mortē ꝓpeti pūt: q̄ aīaz seiūgita corpe: ī se
cū da xō illā sine fine penalē libertatī a pcti ob
ligatiōe nō trāseūt· La·IIII·

ſ Jq̄uē xō mouet cur vel ip̄m patiank:
si ⁊ ipa pcti pena est q̄ꝝ ꝓ grām reatus
abolek: iā ista q̄stio in alio nro ope qō scripsim⁹
de baptismo puuloꝝ tractata ⁊ absoluta ē: vbi
dictū est: ad h̄ relinq̄ aīe experimentū segatiōis
a corpe: q̄uis ablato tā crimis nexu: qñ si rege
neratiōis sacm̄ continuo seq̄rek īmortalitas coꝛ
poris: ipsa fides eneruaꝛek: q̄ tūc est fides: qñ
expectak in spe qō in re nōdū videk· Fides aūt
roboꝛe atq; certamine in maioꝛib⁹ dūtaꝛat eta
tib⁹ etiā mortꝫ fueꝛat supandꝰ timoꝛ: qō in scis
martyrib⁹ maxie eminuit: cui⁹ ꝓfecto certamis
essz nil'a victoria: nil'a gl'ia: qz nec ip̄m o īno pos
set esse certa mē: si ꝓ st lauacꝝ regnatiōis iā sci
nō ꝓ ssent mortē ꝓpeti coꝛpalē· Cū puulis aūt
baptisādis q̄s ñ ad xp̄i grāz ꝓfea pon⁹ curre
ret nec a corpe solūek: Atq; ita nō iusibūl ꝑmio
ꝓbaꝛek fides: ꝑ iā nec fides essz: ꝓfecti sui opis
q̄rendo ⁊ sumēdo mercedē· Nūc xō maioꝛe et
mirabilioꝛe gr̄a saluatoꝛis in vsus iusticie: pcti
pena ꝓuersa est· Tūc eñ dictū ē hōi: moꝛiēꝫ si
peccaueꝛꝫ: nūc oꝛ martyri: moꝛere ne pecces·
Tūc dictū ē: si mādatū trāsgressi fueꝛiꝫ morte
moꝛiemi: nūc oꝛ: si mortē recusaueꝛit' mādatū
trāsgrediemi· qō tūc timēdū fuerat vt ñ pecca
rek: nūc suscipiēdū ē nec peccek· Sic ꝑ effabilē
dei misericordiā ⁊ ipa pena vitioꝝ trāsit in arma
xrutis: ⁊ fit iuste meritū etiā supliciuz pctōꝝ·
Tūc eñ mors est acq̄sita peccādo: nūc ꝑ plet iu
sticia moriēdo· Vlex ꝫ in scīs martyrib⁹ q̄dus
alteruꝝ a psecutoꝛe ꝓponk: vt aut deseꝛāt fi
dē aut sufferāt mortē· Justi eñ malūt credēdo
ꝓpeti: qō sunt ꝑmi iniq̄ nō credēdo ꝓpessi· Nisi
eñ peccassent illi nō mozeꝛenk: peccabūt ātē isti
nisi moꝛiank· Mortui sūt ḡ illi· qz peccaueꝛk: ꝑ
peccāt isti qz moꝛiunk· Factū ē ꝑ illoꝝ culpā vt
veniꝛek in penā: fit ꝑ istoꝝ pen ā ne veniaꝛk i cul
pā: nō qz moꝛs bonū aliqō facta ē q̄ antea malū
fuit: ꝑ tātā de⁹ fidei ꝓstitit grāz: vt moꝛs quā vi
te ꝓstat ecꝛtrariā: istrumētū fieꝛet ꝓ qō trāsiꝛek

in viram· Capitulum·V·

a ꝓstol⁹ eñ cū vellet oñdere q̄tū pctñ gr̄a nō ſbueniēte ad nocēdū valeret: etiā ipam legē q̄ ꝓhibeꝫ pctñ ū dubitauit dicere vtutē eē pctī· Acule⁹ inq̄t mortſ est pctñ: vt⁹ aūt pctī lex vtiſſime oīno· Auget eñ ꝓhibitio ōsideriū opis
x·ſſ· illiciti: qñ iuſticia nō ſic diligiꝫ: vt peccādi cupiditas ei⁹ dilectōe vincaꝫ· Et aūt diligaꝫ t delectet vā iuſticia: nō niſi diuīa ſbuenit gr̄a· ꝑ ne ꝓterea lex putareꝫ malū: qñ vt⁹ est dicta pcti: iō ipe alio loco vſans hmōi qōnē· ita inq̄t· Lex
na·7 q̄dē ſcā: t mādatū iuſtū t ſcñ t bonū Nō ḡ bonū inq̄t mihi factū ē mors? Absit· Sed pctñ vt appeat pctñ p bonū mihi opatū ē mortē· vt fiat ſup modū peccās pctñ p mādatū· Sup̄ modu dixit: q: etiā p̄uaricatō addiꝫ: cū peccādi aucta libidie etiā lex ipa ꝓcēniꝫ· Cur ꝟ cōmemorādū putauerim⁹? Qz·ſ·ſic lex nō est malū qñ auget peccātiū ꝓcupiam: ita nec mors bonuz ē qñ auget patientiū gl̄iaz: cū vel illa p iniq̄tate deſeriꝫ t efficit p̄uaricatores: vl̄ iſta p veritate ſuſcipiꝫ t efficit martyres· Ac p ꝟ lex q̄dē bona ē: q: ꝓhibitio ē pctī: mors āt mala: q: ſtipēdiū ē pcti Sz qūcad modū iniuſti male vtunꝫ: nō tñ mal verūetiā bōis: ita iuſte bū nō tñ bonis ſ etiam mal· Hīc fit vt t mali male lege vtaꝫ: q̄uis ſit lex bonū: t bōi bū moriaꝫ q̄uis ſit mors malū

q Quapropt̄ qō attiet ad corpis ¶ La·Vi·
mortē· i· ſeparōz aīe a corpe cū eā patiū tur q̄ moriētes appellaꝫ: nulli bona ē· Habz ei aſpect⁹ ſenſū t ntra naturā: vis ipa q̄ vtrūq; diuellit qō fuerat i viuēte ꝓiunctū atq; ꝓſertū q̄ diu morāꝫ: donec oīs adimaꝫ ſenſus: q ex ipſo inerat aīe carniſq; cōplexu· Quā torā moleſtiam nōnūq; vn⁹ ictus corpis vel aīe rapt⁹ interci pit: nec eā ſentiri p̄ueniēte celeritate pmittit· Quicqd tū illud ē in morientib⁹: qō cū graui ſenſu adimit ſenſuz: pie fideliterq; tolerādo auget meritū patientia: nō aufert vocabulū pene ita cū ex hoīs p̄mi ꝓpetuata ꝓpagine ꝓculdubio ſit mors pena naſcentis· tū ſi p pietate iuſticiaq; pendaꝫ: fit gl̄ia renaſcēt̄ſ: t cū ſit mors pecca ti retributio: aliqū impetrat vt nihil retribuaꝫ peccato ¶ Capitulum·VII·

n Am q̄cūq; etiā nō ꝓcepto regenera tōis lauacro p xp̄i ꝓfeſſiōe moriunꝫ: tñ eis valet ad dimittēda pcta· q̄tū ſi abluereꝫ ſacro fonte baptiſmatis· Qui eñ dixit: niſi q̄s renat⁹ fuerit ex aq̄ t ſpū ſcō non intrabit in re·
Joh·3· gnū celoz: alia ſnia iſtos fec̄ exceptos: vbi non
Mat·10· min⁹ generaliꝫ dixit· Qui me ꝓfeſſus fuerit co rā hoīb⁹: ꝓfitebor t ego eū corā p̄re meo q̄ in ce
Mat·16· lis est· Et alio loco Qui pdiderit aīam ſuā ꝓp̄t me: inuenier eā· Hinc ē qō ſcptū est· Preciosa i
Da·ſſ·ſ· ſpectu dñi mors ſctōz ei⁹· Quid eñ p̄cioſi⁹ q̄

mors: p quā fit vt etiā delicta oīa dimittaꝫ: et merita cumulati⁹ augeanꝫ? Neq; eñ tāti ſt̄ meriti: q̄ cū mortē differre nō possent baptiſmū ſūt deletiſq; oīb⁹ pctis ex hac vita emigrūt: q̄nti ſt̄ hi q̄ mortē differre cā possent· iō nō diſtuleꝫ qz maluerꝫ xp̄m ꝓfitēdo finire hāc vitā· q̄ eū negā do ad ei⁹ baptiſmū p̄ueire? Qō vtiq; ſi feciſſent etiā ꝟ eis i illo lauacro dimitterer̄: qō tioze mor tis negauerāt xp̄m: in q̄ lauacro etiā ill̄ facinus tā īmane dimiſſū est q̄ occideraꝫ xp̄m· Sz qñ in
Joh·3· abū dātia gr̄e ſp̄ūs illi⁹ q̄ vbi vult ſpirat: tñ xp̄z amare possent: vt eñ i tāto vite diſcrimie ſ̄ tā ta ſpe venie negare nō possent· Mors igiꝫ p̄ci oſa ſcō q̄ ꝟ cū tāta gr̄a ē p̄miſſa t ꝓrogata morſ xp̄i· vt ad eū acq̄rendū ſuā non cūctareꝫ ipē dē aīaz i eos vſus f̄dactū ee mōſtrauit: qō ad pena peccāt̄ſ ātea fuerat ꝓſtitutū· vt i de iuſticie fructus vberioz naſceret̄· Mors ḡ nō iō bonū videri oz q: i tātā vtilitatē nō vi ſua ſ̄ diuīa opitulatōe ꝓiſa ē· vt q̄ tūc metuenda ꝓpoſita est ne pctñ committeret̄: nunc ſuſcipienda ꝓponiꝫ: vt peccatum: nō cōmittaꝫ· cōmiſſūq; deleatur: magneq; victorie debita iuſticie palma reddatur· Capitulum·VIII·

ſ Si eñ diligēti⁹ ꝓſideremꝰ: etiā: cū q̄ſq; p veritate fideliſ t laudabiliꝫ moriꝫ: mors cauet· iō q̄ppe aliq̄d ei⁹ ſuſcipiꝫ ne tota ꝓtigat t ſcōa inſup q̄ nunq; finiaꝫ accedat· Suſcipiꝫ eñ aīe a corpe ſeparatio: ne deo ab aīa ſeparo: etiaz ipa ſeperet̄ a corpe: ac ſic totius hoīs p̄ma morte ꝓpleta ſcōa excipiaꝫ ſempiterna Quocirca morſ q̄dē vt dixī: cū eā morientes patiūt̄: cūq; i eis vt moriaꝫ fac: nemi bōa est: ꝟ laudabiliꝫ tolerāꝫ: p tenēdo vl̄ adipiſcēdo bono· Cū vo i ea fūt q̄ tā mortui nūcupāt̄: nō abſurde oz: t maꝫ mala: t bōis bōa In reqe eñ sunt aīe ꝓioꝛa corpe ſepate· impioꝛ aūt penas luūt donec iſtaꝛ ad eā vitam: ul laꝛ vero ad eternam mortem: que ſecunda dicitur corpa reuiuiſcāt· ¶ La·IX·

Ed id tempus quo aīe a corpe ſepate ſ aut in bonis ſunt aut in malis: vtꝛ p⁹ mortē poti⁹ an in morte dicendū est: Si eñ poſt mortē est iā non ipa mors q̄ tranſacta atq; ꝓterita est: ſed poſtea vita p̄ſens anie ſiue bona ſeu mala est· Mors aūt tunc eis mala erat: q̄ erat: hoc est q̄ eaz patiebaꝫ cum morerenꝫ: q̄ grauis t moleſtus eis inerat ſēſus: quo malo bene vtunꝫ boni· Peracta aūt mors: quo naz mō vel bona vel mala est: que iā non est· Porro ſi adhuc diligentius attēdam⁹ nec illa mors eſſe apparebit: cuius grauē ac moleſtū in morientib⁹ dirim⁹ ſenſum· Quidiu eiſcuntiunt adhuc vtiq; viuunt t ſi adhuc viuūt ante mortē q̄ in morte potius eſſe dicēdi fūt: qz illa cū venerit: aufert oēm corpis ſenſū: q ea ꝓpin

ãnte molest⁹ ẽ. Acp̃ ꝑ quõ moriẽtes dicã⁹ eos
q̃ nõdũ mortui sĩt: ꝑ iminẽte morte iã extrẽa et
morifera afflictiõe iactãt: explicare difficile ẽ:
etiã si recte isti appellãt moriẽtes: qz cũ mors q̃
iã iminet aduenerit: nõ moriẽtes ꝑ mortui nũ-
cupant. Null⁹ ẽ ḡ moriẽs nisi viuẽs: qñ cũ in tã
ta ẽ extremitate vite inq̃ta sunt q̃s agere aiaz
dicimus: pfecto q̃ nondũ aĩa caruit adhuc vi-
uit. Idẽ ipse agit sĩl⁹ moriẽs ẽ ⁊ viuẽs: ꝑ morti
accidẽs vita decedẽs: adhuc tñ in vita: qz inest
aĩa corpi: nõdũ aũt in morte: qz nõdũ abscessit
a corpe. Sz si cũ abscesserit: nec tũc in morte ꝑ
p⁹ mortẽ pot⁹ erit: qñ sit i morte q̃s dixerit. Nã
neq̃ vllus moriẽs erit: si moriẽs ⁊ viuẽs sĩl⁹ esse
null⁹ pt. Q̃diu q̃ppe aĩa in corpe ẽ: nõ possum⁹
negare viuẽtẽ. Aut si moriẽs poti⁹ dicend⁹ ẽ in
cui⁹ iã corpe agit vt moriat: nec sĩl⁹ q̃sq̃ põt esse
viuens ⁊ moriens: qñ sit viuens nescio. La. X.

Xquo eñ q̃sq̃ in isto corpe morituro esse
e cepit: nũq̃ in eo nõ agit vt mors veniat.
Hoc eñ agit ei⁹ mutabilitas toto tpe vite hui⁹
si tñ vita dicẽda est: vt veniat in mortẽ. Nemo
q̃ppe est q̃ nõ ei post annũ sit q̃s añ annũ fuit: et
cras q̃s hodie: ⁊ hodie q̃s heri: ⁊ paulop⁹ q̃s nũc
⁊ nũc q̃s paulo añ morti ꝓpinq̃or: qñ q̃cq̃d tpis
viuit: de spacio viuẽdi demit: ⁊ q̃tidie fit min⁹
minusq̃ qđ restat: vt oĩno nihil sit aliud tps vi
te hui⁹ q̃s cursus ad mortẽ. In q̃ nemo vel pau-
lulũ stare vel aliquãto tardi⁹ ire ꝓmittit: ꝑ oẽs
vrgent pari motu nec diuerso ipelluntur accessu
neq̃ ei cui vita breuior fuit: celeri⁹ dic̃ durit: q̃s
ille cui longior: ꝑ cũ eq̃l⁹ ⁊ eq̃lia momẽta reper-
rent ãbo⁹: alter habuit ꝓpius: alt⁹ remotius: q̃
nõ ipari velocitate ãbo currebãt. Aliud est aũt
ãpliusvie pegisse: aliud tardius ãbulasse. Qui
ḡ vsq̃ ad mortẽ ꝓductiora spacia tpis agit: nõ
lentius pgit: ꝑ plus itinꝛ ꝓficit. Porro si ex il
lo q̃sq̃ incipit mori: hẽ ẽ esse in morte: exq̃ i illo
agi cep̃t: ipsa mors i vite detractio: qz cũ de-
trahendo finita fuerit: post mortẽ iã erit nõ in
morte: pfecto exq̃ esse incipit in hẽ corpe i mor-
te ẽ. Quid ei aliõ dieb⁹: horis: momẽtisq̃ singul⁹
agit. donec ea ꝓsũmata mors q̃ agebat ipleat
⁊ icipiat iã tps esse post mortẽ: qđ cũ vita detra
herẽt erat in morte? Nũq̃ igit in vita hõ ẽ: exq̃
ẽ in corpe isto moriẽte poti⁹ q̃s viuẽte: si ⁊ in vi-
ta ⁊ in morte sĩl⁹ nõ põt esse. An potius ⁊ i vita
⁊ in morte sĩl⁹ est. in vita scz in q̃ viuit: donec to-
ta detrahat. in morte ãt qz iã morit: cui vita de
trahit. Si eñ nõ ẽ in vita: q̃d ẽ qđ detrahit do-
nec ei⁹ fiat pfecta ꝓsũptio. Si ãt nõ ẽ in morte
q̃d ẽ vite ipa detractio? Nõ ei frustra cũ vita fu
erit corpi tota detracta: post mortẽ iã ō:: nisi qz
mors erat cũ detraheret. Nã si ea detracta sĩ ẽ
bõ i morte ꝑ p⁹ mortẽ: qñ nisi cũ detrahit erit in
morte? La. XI.

S Ĩ ãt absurdũ est vt horez añq̃ ad mor
tẽ pueniat. iã eẽ dicam⁹ i morte. cui ei
ppinq̃t pagẽdo vite sue tpa. si iã i illa ẽ: marie:
qz nimis ẽ i solẽs: vt sĩl⁹ ⁊ viuẽs eẽ dicat ⁊ moriẽs
cũ vigilãs ⁊ dormiẽs sĩl⁹ eẽ nõ possit: q̃rẽdũ ẽ qñ
erit moriẽs? Et eñ añq̃ mors veiat nõ ẽ moriẽs
ꝑ viuẽs: cũ ꝯo mors venerit: mortu⁹ erit ñ mori
ens. Illõ ḡ ẽ adhuc añ mortẽ: hẽ iã p⁹ mortẽ. qñ
ḡ i morte? Tũc ei ẽ moriẽs vt quẽ admodũ tria
sũt cũ dicim⁹ añ mortẽ: i morte ⁊ post mortẽ. ita
tria singul' singl'a. viuẽs moriẽs: mortuusq̃ red
dant. qñ itaq̃ sit moriens. i. in morte: vbi neq̃
sit viuẽs qõ ẽ añ mortẽ: neq̃ mortu⁹ qõ ẽ p⁹ mor
tẽ: ꝑ moriẽs. i. i morte difficillie diffinit. Q̃diu
q̃ppe ẽ aĩa i corpe: maxie si etiã sẽsus adsit. pcul
dubio viuit hõ q̃ ꝓstat ex aĩa ⁊ corpe: acp̃ hẽ ad
huc añ mortẽ nõ i morte eẽ dicẽd⁹ ẽ. Cũ ꝯo aĩa
abscesserit oĩmq̃ abstulerit corpis sensũ: iã p⁹
mortẽ mortuusq̃ phibet. Perit igit int' vtrũq̃
q̃ moriẽs i morte sit: qñ si adhuc viuit añ mor
tẽ ẽ: si viuere desistit: iã p⁹ mortẽ ẽ. Nũq̃ ḡ mori
ens. i. i morte eẽ cõphẽdit. Pra etiã i trãseursu
tẽpoz q̃rit' pñs nec iuenit: qz sine vllo spacio ẽ
p qõ t trãsit ex futuro i ꝓteritũ. Rõne ḡ videdũ ẽ
ne ista rõne mors corpal' nulla eẽ dicat? Si eñ
est: qñ est: q̃ i nullo ⁊ i q̃ vllus eẽ nõ põt: qñq̃dẽ
si viuit adhuc nõ est: qz hẽ añ mortẽ nõ i morte:
si ãt viuere iã cessatũ ẽ: iã nõ ẽ: qz ⁊ hẽ p⁹ mortẽ ẽ
nõ i morte? Sz rursus si nulla mors ẽ: añ q̃d vl
p⁹ q̃d ẽ. qõ ōr añ mortẽ vl p⁹ mortẽ. Nã ⁊ hẽ ina-
nit' ōr si mors nulla ẽ. Atq̃ vtinã i padiso hũ vi-
uẽdo egissem⁹: vt re ṽa nulla eẽt mors. Rũc ãt
nõ solũ ẽ: verũetiã tã molesta ẽ: vt nec vlla ex
plicari locutõe possit. nec vlla rõe vitari. Loq̃-
mur ḡ fm ꝓsuetudinẽ: ũ eñ alit' dẽm⁹: ⁊ dicam⁹ Ecclvi
añ mortẽ. pus q̃ mors accedat: sic scptũ ẽ. Ante
mortẽ nõ laudes hoĩm quẽq̃. Dicam⁹ etiã cuz
accesserit: p⁹ mortẽ illi⁹ vl illi⁹ factũ ẽ illud vl il-
lud. Dicam⁹ ⁊ de pñti tpe vt possum⁹ velut cuz
ita loq̃mur. moriẽs ille testat⁹ ẽ: ⁊ ill' atq̃ ill' illõ
atq̃ illud moriẽs dereliq̃t: q̃ius hẽ nisi viuẽs oi-
no facẽ nõ posset. ⁊ pot⁹ hẽ añ mortẽ fecerit nõ
i morte. Loq̃mur etiã sic loq̃t scriptura diuina q̃
mortuos q̃s nõ p⁹ mortẽ ꝑ i morte eẽ si dubitat
dicẽ. Hic ei ẽ illud. qñ ñ ẽ i morte q̃ mẽor sit rui Põ.
donec eñ reuiuiscãt recte eẽ dicũt i morte. sic
sõno eẽ q̃sq̃ donec euigilet ōr. Quis i sono po
sit⁹ dicam⁹ dormiẽtes. si tñ eo mõ possum⁹ dicẽ
eos q̃ iam sunt mortui morientes. Non eñ ad
huc moriunt. qui quantũ attinet ad corporis
mortem de qua nunc disserim⁹: iã sunt a corpi-
bus sepati: ꝑ hẽ est: qđ dixi explicari aliq̃ locutõe
non posse: quo nã mõ vel moriẽtes dicant vi-
uere: vel iã mortui etiã post mortẽ adhuc ẽ di-

cank i morte? Quō eñ post mortē si adhuc in
morte: pſertim cū eos nec morientes dicam⁹: si-
cuti eos q̄ i ſōno ſūt dicim⁹ dormientes: ⁊ q̄ in lā
guore lāguentes: ⁊ q̄ i dolore vtiq; dolentes: ⁊ q̄ i
vita viuentes? At ꝯo mortui puſq; reſurgāt eſſe
dicunk i morte: nec tñ pñt appellari morientes.
Tñ nō i portue neq; icongrue arbitror accidiſ
ſe: ⁊ ſi nō hūana iduſtria: iudicio fortaſſe diuia
vt ꝫ verbū qō eſt mork i latia ligua: nec gram
matici declinare potuerit ea regla q̄ cetera ta
lia declinā. Māq; ab eo qō eſt ork fit ꝯbū ꝓteri
ti tpis ort⁹ ē: ⁊ ſi q̄ ſilia ſūt q̄ p tpis ꝓteriti ptici
pia declinank. Ab eo ꝯo qō ē mork ſi q̄ram⁹ ꝓ-
teriti tpis ꝯbū: rñderi ſolet mortu⁹ ē eñ lfa ge
minata. Sic eñ ōr mortu⁹: quō fatu⁹: arduus
cardu⁹. ꝓſpicu⁹: ⁊ ſi q̄ ſilia: q̄ nō ſūt ꝓteriti tpis
ꝫ qñ noia ſūt ſine tpe declinank. Illud aūt q̄ſi
vt declſek qō declinari nō pōt p pticipio ꝓteri
ti tpis ponik nomē. Cōuenienk itaq; factū ē: vt
quēadmodū id qō ſignificat nō pt agēdo ita ip
ſum ꝯbū decliari loq̄ndo nō poſſet. Agit tñ pōt
i adiutorio gſre redēptorꝭ nſri: vt ſaltē ſcōaz mor
tē decliare poſſim⁹. Illa eñ ē gutor ⁊ oim ma
lor peſſima q̄ nō fit ſepatōe aie ⁊ corpis ꝫ i eter
nā penā potⁱ⁹ vtriuſq; cōplexu. Ibi ecōtrario ſi
erūt hoies añ morte at q̄ p⁹ mortē ꝫ ſpi morte:
ac p ꝫ nūq; viuētes nūq; mortuis ſine fine mo
riētes. Nūq; eñ erit hoi pei⁹ i morte: q̄ vbi erit
mors ipa ſine morte. La·XII·

c Um g̃ req̄rit quā mortē de⁹ pmis hoi
bus fuerit cōminat⁹ ſi ab eo mādatuz
trāſgrederenk acceptū: nec obediētiā cuſtodi
rēt: vtrū aie: an corpis: an toti⁹ hois: an illā q̄
ſcōa ōr: rñdendū eſt oēs. Pria eñ ꝓſtat ex dua
bus: ſcōa ex oib⁹ tota. Sicut eñ vniuerſa ter
ra ex multis terris: ⁊ vniuſa eccl'ia ex multⁱ cō
ſtat eccl'ijs: ſic vniuerſa mors ex oib⁹ ꝓſtat: qñ
pma ex duab⁹: vna aie: altera corpis vt ſit pma
toti⁹ hois mors: cū aia ſine deo: ⁊ ſine corpe ad
tps penas luit. ſcōa ꝯo vbi aia ſine deo cū cor-
Geñ·2 pe penas eternas luit. Qñ g̃ dixit de⁹ pmo illi
hoi quē in paradiſo ꝓſtituerat de cibo vetito: q̄
cūq; die ederitis ex eo: morte moriemini. non
tñ pme mortⁱ ptē pōt ē vbi aia ꝑuak do: nec tñ
poſteriōr ē vbi corp⁹ ꝑuak aia. nec ſolū ipaz to
tā pmā vbi aia ⁊ a deo ⁊ a corpe ſepata punik ꝫ
q̄cq̄d mortⁱ ē vſq; ad nouiſſimā q̄ ſcōa ōr. q̄ eſt
nulla poſterior cōmiatio illa cōplexa eſt.

n Am poſteaq; p̃cepti facta trāſ La·XIII
greſſio ē. ꝓfeſtim gr̃a deſerēte diuia. de
corpm ſuor nuditate ꝓfuſi ſūt. vñ etiā folijs fi
cul neis q̄ forte apturbatⁱ pma cōpta ſūt. pudē
da texerūt. q̄ pus eadē mēbra erāt. ꝫ pudēda ñ
erāt. Deſerūt eñ nouū motū ſobediētⁱ carnis
ſue. tāq; recipr̃ocā penā ſobediētie ſue. Jā q̄p-
pe aīa lībtate ſuersum ꝓpria delectata ⁊ deo
dedīta fuire. pſtino corpis fuitio deſtituebak
Ēt q̄ ſupior ē dñm ſuo arbitrio deſeruerat. ſfe-
rior ē famulū ad ſuū arbitriū ñ tenebat. nec oi-
mō hēbat ſbdītā carnē ſic ſp ꝫ poteriſſet ſi deo
ſbdita ipa māſiſſet. Tūc g̃ caro cepit ꝓcupiſcer Gal·5·
adūſus ſpīm ⁊ ſpūs adūſus carnē cum q̄ ꝓtroū
ſia nati ſum⁹. trahētes originē mortⁱ i mēbris
nſris vitiatāq; naturā ꝓtēptionē ei⁹ ſiue victoriā
de pma ꝓuaricatōe geſtātes. La·XIIII

d Eus eñ creauit hoiez rectū: naturarū Eccl̃s·7·
auctor. nō vtiq; vitior. ꝫ ſpōte deꝑuat⁹
iuſteq; dānat⁹. ōꝑuatos dānatoſq; gñauit. oēs
eñ fuim⁹ i illo vno. q̄ñ oēs ille vn⁹ corrupit. q̄ p
feminā lapſus ē i pctīm. q̄ de illo facta ē aū pctīm
Mōdū erat nob ſingilati creata ⁊ diſtributa for
ma in qua ſinguli viueremus. ſed iam natura
erat ſeminalis ex qua ꝓpagaremur qua ſcili
cet ꝓpr̃ pctīm vitiata ⁊ vinculo mortⁱ ſobſtricta iu
ſteq; dānata. nō alteri⁹ ꝓditōis hō ex hoie na-
ſcerek. ac p ꝫ a libi arbitrij malo vſu ſeriesh⁹ ca
lamitatⁱ exorta ē. q̄ humanū gen⁹ origie deꝑua
ta velut radice corrupta vſq; ad ſcōe mortⁱ exi
tiū q̄ uō hz finē. ſolis eis exceptis q̄ p gūā dei li-
berank miſeriaq; ꝓnexiōe ꝓducit. La·XV

q Ūā obr̃ etiā i eo qō dictū ē. morte mo Geñ·2·
riemi. qñ nō ē dctm mortib⁹. eā ſolū in-
tellgam⁹ q̄ fit cū aia deſerit ſua vita. qō illi de⁹
ē nō eñ dekta ē vt deſereret. ꝫ vt dekeret deſe
rut. Ad malū q̄ppe ei⁹ ꝓor ē volūtas ei⁹. ad bo-
nū ꝯo ei⁹ ꝓor ē volūtas creatoris ei⁹: ſiue vt eā
ſa ceret q̄ nulla erat. ſiue vt reficiat q̄ lapſa pie
rat. etiā ſi hāc i telligam⁹ deū denūciaſſe mortē Ibidem·
i eo qō ait. Qua die ederitⁱ ex illo morte morie
mini. tāq; diceret q̄ die me deſfueritⁱ p ſobediē
tiā. deſerā vos p iuſticiā. pfecto i ea morte etiā
cetere denūciate ſūt q̄. pculdubio fuerāt ſecu-
ture. Nā i eo q̄ ſobediēs mor⁹ i carne ex motu
aie ſobediētⁱ exort⁹ ē: ꝓpr̃ quē pudēda texerī-
ſensa ē mors vna. i q̄ ōſeruit aiaz de⁹. ea ſignifi
cata ē ex bis ei⁹. qñ tiore deābulātⁱ ſeſe abſcōdē- Geñ·3·
ti hoi dixit. adā vbi es. nō vtiq; igrādo q̄rēs. ꝫ
icrepādo admonēs. vt attēderet vbi eēt i q̄ ñ
eēt de⁹. Cū g̃ iā corp⁹ aia ipa deſeruit etate cor
ruptū ⁊ ſenecture ꝓfectū. veīt i expiñtū mors Ibidem·
alſa. ō q̄ de⁹ pctīm adhuc puniēs hoi dixerat. tra
es ⁊ i trā ibis. vt ex bis duab⁹ mors illa ꝑma q̄
toti⁹ hois ē cōpleret. quā ſcōa i vltio ſeq̄r. niſi
hō p gr̃az dei liberet. Neq; ei corp⁹ qō ōra ē re
diret in trā. niſi ſua morte: q̄ illi accidit cū deſit
ſua vita. i. aīa. Tñ ꝓſtat mk xp̃ianos veracit ca
tholicā tenētes fidē. etiā ipaz nob corpis mor-
tē ñ lege nāe (q̄ nullā mortē hoi de⁹ fec) ꝫ meri-
to iflictā ec pctī. qñ pctīm vidicās de⁹ dixit hoi: i Geñ·3·
q̄tūc oēs eram⁹. Terra es. ⁊ i trā ibis. L·XVI

Ed pbi ꝓtra quoꝝ calumnias defendimus ciuitatē dei: h̄ est eiꝰ eccliaz: sapient sibi vident irridere: qō dicimꝰ aīe a corpe sepatōz int penas eiꝰ cē deputandā q: vicz eius pfectā brītudinē tūc illi fieri existimāt cū oī ꝓsus corpe exuta ad deū simplex et sola ꝛ quodāmō nuda redierit Ubi si nihil quo ista refellerek opinio i eoꝝ lris inuenirē: oportuit mihi disputandū esset: q̄ demonstrarē nō corpꝰ cē aīe: ꝑ corruptibile corpꝰ onerosum· Ūh illud est qō de scꝑturis nr̄is in superiori libro cōmemorauiꝰ· Corpus eīm corruptibile aggūat aiam Addēdo vtiq; corruptibile nō q̄licūq; corpe· ꝑ q̄se factū est ex pctō ꝓte vindicta aiaz ꝓhibuit aggūari· Qō etiā si nō addidisset nihil aliud intelligere deberemꝰ· Sz cū aptissime plato deos a sūmo deo factos h̄re īmortalia corpa p̄dicet: eisq; ipm deū a q̄ fact i sūt: inducat ꝓ magno bñficio pollicentē: q ineternū cū suis corpib⁹ permanebūt: nec ab eis vlla morte soluent: q̄d est q̄ isti ad exagitādā xp̄ianā fidē fingūt se nescire qō sciūt: aut etiā sibi repugnātes aduersum seipos dicere malūt: dū nobis nō desināt ꝓtradicere? Nempe platonis hec x̄ba sūt sic ea cicero in latinū x̄. i: q̄b⁹ inducit sūmū deū· deos q̄s fecit alloquēt̄ ꝛ dicentē· Dos q̄ sub mortalitatis fato orti estis attēdite: quoꝝ opm ego parens effectoq; suz· Hec sunt indissolubilia nutu meo: q̄q; oē colligatū solui pōt: ꝑ haud q̄q; bonū ē: rōne iunctū dissoluere velle· ꝑ q̄n est orti mortales: vos q̄dē esse ꝛ indissolubiles ñ potestis· Nec vtiq; tū dissoluemini: neq; vos vlla mortis fata pimēt: nec erūt valentiora q̄ ꝓsiliū meū: q mai⁹ est vinculū ad pperuitatez vſam: q̄ illa q̄b⁹ estis tūc cuz gignebamini colligati· Ecce deos plato dicit ꝛ corpis aieq; colligatōe mortales: ꝛ tū īmortales dei a q̄ facti sūt volūtate atq; ꝓsilio: Si ḡ aīe pena ē in q̄licūq; corpe colligari: q̄dē qō eos alloquēs de⁹ tanq̄ sollicitos ne forte moriant· i· dissoluant a corpore: de sua facit īmortalitate securos: nō propter eoꝝ naturā q̄ sit cōpacta: nō simplex: ꝑ ꝓpter suā inuictissimā voluntatē: q̄ potēs est facere vt nec orta occidāt: nec ꝓnexa soluant: ꝑ i est nexus· corruptibilī pseuerent· Et hoc q̄dē vtiq; plato vel desiderib⁹ dicat· alia q̄stio est· Neq; eīm ei ꝓtinuo concedenduz est: globos istos luminū siue orbiculos luce corporea super terras: seu die seu nocte fulgentes· suis quibusdam ꝓprijs animis viuere eisq; intellectualibus ꝛ beatis: quod etiam de ipso vniuerso mundo tanq̄ vno animali maximo quo cuncta cetera cōtinerentur animalia instanter affirmat· Sed hec vt dixi alia questio est: quam nunc discutiendaz non suscepimus: hoc tñ contra istos cōmemorandum putaui qui se platonicos vocari vel esse gloriantur: cuius superbia nominis erubescunt esse christiani: nec cōmune illis cuz vulgo vocabulum vilem faciat palliatorum: tantomagis inflatam· quantomagis exiguaz paucitatem: ꝛ querentes quid in doctrina xp̄iana reꝑhendant exagitant eternitatem corporum: tanq̄ hec sint inter se contraria· vt et beatitudinem queramus anime: ꝛ eam sp̄esse velimus in corpe velut erūnoso vinculo colligatam· cum eoꝝ auctor ꝛ mgr̄ plato donum a deo sūma dijs factis ab illo dicat esse concessuz ne aliq̄ morianť· i· a corporib⁹ quibus eos cōnexuit dissoluantur· Lap̄m· XVII·

Lo XVI

Contendūt etiam isti terrestria corpora sempiterna eē non posse: cuz ipsam vniuersam terrā dei sui non quidem sūmi sed tū magni· id est totius h̄ uius mūdi membrum in medio positum ꝛ sempiternū q̄ esse non dubitent· Cum ergo deus ille summꝰ fecerit eis alterum quem putant deum· id est istum munduz: ceteris dijs q̄ infra eum sunt ꝓferendū· eum deniq; existimant esse animantem anima scz sicut asserunt rationali vel intellectuali: in tam magna mole corporis eius inclusa: ipsiusq; corporis tāq; membra locis suis posita atq; digesta· quattuor constituerit elementa: quorum iuncturam: ꝛ ne vnq̄ deꝰ eoꝝ tam magnus moriat: indissolubilem ac sempiternam velint· quid cause est· vt i corpore maioris animantis tanq̄ medium membū eternā sit terra· ꝛ aliorum animantiū terrestrium corpa si deus sicut illud velut eterna eē nō possit? Sed terre inquiunt terra reddēda est: vī animaliū terrestria sumpta sunt corpora: ex q̄ fit inquiunt· vt ea sit necesse dissolui ꝛ emori: et eo modo terre stabili ac sempiterne vī fuerant sumpta restitui· Si quis hoc etiā de igne similiter affirmet: ꝛ dicat reddenda esse vnūsoigni corpora que inde sumpta sunt vt celestia fierent animalia: nonne immortalitas qualibus dijs velut deo summo loquente ꝓmisit plato tanq̄ violentia disputationis huiꝰ intercidit? An ibi ꝓpterea non sit· quia deꝰ nō vult: cuiꝰ voluntatē vt ait plato nulla vis vincit? Quid ḡ ꝓhibet vt h̄ etiam de terrestribꝰ corpibus deꝰ possit efficere q̄siq̄dē vt nec ea q̄ orta sunt occidāt· nec ea q̄ sunt tūcta soluant· nec ea q̄ sunt ex elemēt̄ sūpta reddant atq; vt aīe in corpibus ꝓstituere nec vnq̄ ea deserant: ꝛ cum eis immortalitate ac sempiterna beatitudine pfruant: posse deum facere ꝓfitet̄ plato? Cur ḡ non possit vt nec terrestria moriant

An deus nō est potens quousq; xp̄iani credūt ꝫ quousq; platonici volūt? Nimiꝝ quipe ꝓsiluī dei ⁊ ptātem potuerīt pbi: nec potuerīt nosse ꝓ phete: cū pn̄ꝰ ecōtrario dei ꝓphetas ad enūciandū eius q̄ꝫ dignatꝰ est voluntatē spūs eiꝰ docuerit: pbos aūt in ea cognoscēda ꝓiectura humana decepit? Nec nō vsq; adeo decipi debuerīt: non solū ignorātia: vez etiam' puicacia: vt ⁊ sibi aptissime refragent' magnis disputationū virīꝰ asserētes: aīe vt btā esse possit ī terrenū tm̄ sed oē corpꝰ eē fugiendū: ⁊ terrestres deos rursus dicētes hfe btissimas aīas: ⁊ tū terrenis corpibꝰ alligatas: celestes xo deos igneā cōpage ligatos. Iouis aūt ipius aīam quē mūdū istū volūt: oibus oīno corpeis elemētis qbꝰ hec tanta moles a ra in celū surgit inclusam. Hanc eīm animam plato ab initio terre medio qđ geometre centꝝ vocant: p oēs ptes eiꝰ vsq; ad celi sūma ⁊ extrema diffundi ⁊ extēdi p nūeros musicos opinat': vt sit iste mūdus aīal maximū: btissimū: sempiternū: cuiꝰ aīa ⁊ pfectā sapientie felicitatē teneret: ⁊ corpꝰ ppriū nō relinqueret: cuiusq; corpꝰ ⁊ ineternū ex illa viueret eā q̄ꝫ non simplex sed tot corpibus tantisq; cōpactū hebetare atq; tardare nō posset. Cuz igit' suspitiōibꝰ suis ista pmittāt: cur nolūt credere diuina volūtate: atq; potentia īmortalia corpa fieri posse terrena: in qbꝰ aīe nulla ab eis morte sepate: nullis eoꝝ oneribꝰ aggūate: sempiterne: ac feliciter viuāt: qđ deos suos posse asserīt in corpibꝰ igneis: iouēq; ipm eoꝝ regēi oībus corpeis elemētis? Nā si aīa vt btā sit corpꝰ est oē fugiendū: fugiant dij eorum de globis siderum: fugiat iupiter de celo ⁊ terra: aut si nō possunt miseri iudicent'. Sed neutrū isti volūt q̄ neq; a corpibus sepationez audent dare dijs suis: ne illos mortales colere videant' nec btītudinis p̄uationē ne infelices eos eē fateant'. Non g̃ ad btītudinē ꝓsequēdā oīa fugiēda sūt corpa: sed corruptibilia: molesta grauia: moribunda: nō q̄lia fecit p̄mis hoībꝰ bonitas dei: ꝫ q̄

ꝓtulū. III. lia esse cōpulit pcī pena. Ca. XVIII

Ed ne/ est ⁊c. ꝫ ca. al t ō om orētisti dei vo/ tate qđ t plato bimeo. supra. primo.

Ed necesse est inquiunt vt frena corpora naturale pondus vel in terra teneat vel cogat ad terrā: ⁊ iō in celo esse nō pūt Primi quidē illi hoies in terra erant nemorosa atq; fructuosa: que padisi nomē obtinuit. Sz ad hoc rndendū est vel ꝓpt' christi corpus cum q̄ ascendit in celū: vel ꝓpt' sanctoꝝ qualia in resurrectōe futura sunt: intueant' paulo attētius pondera ipa terrena. Sed eīm ars humana efficit vt ex metallis q̄ in aquis posita continuo submerguntur: quibusdā modis vasa fabricata etiam natare possint: quanto credibilius et efficacius occultus aliquis modus operatiōis dei: cuius omnipotentissima volūtate plato dicit: nec orta interire nec colligata posse dissolui: cum multo mirabilius incorporea corpeis: q̄ꝫ q̄cunq; corpa corporibus q̄buscunq; copulētur: pōt mollibus pstare frenis: vt nullo in ima pondere deprimant' ipsisq; animis pfectissime beatis: vt q̄uis frena tamē incorruptibilia iam corpa vbi volunt ponant: ⁊ quo volunt agant situ motuq; facillime? An vero si hoc angeli faciunt: ⁊ q̄libet aīa alia ꝛrestria rapiant: vnde libz ꝓstituantq; vbi libet: aut eos sine labore nō posse: aut onera sentire credendum est? Cur g̃ sanctorum pfectos ⁊ beatos diuino munere spiritus sine vlla difficultate posse ferre quo voluerint ⁊ sistere vbi voluerint ⁊ sua corpora nō credamus? Nam cū frenoꝝ corporuz sicut onera in gestādo sentire cōsueuimus: quāto maior ē quantitas: tanto maior fit ⁊ gūtas: ita vt plura pondo q̄ꝫ pauciora plus premant tamen membra sue carnis leuiora portat anima cū in sanitate robusta sunt: q̄ꝫ in languore cū macra sūt. Et cum alijs gestantibus onerosior sit sanꝰ ⁊ validus q̄ꝫ exilis ⁊ morbidus: ipe tamē ad suū corpus mouendum atq; portanduz agilior est: cū in bona valitudine plus habet molis q̄ꝫ cum in peste vel in fame minime roboris. Tantū valz in habēdis etiam terrenis corpibus q̄uis adhuc corruptibilibus atq; mortalibus nō quātitatis pondus: sed tempationis modus. Et q̄s vbis explicat quantum distat inter presentem quā dicimus sanitatē ⁊ immortalitatē futurā? Non itaq; nr̄am fidem redarguāt pbi de ponderibus corpoꝝ. Nolo eīm querere cur non credant terrenū posse esse corpus in celo: cum ꝛra vniuersa libret' in nihilo. Fortassis eīm de ipso medio mundi loco eo' q' in eum cocant' queq; gūiora: etiam argumentatio verisimilior habeatur. Illud dico: si dij minores quibus int' aīalia terrestria cetera etiam hoiem faciendū cōmisit plato: potuerunt sicut dicit ab igne remo uere vrendi qualitatē: lucēdi relinq̄re: q̄ pocu los emicaret: ita ne deo summo concedere dubitabimus: cuiꝰ ille volūtati potestatiq; ne moriant' ꝓcessit q̄ orta sint: ⁊ tam diuersa tam dissimilia: i. corporea ⁊ incorporea sibimet cōnexa: nulla possint dissolutione se iungi: vt de carne hominis cui donat immortalitatem: corruptionē auferat: naturam relinquat: congruētiam figure membroꝝq; detineat: detrahat ponderis raritatem? Ꝫ de fide resurrectionis mortuorum: ⁊ de corporibus eorum immortalibus diligentius si deus voluerit in fine huius operis disserendum est.

b Cōmittit plato ⁊ē Dic dicit. q' ipe plato dicit minores deos posse remouere ab igne vrēdi q̄litatem ⁊ relinquere ei lucendi potestatē. Sed vbi hoc dicat non assignat.

Capt'm. XIX.

n Unc ō corpoꝝ tē. Hic fit mētio de platone q̄ ad illud q̄ dictū est ī tbi meo de indissolubilitate corpm minoꝝ deoꝝ. t q̄ ad reuolutōes aiaꝝ q̄s cxp mit ꝓsilo ꝓ gilianis. q̄ supra li. r. ca. xxx. positū sūt t exposita. Remittit etiā ad li. r. vt videat q̄d sentiat de ꝟ porphyrio q̄ vt dictū est fuit Constātini paratoris tempore

Unc de corpib⁹ ꝑmoꝝ hoīm q̄ instituim⁹ explicemus. q̄m nec moꝛs ista q̄ bona phibet bonis: nec tm̄ pauc⁹ intelligentib⁹ siue credētib⁹: ꝟ oībus nota ē q̄ fit aie a corpe sepatio: q̄ certe corp⁹ animāt⁹ q̄ quidē ter viuebat cuidenť emoriť eis potuisse accidere: nisi pcī meritū seq̄reť. Licz em̄ iustoꝝ ac piorū aīe defunctoꝝ q̄ ī rebe viuāt dubitare fas nō sit: vsq̄ adeo tm̄ eis melio⁹ eēt cū suis corpib⁹ bñ valētib⁹ viuere vt etiā illi q̄ oī mō eē sine corpe brissimū existimāt hāc opinionē suā sniā repugnāte ꝓnūcāt. Nec⁹ em̄ q̄sq̄ audebit illoꝝ sapientes hoīes siue morituros siue iā mortuos. id ē aut carētes corpib⁹: aut corpa relicťos dijs imortalib⁹ añpōeť. q̄b⁹ de⁹ sūm⁹ apō plonē mun⁹ igēs ī dissolubilē. s. vitā. i. eternū cū suis corpib⁹ ꝓsortiū polliceť. Optīe aūt cū hoīb⁹ agi arbitraťq̄ idē plo: si tm̄ hāc vitā pie iusteq̄ pegerit: vt a suis corpib⁹ sepati: in ipoꝝ deoꝝ q̄ sua corpora nunq̄ deserūt recipiant sinū. scz ī memores supa. vt cōnexa reuisāt. Rursus t icipiāt ī corpora velle reuerti. Q̄ō virgili⁹ ex platonico dogmate dixisse laudať. Ita quipe aīas mortalium neci suis corpib⁹ sp esse posse existimat: sed mortis nccitate dissolui: nec sine corpib⁹ durare ꝑpetuo. ꝟ alternātib⁹ vicibus indesinenť viuos ex mortuis. t ex viuis mortuos fieri putat vt a ceteris hoīb⁹ ꝟ videanť differre sapiētes: q̄ post mortē suā ferunť ad sidera: vt aliquāto diuti⁹ in astro sibi ꝓgruo q̄sq̄ requescat: atq̄ inde rursus miserie ꝑstine oblit⁹: t cupiditate habēdi corpis vict⁹: redeat ad labores erūnasq̄ mortaliū: Illi ꝟo q̄ stultā duxerūt vitā: ad corpora suis meritis debita siue hoīm siue bestiaꝝ de ꝓximo reuoluanť. In hac itaq̄ durissima cōditiōe ꝓstituit etiā bonas atq̄ sapiētes aīas q̄bus n ō talia corpa distributa sūt: cū q̄b⁹ sp atq̄ imortaliť viuerēt vt neq̄ ī corpib⁹ ꝑmanere: neq̄ sine his possint ī eterna puritate durare. De q̄ platonico dogmate iā ī libris supib⁹ dixim⁹: xp̄iano tpe erubuisse porphyriū. t nō soluz ab humanis animis remouisse corpa bestiaꝝ. vez etiā sapiēriū aīas ita voluisse ō corpeis nexib⁹ liberari. vt corp⁹ oē fugiētes brē apō prēm sine fine teneāť. itaq̄ ne a xp̄o vinci videreť vitā sāctis pollicēte ꝑpetuā: etiā ipe purgatas aīas sine vllo ad miserias ꝑstinas reditu: ī eterna felicitate ꝓstituit. Et vt xp̄o adūsareť resurrectionē incorruptibiliū corpm negans nō soluz sine terren is. ꝟ sine vllis oīno corpib⁹ eas asseruit ī sempiternū eē victuras. Nec tm̄ iste q̄licūq̄ opinione precepit saltem ne dijs corpatis religionis obsequo subderenť. Quid ita: nisi q̄ eas q̄ tuis nulli corpi sociatas: nō credidit illis eē meliores? Quapropter si ñ audebūt isti sicut eos ausuros esse nō arbitror dyos btissimis t tm̄ in eternis corpib⁹ ꝓstitutis hūanas aīas añponeť cur eis videť absurdū q̄ fides xp̄iana p̄dicat: t ꝑmos hoīes ita fuisse ꝓditos vt si nō peccassent: nulla morte a suis corpib⁹ soluerenť: ꝟ p meritis obediēcie custodite ī mortalitatī donati. cū eis viuerēt in eternū. t talia sctōs in resurrectōe habituros ea ipa in q̄bus ꝟ laborauerť corpa. vt nec eoꝝ carni aliq̄d corruptōis vl difficultatis. nec eoꝝ britudini aliq̄d doloris t infelicitatis possit accidere? La. XX.

Roinde nūc sctōꝝ aīe defunctoꝝ ido non hūt grauē mortē qua sepate sunt a corpib⁹ suis: q̄ caro eoꝝ requescit in spe: q̄sibet sine vllo iā sensu contumelias accepisse videanť. Nō em̄ sicut platōi visū est. corpa oblivione desiderāt: ꝟ potiꝰ q̄ meminerūt q̄d sibi ab eo sit ꝑmissum q̄ neminē fallit: q̄ eis etiā de capilloꝝ suoꝝ integritate securitatē dedit resurrectoꝝ corpm in q̄b⁹ multa dura ꝑpessi sunt: nihil in eis vlteri⁹ tale sensuri q̄siderabiliť t patienť expectāt. Si em̄ carnē suā nō oderant q̄n eā sue mēti infirmitate resistentē spiritaliure coercebāt: quāto magis eā diligūt etiā ipaz spiritalē futurā. Sic em̄ spūs carni seruiēs non incōgrue carnaliť ita caro spūi seruiens recte appellaťspiritalis: nō q̄ in spm̄ ꝓuerteť sic nōnulli putāt ex eo q̄ scptū est. Seminať corp⁹ aīale: resurget corp⁹ spiritale. ꝟ q̄ spiritui sūma t mirabili obtpandi facilitate subdeť. vsq̄ ad implendā imortalitatis indissolubil⁹ securissimaz voluntatem oī molestie sensu. oī incorruptibilitate t tarditate detracta. Nō solū em̄ nō erit tale q̄le nūc est in q̄uis optima valitudie. ꝟ nec tale quidez quale fuit in ꝑmis hoīb⁹ añ peccm. Qui lz morituri si essent nisi peccassent: alimētis tm̄ vt hoies vtebanť: nondū spiritalia. ꝟ adhuc aīalia corpa terrēa gestātes. Que lz senio nō veterascerent vt necessitate ꝓducerenť ad mortez: q̄ stat⁹ eis de ligno vite q̄d est in medio padisi cū arboze vetita simul erat. mirabili dei gr̄a ꝑstabať. tm̄ t alios sumebāt cibos ꝑter vnā arborem q̄ fuerat iterdicta: nō q̄ ipa erat malū. sed ꝓpter cōmendandū pure t simplicī obedientie bonū: q̄ magna xp̄rus est rōnalis creature sub creatoze dño ꝓstitute. Mā vbi nullum malū tangebať: pfecto si ꝓhibitū tangereť: sola inobedientia peccabať. Alebanť q̄ alijs que sumebāt: ne aīalia corpa molestie aliq̄d esurīēdo ac sitiendo sentirent. De ligno aūt vite ꝓpterea gustabať: ne eis moꝛs vndecunq̄ subreperet: vel senectute cōfecta decursis temporum spacijs interirent: tanq̄ cetera essent ali-

Dicit q̄ nō est licz platon in sum⁹ error ex verb⁹ gilianis ī supa. ī. co. xxx. positis q̄ corpa obliuiscūt desiderant

ſ. Lactā.

mento illud sacramento: vt si fuisse; accipiat lignū vite in paradiso corpali: sic in spiritali ꝫ est intelligibili padiso sapientia dei: de qua scptū ē
dū·3· Lignū vite est ap̄lectēnt⁹ eā· La·XXI·
Ade nōnulli totū illū padisū vbi p̄mi homies pntes gīis hūani sancte scp̄te vitate fuisse narrant: ad itelligibilia referūt: arboresq; illas ꝛ ligna fructifera i virtutes vite moresq; cōuertūt tāq; visibilia ꝛ corpalia illa nō fuerint ꝫ itelligibiliū significandoꝝ cā eo mō dicta vel scp̄ta sint. Quasi ꝓpter ea nō potuerit eē padisus corpalis: q; p̄t etiā spiritalis intelligi: tāq; iō nō fuerit due mulieres agar ꝛ sara: ꝛ ex
at·4· illis duo filij abrae: vn⁹ de ancilla ali⁹ de libera: q; duo testamenta in eis figurata dic̄ ap̄ls: aut iō de nulla petra moyse pcuciente aq̄ defluxerit q; p̄t illic figurata significatōe etiā xp̄s itelligi
·10· eodē ap̄lo dicēte: petra aūt erat xp̄s· Nēo itaq; phibet itelligi padisū vitā bonoꝝ: q̄ttuor eius flumia q̄ttuor virtutes: prudentiā: fortitudinē: tēpantiā: atq; iusticiā: ꝛ ligna ei⁹ oēs vtiles disciplinas: ꝛ lignoꝝ fruct⁹ mores pioꝝ: ꝛ lignū vite ipsā bonoꝝ oim mēz sapientiā: ꝛ lignū scie boni ꝛ mali: trāsgressi mādati experimentū· Penā eīm pcō⁹ bene vtiq; qm̄ iuste ꝓstituit de⁹: ꝫ non bono suo experīt hō· P̄t ꝫ etiā in ecclia itelligi: vt ea meli⁹ accipiam⁹ tāq; ppbetica iudicio p̄cedentia futuroꝝ· Paradisū scz ipam ecclīaz: sicut de illa legīt in cātico cāticoꝝ: q̄ttuor aūt padisi flumia q̄ttuor euāgelia: ligna fructifera sanctos: fruct⁹ aūt eoꝝ opa eoꝝ: lignū vite sanctuz sctōꝝ vtiq; xp̄m: lignū scie boni ꝛ mali ꝓpriū voluntat⁹ arbitriū· nec ipo q̄pehō diuina volūtate p̄cepta: nisi pniciose vti p̄t: atq; ita discit q̄d int sit: vtꝝ inhereat cōionib⁹ bono: an ꝓprio delectet Se q̄pe amans donat sibi: vt inde timoribus: meroribusq; ꝓplet⁹ cātet i psalmo: si tñ mala sua sentit· Ad meipz aīa turbata ē: correctusq; iā dicat: Fortitudinē meā ad te custodiā· hec
·45· ·58· ꝛ si q̄ alia cōmodi⁹ dici p̄t de itelligendo spiritalit paradiso: nemie ꝓhibēte dicant: dū tñ ꝛ historie vitas fidelissima rerꝝ gestarꝝ narratōe cōmēdata credat· ¶ Capitulum·XXII·
Orpa q̄ iustoꝝ q̄ i resurrectōe fuka sūt: c neq; vllo ligno idigebūt q̄ fiat vt nullo morbo vel senecture iueterata moriant neq; vllis alīs corpalib⁹ alimentis q̄b⁹ esuriēdi ac sitiendi q̄liscūq; molestia deuitet: qm̄ certoꝝ oi mō inuiolabili munere īmortalitat⁹ induent vt nō nisi velint possibilitate nō nēcitate vescāt Q̄ō āgeli q̄ visibilit ꝛ tractabilit appentes: nō q; idigebāt: ꝫ q; volebāt ꝛ poterāt: vt hoib⁹ cōgruent sui ministerij q̄dā hūanitate fecerūt· neq; eīm in phātasmate āgelos edisse credendū ē·
qm̄ eos hoīes hospitio suscepерūt: q̄uis vtꝝ angeli eēnt igrātib⁹ ꝓsimili nob indigētia vesci viderent· Tñ est qđ ait āgel⁹ in libro robie· Tlide Thob·12
batis me māducare: ꝫ visu vro videbat⁹: id est· necessitate refeciendi corpis sic vos facitis mecibū sumere putabit⁹ Sz si forte de angelis alīs credibili⁹ disputari p̄t: certe fides x̄pian a ō ipo saluatore nō dubitat qđ etiā post resurrectionē iā q̄dē in spiritali carne: ꝫ tñ vā: cibū ac potū cū discipulis sumpsit· Nō eīm ptās ꝫ egestas edēdi ac bibēdi talib⁹ corpib⁹ auferet· Tñ ꝛ spiritalia erūt: nō q; corpa eē desistēt ꝫ q; spū viuificante subsistent· La·XXIII·
Am sic corpa ista q̄ hūt aīam viuentē: ñ n dū spīm viuificātē aī alia dīr corpa: nec tamen aīe sunt ꝫ corpa ita illa spiritalia vocantur corpa· Absit tñ vt spūs ea credamus futura: ꝫ corpora carnis habitura subsistentiaz ꝫ nullā tarditatē: corruptionemq; carnalez: spū viuificāte passura· Tūc iā nō terrenus ꝫ celest⁹ hō erit: nō q; corp⁹ qđ de ꝛra factū ē nō ipm erit ꝫ q; dono celesti iā tale erit: vt etiā celo incolendo nō amissa nā ꝫ mutata q̄litate ꝓueniat· P̄ri· ·5· Cor·15·
m⁹ aūt hō de terra ꝛrenus in animā viuētez factus est· nō in spīm viuificātez: qđ ei ꝓobedientie meritū seruabat· Jō corp⁹ ei⁹ qđ cibo ac potu egebat: ne fame afficeret ac siti: ꝛ nō immortalitate illa absoluta atq; idissolubili: ꝫ ligno vite a mort⁹ nēcitate ꝓhibebat· atq; in iuuentut⁹ flore retinebat non spiritale ꝫ aīale fuisse nō dubiū est: neq; tñ morit ux: nisi in dei ꝓdicentis minantisq; sniam delinquendo corruisset Et alimentis q̄dē etiā ex paradisū ñ negat⁹: a ligno tñ vite ꝓhibit⁹: tardius esset tpe vetustateq; finiēdus. in ea dūtaxat vita: q̄ in corpore licet aniali donec spiritale obedientie merito fieret: posset in paradiso nisi peccasset hīe ꝓpetuā· Quapropt etiā si morte istā manifestā qua fit anie a corpore separatio intelligamus simul significatā: i eo qđ deus dixerat: qua die ederitis ex illo morte Gen·2·
moriemini: non ideo debet absurduz videri: q; non eo prorsus die a corpore sunt soluti quo cibū interdictum mortiferū q; sumpserunt· eo q̄pe die mutata in deteri⁹ vitiataq; natā atq; a ligno vite separatiōe iustissima: mortis in eis ēt corporalis nēcitas facta est: cū qua nos necessitate nati sumus· Propter qđ apostolus non ait Rom· 8·
Corpus quidem moriturum est ꝓpter peccatum: sed ait corpus quidem mortuū est· ꝓpter peccatum· spūs aūt vita est ꝓpter iusticiam· Deinde subiungit· Si autem spiritus eius qui suscitauit christū a mortuis hīrat in vobis: q̄ suscitauit christū a mortuis viuificabit ꝛ mortalia corpa vestra: per inhabitantem spīm eius in vo-

bis· Tūc ꝙ erit corp⁹ in ſpīm viuificantē: qđ nūc
ē in aīam viuentē: ⁊ tīm mortuū dicit apl̄s: qz tā
moriendi neceſſitate cōſtrictū eſt· Tūc aūt ita
erat in aīam viuentē: q̄uis nō in ſpīm viuificātē
vt tū mortuū dici recte nō poſſet: qz niſi ꝓpter tra
ctionē pcti neceſſitatē morīdi hr̄e nō poſſet· cū
Geñ· 3· xo de⁹ ⁊ dicendo· Adam vbi es: mortē ſignifica
Ibidem· uerit aīe: q̄ facta ē illo deſerente: ⁊ dicēdo· Ter
ra es: ⁊ in terrā ibis: mortē ſignificauerit corpis
q̄ illi fit aīa decedente: ꝓpterea de morte ſecun
da nihil dixiſſe credendū ē: qz occultā eſſe volu
it ꝓpter diſpenſationē teſtamenti noui: vbi ſe
cūda mors aptiſſime declarat: vt pri⁹ iſta mors
prima q̄ cōmunis ē oīb⁹ ꝓderet ex illo vēiſſe
pctō qđ in vno cōmune factū ē oīb⁹: mors ve
ro ſecūda nō vtiq; cōmunis ē oīb⁹ ꝓpter eos
q̄ ſm ꝓpoſitū vocati ſūt ſcti: q̄s aūt ꝓſciuit ⁊ pre
Rom· 8· deſtinauit: ſīc ait apl̄s cōformes fieri imagi filij
ſui: vt ſit ipe ꝑmogenit⁹ in multis fratrib⁹ quos
a ſecunda morte p mediatorē dei gr̄a liberauit·
In corpe ꝙ aīali ꝑmū hoiez factū: ſīc apl̄s loqui
tur· Volens ab ſpiritali qđ in reſurrectiōe futu
ſ· Lor· 15 rū eſt: h̄ qđ nūc ē aīale diſcernere: ſeminat in ꝯt
in ꝯcorruptōe: ſurget in incorruptōe: ſeminat in
cōtumelia: ſurget in gloria: ſeminat in infirmita
te: ſurget in vtute: ſeminat corpus aīale: ſurget
corpus ſpiritale Deinde vt h̄ ꝓbaret: ſi eſt in ꝯt
Ibidem· corpus aīale: ē ⁊ ſpiritale· Et vt qđ eēt corp⁹ aīa
le oſtenderet: ſic in ꝯt ſcriptū eſt· Factus ē ꝑm⁹ hō
Geñ 2· in aīaz viuentē· Iſto igit mō voluit oſtendere qđ
ſit corp⁹ aīale: q̄uis ſcptura nō dixerit de ꝑmo
hole q̄ eſt appellat⁹ Adā: qñ illi aīa flatu dei crea
ta eſt: ⁊ fact⁹ eſt hō in corpe aīali: ꝑ fact⁹ eſt hō i
aīam viuentē· In eo ꝙ ſcptū eſt· Fact⁹ eſt ꝑmus
Ibidem· hō in aīaz viuentē: voluit apl̄s intelligi corpus
hois aīale Spiritale aūt quēadmodū itelligēdū
eēt: oſtdit addendo· Nouiſſim⁹ aūt adā in ſpīm
ſ· Lor· 15 viuificantē: pculdubio xp̄m ſignificās: q̄ iam ex
mortuis ita reſurrexit: vt mori oīno deinceps ñ
poſſit· Deinde ſequit ⁊ dic· Sz nō ꝑmū qđ ſpiri
tale eſt: ꝑ qđ aīale: poſtea ſpiritale: vbi multo ap
tius declarauit ſe aīale corpus iſinuaſſe i eo qđ
Geñ· 2· ſcptū eſt· Factū eſſe ꝑmū hoiez in aīaz viuentē
ſpiritalē aūt in eo qđ ait· Nouiſſim⁹ adā in ſpīm
viuificantē· Prius eſt eīm aīale corp⁹: quale ha
buit ꝑmus adaz q̄uisnō moriturū niſi peccaſ
ſet: quale nūc habemus ⁊ nos bacten⁹ ei⁹ muta
ta vitiataq; natura: quaten⁹ in illo poſtea q̄ pec
cauit effectū eſt: vñ haberet tā moriendi neceſſi
tatē: quale ꝓ nobis etiā xp̄s habere dignat⁹ eſt
non quidē neceſſitate ꝑ poteſtate: poſtea xo ſpi
ritale quale tā ꝑceſſit in xp̄o tanq; in capite nr̄o
ſecutur⁹ eſt autē in membris eius vltima reſur
rectione mortuor⁹· Adiungit deinde apl̄s: duo
rum iſtor⁹ hoim euidentiſſimā differentiā dicēs
Primus hō de terra terrenus: ſecundus hō de ſ· Lor· 15
celo celeſtis· Qualis terrenus: tales ⁊ terreni:
qualis celeſtis: tales et celeſtes· Et quō induī
mus imaginē terreni: induam⁹ ⁊ imaginē eius
qui de celo eſt· Hoc apl̄s ita poſuit: vt nūc qui
dez in nobis ſm ſacramentū regeneratōis fiat:
ſicut alibi dicit· Quotquot in chriſto baptizati Gal· 3
eſtis xp̄m induiſtis· Re aūt ipa tūc pficiet: cū ⁊
in nobis qđ eſt animale naſcendo: ſpiritale factū
fuerit reſurgendo· Ut eīm eiuſdez verbis vtar
ſpe ſalui facti ſumus· Induimus aūt imaginez Rom· 8
terreni hois ꝓpagatiōe ꝓuaricatōis ⁊ mortis:
quā nobis intulit generatio: ꝑ induimus imagi
nem celeſtis hois gr̄a indulgentie vitęq; ꝓpe
tue: qđ nobis ꝓſtat regeneratio: nō niſi p media
torē dei ⁊ hoim hoiem xp̄m ieſum: quē celeſtē
homiez vult intelligi: qz de celo venit: vt terre
ne mortalitatis corpe veſtiret: qđ celeſti imor
talitate veſtiret· Celeſtes vero ideo appellat: et
alios qz fiunt p gr̄am mēbra eius: vt cuz illis ſit
vnus xp̄s velut caput ⁊ corpus· Hoc in eadem
epl̄a euidentius ita ponit· Per hoiem mors: et ſ· Lor· 15
p hominē reſurrectio mortuor· Sicut eīm i adā
oīes moriunt: ita ⁊ in xp̄o oīes viuificabunt.
Jam vtiq; in corpe ſpiritali qđ erit in ſpīm viui
ficantē: non quia oīes q̄in adā moriunt membra
erūt xp̄i: ex illis eīm multo plures ſecunda
in eternū morte plectent: ꝑ ideo dictuz ē oīes
atq; oīes: qz ſicut nemo corpe aīali niſi in adā
morit: ita nemo corpe ſpiritali niſi in xp̄o viuifi
cab⁹· Proinde neq; putandū eſt nos in reſurre
ctiōe tale corpus hituros q̄le habuit hō primus
ante pctm̄: neq; illud qđ dictū eſt Qualis terre Ibidem·
nus tales ⁊ terreni: ſm illō intelligendū eſt qđ
factū eſt admiſſione pcti· Nō n· exiſtimandū ē·
eū priuſq; peccaſſet ſpiritale corpus habuiſſe: ⁊
pcti merito in aīale mutatū: Ut eīm hoc putet
parū attendunt tanti verba doctoris q̄ait· Si Ibidem·
eſt corpus aīale: eſt et ſpiritale: ſicut ſcriptū ē·
Primus homo adam factus eſt in animā viuen
tem: ſecundus hō in ſpiritū viuificantē· Nunq̄d
h̄ poſt peccatū fcīm ē: cū ſit iſta hois ꝑma ꝓditio
de qua beatiſſimus apl̄s ad corp⁹ aīale mōſtrā
dū h̄ teſtimoniū legis aſſūpſerat· La· XXIIII·
Hde ⁊ illud parū ꝓſiderare quibuſdam
v viſum eſt: in eo qđ legit: Inſpirauit de⁹ Geñ· 2·
in faciē hois ſpīm vite ⁊ fact⁹ eſt hō i aīaz
viuentē: nō tūc animā primo homi datā: ꝑ eaz q̄
iam inerat ſpū ſancto viuificatā· Mouet ei eos
q̄ dīs ieſus poſtea q̄ reſurrexit a mortuis inſuf
flauit: dicens diſcipulis ſuis· Accipite ſp̄m ſcm̄ Ioh· 20·
Unde tale aliqđ exiſtimāt factū: quale tū cſcm̄
ē: quaſi ⁊ hic ſecutus euāgeliſta dixerit· Et ſa-

cri sūt in aīam viuentē. Quod q̄dē si dictū eēt ꝫ intelligerem⁹: q̄ aīa q̄ quedā vita sit spūs ōi: sine q̄ aīe rōnales mortue deputāde sūt: ꝯuis ea q̄ pūria viuere corpa videant. Sz nō ita ſcīm q̄ñ est cōditus hō: satis ipa libri verba testant ne. 2. q̄ ita se hūt Et formauit deus hoiem puluerez de terra. Q̄ō quidā plan⁹ interp̄tandū putantes dixerūt. Et finxit deus hoiez de limo terre idem. q̄m supius dictū fuerat. Fons aūt ascendebat de terra ⁊ irrigabat oēm faciē terre: vt ex hoc limus intelligendus videret hūore scz terraq̄ cōcretus. Vbi eīm ꝫ dictū est: ꝓtinuo sequitur Et formauit deus hoiem puluerē de terra: sic greci codices hūt: vñ in latinā linguā scp̄tura ipa uersa est. Siue aūt formauit siue finxit q̄s dicere voluerit q̄ō grece ōr. eplasten: ad rē nihil interest: magis tñ ꝓprie ōr. finxit. Sz ambiguitas visa est deuitanda eis q̄ formauit dicere maluerūt: eo q̄ in latina lingua illud magis obtinuit ꝯsuetudo: vt ubi dicat fingere q̄ aliq̄d mendacio simulāte ꝓponūt. Hunc igīt formatū hoiem de terre puluere siue limo. Erat eīm puluis humect⁹ hūc inquā vt exp̄ssius dicā sic scriptura locuta est: puluerē de terra: aīale corp⁹ idem. factū eē docet apl's cū aīam accepit. Et fact⁹ est iste hō in aīam viuentē: id ē format⁹ iste puluis fact⁹ est in aīam viuentē. Jā inquiūt habebat aīam alioq̄n nō appellaret hō q̄m hō nō est corpus solū vel aīa sola: ꝫ q̄ ex aīa ꝯstat ⁊ corpe Hoc quidē verū ē q̄ nō tot⁹ hō ꝫ ps melior aī a est: nec tot⁹ hō corpus: ꝫ inferior hois ps est: ꝫ cū est vtrūq̄ ꝯiunctū: simul hz hois nomen: q̄ō tñ ⁊ singula nō amittūt: etiā cū de singulis loq̄mur. Quis eīm dicere ꝓhibeat quotidiani q̄daz lege sermōis: hō ille defunct⁹ est. ⁊ nūc in reqe ē vel in penis: cū de aīa sola possit ꝫ dici: ⁊ illo aut illo loco hō ille sepult⁹ est: cū ꝫ nisi de solo corpe nō possit intelligi. An dicturi sūt sic loqui scp̄turā nō solere diuinā? Immo ꝯo illa ita nob in ꝫ attestat: vt etiā cū duo ista ꝯūcta sūt: ⁊ vnū hō: tñ etiā singula hois vocabulo appellet: aīam scz interiorē hoiez: corp⁹ ꝯo exteriorē hominē vocās: tāq̄ duo sint hoies: cū simul vtrūq̄ sit hō vn⁹. Sz intelligendū ē fm q̄d dicat hō ad imaginē dei: ⁊ terra hō atq̄ itur⁹ in terrā Illud eīm fm aīam rōnalē ōr: qualē de⁹ insufflando vel si cōmodi⁹ ōr. inspirādo indidit hoi: id ē hois corpi: ꝫ aūt fm corp⁹ qualē hoiem de⁹ finxit ex puluere: cui data est aīa vt fieret corpus aīale: id est hō in aīam viuentez. Quapropter
Job. 20. in eo q̄ō dns fecit: q̄ñ insufflauit dicēs. Accipite spm̄sanctū: nimirq̄ ꝫ intelligi voluit q̄ spūs. s. nō tñ sit p̄ris: verūetiam vnigeniti ipius spūs Jdē ipe q̄ipe spūs est p̄ris ⁊ filij: cū quo est trinitas pater ⁊ filius ⁊ spūsanct⁹: nō creatura ꝫ creator. Neq̄ eīm flatus ille corpeus de carnis ore ꝓcedens substātia erat spūsancti atq̄ natura. ꝫ posit⁹ significatio q̄ intelligerem⁹ vt dixi spm̄scm̄ p̄ri ē filioq̄ cōem: q̄ no sūt eis singul' singuli: ꝫ vnus amboq̄ est. Semp aūt iste spūs in scp̄turis sanctis greco vocabulo pneuma ōr. sic eū ⁊ ꝫ loco dns appellauit: q̄ñ eū corpalis sui oris flatu significās discipulis suis dedit: ⁊ locis obus diuinoq̄ eloquioq̄ nō mihi aliter vnquā nuncupat⁹ occurrit. Hic ꝯo vbi legit. Et finxit deus hoiem puluerē de terra: ⁊ insufflauit siue ispirauit in faciē ei⁹ spm̄ vite: nō ait grec⁹ pneuma q̄ solet dici spūsanct⁹ ꝫ pnoen: q̄ō nomen in creatura q̄q̄ in creatore freq̄nt⁹ legit: vñ nōnulli etiā latini ꝓpt differentiā ꝫ vocabulū nō spm̄ ꝫ flatū appellare maluerūt. Hoc ei ⁊ in greco: etiā illo loco apud esaiam: vbi deus dic. oēz Esaie. 42 flatū ego feci. oēm aīam sine dubitatiōe significat. Q̄ō itaq̄ grece pnoen ōr: nr̄i aliq̄n flatum aliq̄n spm̄: aliq̄n inspiratiōne vel aspirationem aliq̄n etiā aīm interp̄tati sūt. Pneuma vō nunquā nisi spm̄: siue hois: de quo ait aplus. Quis 1. Cor'. 2 eoz scit hoi q̄ sūt hois nisi spūs hois q̄ in ipo est. Siue pecoris: sic in salomonis libro scp̄tū ō. q̄s Eccs. 3. scit si spūs homis ascendat surſū in celū ⁊ spūs pecoris descendat deorsū in terrā? Siue istum corporeū q̄ etiā vent⁹ ōr: nā ei⁹ hoc nomen est vbi in psalmo canit. Jgnis: grādo: nix: glacies spūs tempestat'. Siue iā nō creatū ꝫ creatore: Ps. 148 sic est de q̄ dicit dns in euāgelio. Accipite spiritūsanctū. eū in corpeo sui oris significans flatu Job. 20. Et vbi ait. Jte babtizate oēs gētes in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūsancti. vbi ipa trinitas excellentissime ⁊ euidentissime cōmendata est. Et vbi Mat. 28 legit. Deus spūs est. Et alijs plurimis sacrarū lr̄aq̄ locis. In his q̄ipe oībus testimonijs scp̄turaq̄ q̄ntū ad grecos attinet nō pnoen videm⁹ Job. 4. scriptū eē ꝫ pneuma: quātū aūt ad latinos nō flatū ꝫ spm̄. Quapropt in eo q̄ō scriptū est. Jnspirauit: vt si magis ꝓprie dicendū est: insufflauit in faciē ei⁹ spm̄ vite: si grec⁹ nō pnoen sic ibi Gene. 2. legit ꝫ pneūa posuisset: nec sic esset ꝓpūs vt creatore spm̄: q̄ ꝓprie ōr in trinitate spūsanct⁹ intelligere cogeremur: q̄nquidē pneuma vt dictū est: non solū de creatore ꝫ etiā de creatura dici solere manifestū est. Sz cū dixisset inquiūt spm̄: nō adderet vite: nisi illū spm̄sanctū vellet intelligi. Et cū dixisset. Fact⁹ est hō in aīaz: nō Gene. 1. adderet viuentē: nisi aīa vitā significaret: q̄ illi diuinitus impartit dono spūs dei. Cū ei viuat aīa inquiūt ꝓprio suevite mō: q̄d opus erat addere viuentē: nisi vt ea vita intelligeret q̄ illi ꝑ spm̄sanctū dat? Hoc q̄d ē aliud nisi diligenter

ꝑbūana ſuſpitione extendere: ⁊ ſcꝑturas ſctās nō intelligenꝫ attēdere? Quid ei magnū erat non ire longius: ꝓ in eodē libro ipō paulo ſupꝰ
Geñ·ſ· legere: Producat terra aīam viuentē: qñ aīa mātia terreſtria cūcta creata ſūt? Deinde alīq̄ntis inꝫpoſitꝫ in eodē tū ipō libro: q̄d magnuz
Gene·7· erat aduertere quod ſcꝑtū ē? Et oīa q̄ hūt ſpīm vite ⁊ oīs q̄ erat ſup aridā mortuꝰ ē: cū inſinuaret oīa q̄ viuebāt in ꝛra periſſe diluuio? Si ḡ et aīam viuentē ⁊ ſpīm vite etiā in pecoribꝰ inuēimus: ſīc loqui diuina ſcꝑtura ꝓſueuit: ⁊ cū lr̄ā q̄q̄ loco vbi legiꝫ· Oīa q̄ hūt ſpīm vite: ñ grecꝰ pneuma: ꝓ pnoen dixit: cur nō dicimꝰ: q̄d opꝰ erat vt adderet viuentē cū aīa niſi viuat eſſe nō poſſit Aut q̄d opꝰ erat vt adderet vite: cū dixiſſꝫ ſpīm Sz intelligimꝰ ſpīm vite: ⁊ aīam viuentē ſcꝑturā ſuo more dixiſſe: cū aīali: id ē corpa aīata vel
Gene· 1· let intelligi q̄ꝰ ineſſet ꝑ aīam pſpicuꝰ iſte etiaz corpis ſēſus· In hoīs aūt ꝓditiōe obliuiſcimur quēadmodū loqui ſcꝑtura ꝓſueuerit: cū ſuo ꝓpr̄ſus more locuta ſit: quo inſinuaret hoīez etiaz rōnali aīa accepta· quā nō ſīc aliaꝝ carniū aq̄s ⁊ ꝛra ꝓducentibꝰ: ꝓ deo flante creatā voluit intelligi· ſic tū factū vt in corpe aīali q̄ō fit aníā in eo viuente ſīc illa animalia viueret: de q̄bus dixit? Producat terra animā viuentez: ⁊ q̄ īridez
dixit habuiſſe in ſe ſpīm vite: vbi etiā in greco nō dixit pneuma ꝓ pnoen: nō vtiq̄ ſpīm ſanctū· ſed eoꝝ aīam tali exꝓmens noīe· Si·n· dei flatꝰ inquiūt dei ore exiſſe intelligiꝫ: quez ſi aīam crediderimꝰ· ꝓſeq̄ns erit vt eiuſdē fateamur eē ſb
Eccī·24 ſtantie· paremq̄ illiꝰ ſapientie q̄ dicit· Ego ex ore altiſſimi ꝓdiui· Nō quidē dixit ſapiētia ore dei efflatā ſe fuiſſe· ꝓ exeiꝰ ore ꝓdiſſe· Sīc autē nos poſſumus· nō de nr̄a natura q̄ hoīes ſumꝰ ꝓ de iſto aere circūfuſo quez ſpirādo ac reſpirādo ducimus ac reducimꝰ flatū facē cū ſufflamꝰ ita oīporens deꝰ nō de ſua natura neq̄ de ſubiacenti creatura· ꝓ etiā de nihilo potuit facē flatū quez corpi hoīs inſerendo inſpiraſſe vel inſuffiaſſe ꝓuenientiſſime dictꝰ eſt· incorpeus incorpeū· ꝓ imutabilis mutabilez· q̄ nō creatus creatū· Verū tū vt ſciāt iſti q̄ de ſcꝑturꝫ loq̄ volunt· ⁊ ſcꝑturaꝝ locutiōes nō aduertūt· nō hoc ſolū dici exire ex ore dei q̄ō eſt eq̄lis eiuſdemq̄ nature audiāt vel legāt· q̄ō deo dicente ſcꝑtū
Apoc· 3· eſt· Qm̄ tepidus es· ⁊ neq̄ calidus neq̄ frigidus incipiā te euomere ex ore meo Nulla itaq̄ cā eſt· cur aptiſſime loq̄nti reſiſtamꝰ apoſtolo: vbi ab ſpiritali corpe corpꝰ aīale diſcernens· id eſt ab illo in quo futuri ſumus· hoc in quo nunc ſumus· ait: Seminaꝫ corpꝰ aīale· ſurget corpꝰ
1·Cor·15· ſpirituale· ſi eſt corpꝰ aīale ē ⁊ ſpiritale: ſīc ſcꝑtuz eſt· Factꝰ eſt primꝰ hō adā in aīam viuentē: nouiſſimꝰ adā in ſpīm viuificantē: ꝓ nō ꝓmū q̄ō ſpirituale eſt: ꝓ q̄ō aīale: poſtea q̄ō ſpirituale Primꝰ hō de ꝛra ꝛrenꝰ: ſcōus hō de celo celeſtꝭ· Quat terrenus tales ⁊ terreni: ⁊ q̄lis celeſtis tales et celeſtes: ⁊ quō induimꝰ imaginē ꝛrenī: induamus ⁊ imaginē eiꝰ q̄ de celo eſt· De q̄bus oībꝰ aplīcis verbis ſupius locuti ſumꝰ· Corpus igiꝫ aīale in quo ꝓmū hoīem adā factū eē dicit aplūs ſic erat factū: nō vt moriꝰ/oīno nō poſſet: ꝓ vt nō morereꝫ niſi hō peccaſſet Nā illud q̄ō ſpiritu vificāte ſpirituale erit et īmortale mori oīno nō poterit· ſicut aīa creata ē īmortalis: q̄ licet pctō mortua pbibeaꝫ carens quadā vita ſua: lr̄ē dei ſpū: q̄ etiā ſapienꝫ ⁊ brē viuere poterat: tñ ꝑa quadā licet miſera vita ſua ſi deſinit viuere: q̄ īmortalis eſt creata· Sīc etiā deſertores angeli licet ſm̄ modū quendā mortui ſūt peccando q̄ fontē vite deſeruerūt: q̄ deꝰ ē: q̄ nō peccādo ſapienter beateq̄ poterāt viuere: tñ nō ſic morī potueſt vt oīno deſiſterēt viuere atq̄ ſentire: qñ īmortales creati ſt: atz ita ī ſcōaz mortē poſt vltimū ꝑcipitabunꝫ iudiciū: vt nec illic vita careāt: qñ quidē etiā ſenſu cū in doloribꝰ futuri ſūt nō carebūt· Sed homines ad dei gr̄az ꝓtinentes ciues ſanctoꝝ angeloꝝ in beata vita manentiū: ita ſpiritalibus corpibus induentur: vt neq̄ peccent amplius neq̄ morianꝫ: ea tñ īmortalitate veſtiti: q̄ ſicut angeloꝝ nec peccato poſſit auferri: natura quidē manente/carnis ſed nulla oīno carnali corruptibilitate vel tarditate remanente· Sequitur autez queſtio neceſſario pertractanda: ⁊ dño deo veritatꝭ/adiuuante ſoluenda· Si libido mēbroꝝ in obediētiū ex pctō inobedientie in illis primis homibꝰ cū illos diuina gr̄a deſeruiſſet exorta eſt· vnde in ſuam nuditatez oculos aperuerunt: id ē eaz curioſius aduerterunt: ⁊ quia impudens motꝰ voluptatis arbitrio reſiſtebat pudenda texerunt: quomō eſſent filios ꝓpagaturi ſi vt creati fuerant ſine prēuaricatione manſiſſent Sed quia ⁊ liber iſte claudendus eſt: nec tanta iſta queſtio in ſermonis anguſtias coartanda: i eū qui ſequitur cōmodiore diſputatiōe differaꝫ·

Explicitus eſt liber tertiuſdecimus·

Incipiūt capla libi decimiquarti.

i Per inobedientiā primi hois in secūde mortis petuitatē ruituros fuisse mlt̄os nisi dei gra liberafet.

ii De vita carnali q̄ nō ex corpis tm̄ sed etiā ex animi sit intelligenda vitijs.

iii Peccati causam ex ania nō ex carne pro disse: corruptionē ex peccato cōtractam non peccatum esse sed penā.

iiij Quid sit fm hominē q̄due fm deū viuē.

v Q̄ de corpis animeq̄ natura tolerabilior q̄dē platonicoz q̄ manicheorum sit opinio: sed ipi reprobant: qñ vitiorum causas nature carnis ascribunt.

vj De qualitate volūtatis hūane sub cui⁹ iudicio affectōes animi aut praue habentur aut recte.

vij Amorē delectationē idfinter bono malo apō sacras lras inueniri.

viij De tribus perturbationib⁹ quas in anio sapientis stoici esse voluerunt: exclusis doloze siue tristicia quā virtus anī sentire non debeat.

ix De perturbationib⁹ animi. quaruz affectus rectos habet vita iustoz.

x An primos homies in padiso cōstitutos nullis pturbationibus priusq̄ deliq̄rint affectos fuisse credendum sit.

xj De lapsu pmi hois i q̄ bñ cōdita nā ē: nec pōt nisi a suo auctore reparari.

xij De qualitate pmi homis pcti admissi.

xiij Q̄ in puaricatone Ade ad opus malū mala precessit voluntas.

xiiij De superbia transgressionis que ipa fuit transgressione deterioz.

xv De iustitia retributionis: quā pmi hoies p sua inobedientiā receperunt.

xvj De libidinis malo cuius nomen cū multis vitijs cōgruat: proprie tamen motibus obscenis corpis ascribitur.

xvij De nuditate pmoz hominū quam post pctm̄ turpem pudendāq̄ viderunt.

xviij De pudore cōcubitus non solum vulgari sed etiam coniugali.

xix Q̄ptes ire atq̄ libidis tā vitiose mouēt vt eas nccē sit frenis sapiētie cohiberi q̄ illa añ pctm̄ nāe sanitate fuerit.

xx De vanissima turpitudine cynicoz.

xxj De benedictiōe multiplicāde fecūditatis hūane añ pctm̄ quā puaricatio nō admeret cui libidis morb⁹ accesserit.

xxij De copula iugali a deo primitus instituta atq̄ benedicta.

xxiij An etiā in padiso generādū fuisset si nēo peccasset: vl vtq̄ ptra actū libidis pugnatura illic fuisset traditio castitatis.

xxiiij Q̄ insontes hoies merito obedientie i padiso pmanētes ita genitalib⁹ mēbris fuissent vsuri ad gñationem pls: sic ceteris ad arbitriū volūtatis.

xxv De vera beatitudine quam temporalis vita nō obtinet.

xxvj Q̄ felicitas in padiso viuentiū: sine erubescendo appetitu generādi officiuz credenda sit implere potuisse.

xxvij De pctōrib⁹ angelis hoib⁹ q̄q̄ puersitas nō pturbat prouidētiā dei.

xxviij De q̄litate duaq̄ ciuitatū frenea cele stis

Incipit liber decimusquartus. La.I.

Primus tā in supioribus libris ad hūanū gen⁹: nō solū nāe sed similitudie sociādū verū etiam quadā cognatōis necessitudine in vnitatē cōcordez pacis vinculoq̄ colligandū: ex hoie vno deū voluisse hoies instituē: neq̄ in genus fuisse in singulis q̄busq̄ moriturq̄: nisi duo pmi quoq̄ creat⁹ est vn⁹ ex nullo: alter ex illo id in obedientia meruissent: a q̄bus admissuz est tā grāde pctm̄: vt in deteri⁹ eo nā mutaret hūana: etiā in posteros obligatōe pcti mortis necessitate trāsmissa. Mortis aūt regnū in hoies vsq̄ adeo dilatū ē: vt oēs in scām q̄ mortē cuius null⁹ ē finis: pena debita: pcipites ageret: nisi i de quosdā indebita dei gra liberaret: ac p hoc factū ē vt cū tot tāteq̄ gētes p trāsitū orbē diuersis ritib⁹ moribusq̄ viuētes: multiplici linguaq̄: armoq̄: vestitū: sint varietate distincte: nō tm̄ aplī⁹ q̄ duo quedā genera hūane societatis existerēt q̄s ciuitates duas fm scripturas nras merito appellare possum⁹. Una q̄ppe est hoīm fm carnē altera fm spm̄ viuē in sui cuiusq̄ generis pace volentiū: cū id qđ expetūt assequūt in sui cuiusq̄ generis pace viuentiū. La.II.

Ius videndū ē q̄d sit fm carnē: quid p fm spm̄ viuē. Quisq̄s ei hoc qđ dixim⁹ p ma fronte inspicit: vel nō recolens vel min⁹ aduertēs: quēadmodū scripture sancte loquant: pōt putare pbos quidez epicureos fm carnē viuere: q̄ summū bonū hois in corpis voluptate posuerūt: et si q̄ alij sūt: q̄ q̄quo mō corpis bonū summū bonū eē hois opinati sūt: et oēs eoq̄ vulg⁹ q̄ nō aliq̄ dogmate vel eo mō philosophant: sed pcliues ad libidinē: nisi ex voluptatib⁹ q̄s corpeis sensib⁹ capiūt: gaudere nesciūt.

Primus tā in supioribus. tē

In hoc xiiij. li. est intentio pncipalis augustini agere de ortu duaq̄ ciuitatum: specialiter in gñe hūano et illarū ciuitarum qualitate.

La.II. Ius gā tē.

In hoc ca. dicē q̄ epicurei posuerunt summū bonū in voluptate corpis et stoici i alio. De opinione tm̄ epicurei scribit Seneca in epla q̄daz ad lucillū q̄ incipit. Lacrum odiscipulum isto mō. apud epicurum duo bona sunt. ex quibus summuz illud bonū beatū: p cōponitur vt

corp⁹ sine dolore anu muscꝫ sine ꝓturbatiõe sit.

Stoicos ãt q̃ sũmũ bonũ hois in aĩo ponũt fm spũ viuere: qz t hois aĩus q̃d ẽ nisi spũs? Sz sic̃ loquit scꝑtura dina: fm carnẽ viuere vtriꝫ mõ strank· Carnẽ q̃ꝑe appellat nõ solũ corpus terreni atꝫ mortal' aĩant': veluti cũ dicit· Mõ ois caro eadẽ caro: ꝑ alia q̃dẽ hois: alia ãt caro pecozis: alia volucꝝ: alia pisciũ: ꝑ alijs mult' modis ꝓcatiõe hui⁹ nois vtit: inst q̃s varios locutionis modos· scpe etiã ipm hoiem· i· nãm hois carnẽ nũcupat: mõ locutiõis a ꝓte totũ: q̃le est

1·Cor·15·

Ex opib⁹ legis nõ iustificabit ois caro· Quid eĩ hic voluit intelligi nisi oĩs hoies? q̃d apti⁹ paulopost ait· In lege nemo iustificabit· Et ad galathas· Scientes ãt qz nõ iustificabit hõ ex opibus legis· Scdm ꝟ itelligit· Et ẏbũ caro fctm ẽ· id ẽ hõ· Q̃d nõ recte accipientes q̃dã putauerũt ẏpo bũanã aĩaz ẽ fuisse Sic ei a toto ps accipit vbi marie magdalene ẏba i euãgelio legit dicent'· Tulerũt dm̃m meũ: t nescio vbi posuerũt eũ· cũ ẽ sola xpi carne loq̃rer: quã ꝓfecto sepultã ẽ monumẽto putabat ablatã: ita t a ꝓte totũ carne noĩata itelligit hõ· sic̃ ea sũt q̃ sup cõmcorauimus· Cũ igit mult' modis q̃s pscrutari et colligẽ longũ ẽ: dina scꝑtura nũcupet carnẽ q̃d sit fm carnẽ viuẽ: q̃d ꝓfecto malũ est: cũ ipa carnis nã nõ sit malũ vt indagare possum⁹ inspiciamus diligẽt illũ locũ epl̃e pauli apl̃i: quã scripsit ad galathas: vbi ait· Manifesta aũt sũt opa carnis: q̃ sũt fornicatiões: imundicie: luxurie: idolox fuitus: veneficia: inmicicie: ꝓtentiões emulatões: aĩositates: dissentiões: hereses: iuidie: ebrietates: cõmessatiões: t his silia: q̃ ꝑdico vobis sic̃ ꝑdixi: qm̃ q̃ talia agũt regnũ dei nõ possidebũt· Iste totus epl̃e aplice locus q̃ntũ ad rẽ ptinẽ satis esse videbit ꝓsideratus poterit hãc dissoluere q̃stionẽ q̃d sit fm carnẽ viuẽ· In opibus nãq carnis q̃ manifesta esse dixit: caq cõmẽ: rata dãnauit: nõ illa tm̃ inuenimus q̃ ad voluptatẽ ptinẽt carnis: sicuti sũt fornicatiões: imũdicie: luxurie: ebrietates: cõmessatões· verũ etiã illa q̃b⁹ aĩ vitia demonstrank a voluptate carnis aliena· Quis eĩ fuit utẽ q̃ idolis exhibek: veneficia: iimicicias: ꝓtentiões: emulatiões: aĩositates: dissensiões: hereses: iuidias: nõ potius intelligat aĩ vitia esse q̃ carnis? q̃q̃dem fieri ꝓt: vt ꝓpter idolatriã vel heresis alicui⁹ errorẽ a voluptatib⁹ carnis tpek: t tũ etiã tũc hõ q̃uis carnis libidines ꝓtinẽ atꝫ cohibere videak: fm carnẽ viuere: hac aplica aucte cõuincit: t in eo q̃ abstinet a voluptatib⁹ carnis dãnabilia opa carnis agere demõstrat? Quis inimicicias nõ in aĩo habeat? aut q̃s ita loquak vt inimico suo vel quẽ putat inimicũ dicat malã carnẽ ac nõ pot⁹ malũ aĩm habes aduersuz me? Postremo sic̃ carnalitatel: vt ita dicã: si q̃s audisset nõ dubitaret carni tribuere ita nõ dubitat aĩositates ad aĩm ptinere? Cur ĝ hec oĩa t his similia: doctoz gentiuz in fide et veritate op̃a carnis appellat: nisi q̃ eo locutõis mõ q̃ totũ significak a ꝓte: ipm hoiem vult noie carnis int elligi?

Gal·5·

Rom·3·

Gal·2·

Joh·5·

Joh·20·

Gal·5

La·III·

Quod si q̃sꝫ dicit carnẽ cãm eẽ in malis moribus quoruꝫ vitioꝝ: eo q̃ aĩa carne affecta sic viuit: ꝓfecto ũ vniũsam hois nãm diligenter aduertit· Nã corp⁹ q̃ dẽ corruptibile aggrauat aĩam· Ulũ etiã idem apl's agens de hoc corruptibili corpe de q̃ pauloante dixerat· Et si exterioz hõ nr̃ corrũpitur Scimus inq̃t q̃ si terrena nr̃a dom⁹ hui⁹ bitationis dissoluak q̃ edificationẽ hẽm⁹ a deo domũ nõ manufactã eternã in celis· Et eĩ in hoc̃ gemiscim⁹ habitaculũ nr̃m q̃ de celo est supindui cupientes si tũ induti nõ nudi inueniamur Eteĩ ẽ diu sum⁹ in hac habitatõe ingemiscimus grauati: eo q̃ nolumus expoliari ꝟ supuestiri: vt absorbeatur mortale a vita: t aggrauamur igr̃ corruptibili corpe: t ipius aggrauationis cãm nõ naturã substantiãq corpis ꝟ ei⁹ corruptionẽ scientes nolum⁹ corpe expoliari sed eius imortalitate supuestiri· Et tũc ĝ erit corpus sz q̃ corruptibile nõ erit· nõ grauabit· Ag grauat ĝ nũc aĩam corp⁹ corruptibile: t deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitãtem· Uerũtamen q̃ oĩa aĩe mala ex corpore putãt accidisse in errore sũt· Quis eĩ virgilius platonicã videak luculent' versibus explicare sententiã dicẽs· Igne⁹ est ollis vigor et celestis origo· Seminib⁹ quantũ nõ noxia corpa tardãt· Terreniq hebetãt artus morbũdaq membra· Oĩesq illas notissimas quattuor animi perturbationes: cupiditatem: timorem: leticiam: tristiciam: quasi origines omniũ peccatorum atq vitiorum volens intelligi: ex corpe accidere: subiungat t dicat· Hinc metuũt cupiuntq dolent gaudentq: nec auras Suspicitũ clause tenebris et carcere ceco· Tamẽ alit' se habet fides nostra· Nam corruptio corpis que aggrauat animã non peccati primi est causa ꝟ pena: nec caro corruptibilis animã peccatricẽ sed anima peccatrix fecit esse corruptibilẽ carnem· Ex qua corruptione carnis licet existant quedam inciramẽta vitiorũ: t ipa desideria vitiosa: non tamen omnia vite inique vitia tribuenda sunt carni: ne abhis oĩbus purgem⁹ diabolum: qui non habet carnem· Et si eĩ diabolus fornicator vel ebriosus vel si quid hui⁹ mali est quod ad carnis pertinet voluptates non potest dici cum sit etiam talium peccatorũ sua-

1 Thi·2

Sapi·3·

2 Cor·4

2·Cor·5·

Sap·9·

Ponit versus ẏgilij. eneidoꝝ exprimentes opiniones platonicaz q̃ dicat oĩa mala aie et corpore cõrigisse. Tũ dicit Igneus est ollis vigor et quoꝝ comcoꝝ ponit ollis p illis vigor et celestis origo Seminib⁹ t illud intã rũ faciunt quantũ nõ gardant nostra corpora Terreniq hebetãt artus morbũdaq membra

ſor⁹ ⁊ inſtigator occultus: eſt ta men maxime ſu perbus atq; inuidus. Que illum vitioſitas ſic obtinuit: vt propter hanc eſſz in carceribus ca liginoſi huius aeris eterno ſupplicio deſtinat⁹ Hec autem vitia que tenent in diabolo⁹ princi patum carni tribuit apoſtolus quā certum eſt diabolū nō habere. Dicit enim inimicitias: cō tentiones: emulationes: animoſitates: inuidi as opera eſſe carnis: quorum omniū malorum caput atq; origo ſuperbia ē: que ſine carne re gnat in diabolo. Quis autem illo eſt inimiciti or ſanctis. Quis aduerſus eos contentioſior animoſior ⁊ magis emulus atq; inuidus inue nitur? Et hec oia cū habeat ſine carne: quomo do ſunt iſta opera carnis: niſi quia opa ſūt ho minis: quem ſicut dixi nomie carnis appellat. Non em̄ habendo carnem quam nō habet dia bolus: ſed viuendo ſm̄ ſeip̄m: hoc eſt ſm̄ homi nem factus eſt homo ſimilis diabolo: quia ⁊ ille ſm̄ ſeip̄m viuere voluit quando in veritate non ſtetit: vt non de dei ſed de ſuo mendacium loqueretur: qui non ſolū mendax verūetiā mē dacij pater eſt. Primus eſt q̄pe mentitus: et a quo peccatum ab illo cepit eſſe mendacium.

Capitulum. IIII.

Qui ḡ viuit hō ſm̄ hominē nō ſm̄ deuz
c ſimilis ē diabolo: quia nec angelo ſm̄ angelū ſ̄ ſm̄ deū viuēdū fuit vt ſtaret in veritate: ⁊ veritatem illius non de ſuo men daciū loqueretur. Nam ⁊ de homine alio loco idem apoſtolus ait. Si autez veritas dei i meo mendatio abundauit. Adeum dixit mendaciū veritatem dei? Cū itaq; viuit hō ſm̄ veritatez non viuit ſm̄ ſeip̄m: ſed ſm̄ deū. Deus eſt enim qui dixit. Ego ſum veritas. Cū vero viuit ſm̄ ſeip̄m: hoc eſt ſm̄ hominez nō ſm̄ deū: pfecto ſm̄ mendaciū viuit: nō q⁹ hō ipe mendaciū eſt cū ſit ei⁹ auctor ⁊ creator deus: qui nō eſt vtiq; auctor creator q; mendacij: ſed quia hō ita fa ctus eſt rect⁹: vt nō ſm̄ ſeip̄m ſ̄ ſm̄ eū a q̄ fact⁹ eſt viueret: id eſt illi⁹ poti⁹ q; ſuā faceret volūta tem: nō aūt ita viuere quēadmodū eſt fact⁹ vt viueret: ſ̄ eſt mendaciū. Vtūs quippe vult eſſe etiā nō ſic viuendo vt poſſit eſſe. Quid eſt hac volūtate mendacius? Cū nō fruſtra dici pōt oīe pctū eſſe mendaciū. Non em̄ fit pctū niſi ea volūtate qua volum⁹ vt bene ſit nobis: vel nolum⁹ vt male ſit nobis. Ergo mendaciū eſt q̄ cū fiat bene ſit nobis: hinc poti⁹ male eſt no bis: vel cū fiat vt meli⁹ ſit nobis: hinc poti⁹ pei⁹ eſt nobis. Cū hoc: niſi q⁹ de deo pōt bñ eſſe ho mi quē delinq̄ndo deſerit. nō de ſeipo ſm̄ quē viuendo delinq̄t? Q̄ō itaq; diximus hinc exti tiſſe ciuitates duas diuerſas inter ſe atq; con trarias: q̄ alij ſm̄ carnē: alij ſm̄ ſpm̄ viuerēt: ꝑt etiam iſto mō dici: q̄ alij ſm̄ hoiem alij ſm̄ deū viuant. Apriſſime q̄pe paulus ad corinthios dicit. Cū em̄ inter vos ſint emulatio ⁊ ꝓtentio nonne carnales eſtis: ⁊ ſm̄ hoiem ambuletis? Q̄ō ergo eſt ambulare ſm̄ hoiem: hoc eſt ſm̄ hoiem viuere: q̄ō a carne. id eſt a ꝑte hois mi nore intelligit hō. Eoſdē ipſos q̄pe dixit ſupe rius aniales: q̄s poſtea carnales: ita loquens. Quis em̄ ſcit inquit hoim q̄ ſūt hois: niſi ſpūs hois q̄ in ipſo eſt? Sic ⁊ que dei ſunt nemo ſcit niſi ſpūs dei. Nos aūt inquit nō ſpm̄ huius mū di accepimus: ſ̄ ſpūm q̄ ex deo eſt: vt ſciamus q̄ a deo donata ſunt nobis: que ⁊ loq̄mur: non in ſapientie hūane doctis verbis: ſ̄ docti ſpū: ſpiritualibus ſpūalia cōparantes. Aialis autē hō nō ꝑcipit que ſunt ſpūs dei: ſtultitia eſt em̄ illi. Talibus igit̄ id eſt aialibus paulo poſt di cit. Et ego fratres nō potui loqui vobis q̄ſi ſpi ritualibus: ſed quaſi carnalibus. Et illud ⁊ hoc eodem loquendi mō intelligit̄ id eſt a ꝑte totū Et ab aia nāq; ⁊ a carne q̄ ſūt ꝑtes hois pōt⁹ to tū ſignificari q⁹ ē hō: atq; ita nō ē aliud aialis hō: aliud carnalis: ſ̄ idem ip̄m eſt vtrūq; id eſt ſm̄ hoiem viuēs hō. Sicut ⁊ nō aliud q̄ hoies ſignificant: ſiue vbi legit̄. Ex opibus legis nō iuſtificab̄ ois caro: ſiue q⁹ ſcriptū eſt: Septua gintaquinq; aie deſcenderūt cū iacob in egy ptū: ⁊ ibi ei p̄oz carnem oīs homo: ⁊ ibi ſe ptuagita q̄nq; aias ſeptuagita q̄nq; hoie ſ̄ itel ligunt̄. Et q⁹ dictum eſt. Non in ſapientie hūa ne doctis verbis: potuit dici: nō in ſapiētie car nalis: ſicut q⁹ dictū eſt ſm̄ hoiem ambulat⁹: po tuit dici: ſm̄ carnē. Magis aūt hoc apparuit in his q̄ ſubiūxit. Cū em̄ q⁹ dicat. Ego ſum pauli alius aūt ego apollo: nōne hoies eſtis? Q̄ō di cebat aiales eſtis: ⁊ carnales eſtis: exp̄ſſius di xit hoies eſtis: q⁹ eſt ſm̄ hoiem viuitis: nō ſm̄ deū ſm̄ quē ſi viueretis diū eſtis.

n Non igit̄ opus ē in pctis vitijſq; noſtris ad creatoris iniuriā carnis accuſare na turā: q̄ in genere atq; ordine ſuo bona eſt. ſ̄ de ſerto creatore bono: viuere ſm̄ creatū bonum nō eſt bonū: ſiue q̄ſq; ſm̄ carnē ſiue ſm̄ aiam: ſi ue ſm̄ totū hoiem q̄ ꝓſtat ex aia ⁊ carne. vñ et noie ſolius aie: ⁊ noie ſoli⁹ carnis ſignificari ꝑt eligat viuere. Nam q̄ velut ſūmū bonū laudat aie naturā: ⁊ tā q̄ malū naturā carnis accuſat: pfecto ⁊ aiam carnalit̄ appetit: ⁊ carnē carnalit̄ fugit: qm̄ id vanitate ſentit hūana: nō veritate diuina. Non q̄dem platonici ſicut manichei de ſipiūt: vt tanq; mali naturā terrena corpa dete ſtent̄: cum oīa elementa q̄bus iſte mūdus vi ſibilis ꝓtrectabilisq; cōpactus eſt: qualitate ſq;

Roma. 3
Geñ. 46
j. Cor. 3.
j. Cor. 2.
j. Cor. 3.
j. Cor. 3.

cor deo artifici tribuant. Terũ tñ ex terrenis artub⁹ moribũ disq mẽbr sic affici aias opinãt vt hinc eis sint morbi cupiditatũ ꝛ timor ꝛ leticie siue tristicie: qb⁹ q̃ttuor vel pturbationibus scz ī li·ō si vt cicero appellat: vel passionib⁹ vt pleriq ẋbũ bo·ꝛ·ma· e verbo greco exp̃mũt: ois hũanor mor vitiositas ꝓtinet. Ō si ita est: qd ẽ qō eneas apō virgiliũ cũ audisset a pr̃e apō iferos aias rursꝰ ad corpa redituras: hãc opionẽ mirat exclamãs: O pr: an ne aliq̃s ad celũ hinc ire putandũ est· Sublimes aias: iterũq ad tarda reuerti· Lor pora: q̃ lucis miseris tã dira cupido? Hũq̃d nã hec tã dira cupido ex frenis artub⁹ moribũ disq mẽbr adhuc ineſt aiar illi p̃dicatissime puritati? Mõne ab hmõi corpeis vt dicit pestib⁹ oibus eas asserit esse purgatas: cũ rursus incipiunt in corpa velle reuerti Elñ colligit etiã si ita se hꝫ ret. qō est oīno vanissimũ: vicissim alr nãs. icessabilit eũtiũ atq redeũtiũ aiar mũdatio ꝛ iq̃natio: ñ potuisse veracit dici oēs culpabiles atq vitiosos mor aiar eis ex frenis corpib⁹ in oleſcere· Si q̃dẽ fm ipos illa vt locuto: nobilis scz ẋgili⁹ ait: dira cupido: vsq adeo nõ est ex corpe vt ab oi corpea peste purgatã: ꝛ ex oē corp⁹ aiaz cõstitutã: ipaz cõpellet eẽ ī corpe Elñ ēt illis fatẽtib⁹ ñ ex carne tñ afficit aia vt cupiat· metuat: letetur ꝛ tristet: verũetiã ex seipa his p̃t moribus agi

Atereſt aũt q̃lis sit volũtari· La· VI· i tas hois: qr si puersa est: puersos hẽbit hos mor q̃ aũt recta ẽ nõ solũ iculpabiles: verũetiã laudabiles erũt· Volũtas ẽ q̃pe in oib⁹: imo oēs nihil aliõ q̃ volũtates sũt· Hã q̃d ẽ cupiditas ꝛ leticia: nisi volũtas in eor cõsensionẽ q̃ volum⁹? Et q̃d ẽ met⁹ atq tristicia· nisi volũtas in dissensionẽ ab his q̃ nolum⁹? Sz cũ ꝓsentim⁹ appetendo ea q̃ volum⁹: cupiditas ẽ aũt cõsẽtim⁹ fruẽdo his q̃ volum⁹ leticia vocat· Itẽq cũ dissentim⁹ ab eo qō accidere nolumus: talis volũtas met⁹ ẽ· cũ aũt dissentim⁹ ab eo qō nolẽtib⁹ accidit: talis volũtas tristicia ẽ· Et oīno p varietate rer q̃ appetunt atq fugiunt: sic allicit vel offendit volũtas hois: ita in hos vel illos affect⁹ mutat ꝛ vertit· Quapropt hõ q̃ fm deũ· nõ fz hoiez viuit: optet vt sit amator boni: vñ sit ꝓseq̃ns vt malũ oderit· Et qñ nẽo nã: ꝫ q̃s mal⁹ ẽ: vitio mal⁹ ẽ: pfectũ odiũ dz malis q̃ fm deũ viuit: vt nec ppr vitiũ oderit hoiez: nec amet vitiũ: ppr hoiez ꝫ oderit vitiũ amet hoiez Sanato ei vitio: totũ qō amare: nihil aũt qō dẽat odisse rema nebit· La· VII·

Am cui⁹ pposituꝫ ẽ amare deũ: ꝛ nõ fm n hoiez: ꝫ fm deũ amare ꝓmũ: sic etiã seipm: proculdubio ꝓpter hũc amorez dr volũtatis bone: q̃ vsitat⁹ in scꝑturis sacr ca ritas apellat: ꝫ amor q̃z fm eas sacras lras dr· Hã ꝛ amatorẽ boni dicit apls eẽ debere quẽ regendo populo p̃cipit eligendũ· Et ipse dñs petrũ apl̃m ī terrogans cũ dixisset· Diligis me plus his: ille rñdit: dñe tu scis qr amo te· Et iterũ ꝺ ñis q̃stuit: ñ vtrũ amaret ꝫ vtr diligeret eũ petrus at ille rñdit ei iter: dñe tu scis qr amo te Tertia ẋo ī terrogatiõe ꝛ ipe ihesus nõ ait: diligis me ꝫ amas me: vbi secut⁹ ait euãgelista· cõtristat⁹ est petrus qr dixit ei tertio amas me· cũ dñs nõ tertio ꝫ semel dixerit amas me: bis aũt dixerit diligis me· Elñ itelligim⁹: qr cũ dicebat dñs diligis me: nihil aliõ dicebat q̃z amas me· petrus aũt nõ mutauit hui⁹ vni⁹ rei ẋbũ: ꝫ etiaz tertio dñe inqt: tu oīa scis: tu scis qr amo te· ꝫ ppr ea cõmẽorandũ putaui: qr nõnulli arbitrãtur aliud eẽ dilectionẽ siue caritatẽ: aliud amorem· Dicũt ei dilectionẽ accipiendã esse in bono: amorẽ in malo· Sic autẽ nec ipos auctores seculariũ litterar locutos esse certissimũ ẽ· Sz viderint pbi vtr vel qua rõne ista discernant· Amorẽ tñ eos in bõis reb⁹: ꝛ erga ipm deũ magnipendẽ libri eor sat loquũt· Sz scꝑturas religionis nr̃e: quar auctẽ ceteris q̃busq hr̃is ãteponim⁹: nõ aliõ dicere amorez: aliud dilectõnem: vel caritatẽ ī sinuandũ fuit· Hã ꝛ amorez in bono dici tã oñdim⁹· Sz ne q̃s existimet amorem q̃dẽ ꝛ in bono ꝛ in malo: dilectionẽ aũt nõ nisi in bono esse dicendã: illud attendat qō in psalmo scꝑtũ ẽ· Qui ãt diligit iniq̃tatẽ odit aniPsꝰ 10
mã suã· Et illud apl̃i ioãnis Si q̃s dilexerit mũ ī· Joh· 2·
dum: nõ est dilectio p̃r̃is ī eo· Ecce vno loco dilectio ꝛ in bono ꝛ in malo· Amorẽ aũt in malo: qr in bono iã oñdim⁹ ne q̃sq̃ flagiter: legat qō scꝑtũ est: Erũt ei hoies seipos amãtes: amatores vtiq pecunie· Recta itaq volũtas est bonus amor: ꝛ volũtas puersa mal⁹ amor· Amor ġ inhians hr̃e qō amat: cupiditas est: id ãt hr̃is eoq fruens: leticia· Fugiens qō ei aduersat timor est: idq si acciderit sentiens: tristicia est Proinde mala sũt ista: si mal⁹ est amor bona si bon⁹: qō dicim⁹: de scꝑturis probemus· Lon· Phil· 1·
cupiscit apl̃us dissolui ꝛ esse cũ xp̃o: er: Concu· Pō· 118
piuit aia mea desiderare iudicia tua in omni tẽpore· Vel si accommodatius dicitur· Desiderauit anima mea concupiscere iudicia tua· Et Sap· 6·
concupiscentia sapientie perducit ad regnum Hoc tamen loquendi obtinuit cõsuetudo: vt si cupiditas vel concupiscentia dicatur· Nec adhibetur cuius rei sit: nõ nisi in malo possit itelligi Leticia apud psalmistã in bono est· Letami in dño ꝛ exultate iusti: ꝛ Dedisti leticiaz in corde meo: ꝛ Adiplebis me leticia cũ vultu tuo· Timor in bono ẽ apud apl̃m vbi ait· Cũ timore et

tremore vestrā ipsoꝝ salutē opamī: ⁊ Noli altū sape ꝑ timere ⁊ Timeo aūt ne sicut serpēs euā seduxit astutia sua: sic ⁊ vre mētes corrūpāt a castitate q̄ ē in xp̄o. De tristicia ꝺo quā cicero magis egritudinē appellat: dolorē aūt ꝺgilius: vbi ait. Dolent gaudētq; ꝑ ió maluit tristiciā dicere: q; egritudo vel dolor vsitat⁹ in corpib⁹ ꝺr: scrupulosior q̄stio ē vtꝝ inueniri possit in bono.

Capitulum VIII.

[a] Vas em̄ greci appellāt eupathias: latine q aūt cicero ꝓstātias noiauit: stoici tres eē voluerūt ꝑ tribus pturbatiōb⁹ in aio sapiētis ꝑ cupiditate volūtatē: ꝑ leticia gaudiū: ꝑ metu cautionē: ꝑ egritudine ꝺo vel dolore quam nos vitande ābiguitat⁹ gra tristiciā maluimus dicere: negauerūt esse posse aliq̄d in aio sapiētis. Voluntas quippe inquūt appetit bonū qđ facit sapiēs. Gaudiū de bono adepto ē: qđ vbi q; adipiscit sapiēs. Cautio deuitat malū qđ ꝺz sapiens deuitare. Tristicia porro q; de malo ē qđ iā accidit: nullū aūt malū existimāt posse accidere sapiēti: nihil in ei⁹ aio ꝑ illa esse posse ꝺcerūt. Sic ḡ illi loquūt: vt velle: gaudere: cauere: negent nisi sapientē: stultū aūt nō nisi cupere: letari: metuere: ꝓtristari. Et illas tres eē cōstantias. has aūt q̄tuor pturbatiōes ſm cicerōnē: ſm plurimos aūt passiones. Grece aūt ille tres sicut dixi appellant cupathie: iste aūt q̄tuor pathe. Hec locutio vtꝝ scripturis sanctis congruat: cū q̄rerē q̄ntū potui: diligenter illud inueni qđ ait ꝑpha: non est gaudere impijs dicit dñs: tanq̄ impij letari possint potius q̄ gaudere de malis: q; gaudiū ꝑprie bonoꝝ ⁊ pioꝝ est. Itē illud in euangelio. Quecūq; vultis vt faciant vobis hoies: hec ⁊ vos facite illis: ita dictū videt tanq̄ nemo possit aliq̄d male vel turpit⁹ velle seu cupere. Deniq; ꝑpter ꝓsuetudinē locutionis nōnulli interp̄tes addiderūt bona: et ita interp̄tati sūt. Quecūq; vultis vt faciāt vob hoies bona. Cauendū em̄ putant ne q̄sq̄ inhonesta velit sibi fieri ab hoibus: vt de turpiorib⁹ taceā certe luxuriosa cōuiuia: in q̄bus seipse ⁊ si illis faciat silicia hoc p̄ceptū existimet impleturū. Sz in greco cuāgelio vñ in latinū trāslatuz est nō legit bona: ꝑ q̄cūq; vult⁹ vt faciāt vobis hoies: hec ⁊ facite illis: credo ꝑ ea q; in eo q̄ dixit vultis: iā voluit intelligi bōa: si ei ait cupit⁹ ꝑ vultis nō tñ sp his ꝑprieratib⁹ locutio nra frenāda his ē: ꝑ iterdū vtendū ē. ⁊ cū legim⁹ eos q̄ rū auctꝝ resultare fas nō ē: ibi sūt intelligēde vbi rect⁹ sensus aliū exitū ñ pōt inuenire: sic ista sc̄: q̄ exp̄li gra pti ex ꝑpheta: pti ex euāgelio cōmorauim⁹. Quis ei nescit ipios exultari letitia: ⁊ tñ ñ ē gaudere ipijs dic̄ dñs. Vñ nisi quia gaudere aliud ē q̄ñ ꝑprie signatecq; ꝑ vbū ponit? Itē qs negauerit nō recte p̄cipi hoib⁹ vt q̄cunq; sibi ab alijs fieri cupiūt: ꝑ eis ⁊ ipi faciāt: ne se inuicē turpitudine illicite voluptat⁹ oblectent: ⁊ tñ saluberrimū verissimūq; p̄ceptū ē: q̄cunq; vultis vt faciāt vob hoies: eadē ⁊ vos facite illis. Et ꝑ vñ: nisi q; ꝑ loco mō q̄dā ꝑpositas ē: q̄ i malo accipi ñ pt. Locutōe ꝺo vsitatiore quā frequētāt maxie ꝓsuetudo ꝓmonis: ñ vtiq; diceret: noli velle mētiri oē mēdacium: nisi eēt ⁊ volūtas mala a c⁹ p̄nitere illa distinguit quā p̄dicauerit angelus dicētes. Pax in terra hoib⁹ bōe volūtat⁹. Hā ex abūdātia additū est bone: si eē ñ pt nisi bōa. Quid āt magnū i caritat⁹ laudib⁹ dixisset aplus q; nō gaudeat sup iniquitate: nisi q; ita malignitas gaudet? Nam ⁊ apud auctores secularū litterarū talis istoꝝ ꝺborꝝ indifferētia repit. Aut⁹ em̄ cicero oratoꝝ ā plissim⁹. Lupio pres cōscripti vos eē clemētes. q; ꝺbū in bono posuit: q̄s tā puerse doct⁹ existat: q̄ nō eū cupio ꝑ volo pot⁹ dicere debuisse cōtendat? Porro ap̄s terentiū flagitiosus adolescēs insana flagrās cupidine: nihil volo aliꝺ inq̄t nisi philomenā. Qua volūtatē fuisse libidinem: rursus q̄ ibi serui ei⁹ senior⁹ inducit sat⁹ indicat. Ait nāq; dño suo. Quāto satius ē te id dare operā q̄ istū amorē ex animo amoueas tuo q̄ id loq̄ magis libido frustra accendat tua. Gaudiū ꝺ eos ⁊ i malo posuisse ille ipse virgilian⁹ testis est ꝺus: vbi has q̄tuor pturbatōes sūma breuitate cōplex⁹ est. Hinc metu ūt cupiūt q; dolēt gaudentq;. Dixit etiā idē auctor. Absit mentē gaudia. Proinde volūt: cauēt: timent gaudēt ⁊ bōi ⁊ mali. Atq; vt eadē alijs ꝺbis enūciem⁹: cupiūt: timēt: letant ⁊ bōi ⁊ mali. Sz illi bñ. isti male: sic̄ hoib⁹ seu recta seu puersa volūtas est. Ipa q̄q; tristicia ꝑ q̄ stoici nihil in aio sapiēt⁹ inueniri posse putauerūt: repit i bono: ⁊ maxie apō nros. nā laudat aplus corinthios q; ꝓtristati fuerūt ſm deū. Sz forrasse q̄s dixerit illis aplm fuisse cōgratulatū q; cōtristati fuerūt pēitendo: q̄lis tristicia nisi eoꝝ q̄ peccauerūt esse nō pōt. Ita em̄ dicit. Et ideo q; epla illa ⁊ si ad horā ꝓtristauit vos: nūc ꝺo gaudeo ñ q; ꝓtristati estis: ꝑ q; ꝓtristati estis ad penitētiā. Cōtristati em̄ estis ſm deū: vt in nullo detrimētū patiamini ex nob. Que em̄ ſm deū ē tristicia: penitētiā i salutē opauit: mōi āt tristicia morte ꝺparatur. Ecce em̄ idipm ſm deū ꝓtristari: q̄ntā p̄fecit in nob idustriā. Ac ꝑ pūt stoici ꝑ suos ꝓtib⁹ rñdē ad ꝺ videri vtile eē tristiciā vt peccasse pēiteat i aio āt sapiēt⁹ ió eē ñ posse: q; nec pctm̄ i eū cadit c⁹ pnia ꝓtristet: nec vllū aliꝺ malū qđ ꝑperiendo ⁊ sentiēdo sit rist⁹. nā ⁊ alcibiadē fert⁹ si me

b Ait em̄ cicero ꝛc. Ostēdens aūt augustinus noia passionuz accipi i bono exēplificat ꝑmo de cupiditate inducēs auctoritatem tullij li. j. in uectiuaz i catilinario vbi dic. cupio patres conscripti vos esse clementes.

c Porro apud therēti ꝛc. Itē q; voluptas accipiat in malo. q̄ nomen ē ꝺ stātie quā loco cupiditatis ponunt stoici cadere in sapiētem. ꝓbat i ducēs illꝺ therētij qđ in ꝑsona libidiosi adolescentis ꝺr i andria nihil aliud volo nisi phylomenā. nomen est cuiusdā meretricis voluptatē hic ꝑ libidine accipi ꝓbat ex rñsione serui. q; ibi byrria vocat dicētis q̄nto satius ē te ꝛc. q̄ illud loq; q; magis libido frustra accendatur tua.

d Gaudiū em̄ ꝺo ꝛc. Et etiam

Liber

gaudiuz in malo ponatur ꝓbat ex ꝓ suvirgilij vj. eneidos vbi ō: Hic metuūt cupiūtq; dolēt gaudēt/q; ⁊ boeti⁹ li. j. de ꝯsolatiōe. horˇtans fugere has ꝑtes dicit Gaudia pelle timorem.

Nam et alcibiadem ꝛē. De alcibiade legit apud diogenē laercium in vita sotratis. Et plurar cū in vita alcibiadis cadis Hūc alcibiadē q̄ discipl⁹ socratis fuit vocat esse bius in cronicis alcibiadē socratis cū. qui alcibiades fuit tpe artaxerxis regis ꝑsax. q̄ in libro hester ꝓtoruz dicit assuerus.

de noīe hois mēoria nō fallit: cū sibi btūs videret: socrate disputātē: ⁊ ei q̄ miser esset q̄n stultus esset demōstrante fleuisse. Huic ꝙ stulticie fuit cā etiā hᵒ vtilis optādeq; tristicie q̄ hō eē se dolet qō eē ñ dz. Stoici āt ñ stultū ꝑ sapiētē aiūt tristem esse nō posse. Li. IX.

VErū his ꝓbis qō ad istā q̄stionē de animi ꝑturbationibᵒ attinet: iā rīdimus in nono huiᵒ opis libro: ostidentes eos nō tā de rebus q̄ de verbis cupidiores esse ꝓtentionis q̄ vitatis. Apud nos aūt iuxta scꝑturas sacras sanāq; doctrinā ciues sancte ciuitatis dei in huius vite pegrinatiōe ſm deū viuentes: metuūt cupiūtq; dolēt gaudentq;. Et q̄ rectᵒ est amor eoꝝ. istas oēs affectiones rectas hūt. Metuunt penā eternā: cupiunt vitā eternā: dolent in req; ipsi in semetipsis adhuc ingemiscūt adoptiōnē expectātes redēptionē corpis sui. Gaudent in spe. q̄ fiet ſmo q̄ scꝑtus ē. Absorpta ē mors in victoria. Itē metuūt peccare: cupiūt pseuerare: dolent in pctis: gaudent in opib⁹ bonis. Ut eñ metuāt peccare audiāt. Qñ abūdabit iniq̄tas: refrigescet charitas multoꝝ. Ut cupiant pseuerare audiāt qō scꝑtū est. Qui pseuerauerit vsq; in finē: hic saluus erit. Ut doleant in pctis: audiāt. Si dixerimus q̄ pctm̄ nō habemus: nosipsos seducimus ⁊ veritas in nob nō est. Et gaudeāt in opib⁹ bonis: audiāt. Hilarem datorē diligit deus. Itē sicuti se infirmitas eoꝝ firmitas habuerit: metuūt tēptari: cupiūt tēptari: dolent in tēptationib⁹: gaudēt in tēptationib⁹. Ut eñ metuāt tēptari. audiunt Si q̄s ꝓoccupatus fuerit in aliq̄ delicto. vos q̄ spiritales estis istruite hmōi in spū māsuetudinis intēdens teipm ne ⁊ tu tēpteris. Ut aūt cupiant tēptari. audiāt quēdā vir fortē ciuitatis dei dicentē. Proba me dñe ⁊ tēpta me. vre renes meos ⁊ coꝛ meū. Ut doleāt in tēptatiōib⁹ vident petꝝ flentē. Et gaudeāt in tēptatiōib⁹ audiūt iacobū dicentē. Omne gaudiū existimate frēs mei. cū in tēptatiōes varias incideritis. Nō solū aūt ꝓpt seipsos his monent affectib⁹. verūetiā ꝓpter eos q̄s liberari cupiūt. ⁊ ne pereant metuūt ⁊ dolent si peūt. ⁊ gaudent si liberant. Illū q̄ppe optimū ⁊ fortissimū virū q̄ in suis infirmitatib⁹ gliar̄ vt eū potissimū cōmēdare mus quē in ecclia xpi ex gētibus inuenim⁹. doctorē gentiū in fide ⁊ veritate q̄ ⁊ plus oib⁹ suis coaplis laborauit ⁊ plib⁹ epistis ꝓlos dei nō eos tm̄ q̄ ꝑtes ab illo videbant. verūetiā illos q̄ futuri ꝑuidebant instruxit. illū inq̄ vexatheta xpi doctū ab illo. vnctū de illo. crucifixū cū illo gliosum in illo. in theatro huiᵒ mūdi cui spectaculū factᵒ ē: ⁊ angelis ⁊ hoibᵒ legitie magno agone certantē: ⁊ palmā supne vocatōis in aterioza sectātē: oculis fidei libērissime spectāre gaudere cū gaudentibus: flere cū flentibᵒ: foris hūtē pugnas: intus timores: cupiētē dissolui: ⁊ esse cū xpo: desiderantē videre romanos vt alibi quē fructū hēat in illis sic ⁊ in ceris gētibᵒ: emulantē corinthios: ⁊ ipa emulatōe metuentē ne seducātur eoꝝ mētes a castitate q̄ in xpo ē magnā tristiciā ⁊ ptinuū dolorē cordis de israelitis hūtē: q̄ ingrātes dei iusticiā ⁊ suā volētes ꝓstituere iusticie dei nō ēent subiecti: nec solū dolorez vexetiā luctū suū denūciantē q̄busdā q̄ ante peccauerāt ⁊ ñ egerūt penitentiā sup immundicia et fornicationib⁹ suis. Hi motᵒ: hi affectᵒ de amore boni ⁊ de sancta caritate veniētes si vitia vocā da sūt: sinamus vt ea q̄ fere vitia sūt virtutes vocent. Sz cū rectā rationē seq̄nt iste affectiones q̄ vbi oportet adhibent: q̄s eas tūc movbidas seu vitiosas passiones audeat dicere: q̄ obrem etiā ipe dñs in forma serui agē vitā dignatus hūanā: ꝑ nullū habens oīno pctm̄: adhibuit eas vbi adhibēdas eē iudicauit. Nec eñ q̄ verū erat hois corpus ⁊ verᵘ hois animᵘ: falsᵘ erat hūanᵘ affectᵘ. Cū q̄ ei⁹ in euāgelio ista referunt q̄ sup duricia cordis iudeoꝝ cū ira ptristat⁹ sit: q̄ dixerit: gaudeo ꝓpt vos vt credatis q̄ Lazarum resuscitaturus etiā lachrimas fuderit: q̄ concupiuerit cū discipulis suis mandu care pascha: q̄ propinquante passione tristis fuerit aīa ei⁹ vsq; ad mortē. non falso vtiq; referunt. Nec ille hos motᵘ certe dispēsatōis gra ita cū voluit suscepit aīo hūano: vt cū voluit factᵘ ē hō. Proinde q̄ō fatendū ē: etiā cū rectas ⁊ ſm deū hēm⁹ has affectōes: huiᵒ vite sūt nō illi⁹ quā futurā speram⁹: ⁊ sepe illis etiā inuiti cedim⁹. Itaq; aliq̄ motus q̄uis nō culpabili cupiditate ꝑ laudabili caritate moueamur etiā dū nolumus flem⁹. Hēmus q̄ eas ex hūane conditōis infirmitate: ñ aūt ita dñs iesus. cui⁹ ⁊ infirmitas fuit ex ptāte. Sz dū vite huiᵒ infirmitatē gerimus si eas oīno nullas hēamus: tūc potⁿ nō recte viuim⁹: vitupabat eñ ⁊ detestabat aplus q̄dā q̄s etiā esse dixit sine affectione. Illos etiaz culpauit sacer psalm⁹: de quib⁹ ait. Sustinui q̄ simul ꝓtristaret ⁊ nō fuit. Baz oīno non dolere dū sumus in hᵒ loco miserie: pfecto sic quidā et apō secli huiᵒ litteratos sensit ⁊ dixit: ñ sine magna mercede ꝓtingit inanitatis in aīo stuporis corpe. Quocirca illa apathia grece dr̄ q̄si latine posset ipassibilitas dicere: si ita ītelligenda ē. in aīo quippe non in corpe accipitur vt sine his affectionibus viuatur: que ꝓtra rōnē accidunt mentēq; perturbār: bona plane ⁊ maxie optanda est: sed nec ipa huiᵒ est vite. Nō enim qualis

Ꝑbē ꝙ
Rom. 5
Lor. 7
Ꝑbē ꝙ
Rom. 4
Ꝑbē ꝙ
Lor. 13
Ꝑbē ꝙ
Rom. 8
Ꝑbē ꝙ
Phi. 2
Ꝑbē ꝙ
Matth. 3
Ioh. 11
Ioh. 12
Luc. 22
Mat. 26
Ꝑbē ꝙ
Phi. 2
Ꝑbē ꝙ
1. Thi. 2
Ꝑbē ꝙ
1. Lor. 15
Ꝑbē ꝙ
1. Lor. 4

cumcūq̄ hominū vox est·ꝑ maxime pio ⁊ multumq̄ iustoꝝ atq̄ sanctoꝝ:si dixerim⁹ qm̄ pcm̄ nō habem⁹:nosipos seducim⁹ ⁊ vꝛitas in nobis
5·f· nō est·Tunc itaq̄ apathia ista erit:qm̄ pctm̄ in hoīe nullū erit·Huc vo satis bñ viuit sine crimine:sine pctō aūt q̄ se viuere existimat:ñ id agit vt pctm̄ nō hēat ꝑ vt veniā ñ accipiat·Porro·si apathia illa dicēda ē cū aiam ꝓtigere oīno nō ꝑt vll⁹ affect⁹ q̄s hūc stupozē nō oīb⁹ vitijs iu dicet esse peiozē:Pōt ḡ nō absurde dici pfectā britudinē sine stimulo timozis ⁊ sine vlla tristicia futurā·Hō ibi aūt futuꝝ amozē gaudiūq̄ q̄s dixerit:nisi oīmō a vꝛitate seclusus:Si aūt apathia illa est:vbi nec metus vll⁹ exterret nec āgit dolor:auersanda est in hac vita:si recte·hoc ē ꝑm deū viuere volum⁹ Jn illa vo btā q̄ sempiterna ꝓmittit timoꝛ plane supand⁹ ē·Timoꝛ nāq̄ ille
6·4· de q̄ dic apl's ioannes·Timoꝛ nō est in caritate ꝑfecta caritas foras mittit timozē:q: timoꝛ penam hz:q̄ aūt timet no est pfect⁹ in caritate: nō
oꝛ·ij ē ci⁹ generis timoꝛ cui⁹ ille q̄ timebat apl's paulus ne corinthij serpentina seducer enꝺ astutia hūc eñ timozē hz caritas:imo nō hēbit nisi caritas:ꝑ illi⁹ē generis timoꝛ q̄ nō ē in caritate:de q̄
ma· g ⁊ ipe apl's paulus ait·Hō eñ accepistis spm̄ seruitutis iterꝝ in timoze·Ttimoꝛ vo iste cast⁹ pmanens in seculū seculi:si erit ⁊ in futuro secło· nā alio mō nō pōt intelligi pmanere in secm̄ secli: non erit timoꝛ exterrēs a malo qđ accidere pōt ꝑ tenēs in bono qđ amitti nō pōt·Vbi eñ boni adepti amoꝛ ītabilis ē:pfecto si dici ꝑt:mali cauendi timoꝛ secur⁹ est·Timoꝛ ista q̄ppe casti nomie ea volūtas significata ē·q̄ nos necesse erit nolle peccare ⁊ nō sollicitudine infirmitatis ne forte peccem⁹:ꝑ trāquillitate caritatis cauere pctm̄·Aut si nulli⁹ oīno generis timoꝛ eē poterit
Abi·ē ī illa certissima securitate ꝑpetuoꝝfeliciūq̄ gau
9· dioꝝ:sic dictū ē·Timoꝛ dñi cast⁹ pmanens in seculū seculi:quēadmodū dictū est·Patiētia paupeꝝ si pibit in eternū·Neq̄ eñ eterna erit ipa patientia q̄ necessaria non ē nisi vbi tolerāda sūt mala:ꝑ eternū erit q̄ ꝑ patientiā puenit·Jta fortasse timoꝛ cast⁹ in secm̄ seculi dict⁹ est pmanens·q: id pmanebit q̄ timoꝛ ipe pducit·Que cuꝝ ita sint:qm̄ recta vita dicenda est:q̄ pueniendū sit ad beatā:oēs affect⁹ istos vita recta rectos hz puersa puersos·Beata vo cadēq̄ eterna amozeꝝ hēbit ⁊ gaudiū:ñ solū rectū verūetiā iā certuꝝ timozē aūt ⁊ dolorē nullū·vñ iā apparet vtcunq̄ q̄les esse debeāt in hac pegrinatōe ciues ciuitatis dei·viuētes ſm spm̄ nō ſm carnē:hēē ſm deū nō ſm hoīem⁊ q̄les in illa q̄ tendūt īmortalitate futuri sint·Ciuitas porro:hēē societas impioꝝ:nō ſm deū ꝑ ſm hoieꝝ viuentiū:⁊ in ipo cultu falsoq̄ ꝓtēptuvere diuinitat⁹ doctrias hoīm demonūue sectātiū:his affectib⁹ prauis tanq̄ morbis ⁊ pturbatiōib⁹ quatit·Et si q̄s cues hꝝ q̄ moderari tales mot⁹ ⁊ eos q̄si tpare videant sic ipietate supba elati sūt:vt hoc ipo sint in eis maiozes timozes:q̄ miozes dolozes·⁊ si nōnulli tanto īmaniore q̄nto rariore vanitate hēē in seipis adozauerit:vt nullo prius erigant⁊ excitentur·nullo flectant atq̄ inclinent affectu:humanitatē totā poti⁹ amittūt:q̄ verā assequant tranquillitatē·Hō eñ qz durū aliq̄d ideo retū aut stupidū est:ideo sanū· La·X·
Ed vtꝝ ꝑm⁹ hō vl ꝑmi homies duoriꝝ
f erat q̄ppe cōiugiū)hēbāt istos affectus in corpe aīali añ pctm̄:q̄les in corpe spiritali nō habebim⁹ oī purgato finitoq̄ pctō:nō īmerito querit Si eñ habebāt: quō erāt beati in illo memozabili britudis loco:ad ē in padiso⁊ quis tandē absolute brūs dici ꝑt: q̄ tioze afficit vl dolore:Quid aūt timere vl dolere poterāt illi hoies in tantoꝝ tāta affluētia bonoꝝ:vbi nec mors metuebat:nec vlla corpis mala valitudo nec aberat quicq̄ qō bona volūtas adipisceret nec inerat q: carnē aīmue hois felicit viuentis offenderet:amoꝛ erat ipturbat⁹ in deū: atq̄ inter se ꝓiugiū fida ⁊ sincera societate viuentiū:⁊ ex hꝝ amoze grande gaudiū:ñ desistēte qō amabat ad fruendū·Erat deuitatio trāquilla pctī: q̄ manente nullū oīno aliūde malū qō cōtristaret irruebat·An forte cupiebāt ꝓhibitū lignuꝝ ad vescendū ꝓtingere:ꝑ mori metuebāt:ac ꝑ hꝝ ⁊ cupiditas ⁊ met⁹ iā tūc illos hoies etiā in illo pturbat loco:Absit vt hꝝ existim⁹ fuisse:vbi nl'lū erat oīno pctm̄·Neq̄ eñ nullū pctm̄ est:ea q̄ lex dei ꝓhibet ꝓcupiscere:atq̄ ab his q̄ abstinere timoze pene nō amoze iusticie·Absit inquaꝝ vt ante oē pctm̄ iā ibi fuerit tale pctm̄:vt hꝝ de ligno admitterēt qō de muliere dñs ait: Si quis viderit mulierem ad ꝓcupiscendā eā: iā mechatus est eā in corde suo·Qui igit felices erāt ꝑmi hoies:⁊ nullis agitabant pturbatiōib⁹ aīoꝝ:nullis corpm ledebant incōmodis:tā felix vniuersa societas esset hūana:si nec illi malū qō etiā i posteros trajcerēt:nec q̄sq̄ ex coꝝ stirpe inīcratē cōmitteret q̄ dānationē reciperet·Atq̄ ista permanēte felicitate:donec p illā bñdictionē q̄ dictū est·Crescite ⁊ multiplicamini:pdestinatoꝝ sctoꝝ numer⁹ cōpleret alia maioꝛ daret q̄ btissimis angelis data ē:vbi iaz esset certa securitas peccatoꝝ:neminem esse neminemq̄ moriturum ⁊ talis esset vita sanctoruꝝ post nullum laboris ⁊ dolorꝭ mortis exp̄imētū:qualis erit post hec oīa in corruptōe corpm reddita resurrectione mortuoꝝm· La·XI·

Barb·5

Gene·j·

Ed q̄ deus cūcta p̄sciuit ⁊ ideo hoīez
q̄z peccaturū ignorare non potuit: ſm
id q̄d p̄sciuit atq; disposuit ciuitatē san-
ctā eā debemus asserere: nō ſm illud q̄d in no-
strā cognitionē puenire nō potuit: q; in dei dis-
positione nō fuit. Non enī hō pctō suo dīno po
tuit pturbare ꝓsiliū q̄si deū q̄d statuerat muta-
re cōpulerit: cū deus p̄sciendo vtrūq; puenerit
id est ⁊ hō quē bonū creauit: q̄m malus esset futu
rus: ⁊ q̄d boni etiā sic de illo esset ipse facturus.
Deus enī ⁊ si ꝺr statuta mutare. vñ tropica lo-
quūtione in scripturis sanctis etiā penituisse le-
gīt deū: iuxta id ꝺr q̄ hō sperauerat vel natura
liū cāz ordo gestabat: nō iuxta id q̄d se oīpotēs
Eccs. 7. factūz esse p̄sciuerat. Fecit itaq; deus sic̄ scri-
ptū est hoīem rectū: ac p hoc voluntatis bone.
Non enī rectus esset: bonā nō hīs volūtatem
Bona igit̄ volūtas opus est dei: cuz ea quipe
ab illo factus est hō. Mala vo voluntas p̄ma
q̄m oīa mala opa p̄cesſit in hoīe: defectus potī⁹
fuit q̄d am ab ope dei ad sua opa q̄z opus vlum
Et ideo mala opa q; ſm se nō ſm deū vt eoruz
opez tanq̄z fructuū malor volūtas ipsa essz ve
lut arbor mala: aut ipse hō inquantū male vo-
lūtatis. Porro mala volūtas q̄uis non sit ſm
naturā ſ̄ p̄tra naturā: q; vitiū est: tñ eius natu-
re est cuius est vitiū: q̄ nisi in natura nō p̄t esse
ſ̄ in eā quā creauit ex nihilo: nō quā genuit cre
ator de semetipso: sicut genuit verbū p q̄ fcta
sunt oīa. Quia ⁊ si de terre puluere deus finxit
hoiem: eadē terra oīsq; terrena materies oīno
de nihilo est: aiamq; de nihilo factā dedit corpi
cū factus est hō. Vsq; adeo aūt mala vincūt a
bonis: vt q̄uis sinant esse ad demonstrandum
q̄z possit ⁊ ipsis bū vtī iusticia, puidētissima crea
toris: bona tū sine malis esse possint: sicut deus
ipse verus ⁊ sūmus: sicut oēs sup istū caligino-
sum aerē celestis inuisibilis visibilisq; creatura
mala xō nisi in bonis esse nō possint: q; nature
in q̄bus sunt inquantū nature sunt: vtiq; bone
sunt. Detrahit porro malū: nō aliq̄ natura que
accesserat: vel vlla ei⁹ p̄te sublata: ſ̄ ea q̄ vitia-
ta ac deprauata fuerat sanata atz correcta. Ar-
bitriū igit̄ volūtatis tunc ē vere libez: cū vitijs
peccatisq; nō fuit. Tale datū est a deo: q̄ amis
sum, ꝓprio vitio: nisi a q̄ dari potuit reddi nō p̄t
Joh. 8. Vnde veritas dicit: Si vos filius liberauerit:
tunc vere liberi eritis. Idip̄m est. ac si diceret.
Si vos filius saluos fecerit: tūc ꝺe salui eritis.
Inde q̄pe liberator: vñ saluator. Viuebat itaq;
hō ſm deū in paradiso: ⁊ corpali ⁊ spiritali. Re-
q̄z cū erat paradisus corpalis ꝓpter corpis bona
⁊ ꝓpter mētis nō erat spiritalis. Aut vero erat
spiritalis: quo p interiores: ⁊ non erat corpalis
q̄ exteriores sēsus hō frueret. erat plane vtrū-
q; ꝓp vtrūq;. Postea vo q̄z superb⁹ ille āgel⁹ acq
b inuidus: p eandez superbiā a deo ad semetip̄m
puersus: ⁊ q̄dā q̄si tyrānico fastu gaudere de ſb
ditis q̄z esse ſbditus eligens: de spiritali paradi
so cecidit: de cui⁹ lapsu socioruq; ei⁹ q̄ ex angel dei
angeli ei⁹ effecti sūt: in libr ſ vndecio ⁊ duodeci
mo hui⁹ opis sat ſ q̄ntum potui disputaui: male
suasa vſu ia in hois sensū serpe affectās: cui vi
q̄z stati q̄m ipe ceciderat inuidebat: colubz ſ pa
diso corpali: vbi cū ill duob⁹ hoīb⁹ masculo ⁊ fe-
mia aialia etiā terrestria cetera ſbdita ⁊ inoria
vſabant: anial scz lubricū ⁊ toruos anfractib⁹
mobile: opi suo ꝓgruū p quē loqueret elegit. eo
q̄z p angelicā p̄sentiā p̄stantioz ēq; naturā spiri-
tali neq̄a sibi ſbiecto ⁊ tanq̄z instrumento abu
tens fallacia sermocinat⁹ ē femine a pte scz in-
feriore illius humane copule incipiens: vt gra
datim pueniret ad totū: nō existimans vix faci-
le credulū: nec errādo posse decipi. sed dū alie-
no cedit errori. Sicut enī Aaron erranti popu
lo ad idolū fabricandum non cōsensit induct⁹ Exo. 32.
sed cessit obstrictus. nec salomonem credibile
est erroze putasse idolis esse seruiendū sed blan Regū. 11.
dicijs femis ad illa sacrilegia fuisse cōpulsū. ita
credendū ē illū vix sue femie vni vnū: hominē
homi. piungē. pūgt: ad dei legē trāsgrediendaz
non tāq̄z vez loq̄nti credidisse seductū. ſ sociali
necessitudine paruisse. Nō ei frustra dixit apls.
Adā nō ē seduct⁹ mier aūt seducta ē nūsq; illa q ſ. Tim. 2.
ei serpēs locut⁹ est tāq̄z vez ēet accepit. ille āt ab
vnico noluit ꝓtrio dirū. nec i cōmūione peti.
nec iō min⁹ reus. ſ sciēs prudensq; peccauit. vñ
⁊ apls nō ait nō peccauit. ſ ñ ē seduct⁹. nā vtiq;
ip̄m peccasse ostendit vbi dic̄. Per vnū hoīez intra-
uit peccatū in mundū. ⁊ paulo post apt⁹. in stul Rom. 5.
titudinē inq̄t p̄uaricatōis adel hos aūt seductos
intelligi voluit. qui id quod faciunt nō putant
esse peccū. ille aūt sciuit. Alioquin quō vez erit
Adā nō est seduct⁹? Sz in expt⁹ diuie scientat ſ. Tim. 2.
in eo falli potuit. vt veniale crederet ēe cōmissū
Ac p ſ in eo q̄dē q̄ mulier seducta ē. nō ē ille se-
ductus. sed cuz fefellit. quō fuerat iudicanduz
qō erat dicturus. mulier quā dedisti mihi sociaz Gen. 3.
ipa mihi dedit ⁊ māducaui. Quid g̃ opus ē plu
ribus? Et si credendo ñ sunt ambo decepti. pec
cando tamen ambo capti sunt ⁊ diaboli laqueis
implicati.

Ca. XII.

Quem vero mouet cur alijs peccatis
sic natura non muretur humana quād
modum illa dnoz primoz hominum p̄
uaricatione mutata est: vt tante corruptioni q̄
taz videmus atq; sentimus. ⁊ per hāc ſbiaceret
⁊ morti. ac tot ⁊ tantis tanq̄z inter se contrarijs

ptur barek ⁊ fluctuaret affectibus: q̄lis in pdiso
añ pcm̄ licz in corpe essz aīalis vtiqz nō fuit: si
qs ꝟ mouek: vt dixi· nō iō debz existimare leue
ac puū fuisse illud cōmissum: quia in esca factū
est: nō q̄dem mala nec noxia nisi quia ꝓhibita·
Neqz em̄ q̄cq̄ mali deus in illo tante felicitatis
paradiso crearet atqz plantaret· Sed obediē-
tia cōmendata est in p̄cepto: q̄ vrtus in creatu-
ra rōnali mak q̄dāmō ē oim custosqz vrtutū: qñ
q̄dem sic facta est vt ei subdita esse sit vtile: pni
ciosum aūt suā nō eius a q̄ creata est facere vo
luntatē· Hoc itaqz de vno cibi genere nō eden
do: vbi alioꝝ tanta copia subiacebat: tam leue
p̄ceptū ad obseruandū tā breue ad memoriam
retinendū: vbi p̄sertim nōdū voluntati cupidi
tas resistebat: qō de pena transgressionis post
ea subsecutū est: tanto maiore iniusticia viola
tū est: q̄to facilioꝛe possz obseruātia custodiri·

Mocculto āt mali esse ceperūt La·XIII·
i vt in apertā inobedientiā laberenk· Nō
em̄ ad maluz opus puenirek: nisi p̄cessisset ma
la volūtas Porro male volūtatis initiū q̄d potu
it esse nisi supbia? Initiū oīs peccati supbia est
Eccl·10· Quid est aūt supbia: nisi puersa celsitudis ap-
petitus? Peruersa em̄ celsitudo ē: deserto eo
cui debet animus inherere: p̄ncipiuz sibi quo-
dāmodo fieri atqz esse· Principiū hoc fit cū si-
bi nimis placet· Sibi vero ita placet: cū ab illo
bono īmutabili deficit: qō ei magis placere de
buit q̄z ipse sibi· Spontaneus est aūt iste defe-
ctus: qm̄ si voluntas in amore superioris īmu-
tabilis boni a quo illustrabak vt videret: ⁊ acce
debak vt amaret: stabilis pmaneret: non inde
a d sibi placendū auerteretk: ⁊ ex hoc tenebre-
sceret ⁊ frigesceret: vt vel illa verum crederet
dixisse serpentē: vel ille d[illegible] mandato vtroꝝ p̄-
poneret: volūtatē: putaretqz se venialiter trās
gressorem esse p̄cepti: si vite suc sociam nō de-
sereret etiā in societate peccati· Non ergo ma
lum opus factū est· id est illa transgressio: vt ci
bo ꝓhibito vescerenk; nisi ab eis factum esset
q̄ mali iā erant· Neqz em̄ fieret ille fructus ma
lus nisi ab arbore mala· Et aūt esset arbor ma
la ꝓtra naturā factū est: quia nisi vitio voluntā
tis qō ꝓtra naturā est: non vtiqz fieret: ꝟ ⁊ vitio
deprauari nisi ex nihilo facta natura nō posset
Ac p hoc vt natura sit: ex eo habet q̄ a deo fa-
cta est: vt aūt ab eo q̄ facta est deficiat: ⁊ hoc q̄
de nihilo facta est· Nec sic deficit hō vt oīno ni
hil esset: sed vt inclinatus ad seipm minus essz
q̄ erat: cum ei qui sūme est inherebat· Relicto
itaqz deo esse in semetipso hoc est sibi placere:
nō iam nihil esse ē: sed nihilo ꝓpinquare· Un-
de superbi fm̄ scripturas sanctas alio noīe ap-
pellank sibi placentes· Bonū est em̄ sui sum hā
bere cor non tm̄ ad seipm̄ qō est supbie· ꝟ ad vo
minū qō est obediētie: q̄ nisi humiliū nō pōt ce
Est igīk aliq̄d humilitatis miro mō qō surs̄ū fa
ciat cor: ⁊ est aliq̄d elatōis qō deorsuz facit cor
Hoc quidē quasi ꝓtrariū videk: vt elatio sit de-
orsum: ⁊ hūilitas surs̄um· Sz pia hūilitas facit
subditū superiori: nihil est aūt supi⁹ deo: ⁊ iō exal
tat humilitas q̄ facit subditum deo· Elatio au-
tem q̄ in vitio est· eo ipo q̄ respuit subiectōz ca-
dit ab illo q̄ nō est quicq̄ supi⁹· ⁊ ex ꝟ erit inferi
us: ⁊ fit qō scriptū est· Deiecisti eos dū extolle Ps·72·
rentk· Non em̄ ait· cū elati fuissent vt p̄us extol
lerentk: ⁊ postea deiicerentk: ꝟ cū extollerentur
tūc deiecti sunt· Jpm q̄pe extolli iā deici est· q̄
ꝓpter q̄ nūc in ciuitate dei ⁊ ciuitate dei ī ꝟ se-
culo pegrināti· maxime cōmendak hūilitas: ⁊ ī
ei⁹ rege q̄ est xp̄s maxime p̄dicak· ꝓtrariumqz
huic virtuti elatōis vitiū in ei⁹ aduersario q̄ est
diabolus maxie dñari sacris lr̄is edocek· Pro-
fecto ista est magna differētia q̄ ciuitas vñ loq̄
mur vtraqz discernik· vna· s· societas pioꝝ ho-
minū: altera impioꝝ: singula queqz cū angelis
ad se ptinētib⁹: in q̄bus p̄cessit hac amor ꝺi hac
amor sui· Manifesto ḡ aptōqz pctō· vbi factū ē
qō deus fieri ꝓhibuerat: diabolus hoiem non
decepisset: nisi iā ille sibi ipe placere cepisset· hic
eñ ⁊ delectauit qō dictū est· Eritis sic dij quod Gen·3
melio⁹ esse possent sūmo veroqz p̄ncipio coherē
do p obedientiā: non on suū sibi existētdo p̄ncipiuz
p supbiā. Dij em̄ creati nō sua virtute ꝟ dei ve-
ri ptcipatione sunt dij: plus aūt hō appetendo
minus ē: q̄ dū sibi sufficere diligit· ab illo q̄ ei ꝺe
sufficit: defecit Illud itaqz malū q̄ cū sibi hō pla
cet tāq̄ ⁊ ipe sit lumē auertik ab eo lumine: qō
ei si placet ⁊ ipe fit lumē· Illud inquā malū p̄ces
serat in abdito· vt seq̄rek ꝟ malū qō ꝓpetratū ē
in apto· Lex est em̄ qō scriptū est· Añ ruinā ex Pro·16·
altak cor· ⁊ ante gloriā humiliak· Illa ꝓ̄ius rui
na que fit in occulto p̄cedit ruinaz que fit ī ma
nifesto· dum illa ruina esse non putak· Quis ei
exaltationē ruinā putat· cū iam sit ibi defectus
quo est relictus excelsus? qs aūt ruinam esse fi
videat· qñ fit mandati euidēs atqz indubitata
transgressio? Propt̄ ꝟ deus illō ꝓhibuit: quod
cum esset admissum nulla defendi posset ima-
ginati one iusticie· Et iō audeo dicere· supbē
vtile cadere in aliqō aptū manifestūqz pctm̄·
vñ sibi displiceāt· qui iā sibi placendo ceciderāt·
Salubrius em̄ petrus sibi displicuit qñ fleuit· q̄z Mat·26
sibi placuit· qñ plumpsit· Hoc dicit ⁊ sacer· psal
mus Imple facies eoꝝ ignominia· ⁊ querēt no Ps·82·
men tuum dñe· i· vt tu eis placeas querentib⁹
nomē tuū· q̄ sibi placuerant querendo suum·

Ed est peior dānabilioꝛq; La·XIIII·
f supbia: qua etiā in pctis manifestꝫ suf
fugiū excusatōis inquirit: sicut illi pri
Gen·3· mi hoies: q̄ꝛ t illa dixit·Serpens seduxit me t
māducaui t ille dixit mulier quā dedisti mihi h
mihi dedit de ligno t edi·Musq; hic sonat peti=
Gen··4 tio venie: nusq; implorat̄io medicine·Mā lz isti
nō sic̄ cayn qō cōmisert negēt: adhuc tū supbia
q̄rit ī aliū referre qō ꝓpterā fec̄ supbiā mulieris
ī serpēt̄e: supbia viri in mlierē·Sz accusatio po
tius q̄ excusatio vera est: vbi mādati diuini est
apta trāsgressio·Neq; em̄ hoc ꝓpterea nō fece
rūt: qꝛ id mulier serpēte suadēte: vir muliere ī=
pertiēte cōmisit: q̄si quicq; deo cui vl̄ crederet
vel cederet añponendū fuit· La·XV
q Dia ḡ ꝓtemptus est dc̄ iubens q̄ hoiez
creauerat: q̄ ad suā imaginē cū feceret: q̄ ceteꝛ
ris aīalibus ꝓposuerat·q̄ in padiso ꝓstituerat:
q̄ rex oīm copiā saluti sq; ꝓstiterat: q̄ ꝓcept⁹ nec
pluribus nec grandib⁹ nec difficilib⁹ oneraue=
rat: ꝫ vno breuissimo atq; leuissimo ad obedien
tie salubritatē adminiculat⁹ fuerat: q̄ sup eam
creaturā: cui libera seruit⁹ expediret se cē do=
minū cōmonebat: iusta dānatio subsecuta est:
talisq; dānatio vt hō q̄ custodiēdo mādatū fu=
turus fuerat etiā carne spiritalis: fieret etiā mē
te carnalis: t qꝛ supbia sibi placuerat: dei iusti=
cia sibi donaret: ne sicut affectabat in sua esset
oīmodo prāte: sed a seipō q̄ꝫ dissentiēs: sub illo
cui peccādo cōsensit ꝓ libertate quā cōcupiue
rat durā miseramq; ageret seruitutē: mortuus
spiritu volens: t corpe moriturus inuit⁹: deser
toꝛ eterne vite: etiam eterna nisi gra liberaret
morte dānatus·Quisq; hmōi dānatōz vel ni=
miā vel iniustā putat: metiri ꝓfecto nescit: quā
ta fuerit iniq;tas in peccādo vbi tāta erat non
Gen·22· peccandi facilitas·Sicut em̄ abrae nō immeri
to magna obediēcia p̄dicat: qꝛ vt occideret fili
um res difficilima est impata: ira t in padiso tā=
to maioꝛ inobedientia fuit: q̄nto id quod p̄ce=
ptū est nullius difficultatis fuit·Et sicut obedi
entia scōi hois eo p̄dicabilioꝛ quo factus ē obe=
Phil·2· diens vsq; ad mortē: ita inobediēcia primi hois
eo detestabilioꝛ quo fact⁹ est inobediēs vsq; ad
mortē·Vbi em̄ magna ē inobediēcie pena pro
posita·t res a creatoꝛe facilis ꝑpetrata·q̄s nam
satis explicet q̄ntū malū sit nō obedire in re fa
cili: t tāte prātis impio: t tāto terrēti supplicio:
Denicq; vt breuit dicat in illi⁹ pcti pena: q̄d ino=
bedientie:: nisi inobedientia retributa est: naz
q̄ hois est alia miseria nisi aduersus eū ipm inꝰ
bedientia eius ipi⁹: vt q̄n noluit·q̄ potuit q̄
non p̄t velit·In padiso em̄ etiam si non oīa
poterat ante pcm̄: quicq̄d tū non poterat non
volebat: t ideo poterat oīa que volebat·Nunc
vero sicut in eius stirpe cognoscim⁹: t diuia scri
ptura testat·hō vanitati stimilis fact⁹ est·Quis Ps·143·
em̄ enumerat q̄ꝫ multa que non p̄t velit: dū sꝫ
bjp̄e·i·voluntate eius·ipe animus eius: ecq; i
feriꝛe caro eius nō obtempat: Ipō nanq; inui=
to t anim⁹ plerūq; turbat t caro dolet t vete=
rascit t morit: t quicq̄d aliud patimur q̄ nō
pateremur inuiti: si volūtati nre nra natura oī
mō atq; ex oīb⁹ ptibus obediret·At em̄ aliq̄d
caro patit: quo seruire nō sinit·Quid interest
vnde: dum tū p iusticiam dominantis dei cui sꝫ
diti seruire noluimus: caro nra que nobis sub=
dita fuerat non seruiendo molesta sit: q̄uis nos
deo non seruiendo molesti nobis potuerimus
esse nō illi: Neq; em̄ sic ille nostro vt nos serui=
cio coꝛpis indigem⁹: t ideo nra est q̄ꝫ peipim⁹
nō illi⁹ pena q̄ꝫ fecimus·Dolores porro q̄ dicū
tur carnis: aīe sunt in carne t ex carne·Quid
em̄ caro p seipam sine aīa: vel dolet vel cōcupi=
scit: Sed cū ꝓcupiscere caro dicit vl̄ dolere: aut
ipe hō est sicut disseruim⁹·aut aliq̄d aie q̄ꝫ car=
nis afficit passio: vel aspa vt faciat dolorē: vl̄ le
nis vt voluptatē·Sz dolor carnis tantūmō of=
fensio est aie ex carne t que dā ab ei⁹ passiōe dis
sensio: sicuti anime dolor que tristicia nuncupa
tur: dissensio est ab his q̄ nobis nolēt⁹ accide=
runt·Sed tristiciā plerūq; ꝓcedit met⁹: q̄ t ipe
in aīa est non in carne·Dolorē aūt carnis non
ꝓcedit vllus q̄si metus carnis: q̄ ante dolorē in
carne sentiat·Voluptatē vero ꝓcedit appetit⁹
q̄dā qui sentit in carne quasi cupiditas eius sic
fames t sitis: t ea q̄ in genitalib⁹ vsitati⁹ libido
nominat cuꝫ hoc sit generale vocabulū oīs cu
piditatis·Mā t ipm irā nihil aliud esse q̄ꝫ vlci=
scendi libidinē veteris diffinierūt: q̄uis nōnū=
q̄ hō vbi vindicte nullus est sensus: etiā rebus
inanimis irascat: vt male scribentē stilum colli
dat: vel calamū frangat irat⁹·Nec t ista licet
irrationabiliora: tū que dā vlciscendi libido est:
t nescio qua·vt ita dixerim quasi vmbra retri=
butionis: vt qui mala faciūt mala patiant·Est
igit̄ libido vlciscēdi q̄ ira oꝛ: est libido habendi
pecuniā: que auaricia: est libido quōcunq; vin
cendi que peruicacia: est libido gloriandi q̄ ia=
ctantia nuncupat̄·Sunt multe varieq; libidi=
nes: quaꝝ nonnulle habent etiā vocabula pro
pria: quedam vero non hūt·Quis em̄ facile di
xerit: q̄d vocet libido dñandi: quā tū plurimuz
valere in tyrannoꝛum animis etiaz ciuilia bel=
la testant̄·Capitulum·XVI
c Cm igit̄ sint multarū libidines rex
tū cū libido oꝛ: neq; cui⁹ rei libido sit
addit̄: nō fere assolet animo occurrere nisi illa

q̄ obscene ptes corpis excitāt. Hec ār sibi nō solū rorū corpⁱ nec solū extrisecⁱ vex etiā itrisecⁱ vendicat: totūq̄ cōmouet hoiem ai simul affecru cū carnis appetitu ꝓiuncto atq; ꝑmixto: vt ea voluptas sequat qua maior in corpis voluptatibⁱ nulla est: ita vt momēto ipso tēpis q̄ ad eius gueniť extremū: pene ois acies t quasi vigilia cogitatōis obruať. Quis aūt amicⁱ sapiesanctorūq; gaudiox: cōiugalē agens vitā: ꝑ sicut apostolus monuit: sciēs vas suū possidere Ecc.4
in sanctificatione et honore: nō i morbo desiderij sicut t gētes q̄ ignorant deum: non mallet si posset sine hac libidine filios ꝑcreare. vt etiaz in hoc serēde ꝓlis officio sic eiⁱ menti ea q̄ ad hopus creata sunt: quēadmodū cetera suis q̄q; opibus distributa mēbra seruirēt: nutu voluntatis acta: nō estu libidinis incitata? Sed neq; ipi amatores huiⁱ voluptatis: siue ad ꝓcubitus ꝓiugales: siue ad īmūdicias flagicioz cum voluerint cōmouenť: sed aliqñ morⁱ ille impotunus ē nullo poscēte: aliqñ aūt destituit ibiātē: t cum in alio ꝓcupiscētia feruеat. friget in corpe: atq; ita mirū in modū non solū generādi volūtati: vex etiā lasciuiendi libidini libido nō seruit: t cum tota plerūq; menti cohibēti aduersetur nōnūq; t aduersus seipam diuidiť: cōmotoq; alio in cōmouēdo corpe scipa non sequitur

Erito huius libidinis ¶ La.XVII.
m maxime pudet: merito t ipa membraque suo quodā: vt ita dixerim: iure nō oīmodo ad arbitriū nostz mouenť: aut nō mouenť: pudenda dicunť: qō ante pctm̄ hois non Gen.2
fuerūt. Hā sicut scriptū est. Nudi erāt t non cōfundebanť: nō qō eis sua nuditas essz incognita: ꝑ turpis nuditas nōdū erat: q; nōdū libido mēbra illa ꝑter arbitriū cōmouebat: nondū adhois inobedientiā redarguendā sua inobediētia caro quodāmō testimoniū phibebat. Neq; em̄ cecī creari erāt vt imperitū vulgⁱ opinatur qñquidē t ille vidit aīalia quibⁱ noīa imposuit idem.
t de illa legit. Vidit mulier q; bonū est lignū in l.3.
escā: t q; placet oculis ad videndū. Petebāt q̄ oculi eox: sed ad hoc nō erant apti. hoc est non attenti: vt cognoscerēt q̄d eis indumēto gre ꝑ starеť: qñ membra eox volūtati repugnare nesciebāt. Qua gra remota: vt pena recipioca inobediētia plecterеť. extitit in motu cōplo q̄dā impudēs nouitas: vt esset indecēs nuditas t fecit attentos reddiditq; ꝓfusos. Hinc est q; posteaq; mandatū dei apta trāsgressione violaťt idem.
scriptū est de illis. Et apti sunt oculi amboz et cognouerūt q; nudi erāt: t ꝓsuerūt folia fici et fecerūt sibi campestria. Aperti sunt inquit oculi amboz: non ad videndū: nam t antea videbant: sed ad discernendū inter bonum q̄ amiserant: t malū i quo ceciderāt. Dñ t ipz lignū eo q̄ istā faceret dinoscentiā: si ad vēscendū cōtra vetitū tangereť: ex ea re nomen accepit: vt appellereť lignū scie boni t mali. Expta enim morbi molestia: euidentioz fit etiā iocunditas sanitatis. Cognouerūt ḡ q; nudi erant: nudati scz ea gra qua fiebat vt nuditas corporis nulla eos lege peccati menti eoz repugnāte confunderet. Hoc itaq; cognouerūt q̄d faculⁱ ignorarent: si deo credētes t obedictes non cōmitteret q̄ eos cogeret expiri: infidelitas t inobediētia q̄d noceret? Proinde ꝓfusi inobediētie carnis suetanq; teste pena inobedictie sue: ꝓsuerť Ibidem.
folia fici t fecerť sibi campestria. i. succinctoria genitaliū. Nam q̄dā interꝑtes succinctoria posuerūt. Porro aūt cāpestria latinū quidē verbū est: sed ex eo dictū q; iuuenes q̄ nudi exercebanť in campo pudēda opiebant vñ qui ita succincti sunt cāpestratos vulgⁱ apellat. Q̄ō itaq; aduersus dānatā culpā inobedientie voluntatē libido inobedienter mouebat: verecūdia pudenter tegebat. Ex hoc oēs gentes qñ ab illa stirpe ꝑcreate sunt vsq; adeo tenent īsitu; pudēda velare: vt q̄dā barbari illas corpis partes: nec in balneis nudas habeāt: sed cū earu; tegumentis lauāt. Per opacas q̄; indie solitudines: cum q̄dā nudi philosophenť: vñ gymnosophiste nominať. adhibēt tñ genitalibⁱ tegumenta: q̄bⁱ ꝑ cetera mēbroz carēt: La.XVIII

Pus vo ipm̄ qō libidine tali pagiť: ñ
o solū in quibusq; stupris vbi latebre ad
subterfugiēda humana iudicia requirunť: vex etiā in vsu scoroz quā terrena ciuitas licitā turpitudinē fecit: q̄uis id agať qō eiⁱ ciuitatis nulla lex vindicat: deuitat tñ publicū etiā ꝑmissa atq; impūita libido ꝓspectū: t verecūdia naturali habēt ꝑuisum lupanaria ipa secretū: facilиusq; potuit impudicicia nō habere vincula ꝓhibitōis q̄; impudētia remouere lari bula illiⁱ feditatis. Sz hac etiā ipi turpes turpitudinē vocant. cuiⁱ lz sint amatores: ostentatores esse nō audent. Quid cōcubitⁱ coniugalis qui fm matrimonialiū ꝓscripta tabulaz ꝑcreā doz fit cā liberoz? Nōne t ipse q̄; sit licitus et honestⁱ: remotū ab arbitri cubile ꝓquirit? Nōne oēs famulos atq; ipos etiā panymp hosť q̄s cūq; ingredi q̄libet necessitudo ꝑmiserat antemittit foras: q̄; vel blandiri cōiunx ꝓiugi incipiat? Et qñ sicut ait ēt q̄dā rōani maximⁱ auctor eloquij: oia recte facta i luce se collocari volūt id est appetūt sciri: hoc recte factū sic appetit sciri vt tñ erubescat videri. Quis em̄ nescit vt filij ꝑcreenť: quid inter se cōiuges agāt: qñ q̄dē

vt id agak tanta celebritate ducunk vxores: et
tñ cum agik vñ filij nascank: nec ipi filij si q̄ inde
iam nati sunt testes fieri pmittunk· Sic cñ hoc
recte factū ad sui noticiā lucē appetit aiox: vt tñ
refugiat oculox· Et ñ hoc: nisi q; sic gerik qđ de-
ceat ex natura: vt etiā quod pudeat comitetur
ex pena· ¶ Capitulum· XIX

b Jnc est q; t illi pbi q̄ veritati ꝓpius ac
cesserūt: irā atq; libidinē vitiosas ani
mi ptes esse ꝓfessi sunt: eo q; turbide atq; inor-
dinate mouerenk ad ea etiā que sapia ꝓpetra-
ri vetaz· ac p hoc op⁹ habere moderatrice mē te
atq; rōne· Quā ptē animi tertiā velut in arce q̄
dam ad istas regendas phibēt collocatā: vt illa
impante istis seruientib⁹ possit in hoie iusticia
ex oī animi pte ꝓseruari· Ihe igik ptes q̄s et in
hoie sapiēte ac tpante fatenk esse vitiosas: vt
eas ab his reb⁹ ad quas iniuste mouenk: mens
cōpescēdo t cohibēdo refrenet ac reuocet: atz
ad ea pmittat que sapie lege ꝓcessa sunt: sic irā
ad exercendā iustā coertionē: sicut libidinē ad
ꝓpagande ꝓlis officiū: he inq; ptes i padiso an
te pctū vitiose nō erant· Nō em ꝓtra rectā vo-
luntatē ad aliq̄d mouebank: vñ necesse eēt cas
rōnis tanq; frenis regentib⁹ abstinere· Maz q;
nūc ita mouenk t ab eis q̄ tpanter t iuste t pie
viuūt: alias facili⁹: alias difficili⁹ tñ cohibendo
t refrenādo modificank: nō est vtiq; sanitas ex
natura: sed lāguor ex culpa· Qz aūt ire opa ali-
arūq; affectionū in quibusq; dictis atq; factis ñ
sic abscōdit verecūdia vt opa libidinis q̄ fiunt
genitalib⁹ mēbris: qđ cause est: nisi qz in ceteris
mēbra corpis non ipe affectōes: sed cū eis ꝓsen
serit volūtas mouet: q̄ i vsu eox oīno dñak: nā
quisq; verbū emittit iratus vel etiā quēq; pcu
tit: non posset hoc facere nisi lingua t man⁹ iu-
bente quodāmō voluntate mouerēt: que mē-
bra etiā cū ira nulla est mouenk eadē voluntā-
te· At ēo gēitales corpis ptes ita libido suo iuri
quodāmō mancipauit: vt moueri non valeāt:
si ipa defuerit t nisi ipa vel vltro vl excitata sur
rexerit· Hoc est qđ pudet: hoc est q; inuentiuz
ockos erubescēdo deuitat: magisq; fert hō spe
crantiū multitudinē q̄ iniuste iraſcak hoi: q̄s vl
vni⁹ aspectū q̄ iuste miscet vxori· La· XX·

Oc illi canini pbi: hoc ē cynici ñ vide-
b rūt ꝓferētes ꝓtra humanā verecundi
am: qđ aliud q̄s caninā: h est imundā
impudētemq; sniaz: vt scz q̄m iustū est qđ fit cū
vxore palā nō pudeat id agere: nec in vico nec
platea q̄rabet ꝓiugalē cōcubitū deuitare: Elicit
tñ pud⁹ naturalis opinionē ei⁹ erroris· Maz t
si phibent hoc aliq̄n gloriabundum fecisse dio-
genem: ita putantē sectā suaz nobiliorē futurā
si in hoim memoriā insignior eius impudentia
figeret· postea tñ a cynicis fieri cessatum est:
plusq; valuit pudor vt erubescerēt hoies hoib⁹
q̄s errorvt hoies canibus esse similes affectarēt
Et ñ illū vel illos q̄ hoc fecisse referunk potius
arbitror ꝓcumbētiū mot⁹ dedisse oculis hoim
nescientiū qđ sub pallio gereret· q̄s humano p̄
mente ꝓspectu potuisse illā pagi volūtatē· Ibi
em̄ pbi non erubescebāt videri se velle ꝓcūbe-
re: vbi libido ipa erubesceret surgere Et nunc
videm⁹ adhuc esse pbos cynicos· Ibi em̄ sunt q̄
non solū amiciunk pallio· verūetiā clauā ferūt
nemo tñ eox audet ꝺ facere: qđ si aliq̄ ausi eēnt
vt nō dicā ictib⁹ lapidantiū: certe ꝓspuentū sa
liuis obruerenk· Pudet igik hui⁹ libidinis hūa-
nā sine vlla dubitatōe naturā· t merito pudet·
Jn ei⁹ q̄ppe inobedientia q̄ genitalia corpis mē-
bra solis suis motib⁹ subdidit t potestate volū-
tatis eripuit: satis oñdik q̄d sit hois illi pme in-
obedientie retributū: qđ in ea pte maxie opru
it apparere qua generak ipa natura: q̄ illo pmo
t magno in deteri⁹ est mutata pctō: a cuius ne
xu nullus eruik: nisi id qđ cum oēs in vno eēnt i
cōez pniciē ppetratū est: t dei iusticia vindica-
tū: dei gra in singulis expiek· La· XXI

¶ Bsit itaq; vt credam⁹ illos ꝓiuges in
a padiso ꝓstitutos p hanc libidinē de q̄
erubescēdo eadē membra texerūt· im
pleturos fuisse: qđ in sua bñdictione deus dixit
Crescite t multiplicamini: t implete terrā· p⁹ Gen· j
pctū quippe orta est hec libido: posq; pctm̄ cā na
tura nō impudens amissa ptāte cui corp⁹ ex oī
pte seruiebat· sensit· attēdit· erubuit· oppuit· Il-
la vero bñdictio nuptiaz vt ꝓiugati crescerēt t
multiplicarenk t implerent terrā: q̄ius t in de
linquentib⁹ māserit· tñ anteq; delinquerēt da-
ta est vt cognoscerent ꝓcreationē filioz ad glo
riā ꝓnubij non ad penā ptinere pcti· Sed nunc
hoies ꝓfecto illi⁹ q̄ fuit in paradiso felicitatis
ignari nisi p hoc q; expti sunt· i· p libidinez de q̄
videm⁹ ipam etiā honestatē erubescere nupti-
arū: nō potuisse gigni filios opinank: alij scptu
ras diuinas: vbi legik post pctm̄ puduisse nudi
tatis t pudenda esse ꝓtecta ꝓfus non accipiē
tes sed mfidelik irridentes: alij vo q̄ius eas ac
cipiant t honorēt: illud tñ qđ dictū est Crescite Gen· j
t multiplicamini: non fm carnalē fecunditatē
volunt intelligi: qz t fm aiaz legik tale aliquid
dictū· Multiplicabis in aia mea virtutem· vt Ps· cxxxvij·
id qđ in genesi sequik· Et implete terrā t dñā-
muni eius: terrā intelligant carnem quā ꝓsen-
tia sua implet anima et⁹ q̄ maxime dñak cum in
virtute multiplicak· Carnalis aūt fetus sine li-
bidine que post peccatum exorta: inspectā cō-

fusa·velata est·nec tunc nasci potuisse:sicut ne
q̄ nunc possunt: nec in paradiso futuros fuisse·ꝑ
foꝛis sicut ꝛ factū est·Haꝛ posteaq̄ inde dimis-
si sunt ad gignendos filios coierunt:eosq̄ ge-
nuerunt ¶ Capitulum·XXII·
n Os aūt nullo mō dubitamus ꝑm be-
nedictionē dei crescere ꝛ multiplica-
ri ꝛ implere terrā donū esse nuptiaꝝ quas de⁹
aūt pcrīm hoīs ab initio ꝓstituit·creando masculū
ꝛ feminā:qui sex⁹ euidens vtriq̄ in carne est
Huic quippe opi dei etiā benedictio ipa subiun-
cta est: Nā cum scriptura dixisset: Masculū et
feminā fecit eos:ꝓtinuo ꝑdidit: ꝛ būdixit eis
Gen·j· de⁹ dicens·Crescite ꝛ multiplicamini ꝛ imple-
te terrā:ꝛ dūamini eius ꝛc·Que oīa q̄q̄ nō in
cōuenienter possint etiā ad intellectū spiritalē
referri:masculū tm ꝛ feminā nō sicut simile ali-
quid etiā in hoīe vno intelligi pōt:qꝛ videlicet
in eo aliud est qō regit:aliud qō regit:sed sicut
euidentissime apaꝛet ī diuersi sex⁹ coꝛpib⁹ ma
sculū ꝛ feminā ita creatos: vt plez generando
crescerent ꝛ multiplicarent ꝛ implerēt terram
Cui snīa tam euidēti magne absurditatis est re
luctari·Neq̄ enī ō spū qui impat et carne q̄ ob
tempat:aut de aīo rōnali q̄ regit:ꝛ irrōnali cu-
piditate q̄ regit:aut de virtute ꝓemplatiua q̄
excellit:ꝛ de actiua que subdit·aut ō intellectu
mentis ꝛ sensu coꝛpis:sed apte de vinculo ꝓiu
Mat·j9· gali quo inuicē sibi vteraq̄ sex⁹ obstringit dūs ī
terrogat' vtrū liceret quacūq̄ causa dimittere
vxoꝛē:qm̄ ꝓpter duriciā coꝛdis israelitaꝝ moy-
ses dari libellū repudij pmisit:rūdit atq̄ ait·nō
legistis:qꝛ q̄ fecit hoīem ab initio masculū ꝛ fe-
minā fecit eos ꝛ dixit·Ꝓpt'hoc dimittet ho-
mo pr̄em ꝛ matrē ꝛ adherebit vxoꝛi sue:ꝛ erūt
duo in carne vna·Itaq̄ iā non sunt duo ꝑ vna
caro·Nō g̃ deus ꝓiunxit hō non sepet·Certuz
est igit' masculū ꝛ feminā ita ꝑmitos institutos
vt nunc hoīes duos diuersi sexus videm⁹ ꝛ no-
uimus· Vnū aūt dici: vel ꝓpter ꝓiunctōz vl' ꝑ
pter oꝛiginē femine:q̄ de masculi latere creata
Ephe·5· est·Nā ꝛ apls hoc ꝑmū q̄ deo instituente p̄cess
sit exemplū:singulos quosq̄ admonet vt viri
vxoꝛes suas diligant· ¶a·XXIII·
q Visq̄s aūt dicit ñ fuisse coituros nec
gñaturos nisi peccassent:q̄d dicit nisi
ꝓp' nūerositatē sanctoꝝ necessariū hoīs fuisse
pcrīm? Si enī nō peccādo soli remanerēt: qꝛ sic
putāt nisi peccassent generare non possent: ꝑ-
fecto vt non soli duo iusti hoīes possent eē· sed
mlti: necessariū pcrīm fuit·Nō si credere absur
dū est:illud potⁱ⁹ est credendū q̄ scīoꝝ nume-
rus quant⁹ cōplende illi sufficit btissime ciuita
ti: tant⁹ exisꝛeret ꝛ si nemo peccasset q̄nt⁹ nunc
ꝑdei gr̄am de multitudine colligit pcrōz quo-
usq̄ filij huius scī generāt ꝛ generant·Et ideo
ille nupte digne felicitate paradisi si pcrīm ñ fuis-
set:ꝛ diligendā ꝓlē gignerēt:ꝛ pudendā libidi
nē non haberēt·Sed quō id fieri posset:nūc nō
est quo demōstret exemplo·Nec ideo tm incre
dibile debet videri etiā illud vnū sine ista libidi
ne volūtati potuisse seruire:cui tot mēbra nūc
seruiunt·At vero man⁹ ꝛ pedes mouem⁹ cum
volum⁹ ad ea q̄ his mēbris agenda sunt sine vl-
lo reuisu tanta facilitate quā:a ꝛ ī nob ꝛ ī alijs
videm⁹ maxīe ī artificib⁹:quoꝛūq̄ opm coꝛpa-
liū:vbi ad exercendā infirmioꝛē tardioꝛēq̄ na
turā agilioꝛ accessit industria: ꝛ nō credim⁹ ad
opus generatōis filioꝝ si libido nō fuisset: que
peccato inobedīētie retributa est:obedient ho
minib⁹ ad volūtatis nutū sīc vt cetera potuisse
illa membra seruire·Nōne cicero in libꝛo de re Tulli⁹ ī li
publica cū de impioꝝ differentia disputaret:et b:o de re-
hui⁹ rei similitudinē ex natura hoīs assumeret pub.
vt filijs dixit impari coꝛpis mēbris ꝓpter obedi
endi facilitatē: vitiosas ꝛo animi ptes vt suos
aspioꝛe impio coerceri? Et vtriq̄ oꝛdie naturā-
li anim⁹ anteponit coꝛpi:ꝛ tūipe anim⁹ impat
coꝛpi facili⁹ q̄ sibi· Verūtm hec libido de q̄ nunc
disserim⁹ eo magis erubescēda existit:q̄ anim⁹
in ea nec sibi efficaciter impat vt oīno non libe
at:nec oīmō coꝛpi vt pudēda membra volūtas
potiusq̄ libido cōmoueat·Nō si ita esset:pudē
da nō essent· Nunc ꝛo pudet aīm resisti sibi a
coꝛpe:qō ei natura inferioꝛe subiectū est· In
alijs q̄pe affectiōib⁹ cū sibi resistit iō minus pu
det:qꝛ cum a seipo vincit:ipe se vincit:ꝛ si inoꝛ
dinate atq̄ vitiose:qꝛ ex his ꝓtib⁹ q̄ rōni subiici
dūt:tūi a ꝓtib⁹ suis ac ꝑ hoc vt dictū est a seipso
vincit·Nā cum oꝛdinate se anim⁹ vincit vt irrō
nales mot⁹ eius mēti rōniq̄ subdant:si tm ꝛ illa
deo subdita est laudis atq̄ virtutis est· Minus
tamen pudet cum sibi anim⁹ ex vitiosis suis ꝓti
bus non obtempat:q̄ cum ei coꝛpus qō alterū
ab illo atq̄ infra illū est:ꝛ cui⁹ sine illo vlla na-
tura non viuit:volēti iubentiq̄ nō ꝯedit Sz cū
alia mēbra retinent volūtatis impio:sine q̄bus
illa q̄ ꝓtra voluntatē libidine ꝯcitant id qō ap-
petūt implere non pūt:pudicicia custodit:non
amissa:ꝑ non ꝑmissa delectatōe pcti·Hūc reni
sum:hāc repugnātiā·hāc volūtatis ꝛ libidis ri-
xam·vel certe ad volūtat' sufficiētiā libidis in-
dulgētiā: pculdubio nisi culpabilis inobediētia
plecteret:in paradiso nuptie nō haberēt: ꝑ volū-
tati mēbra illa vt cetera cūcta seruirēt·Ita gen
tale aruū vas in h̄ op⁹ creatū semiaret: vt nūc
terrā man⁹:ꝛ qō mō de hac re nobis volētibus
diligēti⁹ disputare verecūdia resistit:ꝛ cōpellit

venīā honore ꝑfato a pudicis auribꝰ poscerek id fieret nulla cā esset: ꝙ in oīa que de huiusmodi mēbris sensum cogitātis attingerēt: sine vllo timore obscenitatis liber sermo ferret: nec ipa ẏba essent q̄ vocarenk obscena: sed q̄cq̄d in de dicerek: tā honestū esset q̄ de alijs cū loquimur corpis ptibꝰ Quisq̄ ḡ ad has lras impudicus accedit: culpā refugiat nō naturā: facta denoret fue turpitudis: nō verba nr̄e necessitat Jn quibꝰ mihi facillime pudicꝰ ⁊ religiosus lector vel auditor ignoscit: donec infidelitatē refellā: nō de fide rez inexptaz: ꝙ de sensu exptarū argumētantē· Legit eīn hec sine offensione q̄ nō exhorret aplm horrēda feminaz flagicia Roma·j· reprehendentē: q̄ imutauerūt naturalē vsuz i eū vsum q̄ est ꝓtra naturā: ꝑcipue q̄z nos non dīa bilē obscenitatē nūc: sic ille cōmemoramꝰ atq̄ reprehendimꝰ: ꝙ in explicādis q̄stū possumꝰ hūane generatōis effectibꝰ: ẏba tū sic ille obscena deuitamus· ¶ Capitulum·XXIIII·

Eminaret igit plē vir suscipet femia genitalibꝰ mēbris: qū id opꝰ eēt ⁊ q̄ntū opus eēt volūtate mot non libidie pcitatis· Neq̄ eīn ea sola mēbra mouemꝰ ad nutū q̄ cōpactis articulata sunt ossibꝰ: sicut pedes ⁊ manus ⁊ digitos: verū etiā illa q̄ mollibꝰ remissa ſ neruis cū volumꝰ mouemꝰ agitādo: ⁊ porrigēdo ꝓducimꝰ: ⁊ torquēdo flectimꝰ: ⁊ ꝓstringēdo duramꝰ: sicut ea sunt q̄ in ore ac facie q̄stuz pōt voluntas mouet· Pulmōes denicz ipi oīm medullaz mollissimi ac viscerū ⁊ ob hoc antro pectoris cōmuniti ad spīn ducendū ac remittendū vocēq̄z emittendā seu modificandā: sic folles fabroz vl organoz: flāt ſ· respirātis· loqnt ſ: clamāt ſ cātāt ſ fuīt volūtati· Omitto q̄ aīalibus q̄busdā naturalit insitū est vt tegmē q̄ corpus oē vestit si q̄d in quocūq̄z loco eiꝰ senserint abigendū: ibi tm̄ moueāt vbi sentiūt: nec solū i sidentes muscas verūetiā herētes aristas cutis tremore discutiāt· Hunq̄d q: id nō pōt hō: ideo creator q̄bus voluit aiantibꝰ donare nō potuit Sic ḡ ⁊ ipe hō potuit obedientiā etiā inferioꝝ habere mēbroz: quā sua inobediētia perdidit· Neq̄ eīn deo difficile fuit sic illū ꝑdere vt in eiꝰ carne etiā illud nō nisi eiꝰ voluntate mouerek: q̄ nūc nisi libidine nō mouek· Hā ⁊ hoim quorundā naturas nouimꝰ multū ceteris dispes ⁊ ipa raritate mirabiles: nōnulla vt volūt de corpe suo faciētū: q̄ alij nullo mō pūt: ⁊ audita vix credūt· Sunt eīn q̄ ⁊ aures moueāt vel singlas vel ambas sil· Sunt q̄ totā cesariē capite imoto q̄stū capilli occupāt deponūt ad frontē revocantq̄z cū volūt· Sunt q̄ eoz que vorauerūt incredibilit plurima ⁊ varia paululū ꝑcoꝛdijs cōtrectatis: tanq̄z de saculo q̄ placuerit integerrimū ꝓfert· Quidā voces auiū pecoꝝq̄z ⁊ alioruz quoꝝlibet hoim sic imitank atq̄z exprmūt vt nisi videank: discerni omnio nō possint· Rō nulli ab imo sine pudore vllo ita numeroſos p arbitrio sonitus edunt· vt ex illa etiam parte cātare videank· Jpse sum expertus: suadere hominē solere cū vellet· Notū est quosdam flere: cum volunt: atq̄z vbertim lachrymas fundere Jam illud multo est incredibilꝰ quod pleriq̄z fratres memoria recētissima experti sunt· Pre sbyter fuit quidā nomine restitutus i parochia calamensis ecclesie: q̄ ei placebat: rogabak autem vt hoc faceret ab eis qui rem mirabilē cōscire cupiebant: ad imitandas quasi lamentantis cuiuslibet hoīs voces ita se auferebat a sensibus: ⁊ iacebat simillimus mortuo: vt non solū vellicantes atq̄z pungentes minime sentiret: ꝙ aliq̄ etiā si igne vteret admoto: sine vllo doloris sensu nisi postmodū ex vulnere: non aūt obnitēdo sed non sentiēdo nō mouere corpus coꝑabak· Qđ tanq̄z in defuncto nullus inueniebak anhelitꝰ: hoim tū voces si clarius loquerētur: tanq̄z de longinquo se audisse postea referebat· Cum itaq̄z corpꝰ etiā nunc quibusdā licz in carne corruptibili hanc erūnosam ducentibus vitā: ita in pleriſq̄z motionibꝰ ⁊ affectiōibꝰ extra vsitatū nature modū mirabiliter seruat q̄d cause est· vt nō credamꝰ ante inobedientie pctīn corruptionisq̄z supplicīū ad ꝓpagandā plem sine vlla libidine seruire voluntati humāe humana mēbra potuisse· Donatꝰ est itaq̄z hōsibi: q̄z deseruit deū placendo sibi: ⁊ nō obediēs deo: nō potuit obedire nec sibi· Hic euidēs miseria est q̄ hō non viuit vt vult· Maz si vt vellet viueret: btm̄ se putaret· sed nec sic tamen esset si turpiter viueret· Caplm·XXV·

Tanq̄z si diligenti attendamꝰ nisi beatus nō viuit vt vult· ⁊ nullus beatus nisi iustus Sz etiā ipe iustus nō viuit vt vult: nisi eo q̄uenerit vbi mori: falli: offendi: omnino nō possit: eiq̄z sit certū ita sp futuz· Hoc eīn natura expedit: nec plene atq̄z pfecte brā erit: nisi adepta qđ expedit· Nūc xo q̄s hoim pōt vt vult viuere q̄n ipm viuere nō ē in ptāte? Viuē eīn vult mori cogit· Quō ḡ viuit vt vult qui nō viuit q̄n diu vult? Quod si mori voluerit: quomō potest vt vult viuere qui non vult viuere: et si cō mori velit: nō quo nolit viuere: sed vt post mortem melius possit viuere· Nondum ergo vt vult viuit: sed cuz ad id quod vult morendo q̄uenerit· Verūetiā viuit vt vult: q̄n se extorsit sibi q̄ imperauit sibi nō velle qđ nō potest: atq̄z hoc velle qđ potest: sicut ait therentiꝰ· Q̄n nō Vic ponit sucreuant

potest id fieri qđ vis: id velis qđ possis: non tñ ideo beatus est: quia patienter miser est. Beata quippe vita si nō amat: non habet. Porro si amat ⁊ habet: ceteris oīnibus rebus excellentius necesse est amet: qñ ꝓpter hanc amandū est quicq̄d aliud amat. Porro si tantū amatur quātū amari digna est: nō eñ beatus est a quo ipsa beata vita nō amat vt digna est: fieri nō ꝑt vt eā q̄ sic amat nō eternā velit. Tunc igit beata erit: qñ erit eterna. La. XXVI.

Iuebat itaq; hō in paradiso sicut volebat: q̄diu hoc volebat quod deus iusserat. Viuebat fruens dō ex q̄ bono erat bonus: viuebat sine vlla egestate: ita semp viuere habēs in potestate. Libus aderat ne esuriret: potus ne sitiret: lignū vite ne illū senectas dissoluēt: nihil corruptōis i corpe vl ex corpe vllas molestias vllis eius sensib⁹ ingerebat. Null⁹ intrinsecus morbus: nullus ictus metuebat extrinsec⁹. Sūma in carne sanitas: in aīa tanta trāquillitas: sicut in paradiso nullus estus aut frigus: sic in eius habitatore nulla ex cupiditate vel timore accedebat bone volūtatis offensio. Nihil oīno triste: nihil erat inaniter letum: gaudiū verū ꝑpetuabat ex deo: in quē flagrabat charitas ex corde puro ⁊ ꝓscientia bona: ⁊ fide nō ficta: atq; iter se ꝓiugū fida ex honesto amore societas: cōcors mentis corpisq; vigilia ⁊ mandati sine labore custodia. Non lassitudo fatigabat ociosum: nō somnus ꝑmebat inuitū. In tanta facilitate rer⁹ ⁊ felicitate hoīm: absit vt suspicemur nō potuisse ꝓlem seri sine libidinis morbo: sed eo volūtatis nutu moueren⁹ illa mēbra quo cetera: ⁊ sine ardoris illecebroso stimulo cū tranquillitate animi ⁊ corpis nulla corruptiōe integritat⁊ infunderet gremio maritus vtoris. Neq; eñ q̄ experientia ꝓbari nō potest. ideo credendū nō est qñ illas corporis ptes nō ageret turbidus calor: sed spontanea potestas sicut opus esset adhiberet: ita tūc potuisse vtero ꝓiugis salua itegritate feminei geniralis virile semen imitti: sicut nunc potest eadem integritate salua ex vtero virginis fluxus menstrui cruoris emitti. Eadē quippe via posset illō injici: qua hoc potest ejici. Ut eñ ad pariendū nō doloris gemitus ꝑ maturitatis ꝓpulsus feminea viscera relaxaret: sic ad fetandū ⁊ ꝓcipiendū nō libidinis appetitus: ꝑ volūtarius vsus naturā vtrāq; ꝓiūgeret. De rebus eñ loq̄mur nūc pudendis: ⁊ iō q̄uis añq; ea⁊ puderet quales esse potuissent conjiciamus vt possumus: tamen necesse est vt nostra disputatio magis frenetur ea: que nos reuocat verecundia: q̄ eloquentia que nobis paruꝫ supetit adiuuetur. Nam cum id quod dico nec ipsi experti fuerint qui experiri potuerunt: quoniā poccupante peccato exilium de paradiso ante meruerunt: q̄ꝫ sibi in opere serende ꝓpaginis trāquillo arbitrio conuenirent: quō nunc cuꝫ ista commemorant sensibus occurrit humanis: nisi experientia libidinis turbide non coniectura placidē voluntatis? Hinc est q̄ impedit loquentem pudor: ⁊ si non deficiat ratio cogitantem. Verumtamē omnipotēti deo summo: ac sūme bono creatori oīm naturarū: voluntatū aūt bonar⁊ adiutori ac remuneratori: malaruꝫ autem relictori ⁊ damnatori: vtrarumq; ordinatori: non defuit vtiq; consilium quo certū numerum ciuium in sua sapientia ꝑdestinatuꝫ etiam ex damnato genere humano sue ciuitatis impleret: non eos iā meritis: qñq̄dez vniuersa massa tanq; vitiata radice damnata est: ꝑ gratia discernens: ⁊ liberatis nō solū de seipis: verumetiā de nō liberatis q̄d eis largiat ostēdēs. Non eñ debita sed gratuita bonitate tunc se quisq; agnoscit erutum malis: cum ab eorum hominū ꝓsortio fit immunis: cum quibus illi iusta esset pena communis. Cur ergo non crearet deus quos peccaturos esse ꝓsciuit: qñ q̄dem in eis ⁊ ex eis ⁊ quid eorum culpa mereretur: ⁊ quid sua gratia donare⁊ posset ostēdere: nec sub illo creatore ac dispositore peruersa inordinatio delinquentium rectum peruerteret ordinem rerum? Laplm. XXVII.

Roinde peccatores ⁊ angeli ⁊ homines nihil agūt quo impediāt magna opera dñi exquisita in oīnes voluntates eius. Qm̄ qui ꝓuidenter atq; oīporenter sua cuiq; distribuit non solū bonis verūetiā malis bene vti nouit. Ac ꝓhoc ꝓpter meritum ꝓime male voluntatis ita damnato atq; obdurato angelo malo vt iam bonam voluntatem vlterius non haberet: bene vtens deus: ut non ꝓmitteret vt ab illo ꝓimus homo qui rectus: hoc est bone voluntatis creatus fuerat tēptare⁊? qñ quidem sic erat instituturus. vt si de adiutorio dei fideret bonus homo malum angelu⁊ vinceret: si autem creatorem atq; adiutorem deum supbe sibi placendo desereret vincere⁊: meritū bonū habens in adiuta diuinitus volūtate recta: malum vero in deserente deū voluntate peruersa: q⁊ ⁊ ipm fidere de adiutorio dei non quidez posset sine adiutorio dei: nec tamē ideo ab his diuine gratie beneficijs sibi placendo recedere non habebat in potestate? Nam sicut in hac carne viuere sine adiumētis alimētorum in potestate non est: non autem in ea viuere in potestate est: qđ faciūt q̄ seipsos necāt

Ps. ijo.

ita bene in ea viuere sine adiutorio dei etiã in
paradiso nõ erat in potestate: erat autẽ in ptãte
male viuere: sed beatitudine nõ pmansura: ⁊
pena iustissima secutura. Cũ igit huius futuri
casus hũani deus nõ esset ignarus: cur eũ non
sineret inuidi angeli malignitate cẽptari: nul-
lo mõ qdem qõ vinceret incertus: ꝑ nihilomi-
nus ꝑscius qõ ab eius semine adiuto sua gra-
tia ideẽipse diabolus fuerat sanctorꝫ glia maio-
re vincendis. Ita factũ est vt nec deũ aliquid
futurorꝫ lateret: nec ꝑscie do quẽqꝫ peccare cõ
pelleret: ⁊ quid essꝫ inter ꝓpriã cuiuscꝫ ꝑsump-
tionem ⁊ suam tuitionem: angelice ⁊ hũane
rõnali creature ꝓsequẽti experientia demonstra
ret. Quis eñ audeat credere aut dicere vt ne
qꝫ ãgelꝰ neqꝫ hõ caderet in dei ptãte nõ fuisse:
Sꝫ hoc eorꝫ prãti maluit nõ auferre: atqꝫ ita ⁊
qntũ mali eorꝫ supbia ⁊ qntũ boni sua gra va-
leret ostendere. Ca. XXVIII.

Decerunt itaqꝫ ciuitates duas amores
f duo: terrenã: scꝫ amor sui vsqꝫ ad ꝓtem
ptũ dei. celestẽ vo amor dei: vsqꝫ ad con
temptũ sui. Deniqꝫ illa in seipsa: hec in dño glo
riat. Illa eñ querit ab hominibus gliam: huic
autẽ deus ꝓscientie testis maxima ẽ gloria. Il-
Ps. 3. la in glia sua exaltat caput suum: hec dicit deo
suo: gloria mea ⁊ exaltans caput meuꝫ. Illi in
ꝓncipibus eius: vel in eis quas subiugat natio
nibꝰ dñandi libido dñatur in hac seruũt inuicẽ
in charitate: ⁊ ꝓpositi consulendo: ⁊ subditi ob
temperando. Illa in suis potẽtibus diligit vir-
Ps. 17. tutem suã: hec dicit deo suo: diligam te dñe vir
tus mea. Ideoqꝫ in illa sapientes eius ſm ho-
minẽ viuentes aut corporis aut animi sui bo-
Roma. 1. na aut vtriuscꝫ sectati sunt: aut q̃ potuerũt co-
gnoscere deũ: nõ vt deũ honorauerũt vel gra
tias egerũt: sed euanuerũt in cogitationibus
suis: ⁊ obscuratũ est insipiens cor eorꝫ: dicẽtes
eñ se esse sapiẽtes. id ẽ dñante sibi superbia in
sua sapientia sese extollentes stulti facti sunt:
⁊ imutauerũt gliam incorruptibilis dei in simi
litudinẽ imaginis corruptibilis hois: ⁊ volucꝫ:
⁊ quadrupedũ ⁊ serpentiuꝫ. Ad huiuscemodi
eñ simulacra adorãda vel duces populorꝫ vt
Roma. 1. sectatores fuerũt: ⁊ coluerũt atqꝫ seruierunt
creature potius qꝫ creatori qui est benedictus
in secula. In hac aũt nulla est hois sapiẽtia ni-
si pietas qua recte colitur verus deꝰ: id ẽ expe
ctans ꝓmiũ in societate sanctorꝫ: nõ solũ hoim
1. Lor. 15. verũetiam ⁊ angelorꝫ: vt sit deus omnia in oi-
nibus amen.

Explicitus est liber decimusquartus.
Incipiunt capitula libri quintidecimi.

i De duobus ordinibus generatõis hũane in diuersos fines ab initio procurrentis.
ij De filijs carnis ⁊ filijs ꝓmissionis.
iij De sterilitate sare quã deigra fecũda.
iiij De terrene ciuitatis concertati (uit-
one vel pace.
v De primo terrene ciuitatis auctore fra tricida cuiꝰ impietati romane vrbis conditor germani cede rñderit.
vj De languoribꝰ quos ex pena peccati etiam ciues ciuitatis dei in huiꝰ vite peregrinatione patiunt: ⁊ a quibꝰ deo medente sanantur.
vij De causa ⁊ pertinacia sceler[cayn quẽ a facinore concepto nec dei sermo reuocauit.
viij Que rõ fuerit vt cayn inf principia generis hũani ꝓderet ciuitatem.
ix De longa vita hominum que fuit ante diluuium: ⁊ de ampliore humanorꝫ corporum forma.
x De differentia qua inter hebreos et nostros codices vident annorꝫ numeri dissonare
xj De annis matusalẽ cuiꝰ etas q̃ttuordecim annis videt diluuium excedere.
xij De opinione eorꝫ qui ꝓmorꝫ temporꝫ homines tam longeuos qꝫ scribitur fuisse non credunt.
xiij An in dinumeratione annorꝫ hebreorꝫ magis qꝫ septuaginta interptum sit sequenda auctoritas.
xiiij De pilitate annorꝫ q̃ ꝙsdẽ qbus nũc spacijs ⁊ in ꝓnibus sclis ꝓcurrerunt.
xv An crediblie sit ꝓmi scli viros vsqꝫ ad etatẽ qua filios generasse referuntur a cõcubitu ꝓhibuisse.
xvj De iure ꝓiugiorꝫ: q̃ dissimlr a subsequentibus matrõis habuerint ꝓma ꝓnubia.
xvij De duobꝰ ex vno genitore ꝓcreatis patribus atqꝫ principibus.
xviij Quid signatũ sit in abel ⁊ seth ⁊ enos: qõ apparet ad xp̃m ⁊ corpus eius: idẽ ecclesiam pertinere.
xix De significatione que in enoch translatione monstrat.
xx De eo q̃ cayn successio ī octaua ab adã generatõe claudit: ⁊ in poster[a deo dẽ patre adã noe decimꝰ inuenit.
xxj Qua rõne cõmemorato enoch q̃ fuit filius cayn: totꝰ generatõis eiꝰ vsqꝫ ad diluuium sit continuata narratio: cõmemorato autem enos qui fuit filius

seth ad conditionis humane principium sit rediturum.

xxij De lapsu filiox dei aligenigenax mulierum amore captox: vñ t oēs exceptis octo hoībus diluuio pire meruerunt.

xxiij An credendū sit angelos substātie spiritalis amore speciosax mulierx captos eozundem inysse piugia: ex quib⁹ gigantes sunt creati.

xxiiij Quō intelligendū sit q eis q diluuio pendi erant dñs dixerit. Et rūt dies eorum centū viginti anni.

xxv De ira dei q incōmutabilē trāquillitatē nulla inflāmatōe prurbat.

xxvj Q arca quā noe iussus est facere in oībus xp̄m eccliamq significet.

xxvij De arca atq diluuio: nec illis esse p̄sentiendū q solā historiā recipiūt sine allegozica significatōe: nec illis q solas figuras defendunt. repudiata historis veritate.

Incipit liber quintusdecimus.

Capitulum. I.

E felicitate paradisi vel de ipō paradiso: t ō vita ibi primox hoīm eo
d rūq pctō atq supplicio: multi multa senserūt: multa dixerūt: mlta literis mādauerūt. Nos q̄ fm scripturas sacras vel qō in eis legim⁹: vel qō ex eis itelligere potuim⁹: eax congruentes auctozitati: de bis rebus in supiozib⁹ libzis dixim⁹ Enuncleand⁹ aut̄ si ista q̄ranf mltiplices atq mltimodas pariūt disputatōes: q̄ plurib⁹ inserēde sunt voluminis q̄s hoc op⁹ tpusq̄ deposcit. Qō nō ita largū habem⁹: vt in oib⁹ q̄ possunt reqrere ociosi t scrupulosi: patiozes ad interrogādū: q̄s capatiozes ad intelligendū: nos opteat imozari. Arbitroz tñ satis nos iā fecisse magnis⁹ difficilimis qōnibus de initio vel mūdi vel aīe: vel ip̄i⁹ generis hūani: qō in duo genera distribuim⁹: vnum eox q fm hoīem. altex eox q fm deū viuūt. q̄s etiā mystice apellam⁹ ciuitates duas: h̄ est duas societates hoīm: quax est vna q̄ p̄destinata ē in eternū regnare cū deo: altera eternū suppliciū subire cū diabolo. Sed iste finis est eax ō q̄ post loquēdū est. Nunc aūt qm̄ de exoztu earū siue in angel⁹ quox numer⁹ ignozaf a nobis: siue in duob⁹ p̄mis hoīb⁹ satis dictū est: iaz mihi videf eax aggrediēd⁹ excursus: ex quo illi duo generare ceperūt donec hoīes generare cessabūt. Hoc em̄ vniuersuz tp̄s siue sclm in q̄ ce dūt moriētes succedūtq nascētes: istax duax ciuitatū de quib⁹ disputam⁹ excursus est. Natus ē igit̄ ex cayn ex illis duob⁹ generis humani parentibus: ptinēs ad hoīm ciuitatē. Posterioz abel ad ciuitatē dei. Sicut em̄ i vno hoīe qō dixit aplus experimur: q: nō p̄mū qō spiritale est sed qō aiale: postea spiritale. vnde vnusquisq quoniā ex damnata ppagine exozit. primo sic necesse est ex adam malus atq carnalis q si in christū renascendo pfecerit: post bonus t spiritalis: sic in vniuerso genere humano cum p̄mū due iste ceperūt nascendo atq moziendo pcurrere ciuitates: prior est natus ciuis huius seculi: posterior aūt isto peregrinus in seculo t ptinens ad ciuitatē dei: gratia p̄destinatus: gratia electus: gratia peregrinus deorsum: gratia ciuis sursum. Nam q̄ntum ad ip̄m attinet ex eadem massa ozit̄ que originaliter est tota dānata: sed tanq̄ figulus deus. Hanc em̄ similitudinem nō imprudenter sed prudenter introducit aplus: ex eadem massa fecit aliud vas in honozem: aliud in cōtumeliā. Prius aūt factū est vas in p̄tumeliā: post xō altex in honozē: quia t in ipso vno sicut iam dixi hoīe prius est reprobū: vnde necesse est incipiamus t vbi nō est necesse vt remanemus: posterius xō p̄bum quo p̄ficientes veniamus: t quo puenientes maneamus. Proinde nō q̄dem omnis homo malus erit bonus: nemo tamē erit bonus qui nō erat malus: sed quāto quisq citius mutaf in melⁱ hoc in se facit notari qō apprehendit celerius: t posteriozē cooperit vocabulū p̄us. Scriptum est itaq de cayn qō p̄didit ciuitatem. Abel aūt tanq̄ pegrinus nō condidit: supna est em̄ sanctox ciuitas: q̄uis hic pariat ciues: in quibus peregrinaf donec regni eius tēpus aduenīat: cum p̄gregatura est oīm in suis cozpozibus resurgentes: quādo eis p̄missum dabit regnum vbi cū suo p̄ncipe rege seculox sine vllo temporis fine regnabunt. ¶ Ca. II.

Abza sane quedam ciuitatis huius: t imago p̄phetica ei significans de potius q̄ p̄sentande seruiuit in terris quo eam tempe demonstrari oportebat: t dicta est etiam ipsa ciuitas sancta merito significantis imaginis nō expresse sicut futura est veritatis. De hac imagine seruiente: t de illa quā signifi car libera ciuitate: sic aplus ad galatbas loquitur. Dicite mihi inquit sub lege volentes esse legē nō audistis. Scriptum est em̄ q Abzaam duos filios habuit: vnum de ancilla: t vnuz de libera. Sed ille quidem qui de ancilla fm carnem natus est: qui aūt de libera p̄promissionem: que sunt in allegozia. Hec enim sunt duo testamēta: vnū quidem a monte sina in seruitutem generans que est agar. Sina em̄ mons est in arabia: qui cōiunctus est huic que nunc

est hierm: seruit enī cū filijs suis· Que aūt sur
sum est hierm libera est que est mater nostra·
Esa·54· Scriptū est enī· Letare sterilis que nō paris:
erūpe t exclama que nō parturis: qm multi fi-
lij deserte magis q̄ ei⁹ que habet vir· Nos aūt
frēs m isaac promissionis filij sumus· Sed sicut
tunc q̄ m carnē natus fuerat psequebat eum
q̄ m spm· ita t nunc· Sed qd dicit scriptura:
Gen·21· Eyce ancillā t filiū eius· Non enī heres erit fi-
lius ancille cū filio libere· Nos aūt frēs nō su-
mus ancille filij sed libere: q̄ libertate xp̄s nos
liberauit· Hec forma intelligendi de aplica au-
ctoritate descendēs locū nobis apit: quēadmo
dū scripturas duoꝝ testamentoꝝ veteris t no
ui accipere debeamus· Pars eī quedā terre-
ne ciuitatis imago celestis ciuitatis effecta
ē: nō se significando: s alteram: t ideo fuiens·
Neq; enī ppter seipsam s ppter aliā significā-
dam est institura: t pcedente alia significatiōe
t ipsa pfigurans pfiguratā ē· Nāq; agar ancil-
la sare eiusq; filius imago q̄dā hui⁹ imagis fuit
Et qm transiture erant vmbre luce veniente:
ideo dicit libera sara q̄ significabat liberā ciui-
tatē: cui rursus alio mō significande etiam illa
Ibidem· vmbra fuiebat· Eyce ancillā t filiū eius· nō enī
heres erit filj⁹ ancille cū filio meo isaac· qō aūt
aplus cū filio libere. Inuenimus q̄ in terrena
ciuitate duas formas: vnā suā pīntiā demōstrā-
tem· alterā celestī ciuitati significande sua pīn-
tia fuientē· Parit autē ciues terrene ciuitatis
peccato vitiata natura· celestis xo ciuitatis ci-
ues parit a pctō naturā liberās gra· vī illa vo-
Gal·4· cant vasa ire: ista vasa misericordie· Significa
tū est hoc etiā in duobus filijs abrae q̄ vnus ō
ancilla q̄ dicebat agar m carnē natus est hys-
mael: alter aūt de sara libera m promissionē na
tus isaac· Uterq; q̄dem de semine abrae: s illū
genuit demonstrās ꝛsuetudo naturā: istuz xo
dedit promissio significans grām· Ibi humanus
vsus ostendit· hic diuinū bñficiū cōmendat· La·III
Gen·16· S Ara q̄pe sterilis erat: t desperatiōe p-
lis saltē de ancilla sua ꝛcupiscens hre: qō
de ipsa nō se posse cernebat· dedit eā ferandaz
viro: ō quo parere voluerat nec potuerat· Ex
egit itaq; etiaz sic debitū de marito vtens iure
suo in vtero alieno· Natus est hysmael sic na-
scunt hoies pmixtiōe sexus vtriusq; vsitata le-
ge nature· Jō dictū est m carnē: nō q̄ ista bñ-
Sap·8· ficia dei nō sint: aut nō illa opet ōs cuius opifex
sapia attingit: sicut scriptū est: a fine vsq; ad fi-
nē fortiter: t disponit oīa suauiter: s vbi signifi
candū fuerat dei donū qō in debitū hoib⁹ gra-
tis gratia largiret: sic oportuit dari fiīū quēad
modū nature nō debebat excursibus· Negat
eī natura iam filios tali cōmixtioni marist se
mine q̄les esse poterat abrae t sare: i illa iā eta
te etiā mulier accedēte sterilitate q̄ nec tūc pa
rere potuit: qī nō etas fecūditati s etati fecū-
ditas defuit· Qō ḡ nature sic affecte fructꝰ po-
steritatis nō debebat: significat qō natura ge-
neris hūani pctō vitata· ac p ō iure dānata: ni-
hil xe felicitat i posterꝝ merebat· Recte igit si-
gnificat isaac p reprobationē natꝰ filios gre: ci
ues ciuitat libere: socios pacis eterne: vbi sit ō
amor: ppe ac puate q̄dāmō volūtatis· s cōi eo-
dēq; imutabili bono gaudēs atq; ex mult vnū
cor facies· i· pfecte facta cōcors obedientia cha
ritatis· Caplm·IIII
t Errena porro ciuitas q̄ sempiterna s
erit: neq; enī cū in extremo supplicio
dānata fuerit iā ciuitas erit: hic habet bonum
suū cuius societate letat: qualis esse de talibus
rebus letitia potest· Et qm non est tale bonuz
vt nullas angustias faciat amatoribus suis· ō
ciuitas ista aduersus seipaz plerūq; diuidikti
gādo: bellādo atq; pugnādo: t aut imortiferas
aut certe mortales victorias reqrendo· Nā ex
quacunq; sui parte aduersus alteram sui ptem
bellando surrexerit: q̄rit esse victrix gentium
cum sit captiua vitiorum· Et si quidem cum vi
cerit superbius extollitur etiam sic mortifera· Si
xo ꝛditoꝝ cogitās casusq; cōes magis q̄ accidē
pīnt adūsis angit: q̄s eis q̄ puenerūt scōis rebus
inflat· tm̄mō moralis est ista victoria· Neq; enī
sp dñari poterit pmanendo eis quos potuerit
subiugare vincēdo· Non aūt recte dicunt ea bo
na non esse que ꝛcupiscit hec ciuitas: qī est et
ipa in suo genere hūano melior· Cōcupiscit enī
terrenam quandā pro rebus infimis pacez: ad
eam nanq; desiderat peruenire bellando· qm
si vicerit t qui resistat non fuerit: pax erit quaz
non habebant partes inuicem aduersantes: t
p his rebus quas simul habere non poterant
infelici egestate certantes· Hanc pacem requi
runt laboriosa bella: hanc adipiscit que putat
gloriosa victoria· Quādo aūt vincunt q̄ causa
iustiore pugnabāt: quis dubitet gratulandam
esse victoriā t pueniſſe optabilē pacē· Hec bo-
na sunt: t sine dubio dei dona sunt· Sz si negle-
ctis melioribus que ad supnam pertinent ciui-
tatem: vbi erit victoria in eterna t summa pa-
ce secura: bona ista sic ꝛcupiscunt· vt vel sola eē
credantur· vel his que meliora credunt ampli
us diligant· necesse est miseria consequatur· et
que inerat augeat Caplm·V·
p Rimus itaq; fuit terrene ciuitat ꝛdi
tor fratricida: nā suū fratrē ciuē ciui- Gen·4·
tatis eterne i hac terra pegrinantē: inuidēna

victus occidit· Illi mirandum non est q̄ tanto
post in ea ciuitate ꝓdēda q̄ fuerat huiꝰ terrene
ciuitatis de q̄ loquimur caput futura ⁊ tā multis
gētibꝰ regnatura: huic ꝑmo exēplo: ⁊ vt greci
appellāt archetypo q̄dā sui generis imago re-
spondit· Mā ⁊ illic sic ipm facinꝰ q̄dā poeta cō-
memorauit illoꝝ Fraterno ꝑmi maduerūt san
guine muri· Sic eīm ꝓdita est roma: qñ occisus
remū a frē romulo romana testat hīstoria: nisi
q̄ iste terrene ciuitatis ambo ciues crāt: ⁊ am-
bo gliaz de romāe reipublice instituōe q̄rebāt
Sed ambo eā tantā q̄tā si vnꝰ esset habere, nō
poterāt· Qui eīm volebat dñando gloriari: mi-
nus vtiq; dñaret: si ei ptās viuo ꝓsorte minue-
ret· Ut g̃ totā dñationē haberet vnꝰ: ablatꝰ est
sociꝰ: ⁊ scelere creuit in peiꝰ: qō in certa mi-
ert in meliꝰ Ibi aūt frēs cayn ⁊ abel nō habebāt
ambo int se sīlem rex terrenaꝝ cupiditatē: nec
in ꝫ alter alteri inuidit qō dñatus eiꝰ fieret an-
gustior: qui alteꝝ occidit: si ābo dñarent· Abel
quippe nō q̄rebat dñationē in ea ciuitate q̄ con
debat a fratre: ꝫ inuidentia illa diabolica q̄ in-
uidēt bonis mali: nulla alia cā ē nisi q⁹ illi boni
sunt: illi mali· Nullo eīm mō fit minor: accidēte
seu pmanēte ꝓsorte possessio bonitatis: imo pos
sessio bonitatis tanto fit latior: q̄nto cōcordior
eā indiuidua sociaꝝ possidet charitas· Mō ha-
bebit denīq; istā possessionē q̄ eā noluerit habe
re cōcem: ⁊ tāto eam replet amplior: q̄nto am-
pliꝰ ibi potuerit amare ꝓsorē· Illud igit qō int
remū ⁊ romulū exortū est: quēadmodū aduer
sus seipam terrena ciuitas diuidat oñdit: q̄ āt
inter cayn ⁊ abel: int duas ipas ciuitates dei ⁊
hoīm inimicitias demōstrauit Pugnāt g̃ inter
le mali ⁊ mali· Itē pugnant inter se boni ⁊ mali
Boni vo ⁊ boni si pfecti sunt inter se pugnare
non pūt· Proficiētes aūt nondū pfecti: ita pūt:
vt bonus q̄q; ex ea pte pugnet ꝓtra alteꝝ: qua
Gal·5· etiā ꝓtra semetipm· Et i vno q̄pe hoīe caro cō
cupiscit aduersus spm̃: ⁊ spūs aduersus carnē·
Cōcupiscentia g̃ spiritalis ꝓtra alterius pōt pu
gnare carnalē· vel ꝓcupiscentiā carnal' ꝓtra al-
terius spūalem: sicut inter se pugnāt boni ⁊ ma
li: vel certe ipe ꝓcupiscētie carnales inter se du
orū bonoꝝ nōdū vtiq; pfectoꝝ: sicut int se pu-
gnāt mali ⁊ mali: donec eoꝝ q̄ curāt ad vltimā
victoriā sanitas pducat La·VI·

I Anguor est quippe iste·i· illa inobediē
tia: de q̄ in libro q̄rdecimo disseruim⁹
prime inobedientie suppliciū: ⁊ iō non natura ꝫ
vitium est· ppter quod dicit ꝓfitentibus bois
Gal·6· ⁊ ex fide in hac peregrinatione viuentibus In
uicem onera vestra portate: ⁊ sic adimplebitis
Thes·5· legem christi· Item alibi dicit· Corripite inqui
etos: ꝓsolamini pusillanimes: suscipe infirmos
patientes estote ad omnes· Videte ne q̄s ma
lū ꝑ malo alicui reddat· Itez alio loco· Si ꝓoc Gal·6·
cupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui
spiritales estis instruite hmōi in spū mansuetu
dinis: intendens teipm ne ⁊ tu tempteris· Et
alibi· Sol nō occidat sup iracūdiam vestram· Ephe·4·
Et in euangelio· Si peccauerit in te frater tuꝰ Mat·18·
corripe eū inter te ⁊ ipm solū· Itez de peccatis
in quibus multoꝝ cauet offensio· sic apostolus
dicit· Peccantes coram omnibus argue vt ⁊ cete j·Thi·5·
ri timorē habeant· Propter hoc ⁊ de venia in-
uicem danda multa ꝓcipiunt: ⁊ magna cura ꝑ
pter tenendā pacē: sine qua nemo poterit vi- Heb·12·
dere deū vbi ille terror est: qñ iubet seruus de Mat·18·
cem milīū talentoꝝ reddere debita que illi fue
rant relaxata: qñ debitū denarioꝝ centū con
seruo suo nō relaxauit· Qua similitudine ꝓpo
sita dñs iesus adiecit atz ait· Sic ⁊ vobis faciet Ibidem·
pater vester celestis si nō dimiseritis vnusq̄sq;
fratri suo de cordibus vestris· Hoc modo cura
tur ciues ciuitatis dei in hac terra pegrinātes
⁊ paci supne patrie suspirantes· Spiritus aūt
sanctus operatur intrinsectus: vt valeat aliquid
medicina que adhibet extrinsecus· Alioquin
etiam si deus ipe vtens creatura sibi subdita in
aliqua specie humana sensus alloquat humā-
nos: siue istos corporis: siue illos quos istis sīli
mos habemus in somnis: nec interiore gratia
mentem regat atq; agat: nihil ꝑdest hoi oīs
p̃dicatio veritatis· Facit aūt hoc deus a vasis
misericordie: ire vasa discernens: dispensatiōe
qua ipsa nouit multū occulta: sed tamen iusta
Ipso quippe adiuante mirabilibus ⁊ latentibꝰ
modis: cum peccatū qō habitat in mēbris nris
quod sic peccatū est: vt sic etiaz pena peccati si
cut apl'us p̃cipit· Non regnet peccatum in no- Roma·6
stro mortali corpore ad obediendū desideriis
eius: nec ei mēbra nostra velut iniqtatis arma
exhibeamus: quertit ad mentē nō sibi ad mala
ōa regente ꝓsentientē ⁊ eā regens tranqllius
nūc habebit postea sanitatē pfectaz: atq; imor
talitate ꝓcepta homo sine vllo peccato in eter
na pace regnabit· ¶ La·VII·

S Ed hoc ipm qō sicut potuimus expo-
suimus cū deus locutus essz ad cayn eo
mō quo ꝑmis hoībus p creaturā subiectam ve
lut eoꝝ socius forma ꝓgrua loquebat: quid ei
pfuit: Nonne ꝓceptū scelus in necando fratre
etiam post verbū diuine admonitionis imple-
uit: Nam cū sacrificia discreuisset amboꝝ in il-
lius respiciens huius despiciens: quod nō du-
bitandū ē potuisse cognosci signo aliquo atte-
stante visibili: ⁊ hīō fecisset deus: qz mala erāt

opa eius: fratris vero eius bona: cõtristatus ẽ cayn valde ⁊ ꝯcidit facies eius. Sic em̃ scriptũ ẽ
Gen. 4. Et dixit dñs ad cayn. Quare tristis factus es: ⁊ q̃re ꝯcidit facies tua? Nõne si recte offeras: recte aũt non diuidas: statim in foribus pctũ aderit? Peccasti quiesce: ad te ei conuersio eius: ⁊ tu dominaberis illius. In hac admonitõe quã deus pertulit ad cayn: illud q̃dẽ q̃ dictũ est: nonne si recte offeras: recte aũt nõ diuidas: peccasti: q̃ si elucet cur vel vñ sit dictũ: multos sensus pepit eius obscuritas: cũ diuiaꝝ scꝑturaꝝ q̃sq; tractator scõm fidei regulã id conat exponere. Recte q̃pe offert sacrificiũ cuz offert deo vero cui vni trinitõ sacrificandũ ẽ. Nõ aũt recte diuidit dũ non discernunt recte vel loca vel tpa: vel res ipe que offerunt. vel q̃ offert: vel cui offert: vel bi q̃bus ad vescendũ distribuit q̃ oblatũ est: vt diuisionẽ intelligam⁹ hic discretõz: siue cum offert vbi nõ optet: aut q̃ nõ ibi sed alibi optet: siue cũ offert q̃n non optet: aut q̃ non tũc sed alis optet. Siue cũ id offert q̃ nusq; ⁊ nũq; penit⁹ debuit: siue cũ electioza sibi eiusdẽ generis rez tenet hõ q̃s sunt ea q̃ offert deo: siue cuz ei⁹ rei q̃ oblata est fit princeps ꝓphan⁹ aut quilibet
1. Joh. 3. quẽ fas nõ est fieri. In quoz aũt hoz deo displicuerit cayn facile nõ põt inueniri. Sed q̃n Johãnes apls cum de his fratrib⁹ loquerer: nõ sicuti cayn inq̃t q̃ ex maligno erat ⁊ occidit frem suũ ⁊ cui⁹ rei gra occidit eũ. q̃z opa illius maligna fuerũt: fris aũt eius iusta: dat intelligi: ꝓpterea deũ non respexisse in nũera ei⁹: q̃z hoc ipo male diuidebat: dãs deo aliq̃d suũ: sibi aũt seipm. Qõ oẽs faciunt q̃ non dei s̃ suã sectãtes voluntatẽ. i. non recto sed puerso coꝛde viuẽtes offerũt deo tm̃ mun⁹ quo putãt eum redimi: vt eorum nõ opitulet sanãdis p̃uis cupiditatib⁹ sed explẽdis. Et hoc est ꝓpriũ terrene ciuitatis deum vel deos colere. q̃bus adiuuãtib⁹ regnet in victoꝛijs ⁊ pace terrena: nõ charitate ꝓsulẽdi: sed dñandi cupiditate. Boni q̃pe ad hẽ vtunt mũdo vt fruant deo: mali aũt ꝓtra: vt fruatur mũdo vti volũt deo: q̃ tm̃ eum vel eẽ vel res humanas curare iã credũt. Sũt em̃ multo deteriozes q̃ nec hoc q̃dẽ credũt. Cognito itaq; cayn q̃ sup ei⁹ germani sacrificiũ nec sup suũ respexerat de⁹: vtiq; frem bonũ mutor⁹ imitari: non elat⁹ debuit emulari. Sed q̃ ꝯtristat⁹ est ⁊ ꝯcidit vult⁹ eius: hoc pctm̃ maxime arguit de⁹ tristiciã de alteri⁹ bonitate: ⁊ hoc fris. Hoc quippe arguẽdo interrogauit dicens. q̃re ꝯtristatus
Gen. 4. es. ⁊ quare ꝯcidit facies tua? Quia em̃ fri inuidebat: de⁹ videbat ⁊ hoc arguebat. Nã hoibus quib⁹ absconditũ est coꝛ alteri⁹: esse posset ambiguũ: ⁊ ꝓlus incertũ: vtq; illa tristicia maligni-

tatẽ suã in qua se deo displicuisse didicerat: an fratris doluerit bonitatẽ: q̃ deo placuit cũ in sacrificio ei⁹ aspexit. Sed rõnem de⁹ reddẽs cur ei⁹ oblatõz accipe noluerit: vt sibi ipe pori⁹ merito q̃s ei imerito frat displiceret: cum ẽt iniustus nõ recte diuidẽdo: h̃ est non recte viuẽdo ⁊ indign⁹ cui⁹ approbaret oblatio q̃s esz iniusti oꝛ q̃ frem iustũ gratis occidisset oñdit. Nõ tũ eũ dimittẽs sine mandato iusto ⁊ bono. Quiesce inq̃t ad te em̃ conuersio ei⁹: ⁊ tu dñaberis illi⁹. Nũ q̃d fris? Absit. Cuius igit nisi pcti. Dixerat em̃ Peccasti: tm̃ deinde addidit. Quiesce ad te ei cõuersio ei⁹: ⁊ tu dñaberis illi⁹. Põt quidẽ ita intelligi ad ipm̃ hoiem ꝓuersionẽ esse debere peccati: vt nulli alij q̃s sibi sciat tribuere debẽ q̃ peccat. Hec est em̃ salubris pnie medicina ⁊ venie petitio non incõgrua: vt ibi ait: ad te em̃ ꝓuersio ei⁹: nõ subaudiat erit sed sit. ꝑcipientis videlicet: non p̃dicẽtis mõ. Tunc em̃ dñabit quisq; pctõ si id sibi nõ defendẽdo ꝓpoſuerit: s̃ penitẽdo subiecerit. Alioq̃n ⁊ illi seruiet dñanti: si patrociniũ adhibuerit accidẽti. Sed vt pctm̃ intelligat ꝓcupia ipsa carnalis de q̃ dicit apls. Caro em̃ ꝓcupiscit aduersus spm̃: i cui⁹ carnis Gal. 5.
fructib⁹ ⁊ inuidia comemoꝛat: qua vtiq; cayn stimulabat ⁊ accendebat in fris exitiũ: bñ subaudit erit. i. ad te em̃ ꝓuersio eius erit ⁊ tu dñaberis illi⁹. Cum em̃ cõmota fuerit ps ipa carnalis quã pctm̃ apellat apls vbi dicit. Non ego Roma. 7
opoꝛ illud: sed q̃ habitat in me pctm̃: quã ptez animi. etiã phi dicũt esse vitiosam non que mẽtem debeat trahere sed cui mens debeat imperare: eaq; ab illicitis opibus rõne cohibere. Cum q̃ cõmota fuerit ad aliq̃d ꝓpera cõmittendũ sacqescat ⁊ obtempet dicente apl̃o. Me exhibeatis membra vestra arma iniq̃tat⁹ pctõ: ad mẽtem domita ⁊ victa ꝓuertit: vt subdita rõ dominet: hoc p̃cepit de⁹ huic qui facib⁹ inuidie iflammabat in fratrẽ: ⁊ quẽ debebat imitari cupiebat auferre. Quiesce inq̃t. i. man⁹ a scelere ꝓtine Non regnet pctm̃ in tuo mortali coꝛpoꝛe ad obediendũ desideriis eius: nec exhibeas membra tua iniq̃tatis arma pctõ. Ad te em̃ ꝓuersio eius: dũ non adiuuat relaxando s̃ quiescendo frenat. Et tu dñaberis illius: vt cuz forinsecus non ꝓmittit opari: sub potestate mẽtis regentis ⁊ beniuolẽtie. assuescat etiã intrinsec⁹ nõ moueri. Dictũ est tale aliq̃d in eodẽ diuino libꝛo: ⁊ de muliere: q̃n post pctm̃ deo interrogãte atq; iudicante dãnatiõis snias acceperũt: in serpẽte diabolus: ⁊ in seipis illa ⁊ maritus. Cum em̃ Gen. 3.
dixisset ei: multiplicãs multiplicabo tristicias tuas ⁊ gemitũ tuũ. ⁊ in tristicijs paries filios: dei de addidit: ⁊ ad virũ tuũ ꝓuersio tua. ⁊ ipe dña-

bitur tui Quod dictū ē ad cayn de peccato vel de vitiosa carnis ꝯcupiscentia: hoc isto in loco de peccatrice femia: vbi intelligendū est viruz ad regendā vxorē anio carnē regenti similē eē
ꝑb·5· opozrere· Propter qō dicit aplus· Qui diligit vxozē suā seipm diligit· Nemo enī vnq̄ carnez suā odio habuit· Sananda sūt enī hec sicut nr̄a nō sicut aliena dānanda· Sed illud dei p̄ceptū cayn sicut p̄uaricator accepit· Inualescēte q̄p pe inuidētie vitio: fratrē insidiatus occidit Talis erat terrene ꝯdito: ciuitatis· Quō autez significauerit etiā cayn iudeos a quib⁹ xp̄us occisus est pastor ouiū hominū: quē pastor ouiuz pecozum p̄figurabat abel· qz in allegozia prophetica res est parco nunc dicere et quedā hic aduersus faustū manicheū dixisse me recolo·

Capitulum·VIII·

Unc aūt defendenda videt̄ mihi hist o
n ria: ne sit scriptura incredibilis q̄ dicit
edificatā ab vno hoie ciuitatē: eo tpe
Gen·4 quo nō plusq̄ viri q̄ttuor: vel pot⁹ tres postea q̄s fratrem frater occidit fuisse vident̄ in terra: id est prim⁹ homo pater oim et ipe cayn et ei⁹ filius enoch: ex cui⁹ noie ipa ciuitas nuncupata est· Sz hoc quos mouet: parū ꝯsiderāt nō oēs homies qui tūc esse potuerūt: scriptozez sacre hui⁹ historie necesse habuisse nomiare sed eos solos quos operis suscepti ratio postulabat· Propositū quipe scriptozis illius fuit per quē spūssanctus id agebat: per successiones certaz generationū ex vno homie ꝓpagatarū peuenire ad abzaam: ac deinde ex eius semine ad populū dei: in quo distincto a certis gentibus p̄figurarēt̄ur: et p̄nunciarent oīa que de ciuitate cuius eternū erit regnū: et de rege ei⁹ eodē q̄ conditoze xp̄o in spū p̄uidebant esse futura ita vt nec de altera societate hominuz taceret quā terrenā dicimus ciuitatē quantū ei comemozande satis esset: vt ciuitas dei etiaz sue aduersarie compatione clarescat· Cū igitur scriptura diuina vbi et numerū annoz quos illi homies vixerunt cōmemozat ita includat: vt dicat de illo de quo loquebat̄: et genuit filios et filias: et fuerun t oīes dies illius vnius⁹ quos vixit anni tot: et mozt̄uus est: nūquid q̄ cosdez filios et filias nō nomiat: ideo intelligere nō debemus p̄ tam multos annos quib⁹ tūc in seculi huius p̄ma etate viuebant nasci potuisse plurimos homies: quoz cetibus cōdi possent etiā plurime ciuitates? Sed ptinuit ad deū quo ista inspirante conscripta sūt: has duas societates suis diuersis generationib⁹ primitus digerere atq̄ distinguere vt seozsum hominū: hoc ē ꝑm hominem viuent iū: seozsum autem filioz dei: id est hominū ꝑm deū viuentiū generationes cōtexerent̄ vsq̄ ad diluuiū: vbi ambarum societatum discretio cōcretio q̄ narrant̄: discretio quidē q̄ ambaz separim generationes cōmemozant̄ vnius fratricide cayn: alterius aūt qui vocabat̄ seth· Natus quipe fuerat et ipe ꝺ adam pro illo quē frater occidit· Concretio autem quia bonis in deterius declinātibus tales vniuersi facti fuerant vt diluuio delerent̄: excepto vno iusto cui nomen erat noe: et eius cōiuGen·5·
ge et tribus filijs totidēq̄ nuribus: qui homies octo ex illa omniū vastatione mortaliū q̄ arcā euadere meruerūt· Quod igit̄ scriptū est· Et Gene·4
cognouit cayn vxorē suam: et concipiens peperit enoch: et erat edificās ciuitatem in nomie filij sui enoch: nō est quidē cōsequēs vt istū primū filiū genuisse credatur· Neq̄ enī hoc ex eo putandū est quia dictus est cognouisse vxorē suā quasi tūc se illi p̄mitus cōcubendo miscuisset· Nam et de ipo patre oim adam: non tūc solū ꝺ dictū est quādo concept⁹ est cayn quē primogenitū videt̄ habuisse: verūetiā posteri⁹ eadez scriptura· Cognouit inquit adam vxozem suā et concepit et peperit filiū: et nomiauit nomē illius seth· Ūū intelligit̄ ita solere illā scripturā loqui: cuius nō semp cū in ea legit̄ factos hominū fuisse cōcepus: nō tū solū cū primū sibi sex⁹ vterq̄ miscerēt̄· Nec illud necessario est argumento vt p̄mogenitū p̄ri existimem⁹ enoch q̄ ei⁹ noie illa ciuitas nūcupata est· Nō enī ab re est vt ꝓpter aliquā cām cum et alios h̄ret diligeret eū pater ceteris ampli⁹· Neq̄ enī et iudas p̄mogenitus fuit: a quo et iudea cognomiata ē et iudei· Sed etiā si ꝺditoꝛi ciuitatis illius iste fili⁹ prim⁹ est natus: nō ideo putandū est tūc a pfe ꝺdite ciuitati nomē ei⁹ impositū q̄n natus est· qz nec ꝓstitui tūc ab vno poterat ciuitas: q̄ nihil ē aliud q̄ hoim multitudo aliq̄ societ⁹ vinculo colligata: ꝑ cū illi⁹ hois familia tanta nūerositate creseret vt h̄ret iā pl̄ q̄ntitatē: tūc potuit vtiq̄ fieri vt et ꝓstitueret: et nomē p̄mogēi: i sui ꝓstitute imponeret ciuitati· Tā longa q̄ppe vita illoz hoim fuit vt illic mēoratoz q̄z et anni taciti nō sūt: q̄ mīmū vixit añ diluuiū: ad septingentos q̄n quaginta peueniret· Nā plures nōgentos annos etiā trāsierūt: q̄uis nemo ad mille peuenerit· Quis itaq̄ dubitauerit p vni⁹ hois etatē tm̄ multiplicari potuisse gen⁹ hūanū vt esset vt constitueret̄: nō vna ꝑ plurime ciuitates· Nō ex hoc conjci facillime p̄ōt: qz ex vno Abzaā nō multo ampli⁹ quadringētis annis nūerositas hebzee gentis tanta ꝓcreata ē: vt in exitu eiusdē p̄pli ex egypto sexcenta mil ia Exo·12
hoim fuisse referant̄ bellice iuuēturis: vt omit

tamus gentē hydumeox nō ptinentē ad plm
israel: quā genuit frater eiº esau nepos abrae:
t alias gentes natas ex semine ipius abrae: ñ
p sarā ꝓiugē ꝓcreatas. La·IX·

q Uāobrem nullus prudēs rex existima-
tor dubitauerit: cayn nō solū aliquā: ve
rūetiā magnā potuisse ꝓdere ciuitatē: qñ in tā
longum tps ꝓtendebat vita mortaliū: nisi for
te infideliū quispiā ex ipsa numerositate anno
rū nobis ingerat ꝗstionez: ꝙ vixisse tunc hoies
scriptū est in auctoritatibus nr̄is: t hoc neget
esse credendū. Ita ꝙppe nō credūt etiā magni
tudines corpox longe ampliores tūc fuisse ꝙ
nūc sunt. Unde t nobilissimus eox poeta vir
gilius: de ingenti lapide quē in agrox limite in
fixum vir fortis illox temporum pugnans et
rapuit t cucurrit t intorsit t imisit. Uix illū in-
quit lecti bis sex ceruice subirent. Qualia nūc
hoim ꝓducit corpa tellus. Significans maio-
ra tunc corpa ꝓducere solere tellurē. Quāto-
magis igit tpibus recentioribus mūdi: ante il
lud nobile diffamatū ꝙ diluuiū? Sz de corpox
magnitudine plerū ꝙ incredulos nudata p ve
rustatē sue p vim fluminū varios ꝙ casus sepul
cra ꝓuincūt: vbi apparuerūt vel vñ ceciderunt
inci edibilis magnitudis ossa mortuox. Uidi
ipse nō solus t aliq̄ mecū in vticensi littore mo
larē hoīs dentē tā ingentē: vt si in nostrox den
tiū modulos minutatim ꝓsideret: centū nob
videret facere potuisse. Sed illū gigantis ali-
cuius fuisse crediderimus. Nam ꝓter qō erant
olim multo maiora ꝙ nostra tunc corpa: gigan
tes longe ceteris anteibant. Sicut alijs dein-
de nostris ꝙ tpibus rarior ꝗdem: t nūc ferme de
fuerūt ꝙ modū alioꝝ plurimū excederēt. Pli-
nius scōs doctissimus hō: ꝙntomagis magis ꝙ
ꝓterit seculi excursus: minora corpa naturā fer
re testat. Quod etiā homer cōmemorat sepe
carmine fuisse ꝓquestū: nō hec velut poetica fi
gmenta deridens: t ita historicā fidem tā ꝙ mi
raculox naturaliū scriptox assumens. Uer vt
dixi antiquox magnitudines corpox inuenta
plerū ꝙ ossa qñ diuturna sunt: etiā multo po-
sterioribus seculis ꝓdunt. Annox aūt nume-
rositas cuius ꝙ hois qui tpibus illis fuit: nullis
nunc talibus documentis venire in experimen-
tū pōt. Nec tñ ideo fides sacre huic historie de-
roganda est: cuius tanto impudētius narrata
nō credimus: ꝙnto impleri certius p̄nunciata
ꝓspicimus. Dicit tñ etiā idē plinius esse adhuc
gentē v biducentos annos viuit. Si ergo būa
nax vitax diuturnitates ꝙs exprī nō sumº: ho-
die hr̄e credūt i cognita nob loca. cur si habuis
se credant t tpa? An ẋo est credibile alicui esse
qō h fi ē: t ictedibile ē aliqs fuisse qō nūc nō ē:

Uocirca t si inf hebreos t nr̄os La·X·
q codices de ipso nūero annox nōnulla
videt esse distātia: qō ignoro ꝙ rōne sit
factū: nō tñ tāta est vt illos hoīes tā longeuos
fuisse dissentiant. Nam ipse hō p̄mus adā aūꝙ Lcā·v
gigneret filiū ꝙ appellatº ē seth: ducētos trigi-
ta ānos vixisse repit in codicibº nr̄is: in hebrei
is aūt cētū triginta ꝓbibet. Sed postea ꝙ eux
genuit septingentos vixisse legit in nr̄is: oc in
gentos ẋo in illis. Atqx ita in vtrisqx vniuersi-
tatis sūma ꝓcordat. Ac deinde p ꝓsequens ge-
nerationes aūꝙ gignat ꝙ gigni cōmemorat: mi
nus vixisse apud hebreos pr̄ eius inuenit cen-
tū annos: t postea ꝙ est genitus idē ipse centū
minus ꝙ in hebreis inuenitur in nr̄is. Atqx ita
hinc t inde vtriusqx vniuersitas ꝓsonat. In se-
xta aūt generatiōe nusqꝙ vtriqx codices discre
pant. In septima ẋo vbi ille ꝙ natus est enoch
nō mortuus t q deo placuerit translatus esse
narrat: eadē dissonātia est ꝙ in supioribº ꝙnqx
de centū annis aūꝙ gigneret eū ꝙ sibi cōmēo-
ratus est filiū: atqx ita in sūma simul ꝓsonantia
Uixit enī annos aūꝙ trāsferret fm vtrosqx co
dices. ccc. lxv. Octaua generatio habet ꝗdez
nōnullā diuersitatē: t minorē ac dissimilē cete-
ris. Matusalem quippe quē genuit enoch aūꝙ
gigneret eū ꝙ in ipso ordine sequit: fm hebrei
os nō centū minus. sed. xx. amplius vixit ānos
Qui rursus in nr̄is posteaꝙ eū genuit reperit
addiri: t in vtrisqx sibi sūma vniuersi numeri oc
currit. In sola nona generatiōe. id ē in ānis la
mech filij matusalem. patris aūt noe sūma vni
uersitatis discrepat: sed non plurimū. Uiginti
enī t ꝗtuor annos plus vixisse in hebreis ꝙ in
nr̄is codicibus inuenit. Nam aūꝙ gigneret fi-
liū ꝙ vocatus ē noe: sex minus habet in hebrei
is ꝙ in nr̄is. postea ẋo ꝙ eū genuerit. xxx. am-
plius in eisdē ꝙ in nr̄is. Ubi sex illis detractis
restant. xxiiij. vt dictū est. La·XI·
p Er hanc aūt discrepantiā hebreox codi
cum atqx nr̄ox exorit illa famosissima ꝗ-
stio: vbi matusalē. xiiij. annos vixisse post diu
uiū cōputat: cū scr̄ptura ex oībus ꝙ in terra tūc
fuerant solos octo hoies in arca exitū cōmēo-
ret euasisse diluuij: in ꝙbus matusalem nō fuit
Scōm codices enī nr̄os matusalē ꝑuixisse gigne-
ret illū quē vocauit lamech: vixit annos centū
sexaginta septē: deinde ipe lamech aūꝙ ex illo
natus esset noe: vixit annos centū octoginta
octo: qui simul fiūt trecenti ꝙnquaginta ꝙnqx.
His addunt sexcenti noe. quoto eius anno di-
luuiū factū est: ꝙ fiunt nōgenti ꝙnꝙginta ꝙnqx
ex quo matusalē natus est vsqx ad annū diluuij

Dic mēo
rans ō ma
gnitudine
lapidis quē
turnus ar
reptū iecit
ꝓra enēā.
inducit ver
sus virgilij
li. rij. enei.
vide ꝓsus
in textu ꝗr
hec est sma
bis sex lecti
id est duo
decī hoies
eleen habē
tes scz cor
pora qua
lia nūc ꝓdu
cit relij vir
subirēt cer
uicē portā
do illum. s.
lapidem.
Dic plum
mira mrā
da de natu
ra rer scrip
sit.
Dic dic de
homero ꝙ
ꝗstus fu
it de mino
ratione cor
pox huma
nox fm p
cessum tem
porum.

Oēs aūt anni vite matusalē nongenti sexa-
ginta nouē cōputanť: quia eū vixisset annos cē
tū sexaginta septē ⁊ genuisset filiū q̄ est appella
tus lamech: post eū genitū vixit ānos octingē-
tos duos: q̄ oēs vt diximus nongenti sexagin-
nouē fiūt· Ēlū detracti nōgentis q̄nquaginta
q̄ngz ab ortu matusalē vsq; ad diluuiū remanēt
quattuor: decī: quib⁹ vixisse credit post diluuiū
ꝓpter qō nōnulli ⁊ si eū in terra vbi oīez car-
nē quā viuere in aquis natura nō sinit constat
fuisse deletā: cū patre suo q̄ translatus fuerat
aliquātū fuisse: atq; ibi donec diluuiū ꝓteriret
vixisse arbitranť: nolentes derogare fidē codi-
cibus quos in auctē celebriorē suscepit eccles̄ia
⁊ credentes iudeoꝝ ꝓti⁹ q̄z istos nō hr̄e qō ve
rū ē· Nō ei admittūt qō magis hic eaz potuerit
error: interꝑtū q̄z in ea lingua esse falsū vñ i no
strā ꝓ greca scr̄turā ipa trāslata est· Dz inquiūt
nō esse credibile· lxx· interꝑtes· q̄ vno simul tpe
vnoq; sensu interꝑtati sūt errare potuisse: aut
vbi nihil eoꝝ intereat voluisse mētiri: iudeos
ꝺo dū nobis inuident q̄ lex ⁊ ꝓpr̄e ad nos iter
ꝑtando transierūt: mutasse quedā in codicib⁹
suis vt in nr̄is minueret auctas· Hanc opinio-
nē vel suspitionē accipiat q̄sq; vt putauerit: cer
tum ē: tñ nō vixisse matusalē post diluuiū: ꝑ eo-
dē anno fuisse defunctū: si vez est qō de nume-
ro annoꝝ in hebreis codicib⁹ inuenit· De illis
aūt septuaginta interꝑtib⁹ q̄d mihi videat: suo
loco diligenti⁹ inserendū est: cū ad ipa tpa quā
tuz necessitas huius operis postulat cōmemora
da adiuuante dño veniem⁹· Presenti ei suffi
cit questioni fm vtroq; codices tā longas ha
buisse viras illi⁹ cui hoies: vt posset etate vni⁹
qui de duobus quos solos terra tūc habuit pa
rentibus ꝑmus est nat⁹ ad cōstituendā etiā ci-
uitatē multiplicari gen⁹ hūanū· La· XII·

n Eqz· n· vllo mō audiēdi sūt q̄ putāt ali
ter ānos illis tpib⁹ cōputatos: id est tā
te breuitatis vt vnus annus nr̄ decez
illos habuisse credatur· Quapropter inquiūt
cum audierit quisq; vel legerit nōgentos an-
nos quemq; vixisse: debet itelligere nonagin-
Decem quipe illi anni vnus annus est noster
⁊ decem nostri centū illi fuerūt· Ac ꝓhoc vt pu
tant viginti trium annoꝝ fuit adā qñ genuit seth
⁊ ipse seth viginti habebat ⁊ sex menses qñ ex
illo natus est enos: quos appellat scriptura du
centos ⁊ q̄ngz annos· Qñ sicut isti suspicanť
quoꝝ exponimus opinionē: vnū annū qualez
nunc habemus in decem ptes illi diuidebant:
⁊ easdem ptes annos vocabant· Quaꝝ partiū
habet vna quadratū senariū: eo q̄ deus sex di
ebus pfecerit opa sua: vt in septimo requiesce
ret· De qua re in libro vndecio sicut potui di-
sputaui Sexies aūt seni q̄ numerus quadratū
senarium facit: trigintasex dies fiunt: q̄ mul-
tiplicati decies ad trecētos sexaginta puenūt
id est ad duo decim menses lunares· Propter
quinq; dies eñ reliquos quibus solaris ann⁹
implet ⁊ diei quadrantē ꝓpter quē quater du-
ctum eo anno quo bisextuz vocant vnus dies
adiicit: addebāt a veteribus postea dies vt oc
curreret numerus annoꝝ: quos dies romani
intercalares vocabant· Proinde etiaz enos
quē genuit seth decē ⁊ nouē agebat annos qū
ex illo natus est filius eius cayn̄: quos annos
dicit scriptura centū nonaginta· Et deinceps
ꝑ omines generationes in quibus horum anni
cōmemorant ante diluuiū: nullus fere in nr̄is
codicibus inuenit q̄ cum esset centū annoꝝ vel
infra vel etiam centū viginti aut nō multo am
plius genuerit filiū: sed q̄ minima etate genue
rūt annoꝝ centū sexaginta: ⁊ q̄ō excurrit fuis-
se referunt: quia nemo inquiūt decem annorū
homo potest gignere filios: qui numerus cen-
tum appellabant anni ab illis horib⁹: sed in an-
nis sedecim: est matura puberras ⁊ pli iam ido
nea ꝓcreande: quos centū ⁊ sexaginta annos
illa tempora nūcupabant· Et aūt aliter annū
tunc fuisse cōputatū nō sit incredibile adiicit
q̄ō apud plerosq; scriptores historie reperitur
egyptios habuisse annū quatuor mensiū acar
nanas sex mēsiū: laurinios tredecim mensium·
Plinius secūdus cū cōmemorasset relatū fuis
se in litteris quendā vixisse centū q̄nquaginta
duos ānos: aliū decē ampli⁹: alios ducētoꝝ an
noꝝ habuisse vitam: alios trecentoꝝ: quosdaz
ad q̄ngentos: alios ad sexcentos: nōnullos ad
octingentos etiam pueniss̄e: hec omnia ꝓpter
initia tēpoꝝ accidisse arbitratus est: alij quipe
inquit estate determinabāt annū ⁊ alteri hye
me· alij quadripartitis tpibus sicut arcades inq̄t
quoꝝ anni trimenses fuerūt· Adiecit etiam ali
q̄ñ egyptios quoꝝ ꝙuos annos q̄ternoꝝ men
sium fuisse supradiximus: luneq; fine coꝝ limi
tasse annū· Itaq; apud eos inquit ⁊ singula mi-
lia annoꝝ vixisse ꝓdunť· His velut ꝓbabilibus
argumentis q̄dā nō destruentes fidē sacre hu
ius historie ꝙ astruere nitētes: ne sit incredibi
le q̄ tā multos annos vixisse referunť antiq̄: p
suaserūt sibi nec se suadere imprudenter existi
mant tā exiguū spaciū tpis tunc annū vocatū:
vt illi decē sint vnus nr̄: ⁊ decē nr̄i centū illoꝝ·
Hoc aūt falsissimū esse documento euidentissi
mo ostendit· Qō añq; faciā: nō mihi tacenduz
videt: q̄ credibilio: possit esse suspitio· Pote-
ramus certe hanc asseuerationē ex hebreis co

Hora pli
ni⁹ de mō
cōputādi
annos·

dicibus redarguere atq; ꝓuincere: vbi adã nõ ducentoꝝ triginta: ꝙ centũ triginta annoꝝ fuisse reperiãt qñ ter cũ genuit filiũ: q̃ anni si tredecim nr̃i sunt· ꝓculdubio ꝑmũ genuit qñ duo decim vel nõ mlto amplius annoꝝ fuit· Quis põt hac etate gñare vsitata ista nobilisq; notissima lege nature? Sz hũc omittamus q̃ fortasse etiã qñ creatus est potuit· Non enĩ cũ tã puum q̃ infantes nr̃i sunt factum fuisse credibile est· Seth filius eius nõ ducẽtoꝝ q̃nq; sicut nos legimus: ꝙ centũ q̃nq; fuit qñ genuit enos: ac ꝑ hoc fm istos nondũ habebat vndecim annos etatis· Quid dicã de caynã eius filio: q̃ cũ apõ nos centũ septuaginta reperiãt annoꝝ: apud hebreos septuaginta legit fuisse qñ genuit malalehel? Quis generat hõ septẽnis: si tũc anni septuagita nũcupabãt q̃ septẽ fuerũt? La·XIII

Ed cũ hꝰ dixero: ꝓtinuo referet illud iudeoꝝ esse mẽdaciũ: de q̃ supius satis actum est· Nã septuaginta interꝑtes laudabiliter celebratos viros potuisse mentiri difficile ẽ· Vbi si q̃ram q̃d sit credibilius: iudeoꝝ gentẽ tã lõge lateq; diffusam: in hꝰ ꝓscribendũ mẽdaciũ vno ꝓsilio ꝓspirare potuisse: ꝙ dũ alijs inuideant auctoritatẽ sibi abstulisse veritatẽ: anꝰ septuaginta hoies q̃ etiam ipi iudei erant in vno loco positos qñ rex egypti ptolomeus eos ad hꝰ opus asciuerat: ipsam veritatẽ gẽtibus alienigenis inuidisse: ꝙ cõicato istud tũc feciſſe ꝓsilio: q̃s nõ videat q̃d ꝓcliuius facliusq; credat? Sz absit vt prudẽs quispiã: vel iudeus cuuislibet puersitatis atq; malicie tñ potuisse credat in codicibus tã multis ꝙ tã longe lateq; disparsis: vel septuaginta illos mẽorabiles viros hꝰ de inuidẽda gẽtibus veritate vnũ cõmunicasse ꝓsilium· Credibilius ergo quis dixerit: cũ ꝑmũ de bibliotheca ptolomei describi ista ceperũt: tunc aliquid tale fieri potuisse in codice vno: scz ꝑmitꝰ inde descripto vũ iam latius emanaret: vbi potuit q̃dem accidere etiam scriptoris erroꝝ. Sz hꝰ in illa qõne de vita matusalẽ non absurdũ est suspicari: ꝙ in illo alio vbi supantibus viginti q̃tuoꝝ ãnis sũma nõ ꝓuenit Jn his aũt in quibꝰ cõtinuat ipius mendositatis similitudo ita vt ante genitũ filiũ qui ordini inseritur alibi supsint centũ anni alibi desint: post genitũ aũt vbi decrant supersint vbi superant desint: vt sũma conueniat: ꝙ hoc in prima: secũda: tertia: quarta: quinta: sexta: septimaq; generatione inuenitur: videtur habere quandam si dici põt erroꝝ ipe constantiã: nec casum redolet: sed industriam· Jteq; illa diuersitas numeroꝝ aliter se habentiuz in codicibus grecis ꝙ latinis: aliter in hebreis vbi nõ est ista de centũ annis ꝓius additis: ꝙ postea detractis per tot generatões continuata parilitas: nec malicie iudeoꝝ: nec diligentie vel ꝓudentie septuaginta interꝑtum: sed scriptoris tribuat errori: qui de bibliotheca supradicti regis codicẽ describendũ primus accepit· Nã etiam nunc vbi numeri nõ faciunt intentum ad aliquid quod facile possit intelligi: vel quod appareat vtiliter discꝰ: ꝙ negligenter describuntur: ꝙ negligentius emẽdantur· Quis enim existimet sibi esse discendum quot milia hominum tribus israhel singulatim habere potuerunt: quoniam ꝓdesse aliquid non putat: ꝙ quotus quisq; hominũ est cui profunditas vtilitatis huiꝰ appareat: Hic vero vbi ꝑ tot cõtextas generationes centũ anni alibi assunt alibi desunt: ꝙ post natum qui commemorandus fuerat filium desunt vbi affuerunt: assunt vbi defuerunt: vt sũma concordet: nimirũ cũ vellet ꝑsuadere qui hoc fecit: ideo nũerosissimos annos vixisse antiquos q̃ eos breuissimos nuncupabant: ꝙ hoc de maturitate pubertatis qua idonea filij gignerent conaret ostendere: atq; ideo in illis centũ ãnis decẽ nostros insinuandos putaret incredulis: ne homines tamdiu vixisse recipere in fidem nollent: addidit centum vbi gignendis filijs habilẽ non iuuenit etatẽ: cosdemq; post genitos filios vt congrueret sũma detraxit Sic quippe voluit credibiles facere idoneaꝝ generande prolis cõuenientias etatum: vt tñ numero non fraudaret vniuersas etates viuentiũ singuloꝝ· Qđ autẽ in sexta generatione id nõ fecit: hoc ipm est q̃s magis mouet illũ ideo feciſſe cũ res quam dicimus postulauit: q; non fecit vbi nõ postulauit Jnuenit nãq; in eadẽ generatiõe apud hebreos vixisse iareth anteq; genuisset enoch centũ sexagita duos ãnos: q̃ fm illã rõnez breuiũ annoꝝ fiũt anni sedecim: ꝙ aliq̃d minꝰ q̃ menses duo: q̃ tã etas apta est ad gignendũ: ꝙ ideo addere centũ annos breues vt nr̃i viginti sex fierent necesse non fuit: nec post natũ enoch eos detrahẽ quos non addiderat añ natum· Sic factuz ẽ vt hinc nulla esset inter codices vtrosq; varietas· Sz rursus mouet cur in octaua generatõe añq; de matusalez nasceret lamech: cum apud hebreos legant centũ·lxxxij·ãni: viginti duo ãni minꝰ inuenunt in codicibꝰ nr̃is: vbi potius addi centũ solẽt: ꝙ post genitũ lamech cõpiendã restituũt ad sũmã q̃ in codicibꝰ vtrisq; nõ discrepat· Si enĩ centũ septuaginta ãnos ꝓpter pubertatis maturitatẽ: decẽ ꝙ septẽ volebat itelligi: sicut nihil addere: ita nihil detrahẽ tã debebat: q; iuenerat etatẽ idoneã generationi filioꝝ: ꝓpter quã in alijs centũ ãnos vbi cã

bliotheca habuerunt quã cmã sibi ex oñi genere fratrum cõparauit.

a De septuaginta interꝑtibꝰ ꝙ ptolomeo Philadelpho. euse/bius scripsit in chronicis Post ptolomeũ filiũ lagi regnut in egypto. Ptolomeꝰ Philadelphus ãnis xxxviij· hic iudeos qui in egypto erãt liberos eẽ pmisit. ꝙ vasa eleazaro põtifici hieroso/limoꝝ votiua trãsmittens diui/nas scripturas ĩ greca vocẽ de hebreo lingua p. lxx. interꝑtes trãsferri cura/uit q̃s ĩ alexãdria by/

nō inueniebat: addebat: hoc aūt de viginti annis merito putaremus causa mendositatis accidere potuisse: nisi eos sic̄ p̄ꝛ detraxerat restituere postea curaret: vt sūme cōueniret integritas. An forte astutius factū existimandū est vt illa qua centū ānī p̄us solēt adiici: t postea detrahi occultarēt industria: cū t illic vbi nc̄e nō fuerat nō quidē de centū ānis: verūtū de q̄ tocūq; numero p̄us detracto post reddito tale quid fieret? Sz quōlibet istud accipiat: siue credatur ita factū eē: siue non credat: siue postrēo ita siue nō ita sit: recte fieri nullo mō dubitauerim vt cū diuersū aliq̄d in vtrisq; codicib⁹ inuenit: qñq̄dē ad fidē rei gestaꝛ vtrūq; eē nō pōt vex ei lingue poti⁹ credat vñ est in aliā p̄ interpretes facta trāslatio. Nā in q̄busdā etiā codicibus grecis tribus: t vno latino: t vno etiā syro inter se consentientib⁹: inuentus ē matusalē sex ānis añ diluuiū fuisse defunct⁹. Ca. XIIII.

Unciā videam⁹ q̄ nā mō euident̄ possit oñdi: nō tā breues vt illi decē vnus eēt nr̄: q̄ tāte plenitatis ānos q̄te nunc habem⁹ q̄s vtiq; circuit⁹ p̄ficit solis in illoꝛ hominū vita plenissima cōputatos. Sexcētesimo nēpe āno vite noe: scḡtū ē factū eē diluuiū. Cur q̄ ibi legit: Et aqua diluuij facta ē sup̄ tr̄ā sexcētesimo āno vite noe: scōi mēsis: septima t vicesima die mensis: si ann⁹ ille minim⁹ q̄les decē faciūt vnū nr̄m trigintasex dies habebat? Tātus q̄pe ann⁹ si antiq̄ more h̄ nomē accepit: aut nō hz menses: aut mensis ei⁹ ē triduuz: vt hēat duodecim menses. Quō igit hic dictū est: sexcētesimo āno scōi mensis septīa t vicesima die mēsis: nisi q: tales q̄les nūc sūt etiā tūc erant menses? Nā q̄ pacto alit vicesimo t septīo die secūdi mensis dicerēt ceptū eē diluuiū? Deinde postea in fine diluuij ita legit. Et sedit arca in mē se septīo septīa t vicesima die mensis sup montes ararach. Aqua aūt minuebat vsq; ad vndecimū mensem in vndecīo aūt mense p̄ima dies mensis apparuerunt capita montiū. Si igit tales menses erāt: tales p̄fecto t āni erāt q̄les nūc habem⁹. Menses q̄pe illi triduani viginti t septē dies habere nō poterāt. Aut si pro tricesima tridui tūc apellabant dies vt oim⁹ ppoꝛtiōes minuant: g̃ nec toto q̄triduo nr̄o factuz ē illō tā grāde diluuiū qō memoꝛat factū. xl. diebus t. xl. noctib⁹. Quis hāc absurditatē t vanitatē ferat? Proīde remoueat hic erroꝛ q̄ cōiectura falsa ita vult astruere scripturaꝝ nr̄aꝝ fidem vt alibi destruat. Proꝛsus tant⁹ etiā tunc dies fuit quātus t nūc est: quē viginti t q̄ttuoꝛ hoꝛe diurno curriculo nocturnoq; determinat. Tātus mensis q̄ntus t nūc est: quē luna cepta t finita p̄clusit. Tantus annus quātus t nūc ē quē duodeci mēses lūares addit⁹ ppt̄ cursū solarē q̄nq; dieb⁹ t q̄drante p̄sumant. Tāt⁹ āni sexcētesimi vite noe scōs erat mēsis: eusq; mēsis vicesim⁹ t septim⁹ dies q̄n cepit eē diluuiū: i quo dies q̄draginta p̄tinuate ingentes pluuie memoꝛant: q̄ dies nō binas ac paulo āpli⁹ horas habebāt: sed vicenas t q̄ternas die nocturnāq; trāsactas. Ac p̄ tā magnos ānos viꝛerunt illi antiq̄ vsq; amplius nōgentos: q̄ntos postea vixit abraā centū septuagintaq̄nq; t post eū filius ei⁹ isaac centū octoginta: t filius ei⁹ iacob, ppe cētū q̄nquaginta: t q̄ntos int̄posita aliq̄nta etate moyses cētū viginti: t q̄ntos etiā nūc viuūt hoīes septuagīta vel octoginta vt nō mīto amplius de quib⁹ etiā dictū est. Et ampli⁹ eoꝝ labor t dolor. Illa vō nūeroꝝ varietas q̄ int̄ codices hebꝛeos inuenit: t nr̄os: neq; de hac antiquoꝝ longeuitate dissentit: t si q̄d hz ita diuersuz vt vex eē vtrūq; nō possit: rex gestaꝝ fides ab ea lingua repetēda est: ex q̄ interp̄tatū ē qō habem⁹. Que facultas cū volentib⁹ vbiq; gentiū p̄sto sit: nō tū vacat q̄ septuaginta interpꝛetes in plurimis q̄ diuersa dicere vident: ex hebꝛeis codicib⁹ emendare ausus ē nemo. Nō ei ē illa diuersitas putata mēdositas: nec ego vllo mō putandū existimo. Sz vbi nō est scriptoꝛis erroꝛ: aliq̄d eos diuino spū vbi sensus eēt cōsentaneus vꝛitati t p̄dicans veritatē nō interp̄tantiū moꝛe: sed p̄pheꝛantiū libertate aliq̄ dicē voluisse credendū ē. Un merito nō solū hebꝛeis: verūetiā ip̄is cū adhibet testimonia de scḡtur̄ vti aplica t uenit auctas. Sz hinc me opoꝛtunioꝛe loco si de⁹ adiuuerit, p̄misi diligēti⁹ locutuꝝ nūc qō instat expediā. Nō ei ambigendū ē ab hoīe q̄ ex p̄mo hoīe nat⁹ ē p̄m⁹ q̄n tādiu viuebāt potuisse p̄stitui ciuitatē sane terrenā: nō illā q̄ dicitur ciuitas dei: de qua vt scriberem⁹ laboꝛē tāti hui⁹ operis in man⁹ sumpsim⁹. Ca. XV.

Jcet g̃ aliqs. Jta ne credendū ē hoiem filios icessantet generatuꝝ: nec habētem, ppositū p̄tinētie centū t ampli⁹: vt p̄m hebꝛeos nō multo min⁹: id ē octogīta. lxx. lx. ānos a cōcūbendi ope vacauisse: aut si nō vacaret: nihil plis gigné potuisse? Hec q̄stio duobus mōis soluit. Aut em̄ tāto seriꝛ fuit ppoꝛtione pubertas: q̄nto vite totī⁹ maioꝛ annositas aut qō magis vidō eē credibile: nō hic p̄mogeniti filij cōmemoꝛati sūt: q̄s successiōis oꝛdo poscebat: vt pueniret ad noe: a q̄ rursus ad abꝛaā videm⁹ eē puentū: ac deinde vsq; ad certū articulū tp̄is: q̄ntū oportebat signari etiaz generationib⁹ cōmemoꝛatis cursū gl̄osissime ciuitatis in h̄ mūdo pegrinantis t supnā p̄triaz req̄rē

tis ·Quod ·n· negari nō pōt: ꝓior oīm cayn ex cōiunctione maris ⁊ femine natꝰ est · Necꝫ eīm
Gen·4· illo nato dixisset adam qō dixisse legit · Aḋsiui hoiem p deū: nisi illis duobꝰ ipe fuisset hō nascē
Ibidem· do additus ꝑmus ·Huc secutꝰ abel quez maior frater occidit ꝓfiguratione quadā pegrinantꝭ ciuitatis dei q esset ab ipijs ⁊ quodāmodo terriginis: id est terrenā originē diligentibꝰ: ⁊ terrene ciuitatis terrena felicitate gaudentibꝰ: ꝑsecutiones iniq̄s passura ꝑmus ostendit Sz q̄t ānoꝝ erat adā cū eos genuit nō apparet · Exinde digerunt generatiōes alie de cayn: alie de illo quē genuit adā in eꝰ successione quē frater occidit: ⁊ appellauit nomen illiꝰ seth: dicens vt
Ibidem· scptū est · Suscitauit eīm mihi deus semen aliō ꝓ abel quē occidit cayn · Cū itaq̄ iste due series gnationū: vna de seth alia ō cayn: has duas de quibꝰ agim⁹ distinctis ordinibꝰ insinuent ciuitates: vnā celestē in terris pegrinantē: alteram terrenā ⁊ frenis tāq̄ sola sit gaudijs inherētem vel inhiantē: nullꝰ de ꝓgenie cayn cū dinumerata sit ꝓnūerato adam vsq̄ ad octauā gnationē: quot annoꝝ fuisset expressus ē q̄ genuit cū qui cōmēoratur post eū · Voluit eīm spūs dei in terrene ciuitatis generationibꝰ tpa notare ante diluuiū: ꝙ in celestis maluit tāq̄ ēnt memoria dignioꝛes · Porro aūt seth q̄ natꝰ ē nō quidē taciti sūt ānj ꝑris eiꝰ ꝙ iā genuerat alios: ⁊ vtꝝ solos cayn ⁊ abel: affirmare q̄s audeat? Non eīm q: soli noiati sūt ꝓpter ordines generationū q̄s cōmemorare oportebat: ideo cōsequens videri debet solos fuisse tūc generatos ex adam · Cū eīm silentio cooptis oīm noibꝰ ceteroꝝ legat cū genuisse filios ⁊ filias: quota fuerit ista ꝓles eiꝰ q̄s ꝑsumat asserere: si culpā temeritatis euitat? Potuit q̄pe adā diuinitꝰ admonitus dicere postea q̄z seth natꝰ est: suscitauit eīm mihi deus semen aliud ꝓ abel: q̄n talis erat futurus q̄ impleret illius sanctitatē: nō q̄ ipe ꝑoꝛ post eū tꝑis ordie nasceret · Deinde q̄ō scptū ē · Vixit aūt seth q̄nq̄ ⁊ ducentos ānos·
Gen·5· vel fm hebꝛeos q̄nq̄ ⁊ centū annos et genuit enos: q̄s possit nisi incōsiderat⁹ asseuerare būc eiꝰ ꝓmogenitū fuisse: vt admirātes merito req̄ramus: quō ꝓ tot ānos imunis fuerit a ꝓnubio sine vllo ꝓposito ꝓtinentie: vel nō genuerit cōiugatꝰ q̄n q̄dē etiā de ipo legit ⁊ genuit filios ⁊ filias: ⁊ fuerūt oēs dies seth duodecī ⁊ nōgēti ānj ⁊ mortuꝰ ē · Atq̄ ita deiceps q̄z ānj cōmēorant: nec filios filiasq̄ genuisse reticēt · Ac ꝙ ꝟ si apparet oīno: vtꝝ q̄ noiat genitꝰ: ipe fuerit ꝓmogenitꝰ: imo ꝛo q̄n credibile nō ē ꝑres illos etate tā lōga aut ipubes fuisse: aut ꝓiugibꝰ caruisse vlſ etibꝰ: nec illos eoꝝ filios ꝑmos eis natos fuisse credibile ē Sz cū sacre scptoꝝ historie ad ortū vitāq̄ noe cuiꝰ tpe diluuiū factū ē ꝙ successiones generationū notarꝭ tpibꝰ itenderet puenire eas vtiq̄ cōmēorauit: nō q̄ ꝑmis suis pentibꝰ fuerit: ꝙ q̄ in ꝓpagatiōis ordie venerit Excēpli gra: q̄ id fiat apti⁹ aliq̄d interponā: vñ nullꝰ ambigat fieri potuisse q̄ō dico Euāgelista
<Matth·1· mathe⁹ gnationē dñice carnis ꝑseriē pentū volens cōmendare mēoꝛie: ordines a ꝑe abrahaz atq̄ ad dauid ꝑmittꝰ vt puenirent intēdēs: abrahā inq̄t genuit isaac: cur ñ dixit ysmael quē ꝑmittus genuit? Isaac āt inq̄t genuit iacob · Cur nō dixit esau: q̄ eiꝰ ꝑmogenitꝰ fuit? Quia ·s· ꝑ illos ad dauid puenire nō posset · Deide sequit · Iacob aūt genuit iudā ⁊ frēs eiꝰ · Rūq̄d iudas ꝑmogenitꝰ fuit? Judas inq̄t genuit phares ⁊ zara · Nec istoꝝ geminoꝝ aliq̄s fuit ꝑmogenitꝰ iude: ꝙ añ illos iā tres genuerat · Eos itaq̄ tenuit in ordie gnationū: ꝓ q̄s ad dauid atq̄ inde q̄ intēderat puenirēt · Ex q̄ intelligi ꝑt: veteres q̄s hoies añ diluuiū nō ꝑmogēitos: ꝙ eos fuisse cōmēoratos: ꝓ q̄s succedentiū ordo gnationū ad noe pīarchā ducerēt: ne serie pubertatꝭ illoꝝ obscura ⁊ ñ nccaria q̄o nos fatiget · Ca·XVI

Tm igr genꝰ hūanū: post ꝑmā copulaz
35· q̄ſti·s· c viri facti ex pulue: ⁊ ꝓiugꝭ eiꝰ ex viri laterariū seminarūq̄ ꝓiūctiōe opꝰ dfet vt gignendo multiplicarēt: nec eēnt vlli hoies nisi q̄ ex illis duobꝰ nati fuissent: viri soꝛoꝛes suas ꝓiuges acceperūt · Qō pfecto q̄nto ē antiq̄us cōpellēte nccitate tāto postea factū ē dānabilꝰ religione ꝓhibente · Habita ē eīm rō rectissima caritatis: vt hoies q̄bꝰ eēt vtilis atq̄ hōesta ꝓcordia: diuersaꝝ necessitudinū vinculis necterent: nec vnꝰ in vna multas hꝫet: ꝙ singule spargerent i singulos: ac sic ad socialē vitā diligentiꝰ colligā dā: plurīe plurīos obtinerēt · Pat q̄pe ⁊ socer duaꝝ sūt necessitudinū noia vt ꝛ alīū q̄sq̄ hēat ꝑez: aliū socerū: nūeroſius se caritas porrigit Vtrūq̄ aūt vnꝰ adā eē cogebat: ⁊ filijs ⁊ filiabus suis q̄s frēs soꝛoꝛesq̄ cōnubio iungebant Sic ⁊ eua vxoꝛ eiꝰ vtriq̄ sexui filioꝝ fuit ⁊ socrꝰ ⁊ mat · Que si duc femie fuissent: mater alia ⁊ socrus altera: copioſiꝰ se socialis dilectio colligaret · Ipa deniq̄ iā soꝛoꝛ q̄ ēt vxoꝛ fiebat: duas tenebat vna necessitudies: quibꝰ p singulas distributis vt alia eēt soꝛoꝛ: alia vxoꝛ hoim numero socialis ꝓpinq̄tas augeret · Sz hoc vñ fieret tūc nō erat: q̄n nisi frēs ⁊ soꝛoꝛes ex illis duobus ꝑmis nulli hoies erāt · Fieri ꝛ debuit q̄n potuit; vt existēte copia vñ ducerent vxoꝛes q̄ nō erāt iā soꝛoꝛes · Et non solum illud vt fieret nulla necessitas eēt: verūetiā si fieret nefas eēt Nā si nepotes primoꝝ hominū quiā consobꝛi

nas poterāt accipe ꝓiuges sororibus matrimo
nio iungerent: nō tā due ꝙ tres in hoīe vno ne
cessitudines fierent: q̄ ꝓpter caritatē nūerosio
re ꝓpinquitate nectendā: disseminare ꝑ singu
los singule debuerūt. Eiset eñ vn⁹ hō filijs suis
fratri scz sororiq̄ cōiugibus ⁊ pater ⁊ socer et
auūculus: ita ⁊ vxor eius: eisdem ꝓiugib⁹ filijs
et mater et amica: et socrus. Ꝫ demq̄ inter se
filij eox nō solū eisent fratres atq̄ cōiuges: ve
rūetiaz cōsobrini: q: ⁊ fratrū filij. Omnes ātē ille
necessitudines q̄ vni homi tres hoies ꝓnecte
bant nouē connecterent: si eēnt in singulis sin
gule: vt vnus hō hꝫ alterā sororē: alterā vxo
rez: alterā cōsobrinā: alterꝫ pfem: ⁊ alterꝫ auū
culū: alterꝫ socerꝫ alterā mfem: alterā amicā: al
terā socrꝫ: atq̄ ita se nō in paucitate coartatuz
ſ lati⁹ atq̄ nūerosi⁹ ꝓpinq̄tatib⁹ crebr⁹ vinculū
sociale diffunderet. Q̄d hūano genere crescē
te ⁊ multiplicato: etiā inter impios deox mul
toꝫ falsorūq̄ cultores sic obseruari cernimus
vt etiā si puersis legibus ꝓmittantur fraterna
cōiugia: melio: tamen cōsuetudo ipa malit ex
horrere licentiā. Et cū sorores accipe in matri
monū ꝑmis humani generis ꝛtibus oīno licu
erit: sic aduersē: quasi nūq̄ licere potuerit. ad
hūanū eñ sensuz: vel alliciendū vel offenden
dum: mos valet plurimū. Qui cū in hac causa
moderationē inconcupiscentie coerceat: cuz
designari atq̄ corrūpi merito esse nefariū iudi
catur. Si. n. iniquū est auiditate possidēdi trās
gredi limitez agroꝫ: q̄nto est iniquius libidine
cōcubendi subuertere limitē morum? Experti
aūt sumus in cōnubijs ꝓsobrinaꝫ etiā nostris
ꝛtibus ꝓpter gradū ꝓpinquitatis fratno gra
dui ꝓmū q̄ raro per mores fiebat: qō fieri ꝑ
leges licebat: quia id nec diuīa phibuit: nec nō
dum phibuerat lex hūana. Verūtn factū etiā
licitū ꝓpter vicinitatem horrebatur illiciri: et
qō fiebat cū consobrina: pene cū sorore fieri vi
debatur: q: ⁊ ipi inter se ꝓpter tam ꝓpinquam
cōsanguinitatē fratres vocanē. ⁊ pene germāi
sūt. Fuit aūt antiq̄s phib⁹ religiose cure: ne ipa
ꝓpinquitas se paulatim ꝓpaginū ordinib⁹ diri
mens longius abiret ⁊ propinquitas esse desi
steret: eam nonduz longe positam rursus ma
trimonij vinculo colligare: ⁊ quodāmodo re
uocare fugientem. Vnde iam pleno hominibus
orbe terrarū: nō quidē sorores ex patre vel ma
tre: vel ex ambob⁹ suis parentibus natas: ꝙ tñ
amabant de suo genere ducere vxores. Verū
tamen quis dubitet honestius hoc ꝛtpe etiā con
sobrinarum prohibita esse coniugia: non soluz
ſm ea que disputauimus propter multiplican
das affinitates ne habeat duas necessitudies.
vna persona cū due possint eas habere ⁊ nume
rus ꝓpinquitat⁹ augeri: sed etiā quia nescio
quomodo inest humane verecundie quiddaz
naturale atq̄ laudabile: vt cui debet causa ꝓ
pinquitatis verecundū honorē ab ea cōtineat
cuius generatricē tamen libidinez de qua eru
bescere videmus ⁊ ipam pudicitiā cōiugalem.
Copulatio igit maris ⁊ femine ad hoc tū attinet ad
genus mortaliū quoddā seminariū est ciuita
tis: sed terrena ciuitas generatione tantūmō:
celestis aūt etiā regeneratione opus habet: vt
noxam generationis euadat. Vtrum autē ali
quod fuerit: vel si fuit quale fuerit corꝑale atq̄
visibile regenerationis signū ante diluuiū: sic Gesi. 17.
abrae circumcisio postea est impata: sacra hy
storia tacet. Sacrificasse tamen deo etiaz illos
antiquissimos homies non tacet: qō ⁊ in duo
bus ꝓmis fratribus claruit: ⁊ noe post diluuiū Gene. 8.
cū de arca fuisset egressus hostias deo legit i
molasse. De qua re in p̄cedentibus libris iā di
ximus non ob aliud demones arrogantes sibi
diuinitatē deosq̄ se credi cupientes sibi expe
tere sacrificiū: ⁊ gaudere huiusmodi honorib⁹
nisi quia verū sacrificiū vero deo debere sciūt.

¶ Capitulum. XVII.

c Vm ergo esset adā vtriusq̄ generis pa
ter: id est ⁊ cuius series ad terrenā ⁊ cu
ius series ad celestē ꝑtinet ciuitatē: occi
so abel atq̄ in eius interfectiōe cōmēdato mi
rabili sacramēto: facti sunt duo pfes singulox
genex cayn ⁊ seth: in quorū filijs ꝙs cōmēorari
optebat: duarū istarū ciuitatū in genere mor
taliū euidentius indicia clare ceperunt. Cayn Gene. 4.
q̄ppe genuit enoch: in cuius nomīe condidit ci
uitatē: scz nō pegrinantē in hoc mūdo: sed i ei⁹
tpali pace ac felicitate quiescentē. Cayn aūt in
terpretatur possessio: vnde dictuz est quando Ibidem.
natus est: siue a patre: siue a matre eius. Acqui
siui hominē per deū. Enoch vero interptat de
dicatio: hic eñ dedicat frena ciuitas vbi cōdit
quoniam hic habet eum quē intendit ⁊ appetit
finem. Porro ille seth resurrectio interpretat
⁊ enos filius eius interptat hō: nō sicut adam.
Et ipm eñ nomen interptat homo: ꝙ cōmune
phibetur esse in illa lingua: id ē hebrea masculo
⁊ femine. Nam sic de illo scriptum est. Ada- Gen. 5.
sculuz et feminam fecit eos: et benedixit illos:
et cognominauit nomen eorum adam. Vnde
nō ambigitur sic appellatam fuisse feminā euā
proprio nomine: vt tñ adam qō interpretat hō
nomen esset amboꝫ. Enos aūt sic interptatur
homo vt hoc nō posse feminā nuncupari peri
ti lingue illius asseuerent: tanq̄ filius resurrec
tionis: vbi non nubent: neq̄ vxores ducent.

Non eñ erit ibi generatio: cum illuc perduxerit regeneratio · Quare et hoc non incassum notandū arbitror: q in his gñatiōib⁹ ā ꝓpagātur ex illo q̄ est appellat⁹ seth: cū genuisse filios filiasq; dicat: nulla ibi genita nominatim femina exp̄ssa est · In his aūt q̄ ꝓpagant ex cayn: i ipo fine q̄sq; prorendunt nouissima semia genita noiat · Sic eñ legit · Mathusael genuit lamech: t sūpsit sibi lamech duas vxores: nomē vni ada: t nomen secunde sella · t peperit ada iabel · hic erat pater habitantiū in tabernaculis pecorariox · Et nomē frīs ei⁹ iubal: hic fuit qui oñdit psalteriū t cithară · Sella aūt pepit t ipa tubalcaym t erat erarius t malleator eramēti t ferri · Sor or aūt tubalcaym noema: huiusq; porrecte sūt oēs gñatiōes cayn: q̄ sūt oēs ab adā octo ānūerato ipo adā: septē scz vsq; ad lamech q̄ duax maritus vxox fuit: t octaua est generatio in filijs ei⁹ in quib⁹ cōmemorat t femina · Vbi elegant significatū ē terrenā ciuitatem vsq; in sui finē carnales habituā generationes: q̄ martū feminarūq; cōiunctiōe ꝓueniunt · Eñ t ipe qō ꝓter eas nusq; repit ante diluuiū: noibus ꝓprijs exprimunt: vxores illi⁹ homis q̄ noiat hic nouissim⁹ pater · Sic aūt cayn q̄ interp̄tat possessio: terrene cōditor ciuitat̄: t filius ei⁹ in cui⁹ noie cōdita est enoch q̄ interp̄tat dedicatio: idicat ista ciuitatē t initiū t finē hñe terrenū: vbi nihil sperat āpli⁹ q̄sq; in h̄ seculo cerni pōt: ita seth q̄ interp̄tat resurrectio cū sit gñationū seorsū cōmēorat ax pater: quid de filio ei⁹ sacra historia dicat intuēdū ē · ¶ La·

Gene·4 T seth inq̄t nat⁹ est filius: t XVIII
e noiauit nomē ei⁹ enos · hic sperauit invocare nomē dñi dei · Hēpe clamat attestatio veritat̄ · In spe igit vixit hō fili⁹ resurrectionis: in spe viuit q̄diu pegrinat h̄ ciuitas dei q̄ gignit ex fide resurrectiōis xp̄i Ex duob⁹ nāq; illis hoibus abel q̄ interp̄tat luct⁹: t eius fratre seth q̄ interp̄tat resurrectio: mox xp̄i t vita ei⁹ ex mortuis figurat · Ex qua fide gignit hic ciuitas dei: id ē hō q̄ sperauit inuocare nomē dñi dei · Spe eñ salui facti sum⁹ ait aplus · spes aūt q̄ vī nō est spes · Quō eñ videt q̄s: q̄d spat: Si aūt qō nō videm⁹ sperām⁹: p pacientiā expectām⁹ · Nā q̄s vacare h̄ existimet ab altitudine sacramēti: Nūq̄d eñ abel nō sperauit invocare nomē dñi dei: cui⁹ sacrificiū scp̄tura tā acceptum deo fuisse cōmemorat: Nūq̄d ipe seth nō sperauit invocare nomē dñi dei: de q̄ dictus Gene·4 est · Suscitauit eñ mihi de⁹ semen aliud ꝓ abel Cur ḡ huic ꝓprie tribuit qō prior oīm intelligitur eē cōmune: nisi q: optebat in eo q̄ de patre generationū in meliorē ptē: h̄ est sugne ciuitatis separatax p̄m⁹ cōmemorat exor t⁹: ꝓfigurari hoiem: id est hominū societatē: q̄ nō fm vires terrene felicitatis: sed fm deū viuit in spe felicitatis eterne: Rec dictū est: hic sperauit in dominū deū: aut hic inuocauit nomē dñi dei: sed hic sperauit inq̄t inuocare nomē dñi dei Quid sibi hoc vult sperauit inuocare: nisi q: prophetia est exorturū populū qui fm electionez gratie inuocaret nomen dñi dei: Hoc est qō ꝓ aliū prophetā dictū est: apostolus de hoc ꝓlo intelligit ad dei gr̄am ptinere · Et erit oīs⁹ quicunq; inuocauerit nomē dñi salu⁹ erit Hoc eñ ipm qō dicit · Et noiauit nomē ei⁹ enos qō interp̄tatur hō: ac deinde addit: hic sperauit invocare nomen dñi dei: satis ostendit q̄ non in seipo spem ponere debeat hō · Maledict⁹ eñ oīs⁹ sicut alibi legit: qui spem suā ponit in hoie: ac ꝓ hoc in se vt sit ciuis alteri⁹ ciuitatis: q̄ nō soluz fm filiū cayn dedicat: hoc tpe hoc est mortalis hui⁹ seculi labente transcursu: ſ in illa imortalitate btitudinis sempiterne · La·XIX

Am t ista propago cui⁹ est pf seth: i ea
n generatiōe hz dedicatiōis nomē q̄ septima ē ex adā ānūerato adā: septim⁹ eñ ab illo nat⁹ ē enoch q̄ interp̄tat dedicatio: ſ Gene·5 ipe ē ille trāslatus q̄ placuit deo: t insigni nūero in ordine generationū: q̄ sabbatū ꝓsecratus est: septim⁹ scz ab adā · Ab ipo aūt pfectax gñationū q̄ discernunt a ꝓpagine cayn: id ē a seth sext⁹ est: quoto die fact⁹ ē hō: et ꝓlūmauit deus oia opa sua · Sz hui⁹ enoch trāslatio nfe dedicatiōis ē p̄figurata dilatio Quecđ dē tā facta est in xp̄o capite nfo: q̄ sic resurrexit vt nō moriat vlteri⁹: ſ etiā ipe trāslatus est · Restat aūt alta dedicatio vniuersē domus cuius ipe xp̄s ē fundamentū: q̄ differt in finē: qñ erit oīm resurrectio nō morituroz amplius Siue aūt dom⁹ dei dicat: siue templū dei: siue ciuitas dei: id ipm̄ nec abhorret a latini eloquij ꝓsuetudine⁹ Nā t a virgilius impiosissimā ciuitatē domuz appellat assaracī: romāos volens intelligi q̄ de assaraco ꝓ troianos originē ducūt: t domū eruce eosdem ipos: q: eo duce troiani cū italiā venissent ab eis condita est roma · Imitat⁹ nāq; ē poeta ille sacras litteras in quibus dicit dom⁹ iacob: tā ingens ꝓlus hebroz · La·XX·

Icet aliqs · Si h̄ intendebat scp̄tor hu
d uus historie in cōmemorādis gñatiōib⁹ ex adam p filiū eius seth vt per illas p ueniret ad noe: sub quo factum est diluuiū: ma quo rursus ceruicexerek oꝛdo nascentiū quo ꝓueniret ad abrāā: A quo matheus euangelista incipit generatiōes quibus ad xp̄m pueniret eternū regē ciuitatis dei: q̄d intendebat inge

Virgilius impiosissimā ciuitatē scz romaz appellat domuz assaraci. l. ii. j. enei. vbi plenius pōt supi. li. v. c. xxj. vbi ea q̄ hic scribūtur sūt posita.

Matth. j.

nerationib⁹ ex cayn: ⁊ quo eas pducere volebat
Rūdek: vsq; ad diluuiū quo totū gen⁹ illud ter
rene ciuitat⁹ absumptū ē: ꝑ reparū ex filijs noe
Neq; em̄ deesse poterit h̄ terrena ciuitas socie
tasq; hoīm ſm hoiem viuētiū vimq; ad hui⁹ se
culi finē. De quo dñs ait. Filij hui⁹ seculi gene
gen. 20 rant ⁊ generant. Ciuitatē vero dei pegrinātez
in hoc seculo regeneratio perducit ad alterum
seculū: cui⁹ filij nec generāt nec generant. Hic
g̃ generari ⁊ generare ciuitati vtriq; cōe ē: cu
ius dei ciuitas habeat etiā hic mīta ciuiū milia
q̄ ab ope generandi se abstinent: ꝑ habet etiā il
la ciues nōnullos isti similes ex imitatione q̄dā
licet errantes. Ad eā nāq; ptinent etiā q̄ deuiā
tes ab hui⁹ fide diuersas hereses condiderunt
Scōm hoiez q̄pe viuūt ⁊ nō ſm deū. Et indo
rū gymnosophiste q̄ nudi phibent philosopha
ri in solitudinib⁹ indie ciues ei⁹ sūt: ⁊ a generā
do se cohibent. Nō em̄ est h̄ bonū: nisi cū fit ſm
fidē sūmi boni q̄ de⁹ est. Hoc nūm nemo fecisse añ
diluuiū repit: qñ q̄dez etiā ipe enoch septimus
ad adā q̄ translat⁹ refert eē nō mortu⁹: genuit
filios ⁊ filias anteq; trāsferret: in quib⁹ fuit ma
tusalē: p quē generationū memorandax ordo
transcurrit. Cur g̃ tāta paucitas successionū cō
memorat in g̃ationib⁹ ex cayn: si eas vsq; ad
diluuiū pduci optebat: nec erat diuturna etas
ꝑueniens pubertatē q̄ centū vel ampli⁹ annos
vacaret a fetib⁹? Nā si nō intendebat auctor li
bri huius aliquē ad quem necessario pduceret
seriem generationū sicut in illis q̄ venūt de se
mine seth intendebāt puenire ad noe a q̄ rurs⁹
ordo necessari⁹ sequeret: quid opus erat ꝑter
mittere p̄mogenitos filios vt ꝑueniretur ad la
mech in cui⁹ filijs finit illa contexio octaua g̃na
tione scz ex adā: septima ex cayn: quasi esset in
de aliquid deinceps cōnectenduz vñ ꝑueniret
vel ad israeliticū populū in quo celesti ciuitati
etiaz terrena hierusalē figurā ꝓphetica p̄buit:
vel ad xp̄m ſm carnē q̄ est sup oīa deus bene
dict⁹ in secula: supne hierusalē fabricator atq;
regenerator: cū tota ꝑgenies cayn diluuio sit
deleta: vñ videri p̄t in eodē ordine g̃nationū
p̄mogēitos fuisse cōmemoratos. Cur g̃ tā pau
ci sunt? Nō em̄ vsq; ad diluuiū tot esse potuer⁹t:
nō vacātib⁹ vsq; ad cētenariā pubertatē p̄hib⁹
ab officio generandi si nō erat tunc ꝓportione
longeuitatis illius etiā sera pubertas. Et cū
p eque triginta annox fuerint cū filios genera
re ceperūt: octies triceni qñ octo sūt genera
tiōes cū adā ⁊ cū eis q̄s genuit lamech ducenti
⁊ q̄draginta sūt ānī. Cum itaq; toto deinde tē
pore vsq; ad diluuiū nō g̃na uerūt? Qua tandē
cā q̄ hec scp̄sit; g̃nationes cōmemorare noluit q̄
sequunt? Nā ex adā vsq; ad diluuiū cōputant
anni ſm codices nr̄os duo milia ducēti sexagi
taduo: ſm hebreos aūt mille sexcenti q̄nqua
ginta sex. Ut g̃ istū numex minorē credam⁹ eē
veriorē: de mille sexcentis quinquagita sex an
nis: ducēti q̄draginta detrahant: nūquid cre
dibile ē p mille q̄dringētos ⁊ q̄ excurrit ānos
q̄ restant vsq; ad diluuiū: ꝑgenie cayn a g̃nati
onib⁹ vacare potuisse? Sz q̄ ex hoc mouet me
minerit cū quererem quomodo credenduz sit
antiq̄s illos hoies p tā multos annos a gignē
dis filijs cessare potuisse: duobus modis istam
solutā eē questionē. aut de sera pubertate pro
portione tā longe vite: aut de filijs qui comme
morantur in generationibus q̄ non fuerint p̄
mogeniti: sed hi propter quos ad eum quez in
tendebat auctor libri poterat puenire: sicut ad
noe in generationibus seth. Proinde in gene
rationibus cayn si non occurrit qui deberet in
tendi ad quem pretermissis primogenitis ꝑ
cos qui cōmemorati sunt peruenire oportebat
sera pubertas intelligenda restabit: vt aliquā
do post centū annos puberes habileq; ad gi
gnendū facti fuerint: vt ordo generationuz p
primogenitos curreret ⁊ vsq; ad diluuiū ad nu
merū annox tāte q̄ntitatis occurreret. Quis
fieri possit: vt propter aliquā secretiorem cām
que me latet vsq; ad lamech ⁊ eius filios gene
rationū peruenīente contextu cōmendaretur
hec ciuitas quam dicimus esse terrenā: ac deīn
de cessaret scriptor libri cōmemorare ceteras:
que vsq; ad diluuiū esse potuerūt. Potest⁹et il
la esse causa cur non ordo generationū per pri
mogenitos duceret⁹ vt necesse nō sit in illis ho
minibus tam seram credere pubertatem: q̄ scz
eadē ciuitas quā cayn in nomie enoch filij sui
cōdidit longe lateq; regnare potuerit ⁊ reges
habere non simul plures: sed suis etatib⁹ sin
gulos quos genuissent sibi successuros q̄cūq;
regnassent. Horum regū primus eē potuit ipe
cayn: scōus filius eius enoch: in cuius nomine
vbi regnaretur condita est ciuitas: terti⁹ irad
quē genuit enoch: quartus manihel quem ge
nuit irad: quintus matusael quem genuit ma
nihel: sextus lamech quē genuit matusael: qui
est septimus ab adam per cayn. Non autē erat
consequens: vt primogeniti in regnum regnā
tibus succederent patribus: sed quos regnan
di meritum propter virtutem terrene vtilē ci
uitati: vel sors aliqua reperiret: vel ille potissi
mum succederet patri hereditario quodam iu
re regnandi quem pre ceteris filijs dilexisset.
Potuit autem viuente adhuc lamech atq; re
gnāte fieri diluuiū: vt ipsum cū alijs omnibus

Gen. 4

Primogenita

hominibus exceptis qui in arca fuerunt quē p
deret inueniret· Necꝫ eñ mirandū est: si varia
quātitate numerositat ſannoꝝ interpolita per
tā longā etatem ab adam vſqꝫ ad diluuiū non
equalis numeri generatiōes habuit vtraqꝫ p
genies: ꝑ p cayn septē: p seth aūt decē: septim⁹
est eñ: vt iā dixi: ab adam vſqꝫ lamech: decim⁹
noc: ⁊ ideo nō vnus filius lamech: sicut in cete
ris supius: ꝑ plures cōmemorati sunt: qz incer
tum fuerat quis ei fuisset mortuo succeſſurus:
si regnandi temp⁹ inter ipm ⁊ diluuiū remāsis
ſet· Sed q̄quo mō se habeat siue p primogeni
tos siue p reges ex cayn generationū ordo de
currens illud mihi nullo pacto ꝓtereundū si
lentio videt: q cū lamech septim⁹ ab adam fu
isset inuentus: tot eius annumerati sūt filij: do
nec vndenarius numerus ipleret: quo signifi
cat peccatum· Addunt eñ tres filij: ⁊ vna filia
Uxores aūt aliud pūt significare: non hoc qō
nūc cōmendādū videt· Nūc eñ de generatio
nibus loqmur: ille vero vnde sint genite taci
tū est· Q ñ q̄ lex denario numero p̄dicat: vñ ē
memorabilis ille decalogus: pfecto numerus
vndenari⁹: qñ trāsgredit denariū transgressi
one legis: ac p hoc peccatū significat· Hinc est
q in tabernaculo testimonij qō erat in itinere
populi dei: velut templū ambulatoriū: vndeci
vela cilicina fieri p̄cepta sūt· In cilicio quippe
recordacio ē peccatoꝝ: ꝓpter hedos ad sinistꝝ
futuros: qz confitentes in cilicio prosternimur
tanq̄ dicentes q in psalmo scriptū est· Pctm̄
meū ante me est semp Progenies ergo ex adā Ps. 50
p cayn sceleratuꝫ vndenario nūero finit: quo
peccatū significat: ⁊ ipe numer⁹ a femina clau
ditur a quo sexu initiū factū est peccati: per qō
oēs morimur· Cōmissū est aūt vt ⁊ voluptas Eccl. 25
carnis que spiritui resisteret: sequeret· Nam ⁊
ipa filia lamech noema voluptas iterp̄trat· per
seth aūt ab adā vſqꝫ ad noe denari⁹ insinuat le
gitimus numer⁹· Cui Noe tres adjciunt filij:
vnde vno lapsu duo benedicunt a patre: vt re
moto reprobo ⁊ ꝓbatis filijs ad numeꝝ addit
etiā duodenarius numerus intumet: qui et in
patriarcharū ⁊ in apostolorum nūero insignis
est propter septenarij ptes: alterā per alteraꝫ
multiplicatas· Nam ter quaterni vl quater ter
ni ipm faciūt· His ita se habentibus video con
siderandū ⁊ cōmemorandū ista vtraqꝫ proge
nies que distinctis generationibus duas insi
nuat ciuitates: vnam terrigenarum: alterā re
generatorum: quomodo postea sic cōmixta su
erit atqꝫ confusa: vt vniuersum gen⁹ humanū
exceptis octo hoīb⁹ perire mereret diluuio·

Capitulum·XXI·

Primo aūt intuendū est q uīa dmodū
p cum ex cayn generationes enumera
rent: cōmemorato ante ceteros poste
ros eius illo in cuius nōie cōdita est ciuitas: id
est enoch: contexti sunt ceteri vſqꝫ ad illū finez
de quo locut⁹ sum: donec illud genus atqꝫ illa
vniuersa ꝓpago diluuio deleret: cū vero filius
seth vnus cōmemoratus fuisset enos: nonduꝫ
vſqꝫ ad diluuiū additis ceteris articulos quidā
interponit ⁊ dicitur· Hic liber natiuitatis ho- Gen. 5
minū: qua die fecit deus adam: ad imaginē dei
fecit illū: masculū ⁊ feminā fecit eos: ⁊ benedi
xit illos: ⁊ cognominauit nomen eoꝝ adā: qua
die fecit illos· Quod mihi videt ad hoc inter
positū: vt hinc rursus inciperet ab ipo adam di
numeratio tpm quaꝫ voluit facere qui hec scri
psit in ciuitate terrena: tanq̄ eam deus sic cō
memoraret vt nō cōputaret· Sed quare hinc
redit ad istā recapitulationē postea q̄ cōmē
oratus est filius seth homo qui sperauit inuoca
re nomen dñi dei: nisi qz sic oportebat istas du
as ponere ciuitates: vnaꝫ p homicidam vſqꝫ
ad homicidam: nā ⁊ lamech duabus vxoribus
suis sese perpetrasse homicidiū confitet: alterā
p eū qui sperauit inuocare nomē dñi dei? hoc Gen. 4
est quippe in hoc mundo pegrinantis ciuitatis
dei totū atqꝫ summū in hac mortalitate nego
ciū quod per vnū hominē quem sane occasi re
surrectio genuit: cōmendandū fuit· Homo q p
pe ille vnus totius supne ciuitatis est vnitas:
nondū quidē cōpleta: sed p̄missa ista ꝓphetica
p̄figuratiōe cōplenda Filius ergo cayn hoc
est filius⁹ possessionis: cui⁹ nisi terrene ciuitatis ha
beat nomen in ciuitate terrena que in ei⁹ nōie
cōdita est? De his est eñ: de quibus cantatur i
psalmo· Inuocabunt nomia eoꝝ in terris ipo Ps. 48.
rum: ppt̄ qō sequit eos qō in alio psalmo scptū
ē· Dñe in ciuitate tua imaginē eoꝝ ad nihilum Ps. 72.
rediges· Filius⁹ aūt seth: h̄ est filius⁹ resurrectionis
speret inuocare nomē dñi dei· Eā quippe socie
tatē hoim p̄figurat q̄ dicit. Ego aūt sicut oliua Ps. 51.
fructifera in domo dei speraui in misericordia
dei Planas aūt glas famosi i fra nois nō requi
rat· Btus ei vir cui⁹ ē nomē dñi spes ei⁹: ⁊ nō re Ps. 39
spexit ivanitates ⁊ insanas falsas· ꝓposit itaqꝫ
duab⁹ ciuitatib⁹ vna i re bui⁹ scli: alta i spe dī
q̄ ex cōi q̄apta ē in adā ianua mortalitat segres
sis vt pcurrāt ⁊ discurrāt ad discretos ꝓpos ⁊
debitos fines: icipit dinūeratio tpm in q̄ ⁊ alie
gnatōes adjciūt facta recapitlatiōe ex adā ex
cui⁹ origie dānata: veluti massa vna merito dā
nationi tradita: fecit deus alia in cōtumeliam
vasa ire: alia in honorē vasa misericordie: illis Rom. 9
reddēs qō debeb in pena: istis donās quod nō

debetur in gratia: vt ex ipsa etiã comparatõe vasorũ ire superna ciuitas discat que peregrinatur in terris: nõ fidere libertate arbitrij sui ꝙ speret inuocare nomen dñi dei: qñ volũtas in natura q̃ facta est bona a bono deo: ꝙ mutabil' ab imutabili: ex nihilo ab eo qui ẽ. ⁊ a bono põt declinare vt faciat malũ: qõ fit libero arbitrio: ⁊ a malo vt faciat bonum: quod non fit sine diuino adiutorio.

Capitulum. XXII.

Oc itaq; libero volũtatis arbitrio' gñatione hũana ꝓgrediente atq; crescente: facta est pmixtio ⁊ iniq̃tate pticipata quedã vtriusq; ꝯfusio ciuitatis. qõ maluz a sexu femineo cãm rursus inuenit: nõ quidẽ illo mõ quo ab initio. Nõ em̃ cuiusq; etiã tũc fallacia seducte ille femine ꝑsuaserunt peccatum viris: ꝙ ab initio q̃ prauis moꝛib⁹ fuerãt in terrena ciuitate: id ẽ i terrigena ꝙ societate: amate sũt a filijs dei: ciuib⁹ scz peregrinant' in hoc seculo alteri⁹ ciuitat': ꝓpt pulchritudinẽ corporum: qõ bonũ dei quidẽ donũ ẽ: ꝙ ꝓ ea id largit etiã malis: ne magnũ bonũ videat bonis. Deserto itaq; magno bono ⁊ bono ꝙ ꝓprio lapsus est fact⁹ ad bonũ minimũ: nõ bonis ꝓprium ꝙ bonis malisq; cõe: ac sic filij dei: filiaq; hoim amore sũt capti: atq; vt eum ꝯiugib⁹ fruerent in amore ẽ societat' frigene defluxerũt: deserta pietate quã in sancta societate seruabãt. Sic em̃ corpis pulchritudo a deo quidẽ factum. ꝙ tpale carnale infimũ bonũ male amat postposito ꝺo eterno: in eterno sempiterno bono quẽadmodũ iusticia deserta ⁊ aurũ amat ab auar': nllo peccato auri ꝙ hois ita se hz ois creatura. Cũ ei bona sit: ⁊ bene põt amari ⁊ male: bene scz ordine custodito: male autẽ ordine pturbato. Qõ in laude quidã creator' breuit' versibus dixit. hec tua sũt: bona sũt: q; tu bon⁹ ista creasti. Nil nostrũ est in eis: nisi q̃ peccam⁹ amantes. Ordine neglecto ꝓ te: qõ condit abs te. Creator aũt si veracit̃ amet: hoc est si ipe nõ aliõ ꝓ illo qõ nõ est ipe amet: male amari nõ põt. Nã ⁊ amor ipe ordinate amandus est q̃ bñ amat qõ amandũ ẽ: vt bene sit in nobis virtus q̃ viuit bñ. Nñ mihi videt: q̃ diffinitio breuis ⁊ vera virtut' ordo est amoris: ꝓpter qõ in sancto cãtico cãticorum cãtat sponsa xp̃i: ciuitas dei. Ordinate in me caritatez. huius igit̃ caritatis: hoc ẽ dilectionis ⁊ amoris ordine pturbato: deuz filij dei neglexerũt: ⁊ filias hoim dilexerũt. Quibus duobus noibus satis ciuitas vtraq; discernit. Recꝛ em̃ ⁊ illinõ erãt filij hoim ꝓ naturã: ꝙ aliud nomen habere ceperant ꝓ gr̃am. Nã ⁊ in eadem scꝑtura vbi dicti sũt dilexisse filias hoim filij ꝺi Idẽ dicti sũt etiã angeli dei. Nñ illos m'ti putãt nõ hoies fuisse ꝙ ãgelos.

nt'. 2.

La. XXIII.

Iam questionẽ nos transeunter cõmẽoratz in tertio huius opis libꝛo reliq̃mus insolutã. Utꝛ possint angeli cũ spũs sint coꝛpaliter coire cũ feminis. Scriptũ ẽ em̃ Qui facit angelos suos spũs: id est eos q̃ natura spiritus sũt facit esse angelos suos inũgendo eis officiũ nũciandi. Qui em̃ grece ꝺr angelos: qõ nomen latina declinatione angelus phibet: latina lingua nũcius interꝑtat. Sed vtrũ eoꝛ coꝛpa cõsequenter adiũxerit dicendo Et ministros suos ignẽ ardẽtẽ: an q̃ caritate tãꝫ igne spiritali feruere debeãt ministri eius ambiguũ est: apparuisse tñ homib⁹ angelos in talib⁹ coꝛporibus q̃ non solum videri verumetiã tangi possent: eadem verissima scriptura testat. Et qñ creberrima fama est multiq; se exꝑtos: vel ab eis q̃ experti essent: de quoꝛũ fide dubitandum nõ est audisse confirmant: siluanos ⁊ faunos: quos vulgo incubos vocãt ipꝛobos sepe extitisse mulieribus: et eaꝝ appetisse ac pegisse ꝯcubitũ: ⁊ quosdã demones quos dusios galli nũcupãt hanc assidue imundiciã ⁊ temptare ⁊ efficere: plures talesq; asseuerãt: vt hoc negare impudẽtie videat. Nõ hinc aliq̃d audeo temere diffinire: vtrum aliqui spiritus elemento aereo coꝛporati sunt: nam hoc elementũ etiaz cũ agitatur flabello sensu coꝛporis tactuq; sentit: possint etiã hãc pati libidinẽ: vt quomodo pñt sentientibus femis misceanẽ. Dei tñ angelos sanctos nllo mõ illo tpe sic labi potuisse crediderim: nec de his dixisse apostolũ petruz. Si em̃ de⁹ angelis peccãtib⁹ nõ pepcit: ꝙ carceꝛib⁹ caligis inferi retrudẽs tradidit in iudicio puniẽdos reseruari: ꝙ poti⁹ de illis q̃ ꝑmũ apostatãtes a deo cũ diabolo ꝓncipe suo ceciderũt: q̃ ꝑmũ hoiem ꝑ suidiã serpentina fraude decepit. Angelos aũt fuisse etiã dei hoies nũcupatos: eadẽ scꝑtura sancta locupletissima testat. Nã ⁊ de ioãne scꝑtũ ẽ. Ecce mitto angelũ meũ añ faciẽ tuã q̃ ꝑparabit viã tuã. Et malachias ꝓpheta ꝓpria quadã: id ẽ sibi ꝓprie iptita gr̃a dictus ẽ ãgel⁹. Uerꝝ ꝝ mouet q̃stiõ q̃ ex illis q̃ dicti sũt angeli dei. rex mulierib⁹ q̃s amauerũt: nõ quasi hoies gñis nr̃i: ꝙ gigãtes legim⁹ eẽ natos q̃sꝺo coꝛpa hoim modũ nr̃m lõge excedẽtia qõ etiã sup̃ cõmẽoꝛaui: nõ etiã nr̃is tpib⁹ nata sint. Nonne ante paucos annos cum romane vrbis quod a gothis factum est: apꝛopinquaret excidium: Rome fuit femina cum suo patre et sua matre: que coꝛpore quodammodo gigãteo longe ceteris preminꝛet? Ad quam visendã mirabilis fiebat vsq; q̃q; ꝯcursus. Et ꝫ erat maxie admiratiõi q̃ ambo pentes ei⁹ nec saltẽ tã longi hoies erant q̃s longissimos videꝫ consueuim⁹. Potuerunt ergo gigãtes nasci ⁊

Nam in fe. ō expz corpa possint

Pō ioz.

Ibidem.

2. Pe. 2.

Math. ij

Mal. 3.

priusq̃ filij dei q̃ t angeli dei dicti sũt: filiab⁹ hominũ: hoc est fm hoiem viuentiuz miscerent: filij scz seth filiabus cayn· Rã t canonica scptura sic loquit: in quo libro hec legim⁹: cui⁹ verba
Gesi·6 ista sũt· Et factũ est postq̃ ceperũt hoies multi fieri sup terrã: t filie nate sũt illis: vidẽtes angeli dei filias hoim: q̃ bone sũt: sumpserũt sibi vxores ex oibus q̃s elegerãt· Et dixit dñs de⁹· Nõ pmanebit spũs meus in hoibus his in eternũ: ppter qõ caro sũt· Erũt aũt dies eox cẽtuz viginti anni Gigantes aũt erãt sup terrã in diebus illis· Et post illud cũ intrarent filij dei ad filias hoim: t generabãt sibi: illi erãt gigantes a seculo hoies noiati· Hec libri verba diuini satis indicãt tã illis diebus fuisse gigantes super terrã: quando filij dei acceperũt vxores filias hominũ: cũ eas amarent bonas: id ẽ pulchras· Cõsuetudo q̃pe scripture huius ẽ: etiã speciosos corpe: bonos vocare· Sed t postq̃ hoc factũ est: nati sũt gigantes· Sic eñ ait· Gigãtes
Ibidem· aũt erãt sup terrã i diebus illis· Et post illõ Cũ intrarẽt filij dei ad filias hoim· Ergo t añ in illis diebus t post illud· Quod aũt ait: t generabant sibi: satis ostendit q̃ prius anteq̃ sic caderẽt filij dei: deo generabant nõ sibi: id est nõ dominãte sibi libidine cocũdi: ꝫ seruiente officio ꝓpagandi: nõ familiã fastus sui: ꝫ ciues ciuitatis dei: quibus annũciauerãt tanq̃ angeli dei vt ponerẽt in deo spem suã similes illi⁹ q̃ natus est de seth fili⁹ resurrectõis: t sperauit iuocare nomen dñi dei: in qua spe essent cum suis posteris coheredes eternox bonox: t sub deo pfectores filiox· Nõ aũt illos ita fuisse ãgelos dñi vt hoies nõ essent sic quidã putant: ꝫ hoies ꝓculdubio fuisse scriptura ipa sine vlla ambiguitate declarat· Cũ eñ ꝓmissũ esset q̃ vidẽtes angeli dei filias hoim quia bone sunt. sumpserũt sibi vxores ex oĩbus quas elegerãt: mox ad-
Gene·6· iunctũ est· Et dixit dñs de⁹· Nõ pmanebit spũs meus in hoĩbus his in eternũ: ppter q̃ caro sũt· Spũs dñi q̃pe fuerat facti ãgeli dei: t filij dei ꝫ declinando ad inferiora: hoies dicunt nomiẽ nãe: non gratie: dicunt t caro desertores spũs t deserendo deserti· Et septuaginta quidẽ interpretes t angelos dei dixerũt istos t filios dei: qõ quidã etiã non oĩes codices hñt: nã quidã nisi filios dei: nõ hñt· Aquila aũt quẽ interpteꝫ iudei ceteris anteponũt: nõ angelos dei nec filios dei: ꝫ filios deox interptatus ẽ· Utrũq̃ autem verũ est· Rã t filij dei erãt: sub quo pfectorum patrũ etiã fratres erãt: filij deox: quoniaꝫ a dijs geniti erãt: cũ quib⁹ etiã ipi dij erãt iuxta
Ps·81· illud psalmi· Ego dixi dij estis: t filij excelsi oĩs Ideirco eñ credunt septuaginta interptes ac cepisse ꝓphetiũ spũ vt si q̃d eius auctre mutarẽt atq̃ aliter ꝙ erat qõ interptabant dicerent neq̃ hoc diuinitus esse dictũ dubitarẽt· Quis hoc in hebreo esse phibeat ambiguuz: vt et filij dei t filij deox posset interptari· Omittam⁹ igitur earũ scripturax fabulas que apocriphe nũcupant eo q̃ eax occulta origo nõ claruit pfib⁹ a quibus vsq̃ ad nos auctoritas veracium scripturax certissima t notissima successione peruenit· In his aũt apocriphis t si inuenitur aliqua veritas: tũ propt multa falsa nulla ẽ canonica auctas· Scripsisse q̃dẽ nõnlla diuia enoch illũ septimũ ab adã negare nõ possum⁹: cũ hoc in epla canonica iudas apls dicat· Sed nõ frustra nõ sũt in eo canone scripturax q̃ seruabat in templo hebrei populi succedentiũ diligẽtia sacerdotũ· Cur autẽ hoc nisi q̃ ob antiqtatem suspecte fidei iudicata sũt: necvtq̃ hec essent q̃ ille scripsisset poterat inueniri: nõ talib⁹ pferẽtibus q̃ ea per seriez successionis repirent rite seruasse Unde illa que sub ei⁹ nomiẽ pferunt etiã cõtinent istas de gigãtibus fabulas: q̃ nõ habuerũt homies pfes: recte a prudentib⁹ indicant nõ ipsi⁹ esse credenda: sic multa sub nomib⁹ t aliox ꝓphax: t recentiora sub nomibus apostoliox ab hereticis pferũt: q̃ oĩa sub nomine apocriphorũ ab auctoritate canonica diligẽti examiatione remota sũt· Igit fm scripturas canonicas hebreas atq̃ xpianas: multos gigantes ante diluuiũ fuisse dubiũ nõ est: et hos fuisse ciues ꝛrigene societatis hominũ: dei aut filios q̃ fm carnẽ de seth ꝓpagati sũt in hãc societatẽ deserta iusticia declinasse· Nec mirãdũ est q̃ etiã de ipis gigantes nasci potuerũt· Neq̃ eñ oĉs gigantes fuerũt: ꝫ magis multi vtiq̃ tũc fuerũt: q̃ post diluiũ tribus ceteris· quos propterea creare placuit creatori: vt etiã hinc ostenderet nõ solũ pulchritudines: verũ etiaꝫ magnitudines t fortitudines corpox non magnipendendas esse sapienti: q̃ spiritalibus atq̃ imortalib⁹ longe meliorib⁹ atq̃ firmiorib⁹ t bonox ꝓprijs: nõ bonox malorũq̃ cõmunib⁹ beatificat bonitas· Quã rẽ ali⁹ propheta cõmẽdans ait· Ibi fuerũt gigãtes illi nomiati: q̃ ab initio baruch 3
fuerũt staturosi: scientes prelij· Non hos elegit dñs: nec viã scientie dedit illis: ꝫ interierũt quia nõ habuerunt scientiã: perierunt ꝓpter inconsiderantiam· La·XXIIII·

Quod autẽ dixit deus· Erunt dies eox
q centuz viginti anni· Non sic accipien- Gen·6
dum ẽ: quasi pnunciatum sit post h homies centum viginti annos viuendo nõ transgredi: cũ t post diluuiũ etiã quingentos excessisse inuenimus· Sed intelligendũ est h deuz

diuisse: cū circa finē ānj: ntoꝝ annoꝝ eēt noe
id est q̄dringentos octoginta vite annos age
ret quos more suo scriptura q̄ngentos vocat:
noīe totius maximā ptem plerūq; significans:
sexcētesimo quippe anno vite noe: scō mense
facti ē diluuiū: ac sic centū viginti anni predi
cti sūt futuri vite hominū pitu: rū q̄bus trans
actis diluuio delerent. Nec frustra credit sic fa
ctum esse diluuiū: iā nō inuentis in terra q̄ non
erant digni tali morte defungi: q̄ impios vindi
catum ē: nō q̄ hic q̄cq; bonis q̄ūq; moriturꝰ ta
le genus mortis faciat aliq̄d q̄ eis possit obeē
posit mortē. Verūtū nullꝰ eoꝝ a diluuio mor
tuus est q̄s de semine seth ꝓpagatos scā scīptu
ra cōmemorat. Sic aūt diuinitꝰ diluuij causa
ne. 6. narrat. Videns inq̄t dñs deus q: multiplicate
sunt malicie hoīm sup terrā: t q̄ vniuersa cogi
tat in corde suo diligent sup maligna oēs dies
cogitauit q: fecit hoīem sup terrā t recogitauit
t dixit deꝰ. Delebo hoīem quē feci a facie ter
re ab hoīe vsq; ad pecꝰ: t a repētibꝰ vsq; ad vo
latilia celi: q: irat⁹ sum q̄m feci eos. La. XXV.

Ra dei nō pturbatio animi eiꝰ ē: ſ iu
diciū q̄ irrogat pena pctō. Logitatio
vero eiꝰ: t recogitatio mutādarū rex
ē immutabilis rō. Nec enī sīc hoīem ita deū cu
iusq; facti sui peniter: cuiꝰ est de oībꝰ oīno rebꝰ
tam fixa snīa q̄ certa pscientia. Sz si nō vtatur
scīptura talibꝰ verbis: nō se q̄dāmō familiarius
insinuabit oīm generi hoīm q̄bꝰ vult eē ꝓsultuz
vt t terreat supbiētes: t excitet negligētes: et
exerceat q̄rētes: t alat intelligētes. Qđ nō fa
ceret si nō se ꝑus inclinaret: t q̄dāmō descēde
ret adiacētes. Qđ aūt etiā interitū oīm alioꝝ
terrenoꝝ volatiliūq; denūciat: magnitudinez
future cladis effat: nō aliantibꝰ rōnis exptibus
tanq̄ t ipa peccauerint minat exitium.

Am vero q̄ noe ho La. XXVI
mini iusto: t sicut de illo scīptura veri
dica loq̄t in sua gñatiōe pfecto: nō vti
q; sicut pficiendi sunt ciues ciuitatis dei in illa
imo: talitate q̄ equabunt angelis dei: ſ sīc esse
ibidem. pūt in hac pegrinatione pfecti: impat deus vt
arcā faciat in qua cū suis. i. vxore: filijs et nuri
bus t cū aliꝰ q̄ ad illū ex dei pcepto in arcaz
ingressa sunt liberaret a diluuij vastitate: pcul
dubio figura est pegrinātis in ꝟ secło ciuitatis
dei ꝟ ē ecclie q̄ fit salua p lignū in quo pependit
Thi. 2. mediator dei t hoīm: hō xps iesus. Mā t mēsu
re ipe lōgitudinis altitudinis latitudinisq; eiꝰ
significant coꝛpoꝛis hūanū: in cuiꝰ veritate ad ho
mines pnūciatꝰ ē venturꝰ t venit. Hūani q̄pe
co: pis longitudo a vertice vsq; ad vestigia sexti
es tñ habet q̄ latitudo q̄ est ab vno latere ad
alterū latus: t decies tñ q̄ altitudo: cuiꝰ altitu
dinis mēsura ē in latere a dorso vsq; ad ventrē
velut si iacentē hoīem metaris supinū seu pro
num: sexies tñ longꝰ ē a capite vsq; ad pedes:
q̄ lat⁹ a dextra in sinistrā: vel a sinistra in dextrā
t decies q̄ altꝰ a terra. Cū facta ē arca trecen
toꝝ in longitudine cubitoꝝ: t q̄nq̄ginta in la
titudine: t triginta in altitudine. Et q̄ ostium
in latere accepit, pfecto illud est vulnꝰ q̄ latus
crucifixi lancea pforatū ē. Hac q̄pe ad illū veni
entes ingrediunt: q: inde sacra manarunt q̄bꝰ
credētes imbuant. Et q̄ de lignis q̄dratis fieri
iubet: vndiq; stabilē vitā scō; significat. Qua
cū; eīm verteris q̄dratū stabit. Et cera q̄ in eius
dem arce pstructiōe dicunt: ecclesiasticarum si
gna sunt rerū. Sz eā nūc pseq̄ longū ē: t hanc
fecimꝰ in ope: q̄ō aduersus faustū manicheum
scīpsimꝰ: negātē in libris hebꝛeoꝝ aliq̄d de xpo
eē ꝓbatū. Et fieri q̄dē pōt vt t nob q̄stiā t ali
us alio exponat hec aptiꝰ: dū tñ ea q̄ dicunt ad
hāc de q̄ loq̄mur dei ciuitatē in hoc seculo ma
ligno tanq̄ in diluuio pegrinātē oīa referant:
si ab eius sensu q̄ ista cōscripsit nō vult lōge ab
errare q̄ exponit. Exēpli gra: velut si quispiam
q̄ō hic scriptū est: Arce inferiora bicamerata t
tricamerata facies ea: nō q̄ ego in illo ope dixi
velit intelligi: q: ex oīb⁹ gentib⁹ ecclīa cōgre
gatur: bicamerata dicta ꝓpter duo genera ho
minū circūcisionē sez t ꝓputiū: q̄s aplus et alio Roma. 5
mō dic iudeos t grecos. Tricamerata xō eo q
oīes gentes de tribus filijs noe post diluuiuz
repare sūt: ſ aliud dicat aliq̄d q̄ō a fidei regula
nō sit alienū. Mā q̄m nō solum in inferioribus
mansiones habere arcam voluit: verum etiam
in superioribus: t hec dixit bicamerata: et in su
perioribus superiorum: et hec apellauit trica
merata: vt ab imo surſū vsus tertia ꝓsurgeret
habitatio: pūt hec intelligi t illa tria q̄ cōmen
dat apls: fides: spes: charitas: pūt etiā mīto cō
uenientius tres ille vbertates euāgelice: trice 1. Cor. 13.
na: sexagena: cētena: vt in infimo habitet pu di
citia cōiugalis: supra viduālis: atq; hac supior
virginalis: t si q̄d melꝰ ſm fidē ciuitatis huius
intelligi t dici pōt. Hoc etiā de ceteris q̄ hic ex
ponēda sunt dixerim: q: t si nō vno disseruntur
modo: ad vnā tñ catholice fidei ꝓcoꝛdiā reuocā
da sunt. La. XXVII.

On tñ q̄sq̄ putare debet: aut frustra
b eē ꝓscīpta: aut tñmō rex gestarū ve
ritatē: sine vllis allegoꝛicis significati
onibus hic esse q̄rēdā: aut ecōtrario ꝟ oīno ge
sta nō esse: ſ solas esse verboꝝ figuras: aut q̄c
q̄d illud ē: nequaq̄ ad ꝓpbiam ecclesie pertine
re. Quis eīm nisi mēte peruersus inaniter scri-

ptos esse cõtendat libros p annoꝝ mília tanta religione: ⁊ tam ordinate successionis obſuantia custoditos: aut solas res gestas illic intuendas: vbi certe vt alia omittã: si nũerositas aialium cogebat arce tantã fieri magnitudinẽ ímũda bina: ⁊ munda septena intromitti aialia: qd cogebat cũ equali numero possent vtraq; ſuari? Aut vero dº q̃ ꝓpter repandũ genus ſuanda p̃cepit: eo modo illa quo instituerat restituere nõ valebat? Qui vero nõ esse gesta: ꝑ solas rerꝝ significandarũ figuras esse ꝓtendũt: ꝑmuꝫ opinanꝫ tã magnũ fieri nõ potuisse diluuiuꝫ: vt
Gene. 7. altissimos montes q̃ndecim cubitꝭ aqua crescẽdo trãscẽderet: ꝓpter olympi verticẽ montꝭ: supra quã phibenꝫ nubes nõ posse ꝓscendere: q̃ tam sublimis q̃ celũ sit vt nõ ibi sit acr iſte crassior: vbi venti nebule imbresq; gignunꝫ: nec attendunt oĩm elementorũ crassissimã terrã ibi esse potuisse. An forte negant eẽ terrã verticez montis. Cur igiꝫ vsq; ad illa celi spacia terris exaltari licuisse: ⁊ aq̃s exaltari nõ licuisse cõtẽdunt: cũ isti mensores ⁊ pensores elementorũ aquas terris phibeant superiores atq; leuiores? Quid itaq; rõnis afferũt: q̃re terra grauior et inferior locum celi trãq̃llioris inuaserit p volumina tot annorum: ⁊ aqua leuior ac superior permissa nõ sit ꝫ facere: saltẽ ad tẽpus exiguũ? Dicunt etiã nõ potuisse capere arce illº q̃titatem aialiuꝫ genera tã multa in vtroq; sexu: bina de ímũdis: septena de mũdis. Qui mihi videtur nõ cõputare nisi trecenta cubita longitudinis ⁊ latitudinis q̃nq̃ginta: triginta altitudis: nec cogitare aliõ tm̃ esse in superioribº: itemq; aliud tm̃ in superioribº superiorꝫ: ac p ꝫ ter ducta illa cubita fieri nõgenta p longũ: centũ q̃nquaginta p latũ: nonaginta p altum. Si aũt cogitemus qõ origenes nõ inelegãter astruxit: moysen scz hoiem dei eruditũ: sicut scriptũ est oĩi sapiẽtia egyptiorũ q̃ geometricã dilexerũt: geometrica cubita significare potuisse: vbi vnum q̃tũ sex nr̃a valere assueuerant: q̃s non videat q̃tũ rerũ capere potuit illa magnitudo? Nã illud qõ disputãt tante magnitudinis arcã nõ potuisse cõpingi ineptissime calũnianꝫ: cũ sciãt immenses vrbes fuisse cõstructas: nec attendunt centũ annos q̃bº arca illa est fabricata: nisi forte lapis lapidi adherere põt sola calce coniunctus: vt murus p tot milia circũagaꝫ: ⁊ lignũ ligno p fustudines epiros clauos gluẽ bitumis nõ põt adherere vt fabricar̃ arca: nõ curuis sed rectis lineis longe lateq; porrecta: quã nullus in mare mittat conatº hoĩm: ꝑ leuet vnda cum venerit naturali ordine pondex: magisq; diuina ꝓuidẽtia q̃ humana prudentia natantem gubernet: ne incurrat vbicũq; naufragiũ.

Quod aũt scrupulosissime queri solet de minutissimis bestiolis: non solũ quales sunt mures ⁊ stelliones: verũetiam quales locuste scarabei: muſce deniq; ⁊ pulices: vtꝝ nõ ampliorꝭ nũeri in arca illa fuerint: q̃ q̃ est definitº: cũ ꝫ imparet deus: ꝑpus admonendi sũt q̃s hec mouẽt: sic accipiendũ eẽ qõ dictũ ẽ. Que reptant sup trã vt necesse nõ fuerit conseruari in arca q̃ põt in aquis viuere: nõ solũ mersa sicut pisces: verũetiã supnatantia: sic multe alites. Deinde cuz ór. Masculus ⁊ femina erũt: pfecto intelligiẽ ad reparandũ genº dici: ac p hoc necilla necesse fuerat ibi esse q̃ põt sine cõcubitu õ quibusq; rebus vel rex corruptionibº nasci vel si fuerũt sicut in domibº esse cõsueuerũt sine vllo nũero definito esse potuisse: aut si mysteriũ sacratissimũ qõ agebaꝫ: ⁊ tante rei figura etiã in veritate factí aliter nõ posset impleri: nisi vt omia ibi certo illo nũero essent que viuere in aquis natura ꝓhibente nõ possent: nõ fuit ista cura illº hoĩs: vt illoꝝ hominũ: sed diuia. Nõ eĩm ea noe capta intromittebat: ꝑ venientia ⁊ intrantia p
Gen. 6. mittebat. Ad ꝫ eĩm valet qõ dictũ ẽ. Intrabunt ad te: nõ scz hoĩs actu: ꝑ dei nutu: ita sanevt nõ illic fuisse credenda sint: q̃ sexu carẽt. Prescriptũ est eĩm atq; definitũ: masculº ⁊ femia erunt. Alia sũt q̃pe q̃ õ q̃busq; rebus sine ꝓcubitu ita nascunꝫ vt postea cõcũbãt ⁊ generẽt sic muscealiaꝝ in q̃bus nihil sit maris ⁊ femine sic apes. Ea porro q̃ sic hñt sexũ vt nõ hẽant fetũ sic muli ⁊ mule: mirũ si ibi fuerũt: ac nõ potº parẽtes eoꝝ ibi fuisse suffecerit: eq̃nũ videlicet atq; asininũ genº: ⁊ si aliq̃ alia sũt q̃ cõmixtione diuersi generis genº aliqõ gignũt. Sz ⁊ si ꝫ ad mysteriũ ptinebat: ibi erãt. Habet ei ⁊ ꝫ genº masculũ ⁊ femĩnã. Solet etiã mouere nõnullos genera escarũ q̃ illic habere potuerãt aialia q̃ nõ nisi carne vesci putanꝫ vtꝝ ꝓter nũerũ ibi fuerit sine trãsgressione mandati q̃ alioꝝ alẽdoꝝ necessitas illic coegisset includi: an ꝺo qõ potº est credendũ ꝓter carnes aliqua alimenta esse potuerũt: q̃ oibº ꝓuenirẽt. Nouimº eĩm ꝑ multa animalia q̃bus caro cibº ẽ frugibº pomisq; vescanꝫ et maxime fico atq; castaneis. Quid ꝑ mirũ sivir ille sapiens ⁊ iustº etiã diuinitus admonitº: q̃d cuiq; cõgrueret sine carnibus aptã cuiq; generi alimoniã ꝓparauit ⁊ recondidit? Quid ẽ aũt quo vesci nõ cogeret fames? aut q̃d nõ suaue ac salubre facere posset deus: qui etiã vt sine cibo viuerẽt diuia facilitate donaret: nisi vt pascerenꝫ etiã hoc implende figure tanti mysterij ꝓuenirent? Nõ aũt ad ꝓfigurandã ecclesiam ptinere tã multiplicia rex signa gestaꝝ: nisi fuerit

cõtẽtiosus:nemo pmittit opinari·Jã eñ gẽtes ita eccleſiã repleuerũt:mundiq; t imundi:donec certũ puenias ad finẽ:ita ei⁹ vnitatis q̃daz cõpagine cõtinẽt:vt ex h⁹ vno mãifeſtiſſimo ẽt de ceteris q̃ obſcuri⁹ aliquãto dicta ſũt:t difficilius agnoſci queũt:dubitari fas nõ ſit·Quecũ ita ſint:ſic nec inaniter iſta eſſe cõſcꝑta putare quiſq; vel durus audebit:nec nihil ſignificare cũ geſta ſint:nec ſola dicta eſſe ſignificatiua nõ facta:nec aliena eſſe ab eccleſia ſignificãda ꝓbabilit⁹ dici p̃t:ꝑ magi⁹ credẽdũ ẽ et ſapient⁹ eẽ mẽoriel ſiſq; mãdata t geſta eẽ t ſignificare aliq̃d:t ipm aliq̃d ad p̃figurãdã eccleſiã ꝑtinẽ·Jã vſq; ad hũc articulũ ꝓductus liber iſte claudẽdus ẽ:vt ambax ciuitatuz curſus terrene ſcz et ſm hoiem viuentis:t celeſtis ſm deũ poſt diluuium:et deiceps in reb⁹ ꝓſequẽdis requiratur·

Explicitus eſt liber q̃ntus decimus·
Jncipiũt capitula libri decimi ſexti·

i An poſt diluuiũ a noe vſq; ad abraã aliq̃ familie ſm deũ viuentiũ reperiantur·
ii Quid i filijs noe ꝓphetice fuerit p̃figuratum
iij De generibus triũ filiox noe
iiij De diuerſitate linguax principioq; babilonis·
v De deſcenſiõe dñi ad confundendaz linguam edificantium turrim·
vj Qualis intelligenda ſit locutio qua de⁹ angelis loquitur:
vij An oñe beſtiax gen⁹ etiã remotiſſime a tris inſule ex eo nũero acceperunt:q̃ in arca diluuij inundatione ſeruat⁹ ẽ·
viij An ex ꝓpagine adã vel filiox noe q̃dam genera hoim mõſtruoſa ꝓdierint·
ix An ſeriozẽ ꝑtẽ tre q̃ nſe habitatiõi ꝓtraria eſt antipodas hẽ credendum ſit·
x De gñatione ſem:in cui⁹ ꝓgenie tendẽs ad abraã ciuitat⁹ dei ordo dirigitur·
xi Quo ea ꝓmitus lingua in vſu hoim fuerit que poſtea hebrea ab heber nomine nũcupata eſt:t in cui⁹ familia remanſit cũ diuerſitas cẽt facta linguarum·
xij De articulo tpis in abraã:a q̃ ſancte ſucceſſionis nouus ordo contexitur·
xiij Quere feciſſe videatur:vt in trãſmigratione thare qua chaldeos deſerẽs in meſopotamiã tranſiuit:nulla filij ei⁹ nachor facta ſit mentio·
xiiij De annis thare qui in charra vite tem⁹ impleuit
xv De tempore promiſſionis abrae:qua ſm preceptũ dei exiuit de charra·
xvj De ordine t qualitate promiſſionũ dei q̃ ad abraam facte ſunt·
xvij De tribus excellentioꝝ gentiũ regnis quox:id eſt aſſyrioꝝ iam abraam ſublimius eminebat·
xviij De iterato alloquio dei ad abraã q̃ ei t ſemini ei⁹ chanaan terra promittitur·
xix De ſare pudicitia in egypto ꝓ dñm cuſtodita:quã abraam non vxorem ſuam eſſe dixerat:ſ ſororem·
xx De ſeceſſiõe loth t abrae:que illis ſalua caritate complacuit·
xxi De tertia pmiſſiõe dñi q̃ trã chanaã abrae t ſemini ei⁹ in ꝑpetuũ pollicetur·
xxij De ſupatis ab abraã hoſtibus ſodomoꝝ quando loth de captiuitate eripuit:t a melchiſedech ſacerdote bñdict⁹ eſt
xxiij De verbo dñi ad abraam:quo ei pmittit ſm multitudinẽ ſtellarũ multiplicanda poſteritas:qõ credens iuſtificat⁹ ẽ adhuc in prepucio conſtituꝝ·
xxiiij De ſignificatione ſacrificij qõ abraam offerre p̃ceptus eſt: cuz poposciſſet: vt de his que crederet doceretur·
xxv De agar ancilla ſare quã eadẽ ſara abrae voluit eſſe concubinam·
xxvj De teſtificatione ad abraam:q̃ eidẽ ſenit t ſterili ſara filiũ ſpopondit: pfemq; cũ gentiũ ſtatuit t pmiſſi fides ſacro circũciſionis obſignatur·
xxvij De maſculo qui ſi octauo die ñ fuerit circũciſus perit aia eius:quia teſtamentum dei diſſipauit·
xxviij De cõmutatione noim abre t ſarai q̃ cũ ob vnius ſterilitatẽ ob vtriuſq; aũt ſenectutẽ generare nõ poſſent munus fecunditatis adepti ſunt·
xxix De tribus viris vl angelis:in quibus ad quercũ mambre apparuiſſe abrae dominus manifeſtatur·
xxx De loth a ſodomis liberato:atq; eiſdem celeſti igne conſumptis t de abimelech cuius concupiſcentia caſtitati ſare nocere non potuit·
xxxi De iſaac ſm ꝓmiſſionẽ nato:cuius nomẽ ex riſu vtriuſq; parentis ẽ inditum·
xxxij De obedientia t fide abrae:qua per oblationem immolandi filij ꝓbatus eſt: t de morte ſare·
xxxiij De rebecca nepte nachor:quaz iſaac accepit vxorem.
xxxiiij Quid intelligendũ ſit in eo q̃ abraam poſt mortẽ ſare accepit vxorẽ ceturã·

xxxv De geminis adhuc in vtero rebecce matris inclusis: qđ iudicauerit diuina responsio.

xxxvj De oraculo ⁊ benedictione quam isaac non aliter ꝯ pater ipius merito eiusdem ac dilectione accepit.

xxxvij De his que in esau ⁊ iacob mystice prefigurantur.

xxxviij De missione iacob in mesopotamiā ad accipiendā vxorē: ⁊ de visione quam in itinere somniauit: ⁊ de ꝯtuor ipsi⁹ feminis cū vnā petisset vxorem.

xxxix Que ratio fuerit vt etiā israel cognominaretur.

xl Quō iacob cū septuagintaq̄nq; aiabus egyptū narret ingressus cū pleriq; ex eis q̄ cōmēorant rpe posteriori sr̄ gēiti

xlj De benedictione quam in iudam filiuz suum promisit.

xlij De filijs ioseph quos iacob prophetica manuū suaz trāsmutatiōe bñdixit.

xliij De tribus moysi ⁊ iesu naue ac iudicuz atq; exinde regū: quoz quidē saul primus est: ꝑ dauid precipuus ⁊ sacramē to habetur ⁊ merito.

Incipit liber decimussextus. La.I.

Ost diluuiū procurrētis sancte vestigia ciuitatis vtq; cōtinuata sint: an intercurrentib⁹ impietatis interrupta tribus: ita vt nullus hominū veri vnius dei cultor existeret: ad liquidū scripturis loquentib⁹ inuenire difficile est: ꝓpterea quia in canonicis libris post noe: q̄ cū coniuge ac cū tribus filijs: totidemq; nuribus suis meruit p arcaz a vastatione diluuij liberari: non inuenimus vsq; ad abraam cuiusq; pietatē euidenti diuino eloqo ꝓdicatam: nisi q noe duos filios suos sem ⁊ iaphet ꝓphetica benedictione cōmendat: intuens ⁊ preuidens quod longe fuerat post futurum. Unde factū est etiam illud: vt filium suuz mediū: hoc est primogenito minorē: vltimoq; maiorem qui peccauerat in patrem: non in ipo sed in filio eius suo nepote maledicere tur bis verbis: Maledictus chanaan puer: famulus erit fratribus suis. Lanaan porro natus fuerat ex cham: qui patris dormientis nec texerat: ꝑ potius prodiderat nuditatē. Unde ⁊ consecutus adiūgit benedictionē duoz maximi et minimi filiorū dicēs. Benedictus dñs deus sem: ⁊ erit chana an puer illius: letificet deus iaphet: ⁊ habitet in domibus sem: sicut ipa eiusdem noe et vinee plantatio: ⁊ ex eius fructu inebriatio: et dormientis nudatio: ⁊ que ibi cetera facta atq; conscripta sunt: prophetic̄is sūt grauidata sensibus ⁊ velata tegminibus. La.II

Ed nūc reruz effectu iam in posteris consecuto que operta fuerant: satis aperta sunt. Quis cū hoc diligenter ⁊ intelligenter aduertens: non agnoscat i xp̄o Sem quipe de cuius semine natus est christ⁹. interp̄tatur nominatus. Quid aūt nomiatius xp̄o: cuius nomē vbiq; iam fragrat: ita vt in cāticocanticoz etiam ipa p̄cinente prophetia vnguento competur effuso? In cuius domib⁹ id est ecclesijs habitat gentiū latitudo. Iam iaphet latitudo interp̄tatur. Cham porro qui interp̄tatur callidus: medius noe filius tanq̄z se ab vtroq; discernens: ⁊ inter vtrūq; remanēs nec in primitijs israelitarū: nec in plenitudine gentiū: quid significat nisi hereticoz genus callidum: non spiritu sapiētie: sed spiritu versipellis astutie quo solent hereticoz seruere p̄cordia ⁊ pacem perturbare sanctoruz? Sed hec in vsū cedunt proficientium: iuxta illud apostoli. Oportet hereses esse vt probati manifesti fiāt in vobis. Unde etiā scriptū est: Filius erudit⁹ sapiens erit: imprudentie aūt ministro vtetur. Multa quipe ad fidem catholicā pertinentia dum hereticoz callida inquietudine exagitantur: vt aduersus eos defendi possint: ⁊ considerantur diligentius ⁊ intelligunt clarius ⁊ instātius predicant: ⁊ ab aduersario mota questio discendi existit occasio: q̄uis non solū qui sunt apertissime separati: verumetiā omnes qui in xp̄iano vocabulo gloriantur: ⁊ perdite viuunt non absurde possunt videri medio noe filio figurati: passionem quipe xp̄i que illius homis nuditate significata est: ⁊ annunciant profitendo ⁊ male agendo exhonorant: De talibus ergo dictū ē. Ex fructibus eoz cognoscetis eos. Ideo cham in filio suo maledictus est tanquā in fructu suo: id est in opere suo. Unde conuenienter ⁊ ipe filius eius chanaan interp̄tat motus eoz: quod aliud quid ē q̄ opus eoz? Sem vero ⁊ iaphet: tanq̄z circumcisio ⁊ preputium: vel sicut alio modo eos appellat apostol⁹ iudei ⁊ greci: sed vocati ⁊ iustificati: cognita quoquo modo nuditate patris qua significabat passio redemptoris: sumentes vestimentū: posuerūt supra dorsa sua: ⁊ intrauerūt auersi: ⁊ operuerunt nuditatem patris sui: nec viderunt quod referendo texerunt. Quodā cū mō in passione xp̄i: ⁊ quod pro nobis factum est beneficiū ⁊ iudeoz facinus auersamur. Testimoniuz si-

sexto decimo lib. agit de progressu ciuitatis dei p duas etates q̄rū p̄ma a diluuio vsq; ad abraā scđa ab abraam vsq; ad dauid. tangit etiā aliqua ō ciuitate diaboli. sz ponit ordinationem p gressus eo vsq; ad libz̄m. xvij

Gen. 9

Ibidem.

Gal. 5

Matth. 7

Gene. 9

gnificat sacramentū: dorsum memoriam preteritorū: quia passionē xpi eo scz iam tpe quo habitat iapheth in domibus seni: t malus frater in medio eox transacram celebrat ecclesiaz non adhuc prospectat futuram. Sed malus frater in filio suo: hoc est in opere suo: puer id ē seruꝰ est fratrū bonox: cū ad exercitationem patientie vel ad profectum sapientie scienter vtunt
Phil. j. malis boni. Sunt enim teste apostolo qui xpm annunciant non caste: sed siue occasione inqt siue veritate xps annunciet in hoc gaudeo: sed t gaudebo. Ipe quipe plantauit vineam: de q
Isaie. 5. dicit pphēta. Vinea domini sabaoth domus israel est: t bibit de vino eius. Siue ille calix hic
Mat. 20 intelligatur de quo dicit. Potestis bibere calix
Mat. 26 cem quem ego bibiturus sum: Et pater si fieri pōt transeat a me calix iste: quo suam sine dubio significat passionem: siue quia vinuz fructꝰ est vince: hoc potius illo significatū ē quod ex ipa vinea: hoc est ex genere israelitax carnem pro nobis t sanguinez vt pati posset assumpsit t inebriatus est: id est passus est t nudatus est
Ibi nancp nudata est: id est apparuit eius infir
Lox. 13 mitas: de qua dicit apostolus. Et si crucifixus ē
Lox. 1. ex infirmitate. Unde item dicit. Infirmuz dei: fortius est hominibus: t stultū dei sapientius est hominibus. Qō vero cū dictum esset et nudatus est: addidit scriptura in domo sua: elegant
Gene. 9. ostendit: q a sue carnis gente t domestic sanguinis sui vtiqz ir deis fuerat crucem mortēqz passurus. Hanc passionem christi foris in sono tantū vocis reprobi annunciant. Non enim qō annunciant intelligunt. Probi aūt in interiori homie habēt tā grande mysteriū atqz honorāt intus in corde infirmuz t stultū dei: quia fortiꝰ est t sapientius hoibus. Huius rei figura est q
Ibidem. cham exiens hoc nūciauit foris: sem vero t iapheth vt hoc velarent. i. honorarent ingressi sūt ꝫ est interius id egerūt. Hec scripture secreta diuine indagamꝰ vt possumus: alius alio magis minusue cōgruēter: verūtamē fideliter: certuz tenentes nō ea sine aliq̄ pfiguratiōe futurorux gesta atqz cōscripta: neqz nisi ad xpm t eiꝰ eccle siā q̄ ciuitas dei ē esse referenda: cuiꝰ ab initio generis būani nō defuit pdicatio quā p oia videmus impleri. Benedictus igit duobus filijs noe atqz vno in medio eox maledicto: desceps vsqz ad abraam de iustox aliquox qui pie deuz colerent cōmemoratione silitū est p annos amplius q̄ mille. Nec eos defuisse crediderix: sed si oēs cōmemorarent nimis longū fieret: t eēt hec magis historica diligentia q̄ pphetica prouidentia. Illa itaqz exequit lrax sacrax scriptorax: vel potius p eum dei spūs: quibus nō sunt narrentur preterita: verūetiā pnuncient futura: que tamē ptinent ad ciuitatē dei: quia t de hoibus qui non sunt ciues eius quicqd hic dicitur ad hoc dicit vt illa ex cōparatiōe cōtraria vel proficiat vel emineat. Non sane oīa que gesta narrant aliquid etiā significare putanda sūt: sed ꝓpter illa que aliquid significāt etiā ea que nihil significant attexunt. Solo enim vomere terra pscinditur: sed vt hoc fieri possit etiā cetera aratri mēbra sunt necessaria. Et soli nerui in cithara atqz hmōi vasis musicis aptantur ad cantū: sed vt aptari possint insunt t cetera in copaginibus organox que nō pcutiūtur a canentibus: sed ea que pcussa resonat his pnectunt. Ita in prophetica historia dicunt et aliqua que nihil significant: sed quibus adhereant que significant t quodammodo religentur.

Ca. III.

Generationes ꝫ filiox noe deinceps intuende: t qō de his dicendū videtur attexendū est huic opi quo ciuitatis vtriusqz terrene scz t celestis p tempa procursus oēditur. Septe sūt aūt cōmemorari a minimo filio qui vocatus est iapheth: cuius filij octo nobiles sunt: nepotes aūt septez de duobus filijs eiꝰ tres ex vno: quattuor ex altero. Fiūt itaqz oēs quindecim. Filij autem cham hoc est medij filij noe quattuor: t nepotes quinqz ex vno eius filio: pronepotes duo ex nepote vno: fit eoruz sūma vndecim. Quibus enūeratis: redit ranqua ad caput t dicitur. Chus aūt genuit nemroth: hic cepit esse gigas super terrā. Hic erat gigas venator contra dñm deū. Propter hoc dicunt: sicut nemroth gigas venator cōtra dominū. Et factū est initiuz regni eius babylon: oreg: archad: t chalāne in terra sennaar. De terra illa exijt assur: t edificauit niniuen t hyoboth ciuitatē: t caleth: t dasem inter mediuz niniues t caleth: hec ciuitas magna. Iste porro chus pater gigantis nemroth primus nobilitatus est in filijs cham: cuius quinqz filij iam fuerant computati t nepotes duo. Sed istū gigātem: aut post nepotes suos natos genuit: Aut quod est credibilius seorsum de illo ꝓpter eius eminentiā scriptura locuta est quando quidez t regnū eius cōmemoratuz est. Cuius initium erat illa nobilissima babylon ciuitas: t que inde cōmemorate sunt siue ciuitates siue regiones. Quod vero dictū est de terra illa: id est de terra sennaar quā prinebat ad regnū nēroth exisse assur t edificasse niniuen t alias quas conterxuit ciuitates: longe postea factū est: qō ex hac occasiōe pstrinxit: ꝓpter nobilitatē regni assy-

Nimirū hō magnū a altoꝝ nimo

a Dila tauit. nin⁹ beli ⁊c. de situ regni assyrioꝝ ex pōse ꝛ ſoſt cū aliꝭ hy ſtoꝛiogra / phis cū di cit ninum fuiſſe filiū beli.

b Deinō ibi. Aſſur aūt vñ aſſy riꝰ. nō fuit i filiꝭ chaz ſed in filiꝭ ſem q̄ fuit ꝓmogenit⁹ noe. appet de ꝓgenie ſem exoꝛtos fuiſſe q̄ p⁹ ca regnū gi gāntis illi⁹ obtinuerīt. ⁊ inde pceſſerūt atq; aliaſ ciuita tes obtinu erūt. q̄z ꝓ / ma appella ta ca nino ninive. Ex q̄ videt q⁹ bel⁹ paſni / nū fuerit filiꝰ ⁊ croth ſed alicuꝰ ō progenie aſſur. q̄uiſ aliꝰ i aliq̄ / bus chꝛoni cis annote tur.

rioꝛ: qō mirabiliter⁹ dilatauit ninus beli filius conditoꝛ ninive ciuitatis magne: cui⁹ ciuitatis nomē ex illi⁹ noīe deriuatū eſt: vt a nino ninive vocaretur. aſſur[b] aūt vñ aſſyrij non fuit in filiꝭ chā medy filij noe ſ̄ in filiꝭ ſem repit q̄ fuit noe maximus fili⁹. Vñ apparet de ꝓgenie ſem exoꝛtos fuiſſe q̄ poſtea regnū gigantis illi⁹ obtinerent ⁊ inde ꝓcederent atq; alias conderent ciuitates: quaꝝ ꝓma eſt a nino appellata ninive. Hinc redit ad aliū filiū cham: qui vocabat meſraim: ⁊ cōmemorant quos genuit: nō tanquaꝝ ſingulos hoīes: ſ̄ nationes ſeptē. Et de ſexta velut de ſexto filio gens cōmemorat exiſſe q̄ appellatur philiſtijm: vñ fiunt octo. Inde itez ad chanaan redit in quo medius noe filius maledictus eſt cham: ⁊ quos genuit vndecim nominant. deinde vſq; ad quos fines ꝓuenerint cōmemoratis quibuſdā ciuitatib⁹ ōz. Ac ꝓhoc filiꝭ ac nepotib⁹ cōputatis de ꝓgenie chā: trigintaun⁹ geniti referunt. Reſtat cōmemorare filios ſem maximi filij noe. Ad eū q̄ꝑpe gradatiz generationū iſtaꝝ ꝓuenit a minimo exoꝛta narratio. Sz vñ inciꝑūt cōmēozari filij ſem: habet q̄ddā obſcuritatis: qō expoſitiōe illuſtrādum eſt: quia ⁊ multū ad rem ꝓtinet quā requirimus. Sic em̄ legit. Et ſem natus eſt etiā ipſi ꝓi oīm filioꝝz heber frātri iapbet maioꝛi. Oꝛ do verboꝝ eſt: Et ſem nat⁹ eſt heber: q̄ ſem ꝑ / ē oīm filioꝝ ſuoꝝ. Sem ḡ patriarchā intelligivoluit oīm q̄ de ſtirpe eius exoꝛti ſūt q̄s cōmēoꝛatur⁹ ē: ſiue ſint filij ſiue ſint nepotes ⁊ ꝓnepotes ⁊ deinceps inde exoꝛti. Nō ſane iſtū heber genuit ſem: ſ̄ ab illo q̄ntus in ꝓgenitoꝝ ſerie reperit. Sem quippe inter alios filios genuit arfaxat: arfaxat genuit caynā: caynan genuit ſala: ſala genuit heber. Nō itaq; fruſtra ipe ꝓm⁹ noiatus eſt in ꝓgenie veniente de ſem: ⁊ ꝑlat⁹ eſt etiā filijs cū ſit q̄ntus nepos: niſi q⁹ vez ē q̄ō tradit ex illo hebreos eē cognoiatos tanq̄ hebereos: cū ⁊ alia poſſit eē opinio vt ex abzaā tā q̄ abzaei dicti eē videant. Sz nimirū hoc verū eſt q⁹ ex heber hebrei appellati ſunt: ac deinde vna detracta lſa hebzei: quā linguā ſolus iſrael popul⁹ potuit obtinere: in quo dei ciuitas ⁊ in ſanctis pegrinata eſt: et in oībus ſacramēto adumbrata. Igit filij ſem ꝓius ſex noiant: deinde ex vno coꝛ nati ſūt q̄ttuoꝛ nepotes eius. Itemq; alter filioꝝ ſem genuit eius nepotez: atq; ex illo itidē ꝓnepos nat⁹ eſt: atq; inde abnepos qui eſt heber. Genuit aūt heber duos filios: quoꝝ vnū appellauit phalech: quod interꝑatur diuidens. Deinde ſcriptura ſubiūgens rōnemq; huius noīs reddēs: q⁹ in dieb⁹ inquit ei⁹ diuiſa eſt terra. Hoc aūt q̄d ſit: poſtea ap-

Phalech ⁊pⁱ⁹ ⁊ diuidens

Gene. 10

bit. Alius vero qui nat⁹ eſt ex heber genuit duodecim filios: ac ꝓ ſūt oēs ꝓgenuti de ſem vigintiſeptē. In ſūma igit oēs ꝓgeniti de trib⁹ filijs noe. i. quindecim ō iapbet: ⁊ trigintaun⁹ de cham. vigintiſeptē de ſem: ſūt ſeptuaginta ⁊ tres. Deinde ſequit ſcriptura dicens. Iſti filij ſem in tribub⁹ ſuis ſm̄ linguas ſuas: in regiōib⁹ ſuis ⁊ in gentib⁹ ſuis. Itēq; de oīb⁹. Ille inq̄t tribus filioꝝ noe ſm̄ generatōes eoꝝ: ⁊ ſm̄ gētes eoꝝ. Ab his diſperſe ſūt inſule gentiū ſup terrā poſt diluuiū. Vñ colligit ſeptuagintatres vel potius q̄ō poſtea demſabit: ſeptuagintaduas gentes tūc fuiſſe: nō hoīes. Hā ⁊ ꝑus cū fuiſſet cōmemorati filij iapbet: ita ꝓcluſū ē: Ex his ſegregate ſūt inſule gentiū in terra ſua vnuſq; q̄z ſm̄ linguā ſuā in tribub⁹ ſuis ⁊ in gentibus ſuis. Hā vero in filijs chaz quodā loco aptius gētes cōmemorate ſūt: ſic ſupius oſtendi. Abeſtraum genuit eos qui dicunt ludun: ⁊ eodē mō cetere vſq; ad ſeptē gentes. Et enūeratis oīb⁹ poſtea concludens: hi filij cham inq̄t in tribubus ſuis ſm̄ linguas ſuas: in regionibus ſuis: ⁊ in gentibus ſuis. Propterea q̄ multoꝝ filij nō ſūt cōmemorati: q⁹ gentib⁹ alijs naſcendo acceſſerunt: ipi aūt gentes facere nequiuerūt. Hā que alia cauſa extitit vt cū filij iapbet octo enumerent: ex duobus eoꝝ trib⁹ filij nati cōmemorant: ⁊ cuꝝ filij cham quattuoꝝ nominent: ex tribus tñ qui nati ſūt adiūgiunt: et cū filij ſem nominent ſex: duoꝝ tantū poſteritas attexitur. Mundq̄ cetera ſine filijs remanſerūt. Abſit hoc credere: ſed gentes ꝓpter quas cōmemorari digni eſſent nō vtiq; fecerūt: q⁹ ſicut naſcebant alijs gentibus addebant.

Ga. IIII.

Gene. 10

Ibidem.

Gene. 10

Gene. 11

Vm ḡ in ſuis linguis iſte gentes fuiſſe
c referant: redit tñ ad illud tp̄s narratio
qñ vna lingua oīm fuit: ⁊ inde iā exponit q̄d acciderit vt linguaꝝ diuerſitas naſcere
tur. Et erat inq̄t oīs terra labiū vnū ⁊ voꝛ vna
oībus. Et factū eſt cū mouerent ipi ab oriente
inuenerūt campū in terra ſennaar ⁊ habitauerunt ibi. Et dixit homo ꝓximo ſuo. Venite faciamus lateres: et coquam⁹ illos igni. Et facti
ſunt illis lateres in lapidē: ⁊ bitumen erat illis
lutū: ⁊ dixerunt. Venite edificemus nobismet
ipis ciuitatē ⁊ turriz cuius caput eat vſq; ad celum: ⁊ faciam⁹ nobis nomē ātēq; diſpergamur
in faciē oīs tre. Et deſcendit dñs deus videre
ciuitatem ⁊ turrim quā edificauerūt filij hoim.
Et dixit dñs deus. Ecce gen⁹ vnū ⁊ labiū vnuz
oīm: et hoc inchoauerūt facere ⁊ nūc non deficient ex illis oīa q̄ conati fuerint facere venite
⁊ deſcendentes confundamus ibi linguā eoꝝ
vt nō audiat vnuſquiſq; vocez ꝓximi ſui. Et

dispersit eos dominus inde super faciem omnis terre: & cessauerūt edificantes ciuitatem & turrim. Propt' hoc appellatū ē nomē illi⁹ confusio: quia ibi confudit dñs labiū omis tre: & inde dispsit illos dñs de⁹ sup faciē omis tre. Ista ciuitas q̄ appellata est confusio: ipa ē babylon: cui⁹ mirabilē structionez gētiū etiā cōmēdat historia. Babilon q̄ppe int̄ptat cōfusio. Hūc colligit gigantē illū nēroth fuisse illi⁹ conditorē: qđ supius breuiter fuerat itimatū: vbi cū de illo scp̄tura loq̄ret: ait. Initiuz regni ei⁹ fuit babylon: id est q̄ ciuitatū ceteraz gereret p̄ncipatū: vbi ecc̄t tanc̄ in metropoli habitaculū regni: cuius pfecta nō fuerit vsq; in finē modū q̄ntū supbia cogitabat ipietas. Nam nimia disponebat altitudo q̄ dicta ē vsq; in celuz: siue vni⁹ turris ei⁹ quā p̄capuā moliebant inter alias: siue olim turriū q̄ p nūez singularez ita significate sūt: vt dicit milies & intelligunt milia miliū: vt rana & locusta. Sic em̄ apellata ē multitudo ranarū & locustaz in plagis q̄b⁹ ęgyptij pcussi sūt p moysen. Quid autē factura fuerat hūana & vana p̄sūptio? Que si cuiuslibet & quā tūlibz in celū aduersus deū altitudinē molis extolleret: qñ mōtes trāscēderet vniuersos: quādo spaciū nebulosi aeris hui⁹ euaderet? Quid demiq; noceret deo q̄ntacūq; vel spiritalis vel corpalis elatio? Tutā verāq; in celū viā molitur hūilitas: sursū leuās cor ad dñm nō ptra dñm: sic dict⁹ ē gigas iste venator ptra dñm. Qđ nō intelligētes nōnulli ābiguo greco decepti sūt: vt nō interp̄tarēt ptra dñm & aīa dñm. Enantion q̄ppe & aīa ptra significat. Hoc ei vbum est etiā in psalmo: Et ploremꝰ ante dñm q̄ fecit nos et hoc verbū est etiā in libro iob vbi scriptū ē. In furorem erupisti ptra dñm. Sic q̄ intelligendꝰ est gigas iste venator ptra dñm. Quid aūt hic significat hoc noie qđ est venator: nisi aīalium terrigenaz decepto⁹: oppſſo⁹: extricto⁹? Erigebat q̄ cū suis p̄lis turri ptra dñm: q̄ ē ipia significata supbia. Merito āt malꝰ punit affect⁹ etiā cui nō succedit effect⁹. Genꝰ vo ipm pene q̄le fuit. Cūm. n. dñatio ipant̄ i ligua ē: ibi dānata ē supbia: vt nō itelligeret iubēs hoī: q̄ noluit itelligē vt obediret deo iubēti. Sic illa ꝓspiratio diffoluta ē: cū q̄sq; ab eo quē nō itelligebat abscederet: nec se nisi ei cū q̄ loq̄ poterat aggregaret: & p linguas diuise sūt gentes: dispersęq; p terras: sic deo placuit: q̄ hoc modis occultis nobis q̄ incomprehensibilibus fecit. La. V.

Quod em̄ scriptū ē. Et descendit dominus videre ciuitatē & turrim quā edificauerūt filij hoim: hs est nō filij dei: & illa societas scōm hoiem viuēs quā terrenā dicim⁹ ciuitatē. Nō loco mouet deus: q̄ semp vbiq; est totus: sed descendere dicit: cū aliq̄d fac̄ in terra qđ p̄ter vsitatū nature cursum mirabilit̄ factum p̄sentiā quodāmō ei⁹ ostēdat. Nec videndo discit ad tps q̄ nūq; pōt aliq̄d ignorare: & ad tps videre & cognoscere vt qđ videri & cognosci facit. Nō sic g̃ videbat illa ciuitas quō eam deus videri fecit: qñ sibi q̄stū displiceret oñdit. Quāuis possit intelligi de⁹ ad illā ciuitatez descendisse: quia descenderūt angeli eius in q̄b⁹ habitat: vt qđ adiunctū ē: & dixit dñs de⁹: ecce genus vnū & labiū vnū omniū & cetera: ac deinde additū: venite q̄ descendētes cōfundam⁹ ibi linguā eoꝝ: recapitulatio sit demonstrans quēadmodū factū sit qđ dictū fuerat: descēdit dñs. Si em̄ iam descenderat: qđ sibi vult: venite & descendentes cōfundam⁹ ibi linguā eoruz qđ intelligit angelis dictū: nisi q̄ p angelos descendebat: qui in angelis descendentib⁹ erat. Et hī nō ait: venite & descēdentes cōfundite: sed p̄fundam⁹ ibi linguā eoꝝ. ostendens ita se opari p ministros suos: vt sint etiā ipi cooperatores dei sicut aplus dicit. Dei em̄ sum⁹ cooparij.

Oterat & illud qđ fact⁹ ē homo de angelis intelligi qđ dictū est Faciam⁹ hoiem: q̄ nō dixit faciā. Sed quia sequit: ad imaginē nr̄am: nefas ē credere ad imaginē angeloꝝ hoiem factū: aut eandez ēe imaginē angeloꝝ & dei. Et idō recte illic intelligit pluralitas trinitatis. Que tñ trinitas q̄ vn⁹ ē de⁹: etiā cū dixisset: faciam⁹: & fecit inquit de⁹ hoiem ad imaginē dei: nō dixit fecerūt dij: aut ad imaginē deoꝝ. Poterat & hic eadez intelligi trinitas: tanc̄ pater dixerit ad filium & spūm scm̄: venite & descendētes cōfundam⁹ ibi linguā eoꝝ: si aliq̄d esset qđ angelos ꝓhiberet intelligi: q̄bus potī⁹ cōuenit venire ad deum motib⁹ sanctis hīs ē cogitationib⁹ pijs: q̄bus ab eis cōsulit̄ imutabilis veritas tanc̄ lex eterna in illa eoꝝ curia supna. Hecq; em̄ sibi pli sunt veritas: & creatricis p̄tices veritatis: ad illā mouent tanc̄ ad fontē vite: vt qđ nō hīt ex seipis capiāt ex ipa: & ideo eoꝝ stabilis ē iste motus q̄ veniūt: q̄ nō recedūt. Hec sic loq̄t angelis de⁹ quō nos inuicē loquimur nob⁹ vel de⁹ vel angelis vel ipi angeli nob⁹: siue p illos de⁹ nob: & inefabili suo mō. Nob⁹ autē hīs indicat nr̄o mō. Dei q̄ppe sublimior aīa suū factū locutio ipsi⁹ sui facti ē imutabilis rō q̄ nō habet sonū strepentez atq; trāseuntē: & vim sempit̄ne manentē: & tpaliter opantē. Hac loq̄t angelis scis: nob⁹ aūt aliter longe posit̄. Qñ aūt etiā nos aliq̄d tale locutionis interioribus auribus capimus: angelis propinquamus. Non itaq; mihi assidue reddenda est ratio: in hoc opere de locuti-

ene. 10 — Gene. ij

Gene. ij

Gene. j. Lor. 3

Gene. j.

Gene. j. c

Gene. jj.

Gene. jj.

Ps. 94.

enibus dei. Aut eñ veritas incõmutabilis p se ipam ineffabiliter loquit: rõnalis creature mẽtib⁹: aut p mutabilẽ creaturã loquit: siue spũalibus imaginib⁹ nro spũi siue corpalib⁹ vocib⁹ corpis sensui. Illud sane qđ dictũ est: t nũc nõ deficient ex illis oia q conati fuerint facere: nõ dictũ est confirmando: sed tanq̃ interrogãdo: sic solet a cõminantib⁹ dici: quẽadmodũ ait q̃dam. Nũ arma expediẽt: totaq; ex vrbe seqnt Sic g̃ accipiendũ ẽ tãq̃ dixerit. Nõne oia deficiẽt ex illis q conati fuerint facere? Sz si ita dicatur: nõ exprimit cõminantẽ. Verũ ppt tardiusculos adjcim⁹ pticulã: id ẽ ne: vt diceremus nõne: qñ vocẽ pnũciãtis scribere nõ possum⁹ pro ne nõ: t p ni nisi scribẽ solem⁹. Ex illis igit tribus hoib⁹ noe filijs septuagita tres: vel potius vt rõ declarata est. septuagintadue gẽtes totidẽq; ligue p fras esse ceperũt: q̃ crescendo t insulas ipleuerũt. Auctus ẽ aũt nũerus gentiũ multo ampli⁹ q̃ liguaz. Nã t in africa barbaras gentes in vna lingua plurias nouim⁹: et hoies quidẽ multiplicato gñe hũano ad insulas inhabitandas nauigio transire potuisse q̃s ambigat.

¶ Induc exemplũ ꝺ gilij de eo q̃ cõmãdo interrogat ponẽs ꝺs⁹ ei⁹ li. iij. c. neq; ſ. ſi nũ arma expediẽt. tẽ. et fuerũt ꝺba Didonis volẽtis deriẽ eneã t classen ei⁹ ne discederet a carthagie.

¶ Ca. VII.

Ed quẽstio de oi gñe bestiaz ẽ q̃ sb cura hoim nõ sũt: vel sicuti rane nõ nascant ex terra: ꝑ sola cõmixtiõe maris t femie ppagant sicut lupi t hmõi cetera: quõ post diluuiũ ea q̃ i arca nõ erãt cũcta deleta sũt: etiam in insulis eẽ potuerit: si repara non sunt: nisi ex his quoz genera in vtroq; sexu arca seruauit. Possunt quidẽ credi ad insulas natando transisse: ꝑ primas. Sũt aũt quedã tã longe posite a pximis tribus fris: vt ad eas nulla videat natare potuisse bestiarũ. Sz si hoies eas captas secũ aduexerũt t eo mõ vbi habitabãt eaz genera instituerũt: venandi studio fieri potuisse incredibile nõ est: q̃uis iussu dei siue pmissu etiã ope ãgeloz negãdũ ñ sit potuisse trãsferri. Si vo e fra exorte sũt fm originẽ pmã: qñ dixit deus pducat fra aiam viuã: multo clari⁹ appet nõ tã repandoz aialiũ cã q̃ figurãdaz variaz gẽtiũ ppter ecclesie sacramentũ in arca fuisse oia genera: si in insulis quo transire nõ possent multa aialia terra pduxit.

Gen. ſ.

¶ Ca. VIII.

Clerit etiã vtz ex filijs noe vel pti⁹ ex illo vno hoie vñ etiã ipi exiterũt: ppagata eẽ credendũ sit quedã mõstruosa hoim genera q̃ gentiũ narrat historia: sic phibẽtur q̃dã vnũ bñe oculũ in frõte media: q̃busdã plantas versas eẽ post crura: quibusdã vtriusq; sex⁹ eẽ nãm: t dextrã mãmam virilẽ sinistrã muliebrẽ viabusq; alẽnis coeũdo t gignẽ t parere alijs ora nõ eẽ: eosq; p nares tñmõ suscepto t emisso halitu viuẽ: alios statura eẽ cubitales q̃s pygmeos a cubitu grecivocãt: alibi q̃nquẽnes pcipe femias: t ocrauũ a natiuitate annũ ñ excedere. Itẽ ferũt eẽ gentẽ vbi singula crura in pedib⁹ hñt: nec poplitẽ flectũt: t sũt mirabil celeritat quos scio podas vocãt: q p estũ in terra iacẽtes resupini vmbra se peduz ptegãt: q̃s dã sine ceruice ocios hñe i humeris: t ceta hominũ vl q̃si hoim gña q̃ in maritima platea carthaginis musiuo picta sũt: ex libr⁹ deprompta velut curiosioris historie. Quid dicã de cynocephalis: q̃z canina capita atq; ipe latrat⁹ magis bestias q̃ hoies cõfitẽt? Sz oia gña hoim q̃ dicunt eẽ: esse credere nõ ẽ necẽ. Veruz q̃s vspiã nascẽt hõ i aial rõnale t mortale: q̃libet nr̃is inusitatã sensib⁹ gerat corpis foraz seu colorẽ siue motũ siue sonũ siue quãlibet vim: qualibet parte: q̃libet q̃litate nãe: ex illo ꝓplasto vno originẽ ducere null⁹ fidelium dubitauerit. Apparet tñ qđ in plurib⁹ nã obtinuerit: t qđ sit ipa raritate mirabile. Qualis aũt rõ reddit de mõstruosis apũd nos hoim ptub⁹ talis de monstruosis qbusdã gẽtib⁹ reddi põt. De⁹ eñ creator ẽ oim: q̃ vbi t qñ creari qđ optcat vel oportuerit ipe nouit: sciens vniuersitatis pulchritudinẽ: quaz ptiũ vel similitudinẽ vel diuersitate pexat. Sz qui totũ inspicere nõ põt: tanq̃ deformitate ptis ostendit: qñ cui pgruat t q̃ referatur ignorat. Plurib⁹ q̃q; q̃nis digitis in manibus t pedib⁹ nasci hoies nouim⁹: t hec leuiorẽ q̃ illa distantia: ꝑ tñ absit vt q̃s ita desipiat vt existimet in nũero hũanoz digitoz errasse creatorem. q̃uis nesciẽs cur hoc fecerit. ita etsi maior diuersitas oriatur: scit ille quid egerit: cui⁹ opa iuste nemo reprehendit. Apud hiponẽ nat⁹ est hõ q̃si lunatas hñs plãtas: t in eis binos tãtũmõ digitos: similes t man⁹. Si aliq̃ gẽs talis esset illi curiose atq; mirabili adderet historie. Nũ igit istũ ppter ꝺ negabim⁹ ex vno illo q̃ primus creatus est esse ppagatũ? Androgenos q̃s etiã hermaphroditos nũcupant quãuis admodũ rari sint: difficile est tamen vt tribus desint in quibus sic vteraq; sex⁹ appet: vt ex q̃ potiꝰ debeãt accipe nomẽ incertũ sit: a meliore tñ hocẽ a masculino vt apellarenk loquendi consuetudo prevaluit. Paz nemo vnq̃ androgenas aut hermaphroditas nuncupauit. Ante annos aliquot nostra certa memoria in oriente duplex homo natus est superiorib⁹ mẽbris: inferiorib⁹ simplex. Nam duo crãt capita: duo pectora q̃tuor manus: venter aut em vnus: t pedes duo sicut vni hoi: t tam diu vixit: vt multos ad eaz videndũ fama contraheret. Quis aũt oẽs cõmemorare possit hũanos sex⁹ longe dissimiles

Nõ d' monstruosis hominũ generib⁹

Gen

his: ex qbus cos natos esse certissimū ē? Sic ergo hec ex illo vno negari nō pūt originē ducere ita q̄cūq; gentes in diuersit atibus corpoꝝ ab vsitato nature cursu quē plures ⁊ ppe oēs tenent: velut exorbitasse tradunt: si definitiōe illa includunt vt rōnalia aialia sint atq; mortalia: ab eodē ipso vno primo patre oim stirpē trahere cōfitendū ē: si tñ vera sunt q̄ de illarū nationum varietate: ⁊ tanta int se atq; nobiscū diuersitate tradunt. Nā ⁊ simias ⁊ cercophytecos ⁊ spingas si nescirem⁹ nō homines eē ꝑ bestias possent illi historici de sua curiositate gloriātes velut gētes aliquas hoim nob impunita vanitate mentiri. Sed si homines sunt de qb⁹ illa mira conscripta sunt: q̄d si ꝓpterea deus voluit etiā nōnullas gentes ita creare: ne in his monstris q̄ apud nos ptz ex hoibus nasci: ei⁹ sapientiā q̄ naturā fingit humanā: velut artē cuiuspiā minus pfecti opificis putaremus errasse? Nō itaq; nobis videri absurdū debet: vt quēadmodū in singulis q̄busq; gentib⁹ q̄dā mōstra sint hominū: ita in vniuerso genere hūano q̄dā monstra sunt gentiū. Quapropter vt istā q̄stionem pedetentim cauteq; cōcludā: mire q̄dē de monstris oīm⁹ diffinitū: aut illa aut alia q̄ de q̄busdam gentib⁹ scripta sunt: oīno nulla sunt: aut si sunt: homines nō sunt: aut ex adā sunt si homines sūt.

Quod vero ⁊ antipodas eē fabulant. i. homines a cōtraria pte terre vbi sol orit q̄n occidit nob adūsa pedibus nr̄is calcare vestigia nulla rōne credēdū ē Neq; ꝺ vlla historica cognitione didicisse se affirmant: ꝑ quasi rōcinādo cōiecerant: eo q̄ intra cōuexa celi terra suspensa sit: eundēq; locū mūdus habeat: ⁊ ifimū ⁊ mediū: ⁊ ex ꝺ opinant alterā terre ptē q̄ infra ē habitatiōe hoim carere nō posse. Nec attēdūt etiā si figura cōglobata ⁊ rotūda mūd⁹ eē credat siue aliq̄ rōne mōstret: nō tñ eē ꝓnis: vt etiā ex illa pte ab aq̄rū cōgerie nuda sit terra. Deinde etiā si nuda sit: neq; hoc statim necē ē vt homines habeat: q̄n nullo modo scriptura ista mētit: q̄ narratis p̄teritis facit fidem: eo q̄ ei⁹ p̄dicta cōplent. Nimisq; absurdū ē vt dicat aliq̄s homines ex hac in illā ptē oceani īmēsitate traiecta nauigare: ac puenire potuisse: vt etiā illic ex vno illo primo hoie gen⁹ instituerit hūanū. Quapropt int illos tūc hominū ꝑlos: q̄ ꝑ septuaginta duas gētes: ⁊ totidē linguas colligunt fuisse diuisi: q̄ram⁹ si possumus inuenire illā in terris pegrinantē ciuitatē dei q̄ vsq; ad diluuiū arcāq; pducta est: atq; in filijs noe p eorū bñdictiōes pseuerasse mōstrat: maxime in maxio q̄ ē appellat⁹ sem: q̄n q̄dē iapbet ita bñdict⁹ erit i ciuitatē fris sui domib⁹ habitaret

Enēda ē igit series gñationū ab ipo sem
t vt ipa ostdat post diluuiū ciuitatē dei sic
eā series gñationū ab illo q̄ ē appellat⁹ seth ostendebat añ diluuiū: Propt⁹ ꝺ igit scpta diuina cū terrenā ciuitatem in babylone: hoc est in confusione esse mostrasset: ad patriarcham Sem recapitulando reuertitur: et ordit⁹ inde generationes vsq; ad abraam: commemorato etiam numero ānoꝝ quāto quisq; ad hāc serie ptinentē filiū genuisset quātoq; vixisset: Vbi certe agnoscendū ē qō ante promiseram vt appareat quare sit dictū ō filijs heber nomē illius phalech: q̄r in diebus eius diuisa ē terra. Quid. n. aliud intelligendū ē terrā eē diuisam nisi diuersitatē linguaꝝ? Omissis igit ceteris filijs sem: ad hanc rem nō ptinentib⁹ illi ꝓnectūtur in ordine generationū p q̄s posset ad abraā pueniri: sicut illi ꝓnectebantur ante diluuiū p quos puenitur ad noe: generatiōibus que propagate sunt ex illo adā filio qui appellat⁹ ē seth. Sic ḡ incipit generationū ista contextio ⁊ he generatiōes sem. Sem filius noe centum erat annoꝝ cū genuit arfaxat scdo āno post diluuiū Et vixit sem postq; genuit arfaxat q̄ngentos annos: ⁊ genuit filios ⁊ filias ⁊ mortuus ē. Sic exequitur ceteros dicens: quoto quisq; anno vite sue filiū genuerit ad istū generationū ordinem ptinentem: qui ptendit ad abraā: ⁊ quot annos postmodū vixerit: intimans eū filios filiasq; genuisse: vt intelligamus vnde potuerit ꝑlī accrescere: ne in paucis qui cōmemorātur hominibus occupati puerliter hesitemus: vnde tanta spacia terraꝝ atq; regnoꝝ repleri potuerint de genere sem: maxime propter assyrioꝝ regnū: vñ min⁹ ille oriēta liū dñato: vsq; quaq; ꝑlonga ingenti ꝑspitate regnauit ⁊ latissimū ac fundatissimū regnum qō diuturno tpe duceret suis posteris ꝓpagauit. Ex nos ne diuti⁹ q̄z op⁹ ē imoremur non q̄t ānos q̄sq; i ista gñationum serie vixerit. ꝑ quoto anno vite sue genuerit filiū: hoc ordine memorandū tantūmo ponim⁹: vt ⁊ numerū annoꝝ a transacto diluuio vsq; ad abraā colligamus: ⁊ ꝑter illa in quibus nos cogit necessitas immorari: breuiter alia cursimq; tangamus Secūdo igit anno post diluuiū sem cū esset centū annoꝝ genuit arfaxat. Arfaxat aūt cū esset centū triginta q̄nq; annoꝝ genuit caynam. Qui cū esset centū triginta annoꝝ genuit sala. Porro etiā ipe sala totidē annoꝝ erat q̄n genuit heber. Centū vero ⁊ triginta et quattuor agebat annos heber cū genuit phalech: i cui⁹ diebus diuisa ē ⁊ra. Ipe aūt phalech vixit cētū trigita ānos ⁊ genuit ragā. Et ragā centū ⁊ trigita duos ⁊ genuit seruch. ⁊ seruch cen

Gen. 10

Gen. 11

Arfaxat

tū triginta t genuit nachor· Et nachor septua
Gene·17 ginta nouē: t genuit tharā· Thara aūt septua
ginta: t genuit abram: quē postea de⁹ mutato
vocabulo vocauit abraam Fiūt itaq; anni a di
luuio vsq; ad abrāā mille septuagita t duo fm
vulgatā editionē: h ē iterp̄tū· lxxij· In hebreis
aūt codicib⁹ longe pauciores ānos phibēt iue
nire: de quib⁹ rōnem aut nullā aut difficillimaz
reddūt· Lū g ārim⁹ in illis septuagintaduab⁹
gentibus cuitatē dei: nō possumus affirmare
illo tpe q erat illis labiū vnū· i· loquela vna· tūc
iā gen⁹ hūanū alienatum fuisse a cultu veri dei
ita vt in solis istis gñationib⁹ pietas vera rema
neret: q descendunt de semine sem p arfaxat t
tendūt ad abrāā: ꝑ ab illa supbia edificāde tur
ris vsq; ad celū qua ipia significat elatio frena
apparuit cuitas: h est societas impioz· Utrum
itaq; ante noe fuerit: an latuerit: an potⁱ⁹ vtra
q; pmanserit pia· i· in duobus filijs noe q bñdi
cti sūt eo: rūq; posteris: impiaꝰo in eo q maledi
ctus est atq; ei⁹ pgenie vbi etiā exor⁹ē gigas
venato: ꝓtra dñm nō ē dyudicatio facilis· Fo
rtassis eīm q̄ō pfecto credibilius est: t in filijs du
orum illoz iā tūc ante eq; babylonia cepisset isti
tui: fuerūt p̄ēptores dei: t in filijs cham cultō
res dei vtrūq; tū hoim gen⁹ fris nūq; defuisse
Ps·53· credendū est· Sicḋē t q̄ dictū ē· Oēs declina
uerūt simul iutiles facti sūt nō ē q faciat bonuz
nō ē vsq; ad vnū: in vtroq; psalmo vbi h verba
Ibidem· sūt t hec legunt· Nōne cognoscēt oēs q opant
iniq̄tatē: q deuorāt plebem meā in cibo panis·
Erat g etiā tūc p̄s dei: vñ illud q̄ dictū ē: nō ē
q faciū bonū: nō ē vsq; ad vnū: de filijs hoim di
ctū ē: nō de filijs dei· Hā p̄mus luz ē· De⁹ de celo
prospexit sup filios hoim: vt videret si ē intelli
gens aut req̄rens deū· Ac deinde illa sb̄ūcta q
oēs filios hoim· i· ad ciuitatē ptinentes q̄ viuit
fm hoīem t nō fm deū: reprobos cē demfat·

Uāobrez sic lingua vna cū La·XI·
q ect oim nō iō filij pestilentie defuer̄t: nā
t añ diluuiū vna erat lingua: t tñ oēs p̄
Gene·7· ter vnā noe iusti domū deleri diluuio meruer̄t
ita q̄ merito elatioris ip̄ierat⁹ gētes linguarū
diuersitate punite atq; diuise sūt: t ciuitas im
pioz ꝓfusionis nomē accepit: h ē appellata ē ba
bylon: nō defuit dom⁹ heber vbi ea q̄ antea fuit
oim lingua remaneret· Tūc sic sup̄ mēoraui cū
cepissent enūcrari filij sem: q singuli gētes sin
gulas ꝓcrearūt: p̄m⁹ē cōmēorat⁹ heber cuz sit
Gene·10 abnepos ip̄i⁹: h ē ab illo q̄nt⁹ inueniat exortus
Quia g in ei⁹ familia remāsit h lingua diuisis p
alijs liguas ceter⁹ gētib⁹: q̄ lingua p̄us hūano
gñi nō imerito credit fuisse cōis: nō deiceps he
brea ē nūcupata· Tūc ei op⁹ erat eā distigui ab
alijs linguis noīe ꝓprio: sic alie q̄ vocate sunt
noīb⁹ ꝓprijs· Q̄ñ aūt erat vna nihil aliō q̄ hūa
na lingua vel hūana locutio vocabat q̄ sola vnii
sum gen⁹ hoim loq̄bat· Dixerit aliq̄s· Si in di- Gene·10
ebus phalech filij heber diuisa ē t̄ra p liguas· i·
hoies q tūc erāt i t̄ra· t ei⁹ noīe pot⁹ debuit ap
pellari lingua illa q fuit oīb⁹ añ cōis· Sz intelli
gēdū ē ip̄m heber ꝓp̄ea t̄le nomē ip̄osuisse filio
suo vt vocaret phalech q̄ō interp̄tat diuisio: q
tūc ei nat⁹ ē: q̄ñ p liguas t̄ra diuisa ē· i· ip̄o tpe vt
h sit q̄ō dictū ē· In dieb⁹ ei⁹ diuisa ē t̄ra· Hā nisi Ibidem·
adhuc heber viueret q̄ñ liguaꝝ facta ē multitu
do: nō ex ei⁹ noīe nomē accepet lingua: q apō illū
potuit pmanere· Et iō credenda ē ip̄a fuisse ꝑ
ma illa cōis: q̄m ō pena venit illa multiplicatio
mutatioq; liguaꝝ: t vtiq; ꝓter hāc penā esse de
buit p̄s dei· Nec frustra liguā istā: h est quā te
nuit abrāā· nec in oēs filios suos transmittē po
tuit: ꝑ in eos tñ q̄ ꝓpagari p̄iacob: t insigni⁹ at
q; eminenti⁹ in dei p̄sām coalescētes: dei testa
mēta t stirpē x̄pi hr̄e potuerūt· Nec heber ip̄e
eandem linguā in vniuersam pgeniem suam
refudit ꝑ in eā tñ cui⁹ generatōes pducunt ad
abraam· Quapropter etiā si nō euidenter ex
pressum est fuisse aliq̄ō pū genus hominū quā
do ab impijs babylonia condebatur: nec ad h
valuit hec obscuritas vt querentis fraudaret:
sed potius vt exerceret inuentio· Luz eīm legit
vnā fuisse linguā ꝑmitus oīm: t ante oēs filios
sem cōmendat heber: ex quo ab illo q̄ntus orat
t hebrea vocat lingua: quā patriarchaꝝ t pro
phetaꝝ nō solū in sermonib⁹ suis: verūetiaz in
lris sacris custodiuit auctoritas· Profecto ita
q; cū queritur in diuisiōe linguarū: vbi lingua
illa remanere potuerit que fuit ante cōmunis
que sine vlla dubitatōe vbi remansit: nō ibi fu
it illa pena que facta est mutatiōe linguarū: q̄d
aliud occurrit nisi q in huiusmodi gente remā
sit a cuius nomie nomē accepit: et hoc iustitie
gentis huius non paruū apparuisse vestigium
q cū alie gentes plecter̄tur mutatiōe lingua
rum: ad istam non peruenit tale supplicū· Sed
si adhuc illud mouet: quomodo potuerunt sin
gulas gentes facere heber t fili⁹ eius phalech
si vna lingua permansit ambob⁹? Et certe vna
est hebrea gēs ex heber ꝓpagata vsq; ad abra
am: t per eū demceps donec magn⁹ fieret po
pulus israel· Quō igit oēs filij qui cōmemora
ti sūt trīū filioꝝ noe fecerunt singulas gentes:
si heber t phalech singulas non fecerunt? Mi
mirū illud est probabilius: q gigas ille nēroth
fecerit etiā ip̄e gentem suā: sed ꝓpter excellen
tiā dñationis t corpis seor̄ū eminenti⁹ ncia⁹
ē vt maneat numer⁹ septuagintaduarum gen-

tiū atq; linguaꝝ· Phalech aūt ꝓpterea cōmemorat ẽ: nō q; gentē fecerit: nā cadē ipa ẽ eius gens hebrea cadēq; lingua: ꝑ ꝓpter tps ilīgne qō in dieb⁹ ei⁹ terra diuīsa est· Nec mouere nos debet: quō potuerit gigas nēroth ad illud tps eratis occurrere: q; babylon cōdita est: ꝛ ꝓfusio facta linguaꝝ: atq; ex hac diuīsio gētū· Hō eīm q: heber sert⁹ ẽ a noe: ille aūt quart⁹: nō nō potuerūt ad idē tps ꝓuenire viuendo· Hoc eīm cōtigit cū plus viuerēt vbi pauciores sūt gīnationes: min⁹ vbi plures: aut seruis nati essent vbi pauciores: maturius vbi plures· Sane intelligendū ẽ: qīn terra diuīsa ẽ: nō solū iā natos fuisse ceteros filios filioꝝ noe: q; cōmemorant patres gentiū: ꝑ etiā ei⁹ etatis fuisse: vt iā vniuersi familias haberēt suas: q; digne fuissent nominib⁹ gentiū: vīm nequaq; putandū q; eo fuerint ordine geniti q; cōmēorati legunt· Illioq; duodecim filij iectan q; erat fili⁹ ali⁹ heber frat⁹ phalech quō potuerūt iā gentes facere: si post phalech ffrem suū iectan nat⁹ est: sic̄ post eū cōmēoratus est q̄q; dē tpe q; natus ē phalech diuīsa ẽ terra· Proinde intelligendū ẽ ꝓpt̄ quidē phalech noīatū: ꝑ lōge post fratrē suū iectan fuisse natū: cui⁹ iectan duodecim filij tā grādes tā familias haberēt: vt in linguas ꝓprias diuidi possent· Sic eīm potuit ꝓior cōmēorari q; erat etate posterior: quēadmodū ꝑus cōmemorati sūt ex tribus filijs noe ꝓcreati filij iaphet q; erat minimus coꝝ: deinde filij cham q; erat medi⁹: postremo filij sem q; erat prim⁹ ꝛ maxim⁹· Illaꝝ āt gētiū vocabula ꝓtim manserūt: ita vt hodie appareat vīs fuerit deriuata: sic̄ ex assur assyrij: et ex heber hebrei: ꝓtim tpis vetustate mutata sīt ita vt vix homies doctissimi antiq̄ssimas historias pscrutantes: nec oim ꝑ aliquantaꝝ ex istis origines gentiū potuerit regere· Nā q; ex filio cham q; vocabat mesraim egyptij phibent exoꝛ ri: nulla hic resonat origo vocabuli: sic̄ nec ethi opiū q; dicunt ad euꝫ filiū cham ꝓtinere: q; chus appellat⁹ est· Et si oia considerent: plura mutata q̄ manentia noīa apparent· Ca·XII·

Unc iā videam⁹ ꝓcursū ciuitatis dei ēt n a illo articulo tpis q; fact⁹ ē in pīe abrahā vīs incipit eē noticia ei⁹ euidētioꝛ: ꝛ vbi clarioꝛa legūt ꝓmissa diuīa q; nūc ī xp̄o videm⁹ impleri Sic̄ g; scr̄ptura sancta indicāte didicim⁹ ī regiōe chaldeoꝝ nat⁹ ē abrahā: q; fra ad regnū ꝓtinebat assyrioꝝ· Apud chaldeos aūt iā etiaꝫ tūc supstitiōes ipie ꝑualebāt: quēadmodū per ceteras gētes· Una igit̄ thare domus erat: de q; nat⁹ ē abrahā: in q; vn⁹ veri dei cultus: ꝛ q̄ntuꝫ credibile ē: in q; iā sola etiā hebrea lingua rem̄serat: cui⁹ ꝛ ipe sic̄ iā manifestioꝛ dei ꝓs ī egy

ene·10

ene·ij·

ꝓtia in mesopotamia seruisse dijs alienis ie
su naue narrante refertur: ceteris exꝓgenie il iosue·24
lius heber in linguas paulatim alias ꝛ in natio
nes alias posteris defluentib⁹ Proinde sic̄ per Gene· 7·
aquarū diluuiū vna dom⁹ noe remāserat ad re
parandū gen⁹ hūanū: sic in diluuio multaꝝ su
pstitionū q; vniuersū mūdū vna remāserat do
mus thare: in q; custodita ē plātatio ciuitat⁹ dei
Deniq; sic̄ illic enūeratis sup̄ gīnatiōib⁹ ab adā
vsq; ad noe simul cū annoꝝ numeris: ꝛ exposita diluuij causa: priusq; deus inciꝑet de arca fa Gene·6·
bricanda loqui ad noe dicit̄· Ihe aūt generationes noe: ita ꝛ hic enūeratis generatiōibus ab
illo q; est appellatus sem filio noe vsq; ad abrahā
deinde insignis articulis similiter ponit̄: vt dicatur: Ihe sunt generationes thare· Thare ge
nuit abrahā ꝛ nachor ꝛ aram: et arā genuit loth Gene·ij·
Et mortuus est aram coram thare patre suo in
terra in qua nat⁹ est in regiōe chaldeoꝝ· Et sūpserūt abrahā ꝛ nachor sibi vxores: nomen mulieris abraam sarai: ꝛ nomen mulieris nachor
melcha filia aram· Iste aram pater melche fuit
ꝛ pater ieesche: que ieesca creditur ipsa esse etiā
sara vxor abrae· Ca·XIII·

Einde narrat quēadmodū thare cum
d suis regionē reliquerit chaldeoꝝ ꝛ ve Gene·ij·
nerit in mesopotamiā: ꝛ habitauerit in
charra· Tacetur autem de vno filio eius: q; vocabatur nachor: tanquā eū non duxerit secum
Nam ita narratur· Et sumpsit thare abrā filiū
suū: ꝛ loth filiū arā filiū filij sui: ꝛ sarai nurū suā
vxorem abram filij sui: ꝛ duxit illos de regione
chaldeoꝝ vt iret in terram chanaan: ꝛ venit in
charram ꝛ habitauit ibi· Ruſq; hic nominatus
est nachor: ꝛ vxor eius melcha· Sed inuenim⁹
postea cū seruū suum mitteret abraam ad acci
piendam vxorem filio suo isaac: ita scriptū· Et Gen·24·
accepit puer decē camelos de camelis dñi
sui: ꝛ de omnibus bonis dñi sui secum: Et
exurgens profectus est in mesopotamiaꝫ in ci
uitatem nachor· Isto et alijs sacre huius histo
rie testimonijs ostenditur etiam nachor frater
abrae exisse de regione chaldeoꝝ: sedesq; con
stituisse in mesopotamia: vbi cum patre suo ha
bitauerat abraam· Cur ergo scriptura eum nō
commemorauit: quando ex gente chaldeoꝛuꝫ
cum suis profectus est thare et habitauit ī me
sopotamia: vbi non solum abraam filius eius
verumetiam sara nurus eius et loth nepos ei⁹
commemorantur q; eos duxerit secuꝫ· Cur pu
tamus: nisi forte q; a paterna ꝛ fraterna pieta
te desiuerat: et superstitioni adheserat chalde
oꝛum: et postea inde: siue penitendo: siue per
secutionē passus q; suspect⁹ haberetur: et ipse

Abraha natus in regione caldeoꝝ

Judith·5 emigrauit: In libro n· qui inscribit iudith cum quereret holofernes hostis israelitax: q̄ nā illa gens eēt: vtx aduersus eā bellandū fuisset: sic ei rñdit achior dux amonitax Audiat dñs nr verbū ex ore pueri sui: t referā tibi vitatē ō populo q̄ habitat iuxta montanā hanc: t non exibit mendaciū de ore serui tui· Hec eñ pgenies populi est chaldeox t antea habitauerūt mesopotamiax: qz noluerūt seq̄ deos patrū suox: q̄ fuerāt in terra chaldeox gloriosi: ꝑ declinauerūt ō via parētū suox: t adorauerūt deū celi quē cognouerūt: t ꝓiecerūt eos a facie deox suox: t fugerūt in mesopotamiā: t habitauerūt ibi dies multos· Dixitq̄ illis de⁹ eox vt exirēt de habitatōe sua: t irēt in trā chanaā: t habitarēt illic: t ceca q̄ narrat achior āmonites· Tū manifestū ē domum thare ꝓsecutionē passaz fuisse a chaldeis ꝓ vā pietate q̄ vn⁹ t ver⁹ ab eis colebat deus·

La·XIIII·

Thare Gene·ij· Defuncto aūt thare in mesopotamiā vbi vixisse phibet ducentos q̄nq̄ annos iā inciptūt indicari facte ad abraā ꝓmissiones dei: q̄ ita scptū est· Et fuerūt dies thare in charra q̄nq̄ t ducenti anni t mortu⁹ ē in charra· Nō sic aūt accipiendus est: q̄si oēs hos dies ibi egerit: ꝑ qz oēs dies vite sue q̄ fuerūt āni ducenti q̄nq̄ ibi cōplcuerit: alioq̄n nesciret quot annos vixerit thare in charra: quoniā non legitur quoto anno vite sue in charrā venerit: t absurdū est existimare in ista serie generationum vbi diligenter cōmēorat quot annosq̄ sq̄ vixerit: hui⁹ solius numer⁹ annox vite nō commendatū esse mēorie· Qō eñ quorundā quos eadē scriptura cōmemorat tacenk āni nō sūt in hoc ordine: in quox tpox dinūeratio decessiōe gignentiū t genitox successiōe ꝓtexit· Iste aūt ordo q̄ dirigit ab adaz vsq̄ ad noe t inde vsq̄ ad abrā: sine nūero annox vite suenemīnem continet·

La·XV·

Gene·12 Elod xo cōmēorata morte thare ꝑis q abraā deinde legit: t dixit dñs ad abraā Exi de tra tua: t de cognatiōe tua t domo ꝑis tui: t ceca: nō qz hoc sequnk in fmōe libri: ꝑ etiā in rex gestax tpe seq̄ existimandū ē· Erit q̄pe si ita ē indissolubilis q̄stio· Post h eñ xba dei: q̄ ad abraā facta sūt: scptura sic loquit Et exijt abraā quēad modū locut⁹ ē illi dñs: et abijt cū illo loth· Abraā aūt erat q̄nq̄ t septuaginta ānox cū exiret ex charra· Quō pōt h verū ēe: si post mortē ꝑis sui exijt de charra: Luz eñ eēt thare septuaginta ānox sic supīntimatū ē genuit abraā· Cui nūero addit septuagita q̄nq̄ ānis q̄s agebat abraā q̄n egress⁹ ē ō charra: fiūt anni centū t q̄dragintaq̄nq̄· Lot igit annox erat thare: q̄n exijt abraā de illa mesopotamie ciuitate· Agebat· n· annū etat⁹ sue septuagesimū q̄ntū: ac p hoc pater ei⁹ q̄ eū septuagesimo anno suo genuerat agebat vt dictū ē centesimū t q̄dragesimū t q̄ntū annū· Nō ergo inde post mortē ꝑis· i· post ducentos q̄nq̄ annos quibus pater eius vixit egressus ē: sed annus de illo loco ꝓgressionis ei⁹ q̄n ipe septuagesimus q̄ntus erat ꝓculdubio ꝑis eius: q̄ cū septuagesimo suo anno genuerat: cētesim⁹ q̄dragesimus q̄nt⁹ fuisse colligit· Ac p hoc intelligendū ē more suo scripturā rediisse ad tps q̄ iā narratio illa trāsierat: sic supius cū filios filiorum noe cōmēorasset: dixit illos fuisse ī linguis t in gentib⁹ suis: t tū postea q̄si hoc etiā in ordine seq̄ret tpm: Et erat inq̄t oīs trā labiū vnuz Gene·ij· t vox vna oīb⁹· Quō g̃ fm suas gētes: t fm suas linguas erāt: si vna erat oīb⁹: nisi qz ad illud q̄ iā transierat recapitulando est reuersa narratio· Sic g̃ t hic cū dictū esset: t fuerāt dies Gene·ij· thare in charra q̄nq̄ t ducenti anni t mortu⁹ ē thare in charra· Deinde scriptura redeūdo ad id q̄ ideo ꝓtermiserat vt ꝑus de thare id q̄ inchoatū fuerat compleret· t dixit inquit dñs ad abraā: exi de terra tua t cetera· Post q̄ dei verba subiungit· Et exijt abraā: quēadmodū locut⁹ ē Gene·12 illi dñs: t abijt cū illo loth· Abraā aūt erat q̄nq̄ t septuaginta ānox cū exijt ex charra· Tunc itaq̄ hoc factū ē q̄n ꝑ ei⁹ centesimū q̄dragesimum t q̄ntū annū agebat etatis· Tūc eñ fuit hui⁹ septuagesim⁹ t q̄nt⁹ ann⁹· Soluta est aūt q̄stio ista t aliter vt septuagintaq̄nq̄ ānī abrae q̄n egressus est de charra ex illo cōputarent ex q̄ deus ignem chaldeox liberat⁹ ē nō ex q̄ nat⁹ ē: tā q̄ tūc poti⁹ natus habēdus sit· Sz brūs stephanus in actib⁹ apl̄oz cū ista narraret: de⁹ inquit Act·7· gloriose apparuit abrae ꝑi nr̄o: cū eēt in mesopotamia postq̄ habitaret in charra· Et ait ad illū Gene·ij· Exi de terra tua t de cognatione tua: t de domo patris tui: t veni in terrā quā tibi demōstrabo· Scōm hec xba stephani nō post mortē ꝑis eius locutus ē de⁹ abrae: q̄ vtiq̄ in charra mortu⁹ ē: vbi cū illo t ipe fili⁹ habitauit: ꝑ pulq̄ bitaret in eadē ciuitate iā tū cū eēt ī mesopotamia· Jam g̃ exierat a chaldeis· Nō itaq̄ adiungit stephanus: tūc abraā egressus ē de terra chaldeox t habitauit in charra: nō demōstrat q̄ sit factū postea q̄ locut⁹ ē illi de⁹· Neq̄ eñ post illa dei verba egressus est de terra chaldeox: cū dicat ei locutū deū eēt in mesopotamia: ꝑ ad totū illud tps pinet q̄ ait: tūc· i· ex quo egressus est a chaldeis: t habitauit in charra· Jtez q̄ sequitur: t inde postq̄ mortu⁹ est pater ei⁹ collo- Act·7· cauit illū in terra hac in qua vos nūc hitatis et

Ibidem·

patres vestri:nō ait postꝫ mortuꝰ ē pfetiꝰ exijt de charra:ꝑ inde postꝫ mortuus est pater eius hic eū collocauit·intelligendū est igit locutum deū fuisse cū abraā cū eēt in mesopotamia priusꝫ habitaret ī charra:ꝑ eū in charrā pueniſſe cū patre retento apud se ꝓcepto dei:t inde exijſſe septuagesimo t ānto suo:patris aūt sui cē resimo quadragesimo ānto anno·Collocationem vō eiꝰ in terra chanaan nō ꝓfectionez de charra postꝫ mortē patris eiꝰ factā eē dicit: qz iā mortuus erat pater eiꝰ:qñ emit terrā cuiꝰ ibi iā sue rei cepit eē possessor:Qō aūt iā in mesopotamia ꝓstituto:hoc est iā egresso de ꝛra chal-
ene·ſz deoz dixit deꝰ·Exi de terra tua:t de cognatōe tua:t de domo pris tui:nō vt corpꝰ inde ejcēt qō iā fecerat:ꝑ vt aliaz auelleret ōz·Nō eñ exierat inde aīo ꝑ spe redeūdi t desiderio tenebatur:que spēs et desideriū deo iubente ac iuuante t illo obediente fuerat āputanda·Nō sane ī credibilit existiaī cuz postea secutꝰ eēt nachor patrē suū:tūc abraā ꝓceptū dñi ꝓpleuisse:vt cuz sara cōiuge sua t loth filio fratris sui exiret de charra· La·XVI·

Am cōsiderāde sūt ꝓmissiones dei facte
ī ad abraā:In his·n·aptioza dei nri ieſu xpi:hoc est dei veri oracula apparere ce perūt de ꝓploz pioz quē ꝓphetica ꝓnunci auit
bidem· auctas:haz ꝓma ita legit Et dixit dñs ad abraam·Exi de ꝛra tua:t de cognatiōe tua: et de domo pris tui:t vade ī terrā quā tibi demōstraue ro:t faciā te in gentē magnā:t benedicaz te:et magnificabo nomē tuū:t eris benedictꝰ:et benedicā būdicentes te:t maledicā maledicētes te:t benedicenī te oēs tribus terre·Aducrtē dū est igit duas res ꝓmissas abrae:vnā scz q terram chanaan possessurū fuerat semen eius:qō
ene·ſz significat vbi dictū est·Vade in terrā quaz tibi demōstrauero:t faciā te in gentē magnā: aliā vō longe ꝑstantioꝛē nō de carnali sed de spirituali semine:ꝓ qō pr est nō vniꝰ gentis israelitice ꝑ oim gentiū q fidei eiꝰ vestigia cōsequunt: qō ꝓmitti cepit his vbis:t benedicenī in te oñes tribꝰ terre·Hāc ꝓmissionē factā arbitrat cusebius septuagesimo ānto anno etatis abrae:tā q mox vt facta est de charra exierit abraā:qñ scꝑture ꝓtradici nō pōt vbi legit·Abraaz erat ānoz t septuaginta annoz cuz exijt de charra· Sz si eo anno facta est ista ꝓmissio:iaz vtiq in charra cū pre suo demorabat abraā· Necꝫ eñ inde exire posset:nisi ꝑus ibi habitasset· Hūc d nā ergo ꝓtradicit stephano dicenti: deꝰ glorie appuit abrae pri nro cū eēt in mesopotamia ꝑ usq habitaret in charra:Sz intelligenduz est: q eodē āno facta sunt oia:t dei ꝓmissio ātecꝫ ī charra habitāret abraā t ī charra habitatio eiꝰ t inde ꝓfectio:nō solū qz eusebiꝰ in chronicis ab anno huiꝰ ꝓmissionis cōputat t oñdit postq̄ d:ingentos t trigin:ta ānos exitū eē de egypto qñ lex data est: verūetiam quia id cōmemorat apostolus paulus· La·XVII·

[a]Er idē tp̄us eminentia regna erant gē
p tium in quibus terrigenaz ciuitas:hoc est societas hoim ꝼm hominē viuentiuz sub dominatu angeloz de sertoz insignius excellebat:regna videlicet tria sycioniozum:egyptioz:assyrioz·Sed assyrioz multo erat potētius atq sublimius·Nā rex ille Ninus beli filiꝰ excepta india : vniuerse asie ꝓꝰ subiugauerat·Asiam vero dico:non illam ptē q huiꝰ maioris asie vna ꝓuincia est:ꝑ eā que vniuersa asia nuncupat:quā[b]q̄dā in alterā duaz pleriqz aūt in tertiā totiꝰ orbis ptez posuerunt: vt sint oēs:asia:europa:t africa:qō nōnulli equali diuisiōe fecerūt· Hanc ista que asia nuncupat a meridie p oriente vsq in septētrionem puenit europa vero a septētrione vsq ad occidentez atq inde africa ab occidente vsq ad meridiez Vnde videntur orbez dimidiū due tenere:europa t africa:aliud vō dimidiū sola asia· Sz iō ille duc ptes facte sūt:q: inter vtramq ab oceano ingredit:quicquid aquaz terras interluit t ab hoc mare magnū nobis facit·Quapropter si in duas partes orbē diuidas orientis t occidētis:alia erit in vna:in altera vero europa t africa.Quāobrem vnū triū regnoz que tunc precellebant regnū·scz sycioniozz nō erat sub assyrijs quia ī europa erat·Egyptioz aūt quō eis nō subiacebat a quibus tota asia tenebatur:solis indis vt phibet excepti· In assyria igit ꝓualuerat dñat ꝯipie ciuitatis:hꝰ caput erat illa babylon:cuiꝰ terrigene ciuitatis nomē aptissimū ē·i·ꝓfusio·Ibi aūt ninus regnabat post mortē pris sui beli:q ꝑmꝰ illic regnauerat sexagintaq̄nq̄ annos· Filiꝰ vō eiꝰ ninus q defūcto pre successit in regnū:q̄nquagitaduos regnauit ānos:t habebat in regno quadragitatres ānos qñ natꝰ ē abraā:q erat ānus circiter mille simꝰ ducentesimꝰ ante conditā romā:veluti alterā in occidente babyloniā· La·XVIII·

Gressus ē ꝙ abraā de charra septuagesi
e mo ānto ānno etatis suc:cētesimo āt q̄dragesimo ānto pris sui:cū loth filio fris sui t sara cōiuge sua:t prexit in terrā chanaā et peuenit vsq ad sychē vbi rursus accepit diuinuz oraculū:de quo ita scriptū est·Et apparuit dñs abrae:t dixit illi: Semini tuo dabo terrā hanc· Nihil hic de illo semie ei ꝓmissū est in q pr factꝰ est oim gentiū:ꝑ de illo solo de quo pr est vnius

p Er idē
ē In b ca-
vult augꝰ.
q tpe ꝓmis
siōis facte
ꝓmo abrae
excellebant
tria regn̄.scz
egyptioz.
qō erat ān
qus.qō ice
pit tpe sa
ruch apud
ꝙs ꝓmo re
gnauit ioz
nes. Assy
rioz.qō ice
pit tpe na
choz vbi ꝓ
mo regnit
belꝰ Sycio
nioz.vbi ꝓ
mo regnit e
giale. Re
gnū egypti
oz cū cēt in
asia.quā si
bi totā sub
iugauit. ex
cepta idea
ninꝰ filiꝰ be
li erat sō re
gno assirio
rū.sz nō re
gnū sycioni
oz.q: nō in
asia sed eu
ropa erat.
Syciona
eñ q regia
lea q̄dā ps
grecie erat.
b Quā q
dā in alterā
ē ¶ Nota q
dicē q sdā di
uisisse orbē
i tres ptes.
q sdā i duas
ptes sic an
testat Sa
lustꝰ in iu
gurthino
magis ap
pbas illos
q diuiserūt
i duas par
tes oriēt t
occidentis
Quare aūt
ps occidēt
diuidit assi

gnat aug⁹. israelitice gentis. Ab hoc eñ semine terra illa
rones ꝓter egressuz aq̃ rũ de oceano ī africã mare faciẽ tũ mediterrancum.

possessa est. La. XIX.

Deinde edificato ibi altari: t inuocato deo abraaz ꝓfectus est inde: t habitauit in heremo: arq; inde ire in egyptũ famis necessitate cõpulsus est: vbi vxorẽ suam dixit sororẽ suã nihil mentit⁹. Erat eñ t hoc qz propinq̃ erat sanguie: sicẽ etiã loth eadẽ ꝓpinq̃ rate cũ fris eiusde t filios ffr ei⁹ ẽ dict⁹ Itaq; vxorez tacuit nõ negauit: ꝓ fugis ruendã pudicitiã cõmittens deo: t hũanas insidias cauens: vt homo: qñ si piculũ quantũ cauere poterat nõ caueret: magis tẽptaret deũ q; speraret in deo De qua re ꝓra calũniantẽ faustũ manicheum multa dixim⁹. Deniq; factũ est: qõ de dño ꝓsũpsit abraã. Nã pharao rex egypti qui eã sibi vxorem accepat: grauit afflict⁹ marito reddidit. Vbi absit vt credamus alieno concubitu fuisse pollutã: qz multo est credibilius hoc pharaonẽ facere afflictionib⁹ magnis nõ fuisse ꝓmissum.

La. XX.

Gene. 13 Reuerso igit abraã ex egypto in locũ vñ venerat: tũc loth fratris filius ab illo in terrã sodomoz salua caritate discessit. Diuites quippe facti erãt: pastorezq; mltos pecoz hñe ceperant: quibus inter se rixantib⁹: eo mõ familiarũ suaz pugnantẽ discordiã vitauerunt. Poterat q̃pe hinc vt fũt hũana t inf ipsos aliqua rixa cõsurgere. Proinde hoc malũ ꝓcauentis abrae verba ista fũt ad loth. Non fit rixa inter me t te: t inter pastorez meos: t pastorez tuos: qz hoies nos fratres sum⁹. Nõne ecce tota terra añte est: Discede a me. Si tu ī sinistrã: ego in dextrã: vel si tu in dextrã ego in sinistrã. Hinc fortassis effecta est inter homies pacifica ꝓsuetudo vt qñ terrenoz aliq̃d ptiendũ est: maior: diuidat: minor: eligat. La. XXI

Gene. 13

Cum ḡ digressi eẽnt separatimq; habitarẽt abraã t loth necessitate sustentande familie: nõ feditate discordie: t abraã ī terra chanaan: loth aũt esset in sodomis: oraculo tertio dñs dixit ad abraaaz. Respiciens oculis tuis vide a loco in quo nũc tu es ad aquilonez t africũ t orientẽ: t mare: qz oẽm terrã quã tu vides tibi dabo t semini tuo vsq; in seculũ: t faciã semen tuũ tanquã harenã terre. Si põt aliquis dinumerare harenã terre: t semen tuũ dinũerabit. Surgens p ambula terrã in longitudinẽ ei⁹ t in latitudinẽ ei⁹: qz tibi dabo eaz. Inbac ꝓmissione vtrũ sit etiã illa qua pater fact⁹ est olim gẽriũ: nõ euident appet. ꝓ põt eñ videri ad hoc ptinere: t faciã semẽ tuũ t anq; harenã terre: qõ ea locutiõe dictũ ẽ quã greci dicũt hyrpbolen: q̃ vtiq; tropica ẽ non ꝓpria. Quo tñ mõ vt ceteris tropis vti solere scꝑturaz null⁹ q̃ eã didicit ambigit. Iste aũt trop⁹ i. modus locutiõis fit: qñ id qõ dr lõge ẽ ãplⁱ⁹ q̃ qõ de eo dicto significat. Quis eñ nõ videat q̃ sit incõparabiliter ampliorẽ harenẽ nũer⁹ q̃ põt eẽ oim hoim ab ipso adã vsq; ad terminũ seculi: Quãro q̃ magis q̃ semẽ abrae: nõ solũ qõ ptinet ad israeliticaz gentẽ: verũetiã qõ est t futuraz ẽ: fm imitationẽ fidei toto orbe terraz in oib⁹ gẽtib⁹: Qõ semẽ scz abrae in cõpatiõe mltitudinis ꝓpior ꝓfecto in paucis est: q̃uis t ipi pauci faciãt innũerabilem multitudinẽ suã q̃ significata est fm hyrpbolen ꝓharenã fre. Sane ista multitudo q̃ promittitur abrae: nõ deo est innũerabilis: ꝙ hoibus: deo aũt nec harena terre. Proinde qz nõ tantũ gens israelitica: ꝙ vniuersũ semen abrae vbi est expressa ꝓmissio: nõ fm carnẽ: ꝙ fm spũ pluriuoz filioz: ꝙ gruenti⁹ harene multitudini cõparat: põt hic intelligi vt iteret põs facta promissio. Sz iõ dixim⁹ q̃ nõ euidenter appeat: qz t illius gentis vnius multitudo: q̃ fm carnẽna est ex abraã: ꝓ ei⁹ nepotez iacob intñ creuit vt pene oñes ptes orbis ipleuerit Et iõ potuit t ipa fm hyrpbolen harene multitudini cõpari qz t hec sola innũera ẽ hoi mltitudo: terrã certe illã solã significatã q̃ appellata est chanaã nemo ambigit. Sz qõ dictũ ẽ. Tibi dabo eã et semini tuo vsq; in seculũ põt mouere nõnullos si vsq; in seculũ intelligãt in eternũ. Si aũt in seculũ ꝟ loco sic accipiãt quẽadmoduz fidelit⁹ tenem⁹ initiũ futuri secli a fine pũtis orditi: nihil eos mouebit: qz t si expulsi sũt israelite ꝺ hierosolimis: manent tñ in alijs ciuitatib⁹ terre chanaã: t vsq; in finẽ manebũt: t vniuersa terra illa cũ a xpianis inhabitat: etiam ipsum semẽ est abrae. Gene. 13

La. XXII

Hoc responso ꝓmissiõis accepto migrauit abraã: t mansit in alio eiusdẽ terre loco. i. iuxta quercũ mambre q̃ erat ebron Gene. 14 Deinde ab hostib⁹ q̃ sodomis irruerãt: cũ quib⁹ q; reges aduersus quattuor bellũ gererẽt: Et victis sodomit⁹ etiã loth capt⁹ eẽt: liberauit eũ abraã adductis secũ in ꝓliũ trecẽt⁹ decẽ t octo vernaculis suis: t victoriã fecit de regib⁹ sodomoz: nihilq; spolioz auferre voluit: cũ rex cui vicerat obtulisset. Sz plane tũc benedict⁹ est a Heb. 7. melchisedech q̃ erat sacerdos dei excelsi: de q̃ in epla q̃ inscribit ad hebreos: quã plures apostoli pauli cẽ dicũt: q̃dã xo negãt: multa et magna conscripta sũt: Ibi quippe ꝓmũ apparuit sacrificiũ q̃ nũc a xpianis offert deo toto orbe terraz: implekq; illud qđ longe post hoc factũ per ꝓphetã dr ad xpm: q̃ fuerat adhuc venturus Ps. 109. in carnẽ. Tu es sacerdos in eternũ fm ordinẽ

melchisedech· Nō·s·fm ordinez aaron: qui ordo fuerat auferendus: illuceſcentibus rebus q̄ illis vmbris p̄notabant· La·XXIII·

ne·15 ETiā tūc factū ē v̄bū dñi ad abraā in visu dicens· Noli timere abraā· ego protector tuus sum: et merces tua magna nimis· Dixitq; abram· Quid mihi dabis: ego vadam sine liberis: filius autem procurationis domus meę damasc⁹ eliezer iste· Et ait abram· Mihi non dedisti semen: et ecce vernaculus domus meę hęres meus est· Statimq; vox domini ad eum facta est dicens· Non hęredabit te iste: sed qui egredietur de utero tuo hęres tuus est· Eduxitq; eum foras et ait· Suspice cęlum et numera stellas si potes· Et adiecit· Sic erit semen tuum· Credidit abraā deo et reputatum est illi ad iustitiam· Dixitq; ei· Ego dominus qui eduxi te de ur chaldeorum ut darem tibi terram hanc et hęres eius esses· At ille· Domine deus unde scire possum quod possessurus sim eam· Respondit dominus· Sume mihi vitulam trimam et capram trimam et arietem trimum et turturem et columbam· Qui tulit universa hęc et divisit per medium et contulit partem contra partem suam· Aves autem non divisit· Descenderunt ergo volucres super cadavera et abigebat eas abraā· Cumque sol occumberet sopor irruit super abraā et ecce horror tenebrosus et magnus invasit eum· Dictumque est ad eum· Scito ergo quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua et subjugabunt eos ac male tractabunt quadringentis annis· Sed et gentem cui servient ego judicabo· Et post hęc egredientur huc habentes substantiam multam· Tu autem ibis ad patres tuos in pace et sepeliris in senectute bona· Quarta autem generatione revertentur huc· Nondum enim completa sunt peccata amorreorum usque ad præsens tempus· Cumque occubuisset sol et caligo facta esset apparuit fornax fumans et lampas ignis quę transiit inter divisa illa· In die illa pepigit dominus testamentum cum abraā dicens· Semini tuo dabo terram hanc a fluvio ægypti usque ad flumen magnum euphraten: cinęos et cenezęos et cethmonęos et cethęos et pherezęos et raphaim et amorręos et chananęos et gergesęos et hiebusęos· Hęc omnia in visu facta divinitus atque dicta sunt de quibus singulis enucleate disserere longum est et intentionem operis hujus excedit· Nos autem satis esse nosse debemus: posteaquam dictum est credidisse abraā deo et deputatum est illi ad justitiam non eum in fide defecisse: ut diceret dñator: dñe unde scire possum quod sciam quod hęres eius ero· Terre quippe illius promissa erat hereditas· non enim ait: unde sciam quia adhuc non crederet: sed ait quomodo quod sciam: ut ei rei quam crediderat aliquam similitudo adhiberet qua ei modus agnosceret· Sic nos est virginis marię diffidentia: quę ait· Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco· Nos enim futurum esse certa erat: modum quo fieret inquirebat· Et ideo cum quęsisset audivit· Spiritus sanctus superveniet in te et virtus altissimi obumbrabit tibi· Denique et hic similitudo data est tribus animalibus juvenca capra et ariete et duabus volucribus turture et columba: ut secundum hoc futurum sciret quod futurum esse jam non abigeret· Sive quod juvenca significata sit plebs posita sub jugo legis: quę capra eadem plebs etiam peccatrix futura parietem eadem plebs etiam regnatura: quę animalia propterea trima dicunt: quia cum sint insignes articuli tempus ab adam usque ad noe: et inde usque ad abraam et inde usque ad david quę reprobato saule primus in regno gentis israelitice deum voluntate fundavit: in hoc ordine tertio quod tendit ex abraā usque ad david tanquam tertia etate gerens ille plus adoleuit: sive aliquod aliud convenientius ista significet: nullo tamen modo dubitaveri spiritales in ea typos prefiguratos additamento turturis et columbe· Et idcirco dictum est Aves autem non divisit: quia carnales inter se dividunt: spiritales autem nullo modo: sive a negotiosis conversationibus hominum se removeat sicut turtur: sive inter illas degat sicut columba· utraque tamen avis est simplex et innoxia: significas et in illo israelitico populo cui terra illa danda erat: futuros individuos filios promissionis et heredes regni in eterna felicitate mansuros· Aves autem descendentes super corpora quę divisa erant: non boni aliquid spiritus indicat aer] hujus: pastum quendam suum de carnalium divisione querentes· Nos autem illis insedit abraā significat etiam inter illas carnalium divisiones spirituales esse nonnullos veros usque in finem seculi perseveraturos fideles Et circa solis occasum quod pavor irruit in abraā: et timor tenebrosus magnus: significat circa hujus seculi finem magnam perturbationem ac tribulationem futuram fidelium: de qua dominus dixit in evangelio· Erit enim tunc tribulatio magna: qualis non fuit ab initio· Nos vero dictum est ad abraam: scitote scies quod peregrinum erit semen tuum in terra non sua: et in servitutem redigent eos et affligent eos quadringen-

Luce·s·

Gen·15·

Gen·15·

Gen·15·

Mat 24

Gen·15·

tis annis: de pplo israel q̄ fuerat in egypto ser-
uitur⁹ aptissime ꝓpheratū ē· Hō q̄ in eadē ser-
uitute sub egyptijs affligēt⁹ q̄dringētos an-
nos ille pl's fuerat pactur⁹: ſ in ipis q̄dringēt⁹
ānis pnūciatū ē hoc futurū· Quēadmodū enim
Gen·jj· scriptū est de thare pfe abrae: t fuerūt dies tha
re in charra q̄nq; et ducenti ānī: non q̄ ibi oc̄s
acti sūt: ſ q̄ ibi cōpleti sūt: ita et h̄ ꝓpter ea inſ
positū ē: et in seruitutē redigēt eos et affligent
eos q̄dringentis ānis: q̄m ille nūerus in eadē
afflictiōe cōplet⁹ ē: nō q̄ ibi vniuersus ꝓfect⁹ ē·
Quadringenti sane dicunt ānī ꝓpt nūeri ple
nitudinē: q̄uis ali q̄nto amplius sint· siue ex h̄
tpe cōputent q̄ ista ꝓmittebant abrae: siue ex
q̄ nat⁹ est isaac ꝓpter semen abrae: de q̄ ista p̄
dicunt· Computant n· sic supi⁹ iā diximꝰ ab ꝓn
no septuagesimo t q̄nto abrae q̄m ad eū facta
est p̄ma ꝓmissio vsq; ad exitū israel ex egypto
q̄dringēti t triginta ānī: quoꝝ apls ita memit·
Gal·3· Hoc aūt inq̄t testamentū cōfirmatū a deo q̄ p⁹
q̄dringentos t triginta ānos facta ē lex: nō infir
mat ad euacuandā ꝓmissionē· Jā q̄ isti q̄drigē
ti t triginta ānī: q̄dringenti poterat nūcupari
q̄ nō sūt multo ampli⁹· Quāto magis cū aliq̄t
iā ex ista nūero pteriſſent: q̄m illa in visu demō
strata t dicta sūt abrae· vel q̄m isaac nat⁹ ē cēte
nario pri suo a p̄ma ꝓmissiōe post viginti q̄nq;
ānos cū iā ex istis q̄dringentis t triginta q̄dri
genti t q̄nq; remanerēt: q̄s deus q̄drigentos
voluit noiare: t cetera q̄ sequunt in x̄bis pnū-
ciantis dei: null⁹ dubitauerit ad israeliticū po-
pulū ptinere· Q̄ō vo adiūgit· Cū aut̄ sol erat
Gene·jſ· ad occasū flāma facta ē: t ecce fornax fumabū-
da t lāpades ignis q̄ trāsierūt p media diuisa il
la: significat iā i fine seculi p ignē iudicādos eē
carnales· Sicut em̄ afflictio ciuitatis dei qual
antea nūq; fuit q̄ sub antixp̄o futura sperat: si-
gnificat tenebroso tioze abrae circa solis occa-
sum· id ē ꝓpinquāte iā fine seculi: sic ad solis oc-
casū· i· ad ipm iā finē seculi significat ille ignis di
es iudicij dirimēs carnales p ignē saluādos: t i
gne dānādos· Deinō testamētū factū ad abra
am t̄rā chanaā ꝓprie manifestat: t noiat in ea
vndeciq; gētes a flumie egypti vsq; ad flumen
magnū eufratē· Nō q̄ a flumie magno egypti:
h̄ ē nilo: ſ a puo q̄ diuidit inf egyptū t palestī-
nam: vbi ē ciuitas rhinocorura· ¶ Ca·XXV:

Gene·jſ· Am hunc tpa ꝓsequunt filioꝝ abrae vn⁹
i de agar ancilla: alter⁹ de sara libera: ō
quib⁹ in libro superiore iā diximꝰ· Q̄ō aūt
attinet ad rē gestā nullo mō ē iferendū de hac
pcubina crimē abrae· Alius ē ea q̄ppe ad gene-
randā ꝓlē: nō ad explendā libidinē: nec insul-
tans: ſ pon⁹ obedīs ꝓsugi q̄ sue sterilitati cre-
didit eē solatiū: si fecundū ancille vter q̄m na-
tura nō poterat volūtate faceret suū: t eo iure
q̄ dic̄ apls similiter· Et vir nō h̄z potestatē cor- j·Cor·7·
poris sui ſ mulier: vtens mulier ad pariendum
ex altera: q̄ nō poterat ex seipa· Nulla ē hic cu
pido lasciuie: nulla neḡcie turpitudo· Ab vxo-
re cā ꝓprijs ancilla marito tradit: a marito causa
ꝓprijs accipit: ab vtroq; nō culpe luxus: ſ natu-
re fructus exquirit· Denicq; cū ancilla grauida
dñe sterili supbiret: t h̄ sara suspitiōe mulieb̄ri
viro pot⁹ ī putaret: etiā ibi demonstrauit abra
am nō se amatoꝝ seruū: ſ liberū fuisse genito-
rē: t in agar sare ꝓsugi pudicitiā custodisse: nec
volūtatē suā: ſ volūtatē illi⁹ ī placuisse: accepisse
nec petijsse: accessisse nec bibisse: seminasse nec
amasse· Ait em̄: Ecce ancilla tua ī manib⁹ tuis Gene·jſ
vtere ea quō tibi placuerit· O virū vir̄iliter vtē
tē femis ꝓsuge tēpanter: ancilla obtēpanter:
nulla intemperanter· Ca·XXVI·

POst hec natus est hysmahel ex agar ī q̄
putari posset impletū q̄d ei ꝓmissū fue-
rat: cū sibi vernaculū suū adoptare vo-
luisset dicēte deo· Nō erit heres tu⁹ h̄: ſ q̄ exiet Gene·jſ
de te: ille erit heres tu⁹· Hoc q̄ ꝓmissū ne in an
cille filio putaret ipletū: tā cū eēt ānoꝝ nonagi
ta t nouē apparuit ei de⁹ t dixit illi· Ego sū de⁹:
place in cōspectu meo: t esto sine querela: t po
nam testamentū meū inter me t inter te: t um-
plebo te valde· Et pcidit abrā in faciē suā: t lo
cut⁹ est illi de⁹ dicēs· Ecce ego t ecce testamen
tum meū tecū: t eris p̄ multitudinis gentū: t
nō apellabit adhuc nomē tuuz abrā: ſ erit no-
men tuū abraā: q̄ p̄rem multaꝝ gentiuz posui
te: t augebo te valde: t ponā te in gentes: t re
ges ex te exibūt: t statuā testamētū meū inter
me t te: t inter semē tuū post te in generatiōes
eoꝝ in testamentū eternū vt sim tibi deus: t se
mini tuo post te· Et dabo tibi t semini tuo post
te terrā in qua incola es: oēm terrā chanaan in
possessionē eternā: t ero illi de⁹· Et dixit de⁹ ad
abraā· Tu aūt testamentū meū ꝓseruabis: tu
t semen tuū post te in generatiōes suas· Et h̄ ē
testamentū meū q̄d ꝓseruabitis inter me t vos
t inter semen tuū post te in generatiōes suas·
Circūcidet oē ẏm masculinū t circūdemini in
carne ꝓputij vr̄i: t erit in signū testamenti in
ter me t vos· Et puer octo dieꝝ circūcidet: et
vr̄m oē masculinū in ꝓgenies vr̄as· Vernacu
lus t emptici⁹ ab oi filio alienigena q̄ non est de
semine tuo: circūcisione circūcidet: t vernacu
lus dom⁹ tue t emptici⁹· Et erit testamentum
meū in carne vr̄a in testamentū eternuz· Et q̄
no fuerit circūcisus masculus⁹ q̄ nō circūcidet car
nē ꝓputij sui octauo die: interibit aīa illa de ge-

Abraham Sara Agar

nere ei⁹ q: testamētū meū dissipauit·Et dixit deus ad abraā·Sarai vxor tua nō appellabitur nomen ei⁹ sarai·ꝫ sara erit nomen eius·Benedicā aūt illā·et dabo tibi ex ea filiū et benedicā illū·et erit in natiōes·et reges gētiū ex eo erūt
ene·17 Et procidit abraā sup faciē suā·et risit·Et dixit in aīo suo dicens·Si mihi centū ānos hūti nascet filiꝰ:ꝛ si sara annox nonaginta pariet:Dixit aūt abraā ad deū·Ysmahel hic viuat in ꝓspectu tuo·Dixit aūt deꝰ ad abraā·Ita Ecce sara vxor tua pariet tibi filiū:ꝛ vocabis nomē eius isaac·ꝛ statuā testamentū meū ad illū inteſtamētū eternū:vt sim illi deus ꝛ semini eiꝰ post illū·De ysmahel aūt:ecce audiui te·Ecce bñdixi eū ꝛ amplificabo ꝛ multiplicabo illū valde·duodecim gentes generabit:ꝛ dabo illū in gentē magnā·Testamentū aūt meū statuā ad isaac: quē pariet tibi sara in tpe hō ad annū sequentē·Hic aptiora ꝓmissa sūt de vocatiōe gētiū isaac id ē in filio ꝓmissiōis:q̄ significat gr̄a nō nā:qꝛ de sene ꝛ anu sterili ꝓmittit filiꝰ·Quis ei ꝛ naturalē ꝓcreatiōis excursū deus opet vbi tñ euidens opꝰ dei ē vitiata:ꝛ cessante nā:ibi euidēti⁹ intelligit gr̄a·Et qꝛ hō nō p gr̄ationē ꝫ p regñationē futuꝝ erat:iō nūc impata ē circūcisio:qñ de sara ꝓmissus ē filiꝰ:ꝛ q̄ oēs nō solū filios:verūetiā seruos:vnaculos ꝛ empticios circūcidi iubet:ad oēs istā gr̄am ptinere testat·Quid ei aliud circūcisio significat q̄ vetustate exuta natura renouatā:Et q̄d aliud q̄ xp̄m octauꝰ dies q̄ hebdomada cōpleta hō ē post sabbatū resurrexit:Parentū mutant ꝛ noīa:oīa resonāt nouitatē:ꝛ in testamēto veri obūbratū itelligit nouū·Quid ē enī qđ dꝛ testamētū vetꝰ:nisi occultatio noui:Et q̄d ē aliud qđ dꝛ nouū:nisi veteꝝ reuelatio?Risus abrae exultatio ē gratulantiꝫ nō irriſo diffidentiꝫ·Verba q̄z ei⁹ illa in aīo suo si mihi centū ānos hūti nascet filiꝰ:ꝛ si sara ānorū nonaginta piet:nō sūt dubitantiꝫ:ꝫ admirātis·Si quē vo mouet qđ dictū ē:ꝛ dabo tibi ꝛ semini tuo post te terrā in q̄ tu incola es:oēz terram chanaā in possessionē eternā:quō accipiatur ipletū:siue adhuc expectet iplendū:cū possessio q̄cunq; trena etna cuilibet genti esse nō possit:sciat eternū a nostris interp̄tari qđ greci appellant Aeonion:qđ a seculo deriuatū est Aeon q̄pe grece seculū nūcupat:ꝫ nō sunt ausi latini hō dicere seculare:ne longe in aliud mitterēt sensū·Secularia q̄pe dicunt multa q̄ i hō seculo sic agūt:vt breui etiā tpe trāseāt·Aeonion aūt qđ dꝛ:aut nō hz finē:aut vsq; in huiꝰ seculi tē ditur finē· La·XXVII·

ene·17 Tem pōt mouere:quō intelligi opteat· i qđ hic dictū ē·Masculꝰ q̄ nō circūcidet carnē p̄putij sui octauo die:interibit aīa illa de genere suo:qꝛ testamētū meū dissipauit·Cuz hec nulla culpa sit puuli cuiꝰ dixit aiam pitura·nec ipe dissipauerit testamētū dei:ꝫ maiores q̄ eū circūcidere nō curarūt:nisi qꝛ etiā puul:nō ſm sue vite ꝓprietatē:ꝫ ſm cōem generis hūani originē oēs in illo vno testamentū dei dissipauerūt:in q̄ oēs peccauerūt·Multa q̄pe appellant testamenta dei exceptis illis duobꝰ magnis vetere ꝛ nouo:qđ licet cuiq; legendo cognoscere·Testamentū aūt primū qđ factū est ad hominē p̄mū:ꝓfecto illud ē·Qua die ederis de ligno mortis moriemini·Hū sc̄ptū est in libro qui ecclesiasticus apellat·Dis caro sic vestis vetera scet·Testatū g̃ est a seculo morte mori eos q̄ transgrediunt p̄cepta dei·Cū eīm lex euidētior postea data sit:ꝛ dicat aplꝰ·Ubi aūt nō est lex· nec p̄uaricatio·quo pacto qđ legit i psalmo verum ē:p̄uaricatores estiaui oēs peccatores ſre nisi qꝛ oēs legis alicuiꝰ p̄uaricate sūt rei: q̄ aliq̄ peccato tenent obstricti:Quibrem si etiā puuli qđ vera fides hz nascunt:nō ꝓprie ꝫ originaliter peccatores:vñ illis gr̄am remissiōis peccatoꝝ necessariā confitemur:ꝓfecto eo mō q̄ sūt pctōres:etiā p̄uaricatores legis illiꝰ q̄ in padiso data est agnoscunt:vt verū sit vtrūq; qđ scriptū ē:ꝛ p̄uaricatores estiaui oēs pctōres terre:ꝛ vbi lex nō est:nec p̄uaricatio:Acp hoc qꝛ circūcisio signū regenerationis fuit:nō imerito puulū ꝓpter originale peccatū quo p̄mū dei dissipatū est testamentū generatio disperdet:nisi regeneratio liberet·Sed intelligenda sūt hec dina verba:tanq̄z dictū sit:Qui nō fuerit regenerat⁹ interibit aīa illa de genere eius:qꝛ testamentū meū dissipauit:qñ in adā cū oibus etiaz ipe peccauit·Si eīm dixisset qꝛ hoc testamentū meū dissipauit:nō nisi de ista circūcisione intelligi cogeret·Nunc vero qñ nō exp̄ssit cuiusmodi testamētū puulus dissipauerit:libeꝝ ē intelligere de illo testamento dictū:cuiꝰ dissipatio ptinere possit ad paruulū·Si aūt quisq̄z hoc nō nisi de ista circūcisione dictū esse contendit:qđ in ea testamentū dei qui nō est circūcisus dissipauerit paruulus:querat locutionis aliquem modū quo nō absurde possit intelligi:ideo dissipasse testamētū:quia licet nō ab illo:tū in illo ē dissipatū·Uerū sic q̄z aīaduertēdū est nlla i se negligentia sua iuste interire incircūcisi aiam puuli nisi originalis obligatiōe pcti· La·XX

Acta igit ꝓmissiōe tā magna: VIII·
f tanq̄z dilucida ad abraā:cui euidentissime dictum est:patrem multarū gentiuz Gene·17·
posui te:ꝛ augebo te valde:ꝛ ponam te in gen- Rom·4·
tes:ꝛ reges exibūt ex te:ꝛ dabo tibi ex sara fili-

um:⁊ benedicā illū:⁊ erit in nationes:⁊ reges gentiū ex eo erūt·Quā ꝓmissionē nūc in xp̄o cernimus redd̄i:ex illo deinceps illi ꝓiuges nō vocank in scripturis sicut ārea vocabank abraz ⁊ sarai:ꝑ sic nos eos ab initio vocauim⁹:qm̄ sic

Gene·ſ7 iam vocank ab oībus abraā ⁊ sara·Cur aūt mutatū sit nomen abrae reddita ē ratio:qz patrez inquit multaꝝ gentiū posui te·Hoc ꝯ significare intelligendū ē abraā·Abram x̄o qō ante vocabak:interp̄tak pater excelsus·De noīe aut̄ mutato sare nō est reddita ratio·Dz sic aiunt q̄ scripserūt interp̄tationes noīm hebreoꝝ q̄ bis ſis sacris continenk:sarai interp̄etak p̄nceps

Heb·ſſ· mea·Sara aūt virtus·Ē scp̄tū est in epl̄a ad hebreos·Fide ⁊ ip̄a sara x̄rutē accepit ad emissionē seminis·Ambo aūt senes erant:sic scp̄tura testak:ꝑ illa etā sterilis ⁊ liquore mēstruo iā destitura:ꝓpter qō iā parere nō posset:etiaz si sterilis nō fuiſſet·Porro si femina ita sit prouecrioris etatis:vt ei solita mulierꝝ adhuc fluant: de iuuene parere p̄t:de senioze nō p̄t: q̄uis adhuc possit ille senior:ꝑ de adolescētula gignere·Sicut abraā post mortē sare de cethura potuit:quia viuidā eius inuenit etatē·Hoc ꝯ ē qō

Ibidem· murū cōmendat apl̄s:⁊ ad hoc dicit abrae iā fuisse corpus emortuū:qm̄ nō ex oī semia:ꝑ ex ea cui ēt adhuc aliqō pariendi tp̄us extremū generare:ip̄e in illa etate adhuc posset·Ad aliq̄d eī emortuū corp⁹ ei⁹ intelligere debem⁹ nō adoia·Mā senectus viui nō iā cadauer est mortui

Quis etiā sic solui soleat ista q̄stio:qō de cethura postea genuit abraā: quia donum gignēdi ꝙ a dño accepit etiā post obitū mansit vxoris·Dz ꝓpterea mihi videt illa quā secuti sumus hui⁹ questionis solutio p̄ferenda:qz centenari⁹ quidem senex·ꝑ tpis nr̄i de nulla p̄t semia gignere·nō tunc quidē qñ adhuc tā diu viuebant·vt centū anni nondū facerent hominem decrepite senectutis·

La·XXIX·

Gene·ſ8· Item deus apparuit abrae ad quercum mambre in tribus viris:quos dubitādū nō ē āgelos fuisse·q̄uis q̄dez existiment vnū in eis fuisse dñm x̄p̄m·asserentes cuz etiā ante in dumentū carnis fuisse visibilē·Esse quidē dīne ptātis inuisibilis mcorpalis īcōmutabilisq; nature·sine vlla sui mutatiōe etiā mortalib⁹ aspectibus apparere·nō p̄t qō est·ꝑ aliq̄d qō sibi subditū ē·Quid aūt illi subditū nō ē: Verumtamen si ꝓpterea confirmāt box triū aliquē fuisse x̄p̄m·qz cuz tres vidisset ad dñm singulariter

Gene·ſ8 est locut⁹:sic em̄ scriptū ē·Et ecce tres viri stabant sup eū·⁊ videns procurrit obuiaz illis ab ostio tabernaculi sui·⁊ adorauit sup terrā.et dixit·Domine si inueni gratiā ante te·⁊ cetera cur nō etiā illud aduertunt·duos ex eis venisse vt sodomite delerenk:cū adhuc abraam ad vnū loquerek dñm appellans:⁊ intercedēs:ne simul iustū cū impio in sodomis p̄deret·Illos Gene·ſ9 aūt duos sic suscepit lotb vt etiā ip̄e in colloq̄o suo cū illis singulariter dñm appellaret·Mā cuz eis pluraliter dixisset·Ecce dñi declinate in domū pueri vr̄i:⁊ cetera q̄ ibi dicunk:postea tam̄ ita legik·Et tenuerūt angeli manū ei⁹ ⁊ manū Ibidem· vxoris ei⁹:⁊ manus duaꝝ filiaꝝ ei⁹ eo q̄ dñs ꝑceret illi·Et factū est mox vt eduxerunt illū foras:dixerūt:saluā fac aiam tuā:ne respexer̄s retro:nec steteris in tota regione:in mōte saluus te fac:ne q̄n cōp̄hendaris·dixit aut̄ lotb ad illos·Oro dñe:quia inuenit puer tu⁹ misericordiam ante te:⁊ q̄ sequunk·Deinde post decem verba singulariter illi rūdit dñs:cū in duob⁹ angelis eēt dicens·Ecce misertus sum faciem tuā: ⁊ cetera·Vnde multo est credibilius q̄ ⁊ abraam in tribus ⁊ lotb in duob⁹ viris dñm agnoscebant:cui ꝑ singularē numerꝝ loq̄bank:etiaz cū eos boies eē arbitrarenk·Recꝝ cū aliazob cām sic eos suscepērūt:vt tā q̄ mortalib⁹ ⁊ būna refectione indigentib⁹ ministrarēt·Dz erat ꝓfecto aliq̄d q̄ ita excellebāt:licet tanq̄ boies: vt in eis eē dñm:sic eē assolet in ꝓphetis:hi quī hospitalitatē illis exhibebant:dubitare nō possent:atq; iō ⁊ ipos aliqñ pluraliter:vt dños:aliquādo singulariter:vt in eis dñm āpellabant: Angelos aūt fuisse scp̄tura testak:nec solū in ḃ geneſis libro:vbi hec gesta narrank:verūetiaz in epl̄a ad hebreos:vbi cū hospitalitas laudaretur:per hanc etiam inquit quidam nescientes hospitio receperūt angelos·Per illos igit Hebꝛ tres viros:cū rursus filius isaac de sara ꝓmitteret abrae diuinitus datū est etiā tale nūcius vt diceret:abraā erit in magnā gentem ⁊ multaz: ⁊ benedicenk in eo oēs gentes terre·Et ḃ duo illa breuissime plenissimeq; ꝓmissa sunt:Gens israel fm carnem:⁊ omnes gentes fm fidem·

La·XXX·

Post hanc promissionē liberato de sodomis lotb ⁊ veniente igneo imbre ḃ celo:tota illa regio impie cunctatis in cinerem versa est:vbi si ꝓpria masculos in tanta cōsuetudinē cōualuer̄ant:quanta leges solēt aliozū factoꝝ ꝑbere licentia·Hec ⁊ hoc eoꝝ supplicū specimen futuri iudicij dnīm fuit·Mā ad quid ptinet:qō p̄hibuit fūt q̄ liberabank ab āgelis retrospicere:nisi qz nō est animo redeundū ad veterē vitā:qua ꝑ gratiā regenerationis exuimur:si vltimū iudiciū euadere cogitam⁹: Dene·ſ9 nuq; vxor lotb vbi respexit remensit:⁊ in salem conuersa hoīb⁹ fidelibus quoddā ꝓstituē

dimentum: quo sapiant aliq̄d vnde illud cauegen·20 atur exemplū· Inde rursus abraā fecit in gerar ris apud regē ciuitatis illud abimelech quod i egypto de coniuge fecerat eiq̄ intacta similit reddita ē· Vbi sane abraam obiurganti se regi cur tacuisset vxorem: sororem emq̄ dixisset: aperiens q̄d timuerit: etiā hoc addidit: et ciñ vere soror mea est de patre: ꝑ nō de matre: q: de patre suo soror erat abrae: de quo p̄opinqua ei⁹ erat Tante aūt pulchritudinis fuit vt etiam in illa etate posset adamari· La·XXXI·

gene·25· POst hec natus est abrae fm promissionem dei: de sara filius: eūq̄ nominauit isaac q̄ interp̄retatur risus· Riserat ciñ t pf quando ei p̄promissus est admirans in gaudio: riserat et mater: quando per illos tres viros iterum p̄promissus est: dubitans in gaudio: quā tuis exp̄robrante angelo q̄ risus ille etiā si gaudij fuit: tamen plene fidei non fuit: Post ab eodem angelo in fide etiā confirmata ē· Ex hoc ergo puer nomen accepit· Nā q̄ risus ille non ad irridendum op̄probriuꝫ: sed ad celebrandum gaudium pertinebat: nato isaac: et eo nomine vocato: sara monstrauit· Ait quippe· Risum mihi fecit deus: quicunq̄ ciñ audierit congaudebit mihi· Sed post aliquantum tempus ancilla ad4· de domo ei̊citur cū filio suo: et duo illa fm apostolum testamenta significantur vetus et nouum: vbi sara illius superne hierusalem hoc est ciuitatis dei figuram gerit· ¶ La·XXXII·

gene·22 POst hec que oñia cōmemorare nimis longū est: temptat abraam de imolando dilectissimo filio suo isaac: vt pia ei⁹ obedientia ꝓbaret: seculis in noticiā ꝓferēda nō deo· Neq̄ enī omnis ē culpāda temptatio: quia t gratulanda est qua fit ꝓbatio· Et plerūq̄ aliter anim⁹ human⁹ sibiꝑsi innotescere nō pōt. nisi vires suas sibi nō verbo: sed exprimento temptatione quodāmodo interrogante respondeat: vbi si dei mun⁹ agnouerit: tūc pius ē tunc solidat firmitate gratie: nō inflat inanitate iactantie· Nunq̄ sane crederet abraā q: victimis deus delectaret humanis: cuius diuino intonante p̄cepto obediendū sit: nō disputādū verūtū abraam cōfestim filiū cū fuisset imolat⁹ resurrecturū credidisse laudand⁹ est· Dixerat nāq̄ illi deus: cū de ancilla t filio ei⁹ foras eiciē dis volūtatē cōiugis nollet implere: in isaac vogene·25 cabit tibi semen· Et certe ibi sequit ac dicit· Filium aūt ancille hui⁹ in magnā gētē faciā q: semen tuum est· Quō ergo dictū est: in isaac vocabit tibi semen: cū t hysmaelem de⁹ semen ei⁹ vocauerit: Exponēs aūt apostol⁹ q̄d sit in isaac Roma·9 vocabit tibi semen· id est in q̄t nō qui filij carnis bi filij dei ꝑ filij ꝓmissionis deputant in semine· Ac ꝓ hoc filij ꝓmissionis vt sint semen abrae: in isaac vocant: hoc est in christū vocāte gr̄a congregant· Hanc ergo ꝓmissionē pater pius fideliter tenens: quia ꝓ hunc optebat impleri quez deus iubebat occidi: nō desitauit: q̄ sibi reddi poterat imolatus: q̄ dari poterat nō ꝑeratus: Sic intellectū est t in epistola ad hebreos: t sic expositum· Fide inq̄t p̄cessit abraam in isaac tēptatus: t vnicū obtulit q̄ ꝓmissiones suscepit: Heb·ff· ad quē dictū est: in isaac vocabit sibi semen: cogitans q: t ex mortuis excitare pōt deus· Pro inde addidit· Pro hoc etiā eum t in similitudinem adduxit· Cui⁹ similitudinē: nisi illi⁹ de q̄ dicit idem ap̄s· Qui ꝓprio filio nō pepcit ꝑ ꝓ nobis omnibus tradidit illū? Propterea t isaac: sicut dñs crucē suā: ita sibi ligna ad victime locuz Roma·8 q̄bus fuerat imponēdus ipse portauit· Postremo q: isaac occidi nō optebat: postea q̄ ē pater eum ferire ꝓhibitus: q̄s erat ille aries: quo imolato impletū ē significatiuo sanguine sacrificiū: Nempe q̄ñ eum vidit abraā cornib⁹ in fruticē tenebat· Quis ergo illo figurabat: nisi iesus x̄ps anteq̄ imolaret spinis iudaicis coronatus Sed diuina p angelū verba potius audiamus· Ait q̄ppe scriptura· Et extendit abraā manū suam sumere macherā: vt occideret filiū suū· Et Gene·22 vocauit illū angelus dñi de celo t dixit: Abraā Ille aut̄ dixit: Ecce ego· Et dixit· Ne injcias manū tuā sup puerū: neq̄ facias illi q̄q̄· Nūc enī sciui quia times deū tuū: t nō pepcisti filio tuo dilecto ꝓpter me· Nunc sciui dictū est· id ē nunc sciri feci· Neq̄ enī hoc nōdū sciebat deus Deinō ariete illo imolato ꝑ isaac filio suo: vocauit vt legit abraā nomē loci illi⁹: dñs vidit: vt dicatur hodie in mōte dñs apparuit· Sicut dictū est nunc sciui: ꝓ eo q̄ō est nunc sciri feci: ita hic dñs vidit: ꝓ eo q̄ō est dñs apparuit: hoc est vidē ri se fecit· Et vocauit angelus dñi abraam scōdo de celo dicēs· Per memetipm iurauī dicit dñs: Ibidem· ꝓpter q̄ō fecisti verbū hoc: t nō pepcisti filio tuo dilecto ꝓpter me: nisi bñdicens bñdicam tibi: t multiplicans multiplicabo semen tuum sicut stellas celi: t tanq̄ arenā que est iuxta labium maris· t hereditate possidebit semē tuum ciuitates aduersariox suox: t bñdicent in semine tuo oēs gētes t̄re: q: obaudisti vocē meaz· Hō ē illa ō vocatiōe gētiū in semie abrae p⁹ holocaustū q̄ significat⁹ ē x̄ps: etiā iuratiōe dei firmata ꝓmissio· Sepe ciñ promiserat sed nunq̄ iurauerat· Quid autem est dei veri veracis q̄ iuratio: nisi promissi confirmatio t infidelium quidā increpatio? Post hec sara mortua ē centesimo et vicesimo et septimo anno vite sue Gene·23

Oblatio filij imolatio abrahe filij dei = ꝑ x̄pm 64

centesimo aũt t tricesimoseptimo viri sui: De
cem q̃pe ânis eã p̃cedebat etate: sicut ipe quã
Gene·17 do sibi ex illa promissus est filiꝰ ait· Si mihi ãno
rũ centũ nascet filiꝰ: t si sara ãnoꝝ nonaginta
piet· Tũc emit agꝝ abraã: in quo sepeliut vxo
rem· Tũc ḡ fm narrationẽ stephani in tra illa
est collocatꝰ: qñ cepit ibi eẽ possessoꝝ: post mor
tẽ·s· pr̃is sui: q̃ colligit ante biennium fuisse de-
functus· La·XXXIII·
Deinde rebeccã neptez nachor patrui sui
cũ ãnoꝝ q̃dragita cẽt isaac duxit vxorẽ:
centesimo scz t quadragesimo ãno vite patris
sui: tricnio post mortẽ mris sue. Ut aũt illã du-
ceret· qñ ab eiꝰ pre in mesopotamiã seruꝰ mis-
sus ẽ: q̃d aliud demonstratũ ẽ: cũ eidẽ seruo di-
Gen·24 xit abraã· Pone manũ tuã sub femore meo: et
adiurabo te p dñm deũ celi t dñm terre vt non
sumas filio meo isaac vxorẽ de filiabꝰ chananeo-
rũ nisi dñm deũ celi t dñm terre in carne q̃ ex
illo femore trahebat fuisse ventuꝝ· Rũq̃d hec
pua sũt p̃nũciata iudicia veritatis q̃ compleri
videmus in christo· La·XXXIIII·
Gene·25 Quid aũt sibi vult q abraã post mortem
sare cethurã duxit vxorẽ· Ubi absit vt i
continentiã suspicemur: p̃sertim in illa ĩã etate
t in illa fidei sanctitate· An adhuc p̃creandi fi
lij q̃rebant: cũ iã deo p̃mittente tãta multipli-
catio filioꝝ ex isaac p stellas celi t harenã tre fi-
de probatissima teneret· Sed p̃fecto si agar t
hysmael doctore apl̃o significauerũt carnales
veteris testamenti: cur non etiã cethura t filij
eius significent carnales q̃ se ad testamentum
nouũ existimãt ptinere· Ambe q̃pe t vxores a
brae t cõcubine sũt appellate· Sara vero nũq̃
dicta est abrae cõcubina sed vxor tm̃· Nã t quã
Gene·16 do data est agar abrae: ita scptũ ẽ· Et apphen-
dit sarai vxor abraã agar egyptiam ancillã suã
post decẽ annos q̃ habitauerat abraz in terra
chanaã: t dedit eã abrã viro suo vxorẽ· De ce-
thura aũt quã post obitũ sare accepit sic legit·
Gene·25 Adijciens aũt abraã sumpsit vxorẽ: cui nomen
cethura· Ecce ambe dicunt vxores abrae: am-
be porro cõcubine fuisse reperiunt: postea dicẽ
Geñ·25· te scriptura· Dedit aũt abraã oẽm censũ suum
isaac filio suo: t filijs ꝓcubinaꝝ suaꝝ dedit abra
am dona: t diuisit eos ab isaac filio suo adhuc se
uente: ad orientẽ in tra orietis· Hũt ḡ nonnulla
munera filij cõcubinaꝝ in plaga orientis: ꝑ nõ
puenient ad regnũ p̃missum: nec heretici: nec
iudei carnales: q̃ p̃ter isaac nullus ẽ heres: t q̃
nõ filij carnis hi filij dei: ꝑ filij p̃missionis depu-
tantur in semine: de quo dictũ est· In isaac vo-
Gene·21 cabitur tibi semen· Neq̃ eñ video cur etiã ce-
thura post vxoris mortẽ ducta: nisi p̃pter h̃ my
steriũ dicta sit concubina· Sed quisquis hec si
vult i istis significatiõibus accipe: nõ calũniet
abrae· Quid eñ si t hoc p̃uisum est ꝓtra hereti
cos futuros secundarum aduersarios nuptia-
rum: vt in ipso patre multaꝝ gentiũ post obitũ
p̃iugis itez p̃iugari demõstraret nõ esse pecca
tum· Et mortuus est abraã cũ esset annoꝝ cen Gene·25
tum septuagintaq̃nq̃· Annoꝝ ḡ septuagitaq̃n
q̃ isaac filiũ dereliq̃t: quẽ centenarius genuit·
Iam ex hoc quẽadmodũ p La·XXXV
posteros abrae ciuitatis dei p̃currãt
tpa videamus· A primo igit anno vite
isaac vsq̃ ad sexagesimũ quo ei nati sũt filij: il-
lud memoriabile ẽ q̃ cũ illi deũ roganti vt pa
reret vxor eius q̃ sterilis erat: concessisset dñs
q̃ petebat atq̃ haberet illa cõceptũ: gestiebãt
gemini adhuc in vtero eius inclusi· Qua mole
stia cũ angeret: dñm iterrogauit: accepitq̃ re-
sponsum· Due gentes in vtero tuo sũt. et duo Ibidem
populi de ventre tuo separabunt: t populꝰ po-
pulũ superabit: t maior seruiet minori· Qð pau-
lus apostolus magnũ vult intelligi gratie do-
cumentũ: quia nõdũ illis natis nec aliq̃d agen Roma·9
tibus boni seu mali sine vllis bonis meritis eli-
gitur minor: maiore reprobato: quoniã procul
dubio quantũ attinet ad originale peccatũ am-
bo pares erant: quantũ autẽ ad p̃priũ nullius
eoꝝ vllũ erat· Sed nunc de hac re dicere: aliq̃d
latius instituti opis ratio nõ sinit: vnde t ĩ aliꝝ
iam multa diximus· Quod autẽ dictũ est: ma- Geñ·25
ior seruiet minori: nemo fere nostroꝝ aliter in-
tellexit: q̃ maiorẽ p̃m iudeoꝝ: minori populo
xp̃iano seruiturũ· Et reuera q̃uis in gente hy
dumeoꝝque nata est de maiore: cui duo nomi-
na erant: nam et esau vocabat t edom: vñ hy
dumei: hoc videri possit impletuz: q: postea su-
peranda fuerat a populo qui ortus est ex mino
re: id est israelitico: eiq̃ fuerat futura subiecta
tñ in aliquid maius intentam fuisse istam pro-
phetiam: qua dictum est: populus populũ supa Geñ·25·
bit: t maior seruiet minori: conuenientius cre-
ditur· Et quid ẽ hoc nisi q̃ in iudeis t xp̃ianis
euidenter impletur· La·XXXVI·
Accepit etiam isaac oraculum tale quale
aliquotiens pater eius acceperat· De Gene·26
q̃ oraculo sic scptũ ẽ· Facta ẽ aũt fames sup
tra p̃ter famẽ q̃ prꝰ facta est in tpe abrae· Abiit
aũt isaac ad abimelech regẽ philistinoꝝ i gerara
Apparuit aũt illi dñs t dixit· Noli descẽdere egyptũ
habita aũt in terra quã tibi dixero: et incole in
terra hac et ego ero tecũ t benedicam te· Tibi
enim et semini tuo dabo oẽm tram hanc: et sta-
tuam iuramentũ meũ q̃ iuraui abrae pri tuo
t multiplicabo semẽ tuũ tanq̃ stellas celi: t da-

Appareat me Dñi xp̃i ysaac fm
t bndicam [illegible]

bo semini tuo omnē terrā hanc: t bñdicent in semine tuo oñes gentes terre: p eo q obaudiuit abraam pater tuus vocē meaz: t custodiuit p̄cepta mea: t mandata mea: t iustificationes meas: t legitima mea· Iste patriarcha nec vxorem habuit aliam nec aliquā concubinam: sed posteritate duoꝝ geminoꝝ ex vno concubitu p̄creatoꝝ contentus fuit· Timuit sane etiā ipse piculum de pulcritudine coniugis cū habitaret inter alienos: fecitq; qō pater vt eam sororem diceret: raceretq; vxorem· Erat enim ei ꝓpinqua: t paterno t materno sanguine: ꝑ etiam ipsa ab alienigenis cognito q vxor eius eēt mansit intacta· Nec ideo tñ istū patri eius p̄ferre debemus: quia iste nullā feminā p̄ter vnā cōiugem nouerat· Erant eñ p̄oculdubio paterne fidei t obedientie merita potiora: in tantuz vt ꝓpter illum dicat deus: huic se facere bona
ene·25 que fecit· Bñdicent inquit in semine tuo omnes gentes terre: p̄o eo q obaudiuit abraā pater tuus vocem meam: t custodiuit p̄cepta mea t mandata mea: t iustificationes meas: t legitima mea· Et alio rursus oraculo· Ego sum inquit deus abraam patris tui: noli timere: tecū eñ sum: t benedixi te t multiplicabo semen tuum ꝓpter abraam patrē tuū· Ut intelligamus q̄ caste abraā fecerit: quod hominibus impudicis t nequitie siue de scripturis sanctis patrocinia req̄rentib⁹ videt fecisse libidine· Deinde vt etiā hoc nouerim⁹: nō ex bonis singulis int se hoies cōpare: ꝑ in vnoq̄ cōsideremus vniū sa· Fieri eñ p̄ōt vt hēat aliq̄d in vita t moꝛib⁹: q̄ꝑ quo supet aliū: idq; sit longe p̄stabili⁹ q̄ est illud vnde ab alio supat· Ac p hoc solo deiuero iudicio: cū ꝓtinentia cōiugio p̄ferat: melior tñ est homo fidelis cōiugatus: q̄ cōtinens infidelis· Sz continēs infidelis hō nō solū minus laudand⁹ ē: q: se ꝓtinet dū nō credat: verūetiā multomagis vituperandus: quia nō credit cū se contineat· Constituamus ḡ ambos bonos: etiā sic profecto melior ē cōiugatus fidelissim⁹ t obedientissimus deo: q̄ cōtinens minoris fidei: minorisq; obedientie· Si vero paria sint cetera: continentē cōiugato p̄ferre quis ambigat· La·XXXVII·

d Olo igitur isaac filiꝝ esau t iacob pariter crescunt· Primatus maioris transfunditur in minorem ex pacto t placito inter illos: eo q lenticulā quē cibū minor parauerat: ma-
ene·25 ior immoderatius cōcupiuit: eoq; p̄cio p̄mogenita sua: fratri iuratione interposita vendidit· Ubi discimus in vescendo nō cibi genere: sed auiditate immodesta quem q̄ culpanduz· Se-
ene·27 nescit isaac: eiusq; oculis p senectam visus aufertur· Uult benedicere filiū maiorem: t p illo nesciens benedicit minorez: p fratre maiore q̄ erat pilosus se pannis manib⁹ suꝑponentē: hedinis sibi pelliculis coaptatis: velut aliena peccata portātē· Iste dolus iacob ne putaret fraudulentus dolus: t in eo magne rei mysteriū q̄reretur supius dixit scriptura· Et erat esau hō sciens venari agrestis: iacob aūt hō simplex habitans domū· Hoc nr̄i quidā iterp̄rati sūt sine dolo· Siue aūt sine dolo: siue simplex: siue potius sine fictione dicat q̄ō est grece Aploos: quis est in ista bñdictiōe p̄cipienda dol⁹ bonis sine dolo? Quis est dolus simplicis? q̄ fictio nō mentiētis: nisi ꝓfundū mysteriū veritatis? Ipsa autē benedictio qualis est? Ecce iquit odor filij mei
Gcli·27· tanq̄ odor agri pleni quē benedixit dñs Et det tibi dñs de rore celi: et de vbertate terre· multitudinē frumenti t vini: et seruiāt tibi gētes: et adorent te p̄ncipes: t fias dñs fratris tui et adorabūt te filij p̄is tui· Qui maledixerit te: maledictus erit: et qui benedixerit te benedictionibus repleat· Benedictio igit̄ iacob: p̄dicatio x̄pi est in oībus gentibus· Hoc facto igit̄ lex et prophetia est isaac· Et p os iudeoꝝ x̄ps ab illa benedicit velut a nesciēte: q: in ea ab eis ipse nesciē· Odore nomis x̄pi: sicut ager mund⁹ impletur: eius est benedictio de rore celi: hoc est de verboꝝ pluuia dinoꝝ: t de vbertate fre: hoc est de congregatiōe p̄loꝝ: eius est et multitudo frumenti et vini: hoc ē multitudo quā colligit frumentū et vinū in sacramento corpis et sanguinis eius· Ei seruiūt gentes: ipm adorāt p̄ncipes· Ipse ē dñs fratris sui q: plus ei⁹ dñat iudeis· Ipsū adorāt filij p̄is eius: h̄ ē filij at zae fm fidē: q: et ipe filius ē abrae fm carnē· Ipm q̄ maledixerit maledict⁹: et q̄ benedixerit bñdictus ē· X̄ps inquaz nr̄ etiā ex ore iudeoꝝ q̄ quis errantiū: ꝑ tñ legem prophetasq; cantātiū benedicit: id ē veraciter dicit: et ali⁹ bñdici putat q̄ ab eis errātib⁹ expectat Ecce bñdictionē promissam petente maiore expauescit isaac· et aliū p̄o alio se benedixisse agnoscit· Miratur: et q̄s nā ille sit p̄uctat: nec tñ se deceptū ēē cōqueritur: imo cōfestim reuelato sibi int⁹ in cor de magno sacramento deuitat indignationez cōfirmat benedictionē· Quis ḡ inquit venat⁹ ē mihi venationē: et intulit mihi: et manducaui ex oñibus antequā tu venires: et benedixi eū: et sit benedictus? Quis nō hic malectionē poti⁹ expectaret iratus: si hec nō supna inspiratione· ꝑ terreno more gererent? O res gestas· ꝑ prophetice gestas· in terra ꝑ celitus· p hoies ꝑ diuinit⁹· Si excutiant singula rātis fecūda mysterijs· mlta sūt iplenda volumia· ꝑ huic operi

modus moderate imponendus: nos in alia festinare cōpellit. ¶ La·XXXVIII·

Jacob mittit2 in mesopotamiaz vr tbi ducat vxorez

Ittiť iacob a parentibus in mesopotamiā vt ibi ducat vxorē· Patris mittentis hec verba sunt· Nō accipies vxorez ex filiab⁹ chananeox: surgens fuge in mesopotamiā in domū bathuel patris matris tue: ⁊ sume tibi inde vxorē de filiab⁹ laban fratris matris tue· De⁹ aūt me⁹ bñdicat me: ⁊ augeat te: ⁊ multiplicet te: ⁊ eris in ꝯgregatōes gentiū: ⁊ det tibi bñdictionē abrahā patris tui: ⁊ tibi ⁊ semini tuo· post te: vt heres fias terre incolat⁹ tui quā dedit deus abrahe· Hic iā intelligim⁹ segregatū semen iacob ab alio semine isaac qō factū ē p esau

Gen·28·

Gene·25

Qñ enī dictū ē: in isaac vocabiť tibi semen: ptinens vtiqz semē ad ciuitatē dei: seperatū ē ide aliud semē abrahe qō erat in ancille filio: qō futurū erat in filijs cethure· Sz adhuc erat ābiguū de duob⁹ geminis filijs isaac: an ad vtrūqz: an ad vnū coꝛ illa benedictio ptineret· Et si ad vnuz

Gen·28·

qō nā eēt illoꝛ: q nūc declaratū ē: cū ꝓphetice a pfe benedicit iacob: ⁊ ōz ei: Et eris in ꝯgregationes gentiū: ⁊ det tibi bñdictionē abrahe patris tui· Pergēs itaqz in mesopotamiā iacob: in sōnis accepit oraculū de q sic scptū ē· Et exijt iacob a puteo iuratiōis ⁊ pfect⁹ ē in charrā: ⁊ inde venit in locū ⁊ dormiuit ibi: occiderat ei sol ⁊ sūpsit ex lapidib⁹ loci: ꝛ posuit ad caput suuz· ⁊ dormiuit in loco illo ⁊ somniauit· Et ecce scala stabilita sup terrā cui⁹ caput ptingebat ad celū: ⁊ angeli dei ascendebāt ⁊ descendebāt p illā ⁊ dñs incūbebat sup eā· Et dixit· Ego sū deus abrahā pris tui: ⁊ de⁹ isaac: noli timere: trā i qua dormis sup eā: tibi dabo illā ⁊ semini tuo: ⁊ erit semē tuū sic harena terre: ⁊ dilatabiť sup mare ⁊ in africū: ⁊ in aqlonē: ⁊ ad orientē: ⁊ bñdicenť in te oēs trib⁹ tre: ⁊ in semine tuo· Et ecce ego sū tecū ꝛ custodiens te in qcūqz via quacūqz ibis: et reducā te in terrā hanc qz nō te derelinquā donec faciā oīa q tecū locut⁹ sū· Et surrexit iacob ō sōno suoꝛ dixit· Quia dñs ē i loco ist⁹ et ego nesciebā· Et timuit: ⁊ dixit· Quā terribil' loc⁹ ist⁹: nō ē hic nisi dom⁹ dei ⁊ hec porta est celi· Et surrexit iacob ⁊ sūpsit lapidē quē supposuit capiti suo: ⁊ statuit illū in titulū: ⁊ supfudit oleū in cacumen ei⁹: ⁊ vocauit nomen loci illi⁹ dom⁹ dei· Hoc ad ꝓphetiā ptinet: nec moꝛe idolatrie lapidē pfudit oleo iacob: velut faciens illū deū: neqz enīz adoꝛauit eundē lapidē: vel ei sacrificauit: ꝑ qm xpi nomē a chrismate ē i ab vnctiōe: pfecto figuratū ē hic aliqd qō ad magnū ptineat sacrm

Ibidem·

Ibidem·

Scalā ꝛo istā intelligiť ipe saluaꝛ nobis i memoriā reuocare in euāgelio vbi cū dixisset ō nathanacle· Ecce vere israelita in q dolus nō est

Job·j

qz israel viderat istā visionē: ipe ē enī iacob: eodē loco ait· Amē amē dico vobis: videbiť celū ꝛ Ibidem· aptū: ⁊ angelos dei ascēdentes ⁊ descēdentes super filiū hoīs· Perrexit q iacob in mesopotamiā: vt ide acciperet vxorē· Illi aūt illi acciderut q̄tuoꝛ hñe femias ō quib⁹ duodeci filios: ⁊ vnā filiā ꝓcreauit: cū eaz nullā ꝓcupisceret illicite: diuina scptura idicat· Ad vnā q̄pe accipiendaz venerat: ꝑ cū illi alīa ꝓ altera ꝛ suppositā fuisset: nec ipam dimisit: q nesciēs vsus fuerat i nocte ne ludibrio eā videret ꝛ habuisse: ⁊ ex eo ꝛpe qñ multiplicā de posteritat⁹ cā plures vxoꝛes leꝛ nulla ꝓhibebat· Accepit etiā illā cui vni tā fururi ꝓiugij fidē fecerat· Que cū eēt sterilis: ancil· Gene·30 lam suā ō q̄ filios ipa susciperet marito deg̃it· Qō etiā maioꝛ soꝛoꝛ ei⁹ q̄uis pepisset imitara: qñ multiplicare ꝓlē cupiebat: effecit· Nullā igr iacob legiť petysse ꝓter vnā: nec vsus plurimis nisi gignende ꝓlis officio ꝓiugali iure seruato: vt neqz ꝺ faceret nisi vxores eius id fieri flagitassent q̄ coꝛpis viri sui hēbāt legitimā ptātē· La·

¶ Enuit g duodecī filios ꝛ vnā XXXIX· Gen·29·
g filiā ex q̄tuoꝛ mulierib⁹· Deinde egres· ꝛ 30
sus est in egyptū p filiū suū ioseph qven Gen·44
dit⁹ ab iuidentib⁹ fratrib⁹ eoqz ꝓducť⁹ fuit: atqz ibidē sblimat⁹· Jacob aūt etiā israel sic paulo aūt dixi vocabak: qō nomē magis ꝓpīs ex illo ꝓcreat⁹ obtinuit· Hoc aūt nomē illi ab angelo ipositū ē q cū illo fuerat in itinere de mesopotamia redeūte luctat⁹: typū xpi eudentissime gerēs Hāqō ei ꝓualuit iacob vtiqz volēti vt mysteriū figuraret: significat passionē xpi vbi vīs sūt ei ꝓualere iudei· Et tū bñdictionē ab eodē angelo quē supauerat ipetrauit: ac sic h⁹ noīs ipositio bñdictio fuit· Interptak aūt israel videns deū Gen·32·
qō erit in fine ꝓmiū olim sctoꝝ· Tetigit ꝓ: roi li idē angel⁹ veluti ꝓualēti latitudinē femoris: eūqz isto mō claudū reddidit· Erat itaqz vnus atqz idē iacob ⁊ bñdict⁹ ⁊ claud⁹: bñdict⁹ in eis q in xpm ex eodē ꝓlo credidert: atqz in infidelibus claud⁹· Hā femoris latitudo generis ē multitudo· Plures q̄pe sūt in ea stirpe de qb⁹ ꝓphetice ꝓdictū ē· Et claudicauert a semitis suis· Pō·57·

Egressi itaqz referunt in La·XL·
i egyptū simul cū ipo iacob septuaginta Ecū·46
q̄nqz hoies ānumerato ipo cū filijs suis
In q nūcro due trīs femie cōmēoꝛant: vna filia neptis altera· Sz res diligenť ꝓsiderata nō idcat q tāt⁹ nūer⁹ fuerit i ꝓgenie iacob: die vl'anno q̄ ingress⁹ ē egyptū· Cōmēoꝛati sūt q̄pe i eis etiā ꝓnepotes ioseph q̄ nullo mō iā tūc esse potuerunt: qm tūc centū triginta ānoꝝ erat Jacob: fili⁹ ꝛo ei⁹ ioseph triginta nouē: quē cuz accepisse tricesimo anno suo vel amplius constet

yxorem: quō potuit ꝑ nouē annos habere pro-
nepotes de filijs ꝗs ex eadē yxore suscepit: Cū
igit nec filios haberent effrē t manasses filij io-
seph: ꝑ eos pueros infra ꝙ nouēnes iacob egy
ptū ingressus inuenerit: q̄ pacto eox nō solum
filij ꝑ etiā nepotes in illis septuagintaq̄nq; nu
merant: q̄ tūc egyptū ingressi sūt cū iacob: nā
cōmemorat ibi machir filij manasse nepos io-
seph: t eiusdē machir filij: id est galaad nepos
manasse ꝓnepos ioseph: ibi ē t quē genuit effrē
alter filij ioseph: id est vtalaaz nepos ioseph: ibi
est t bareth filij ipius vtalae: id est nepos effrē
ꝓnepos ioseph: q̄ nullo mō eē potuerūt qñ ia-
cob in egyptū venit: t filios ioseph nepotes su
os: auos itox maiores ꝙ nouē ānox pueros in
uenit. Ex nimix introitus iacob in egyptū: qñ
eū in septuagintaq̄nq; hoīb⁹ scꝑtura cōmemo
rat: nō vnus dies vel vnus ann⁹: ꝑ totū illud ē
tpus q̄diu vixit ioseph ꝑ quē factū est vt intra-
rent. Hā de ipo ioseph eadē scꝑtura sic loquit.
ne. 50 Et habitauit ioseph in egypto ipe t fratres ei⁹
t ois cohabitatio ꝑris ei⁹ t vixit ānos centū et
decē: t vidit ioseph filios manasses t effrē vsq;
in tertiā generationē. Ipe ē ille ꝓnepos ei⁹ ab
effrem tert⁹. Gñationē q̄pe tertiā dic filiū: ne
idem. potē t ꝓnepotē. Deide sequit. Et filij machir
filij manasse: nati sūt sup̄ femora ioseph. Et il-
lic ille ipe ē nepos manasse: ꝓnepos iosep. Ex
pluraliter appellati sūt sicut scriptura ꝓfecit: q̄
vnā ꝙ filiā iacob filias nuncupauit: sic in latine
ligue ꝓfectudine liberi dicunt pluraliter filij: etiā
si nō sint vno āpli⁹. Cur ꝙ ipius ioseph p̄dicet fe
licitas: q: videre potuit ꝓnepotes: q̄ nullo mō
putandi sūt iā fuisse triceſimonono āno ꝓauu
sui ioseph: qñ ad eū in egyptū iacob pater eius
aduenit. Illud aūt est qđ fallit min⁹ ista diligēt
cñ. 46. intuētes: qñ scꝑtū ē. Hec aūt noīa filiox isr̄l q̄
intrauerūt in egyptū sil cū iacob pfe suo. Hoc
eñ dictū est q: simul cū illo cōputant septuagi
taq̄nq;: nō q: simul iā erāt oēs qñ egyptū ingres
sus ē ipe: ꝑ vt dixi totū tps habet ei⁹ ingressus
q̄ vixit ioseph ꝑ quē vr ingressus. Ca. XLI.

Gitur ꝓpter q̄dm xp̄ianū in q̄ dei ciuitas
i pegrinat in tris: si carnē xp̄i in abrae se-
mine req̄ram⁹: remotis cōcubinax filijs
occurrit isaac: si in semie isaac remoto esau q̄ ē
etiā edom occurrit iacob q̄ ē t israel: si in semie
Bath. j. israel ipi⁹ remotis ceteris occurrit iudas q: ō tri
bu iuda exort⁹ ē xp̄s. Ac ꝑ hoc cū in egypto mo
riturus israel filios suos benediceret: quemad
modū iudā ꝓphetice benedixerit audiam⁹. Iu
cñ. 49. da inq̄t te laudabūt fratres tui. Man⁹ tue sup
dorsū inimicox tuox: te adorabūt filij ꝑris tui.
Catulus leonis iudas: ex germinatiōe fili mi a-
scēdisti: recūbēs dormisti vt leo t vt catul⁹ leo-
nis: ꝙs suscitabit eū? Nō deficiet ꝓnceps ex iu-
da: t dux de femorib⁹ ei⁹: donec veniāt q̄ reposi
ta sūt ei: t ipe erit expectatio gētiū: alligās ad
vitē pullū suū: t cilicio pullū asine sue. Lauabit
in vino stolā suā: t in sanguīe vue amictū suuz.
Fului oculi ei⁹ a vino: t dētes cādidiores lacte
Exposui ꝟ aduersus manicheum fausti⁹ disput
tās: t satis eē arbitror: q̄tū xp̄itas ꝓphetice hin⁹
elucet. Ubi t mors xp̄i p̄dicta ē vbo dormitōis
t nō nccitas ꝑ ptas i morte noie leonis. Quaz
ptē in euāgelio ipe p̄dicat dicens. Potestatē Joh. 10.
habeo ponendi aiam meā: t ptātē habeo iterū
sumendi eā. Nemo eā tollit a me: ꝑ ego eā po-
no a memetipo t iterx sumo eā. Sic leo fremuit
sic qđ dixit ipleuit. Ad eā nāq; pinet ptātē qđ
de resurrectiōe ei⁹ adiunctū ē: q̄s suscitabit eū
ꝟ ē q: null⁹ hoīm nisi seipe suscitauit: q̄ etiaz de Gen. 49.
corpe suo dixit. Soluite templū hoc: t i triduo Joh. 2.
resuscitabo illud. Jpm aūt gen⁹ mortis: ꝟ ē sꝟ-
limitas crucis in vno xp̄o intelligit: qđ ait: ascē-
disti. Nō vo addidit recūbēs dormisti: euāgeli
sta expōit vbi dicit. Et iclinato capite tradidit Joh. 19.
spīm. Aut certe sepultura ei⁹ agscit i q̄ recubuit
dormiens: t vñ illū null⁹ hoīm sic ꝓphete alīq̄s
vsicut ipe alios suscitauit: ꝑ sic a somno ipe sur
rexit. Stola porro ei⁹ quā lauat in vino. i. mun
dat a peccatis in sanguīe suo cui⁹ sanguis sacra
mentū baptizati sciūt. Vñ t adiūgit: t in sāguī
ne vue amictū suū: qđ ē nisi eccīa? Et fului oc'li
ei⁹ a vino spiritales ei⁹ inebriati poculo ei⁹. De
q̄ canit psalm⁹. Et calix tuus iebrians ꝙ pclar⁹ ē Ps. 22.
Et dentes ei⁹ cādidiores lacte: qđ potāt apud Heb. 5.
aplm puuli: vba scz nutrictia: nō dū idonei soli-
do cibo. Ipe igit ē in q̄ reposita erāt ꝓmissa iu-
de: q̄ donec venirēt nūq̄ ꝓncipes ꝟ ē reges isr̄l
ab illa stirpe defuerunt. Et ipse expectatio
gentium: quod clarius est videndo q̄ sit expo
nendo. ¶ Ca. XLII.

Jcut autem duo isaac filij esau t iacob fi
guram prebuerunt duox populox ī iu
deis t xp̄ianis: q̄uis qđ ad carnis ꝓpa
ginem pertinet: nec iudei venerunt ex semine
esau sed idumei: nec xp̄iane gentes de iacob: ꝑ
potius iudei. Ad hoc eñ tantum figura valuit
qđ dictū est: maior seruiet minori: ita factum ē: Gen. 2
etiā in duobus filijs ioseph. Naz maior gessit ty
pum iudeox: xp̄ianox aūt minox. Quos cū be-
nediceret iacob: manū dextrā ponens sup mi-
norem: quem habebat ad sinistram: sinistram Gen. 48
vero sup maiorē quem habebat ad dextrā: gra
ue visum est pri eox: t admonuit pfem velut
corrigēs ei⁹ errorem: t qs nā eox eēt maior: oī
dens. At ille mutare manus noluit: sed dixit.

Scio fili mi scio. Et hic erit in plm: t hic exaltabit: ꝑ frater eiꝰ minor maiori illo erit: t semē eiꝰ erit in multitudinē gentiū. Etiā hic duo illa ꝓmissa demonstrāt: nā ille in populū: iste in multitudinē gentiū erit. Quid euidentiꝰ ꝙ ꝑ his duabus ꝓmissionibꝰ ꝓtineri populū israelitaꝝ or bēꝙ fraꝝ in semie abrae: illū ſm carnē: istū ſm fidem

Gen. 49 d Efuncto iacob defuncto etiā ioseph: p reliquos centuꝝ quadraginta quattuor annos donec exiret de terra egypti in moduꝝ icredibilē illa gens creuit: etiā tātis attrita pſecutionibus: vt quodā tpe nati masculi necarētur: cū mirantes egyptios nimia populi illius

Exod. 2. incrementa terrerent. Tūc moyses subtractꝰ furto trucidatorꝝ puuloꝝ: ad domū regiā ingentia pericula p eū deo ꝓparante puenit: nutritusꝙ t adoptatus a filia pharaonis: qō nomen in egypto oim regum fuit: in tantū peruenit virum: vt ipse illā gentē mirabiliter multiplicatam: ex durissimo t grauissimo qō ibi ferebat iugo seruitutis extraheret: immo per eum deus qui hoc p miserat abrae. Prius quipe exinde in terrā madiā fugisse refert: qō cū israeli tam defenderet egyptiū occiderat t territꝰ fu

Exo. 7. 8. 9. 10. gerer: postea diuinitus missus in potestate spiritus dei supauit resistentes pharaōis magos. Tūc p eum egyptijs illate sunt decē memorabiles plage: cū dimittere populū dei nollent: aqua in sanguinem versa: rane t scynifes: cynomia: mors pecorum: vlcera grando: locusta tenebre: mors ꝓmogenitoꝝ. Ad extremū israelitas quos plagis tot tantisꝙ perfracti tandeꝝ aliquando dimiserant egyptij: in mari rubro dū persequūtur extincti sūt. Illis quipe ab eū tibus diuisū mare viā fecit: hos aūt insequētes in se rediens vnda submersit. Deinde p annos quadraginta duce moyse dei populus per desertū actus est: qū tabernaculū testimonij nuncupatū est: vbi deus sacrificijs futura prenūciātibus colebat: cū scz iā data lex fuisset in mōte multū terribiliter. Attestabat eñ euidentissima mirabilibus signis: vocibusꝙ diuinitas: qō factū ē mox vt exitū est de egypto t in deserto populus cē cepit: qui quagesimo die post celebratū pasca p ouis immolationē q vsq adeo typus xpi ē: ꝓnūciās eū p victimā passionis: de hōmūdo transiturū ad patrē. Pasca quipe hebrea lingua transitus interpretatur: vt iā cū reuelaretur testamentū nouū postea ꝙ ꝑ pasca nostrū immolatus est xps. quinquagesimo die veniret

Luce. jj. de celo spiritus sanctus: qui dictus est in cuāgelio digitus dei:: vt recordationem nostrā in primi prefigurati facti memoriā reuocaret: quia t legis ille tabule digito dei scripte referuntur. Defuncto ergo moyse populū rexit iesus naue et in terrā promissionis introduxit: eamꝙ populo diuisit. Ab his duobus mirabilibus ducibus bella etiam prosperrime ac mirabiliter gesta sunt deo ꝓtestante: non tā ꝑpter merita hebrei populi: ꝙ ꝑpter peccata earū que debellabant gentiuꝝ: illas eis prouenisse victorias. Post illos duces: iudices fuere iam in terra promissionis populo collocato vt inciperet interiz reddi abrae prima promissio de gente vna: idē hebrea t de terra chanaan: nondum de omnibus gentibus t toto orbe terrarum: qō xpi aduentus in carne: t nō veteris legis obseruationes: sed euangelij fides fuerat implenda. Cuius rei prefiguratio facta est: quo non moyses q̄ legē plō accepat i mōte syna: ꝑ ihs cui ēt nomē ō ꝓcipiēte mutatū fuerat vt iesus vocaretur: plm in terrā ꝓmissiōis introduxit. Cpibus aūt iudicū sic se habebāt t pctā plī t misericordia dei: alternauerūt pspera t aduſa bellorū. Inde ventū ē ad regū tpa. Quorū prim° j. Regio regnauit saul: q reprobato: t bellica clade prostrato: eiusꝙ stirpe reiecta: ne inde reges orirē tur: dauid succesſit in regnū: cui° maxime xps dict° ē filiꝰ. In q articul° q̄dā fact° ē: t exordiuz q̄dāmō iuuētur plī dei: cui° generis q̄daz velut adolescētia ducebat ab ipo abraā vsq ad hunc dauid. Necꝙ eñ frustra matthe° euangelista sic Mat. generatiōes cōmemorauit vt ꝑ primū inualidum q̄tuordecim generationibus cōmendaret ab abraam scz vsq ad dauid. Ab adolescentia quipe incipit homo posse generare: ꝓpterea generationum series ab abraaz sumpſit exordium: qui etiam pater gentium constitutꝰ ē: qñ mutatum nomen accepit. Ante hunc ergo velut puericitia fuit huiꝰ generis plī dei: a noe vsq ad ipm abraam. t ideo prima lingua inuēta est. id ē hebrea. A puericitia nāq; homo incipit loqui post infantiā. que hinc appellata ē qō fari nō potest. Quā pfecto etatem primā demergit obliuio: sicut etas prima generis humani est deleta diluuio. Quotus enim quisq est: qui suaz recordetur infantiam? Quāobrem in isto procursu ciuitatis dei sicut superior vnam eandemq primam: ita duas etates secundam t tertiam liber iste contineat: in qua terna propter vaccam trimā: capram trimam: arietē trimum: et impositum est legis iugum: et apparuit abundantia peccatoꝝ: t regni terreni surrexit exordiuz: vbi non defuerunt viri spirituales quorum in turture et columba figuratū est sacramentum.

Explicitus est liber decimussextus.

Incipiũt capitula libri decimiseptimi.

i De tẽpibus prophetarum.
ii Quo tẽpe sit impleta promissio dei de terra chanaã: quã in possessionẽ etiaz israel carnalis accepit.
iii De triplicitis significationibus prophetaꝝ: que nũc ad terrenã: nunc ad celestem hierusalem: nunc aũt ad vtrãqz referunt.
iiii De ꝓfigurata cõmutatione israeliticĩ regni et sacerdotij: et de his que antea mater samuelis personam gerens ecclesie ꝓphetauit.
v De his q̃ ad heli sacerdotẽ hõ dei ꝓphetice locut⁹ ẽ: significãs sacerdotiũ qõ fm aaron illiturũ fuerat auferendũ.
vi De iudaico sacerdotio et regno: que cũ in eternũ dicant statuta nõ ꝓmanent vt alia intelligant q̃ spondent erna.
vii De diruptione regni israeliticĩ: qua ꝓfiguratur ꝑpetua diuisio israelis spiritalis ab israele carnali.
viii De ꝓmissionibus ad dauid in filio ei⁹: q̃ nullatenus in salomone sed plenissime inueniunt in xp̃o.
ix Q; similis in psalmo octogesimo octauo sit ꝓphetia de xp̃o: his q̃ in regnorũz libris nathã ꝓphetãte ꝓmittunt.
x Q; diuersa acta sint in regno terrene hierusalẽ: ab his q̃ ꝓmiserat de⁹ vt intelligeret ꝓmissionis veritas ad alteri⁹ regis t regni gloriã ꝑtinere.
xi De substantia populi dei: q̃ ꝑ successionẽ carnis in xp̃o est: q̃ sol⁹ eruendi aiam suã ab inferis habuit potestatem.
xii Ad quoz psonã ꝑtinere intelligenda sit flagitatio ꝓmissoz: de quib⁹ i psalmo dicit. Ubi sũt misericordie tue antiq̃ domine.
xiii An ꝓmisse pacis veritas illis tpib⁹ posit ascribi: q̃ ib̃ salomone fluxerunt.
xiiii De studio dauid in positione psalmorũz.
xv An oia q̃ in psalmis de xp̃o t ecclesia prophetant: ad contextũz huius operis coaptanda sint.
xvi De his q̃ i quadragesimoquarto psalmo ad christũ t ecclãm ꝑtinentia: aut aptẽ dicuntur: aut tropice.
xvii De his q̃ ad sacerdotiũ christi in psalmo centesimonono: t de his q̃ in psalmo vigesimoꝑmo ad passionẽ ipi⁹ spectãt
xviii De psalmo tertio t de q̃dragesimo t ỗ q̃ntodecimo t de sexagesimoseptimo in qb⁹ mors t resurrectio dñi ꝓphetant
xix De psalmo sexagesimooctauo in q̃ iudeorũ ꝑtinax infidelitas declaratur.
xx De regno ac merito dauid t de filio ipsi⁹ salomone: eaqz ꝓphetia q̃ ad christũ ꝑtinens inuenit: vt in eis libris q̃ scriptis ipsius copulantur: vel i eis quos ipsius esse nõ dubium est.
xxi De regibus post salomonẽ: siue in iuda siue in israel.
xxii De hieroboã q̃ impietate idolatrie ꝓdidit sibi ꝓm ꝓphanauit: in q̃ rñ nõ destitit deus t ꝓphetas inspirare: t mitos sub idolatrie crimie custodire.
xxiii De vario vtriusqz regni hebreorũz statu donec ambo populi in captiuitatẽ diuerso tpe ducerent: reuocato postea iuda in regnũ suũ: q̃ nouissime in romanoz transijt potestatem.
xxiiii De ꝓphetis q̃ vel apud iudeos postremi fuerunt: vel quos circa tp̃s natiuitatis xp̃i euangelica ꝓdit historia.

Incipit liber decimusseptimus. La.I

La.I.

p

Romissiones dei que facte sunt ad abraam cuius seminis t gentẽ israeliticã fm carnez t oñes gẽtes deberi fm fidẽ: deo pollicẽte didicim⁹. quẽadmodũ cõpleant: et p ordinẽ tpm ꝓcurrẽs dei ciuitas ĩdicauit. Q; m g̃ supioris libri vsqz ad regnũ dauid fact⁹ ẽ finis: nũc ab eodẽ regno q̃ntuz sufscepto opi sufficere vr: ceteraq̃ sequunt attigamus. Hoc itaqz tp̃s ex q̃ sanct⁹ samuel ꝓphetare cepit: t deinceps donec ꝓl's israel captiu⁹ in babyloniã duceret. atqz inde fm scti hieremie ꝓphetiã post septuagita ãnis reuersis israelitis dei dom⁹ instauraret: totũ tp̃s ẽ ꝓphetaz. Q; uis eñ t ipm noe pr̃iarchã in cui⁹ diebus vniũsa t̃ra diluuio delcta sit: t alios supra t infra vsqz ad ib̃ tp̃s q̃ reges in dei pl'o eẽ cepert: ꝓpter q̃dã p eos futura siue quoq mõ significata siue p̃dicta q̃ ptinẽt ad ciuitatẽ dei regnũqz celoruz nõ imerito possum⁹ appellare ꝓphetas: p̃lertuz q: nõnullos eoz id expressius legum⁹ nũcupatos sic abraã: sic moysen: tũ dies ꝓphetaz precipue marieqz hi dicti sũt: ex q̃ cepit ꝓphetare samuel: q̃ t saulẽ ꝓpus: t eo reprobato ipm dauid deo ꝓcipiente vnxit in regẽ: de cui⁹ ceteri stirpe succederẽt: q̃uisqz illos succedere sic opteret. Que igit̃ a ꝓphetis sũt predicta de christo cũ mortẽ do decedentib⁹: t nascẽdo succedẽtib⁹ suis mẽ

p Romissiones. In decimoseptimo libro in tentio ꝓncipalis auge de ꝓgressu ciuitatis dei ex duabus generationes. q̃z prima ẽ a iero dauid vsqz ad transmigratões Secũda aũt etas ẽ a trãsmigratõe vsqz ad christum.

j. Reg. xo
j. Reg. xo

bris ciuitas dei ꝓfista curreret tpa: si oſa velim cōmemorare in imēſū ꝓgik· Primū qz ipa scriptura q̄ ordinē reges coz̄q facta et euenta digerēs vſ tāq̄ hiſtorica diligētia reb⁹ geſtis occupata eē narrādis: si adiuuāte dei ſpū ꝓſidera ta tractek vel magl vel certe nō min⁹ p̄nūcian dis futuris q̄ p̄teritis enūciādis iueniek inten ta· Et b̄ ꝓscrutando indagare ac diſſerēdo mō ſtrare: q̄ ſit opoſū atq; plurū: t q̄ multis idigeat voluminib⁹: qs igrat q̄ hec vel mediocrik cogitat: Deinde qz ea ipa q̄ ad ꝓphetiā nō ābigi tur ptinere: ita ſūt multa de xp̄o regnoq; celoz̄ q̄ ciuitas dei ē vt ad b apiendū maior ſit diſputatio nccaria: q̄ hui⁹ opis mod⁹ flagitat· Prouide ita si potuero ſtilo moderabor meo vt huic opi in dei volūtate pagendo: nec ea q̄ ſuplſūt dicā: nec ea q̄ ſatis ſūt p̄termittā· La·II·

Gene·12

I Pcedēte libro dixim⁹ ab initio abraaz ꝓmiſſionū dei duas res fuiſſe ꝓmiſſas: vnā ſ. qō terrā chanaan poſſeſſuz̄ foret semē ei⁹: qō ſignificat vbi dictū ē: Vade in tuā quā tibi demſtrauero t faciā te in gentē magnaz aliā vbi lōge p̄ſtantiorē: nō de carnali: ſ de ſpirituali ſemie pq̄ pater ē: nō vni⁹ gētis iſraelitice ſ oim gentiū: q̄ fidei ei⁹ veſtigia ꝓſequūk· Qō ꝓmiſit cepit bis xbis· Et b̄dicēnk in te oēs tribus t̄re· Et deinceps alijs multis admodū teſtimonijs hec duo ꝓmiſſa eē mōſtrauim⁹· Erat igik tā in t̄ra ꝓmiſſiōis aliud ſemē abrae i· plus iſrael ſm carnē: atq; ibi nō ſolū tenēdo ac poſſidendo ciuitates aduerſariox̄: verūetiā reges habendo regnare tā cepant: ipletis de ipo ꝓlo promiſſionibus dei magna tā ex pte nō ſolū q̄ i illis trib⁹ ꝓfib⁹ abraā: iſaac: t iacob: q̄buſcūq; dictis vel ſignis aut figuris tp̄ib⁹ coz̄ facte ſūt verūetiā q̄ p ipm moyſen p quē ꝓl's idē de ſeruitute egyptiaca liberat⁹ t p quē cūcta p̄terita retē lata ſūt tp̄ib⁹ ei⁹ cū ꝓl'm p heremū duceret facte fuerāt· Neq; aūt p inſignē ducē ieſū naue p quē ꝓl's ille in ꝓmiſſiōis induct⁹ eſt t̄rā q̄ expugnatis gentib⁹ eā duodecī tribub⁹ q̄b⁹ de⁹ iuſſerat diuiſit t mortu⁹ ē: neq; poſt illū toto tpe iudicū: ipleta fuerat ꝓmiſſio dei de t̄ra chanaā q̄ a flumie egypti vſq; ad flumen magnū eufraten ꝓlus ille dūarek: nec tū adhuc ꝓphabak futurū: ſ expectabak iplendū· Impletū ē autez p dauid t ei⁹ filiū ſalomonē: cui⁹ regnū tāto q̄nto ꝓmiſſū fuerat ſpacio dilatatū ē· Elmūſos q̄pe illos ſb̄dideſt: tributarioſq; fecerūt· Sic igr in t̄ra ꝓmiſſiōis ſm carnē: b ē in t̄ra chanaā ſb̄ his regibus ſemē abrae fuerat cōſtitutū: vt nihil deinde ſupeſſet q̄ t̄rena illa dei ꝓmiſſio compleret: niſi vt in eadē t̄ra q̄ntū ad ꝓſperitatem attinet tp̄alē: p poſteritatis ſucceſſionē in ꝓcuſ ſo ſtatu vſq; ad mortalis ſeculi hui⁹ t̄minū gēs ꝓmaneret hebrea: ſi dīi dei ſui legib⁹ obediret· Sz q̄m de⁹ nouerat b̄ eā nō eē facturā: vſus eſt etiā tp̄alib⁹ penis ad exercēdos in ea paucos ſi deles ſuos: t admonēdos q̄ poſtea futuri erāt i oībus gentib⁹ q̄s p eos admoneri optebat: i q̄bus alterā ꝓmiſſionē reuelato nouo teſtamē to p̄ incarnationē xp̄i fuerat ipletur⁹· La·III·

Q Uocirca ſicut oracula illa dīna ad abraam iſaac t iacob: t q̄cūq; alia ſigna vſ dicta prophetica in ſacris l̄ris p̄cedēnibus facta ſūt: ita etiā cetere ab iſto regū tpe ꝓphetie ptim ptinēt ad gentē carnis abrae pti xo ad illud ſemē illius in q̄ b̄ndicunk oēs gētes coheredes xp̄i p teſtamētū nouū ad poſſidendaz vitā eternā regnūq; celoz̄· Partim q̄ ad ancillā Gal·4 q̄ in ſeruitutē generat: id ē t̄renā hieruſalē: q̄ ſeruit cū filijs ſuis· parti xo ad liberā ciuitatez dei· i· verā hieruſalē t eternā in celis: cui⁹ filij oēs ſm deū viuētes pegrinank in terris: ſ ſūt in eis quedā q̄ ad vtrāq; ptinere intelligunk: ad ācillam ꝓprie: ad liberā figurate· Triptita itaq; repiunk eloq̄a prophaz: ſiquidē aliq̄ ſūt ad t̄renā hieruſalē ſpectantia: aliqua ad celeſtē: non nulla ad vtrāq;· Exēplis video probandū eſſe q̄ dico· Nathan propha a deo q̄ regē 2 Reg·12 dauid argueret de pcō graui: t ea q̄ ꝓſecuta ſūt mala futura p̄diceret· Hec atq; hmōi ſiue publice· i· pro ſalute vel vtilitate ꝓpli: ſiue p̄uati: cuz pro ſuis q̄ſq; reb⁹ dīna promereret eloq̄a: q̄b⁹ pro vſu tp̄alis vite futuri aliq̄d agnoſceret: ad terrenā ciuitatē ptinuiſſe q̄s ābigat: Vbi aut̄ legik· Ecce dies veniūt dicit dñs· t conſūmabo Hiere·33 domui iſrael t domui iuda teſtamentū nouū: ſ̄m teſtamentum q̄ diſpoſui p̄ſib⁹ eoz̄ in die qua appḧendi manū eoz̄: vt educerē eos ō terra egypti: q̄m ipi nō pmāſerūt in teſtamēto meo t ego neglexi eos dicit dñs: q̄ hoc ē teſtamētū meū q̄ ꝓſtituā domui iſrael poſt dies illos dicit dñs: dabo leges meas in mēt̄ eoz̄: t ſup corda eoz̄ ſcribā eas: t videbo eos: t ero illis in deū: t ipi erūt mihi i plebē: hieruſalē ſine dubio ſuprna prophetak: cui⁹ de⁹ ipe p̄miū eſt: eūq; hr̄e at q; ipi⁹ eē ſummū illi ē atq; totū bonū· Adytrāq; xo ptinet hoc q̄ hieruſalē ō⁹ dei ciuitas: t in ea prophetak futura dom⁹ dei: eaq; propbetia vt impleri cū ſalomon rex edificat illud nobiliſſimū templū· Hec eñ t in terrena hieruſalem ſm hiſtoriā ꝓtigerūt t celeſtis hieruſalem figure fuerk· Q̄ō gen⁹ pro pheie ex vtroq; veluti cōpactū atq; cōmixtū in libris veterib⁹ canonicis quib⁹ rex geſtaz narrationes ꝓtinent valet plurimū: multūq; exercuit t exercet igenia ſcrutantiū l̄ras ſacras: vt q̄ hiſtorice pre di

ctum cõpletũq legit in semie abrae fm carnẽ: etiã in semie abrae fm fidẽ qd ipleñdũ allegorice significet ingrat: intñ vt qbusdã visũ sit nihil eẽ in eisdẽ libris vel pñciatũ t effectũ vl nõ effectũ quis pñciatũ: qõ nõ insinuet aliqd ad supnã ciuitatẽ dei eiusq filios in hac vita peregrinos figurata significatiõe referendũ· ꝑ si h ita ẽ: iã biptita nõ triptita erũt eloqa ꝓphax: vl poti⁹ illax scpturax oim q veteri instrumẽti appellatiõe censent: nihil erit iã illic qõ ad hierlm trenã tñ ptineat: ꝑ quicqd ibi de illa vel ꝓpter illã ꝺ::atq cõplect: significat aliqd qõ etiam ad hierusalẽ celestẽ allegorica pfiguratiõe referatur: ꝑ erũt sola duo genera: vnũ qõ ad hierusalẽ liberã: altex qõ ad ytrãq ptineat· Adhibi aũt sic multũ vident errare q nullas res gestas in eo genere lex aliqd aliud ꝓter id qõ eo mõ geste sũt significare arbitrant: ita multũ audere q ꝓrsus ibi oia significatiõib⁹ allegoricꝫ inuolura eẽ cõtendũt· Jõ triptita nõ biptita eẽ dixi· Hoc em existimo: nõ tñ culpãs eos q potuerit illic ꝺ quacũq re gesta sensũ itelligẽtie spiritalis exculpere: seruata pmit⁹ dũtaxat historie veritate· Leterũ q ita dicunt vt reb⁹ bũ anit⁹ seu diuinitus gestis siue gerendis ꝓcnire nõ possint: qs fidelis dubitet nõ eẽ ianiter dicta? Quis ea nõ ad itelligẽtiã spiritalẽ reuocet si possit: aut ab eo q põt reuocãda eẽ fateat? La·IIII·

Rocurſus igr ciuitatꝫ dei: vbi pcit ad regum tpa: qñ dauid saule reprobato ita regnũ ꝓm⁹ obtinuit: vt ei⁹ deiũ posteri in terrena hierusalẽ diuturna successiõe regnarẽt: dedit figurã rei geste: significãs atq pñcians: q nõ est ꝓtereũ dũ silentio: de rex mutatiõe futurarũ qõ attinet ad duo testamenta vetus t nouũ vbi sacerdotiũ regnũ q mutatũ ẽ p sacerdotẽ eundẽq regẽ nouũ ac sempiternũ: q ẽ xps ihs· Nã t hely sacerdote reprobato: sbstitut⁹ in dei ministeriũ samuel simul officio funct⁹ sacerdotis t iudicis: t saule abiecto rex dauid fundat⁹ in regno: h qõ dico figurauerũt· Adhaꝛ q ipsa samuelis anna: q pr⁹ fuit sterilis t posterioꝛe fecũditate letata ẽ: ꝓphetare aliud nõ vꝝ: cũ congratulatiõnẽ suã dño fundit exultãs: qñ qdẽ eũ dẽ puex natũ: t ablactatũ deo reddidit· eadem pietate q vouerat· Dicit em: Confirmatũ ẽ coꝛ meũ in dño: t exaltatuz ẽ coꝛ meũ in deo meo· Dilatatũ ẽ sup inimicos meos os meũ: letata sũ in salutari tuo: quoniã nõ ẽ sanctus sicut dñs et non est iustus sicut deus noster: non est sanctus ꝓter te: nolite gloriari: t nolite loq excelsa: neq procedat magniloquiũ de oꝛe vestro: qñ deꝰ scientiax dñs: t deus ꝓparãs adinuẽtiones suas· Arcũ potentiũ fecit infirmũ: t ifirmi ꝓcincti sũt virtute· Pleni panib⁹ minoꝛati sũt: et esurientes transierũt terrã· Quia sterilꝫ peperit septẽ: t multa in filijs infirmata est· Dñs mortificat t viuificat: deducit ad iferos t reducit· Dñs paupem facit t ditat: hũiliat t ſblimat Suscitat a terra paupez: t de sterꝯoꝛe erigit in opẽ· vt collocet eũ cũ potentib⁹ ꝓpli: t sedẽ glorie hereditatẽ dans eis: dans votũ vouẽti t bũ dicẽs annos iusti: qñ nõ in virtute potẽs ẽ vir· Dñs infirmũ facit aduersariũ suũ: dñs sanctus Nõ gloꝛiet⁹ prudens in prudẽtia sua: t nõ gloꝛiet potens in potẽtia sua: t nõ gloꝛiet diues i diuitijs suis: ꝑ in h gloꝛiet q gloꝛiat: intelligere t scire dñm t facere iudiciũ t iustitiaz in medio terre· Dñs ascendit in celos t tonuit: ipe iudicabit extrema terre q: iust⁹ ẽ: t dat virtutẽ regibus nris: t exaltauit coꝛnu xpi sui· Jta ne ꝙba hec vni⁹ putabunt eẽ mulierculẽ de nato sibi filio gratulãtis? Tantũ ne mẽs hoim a luce veritatis auersa ẽ: vt non sentiat supgredi modũ semie hui⁹ dicta que fudit? Porro q rebus ipis q iã ceperũt etiã t in hac terrena pegrinatiõe cõpleri ꝓuenient mouet: nõne intendit et aspicit t agnoscit ꝓhãc mulierẽ cui⁹ etiã nomẽ id ẽ anna q gratia ei⁹ interꝑtat: ipam religionẽ xpianã: ipam ciuitatẽ dei eiu⁹ rex ẽ cõdito: xps· ipm postremo dei gram ꝓphetico spũ sic locutã· a q supbi alienant vt cadãt qua bũles iplẽtur vt surgãt: qõ maxie hymn⁹ iste psonuit? Ri si qscq forte dictur⁹ ẽ nihil istã ꝓphetasse mulierem: ꝑ deũ tantũmõ ꝓpter filiũ quẽ pcaꝛa ipetrauit exultanti pdicatione laudasse? Quid ꝑ sibi vult qõ ait· Arcũ potentiũ fecit infirmũ: et infirmi pcincti sũt virtute: pleni panib⁹ minoꝛati sũt: t esurientes transierũt trã: t sterilis ꝓperit septẽ: t multa in filijs infirmata ẽ? Quid q septẽ ipa peperat: cuius sterilis fuerat? Unicuz habebat qñ ista dicebat: ꝑ nec postea septẽ peperit siue sex: quibus septim⁹ eẽt ipe samuel: ꝑ tres mares t duas femias· Deinde in illo ꝓlo cũ adhuc nemo regnaret qõ in extremo posuit dat virtutẽ regib⁹ nris: t exaltauit coꝛnu christi sui: vñ dicebat si ñ ꝓphetabat? Dicat q ecclesia xpi: ciuitas regis magni: gra plena ꝓpe fecũda: dicat qõ tanto ante de se ꝓphetatũ ꝓ os bu ius pie matris agnoscit· Cõfirmatũ ẽ coꝛ meũ in dño: t exaltatũ ẽ coꝛnu meũ in deo meo· Tere cõfirmatũ ẽ coꝛ: t coꝛnu vere exaltatũ q nõ in se: ꝑ in dño deo suo· Dilatatũ ẽ sup inimicos meos os meũ: q t in angustijs ꝓsura⁹ sermo dei nõ ẽ alligat⁹: nec in ꝓconib⁹ alligatis· Letata sũ inqt in salutari tuo: xps ẽ ipe iesus q uez symeon sicut in euãgelio legit· Senex amplectẽs ꝓuulũ agnoscens magnũ: nũc dimittis inquit

1·Reg·2· Ibidem·

Ibidem·

dñe seruũ tuũ in pace: qm̃ viderũt oculi mei sa-
lutare tuũ. Dicat itaq; ecclia: Letata sũ i salu
tari tuo: qm̃ nõ ẽ sanct⁹ sic dñs: ⁊ nõ est iust⁹ sic
de⁹ nr̃: tãq; sanct⁹ ⁊ sanctificãs: ⁊ iust⁹ ⁊ iustifi-
cans: nõ est sanct⁹ p̃ter te:: q: nemo fit nisi abs
j. Reg. 2. te. Deniq; sequit: Nolite gloriari supbe: ⁊ no-
lite loq excelsa: neq; exeat magniloquiũ ỏ ore
Gal. 6. vestro: qm̃ de⁹ sciax dñs ipe: ⁊ nemo scit qõ ipe
scit: qm̃ q̃ putat se aliq̃d eẽ cũ nihil sit: seipm se-
ducit. Hec dicunt aduersarijs ciuitatis dei ad
babyloniã ptinentib⁹: de suax ⁊ true p̃sumentib⁹
in se nõ in dño gloriãtib⁹: ex quib⁹ sũt etiã car-
nales israelite terrene hierusalẽ ciues terrige-
Roma. 9 ne: q̃ vt dicit aplꝰ: ignorãtes dei iusticiã. i. quaz
dat hoibus de⁹ q̃ solus ẽ iust⁹: ⁊ iustificãs: ⁊ suã
volentes ꝓstituere. i. velut a se sibi paratã: non
ab illo imptitã: iusticie dei nõ sũt sbiecti. Itaq;
q: supbi se de suo putãtes: nõ de dei posse pla-
cere deo: q̃ est deus scientiax: atq; ideo ⁊ arbi-
ter ꝓscientiax: ibi vidẽs cogitatiões hoim qm̃
j. Reg. 2. vane sũt: si hoim sũt: ⁊ ab illo fi sũt. Et p̃parãs
inquit adinuentiões suas. Quas adinuentio
nes putam⁹: nisi vt supbi cadãt: ⁊ hũiles surgãt
Has q̃pe adinuentiões exequit dicẽs. Arcus
potentiũ infirmat⁹ est: ⁊ infirmi p̃cincti sũt vir-
tute. Infirmatus ẽ arcus. i. intentio eox: q̃ taz
potẽtes sibi vident vt sine dei dono atq; adiu-
torio hũna sufficientia dina possint iplere man
data: ⁊ p̃cingunt virtute. quox interna vox est
Ps. 6. Miserere mei dñe qm̃ infirmus sũ. Pleni pani
bus inq̃t minorati sũt: ⁊ esuriẽtes trãsierũt ter
ram. Qui sũt intelligẽdi pleni pamib⁹: nisi ijdẽ
ipi q̃si potẽtes. i. israelite: quib⁹ credita sũt elo-
quia dei. Sed in eo populo ancille filij minora
ti sũt: q̃ verbo min⁹ q̃dẽ latine: bñ tñ exp̃ssum ẽ:
q̃ ex maiorib⁹ minores facti sũt: q: ⁊ in ipis pa-
nibus: id est diuinis eloquijs que israelite soli
tũc ex oĩbus gentibus acceperũt: terrena sa
piũt. Sentes aũt quib⁹ lex illa nõ erat data: po
stea q̃ p nouũ testamentũ ad eloq̃a illa venerũt
⁊ multũ esuriẽdo trã trãsierũt: q: in eis nõ frena
ꝑ celestia sapuerũt. Et ꝯ velut quereret causa
j. Reg. 2. cur factũ sit. Quia sterilis inquit pepit septez
⁊ multa in filijs infirmata est. Hic totũ qõ ꝓphe
tabat eluxit agnoscẽtibus numex septenariũ q̃
Apoc. j. est vniuersa ecclesie significata pfectio. Propt
⁊ Johãnes aplꝰ ad septẽ scribit ecclias: eo mõ
se ostendẽs ad vni⁹ plenitudinẽ scribere. Et in
Prou. 9. prouerbijs salomõis ꝯ antea p̃figurãs: sapien
tia mquit edificauit sibi domũ: ⁊ suffulsit colũ-
nas septẽ. Sterilis. n. erat in oĩbus gentibus
dei ciuitas: antecax iste fet⁹ ꝑ quẽ eã factã secun
dam cernim⁹ oziret. Cernim⁹ etiam q̃ multa in
filijs erat nũc infirmatã hierusalẽ terrenã: qm̃
quicunq; filij libere in ea erãt: virtus erant ei⁹.
Nunc vero ibi quoniã littera est: ⁊ spiritus nõ
est: amissa virtute infirmata est. Dñs mortifi- j. Reg. 2.
cat ⁊ viuificat: mortificauit illã que multa erat
in filijs: ⁊ viuificauit hanc sterilez que peperit
septẽ. Quis cõmodius possit intelligi eosdez
viuificare quos mortificauerit. Id eñ velut re
periunt addendo: deducit ad inferos et redu-
cit. Quib⁹ eñ dicit apostolus. Si mortui estis Colo. 3
cũ xp̃o q̃ sursum sunt querite vbi xp̃us est in de
xtera dei sedens: salubriter vtiq; mortificanka
dño. Quibus adiungit. Que sursum sũt sapi-
te nõ q̃ sup terrã: vt ipi sint illi qui esuriẽtes trã
sierunt terram. Mortui eñ estis inquit. Ecce
quomõ salubriter mortificat deus. Deinde se-
quitur: Et vita vestra abscondita est cũ christo
in deo. Ecce quõ eosdem ipos viuificat de⁹. Sz
nũquid eosdem deduxit ad inferos ⁊ reduxit:
Hoc vtriq; tine cõtrouersia fideliũ in illo pot⁹
videt impletũ: capite scz nostro: cũ quo vitam
nostrã in deo apostolus dixit absconditã. Nam Roma. 8
qui p̃prio filio non pepcit: sed pro nobis oĩ
bus tradidit eñ: isto mõ vtiq; mortificauit cum.
Et quia resuscitauit eum a mortuis. eundem
rursus viuificauit. Et q: in prophetia vox eius
agnoscit: nõ derelinquas aiam meã in inferno Ps. 15.
eundẽ deduxit ad iferos ⁊ reduxit. Hac ei⁹ pau
pertate ditati sum⁹. Dñs eñ pauperes facit ⁊ ditat j. Reg. 2.
Nã quid hoc sit vt sciamus: qõ sequit audiam⁹
Humiliat ⁊ exaltat: vtiq; supbos hũiliat: ⁊ hũi
les exaltat. Qõ. n. alibi legit. Deus supbis resi Jaco. 4
stit: humilib⁹ aũt dat gr̃am. hoc tot⁹ bz sermo j. Pe. 5
hui⁹: cuius nomẽ interp̃tatur gr̃a eius. Jamve
ro qõ adiungit. Suscitat a terra paupez: ỏ nul- j. Reg. 2.
lo melius q̃ de illo intelligo: qui propter nos fa 2. Cor. 8
ctus est paup cũ diues esset vt ei⁹ pauperta te si
cut paulo ante dictũ est ditaremur. Jp̃m eñ ỏ
terra suscitauit tam cito vt caro ei⁹ nõ videret
corruptionẽ. Rec illud ab illo alienabo qõ ad-
ditũ est: ⁊ de stercore erigit inopem. Inops q̃p
pe idẽ ẽ qõ paup. Sterc⁹ vero vnde erect⁹ ẽ re
ctissime intelligunt p̃secutores iudei: in quox
n ũero cũ se dixisset aplꝰ ecclesiã p̃secutũ. que Phil. 3.
mihi inquit fuerũt lucra: hec propter xp̃m dã
na esse duxi: nec solũ detrimẽta: verũetiã ster-
cora existimaui esse: vt xp̃m lucrifacerẽ. De ter
ra q̃ suscitatus est supra oẽs diuites ille paup. ⁊
de illo stercore erect⁹ ẽ supra oẽs opulentos il
le inops. vt sedeat cũ potentib⁹ p̃pli. quib⁹ ait. Mat. 19
Sedebitis sup duodecim sedes. Et sedẽ glorie
hereditatẽ dãs eis. Dixerũt ei potẽtes illi. Ec
ce nos dimisim⁹ oĩa. ⁊ secuti sum⁹ te. ỏ votũ po
tentissimi vouerũt. Sz vñ ỏ eis: nisi ab illo de q̃
hic continuo dictũ est. dans votũ vouẽti. Alio-

quin ex illis eẽnt potentibus · quox infirma=
Reg.2 tus ẽ arcº: dãs inqt votũ voue nti · Nõ eñ dño
qſcꝫ qcꝫ ratũ voueret: niſi q ab illo acciperet·
qõ voueret · Sequit: Et bñdixit annos iuſti vt
cũ illo ſcz ſine fine viuat: cui dictũ eſt: t ãni tui
s·ioſ· nõ deficiẽt · Ibi eñ ſtant ãni: hic aũt tranſeunt
imo peũt: añꝫ eñ veniãt nõ ſũt: cũ aũt venerit
nõ erũt: qz cũ ſuo fine veniũt · Hox aũt duũ: id
ẽ dãs votũ vouẽti: t bñdicẽs ãnos iuſti. vnũ eſt
qõ facimº: alterũ qõ ſumimº: Sz ꝫ alterũ deo
largitoze nõ ſumit: niſi cũ ipo adiutoze ꝑmũ il=
Reg.2. lud efficit: qz nõ in virtute potens eſt vir · Dñs
infirmũ faciet aduerſariũ eiº: illũ ſcz q homini
vouenti iuidet et reſiſtit: ne valeat implere qõ
vouit · Põt ex ãbiguo greco intelligi t aduerſa
riũ ſuũ · Cũ eñ dñs poſſidere nos cepit: profe=
cto aduerſariº q nr fuerat ipſiº fit: t vicet a no=
bis ſ nõ in viribº nris: qz nõ in xtute ſua potẽs
eſt vir · Dñs g infirmũ faciet aduerſariũ ſuum
icre·9· dñs ſanctº vt vicat a ſanctis: qs dñs ſanctuſſan
croz effecit ſctõs · Ac ꝫ nõ gloriet prudẽs in
prudentia ſua: t nõ gloriet potens in ſua potẽ=
tia: t nõ gloriet diues in diuitijs ſuis: ſ in ꝫ glo
riet q gloriat: intelligere t ſcire dñm: t facere iu
diciũ t iuſticiã in medio terre · Nõ qua ex pte i
telligit t ſcit dñm · q intelligit t ſcit etiã ꝫ a dño
Loz·4 ſibi dari: vt intelligat t ſciat dñm · Quid eñ ha
bes ait apls qõ non accepiſti: ſi aũt t accepiſti·
qd gloriaris q̃ſi nõ acceperis · i · q̃ſi a teipo tibi ſit
vñ gloriaris: Faciat aũt iudiciũ t iuſticiã: q rec=
te viuit · Recte aũt viuit: q obtempat ꝓcipiẽti
Thi·j.° deo: t finis ꝓcepti · i · ad qõ refert ꝓceptum: cari
tas eſt de coꝛde puro t ꝓſcientia bona: t fide nõ
Job·4 ficta · Porro iſta caritas ſic Joãnes apls teſtat
ex deo ẽ · Facere igr iudiciũ t iuſticiã ex deo eſt
Sz qd ẽ in medio tre: Neqz eñ nõ debẽt face=
re iudiciũ t iuſticiã q habitãt in extremis terre
qs ꝺ dixerit: Cur g additũ ẽ i medio tre · Qõ ſi
ſi adderet t tñmõ diceret: facere iudiciũ t iu=
ſticiã: magꝭ ꝺ ꝓceptũ ad vtroſqz boies ptinẽ: t
mediterraneos t maritimos Sz ne qſqz putaret
poſt finẽ vite q̃ in ꝺ agit coꝛpe ſupeẽ tps iudici
um iuſticiãqz faciendi: q cũ eẽt in carne nõ fecit
t ſic diuinũ euadi poſſe iudiciũ: in medio terre
mihi videt dictũ: cũ qſqz viuit in coꝛpe · In hac
quipe vita ſuã terrã qſqz circũfert: quã moriẽ=
te hoie recipit tra cõmunis reſurgenti vtiqz re
ditura · Proinde in medio tre · i · cũ aia noſtra
iſto freno claudit coꝛpe: faciendũ ẽ iudiciũ t iu
ſticiã: q nobis ꝓſit i poſtex qñ recipiet qſqz ſm
Loz·5 ea q̃ p coꝛpº geſſit: ſiue bonũ ſiue malum · Per
coꝛpus q̃pe ibi dixit apls: p tps q vixit in coꝛpe ·
Nõ eñ ſi qs maligna mente atqz impia cogita
tione blaſphemet: neqz id vllis mẽbris coꝛporꝭ
opet: iõ nõ erit reus: qz id ſi motu coꝛpis geſſit
cũ hoc q illud tps geſſerit: quo geſſit t coꝛpus
Jſto mõ ꝓgruenter intelligi põt etiã illud qõ i
pſalmo legit · Deus aũt rex nr aũ ſecula: opatº Pſ·73·
eſt ſalutẽ in medio tre: vt dñs ieſus accipiat deº
nr q eſt ante ſecula: quia q ipm facta ſũt ſecula:
opatus eſt ſalutẽ nr am in medio terre: cũ xp̃ũ
caro factũ eſt: t freno habitauit in coꝛpe: Dei= Joh·j·
de poſtea q̃ ꝓphetatũ eſt in his verbis anne:
quõ gloriari debeat q gloriat: nõ in ſe vtiqz: ſ
in dño ꝓpter retributionẽ q in die iudicij futu=
ra eſt · Dñs inqt aſcendit in celos t tonuit: ipſe j·Reg·2·
iudicabit extrema terre qz iuſtus eſt · Prorſus
oꝛdinẽ tenuit cõfeſſiõis fideliũ · Aſcendit eñ i
celũ dñs xp̃s t inde ventuꝝ eſt ad viuos t moꝛ
tuos iudicandos · Nã qs aſcẽdit ſicut dicit apo Ephe·4
ſtolus niſi q t deſcendit in iferiozes ptes terre?
Qui deſcendit ipe eſt t q aſcẽdit ſup oẽs celos
vt adimpleret oſa · Per nubes g ſuas tonuit:
quas ſpũſancto cũ aſcẽdiſſet impleuit · De qbº
ancille hieruſalẽ · ꝺ eſt ingrate vinee cõminatº
eſt apõ eſaiã ꝓphetã: ne pluãt ſup eã imbrem ·
Sic autem dictum eſt: ipſe iudicabit extrema Eſaie·5·
terre: ac ſic diceretur: etiam extrema terre Nõ
eñ alias fre ptes nõ iudicabit: q oẽs homines
pculdubio iudicabit · Sz melº intelligũt extre
ma fre extrema hoꝛis: qñ nõ iudicabunt q̃ i me
lius vel deterius medio tpe cõmutanꝭ: ſ i qui=
bus extremis inuẽtus fuerit q iudicabit · Pro=
pter qõ dictũ eſt · Qui pſeuerauerit vſqz i finez Abat·ſo·
hic ſaluº erit · Qui g pſeuerant facit iudicium t
iuſticiã in medio tre: nõ damnabit cũ iudicabũ
tur extrema tre · Et dat inquit virtutẽ regibus j·Reg·2·
nris vt nõ eos iudicando condemnet · Dat eis
xtutẽ: qua carnẽ ſic reges regãt: t in illo mũdũ
q ꝓpt eos ſudit ſanguinẽ vincãt · Et exaltabit
coꝛnu xp̃i ſui · Quõ xp̃s exaltabit coꝛnu xp̃i ſui:
de q eñ ſupra dictũ ẽ: dñs aſcendit in celos: t i=
tellectº eſt dñs xp̃s: ipe ſic hic oꝛ: exaltabit coꝛ=
nu xp̃i ſui · q eſt xp̃s · X̃ps g xp̃i ſui coꝛnu exalta=
bit · i · vniº cuiuſqz fidelis ſui · ſic iſta ipa in ꝓnci=
pio huius hymni ait · Exaltatũ eſt coꝛnu meuꝝ
in deo meo · Oñes q̃pe vnctos eiº chriſmate·
recte xp̃os poſſumº dicere · qõ tũ totũ cum ſuo
capite coꝛpº vnº eſt xp̃s · Hec anna ꝓphetauit
ſamuelis ſancti viri mater multumqz laudati ·
In quo quidẽ tũc figurata ẽ mutatio veterꝭ ſa
cerdotij · t nũc impleta qñ infirmata eſt · q̃ mul
ta erat in filijs · vt nouũ hꝫet in xp̃o ſacerdotiũ
ſterilis q̃ pepit ſeptẽ · La·V·

Ed hoc euidentius ad ipm helyꝫ ſacer=
ſ dotem miſſus loquit hõ dei · cuiº quidez
nomen tacet · ſ intelligit officio miniſte
rioqz ſuo ſine dubitatione ꝓpheta · Sic ei ſcri=

j·Reg·2. ptū est·Et venit hō dei ad hely:t dixit·Hec dic dñs· Reuelans reuelat⁹ sum ad domū pris tui cū essent in ſra egypti serui in domo pharaōis t elegi domū pris tui ex oīb⁹ sceptris israel mihi sacerdotio fungi: vt ascenderent ad altare meū:t incenderēt incensū:t portarēt ephoth: t dedi domui pris tui oīa q̄ fūt ignis filioꝝ israel in escā·Et vt quid respexisti in incensū meū t in sacrificiū meū impudenti oculo:t glorifica sti filios tuos sup me·būdicere ꝓmitias oīs sa-
Ibidem· crificij in israel in cōspectu meo:? Propt̄ hō hec dic dñs de⁹ israel·Dixi·dom⁹ tua t dom⁹ patrj tui trāsibūt coꝝ me vsqꝫ in eternū·Et nūc hec dicit dñs Requaq̄:ſ glorificātes me glorifica bo:t q̄ spnit me spernet·Ecce dies veniūt:t ex terminabo semē tuū:t semē dom⁹ pris tui: t nō erit tibi senio: in domo mea oībus dieb⁹:t vix ex'minabo tibi ab altari meo: vt deficiāt oculi eius:t defluat aīa ei⁹:t oīs q̄ superit dom⁹ tue decidat in gladio virorꝫ·Et hoc tibi signū qđ veniet sup duos filios tuos ophni t phinees·vna die morient ambo·Et suscitabo mihi sacer dotē fidelē:q̄ oīa q̄ in corde meo t in aīa mea sunt faciet:t edificabo ei domū fidelē:t trāsibit coꝝ xp̄o meo oībus diebus·Et erit qui superit i
j·Reg·2. domo tua:veniet adorare ei obolo argēti dicēs Jacta me in vnā ptē sacerdotij tui manducare panē·Nō est vt dicat ista ꝓphetia vbi sacerdo tij veteris rāta manifestatiōe ꝓnunciata muta tio est:in samuele fuisse cōpletā·Quāq̄ eīn nō cēt de alia tribu samuel:q̄ q̄ cōstituta fuerat a dño vt seruiret altari:tū nō erat de filijs aaron cui⁹ ꝓgenies fuerat deputata:vt inde fierēt sa cerdotes:ac ꝓhoc in ea q̄ re gesta:eadē muta-
2·Re·15. tio q̄ ꝓxp̄m iesū futura fuerat adumbrata est:t ad vetus testamentū ꝓprie:figurate xp̄o ptinebat ad nouū: ꝓphetia tā facto etiā ipo q̄ verbo id scz facto significās:qđ xp̄o ad hely sacerdo-
tē dictū est ꝓ ꝓphetā·Rā fuerūt postea sacerdo tes ex genere aaron: sic sadoch t abiathar regnāte dauid:t alij deinceps:aūq̄ tps veniret: q̄ ista q̄ de sacerdotio mutando tanto aū ꝓdicta sūt:effici ꝓxp̄m optrebat·Quis āt nūc fideli ocu lo h intuens nō videat esse cōpleta:q̄ quidem nullū tabernaculū:nullū templū: nullū altare nullū sacrificiū:t ideo nec vllus sacerdos remā sit iudeis quib⁹ vt de semine aaron ordinarē i dei fuerat lege mandatū·Qđ t hic cōmēorat ū
j·Reg·2. est illo dicēte ꝓpha·Hec dicit dñs de⁹ israel:di xi:dom⁹ tua t dom⁹ pris tui trāsibūt coꝝ me: vsq̄ in eternū·Et nūc dicit dñs·Requaq̄:ſ glori ficātes me glorificabo:t q̄ me spnit spernetur· Qđ eīn noīat domū pris ei⁹:nō eū de ꝓrio pre dicere:ſ de illo aaron q̄ ꝑm⁹ sacerdos ē institu-
tus·de cui⁹ ꝓgenie ceteri seq̄rent:supiora de-
monstrāt vbi ait·Reuelatus sū ad domū pris Ibidem.
tui cū eēnt in terra egypti serui in domo phara onis:t elegi domū pris tui ex oīmbus sceptris israel mihi sacerdotio fungi· Quis pater fuit hui⁹ in illa egyptia seruitute: vñ cū liberati fuis sent electus ē ad sacerdotiū:nisi aarō?·De bu ius ḡ stirpe isto loco dixit futuꝝ fuisse: vt nō es sent vlteri⁹ sacerdotes·Qđ iā videm⁹ implet̄ū Vigilet fides:ꝑsto sūt res:cernunt:tenent:et
videre volentiū oculis ingerunt·Ecce inquit Ibidem.
dies veniūt:t ex'minabo semē tuū:t semē do mus pris tui:t nō erit tibi senio: in domo mea oībus dieb⁹:t vix ex'minabo tibi ab altari meo vt deficiāt oculi ei⁹ t defluat aīa ei⁹·Ecce dies q̄ ꝓnūciati sūt iā venerūt·Null⁹ sacerdos ē fm ordinē aarō·Et q̄cunq̄ ex ei⁹ genere ē hō cū vi det sacrificiū xp̄ianoꝝ toto orbe pollere:sibi āt bono:ē illū magnū eē sbtractū:deficiūt oculi ei⁹ t defluit aīa ei⁹ tabe meroris·Proprie autē ad huius domū hely cui hec dicebant qđ sequit p tinet·Et oīs q̄ superit dom⁹ tue decidet in gla- Ibidem.
dio virorꝫ·Et hō tibi signū qđ veniet sup duos fi lios tuos ophni t phinees Die vno morieī am bo·Hoc ḡ signū factū ē mutandi sacerdotij de domo hui⁹:q̄ signo significatū est mutanduꝫ sa cerdotiū dom⁹ aaron·Mors q̄pe filioꝝ hui⁹ si gnificauit mortē nō hominū ſ ipius sacerdotij de filijs aaron·Qđ aūt sequit:ad illū iā ptinet sacerdotē cuius figurā gessit huic succedendo samuel·Proinde q̄ sequunt:de xp̄o iesu noui testamēti dō sacerdote dicunt·Et suscitabo mi Ibidem.
hi sacerdotē fidelē:q̄ oīa q̄ i corde meo t q̄ i aīa mea sūt faciat:t edificabo ei domū fidelē:ipa ē eterna t supna hierusalē·Et trāsibit inq̄t coꝝ xp̄o meo oībus diebus·Trāsibit dixit cōuersa bitur:sic supius dixerat de domo aarō·dixit:do mus tua t dom⁹ pris tui trāsibūt coꝝ me in et nū·Qđ aūt ait:coꝝ xp̄o meo trāsibit:ō ipa do- Ibidem.
mo vtiq̄ intelligendū ē:nō de illo sacerdote q̄ ē xp̄s:ipe mediator atq̄ saluator·Dom⁹ ergo ei⁹ coꝝ illo trāsibit·Pōt t transibit intelligi de morte ad vitā:oībus diebus quib⁹ pagit vsq̄ i finē seculi hui⁹ ista mortalis·Qđ aūt ait de⁹ qui oīa q̄ in corde meo:t q̄ in aīa mea sūt faciat:nō arbitremur hr̄e aliam deū cū sit ꝓdūor anie:sed ita hoc de deo tropice nō ꝓprie dr:sic man⁹ t pe des:et alia corpis mēbra·Et ne fm hoc credat hō in carnis hui⁹ effigie fact⁹ ad imaginē dr:ad dūt t ale q̄s vtiq̄ nō hz hō:t dicit deo:sub vm- Pō. 16.
bra alarū tuarꝫ ꝓtege me:vt intelligāt homies de illa ineffabili natura:nō ꝓprijs ſ trāslatis re rū vocabulis ista dici·Qđ xp̄o adiungit:t erit q̄ superit in domo tua veniet adorare ei: nō ꝑ̄e j·Reg·2.

de domo dicit hui⁹ hely: ꝙ illi⁹ aaron: de qua vsq; ad aduentū ihesu xpi hostes remāserūt: ō quo genere etiā nūc vsq; nō desūt· Nā de illa domo hui⁹ hely iā supradictū erat: ꝛ ois q superit domus tue decidet in gladio viroꝝ· Quō g hic ꝺe dici potuit: et erit q superit in domo tua veniet adorare ei: si illud est verū qō vltore gladio nemo inde superit: nisi q illos intelligi voluit qui ptinent ad stirpem: ꝙ illius toti⁹ sacerdotij fm ordinē aaron: Ergo si de illis est p̄destinatus reliquis de quibus alius ꝓpheta dixit· Reliquie salue fient: vñ ꝛ aplus: sic ergo inq̄t: ꝛ in hoc tē pore reliq̄e p electionē gr̄e salue facte sūt: q ō talibus reliquijs bñ intelligit eē de q̄ dictū ē: q superit in domo tua: p̄fecto credit in xp̄m: sicut ꝓpibus aplos: ex ipa gente plurimi crediderūt neq; nūc desūt: q licet rarissime tñ credāt: ꝛ impleť in eo qō hic iste hō dei p̄nuo secut⁹ adiunxit: veniet adorare ei obolo argenti: cui adorare nisi illi sūmo sacerdoti: q̄ et deus est· Recq; ei in illo sacerdotio fm ordinē aaron: ad hoc veniebant homines ad templū vel altare dei: vt sacerdotem adorarēt· Quid est aūt q ait obolo argenti: nisi breuitate verbi fidei de quo cōmemorat apostolus dictū: verbuz consūmans et breuians faciet dñs sup terrā· Argentū aūt pro eloq̄o poni psalm⁹ testis est: vbi canit· Eloquia dñi eloquia casta: argentū igne examinatum· Quid ergo dicit iste: qui venit adorare sacerdoti dei ꝛ sacerdoti deo? Jacta me in ptem sacerdotij tui: manducare panem· Volo in patrum meoꝝ collocari honore qui nullus est: iacta me in ptem sacerdotij tui· Elegi enim abiectus esse in domo dñi: qualecunq; ꝛ quantulūcunq; membrū esse cupio sacerdotij tui· Sacerdotiū quippe hic ipam plebem dicit: cuius plēs ille sacerdos est mediator dei ꝛ hominū homo xp̄s ihesus· Cui plebi dic̄ apostol⁹ petrus· Plebs sancta: regale sacerdotium· Quāuis nonnulli sacrificij tui sint interp̄tati nō sacerdocij tui q̄ō nihilominus eundem significat populum xp̄ianum· Vnde dicit apostolus paul⁹· Un⁹ panis vnū corpus multi sumus· Et iterum· Exhibeatis inquit corpa vestra hostiā viuam· Quod ergo addidit manducare panem: etiā ipm sacrifitij genus eleganter exp̄ssit· De quo dicit sacerdos ipe: Panis quem ego dedero caro mea ē· p̄ro seculi vita: ipm est sacrificiū non fm ordinē aaron: sed scōm ordinem melchisedech: qui legit intelligat· Breuis itaq; est ista confessio: et salubriter humilis qua ōr· Jacta me in ptem sacerdotij tui: manducare panem: ipe est obolus argenti: quia ꝛ breue est: ꝛ eloquiū dñi ē habitātis in corde credētis· Quia· n· dixerat sup⁹ dedisse se domui aaron cibos de victimis veteris testamenti vbi ait· Dedi domui patris tui oia q̄ sunt filioꝝ isrl in escā· Hec q̄ppe fuerāt sacrificia tude otū: iō hic dixit mānducare panē: qō ē in nouo testamēto sacrificiū xp̄ianoꝝ· Ca· VI

Jbidem·

Um igit̄ h̄ tāta tūc altitudine p̄nūciata sint: q̄ta nūc mānifestatiōe clarescūt nō frustra tū moueri q̄spiā pōt ac dicere· Quō p̄fidim⁹ p̄uenire oia q̄ in libris illis vētura p̄dicta sunt: si h̄ip̄m qō ibi diuinit⁹ dictuz ē Dom⁹ tua ꝛ dom⁹ p̄ris tui trāsibūt coraz me in eternū: effectū habere nō potuit: qm̄ videm⁹ illō sacerdotiū fuisse mutatū: ꝛ qō illi domui p̄mis sum ē: nec sperari aliq̄n cōpiēdū: q illō quod ei reprobato mutatoq; succedit: h̄ pot⁹ p̄dicatur eternū· Hoc q̄ dicit nōdū itelligit: aut nō recolit etiā ipm fm ordinē aaron sacerdotiū: tanq̄ vmbrā futuri eterni sacerdotij p̄stitutū: ac p h̄ quando ei eternitas p̄missa ē: nō ipi vmbre ac figure: ꝙ ei quod p ipam adumbrat figurabat q̄ p̄missū ē· Dz ne putaret ipa vmbra māsura: iō etiā mutatio ei⁹ debuit ꝓbari· Regnū q̄ isto mō etiā saulis ipi⁹ q̄ certe reprobat⁹ atq; reiect⁹ ē futuri regni erat vmbra in eternitate māsuri· Oleum q̄ppe illud q̄ vnct⁹ ē: ꝛ ab eo christmate xp̄s ē dict⁹: mystice accipiēdū ꝛ magnū sacr̄m itelligendū ē: quod in eo tūs venerat⁹ ē ipe dauid: vt pcusso corde pauitauerit q̄n in tenebroso occultat⁹ antro: q̄ etiā saul vrgēte intrauerat necessitate nature: exiguā p̄ticulā vestis ei⁹ retro: suz latēter abscidit vt h̄ret vñ mōstraret: quō ei pcerit cū posset occidere atq; ita suspitionē de aio ei⁹ qua scm̄ dauid putās inimicū suū vehementer pseq̄bat auferret· Me itaq; re⁹ ēt tāti sacri in saule violati: q vel indumentū ei⁹ sicut attrectauit extimuit· Jta em̄ scp̄tū ē· Et pcussit cor dauid sup eum: quia abstulit pennulam chlamydis eius· Viri aūt qui cum illo erāt ꝛ vt saulez in man⁹ suas traditū interimeret suadebant· Nō mihi inq̄t p̄tingat a dño si feccro hoc verbū dño meo xp̄o dñi: inferre manū meā sup eum: quia xp̄s dñi est· Huic ergo vmbre futuri nō ꝓpter ipsaz: sed ꝓpter illud quod figurabat tāta veneratio exhibebat· Unde ꝛ illud quod ait sauli samuel· Qm̄ non seruasti mandatum meum quod mandauit tibi dñs: quēadmoduz nunc parauerat dñs regnū tuum vsq; in eternum sup israel: ꝛ nunc regnum tuuz non stabit tibi: ꝛ queret dñs nunc sibi hominem fm cor suum: ꝛ mandabit ei dñs esse in p̄incipem super populum suum: quia non custodisti que mādauit tibi dñs: nō sic accipiendum est: ac si ipsum saulem deus in eternū p̄parauerit regnaturuz ꝛ hoc postea noluerit seruare peccāti: neq; em̄

Ibidem·

j· Reg· 24·

j· Reg· 13·

eū peccatuꝝ eē nesciebat: ꝙ pparauerat regnuꝫ eius: i quo figura regni eēt eterni· Jō addidit· Et mūc regnū tuū nō stabit tibi· Stetit ḡ et stabit: qō in illo significatū ē: ꝙ ñ huic stabit: qz nō i eternū ipe fuerat regnatur⁹: nec ꝓgenies ei⁹ vt saltē ꝑ posteros alter alteri succedēte videret impleri qō dictū ē in eternū Et queret inḉt dñs sibi hoiem: siue dauid: siue ipm mediatoꝛē significās testamenti noui q figurabat in chriſmate· etiā q̄ vnct⁹ ē ipe dauid ⁊ progenies eius Mō aūt q̄si nesciat vbi sit: ita de⁹ sibi hoiem q̄rit ꝙ phoiez moze hoim loquit: q ⁊ sic loq̄ndo nos querit· Mō solū eū deo patri verūetiā ipi q̄ vnigenito ei⁹ q̄ venit q̄rere qō perierat: vsq; adeo iā eram⁹ noti: vt in ipo essem⁹ electi añ ꝯstituti onē mūdi· Queret sibi ḡ dixit pro eo: ac si diceret: quē suū esse iā nouit: sibi esse familiarē alijs ostendet· Ihñ in latina lingua hoc verbuꝫ ſ· q̄rit accipit ꝑpositionez: ⁊ acq̄rit dicit· qō satis apertū est q̄d significet· Q̄q̄ ⁊ sine additamēto ꝑpositiōis quere re intelligak acq̄re re: ex quo lucra vocank ⁊ questus· Ca· VII·

r Vrsus peccauit saul p inobedientiā: et rursus samuel ait illi in verbo dñi: Quia

j· Reg· jꝭ spreuisti verbū dñi: spreuit te dñs vt nō sis rex sup israel· Et rursus pro eodē pctō cū id cōfiteret saul: ⁊ veniā ꝑcaret rogaretq; samuelez vt reuerteret cū illo ad placandū deū: ñ reuertar inḉt tecū qz spreuisti verbū dñi· ⁊ spreuit te dominꝰ ne sis rex sup israel· Et ꝙuertit samuel faciez suā vt abiret: ⁊ tenuit saul pennulā diploidis ei⁹: ⁊ dirupit eā: ⁊ dixit ad eū samuel· Dirupit dñs regnū israel de manu tua hodie: et dabit proximo tuo bono sup te: ⁊ diuidet israel in duo: ⁊ nō ꝙuertet neq; penitebit eū: qñ nō ē sic hō vt pēiteat eū: ipe minak ⁊ pmanet· Jste cui dz· spreuit te dñs vt nō sis rex sup israel: ⁊ dirupit dñs regnū ab israel de manu tua hodie quadraginta ānos regnauit sup israel: tāto scz spacio tpis: q̄nto ⁊ ipe dauid· ⁊ audiuit hoc pmo tē poze regni sui: vt intelligam⁹ ideo dictū: qz nullus ō stirpe ei⁹ fuerat regnatur⁹ ⁊ respiciamus ad stirpē dauid: vñ exort⁹ ē fm carnē mediatoꝛ dei ⁊ hoim hō xps iesus· Hō aūt hz scꝑtura qō i

j· Thi· 2· pleriſq; latis codicibus legit· Dirūpet dñs regnū israel de manu tua: ꝙ sic a nobis positū est i uentū in grecis: dirupit dñs regnū ab israel de manu tua: vt intelligak de manu tua qō ē ab israel· Populi ḡ israel ꝓsonaz figurate gerebat hō iste: q̄ populus regnū fuerat amiſſur⁹: xpo iesu dño nro p nouū testamentū nō carnaliter· ꝙ spiritaliter regnaturo· De q̄ cū dz· Et dabit illud proximo tuo: ad carnis cognationē id refert Ex israel eñ xps fm carnē: vñ ⁊ saul· Qō vero additū est: bono sup te: pōt quidē intelligi meliori te· Hā ⁊ quidā sic lūt interꝑtati: ꝙ melius sic accipit: bono sup te: vt qz ille bon⁹ est· iō sit sup te· iuxta illud aliud prophetic̄· Donec ponā Ps· 109· oēs inimicos tuos sub pedibus tuis· Jn quib⁹ est ⁊ israel: cui suo ꝓsecutori regnū abstulit xp̄s Quis fuerit illic ⁊ israel in quo dolus nō erat· quoddā quasi frumentū illaꝫ paleaꝫ· Hāvtiq; inde crāt apl'i: inde tot martyres: quoꝝ prior ē stephanus· inde tot eccleſie: q̄s apl'us paulus cōmēoꝛat in ꝙuersione eius magnificātes deū De qua re ñ dubito intelligendū esse qō sequitur· Et diuidet israel in duo: i israel scz inumcū xp̄i ⁊ israel adherentē xp̄o: in israel ad ancillaz: ⁊ israel ad liberā ptinentē· Hā ista duo genera p̄mū simul erant velut abzaā adhuc adhereret ancille: donec sterilis p dei gr̄am fecūdata clamaret· Eijce ancillā ⁊ filiū ei⁹· Propter pctm̄ Gene· xj quidē salomonis regnante filio eius roboā: sci- Re· xz· mus israel in duo fuisse diuisū atq; ita pseuerasse habentib⁹ singulis ptibus reges suos: donec illa gens tota a chaldeis esset ingenti vastatione subuersa atq; translata· Sz hoc quid ad saleḿ? cuz si tale aliquid cōmutandum esset ipsi dauid fuerit potius cōminandum: cuius erat filius salomon?· Postremo nunc inter se gens hebrea diuisa nō est: sed indifferēter in eiusdez erroꝛis societate dispersa p terras· Diuisio vo illa quā deus sub pſona saulis: illius regni ⁊ populi figurā gerētis: eidem regno populoq; minat⁹ est: eterna atq; immutabilis significata est p hoc qō adiunctū est: Et nō cōuertet neq; pe- j· Reg· jꝭ nitebit eū: qm̄ nō est sicut hō vt peniteat eum· Jpse minatur ⁊ pmanet: id est hō minak ⁊ nō pmanet Hō aūt deus quē nō peniteꝛ sicut hominem· Vbi eñ legit qō peniteat eū mutatio rerum significat: immutabilē p̄scientia manente diuina· Vbi ergo non penitere dicit: nō mutare intelligitur· Prorsus insolubilē videm⁹ per hec verba prolata diuinit⁹ fuisse sententiā: de ista diuisione populi israel ⁊ oīno ꝑpetuā· Qui cunq; eñ ad xp̄m transierūt vel trāseūt vl transibunt inde: erant inde fm dei p̄scientiam nō fm generis humani vnam eandemq; naturā· Prorsus quicūq; ex israelitis adherentes christo perseuerant in illo: nūquā erūt cū eis israelitis qui eius inimici vsq; in finē vite huius esse persiſtunt: sed in diuisione que hic p̄nunciata est perpetuo manebūt· Nihil eñ p̄odest testa- Gal· 4· mentum vetus de mente syna in seruitutē generans nisi quia testimoniū ꝓhibet testamēto nouo· Alioquin q̄ diu legitur moyses: velamē 2· Cor· 3 super coꝛda eoꝝ positum est· Cū autē quisq; inde transierit ad christū: auferetur velamē·

Trāseuntiū qppe intētio ipa mutat de veteꝝ ad
nouū: vt nō tā qlcꝫ intendat accipe carnalez ꝙ
eg·7· spiritalē felicitatez· Propt̄ qō ipe magn⁹ ppha
samuel afiꝫ vnxisset regez saul: qū exclamauit
ad dīm p:o israel: ꝛ exaudiuit eū: ꝛ cū offerret
holocaustū accedētib⁹ alienigēis ad pugnā cō
tra ꝙm dei: tonuit dīs sup eos ꝛ ꝓfusi sūt: ꝛ of
fendeꝛt coꝛā israel atꝫ supati sūt: assumpsit la
pidē vnū ꝛ statuit illū inter maspha t nouā ꝛ ve
terez: ꝛ vocauit nomen ei⁹ abnezer: qō ē latine
eg·7· lapis adiutoꝛij ꝛ dixit Vsqꝫ huc adiuuit nos do
min⁹· Maspha interp̄tat intentio: Lapis ille
adiutoꝛij mediet̄as ē saluatoꝛis· ꝙ quē transeū
dum est a maspha vetere ad nouā· i· ab intētio
ne qua expectabat in carnali regno beatitudo
falsa carnalis: ad intentionē qua ꝙ nouū testa
mentū expectat in regno celoꝝ beatitudo ve
rissima spiritalis: qua qm̄ nihil est meli⁹: hucus
qꝫ adiuuat de⁹· La·VIII·

i Am nūc video esse monstrandū: qd ipsi
dauid q̄ sauli succesſit in regnū: cui⁹ mu
tatiōe finalis illa mutatio figurata est, ppt̄ quā
diuinit⁹ cūcta dicta: cūcta ꝓscꝛpta sūt: deus p:o
Reg·7 miserit: qō ad rem de qua agim⁹ ptinet· Luz re
gi dauid multa p:osp̄a p:oucnissent: cogitauit
facere deo domū templū illud sez excellentissi
me diffamatū: qō a rege salomone filio eius po
stea fabricatū est· Hoc eo cogitāte: factū est ver
bū dīi ad nathan p:opham: qō perferret ad re
gem· Vbi cū de⁹ dixisset: qō nō ab ipo dauid si
bi edificaret dom⁹: neqꝫ ꝙ tm̄ tps se mandasse
cuiꝫ in populo suo vt sibi fieret dom⁹ cedrina:
ꝛ nūc inqt hec dices seruo meo dauid: hec dicit
idem· dīs oipotens· Accepi te de ouili ouiū vt esses
in ducē sup populū meū israel: ꝛ erā tecū in oi
bus quib⁹ ingrediebaris: ꝛ exterminaui oīes
inimicos tuos a facie tua: ꝛ feci te nomiatū ſm
nomen magnoꝝ q̄ sūt sup terrā· Et ponā locū
populo meo israel: ꝛ plantabo illū: ꝛ in habita
bit seoꝛsū: ꝛ nō sollicit⁹ erit vltra: ꝛ nō apponet
fili⁹ iniq̄tatis hūiliare eū: sic ab initio a dieb⁹ q̄
bus ꝓstitui iudices sup populū meū israel: ꝛ re
quiem tibi dabo ab oibus inimicis tuis: ꝛ nūci
idem· auit tibi dīs qm̄ domū edificabis ipi· Et erit cū
impleti fuerint dies tui: dormies cū p̄fib⁹ tuis·
ꝛ suscitabo semen tuū post te: q̄ erit ō vēt̄re tuo
ꝛ preparabo regnū ei⁹: hic edificabit mihi do
mū noi meo; ꝛ dirigā thꝛonū illi⁹ vsqꝫ in eternuz
Ego ero illi in patrē· ꝛ ipse erit mihi in filiū· Et
si venerit iniq̄tas ei⁹ redarguā illū in virga vi
roꝝ· ꝛ in tactib⁹ filioꝝ hoim· misericoꝛdiā autē
meā nō amoueā ab eo sic amoui a q̄b⁹ amoui sa
cie mea· ꝛ fidel' erit dom⁹ ei⁹· ꝛ regnū ei⁹ erit vs
qꝫ in eternū coꝛā me· ꝛ thꝛon⁹ ei⁹ erit erect⁹ vs
qꝫ in eternū· Hāc ꝙ tā grandē p̄missionē q̄ pu
tat in salomone fuisse completā multum errat
Attendit eni qō dictū ē: Hic edificabit mihi do
mum: qm̄ salomon templū illud nobile struxit:
ꝛ nō attendit: fidelis erit dom⁹ ei⁹: ꝛ regnū ei⁹
vsqꝫ in eternū coꝛā me· Attēdat ꝙ ꝛ aspiciat· salo- 3·Reg·ij
monis domū plenā mulierib⁹ alienigenis colē
tib⁹ deos falsos: ꝛ ipm̄ ab eis regē aliqn̄ sapiēt̄ē
in eāde idolatrīa seductū atꝫ deiectū: ꝛ nō au
deat existimare deū vel hoc ꝓmisisse mēdaciter
vel talē salomonē domūqꝫ ei⁹ futurā nō potuis
se p̄scire· Nō hinc aūt deberem⁹ ambigere: nec
si nō in xp̄o dīo nr̄o: q̄ fact⁹ ē ex semie dauid ſm Roma·j·
carnē: tā viderem⁹ ista cōpleri: ne vane atꝫ in
anit̄ hic aliū aliquē req̄ram⁹: sic̄ carnales iudei
Nā ꝛ ipi vsqꝫ adeo filiū quē loco isto reg: dauid
ꝓmissum legūt: itelligūt nō fuisse salomonē vt
eo q̄ ꝓmissus ē tāta tā manifestatiōe declarato
adhuc mirabili cecitate alium sperare se dicāt·
Facta ē q̄dē nōnulla imago rei future etiā in sa
lomone: in eo qō tēplū edificauit: ꝛ pacē habu
it ſm nomē suū: salomon q̄ppe pacific⁹ ē latine:
ꝛ in exoꝛdio regni sui mirabilit laudabilis fuit:
ꝙ eadē sua ꝓsona p ymbrā futuri p̄nūciabat etiā
ipse xp̄i xp̄m dīm nr̄m nō exhibebat· Vsq̄ q̄daz
de illo ita scꝛpta sunt: q̄si de ipo ita p̄dicta sint: dū
scꝛptura scā etiā reb⁹ gestis, pphetās: q̄dām: nō i eo
figurā delineat futuroꝝ· Nā p̄ter libꝛos diuine Ps·7j·
historie ybi regnasse narrat: psalm⁹ etiā· lxxj· de
us iudiciū tuuz: titulo nois ei⁹ inscript⁹ ē· Jn q̄
tā multa dicunt q̄ oino ei cōuenire nō p̄sūt: dīo
aūt xp̄o aptissima ꝓspicuitate cōueniūt: vt eui⸗
denter appareat: q̄ i illo figura q̄liscūqꝫ adum⸗
brata sit: in isto aūt ipa veritas p̄sentata· Notū
ē enī q̄b⁹ terminis regnū cōclusum fuerat salo
monis: ꝛ tū i eo psalmo legit vt alia taceā· Do Ibidem·
minabit a mari vsqꝫ ad mare: ꝛ a flumine vsqꝫ
ad terminos oꝛbis terre· Quod in christo vi
demus impleri: a flumine quippe dīandi sum
pserit exoꝛdiū: vbi baptizat⁹ a iohāne eo mōstran
te cepit agnosci a discipulis: qui eū nō solū ma
gistrum: verūetiam dīm appellauerunt· Nec
ob aliud viuente adhuc patre suo dauid regna
re salomon cepit: quod nulli eoꝛū regum cont i
git: nisi vt hinc quoꝫ satis eluceat nō esse ipm
quem p:opheta ista p̄signat: que ad eius pa
trem loquit dicēs· Et erit cū impleti fuerint di
es tui: ꝛ dormies cum patribus tuis suscitabo 2·Reg·7
semen tuum post te qui erit de ventre tuo: ꝛ p̄
parabo regnum illi⁹· Quō ergo p:opter id qō
sequit: hic edificabit mihi domuz: iste salomon
putabit, pphetat⁹: ꝛ non poti⁹ ppter id qō p̄ce
dit: cū impletifuerint dies tui· ꝛ dormies cum pa
tribus tuis: suscitabo semē tuū post te: alius pa

cificus intelligit eē ꝓmissus: q̄ nō aī sic iste: sed
post mortē dauid ꝓnūciatꝰ ē fuscitandꝰ: Quāli
bet eīm lōgo inꝑposito tpe iesus xp̄s venerit: p
culdubio post mortē regis dauid: cui sic est pro
missus eū venire optebat: q̄ edificaret domum
dño: nō de lignis ⁊ lapidibꝰ: ꝫ de hoibus qualē
illū edificare gaudemꝰ. Huic ei domui dic aplꝰ
j. Lor. 3. hē fidelibꝰ xp̄i. Tēplū dī dei sanctū ē qđ estis
vos. La. IX.
p Ropt' qđ ⁊ ī psalmo octogesimo ⁊ octa-
uo: cui ē titulꝰ intellectꝰ ip̄i ethan israe
lite: cōmēorant ꝓmissiōes dei facte regi dauid
⁊ istis q̄ in libro regnoꝝ sūt posita: quedā sibi si
Ps. 88. milia dicunt: sic ē. Juraui dauid fuo meo: vsq̄
Ibidem. in eternū ꝓparabo semē tuū. Et iterū. Tūc lo-
Ibidem. cutꝰ es in aspectu filijs tuis ⁊ dixisti. Posui ad-
iutoriū sup potentē: ⁊ exaltaui electū de popło
meo. Jnuēi dauid seruū meū: ⁊ in oleo sancto
meo vnxi eū. Manꝰ ei mea auxiliabit ei: ⁊ bra
chiū meū ꝓfortabit eū. Nihil ꝓficiet inimicꝰ ī eo
⁊ filiꝰ iniq̄tatis nō apponet nocere ei. Et ꝓcidā
a facie ip̄i ꝰ inimicos ei: ⁊ eos q̄ odeṙt eū fuga-
bo. Et vitas mea ⁊ misericordia mea cū ipo: et
in noīe meo exaltabit cornu eiꝰ. Et ponā ī ma
ri manū ei: ⁊ in flumibꝰ dexterā eiꝰ. Jpe iuoca
bit me: pr̄ meus es tu deusmeꝰ ⁊ suscepto salu-
tis mee. Et ego ꝑmogenitū ponā illū: excel-
sum apō reges trę ī erñū seruabo illi misc̄diaz
meā: ⁊ testamentū meū fidele ip̄i. Et ponā ī se-
culū scī semē ei: ⁊ thronū eiꝰ sic dies celi. que
oia de dño iesu intelligunt sō noīe dauid. ꝓpr̄
formā serui quā de semīe dauid idez mediator
assūpsit ex vīgine. Cōtinuo etiā dr̄ de pcis filio
rū eiꝰ tale aliq̄d: q̄le in regnoꝝ libro positū ē: et
q̄si de salomone ꝓcliui accipit. Jbi nāq; dē ē in
2. Reg. 7 regnoꝝ libro. Et si venerit inq̄t iniq̄tas eiꝰ re-
darguā illū in vīga virorꝝ: ⁊ in tactibꝰ filiorꝝ ho-
minū: misericordiā aūt meā nō amouebo ab eo:
tactibꝰ significās plagas correptiōis. Usi illud
j. Par. 16 ē: Ne tetigeritis xp̄os meos. Nō q̄d ē aliud q̄s
Ps. 88. ne leseritis? In psalmo vo cū ageret tāq̄ de da
uid: vt q̄ddā eiusmōi etiā ibi diceret. Si dereli-
q̄rit inq̄t filij eiꝰ legē meā: ⁊ in iudicijs meis nō
ambulauerit: si iusticias meas ꝓphanauerit: ⁊
mandata mea nō custodierit: visitabo in vīga i
iq̄tates eorꝝ: ⁊ in flagellis delicta eorꝝ: misc̄diaz
aūt meā nō dispgā ab eo. Nō dixit ab eis cū loq̄
rer de filijs eiꝰ ñ ō ipso: ꝫ dixit ab eo: qō bñ intelle
ctū tādēvz. Nō em̄ xp̄i ip̄i ꝰ q̄ ē caput ecclie poſ-
sent iuueniri vlla pcā q̄ opꝰ cēt hūanis correpti
onibꝰ fuata misc̄dia dimittꝰ coerceri: ꝫ in eiꝰ cor-
pore ac mēbris qō ꝓpr̄s eiꝰ ē. Jō in libro regnoꝝ
iniq̄tas eiꝰ dr̄: in psalmo aūt filiorꝝ eiꝰ: vt intelliga
mus ō ipo dici q̄dāmō qō de eiꝰ corpe dr̄: ꝓpter
qō etiā ipe ō celo cū corpꝰ eiꝰ qō sūt fideles eius
sauiꝰ pseq̄rer. Saule inq̄t saule q̄d me pseq̄ris? Act. 9.
Deinde ī pseq̄ntibꝰ psalm. Neq; nocebo inq̄t ī Ps. 88.
vitate mea neq; ꝓphanabo testamentū meū:
⁊ q̄ ꝓcedūt ō labijs meis ñ reprobabo. Semel
iurauī ī sancto meo: si dauid mēt̄iar. i. nequaq̄
dauid mēt̄iar. Solet em̄ sic loq̄ scīptura. Quid
aūt nō mēt̄iat adūgit ⁊ dic. Semē eiꝰ ī eternū
manebit: ⁊ sedes eiꝰ sic sol in ꝓspectu meo: ⁊ sic
luna pfecta in eternū: ⁊ testis in celo fidelis.
Ost hec tāte ꝓmissiōis vali- La. X.
p dissima firmamēta ne putarent in salo-
mone cōpleta: tāq̄ id sperarent: necinue
nirent. Tu vo inquit repulisti: ⁊ ad nihilū redu Ibidem.
xisti dñe. Hoc q̄pe factū ē de regno salomonis
in posteris eiꝰ vsq̄ ad euersionez ip̄i ꝰ trene hie-
rusalē q̄ regni eiusdē sedes fuit: ⁊ maxie ip̄i ꝰ tē
pli labē qō fuerat a salomōe ꝓstructū. Sz ne ob
ō putarent deꝰ ꝓtra sua ꝓmissa fecisse: ꝓtinuo sō
iecit. Distulisti xp̄m tuū. Nō ē ḡ ille salomon: ꝫ
nec ipe dauid: si dilatꝰ ē xp̄s dñi. Cū ei xp̄i dicerē
tur oēs reges mystico illo chrismate ꝓsecrati: si
solū a rege dauid ⁊ deinceps: ꝫ ab illo etiā sau-
le: q̄ ꝓpo eidē rex ꝓmꝰ ē vnctus: ipe q̄pe dauid
eū xp̄m dñi apellat: erat tū vnꝰ ver xp̄s cuiꝰ il-
li figurā ꝓphetica vnctiōe gestabāt. q̄ ⁊ fm opi
nionē hoim q̄ cū putabāt in dauid vl in salomo
ne intelligendū differebat in longū: fm aūt di
spositionē dei vēturꝰ suo tpe parabat. Interea
dū ille differt. q̄d factū sit de regno terrene hie
rusalē vbi sperabat vnqz regturꝰ. secutus iste
psalmꝰ adūxit atq; ait. Euertisti testamentuz Ibidem.
fuī tui. ꝓphanasti in tra sanctitatē eiꝰ. Destru-
xisti oēs maceriasꝰ: posuisti munitiōes eiꝰ in
formidinē. Diripuerūt eū oēs trāseūtes viā: fa
ctus ē opprobrū vicinis suis. Exaltasti dexterā Ibidem.
inimicorꝝ eiꝰ: iocū dasti oēs inimicos eiꝰ. Auer
tisti adiutoriū gladij eius: ⁊ nō es opitulatus ei
in bello. Dissoluisti eū ab emūdatiōe: sedē eiꝰ
in tra collisisti. Abreuiasti dies sedis eiꝰ: pfudisti Ps. 88.
eū in confusiōe. Hec oīa venerūt sup ancillaz hie-
rusalē in q̄ regnauerūt nōnulli etiā filij liberi re-
gnū illō tenētes in dispēsatiōe tpali: regnū aūt
celestis hierl'm in cuiꝰ erāt filij in vera fide bītes:
⁊ in vero xp̄o sperātes. Quō aūt ista venerint
sup illō regnū: iudex ē rex gestaꝝ si legaf histo
ria. La. XI.
p Ost hec aūt ista ꝓphetata ad pēnāl de
um ꝓpha cōuertit: ꝫ er ipa pcatio ꝓpha
tio ē. Usquequo dñe auertis in finē: ī saudiū faciē
tuā. Uel sicut alibi dr̄. Usquequo auertis faciez
a me? Nam ideo quidam codices hic non ha-
bent auertis ꝫ auerteris: quāq; possit intelligi
auertis misericordiā tuā quā promisisti dauid.

Qō aūt dixit in finē: qd ē nisi vsq; in finē? Qui finis intelligendus ē vltimū tps: qñ in xp̄m hie sum etiā illa gens ē creditura: añ quē finē illa fieri optebat: q̄ supius erūnosa defleuit· Propt̄ q̄ t hic sequit: Exardescet sicut ignis ira tua: memēto q̄ ē mea substantia· nihil hic melius q̄z ipe iesus intelligit substātia ppli ei⁹ ex q̄ nā ē carnis eius· Nō enī vane inqt̄ pstituisti oēs filios hoim· Nisi enī eēt vn⁹ fili⁹ hois substātia ſ;ſ per quē filiū hois liberarent multi filij hoim: vani vtiq; pstituti eēnt oēs filij hoim· Nunc vo oīs q̄dem hūana nā p pctīn p̄mi hois in vanitatē de veritate collapsa ē: propt̄ qō dic̄ ali⁹ psam⁹· Hō vanitati similis facti⁹ ē· dies ei⁹ velut vmbra p̄tercūt· Sz nō vane de⁹ pstituit oēs filios hoim: q; t multos a vanitate liberat p mediatorez ie sum: t q̄s liberādos nō eē p̄sciuit ad vtilitatez liberādoz: t cōparationē duaz int̄ se a ptrario ciuitatū: nō vtiq; vane i tot⁹ rōnalis creature pulcherria atq; iustissima ordinatiōe pstituit· Dei de sequit· Quis ē hō q̄ viuet t nō videbit mortē: eru t aiam suā de manu inferi? Quis ē iste nisi de substātia illa israel ex semie dauid xp̄us iesus? De q̄ dic̄ apl's· Q; surgens a mortuis iaz nō morit̄: t mors ei vltra nō dñabit̄· Sic ei viuit t nō videbit mortē vt tū mortu⁹ fuerit: ſ aiam suā eruerit de manu inferi: q; propt̄ q̄rundam soluenda pctōz vincula ad inferna descenderat· Eruit aūt ptāte illa: de q̄ in euangelio dicit· Ptātē hēo ponendi aiam meā t ptātē hēo iterū sumendi eam· Lu·X·II·

Ed cetera psalmi hui⁹ q̄ ita sehūt: Vbi sūt miserationes tue antiq̄ dñe: q̄s iurasti dauid in veriate tua· Memento dñe oppobrij seruoz tuoz q̄ō ꝓtinui in sinu meo multaz gentiū· q̄ō exprobrauerūt inimici tui dñe: q̄ō exprobrauerūt cōmutationē xp̄i tui; vtz ex psona dcā sint illoz israelitaz q̄ desiderabāt reddi sibi promissionē q̄ facta ē ad dauid: an pori⁹ ad xp̄i sanorum q̄ nō fm carnē: ſ fm spīn sūt israelite: meritoq; queri pōt· Dicta sūt q̄ppe ista vel scꝑta tpe q̄ fuit ethan: de cui⁹ nole titulū iste psalm⁹ accepit: t idē tps regni dauid fuit: ac p̄ nō diceret Vbi sunt miserationes tue antiq̄ dñe: q̄s iurasti in vitate tua: nisi coz psonā in se propha trāsfiguraret q̄ lōge postea futuri erāt: quib⁹ ꝑ tp̄us esset antiquū q̄ñ regi dauid ista promissa sunt· Pōt aūt intelligi dictū ꝑ eē propt̄ multas gentes q̄ñ psequebant xp̄ianos: prophetaz exprobrasse illis passionē xp̄i quā scriptura cōmutationē vocat: q̄ñ moriēdo imortalis ē fact⁹· Pōt t cōmutatio xp̄i fm hoc accipi exprobrata israelitis: q; cū eoz̄ sperarent futurus: factus ē gētium: t hoc eis nunc exprobrabant multe gentes que crediderūt in eum p nouū testamentū illis in vetustate remanētibus: vt iō dicat· Memento dñe opprobrij seruoz tuoz: q; non eos obliuiscente sed pori⁹ miserante dño: t ipsi post hoc opprobriū crediturī sunt· Sed ille quē pri⁹ posui cōuenientior sensus mihi videt· Inimici eni christi q̄b⁹ exprobrat q̄ eos ad gentes trāsiens reliquerit xp̄s: incōgrue vox ista coaptat· Memēto dñe opprobrij fuoz tuoz: nō enī fui dei vocādi sunt tales iudei: sed eis v̄ba ista cōpetunt: qui cum graues humilitates p̄secutionum pro christi noīe paterent: recordari potuerunt excelsum regnū semini dauid fuisse promissum: t eius desiderio dicere nō desperando sed petendo· q̄rendo: pulsando· Vbi sunt miserationes tue antique dñe: q̄s iurasti dauid in veritate tua· Memēto dñe opprobrij seruoz̄ tuoz̄ quod continui in sinu meo multarū gentium: hoc est in interioribus meis patient̄ ptuli q̄ō exprobrauerūt inimici tui dñe: q̄ō exprobrauerunt cōmutationē xp̄i tui: nō eā putantes cōmutationē· sed cōsummationē· Quid est autē memēto dñe: nisi vt miserearis: t pro tolerata patienter humilitate mea: reddas celsitudinē quā iurasti dauid i v̄itate tua? Si aūt iudeis assignemus hec v̄ba: illi serui dei talia dicere potuerunt: qui expugnata terrena hierusalē: anteq̄ ieſus xp̄us humanitus nasceret in captiuitatem ducti sunt intelligentes cōmutationem christi· quia scz nō p cum terrena carnalisq; felicitas q̄lis pauc; ānis regn; salomōis apparuit: ſ celest; ac spirital' eēt fidelit̄ expectāda: quam tūc ignorās infidelitas gentiū: cū dei p̄ p̄m exultabat atq; insultabat eē captiuū: q̄d aliō q̄z xp̄i cōmutationē ſ sciētib⁹ nesciēs exprobrabat: Et iō q̄ō sequit̄ vbi psalm⁹ iste ꝓcludit̄· Būdictio dñi i eternū: fiat fiat: vnūsq; p̄ plo dei ad celestē hierl'm ptinēti: siue i illis q̄ latebāt in testamēto veteri añq; reuelaret̄ nouū: siue i his q̄ iam testamento nouo reuelato manifeste ptinere cernūt̄ ad xp̄m sat; ꝓgruit· Būdictio q̄ppe dñi in semie dauid: nō ad aliq̄ō tps q̄lis dieb⁹ salomōis appuit ſ i eternū sperāda ē: i q̄ certissima spe ōr: Fiat fiat Illi⁹ ei spei ē ꝓfirmatio v̄bi h⁹ iteratio· Hoc q̄ intelligēs dauid ait in scdo regnoz lib· vñ ad istū psalmū digressi sum⁹· Et locut⁹ es p domo fui tui i lōginquū· Jō ār p⁹ paululū ait· Nūc icipe t būdic domū fui tui vsq; i eternū t cetera: q; tūc genitur⁹ erat filiū: ex q̄ pgenies ei⁹ duceretur ad xp̄m: p quē futura erat dom⁹ ei⁹ eterna eadēq; domus dei· Dom⁹ ei dauid ꝓpter gen⁹ dauid: domus aūt dei eadēt ipa propter tēplū dei: de hoibus factū non de lapidibus: vbi habitet in eternū pplus: cū dō t i dō suo: t de⁹ cū pplo atq; in

Ibidem· Ibidem· Ibidem·

populo suo:ita vt dē sit implēe ꝙlm suū:t po-
pulus plen⁹ deo suo:cū dē erit oia in oib⁹:ipse
in pace p̄miū:q̄ xr̄us in bello·Jō cū in x̄bis na-
than dictū sit·Et enūciauit tibi dñs qm̄ domū
Jbidem· edificabis ip̄i:postea dictū ē in x̄bis dauid·Q̄m
tu dñs oipotē⁹ de⁹ israel:reuelasti aurē tuā tui
dicēs:domū edificabo tibi·Hāc ei domū t nos
edificam⁹ bñ viuēdo:t de⁹ vt bñ viuam⁹ opitu-
Ps̄·ſ26· lando·Quia nisi dñs edificauerit domū:inua-
nū laborabūt edificātes eā·Cui⁹ dom⁹ cū vene
rit victima dedicatio:tūc fiet illud qō hic per na
2·Reg·7 than locut⁹ ē de⁹ dicēs·Et ponaz locū ꝙlo meo
israel:t plātabo illū t inhabitabit seorsū:et nō
sollicit⁹ erit vltra:t nō apponet fili⁹ iniq̄tatis hu
miliare eū:sic ab initio a dieb⁹ quib⁹ ꝓstitui iu-
dices sup ꝙlm meū israel· La·XIII·

b Oc tā magnū bonū q̄sq̄s i hac sector i hac
terra sperat:insipienť sapit:·An q̄spiaz
putabit in pace regni salomonis id esse
cōpletū:·Pacē q̄pe illa scr̄ptura in vmbra futu-
ri:excellēti p̄dicatiōe cōmēdat·Sz huic suspiti
Jbidem· oni vigilāter occursū ē:cū postea q̄ dictū ē·Hō
apponet fili⁹ iniq̄tatis hūiliare eū: ꝓtinuo subiū-
ctum ē:sic ab initio a dieb⁹ q̄b⁹ ꝓstitui iudices
sup ꝙlm meū israel·Judices nāq̄ p̄usq̄ reges
ibi cē cepissent sup illū ꝙlm fuerāt ꝓstituti:ex q̄
terrā p̄missiōis accepit·Et vtiq̄ hūiliabat euz
fili⁹ iniq̄tatis:h ē hostis alienigena:p interualla
rpm q̄bus legunť paces alternasse cū bellis:et
inueniunť illic pacis tpa prolixiora q̄ salomon
Judit·3· habuit:q̄·xl·regnauit ānos·Nā sub eo iudice q̄
appellat⁹ ē aioth·lxxx·āni pacis fuerūt·Absit er
go vt salomonis tpa in hac promissione p̄dicta
cē credanť:multo minus itaq̄ cuuslibet regis
altern⁹·Nō enī quisq̄ eoz in tāta q̄nta ille pace
regnauit:nec vnq̄ oino gens illa ita regnū te-
nuit vt sollicita nō fuerit ne hostib⁹ subderetur
qz in tāta mutabilitate rer̄ hūanar̄ nulli aliq̄n
ꝙlo ꝓcessa ē tanta securitas:vt huic vite hosti-
les nō formidaret incursus·Locus ḡ iste q̄ pro
mittiť tā pacate ac secure habitationis etern⁹
est:eternisq̄ debeť in mr̄e hierusalē libera:vbi
erit veraciter ꝙl's israel:h ei nomē iterp̄tať vi-
dens deū·Cui⁹ p̄mij desiderio pia p fidē vita in
hac erūnosa pegrinatiōe ducēda ē· La·IIII·

p Rocurrēte igiť p tpa ciuitate dei:p̄mo i
vmbra futurī in frena scz hierusalem re
gnauit dauid·Erat aūt dauid vir in can
ticis eruditꝰ:q̄ armonīā musicā nō vulgari vo-
luptate:ꝫ fideli volūtate dilexerat:eaq̄ ōo suo
q̄ ver⁹ ē de⁹ mystica rei magne figuratiōe seruí
ens:t diuersoz nomie sonoz rōnales modera
tus q̄ ꝓcētus:ꝓcordi varietate cōpactā bñ ordi-
nate ciuitatī insinuat vnitatē·Deniq̄ ois fere
ꝓphetia ei⁹ in psalmis ē:q̄s cētū q̄nquaginta
liber ꝓtinet quē psalmoz vocam⁹·In q̄bus nō
nulli volūt eos solos factos ee a dauid q̄ ei⁹ no
mie inscr̄ipti sūt·Sūt ite q̄ putāt nō ab eo factos
nisi q̄ p̄notanť ip̄i⁹ dauid·q̄ xr̄o hñt in titulis ip̄i
dauid:ab alijs factos:p̄sone ip̄i⁹ fuisse coapta-
tos·Quē opinio voce euāgelica saluatorī ip̄i⁹
refutať vbi ait:q ip̄e dauid i spū x̄pm dixerit cē Mat·22
suū dñm:qm̄ psalm⁹ cētesimus non⁹ sic incipit:
Dixit dñs domio meo:sede a dextris meis Do Ps̄·ſ109·
nec ponā inimicos tuos:scabellū pedū tuoruz
Et certe idē psalm⁹ nō hz in titulo ip̄i⁹ dauid:ꝫ
ip̄i dauid:sic plurimi·Nibi aūt credibilius vi-
deně existimare q̄ oēs illos cētū t q̄nquaginta
psalmos ei⁹ opi tribuunt:eumq̄ aliq̄s p̄notasse
etiā noib⁹ alioz:aliq̄d qō ad rē ptineat figurāti
bus:ceteros aūt nulli⁹ bois nomē in titulis ha
bere voluisse:sic ei varietatis huius dispositio-
nem q̄uis lateb:osam:nō tñ inanem dñs inspi
rauit·nec mouere debet ad hoc nō credenduz
qō nōnulloz noia propbaz q̄ lōge post dauid
regis tpa fuerūt:q̄busdā psalmis in eo libro le-
gunť inscr̄ipta:t q̄ ibi dicunť:velut ab eis dici vi
denť·Neq̄ eī nō potuit propheticus spūs p-
phetanti regi dauid h etiā futuroz prophetaz
noia reuelare:vt rex aliq̄d qō eoz psone cōue
nire ꝓphetice cantaret:sic rex iosias exortur⁹ t
regnatur⁹ post ānos ap̄li⁹ q̄ trecētos cuidā pro
phete q etiā facta ei⁹ futura p̄dixit:cū suo noie
reuelatus est· La·XV·

n Vnc iā expectari a me video·vt h loco
libri hui⁹ apiam q̄d in psalmis dauid de
dño iesu x̄po vel ei⁹ ecclia prophetauerit·Ego
aūt vt h nō ita faciā:sic vī ipa expectatio postu
lare:q̄uis iā in vno fecerim copia q̄ inopia ma
gis ipedioz·Omnia eī ponere vitāde prolixita
tis cā prohibeoz:vereoz aūt ne cū aliq̄ elegero:
multis q̄ ea nouerť:videar magis necessaria p̄
teriisse·Deinde q:testimoniū qō proferť:de cō
textiōe toti⁹ psalmi debet hre suffragiū:vt cer-
te nihil sit qō ei refragek si nō oia suffragantur
ne more centonū ad rē quā volum⁹ tanq̄ versi
culos decerpe videamur:velut de retrogrado
carmie:qō nō de re illaꝫ de alia longeq̄ diuer-
sa repiať cē ꝓscr̄ptū·Hoc aūt vt in quocūq̄ psal
mo possit oīdi:exponēd⁹ ē tot⁹·Qō q̄nti opis
sit:t alioz t nr̄a volumia in q̄b⁹ h fecim⁹ satis idi
cāt·Legat ḡ illa q̄ voluerit t potuit:t inueniet
ḋt t q̄nta rex dauid idēq̄ prophēta de x̄po t eius
ecclia prophauerit de rege scz t ciuitate quam
condidit· La·XVI·

q Ualibet eī de quacūq̄ re propie sint:
atq̄ manifeste prophetice locutōes:ne
cesse ē vt eis etiā tropice misceank:q̄ maxie p̄

pter tardiores ingerũt doctioribꝰ laboriosũ di-
sputandi exponẽdiq negociũ: q̃dã tñ xp̃m ⁊ ec
clesiã ipa ꝓma facie mox vt dicunt, oñdũt: et si
ex ocio reſtãt exponẽda q̃ in eis minꝰ intelligũ
ꝯ.44. tur: q̃le illud eſt in eodẽ ꝑalmo ꝙ libro. Eructa
uit cor meũ v̈bũ bonũ: dico ego opa mea regi.
Lingua mea calamꝰ ſcribe: velociꝫ ſcribẽtꝫ. Spe
cioſus foꝛa ꝑ filios hoim: diffuſa eſt gr̃a in labijs
tuis: ꝓꝛea bñdixit te deꝰ in eternũ. Accingẽ gla
diũ tuũ circa femur tuũ potẽtiſſime. Spẽ tua ⁊
pulchritudie tua: itende ꝓſpere ꝓcede ⁊ regna
Ꝓꝛopt̃ v̈itatẽ ⁊ mãſuetudinẽ ⁊ iuſticiã: ⁊ dedu
cet te mirabiliter dextera tua. Sagitte tue acu
te: potẽtiſſime. Populi ſub te cadent: in cor da
imicoꝝ regis. Sedes tua deꝰ in ſecula ſeculoꝝ
v̈ga directõis v̈ga regni tui. Dilexiſti iuſticiã ⁊
odio habuiſti iniq̃tatẽ: ꝓꝛea vnxit te deꝰ deus
tuꝰ oleo exultatiõis ꝑ ꝑticipibꝰ tuis. Myrrha ⁊
gutta ⁊ caſia a veſtimentis tuis a domibꝰ ebur
neis: ex quibꝰ delectauerũt te filie regũ in ho
noꝛe tuo. Quis ñ b̃ xp̃m quẽ p̃dicamꝰ ⁊ in quẽ
credimꝰ quãlibet ſit tardus agnoſcat: cũ audi
at deũ cuiꝰ ſedes ẽ in ſecula ſeculoꝝ: ⁊ vnctũ a
deo vtiq̃ ſic vngit deꝰ: nõ viſibili ⁊ ſpiritali atq̃
intelligibili chriſma te? Quis ei tã rudis ẽ i hac
religiõe: vel tã furdus aduerſus eiꝰ famã lõge
lateq̃ diffuſam: vt xp̃m a chriſmate: b̃ ẽ ac vn
ctiõe apellatũ eẽ nõ nouerit? Agnito aũt rege
xp̃o: iã ceꝛa q̃ b̃ tropice dicta fũt: quõ ſit ſpecio-
ſus foꝛa ꝑ filios hoim: q̃dã tãto magꝫ amãda at
q̃ mirãda: q̃nto minꝰ coꝛpea pulchritudie: q̃s
gladiꝰ eiꝰ: q̃ ſagitte ⁊ ceꝛa: iſto mõ nõ ꝓꝛie ſed
tropice poſita: tã ſbditꝰ ei q̃ regnat: ꝓpt̃ v̈itatẽ
⁊ mãſuetudinẽ ⁊ iuſticiã inq̃rat ex ocio. Deinõ
idem. aſpiciat eiꝰ eccliaz tãto viro ſuo ſpirituali ꝙnubio
⁊ dino amoꝛe ꝓiũctã: õ q̃ oꝛ in his q̃ ſequũt. Aſti
tit regina a dextris tuis: in veſtitu deaurato cir
cũamicta varietate. Audi filia ⁊ vide ⁊ inclina
aurẽ tuã. Et obliuiſcere ꝓplm tuũ ⁊ domũ patrꝫ
tui. Quñ ꝙcupiuit rex ſpeciẽ tuã: qñ ipe eſt dñs
deꝰ tuꝰ. Et adoꝛabũt eũ filij tyri in muneribus
vultũ tuũ depcabunt oẽs diuites plebis. Omis
gloria eiꝰ filie regis intrinſecꝰ in fimbꝛijs aure
is circũamicta varietate. Afferent regi v̈gines
poſt eã: ꝓxie eiꝰ afferent tibi. Afferent i leticia
⁊ exultatiõe: adducent in tẽplũ regis. Ꝓꝛo ꝑ
bus tuis nati ſũt tibi filij: ꝓſtitues eos ꝑncipes
ſup oẽm t̃rã. Memoꝛes erũt nois tui dñe: i oi
generatiõe ⁊ ꝓgenie. Ꝓꝛopꝛea ꝓfitebunt
tibi in eternũ: ⁊ in ſeculũ ſeculi. Nõ opinoꝛ quẽq̃
ita deſipere: vt b̃ aliquã mulierculã p̃dicari cre
dat atq̃ deſcribi: ꝙnubẽ videlicet illiꝰ cui dictũ ẽ
idem. Sedes tua deꝰ in ſecula ſeculoꝝ: v̈ga directio-
nis virga regni tui. Dilexiſti iuſticiã ⁊ odio ha-
buiſti iniq̃tatẽ: ꝓꝛea vnxit te deꝰ deꝰ tuꝰ oleo ex
ultatiõis ꝑ ꝑticipibus tuis: xp̃m vtiq̃ ꝑ xp̃ianis
llos ſũt eñ ꝑncipes eiꝰ: ex q̃ in oibꝰ gentibꝰ vni
tate atq̃ ꝓcoꝛdia fit iſta regina: ſic ⁊ in alio ꝑſal
mo de illa oꝛ. Ciuitas regis magni. Jpa ẽ ſyon ꝯ.47.
ſpiritaliter. Qõ nomẽ latine interꝑtatũ ſpecula-
tio ẽ. Speculat ei futuri ſcꝫ magnũ bonũ: qñ
illuc dirigit eiꝰ ĩtẽtio. Jpa ẽ hierlm eodẽ mõ ſpi
ritalit: vñ multa iã dixim: eiꝰ inimica ẽ ciuitas
diaboli babylon: q̃ ꝓfuſio interꝑtat. Ex q̃ tñ ba-
bylone regina iſta in oim gẽtiũ gñatõe liberat
⁊ a peſſimo rege ad optimũ regem. i. a diabolo
trãſit ad xp̃m. Ꝓꝛopter qõ ei oꝛ. Obliuiſcẽ ꝓplm ꝯ.44.
tuũ ⁊ domũ pris tui. Cuiꝰ ciuitatꝫ ĩpie poꝛtio ſt
iſraelite ſola carne ñ fide: inimici etiã ipi magni
regꝫ huiꝰ eiuſq̃ regie. Ad ipos eñ veniẽs ⁊ ab
eis xp̃s occiſus: magꝫ alioꝝ factꝰ ẽ q̃s nõ vidit ĩ
carne Eñ ꝑ cuiuſdã ꝑſalmi ꝓphetiã dic ipe rex
nr̃. Erues me de ꝓtradictiõibꝰ ꝓpli: ꝓſtitues me ꝯ.17.
in caput gẽtiũ. Populꝰ quẽ ñ coḡuit ſeruiũt mi
hi: in auditu auris obediuit mihi. Ppt̃us g̃ iſte
gentiũ quẽ ñ coḡuit xp̃s pñtia coꝛpali: in quez
tñ xp̃m ſibi ãnũciatũ credit vt merito õ illo dice
ret. In ob auditu auris obediuit mihi q: fides
ex auditu ẽ: iſte inquã ꝓpꝛs addit ſuerſꝫ et carne
⁊ fide iſraelitꝫ: ciuitas ẽ dei: q̃ ipm q̃z fm carnẽ
peperit chriſtum qñ in ſolis illis iſraelitis fuit
Jnde quippe erat virgo maria: in qua carnem
chriſtus vt hõ eẽt aſſumpſit. De q̃ ciuitate pſal ꝯ.86.
mus aliꝰ ait: Mater ſyon dicet hõ: ⁊ hõ factꝰ ẽ i
ea: ⁊ ipe fundauit eã altiſſimꝰ. Quis ẽ altiſſimꝰ
niſi deꝰ? Et ꝙ b̃ xp̃s deꝰ añq̃ in illa ciuitate per
mariã fieret hõ: ipe in pꝛiarchis ⁊ ꝓphetis fun
dauit eã. Cũ igit huic regie ciuitati dei: tãto añ
dictũ ſit ꝙ ꝓphetiã q̃ tã videmꝰ ĩpletũ: ꝓꝛo ꝑribꝰ
tuis nati ſũt tibi filij. cõſtitues eos ꝑncipes ſup
oẽm t̃rã: ex filijs q̃ppe eiꝰ ſup oẽm t̃rã ſũt ꝓpoſiti
ꝑncipes cũ ꝓfiteant ei ꝑſ ꝓcurrẽtes ad eã cõ-
feſſiõe laudis et ne in ſclm ſcli: ꝑculdubio q̃cq̃d
b̃ tropicꝫ locutiõibꝰ ſbobſcure dictũ ẽ quoq̃ mõ
intelligat: oꝛ his reb̃ manifeſtiſſimis ꝓuenire.

Jcut etiã in illo ꝑſalmo vbi La.XVII
ſ ſacerdos xp̃s quẽadmodũ b̃ rex aptiſſi- ꝯ.109.
me p̃dicat Dixit dñs dño meo: ſede a de
xtris meis. Donec ponã inimicos tuos: ſcabel
lũ pedũ tuoꝝ. Sedẽ xp̃s ad dexterã di pris cre-
dit ñ vdet: eiꝰ etiã inimicos poni ſub pedibꝰ eiꝰ ſi
dũ appet. Jd igit appebit in fine: nũc b̃ ve cre-
dit: poſt videbit. Virgã v̈tutis tue emittet dñs ex ſyon: dñare i medio ĩmi
coꝝ tuoꝝ: ita claꝝ ẽ vt nõ ſolũ infidelit ⁊ infeli-
cit: ſ etiaz ꝑudent negẽt. Et ipi q̃ppe fatẽt imi-
mici ex ſyon miſſaz fuiſſe legẽ xp̃i: q̃ nũc euan
geliũ nos vocam: ⁊ eã v̈gã v̈tutis eiꝰ agnoſci-

mus· Dñari xo eũ i medio inimicoꝝ suoꝝ: ijdẽ ip̃i interq̃s dñak dentib⁹ suis frendẽdo ⁊ tabescendo ⁊ nihil aduersus eũ valẽdo testank· dei-
Ibidem· de qõ paulopost dic̃· Jurauit dñs ⁊ ñ penitebit eũ: quib⁹ xbis imutabile futuꝝ eẽ significat qõ adiungik· Tu es sacerdos in eternũ fm ordinẽ melchisedech: ex eo q tã nusq̃ est sacerdotiuz ⁊ sacrificiũ fm ordinẽ aaron: ⁊ vbiq offerk sub sacerdote xp̃o: qõ ptulit melchisedech qñ bñdixit abrahã: qs ãbigere pmittik: de q ⁊ ista dicank Ad hec itaq manifesta referunk q paulo obscurio in eodẽ psalmo posita sũt: q quõ recte intelligank in nris iã popularib⁹ sermõib⁹ notũ fecimus· Sic ⁊ in illo vbi bũilitatẽ passionis suep p
Ps· 21· phetiã xp̃s eloquik dicẽs· Foderũt manꝰ meas ⁊ pedes meos: dinũerauerũt oia ossa mea· Ipsi xo ꝓsiderauerũt ⁊ ispexerũt me· Quibꝰ vtiq xbis in cruce corpꝰ significauit extentũ: manibꝰ: pedibusq; ꝓfixis: ⁊ clauoꝝ trãsuerberatiõe confossis: eoq; mõ se spectaculũ ꝓsiderãtibꝰ ⁊ ꝓspicientibus p̃buisse: Addens etiã· Diuiserũt sibi
Ibidem· vestimẽta mea: ⁊ sup vestẽ meã miserũt sortez· Que ppheta quẽadmodũ impleta sit: euãgelica narrat historia· Tũc pfecto ⁊ alia recte in-
Mat· 27 telligũk q ibi minꝰ apte dicta sũt· cũ ꝓgruũt bis q tãta manifestatiõe claruerũt: p̃sertim cũ ⁊ illa q nõ trãsacta credimꝰ: fidẽ pñtia ꝓtuemur: sic ĩ eodẽ psalmo legunk: tanto añ pdicta: ita nunc exhibita tã toto orbe terraꝝ cernunk· Ibi enim
Ps· 21· paulopost dr. Lõmẽorabunt ⁊ ad dñm conuertent vniuse fines terre: ⁊ adorabũt in ꝓspectu eiꝰ oẽs pi ie gentiũ: qñ dñi est regnũ: ⁊ ipe dñabitur gentium· La· XVIII·

d Et resurrectiõe q̃ ei⁹: nequaq̃ psalmoꝝ oracula tacuerũt· Nã q̃d ẽ aliõ qõ i psal
Ps· 3· mo tertio ex psona eiꝰ canik· Ego dormiui ⁊ sõnũ cepi: ⁊ exurrexi qñ dñs suscepit me· An forte q̃sq̃ ita desipiat: vt credat, velut aliq̃d magnuz nobis idagare voluisse prophetã q dormierit· ⁊ exurrexerit: nisi somnꝰ iste mors eẽt: ⁊ euigilatio resurrectio: quã de xp̃o sic oportuit ppheta ri· Nã ⁊ in· xl· psalmo manifestiꝰ id ostendit vbi ex psona ciusdez mediatoris more solito tanq̃ ꝓterita narrank q futura ꝓphabank: qñ q ventura erãt tã in p̃destinatiõe ⁊ pscia dei velut fa-
Ps· 40· cta erãt q: certa erãt Inimici inq̃t mei dixerũt mala mihi qñ morietk ⁊ pibit nomẽ eiꝰ ⁊ si ingrediebak vt videret vana locutũ ẽ cor eoꝝ: ꝓgregauit iniq̃tatẽ sibi: egrediebak foras: ⁊ loq̃bak simul in vnũ: aduersũ me susurrabãt oẽs inimici mei aduersũ me cogitabãt mala mihi: verbũ iniquũ deposuerũt aduersũ me: nũq̃d q dormit nõ adijciet vt resurgat: Hec certe ita posita sũt verba: vt nihil aliud dixisse intelligak: q̃ si dicet: Nũquid q morik: nõ adijciet vt reuiuiscat: Supiora q̃pe demõstrãt mortẽ ipiꝰ cogitasse ⁊ disposuisse inimicos eiꝰ: ⁊ hactũ cẽ p eũ q̃ ingrediebak vt videret: ⁊ egrediebak vt pderet· Cui aũt h nõ occurrat ex discipulo eiꝰ factꝰ traditor iudas: Quia q̃ facturi erãt q̃ moliebanꝰ i occisuri erãt cũ· oñdẽs illos vana malicia frustra occisuros resurrecturũ: sic adiecit hũc versum velut diceret· Quid agit⁹ vanꝰ? Q̃ vr̃m ẽ sec⁹ meꝰ somnꝰ erit· Nũquid q dormit non adijciet Ibidem·
vt resurgat? Et tũ tã magnũ nefas nõ ipune ficturos ꝓsequẽtibꝰ indicat xbis dicẽs· Etenim Ps· 40·
hõ pac⁹ mee in q̃ sperauí: q edebat panes meos ãpliauit sup me calcaneũ suũ: hẽ ẽ p̃culcauit me Tu aũt inq̃t dñe miserere mei ⁊ resuscita me: ⁊ reddã illis· Quis hã iã neget q iudeos: pꝰ passionẽ resurrectionẽq; xp̃i de sedibus suis bellica strage ⁊ excidio fundit⁹ eradicatos videt? Occisus cũ ab eis resurrexit ⁊ reddidit eis interi tpaneã disciplinã: excepto q nõ correctis fuat qñ viuos ⁊ mortuos iudicabit· Hã dñs ipe iesus istũ ipm traditorẽ suũ p panẽ potrectũ ostẽdens aplis: hũc etiã xp̃ũ psalmi hui⁹ cõmẽorauit: ⁊ in se dixit ipletũ· Qui edebat panes meos ãplia- Job· 19·
uit sup me calcaneũ suũ· Q̃d aũt ait in q̃ sperauí: nõ ꝓgruit capiti fidẽ corpi· Neq; eũ nesciebat euz ipe saluator: de q añ iã dixerat· Eln⁹ ex vob diabolus ẽ: fidẽ solet in se mẽbroꝝ suoꝝ trãsferre plonã: ⁊ sibi tribuere q̃ ẽ illoꝝ: q; caput ẽt corpꝰ vnꝰ ẽ xp̃s· Eũ illũ ẽ in euãgelio· Esurium dedist⁹ mi Mat· 25·
bi mãducare· Q̃d exponẽs ait· Q̃ũ vni ex minimis meis fecist⁹ mihi fecist⁹· Se itaq; dixit sperasse: q̃d tũc spauerit de iuda discipuli eiꝰ: qũ est ꝓnũeratꝰ aplis· Judei aũt xp̃m quẽ sperãt: moriturũ ee nõ sperãt· Jõ quẽ lex ⁊ ppbete annũciauerit: nisi m ee nõ putãt: fidẽ nescio quẽ suũ: quẽ sibi alienũ a mort⁹ passiõe ꝓfingũt· Jõ mirabili vanitate atq; cecitate xba q̃ posuimꝰ: non mortem ⁊ resurrectiõez: fidẽ somnũ ⁊ euigilatiõem significare pcẽdũt: Sz clamat eis etiã psalmꝰ· xv
Propt̃ hoc iocũdatũ ẽ cor meũ: ⁊ exultauit lingua Ps· 15·
mea: insup ⁊ caro mea requiescet i spe: qñ nõ derelinques aiam meã in iferno: nec dabis scũm tuum videre corruptiõem· Quis in ea spe diceret requiesse carnẽ suã vt nõ derelicta aia sua in inferno: fidẽ cito ad eã redeũte reuiuiscẽt ne corrũpi sic cadauera corrũpi solẽt· nisi q die tertio resurrexit· Q̃d vniq; dicẽ nõ pñt de ppha ⁊ rege dauid· Clamat ⁊ lxvij· psalmꝰ· Deꝰ nr̃ deꝰ saluos Ps· 67·
faciẽdi: ⁊ dñi dñi exitꝰ mort⁹? Quid aptꝰ diceretur? Deꝰ eũ saluos faciẽdi dñs ẽ iesus: q̃ interp̃tat saluator siue salutar⁹· Naz rõ nois hꝰ h reddita ẽ: qñ pulsq̃ ex virgie nasceret: dcñ ẽ· Pariet filiũ ⁊ vocab nomẽ eiꝰ iesũ: ipe eũ saluũ faci- Matth·

ciet ꝓlm suū a pctis eox·Jn q̄x pc tōx remissi
onē qm̄ sanguis ei⁹ effusus ē:ñ vnq̄ optuit eux
67· de hac vita exit⁹ alios hfe q̄ mortis·Jō cū dem̄
eēt: De⁹ nr̄ de⁹ saluos faciēdi: ꝓtinuo subiūctū
ē·Et dñi dñi exit⁹ mortis: vt oñderet mortēdo
saluos eē factur⁹·Qz mirando dictū ē:t dñi: tā
q̄ diceret·Talis ē ista vita mortaliū: vt nec ipe
dñs alit⁹ ab illa exiret: nisi ꝑ mortē· La·XIX·

Ed vt iudei tā manifestis hui⁹ ꝓphetie
testimonijs: etiāreb⁹ ad effectū tā clax
certūq̄ ꝓductis oino non credāt: ꝓfec
to in eis illud implet qđ in eo psalmo q̄ hūc se
quit scptū ē·Cū em̄ t illic ex ꝑsona xp̄i q̄ ad ei⁹
passionē ꝑtinēt ꝓphetice dicerent: cōmēoratū
68· ē qđ in euāgelio patuit·Dederūt in escā meax
fel: t in siti mea potū mihi dederunt acetū·Et
velut post tale ꝓuisiū epulasq̄ sibi huiuscemo
di exhibitas mox itulit Fiat mēsa eox coꝝ ipis
in muscipulā: t in retributionē t in scādalū: ob
scurent⁹ oculi eox ne videāt: t dorsū eox semp
incurua: t cerā: q̄ nō optādo sūt dicta: ꝑ optan
di spē ꝓphetādo p̄dicta·Quid g̃ mirū si h̄ mani
festa nō vident: q̄x oculi sūt obscurati ne vide
ant:¶Quid mirū si celestia nō suscipiūt: q̄ vt in
terrena sint ꝓni dorsū eox sp incuruū ē:Hīs ei
x bis trāslatis a coꝝpe vitia significant⁹ animox
Jsta de psalmis h̄ē de ꝓphetia regis dauid sat
dicta sint: vt alicq̄s mod⁹ sit·Jgnoscāt aūt q̄ hec
legūt: t cūcta illa nouerit: t de his q̄ fortasse fir
miora me ꝑtermisisse vel intelligunt vel existi
māt non querantur· La·XX·

Egnauit aūt dauid in terrena hierl'em:
fili⁹ celestis hierlim: dino multū testimo
nio p̄dicat⁹. qz t delicta ei⁹ tāta pietate supata
sūt ꝑ saluberrimā penitēdi hūilitatē: vt ꝓsus
3· 35· inter eos sit: de quib⁹ ipe ait·Bti q̄x remisse sūt
iniq̄tates: t q̄x tecta sūt pctā·Post hūc regna
uit eidē ꝓlo vnitūso salomon ei⁹ fili⁹: q̄ vt supra
dictū ē: ꝓfe suo viuēte cepit regnare· Hic bōis
initijs: malos exit⁹ habuit·Quippe secūde res
q̄ sapientū aīos fatigāt: magis huic obfuerūt
q̄ ꝓfuit ipa sapia: etiā nūc t deinceps mēoraби
lis: t tūc lōge lateq̄ laudata·Prophasse etiax
ipe repit in suis libr⁹: q̄ tres recepti sūt i auc̄ta
tē canonicā: puerbia: ecclesiastes: t canticū cā
ticox Alij x̄o duo q̄x vn⁹ sapia: alter eccl'iastic⁹
dr: ꝓp' eloquij nōnullā similitudinē vt salomo
nis dicant⁹ obtinuit ꝓfuerudo·Hō aūt ec ipi⁹ nō
dubitāt doctiores: eos tū in auctē maxīe occidē
talis antiq̄tus recepit ecclia: q̄x in vno q̄ appel
lat⁹ sapia salomōis: passio xp̄i aptissime ꝓpheta
tur· Jmpij q̄ppe infectiores ei⁹ cōmēorant⁹ di
cētes·Circūueniam⁹ iustū qm̄ insuauis ē nob:
5ap̄·2· t ꝓtrari⁹ ē opibus nr̄is: t improperat nob pctā le
gis: t ifamat i nos pctā disciplie nr̄e·Promittit
sciam dei se hfe: t filiū dei se noiat· Fact⁹ ē nob
in traductionē cogitationū nr̄ax· Grauis etiā
nobis ē ad videndū qm̄ dissimilis ē alijs vita il
li⁹: t imutate vie ei⁹·Tāq̄ nugaces estimati su
mus ab illo t abstinet se a vijs nr̄is q̄si ab imūdi
cijs·Prefert nouissima iusto x: t gloriat patrē
se deū hfe·Videam⁹ g̃ si ꝑmōes illi⁹ veri sint: et
tēptem⁹ q̄ ventura sūt illi: t sciem⁹ q̄ erūt nouissi
ma illi⁹·Si em̄ iust⁹ ē fili⁹ dei suscipiet illū: et li
berabit eū de manu ꝓtrariox·Cōtumelia t tor Sap̄·2·
mēto inꝛrogem⁹ illū: vt sciam⁹ reuerentiā illi⁹:
t ꝓbem⁹ patiētiā ipi⁹·Morte turpissima cōdē
nemus illū: erit em̄ ei respect⁹ in ꝑmōib⁹ illius·
Hec cogitauerūt t errauerūt: excecauit em̄ il
los malicia ipox·Jn ecclesiastico aūt fides gen
tiū futura p̄dicit isto mō·Miserere nr̄i dñator Eccī·36·
de⁹ oim: t imitte timorē tuū sup oēs gentes: ex
tolle manū tuā sup gētes alienas: t videāt po
tētiā tuā: vt sic coꝝā illis sanctificat⁹ es in nobis
ita coꝝā nob magnificeris in illis: t agnoscāt te
ꝑm qđ t nos agnouim⁹ te: q: nō ē de⁹ ꝑter te do
mie·Hāc sub optādi t p̄cādi spē ꝓphetiā piesū
xp̄m videm⁹ ipletā: ꝑ adūsus ꝓtradictores non
tāta auēte ꝓferunt⁹: q̄ scpta nō sūt in canone iu
deox·Jn trib⁹ x̄o illis q̄s salomōis eē ꝓstat t iu
dei canonicos hūt: vt oñdat ad xp̄m t eccl'iam
ptinere qđ in eis eiusmodi repit opposa disputa
tio nēcaria ē: q̄ nos vltra q̄ optet si nūc adhibe
atur extēdit·Tamē qđ in ꝓuerbijs legit⁹ viros Prou·1·
ipios dixisse·Absc̄dam⁹ in ꝛra virū iustū iniu
ste: absorbeam⁹ x̄o eū tāq̄ infern⁹ viuētē: t au
feram⁹ ei⁹ mēoriā de ꝛra: possessionē ei⁹ p̄ciosā
apphendam⁹: nō ita obscurū ē vt de xp̄o t pos
sessione ei⁹ eccl'ia sine laboriosa expositiōe nō
possit itelligi: tale q̄ppe aliq̄d etiā dñs ipse ie⁹us
ꝓeuāgelicā pabolam oñdit dixisse malos colo
nos·Hic ē em̄ heres: venite occidam⁹ eū: t nr̄a Mat·21·
erit hereditas·Jtēq̄ illud in eodē libro qđ iam
aū pstrinxim⁹ cū agerem⁹ ō sterili q̄ pepit septē
nō nisi de xp̄o et eccl'ia mox vt fuerit p̄nūciatū
ꝓsueuit intelligi ab eis: q̄ xp̄m sapiaz dei esse no
uerūt·Sapia edificauit sibi domū: t suffulsit co Prou·9·
lūnas septē: imolauit suas victimas: miscuit in
cratere vinū suū t parauit mensam suā·Misit
seruos suos cōuocās cū excellēti p̄dicatiōe ad
cratherē dicēs·Quis est insipiens diuertat ad
me·et iop⁹ sēsu dixit· Vēite t māducate ō pa
nib⁹ meis: t bibite vinum qđ miscui vobis·Hic
certe agnoscim⁹ dei sapiam: h̄ē x̄bū p̄ri coeter
nū: in vtero virginali domuz sibi edisscasse coꝝ
pus hūanū: t huic tāq̄ capiti mēbra eccl'iam sb
iūxisse: martyriū victimas imolasse: mensaz in
vino t panib⁹ ꝑparasse: vbi appet etiā ad sacer

Pſ· 109· dotium ſm ordinē melchiſedech: inſipientes ꝛ
1·Cor·1· inopes ſēcu vocaſſe: qz ſic dic̄ apls: · Infirma hu
ius mūdi elegit de⁹ vt cōfunderet fortia · Qui
Proū·9· bus etiā tm infirmis qđ ſequit dic̄: derelinqte in
ſipientiā vt viuatis: ꝛ q̄rite prudentiā vt habe
atis vitā · Participē aūt fieri menſe illius: ipm
ē incipe hꝛe vitā · Hā ꝛ in alio libꝛo q̄ vocat ec
Eccs· 5· cleſiaſtes vbi ait · Nō ē bonū hoī niſi q̄ māduca
bit ꝛ bibet · Quid credibili⁹ dicere intelligitur
q̄ qđ ad ꝓticipationē mēſe hui⁹ ꝓtinet: quam ꝛ
ſacerdos ipe mediatoꝛ teſtamēti noui exhibet
ſm ordinez melchiſedech: de coꝛpe ꝛ ſanguine
ſuoꝛ. Jd ei ſacrificiū ſucceſſit oīb⁹ illis ſacrificijs
veteris teſtamti q̄ imolabant in vmbꝛa futuri
ꝓpter qđ etiā vocē illā in pſalmo triceſimo ꝛ no
no eiuſdē mediatoꝛ ꝑ ꝓphetiā loq̄ntis agno =
Pſ· 39· ſcim⁹ Sacrificiū ꝛ oblationē noluiſti: coꝛp⁹ aūt
pfeciſti mihi: qz p illis oīb⁹ ſacrificijs ꝛ oblatiōi
bus coꝛp⁹ ei⁹ offert: ꝛ ꝓticipātib⁹ miniſtrat · Hā
iſtū eccleſiaſten in hac ſententia manducādi ꝛ
bibēdi quā ſepe reperit plurimūq̄ cōmendat
nō ſapere carnales epulas voluptatis: ſatꝭ illō
oſidit: vbi ait · Meli⁹ ē ire in domū luct⁹: q̄ ire i
Eccs· 7· domū pot⁹ · Et paulopoſt · Coꝛ inq̄t ſapiētiū in
domo luct⁹: ꝛ coꝛ iſipiētiū in domo epulaꝝ · Sz
illud magꝭ cōmēdorandū exiſtio de h̄ libꝛo qđ p
tinet ad ciuitates duas: vnā diaboli et alteram
xp̄i: ꝛ eaꝝ reges diabolū ꝛ xp̄m · Ue tibi ꝛra in
Eccs· 10· quit cui⁹ rex adoleſcēs: ꝛ ꝓncipes tui mane cō
medūt ꝭ Bta tu ꝛra cui⁹ rex tu⁹ fili⁹ ingenuoꝝ: et
ꝓncipes tui in tpe cōmedūt: in foꝛtitudie ꝛ nō
in cōfuſiōe · Adoleſcentē dixit diabolū ꝓpt ſtul
ticiā ꝛ ſuꝑbiā ꝛ temeritatē ꝛ petulentiā: ceteraq̄z
vitia q̄ huic etati aſſolēt abūdare: xp̄m aūt filiū
ingenuoꝝ: ſctōꝝ ſcz pſiarchaꝝ: ꝓmptiū ad li
berā ciuitatē: ex q̄b⁹ ē in carne ꝓgenit⁹ · Princi
pes illi⁹ ciuitatis mane māducātes · i · aſſi horam
ꝓgruā: qz nō expectāt oꝑtunā q̄ vera ē in fu
turo ſcō felicitatē: feſtinant beari hui⁹ ſcī cele
britate cupiētes · Principes aūt ciuitatis xp̄i tp̄s
nō fallacis btitudis ꝓatient expectāt · Hoc ait
in foꝛtitudie ꝛ nō in ꝓfuſiōe: qz ñ eos fallit ſpes
Rom· 5· de q̄ dic̄ apls · Spes aūt nō ꝓfundit · Dic̄ ꝛ pſal
Pſ· 24· mus · Etenī q̄ te expectāt ñ ꝓfundent · Jā xo cā
ticū cāticoꝝ ſpiritalis q̄dā ſctōꝝ ē voluptas mē
tiū: in ꝓtugio illi⁹ regis ꝛ regie ciuitat ꝭ: qđ ē xp̄s
ꝛ eccl̄ia · Sz h̄ voluptas allegoꝛicis tegmib⁹ in
uoluta ē: vt deſideret ardenti⁹: videatq̄z iocū
di⁹: ꝛ appeat ſpōſus cui ꝺꝛ i eodē cāticoꝛ: eq̄ras
dilexit te: ꝛ ſponſa q̄ ibi audit: caritas i delicijs
tuis · Tacite multa trāſim⁹: cura hui⁹ opis ter =
minādi · La·XXI·
c Eteri poſt ſalomonē reges hebꝛeoꝝ
vix ſueniunt q̄ aliq̄ enigmata dictoꝝ ſu=
oꝝ rerū vel geſtaꝝ: qđ ad xp̄m ꝛ eccl̄iam ptine=
at ꝓphetaſſe: ſiue in iudea ſiue in iſrael · Sic ei
appellate ſūt i li⁹ ꝓpl̄i ptes: ex q̄ ꝓpt ſalomōis of=
fenſā tpe filiū ei⁹ roboā q̄ pri ſucceſſit in regnū
deo vindicāte diuiſus ē · Proinde tribus decez
q̄s accepit hieroboā ſeru⁹ ſalomonis rex ei⁹ in
ſamaria ꝓſtitut⁹: ꝓprie vocabant iſrael: q̄uis h̄
vniuerſi ꝓpl̄i li⁹ nomē ect · duab⁹ vo tribubus ·
iude · ſ · ꝛ beniamin: q̄ ꝓpt dauid ne penitus re=
gnū ſtirpis eius fuiſſet eradicatū: remāſerant
ſubiacētes ciuitati bieruſalē: iude nomen fuit:
qz ipa erat tribus vñ dauid · Beniamin vo tri=
bus alta ad idē regnū de quib⁹ dixi ptinēs erat:
vñ fuit ſaul rex añ dauid · ſ ſimul iſte due tribus
vt dictū ē iuda vocabant: ꝛ h̄ noīe diſcernebāt
ab iſrl: qđ appellabāt ꝓprie decē trib⁹ būtes ſuū
regē · Hā tribus leui q̄m ſacerdotalis fuit: dei ñ
regū ſeruicio mācipata: terniadecia nūerabat.
Joſeph q̄pe vn⁹ ex duodeciz filijs iſrael ñ vnā
ſic ceteri ſingulas ſ duas trib⁹ fec̄ effrem ꝛ ma
naſſe · Uerūtm etiā trib⁹ leui ad ſignū hieroſoly
mitanū ptinebat magis: vbi erat dei tēpluz cui
ſeruiebat Diuiſo igit ꝓpl̄o ꝓmus regnauit i hie
ruſalē roboā rex iuda fili⁹ ſalomōis: ꝛ i ſamaria
hieroboā rex iſrael ſeru⁹ ſalomōis · Et cuz voluz 3· Re· 12·
iſſet roboā tanq̄ tyrānidē diuiſe illi⁹ ptis bello
ꝑſequi: ꝓhibit⁹ ē ꝓpl̄us pugnare cū fratrib⁹ ſuis
dicēte deo p ꝓphetaz ſe h̄ feciſſe · Uīm apparuit
nullū in ea re: vel regis iſrael: vel ꝓpl̄i fuiſſe pec
catū: ſ volūtatē dei vindicantis impletā fuiſſe ·
Qua cognita: ps vtraq̄z inter ſe pacata conq̄=
euit: nō em̄ religiōis: ſ regni fuerat cā diuiſio ·
Erū rex iſrael hieroboā La·XXII·
v mēte puerſa nō credēs deo: quē veracez
ꝓmiſſo ſibi regno datoq̄z ꝓbauerat: ti
muit ne veniendo ad templū dei qđ erat in hie
ruſalē: q̄ ſm diuinā legē ſacrificādi cā vniuerſe
illi genti veniendū fuit ſeduceret ab eo popu
lus: ꝛ ſtirpe dauid tanq̄z regio ſemini redderet
inſtituit idolatriā in regno ſuo: ꝛ ꝓlm dei ſecuz
ſimulachꝛoꝝ cultu obſtrictū nephanda impie=
tate decepit: nec tm oīno ceſſauit deus: nō ſolū
illū regē: verūetiā ſucceſſoꝛes: ꝛ impietat ꝭ imi=
tatoꝛes ꝓlīq̄z ipm arguere p ꝓphetas · Hā ibi
exiterūt ꝛ magni illi inſigneſq̄z ꝓphete: q̄ etiā
mirabilia multa fecerūt: helias: ꝛ heliſeus diſci
pulus ei⁹ · Etiaz ibi dicēte helia · Dñe ꝓphetas
tuos occiderūt: altaria tua ſuffoderunt: ꝛ ego 3· Re· 19·
relict⁹ ſū ſolus: ꝛ q̄rūt aiam meā · Rñſum ē illic
eſſe ſeptē milia viroꝝ: q̄ nō curuauerūt genua
ante baal · La·XXIII·
i Tēpq̄z in regno iuda ptinēte ad hieruſalem
etiā ſucceſſoꝛū regū tp⁹ nō deſuerūt
ꝓphete: ſic deo placebat eos mittere: vel ad ꝓ=

nunciandū qđ op⁹ erat: vel ad corripiēda peccata p̄cipiēdāq; iusticiā. Nā t illic t si longe minus q̄ in israel: tñ exiterūt reges q̄ suis ipietatib⁹ deū grauiter offenderēt: t moderatis flagellis cū ꝓfectū plecterēt. Pior sane regū merita ibi ñ qua laudāt. In israel aūt reges alios magis: alios minus: oēs tñ reprobos legimus Utraq; igit ps sic iubebat dīna p̄uidētia vel sinebat: varijs t erigebat ꝓspitatib⁹: t aduersitatib⁹ p̄mebat: t sic affligebat: nō solū externis verūetiā inter se ciuilib⁹ bellis: vt certis existētibus causis: misericordia dei vltra pateſceret donec ei⁹ indignatiōe creſcēte vniuſa gens illa a chaldeis debellātib⁹ ñ solū subūterer i sedib⁹ suis: ſ etiā ex maxīa sui pte trāſferret in terras assyrior: pus illa ps q̄ vocabat israel in tribub⁹ decē: postea vo etiā iudas euersa hierlm t templo illo nobiliſſimo: in qb⁹ terris p annos. lxx. captiuū egit ociū: post q̄s inde dimiſſa tēplum qđ euerſum fuerat inſtauravit: t q̄uis plurimi ei⁹ i alienigenaꝝ degerēt terris: ñ hūit tū deinceps duas regni ptes t duos diuerſos in singulis ptibus reges: ſ in hierlm p̄nceps eoꝝ vnus eoꝝ erat: atq; ad dei templū qđ ibi erat oēs vndiq; vbicūq; eēnt t vndecunq; poſſent p certa tpa veniebāt. Sz nec tūc eis hoſtes ex alijs gētib⁹ expugnatores defuerūt. Nā etiā romanoꝝ iā tributarios eos x̄ps inuenit. La. XXIIII

t Oto aūt illo tpe ex quo redierunt de babylonia: poſt malachiā aggeū t zacharīā q̄ tūc ꝓphetauerūt t eſdrā nō habuerūt ꝓphetas vſq; ad ſaluatoris aduētuz miſi aliū zacharīā patrem ioannis t helisabeth eius vxorem: x̄pi natiuitate iā p̄ima: t eo iam nato ſymeonē ſenē: t annam viduā iāq; grandeuā: t ip̄m ioannē nouiſſimū q̄ iuuenis iaz iuuentē x̄pm nō quidē futuꝝ p̄dixit: ſ tñ incognitum ꝓphetica cognitiōe monſtrauit: ꝓpter qđ ipe dñs ait. Lex t ꝓphete vſq; ad ioannē. Sed iſtoꝝ q̄nq; ꝓphetatio ex euāgelio nob⁹ nota eſt vbi t ipa virgo mater dñi añ ioānē ꝓphetaſſe iuenit. Sz hāc iſtoꝝ ꝓphetiā iudei reprobi ñ acciꝑiūt. acceperūt āt q̄ ex eis innūerabiles euāgelio crediderūt. Tūc etñ vere israel diuiſus ē in duo: diuiſiōe illa q̄ p samuelem ꝓphetā ſauli regi eſt imutabilis p̄nunciata: malachiā vero aggeū zachariā t eſdrā: etiā iudei reprobi i auctoritatē canonicā receptos nouiſſimos habeant: Sunt ei t ſcp̄ta eoꝝ ſicut alioꝝ q̄ i magna multitudine ꝓphetarūt perpauci t ſcripſerūt q̄ auctem canonis obtinerent. De quoruz prędictis q̄ ad x̄pm eccleſiāq; ei⁹ ꝑtinent: nōnulla mihi in hoc ope video eſſe ponenda: qđ cōmodius fiet adiuuāte dño ſeq̄nti libro: ne hunc taz prolixuz vlteri⁹ oneremus.

Explicitus ē liber decimuſſeptimus.
Incipiūt capl̄a libri decimioctaui.

i De his que vēq; ad tpa ſaluatoris. x. et vij. voluminibus diſputata ſunt.
ij De terrene ciuitatis regibus atq; temporibus: quibus ab exortu abrae ſanctorū tempa ſupputata conueniunt.
iij Quib⁹ regnātib⁹ apō aſſyrios atq; ſicyonios abrae cētenario iſaac ō ꝓmiſſione ſit nat⁹: vel ip̄i iſaac ſexagenario eſau t iacob gemi ō rebecca ſint editi
iiij De tempibus iacob t filij eius ioſeph.
v De api rege argiuoruz qđ egypti ſerapin noiarū dino honore coluerunt.
vj Quo regnāte apō argiuos quo ve apō aſſyrios iacob in egypto mortuus ſit.
vij Quoruz regum tempore ioſeph in egypto defunctus eſt.
viij Quoꝝ regū erate moyſes natus ſit. et quoꝝ demū ꝓfectū ꝓphet⁹ ſit orta religio.
ix Qñ athenienſiuz ciuitas ſit condita: et quā cām nois ei⁹ varro perhibeat.
x Quid varro tradat de nūcupatione arīopagi t de diluuio deucalionis.
xj Quo tpe moyſes pp̄lm dei ō egypto eduxerit t ieſu naue qui eidem ſucceſſit quoꝝ regū etate ſit mortuus.
xij De ſacris falſoꝝ deorū: q̄ reges grecie illis tēpibus inſtituerūt: que ab exitu iſrael de egypto vſq; ab obitū ieſu naue dinumerantur.
xiij Qualiū fabularū figmenta exorta ſint eo tpe q̄ hebreis iudices p̄ē ceperūt.
xiiij De theologis poetis.
xv De occaſu regni argiuoꝝ: quo tpe apud laurentes picus ſaturni filius regnuz patris p̄mus accepit.
xvj De diomede poſt troie excidiū in deos relato cuius ſocij traditi ſunt in volucres eſſe conuerſi.
xvij De incredibilibus hominū cōmutatiōibus q̄d varro crediderit.
xviij Quid credēdū ſit ō trāſformatiōib⁹ q̄ arte demonū hoīb⁹ videnī accidere.
xix Qñ eo tpe eneas in italiā venerit quo lapidoth iudex p̄ſidebat hebreis.
xx De ſucceſſiōe ordinis regni apud iſraelitas poſt iudices.
xxj De regibus latij: quoꝝ primus eneas t duodecim⁹ auentin⁹ dij facti ſunt.
xxij Qñ eo tpe roma ſit cōdita q̄ regnū aſſyrioꝝ itercidit quo ezechias regnauit in iudea.

xxiij De sibylla erythrea: que inter alias sibyllas cognoscit de xpo euidēria multa cecinisse.

xxiiij Q; regnante romulo septē sapiētes claruerint: quo tpe decē trib⁹ q̄ israel dicebat in captiuitatē a chaldeis ducte sunt: idemq; romulus mortuus diuino honore donatus est.

xxv Qui pbi enituerit regnāte apō romāos tarquinio priſco: apō hebreos sedechia cū hierlm capta ē tēplūq; subuersū.

xxvj Q; eo tpe q̄ ipletis lxx annis iudeox ē resoluta captiuitas: romani q̄q; a diuturnis regio liberati.

xxvij De tribus ppbis quox oracula habentur in libris: q̄q; tūc de vocatiōe gētiū multa cecinerūt: qñ romanox regnus cepit: assyriorūq; defecit.

xxviij De his que ad euangeliū xpi ptinēt q̄d osee et amos ppbetauerint.

xxix Que ab esaia de xpo et eccl'ia sint p̄dicta

xxx Que micheas et ionas et ioel nouo testamento p̄gruentia ppbetauerunt.

xxxj Que in abdia in naum et abacuc de salute mūdi in xpo p̄nunciata reperiāt.

xxxij De ppbetia q̄ in oratiōe abacuc et cantico continetur.

xxxiij De xpo et vocatiōe gentiū q̄ hieremias et sophonias ppbetico spiritu sūt p̄fati.

xxxiiij De ppbetia danielis et ezechielis que in xp̄m eccl'iamq; p̄cordat.

xxxv De triū ppbetax vaticinio: id ē aggei: zacharie et malachie.

xxxvj De esdra et machabeox libris.

xxxvij Q; ppbetica auctoritas oī origine gentilis p̄bie inueniatur antiquior.

xxxviij Q; quedā sanctox scpta ecclesiasticus canon ppter nimiā nō receperit vetustatē: ne p occasionez eox falsa veris iserentur

xxxix De hebraicis litteris que nunq̄ in sue lingue ppietate non fuerunt.

xl De egyptiox mendacissima vanitate: q̄ antiquitati scientie sue centuz milia ascribit annox.

xlj De philosophicaruz opinionum dissensionibus: et canonicarū apud eccl'iaz concordia scripturax.

xlij Qua dispensatiōe ꝓuidentie dei scpture sacre veteris testamenti ex hebreo in grecū eloquiū trāslate sint: vt vnū sis gentibus innotescerent.

xliij De auctoritate lxx interp̄tatū: que saluo honore hebraice lingue oibus sit interpretibus preferenda.

xliiij Quid intelligendū sit de ninuitarū excidio: cuius denūciatio in hebreo xl dierū spacio tenditur: in lxx autē triduī breuitate concludit.

xlv Q; post instauratiōē templi ppbetas iudei habere destiterunt: et exinde vsq; ad natiuitatē xpi cōtinuis adūsitatib⁹ sint afflictivt, pbaret alteri⁹ tēpli edificationē ppbeticis vocib⁹ fuisse promissam:

xlvj De ortu saluatoris nri fm qō verbū caro factū ē: et de dispersiōe iudeox per oēs gentes sicut fuerat ppbetatū.

xlvij An ante tpa xpi aliqui fuerint extra israeliticū genus: qui ad celestis ciuitatis consortiū ptinerēt

xlviij Prophetia aggei qua dixit maiorē futuram gloriā domus dei q̄ p̄mū fuisset: nō in reedificatiōe tēpli sed in ecclesia christi esse completam.

xlix De incerta multiplicatiōe ecclesie quia in h̄ seculo multi reprobi miscent electis

l De p̄dicatiōe cuāgelij: q̄ p passiōem p̄dicātiū clariox et potētioz facta est.

lj Q; etiam per hereticox dissensiones fides catholica roboretur.

lij An credendū sit qō quidā putant ipletis x persecutiōib⁹ q̄ fuerit: nullā supē ꝓter vndecimā: q̄ i ipo ātix xpi tpe sit futura

liij De tpe nouissime p̄secutōis occulto (tura

liiij De stultissimo mendatio paganox quo xp̄ianā religionē nō vltra trecentox lx q̄q; annox mensuram spaciuz cē finxerunt.

Incipit liber decimusoctauus. Ca. I

E ciuitatū duarū quax deus vnax seculi huius est altera: in qua nunc est q̄ntū ad hoīm genus ptinet etiā ista pegrina exortu et procursu et debitis finibus me scriptux esse p̄misi: cū pus inimicos ciuitatis dei q̄ cōditoꝛ eius xpo deos suos p̄ferunt: et liuore sibi pnicio sissimo atrocit inuidēt xp̄ianis: q̄nt̄ū me adiuuaret ei⁹ gr̄a refellissem: qō voluminib⁹ decē posuibus feci. De hac xo mea quā mō cōmētoꝛ aui tripartis regi

o Ciuitatum duarum ꝛc. In octauo libro principaliter de regno eius est ꝓtinuare pgressus duax ciuitatum vsq; ad incarnationez xp̄i: ponēs sil' p phetias de xpo et ecclesia. Nunc ergo ꝛc. de bello et nino

ptita ꝓmissione: decimũ seq̃ntibus quattuor libris ambax est digestus exortus. Deinde procursus ab homie ꝑmovsq; ad diluuiũ libro vno q̃ ẽ hui⁹ opis quintus decim⁹: atq; inde vsq; ad abraã: rursus ãbe sicut in tpibus. ita ⁊ in nostris lris cucurrerũt. Sza ꝑfe abraã vsq; ad regum tpa israelitax: vbi. xvj. volumẽ absoluimus: ⁊ inde vsq; ad ipius in carne saluatoris aduẽtũ q̃ vsq; decimuseptimus liber tẽdit: sola videl in medio stilo cucurrisse dei ciuitas: cũ in ꝟ seculo ñ sola cucurrerit: ꝫ ãbe vtiq; i genere humão sic ab initio simul suo ꝓcursu tpa variauerit. Verũ hiõ feci: vt pri⁹ ex q̃ aptiores dei ꝓmissiones esse ceperũt vsq; ad ei⁹ ex virgie natiuitatẽ: in q̃ fuerãt q̃ ꝓmo ꝓmittebant implẽda: sine interpolatiõe a ꝓtrario alteri⁹ ciuitatis ista q̃ dei ẽ ꝓcurrẽs distinct⁹ appareret: q̃us vsq; ad reuelationẽ testamẽti nouꝝ: nõ in lumie ꝫ in vmbra cucurrerit. Hũc q̃ q̃ intermiseraz video esse faciẽdũ: vt ex abrae tpib⁹ quõ etiaz illa cucurrerit quãtũ satis videt attingã: vt ambe inter se possint ꝑsideratiõe legentiuꝝ comparari.

La. II.

Ocietas igr vsq; q̃q; mortaliũ diffusa p fras: ⁊ i locox quãtislibet diuersitatib⁹ vni⁹tũ eiusdẽq; nãe: quadã cõmuniõe distinctas: vtilitates ⁊ cupiditates suas quib⁹ sectãtibus dũid qõ appetit: aut nemini: aut nõ omnibus sufficat: q; nõ ẽ idipm aduersũ seipam pleriq; diuidit: ⁊ ps qtẽ q̃ ꝑualet oꝑimit. Victri ei em victa succũbit: dñationi. ſ. vel etiã libtati qualẽcũq; pacẽ ꝑferẽs ac salutẽ: ita vt magne fuerint admirationi: q̃ pire ꝫ seruire malucrit. Nã i oibus fere gẽtib⁹ quodãmõ vox nãe ista ꝓsonuit: vt subiugari victoꝝib⁹ mallẽt: quibus contigit vinci: q̃ bellica omnisaria vastatione deleri. Hinc factuz ẽ vt nõ sine dei ꝓuidẽtia in cui⁹ ptãte ẽ vt q̃sq; bello aut subiugẽt: aut subiuget: quidã essent regnis ꝓditi: quidã regnãtibus ꝓditi: ꝫ inf plura regna fraꝝ in q̃ terre ne vtilitat⁹ vl cupiditat⁹ ẽ diuisa societas: quã ciuitatẽ mũdi hui⁹ vniuersali vocabulo nuncupamus: duo regna cernim⁹ longe ceteris ꝓ uenisse clariora: assyrioꝝ ꝓmũ deinde romãorũ: vt tpib⁹ ita locis inter se ordinata atq; distincta. Nam quo modo illud ꝓus: hoc posterius: eo modo: illud in oriente: hoc in occidẽte surrexit. Deniq; in illius fine hui⁹ initiũ ꝑfectum fuit. Regna cetera ceteroscq; reges velut appendices istoꝝ dixerim. [a] Ninus g̃ iaz secũd⁹ rex erat assyrioꝝ: q̃ patri suo belo successerat regni illius ꝓmo regi: quando in terra chaldeoꝝ natus ẽ abraã. [b] Erat aũt tpe illo regnũ sicyonioꝝ admodũ puũ: a quo ille ynde cunctis doctissimus marcus varro scribens de gente populi romani: velut antiquo tempore exorsus est: Ab his em sicyoniorum regibus ad athenienses peruenit: a quibus ad latinos: inde ad romanos. Sed ante conditã romam in comparatione regni assyriorum per exigua ista memorantur. Quis athenienses in grecia plurimum claruisse fateatur etiam salustius romanus historicus: plus tamen fama q̃ re ipa. Nam loquens de illis athenienſium inquit res geste sicuti ego existimo satis ample magnificeq; fuerunt. Verum aliquanto minores tamen q̃ fama feruntur. Sed quia prouenere ibi scriptoꝝ magna ingenia per terrarum orbem athenienſium facta ꝓ maximis celebrantur. Ita eoꝝ qui fecere virtus tanta habetur: quantum eam verbis potuere extollere preclara ingenia. Accedit huic ciuitati non parua etiam litteris ⁊ philosophis gloria: quod ibi potissimum talia studia viguerũt. Nam quantuz attinet ad imperium: nullum maius ꝓmis temporibus q̃ assyriorum fuit: nec tam longe lateq; diffusum. Quippe vbi minus rex belus filius vniuersam asiaz que totius orbis ad numerum pertinet tertia dicitur: ad magnitudinem vero dimidia reperitur⁹: vsq; ad libye fines subegisse traditur. Solis q̃pe indis in partibus orientis non dominabatur. Quos tamen eo defuncto⁹ semiramis vxor eius est aggressa bellando. Ita factum est: vt quicunq; in illis terris populi siue reges erant: assyriorum regno ditioniq; parerent: et quicquid imperaretur efficerent. Abraaz igr in eo regno apud chaldeos: nini temporibus natus est. Sed quoniã res grece historie multo sunt nobis q̃ assyrie notiores: ⁊ per grecos ad latinos: ac deinde ad romanos qui etiam ipsi latini sunt: temporum seriem deduxerunt qui gentem populi romani in originis ei⁹ antiquitate rimari sunt: ob hoc debem⁹ vbi op⁹ est assyrios mẽoꝝare reges: vt appareat quẽadmodum babylonia quasi ꝓma roma: cuz peregrina in hoc mundo dei ciuitate ꝓcurrat. Res autem quas ꝓpter comparationẽ ciuitatis vtriusq; terrene scilicet ⁊ celestis huic operi oportet inserere: magnis ex grecis ⁊ latinis: vbi ipa roma quasi secunda babylonia ẽ debemus assumere. Quando ergo natus est abraaz secundi reges erant: apud assyrios ninus: apud sicyonios cecrops. Primi autem: illic belus: hic agialeus fuerunt. Cum vero egresso abraam de babylonia promisit ei deus: ex illo magnã gentẽ futurã: et in ei⁹ semie oim gentiũ benedictionẽ: [f] assyrij q̃rtũ regẽ hẽbãt

p femina filium nozt statura mediocris et vox ḡtilis pariter et lineamẽtorũ qualitas mris ⁊ filij simil. Sic ꝓmis initijs sexum puer mentita credits est. bis non cõtenta exquisitos ꝑ vltimum regni termios tueri. ethiopiam quoq; ꝑ perio addidit. indis bellum intulit. quo ꝑter illam et alexandruz magnuz nemo itrauit. Magnas etiam res alias gessit quaruz amplitudie vsq; ad indiã superatam esse putatur. que sic fatetur. quoniam quecba ctex⁹ sil'as set seipsam prodebat. nec hoc illi dignitatem regni ademit. sed admirationez auxit q̃ mulier nõ modo feminaꝝ ꝓtute. sz ẽt virox añiz

f Assyrij q̃rtũ regem habebãt scz ninũ vel niniã filiã nynitz semiramidis ꝑ tertio eñ rege comparat semiramis

g Sicyonū ānū ⁊c. Europi eñ regi scō succesſit tertius ſelerin⁹. ārt⁹ apis. ānt⁹ ſelerion. vt ptz infra

b Que ab illo interfecta ⁊c. Refert iuſtinus. vbi ſupra q⁹ ſemiramis ad postremū cū ꝯcubitū filij peruſſet ab eodē interfecta. duos ⁊ xxx ānos regno potita ē. vñ vt bōr a filio inſecta p hibek ausa filiuz īceſtare ꝯcubitu

i Hāc putant nōnulli ⁊c. puta iuſtin⁹ q̄ libro p̄mo ſic ait. ſemiramis babyloniam ꝯdidit. muroq; vbi cocto late re circūdedit.

k Ut eū defunctuz ⁊c. Nō aūt hic ōr de morte ſelerionis ⁊ deificatiōe ei⁹ a varrone puto acceptuz quē dixi ſupra ſcripſiſſe de regno ſicyonioꝝ ⁊ de regibus.

Gene. xj

La. iij.

a Ninus tpi

b b⁹ ⁊c. ibi tunc ⁊ aſſyrijs ānt⁹ erat arabus. puto vitio ſcriptoꝝ ſic ſcriptum ſic ſcriptū nō ei arabus ān tus rex erat. ſed arius cuius anno decimo nat⁹ ē iſaac vt ptz ex chronicis euſebij

Regnauit autez arius ānis. xxx. cui ſucceſſit rex ſerrus arab⁹ regnās ānis. xl. c⁹ āno ānro exite iſaac. xxv. ānoꝝ rēptauit deus a braā. huic āt ſucceſſit. vz. rex ſerres cui⁹ rpe mortuus ē abraaz vt dicit hic.

b Et apō ſicyonios ⁊c. De regib⁹ ſicyonioꝝ e nota q⁹ ſelerion.

g ⁹Sicyonij quintū. Apud illos eñ regnabat fili⁹ nini post matrē ſemiramidē ᵇque ab illo interfecta phibek: ausa filiū mater inceſtare ꝯcubitu

i Hāc putāt nōnulli cōdidiſſe babylonem. quā q̄dē potuit inſtaurare. Qñ aūt vel quō cōdita fuerit: in ſextodecio libro dixim⁹. Filiū pozronini et ſemiramidis q̄ matri ſucceſſit i regnū: q̄dā etiā ipm ninū: q̄daz ꝯ deriuato a pre vocabulo niniū vocāt. Sycinioꝝ aūt regnū tūc tenebat ſelexiō. quo regnāte vſq; adeo ibi mitia ⁊

k leta tpa fuerūᵏ vt eū defūctū velut deū colerēt ſacrificādo ⁊ ludos celebrando: q̄s ei p̄mit⁹ iſtitutos ferūt. La. iij

Ninus tpi⁹ etiā iſa

b ac ex p̄miſſiōe dei natus ē cēcenario p̄ri filius abrae de ſara ꝯiuge q̄ ſterilis ⁊ anus iā ſpem ꝓlis amiſerat

a Tūc ⁊ aſſyrijs quintus erat rex arabus. Ipi ꝯ iſaac ſexagenario nati ſi⁹ filij gemini eſau ⁊ iacob: q̄s ei rebecca vxor pepit auo coꝝ abraā adhuc viuēte: ⁊ centū ſexaginta etat⁹ ānos agēte. Qui expletis cētū. lxxv. ānis defunct⁹ ē regnātib⁹ apō aſſyrios ꝓrexte illo antiq̄oze: q̄ etiā bale⁹ vocabak: ᵇet apud ſicyonios thiriacho quē q̄dā thyrimachuz ſcribūt ſeptis regib⁹. ᶜ regnū āt arguoꝝ ſimul cū abrae nepotibus ortū ē vbi p̄m⁹ regnauit inachus. Sane qō ꝓtereū dū nō fuit. ᵈ etiā apō ſepulcrū ſeptimi ſui regis thyriachi ſacrificare ſicyonios ſolere varro refert. Regnātibus porro octauus regib⁹ ᵉ armamitre aſ-

b ſyrioꝝ: leucippo ſicyonioꝝ: et prio argiuoꝝ inacho: de⁹ locutus eſt ad iſaac: atq; ipi q̄s eadē q̄ p̄ri ei⁹ duo illa ꝓmiſit: ſemini. ſ. ei⁹ frā chanaā: ⁊ in ei⁹ ſemie benedictionē cūctaruz gentiū: h ipa ꝓmiſſa fūt etiaz filio ei⁹ nepoti abrae: q̄ ē appellat⁹ p̄mo iacob poſt iſrael: ᶠ cū f iā bellon⁹ rex nonus aſſyrijs: ᵍ ⁊ phoroneᵘ⁹ inachi fili⁹ ſcōus g regnaret argiuis: leucippo adhuc apō ſicyonios pmanentē his tpibus grecia ſub phoroneo argolico rege legū ⁊ iudicioꝝ q̄buſdā clarior facta ē inſtitutis. ʰ phegous tū frat⁹ huius phoronei iunior: cuz eſſet mortu⁹ ad ei⁹ ſepulcrū tēpluz ē ꝓſtitutū in q̄ colerēt vt deus ⁊ ei boues īmolarent. Credo honore tāto iō dignū putarūt q⁹ in regni ſui pte pater q̄ppe loca ambob⁹ diſtribuerat: i q̄bus eo viuēte regnarent: iſte ſacella ꝓſtituerat ad colēdos deos ⁊ docuerat ob ſeruari tē poza p menſes atq; ānos: q̄d coꝝ ōten⁹ metirent: atq; nūerarent. Hec in eo noua mirātes rudes adhuc homies morte ſubita deum eſſe factum ſiue opinati ſunt: ſiue voluerī.

i Mā ⁊ Io. filia inachi fuiſſe p hibetur: que poſtea iſis appellata: vt magna dea cultra eſt ī egypto: cuius alij ſcribant eā ex ethiopia in egyptū veniſſe reginam: ⁊ q⁹ late iuſteq; imperauerit: eiſq; multa cōmoda ⁊ litteras inſtituerit: hūc honorem illi habituz eſſe diuinum: poſtea q̄ ibi mortua eſt: ⁊ tantū honorē vt capitali crimine reus exiſteret: ſi q̄s eaz fuiſſe boiem diceret. La. iiij.

e Armamitre ⁊c. Nota q⁹ armamitres poſt rex en regnauit annis. xxxvij. cui⁹ āno decimo. p̄mo ꝯ āno ieuxippi regis q̄ regnauit ānis. xiij ſicyonijs. inachi ꝯ regis argiuoꝝ. xl. iſaac iā cē teſimū annū agēte locut⁹ ē deus ad iſaac.

f Cū iābel. ⁊c. nota q⁹ bellonus regnauit aſſyrijs ānis. xxxv. c⁹ anno. iij. phoronei

g q̄s filij inachi regis argiuoꝝ. xv leucippi ꝯ regis ſicyonioꝝ. xxj. facta ē p̄miſſio dei ad iacob. in via q̄ſ⁹ meſopotamiā cū eſſet annorum. lxj.

g Et phoroneᵘ⁹ ⁊c. phoroneo rege grecia legūz ⁊ iudicioꝝ q̄buſdaz clarior ē facta inſtitutis. Dic aūt magiſter ī hiſtoriis q⁹ phoroneᵘ⁹ fili⁹ inachi rudibus grecie p̄mus leges dedit ſub iudice cās agi ꝯ ſtituit. locūq; in dicī deſtinarum foꝝ a ſuo nomīe appellauit.

h Phego⁹ ⁊c. Qō dicit ō phegoo frater phoronei q̄ ad ei⁹ deificatiōm videt ſūptū a varrōe.

i Mā ⁊c. De iſtā q̄ Io filia inachi fuit referma giſter q⁹ in egyptum nauiga-

uit ⁊ q̄ſdā ſraz apices egyptū ōdit. ō agriculturā eos mīra docuit. vñ io. cū dicēt ab eo dēā ē iſis qō i ligna coꝝ ſōat frā. ō cōſticatōez foꝝ ſimlacri ei⁹ ac ſi pēa ſi q̄s eā boiz dicēt qō bō: ſūptū ſtīo ō varrōeyrſ parebat

Lã.IIII
a Egnãtib⁹ r ⁊c Jn ꝟ̄ ca pi. nota q̄ bello no assyrioꝝ regi nono succes sit bale⁹. r. regnꝫ lĩ. ãnis c⁹ anno xvĩ. mesappi ꝟo noni regꝫ sicyo/ nioꝝ q̄ regnauit ãnis. xlvĩ. anno xxvĩ. decimo ꝟo apis regis argi/ uoꝝ q̄ regnauit ãnis. xxxv. mor/ tuus est isaac.

ne. 35.

ne. 37

Egnantibus assyrio/ r rum decimo rege ba/ leo: ⁊ sicyoniorum no no mesappo qui etiam ce/ phisos a quibusdam tra ditur si tamen duum nominum ho mo vnus fuit: ac non potius alterum pro altero puta uerunt fuisse hominem: qui in suis posuerunt scriptis alte/ rum nomen: cuꝝ rex argiuo/ rum tertius apis esset: mor/ tuus est isaac annorum cen/ tum octuaginta: et reliquit geminos suos annorum cen/ tum ⁊ viginti: quorum minor iacob pertinens ad ciuitatem dei de qua scribimus: maiore vtiq; reprobato habebat duodeciꝫ filios: quorum illum qui vo cabatur ioseph mercatoribus in egyptum trã seuntibus fratres eius adhuc isaac auo eoꝝ/ uiuente vendiderant. Stetit autẽ ante pharaonem ioseph qñ ex humilitate quam ptulit subli/ matus est cum triginta esset annoꝝ: quoniam somnia regis diuine interptatus: ñnunciauit septem vbertatis annos futuros: quoꝝ abun/ dantiam prepollentem consequens aly septeꝫ steriles fuerant cõsumpturi: ⁊ ob hoc eum rex prefecerat egypto: de carcere libera tũ quo eũ coniecerat integritas castitatis: quaꝫ fortiter seruans male amanti dñe: ⁊ male credulo dño mentiture: veste etiam derelicta: de manibus attrahentis aufugiens: nõ consensit ad stuprũ Secundo aũt anno septẽ annoꝝ sterilium: iacob in egyptũ cum suis oĩbus venit ad filiũ: agẽs ãnos centum ⁊ triginta: sicut interroganti regi ipe rñdit: cũ ioseph ageret trigita nouẽ: ad trigita scilicet quos agebat qũ a rege honorat⁹ est additis septẽ vbertat⁊ãnis et duob⁹ famis/

Ne. 37

Lã.V
a Js tpib⁹. b ⁊c. Jn ꝟ̄ ca. qõ de serapi ꝺr ⁊ ĩi. vi dek a varrone ac ceptũ. de api bo ue egypti o ꝛfert plini⁹ q̄ testat se eũ vidisse q̄ erat q̄dã taur⁹ q̄ ex ĩ/ prouiso egredie/ bat de flumie nũ li bñs in dextro bũero signũ can didũ in modũ lu ne comiculate. ad quẽ cũ statim

a Js tpib⁹ rex b argiuoꝝ apis na/ uibus transuect⁹ in egyptũ cuꝝ ibi mortu⁹ fuisset fact⁹ ẽ serapis olim maximus egyptioꝝ de⁹. Nois aũt hui⁹ cur nou apis etiam post mor/ tem ꝟ serapis appellat⁹ sit: fa/ cillimã rõnẽz varro reddidit: qz cñ arca in qua mortu⁹ po nitur q̄ ocs iã sarcophagũ vo cãt: soꝛos ꝺr grece: ⁊ ibi eũ ve/ nerari sepultũ ceperũt ꝑ̄ꝰq; templũ ei⁹ eẽt extructũ velut soꝛo sapis. vel soꝛapis ꝑio: de inde vna lĩa vt fieri assolet cõ

mutata serapis dict⁹ ẽ. Cõsti turũ ẽ etiã de illo vt q̄sq̄s eum hoiem dixisset fuisse capitalez penderet penã Et qñ fere in oĩbus templis vbi colebantur ille ⁊ serapis: erat etiã simula/ chrũ qõ digito labijs impresso admouere videret vt silentiũ fieret hoc significare idẽ var/ ro existimat: vt homines eos fuisse raceret. Ille ãt bos quẽ mirabili varietate decepta egypt⁹ in honorẽ eius delitijs affluẽtib⁹ alebat: qñ eũ sine sarcophago viuũ venerabant: apis non se rapis vocabat. Quo boue mortuo qñ quere/ bat ⁊ repiebat vitul⁹ coloris eiusdẽ: ꝟ̄ ẽ albis q̄ busdã maculis sũter insignit⁹: mirũ ⁊ q̄ddã di uinit⁹ sibi ꝑcuratũ eẽ credebãt. Nõ eñ magnũ erat demonib⁹ ad eos decipiendos phãtasiam talis tauri quã sola cernerẽt ostẽtare vacce cõ/ cipienti atq; ꝑgnanti vñ libido matrĩ attrahe/ ret qõ in eius feru iã cõꝛpaliter apparet: sicut iacob de virgis variatis vt oues ⁊ capre varie nascerent effecit. Qõ eñ boies coloꝛib⁹ et coꝛ/ poꝛibus veris: ꝟ̄ demões figurĩ fictis facillime pñt aĩalib⁹ ꝛcipientib⁹ exhibere.

Gene. 30

Lã. VI.
a Pis ğ rex nõ egyptio a rũ: ꝟ̄ argiuoꝝ moꝛtu⁹ ẽ in egypto. huic fili⁹ ar/ gus succesit in regnũ: ex cu/ ius nole argi: ⁊ ex ꝟ̄ argiui ap pellati sũt. Supioꝛib⁹ aũt re/ gib⁹ nõdũ vel locus vel gens habebat ꝟ̄ nomẽ. Hoc regnãte apud argiuos: ⁊ apud sycio nios eracho. apud assyrios ꝺo adhuc manẽte baleo moꝛ/ tuus ẽ iacob in egypto ãnoꝝ centũ quadraginta septẽ: cuꝝ morituros filios suos ⁊ nepo/ tes ex ioseph bñdixisset: xp̃m q̄ aptissime ꝓphetasset dicẽs in benedictione iude. Non de/ ficiet ꝑiceps ex iuda ⁊ dux de femoꝛibus eius: donec veni/ ant que reposita sunt ei: ⁊ ipe erit expectatio gentiũ. Regnante aũt argo: ce/ pit vti frugib⁹ grecia ⁊ habere segetes in agri/ cultura: delatis aliunde seminibus. Argus q̄ꝫ post obitũ deus haberi cepit: templo et sacrifi/ cijs honoratus. Qui hono: eo regnante ⁊ an/ te illum delatus est homini priuato et fulmine/ to cuidam homogyro: co q̄ primus ad aratrũ boues iunxerit.

Lã. VI
a Pis ğ rex ⁊c Jn hoc ca. nota q̄ arg⁹ argiuoꝝ rex qrt⁹ regnauit an nis. lxx. c⁹ ãno se cũdo septimo ꝟo ereabi decimi re gis sicyoniꝝ q̄ regnauit. xlvj. ãnis balei ꝟo assyrioꝝ xliĩ. ãno mortu us ẽ iacob. clxvĩ ãnoꝝ⁹

b Arg⁹ quoq; ⁊c. Qõ ꝺr de dei ficatiõe argi ⁊ cu iusdã alteri⁹ no/ mine homogyri acceptũ estimo a varrone.

Gen. 49.

b

a Egnãtib⁹ r ⁊c. Jn ꝺ ca pi. nota q⁹ baleo regi assyri oꝝ succeſſit alcb adoſij. r̄gnł xxxv̄ ãnis. alcbadi. xj regi assyrioꝝ ſuc ceſſit. xv̄. herma/ ſcus regnãs an/ nis. xxx. cui⁹ an/ no. xvi. plem/ neꝛ regis ſicyoni oꝝ. xj. q̄ r̄gnauit ãnis. xl. ãno. xv. argi ꝙo reg⁹ argi uoꝝ de q̄ ꝑdem ĉ ãno. lvj. moꝛtu us ĉ ioſeph. cx. annoꝝ.

a Um g̃ reg̃/ c rer⁊c. Jn ꝺ ca. nota q⁹ hermalco. xv̄. re gi assyrioꝝ ſucceſ ſit mathale⁹. xv̄ regnãs ãnis. xxx Mathaleo ve/ ro ſucceſſit rex ſa phꝛus. vel ſper⁹ vt in chꝛonic⁹ an notaꝝ regnãs an nis. xx. cui⁹ ãno xvi. ſicyoniorū orthopoli duo/ decimi q̄ r̄gnau uit annis. lxv̄. ãno. xxxj. criaſi vero q̄ ānt⁹ erat argiuoꝝ regna/ uit ãnis. lvj. cui⁹ ãno. xlv̄. nat⁹ eſt moyſes. Nota re gnãtib⁹ mẽoratꝝ regib⁹ fuiſſe ꝑme thcũ. r̄ tñ in chꝛo nicis ĩuenit ꝓ/ motheũ fuiſſe tẽ poꝛe alchade re gis assyrioꝝ. alcb as ꝙo circa tpa vltia manuchei regis assyriorum

b Jn q̄b⁹ criaſi regis ⁊c. Nõ ãt bꝛi de deificati one melancomi ce vꝛoris criaſi r phꝛ. de regis r ia ſi filij triope et ſtenely nomi regis credo ſicut in p̄/ cedẽtib⁹ acceptũ a varrone.

c Et phꝛbas

Exoꝺ. 2.

Capitulum. VII.

"Egnantibus assyri/ r oꝝ duodecimo her maſco r vndecimo ſi cyoniorum plemineo et ar gis adhuc manẽte argo moꝛ tuus eſt ioſeph in egypto an noꝝ centum et decez. Poſt cuius moꝛtem populus dei mirabiliter creſcẽs: manſit in egypto centum quadra gintaquinq; annos tranq̄l le prius donec moꝛerentur quibus ioſeph notus fuit. De inde quia iuidebatur incre mentis eius eratq; ſuſpect⁹ quousq; inde liberaretur: perſecutionibus affligebat innumeris inter quas tamẽ diuinitus fecundata multi plicatione creſcebat et labo ribus premebatur intolera bilis ſeruitutis. Jn assyria vero et grecia per idem tẽ pus regna eadem permane bant.

La. VIII.

a Um ergo regnaret c assyrijs quartusdeci mus saphꝛus et sicyo nijs duodecimus orthopol⁹ et criaſus quintus argiuis: natus eſt in egypto moyſes per quez populus dei de ſer uitute egyptia liberatus eſt in qua eum ad deſiderandũ ſui creatoꝛis auxilium ſic ex erceri oportebat. Regnan tibus memoꝛatis regibus: fuiſſe a quibuſdam creditur promethcus quem propꝛea ferunt de luto foꝛmaſſe ho mines: quia optimus ſapiẽ tie doctoꝛ fuiſſe perhibetur: nec tamẽ oſtenditur qui eĩ⁹ tempoꝛibus fuerint ſapien tes. Frater eius atlas: ma gnus fuiſſe aſtrologus dicit Vnde occaſionem fabula i uenit: vt eum celum poꝛta re confingeret: q̄uis mons eius nomine nuncupetur: cuius altitudine potius celi poꝛtatio in opimonez vulgi veniſſe videat. Multa quo q̄ alia ex illis in grecia tem poꝛibus cõfingi fabuloſa ce perunt: ſed vſq; ad cecropẽ regem athenienſiuz: quo re gnante eadem ciuitas etiaz raſe nomen accepit: et quo regnante deus per moyſen eduxit ex egypto populum ſuũ: relati ſunt in deoꝝ nũe rum aliqui moꝛtui ceca r va na conſuetudine: ac ſupſti tione grecoꝝ. b Jn quib⁹ cri b aſi regis cõiunx melancomi ce: c et phꝛbas filius eoꝝ q̄ c poſt patrem rex argauoꝝ ſextus fuit: et ſeptimi regis triope filius iaſus: r rex no nus ſtenelas ſiue ſtenelcus ſiue ſtenelus: varie quippe i diuerſis auctoꝛibus mueniẽ ſhis tpis etiam ⁹ mercurius d fuiſſe perhibetur nepos at lantis ex maia filia eius q̄ vulgatioꝛes etiam littere p/ ſonãt. Adultraq; aũt artiũ pꝛi rus claruit: q̄s et hoib⁹ tradi dit: q̄ merito eũ poſt moꝛtez deũ eſſe voluerũt: ſiue etiaz crediderunt. Poſteriõꝛ fuit e ſe hercules dicit: ad cã tñ tẽ poꝛa ptinẽs argiuoꝝ: q̄uis nonnulli eũ mercurio preſe rant tpe: q̄s falli exiſtimo: ſz quolibet tempe nati ſint. cõ ſtat inter hiſtoꝛicos graues qui hec antiqua litteris mã dauerunt ambos homines fuiſſe: et quod moꝛtalibus ad iſtã vitã cõmodi⁹ ducen dã beneficia multa ꝓtulerit honoꝛes ab eis meruiſſe di uinos. f Minerua ꝛo longe f his antiquioꝛ. Nã tpib⁹ ogy gij ad locũ q̄ tritonis dicit: virginali ſertur appaꝛuiſſe etate: vñ r tritonia nũcupa ta eſt: multoꝝ ſane operũ inuentꝛix: r tãto pclui⁹ dea credita: quãto minus oꝛigo eius innotuit. Nõ eñ de ca pite iouis nata canitur: poe tis r fabulis: non hiſtoꝛie re buſq; geſtis eſt applicanduz q̄q; ogygius ipſe quãdo fu⁊c. Nota q⁹ poſt criaſuz phꝛbas rex. vj. regnauit argiuis. xxxv. an nis. poſt quẽ tri opas rex ſepti⁹ ãnis. xlvj. cui ſuc ceſſit croꝛopbus argiuoꝝ rex. vij̃ q̄ regnauit ãnis xxj. q̄ vr dici ia/ ſus. ſz iaſus filꝰ triopeñ fuit rex ſz croꝛopbo ſuc ceſſit rex non⁹ ſte lenel⁹ ãnis. xj. r̄gnꝫ

d Mercuri⁹. ⁊c. nota q⁹ mer curi⁹ de q̄ h loq̃t fuit tpe phꝛbe regis argiuoꝝ ſm chꝛonicos cõ munes.

e Poſteriorẽ hercules vt ãno rak in chꝛonicis claruit tpe trio/ pe ſeptimi regis argiuoꝝ. hercu les cũ anteo rege libye. paleſtra ꝺ certãs cũ cepiſ ſet eũ q̃ſi cũ eo ſtreppꝛopiqꝛet fortiorẽ reſurgẽ. ſuſpẽſuz a fratꝛe nẽs necauit.

f Minerua ⁊c. Nã fuit tpe ogy gij r̄g. ꝺc. tpe alr ſcꝛit varro. alr eu ſeb⁹. ⁊ alr huꝛo vt ſaꝛ. p3. j. Ubi nõ q⁹ſi varro vt ꝺ ꝺr poſuit diluuiuz ogygij. ccc. ãnis aniz põak ab euſebio. ſed hieꝛ illõ diluuiũ ſz varronẽ fuit tpe nimi r̄g assyrioꝝ põak ei⁹ ꝺ diluuiũ ſz euſebiũ fuiſſe xlviij. ãno phꝛbo nei r̄g argiuoꝝ ij. q̄ fuit. ccl. ãn⁹ ẽtie eraꝛ q̄ iceput a natiuitate abꝛae. vt ãt bẽank. ccc. ãnt addẽdi ſſ. xl. ãnt ad natiuitatẽ abꝛae. q̄ icipiẽ puꝛari a. iij. ãno nini regi c⁹. xlij̃. ãno nat⁹ ẽ abꝛaã.

eritcuius tpib⁹ etiã diluuium magnũ factum ẽ-
nõ illõ maximũ in quo nulli homies euaserunt
nisi qui in arca esse potuerũt: qõ gentium nec
greca nec latina nouit historia :sed tñ mai⁹ q̃
postea tempe deucalionis fuit: inter scriptores
historie nõ conuenit: Ramvarro inde exorsus
ẽ libz um: cuius mentionem superius feci: et ni-
hil sibi ex quo pueniat ad res romanas propo-
nit antiquius q̃ ogygij diluuiũ: hoc est ogygij
factum tpibus· Nostri aũt qui chronicam scri-
pserunt: prius eusebius post hieronymus: qui
vtiq̃ p̃cedentes aliquos historicos in hac opio
ne secuti sunt· post annos amplius q̃ trecẽtos
iaz scõo argiuoz phoroneo rege regnãte: ogy
gij diluuiuz fuisse cõmemorant· Sed quolibet
tempe fuerit: iam tñ minerua tanq̃ dea coleba
tur⁹ regnante atheniẽsibus cecrope: sub quo
rege etiam ipam vel instauratã ferũt: vel cõdi
tam ciuitatem· La·IX·

La·IX Am vt a the· Inb ꝯ var· ẽ de no ne athe· um·

a Am vt athene vocarent: qõ certe no-
n men a minerua est que grece athena di
citur· hanc causam varro indicat: Cum
aperuisset illic repente oliue arbor: et alio loco
aqua erupisset: regem prodigia ista mouerunt
Et misit ad apollinem delphicũ sciscitatuz q̃d
intelligẽdũ esset: quidue faciẽdũ· Ille respon-
dit: qõ olea mineruã significaret: vnda neptu-
num: et qõ esset in ciuiũ potestate: ex cuius no
mine potius duoz deoz quoz signa illa eẽnt ci
uitas vocaret· Jsto cecrops oraculo accepto·
ciues oẽs vtriusq̃ sexus: mos eñ eis tũc in eis-
dem locis erat vt etiam femine publicis cõsul
tationibus interessent: ad ferendum suffragiũ
conuocauit· Consulta igit̃ multitudie mares
pro neptuno: femine pro minerua tulere sentẽ
tias· Et quia vna plus est inuenta femina: mi
nerua vicit· Tunc neptunus irat⁹ marinis flu
cibus exestuantibus terras atheniensiũ popu
latus est: qñ spargere lati⁹ quolibet aquas dif
ficile demonibus nõ ẽ· Cuius vt iracũdia pla-
caretur: triplici suplicio dicit idem auctor ab a
thenien sibus affectas eẽ mulieres: vt nulla vl
terius ferrent suffragia: vt nullus nascentium
mar̃ũ nomẽ acciperet: vt ne q̃s eas ateneas
vocaret· Jta illa ciuitas mar̃ ac nutrix libera-
lium doctrinarum: et tot tantoz ũq̃ philosopho
rum: qua nihil habuit grecia clarius atq̃ nobi-
lius: ludificãtibus demonibus de lite deoz suo
rum maris et femine: et de victoria per feminas
femine athenas nomen accepit: et a victo lesa:
ipam victricis victoriam punire compulsa est:
pl⁹ aquas neptuni q̃ minerue arma formidãs
Nam in mulieribus que sic punite sunt: et mi-
nerua que viceratvicta ẽ: nec affuit suffraga-
tricibus suis: vt suffragioz deiceps perdita po
testate: et alienatis filijs a noib⁹ matrũ atheneas
as saltẽ vocari liceret: et eius dee mereri voca
bulum quam viridei victricem fecerant feren
do suffragium: de quo satis apparet que et quã
ta hinc dici possent: nisi sermo ad alia pperaret

Capitulum·X·

·Tamen marcus varro non vult fabu
a losis aduersus deos fidem adhibere figu-
mentis: ne de maiestatis eoz dignita-
te indignum aliquid sentiat· Et ideo nec areo
pagon vbi cum atheniensibus paulus apostolus disputauit: ex quo loco areopagite appellati sunt curiales vrbis eiusdem: vult inde accepisse nomẽ q̃ mars qui grece ares dicit: cũ homicidij crimine reus fieret: iudicãtibus duodecim dijs in eo pago sex sententijs absolutus ẽ: et quia vbi paris numeri sentẽtie fuissent· preponi absolutio damnationi solebat· Sed cõtra istam que multo est amplius celebrata opinionem aliam quandã de obscura noticia sfaruz causam nomis huius conatur astruere: ne areopagon atheniensis de nomie martis et pagi· quasi martis pagũ nomi asse credantur: in iniuriam videlicet numinum a quibus litigia vl iudicia existimat aliena: non minus hoc quod de marte dicitur falsum esse atseuerans: q̃s illõ qõ deb⁹ tribus deabus iunone scilicet et minerua et venere: que p malo aureo adipiscendo apud iudicem paridem de pulchritudinis excellentia certasse narrantur: et ad placãdos ludis deos qui delectant: seu veris seu falsis istis criminibus suis: inter theatricos plausus cantant̃ atq̃ saltantur· Hec varro non credidit: ne deorum nature seu moribus credat incongrua: et tñ non fabulosam: sed historicam rationem de athenarum vocabulo reddens tantam neptuni et minerue litem suis litteris inserit vt cui⁹ nomine potius illa ciuitas vocaretur: vt cũ p̃digiorum ostentatione contenderent: int̃ eos iudicare nec apollo consultus auderet: ꝑa deorum iurgium finiendum: sic ut memoratarum trium dearum ad paridem iupiter· ita et iste ad homines mitteret: vbi vinceret minerua suffragijs: et in pena suarum suffragatricũ vinceretur: que in aduersarijs suis viris obtinere athenas potuit: et amicas suas feminas atheneas habere non potuit· His tẽporibus vt varro scripsit regnante atheniensibus cranao successore cecropis: vt autem nostri eusebius et hieronymus adhuc eodem cecrope permanẽte diluuium fuit: quod apellatũ ẽ deucalionis eo q̃ ipe regnabat in eaz traz ptib⁹ vbi maxime factũ ẽ· Hoc aũt diluuiũ neq̃q̃ ad egyptũ neq̃

Act⁹ 17·

La·X·
a Tñ a mar/ c⁹ var ro ẽ· dicit q⁹ varro ꝺ noie areo pagi nõ as sentit cau/ se quã assi/ gnat b Ejus igu· q⁹ fabu losa ẽ· sz co nat assigna re aliã quã tñ ꝺ nõ po nit·
b De tri bus deab⁹ ẽ· Jtẽ ꝺ li te tertiũ dea rũ p pomo aureo tiu/ dicio pari dis nota s li·j·ca·xij·
c Diluui um fuit ẽ de diluuio deucalionis q̃ ꝑm eu/ se biũ fuit an no cecro/ pis·xxxj· qõ varro ponit fuis/ se tpe suc/ cessoris ei⁹

c

La.XI

Duxit ḡ moyses. ꝛc. In h capi. notat q̄ cecrops regnauit athenis ānis. l. cui⁹ āno. xl. eduxit moyses ꝑplm de egypto. viij. ño āno astatadis regis assyriorū. q̄ xvij. rex regnauit ānis. xl. āno ño xviij Maratii regis sicyoniorū q̄ rex. xiij. regnauit ānis. xx. āno ño triope argiuorū regis. xv. de h rege dictū est supra. ca. viij.

b Qui cū ꝑplm ꝛc. In eo q̄ dicit Ioz. 15 tosue reuisse populū. xxvj. ānis secūdū ensebiuz. de dato nō attribuit nisi. xxvj. cui⁹ cām posuim⁹ alias in chronicis.

Deu. 34

c Anniuita ꝛc. astatade regi assyriorū successit xviij. anniuita regnās ānis. xlv. cui⁹ āno. xxxiij. mortuus ē iosue

Iosue. 5

Corace ño regis sicyoniorū q̄ succedens ecbipeto regnauit ānis. xxx. āno. xx. danai regis argiuoꝝ decimi. q̄ succedēs

b

scēdo ꝛgnauit ānis. l. āno. xxix

Iosu. 24

erichthonij vero regis athenēsiū q̄rti succedēs amphyctioni regnauit. l. ānis anno xlij.

La.XII

a Er hec tē p pora ꝛc. h agit de sacris lupercoꝝ instituꝫ in memoriā diluuij sub deucalione Sūt aūt luperci sacerdotes panis cui⁹ sacra luper

ad eius vicinia peruenit.

Capitulum. XI.

a c [a]Duxit ḡ moyses exe gypto populū dei: no uissimo tpe cecropis athenie nsiū regis cuz apud assyrios regnaret astatades apō sicyonios maratus apō argiuos triopas. Educto āt populo in monte syna diuinit⁹ acceptā tradidit legem qō vetus dicit testamētū: qz ꝓmissiones terrenas hz: z p iesuz xp̄m futuz fuerat testamentū nouū: quo regnū celorū ꝓmitterek. Hunc em̄ ordinē seruari oportebat: sicut in vnoq̄ homie qui in deuz proficit: id agik qō ait aplus: vt nō sit prius qō spiritale ē: sed qō aiale: postea spiritale: qm̄ sicut dicit z verū est: p mus homo de terra terren⁹ secūdus homo de celo celestis. Rexit aūt populū moyses p annos quadraginta i deserto: z mortuus est ānorū centū z viginti: cum xp̄m etiā ipe ꝓpheralset ꝑ figuras obseruationū carnaliū in tabernaculo z sacerdotio z sanctificijs aliisq̄ mystheis pluribus misq̄ mandatis. Moysi successit iesus nauez: z in terra promissionis introductū populum collocauit: ex auctoritate diuina: debellatis gentibus a quibus eadē loca tenebant[b]. Qui cū populū rexisset post mortē moysi vigiti z septē annos etiaz ipe defunctus est: regnante apud assyrios octauodecimo[c] anniuita: apō sicyonios sextodecimo corace: apud argiuos decimo danao: apud athenienses quarto erichthonio.

Capitulum. XII.

a [a]Er hec tempora: id ē p ab exitu israel ex egypto vsq̄ ad mortez iesu naue: per quem populus idem terram repromissiōis accepit: sacra sunt instituta

diis falsis a regibus grecie: q̄ memoriam diluuij: z ab eo liberationis hoim vitez tūc crumnose mō ad alta mō ad plana migrantium solenni celebritate reuocarunt. Nā et luperco:um per sacraz viam ascensum atq̄ descensuz sic interpretantur. vt ab eis significare dicant homines qui propter aque mundationem summa montium petiuerunt: et rursus eadez residente ad yma redierunt. b[b]His temporibus dionisium qui etiam liberpater dictus est: et post mortem deus habitus: vitez ferunt ostendisse in attica terra hospiti suo. Tunc appollini delphico[c] instituti sūt ludi musici: vt placaretur ira eius: qua putabant afflictas esse sterilitate grecie regiones: quia[d] non defenderunt templum eius quod rex danaus cuz easdē terras bello inuasisset incendit: hos autem ludos vt instituerēt: oraculo sunt eius admoniti. In attica ño rex erichthonius ei ludos ꝑm⁹ instituit: nec ei tantum: sed etiam minerue: vbi premiū victoribus oleum ponebat: quod eius fructus inuentricem mineruam sicut vini liberū tradūt. Per eos ānos a rege Xantho cretensium: cuius apud alios aliud nomen inuenimus: rapta perhibetur europa: et inde genit[e] rhadamant⁹: sarpedō z minos qs magi ex eadē muliere filios iouis esse vulgatū est: Sed talium deorum cultores illud quod de rege cretensiuz diximus historice veritati. Hoc autem quod de ioue poete cantant: theatra cōcrepant: populi celebrāt: vanitati deputant fabularū vt esset vnde ludi fierēt placandis numinibus etiaz falsis eorum criminibus: his

dicūt. z loc⁹ vbi celebrabāt lupca

b Vt is tribus dionysiū ꝛc. ō dionysio q̄ et liber p̄ dō. dicit mgr in hist:ijs ipsuz eē q̄ bacch⁹ dict⁹ ē. q̄ vbē cōdidit q̄ argos dicitur. alij dicūt dionysium deucalionis filium in atticaz venisse. et vitem inuenisse. et hospiti suo scemate ostendisse. et pellem capre ei⁹ filio contulisse.

b

c Instituti sūt ludi ꝛc. Quod ꝺ dicitur de institutione ludorum appollinis. de q̄ nō legi alibi. credo acceptum a varrōe sicut alia pertinēcia ad sacra deorum.

d Non defenderunt templuz ꝛc. Quod dicit templum appollinis incensum anno regi danai xvij. a danao in chronicis annotatur a plage/ co incensum. Potest aūtez eē q̄ phlegeteus illud incendit ministerio. sed danaus imperio.

e Rhadamantus sarpedon ꝛc Quod dicit filios iouis esse vulgarum est. Nota q̄ fingit Ouidius libro secundo de trāsformatis iouez sub specie tauri europā transportasse in cretam. et hos ō ea filios genuisse Sed verius est eos fuisse filios xanthi regis cretensiuz. qui alio nomine dictus est asterius.

c

d

e

f Hercules in tyria ⁊c Quod dicit ō hercule q̄ inter duodecim et⁹ ingentia facta necē antei nō nūerauit q: ea res ad alium pertinet herculem ⁊ quo patet supra ca. viij. verū ou: dius li. ix. ⁊ trās formatis. ⁊ boe tius li. iij. de ꝛ̄ solatione inter ingentia facta her/culis computāt necem antei. De hoc etiam hercule seneca duas tragedias scrip/sit. vnam de her/cule furente. in q̄ docet quō furia agitatus vxorē ⁊ filios occidit. alig ō hercle etheo i qua docet quō mo:bo pestilē tie verat⁹ sc̄ām py/re ardenti imiſe/rit. g Illo tē/pore vel rex ⁊c. Debusyri tyran/no nota q⁹ hercules cum interfecē vnde ouidius li. ix. de transformatis hoc p̄mo po/nit inter ingēnia facta herculis di/cens. Ergo ego h fedantē peregrio tēpla cruore busi/ri domui

b Erichthonij regis ⁊c. Deinde agens ō nomine erichthonij ⁊ ge/neratōe ei⁹. nunc fabulose. nūc hi/storice fm varro/nem allegat. hic fm quod i histo/riis dicitur p̄m⁹ quadrigam du/xit in greciam.

Cap'm. XIII.

a Ex post v mortem ⁊c. ibi. fabule ficte ⁊c. ponit fabulas ō triptolemo quas ponit plen⁹ ouidius de transfor/matis libro quin/to isto modo. da/cres cum iunxis/set in currum duos angues ⁊ immisisset in vrbem a-

f temporibus hercules in ty/ria clar⁹ habebat. Sz nimirꝝ alius non ille ō quo supra lo/locuti sum⁹. Secretiore q̄p/pe historia plures fuisse dicū/tur ⁊ liberi patres ⁊ hercules hunc sane herculem cuius i/gentia duodecim facta nūe/rant: inter que antei afri/necem non commemorant: q̄ ea res ad alterum herculez pertinet: in oeta monte a se ipso incensum. p̄dunt suis lit/teris: cuz ea virtute qua mō/stra subegerat: morbum ta/men quo languebat sustine/re non posset. g Illo tempo/re vl' rex vl' potius tyrann⁹ busiris suis dijs suos hospi/tes immolabat: quem filiuz perhibent fuisse neptun: ex matre lybia filia epaphi. Ve/rum non credatur hoc stu/prum perpetrasse neptunus ne dij accusentur: sed poet/ et theatris ista tribuantur: vt sit vnde placētur. b Erich thonij regis athenien/sium: cuius nouissimis annis ihs naue mortuus reperit: vul/canus ⁊ minerua parentes fuisse dicuntur. Sed quoni/am mineruaz virginez volūt in amboruz p̄tentiōe vulca/num commotū effudisse aiūt semē in terram: atq̄ inde ho/mini nato ob eam causam ta/le inditum nomen. Greca enim lingua eris contentio: chiton terra est ex quibus du obus compositum vocabulū est erichthonius. Verum q̄ō fatendum est refellunt: ⁊ a su is dijs repellūt ista doctiores qui hanc opinionem fabulo/sam hinc exortam ferunt: q̄ intemplo vulcani ⁊ minerue quod ambo vnum habebāt athenis: expositus inuent⁹

thenien/sium ad triptolemum cum/ cuius patre hospi/ tata erat. iussit eum data semina spargere vbiq̄ per terras qui cum vectus cur/ru venisset in scythiam por/tans dona cereris/ inuidens ei rex scytharuz volui/t eum occidere dor/mientem. sed ce/res mutauit regē in lynecem ⁊ erita/tum triptolemū iussit curruz per aera agitare

b De minotau/ro ⁊c. ō minotau/ro in parte sene/ca tangit de hi//polito carmine secundo. Pasy/phe enim vxor mi/nois que fingit/ filia solis frequē/tans siluas. vi/dit ibi thaurum pulcerrimū quē/ neptunus dedit/ regi minoi ad sa/crificandum. sed/ pepercit ei rex ob/ pulchritudinem/ eius. hunc vidēs/ vxor ei⁹ adama/uit, cum compre/ssaq̄ est ab eo. et/ concepit peperit/ q̄ semibouem et/ semi virum. quē/ vocauit minotau/rum. Cum autez/ ex hoc monstro/ creuisset oppro/brium generis fz/ ouidiuz libro sex/to de transfor/matis. minois accer/sito dedalo fecit/ hoc monstruz in/cludi in domo cu/ius egressus erat/ ita inextricabilis/ vt non posset vl' peruenire ad mō/strū vel redire ad/ exitum. Et hanc/ domum vocauit/ labyrinthum. da/ erat laboriosa ad/ intrandum.

c De centaurꝝ ⁊c. Tertia fabu/la est de centaurꝝ/ que talis ē. quia fingitur ixionez velle concubuisse cum iunone que in

a Eruz post mortē iesu naue populus v dei iudices habuit quibus temporibus alterna uerunt apud eos: ⁊ humili/tates laborum pro eorum peccatis: ⁊ prosperitates cō/solationum propter misera/tionem dei. a His temporib⁹ fabule ficte sunt de triprole/mo: qui iubente cerere an/guibus portatus alitibus in/digentibus terris frumen/ta volando contulerit. b De b mino tauro q̄ bestia fuerit i/clusa labyrintho: quo cuz in/trassent homines inextrica/bili errore inde exire nō po/terant. c De centauris q̄ eē c rum hominumq̄ fuerint na/tura cōiuncti. d De cerbero: d

est puer draconē inuolutus qui eum significauit magnū futurum: Et propter hoc cō/mune templum cum essent parentes eius ignoti vulca/ni ⁊ minerue dictum esse fi/lium: nominis tamen eius originem: fabula illa potius q̄ ista designat historia. Sz quid ad nos hoc: cum isti in/ veracibus libris homines i/struant religiosos: illud i fal/lacibus ludis demones de/lectet impuros. Quos tam illi religiosi tanq̄ deos co/lunt. Et cum de illis hec ne/gant ab omni eos crimine: purgare non possunt: quo/niaz ludos eis poscentibus exhibent vbi turpiter agun/tur: que velut sapienter ne/gantur: Et his falsis ac tur/pibus dij placantur: vbi etiā/ si fabula cantat tam hominū/ crimen q̄ numinum falsum/ delectari tamen falso crimi/ne crimen est

La. XIII

Cerberum ⁊c. Quarta fabula est de cerbero. Cerberus enim fingitur esse canis/ tricipitis. qui ad/ inferos custodit/ portas. Et dicit/ poeta quod/ hercules/ eum/ traxit/ ad/ lucem/ et/ ostendit/ eum/ euristheo/ et/ iterum/ reduxit/ ad/ inferos/ et/ hoc/ fecit/ ad/ petitionem/ euristhei/ qui/ hoc/ petebat/ ut/ ipse/ hercules/ ad/ inferos/ descenderet/ et/ ut/ ipse/ ab/ eis/ non/ reuerteretur/ et/ ita/ ipse/ euristheus/ liberaretur/ a/ timore/ herculis/ qui/ ei/ multa/ mala/ intulerat/ et/ ideo/ ipse/ euristheus/ petebat/ ut

terposuit nubē. in quā cum irion semē effudisset. nati sunt centauri q̄ ex media grē sūt boices ⁊ ex media sūt equi. ⁊ dicti sūt centauri a nūero. q̄ certū erāt ⁊ ab aura q̄ veloces erāt. Huius fabule occasio fuit. q̄ irion rex thessalie primo parauit eqtes armatos nūero centū quos vt vidit rustica multitudo. putauit vnū animal esse ex equo ⁊ homine sedente super eum.

d De cerbero q̄ sit tē. Fabula est de cerbero qui fingit habere tria capita. ⁊ ē canis seruans ianuam inferni. quē hercules cum descendisset ad infernū vinctum triplici catena adamātina. vt fingit ouidius li. vij. ō trāsformatis traxit ad supos. fingit cerberus triceps ꝓpter tres etates infantiā. iuuētutē. ⁊ senectutē. q̄s hō ad mortez detrahit.

e De phrixo ⁊ helle tē. Fabula de phrixo ⁊ helle sorore sua qui fingunt vecti ariete volante i. nauē depictā signo arietis ascendētes. velociter noctis insidias effugerūt. sz naufragū passi sunt phrixoz euadēte ad terrā. helle submersa ē. ⁊ mari nomē dedit. q̄ vocauit hellespontū.

f De gorgōe tē. fabula ō gorgōe ō q̄ fingit ouidius li. iiij. de trāsformatis q̄ erat clarissima forma ⁊ capillis capitis ꝑ capue ornata. sed neptunus in tēplo minerue ꝯcubuit cū ea. vñ irata minerua capillos eius mutauit i angues. Fingunt aūt tres sorores fuisse gorgones dicte. quaz nōia fuerūt sthēnio. euryale ⁊ meduſa De meduſa fingunt. q̄ dicta sūt. Erāt aūt iste tres hūtes vnū oculū. q̄ fingebāt q̄ erāt vnius forme ⁊ pulchritudis. quaz tāta erat pulchritudo vt spectatores suos redderēt īmobiles ⁊ ideo fingunt eos ꝯuertisse in lapides.

g De bellerophōte tē. fabula de bellerophōte ꝺe q̄ dicit papa. q̄ bellerophō equus pennatus fingit q̄ ⁊ pegasus ōz. q̄ ꝺ pz falsum. cū ꝺ dicat pegasus fuisse equus bellerophōtis. Fingit aūt bellerophon domuisse chimerā. q̄ fingitur bestia triplex. leo in pte anteriori. capra īmedio. ⁊ draco in fine. cuius fictionē exponēs isidorus ethymologiaz li. xj. ca. penl. dicit. Dicunt q̄daz physiologi chimerā nō aial. sed montē sicilie esse quē aiunt q̄busdā locis leones ⁊ caprās nutrientē. q̄busdā ardentē. ⁊ q̄busdā locis plenū serpentib⁹. Hūc mōtē bellerophō habitabilē fecit. cuius equus alatus ꝓpter velocitatez fingit pegasus. de q̄ dicit ouidius li. iiij. de transformatis. q̄ cū pseus āputasset caput dormientis gorgonis ex sanguine distillante in terrā natus est iste equus qui dicit pegasus.

b De amphione tē. Fabula ō amphione de quo fingit q̄ muros thebanos ꝑstruxit attrahendo ad muros eius lapides suauitate citharе eius.

i De fabro dedalo tē. fabula de dedalo quā ponit ouidius li. viij. de trāsformatis dicēs q̄ dedalus peresus exilij sui in creta cū non pateret sibi via nec per terram nec per mare redeūdi ad patriam suaz fecit sibi ac filio suo alas contungēdo radices penaruz in cera. dicens filio suo vt sequeretur. non nimis alte volando. nec nimis pone infimaz. sz mediocrem viam tenendo qui patrē dicto non contētus ō lectatus volatu in altum cōscendens approximauit soli. cuius calore liquefacta cera pēnas perdidit. sicq̄ cadens in mare nomen ei dedit vt icarum diceret.

k De edipo tē fabula est de edipo. Ubi nota q̄ spinx vel spinga vt vt hic dicitur fingitur fuisse monstrum habens faciem humanam. ⁊ habitans in concauitate rupis imminentis mari. ⁊ quibusdam nauigantibus p̄ mare ꝓponebat enigma. vtpote ostendens nunc sē bipedem nunc quadrupedem quesiuit quale animal esset. quibus autem non soluebant questionem perimebant. nauigans autem quodam tempore edip⁹ soluit enigma sibi propositum. ⁊ interfecit monstrum proiecitq̄ in mare.

l De antheo tē. Fabula est de antheo qui genitus matre sua quoties super terram cadebat. fortio: resurgebat. quem necauit hercules. vt supra capitulo octauo patet

m Raptum pulcherrimum puerum tē. De raptu ganymedis facto fm veritatem a rege tantalo qui tribuit fabulas ioui vt pz decimo libro de transformatis ⁊ supra libro quarto capitulo vicesimo quinto.

n Uel danaes per imbrem tē. De danae cognita a ioue sub specie imbris aurei. de quo supra libro quarto capitulo xxv. patet. de quo ⁊ Ouidius libro quarto de transformatis loquens de perseo dicit. quē pluuio danae conceperat auro.

o His temporibus latona peperit tē. de latona que genuerat gemellos. apollinem ⁊ dianam vt pz per ouidium. vj. de trāsformatis. qui ⁊ illum apollinem captum amore filie regis admeti eiscruisse fingit in specie pastoris. Unde ad hunc apollinem quem deum esse ponunt dirigens ouidius secundo de transformatis sermonem dicit. Tempus erat quote pastoria pellis. Tecum onusq̄ fugit baculus siluestris oliue.

p Tūc ꝛ liberpat. ꝛc. ut te liberpat de ꝗb fit mētio videt aliꝰ fuisse ab illo libero pr̄e quē s. ca. xij. vocauit dionysiū. q: ille sc̄z aliquos fuit tpe moysi. iste aūt fuit tpe aiorb iudicis israel. curꝰ sacra cū ab aliḋbus nō recipent graviter vindicaruꝫ in eos fingit ouidius ꝑsus finem xerꝛ libri. ꝛ in ꝑncipio libri. iij. de trosformatiſ. vbi ꝑmo ponit exemplū de pentheo q̄ ꝙuersus i apruꝫ o dilacerat ꝰ ē a bachis interēte ei ꝑ nū violētā matre sua.

q Per ea tēpa perseus ꝛc. de perseo filio iouis et danae. notaq; andromedā aliqḋ tā saxo in mari liberauit iter fecto monstro marino qō voluit cā ius ꝛre. ꝛ duxit eam postea vxoꝛ z q̄ post mortem stelificati sunt. vñ ō gseo dicit seneca in ꝑmo carmie tragedie de hercule furēte. perseusq; stellas habeat aureas.

La XIIII.

a Er idem tpis ꝛc. In hoc ca. fit mentio de trib poetis theologicis orpheo museo. ꝛ lino q̄z orpheus fingit ō descendisse ad infernū ꝑ repetēda vxoꝛe sua eurydice quā rapuerat dis reꝛ inferni quē intim placauit suauitate citharę sue q̄ vxoꝛē suaz reum apetisse ꝙcubituz: vbi intelligitur pudicitia mulieris auro fuisse corrupta que illis temporibus vel facta vt ficta sunt. aut facta ab alijs ꝛ ficta de ioue. dici non potest quantū mali de hominū ꝓsumpserunt cordibus. q̄ possent ista patienter ferre mendacia. que tamē etiam libenter amplexi sunt. q̄ vtiq; quāto deuotius iouez colūt. tāto eos q̄ ḃ de illo dicere ausi sunt seueri⁹ punire debuerunt. Huc vero nō solum eis qui ista finxerūt ira ti non sunt: ꝙ nisi talia figmēta etiaz in theatris agerent: ipos deos potius iratos ḃfe timuerūt ꝰ his rḃus iaton̄a peperit apollinē: non illū cui⁹ oracula solere ꝙsuli superius loquebamur: ꝙ illum quē cū hercule fuerūt admeti regis armenta pauisse: q̄ tū sic est deus credit ꝰ vt plurimi ac pene oēs vnū eundē q̄ apollinē fuisse opinent ur

p Tūc ꝛ liberpater bellauit i india: qui multas habuit in exercitu seminas: q̄ bacche appellate sunt: nō tā virtute nobiles q̄ furoꝛe. Aliqui sane ꝛ victū scribūt istū liberū ꝛ vinctū: nōnulli ꝛ occisum i pugna a perseo: nec ubi iuerit sepultus tacent ꝛ tū eius velut dei nomie ꝑ imundos demones bacchanalia sacra vel potius sacrilegia sūt isti tuta. De quoꝝ rabiosa turpitudine post tā multos annos sic senat ꝰ erubuit: vt in vrbe romana esse ꝓhiberet.

q Per ea tpa perseus ꝛ vxoꝛ ei⁹ andromeda postea q̄ sūt mortui: sic eos in celuz receptos esse crediderūt vt imagines eoꝝ stellis designare eorumq; apellare nominibus non erubescerent nec timerent.

La. XVIIII

a Er idem tempoꝛis p terualli exterūt poete qui etiam theologi dicerētur: quoniā de dijs carmina faciebant ꝙ talibus dijs qui qualibet magni homines tū hoies fuerunt: aut mundi huius quez ver⁹ de⁹ fecit elemēta. Sunt aūt in ꝑncipatibus ꝛ potestatibus ꝑ voluntate creatoris: ꝛ nō iuis meritis ordinati: ꝛ si quid de vno vero deo inter multa vana ꝛ falsa cecinerūt colendo: cū illo alios qui dij nō sūt eisq; exhibendo famulatum qui vni tantum debetur deo non ei vtiq; rite seruierunt: nec a fabuloso deoꝝ suoꝝ decoꝛe etiaz ipi se abstinere potuerunt. Ex quoꝝ numero fuisse perhibentur oꝛpheus: museus: linus. Hi ex isti theologi deos coluerunt non pro dijs culti sunt: q̄ius oꝛpheū nescio quō infernis sacris vel potius sacrilegijs ꝓficere soleat ciuitas impioꝝ. b Vxoꝛ autem regis athamantis que vocabatur Jno: ꝛ eius filius Melicertes precipitio spontaneo in mari perierunt: ꝛ opinione hominum in deos relati sūt: sicut ꝛ alij homines eoꝝ tēpoꝝ inter quos fuerunt c castoꝛ et pollux. Illam sane melicerte matrē leucotheaz greci matutam latini vocauerunt: vtriq; tamen putāres deam. La. XV.

a Er ea tēpa regnū finitū est argiuoꝝ: trāslatū ad micenas: vnde fuit agamemnon: ꝛ exoꝛtū est regnū laurentuz. b vbi saturni filius picus regnum primus accepit: iudicante apud hebꝛeos femina delbora: ꝙ illam dei spiritus id agebat: nam ꝛ ꝓphetissa erat cuius ꝓphetia minus apta ē q̄ꝝ vt posimus eā sine diuturna exꝓsitione dexꝓo demō ei ꝓcessit ea ꝓdi tōe q̄ nō respiceret eā q̄adusq; exꝛet ifernū. ſz nō seuauit ꝓditoꝛ ꝙ pr̄ q̄ō ꝓdidit vxoꝛē suā ꝛ fortē ꝓpr̄ hāc cām ꝓficitur sacris q̄ exhibent dijs inferni

b Uxoꝛ aūt regis ꝛc. De rege athamante ꝛ vxoꝛe ei⁹ inone fingit ouidius li. iij. ō. trāsformatiſ q̄ ob cultū bacchi irata ꝛ eos iuno cuocauit vnā ō furijs īferni. ꝛ regem et vxoꝛē ei⁹ ꝑtit i furiam. ita q̄ rex athamas filiuz suum learchū occidit. vxoꝛ ꝑo cum alio filio melicerta fugiēs ō rupe q̄dā ꝓcipitauit se in mare. quā deificauit neptun⁹ ꝛterpellatus a venere. et ino facta dea vocata ē leucotea. ſ. greece. latine ꝑo vt ō ꝛoꝛ matuta. i. auroꝛa vl̄ matutina.

c Castoꝛ ꝛ pollux ꝛc. Castoꝛ et pollux frēs erāt helene. q̄ nauī insequētes eam. vt eam reducerēt ſb mersi sūt. ꝛ i deos trāslati sūt vt ꝑz p dare tē phrygiū

Capi. XV.

a Er ea tēpoꝛa regnū ꝛc. Dic nota q̄ āno taf i chꝛonicis a cristo vltiō rege argiuoꝝ ifecto a gseo trāslatū ē regnū ad micēas iudicātibꝰ tūc israel delboꝛa ꝛ barach. vbi ꝑmo regnauit gse⁹ ānis vij. ſcō ericthe us ānis. xlij. tertio regūauit arreꝰ ꝛ triginta annis

lxv. ꝯrto regnauit agamẽnon filius atrei annis. xxxv. de hoc fit mentio h. Cepit eũ regnare agamennon. xxiij. anno thola.

b Saturni filius ⁊c. Nota q̃ hic dicit apõlaurentes primo regnasse picũ. Legitur eũ beda ⁊ eutropius q̃ ante picũ regnauerũt ten⁹ primo apõ latinũ. scõo Saturnus q̃ vbi ẽ cõ dicit q̃ saturnia dicta est. cui⁹ apparẽt adhuc ruine.

Eneid. 8

c Et terti⁹ lampares ⁊c. Nota q̃ lampares. xxij⁹ rex assiriorũ cepit regnare ãno mundi lxxviij. ⁊ regnauit annis. xxx.

d Ingenus indocile ⁊c. Induxit versus virgilij li. viij eneidos de saturno. probans ex his q̃ saturnus regnauit in italia q̃ cã regionem vocari fecẽ latinũ. Tñ dicit is q̃ saturnus. genus indocile. id ẽ hoies rudes ⁊ incõpositos et dispersos in montibus alti. more. i. agrestiũ animalium cõposuit. ⁊ ad cõpositionẽ morũ reduxit. legesq̃ dedit. latiũq̃ vocare maluit. his q̃m latuisset tutus a sub quo fingunt aurea secula. siẽ em aur pferri ceteris metallis. sic eras sub saturno q̃ ad vite innocentiam pferri ceteris etatib⁹. vt ex descriptiõe quarti b oris etatũ p3 q̃ ouidius li. primo de trãsformatis.

Lapim. xvj.

a Rotaue ro uersa ⁊c. Dicunt q̃ troia euersa fuit pm euersionem q̃ fecit. interpretatione. lxx. interpres tertio anno abdon. tñ videt alios q̃ anno. xxx viij. ꝯpte.

b Regnãte iaz latino fauni ⁊c. Dicit latinũ filiũz fauni. sed iustin⁹ li. xliij. dicit eũz stupro genuisse vel generasse.

c Et ad pria remeãtes ⁊c. nota q̃ pallas usta atiocho persequebat argiuos redeuntes a bello troiano vñ classem eoz cẽbussit eos q̃ mersit ponto vñ virgilius primo eneidos ideo dicit iunonẽ dicentem. pallas ne exurere classem. argiuũ atq̃ ipos potuit submergere ponto vnius ob trã ⁊ furias aiacis oilei. ob hãc turbationẽ nõ potuit diomedes reuerti ad suos. iz duz nõ cõparuit puto⁹ ẽ trãslat⁹ ad deos. Que aũt de eius dedicatione ⁊ cõuersione sociorũ suoz i volucres dicuntur. hec assumpsit augustin⁹ ex libris varronis. vt p3 i fine capitis ca. sequẽtis. Dos aũt dicit solin⁹ li. xij. nusq̃ i uenit nisi in ysula illa. q̃s dicit in forma silex fulcris. colorinei. ẽ dicitur. ocli ignei ora dẽtes ⁊ mista ꝯlonabus q̃ b dicunt adiungit.

d Ingenus indocile ⁊c. Induxit versus virgilij li. viij eneidos de saturno. probans ex his q̃ saturnus regnauit in italia q̃ cã regionem vocari fecẽ latinũ. Tñ dicit is q̃ saturnus. genus indocile. id ẽ hoies rudes ⁊ incõpositos et dispersos in montibus altis. more. i. agrestiũ animalium cõposuit. ⁊ ad cõpositionẽ morũ reduxit. legesq̃ dedit. latiũq̃ vocare maluit. his q̃m latuisset tutus a sub quo fingunt aurea secula. siẽ em aur pferri ceteris metallis. sic eras sub saturno q̃ ad vite innocentiam pferri ceteris etatib⁹. vt ex descriptiõe quarti b oris etatũ p3 q̃ ouidius

strare platõ. Jã q̃ regnabãt laurentes vtiq̃ in italia: ex q̃bus euidentior ducit origo romana post grecos: ⁊ tñ ad huc regnũ assyriorũ pmanebat: vbi erat rex vicesim⁹ tertius lampares cũ prim⁹ laurẽtũ picus eẽ cepisset. De h⁹ pici patre saturno viderint quid sentiant talium deorum cultores: qui eũ negant hominẽ fuisse: de quo ⁊ alij scripserunt: q̃ ante picũ filiũ suum in italia ipse regnauerit: ⁊ virgilius notionibus litteris dicit. Jngenus indocile: et dispersum montibus altis. Cõposuit: legesq̃ dedit: latiumq̃ vocari maluit: his q̃niam latuisset tutus in oris. Aurea que phibent illo sub rege fuere secula. Sed hec poetica opinent esse figmenta: ⁊ pici patrẽ stercen poti⁹ fuisse assuerent: a quo primus agricola inuentũ ferũt vt fimo animaliũ agri fecundarent: quod ab eius nomine stercus dictũ est: vñ hunc q̃dam stercutiũ vocatũ ferũt. Qualibet aũt ex causa cum saturnũ appellare voluerint certũ ẽ: filium hunc fuisse stercen siue stercutiũ quez merito agriculture fecerũt deũ. Picum q̃s similiter eius filium i talium deorũ numerũ receperunt: quẽ p̃clarũ augurẽ ⁊ belligeratorẽ fuisse asserunt Picus fauniũ genuit laurentum regem scõm: etiã iste deus illis siluestris fuit. Hos aũ troianũ bellum diuinos honores mortuis hominib⁹ detulerunt.

La. XVI

c Roia vero euersa ⁊ excidio illo vsq̃ q̃q̃ cantato puerisq̃ notissimo quod ⁊ magnitudine sui ⁊ scriptorum excellẽtibus linguis insigniter diffamatũ atq̃ vulgatum est: gestumq̃ regnante iaz latino fauni filio: ex quo latinorum regnum dici cepit: laurentũq̃ dici cessauit: greci victores deletam troiã derelinq̃ntes ⁊ ad ppria remeãtes: diuersis ⁊ horrẽdis cladib⁹ dilacerati aut cõtriti sunt: ⁊ tñ etiã ex eis deorum suorũ numerum auxerunt. Hã ⁊ diomedem fecerũt deũ: quẽ pena diuinitus irrogata perhibent ad suos nõ reuertisse: eiusq̃ socios in volucres fuisse puersos: nõ fabuloso poeticoq̃ mendacio: sed historica attestatione cõfirmant quibus nec deus vt putãt factus: humanã reuocare naturam: vel ipe potuit: vt certe a ioue suo rege tanq̃ celicola nouiti⁹ ipetrauit. Quietiã templũ eius esse aiũt in insula diomedea: nõ longe a monte gargano qui ẽ in apulia: ⁊ hoc templũ circũuolare atq̃ icolere has alites tanta mirabili obsequio vt rostrum aqua impleant ⁊ aspergant ⁊ eo si greci venerint: vt greco rũ stirpe ꝓgeniti: nõ solum quietas eẽ: verũ ⁊ supauolare: si aũt alienigenas viderint subuolare ⁊ capita eorũ tanq̃ grauibus ictib⁹ vt etiã pimant vulnerare: Nam duris ⁊ grãdibus rostris satis ad hec pnia pbibent armate.

Lap'm. XVII

d Ouarro vt astruit at cõmemorat: alia nõ minus incredibilia de maga illa famosissima circe: que socios quoq̃ vlyxis mutauit in bestias: et de arcadib⁹ q̃ sorte ducti trãsnatabant quoddam stagnũ atq̃ ibi cõuertebantur in lupos: ⁊ cum similibus feris p illius regionis deserta viuebant. Si vero carne non vescerent hũana: rursus p⁹ nouem annos eodez renatato stagno reformabant in homines. Denicq̃ etiam nominatim exp̃sit quendã de me-

XVII De varro. truar. ora ō tōe so elyxis fert o/ lixuy ālfos 3 q cū s ina/ appo uit in q̄ bita ree p̄e tres ō suis. ebare ollucz rilocū· : p̄mi potan poeu n allo/ ersi sē tern⁹ oc⁹ cua nō bi/ vlixes ruce⁹a urio ꝛ oto flo o inroi d circē offerē/ cla re ·tyo/ virga ere ca s stri/ ense de ut·cri/ ace fa fide ac a·rece/ i tbala p̄ dote ꝛi resti 3 socio xerit ꝛ nuit. Deo iceo ꝛē q̄ pan upeoꝝ tōo co minat ꝛ sacer s cl⁹ cr gnomē

netū cū gustasset de sacrificio: qō arcades īmolato puero⁹ deo suo lyceo facere solēt: in lupuz fuisse muratū· ꝛ āno decimo in figurā ꝓpriā restitutū ad pugillatū sese exercuisse: ꝛ olipiaco vicisse certamine· Nec idē ꝓpter aliud arbitratur ab historicis in arcadia tale nomē afflictuz pamlyceo ꝛ ioulyceo nisi ꝓpter hanc in lupos hoīm mutationē: qō ea nisi vi dīna ñ fieri putarēt Lup⁹ em̄ grece lycos dicit̄: vñ lycei nomē apparet inflexū· Romāos etiā lupcos: ex illoꝝ mysterios veluti semīe dicē exortos· ℔a· XVIII

⁹Ed de ista tanta ludificatiōe demonū nos quid dicamus quia hec legent fortassis ꝛ expectāt q̄d xp̄iāi agere debeāt quando inter idola gentū miracula fieri asserunt: ℭt quid dicemus: nisi de medio babylonis esse fugiendum: ℭQuod p̄ceptum p̄rophetic̄ ita spiritaliter intelligit̄: vt de hui⁹ seculi ciuitate que ꝓfecto ꝛ angeloꝝ ꝛ hominū societas impioꝝ ē: fidei passibus q̄ p dilectionē operatur: in deū viuū ꝓficiendo fugiamus· ℭQuāto quippe in hec īma potestatem demonum maiorem videmus tanto tenacius mediatori est inherendū: p quem de īmis ad sūma cōscendim⁹ Si em̄ dixerit unus ea non esse credenda: nō desunt etiam nunc qui eiusmodi quedam vel certissima audisse: vel etiam exptos se esse asseuerent· Nam ꝛ nos cum essemus in italia audiebamus talia de quadam regione illarum ptū vbi stabularias mulieres ībutas bis malis arribus: ī caseo dare solere dicebant: quib⁹ vellent vel possent viatorib⁹ vñ in iumenta ilico verterentur: ꝛ necessaria queꝝ portarēt postq̄ pfuncta opera iterū ad se rediren̄t: nec tam in eis mentem fieri bestialem: sed rationalem humanamq̄ seruari: sicut apuleius in libris q̄s asini aurei titulo inscripsit: sūpsi accidisse: vt accepto veneno humano animo pmanente asinus fieret: aut indicauit aut finxit· ℔hec vel falsa sunt: vel tam inusitata vt merito nō credantur· Firmissime tamen credendum est oi potentem deum omnia posse facere que voluerit: siue iudicando siue p̄stando. nec demones aliquid operari fm̄ nature sue potentiam quia ꝛ ipa angelica creatura est: licet p̄prio sit vitio maligna: nisi q̄ ille permiserit: cuius iudicia occulta sunt multa: iniusta nulla· Nec sane demones naturas creant: si aliquid tale faciunt de qualib⁹ factis ista vertitur questio· sed specietenus que a deo vero sunt creata cōmutant: vt videantur esse q̄ non sunt· Ado do itaq̄ solū animū· sed nec corpus quidez vla ratione crediderim: demonum arte vel potestate in membra vel lineamenta bestialia veraciter posse conuerti: sed phantasticuz hominis q̄ etiam cogitando siue somniando p rez innumerabilium genera variatur: et cum corpus non sit: corporum tamen similes miracleritate formas capit: sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus: ad aliorum sensuum nescio quo ineffabili mō figura corporea posse perduci: ita vt corpora ipa hominum alicubi iaceant: viuentia quidem sed multo grauiꝰ atq̄ vehementius q̄ somno suis sensibus obseratis· ℔phantasticum autem illud veluti corporatum in alicuius animalis effigie apparet sensibus alienis: talisq̄ etiam sibi homo esse videtur sicut talis sibi videri posset in somnis: et portare onera: que onera si vera sunt corpora portantur a demonibus vt illudatur hoīb⁹ partim vera onerum corpora: partim iumentorum falsa cernentibus· Nam quidam nomine p̄stantius patri suo contigisse indicabat: vt venenum illud per caseum in domo sua sumeret: ꝛ iaceret in lecto suo quasi dormiens: qui tamen nullo modo poterat excitari· Post aliquot aut dies eum velut euigilasse dicebat: et quasi somnia narrasse que passus est: ꝙ caballum se scilicet factum: annonam inter alia iumenta baiulasse militibus que dicitur retica: q⁹ oniam ad retias deportauit· ℭQuod ita vt narrauit factum fuisse compertum est: que tamen ei sua somnia videbantur: ℑndicauit ꝛ aliud se domui sue per noctez anteq̄ requiescere vidisse venientem ad se quendam philosophum sibi notissimum: sibiq̄ exposuisse nōnulla platonica: que antea rogatus exponere noluisset· ℭt cum ab eodem philosopho quesitū fuisset: cur in domo eius fecerit quod in domo sua petenti negauerat: non feci inquit: sed me fecisse somniaui· Ac per hoc alteri per imaginem phantasticum exhibitum est vigilanti q̄ alter vidit in somnis· ℔hec ad nos non quibuscunq̄ qualibus credere putaremus indignū sed eis referentibus peruenerūt: quos nobis non existimaremus fuisse mentitos· ℙroinde q̄ homies dicuntur: mandatumq̄ est litteris a vijs vel potius demonib⁹ arcades in lupos solere conuerti· ꝛ q̄ carmibus circe socios mutauit vlyxis: fm̄ istum modum mihi videtur fieri potuisse q̄ dixi: si tamen factum est· Diomedeas autem volucres quando quidem genus earum per successionem ꝓpaginis durare perhibetur non mutatis hominibus fcās sed subtractis credo fuisse suppositas sicut cerua pro iphigenia regis agamennonis filia·

lupci acce ꝑcrūt ꝛē·

℔. XVIII· ℭd ō ſ ista ꝛē ꝓ diligēter notand⁹ est modus possibilitatis. quā ponit aug⁹ ī trās/formatoib⁹ hoīm ꝛ bestiarū quia mult⁹ studiosis vī difficilis ad ītelligendum.

Otpe ꝛc. b nota q̄ menestheꝰ. xl. rex athenien
e sium erat qui codē anno q̄ troia euersa est mortuꝰ
est polymphides sicyoniorum rex. xxiiij. erat. cu
ius anno. xxix. euersa ē troia. Athanis vero regis as
syrioꝝ. xxvj. Quē byocat lapidon. nos abdon, dicimꝰ
cuius āno tertio
ponit troiā euer
sam. quod aliqui
bus facruz videt
anno. xxxviij. cep
re. Item nota q̄
videt augꝰ hic di
scordare ab euse
bio fm quē apud
athenienses mor
tuo latino. regna
uit. xij. demophō
vnde non tantuz
sicyoniorum sed
et athenien sium
rex mutatus est.
Cum autem dic
encam regnasse
tempore sanso
nis. hoc dicit se
quendo euscbiuz
qui in annorum
annotatione seq̄
tur interpretatio
nem. lxx. Sequē
tes autem anno
tationem anno
rum fm translati
onem hieronymi
ponunt eneaz ce
pisse regnare pri
mo anno ab bely

b Sed ꝛ eneaz quoniā ꝛc. quod dicitur de deifi
catione enee pa
ret supra libro. x.
capitulo. v.

c Sabini eriaz ꝛc. Latinus vero rege sabinoꝝ
non legi alibi. sz
puto hoc sccep
tum de libris var
ronis.

d Per idem ꝛc
pus codrus ꝛc.
De codro athenien
sium rege re
fert iustinus li
secundo. q̄ erat
inter athenienses

bb Nec̄ enim demonibus iudi
cio dei permissis huiusmodi
prestigia difficilia esse possūt
sed quia illa virgo postea vi
ua reperta est: suppositam p
illa ceruam esse facile cogni
tum est. Socij vero diome
dis quia nusq̄ subito compa
ruerunt: et postea nullo loco
apparuerunt pdentibus eos
vltoribus angelis malis: Et
pro eis aues occulte ex alijs
locis vbi est hoc genus auiū
ad ea loca perducte sunt: ac
repente suppositeideo credū
tur esse conuersi. Quod au
tem diomedis in templum
aquā rostris afferūt ꝛ asper
gunt ꝛ q̄ blandiuntur greci
genis: atq̄ alienigenas per
sequuntur: mirandum non ē
fieri demonuz instinctu: quo
rum interest: id est ad quos
persuadere pertinet deuz fa
ctum esse diomedem ad de
cipiendos homies: vt falsos
deos cum veri dei iniuria mꝰ
tos colant: et hominꝫ moz
tuis qui nec cuz viuerent ve
re vixerunt: templis: altari
bus: sacrificijs sacerdotibus
que omnia cum recta sūt nō
nisi vni deo viuo ꝛ vero debē
tur inseruiāt.

Capitlum. XIX.

2 In tempore post ca
e ptam troiam atq̄ de
letā eneas cum vigin
ti nauibus quibus portaban
tur reliquie troianoꝝ in ita
liam venit: regnante ibi lati
no: ꝛ apud athenienses me
nestheo: apud sicyonios po
lymphide: apud assyrios an
tane: apud hebreos autem
iudex lapidon fuit. Mortuo
autem latino regnauit ene
as tribus annis eisdem in su
pradictis locis manentibus
regibus: nisi q̄ sicyoniorum
iam pelagus erat: et hebre
orum iudex sanson. Qui cuz
mirabiliter fortis esset puta
tus est hercules. b Sed ꝛ ene
am qm̄ qñ mortuus est non
comparuit deum sibi fecerūt
latini c. Sabini etiam regem
suum primum xanthum siue
vt aliqui appellant xanthuz
retulerunt in deos d. Per idē
tempus codrus rex athenien
sium pelopōnensibus eiusdē
hostibus ciuitatis se interfi
ciendum ignotus obiecit. et
factum est. Hoc modo eum p̄
dicant patriam liberasse. Re
sponsum enim acceperāt pe
lopōnenses: tunc demum se
superaturos: si eoruz regem
non occidissent. Fefellit er
go eos habitu pauperis appa
rendo: et in suam necem per
iurgia prouocando. Vnde
ait virgilius. et iurgia codri.
Hunc athenienses ranq̄ de
um sacrificiorum honore co
luerunt e. Quarto latinoruz
rege siluio enee filio: non de
creusa de qua fuit ascanius:
qui tertius ibi regnauit: sed
de lauinia latini filia quē po
sthumum eneas dicitur ha
buisse. f Assyriorum autez vi
cesimo et nono eneo: et me
stodia regis precipit. athenien sium eo tempore rex io
dus erat qui ꝛ responsio dei ꝛ preceptis hostium co
gnitis gmutato regis habitu pannosis sarmentis col
lo impositis. castra hostiū ingredit vbi in turba obsi
stentium a milite quē falce cōuulnerauerat hasta mꝰ
ficit. Cognito re
gis interitu dox
es sine prelio di
scedūt. atq̄ athe
nienses frute du
cis p̄ salute pric
mortis se offeren
tis bello liberant
de hoc dicit hic
per idem tempꝰ
codrꝰ ꝛc. allegās
ad hoc illud vgi
lij in bucolicis ē
gloga. v. Et mi
gis cocri ꝛc.

c Quarto la. ꝛc
nota. ō regibꝰ la
tinoꝝ q̄ primus
fuit latinus. secū
dus eneas. terꝰ
ascanius qui m
lus. quez genuit
eneas ex creusa
vxore troiana. q̄
tus erat silvius
posthumꝰ. q̄ fil
uus dictus ē. q̄
in silua casualit
natus est. a quo
succedētes reges
cognominati sūt
siluij. Dicꝰ est et
posthumꝰ. q̄ pꝰ
morē patris na
tus est. hunc ge
nuit eneas ex la
uinia filia latini.

f Assyrioꝝ ꝛc. Nota q̄ iste rex assyrioꝝ quē vo
cat eneaz in chro
nicis vocat ninꝰ
meus cuꝰ anno
vij. defunctus ē
spesuppus vltꝰ
mus rex sicyonio
rum. q̄ anno ince
pit melanthꝰ re
gnare athenien si
bus. q̄ dicit. xvj
erat pater codri
qō aūt hic dicit ō
fuisse tpe bely cō
sonat cum euscbio. alīt tn̄ q̄ in annotatiōe annorum se
quunt translationē hiero. dicūt ō fuisse tpe sansonis.

Oreisdē ꝛc. In ō ca. forsan consonat cū euse
m bio tn̄ seq̄ntes trāslationē hiero. ponūt saulē re
gnare cepisse. xxix. anno domini. q̄ erat. xxx. rex

Judic. 4

assyriorꝫ regnan
tiꝫ apd latinos
v. rege a latino e
nea siluio ⁊ apd
athenienses codro
b Dauid succes
sit ⁊c. Flora etiã
q; hic vult saulez
regnasse. rl. ãnis
cũ dicẽ dauid suc a
cessit pꝰ annos a
saulis impio. rl.
anno. cuz nõ euse
bius nõ ascribat
ei nisi annos. xx.
⁊ littera regũ tm
duos.
c Luiꝰ tpe ⁊c.
q; dicit tẽpe salo
monis albã cõdi
tã mirũ videt. q;
fm titũ liuiũ alba
cõdita ẽ. xxx. ãno
ab initio regni e
nee ⁊ a cõditione
lauinij ab ascanio
Lũ igit in ꝓcedẽ
ti capitulo dicat
augꝰ q; ascanius
regnauerit añ sil
uiũ apparet q; al
ba condita fuerit
añꝫ siluiꝰ regna
ret Lũ aũt vt bꝺi
citur siluiꝰ regna
uerit tpe hely con
dita est alba ante
Reg. 2. illotpe q; hely po
nit contẽporaneꝰ re
gni eiꝰ. cũ quo nõ
stat q; cõdita fue
rit alba tpe salo
monis de cõditi
one autez albe ab
ascanio cõsonat c
titus liuiꝰ cutro
pius et oẽs chro
nographi qs ego
vidi.
Atiũ pꝰ
l enee ⁊c.
hic dicit q;
latiũ. id ẽ latinoꝝ
regnũ vel albãoꝝ
habuisse pꝰ eneã
xj. reges quorum
nuliꝰ deꝰ factꝰ ẽ
q; ꝑ hmꝰ erat asca
niꝰ. scꝺs siluius
posthumꝰ. tertiꝰ
eneas siluiꝰ. q;rtꝰ
latiniꝰ siluiꝰ. dñ
tus albꝰ siluiꝰ. se

lantho athenienſium ſexto
decimo: iudice autem hebre
orum hely ſacerdote: regnũ
ſicyoniorum conſumptum ẽ
quod per annos nongentos
quinquaginta et nouem tra
ditur fuiſſe porrectum.
a Ex eisdẽ ꝑ La. XX
m longa tempora mẽo
rata regnantiꝫ iſrae
litarũ regnũ finito tpe iudi
cuz a ſaule rege ſũpſit exor: di
um q; tpe fuit ſamuel ꝓpheta
Ab illo igit tpe bi reges latino
rũ eſſe ceperunt: quos co
gnominabant ſiluios: ab eo
qui filius enee primus dictus
eſt ſiluius: ceteris ſubſecutis
et propria nomina impone
bantur: ⁊ hoc non defuit co
gnomentum: ſicut longe po
ſtea ceſares cognominati
ſunt qui ſucceſſerunt ceſari:
Julio. Reprobato autez ſau
le ne quiſq; ex eius ſtirpe re
b gnaret: eoꝝ defuncto. b Da
uid ſucceſſit in regnum poſt
annos a ſaulis impio q; dragi
ta. Tunc athenienſes habe
re deinde reges poſt codri i
teritũ deſtiterũt: ⁊ magiſtra
tus habere ceperunt admi
niſtrande reipublice. Poſt
danid qui etiaz ipſe quadra
ginta regnauit annos: filius
eius ſalomon rex iſraelitarũ
fuit: qui templum illud nobi
liſſimũ dei hieroſolymitanũ
condidit. Luius tempore a
pud latinos condita eſt alba
ex qua deinceps non latino
rũ: ſ albanoꝝ reges appella
ri in eodem tamẽ latio cepe
rũt. Salomoni aũt ſucceſſit
filius eiꝰ roboã: ſub q; ĩ duo re
gna ꝓpe ille diuiſus ẽ ⁊ ſingu
le ꝑres ſuos ſingulos reges
habere ceperũt. La. XXI
a a Atiũ poſt eneã quez
l decim fecerꝫ. xj. reges
habuit: quorum nul
lus deus factus eſt. Auenti
nus autem qui duodecimo
loco eneam ſequitur: cum

eſſet ꝓſtratus in bello: ⁊ ſe
pultus in eo monte qui eti
am nunc eius nomine nun
cupatur: deorum taliuz qua
les ſibi faciebãt numero eſt
additus. Alij ſane noluerũt
eum in prelio ſcribere occiſũ
ſed nõ comperuiſſe dixerũt
nec ex eius vocabulo appella
tum montem: ſed ab aduen
tu auium dictum eſſe auenti
num. Poſt hunc non eſt deꝰ
factus in latio niſi romulus
conditor rome. Inter iſtum
autem ⁊ illum reges reperiũ
tur duo: quorum primus eſt
vt virgiliano eum verſu elo
quar. Proximus ille procas b
troiane gloria gentis. b Luiꝰ
tempore quia iam quodam
modo roma perturiebatur.
illud omnium regnorum ma
ximũ aſſyriorum finem tan
te diuturnitatis accepit. Ad
medos quippe tranſlatũ eſt.
poſt annos ferme mille tre c
centos quinq; vt etiã beli q
ninum genuit: et illic paruo
contentus imperio primus
rex fuit: tempora cõputenꝫ.
d Procas aũt regnauit ante d
amuliũ. Porro amulius fra
tris ſui numitoris filiam rhe
am nomine que etiã ilia voca
batur romuli matrẽ veſtalez
virginẽ fecerat qua volũt de
marte geminos concepiſſe:
iſto modo ſtuprũ eius hono
rantes vel excuſantes: ⁊ ad
hibentes argumentũ qõ in
fantes expoſitos lupa nutri
uerit. Hoc eñ genus beſtie
ad martem exiſtimant perti
nere: vt videlicet ideo lupa
credatur admouiſſe vbera
paruulis: quia filios domi
ni ſui martis agnouit q̃uis
non deſinit qui dicant cum
expoſiti vagientes iacerent
a neſcio qua primuz meretri
ce fuiſſe collectos: et primas
eius ſuxiſſe mammillas. Me
retrices ãt lupas vocabãt vñ
etiã nũc turpia loca cax lu

xtꝰ apis fm titũz
liuiũ. fm eutropi
um euſtꝓꝰ vl' an
ſemus. ſeptimuſ
apis. octauꝰ car
peticꝰ. nonꝰ tybe
riꝰ. decimꝰ agrip
pa. vndecimꝰ are
mus. pꝰ quẽ duo
decimꝰ auẽtinus
regnauit. de q; di
cit q; fm aliqs de
oñ numero; aſcri
ptus ẽ. pꝰ hũc ꝓ
ximo regnauit p
cas. de q; allegat
ꝑ ſum virgiliũ. vi
enciõ. primꝰ ille
ꝓcas troiane glo
ria gentis.
b b Luiꝰ tpe ⁊c. Eneiõ. 7
dicit augꝰ fmina
rũ regnũ aſſyrioꝝ
⁊ tranſlatum ad
medos regnante
ꝓca. Sz fm alios
chronographos
annotat hec trãſ
latio facta anno
xxvj. auẽtini.
c Poſt annos
ferme ⁊c. hic diẽ
regnũ aſſyrioꝝ
duraſſe. M. ccc
v. ãnis cõputan
do ab initio regni
beli. Cõputãdo
ꝑo ab initio regni
nini fuerunt fm
bedã ãni. M. cc
xl.
d Procas aũt
⁊c. Flora etiã q;
poſt procã regna
uit amuliꝰ expul
ſo fm titũ liuium
numitoris fratre
eiꝰ maiore. cꝰ etiã
oẽm ꝓlẽ maſculi
nã occidit amuli
us. filiã ꝑo eius
rheã. vt ei ſpez ꝓ
lis adimeret ꝑgi
nẽ veſtalẽ fecẽ vt
bõre ꝓz titũ liuiũ
abunde dictu. li. j
cẽpiſſa veſtal' ad
aqs geminũ prũ
cũ ediditſſz ſeu tra
rata. ſeu q; deus
auctor eſt pebõeſti
or erat martez cõ
cepte ſtirpꝭ piez

nuncupat·vñ dicāt hic quā volūt de marte gemēos ꝛc
Refert etiā idē tit⁹ liu⁹ qō etiā tenet fama·cū fluctu/
gnte alueū q̄ exposit erāt puer tenuis i sicco aq̄ dēsti
tuisset lupā sitiētē ex mōtibꝫ q̄ circa sūt ad puerile va/
gitū cursū flexisse eā adeo mitē ſbmissas i fārib⁹ pbuis
se māmas·vt lin
gua lābentes pu
eros mgr regū pe
coris inuenerit·
vñ ꝛ b dicē ꝛ ad b
adhabētes. s. q̄ e
rāt filij marꝫ ar
gumētū q̄ ifātes
expositos lupa
nutrierit·fm ꝙo
tiū liui ū vbi. s.
ferāt a faustulo sic
cū vocabāt mgr
regū pecoris ad
stabula laurētios
pueros educan/
dos datos. sūt q̄
laurētiā vulgato
corpe. s. q̄ mere
trix erat lupā vo
catam putant in
de locum fabule
ac miraculo datū
vñ dicat b. q̄us
nō desint.

e Qui eos in
aquā p̄ci crude
lit iusserat ꝛc fm
tiū liuiū. nec dū
nec boies aūt ip/
sam ẏginē vcita
lē aut turpē a cru
delitate regia vē
dicabāt. s. sacer/
dos. s. rhea vl alia
vicina i custodiaꝫ
dat. pueros i p/
fluentē aquā mit
ti iubet⁹

f Amulio suc/
cessit ꝛc. nota q̄
amulio successit
in regnū fr⁹ ei⁹ nu
mitor. Romul⁹
ēm fm titū liuiuꝫ
iussis certo tpe ad regiā venire pastorib⁹ ꝛ ad regem

panaria nūcupāt Et eos po
stea ad faustulū pueniſſe pa
storeꝫ: atq; ab ei⁹ acca vxore
nutritos: q̄q; si ad arguēdū
boieꝫ regē q̄ eos i aquā p̄ici
crudelit iusserat: eis ifanti
bus p q̄s tanta ciuitas ꝙden
da fuerat de aq̄ diuinit⁹ libe
rat: placātē ferā de⁹ voluit
subuenire q̄d mirū ē. Amu
lio succesſit in regnū latiale
frat ei⁹ numitor auus romu
li: cui⁹ numitoris p̄mo anno
ꝙdita ē roma ac p b cū suo de
inceps·i·romulo nepote re
gnauit· La·XXII
n Am altissima tunc
ꝙdita est ciuitas ro
ma velut altera babylō ꝛ ve
lut p̄oris filia babylōis p quā
deo placuit orbē ōbellare ter
raꝫ: ꝛ in vnā societatē reipu
blice legūq; pductū longe la
teq; pacare· Erāt eñ iā p̄ti
validi ꝛ fortes: ꝛ armis gen
tes exercitate q̄ nō facile ce
derēt ꝛ q̄s opus eēt ingenti
bus piculis ꝛ vastatōe vtrin
q; nō pua: atq; horrendo la
bore superā Rā qū regnū as
syrioꝝ totā pene asiaꝫ subiu
gauit: licꝫ bellādo fit factū: ñ
tū multū asperis ꝛ difficilib⁹
bellis fieri potuit: q̄ rudes
adhuc ad resistendū gentes
erant: nec tā multe vt tā ma
gne. b Siquidē post illud ma
ximum atq; vniuersale dilu/

a

b

silua q̄ est arca apollinis ꝛ ad supciliū scalarū caci bꝫ
terminū vbi faustuli erat tugurū. La·XXI.
a Am altissima nūc ꝙdita ꝛc. b nota q̄ inchoatum
n dicē q̄ regnū assiriorū totā fere asiā sbiugauit
b factū ē p ninū regē assyrioꝝ scōz. vt pz̄. li.

uium: cum in arca noe octo
soli boīes euaserunt: āni nō
multo amplius q̄ mille trāsi
erant: q̄n ninus asiam totaꝫ
excepta india subiugauit·ro
ma vero tot gentes orientis
ꝛ occidētis quas imperio ro
mano subditas cernim⁹: nō
ea celeritate ac facilitate p/
domuit: quoniam paulatim
in crescendo robustas eas ꝛ
ꝛ bellicosas quaquauersum
dilatabatur inuenit· Tem/ c
pore igitur quo roma condi
ta est: populus israel habe
bat in terra promissionis an
nos septingentos decem et
octo· Ex quib⁹ viginti septeꝫ
pertinent ad iesum naue de
inde ad tempus iudicum tre
centi uiginti nouem· Ex quo
aūt ibi reges esse ceperāt an
ni erant trecenti sexaginta
duo Et rex tunc erat in iuda
cuius nomen erat achaz vel
sicut alij putāt qui ei succes/
sit ezechias: quē quidē ꝙstat
optimū ꝛ pissimū regem ro
muli regnasse tpibus· In ea
vero his tempibus hebraici
populi pte que apellabat is/
rael regnare ceperat osee·

Capitulum·XXIII·

a Odez tempore nō a
e nulli sibyllam ery/
thream vaticinatā
ferūt· Sibyllas aūt varro p/
dit plures fuisse non vnam

ij. b Sicḋez
p⁹ illud ꝛ q̄ dicē
ō diluuio vsq; ad
hāc sbiugatōz trā
sisse ānos. M. i
telligenduz ē fm
trāslatōz. lxx. fm
cm trāslatōez hie
ro. nō inueniunt
a diluuio vsq; ad
natiuitatē abrae
nisi trīa ān. ccce/
xij. ō ḋbo subtra/
ctis. trxij. ānis.
ḋbus hec subiu/
gatio annotat in
chronicis p̄cessisse
natiuitatē abrae
remanēt a dilu/
uio vsq; ad banc
sbiugatōz asie fa
trā q̄ ninū trīa an
ni. cclvij.
c Tpe igit q̄ ꝛ
cōputatōe ānoꝝ
quā ponit sequit
trāslatōz. lxx. sic
in p̄cedētibꝫ. fm
ꝙo trāslatōz hie/
ronimi nō dicit
filij isrl habuisse
in terra p̄missio/
nis aīs vbē ꝙdi/
tā nisi ccxcēto
nagintaser ānis q̄
ioſue cui⁹ annos
scriptura nō deter
minat ascribunt
ānis. xxvj. fm io/
sephū. ꝛ eos q̄ se
quunt trāslatōz
hieronymi. Ju/
dicib⁹ aūt. xij. q̄ꝝ
vn⁹ erat samson.
cccxir. vt pz̄ per
mḡrim i hystoriis
quib⁹ additis. xl
annis beli. ꝛ. xij. samuelis. habent. cccl. ab intrio ve/
ro reguꝫ sequēdo cōputatōz cōmunē que sauli. xx. an
nos attribuit vsq; ad primū annū achaz. scōm trāsla/
tionem hieronymi non inueniunt nisi anni. ccccxir.
qui faciunt sexcentos nonaginta ānos. tamen in chro
nicis nostris non concordamus cuꝫ ista computatio
ne annorum propter rationes ibi positas quas recē
tare nimis esset prolixum. La·XXIII.
a Odem tempore ꝛc. In hoc capitulo agit de si
e bylla erythrea. et est notabile capitulum. nec i
diget expositione.

XVIII

Hec sane erythrea sibylla q̄dā de xp̄o manifesta conscripsit: que etiā nos prius in latina lingua versibus male latinis ⁊ nō stantibus legimus: pnefacio cuius interpris impritiaz sic̄ post cognouimus. Nam vir clarissim⁹ lactantius q̄ etiā ꝓconsul fuit: hō facillime facundie multeq; doctrine: cū de xp̄o colloqueremur: grecuz nobis codicem ꝓtulit: carmina esse dicens sibylle erythree: vbi ostendit quodā loco in capitib⁹ versuū ordinē litteraꝝ ita se hūtē: vt ꝑ eo verba legerent. Jhsus: christos: theuyos: soter: qđ est latine: iesus xp̄us dei filius saluator. Hi autem versus quoꝝ prime lfe istum sensuz quez diximus reddūt: sicut eos quidam latin⁹ ex tantibus versib⁹ ē interꝑtatus hec continēt

Judicij signum tellus sudore madescet
E celo rex aduenier ꝙ secula futur⁹.
Scilicet in carnē presens vt iudicet orbem.
Unde deum cernent incredulus atq; fidelis.
Celsum cum sanctis: eui iam termino in ipso.
Dic anime cuz carne aderunt q̄s iudicet ipse.
Cum iacet incultus densis in vepribus orbis.
Reiecient simulacra viri: cunctamq; gazam.
Exuret terras ignis: pontumq; polumq;.
Inquirens: tetri portas effringet auerni.
Sanctoꝝ sed eīs cuncte lux libera carni.
Tradentur: sontes eterna flamma cremabit.
Occultos actus retegens: tūc quisq; loquet.
Secreta: atq; deus relerabit pectora luci.
Tunc erit ⁊ luctus: stridebunt dentibus oēs.
Eripitur solis iubar: ⁊ chorus interit astris.
Soluetur celum: lunaris splendor obibit.
Deijcet colles: valles extollat ab imo.
Non erit in rebus hominū sublime vel altum.
Jam equantur campis montes ⁊ cerula pōti.
Omnia cessabunt: tellus confracta peribit.
Sic pariter fontes torrentur: fluminaq; igni.
Et tuba tunc sonitū tristem dimittet ab alto.
Orbe: gemēs facinus miseꝝ varioſq; labores
Tartareūq; chaos monstrabit terra dehiscēs
Et coram hic dño reges sistent ad vnum.
Recidet e celo: igniſq; ⁊ sulphuris amnis.

¶ In his latinis versib⁹ de greco vtcūq; trāslatis: ibi non potuit ille sensus occurrere q̄ fit cum littere q̄ sunt i eoꝝ capitibus connectunt vbi. y. littera in greco posita est: quia nō potuerunt latina verba inueniri que ab eadem littera inciperent: ⁊ sententie cōuenirent. Hi autē sunt versus tres: qntus ⁊ octauus decimus et nonus decimus. Deinde lras que sunt in capitib⁹ oim versuū ꝓnectentes: hoꝝ triū q̄ scripte sūt nō legam⁹. ſ. pcis. y. lfam tanq̄ in eisdē locis ipa sit posita recordemur ⁊ exp̄mit in qnq; verbis iesus xp̄s dei fili⁹ saluator. sed cum grece ꝑ dicit nō latine. Et sunt versus viginti et septē: q̄ nūer⁹ quadratū ternariū solidū reddit. Tria eīs ter ducta siūt nouē. Et ipa nouez si ter ducant: vt ex lato in altū figura ꝓsurgat: ad viginti ⁊ septē pueniūt. Hoꝝ aūt grecoꝝ qn q; verboꝝ q̄ sunt ihsus cristos theuyos soter: quod est latine: iesus xp̄s dei filius saluator: si primas litteras iūgas: erit ichthys. i. piscis: i quo nomine mistice intelligit xp̄s: eo q; in hui⁹ mortalitatis abysso velut in aquarum profunditate viuus: hoc est sine peccato eē potuerit. Hec autem sibylla siue erythrea: siue vt quedam magis credunt cumana: ita nihil habet in toto carmine suo cuius exigua ista particula ē: q; ad deorum falsorum siue fictorum cultuz pertineat: quinimo ita etiam contra eos et contra cultores eorum loquitur: vt in eorum numero deputanda videatur. qui pertinent ad ciuitatem dei. Inserit etiam lactantius operi suo quedam de christo vaticinia sibylle: q̄uis non exprimat cuius. Sed que sigillatim ipse posuit: ego arbitratus sum coniunctim eē ponenda: tanq̄ vnū sit ꝓlixū: q̄ ille plura cōmemorauit ⁊ breuia. In manus iniquas inq̄t infidelium postea veniet: ⁊ dabunt deo alapas manibus incestis: ⁊ impurato ore expuent venenatos sputos. Dabit ꝯo ad verbera simpliciter sanctum dorsum: et colaphos accipiens racebit: ne q̄s agnoscat q; verbū vel vñ venit vt mferis loquat: ⁊ corona spinea coroneī. Ad cibum aūt fel: ⁊ ad sitim acetum dederunt: i hospitalitate hanc monstrabunt mensam. Ipsa eīs insipiens gens tuū deum non intellexisti: ludentem mortalium mentibus: sed spinis coronasti: ⁊ horridum fel miscuisti. Templi vero velum scindetur: ⁊ medio die nox erit tenebrosa nimis in tribus horis. ⁊ morte morietur tribus diebus somno suscepto. Et tunc ab inferꝝ regressus ad lucem letam veniet: primus resurrectionis principio reuocatus ostēso. Ista lactantius carptim p̄ interualla disputationis sue: sicut ea poscere videbantur: que ꝓbare intēderat: adhibuit testimonia sibyllina: que nos nihil interponentes: sed in vnam seriem connexa ponentes: solis capitibus: si tñ sēptores deinceps ea seruare non negligant: distinguenda curauimus. Nonnulli sane erythreaz sibyllam non romuli sed belli troiani tempore fuisse scripserunt. La. XXIIII

Capitulus XIIII

Odē romulo rēe. In hoc dicit tha lete mi'estū vnū de sepē sapiēti/ bꝰ tpe romuli fuisse &z tamē fama ꝓcipue fuisse nota/

Odē romulo regnāte thales miles⁹ fuisse phibet: vn⁹ e septē sapiēti⁹: q̄ p⁹ theologos poetas in qb⁹ orpheus maxime oim nobilitat⁹ est. sophos appellatus est: qđ est latine sapiens. Per idem tps decem

Mat. 27

tur. cclxiij. annis
p⁹ vrbē ꝺdītā. ſz
q̄uis fama eoꝝ
tūc p̄celleret non
tñ oꝑtet q⁹ ꝑtem
poranei fuerunt.
ſz q⁹ eoꝝ auctori/
tas p̄ ceteris tūc
cepit eſſe famoſa
q̄uis alit videat
er b. q⁹ narrat va
leri⁹ martim⁹ lib.
iij. ō modenatōe
de menſa aurea i
uenta a piſcatori
bus quā oblatā
thaleti mileſio ip
ſe renuit ⁊ tādē q
alios ꝺnq̄ refu
tata oblata ē ſolo
ni q̄ ſacrauit eaꝝ
apollini et q̄ vi
ri tūc eos ꝑtēpora/
neos fuiſſe.

b Mortuū ro
mulū ⁊c. De mor
te romuli ⁊ quō
putat⁹ ē de⁹ dictū
eſt. ℔. li. ij. ca. xv.

c Ut cicero ma
gnis ⁊c. Nota ō
ciceronē q̄ ea q̄ hic
dicunt videt di/
xiſſe i libris de re/
publica vbi ⁊ me
morat ō eclipſi
q̄ in morte romu
li ꝓtigit.

d Regnauit ō
inde ⁊c. Succeſ
ſit aūt vt b ōr ro
mulo numa põ/
pili⁹ q̄ vt narrat
liu⁹ plūmuz
ſacris deoꝝ inſti
tutēdis īdulſit. vt
ipē i ſpeciali pſe/
quit. Propt̄ qō
dicit b aug⁹ q⁹ il/
la. ſ. romana ciui
tas putauerat.
nūc noſtrate deo/
rū pfecto falſoꝝ
muniendam.

e Hoc regnāte
⁊c. Nota q⁹ dicit
hic ō initio regni
manaſſe q̄ cepit
regre vt ānotaui
m⁹ i chronicis an
no nume. xliij.

f Samiā fuiſſe
Sibilla ſamia
apud q̄ſdā putat

tribus que in diuiſione ppli
vocati ſunt iſrael: debellate
a chaldeis ⁊ in eas terras ca
ptiue ducte ſunt: remanen/
tibus in iudea terra duabus
illis tribubus que nomie iu/
de vocabant̄ ſedemq̄ regni
habebant hieruſalē. b Mor/
tuū romulū cū ⁊ ipe nō com
paruiſſet in deos q̄ ō vulgo
notiſſimū eſt: retulere roma
ni: q̄ō vſq̄ adeo tā fieri deſie
rat: nec poſtea niſi adulādo
non errando factū eſt tem/
poribus ceſaꝝ. c vt cicero ma
gnis romuli laudib⁹ tribuat
q̄ō non rudibus et indoctis
tpibus: q̄ñ facile homies fal/
lebant̄ ſ̄ iā expolitis ⁊ erudi
tis meruit hos honores: q̄/
uis nōdū efferbuerat ac pul
lulauerat philoſophorum ſ̄
tilis ⁊ acuta loquacitas. ℔z
etiā ſi poſteriora tēpora de/
os homines mortuos non i/
ſtituerunt: tamen ab antiq̄s
inſtitutos colere vt deos: et
habere non deſtiterunt: q̄n
etiaꝝ ſimulacr ſque veteres
non habebant auxerunt ya
ne atq̄ impie ſuperſtitionis il/
lecebrā: id efficientibus im/
mundis in eoꝝ corde demo
nibus: q̄ fallacia q̄ oracula ō
cipientibus vt fabuloſa etiam
crimina deoꝝ: que iam vſba
nioꝛe ſeculo non fingebant̄
per ludos tamen in eorūdē
falſoꝝ numinū obſequiū tur
piter agerent. d Regnauit ō
ide numa poſt romulū: q̄ cū
illam ciuitatez putauerit de
orum profecto falſoꝝ nume
roſitate muniendam: in eā/
dem turbam referri mortu⁹
ipe non meruit ranq̄ ita pu
tatus ſit celū mltitudīe nu/
minum conſtipaſſe: vt lo/
cum ibi reperire non poſſet.
e Hoc regnante rome ⁊ apō
hebreos in initio regni ma/
naſſe a quo impio rege pro/
pheta Eſaias phibetur occi
ſus. f ſamiam fuiſſe ſybillam

ſerunt.

Ca. XXV

r Egnāte vero apud a
hebreos ſedechia: et
apud romāos tarquinio pſi/
co: qui ſucceſſerat ancomar
cio: ductus eſt captiuus i ba
bylonia populus iudeoꝝ cū
euerſa hieruſalem ⁊ templo
illo a ſalomone conſtructo.
Increpātes eñ eos pphete
de iniquitatibus ⁊ impieta/
tibus ſuis: hec eis ventura
p̄edixerant: maxime hiere
mias: qui etiam numerum
definiuit annoꝝ. b Eo tempo b tpe pittac⁹ ⁊c. cō
re pittacus mitylenеus ali/ ſeqnt̄ cōmēorat.
us e ſeptez ſapientibus fuiſ/ vij. ſapiētes ꝺs
ſe perhibetur. Et quinq̄ ce/ euſeb⁹ vult fuiſ
teros qui vt ſeptem nume/ ſe tpe captiuatō
rentur: thaleti quem ſupra nis cīuis vt vī.
commemorauimus: et huic nolit eos fuiſſe
pittaco adduntur: eo tēpo/ tēpāeos. ō q̄ di/
re fuiſſe ſcribit euſebius: q̄ cru ē ca. prio.
captiuus dei populus in ba c Nili. q⁹ ſolō
bylonia tenebatur. Hi ſunt ⁊c. Dicit q⁹ ſolō le/
autem: ſolon athenienſis: ges dedit athe/
chilo lacedemonius: periā/ nienſibus proch/
der corinthius: cleobol⁹ lyn mi ſerūt aliq̄ ro/
dius: bias prienneus. Oēs ma. vt p̄z. ē. li. viij
hi ſeptem appellati ſapiētes anaximāder di/
poſt poetas theologos cla/ ſcipul⁹ erat thā
ruerunt: quia genera vite q̄ leris mileſij. ana/
daz laudabilia p̄ſtabant ho/ ximenes ho diſci
minibus ceteris: et morum pul⁹ anaximādri
nonnulla precepta ſenten/ c Xenophās
tiarum brevitate complexi De xenophane
ſunt. Nihil autem monimē/ nihil mihiq̄ lege
torum quod ad litteras at/ rī occurrit nili q
tinet poſteris reliquerunt: ſcḣſit ō eo cicero
niſi quod ſolon quaſdam le/ li. ſ. de natura de
ges athenienſibus dediſſe orū di. xenophā
perhibet. Thales vero phy nes mēte admīcta
ſicus fuit: ⁊ ſuorum dogma/ oē ꝑtrea q̄ cēt ī
tum libros reliquit. Eo ca/ finitū deū volute
ptiuitatis iudaice tempore cē. f Pytha
d ⁊ anaximander ⁊ anaxime/ goras fuit tpe cā
nes e ⁊ xenophanes phyſici cla/ byſ qui ſucceſſit
ruerunt. f Tunc ⁊ pythago/ cyro. Ex dictis
ras ex quo ceperunt appel/ ertā ſolini videt
lari philoſophi. fuiſſe tpe buthq̄
ꝑmus ꝓſul erat
p⁹ reges eractos
⁊ expulſos.

Capitulum. XXVI.

Eridē tps cyrus rex persax q etiā chaldeis t assyriis ipabat: relaxata aliquanta captiuitate iudeox: qnqginta milia hoim ex eis ad istaurādū tēpluz regredi fecit. A qb⁹ tm pma cepta fundamina t altare ꝓstructū ē. Incursantib⁹ ār hostib⁹ neqqx ꝓgredificando valuerūt. ³dilatūqx op⁹ est vsqx ad dariū. Per idē tps etiā illa sūt gesta q ꝓscpta sūt in libro iudith: quē sane in canone scpturax iudei nō recepisse dicūt. ⁴Sub dario g rege psax ipletis septuginta ānis qs hieremias ꝓpha p̄dixerat: reddita ē iudeis soluta captiuitate libertas: regnāte romāox septio rege tarquinio. Quo expulso etiā ipi a regū suox dnatiōe liberi eē ceperūt: Vsqx ad h tps ꝓphas habuit populꝰ israel: q cū multi fuerint: paucox t apō iudeos: t apud nos canonica scripta ꝛtinentur. de qbus me aliq positux ꝓmisi i h libro cū claudere supiox ē: qō iā vtō eē faciēdū. Ca. XXVII

t

⁵Emptā igr eox vt possim⁹ adūtē i anteriora paululū recurram⁹. In capite libri osee ꝓphete q p̄m⁹ in duodecim ponit: ita scriptū ē. Verbū dñi qō factū ē ad osee i diebꝰ ozie: ionathā t achaz: t ezechie rgū iuda. Amos qx in diebꝰ ozie regis prophasse se scribit. Addit etiā hieroboā regē israel q p eos dē dies fuit. Nec nō esaias filiꝰ amos siue supdicti ꝓphe: siue qō magis phibeāt alteriꝰ: q nō ꝓpheta eodē nōie vocabāt: eosdē reges q̄truox qs posuit osee i capite libri sui ponit: qx diebꝰ se ꝓphasse ploqtur. Abdias etiā eadē sue ꝓphetie cōmēoratꝰ tpa pꝰ dies osee. Nā tres q seq̄uūt reges noiat: qs t osee noiauit. Joathan t achā t ezechiā. Hi sunt qs eodem tēpe silr prophetasse ex eox litteris inuenitur. His adiungitur ionas eodez ozia rege regnante t iobel cum iam regnaret ioathan qui successit ozie. Sed istorum prophetax duox tempora i chronicis non in eorum libris potuimus inuenire. quoniam de suis diebus tacent. Tēdunt aūt hi dies a rege latiox pca siue supioze auentino vsqx ad regē romulū iā romanū vel etiā vsqx ad regni pmordia successoris eius nume pompilij Ezechias quippe rex iuda ad eius tempa vsqx regnauit: ac p hoc per ea tpa isti velut fontes prophetie pariter eruperunt: qñ regnuz defecit assyriox: cepitqx romanox: vt scz quēadmodū regni assyriox primo tpe extitit abraam: cui promissiones aptissime fierent in eius semine bñdictionis omniū gentium: ita in occidentalis babylonis exordio: qua fuerat christus imperante regnaturus: in quo implerentur illa promissa oracula prophetax: non solū loquentiū verūetiam scribentiū in tante rei future testimoniū soluerent. Luzeñ prophete nunqx fuissent populo israel ex quo ibi reges eē ceperūt: in vsum tantū modo eox fuere nō gētium. Quando aūt scriptura manifestius ꝓphetica condebat que gentibus quādoqx prodesset: tunc oportebat incipere: quando condebat h ciuitas q gētib⁹ iparet. Ca. XXVIII

o

See igit ꝓpha ē to ꝓfundius qdez loquit: tanto operosius penetratur. Sz aliquid inde sumēdū est: et hic ex nostra promissione ponendū. Et erit inquit in loco quo dictū est eis. Nō populꝰ meꝰ vos: vocabunt t ipi filij dei viui. Hoc testimoniū ꝓphetic̄ de vocatiōe gētiliū: q priꝰ nō ptinebat ad deū: etiā apli intellexerūt. Et q: ipe qx gētiliū spiritaliter est in filijs abrae: ac p hoc recte dicitur israel: ꝓpterea sequit t dicit. Et cōgregabunt filij iuda. t filij israel in idipm: t ponent sibi principatū vnū: t ascendent a terra. Hoc si adhuc velimus exponere: eloquij ꝓphetici obtundet sapor. Recolat tū lapis ille āgularis: t duo illi parietes: vnus ex iudeis: alter ex gentibus: ille nomīe filiox iuda: iste nomīe filiox israel eidē vni principatui suo in idipsuz initentes: t ascendentes agnoscant in terra. Istos aūt carnalit̄ israelitas: q nūc nolūt credere in xp̄m postea credituros. i. filios eox: nā vtiqx isti i suū locū morientes trāsibūt. idē ꝓpha testat dicēs. Cūm diebꝰ multis sedebūt filij israel sine rege: sine principe: sine sacrificio: sine altari: sine sacerdotio: sine mānifestatiōibꝰ. Quis nō videat nūc sine istis eē iudeos? Sz q̄d adiūgat audiamꝰ. Et postea inqt reuertēt filij israel t inqrēt dñm deū suū: t dauid regē suū: t stupescēt in dño t in bōis ipiꝰ in nouissimis diebꝰ. Nihil ē ista ꝓphetia mānifestiꝰ: q dauid regis nomīe significatꝰ intelligit xp̄s: q factꝰ ē sicut dicit apl's ex semīe dauid sm carnem. Prenūciauit iste propheta etiā tertia die christi resurrectionem futurā: sicut eā ꝓphetica altitudine p̄nunciari optebat: vbi ait. Sanabit nos post biduū t in die tertio resurgemus. Scōm hoc eñ nob dicit apostolus. Si consurrexistis cū xp̄o: que sursum sunt querite. Amos quoqx de rebꝰ talibus sic prophetat: Prepara inquit te vt iuoces deū tuū israel: quia ecce ego firmans tonitruum: t creans spiñ: t annuncians in hoibus xp̄m suū. Et in alio loco. In illa die inqt resuscitabo tabernaculū dauid qō cecidit t reedificabo que ceciderūt ei⁹: et destructa eiꝰ resuscitabo: t reedificabo ea sic dies scli: ita vt exquirant me residui hoim: t oēs gentes in quib⁹ inuocatū est nomen meū sup eos dicit dominus faciens hec.

Ezech. xxxvii. Emptā igr eox vt possim⁹ adūtē i anteriora paululū recurram⁹. In capite libri osee ꝓphete q p̄m⁹ in duodecim ponit: ita scriptū ē. Verbū dñi qō factū ē ad osee i diebꝰ ozie: ionathā t achaz: t ezechie rgū iuda. Amos qx in diebꝰ ozie regis prophasse se scribit. Addit etiā hieroboā regē israel q p eos dē dies fuit. Nec nō esaias filiꝰ amos siue supdicti ꝓphe: siue qō magis phibeāt alteriꝰ: q nō ꝓpheta eodē nōie vocabāt: eosdē reges q̄truox qs posuit osee i capite libri sui ponit: qx diebꝰ se ꝓphasse ploqtur. Abdias etiā eadē sue ꝓphetie cōmēoratꝰ tpa pꝰ dies osee. Nā tres q seq̄uūt reges noiat: qs t osee noiauit. Joathan t achā t ezechiā. Hi sunt qs eodem tēpe silr ꝓphetasse ex eox litteris inuenitur. His adiungitur ionas eodez ozia rege regnante t iobel cum iam regnaret ioathan qui successit ozie. Sed istorum prophetax duox tempora i chronicis non in eorum libris potuimus inuenire. quoniam de suis diebus tacent. Tēdunt aūt hi dies a rege latiox pca siue supioze auentino vsqx ad regē romulū iā romanū vel etiā vsqx ad regni pmordia successoris eius nume pompilij Ezechias quippe rex iuda ad eius tempa vsqx regnauit: ac p hoc per ea tpa isti velut fontes prophetie pariter eruperunt: qñ regnuz defecit assyriox: cepitqx romanox: vt scz quēadmodū regni assyriox primo tpe extitit abraam: cui promissiones aptissime fierent in eius semine bñdictionis omniū gentium: ita in occidentalis babylonis exordio: qua fuerat christus imperante regnaturus: in quo implerentur illa promissa oracula prophetax: non solū loquentiū verūetiam scribentiū in tante rei future testi

Ibidem.

Osee. i.

Ca. XXVIII

Ezech. xxxvii.

Saias ꝓpha nō est in libro duodecim ꝓphaꝝ: qui ꝓptereā dicunt minores: quia sermōes eorū sunt breues: in eorū comparatione qui maiores ideo vocant: q; prolixa volumina cōdiderunt Ex q̄bus est hic esaias: quē ꝓpter eadē ꝓphetie tpa subiungo supradictis duob⁹. Esaias ergo int illa q̄ iniqua arguit: t iusta p̄cipit. t peccatori populo mala futura p̄dixit etiā de xp̄o t ecclesia: hoc est de rege t ea quā cōdidit ciuitate: multo plura q̄z ceteri ꝓphauit: ita vt a q̄busdam euāgelista q̄ ꝓpha poti⁹ diceret. Sz propter rōnē opis terminādi: vnū de multis h̄ loco ponā. Expsona q̄pe dei patris loquēs. Ecce inquit intelliget puer meus: exaltabit t gloriabit valde: quēadmodū stupescēt sup te multi: ita gloria priuabit ab hoībus species tua: et gloria tua ab hoībus: ita mirabunt gētes multe sup eū: t cōtinebunt reges os suum: q̄m q̄bus nō ē annūciatū de illo videbūt: t qui non audierunt intelligēt. Dñe q̄s credidit auditui nr̄o: t brachiū dñi cui reuelatū est. Annūciabimus corā illo vt infirm⁹: vt radix in terra sitiēti: nō est species illi neq; gloria: t vidim⁹ eū: t nō habebat speciē neq; decorē: sed species ei⁹ sine honore deficiens: p̄ oīb⁹ hoībus. Homo in plaga posit⁹: t sciens ferre infirmitatē: quoniā auersa est facies ei⁹: inhonorat⁹ est: nec magni existimat⁹ est. Hic pctā nr̄a portat: t pro nobis dolet: t nos existimauim⁹ illum esse in dolore t in plaga t in afflictiōe. Ip̄e aūt vulneratus ē ꝓpter iniq̄tates nr̄as: t infirmat⁹ est ꝓpter peccata nr̄a. Eruditio pacis nr̄e in eo: liuore eius nos sanati sum⁹. Oēs vt oues errauim⁹: hō a via sua errauit: t dñs tradidit illū ꝓ peccatis nr̄is: t ipse ꝓpter quod afflictus est: nō aperuit os. Vt ouis ad īmolandū duct⁹ est: t vt agnus ante eum qui se tonderet sine voce: sic nō aperuit os suū. In humilitate q̄pe iudiciū eius sublatū ē: generationē ei⁹ q̄s enarrabit? Quīa tollet de terra vita eius. Ab iniq̄tatib⁹ populi mei duct⁹ est ad mortē: t dabo malignos pro sepultura eius: t diuites ꝓ morte sua: q̄m iniquitatem nō fecit: nec dol⁹ inuent⁹ est in ore suo: t dñs vult purgare eū de plaga. Si dederit⁊ ꝓ peccato aīam vestrā: videbit⁊ semē longeuum t dñs vult auferre a dolore aīam eius: ostēdere illi lucē: t formare ītellectū: iustificare iustū bñ seruientem plurib⁹: t peccata eorū ipe portauit. Propterea ipe hereditabit plures: t fortiū diuidet spolia: ꝓpter q̄ tradita ē ad mortē anima eius: t inter iniquos estimat⁹ est: t ipse peccata multorū portabit. t ꝓpter pctā eorum traditus ē. Hec de xp̄o. Jā vero de ecclia q̄ se

Esa. 52.

Esaie. 53

Ibidem.

Ibidem.

La. XXIX

quīt audiamus. Letare sterilis inq̄t q̄ nō paris Esa. 54
erumpe t exclama que nō ꝑturis: q̄m multi filij deserte magis q̄z eius que habet virū. Dilata locū tabernaculi tui: t palos caularum tuaꝝ fige. Noli parcere: plōga funiculos tuos. t palos tuos confirma. Adhuc in dexterā t sinistrā partem extende. t semen tuū hereditabit gentes. t ciuitates desertas ihabitabis. Ne timeas q̄m confusa es. neq; reuereris. quia exprobrata es. q̄m cōfusionem eternā obliuiscēris. t opprobrij viduitatis tue nō eris memor: quoniam dñs faciens te: dñs sabaoth nomen eius. et qui eruit te ipe deus israel vniuerse terre vocatur: t cetera. Verū ista sint satis. t in eis sūt exponenda nōnulla. Sed sufficere arbitror q; ita sunt apta: vt etiā inimici intelligere cogantur inuiti.

La. XXX

Jcheas ꝓpheta christum in figura ponens cuiusdam magni montis hec loquīt. Erit in nouissimis diebus manifestus mons dom⁹ dñi. ꝑparat⁹ super vertices montiū: t exaltabit sup colles. t festinabūt ad eum plebes. t gentes multe ibūt t dicent. Venite ascendamus ad montē dñi t in domū dei iacob. t ostendet nobis viā suā. t ibimus in semitis eius. quia ex syon ꝓcedet lex. t verbum dñi de hierusalem. t iudicabit int plebes multas. t redarguet gentes potentes vsq; in longinquū. Predicens iste ꝓpheta. t locū in quo natus est xp̄s. Et tu inq̄t bethleē domus effrata nequaq̄ minima es vt sis in milibus iude. ex te mihi ꝓdiet dux vt sit in p̄ncipē israel. t egressus eius ab initio. t ex diebus eternitatis: propterea dabit eos vsq; ad tps quo parturiēs pariet. t residui fratres eius cōuertent ad filios israel. t stabit t videbit. t pascet gregem suum in virtute dñi. t in honore nois dñi dei sui erūt q̄m nūc magnificabit vsq; ad summū terre. Jonas aūt propheta nō tam sermōe xp̄m q̄ sua q̄dam passiōe ꝓphetauit. Profecto aptius q̄si ei⁹ mortem t resurrectionem voce clamaret. Vt Jone. 2
q̄d. n. exceptꝰ ē ventre beluino t die tertio redditus. nisi vt significaret xp̄m de ꝓfundo inferni die tertio rediturū. Jobel oīa q̄ ꝓphat multis verbis cōpellit exponi. vt q̄ ptinēt ad christum t ecclesiā diluceſcant. Vnū tū q̄d etiam Actū. 2
apli cōmemorauerūt q̄m in cōgregatos credentes spūssanctus sicut a xp̄o ꝓmissus fuerat desuper venit. nō ꝓtermittā. Et erit inquit post Jobel. 2
hec. t effundā de spū meo sup oēm carnē. t ꝓphetabūt filij vr̄i t filie vr̄e. t seniores vr̄i somnia somniabūt. t iuuenes vr̄i visa videbūt. t q̄dem in seruos meos. t ancillas meas: in illis diebus effundam de spiritu meo.

La. XXXI

Res prophete de mioꝛib⁹ abdias: naũ
t tabachuc: nec ſua tpa dicũt ipi: nec in
chronicis euſebij t hieronymi qñ ꝓpha
uerint inuenit· Abdias quidẽ poſit⁹ ẽ ab eis cũ
michea: ꝙ nõ eo loco vbi notanť tpa: qñ miche
am ꝓphaſſe ex ei⁹ lꝛis ꝓſtat qõ errore negligẽ
ter deſcribentiũ labores alienos exiſtio conti
giſſe: Duos vo alios cõmemoꝛatos in codici-
bus chronicoꝝ qs habuim⁹ nõ potuimus iue-
nire: tñ qꝛ in canone cõtinenť: nec ipi oꝛtet
ꝓtereanť a nobis· Abdias q̃ntũ ad ſcripturaz
eius attinet oim bꝛeuiſſim⁹ ꝓphaꝝ aduerſus
hydumeã gentẽ loquit ſcz eſau vni⁹ ex duob⁹
geminis filijs iſaac nepotib⁹ abꝛae: maioꝛis il
lius ꝛepꝛobati· Poꝛro ſi hydumeã mõ locutio
nis ꝙ intelligiť a ꝓte totũ accipiam⁹ poſitã eſſe
ꝓ gentib⁹: de xp̃o agnoſcere poſſum⁹ qõ ait
die ·ſ· inter cetera: In montẽ aũt ſyon erit ſal⁹ t erit
ſanctũ· Et paulo poſt in fine ipius ꝓphetie:
dem· Et aſcendent inquit ſaluati ex mõte ſyon: vt
defendãt montẽ eſau t erit dño regnũ· Appa
ret q̃ꝑ id eẽ cõpletũ: cũ ſaluati ex mõte ſyõ:
id ẽ ex iudea credentes in xp̃m q̃ ꝑcipue agno
ſcunť apli: aſcẽdeꝛt vt defenderẽt nomẽ eſau·
Quõ defendeꝛt: niſi p euãgelij ꝓdicationẽ ſal
uos faciẽdo eos q̃ crediderũt vt eruerenť de
ptãte tenebꝛaꝝ: t trãſſerrẽť i regnũ ꝺi· Quos
dem· ꝓiter exꝑſſit addẽdo· et erit dño regnũ· Abõs
cũ ſyon iudeã ſignificat: vbi futura ꝓdicta ẽ:
ſalus t ſanctũ qõ ẽ xp̃s ieſus· Abõs xo eſau hy
dumea ẽ p quã ſignificata ẽ eccl̃ia gentiũ quaz
defenderũt ſic̃ expoſui ſaluati de mõte ſyõ vt
eſſet dño regnũ· Hoc obſcurũ erat añq̃ fieret
ꝙ factũ qs nõ fidelis agnoſcat: Nauũ xo ꝓpha
um·ſ· imo q illũ de⁹: Extermiabo iqt ſculptilia t cõ
flantlia ponã ſculpturã tuã: qꝛ ecce veloces ſu
per mõtes pedes euãgelizãtis t ãnũciãtiꝭ pa-
cem· Celebꝛa iuda dies feſtos tuos: redde vo
ta tua: qꝛ iã nõ adijciẽt vltra: vt trãſeãt in ve-
um·2 tuſtatẽ: cõſũmatũ ẽ: cõſũptũ ẽ: ablatuz ẽ· Aſcẽ
dit q̃ inſufflat in faciẽ tuã: eripiẽs te ex tribula
tiõe· Quis aſcenderit ab inferis: t inſufflauer
rit in faciẽ iude: ꝺ ẽ iudeoꝝ diſcipuloꝝ ſpñm re
colit ſanctũ: q̃ memnit euãgeliũ· Ad nouũ ei
teſtamẽtũ ꝓtinẽť: q̃ꝝ dies feſti ita ſpiritaliter i
nouanť vt i vetuſtatẽ trãſire ñ poſſint· Poꝛro
ꝓ euãgeliũ exꝛmiata ſculptibilia t ꝓflantlia: id
ẽ idola deoꝝ falſoꝝ: t obliuiõi tanq̃ ſepulture
tradita iã videm⁹: t hãc etiã in hac re ꝓphetiã
cõpletã eẽ cogſcim⁹· Abacuc ꝺ q̃ alio q̃ de xp̃i
ac̃·2· aduẽtu q̃ futuꝛ⁹ erat intelligiť dicẽ· Et reſpon
dit dñs ad me et dixit· Scribe viſũ aptẽ i buxo
vt aſſequať q̃ legit ea qꝛ adhuc viſio ad tp̃s: et
oꝛietť in fine: t nõ ſuacuũ ibit: ſi tardꝫuerit ſu-
ſtine eũ: qꝛ veniẽs vẽiet: t ñ moꝛabiť Lꝭ·XX

Roꝛatiõe aũt ſua cũ cãtico: cui XII·
i niſi xp̃o dño dicit: Dñe audiui auditio- Abac̃·3·
nez tuã t timui: domine ꝓſideraui opa
tua t expaui: q̃ꝺ·n·ꝺ ẽ: niſi ꝓcognite noue ac
repẽtine ſalutis hoim meſſabilis admiratio:
In medio duoꝝ aĩaliũ cogſceris: q̃ꝺ ẽ niſi aut
in medio duoꝝ teſtamẽtoꝝ: aut i medio duoꝝ
latronũ: aut in medio moyſi t helie cũ eo i mõ
te ſermocinãtiũ: Dũ appꝛopiquãt ãni cogſce Abat·ſ7·
ris: i aduẽtu tp̃is oñderis: ꝺ q̃ ꝙ ſe ptz nõ ẽ ex
ponendũ· Qõ vo ſequiť exponendũ: in eo dũ
ꝓturbata fuerit ania mea: in ira miſcꝺie mẽoꝛ
erſ: q̃ꝺ ẽ niſi q iudeos in ſe trãſſigurauit ꝺ q̃rũ
gẽte fuit: q cũ magna ira turbari crucifigerẽt
xp̃m: ille miſꝛicoꝛdie mẽoꝛ dixit ꝓť ig̃ſce illis Luce·23
qꝛ neſciũt q̃ꝺ faciũt· Deꝰ de themã veniet: t
ſanctꝰ de mõte vmbroſo: t ꝓdenſo· Qõ ꝺ dcñ
ẽ de themã vẽiet: alij iterꝛogati ſũt ab auſtro vť
ab afꝛico: ꝙ qõ ſignificať meridies· i· feꝛuoꝛ ca
ritatis t ſplendoꝛ vꝛitatis· Abmontẽ vo vmbꝛo-
ſuz atq̃ ꝓdenſũ: q̃uis multis mõis poſſit i telli
gi: libenti⁹ acceperi ſcꝑturaꝝ altitudinẽ dina-
rũ: q̃ꝺ⁹ ꝓphatus ẽ xp̃s· Abulta ibi q̃ꝑ vmbꝛo
ſa atq̃ ꝓdenſa ſũt: q̃ mentẽ q̃rentes exerceãt· In
de aũt venit: cũ ibi eũ q̃ intelligit inuenit· Oquit
celos xp̃tus ei⁹: t laudis ei⁹ plena ẽ tꝛa: q̃ꝺ ẽ niſi
qõ etiã in pſalmo ꝺꝛ· Exaltare ſup celos deus
t ſup oẽm tꝛã gloꝛia tua: Splẽꝺoꝛ ei⁹ vt lumẽ Pſ̃·ſ07·
erit: q̃ꝺ ẽ niſi fama ei⁹ credẽtes illũ inabit: coꝛ
nua in mãib⁹ ei⁹ ſũt: q̃ꝺ ẽ niſi tropheũ crucis:
Et poſuit caritatẽ firmã foꝛtitudinis ſue: nec
exponendũ ẽ· Aſi facic̃ ei⁹ ibit verbũ: t ꝓdiet i
cãpũ poſt pedes ei⁹: q̃ꝺ ẽ niſi q t antea q̃ huc
veniret ꝓnũciatus ẽ: t poſtea q̃ hic reũſus eſt
annũciaťẽ: Stetit t tꝛa cõmota ẽ: q̃ꝺ ẽ niſi q
ſtetit ad ſubueniendũ: t tꝛa cõmota ẽ ad cre-
dendũ: Reſpexit t tabuerũt gẽtes: ꝺ ẽ myſcr-
tus ẽ: t feꝛ ꝙ los penitẽtes· Cõtriti ſũt mõtes Abac̃·3·
violẽtia: ꝺ ẽ vim faciẽtib⁹ miraculis: elatoꝝ
ꝓtrita ẽ ſupbia· Defluxerũt colles eternales:
ꝺ ẽ hũiliati ſũt ad tp̃s: vt erigerenť i eternum·
Ingreſſus eť nos ei⁹ ꝙ labꝛoꝝ⁹ vidi: ꝺ ẽ: nõ ſi-
ne mercede eťnitaťiꝭ labꝛẽ caritaťiꝭ aſꝑxi Ta
bernacula etiopũ expaueſcẽt: et tabernacula
tꝛe madiã: ꝺ ẽ gẽtes repẽte ꝓterrite nũcio mi-
rabiliũ tuoꝝ: etiã q̃ nõ ſũt in iure romãoꝝ: erũt
in ꝙ xp̃iano· Nũq̃ꝺ in flumib⁹ iraťꝰ es dñe:
aut i flumib⁹ furoꝛ tu⁹ vel i mari ipetus tuus:
Hoc iõ dictũ ẽ: qꝛ nõ venit nũc vt iudicet mũ Job·3·
dũ: ꝙ vt ſaluet mũꝺ ꝙ ipm· Qui aſcẽdes ſup
eq̃s tuos: t eq̃tatio tua ſal⁹: ꝺ ẽ euãgeliſte tui Abac̃·3·
poꝛtabũt te: qꝛ regunť a te: t euãgeliũ tuũ ſa-
lus ẽ eis q̃ credũt in te· Intẽdẽs intẽdẽs arcũ Ibidem·

tuū sup sceptra: dic dñs: b ē cōmiaberis iudicium tuū etiā regib⁹ tre· Flumib⁹ scindet tra: b ē in fluentib⁹ sermonib⁹ pdicātiū te apient ad
Jobel·2· cōfitendū hoim corda quib⁹ dictū ē: Scindite corda vestra· t nō vestimēta vestra· Quid est videbūt te t dolebūt ꝓpli nisi vt luendo sint beati· Quid ē: dispgēs aqs incessu: nisi ambulādo in eis q te vsq; quaq; annūciant: hac atq; illac dispgis fluenta doctrine: Quid ē: abyssus dedit vocē suā: An ꝓfūditas cordis hūani qd ei videret exp̄sit: Altitudo phātasie fuit tanq; versus supioris ē expositio: altitudo ei ē abyssus· Qō aūt ait phātasie fuit: subaudiendū est vocē dedit: b ē qō dixim⁹ qd ei videret exp̄sit· Phātasia q̄pe visio est quā nō tenuit: nō operuit: p̄ fitēdo eructauit· Eleuat⁹ ē sol t lūa stetit in ordie suo: b ē alcēdit xp̄s in celū: t ordinata ē eccl'ia sb rege suo· In lucē iacula tua ibūt
Mat·jo b ē nō in occultū: p in manifestu; verba tua mittent· In splendore chorruscatōis armoꝝ tuoꝝ sbaudiendū ē: iacula tua ibūt· Dixerat ei suis Que dico vob in tenebris dicite in lumie· In
Abac·3· cōmiatiōe miorabis t'rā·i· cōminādo hūiliab hoies· Et in furore deijcies gētes: qz eos q̄ se exaltāt vindicando collides· Existi in salutē ꝓpli tui vt saluos faceres xp̄os tuos: misisti i capita iniquoꝝ mortē: nihil horꝝ ē exponenduz. Excitasti vincula vsq; ad collū· Et bōa b̄ p̄t intelligi vincula sapie: vt vinciant pedes i cōpedes ei⁹: t collē in torquē ei⁹· Precidisti i stupore mētis: sbaudiam⁹ vincula· Excitauit em̄
Ps̄·jjs bona: pcidit mala· De quib⁹ ei dr· Dirupisti vincula mea: t b in stupore mētis·i· mirabilit· Capita potentiū mouebunt in ea: sez admiratione· Adaperiet morsus suos: sic edēs pauꝑ ab sconso· Potētes em̄ qdā iudeoꝝ veniebāt ad dñm facta ei⁹ t verba mirati: t esurientes panē noctrie manducabāt abscōse ꝓpter metuz iudeoꝝ: sic eos pdidit euāgeliū· Et imisisti in
Job·jz· mare cōs tuos turbātes aq̄s multas: q̄ nihil fuit aliud q̄s ꝓpli multi· Nō em̄ alij timore ꝓuerterent alij furore plecterent: nisi oēs turbarentur· Obscuaui t expauit venter me⁹ a voce oratiōis labioꝝ meoꝝ· Et introiuit tremor in ossa mea: t subtus me turbata ē hitudo mea· Intrēdit in ea q̄ dicebat: t ipe sua in oratiōe est pterritus: quā ꝓphetice fundebat: t in q̄ futura cernebat· Turbatis em̄ ꝓplis multis vidit i
Rom̄·jz· minentes ecclesie tribulationes: ptinuoq; se mebrū ei⁹ agnouit atq; ait· Recedēs ca in die tribulatōis: rāq; ad eos ptinēs q̄ st ipe gaudētes
Xbac·3· i tribulatōe patiētes· Et ascēdā inq̄t ad ꝓp'm pegrinatiōis mee· Recedēs vtiq; a ꝓpō maligno carnalis cognatiōis mee nō pegrināte in hac tra neq; supnā patriā req̄rēte: qm̄ ficus in quit nō afferret fruct⁹: t nō erūt nativitates in vineis mentiet⁹ op⁹ oliue: et cāpi nō facient escā· Defecerūt ab esca oues: t nō suplēt in p̄ sepib⁹ boues· Elidit eā gentē q̄ xp̄m fuerat occisura: vbertatē copiaꝝ spiritaliū pditur ē ꝙ frenā fecūdit atē more ꝓphetico figurauit· et qz ira dei talē ꝓphetā passa ē illa gēs qz dei ignorās iustitiā suā voluit ꝓstituē: iste ꝓmuo: Ego aūt inq̄t in dño exultabo: gaudebo in deo salutari meo: dñe de⁹ vt⁹ mea statuit pedes meos i ꝓsūmationē: sup excelsa iponet me vt vicz cāntico ei⁹· s·illo cāntico d̄ q̄ silia q̄dā dr̄ i psalmo Statuit sup petrā pedes meos: t direxit gressus meos: t imisit in os meū cāticū nouū: hymnū deo nr̄o· Jp̄e q̄ vincit in cantico dū q̄ placz in ei⁹ laude nō sua: vt q̄ gloriat in dño glorietur· Abel⁹ aūt mihi videt⁹ q̄dā codices bfe: gaudebo in deo ihesu meo q̄z hi q̄ volētes id latie ponere: nomē ip̄m nō posuerūt: qō ē nob amicu⁹ t dulci⁹ nominare· La·XXXIII

Jeremias ꝓpheta de maiorib⁹ ē sic⁹ esaias: nō de minorib⁹ sic ceteri de q̄rū scriptis nōnulla iā posui· Prophe
b tauit aūt regnāte iosia in hierlm: t apō romanos anco marcio: iā ꝓpinquāte captiuitate iudeoꝝ· Tetēdit aūt ꝓphetia suā vsq; ad ḡtū mēsem captiuitatis: sic in ei⁹ lris fuerit· Sophonias aūt vn⁹ de minorib⁹ adiūgit ei· Nam t ip̄e· in die⁹ iosie ꝓphetasse se dic̄ p̄ q̄usq; nō dic̄· Probauit g̃ hieremias nō solū anci marcj verūetiā tarq̄nij p̄isci tpib⁹: quē romā habuerūt q̄ntū regē· Jp̄e ei q̄ē illa captiuitas facta regnare iā cepat· Prophetās aūt de xp̄o hieremias· Spūs inq̄t oris nr̄i dñs xp̄s captus ē i pctis nr̄is: sic breuit' oīdēs t dñm nr̄m xp̄m et passum ē ꝓ nob· Jtē alio loco· Hic de⁹ me⁹ inquit: t nō estimabit alter ad eū: q̄ iuenit omnē viā prudētie: t dedit eā iacob puero suo: t isrl dilecto suo: post h̄ in terris visus ē: t cū hoib⁹ cōuersat⁹ ē· Hoc testimoniū q̄dā nō hieremie ꝙscribe ei⁹ attribuūt: q̄ vocabat baruch: p̄ hieremie celebrati⁹ habet⁹· Rursus idē ꝓpha de ipo Ecce inq̄t dies veniūt ait dñs: t suscitabo dauid germē iustū: t regnabit rex t sapiēs erit: t faciet iudiciū t iustitiā in terra· In dieb⁹ illis saluabit iuda: t israel habitabit ꝓfident: t hoc ē nomē q̄ vocabūt eū: dñs iust⁹ nr̄· De vocatione aūt gentiū q̄ futura fuerat: t eā nūcipletam cernim⁹: sic locut⁹ ē· Dñe de⁹ me⁹ t refugiū meū in die maloꝝ ad te gētes venient ab extremo terre t dicēt· Vere mēdacia coluerunt pres nr̄i simulacra: t nō ē in eis vtilitas Quia vero nō erāt eū agnituri iudei a q̄b⁹ eū t occi

Baruc·3· Reuel·jo· Abac·3· Ps̄·xx· 2·Reg·jo· Zach·4· Baruc·3· Hiere·23· Hiere·jz· Hiere·jz· Sophon·j·

di optebat: sic idē ꝓpha significat. Graue cor ꝓ
osa t hō ē: t ds cogscet eū. Huⁱ ē etiā illō qō in
lib: o septimo decio posui de testamēto nouo:
cuⁱ est mediator xps: ipe q̄pe hieremias ait.
e. 31. Ecce dies veniūt dic dns: t ꝓfūmabo sup do-
mū iacob testamētū nouū: t cera q̄ ibi legunt:
Sophonie aūt ꝓphe q cū hieremia ꝓphabat
h. 3. hec ꝓdicta interi de xpo inꝑpona. Expecta me
dic dns in die resurrectiōis mee in futurū: q̄a
iudiciū meū vt ꝓgregē gentes t colligā regna
Et ite. Horribilis inq̄t dns sup eos: t exterminа
bit oēs deos tre: t adorabit eū vir de loco suo
oēs insule gentiū. Et paulo post. Tūc inq̄t
trāsuertā in populos liguā: t ꝓgenies eius vt
oēs inuocent nomen dñi: t seruiāt ei sb vno
iugo. a finib⁹ fluminū ethiopie afferent mihi
hostias. in illo die nō ꝓfunderis ex oib⁹ adin-
uentiōib⁹ tuis q̄s ipie egisti ꝑtra me. q: tūc au
ferā abs te ꝑuitates iniurie tue. t iā nō adiicies
vt magnificeris sup montez sanctū meū. t
ꝛelinquā in te populū mansuetū t hūilez. t
verebunt in noīe dñi. q̄ reliq̄ fuerit israel. Ihe
sūt reḡe de quib⁹ alibi ꝓphat. qō apostol⁹ etiā
cōmemorat. Si fuerit nūer⁹ filioꝝ israel sicut
harena maris: reliq̄e salue fīēt. Ihe q̄ppe i xpm
illi⁹ gentis reliq̄e credidēt. La. XXXIIII.

In ꝑa porro captiuitate babylonie da-
i niel t ezechiel ꝓphauerūt ꝑus alij sc̄z
duo ex ꝓphetis maior⁹. Quoꝝ da-
niel etiā tps q̄ ventur⁹ fuerat xps atq; ꝑassur⁹
nūero diffiniuit annoꝝ qō longū ē cōputādo
mōstrare: t ab alijs factitatū ēam nos. De po
testate xo ei⁹ t gloria sic locut⁹ est. Videbā in
i. 5. q̄t in visu noctis. t ecce cū nubib⁹ celi filⁱ hois
veniens erat. t vsq; ad vetustū diez ꝑuenit i
ꝑspectu ei⁹ ꝑlat⁹ est t ipi dat⁹ est ꝓncipat⁹ t ho
nor t regnū. t oēs populi. trib⁹ t līgue ipsi
seruient. Potestas ei⁹ ptās ꝑpetua q̄ nō trāsi-
bit: t regnū ei⁹ qō nō corrumpet. Ezechiel q̄z
more ꝓphetico ꝓ dauid xpm significās. q: car
nem de dauid semīe assūpsit. ꝓpt quā formaz
serui q̄ fact⁹ est hō etiā seru⁹ dei dr ideꝝ dei filⁱ⁹
sic eū ꝓphetando ꝓnūciat ex ꝑsona dei patris
Et suscitabo inq̄t sup pecora mea pastorē vnū
34. q̄ pascat ea. seruū meū dauid. t ipe pascet ea t
ipe erit his in pastorē. Ego aūt dns ero eis in
deū t seru⁹ me⁹ dauid ꝓnceps in medio eorū:
d. 37. ego dns locut⁹ sū. Et alio loco Et rex inq̄t vn⁹
erit oib⁹ iperās: t nō erūt vltra due gētes: nec
diuident amplⁱ⁹ in duo regna: neq; polluent
vltra in idolis suis: t abominatiōibus suis: t i
cūctis iniq̄tatib⁹ suis: t saluos eos faciā ō vni
uers sedib⁹ suis in q̄b⁹ peccauerūt: t mūdabo
eos: t erūt mihi ꝑ⁹: t ego ero illis de⁹: t fu-
me⁹ rex dauid sup eos: t paste: vn⁹ erit omni
um eorum. La. XXXV.

r Estāt tres mⁱores ꝓphe q̄ ꝓphauerūt i
fine captiuitat⁹: aggeⁿ⁹: zacharias mala
chias. q̄z aggeⁿ⁹ xpz t ecclīā hac aperⁱ⁹ bre uita
te ꝓphetat. Hec dic dns exercituū Adhucvnū Agg. i. 2
modicū: t ego cōmouebo celū t trā t mare
t aridā: t mouebo oēs gētes: t veniet desidera-
t⁹ cūctis gētib⁹. Hec ꝓphetia ꝑtⁱaz cōpleta
cernit: ꝑtim sperat in fine cōpleḡda. Adouit ci
celū āgeloꝝ t side ex testīonio: qm incarnatus ē
xps. Adouit trā ingēti miraculo de ipo virginis
ꝑtu. Adouit mare t aridaz t insulis t in orbe
toto xps ānūciat. Ita moueri oēs gētes vide-
mus ad fidē. Iā vo qō sequit. Et veniet deside- Ibidem.
rat⁹ cūctis gētib⁹: de nouissimo eius expectat
aduētu. Et em desiderat⁹ cēt t expectād⁹ cun
ctis gētib⁹: ꝑus optuit eū dilectū eē credētib⁹
Zacharias de xpo t ecclīa. Exulta inq̄t valde Zach. 9.
filia syō: iubila filia hierlim: ecce rex tu⁹ veniet
tibi iust⁹ t saluator: ipe paup t ascendens sup
asinū: t sup pullū filiuz asine: t ptās ei⁹ a mari
vsq; ad mare: t a flumib⁹ vsq; ad fines tre. hoc Mat. 21.
q̄ factū sit: vt dns xps in itinē numēto hui⁹ ge-
neris vteret in euāgelio legit: vbi t ꝺ ꝓphetia
cōmēorat ex pte: q̄tū illi loco sufficēbat est.
Alio loco ad ipm xpm in spū ꝓphetie loq̄ns ō
remissiōe peccatoꝝ ꝓ ei⁹ sanguīe. Tu q̄z inq̄t Zach. 9.
in sanguīe testamēti tui emisisti victos tuos de
lacu in q̄ nō ē aqua. Quid ꝓ hūc lacū velit itel
ligi: pūt diuersa sentiri: etiā fm rectā fidē. Ad
hi tū videt nō eo significari melius nisi hūane
miserie siccā ꝓfunditatē quodāmō t sterilez:
vbi nō sūt fluēta iusticie: ꝑ iniq̄tatis luturz. De
hac q̄ppe lacu etiā in psalmo ōr. Et eduxit me de Ps. 39.
lacu miserie t de luto lumi. Malachias ꝓphe-
tās eccliaz quā ꝓ xpm iā cernim⁹ ꝓpagatā: iu-
deis aptissime dic ex ꝑsona dei. Nō ē mihi volū Mal. j.
tas in vob. t mun⁹ nō suscipiā de manu vestra
Ab ortu em solis vsq; ad occasū magnū ē no-
mē meū i gētib⁹: t in oi loco sacrificabit t offe
ret noi meo oblatio mūda: q: magnū nomen
meū i gētib⁹ dic dns. Hoc sacrificiū ꝓ sacerdo-
tiū xpi fm ordinē melchisedech cū in oi loco a
solis ortu vsq; ad occasū deo iā videam⁹ offer
ri: sacrificiū aūt iudeoꝝ: q̄b⁹ dictū ē. Nō ē mihi
volūtas in vob: nec accipiā de māib⁹ vr̄is mu-
nus: cessasse negare nō ꝑt: q̄ adhuc expectāt
aliū xpm: cū ꝺ q̄ ꝓphetatū leḡt t ipletū vi-
dēt: ipleri nō potuerit nisi ꝑ ipm. Dic ei paulo Mal. 2.
post de ipo ex ꝑsona dei. Testamētū meū erit
cū eo vite t pac⁹: t dedi ei timorez vt me time
ret: t a facie noīs mei reuereret. Lex veritatis
erit in ore ip⁹: in pace dirigēs ābulabit mecū:

ꝛ multos cõuertet ab iniq̃tate: qm̃ labia sacer
dotis custodiẽt sciam ꝛ legẽ inq̃rẽt ex ore eius
qm̃ angel⁹ dñi oipotẽtis est· Nec mirandũ est
q̃ oipotẽtis dei angel⁹ dic⁹ ẽ xp̃o iesus· Sicut
eñ seru⁹ ꝓpter formã serui: in q̃ venit ad ho-
mines: sic ꝛ angel⁹ ꝓpter euãgeliũ qđ nũciauit
hoibus· Mã ꝛsi grece ista ita interp̃etemur · et
euangeliũ bona nũciatio ẽ: ꝛ angel⁹ nũci⁹ De
Mal·3· ipo q̃pe ite⁊ dic̃· Ecce mitt̃ angelũ meũ: ꝛ ꝓ
spiciet viã añ facie meã: ꝛ subito veniet i tẽpiũ
suũ dñs quẽ vos queritis ꝛ angel⁹ testamenti
quẽ vos vultis· Ecce veniet dic̃ dñs de⁹ oipo-
tens ꝛ q̃s sustinebit die introit⁹ ei⁹? Aut q̃s si-
ster in aspectu ei⁹? Hoc loco ꝓmuz ꝛ scõm xp̃i
p̃nũciauit aduentũ· Primũ scz de q̃ ait· Et sbi
to veniet in tẽplũ suũ dñs: id ẽ in carnẽ suã: de
Job· 2· q̃ dic̃ in euãgelio· Soluite tẽpluz hũ ꝛ in triduo
resuscitabo illud· Scõm xõ vbi ait: Ecce vẽiet
dicit dñs oipotẽs ꝛ q̃s susti nebit die introitus
Malach ei⁹: aut q̃s sister in aspectu ei⁹? Qõ ãt dixit do-
min⁹ quẽ vos q̃ritis: ꝛ angel⁹ testamẽti quem
vos vultis: significauit ꝛ vtiq; etiã in deos fm scri
pturas q̃s legũt xp̃m q̃rere ꝛ velle· Sed mul-
ti eo⁊ quez quesierũt ꝛ voluerũt: venisse non
agnouerũt: execati in cordib⁹ suis p̃cedẽti-
bus meritis suis· Qõ sanc hic nomiat testam̃
tum vel sup̃ vbi ait· Testamentuz meũ erit cũ
eo: vel hic vbi cũ dixit angelũ testamenti · no-
uũ ꝓculdubio testamentũ debemus accipe
vbi sempiterna: nõ vet⁹ vbi tpalia sũt ꝓmissa: q̃
ꝓ magno hic habentes plurimi infirmi ꝛ õo
vero tamẽ rex mercede seruientes q̃ vident
impios ab ũdare turbant· Ꝓpt̃ qõ idẽ ꝓ ba
vt noui testamenti bꝛitudinẽ et nã q̃ nõ dabit
nisi bonis distinguere ꝛ a veteris ꝛrena felici-
Ibidem· tate q̃ plerũq; dat ꝛ malis· Ingrauastis i quit
sup me verba vr̃a dic̃ dñs ꝛ dixistis: in q̃ detra
xim⁹ de te· Dixistis· Elan⁹ ẽ ois q̃ seruit deo: ꝛ
q̃d pl⁹ nob q⁊ custodiuim⁹ obseruatiões ei⁹: ꝛ
q⁊ ãbulauim⁹ supplicãtes afi facie dñi oip̃otẽt?
Et nũc nos bꝛificam⁹ alienos ꝛ reedificãt oes
q̃ faciũt iniq̃: ꝛ adũsari sũt deo: ꝛ salui facti sũt
Ibidem· b oblocuti sũt: q̃ timebãt dñm: vnusq̃sq; ad p-
ximũ suũ: ꝛ animaduertit dñs ꝛ audiuit: ꝛ scri-
psit libꝛũ mẽorie in ꝓspectu suo eis q̃ timẽt do
minũ: ꝛ reuerent nomẽ ei⁹· Per istũ librum si
gnificatũ est testamẽtũ nouũ· Denicq; qõ seq̃t
Ibidem· audiam⁹· Et erũt mihi dic̃ dñs oipotẽs in die
quã ego facio in acq̃sitio⁊: ẽ: ꝛ eligã eos sic hõ
eligit filiũ suũ seruientẽ sibi: ꝛ conuertimi ꝛ vide
bitis int̃ iustũ ꝛ iniustuz: ꝛ inter seruientẽ deo
Mal·4· ꝛ non seruientẽ· Quonia ecce dies venit ar-
dens sic clibanus ꝛ cõcremabit eos: ꝛ erit oẽs
alienigene: ꝛ oẽs facientes iniquitatẽ sic stipu
la: ꝛ incẽdet illos dies qui adueniet: dic̃ domi
nus oipotens: ꝛ nõ derelinquet eo⁊ radix ne
q; sarmentũ: ꝛ oriet⁊ vob timẽtibus nomẽ meũ
sol iusticie: ꝛ sanitas in pennis ei⁹: ꝛ exibitis: ꝛ
exultabitis sicut vituli ex viuculis resoluti: et
conculcabitis iniquos ꝛ erũt cinis sub pedib⁹
vr̃is in die in quo ego facio: dic̃ dñs oipotens
hic ẽ q̃ dicit dies iudicij: de q̃ suo loco si de⁹ vo
luerit loquemur vberius· La·XXXVI·

Ost hos tres ꝓphetas aggeũ: zachari
b am: malachiã: p idẽ tp̃s liberatiõis gñi
ex babylonica seruitute: scripsit etiam
esdras qui magis rerũ gestaꝛ scriptor ẽ habi-
tus q; ppha: sicuti ẽ liber q̃ appellat hester: cu-
ius res gesta in laudẽ dei non longe ab his tẽ-
poribus inuenit: nisi forte esdras in eo xp̃m p
phetasse intelligendus ẽ: qõ inter iuuenes q̃ z esdre
dam orta questione: quid ampli⁹ valeret in re
bus· cũ reges vnus dixisset: alter vinũ: tertius
mulieres que plerumq; regibus imparẽt: idẽ
tũ tertius veritatem sup oñia demonstrauit
esse victricẽ· Consulto aũt euangelio xp̃m co-
gnoscimus esse veritatẽ· Ab hoc tpe ap̃o inde Job·14·
os restituto templo nõ reges ꝫ principes fue-
runt vsq; ad aristobolũ: quoꝛ suputatio rpm
nõ in scripturis sanctis q̃ canonice appellãtur
sed in alijs inuenit in quib⁹ sũt ꝛ machabeoꝛ
libꝛi: q̃s nõ iudei ꝫ ecclesia pro canonicis hẽt:
ꝓpter q̃rundã martyrũ passiões vehemẽtes
atq; mirabiles: q̃ añq; xp̃s veniret in carnẽ vs
q; ad mortẽ ꝓ dei lege certauerũt: ꝛ mala gra
uissima atq; horribilia ꝓtul est·

La·XXXVII·

Empe igit nr̃oꝛ pro
t phetaꝛ q̃ꝛ iã scripta
ad noticiã fere omni
um gẽtiũ puenerũt: pbi gen
tiũ nõdũ erãt: q̃ bẽ etiã nole
vocarent: a qõ cepit a samio a
pythagora q̃ eo tpe q̃ iudeo
rũ soluta ẽ captiuitas cepit
excellẽ atq; cogñsci· Adhuc ꝫ
magꝭ certi pbi post ꝓphas re
perint fuisse· Haz tpe socra
tes athenien̄sis mgr̃ oim q̃ tẽ
maxie claruit: tenẽs i ea p
te q̃ moralis vr̃ activa dr̃ ꝓ-
cipatũ: b post esdrã in chroni b
cis inuenit· Nõ multo post ẽt
plato nat⁹ ẽ q̃ lõge ceteros so
cratis discipulos anteiret: q̃ c
bus si addam⁹ etiã sup̃iores
q̃ nõdũ pbi vocabant: septẽ
sez sapientes ac deinde phisi-

a Empe igit
t ꝛ In b ca-
pit. qõ ce-
pit a samio ẽ. no
ta q⁹ de pythago-
ra samio qui fuit
ꝓceptor ꝓbor̃ ge-
ner̃ italici. vt ꝑ
Gang·li·vii. fuit
aũt vt beda ãno-
tat tpe cambysis.
sez. cclxii. ãno p⁹
uersionẽ babilon.
b Post esdrã ẽ
de esdra vr̃ fm ca
q̃ ãnotauit in chro
nicis q⁹ fuit circa
ꝓncipiũ regni ar-
taxerxis septimi
regis. c ãno ieptio
fm bedã ꝓmo die
sez mẽsis ꝓmi. Eli
dras sacerdos et
scriba legis dei a
scendit de babylo
ne cũ eplis regis

ꝛ ꝑma dſe menſis ꝺn ti vẽit hieruſalẽ. Artaxerxis ꝙo ãno .iij. natus ẽ socrates. ſz xxv. ãno eiuſdez ꝼm euſebiũ ꝓmõe ꝓſimo celebrat⁹ ꝺ ãno mortu⁹ eſt artaxerxes. poſt quẽ imediate regnauit darius notꝫ bus regꝝ ꝑſarum octauus.

c Poſt etiã ꝛc̃ Plato ꝙo nat⁹ ẽ ãno .iij. but⁹ darij ꝼm euſebiũ.

d Qui thaleti ꝛc̃. De thalete mileſio dictum ẽ ſupra ca. xxiij.

e Anaximandrũ ꝛc̃. De anaximandro ꝛ anaximene dictũ ẽ ſupra ca. xxv. Anaxagoras auditor fuit anaximenis tpibus cyri vt in chronicis ãnotat

f Anaxagoras pythagoras ꝛc̃. De pythagora dictuꝫ ẽ ſupra ca. xxv.

g Theologi ꝛc̃ De poetis tribus theologicis ꝛ ꝓpheo. lino ꝛ muſeo vult aug⁹ ꝙ fuerint p⁹ moyſen ſz añ tpa ꝓphetaꝝ. ꝼm enim mgrm in hiſtoriis fuerunt tpe gedeonis. muſe⁹ aũt diſcipul⁹ orpheilin⁹ ꝙo mgr hercules.

b Iſis porro inachi ꝛc̃. Inachus ꝓmus argiuorũ rex regnare cepit. lx. ãno eratis iſaac. Cui⁹ filia iſis. xl. anno eratis iacobi egyptũ nauigãs vt annotat a ꝺbuſdam quaſdã tradidit eis lr̃arum ſpices.

d cos⁹ q̃ thaleti ſucceſſerũt in ꝓſcrutãda natura rex ſtudium eiꝰ imitati: anaximãdrũ ſcz ꝛ anaximenẽ ꝛ anaxagorã alioſq̃ nõnullos añq̃ pythagoras ꝓm⁹ ꝓhiam ꝓfitere tur: nec illi ꝓꝑhas nr̃os: vel vniuerſos tpm antiq̃tate p̃cedũt: qñ quidẽ thales poſt quẽ ceteri fuerũt regnante romulo eminuiſſe fertur: qñ de fontib⁹ iſrael in eis litteris q̃ toto orbe manarent ꝓphetie flumẽ erupit Soli igit̃ illi theologi poete orphe⁹ lin⁹ muſeus: ꝛ ſiqs ali⁹ apud grecos fuit: his ꝓphetis hebreis q̃x ſcꝑta in auct̃e hẽm⁹: ãnis reꝑiunt ꝓores. Sz nec ipiverũ theologũ nr̃m moyſen q̃ vnũ vex deũ veraciꝰ ꝑdicauit: cui⁹ nũc ſcripta in auctis canone ꝓma ſũt tpe ꝓuenerũt. ac ꝙ ſ̃ q̃ntuz ad grecos attinet in qua ligua lr̃e hui⁹ ſeculi maxie floruerũt: nihil hũt vñ ſapientiã ſuã iactent q̃ religiõe nr̃a vbivera ſapia ẽ: ſi nõ ſupior ſaltẽ videat antiq̃or. Nex qõ fatendũ ẽ: nõ quidẽ in grecia: ſ̃ in barbaris gentib⁹ ſiciã in egypto fuerat añ moyſẽ nõnlla doctrina q̃ illox ſapia diceret: alioq̃n nõ ſcꝑtũ eẽt in libris ſctis: moyſen eruditũ fuiſſe oĩ ſapiẽtia egyptiox: tunc vtiq̃ qũ ibi nat⁹ ẽ ꝛ a filia pharaonis adoptat⁹ atq̃ nutritus: etiã liberaliꝰ educat⁹ ẽ. Sed nec ſapia egyptiox ſapiam ꝓphax nr̃ox tpe añicedẽ potuit: vñ q̃dẽ ꝛ abraã ꝓpha fuit. Quid aũt ſapiẽ ẽ potuit in egypto: añq̃ eis iſis quaz mortuã tãq̃ deã magnã colendã putauerũt lr̃as tradere[b] Iſis porro inachi filia fuiſſe ꝑdiꝝ: q̃ ꝓm⁹ regnare cepit argiuis qñ abrae iã nepotes reperiuntur exorti.

La. XXXVIII.

i Am vero ſi longe antiq̃ora repetam: ꝛ añ illõ grãde diluuiũ nr̃ erat vtiq̃ noc ꝓfiarcha: quẽ ꝓphãm q̃z nõ imerito dixeri. Si quidẽ ipa arca quã feẽ: ꝛ in q̃ cũ ſuis euaſit: ꝓphetia nr̃ox tpm fuit. Quid enoch ſeptim⁹ ab adã? Mõne etiã in canonica epla apli iude ꝓphetaſſe ꝑdicat? q̃x ſcꝑta vt apõ iudeos ꝛ apõ nos in auct̃e nõ eẽnt: nimia feẽ antiq̃tas: propter qõ videbant hũda eẽ ſuſpecta: ne proferent falſa pro verꝭ. Nã ꝛ proferunt q̃dã q̃ ipõrũ eẽ dicunt ab eis q̃ pro ſuo ſenſu paſſiz qõvolũt credũt. Sz ea caſtitas canonis nõ recepit: nõ qõ eox hoĩm q̃ deo placuerũt reprobet auctoritas: ſ̃ qõ iſta eẽ nõ credant ipox. Nec mirũ debet videri q̃ ſuſpecta habent q̃ ſ̃ tãte ãtiq̃tatis noſe proferunt: qñ quidẽ in ipa hiſtoria regũ iude ꝛ regũ iſrael q̃ res geſtas ꝓtinet de q̃b⁹ eidẽ ſcꝑture canonice credim⁹: cõmẽorãt pluria q̃ ibi nõ explicãt: ꝛ in libris alijs iuciri dicũt q̃s prophẽ ſcꝑſerũt: ꝛ alicubi eox q̃z prophax noia nõ tacent: nec tñ iueniũt in canone quẽ ꝙs dei recipit. Cui⁹ rei fateor cauſa me latet: niſi qõ exiſtio etiã ipos q̃b⁹ ea q̃ in auct̃e religiõis eẽ deberẽt ſanct⁹ vtiq̃ ſpũs reuelabat: alia ſic̃ hoies hiſtorica diligentia: alia ſic̃ prophas inſpiratiõe dina ſcribere potuiſſe atq̃ hec ita fuiſſe diſtincta: vt illa tanq̃ ipis: iſta vero tanq̃ deo ꝙ ipos loq̃nti iudicarent eẽ tribuenda: ac ſic illa ꝓtinerẽt ad vbertatẽ cognitiõis: hec ad religiõis auct̃e: in q̃ auct̃e cuſtodiẽt canon: ꝓter q̃ ſi q̃ iã etiã ſub nomie vero: ſũ prophax ſcꝑta proferunt: nec ad ipam copiã ſcie valẽt: qñ vtiq̃ eox ſint q̃x eẽ dicunt icertũ ẽ: ꝛ ob hoc eis nõ adhibet fides: maxie his in q̃bus etiã ꝓtra fidẽ libroꝝ canonicoꝝ quedã legunt: propt̃ qõ ea prorſus illox nõ eẽ apparet.

Gene. 7.

Jude. 5.

On itaq̃ creden- La. XXXIX.

n dũ ẽ: q̃ nõnulli arbitrant hebreã tãtuz linguã ꝙ illũ q̃ vocabat heber vſi hebreorũ vocabulũ ẽ fuiſſe ſeruatã: atq̃ inde ꝓfluiſſe ad abraaz: hebreas aũt lr̃as a lege cepiſſe q̃ data ẽ ꝙ moyſen: ſ̃ poti⁹ ꝙ illã ſucceſſionẽ patrũ meorãtã linguã cũ ſuis lr̃is cuſtoditã. Deniq̃ moyſes in ꝙſo dei ꝓſtituit qui docendis lr̃is ꝑeſſent: ꝓſq̃ dine legis vllas lr̃as noſſent. hos appellat ſcꝑtura grãmatos iſagogos: q̃ latine dici ꝓſit lr̃ax inductores vl introductores: eo q̃ eas inducãt. i. introducant q̃dãmõ in corda diſcentiũ: vel in eas poti⁹ ipos q̃s docẽt. Nulla igit̃ gẽs de ãtiq̃tate ſapie ſue ſup pr̃iarchas ꝛ prophas nr̃os q̃bus inerat dina ſapia vlla ſe vanitate iniq̃ iactauerit: qñ nec egypt⁹ iueniẽt q̃ ſolet falſo ꝛ inaniter de ſuax doctrinax antiq̃tate gl̃iari: q̃licũq̃ ſapia ſua pr̃iarchax nr̃ox tpe ꝓueniſſe ſapiam. Necq̃ eiñ q̃ſq̃ dicẽ audebit mirabiliũ diſciplinax eos ꝓtiſſimos fuiſſe

a Dicit añq̃ lras nossent: id ē añq̃ ille[a] eo venisset eas mētio ō ill̃ filia inachi de q̃ dict̃ ē supra cap. xxxvij.

b De mercurio auo. t de mercurio eius nepote patet supra libro viij. c. xxvj

Dic aūt hugo florac̃ēsis. q̃ iste scōs mercurius[b] successit plotino q̃ erat successor platōis

a Prometheum t atlantē fratrē suum. q̃ dā ānotāt fuisse. iiij. ānō natiuitatis moysi. aliq̃ tñ p̄ometheū dicunt fuisse circa. lx. annū ducatꝰ ioseph.

a Rufstra itaq; ⁊c. In hoc ca. inducit dictū eorū q̃ posuerūt cētum milia ānox transfisse postq̃ egyptij rationē siderū cōp̄hēdert. moderantꝰ tñ locutꝰ ē martianusꝰ in p̄logo astronōie sue q̃ rarissime inuenit ponēs sapientiā virgo esse in egypto. xl. xl. ānorū. hāc fictionē reprobat augꝰ. ex relatione varrōis q̃ scendi socijs: amore veritatis abruperit: vt percertarēt quā veritatē putarēt: siue illa eēt siue nō eēt: cū aiūt q̃ vt qua ad btitudinē pueniat: humana se porrigit infelicitas: si diuina non ducit auctas. Denicq; auctores nr̄i in qb⁹ nō frustra sacraꝝ lraꝝ figit ⁊ terminat canon: abiit vt in se aliqua ratiōe dissentiāt. Tū nō imerito cuz illa scriberēt eis deū vel p eos locutū: nō pauci in scolis atq; gymnasijs litigiosis disputationib⁹ garruli: ꝑ in agris atq; in vrbib⁹ cū doctis atq; indoctis: tot tāticq; plī crediderūt. Ipli sane pauci eē debuerūt: ne multitudie vilesceret: qō carū religiōe eē opteret: nec tñ ita pauci: vt eorū nō sit mirāda p̄sensio. Neq; cūi mltitudie pbox q̃ labore etiā litterario monumēta suoꝝ dogmatū reliquerūt: facile q̃s inuenerit: inter q̃s cūcta q̃ sentire q̃ueniāt: qō odiere hō ope longū est. Quis aūt secte cuiuslibet auctor: sic est i hac lacedemonicula ciuitate approbat⁹: vt ceteri iprobarent q̃ adūsa ⁊ diuersa senserūt. Nōne apō athēas ⁊ epicurei clarebāt asserētes res hūanas ad deox curā non ptinere: ⁊ stoici q̃ p̄traria sentiētes eas regi atq; muniri dijs adiutorib⁹ atq; tutorib⁹ diputabāt? Tū miror cur anaxagoras reus factꝰ sit q̃ solē eē dixit lapidē ardētē: negās vnq; deum cū in eadē ciuitate glia floruerit epicurus vixeritq; secur⁹: nō solū solē: vel vllū siderum deū eē nō credēs: ꝑ nec iouē: nec vllū deorū oīno in mūdo habitare p̄tēdens: ꝑ ad quez p̄ces hoim supplicatiōesq; pueniāt. Nonne ibi aristippus in voluptate corpis sūmū bonum ponens: ibi antisthenes virtute aiam potius hoiem fieri beatū asseuerās: duo plī nobiles ⁊ ambo socratici in tā diuersis atq; inter se p̄trarijs finibus vite summā locātes: q̃z etiā ille fugiendā iste administrandaz sapienti dicebat eē rēpublicā: ⁊ ad suā q̃sq; sectā sectādā discipulos cōgregabat? Nempe palā in p̄spicua ⁊ notissima porticu: in gymnasijs: in oztulis: in locis publicis ac p̄uatis cateruati p̄ sua q̃sq; opinione certabāt. Alij asserentes vnū: alij innūerabiles mundos: ipm aūt vnū: alij ozū eē: alij ozo initiū nō habere: alij interituꝝ: alij ꝑ futurū alij mēte diuina: alij fortuitu ⁊ casib⁹ agi. Alij immortales eē aias: alij mortales: ⁊ q̃ immortales alij reuolui in bestias: alij nequaq̃: q̃ vo mortales: alij mox interire post corp⁹: alij viuere etiā postea vel paululū vel diuti⁹: nō tñ semp. Alij cōstituentes in corpe finē boni: alij in alio alij in vtroq; alij extrinsecus posita etiā bona ad aiam ⁊ corp⁹ addētes: alij sensib⁹ corpis ꝑ alij nō semp: alij putātes nūq̃ eē credendum has ⁊ alias pene innumerabiles dissensiones

a Rufstra itaq; ⁊c. Inducit dictū eorū q̃ posuerūt cētum milia ānox transfisse postq̃ egyptij rationē siderū cōp̄hēdert. moderantꝰ tñ locutꝰ ē martianusꝰ in p̄logo astronōie sue q̃ rarissime inuenit ponēs sapientiā virgo esse in egypto. xl. xl. ānorū. hāc fictionē reprobat augꝰ. ex relatione varrōis q̃ p̄ſras inuentas ab vbi cū q̃s sapiēs ē nō potuit ponit duo milia ānox

a Flora q̃ epicurū negant res hūanas q̃ ere ad curā deox. cū q̃b⁹ p̄ politū pugnāt stoici. p̄ in libro q̃llq̃ de natura deorū de q̃ magis p̄. ē. ū. v. ca. ū.

b Zenarchus fuit discipulus stilponis de q̃ magis p̄. ē. ū. v. ca. ū.

c De antipatro tarsense ad q̃ bōnes. li. vij. capi. p̄. in fi. Dz addet beatā cōmunionez de sapiēte q̃ volunt antiq̃ rā reipublicā regere: ⁊ gubernare: volut eis illi adm̄ nistrare. Ideo dicit alij alterū vel vnū mundum. s. vt plato. Alij innūerabiles vt anaxi. madēr. vult enim aug⁹ li. vij cap. ō. Alij

philosophoꝝ: q̃s vnq̃ ꝓlis: q̃s senatus: q̃ ptãs vel dignitas publica ipie ciuitatis dijudicandas: ꝛ alias ꝓbandas ac recipiendas: alias im ꝓbãdas repudiandasq̃ curauit: ac nõ passim sine vllo iudicio ꝓfuseq̃ habuit in gremio suo ror ꝓtroversias hoim dissidentiũ: nõ de agris ꝛ domib⁹ vel quacũq̃ pecuniaria rõne: sed de his rebus q̃b⁹ aut misere viuũt aut btẽ ? Vbi ꝛ si aliq̃ vera dicebañ: eadẽ ꝛ falsa ꝓtius licẽtia dicebañ: vt nõ frustra talis ciuitas mysticũ vocabulũ babylonis acceperit · Babylon q̃ppe interpretatur cõfusio: q̃ nos tam dixisse meminimus · Nec interest diabolo regi ei⁹: q̃z ꝓtrarijs inter se rixeñ errorib⁹: quos merito multe varieq̃ ipietatis piter possidet · At vo gens illa: ille ꝓlis: illa ciuitas: illa respublica: illi israelite · quibus credita sũt eloq̃a dei: nullo mõ pseudo ꝓphetas cũ veris ꝓphetis pari licentia confuderũt: ꝫ ꝓcordes inter se atq̃ in nullo dissentientes: sacrarũ lrarũ veraces abeis agnoscebañ ꝛ tenebãt auctores · Jpi eis erãt phi: Bẽ amatores sapie: ipi sapientes ipsi theologi: ipi ꝓphete: ipi doctores ꝓbitatis atq̃ pietatis · Quicũq̃ sm illos sapuit ꝛ vixit nõ sm hoies ꝫ sm deũ q̃ p eos locut⁹ ẽ sapuit et vixit · Jbi si phibitũ ẽ sacrilegiũ de⁹ ꝓhibuit · Si dictũ ẽ · Honora pẽm tuũ ꝛ matrẽ tuã: de⁹ iussit · Si dictũ ẽ · Nõ mechaberis: nõ homicidiuz facies: nõ furaberis: ꝛ cetera hmõi: nõ h̃ ora humana: ꝫ oracula dina fudeñt · Quicq̃d phi qui dẽ inꝛ falsa q̃ opiati sũt vex vidẽ potuerũt: et laboriosis disputatiõib⁹ psuadẽ moliti sunt qõ mũdũ istũ feccrit de⁹: eũq̃ ipe ꝓuidẽtissimus administret: de honestate vtutũ: de amore patrie: de fide amicitie: de bõis opib⁹ atq̃ oibus ad mores ꝓbos ptinẽtib⁹ reb⁹: q̃zuis nesciẽtes ad quẽ finẽ ꝛ q̃ nã mõ eẽnt: ista oia refer ẽ da sc̃ ꝓphetic⁹: h̃ ẽ dinis vocib⁹: q̃zuis p hoies i illa ciuitate ꝓlo cõmẽdata sũt: nõ argumentationũ ꝓcertationib⁹ iculcata: vt ñ hois igentiũ: ꝫ di eloquiũ ꝓtenere formidaret: q̃ illa cognosceret·

La·XLII·

h As sacras litteras etiam vnus ptolemeox regum egypti nosse studuit ꝛ habere · Mã p⁹ alexãdri macedõis q̃ ẽt magn⁹ cognoiat⁹ ẽ mirificẽtissimã miniecq̃ diuñã potẽtiã q̃vnũsã asiã: imo pene totũ orbẽ pti vi ꝛ armis pti ꝛ roze sbegerat q̃si inꝛ cetera oziẽt⁹ regnatiã iudeã igress⁹ obtinuit eo mortuo comites ei⁹ cũ regnũ illud amplissimũ nõ pacifice inter se possessuri diuisissent: vel poti⁹ dissipassent · bellis oia vastaturꝝ: ptolemeos reges habẽ cepit egypt⁹: Quox ꝑm⁹ lagi fili⁹ multos ex iudea captiuos in egyptũ trãstulit · Huic autẽ succedens ali⁹ ptolome⁹ q̃ ẽ appellat⁹ philadelphus: oẽs quos ille adduxerat subiugatos: liberos redire ꝓmisit: insup ꝛ dona regia in templum dei misit: petiitq̃ ab eleazaro tũc pontifice dari sibi scripturas q̃s pfecto audierat fama ꝓdicãte diuinas: ꝛ iõ ꝓcupiuerat hre in bibliotheca quã nobilissima fecerat · has ei cum idẽ pontifex misisset hebreas: p⁹ etiã ille interptes postulauit: ꝛ dari sunt ei septuagintaduo de singulis duodecim tribub⁹ seni hoies: ligue vtriusq̃ doctissimi: hebree scz atq̃ grece · Quorũ interptatio vt septuaginta vocẽt: tã obtinuit ꝓsuetudo · Tradit sane tã mirabilẽ ac stupẽdũ pleneq̃ diuinũ in eox verbis fuisse consensum: vt cuz ad h̃ op⁹ sepatim singuli sederint: ita cũ eox fidẽ ptolemeo regi placuit explorare in nullo verbo q̃ idẽ significaret ꝛ tãtundẽ valeret: ꝛ in verborũ ordine alter ab altero discreparet: ꝫ tanq̃ vn⁹ eẽt interpres ita q̃ oẽs interptati sunt: vnũ erat: qm reuera spũs erat vn⁹ in oib⁹ · Et ideo tã mirabile dei mun⁹ acceperãt: vt illax scripturarũ nõ tãq̃ hũana x: ꝫ si cut erãt tanq̃ diuinarũ etiã isto mõ cõmẽdaretur auctas: crediturꝝ q̃q̃ gentib⁹ ꝓfutura: q̃ tã videm⁹ effectũ· La·XLIII

n Am cũ fuerint ꝛ alij interptes q̃ ex hebrea lingua in grecã sacra illa eloquia trãstulerũt: sicut aq̃la: symmach⁹ theodotion: sic etiã illa est interptatio cui⁹ auctor si apparet: ꝛ ob hoc sine noie interptis q̃nta editio nũcupañ: hãc tñ q̃ septuaginta est tanq̃ sola eẽt: sic recepit ecclesia eaq̃ vtunt greci ꝓli xpiani: quorũ pleriq̃ vtrũ alia sit aliqua ignorant · Ex hac septuaginta interptatiõe etiã in latinã linguã interptatũ est: q̃ ecc̃lie latine tenent: q̃uis nõ defuerit tpib⁹ nris pbyter hieronym⁹ h̃ doctissim⁹ ꝛ oim triũ linguarũ peritus: q̃ nõ ex greco ꝫ ex hebreo in latinũ eloq̃um easdẽ scripturas cõuerterit · Sz ei⁹ ñ lr̃ax laborẽ q̃uis iudei fateañ eẽ veracẽ: septuaginta vero interptes in multis errasse ꝓtendant: tamẽ ecc̃lie xpi tot hoim auctoritati ab eleazaro tũc pontifice ad h̃ tñ op⁹ electox: neminez iudicãt preferẽdũ: q̃ ꝛ si nõ in eis vn⁹ apparuisset spũs sine dubitatione diuin⁹: ꝫ inter se verba interpretatiõis sue: septuaginta docti more hoim cõtulissent: vt q̃d placuisset oib⁹ h̃ maneret: null⁹ eis vn⁹ interpres debuit anteponi · Cũ vero tñ in eis signũ diuinitat⁹ apparuit ꝓfecto q̃squis ali⁹ illax scripturax ex hebrea in quãlibet aliã linguã interpres verax: aut ꝓgruit illis septuaginta interpretib⁹: aut si ꝓgruere nõ vr: altitudo ibi ꝓphica eẽ credẽda ẽ · Spũs eñ q̃ in ꝓphis erat q̃ illa dixerũt: idẽ ipse erat

ca·nõ vn⁹ ptolemeorũ·slectus· Primus erat ptolemeus filius lagi·scdus ptolemeus Philadelphus· Jste dicti sũt reges egyptij vel alexandrini·q̃ diuulo regno alexãdri in multos· inter ceteros potiores ꝙ rauit·

etiã in septuaginta viris: qñ illa interpretati sũt
Qui pfecto aucte dina ⁊ aliud dicere potuit:
tanqꝫ ppha ille vtrũqꝫ dixisset: qz vtrũqꝫ idez
spũs diceret: ⁊ hiꝑm aliter: vt si nõ eadẽ ẏba
idẽ tñ sensus bene intelligẽtib⁹ diluceret ⁊
aliqd ptermittere ⁊ aliqd addere etiã vt hinc
oñderet ñ hũanã fuisse i illo ope fuitutẽ: quaz
verbis debebat interpres: ꝑ dinã pon⁹ ptatez
q̃ mentẽ replebat ⁊ regebat interptis· Nõnul
li aũt codices grecos interptatiõis septuagin
ta ⁊ ex hebreis codicib⁹ emẽdãdos putarunt:
nec tñ ausi sũt detrahere qõ hebrei ñ habebãt
⁊ septuaginta posuerũt: ꝑ tñmõ addiderũt q̃
in hebreis inuẽta: apõ septuaginta nõ erãt: ea
qꝫ signis q̃busdã in stellaꝫ modũ factis: ad ca
pita eozundẽ versuũ notauerũt: q̃ signa aste
riscos vocãt· Illa ẏo q̃ nõ hñt hebrei habẽt ãt
septuaginta: similit ad capita versuũ iacẽtib⁹
ẏgulis sic scribunt vncie signauerũt: ⁊ multi co
dices greci has notas hũtes vsqꝫquaqꝫ diffusi
sũt ⁊ latini· Que aũt nõ ptermissa vel addita
ꝑ alit dicta sũt: siue aliũ sensũ faciãt etiã iꝑm ñ
abhozrentẽ siue alio mõ eundẽ sensuz explica
re monstrent: nisi vtriscꝫ codicib⁹ inspectis ne
quẽũt repiri· Sic igit vt optet nihil aliud intu
eamur in scpturis illis nisi qd pphoies dixerit
dei spũs: qcqd ẽ in hebreis codicib⁹ ⁊ nõ ẽ apõ
interptes septuaginta: noluit ꝺ ꝑ illos ꝑ ꝑ il
los pphas dei spũs dicere· Quicqd ẏo ẽ apud
septuaginta in hebreis aũt codicib⁹ nõ est: ꝑ
illos maluit: q̃ ꝑ illos idẽ spũs dicẽ: sic ostẽdẽs
vtrosqꝫ fuisse pphas· Illo eñ mõ alia p esaiaz
alia p hieremiã: alia p aliũ atqꝫ aliũ pphaz: vt
aliter eadẽ p hũc ac p illũ dixit vtvoluit· Quic
qd po:ro apõ vtrosqꝫ iuemẽ: p vtrosqꝫ dicere
voluit vnus atqꝫ idẽ spũs: ꝑ ita vt illi ꝓcederẽt
pphetãdo: isti sequerent pphetice illos inter
prtando: qz sic in illis ẏba ⁊ ꝓcozdãtia dicẽtibus
vn⁹ pacis spũs fuit: sic ⁊ in istis nõ secũ ꝓferen
tib⁹ ⁊ tñ tanq̃ vno ozc cũcta interptantib⁹ idẽ
spũs vn⁹ apparuit· Ca·XLIIII·

Ed ait aliqs: quõ sciaz qd ionas pphа
dixerit miniuitis: vtꝫ triduum ⁊ miniue
euertẽ an q̃dragita dies? Quis·n· nõ
videat nõ potuisse vtrũqꝫ tũc dici a pphа qui
missus fuerat terrere cõmiatiõe iminẽt exitij
ciuitatẽ? Cui si tertio die fuerat futur⁹ interit⁹
nõ vtiqꝫ q̃dragesimo die· Si aũt q̃dragesimõ
nõ vtiqꝫ tertio· Si g̃ a me q̃rit qd horũ ionas
dixerit: ꝺ puto pot⁹ qõ legit in hebreo: q̃dra
ginta dies ⁊ miniue ꝺuertẽ· Septuagita qꝑ
pe lõge posteri⁹ interptati aliud dicẽ potuerit
qõ tñ ad rẽ ptineret: ⁊ in vnũ eũdẽqꝫ sensũ: q̃
uis ꝺ altera significatiõe ꝓcurreret: admone
retqꝫ lectozẽ vtraqꝫ aucte ñ spreta ab historia
sese attollere: ad ea recrẽda ppt q̃ significãda
historia ipa ꝓscpta ẽ· Gesta sũt q̃pe illa in nini
ue ciuitate: ꝺ aliqd etiã significauerũt qõ mo
dũ illi⁹ ciuitatis excedat: sic gestũ ẽ: q ipe ppha Jone·2·
in vẽtre ceti triduo fuit: ⁊ tñ alium signifi
uit in pfundũ inferni triduo futuꝫ: q̃ dñs est
oim ppharꝫ· Quapropt si p illã ciuitatẽ recte
accipit ecclia gẽtiuz ppbetice figurat: cuius
p penitẽtiã: vt q̃lis fuerat iã ñ eẽt: ꝺ q̃ñ pꝛpm
factũ ẽ in ecclia gentiũ: cui⁹ illa niniue figuraz
gerebat· siue p q̃draginta dies siue p triduuz:
idẽ ipe significat⁹ ẽ xps: p q̃draginta scz qz tot
dies pegit cũ discipulis suis post resurrectio
nem suã: ⁊ ascẽdit in celũ: p triduum ẏo qz die
tertio resurrexit: tãq̃ lectozẽ nihil aliud q̃ hi
storie rez gestarꝫ inherere cupientẽ: ꝺ somno
excitauerit septuaginta interptes: ijdẽqꝫ ppbe
ad pscrutandũ altitudinez ppbetie: ⁊ q̃dãmõ
dixerit: in ·xl· dieb⁹ iꝑm q̃rere in q̃ ⁊ triduũ po
teris inuenire: illud in ascẽsiõe: ꝺ in ei⁹ resurre
xiõe reperies· Propt qõ vtroqꝫ nũero signifi
cari cõueniẽtissime potuit· q̃z vnũ p ionã pro
phetã: alterꝫ p septuaginta interptũ ppbetaz
tñ vn⁹ atqꝫ idẽ spũs dixit· Lõgitudinez fugio:
vt nõ hec p multa demfarẽ in q̃b⁹ ab hebraica
veritate putant septuaginta interptes discre
pare: ⁊ bñ itellecti iueniunt eẽ ꝺcordes· Tñ
etiã ego p meo modulo vestigia seq̃ns aplꝛ
qz ⁊ ipi ex vtriscꝫ i ex hebreis: ⁊ ex septuagin
ta testiomia ppbetica posuerunt: vtraqꝫ aucte
vtẽdũ putaui: q̃ñ vtraqꝫ vna atqꝫ dinã ẽ· Sed
iã q̃ restãt vt possum⁹ exeq̃mur· Ca·XLV·

Ostea q̃ gens iudea cepit nõ hñe pꝛo
p phetas: p culdubio deterioꝛ facta ẽ: eo
scz tpe q̃ se sperabat instaurato tẽplo p⁹
captiuitatẽ q̃ fuit in babylonia futurã ẽ melio
ozẽ· Sic q̃pe intelligebat ꝓpls ille carnalis qõ p
nũciatũ ẽ p aggeũ ppharꝫ dicẽtẽ· Magna erit Aggeꝯ2
glia dom⁹ isti⁹ nouissime plusqꝫ pme· Qõ õno
uo testam̃to dcñ eẽ paulo supi⁹ demfauit: vbi
ait apte xp̃m ꝓmittẽs· Et mouebo oẽs gẽtes ⁊ Ibidem·
veniet desiderat⁹ cũctis gẽtib⁹· Quo loco septu
agita interptes aliũ sensũ magꝭ corpi q̃ capiti:
hẽ magꝭ ecclie q̃ xpo ꝓficiẽtẽ ppbetica aucte
dixerũt· Venient q̃ electa sũt dñi de cunctis gẽ
tib⁹: id ẽ homines de quib⁹ ipe iesus in euange
lio· Multi inquit vocati: pauci ẏo electi· Ta- Mat·20
libus eñ electis gentiũ: domus dei edificatur
p testamentũ nouũ lapidib⁹ viuis: longe glori
osioꝛ q̃ templũ illud fuit qõ a rege salomone
costructũ est: ⁊ post captiuitatẽ instauratum·
Propter hẽ g̃ nec propheras ex illo tpe habuit
illa gens: ꝺ multis cladibus afflicta ẽ ab alienis

genis regib⁹ ipiſq; romāis: ne hanc aggei p:o
phetiā in illa inſtauratione tēpli opinaret im
pletā· Hō multo eñ poſt aduenīēte⁹ alexādro
ſbiugata eſt qñ t ſi nulla facta ē vaſtatio: qñ ñ
ſūt auſi ei reſiſtere: t iō placatū facillime ſbdi
ti receperūt: nō erat tñ gl:ia tāta dom⁹ illi⁹:
ḡta fuit in ſuo; regu; libera ptāte· Hoſtias
ſane alexander imolauit ī dei tēplo: nō ad ei⁹
cultū vera pietate cōuerſus: ſ impia vanitate
cū dijs eū falſis colendū putās. Deinde ptolo
meus lagi filī⁹: qō ſup cōmēo:auit: poſt alexan
dri mo:tē captiuos inde ī egyptū trāſtulit: qs
ei⁹ ſucceſſo:ptolome⁹ philadelph⁹ beniuolē
tiſſime inde dimiſit: p quē factū eſt: qō paulō
te narraui: vt ſeptuaginta interp̄tu; ſcp̄turas
haberem⁹· Deinde ꝓtrui ſūt bellis: q ī macha
beo; libr; explicāt: ¶Poſt h capti a rege alexā
dre ptolomeo q ē appellat⁹ epiphanes: nō ab
anthiocho rege ſyrie multi; t grauiſſimis ma
lis ad idola colenda cōpulſi: tēplūq; ipm reple
tū ſacrileg; ſupſtitionib⁹ gentiū· qō tñ dux eo:
rū ſtrenuiſſim⁹ iudas q etiā machabe⁹ dict⁹ ē
anthiochi ducib⁹ pulſis: ab oi illa idolatrie cō
tamiatiōe mūdauit· Hō aūt multo poſt alchi
mus q̄dā p̄abitionē cu; a genere ſacerdotali
eēt alien⁹: qō nefas erat: pōtifex fact⁹ ē· Hic iā
poſt ānos ferme q̄nquagīta: in q̄b⁹ eis tñ pax
nō fuit: q̄uis aliq; t ꝑſpe geſſerit: p̄mus apud
eos ariſtobob⁹ aſſūpto diadēate: t rex t pōti
fex fact⁹ ē· Antea q̄ppe ex q̄ ō babylōie captiui
tate reuerſi ſūt tēplūq; inſtauratū ē: nō reges
ſ duces vel p̄nceps habuerūt: q̄uis t q rex ē
poſſit dici p̄nceps a p̄nciparu impandi: et dux
eo q; ſit ducto: exercit⁹: ſ nō ꝓtinuo q̄cūq; p̄ri
cipes vel duces ſūt: etiā reges dici pſit: qō iſte
ariſtobol⁹ fuit· Cui ſucceſſit alexāder etiā ipe
rex t pōtifex q crudelit⁹ ī ſuos regnaſſe tradit
¶Poſt hūc vxo: ei⁹ alexādra regina iudeo:uz
fuit: ex cui⁹ deinceps tpe mala ſunt eos ſecura
grauio:a· Filij q̄ppe hui⁹ alexandre ariſtobol⁹
t hyrcan⁹ inīt ſe de impio dimicātes· vires ad
uerſus iſraelitic gentē ꝓuocauere romanas
hyrcan⁹ nāq; ab eis ꝓtra fratrē popoſcit auxi
liū· Tūc iā roma ſbiugauerat africā t greciaz
lateq; etiā alijs o:bis ptib⁹ ip̄erās: tāq; ſeipaz
ferre nō valens: ſe ſuaq; quodāmō magnitu
dine fregerat· Peruenerat q̄ppe ad ſeditiōes
domeſticas graues: ateq; ide ad bella ſocialia:
mo:teq; ciuilia: tñq; ſe cōminuerat ateq; attri
uerat: vt ei mutād⁹ reipublice ſtat⁹: q regeret
regib⁹ imineret· Pompei⁹ ḡ ꝓp̄ romani p̄cla
riſſim⁹ p̄nceps iudeā cū exercitu ingreſſus: ci
uitatem capit: templū reſerat: nō deuotione
ſuplicis ſ iure victo:is: t ad ſcā ſcō:ū q̄ niſi ſum
mū ſacerdotē nō licebat intrare: non vt vene
rato:: ſed vt ꝓphanato: accedit· Cōfirmatoq;
hyrcani pontificatu: t ſubiugate genti: impoſi
te cuſtode antipatro: q̄s tūc ꝓcurato:es voca
bant: vinctū ſecū ariſtobolū duc̄· Et ex illo die
iudei etiā tributarij romano:ū ee ceperūt· ¶Po
ſtea caſſius etiā templuz expoliauit· Deinde
poſt paucos ānos etiam herodem alienigenā
regem hſe meruerūt: quo regnāte nat⁹ ē xp̄s· Math·2
Jam eñ venerat plenitudo tp̄is ſignificata ꝑ
phetico ſpū p os patriarche iacob: vbi ait· Nō Gen·49·
deficiet p̄nceps ex iuda neq; dux de femo:ibus
ei⁹: donec veniat cui repoſitū ē: t ipe erit expe
ctatio gentiū· Nō ḡ defuit iudeo:ū p̄nceps ex
iudeis: vſq; ad iſtum herodē quē p̄mū accepe
runt alienigenā regē· Tēp⁹ ḡ erat vt veniret
ille cui repoſitū erat: qō nouo p̄miſſum ē teſta
mento: vt ipe cēt expectatio gentiū· Fieri aūt
nō poſſet vt expectarēt gētes eū vēturū ſic eū
cernim⁹ expectari vt veniat: ad faciēdū iudi
cium in claritate potētie: nulī p̄us in eū crede
rent cū venit ad patiendū iudiciū in humilita
te patientie· La·XLVI

Egnāte ergo herode in iudea: apud
r romāos aūt iā mutato reipublice ſta
tu: impante ceſare auguſto: t p eū o:
be terre pacato: nat⁹ eſt xp̄s ſm p̄cedentē p:o
phetiā in bethleem iude: hō manifeſt⁹ ex hoie
x̄gine: de⁹ occulc⁹ ex deo patre· Sic eñ ꝓphe
ta p̄dixerat· Ecce x̄go in vtero accipiet t pari Eſaie.7·
et filiū: t vocabit nomē ei⁹ emanuel: qō eſt in
terp̄tatū nobiſcū de⁹· Quivt ſe cōmēdaret de
um miracula multa fecit: ex q̄b⁹ quedā ḡtū ad
eū p̄dicandū ſatis viſum ē eſſe: ſcriptura euan
gelica cōtinet· Quo:ū p̄mū ē q; tā mirabiliter
natus ē vitimū aūt q; cū ſuo reſuſcitato a mo:
tuis co:pe aſcēdit in celū· Judei aūt q eū occi
derūt: t in eū credere noluerūt: q: oportebat eū
mori t reſurgere: vaſtati infelici⁹ a romanis
fundituſq; a ſuo regno vbiiam eis alienigene
dñabant eradicati ſunt: diſpſiq; p terras· Q ñ
q̄dē vbiq; nō deſunt p ſcp̄turas ſuas teſtimo
nio nob ſunt: ꝓphetias nos nō finxiſſe de xp̄o:
quas plūmi eo; p̄ſiderātes: t añ paſſionē: t ma
xime poſt ei⁹ reſurrexionē crediderūt in eum
de q̄b⁹ p̄dictū ē· Si fuerit numer⁹ filio; iſrael Eſaie· 10
ſicut arena mar; reliq̄e ſalue fient· Ceteri ve
ro excecāti ſunt: de q̄b⁹ p̄dictū ē· Fiat mēſa eo Ps·68·
rū coram ipis in laqueū: t in retributionē t in ſcan Ibidem·
dalū· Obſcurent oculi eo; ne videāt: t do:ſuz
eo; ſp incurua· ¶Proinde cū ſcriptur; nris nō
credūt: cōplent in eis ſue q̄s ceci legunt· Niſi
forte q̄s dixerit illas ꝓphetias xp̄ianos finxiſſe
de xp̄o· que ſibylle nomine: vel alio:ū ꝓferunt

si que sunt que nō ptinent ad ppm iudeoꝝ. Nobis q̄dē ille sufficiūt: q̄ de nr̄oꝝ inimicoꝝ codicib⁹ pferunt. q̄s agnoscim⁹ ppt̄ testionū q̄ nob̄ iuri phibēt: eosdē codices habēdo atq; seruādo: poēs gētes etiā ipos eē dispsos: quaq̄ersū xp̄i eccl̄ia dilatat. Naz ꝓphetia in psalmis q̄s etiā legūt de hac re p̄missa est: vbi scr̄tū est. Deꝰ me⁹ misc̄ordia ei⁹ p̄uēiet me. Deꝰ me⁹ demōstrauit mihi de inimicis meis. Ne occideris eos neq̄ obliuiscant legē tuā. Dispge illos in v̄rute tua. Demōstrauit q̄ deꝰ eccl̄ie i ei⁹ inimicis iudeis gr̄am misc̄ordie sue: q̄m sic dicit apl̄s. Delictū illoꝝ sal⁹ē in gētib⁹. Et ideo n̄ eos occidit. i. nō in ei⁹ pdidit q̄ sūt iudei: q̄q̄ a romanis fuerit deuicti t oppr̄ssi: ne obliti legē dei: ad h̄ de q̄ agim⁹ testimonū nihil valeret. Ideo parū fuit vt diceret. Ne occideris eos nequā do obliuiscant legē tuā: nisi etiā adderet: Dispge illos: q̄m si cū isto testionio scr̄turaꝝ in sua tm̄m̄o fra nō vbiq; ec̄nt: pfecto eccl̄ia q̄ vbiq; ē: eos ꝓphetiaꝝ q̄ de xp̄o p̄missa sūt testes i oi bus gētib⁹ hr̄e nō posset. La. XLVII.

Ideo propter q̄sdā alienigena. i. nō ex isq rael pgenit⁹: nec ab illo q̄rto in canone sacraꝝ lr̄aꝝ recept⁹ legit aliq̄d ꝓphasse de xp̄o si in nr̄am noticiā venit aut venerit: ad cumulū a nob cōmēorari pōt: nō q̄ necc̄ari⁹ sit etiaz si desit: s̄ q̄ nō incongrue credit fuisse t in alijs gētib⁹ hoies q̄b⁹ h̄ mysteriū reuelatū ē: t q̄ h̄ etiā p̄dicere ꝓpulsi sūt: siue pticipes eiusdē gratie fuerit siue exptes: siue p malos ag̃los docti sūt: q̄s p̄tē xp̄m quē iudei n̄ ag̃scebāt scim⁹ fuisse ꝓfessos. Nec ipos iudeos existio audere cōtendē neminē ptinuisse ad deū p̄ter israelitas ex q̄ ꝓpagatio israel cepit eē: reprobato ei⁹ fre maiore. Ꝓpl̄s enī reuera q̄ ꝓprie dei pl̄s dicer̄t: null⁹ alt⁹ fuit. Hoies aūt q̄sdā nō frena: s̄z celesti societate ad veros israelitas supne ciues patrie ptinētes etiā i alijs gētib⁹ fuisse negare nō p̄sit: q̄m si negāt: facillime conuincunt ō sctō t mirabili viro Iob: q̄ nec indigena nec ꝓselyt⁹. i. aduena ꝓpl̄i israel fuit: s̄ ex gente hydumea gen⁹ ducēs: ibi ort⁹: ibidē mortu⁹ ē: q̄ deo sic laudat eloq̄o: vt q̄ ad iustitiā pietatē q̄ attinet: etiā null⁹ ei h̄ suoꝝ tp̄m coequet. Que tpa ei⁹ q̄uis nō iueniam⁹ i chronic⁹: colligim⁹ tñ ex libro ei⁹ quē ꝓ suo merito israelite in auctoritatē canonicā recepert: tertia generatione posteriorē fuisse q̄ israel. Diuinit⁹ aūt prouisū fuisse nō dubito: vt ex h̄ vno scirem⁹ etiā p alias gētes eē potuisse: q̄ deū vixerūt: ei q̄ placuer̄t: ptinētes ad spiritalē hierosolymā. Q̄d nemi ꝓcessū fuisse credēdū ē: nisi cui diuinitus reuelat⁹ ē vn⁹ mediator dei t hoim homo xp̄s iesus: q̄ vēt⁹ in carne: sic antiq̄s sanctis p̄nūciabat quēadmodū nob venisse nūciat⁹ ē vt vna eadēq̄ fides p̄tēm oēs in dei ciuitatez in domū dei: in dei tēplū: p̄destinatos ꝓducat ad deū. Sz q̄cūq̄ alioꝝ ꝓphetie de di xp̄m iesū gr̄a proferunt: p̄nt putari a xp̄ianis eē p̄fecte. Jō nihil ē cōfirmi⁹ ad ꝓuidēdos q̄slibet alienos si de hac re ꝓtēderit: nr̄os q̄ fulciendos si recte sapuerit: q̄q̄ vt dīna p̄dicta de xp̄o ea proferant q̄ in iudeoꝝ scr̄ta sūt codicib⁹. Quib⁹ auulsis de sedib⁹ proprijs: t ꝓpt̄ h̄ testioniuz toto orbe dispsis: xp̄i vsq̄q̄q̄ creuit ecclesia.

Ecce dom⁹ dei maioris ē La. XLVIII.
b gl̄ie: q̄q̄ fuerat illa p̄ria lignis t lapidib⁹ ceterisq̄ p̄ciosis rebus metallisq̄ ꝓstructa. Nō itaq̄ aggei ꝓphetia in templi illius instauratiōe cōpleta ē. Ex q̄ ei ist̄auratū ē nūq̄ oñdit habuisse tantā gl̄iaz q̄ntā habuit tpe salomōis: imo pori⁹ oñdit p̄mū cessatiōe ꝓphetie fuisse dom⁹ illi⁹ gl̄am diminutā: deinde ipi⁹ gētis cladib⁹ tātis vsq; ad vltimū excidiū q̄ factū ē a romāis: sic ea q̄ sup̄ sūt cōmēorata testant. Hec ait dom⁹ ad nouā ptinēs testamētū: tāto vtiq; maior l ē glorie: q̄to meliores sūt lapides viui quib⁹ credentib⁹ renouatisq; ꝓstruit. Sz nō p instaurationē tēpli illi⁹ significata ē: q; ipa renouatio illi⁹ edificij significare loquis ꝓpheticō alteꝝ testamentū q̄ appellat nouū. Q̄d q̄ de⁹ dixit p mēorat⁹ ꝓphetā Et dabo pacē in loco isto: p significē tē locū ille q̄ eo significat intelligend⁹ ē: vt q; illo loco instauraro significata ē eccl̄ia q̄ fuerat edificanda p xp̄m: nihil accipiat q̄d dictū ē. Dabo pacē in loco isto: nisi dabo pacē i loco quē significat loc⁹ iste: q; q̄dām⁹ oīa significāt̄a vident eaz rez q̄s significāt sustinere p̄sonas: sic dictū est ab apl̄o. Petra erat xp̄s: q̄m petra illa de q̄ h̄ dictū ē: significabat vtiq; xp̄m. Maior ē itaq; gl̄oria dom⁹ illi⁹ noui testam̄ti: q̄ dom⁹ p̄ioris veteris testam̄ti: t tūc appebit maior cum dedicabitur. Tunc enī veniet desiderat⁹ cunctis gentibus: sicut legit in hebreo. Nā p̄mus eius aduentus nondū erat desideratus omnibus gentibus. Non enī quez debebant desiderare sciebant: in quem non crediderant. Tūc etiā fm septuaginta interpretes: quia et ipse ꝓphet⁹ sensus est: venient que electa sūt domini de cunctis gentibus: Tunc enī vere nō venient nisi electa de quibus dicit apostolus. Sicut elegit nos in ipo ante mū di constitutionem. Ipe quippe architect⁹ q̄ dixit. Multi sūt vocati pauci aūt electi: nō de his dixit q̄ vocati sic venerūt vt de cōmunio p̄ioicerent: s̄ de electis demōstraturus ē edificatā domum: que

Aggei. 2.

Ibidem

Aggei. 2.

Ephes. 1. Mat. 20

f. Thi. 2.

nullā deinceps formidabit rūinam· Hūc autē
t hi qui replent ecclīas ḡs tanḡs in area vētila-
tio sepabit: nō apparet tāta gloria dom⁹ hui⁹:
ānta tūc appebit: qui qlēs ibi erit: sp erit·

In hoc ḡ maligno seculo Ca·XLIX·
i in his dieb⁹ malis vbi p hūilitatē pūtez
futurā cōpat ecclie celsitudinē t timo-
rū stimulis: doloꝝ tormētis: laboꝝ molestijs:
tēptationū piculis eruditur: sola spe gaudēs:
qui sane gaudet: multi reprobi miscenť bonis
t vtriqꝫ tanḡs in sagenā euāgelicā colligunť:
t in hūmūdo tāḡs in mari vtriqꝫ iclusi retib⁹ in
discrete natāt: donec pueniať ad litt⁹ vbi ma-
li segregenť a bonis: t in bōis tāḡs in tēplo suo
sit de⁹ oia in oibus· Proinde vocē nūc agno-
scim⁹ ei⁹ ipleri: q̄ loquebať in psalmo atqꝫ dice
bat· Annūciaui t locut⁹ sū: multiplicati sť sup
nūeꝫ· Hoc fit nūc: ex q̄ p̄mus p os p̄cursor⁹ sui
iōānis: deinde p os ppriū annūciauit: t locut⁹
ē dicēs· Agite penitentiā: appropinquabit enī
regnū celoꝝ· Elegit discipulos ḡs t aplos no
miauit: hūiliter natos: inhonoratos: illittera
tos: vt q̄cq̄d magnū eēnt t facerēt: ipse in eis
eēt t faceret· Habuit inť eos vnū q̄ malo vtēs
bene: t sue passiōis dispositū ipleret: t eccle-
sie sue tolerando ꝝ malo ꝝ pberet exēplū· Semi-
nato ḡstū p eius optebat pūtiā corpalē sancto
euāgelio pass⁹ ē: mortu⁹ ē: resurrexit: passiōe
oīdēs q̄d sustinere p vītate: resurrectiōe q̄d
sperare in ēternitate debeam⁹: excepta altitudi
ne sacrī qua sanguis ei⁹ in remissionē peccato
rū fusus ē· Cōuersat⁹ ē in ťra q̄dragīta dies cū
discipulis suis: atqꝫ ip̄is vidēt⁹ ascēdit in ce-
lū: t post dies decē p̄missū spūm scťm misit patr⁹
sui: cui⁹ aduenietis ī eos q̄ crediderāt: tūc sig-
nū erat maximū t maxie necessariū: vt vnus
q̄sqꝫ eoꝝ linguis oīm gētiū loqrēť: ita significās
vnitatē catholice ecclie p oēs gētes futurā: ac
sic linguis oībus locuturā· Ca·L·
d Einde p̄m illā ppheriā· Ex syon lex p
diet: t ꝟbū dñi de hierlm: t p̄m ip̄i⁹ do-
mini xp̄i p̄dicta: vbi post resurrectionē stupen
tib⁹ eū discipulis suis apuit sensū: vt intellige-
rēt scripturas: t dixit eis· Q̄m sic scp̄tū est· Et
sic optebat xp̄m pati t resurgē a mortuis ter-
tio die: t p̄dicari in noīe ei⁹ penitentiā t remis
sionē petōꝝ p oēs gētes: incipiētib⁹ ab hierusalē
Et vbi rursus eis de aduētu ei⁹ nouissimo req̄
rētibus rūdit atqꝫ ait· Nō ē vestrū scire tp̄a vel
momenta q̄ pater posuit in sua ptāte· Sed accipi-
etis virtutē spūssancti supueniētis in vos: t e-
ritis mihi testes in hierusalē: t in tota iudea t
samaria: t vsqꝫ in fines ťre· Primū se ab hieru
salē diffudit ecclesia: t cū in iudea atqꝫ sama-
ria plurimi credidissent: t in alias gētes semi-
natū ē: eis ānūciātib⁹ euāgeliū: q̄s ip̄e sicut lu
minaria: coaptauerat verbo t accenderat spiri
tusancto· Dixerat enī eis· Nolite timere eos Mat·xo·
q̄ corp⁹ occidūt: aiam aūt nō p̄nt occidē· Qui
vt frigidi timore nō ēnt: igne caritatis ard e-
bāt· Deniqꝫ p̄ p̄os nō solū q̄ eū aū passionē et
post resurrectionē suā viderāt t audierāt: ve-
rūetiā t post obitū coꝝ p posteros eoꝝ inť hor
rendas psecutiōes: t varios cruciat⁹: ac fune-
ra martyrū: p̄dicatū ē toto orbe euāgeliū: p te Mat·vl·
stante dño signis t ostentis: t varijs ẋtutibus
t spūssancti munerib⁹: vt populi gētiū credē-
tes in cū q̄ p coꝝ redēptiōe crucifix⁹ ē: xp̄iano
amore venerarenť sanguinē martyꝝ: quē dia
bolico furore fuderūt: ip̄iqꝫ reges q̄ꝝ legibus
vastabať ecclesia: ei⁹ noi salubriter ꝺderenť:
qō de ťra crudeliť auferre conati sūt: et falsos
deos inciperēt p̄secq̄: quoꝝ cā cultores dei veri
fuerāt antea psecuti· Ca·LI·
v Idens aūt diabol⁹ tēpla demonū dese
ri: t ad nomē liberātis mediatoris cur
rere gen⁹ hūanū: hereticos mouit: q̄ subvoca
bulo xp̄iano doctrine resisterēt xp̄iane: q̄si pos
sent in differenť sine vlla correptiōe hēri in ciui
tate dei: sīc ciuitas p̄fusiōis indfinť habuit phi
losophos inť se diuersa t adūsa sentiētes· Qui
q̄ ī ecclesia xp̄i morbidū aliq̄d p̄rauūqꝫ sapiūt·
si correpti vt sanū rectūqꝫ sapiāt resiltūt p̄tūa
ciť: suaqꝫ pestifera t mortifera dogmata emē
dare nolūt ꝺ defensare psistūt· heretici fiūt: et
foras excūtes habenť in exercētib⁹ inimicio:
etiā si q̄p̄iā verꝫ illis catholicꝫ mēbrꝫ xp̄i malo
suo p̄rosūt: Dū enī de⁹ vtiť t malis benet dili- Roma·8
gentib⁹ euꝝ oia coopanť in bonū: inimici oēs
ecclesie: quolibet errore cecenť vel malicia de
prauenť: si accipiūt ptātē corpaliť affligēdi ex
ercēt ei⁹ patientiā: si tm̄mō male sentiēdo ad-
uersanť· exercēt ei⁹ sapiam: vt aūt etiā inimici
diligāť: exercēt ei⁹ beniuolētiā: aut etiā bificē-
tiam: siue suasibili doctrina cum eis agať: siue
tribili disciplia· Ac ꝺ hoc diabol⁹ p̄nceps ipie ci-
uitatis aduersus peregrinantez in hoc mūdo
ciuitatē dei vasa p̄pria cōmouēdo: nihil ei no
cere permittiť: cui p̄oculdubio t rebus p̄speris cōsolatio vt nō frangať aduersis: t rebus
aduersis exercitatio vt non corrumpať p̄speris: p diuinā prouidentiam procurať: atqꝫ ita
temperať vtrūqꝫ ab alterutro: vt in psalmo il
lā vocē nō aliūnde cognoscam⁹ exortā· Scōm
multitudinē doloꝝ meoꝝ in corde meo: cōso- Pā·93·
latiōes tue iocundauerūt aiam meā· Hinc est
t illud apostoli· Spe gaudentes ī tribulatiōe Rom·12
patientes· Nam et id quod ait idem doctor ·ſ· Thi·3·

Quicūq volūt in xp̄o pie viuē: psecutionē patiunt: nullis putandū ē deē posse tpib⁹: qz et cū ab eis q̄ foris sūt nō seuiēt⁹ videt eē tranq̄llitas: t reuera ē. plurimūq; ꝓsolatōis aufert maxime ifirmis: nō tñ desūt: imo multi sūt intus q̄ cozda pie viuēti⁹ suis pditis mozib⁹ cruciāt: qñ p eos blasphemat xp̄ianū t catholicū nomē. Qō q̄nto cari⁹ ē eis q̄ volūt pie viuere i xp̄o: tāto magꝭ dolēt qō p malos intus positos fit vt min⁹ q̄ pioz mētes desiderāt diligatur. Ipsi q̄q; heretici cū xp̄ianū cogitant hfe nomē t sacra xp̄iana: t scp̄turas t pfessionē: magnū dolorē faciūt in cozdib⁹ pioz: qz t multi volentes eē xp̄iani ppt eoz dissensiones hesitare cogunt: t multi maledicti etiā in his iueniūt materiā blasphemādi xp̄ianū nomē: qz t ipi quoq; mō xp̄iani apellant. His atq; hmōi ꝑuis mozibus t erroib⁹ hoīm psecutionē patiunt q̄ volūt in xp̄o pie viuere: etiā nullo infestāte neq; vexāte corp⁹ illoz. Patiunt q̄ppe hāc psecutionē: ñ i corpib⁹ s̄ i cordib⁹. Vñ illa vox ē: Scōm multitudinē doloz meoz in corde meo. Nō ei ait in corpe meo. Sz rursus qñ cogitant inmutabilia dīna ꝓmissa: t qō ait apl's. Nouit dñs q̄ sūt ei⁹: q̄s ei ꝓsciuit t ꝓdestinauit ꝓformes fieri imaginis filij sui: ex eis piri null⁹ pōt: nō sequit in illo psalmo. Cōsolatiōes tue iocūdauerunt aīam meā. Dolor aūt ipe q̄ fit in cordib⁹ pioz q̄s psequunt mozes xp̄ianoz malozꝭ siue falsoꝝ ꝓdest dolētib⁹: qñ de caritate descēdit: q̄ eos pire nolūt: nec ꝓpedire salutē alioz. Deni q; magne ꝓsolatiōes fiūt etiaz de correctiōib⁹ eoz q̄ pioz alias tāta iocūditate pfundūt: q̄ntis doloz ib⁹ de sua pditiōe cruciauerāt. Sic in hō seculo in his dieb⁹ malis: nō solū a tpe corpalis pīncipe xp̄i t apl'oz ei⁹: s ab ipo abel quē ꝓmū iustū ipius frater occidit: t deinceps vsq; ad hui⁹ seculi finē int psecutiōes mūdi t ꝓsolationes dei pegrinādo ꝓcurrit ecclia.

Gene. 4

Ca. LII.

Roinde nec illō q̄dē p temere puto eē dicēdū siue credēdū: qō ñ nullis visū ē vel videt: ñ amplī⁹ ecclie sue passuraz psecutiōes vsq; ad tp̄s antixp̄i q̄q; iā passa ē. i. decē: t vnde cia eadēq; sit ab antixp̄o nouissima. Primaz q̄ppe cōputāt a nerone. scōm a domiciano: tertiā a traiano: q̄rtam ab antonino: q̄ntā a seuero sextā a maximino: septimā a decio: octauā a valeriāo: nonā ab aureliano: decimam a diocletiano t maxiano ꝓpter plagas ei egyptioz q̄ñ decē fuerūt afiḡ inde exire incipet pp̄s dei: putāt ad hūc intellectū eē referēdas: vt nouissima antixp̄i psecutio similis videat vndecie plage q̄ egyptij dū hostilit' psequrant hebreos: in mari rubro ꝓpter dei psiccū trāseūte perierūt. Sz ego illa re gesta in egypto istas psecutiōes ꝓphetice significatas eē nō arbitror: q̄uis ab eis q̄ b putāt exāsite t ingenioſe illa singula his singulis cōpata videāt: non ꝓphetico spū s ꝓiectura mētis hūane: q̄ aliq̄n ad vex ꝓuenit: aliq̄n fallit. Quid eñ q̄ b sentiūt dicturi sūt de psecutiōe q̄ ipe dñs crucifix⁹ est In q̄ eā sūt nūero posituri? Si āt hec excepta existimāt cōputādū tāq; ille nūer ade sint: q̄ ad corp⁹ pinēt: ñ qua ipm caput ē appetitū t occisum: q̄d agēt de illa q̄ postea q̄ xp̄s ascēdit in celū hierosolymis facta est: vbi b tūs stephan⁹ lapidat⁹ ē: vbi iacob⁹ frater ioānis gladio trucidatus ē: vbi apl's petr⁹ vt occideret inclusus ē: t p angelū libat⁹: vbi fugati atq; dispsi ō hierosolymis ffes: vbi saulus q̄ postea paul⁹ apl's fact⁹ ē vastabat eccliaz: vbi ipe q̄q; iā fidē quā psequebat euangelizans qualia faciebat est passus: siue p iudeā: siue per alias gentes quacunq; xp̄m ferocissime p̄dicabat? Cur q̄ eis a nerone videt oziendū cū ad nerōis tpa int' atrocissimas psecutiōes: de q̄b⁹ nimis longū est cuncta dicere ecclesia crescendo puenerit? Nō si a regibus factas psecutiones in numero existimant esse debere: rex fuit herodes qui etiam post ascēsum domini grauissimam fecit. Deinde quid respondēt

a

b

c Roinde tē p In hoc cap. nota q⁹ rufinus t eusebi⁹ in ecclīastica historia. t oroſi⁹ li. vij. de omnesta mūdi numez psecutionū q̄s passa est ecclesia nituntur ꝓcise ad denariū fm numerū plagaz egypti reducere q̄s tamen in b articulo nō approbat aug⁹

b Cur q̄ eis tē. De nerone q̄dē q̄ dnt⁹ ab augusto imp̄auit. scribit oroſius vbi supra q⁹ p̄n⁹ rome xp̄ianos supplicijs et mozibus affecit. ac ꝓuincias pari psecutōe exercuciari imp̄auit. ipm q; nomen extirpare conatus. trāsmos xp̄i apostolos petrū crucē. paulū z gladio occidit. De domiciano q̄ nonus ab augusto imp̄auit. scribit q⁹ gradē secleratē exercuit. vt ꝓfirmatis simā totoz orbē xp̄i ecclesiā daz. vbi q; crudelissime psecutiōis edictis cōuellere audaret Dic in tanta pla psus ē insania vt dñm se ac deū vocari scribi coliq; iusserit. De traiano ꝓ q̄ vndecimus ab augusto i perauit. scribit q⁹ in psecutiōe xp̄iani nois error decept⁹ terti⁹ a nero Act. 7. ne cū passim interceptos cogi ad sacrificandū idolis ac detrabētes int Ibidem ficia fuisset plima interficerent. postmodū secūdi q̄ int cetetos iudices p Act. 4 secutor datus fuerat relatu admonit⁹ hoies cos pter ꝓfessionē xp̄i t honesta ꝓuenicula nihil contrarium romanis legibus facere. fidūcia sane innocentis ꝓfessionis nemini mozem grauem formidolosā q̄q; iferri. rescripsit olim leuioribus tē peruasit edictum.

De marco antonio imperatoꝛ decimoquarto ab augusto scribit q⁹ persecutiōes chr̄istianoz q; graues

quarta iam post neronē vice in asia ⁊ in gallia ei⁹ p/cepto cruciatū multiq; scōz martyrio coronati sunt.

De seuero aūt imperat. xvij. ab augusto scribit q; dñr⁹ post neronē psecutiōe xp̄ianos cruciauit. plurimiq; scōz q; diuersas quicias martyrio coronati sūt

De maximo ꝯo imperat. xvij. ab augusto scribit q; psecutiōes in xp̄ianos serv⁹ p⁹ neronē exercuit.

De decio qui xxv. impauit ab augusto scribit q; ipse continuo in quo etiā se ob hoc philipū ipe fecisse docuit ad psequēdos interficiendosq; xp̄ianos. vij. post neronē feralia disposit edicta pluriosq; scōz ad coīoas xp̄i de suis cruciatib⁹ misit.

Devaleriano cuz galieno q. xxvij. impabant ab Augusto scribit q; mor vt arripuit impiuz. viij. a Nerone adigi q; tormēta xp̄ianos ad idolatriaz negantes interficiī iussit.

De aureliano q. xxix. impauit ab augusto scribit q; nouissime psecutiōes aduersus xp̄ianos. ix. a nerone decreuit ⁊c.

De dioclecia/no ⁊ maximiano q. xxxiij. impera/bant ab augusto scribit. q; diocle/cian⁹ in oriente. maximian⁹ ber/culi⁹ in occidēte vastari ecclesias affligi interficiq; xp̄ianos decio post neronē loco p̄ceperūt. q; psecutō oīb⁹ fere añ actis diuturnio; atq; īmanio; fuit. nam q; decē ānos incēdijs eccl'iaz. psecutiōib⁹ innocētium cedib⁹ martyrū icessanter acta ē. c De iuliano ⁊c. De iuliano ꝯo q. xxxvj. impauit ab augusto scribit q; xp̄ianā religionē arte pot⁹ q; ptāte iſecut⁹. vt xp̄i fidē negaret ⁊ idoloꝝ cult⁹ reciperet. honoꝝb⁹ magis q; uocare q; tormētis cogere studuit. apto tñ p̄cepit edicto ne xp̄ianis docēdaz artiū liberaliū pfesio; eēt. Bellū etiā⁹ de iuliano: quē nō nūerāt in decē. An ipe nō est ecclesiaz psecutus: q; xp̄iāos liberales lr̄as docere ac discere vetuit. c Sub q; valentiniano maio; q; post eū tert⁹ impator fuit: fidei xp̄iane cōfessor extitit: militiaq; p̄uatus est. Vt omittā q; apō antiochiā facere ceperat: nisi vnius fidelissimi ⁊ constātissimi iuuenis q; cū multis vt torquerenť app̄hensus per totā diem p̄m⁹ est torius: inter vngulas cruciat⁹q; psalentis: libertatē atq; hilaritatē miratus exhoꝛruisset: ⁊ in ceteris deformius erubescere timuisset. e Postremo nostra memoria valens supdicti valentiniani frater arrianus: nōne magna psecutiōe p orientis ptes catholicam vastauit ecclesiā. Quale est aūt nō considerare ecclesiā q; totū mūduz fructificantē atq; crescentē: posse i aliquib⁹ gentib⁹ psecutionē pati a regib⁹ ⁊ qñ in alijs nō patiť. Nisi forte nō est persecutio cōputāda: qñ rex gothoꝝ in ipa gothia psecut⁹ ē xp̄ianos crudelitate mirabili: cū ibi nō essent nisi catholici: q; plurimi martyrio coronati sūt: sic a quibusdā fratrib⁹ q; tūc illic pueri fuerant ⁊ se ista vidisse icunctanter recordabanť audiuim⁹. q; dmō in psidē. Mōne ita in xp̄i anos ferbuit persecutio si tñ iā q; cuit: vt fugiētes inde nō nulli vsq; ad romana oppida peuirent. Hec atq; huiusmōi mihi cogitanti: nō videť eē diffiniendus nūerus psecutionū: quibus exerceri oportet eccl'iam. Sed rursus affirmare aliquas futuras a regibus p̄ter illā nouissimaz de qua nullus ambigit xp̄ianus: nō minoris est temeritatis. Itaq; hoc in medio relinquam⁹: neutrā p̄tē q; stiōis h⁹ astructes siue destructes. Stātummodo ab affirmādi quodlibet horum audaciem p̄sumptionez reuocātes.

Ca. LIII.

Iam sane nouissimā psecutionez q; ab anti xp̄o futura est: p̄sentia sua ipe extinguet iesus. Sicē scr̄tū ē: q; eū interficiet spiritu oris sui: et euacuabit illūinatiōe p̄sentie sue. Hic q; ri solet: q; ñ istud erit: iporiune oino. Si ē hoc nob⁹ nosse prodesset: a quo meli⁹ q; ab ipō deo magistro interrogantib⁹ discipulis discere. Non ē siluerūt inde apud eū: sed a p̄sente quesierunt dicentes. Domine si hoc in tpe rep̄sentabis regnū isr̄l? At ille: Nō est inquit vestrū nosse tempa que pater i sua posuit potestate. Non vtiq; illi de hora vel die vel anno: sde tempe interrogauerāt: ꝯo aduersus parthos parās cū romanas vires ꝯtra eras ad destinatā secū traberet ḡdionē. xp̄ianoꝝ sanguinē dys suis dououit pala p̄ecurur eccl'iam. si victoriā adipisci potuisset. Ila ⁊ amphiteatrū i hierosolymis extruxit. in q; reuersus a partbis ipos monachos oscq; loci⁹ scōs beitys arce seuorib⁹ obtineret spectaret q; lamandos.

d Sub q; valētinian⁹ ⁊c. De valentiniano aut de q; b scribit q; cū xp̄ian⁹ integra fide tam militie gereret. sub iuliano Augusto tribub⁹ scutarioꝝ tutius ab impatore sacrilego aut imolare dys aut militia cedere. si delict scies grauiora ee iudicia dixit melioꝛa p̄missa sponte discessit. tra qua interiecta mora interfecto iuliano. ac morte iouiniano mortuo q; p̄ xp̄i noie amiserat tribunatū. retribuēte xp̄o in loco psecutoris sui accepit imp̄iū. ⁊ imp̄auit. xxxvij. ab augusto. 2. thes. 2.

e Postremo ⁊c De valēte valentiniani fre q; p⁹ fratre. xxxix. impauit ab augusto. sicut scribit oroſi⁹ viuēte fre ei⁹ socio erate impij assūpt⁹ ē ab eudoxio ep̄o arriani dogmatis assertore baptizat⁹ ⁊ p̄sua sus in seuissimaz hereſim declinauit. ⁊ maligna i sectatiōe diu tenuit ne voluptati p̄tē admiscēret. q; adhuc viuēte fratris auctoritate cōp̄essus ē. Ex eo mortuo cū etiā impie agere potuisse nō erubesceret. illico effrenata libera audacia legē dedit vt monachi b ē xp̄iani q; advnū fidei op⁹ dimissa secularitū rez mlt'imoda actiōe sere digūt. ad militiā cogerenť. vastas illas egypti tūc solitudines arenasq; diffusas apō q; ppt̄ sitū ac sterilitatē giculosissimāq; serpentū abūdantiā ꝯuersatio humana nō cēt. magna habitātiū monachoꝝ mlt'itudo

Act. j.

cõpleuerãt quando illud accepere rũsum· Frustra igitur tribuni ac milites mittuntur ad ea quæ iam facta sunt? Sanctos ac veros dei multos alio nomine persecuti sunt, quos ecclesia habere cœpit, antequam hæc facta sunt ibi mirabilia sanctorum. Sicut ait Aug⁹. Duas primum fuisse ecclesias persecutores, quæ suo tempore exercuerit, una in gothia alia in ispania. De quibus alibi nusquam legi.

a Hic fit mentio de oraculo quodam a dijs per magicas artes obtento et exhibebat his qui bus grecis quæ nondum potuit quæ solebant tales dij mentiri et vt primum pateret in responsis apollinis pythonem habebat autem in hoc oraculo quæ fides christi quam petrus per maleficium induxerat duxerat tandem. ccc. lxv. annis secundum dei in anno solari.

annos qui huic seculo remanent cõputare ac definire conamur: cum hoc scire nõ ad nostram exercitationem veritatis audiamus· Quos tu alij quadringentos alij quingentos: alij etiam mille ab ascensione domini vsque ad eius vltimum aduentum cõpleri posse dixerunt· Quemadmodum autem quisque eorum astruat opinionem suam: longum est demonstrare: et non necessarium· Cõiecturis quippe vtuntur humanis: nõ ab eis certum aliquid de scripture canonice auctoritate profertur· Dum vno de hac re calculantium digitos resoluit et quiescere iubet ille quod dicit: Nõ est vestrum scire tempora quæ pater in sua posuit potestate· Sed hoc quoniam euangelica sententia ait: mirum est nõ ea repressos fuisse deorum multorum falsorumque cultores: quo minus fingerent demonum ritus quos tanquam deos colunt definitum esse: quanto tempore mensura est religionis christiane· Cum enim viderent nec tot tantisque persecutionibus eam potuisse cõsumi: et his potius mirabilia incrementa sumpsisse: excogitauerunt nescio quos versus grecos tanquam consulenti cuidam deino oraculo effusos: vbi christum quidem ab huius tanquam sacrilegij crimine faciunt innocentem: petrum autem maleficia fecisse obiungunt vt coleretur christi nomen per trecentos sexaginta quinque annos: deinde cõpleto memorato numero omnino rursus: sine mora sumeret finem· O hominum corda deorum· O ingenia litterata digna credere ista de christo quo credere nõ vultis in christum: quo discipulus petrus ab eo magicas artes non didicerit: et ab ipso innocente: tum eius discipulus maleficus fuerit: nomenque illius quos suum coli maluerit magicis artibus suis: magnis laboribus et periculis suis: postremo etiam effusione sanguinis sui· Si petrus maleficus fecit: vt christum sic diligeret mundus: quid fecit innocens christus vt eum sic diligeret petrus? Rudeant igitur sibimet ipsi: et si prius intelligant illa fuisse magna gratia factum esse vt propter eternam vitam christum diligeret mundus: qua gratia factum est vt propter eternam vitam ab illo accipiendam: et vsque ad tempus mortem pro illo patiendam christum diligeret petrus· Deinde isti dij qui sunt qui possunt ista predicere: nec prius auertere ita succumbentes vni maleficio: et vni sceleri magico quo puer vt dicunt anniculis occisus et dilaniatus et ritu nefario sepultus? vt secum sibi aduersarium tam prolixo tempore coualescere: tot tantarumque persecutionum horrendas crudelitates nõ resistendo sed patiendo superare et ad suorum simulacrorum templorum sacrorum oraculorum euersionem puenire permitteret? Quis postremo est deus nõ noster vtique si ipsorum: qui vel illectus tanto scelere vel ipulsus est ista postmodum? nõ enim alicui demoni hoc ascribit: sed deo dicunt illi versus: hec petrum arte magica definisse· Tale deum habent: qui christum nõ habet·

Fo· LIIII·

Hec atque hmõi multa colligere: si nõdum annus iste transisset: quæ diuinatio ficta promisit: et decepta vanitas credidit: Cum vero ex quo nomen christi cultus per eius in carne patriam et per apostolos institutus est ante aliquot annos: anni trecenti sexaginta quique completi sint: quid aliud querimus? vbi ista falli tas refellat? Et eum in christi natiuitate huius rei non ponamus initium: quia infans et puer discipulos non habebat: tum qui hoc cepit proculdubio tunc innotuit per eius corporale patriam doctrina et religio christiana: id est postea quam in fluuio iordane ministerio ioannis est babtizatus· Propter hoc enim de illo prophetia illa præcesserat· Dominabit a mari vsque ad mare: et a flumine vsque ad terminos orbis terre: secundum quos passus est: et resurrexisse a mortuis nõdum fides omnibus fuerat definita in resurrectione quæ per christi definita est· Nã sic aplus paulus atheniensibus loquit dicens· Jã nunc annunciat hominibus: omnes vbique agere penitentiam eo quod statuit diem iudicare orbem in equitate in viro quo definiuit fide omnibus resuscitans illum a mortuis: melius in hac questione soluenda in de initium sumimus: præsertim quia tunc datus est eius spũs sanctus: sic eum dari post resurrectionem christi optebat in ea ciuitate ex qua debuit incipere lex secunda: id est testamentum nouum· Prima enim data fuit lex in monte syna per moysen quod testamentum vocat vetus· De hac autem quod per christum danda erat predictum est· Ex syon lex prodiet: et verbum dñi ex hierusalem· Unde et ipse per omnes gentes dixit predicari oportere in nomine suo penitentiam sed tum incipientibus ab hierusalem· Ibi ergo exortus est huius nominis cultus: vt in christum iesum qui crucifixus fuerat et resurrexerat: crederet· Ubi hi fides tam in signibus initijs incanduit: vt aliquot hominum milia in christi nomine mirabili alacritate conuersa: venditis suis rebus vt egenis distribuerent: proposito sanctior ardentissima caritate ad pauperiem voluntariam peruenirent: atque inter frementes et sanguinem sitientes iudeos se vsque ad mortem pro veritate certare: non arma potentia: sed potentiore potentia præpararent· Hoc si nullis magicis artibus factum est: cur credere dubitat eadem virtute diuina per totum mundum idem fieri potuisse qua hic factum est? Si autem vt in hierosolymis: sic ad cultum huius nominis christi accenderetur tanta hominum multitudo quum illum in cruce vel fixerat præsum vel riserat fixum: ita maleficium illud fecerat petrus: ex tempore annorum quingentorum quæ cõpleti sint· Mortuus est dominus christus duobus geminis cõsulibus octauo kalendas Aprilis· Resurrexit tertia die: sicut apostoli sui etiam sensibus probauit· Dein-

Mat. 9

Psal. 71

Act. 17

Esaie. 2

de post q̄draginta dies ascēdit in celū: post de cē dies .i. q̄nquagesimo post suā resurrectionē die misit spiritū sanctū. Tunc tria milia hoīm aplis eū p̄dicātib⁹ crediderūt. Tūc itaq; nominis illi⁹ cult⁹ exortus ē sic nos credim⁹ t vitas habet: efficacia spūssancti. Sic aūt finxit vanitas ipia vt putauit: magicis artib⁹ petri. Paulo post etiā signo mirabili facto: qñ ad verbuz ipius petri q̄dā mendic⁹ ab vtero matris ita claudus vt ab alijs portaret: t ad portaz tēpli vbi stipem peteret poneret: in nomie ieſu xp̄i salu⁹ exiliuit: q̄nq; milia hoīm crediderūt. Ac deinde alijs atq; alijs accessib⁹ credentiū creuit ecclesia. Ac p hoc colligit etiā dies ex q̄ annus ipe sūpsit initiū scz qñ missus ē spūssanct⁹ id est p idus maias. Numeratis pinde cōsulibus trecēti sexagintaq̄nq; anni reper iunt impleri: p eas dē id⁹ maias: p̄sulatu honorij t. eutriciani. Porro seq̄nti anno cū sociū accepisset honorius p̄sulem mauliū theodorū: qñ iaz fm illud oraculū demonum aut figmentum hominum nulla esse debet religio xp̄iana: quid per alias terraq; partes forsitan factum sit: nō fuit necesse perquirere. Interim qđ scimus in ciuitate notissima t eminentissima carthagine afrīci gaudentius t iouius comites imperatorſ honorij quartadecimo kalendas Aprilis falsoruz deoz templa euerterūt: t simulacra fregerūt. Ex quo vsq; ad hoc tempus per triginta ferme annos quis nō videat quantū creuerit cultus nois xp̄i: p̄sertim postea q̄s multi eorum xp̄iani facti sūt: qui tanq̄ vera illa diuinatione reuocabantur a fide: eamq; cōpleto eodem annoz numero inanem irridendāq; viderūt. Nos ergo qui sumus vocamurq; xp̄iani: non in petrū credimus: sed in quē credidit petrus: petri de xp̄o edificati sermonibus nō carmib⁹ veneficis nec decepti maleficijs ſ bficijs eius adiuti. Ille petri mgr̄ xp̄s in doctrina que ad vitā ducit eternam: Ipe est magister noster. Sed aliquando iam claudamus hunc libz̄um: hucusq; disserentes: t quantum satis visum est demonstrantes: quis nā sit duarum ciuitatuz celestis atq; terrene ab initio vsq; in finem permixtaruz mortalis excursus Quaruz illa que terrena est fecit sibi quos voluit: vel vndecunq; vel etiam ex hominib⁹ falsos deos: quibus sacrificādo seruiret. Illa autem celestis que peregrinatur in terra: falsos deos non facit: sed a vero deo ipa fit: cuius vērū sacrificium ipsa sit. Ambe tamen tempalibus: vel bonis vtuntur pariter vel magis pariter affliguntur: diuersa fide: diuersa spe: diuerso amore: donec vltimo iudicio separent: et percipiat vnaquecz suum finem: cuius nullus est finis: De quibus ambarum finibus deinceps disserendum est.

Explicitus est liber decimusoctauus.

Incipiunt capitula libri deciminoni.

j Qđ in questione quam de finibus bonoruz t maloz philosophica disputatio vētilauit: ducentas octoginta t octo sectas esse marcus varro p̄sperexerit.

ij Quō remotis oīb⁹ differentijs que non sectes q̄stiones sūt: ad tripartitam summi boni diffinitionem varro pueniat: quaz tū vna sit eligenda.

iij De tribus sectis summū hoīs bonuz querētibus quā eligendā varro diffiniat: sequens veteris academie antiocho auctore sententiam.

iiij De sūmo bono t summo malo quid xp̄iani sentiant cōtra p̄hos: qui summū bonum in se sibi esse dixerunt.

v De sociali vita: que cū maxime expetēda sit: multis offensionibus sepe subuertitur.

vj De errore humanoruz iudicioruz cuz veritas latet.

vij De diuersitate linguarum qua societas hominuz dirimitur: t de miseria bellorū etiam que iusta dicuntur

viij Qđ amicicia bonoz secura esse nō possit dū a periculis p̄sentis vite trepidari necesse sit

ix De amicicia sanctoruz angeloz que homini in hoc mūdo nō potest esse manifesta p̄opter fallaciam demonum in quos inciderunt qui multos sibi deos colendos putauerunt.

x Quis fructus sanctis ō supata hui⁹ vite temptatione pariatur.

xj De beatitudie pacis eterne: in qua sanctis finis est. id est vera p̄fectio.

xij Q̄ etiam bellantiū seuitia offesq; hominuz inquietudines ad pacis finē cupiant puenire: sine cuius apetitu nulla natura sit.

xiij De pace vniuersal: que iter quaslibe pturbationes p̄uari non potest lege nature: duz sub iusto iudice ad id quisq; peruenit ordinatione qđ me-

ruit voluntate·
xliij De ordine ac lege: siue celesti siue terrena: per quam societati hūane etiam dominando consulitur et consulendo seruitur·
xlv De libertate naturali: ⁊ de seruitute cuius prima causa peccatuz est: qua homo male voluntatis etiam si non est mancipium alterius hominis seruꝰ ē propie libidinis·
xlvj De equo iure dominandi·
xlvij Unde celestis societas cum terrena ciuitate pacem habeat ⁊ vnde discordiam·
xlviij Q diuersa sit academie noua ambiguitas a constantia fidei xp̄iane·
xlix De habitu ⁊ moribus ꝓli christiani·
l Q ciues sanctorum in huius vite tempore spe beati sint·
li An fim diffinitiones scipionis que in dialogo ciceronis sunt vnq̄ fuerit romana respublica·
lij An verus sit deus cui christiani seruiūt cui soli debeat sacrificari·
liij Que porphyrius dicat oraculis ꝺeoruz responsa de christo·
liiij Qua diffinitione cōstet populi ⁊ reipublice nuncupationem recte sibi non solum romanos sed etiaz regna alia vendicare·
lv Q nō possint ibi vere esse virtutes: vbi non est vera religio·
lvj De pace populi alienati a deo qua ꝙ vtiℓ ad pietatez populus dei: dum in hoc peregrinus est mundo·
lvij De pace seruientium deo: cuius perfecta tranquillitas in hac temporali vita non potest apprehendi·
lviij In quē finē venturus sit exitꝰ impioꝝ·

In cipit liber decimus nonus· Ca·I·

a Uo q ntā de ciuitatis tē· In b· xix· li· ō ciuitate ōi explet ul' hīc q ad ornū ⁊ prōgressum ciuitatū duarū ptinēt. incipit au

Oloniam de ciuitatis vtriusq; trene scz ⁊ celestꝭ debitis finibus deinceps mihi video disputandū: prius exponenda sunt quāta operis huius terminandi ratio patitur argumenta mortalium: quibus sibijpsi beatitudinem facere i huius vite infelicitate moliti sunt vt abeoꝝ rebꝰ vanis: spes nostra quid differat quā deus nobis dedit: ⁊ res ipa: hoc ē vera beatitudo quaz dabit: non tantū auctoritate diuina: sed indubitata etiam ratione qualem ꝓpter infideles possumus adhibere clarescat· De finibus eīm bonoꝝ ⁊ maloꝝ multa ⁊ multiplicit' in se philosophi disputarūt· Quam questionem maxia intentione versantes: inuenire conati sūt: qd efficiat hominē beatum· Illud eīm est finis boni nostri: propter qō apetēda sūt cetera: ipm autē ꝓpter seipm: ⁊ illud finis mali propter qō vitanda sūt cetera: ipm autē ꝓpter seipm· Finem ergo boni nunc dicimus: non quo consumatur vt non sit: sed quo perficitur vt plenū sit: ⁊ finem mali non quo esse desinat: sed quousq; nocendo perducat· Fines itaq; isti sunt: summū bonū ⁊ summū malum· De quibus inueniēdis atq; ita in hac vita summo bono adiscendo: vitando aūt summo malo: multuz sicut dixi laborauerūt: qui studiū sapiētie in huius seculi vanitate profesti sunt: nec tamē eos q̄uis diuersis errantes modis: nature limes in tantū ab itinere veritatis deuiare permisit vt non alij in animo: alij in corpore: alij vtroq; fines bonoꝝ pone rēt ⁊ maloꝝ· Ex qua tripartita velut generalium distributione sectarum: marcus varro in libro de philosophia tā multam dogmatum varietatem diligenter et subtiliter scrutatꝰ aduertit: vt ad cc lxxviij· sectas: non que iā essent: sed que esse possent· adhibens quasdam differentias facillime peruenirēt· Quod vt breuiter ostendā: inde oportet incipiaz q ipe aduertit ⁊ posuit in libro memorato· Quattuor esse quedam que homines sine magistro: sine vllo doctrine adminiculo: sine industria vel arte viuendi que virtus dicitur: ⁊ ꝓculdubio dicitur: velut naturaliꝰ appetunt: aut voluptatem qua delectabiliꝰ mouetur corporis sensus: aut quietem qua fit vt nullam molestiam quisq; corporis patiaℓ: aut vtramq; quam tamen vno nomine voluptatis epicurus appellat: aut vniuersaliter ꝑma nature: in quibus ⁊ hec sunt ⁊ alia: vel in corpore vt membroꝝ integritas ⁊ salus atq; incolumitas eius: vel in animo vt sunt ea qne vel parua vel magna in hominū reperiuntur ingenijs· Hec igitur quattuor: id ē voluptas: quies: vtrunq;: prima nature: ita sunt in nobis vt vel virtus quam postea doctrina inserit: propter hec apetenda sit: aut ista ꝓpter virtutez: aut vtraq; ꝓpter seipsam: ac per hoc fiunt hinc duodecim secte· Per hanc eīm rationem singule triplicantur: quod cum in vno demonstrauero: difficile non erit id in ceteris inuenire· Cū ergo voluptas corporis: animi virtuti aut subditur aut prefertur aut iungitur tripartita va

b Dē q alīꝰ ī aiol· ārīt liberes alīꝰ ⁊ in cor pore fīc ari strip⁹· alīꝰ vtroq; lcz epicur⁹ ti nē ponēs bonoꝝ ⁊ maloꝝ vr sū· xvij· ca· xij· ps· qui ethnes ī ore mīcipi are fuerꝝ multiplus ri poter ī ecclesia oñdit ꝑ marci ter ronē· ⁊ pa ter ū·

guſt agere de caruz ſ nūs in lib· xiij· ſeqūti' bus· In q̄ ꝓmo repo bat' falſa opīniōs deū' finē bus· do finē cauta' rius dei eſſe vitā eteꝝ fuēdo cui rat' diabo ll' ēē mortꝝ eternā·

riatur diuersitate sectarum· Subditur autem virtuti: quando in vsuz virtutis assumit· Pertinet quippe ad virtutis officiū: t viuere patriet ꝓpter patriam filios ꝓcreare: quoꝝ neutrū fieri pōt sine corporis voluptate· Nam sine illa nec cibus nec potꝰ sumitur vt viuatur: nec concumbitur vt generatio propagetur· Cum vero prefertur virtuti: ipa appetitur propter seipsam· Virtus autem assumenda creditur· propter illam: id est vt nihil virtꝰ agat: nisi ad consequendam vel cōseruandam corporis voluptatem: que vita deformis est quidem q̄ppe vbi virtꝰ seruit domine voluptati: cuius nullo modo he dicenda sit virtus· Sed tamen etiaz ista horribilis turpitudo habuit quosdam philosophos patronos t defensores suos· Virtuti porro voluptas iungitur: quādo neutra earum propter alteram: sed propter seipas ambe appetuntur· Quapropter sicut voluptas vt subdita vel ꝑlata vel iūcta virtuti tres sectas facit: ita quies: ita vtraqz: ita prima nature alias ternas inueniunt efficere· Pro varietate quippe humanarum opinionū virtuti aliqñ subduntur: aliquando preferuntur· aliquando iunguntur: ac sic ad duodenarium sectarū numerum peruenitur· Sed iste q̄z numerus duplicatur adhibita vna differētia: socialis videlicet vite: qm̄ quisquis sectatur aliquā istarum duodecim sectarum: profecto aut propter se tantū id agit: aut etiaz propter socium: cui debet hoc velle qō sibi· Quocirca duodec ilsūt eoꝝ qui propter se tantūmodo vnamquamqz tenendā putant: t alie duodecim eorum q̄ nō soluz propter se si quid velint philosophandū esse decernunt: sed etiam propter alios quorum bonum appetuut sicut suū· Ihe autē sectexxiij· iterū geminantur addita differentia ex academicis nouis: t fiunt· xlviij· Illarum q̄ppe· xxiij· vnamquāqz sectarum potest quisqz sic tenere ac defendere vt certam: quēadmodum defenderunt stoici q̄ hois bonū quo beatus esset in animi tantūmodo virtute cōsisteret· Post est alius vt incertam: sicut defenderunt academici noui: quod eis etsi nō certum tamen verisimile videbatur· Vigintiquattuor ergo fiūt per eos qui eas velut certas propter veritatem· t alie vigitiquattuor per eos qui easdem velut incertas propter veri similitudinē sequēdas putant· Rursus: q̄ vnāquāqz istaruz· xlviij· sectarum potest quisqz sequi habitu ceteroꝝ philosophorum· Itemqz pōt alius habitu cynicorum: ex hac etiā differētia duplicanť· t xcvj· fiunt· Deinde quia earū singulas quasqz ita tueri homies possunt atqz se crari: vt autem ociosam diligant vitam: sicut hi qui tantūmodo studijs doctrie vacare voluerūt atqz valuerunt: aut negociosaz: sic hi qui cuz philosopharentur tamen administratione reipublice: regendisqz rebus hūanis occupatissimi fuerunt: aut ex vtroqz genere tēperatā: sicut hi qui partim erudito ocio: ꝑtim necessario negocio: alternantia vite suc tempora tribuerūt· Propter has differentias pōt etiam triplicari nūerus iste sectarū· t ad· cclxxxviij· pduci· Hec de varronis libro quātū potui breuiter ac dilucide posui sententias eius meis explicans verbis· Quomodo aūt refutatis ceteris vnā eligat quam vult esse academicoꝝ veterū quos a platone institutos vsqz ad polemonem: qui ab illo quartus eius scolam tenuit que academia dicta ē: habuisse certa dogmata vult videri: t ob hoc dissinguit ab academicis nouis quibus incerta sunt oīa: qō philosophie genꝰ ab arcesilao cepit successore polemonis: eamqz sectā: id est vetexq̄ academicoꝝ sicut dubitatiōe: ita omni errore carere arbitretur: longū est ꝓ oīa demōstrare nec tamē oī ex pte res omittēda ē· Remouet ergo ꝓpus illas oēs differētias q̄ nūeruz multiplicauere sectarū: quas ideo remouendas putat: q̄ nō in eis est finis boni· Neqz ei existiat vllā pbie sectā ee dicendā q̄ nō in eo distetia ceteris q̄ diuersos hēat fines bonoꝝ t maloruz qñ quidē nulla est hoi cā philosophādi: nisi vt btūs sit· Qō aūt beatum facit ipe ē finis boni· Nulla est igit cā philosophādi nisi finis boni· Quobrem q̄ nullū boni finē sectat: nulla pbie secta dicēda ē· Cū ḡ queritť de socialivita: vtq̄ sit tenēda sapiēti vt summū bonū q̄ fit hō btūs ita velit t curet amici sui quēadmodū suū: an sue tm̄mō btitudinis cā faciat q̄cq̄d facit: non de ipo summo bono q̄stio ē: ꝑ de assumēdo vt nō assumēdo socio ad hui⁹ ꝑticipationē boni· nō ꝓpter seipm ꝑ ꝓpter eundē sociū vt eiꝰ bono ita gaudeat: sic gaudet suo: Item cū queritur de academicis nouis qbꝰ incerta sūt oīa vtq̄ ita sint res habende in quibꝰ philosophandū est: an sic alijs pbis placuit certas eas hr̄e dēamꝰ: nō q̄rit q̄d in boni fine sectandū sit: sz de ipius boni veritate qō videť sectandū: vtq̄ sit nec ne dubitandū: hē: vt id planiꝰ eloquar: vtrū ita sectandū sit: vt q̄ sectať dicat ee verū an ita vt q̄ sectať dicat verū sibi videri: etiaz si forte sit falsū: tū vteqz sectet vnū atqz idē bonū· In illa em̄ differētia q̄ adhibeť ex habitu t cōsuetudine cynicoꝝ: nō queritť q̄ suā sit finis boni: ꝑ vtq̄ in illo habitu t ꝓsuetudie sit viuendū ei q̄ verū sectať bonū: qōlibet ei verū videať

esse atq; sectãdũ·Deniq; fuerũt q cũ diuersa seq̃renť bona finalia:alij virtutẽ:alij voluptatem:eundẽ tñ hitũ ꝛ ꝓsuetudinẽ tenebãt:ex q̃ cynici appellabanť·Ita illud quicq̃d ẽ vñ pbi cynici discernunť a ceteris ad eligendũ ac tenendũ bonũ q̃ beati fierent:vtiq; nil valebat: Nã si aliq̃d ad hoc interesset:pfecto idẽ habitus eũdẽ finẽ seq̃ cogeret ꝛ diuersus hit⁹ eũdẽ sequi finem non sineret· La·II·

i Rtribus q̃; illis vite generib⁹:vno scz nõ segniter ꝑ in cõtẽplatiõe vel inq̃sitione veritatis ocioso:altero in gerendis reb⁹ hũanis negocioso:tertio ex vtroq; genere tẽperato:cũ queriť:q̃d hoꝝ sit pot⁹ eligẽdũ:nõ finis boni bz ꝓtrouersiã:ꝑ q̃d hoꝝ triũ difficultatẽ vel facilitate afferat ad ꝓsequẽdũ vel retinendũ finẽ boni:id in ista q̃stiõe versať·Finis eñ boni:cũ ad euz q̃q; puenerit:ꝓtinus btñ facit:In ocio aũt litterato vel i negocio publico vel qñ vtrũq; vicib⁹ agit:nõ ꝓtinuo q̃q; beatus ẽ·Multi q̃pe in q̃libet hoꝝ triũ pñt viuẽ ꝛ in appetendo boni finem q̃ fit hõ btũs errare Alia ẽ igiť q̃stio de finib⁹ bonoꝝ ꝛ maloꝝ:que vnã q̃q; phoꝝ sectã facit:ꝛ alie sũt q̃stiões de sociali vita:de cũctatiõe academicoꝝ:de vestitu ꝛ victu cynicoꝝ:de trib⁹ vite generib⁹ ocioso:actuoso:ex vtroq; modificato:q̃ nulla ẽ in qua de bonoꝝ ꝛ maloꝝ finib⁹ disputať·ꝓinde q̃n marcus varro has q̃ttuor adhibẽs differentias·i·ex vita sociali:ex academicis nouis ex cynicis:ex isto vite gñe tripartito:ad sectas cc·lxxxviij·puenit:ꝛ si q̃ alie pñt similiť aduci: remotis eis oĩbus q̃n de sectãdo sũmo bono nullã inferũt q̃stionẽ:ꝛ iõ secte nec sũt nec vocãde sũt ad illas duodeci:in q̃b⁹ q̃riť q̃d sit bonũ hois:q̃ assecuto sit btũs:vt ex eis vnã verã ceꝛas falsas ostendat eẽ reuertiť:Nã remoto illo triptito genere vite:due ptes hui⁹ nũeri ꝺ trahũnť:ꝛ secte·xcvj·remanẽt·Remota vero differẽtia ex cynicis addita:ad dimidiũ ꝝ digũť ꝛ·xlviij·fiũt·Auferam⁹ etiã q̃ ex academicis nouis adhibitũ ẽ:rursus dimidia ps remanet id ẽ·xxiij·De sociali q̃; vita q̃ acceſſerat similiter auferať:ꝛ duodeci sũt reliq̃:q̃s ista differẽtia vt·xxiij·fierẽt duplicauerat Dehis g̃ duodecim nihil dici põt:cur secte nõ sint habẽde Nihil q̃pe aliꝺ in eis q̃riť q̃; finis bonoꝝ ꝛ maloꝝ·Inuentis aũt bonoꝝ finib⁹:pfecto econtrario sũt maloꝝ·Hec aũt vt ita fiant duodeci secte:illa quattuor triplicãť:voluptas:quies: vtrũq;:ꝛ ꝑma nature:que ꝑmigenia varro vocat·Hec q̃pe q̃ttuor dũ singulatim virtuti aliquando subdunť vt nõ ꝓpter seipã ꝑ ꝓpť officiũ virtutis appetẽda videanť: aliq̃ ꝑferunť vt nõ ꝓpť seipã ꝑ ꝓpť h adipiscẽda vel ꝓseruãda necẽaria virt⁹ puteť:aliq̃ iũgunť:vt ꝓpter seipã ꝛ virt⁹ ꝛ ista appetẽda credãť:q̃ternariũ nũeꝝ triplũ reddũt:ꝛ ad duodecim sectas peniũt·Ex illis aũt q̃ttuor reb⁹ varro tres tollit:voluptatẽ scz ꝛ quietẽ:ꝛ vtrũq; :nõ q eas ꝓbet:ꝑ q ꝑmigenia illa nature ꝛ voluptatẽ in se hẽant ꝛ q̃tẽ·Quid g̃ opus ẽ ex his duab⁹ tria quedã facere duo scz dũ singulatim appetũ tur voluptas aut quies:ꝛ tertiũ cũ ambe simť q̃quidez ꝑma nature:ꝛ ipas:ꝛ ꝑter ipas alia multa ꝓtineant:De tribus g̃ sectis ei placet diligenter eẽ tractandũ q̃ nã sit pot⁹ eligenda· Non eñ verã pluſq; vnã vera ratio esse ꝓmittit:siue in his trib⁹ sit siue alicubi alibi q̃ post videbim⁹·Interi de his trib⁹ quõ vnã varro eligat quantũ breuiter apteq; possum⁹ dissera mus·Iste nẽpe tres secte ita fiũt cũ vel ꝑma nature ꝓpter virtutẽ:vel virt⁹ ꝓpter ꝑma nature:vel vtraq;:id ẽ ꝛ virt⁹ et ꝑma nãe ꝓpť seipã sũt expetenda· La·III·

q Uid g̃ istoꝝ triũ sit veꝝ atq; sectanduꝝ isto mõ pstuadere conať·Primũ q; sũmũ bonũ in phia nõ arboꝝ:nõ pecorie:nõ ꝺ: ꝑ hois queriť:q̃d sit ipe hõ querendum putat Sentit q̃pe in ei⁹ nã duo eẽ q̃dã:corpis ꝛ aiaz ꝛ hoꝝ quidẽ duũ melio⁹ eẽ aiam:lõgeq; pstabilius oino nõ dubitat·Sz vtꝝ aia sola sit hõ: vt ita sit ei corpus tanq̃ equus equiti querendũ putat·Eques eñ nõ hõ ꝛ equus:ꝑ solus hõ ẽ iõ tũ eques ꝺr q̃ aliq̃ mõ se hẽat ad equuz·An corp⁹ solũ sit hõ aliq̃ mõ se hñs ad aiam sic poculũ ad potionẽ:nõ eñ calix ꝛ potio quã ꝓtinet calix simlꝺr poculũ:ꝑ calix sol⁹:iõ tũ q̃ potioni cõtinẽde sit accõmodatus·An ꝺo nec aia sola:nec solũ corp⁹ ꝑ simul vtrũq; sit hõ:cuius ps sit vna siue aia siue corp⁹: ille aũt totus ex vtroq; cõster vt hõ sit:sicut duos equos iunctos bigas vocam⁹ q̃ꝝ siue dexter siue sinister ps sit bigarũ:vnũ ꝺo eoꝝ quoq; mõ se hẽat ad altez bigas nõ dicim⁹:ꝑ ambos simul·Hoꝝ aũt triũ hoc eligit tertiũ:hoiemq; nec aiam solaz nec solũ corp⁹:ꝑ aiam simul et corp⁹ eẽ arbitratur·ꝓinde summũ bonũ hois q̃ fit btũs:ex vtriuſq; rei bonis ꝓstare dicit:ꝛ anie scz ꝛ corpozis·Ac p hoc ꝑma illa nature ꝓpter seipa existimat eẽ appetenda ipamq; virtutẽ quam doctrina inserit velut artẽ viuẽdi q̃ in aie bonis ẽ excellentissimum bonum·Qua ꝓpter eadem virtus:id est ars agende vite cum accepit prima nature que sine illa erant:sed tamen erãt etiã quando eis doctrina adhuc deerat:oĩa ꝓpter seipam appetit:simulq; etiã seipam oĩbusq; simul ꝛ seipa vtiť eo fine vt oĩb⁹ delecte

tur:atq; pfruak:magis minusq; vt queq; inter se maiora atq; minora sunt:tñ oñib⁹ gaudens ⁊ quedã minora si necessitas postulat:ppt maiora vel adipiscẽda vel tenẽda cõtemnẽs·Omniũ aũt bonoꝝ vel animi vel corpis nihil sibi ꝟtus oino ꝓponat·Hec enĩ bñ vtiq; ⁊ seipa ⁊ ceteris que hoiem faciũt beatũ bonis·Ubi ꝟo ipa nõ ẽ:quãlibet multa sint bona:nõ bona ei⁹ sũt cui⁹ sunt:ac phoc nec ei⁹ iam bona dicẽda sũt: cũ male vtenti vtilia eẽ nõ pũt·Hec ḡ vita hominis q̃ ꝟtute ⁊ alijs animi ⁊ corpis bonis sine q̃bus ꝟt⁹ eẽ nõ põt fruik:brã eẽ ꝺr·Si ꝟo ⁊ alijs sine q̃b⁹ esse virt⁹ põt vel vilis vel plurib⁹: beatior·Si aũt prorsus oibus vt nullũ oino bonũ desit:vel animi vel corpis:beatissima·Nõ enĩ bẽ vita qõ ꝟtus:quoniã nõ ois vita:ꝫ sapiens vita virt⁹ est:⁊ tñ qualiscũq; vita sine vlla ꝟtute põt eẽ:ꝟtus ꝟo sine vlla vita nõ põt eẽ·Hoc de memoria dixerim atq; rõne:etsi q̃d aliud tale est in hoie·Sũt enĩ h ⁊ añ doctr inã: sine his aũt nõ põt esse vlla doctrina:ac phoc nec virt⁹ que vtiq; discik·Bñ aũt currere:pulcrũ eẽ corpore virib⁹ ingentib⁹ ꝑualere:et cetera hmõi talia sunt:vt ⁊ virtus sine his eẽ possit:⁊ ipa sine virtute bona sunt:tamen ⁊ fm istos etiã ipa ꝓpter seipsam diligitur virtus:vtiturq; illis ⁊ fruitur: sicut virtutem decet·Hanc vitam beatam etiam socialem phibent esse:que amicorum bona propter seipsa diligat sicut sua:eisq; propt seipos hoc velit qõ sibi:siue in domo sint sicut coniunx ⁊ liberi ⁊ quicũq; domestici:siue in loco vbi domus ei⁹ est sicuti est vrbs:vt sũt hi qui ciues vocank:siue in orbe toto:vt sũt gẽtes quas ei societas humana coniungit: siue i ipo mundo qui censetur nomie celi ⁊ terre: sic esse dicunt deos quos volunt amicos esse homini sapienti:quos nos familiarius ãgelos dicimus·De bonorum autem ⁊ econtrario malorum finibus negant vllo modo esse dubitanduz:⁊ hanc inter se ⁊ nouos academicos affirmant esse distantiam:nec eoꝝ interest quicq; siue cynico:siue alio quolibet habitu et victu: in his finibus quos veros putant qualiter q̃sq; philosophetur Ex tribus porro illis vite generibus:ocioso:actuoso:et quod ex vtroq; cõpositum est·hoc tertiũ sibi placere asseuerant Hoc sensisse atq; docuisse academicos veteres varro asserit:auctore ãthiocho magistro ciceronis et suo:quez sane cicero in pluribus fuisse stoicum q̃ veterem academicuz vult videri·Sed quid ad nos:qui potius de rebus ipsis iudicare debemus q̃ pro magno de hominibus quid quisq; senserit scire·

Capitulum·IIII·

Igo querak a nobis q̃d ciuitas dei de his singulis interrogata rñdeat: ac primũ de finibus bonoꝝ maloruq; q̃d sentiat:rñdebit eternã vitã:eẽ summũ bonuz: eternã ꝟo morte summũ malũ:ppt illã ꝓinde adipiscendã:istãq; vitandã:recte nobis eẽ viuenduz·Propter qõ scriptũ est· Justus ex fide viuit·Qñ neq; bonũ nfm iã videm⁹ vnde oportet vt credẽdo queram⁹: neq; ipm recte viuere nobis ex nobis est:nisi credentes adiuuet ⁊ orantes q̃ ⁊ ipam fidẽ dedit qua nos ab illo adiuuandos eẽ credam⁹· Illi aũt q̃in ista vita fines bonoꝝ ⁊ maloꝝ esse putauerũt:siue in corpe siue in aia:siue in vtroq; ponentes sũmũ bonũ:atq; vt id explicatius eloquar siue i voluptate siue in virtute:siue in vtraq;: siue i quiete:siue in virtute:siue in vtraq;:siue in voluptate simul ⁊ quiete:siue in virtute siue in vtrisq;:siue in primis nature:siue in virtute siue in vtrisq;:hinc beati esse:⁊ a seipsis bti fieri mira vanitate voluerũt·Irrisit hos veritas p ꝓphetã dicentẽ·Nouit dñs cogitatiões hoim qñ vane sũt·Vel sic h testimoniũ posuit apostolus paulus·Dñs nouit cogitatiões sapientiũ:qñ vane sũt Quis enĩ sufficit quãtouis eloquẽtie flumie vite huiꝰ miserias explicare? Quam lamentat⁹ ẽ cicero in cõsolatione de morte filie sicut potuit·Sed quantũ est qõ potuit? Ea quippe que dicunk ꝓma nature:quando:vbi quõ:tã bene se habere in hac vita pũt: vt non subincertis casibus fluctuẽt? Quis enĩ dolor contrarius voluptati:q̃ inquietudo cõtraria quieti:in corpus cadere sapientis non potest? Membroꝝ certe amputatio vel membroꝝ debilitas:homis expugnat incolumitatẽ:deformitas pulchritudinẽ:imbecillitas sanitatem:vires lassitudo:mobilitatem torpor aut rarditas·Et quid horũ est: qõ neq; ꝑeat in carnem sapientis irruere Status q̃ corporis atq; motus cũ dicentes atq; cõgruentes sũt: inter nature prima numerank Sz q̃d si aliqua mala valitudo mẽbra tremore ꝓcutiat? Quid si vsq; ad ponendas in terra manus dorsi ꝓpina curuet:⁊ hominem quodãmõ quadrupedem faciat? Nonne oẽm statuendi corporis et mouendi speciem decusq; puertet? Quid ipi⁹ animi primigenia que appellantur bona: vbi duo prima ponũt ꝓpter comprehensionem perceptionemq; veritatis sensum ⁊ intellectum? Sz qualis quantuscũq; sensus remanet: vt si alia raceam fiat hõ surdus ⁊ cecus? Ratio ꝟo ⁊ intelligẽtia quo recedat: vbi sopik si aliquo morbo efficiak insanus·Phrenetici multa absurda cũ dicũt vel faciũt:plerũq; a bono suo p

Abac·2·

Pſa·93·

1·Cor·3·

posito ⁊ morib⁹ aliena: ĩmo suo bono ꝓposito: moribusq; cõtraria: siue illa cogitem⁹: siue illa videam⁹: si digne ꝓsiderem⁹: lachrymas tenere vix possum⁹: aut forte nec possum⁹? Quid dicã de his q demonũ patiunt incursus? Vbi hñt absc̃ditã velobzurã intelligentiã suaz qñ fm suã volũtatẽ ⁊ aĩa eoz ⁊ coꝛpe maligu⁹ vti tur spũs? Et qs ꝓfidit ꝟ malũ in hac vita euẽire nõ posse sapiẽti? Deinde ꝓceptio ꝛitatis in hac carne q̃lis aut q̃ta ẽ: qñ sic̃ legim⁹ ĩ veraci
Sap̃·9· libꝛo sapie· Coꝛp⁹ coꝛruptibile aggr̃uat aiaz: ⁊ deꝑmit t̃rena ĩhabitatio sensũ mlta cogitãtez Jmpet⁹ poꝛro vl actiõis apetit⁹ si ꝟ mõ recte latine apellãt eã quã greci vocãt Oꝛmen: qz ⁊ ipam ꝑmis nãe deputãt bonis: nõne ipse ẽ q gerunt̃ etiã insanoꝛ illi miserabiles mot⁹: ⁊ facta q̃ hoꝛremus qñ puertit̃ sensus: rõq; sopit̃? Poꝛro ipa ꝛit⁹ q ũ ẽ int̃ ꝑma nãe qñ eis postea doctria introducẽte supuẽit: cũ sibi bonoꝛ cul mẽ vẽdicet hũanoꝛ q̃d ꝟ agit nisi ꝓpetua bella cũ vicijs: nec exterioꝛib⁹: ꝟ interioꝛib⁹: nec alienis: ꝟ plane nr̃is ⁊ ꝓꝛijs: maxime illa que grece sophꝛosine: latine tẽpantia noĩat: q̃ carnales frenant̃ libidines: ne in queq; flagicia mẽtẽ ꝓsentiẽtẽ trahãt? Neq; eñ nullũ ẽ vitiuz
Gal·5· cũ sic̃ dic̃ apls· Caro ꝓcupiscit aduersus spiritũ cui vitio ꝓꝛaria virt⁹ ẽ: sic̃ idẽ dic̃ Spũs ꝓcupiscit adũsus carnẽ· Hec ei inq̃t sibi inuicẽ adũsantur: vt nõ ea q̃ vultis faciat̃· Quid ãt facere volum⁹ cũ ꝓfici volum⁹ finẽ sũmi boni: nisi vt caro adũsus spm̃ nõ ꝓcupiscat: nec sit in nobis ꝟ vitũ ꝓꝛa qõ spũs ꝓcupiscat? Qõ in hac vita q̃uis velim⁹ qm̃ facẽ ũ valem⁹ id saltez in adiutoꝛio dei faciam⁹: ne carne ꝓcupiscẽti aduerſ⁹ spm̃: spũ succũbẽte cedam⁹: ⁊ ad ꝓpeꝛrãdũ pctm̃ nr̃a ꝓsensiõe ꝓtrahamur· Absit q̃ q̃ diu in ꝟ bello intestino sum⁹: iã nos btitudinẽ ad quã viccdo volum⁹ puenire: adeptos esse credam⁹· Et qs ẽ vsq; adeo sapiẽs vt ꝓꝛa libidines nullũ hẽat oĩno ꝓflictũ? Quid illa ꝛt⁹ q̃ prudẽtia doꝛ? Mõne tota vigilãtia sua bona discernit a malis: vt in illis appetẽdis isthisq; vitandis erroꝛ null⁹ obꝛepat? Ac ꝑ ꝓꝛa nos ĩ malis: vel mala in nob ẽe testat· Jpa ei docet nos malũ ẽe ad peccandũ ꝓsentire: bonũq; ẽe ad peccãdũ nõ ꝓsentire libidini· Illo tñ maluz cui nos ñ ꝓsentire prudẽtia docet: facit tẽpantia· Nec prudẽtia nec tẽpantia oĩno vel ipa prudẽtiã vel intpantiã tollit huic vite· Quid iustitia cui⁹ mun⁹ est sua cuiq; ꝛtribuere? Tñ fit in ipo hoie q̃daz iust⁹ oꝛdo nature: vt aĩa subdat̃ eo: ⁊ aie caro: ac ꝑ deo ⁊ aĩa ⁊ caro· Nonne demonstrat in eo se adhuc ope laborare pot⁹ q̃ in bui⁹ opis iã fine req̃escere? Tãto q̃pe minus aĩa sbdit̃ deo: q̃nto min⁹ deũ in ipis suis cogitatiomb⁹ ꝓcipit· ⁊ tãto min⁹ aĩe subdit̃ caro q̃nto magꝭ adũsus spm̃ ꝓcupiscit· Qd in q̃ nob inest hec infirmitas: hec pestis: hic languoꝛ: Quomodo nos iam saluos et si nondum saluos: quomodo itã beatos illa finali btitudine dicere audebim⁹? Jã ꝺo illa virt⁹ cui⁹ ẽ nomẽ foꝛtitudo in q̃ta cũq; sapĩa euidẽtissima testis ẽ hũanoꝛ maloꝛ q̃ cõpellit̃ patientia tolerare Que mala stoici phi miroꝛ q̃ fronte mala non eẽ ꝓtendant: quib⁹ fatent̃ si tãta fuerit vt ea sapiens vl nõ possit: vel nõ debeat sustinere: cogi eũ mortẽ sibimet inferre: atq; ex hac vita emigrare· Tãtus aũt supbie stupoꝛ ẽ in his hominibus hic se hñe finẽ boni: ⁊ a sciꝑis fieri btõs putãtib⁹ vt sapiẽs coꝛ: ꝟ ẽ q̃lẽ mirabili vanitate describũt: etiã si cecek obsurdescat: obmutescat: mẽbris debilitek: doloꝛib⁹ crucick: ⁊ siq̃d aliud taliũ maloꝛ dici aut cogitari põt icidat in eũ: q̃ sibi mortẽ cogak inferre: hãc in his malis vitã ꝓstituã eos non pudeat btãm vocare O beata vita: que vt finiatur mortis querit auxilium· Si beata est maneatur in ea· Si vero ꝓpter ista mala fugit̃ ab ea quõ est btã: aut quõ ista nõ sũt mala q̃ vincũt foꝛtitudinis bonũ: eandẽq; foꝛtitudinẽ nõ solũ sibi cedẽ vez etiã delyrare cõpellũt: vt ⁊ eandẽ vitã dicant beatã: ⁊ ꝓsuadeãt eẽ fugiendã? Quis vsq; adeo cec⁹ ẽ vt nõ videat q; si beata eẽt fugiẽda nõ eẽt: ꝟ si ꝓpt infirmitatis pond⁹ q̃ ꝓmit̃ hanc fugiẽdã fatẽt Quid igit̃ cãe ẽ cur ũ etiã miserã mino ꝛ cafracta superbie ceruice fateãtur· Utrũ obsecro catho ille patiẽtia an pot⁹ ipatia se premit Mõ eñ hoc fecisset: nisi victoriã celaris impatienter tulisset· Ubi ẽ foꝛtitudo? Nepe cessit: nempe succubuit: nẽpe vsq; adeo supata ẽ: vt vitam beatam derelinqueret: deseereret: actu gereret· An non erat iam beata? Miserа ergo erat· Quomodo igitur mala non erant: que vitam miseram fugiendam q; faciebant: qua ꝓpter etiam ipi qui mala ista esse cõfessi sũt sicut peripatetici: sic̃ veteres academici: quoꝝ sectam varro defendit: tolerabilius quidem loquuntur: sed eoꝛuz quoq; mirus est eroꝛ q; in his malis: etsi tam grauia sint vt moꝛte fugiẽda sint: ab ipso sibimet illata qui hec patitur vitam beatã tamen esse cõtẽdũt· Ma la sũt inquit toꝛmenta atq; cruciatus coꝛpoꝝ et tanto sunt peioꝛa: quanto potuerũt ẽ maioꝛa: qnb⁹ vt careas ex hac vita fugiendũ est Qua vita obsecro? Hac inquit q̃ tantis aggrauatur malis· Certe ergo beata ẽ in eisdem ipsis malis: ꝓpter q̃ dicis ẽ fugiẽdã: an iõ beata re fecisse tam dicis q; licet tibi ab his malis morte discc

dere? Quid si g in eis aliq̃ iudicio diuino tene
reris: nec ꝓmittereris mori: nec vnq̃s sine filis
eē sinereris? Nēpe tūc saltē miserā talē diceres
vitā· Mō igit ꝓpterea misera nō est: q̃ cito re-
linquet: qñ q̃dē si sempiterna sit: etiam abs teipō
misera iudicabit· Mō itaq̃ ꝓpterea qñ breuis
est: nulla miseria debet videri: aut qō ē absurdi
us q̃ breuis miseria ē: iō etiā brītudo appellari
Magna vis ē in eis malis q̃ cogūt hoiem fm
ipos etiā sapiētē sibimet auferre qō hō ē· cū di-
cant: & verū dicāt: hāc esse nature ꝑmā quodā-
modo & maximā ꝟtutē: vt hō ꝓciliet deo: & pro
pterea morte naturali fugiat: ita sibi amicus
vt eē se aīal: & in hac ꝑfūctiōe corꝑis atq̃ aie vi
uere velit vehemēterq̃ aspetat· Magna vis
ē i eis malis q̃b⁹ iste nature vincit sensus: quo
mors oīmō oib⁹ virib⁹ conatibusq̃ vitat: et ita
vincit: vt q̃ vitabat optet: aspetat: & si nō potu
erit aliunde ꝓcingere: ab ipō hoie sibimet infe
rat· Magna ē vis in eis malis q̃ fortitudine fa
ciunt homicidiā: si tū adhuc dicēda ē fortitudo
q̃ ita his malis vincit: vt hoiem quē sicut virt⁹
regendū: tuendūq̃ suscepit: nō modo nō pos-
sit ꝑ patientiā custodire: ꝟ ipa insup cogat occi
dere· Debet q̃dē etiā morte sapiens ferre pati
enter: sed que accidit aliunde· Scōm istos au
tem si eā sibiꝑ inferre cōpellit: prosecto fate-
dum ē eis nō solū mala: ꝟ intolerabilia etiā ma
la eē que hoc cū ꝑpetrare cōpellūt· Vita igit
que istorū tā magnoꝝ tā grauiūq̃ maloꝝ: aut
ꝑmit onerib⁹: aut subiacet casib⁹: nullo mō be-
ata diceret: si hoies q̃ b dicūt sic victi malis in-
graueścētib⁹: cū sibi ingerūt morte: cedūt infe
licitati ita victi certis rōnib⁹: cū q̃rūt brām vi
tam dignarent cedere veritati: & nō sibi puta-
rent in ista moralitate sine sūmi eē boni gau-
dendū: vbi virtutes ipe q̃b⁹ hic certe nihil me
lius atq̃ vtili⁹ in hoie repit: q̃to maiora sūt ad
iutoria contra vim squaloꝝ: laboꝝ: doloꝝ: tan
to fideliora testimonia miseriarū· Si eñ vere
virtutes sunt: q̃ nisi in eis q̃b⁹ vera inest pietas
eē nō pōt: non se profitent hoc posse vt nullas
miserias patiant hoies in q̃b⁹ sunt· Nec enim
mēdaces sunt vere virtutes vt hoc profiteant
ꝟ vt vita hūana q̃ tot & tantis hui⁹ seculi malis
eē cogit misera: spe futuri seculi sit brā: sicut et
salua· Quomō enī brā est: q̃ nōdū salua ē? Ūñ
& apl's paul⁹· Mō de hoīb⁹ imprudētib⁹: impati
entibus· intēperātib⁹ & iniqs: sed de his q̃ fm
verā pietatē viuerēt: & ideo virtutes quas būt
veras haberēt: ait· Spe enīz salui facti sumus
ma·8 Spes aūt que videt nō ē spes· Qđ enim quis
videt quid sperat? Si aūt qđ nō videm⁹ spera
mus: p patiētiā expectam⁹· Sic g spe salui: ita
spe bti facti sum⁹: & sic salutē: ita beatitudinez
si iā tenem⁹ ꝑsentē: ꝟ expectam⁹ futuram: & p
patiētiā: q̃n in malis sum⁹: q̃ patienter tolera-
re dēm⁹: donec ad illa veniam⁹ bona: vbi oīa
erūt q̃b⁹ ineffabiliter delectemur nihil erit aūt
qđ iā tolerare dēam⁹· Talis⁹ q̃ in futuro erit
scl'or ipa erit etiā finalis brītudo· Quā brītudi
nez ipi plbi qñ ñ videtes nolūt credē: ꝟ sibi co-
nāt fallissimā fabricare: q̃to supbiore: tāto mē

dacio re virtute· La·V·

Quod āt sociale vitā volūt eē sapientes:
nos multo amplius aprobam⁹· Mā vīa
ista dei ciuitas de q̃ hui⁹ opis ecce iā vñ nonū-
decimū librū versam⁹ in manib⁹: vel ichoare
tur exortu vel ꝓgrederet excursu vel apphen
deret debitos fines: si nō eēt socialis vita sctō
rū· Sz in hui⁹ mortalitat[crūna: q̃t & q̃tis abū
det malis socieras hūana· q̃s cnūerare valeat
q̃s existiare sufficiat? Audiāt apō comicos su
os: hoiez cū sēsu atq̃ ꝓsu oīm hoīm dicē· duxi
vxorē: quā ibi miseriā vidi: nati fily: alia cura·
Quid itidez illa que in amore vitia commēo-
rat idem terentius· Iniurie: suspitiones: ini-
micicie: bellū: pax rursus? Nonne res humā-
nas vbiq̃ impleuerunt? Nonne hec & in ami-
corꝝ honestis a moribus plerumq̃ ꝓtinguntr
Nonne his vsq̃quaq̃ plene sunt res humā-
ne: vbi iniurias: suspitiones: inimicicias: bel
lum: mala certa sentim⁹: pacē vero in certum
bonū: q̃m corda eoꝝ cū quib⁹ eā tenere volu-
mus ignoramus: etsi nosse hodie possemus q̃
lia cras futura essent vtiq̃ nesciremus? Qui
porro inter se amicitiores solēt eē vel debēt: q̃s
qui vna etiā ꝓtinent domo? Et tū q̃s inde se-
curus ē: cū tanta sepe mala ex eoꝝ occultis in-
sidijs extiterint tanto amariora quāto pax dul
ciora fuit: q̃ vera putata ē: cum astutissime fin-
gerent? Propter qō oīm pectora sic attigit: vt
cogat in gemitū: qō ait tulli⁹· Nulle sūt occul
tiores insidie: q̃s he q̃ latēt in simulatōe officij
aut in aliquo necessitudinis noie· Mā eū q̃ pa
lam est aduersarius facile cauendo vitare pos
sis· Hoc vero occultū intestinū ac domesticuz
malū nō solū existit: verūetiā oprimit anteq̃s
ꝑspicere atq̃ explorare potueris: propter qō
etiā dira vox illa· Et inimici hom⁹ domestici
ei⁹: cū magno dolore cordis audit: q̃ & si q̃sq̃
tā fortis sit: vt equo aio ꝑferat: vel tā vigilans
vt prouido consilio caueat: que aduersus euz
molitur amicicia simulata: eoꝝ tamē hominū
pfidioꝝ mala cū eos esse pessimos experit: si
ipse bonus ē grauiter excrucieť necē ē siue sp
mali fuerint: & se bonos finxerint: siue in istam
maliciā ex bonitate murati sint· Si g dom⁹ cō-

Terēti⁹ i adelphis
Terēti⁹ i eunucho

Tulli⁹ in li· de amicicia·

Ad hebr 7·

mune pfugiū in his malis hūani generis tuta non ē·qđ ciuitas q̄ q̄to maior ē tāto forū eius litib⁹ ciuilib⁹ ꝛ crimialib⁹ plenū: etiā si q̄escant nō solū turbulēte: verūetiā sepi⁹ ꝛ cruēte seditiōes ac bella ciuilia a q̄ꝫ euētib⁹ sūt aliq̄ libere ciuitates: a piculis nūq̄ꝫ· La·VI·

q Elid ipa iudicia hoim de hoibus q̄ ciuitatib⁹ etiā quātalibet pace manētibus deesse nō pñt: q̄lia putam⁹ eē: q̄ꝫ misera: q̄ꝫ dolēda: q̄ñ q̄dē hi iudicāt q̄ pscias eoꝝ de q̄b⁹ iudicāt cernere nequeūt: vñ sepe cogunt tormentis īnocentiū testiū ad alienā cām ptinentē q̄rere veritatē· Quid cū in sua cā q̄sq̄ torquet: ꝛ cū querit vtꝝ sit nocens cruciat: ꝛ īnocens luit ꝓ incerto scelere certissimas penas nō q̄ illud cōmisisse detegit: ꝑ q̄ ñ cōmisisse nescit· Ac p hoc ignorātia iudicis plerūq̄ ē calamitas innocentis· Sz qđ ē intolerabiliꝰ: magisq̄ plāgendū rigandūq̄ si fieri posset fontib⁹ lachrymarū: cū ꝓpterea iudex torqueat accusatum ne occidat nesciens īnocētē fit p ignorātie miseriā: vt ꝛ tortū ꝛ īnocentē occidat: quē ne innocentē occideret torserat· Si eñ ꝑm istoꝝ sapiētiā delegerit ex hac vita fugere quā diuꝰ illa sustinē tormēta: qđ nō cōmisit: cōmisisse se dicē· Quo dānato ꝛ occiso: vtꝝ nocētē aut innocētem iudex occiderit adhuc nescit: quē ne innocentē nesciens occideret: torsit: ac p hoc innocētē ꝛ vt sciret torsit: ꝛ dū nesciret occidit· In his tenebris vite socialis: sedebit iudex ille sapiens: an nō audebit? Sedebit ille plane· Cōstringit eñ eū: ꝛ ad hoc officiū ptrahit hūana societas quā deserere nefas ducit· Hoc eñ nefas cē ñ ducit: qđ testes īnocētes in causis torquent alienis: qđ hi q̄ arguunt vi doloris plerūq̄ supati ꝛ de se falsa cōfessi etiā puniunt īnocētes: cū iā torti fuerit īnocētes· Qđ etsi non mox puniant: in ipis vel ex ipis tormentis plerūq̄ moriunt: Qđ aliq̄ et ipi q̄ arguūt: hūane societati fortasse ne crimina īpunita sint ꝓ desse cupiētes: ꝛ mentiētib⁹ testib⁹ reo q̄ ipso ꝓtra tormēta durāte īmaniter nec fatēte: pbare qđ obijciūt nō valētes q̄uis vera obiecerit a iudice nesciēte dānant· Hē tot ꝛ tāta mala nō deputat eē pctā· Nō eñ hec facit sapiēs iudex nocendi volūtate ꝑ necessitate nesciendi ꝛ tū q: cogit hūana societas: necitate etiā iudicādi· Hec est ergo quā dicim⁹ miseria certe hominis: ꝛ si nō malicia sapientis· An vero necessitate nesciendi atq̄ iudicandi torqueat īnsontes: punit īsontes: ꝛ parū est illi qđ nō ē reus si nō sit īsup ꝛ btūs? Quāto consideratius et homīe dignius ꝛ hoīez agnoscit in ista necessitate eāq̄ miſiā in se odit ꝛ si pie sapit: clamat ad deū· De necessitatib⁹ meis erue me dñe·

Ost ciuitatē vel vrbē La·VII

p sequit orbis terre: in quo tertiū gradum ponūt societatis humane: incipientes a domo atq̄ inde ad vrbē: deinde ad orbem terre prograedīdo veniētes· Qui vtiq̄ sicut a quarū congeries: q̄to maior ē: tāto periculis plenior· In quo primū linguarū diuersitas: hoiem alienat ab hoie· Hā si duo sibimet inuicē fiant obuiā: neq̄ ꝓterire ꝑ simul esse aliqua necessitate cogant: quoruz neuter nouit linguā alterius: facilius sibi aīalia muta etiam diuersi generis: q̄ illi cū sint hoies ambo sociātur· Qñ eñ que sentiūt inter se cōicare non pñt propter solā linguaꝝ diuersitatē: nihil prodest ad cōsociandos hoies tanta similitudo nature: ita vt libētius hō sit cū cane suo q̄ cū homine alieno· At eñ opa data est vt impiosa ciuitas nō solā iugū: verūetiā linguā suaz domitis gentibus p pacē societatis īponeret p quā nō deesset: imo ꝛ abundaret etiā interptū copia· Verū ē· Sz hoc q̄ꝫ multis ꝛ q̄ꝫ grādibus bellis quāta strage hoim: q̄to effusiōe hūani sanguinis comparū est: qđ⁹ trāsactis nō ē tñ eorūdez malorū finita miseria· Quis eñ nō defuerint neq̄ hostes desint ꝛ extere natiōes ꝓtra quas semp bella gesta sūt ꝛ gerunt· tū etiā ipa impij latitudo pepit peioris generis bella socialia· ſ· atq̄ ciuilia quibus miserabiliꝰ quatit genꝰ humanū: siue cū belligerat vt aliq̄ cōquiescant: siue cū timet ne rursus exurgant· Quoꝝ malorū multas ꝛ multiplices clades duras et diras necessitates: si vt dig nū ē loq̄ velim: q̄q̄ nequaq̄ sicut res postulat possim: qs erit prolixe dispuratiōis modꝰ? Sz sapiēs inquiunt iusta bella gesturꝰ est· Quasi nō si se hoiem meminit: multomag⁹ dolebit iustoꝝ nēcitates sibi extitisse belloꝝ: q: nisi iusta eēnt: ei gerēda nō eēnt: ac p hō sapiēti nulla bella cēnt· Inq̄tas ei ptis adūse iusta bella īgerit gerenda sapienti· Que inq̄tas vtiq̄ hoi ē dolēda: q: hoim ē: ꝛ si nulla ex ea bellādi nēcitas nasceret· Hec itaq̄ mala tā magna: tā horrēda: tā scua: q̄sq̄s cū dolore ꝓsiderat miseriā nēce ē fatea· Quisq̄s āt vel patī ea sine animi dolore vl cogitat: mīto vtiq̄ miseriꝰ: iō se putat btñ: q: ꝛ hūanū pdidit sensū· La·VIII

ſ Jā tñ nō ꝓtingat q̄dā īgrātia filiis ōmētie: q̄ tñ in hꝰ vite misera ꝓditōe sepe ꝓtigit: vt credat vl amicꝰ eē q̄ inimicꝰ ē: vel inimicus q̄ amicꝰ ē: qđ nos ꝓbat i hac hūana societate erroꝝ erūmisq̄ plenissima: nisi fides nō ficta ꝛ mutua dilectio veroꝝ bonoꝝ q̄ꝫ amicoꝝ q̄s q̄to pꝛes ꝛ in loco plꝰ habemꝰ: tāto longi⁹

latiusq; metuim⁹: ne q̄d eis ꝓtingat mali ō tā
tis maloꝝ aggerib⁹ hui⁹ seculi: Nō enī tm̄ mō
solliciti sum⁹: ne fame: ne bellis: ne morbis ne
captiuitatib⁹ affligañ: ne in eadē fuirute ta-
lia patiañ: q̄lia nec cogitare sufficim⁹: verum
etiā vbi timor ē multo amarior ne in pfidiā: ma
litiā: nequitiāq; mutenť· Et q̄n̄ ista ꝓtingunt:
tāto vticq; plura q̄nto illi sūt plures: ⁊ in pluri
bus locis ⁊ in nr̄am noticiā pferunť: quib⁹ cor
nr̄m flagrāt vrať: q̄s p̄t nisi q̄ talia sentit adūtē:
Mortuos q̄pe audire mallem⁹ q̄uis ⁊ b̄ sine
dolore nō possem⁹ audire· Quoꝝ ei nos vita
ꝓp̄ amicitie spēalis solacia delectabat: vñ fie
ri p̄t vt eoꝝ mors nullā nob̄ ingerat mestitu-
dinē: Quā q̄ phibet: phibeat si p̄ amica collo
q̄a: interdicat amicabilē societatē: vel interci
dat affectū oīm hūanaꝝ necessitudinū: vincla
mentis īmitis: īmiti stupore dirūpat: aut si eis
vtendū sensĕat: vt nulla ex eis aīm dulcedo p
fundat· Quod si fieri nullo mō p̄t: etiā h̄ q̄ pa
cto futurꝝ ē: vt ei⁹ nob̄ amara mors nō sit cui⁹
dulcis ē vita? Hinc ē enī ⁊ luct⁹ q̄dā in hūano
corde q̄si vuln⁹ aut vlc⁹: cui sanādo adhibenť
officiose consolatiōes· Nō enī ꝓpterea non est
q̄ sanek: q̄n̄ q̄to ē anim⁹ melior: tāto in eo ci
tius faciliusq; sanať· Cū igiť etiā de carissimo-
rū morib⁹: maxīe q̄ꝝ sūt hūane societati offi-
cia necāria: nūc miri⁹: nūc aspius affligať vita
mortaliū: mortuos tū eos q̄s diligim⁹ q̄uis a
fide vel a bonis morib⁹ lapsos: h̄ ē in ipa ania
mortuos: audire seu videre mallem⁹· Qua in
genti materia maloꝝ plena ē ⁊ra: ꝓp̄ qō scri-
ptū ē· Vūq̄d nō tēptatio ē vita hūana sup ⁊raꝝ
Et ꝓp̄ qō ipe dñs ait· Ve mūdo ab scandalis
Et itē· Q̄n̄ abūdauit iniq̄tas: refrige-
scet caritas multoꝝ· Ex q̄ fit vt bonis amicis
m ortuis gratulemur ⁊ tū mors eoꝝ nos cōtri
stet· ipa nos certi⁹ cōsoleť· q̄tū malis caruerť
q̄b⁹ in hac vita etiā boni hoies vel cōterunť·
vel deprauanť· vel i vtroq; piclitāť

A societate vo sanctoꝝ angeloꝝ quaꝝ
i p̄bi illi q̄ nob̄ deos amicos ee voluerť
q̄rto ꝓstituerūt loco velut ad mundū venien-
tes ab orbe ⁊rarū vt sic q̄dāmō cōplecterenť·
⁊ celū: nullo mō q̄dē meruim⁹: ne tales amici
vel morte nos sua vel depuatiōe ꝓtristēt· Sz
q; nob̄ nō ea q̄ hoies familiaritate miscenť q̄d
etiā ipm ad erūnas hui⁹ ptinet vite· ⁊ aliq̄n̄ sa
thanas sic̄ legim⁹ trāsfigurat se in angelū lucis
ad tēptandū eos q̄s ita vel erudiri op⁹ ē vt de-
cipi iustū ē· magna dei miscdia necāria ē: ne q̄s
q̄ cū bonos āgelos amicos se h̄e putat: habe
at malos demōes amicos fictos: eosq; tāto no
cētiores: q̄to astutiores ac fallaciores patiať i
imicos· Et cui magna ista dei misericordis ne
cessaria ē: nisi magnē hūane miserie: q̄ igrātia
tanta p̄mit: vt facile istoꝝ simulatiōe fallať: et
illos quidē phōs in ipia ciuitate: q̄ deos sibi a-
micos ee dixerūt: in demones malignos inci-
disse certissimū est: q̄b⁹ tota ipa ciuitas sōdit:
eternū cū eis habitura supplicū· Et eoꝝ q̄pe
sacris vel potius sacrilegijs quibus e os colē-
dos: ⁊ ex ludis īmūdissimis: vbi eorū crimina
celebrank: quibus eos placandos put auerūt
eisdē ipis auctorib⁹ ⁊ exactorib⁹ taliū tantoꝝ
q; dedecoꝝ: satis ab eis q̄ colank aptū est·

Ed neq; sancti ⁊ fideles La·X
s vni⁹ veri dei sūmiq; cultores· ab eorūz
fallacijs ⁊ multiformi tēptatiōe securi
sūt· In h̄ enī loco infirmitatis ⁊ dieb⁹ malignis
etiā ista sollicitudo nō ē iutilis: vt illa securitas
vbi pax plenissima atq; certissima ē: desiderio
feruentiore querať· Ibi enī erūt nature mūe
ra: h̄ ē que nature nr̄e ab oīm naturaꝝ creato
re donank: nō solū bona verūetiā sempiterna
nō solū in aio q̄ sanabiť q̄ sapiam: verūetiā in
corpe q̄ō resurrectiōe renouabiť· Ibi v̄tutes
nō ꝓtra vlla vitia vel mala quecūq; certantes
sed habentes victorie p̄miū eternam pacez
quam uullus aduersarius inquietet· Ipsa est
enī beatitudo finalis: ipa perfectionis finis: q̄
consumentem non habet finem· Hic autē di-
cimur beati: quando pacem habemus: quātu
lacunq; hic haberi p̄t in vita bona· Sed hec
beatitudo illi quā finalem dicimus beatitudi-
ni comparata: prorsus miseria reperitur· H̄āc
ergo pacez qualis hic potest esse mortales ho
mines in rebus mortalibus quando habem⁹
si recte viuim⁹ bonis eius recte vtitur virtus
quando vero eam non habemus: etiaz malis
que homo patitur bene vtitur virtus· Sz tūc
est vera virtus: q̄n̄ ⁊ oīa bona quib⁹ bñ vti-
tur ⁊ quicq̄d in bono vsu bonoꝝ ⁊ maloꝝ faċ ⁊
seipam ad cū finē refert vbi nob̄ tal⁹ ⁊ tāta pax
erit q̄ melior ⁊ maior eē n̄ possit· La·XI

Quapropter possumus dicere fines bo-
q norum nostrorū esse pacem: sicut eter-
nam diximus vitaz: p̄sertim q; ipi ciui-
tati dei de qua nobis ē ista operosissima disp̄u
tatio i sancto dicitur psalmo· Lauda hierusa
lem dñm: lauda deū tuū syon· Q̄m confortā-
uit seras portarū tuarū: benedixit filios tuos
in te· Qui posuit fines tuos pacem· Q̄m con
firmate fuerūt sere portarū eius: iam in illam
nullus intrabit: nec ab illa vllus exibit Ac per
hoc fines eius eā debemus hic intelligē pacē:
quam volumus demōstrare finalē· Hā ⁊ ipius
ciuitatis mysticū nomen: id ē hierlim q̄ vt an-
te iam diximus visio pacis interp̄tať· Sed q̄n̄
pacis nomē etiā in his rebus mortalibus fre-

ob·7·
at·j8·
a·24
Pō·j47

quentak: vbi vtiq; nō ē vita eterna: ꝓptereа
Roma·6 finē ciuitatis hui⁹ vbi erit sūmū bonū ei⁹: eter
nā vitā malum⁹ cōmēorare: q; pacē: De quo
fine apls ait· Rūc vo liberati a pctō: serui aūt
facti deo habetis fructū vestrū in sanctificati
onē: finē vo vitā eternā· Sed rursus q: vita e-
terna ab eis q familiaritatē nō hūt cū scriptu-
ris sanctis: pōt accipi etiā maloꝝ vita: vel fm
qsdā etiā phos ꝓpter aīe īmortalitatē: vl etiā
fm fidē nr̄am ꝓpter penas interminabiles im
pioꝝ: qui vtiq; in eternā cruciari nō poterunt
nisi etiam vixerint in eternum: profecto finis
ciuitatis huius in quo summum habebit bo-
num: vel pax in vita eterna: vel vita eterna
in pace dicendus ē: vt facili⁹ ab oib⁹ possit itel
ligi· Tm̄ ē em̄ pacis bonū: vt etiā in rcb⁹ terre
nis atq; mortalib⁹ nihil gratius soleat audiri:
nihil desiderabili⁹ ꝓcupisci: nihil postrēo pos-
sit meli⁹ inueniri· De q̄ si aliquāto diuti⁹ loqui
voluerim⁹: nō crim⁹ quātū arbitror oneroſi le
gētib⁹: t ꝓpter finē ciuitatis hui⁹ de qua nob
sermo est: t ꝓpter ipam dulcedinē pacis que
oīnibus cara est· Ca·XII·

q Vlod em̄ quisq; mecū res hūanas na-
turāq; cōem vtcunq; intuet agnoscit·
Sic·n· nemo ē q̄ gaudere nolit: ita nemo ē qui
pacē hre noluit· Q̄quidē t ipi q̄ bella volūt:
nihil aliud q̄ vincere volūt· ad gloriosaz ḡ pa
cē bellando cupiūt puenire· Rā q̄d est aliō vi
ctoria: nisi subiectio repugnantū:· Q̄ō cū fm̄
fuerit: pax erit· Pacis igit intentiōe gerunt t
bella: ab his etiā q̄ virtutē bellicā studēt exercē
ipādo atq; pugndo· vñ pacē ꝓstat belli ē opta
bilez finē· Omis em̄ hō etiā belli gerādo pacē
requirit: nemo aūt bellū pacificando· Rā t il-
li q̄ pacē in qua sūt ptur bare volūt: nō pacem
oderūt: ꝑ ea p̄o arbitrio suo cupiūt cōmutari
Rō ḡ vt sit pax nolūt: ꝑ vt ea sit quā volūt· De
nich; et si p̄ seditionē se ab alijs sepauerīt: cum
eis ipis ꝓspiratis vel cōiuratis suis: nisi q̄lem
cūq; pacis speciē teneāt: nō efficiūt qō inten-
dunt· Proinde latrones ipi vt vehementi⁹ et
tutius infesti sint paci ceteroꝝ: pacē volūt hre
sociоꝝ· Sz etsi vn⁹ sit tā ꝓpollens virib⁹ t ꝓsci-
us: ita cauēs vt nulli socio se cōmittat: soluscq
insidiās t ꝓualens quib⁹ potuerit oppssis t ex
tinctis p̄edas agat: cū eis certe q̄s occidē nō
pōt: t q̄s vult latere qō facit: q̄lēcūq; vmbraz
pacis tenet· In domo aūt sua cū vxore: cuz fi-
lijs: t si q̄s alios illic hz studet ꝓfecto ē pacat⁹
eis q̄ꝑe ad nutū obtempantib⁹ sine dubio de
lectak· Rā t si nō fiat: indignak: corripit: vindi
cat: t dom⁹ sue pacē si ira necesse sit etiā seuien
do cōponit: quā sentit ē nō posse: nisi cuidam
ꝓncipio qō ipe in domo sua ē: cetera in eadem
domestica societate subiecta sint· Jōcq; si offer
rek ei seruit⁹ pluriū: vel ciuitatis vel gētis ita
vt sic ei seruirēt quēadmodū sibi domi sue ser-
uire volebat: nō se iā latronē latebris conde-
ret: ꝑ regē ꝓspicuū sblimaret: cū eadē in illo cu
piditas t malicia pmaneret· Pacē itaq; cū su
is oēs hre cupiūt: q̄s ad suū arbitriū volūt vi-
uere· Rā t cū q̄bus bellū gerūt suos facere si
possūt volūt: eisq; subiectis leges sue pacꝭ im-
ponē·[a] Sz faciam⁹ aliquē qualē canit poetica a
t fabl'osa narratio· Quē fortasse ꝓpt ipazisoci qō
abilē feritatē semihoīez quā homīem dicē ma
luerīt Quis ḡ h⁹ regnū dire spelūce fuerit soli
tudo: tāq; malicia fuerit singularis: vt ex hac
ei nomē iuentū sit: nā malus grece cacos dici
tur: qō ille vocabak: vt nulla cōiunx ei plande
ferret: referretq; sermonē: nullis filijs vel allu
deret puulis: vel grādiusculis imparet: nullo
amici colloq̄o fruerek: nec vulcani p̄is: quo
vel huic tm̄ nō parū felicior fuit: q: tale mōstꝝ
ipe nō genuit: nihil cuiq; daret: ꝑ q̄ posset q̄c
q̄d vellet t ēptū t q̄ñ posset: t ēptū vellet aufer
ret· Tamē in ipa sua spelūca solitaria cuius vt
describit· Semp recēti· Lede tepebat humus
nihil aliud q̄ pacē volebat· In qua nōo illi mo
lest⁹ ecē: nec ei⁹ q̄tē vis vll⁹ troiq; turbaret
Cū corpe suo deniq; pacē hre cupiebat t ēptū
habebat: tm̄ illi bñ erat Q̄ñ q̄dē mēbr̄ obtem
perātib⁹ impabat· t vt suā mortalitatē adiuuz
se ex indigentia rebellātē: ac seditionē famis
ad dissociandā atq; excludendā de cope alam
ꝓcitantē: q̄nta posset festinatiōe pacaret: rapi
ebat: necabat: vorabat: t q̄uis īmanis ac fer⁹
paci tm̄ sue vite ac salut̄ īmanit ac ferociter cō
sulebat· Ac ꝓb si pacē quā in sua spelūca atq;
in seipo hre satagebat: cū alijs etiā hre vellet
nec mal⁹ nec monstrū: nec semihō vocarek·
aut si ei⁹ corpis fossa: t atroꝝ ignīū vomit⁹ ab
eo deterrebat hoīm societatē: forte nocendi
cupiditate: ꝑ viuendi necessitate seuiebat· Ter⁊
iste nō fuerit vel qō magis credendū ē· talis si
fuerit q̄lis vanitate poetica describit· Risi hei
nimis accusarek cacus: parū hercules lauda-
rek· Tal ḡ hō: siue semihō melius vt dixi credit si
fuisse: sic multa figmēta poetaꝝ· Jpe em̄ seuis-
sime fere: vñ ille ptē habuit feritatis: nā t semi
fer⁹ dict⁹ ē: gen⁹ ꝓpriū q̄dā pace custodiuit co
eundo: gignendo pariendo: fet⁹ fouendo: at⁊
q; nutriendo: cū sint plerecq; insociabiles t so-
liuage: non sez vt oues: cerui: columbe: sturni:
apes: ꝑ vt leones: vulpes aq̄le noctue· Que
em̄ tigris ñ filijs suis mitis īmurmurat: t pca
ta feritate blandit: Quis milu⁹ t ēptūlibet so

[a] Nota fingit qdā mon strū fuisse eumq; nōq; os no mine cac⁹ mādat in in anūano mōte spoli ans t occi dens boues t furto pa rentū celat. Dicit eū ignes ma se mole fu rebat.

[b] Nat rabilius vbi s-ō vi enerit-q; ē venturo culos deli

tergo litari⁹ rapinis circūuolēte ñ ꝓiugiū copulat: ni
: rege dum congerit: oua confouet: pullos alit: ⁊ ꝙſi
ite du cū ſua matre familias ſocietatē domeſticā ꝙn=
arme ta pōt pace ꝓſeruat: Quāto magis hō ferē q̄=
ū-iſte dām̄ nāe ſue legib⁹: ad iucundā ſocietatē pa
ꝙuo: cēq; cū hoīb⁹ q̄ſtū in ipo eſt oīb⁹ obtinendā: cū
etiā mali ꝓ pace ſuoꝝ belligerēt: oēſq; ſi poſſēt
fura/ ſuos facere velint: vt vni cūcti ⁊ cūcta deſer=
uiāt: q̄ pacto niſi vt in ei⁹ pacē vel amādo: vel
timendo ꝓſentiāt: Sic cū ſuꝑbia puerſe deū
imitāt. Deū nāq; odit cū ſuis ſocijs nō eq̄lita
tem ſub illo: ꝙ imponere vult ſocijs dñationē
ſuā ꝓ illo. Odit ḡ iuſtā pacē dei: ⁊ amat ini=
quā pacē ſuā. Nō amare tñ qualēcūq; pacē nul
lo mō pōt. Nullū q̄ꝑe vitiū ita ꝓꝑa nām eſt q̄ꝝ
vt nature deleat etiā extrema veſtigia. Itaq;
pacē iniquoꝝ in pacis cōpatione iuſtoꝝ: ille vi
det: nec pacē eē dicēdā: qui nouit ꝓponere re=
cta prauis: ⁊ ordinata puerſis. Qđ aūt etiā ꝑ
uerſū ē: ſ̄ neceſſe eſt vt in aliqua ⁊ ex aliqua: ⁊
cū aliqua rex ꝓpte pacatū ſit: in quib⁹ eſt: vel ex
quib⁹ cōſtat. Alioquin nihil eēt oīno. Velut ſi
q̄ſq; capite deoꝝſū pendeat. puerſus ē vtiq; ſi=
tus corꝑis: ⁊ ordo mēbroꝝ q̄ id qđ deſup eē nā
poſtulat: ſubtus ē: ⁊ qđ illa ſubter vult eē: deſu
per factū ē. Cōturbabit carnis pacē iſta puerſi
tas: ⁊ iō eſt moleſta. Verūtñ aīa corꝑi ſuo pa=
cata ē: ⁊ ꝑ ei⁹ ſalute ſatagit: ⁊ iō eſt qui doleat.

Que ſi moleſtijs eius excluſa diſceſſerit q̄ diu
mēbroꝝ manet cōpago nō eſt ſine q̄dā ꝑtiū pa
ce qđ remanet: ⁊ iō adhuc ē q̄ pendeat: et qđ
terrenū corꝑ⁹ in terrā nitit: ⁊ vinculo q̄ ſuſpē=
ſum ē renitit: in ſue pacꝭ ordinē tēdit: ⁊ locū q̄
req̄eſcat quodāmō pōderis voce poſcit: iāq;
exanie ſine vllo ſenſu: a pace tñ naturali ſui or
dinis nō recedit: vel cū tenet eā: vel cū fertur
ad eā. Si eñ adhibeaīt medicamēta atq; cura
tio: q̄ formā cadaueris diſſolui dilabiq; ñ ſinat
adhuc pax q̄dā ꝑtes ꝑtiū iūgit: totāq; molem
aplicat terreno ⁊ ꝙuenīēti: ac ꝑ hoc loco pacato
Si aūt nulla adhibeaīt cura ꝓdiendi: ſ̄ natura
li curſui relinquaīt: tādiu q̄ſi tumultuaīt diſſidē
tib⁹ exhalatiōib⁹ ⁊ nſo incōueniētib⁹ ſenſui.
Jd eñ ē q̄ in putoꝛe ſentiī: donec mūdi cōue=
niat eleētio ⁊ in eoꝝ pacē ꝑticulatim paulatī
q; diſcedat. Nullo mō tñ inde aliquid legibus
ſūmi illi⁹ creatoꝛſ: ordinatoꝛiſq; ſubtrahiī. a q̄
pax vniuſitatis adminiſtraī. Quia ⁊ ſi de ca=
dauere maioris animātis aīa alia minuta naſcā
tur: ea dē lege creatoꝛſ queq; coꝛpuſcula ī ſalu
tis pace ſuis aīalib⁹ ſeruiūt. Et ſi moꝛtuoꝝ car
nes ab alijs aīalib⁹ deuoꝛenī: ea ſdē leges per
cūcta diffuſas ad ſalutē geneꝛ⁹ cuiuſq; moꝛta=
liū cōgrua cōgruis pacificātes quaquauerſuꝫ
trabāt: ⁊ reb⁹ q̄buſcūq; iungaīt: ⁊ ī res qual
libet ꝙuertāt ⁊ cōmutēt iuenīūt. Ca·XIII

Ax itaq; coꝛpis ē ordinata ꝓportio ꝓtiū
p Pax aie irrōnalis: ordinata req̄es ap=
petitionū. Pax aie rōnalis: ordinata
cognitiōis actiōiſq; cōſenſio. Pax coꝛpis ⁊ aīe
ordiata vita ⁊ ſal⁹ aiant⁹. Pax hoīs moꝛtalis
ē dei ī moꝛtalis: ordiata in fide ſub eterna lege
obedięntia. Pax hoīm ordinata ꝙordia. Pax
domus: ordinata impandi atq; obediendi con
cordia cohabitātiū. Pax ciuitatis: ordinata ī=
perādi atq; obediendi ꝙordia ciuiū. Pax ce=
leſtis ciuitat⁹: ordinatiſſima ⁊ ꝙordiſſima ſocie
tas fruendi deo: ⁊ inuicē vidēdi deū. Pax oīm
rerū tranq̄llitatis ordinis. Ordo eſt pariū diſ=
pariūq; rex ſua cuiq; loca diſtribuēs diſpoſitio
Proinde miſeri inq̄ntū miſeri: vtiq; in pace ñ
ſūt. Tranq̄llitate quidē ordinis carēt: vbi ꝓtur
batio nulla ē. Verūtñ q̄ merito iuſteq; miſe=
ri ſūt: in ea q̄ ipa ſua miſeria ꝓter ordinē eſſe ſi
poſſūt. Nō quidē cōiūcti beatis: ſed ab eis tñ
ordinis lege ſeiūcti. Qui cū ſine ꝓturbatiōe ſi
ſint: reb⁹ q̄b⁹ ſūt q̄ꝝq; cōſq; ꝙruēcia coaptaīt.
Ac ꝑ hē in eis ordinis nōnulla trāq̄llitas: ſeſt
ḡ nōnulla pax. Verūiō miſeri ſūt q̄ etſi in ali
qua ſecuritate nō dolēt: nō tñ ibi ſūt vbi ſecuri
eē ac dolere nō dēant. Miſeriores aūt ſi pax eis
cū ipa lege nō ē: qua nālis ordo adminiſtratur
Cū aūt dolēt ex q̄ ꝓpte dolēt pacis ꝓturbatio fa
cta ē. In illa x̄o adhuc pax ē: in qua nec dolor
vrit nec cōpago ipa diſſoluiī. Sic ḡ ē quedā vi
ta ſine dolore: dolor aūt ſine aliqua vita eē nō
ꝓt: ſic ē pax quedā ſine vllo bello: bellū x̄o eē ſi
ne aliq̄ pace nō pōt: nō ꝙm id qđ bellū ē: ſ̄ ꝙm
id qđ ab eis vel in eis geriī: q̄ aliq̄ nāe ſunt: qđ
nullo mō eēnt ſi ñ q̄licūq; pace ſubſiſterēt. qua
ꝓpter natura eſt in qua nullū malū eſt. vel
etiam in qua nullum poteſt eſſe malum. Eſſe
aūt natura in q̄ nullū bonū ſit ñ pōt. Proinde
nec ipi⁹ diaboli nā inq̄tū natura ē malū ē ſ̄ per Job. 8.
uerſitas eā malā facit. Itaq; in x̄itate nō ſteti
ſ̄ x̄itatis iudiciū nō euaſit: qr in ordinis trāq̄lli
tate nō manſit: nec iō tñ a ptāte ordinatoꝛſ ef=
fugit. Bonū dei qđ illi ē in natura: nō cū ſ̄bra
bit iuſticie dei: q̄ ordinaī in pena: nec ibi deus
bonū inſequiī qđ creauit: ſ̄ malū qđ ille cōmi=
ſit. Neq; eñ totū aufert qđ nature dedit: ſ̄ ali=
q̄d adimit: aliquid reliquit: vt ſit q̄ doleat qđ
adimit: ⁊ ipe dolor teſtimoniū ē boni ademp̄i
⁊ boni relicti. Niſi eñ bonū relictū eēt: bonuz
amiſſū dolere nō poſſet. Nā qui peccat peioꝛ ē
ſi leraī in dāno eq̄tatis. Qui x̄o cruciaī: ſi in=
de nihil acq̄rat boni: dolet dānū ſalutꝭ. Et q̄ñ
eq̄tas ac ſalus vtrūq; bonū ē: bonicq; amiſſioē

R

dolendū ē potius ḡ letandū: si tñ nō sit cōpen
satio melioris. Melior ē aūt animi equitas ḡ
corpis sanitas. Profecto ꝓuenienti⁹ iniustus
dolet in supplicio. ḡ letatus est in delicto Sic ḡ
leticia deserti boni in pctō restis ē volūtar⁹ ma
le. ita dolor amissi boni in supplicio testis ē nāe
bone. Qui eñ dolet amissam nāe sue pacē ex
aliquib⁹ reliquijs pacis id dolet. quib⁹ fit. vt si
bi amica natura sit. Hoc aūt in extremo supli
cio recte fit. vt iniqui ⁊ impij naturaliū bono
rum dāna in cruciatibus defleant. sentientes
eor ablatorē iustissimū deū. quē contēpserūt
benignissimū largitorē. Deus ḡ naturaꝝ oīm
sapientissim⁹ conditor ⁊ iustissimus ordinator
qui terrenoꝝ ornamentoꝝ maximus institut
mortale gen⁹ hūanū. dedit hoīb⁹ quedā bona
huic vite ꝓgrua. i. pacē temporalē ꝓ modulo
mortalis vite. in ipa salute et incolumitate ac
societate sui generis. Et queꝝ huic paci vt tu
ende vel recupande nēcaria sūt. sicut ea q̄ ap
te ac cōuenienter adiacent sensibus. lux ista vi
sibilis. aure spirabiles. aque potabiles. ⁊ q̄cq̄d
ad alendū vel regendū curanduꝫ ornandūꝝ
corpus ꝓgruit: eo pacto equissimo: vt quicūꝝ
mortalis talib⁹ bōis paci mortaliū accōmoda
tis recte vsus fuerit: accipiat ampliora atꝝ me
liora: ipam scz imortalitatis pacē: eiꝝ cōuenia
tē gl̄iam ⁊ honorē in vitā eternā ad fruendum
deo: ⁊ ꝓximo in deo: q̄ aūt ꝓperā. i. iniuste: nec
illa accipiat ⁊ hec amittat. La. XIIII.

Ordinis igr vsus rer⁹ tpaliū referr ad fru
o ctū frene pacis in ciuitate frena: in ce
lesti aūt ciuitate referr ad fructū pacis
eterne. Quapropt si irrōnalia essem⁹ aīantia: ni
hil appeterem⁹ pter ordinatā tpaturā ptū corꝑ
poris: ⁊ requiē appetitionū: nihil ḡ pter quietē
carnis ⁊ copiā voluptatū vt pax corpis ꝓdes⁊
set paci aie Si ei desit pax corporis ipedit etiā
rōnalis pax aie: qr requiē appetitionū ꝓsecq̄ nō
pōt. Utrūꝝ aūt simul ei⁹ paci ꝓdest quā inter
se habēt aīa ⁊ corp⁹. i. ordinate vite ac salutis.
Sicut eñ pacē corpis amare se ostendūt aīantia
cū fugiūt dolorē: ⁊ pacē aie cū ꝓpter explen
das indigentias appetitionē voluptatū conse
quunt: ita mortē fugiendo satis indicāt ēe tum
diligāt pacē: qua sibi ꝓciliant aīa ⁊ corp⁹. Sz qr
hoi rōnalis aīa inest: totū h̄ qō hz cōmune cuz
bestijs subdit paci aie rōnalis vt mēte aliq̄d cō
templet: ⁊ fm hoc aliq̄d agat: vt sit ei ordinata
cognitionis actionisꝝ ꝓsensio: quā pacē rōna
lis aie diximus. Ad hoc ei velle debet nec do
lore molestari: nec desiderio pturbari nec mor
te dissolui vt aliquid vtile cognoscat: ⁊ fm eaz
cognitionem: vitam moresꝝ componat. Sed
ne ipo studio cognitionis ꝓpter hūane mentis
infirmitatem in pestem alicuius erroris incur
rat opus habet magisterio dīno cui certius ob
temper ⁊ adiutorio vt liber obtemper. Et qñ 2. Cor. 9
q̄diu est in isto mortali corpe: p. grinat a dño:
per fidem ambulat nō p speciem: ac p hoc oēz
pacem vel corpis vel aie vel simul corpis ⁊ aie
refert ad illā pacem que homi mortali est cum
deo imortali: vt ei sit ordinata i fide sb eterna le
ge obedientia. Jā xo qr duo ꝑcipua ꝑcepta: h̄
est dilectionē dei ⁊ dilectionē ꝓximi: docet ma
gister deus: in quib⁹ tria inuenit hō q̄ diligat:
deū: seipm: ⁊ ꝓximū: atꝝ ille in se diligendo nō
errat qui diligit deū: ꝓsequēs ē vt etiaꝝ ꝓximo
ad diligendū deū cōsulat: quē iubetur sicut se
ipm diligere. Sic vxori: sic filijs: sic domestic⁹:
sic ceteris quibus potuerit hominibus: et hoc
sibi a ꝓximo si forte indiget consuli velit: ac h̄
erit pacatus: quantū in ipo est omni homi: pa
ce hoim: id est ordinata ꝓcordia. cui⁹ hic ordo
est. Primū vt nulli noceat: deinde vt etiā ꝓsit
cui potuerit. Primitus ergo iest ei suoꝝ cura:
ad eos q̄ppe hz oportunior ē facilior ēqꝝ aditus
consulendi: vel nature ordine: vel ipius socie
tatis humane. Tñ aplus dicit: Quisqs aūt su 1. Tim. 5
is ⁊ maxime domesticis nō ꝓuidet: fidē dene
gat: ⁊ est infideli deterior. Hinc itaqꝝ etiaꝫ pax
domestica ordi: id ē ordinata imperandi obedien
diqꝝ ꝓcordia cohabitantiū. Imperāt eñ q̄ con
sulūt: sicut vir vxori: parētes filijs. ⁊ dñi seruis
Obediūt aūt quibus cōsulitur sicut mulieres
maritis: filij parentibus: serui dñis. Sed in do
mo iusti viuent ex fide: ⁊ adhuc ab illa celesti
ciuitate peregrinantis: etiā q̄ imperant seruiūt
eis quib⁹ videnr imperare: Neqꝝ eñ dñandi cu
piditate imperant: s officio cōsulendi: nec ꝓce
pādi superbia: s ꝓuidēdi misericordia. La. XV.

Oc naturalis ordo ꝑscribit: ita de⁹ ho
b minem condidit: Hīs dominer inqt pis
cib⁹ maris: ⁊ volatilib⁹ celi: ⁊ oīm repen Gen. 1.
tiū q̄ repunt sup terram Rationalem factū ad
imaginem suā: noluit nisi irrationalibus dñari:
nō hominē homini sz hominē pecori. Inde
primi iusti pastores pecorū magis ḡ reges bo
minuꝫ constituti sunt: vt etiā sic insinuaret de
us quid postulet ordo creaturarū: ⁊ quid exi
gat merit⁹ peccatorum. Conditio quippe ser
uitutis iure intelligit imposita peccatori. Pro
inde nusq̄ scripturarū legim⁹ seruū: anteqꝝ h̄
vocabulo noe iustus peccatū filij vindicaret. Gen. 9
Nomen itaqꝝ istud culpa meruit: non natura.
Origo aūt vocabuli seruorum in latina lingua
inde credit ducta: q̄ hi q̄ iure belli possent occi
di: a victorib⁹ cū seruabant: seruire iubēt: a suā

do appellati: quod etiam ipm sine peccati merito nō est. Nā ꝛ cū iustū gerit bellū: ꝓ peccato ecōrario dimicat: ꝛ oīs victoria cū etiā malis puenit diuino iudicio victos hūiliat: vel emēdans pctā vel puniens. Testis est hō dei. Daniel cū in captiuitate posit⁹ peccata sua ꝛ pctā populi sui confiteꝛ deo: ꝛ hāc eē cāz illius captiuitatis pio dolore retat. Prima ḡ seruitutꝭ causa pctī est: vt hō homi ꝑditiōis vinculo sb̄deret: qō nō fit nisi deo iudicāte: apud quē nō est iniquitas: ꝛ nouit diuersas penas meritis distribuere delinquentiū. Sicut aūt supernus dns dicit: oīs qui facit pctm seruus ē pctī: ac ꝓ b̄ multi quidē religiosi dnis iniquis: nō tū liberis seruiūt: a quo eīm qs deuict⁹ ē: huic ꝛ seru⁹ addict⁹ ē. Et vtiqꝫ felici⁹ seruit hoī q̄ libidini: cū seuissimo dnatu vastet corda mortaliū: vt alias omittā: libido ipa dnandi. Homīb⁹ aūt illo pacis ordine: q̄ aljs alj sb̄iecti sūt: sic ꝑ deest hūilitas seruientib⁹ ita nocet superbia dnantibus. Nullus aūt natura in qua ꝑus de⁹ hominē cōdidit: seru⁹ est hoīs: aut peccati. Uerū ꝛ penalis seruit⁹ ea lege ordinat: q̄ naturalē ordinē cōseruari iubet ꝑturbari vetat: qꝛ si ꝑtra eā legez nō eet factū: nihil eet penali seruitute coercēdum. Ideoqꝫ apls etiā seruos monet sb̄ditos eē dnis suis: ꝛ ex ilo eis cū bona volūtate fuire: vt sczi nō ꝑsit a dnis liberi fieri: suā seruitutem ipi quodāmodo liberā faciant: nō timore sub dolo: ꝓ fideli dilectiōe seruiēdo: donec trāseat iniquitas: ꝛ euacuet oīs ꝓncipatus ꝛ potestas hūana: ꝛ sit deus oīa in oīb⁹. Ca. XVI

Ulocirca etiaz si habuerūt seruos iusti q patres nri: sic quidē administrabāt domesticā pacē: vt ꝑm hec tpalia bona: filiorū sortē a seruoꝝ ꝑditiōe distinguereēt: ad deum aūt colendū in q̄ eēna bona sperāda sunt oīb⁹ dom⁹ sue mēb⁹ pari dilectiōe cōsulerent. Qō naturalis ordo ita ꝑscribit: vt nomē patrūfamilias hinc exortū sit ꝛ tā late vulgatū vt inique etiā dnantes hoc se gaudeāt appellari. Qui aūt veri patresfamias sūt: oīb⁹ in familia sua tāqꝫ filijs ad colendū ꝛ ꝓmerendū deū consulūt: desiderantes atqꝫ optantes venire ad celestē domū vbi necessariū nō sit officiū iperādi mortalib⁹: qꝛ necessariū nō erit officiū cōsulendi iā in illa immortalitate felicib⁹: quo donec veniat. magis debent patres q̄ ꝓnant q̄ serui tolerare q̄ seruiūt. Si quis aūtē in domo per inobedientiam domestice paci aduersatur: corripiat verbo seu verbere: seu quolibet alio genere pene iusto atqꝫ licito: quantuz societas humana concedit ꝓ eius qui corripit vtilitate: vt paci vnde dissilierat coaptet. Sicēm non est beneficentie adiuuādo efficere vt bonum quod maius est amittatur: ita non est innocentie parcendo sinere: vt in maluz grauius incidatur. Pertinet ergo ad innocentis officium non solum nemini maluz inferre: verumetiam cohibere a peccato vel punire peccatum: vt aut ipe qui plectitur corrigatur expimento aut alij terreantur exemplo. Quia igr̄ omnis domus initiū siue particula debet esse ciuitatis: oīne aūt initiū ad aliquem sui generis finem: ꝛ omnis pars ad vniuersi cuius ps est integritatem refertur: satis apparet esse cōsequens vt ad pacem ciuicaz pax domestica referatur: id est ordinata imperandi obediendi q̄z concordia cohabitantium: referatur ad ordinatam imperandi obediendiqꝫ concordiaz ciuiuz. Ita fit: vt ex lege ciuitatis precepta sumere patremfamilias oporteat: quibus domū suam sic regat vt sit paci accommodata ciuitatis. Ca. XVII.

Sed dom⁹ hominum qui nō viuūt ex fide: pacem terrenam ex huius temporalis vite reb⁹ cōmodisqꝫ sectatur. Domus aūt hominuz ex fide viuentium: expectat ea que in futurum eterna promissa sunt: terrenisqꝫ rebus ac temporalibus tanqꝫ peregrina vtitur. non quibus capiatur ꝛ auertatur quo tendit ī deū: sed quibus sustentetur: ad facilius tolerāda: minimeqꝫ augenda onera corporis corruptibilis: quod aggrauat animaz. Idcirco rex vite huic mortali necessariarum vtriqꝫ hominibus fidelibus ꝛ infidelibus: et vtriqꝫ domui cōmunis est vsus: sed finis vteri di cuiqꝫ su⁹ ꝓprius multumqꝫ diuersus. Ita etiam terrena ciuitas que non viuit ex fide terrenam pacez appetit in eaqꝫ defigit imperandi obediendiqꝫ concordiaz ciuium: vt sit eis de rebus ad mortalem vitam pertinentibus humanarum quedam compositio voluntatū. Ciuitas aūt cēlestis vel potius pars eius: q̄ in hac mortalitate peregrinatur ꝛ viuit ex fide etiā ista pace necesse est vtatur: donec ipa cui talis pax necessaria est: mortalitas transeat. Ac per hoc dum apō terrenā ciuitatē velut captiuā vitā sue peregrinationis agit: iam ꝓmissione redemptionis ꝛ dono spiritali tanqꝫ pignore accepto: legibus terrene ciuitatis quib⁹ hec administrātur que sustentande mortali vite accōmodata sunt: obtēpare nō dubitat. Et qm̄ cōis est ipa mortalitas: seruet in rebus ad eā pertinēt⁹ inter ciuitatē vtrāqꝫ concordia. Nec quia terrena ciuitas habuit quosdā suos sapiētes: q̄s diuina improbat disciplina: qui vel suspicati vel decepti a demonibus crederent multos deos

conciliandos esse rebus humanis atq; eoꝝ diuersa quodāmō officia diuersa sōdita ptinere ad aliū corp⁹: ad aliū animū: inq; ipo corpe: ad aliū caput: ad aliū ceruicē ⁊ cetera singula ad singulos. Similiter in aio: ad aliū ingeniū: ad aliū doctrinā: ad aliū iram: ad aliū ꝓcupiscētiā inq; ipis rebus vite adiacētib⁹: ad aliū pec⁹ ad aliū triticū: ad aliū vinū: ad aliū oleū: ad aliuz siluas: ad aliū nūmos: ad aliū nauigationē: ad aliū bella: atq; victoꝛias: ad aliū ꝓiugia: ad alium partū: ac fecūditatē: ⁊ ad alios alia cetera. Celestis aūt ciuitas vnū deū solū colendū nosset: eiq; tantūmō seruiendu seruitute illa q̄ grece latria dicit: ⁊ nō nisi deo debet: fideli pietate censeret: factū est vt religiōis leges cum eterna ciuitate nō posset hꝫ cōmunes: ꝓq; his ab ea dissentire hꝫet necesse atq; oneri esse diuersa sentientib⁹: eoꝛūq; iras ⁊ odia ⁊ pſecutionū impetus sustinere: nisi cū anios aduersantiū aliquādo terroꝛe sue multitudinis: ⁊ sp dino adiutoꝛio ꝓpulsaret. Hec ergo celestis ciuitas dū peregrinat in terra: ex oībus gentib⁹ ciues euocat: atq; in oib⁹ linguis pegrinā colligit societatem: nō curās q̄d in moꝛibus: legibus institutisq; diuersū ē: quib⁹ pax ꝛrena vt conquiritur vel tenetur: nihil eoꝝ rescindens vel destruens: imo etiā seruās ac seq̄ns: q̄ō licet diuersum sit in diuersis nationib⁹: ad vnū tū eūdemq; finē ꝛrene pacis intendit si religionē qua vn⁹ sūmus ⁊ verus deus colend⁹ docet nō ipedit. Tenet etiā ḡ celestis ciuitas in hac sua pegrinatiōe pace terrena: ⁊ de rebus ad mortalē hois naturā ptinentib⁹: hūanaruz volūtatū cōpositionū q̄rtū salua pietate ac religiōe cōcedit: tuetur atq; appetit: eāq; ꝛrenaz pacē refert ad celestē pacē: q̄ vere ita pax ē: vt rationalis dūtaxat creature sola pax habēda atq; dicenda sit: ordinatissima scz ⁊ concoꝛdissima societas fruendi deo ⁊ inuicē in deo: q̄ cūventū fuerit: nō erit vita mortalis: sed plane: certeq; vitalis: nec coꝛp⁹ animale qō dū coꝛrūpit
Sap. 9 aggrauat aiam: sed spiritale sine vlla indigentia ex oīni pte subditū volūtati. Hāc pacē duz pegrinat in fide hz: atq; ex hac fide iuste viuit cū ad illā pacē adipiscendā refert q̄cq̄d bonaꝛ actionū gerit erga deū ⁊ ꝓximū: qm̄ vita ciuitatis vtiq; socialis est. Ca. XVIII.

Quod aūt attinet ad illā differentiā quā
q de academicis nouis varro adhibuit: q̄ bus incerta sunt oīnia: oīno ciuitas dei talem dubitationē tanḡ dementiā detestat habens de rebus quas mente atq; rōne comꝛehendit: etiā si paruā ꝓpter coꝛp⁹ coꝛruptibile
j. Lox ſr. o⁹ aggrauat aiam: qm̄ sic dicit apostol⁹: expte scimus: tamen certissimā scientiā: creditq; sensibus ī rei cuiusq; euidentia quibus p corpus anim⁹ vtitur: quoniā miserabili⁹ fallit qui nūq; putat eis eē credendū credit etiā scripturis sanctis: ⁊ veterib⁹ ⁊ nouis quas canonicas appellamus: vnde fides ipa concepta est: ex qua iustus viuit: p quā sine dubitatiōe ambulam⁹. Quāꝺ ·1· q̄diu peregrinamur a dño: qua salua atq; certa de quibusdā rebus quas neq; sensu neq; ratione pcepimus: neq; nobis p scripturā canonicaz claruerūt: nec p testes quib⁹ nō credere absurdū est in nostrā noticiā puenerūt: sine iusta reprehensione dubitamus. Ca. XIX.

Ihil sane ad istā ptinet ciuitatē quo habitu vel moꝛe viuendi si nō est ꝓtra diuina pcepta istā fidem qua puenit ad deū quisq; sectetur: vnde ipos q̄ plbos quādo xp̄i ani fiunt: nō habitū vel consuetudinē victus q̄ nihil ipedit religionez: sed falsa dogmata permutare cōpellit. Vnde illā quā varro adhibuit ex cynicis differētiā: si nihil turpiter atq; intemperanter agat oīno nō currat. Ex tribus veꝛo illi⁹ vite generib⁹ ncioso: actuoso: ⁊ ex vtroq; cōposito: q̄uis salua fide quisq; possit ī quolibet eoꝝ vitā ducere: ⁊ ad sempiterna premia puenire: interest tamē quid amoꝛe teneat veritatis: q̄d officio caritatis impendat. Nec sic quisq; debet esse ocios⁹: vt in eodē ocio vtilitatē nō cogitet ꝓximi: nec sic actuosus: vt contemplationē nō requirat dei. In ocio nō inersvacatio delectare debet: ſ aut in q̄sitio aut iuētio xitat⁹: vt in ea q̄sq; ꝓficiat: et q̄ō inuenerit teneat: ⁊ alteri nō inuideat. In actiōe xo non Eccl⁹ amād⁹ ē bonoꝛ in hac vita siue potētia: qm̄ oīa vana sub sole: ſ op⁹ ipm̄ qō p eum dēbonorē vel potentiā fit: si recte atq; vtiliter fit. i. vt valeat ad eā salutē sōditoꝛ q̄ ꝛm deū ē: vñ iā supi⁹ disputauim⁹. Propt̄ qō ait apls. ⁊ Qui episcopatū j. Tim. 3 desiderat: bonū op⁹ desiderat. Exponē voluit q̄d sit episcopat⁹: q: nomē ē oꝛis non honoris. Grecū ē em̄ atq; inde ductū vocabulū: qō ille q̄ pficit: eis q̄b⁹ pficit supintendit: curā eoꝝ gerens. Epi q̄pe sup: scopos xo intētio ē. Ergo episcopin grece: si velim⁹: latine supintendere possum⁹ dicere: vt itelligat nō se eē ep̄m q̄ pesse dilexerit nō prodesse. Itaq; a studio cognoscende veritatis nemo ꝓhibet: qō ad laudabile ptinet ociū. locꝰ vero supioꝛ sine quo regi ꝓprius nō pōt: ⁊ si ita teneat atq; administret vt decet: tamē indecenter appetitur. Qobrē: ociū sanctū querit caritas veritatis: negociuz iustū suscipit necessitas caritatis. Quaz sarcinam si nullus imponit: pcipiende atq; intuende vacandū est veritati. Si aūt imponit: suſci-

pienda est ꝓpter caritatis necessitatē·Sz nec sic omnimō veritatis delectatio deserenda est ne subtrahat illa suauitas: t oppmat ista necessitas· La·XX·

Q Uamobrem summū bonū ciuitatis dei: cū sit eterna pax atq; pfecta: nō p quaz mortales transeant nascendo atq; moriendo ſ in qua imortales maneant nihil aduersi oīno modo patiendo: quis est qui illā vitā vel beatissimā neget: vel in eo cōpatiōe istā q̄ hic agit quantuslibet animi t corpis externarūq; rex bonis plena sit: nō miserrimā iudicet? Quā tñ quicūq; sic habet vt eius vsum referat ad illū finē quē diligit ardentissime: ac fidelissime sperat: nō absurde dici etiā nūc beatus pōt: spe illa potiꝰ q̄ re ista· Res vero ista sine spe illa beatitudo falsa t magna miseria est· Non cūm veris animi bonis vtitur: qm̄ nō est vera sapiētia q̄ intentionē suā in his que prudenter discernit gerit fortit: cohibet tpanter iusteq; distribuit: non in illū dirigit finē: vbi erit deus oīa in oibꝰ eternitate certa atq; pace pfectā· La·XXI

Uapropter nūc est locus: vt q̄s potero breuiter ac dilucide expediā qō in secūdo huius opis libro me demonstraturū esse ꝓmisi: fm definitiones quibus apud ciceronem vtiſ scipio in libris de republica nunq; rempublicā fuisse romanā· Breuiter eñ rempublicā definit esse rem populi· Que definitio si vera ē nūq; fuit romana respublica: q; nūq; fuit res populi: quā definitionē voluit esse rei publice· Populū eñ ee definiuit cetū multitudinis: iuris consensu t vtilitatis cōmunione sociatū· Quid aūt dicat iuris consensū: disputādo explicat: ꝓ hoc ostēdens geri sine iustitia nō posse rempublicā· Ubi ergo iustitia vera nō ē nec ius pōt eē: qō enim iure fit: pfecto iuste fit· Qō aūt fit iniuste nec iure fieri pōt· Nō eñ iura dicenda sūt vel putanda iniqua hoīm cōstitura: cū illud etiā ipi ius eē dicāt qō de iustitie fonte manauerit: falsūq; esse qō a quibusdam nō recte sentientibꝰ dici solet: id eē ius qō ei q̄ plus pōt vtile ē· Quocirca vbi nō est vera iustitia: iuris ꝓsensu sociatꝰ cetꝰ hoīm nō pōt esse t iō nec pl̄s iuxta illā scipiōis vel ciceronis definitionē Et si nō pl̄s: nec res populi: ſ q̄liscūq; multitudinis q̄ populi nomie digna nō ē: ac p hoc si respublica res populi ē: t pl̄us nō ē· q̄ consensu nō sociatus ē iuris· Nō ē aūt ius vbi nulla iustitia ē: ꝓculdubio colligit: vbi iustitia nō est: nō esse rempublicā· Justitia porro ea v̄tus ē que sua cuiq; distribuit Que igit iustitia est homis que ipm hominē deo vero tollit: et ī mundis demonibꝰ subdit? Hoc nō ē sua cuiq; distribuere· An qui fundū aufert eius a q̄ emptus ē: t tradit ei qui nihil habet in eo iurſ: iniustus ē: t q̄ seipm aufert dñanti deo a quo factꝰ ē t malignis seruit spiritibus iustus est? Disputat certe acerrime atq; fortissime in eisdē ipis de republica libris adūsus iniustitiā p iustitia· t quoniā cū pus ageret p iniustitie ptibus ptra iustitiā t diceret nisi p iniustitiā rempublicam stare augeriq; nō posse: hoc veluti validissimū positū erat iniustū esse: vt homies hoībꝰ dñantibus seruiāt: quā tñ iniustitiā nisi sequat impiosa ciuitas: cuius est magna respublica: nō eā posse ꝓuincijs impare· Responsum ē a pte iustitie ideo iustū esse q̄ talibꝰ hoībꝰ sit vtilis seruitus: t pro vtilitate eoz fieri cū recte aliq̄d fit id est cū improbis auferet iniuriarū licentia: et domiti se melius habebunt: q̄ indomiti se habuerūt· Subditūq; est vt ista ratio firmaretur veluti a natura sumptū nobile exemplū atq; dictū ē· Cur igit deꝰ hoī: animꝰ impat corpi: rō libidini: ceterisq; vitiosis animi ptibꝰ? Plane hoc exēplo satis edoctū ē: q̄busda eē vtile fuit tutē: t deo quidē vt seruiat vtile eē hoībꝰ· Seruiēs aūt deo animꝰ recte imperat corpori: inq; ipo aio rō dño deo subdita recte imperat libidini: vitijsq; ceteris: Quapropter vbi hō dō nō seruit q̄d in eo putandū ē esse iustitie: quando q̄dē deo nō seruiēs nullo mō pt iuste animꝰ corpi: aut hūana rō vitijs imperare? Et si in hoīe tali nō ē vlla iustitia: ꝓculdubio nec ī hominū cetu q̄ ex hoībus talibꝰ ꝓstat Nō est hic q̄ iuris ille consensus q̄ hoīm multitudinem populū facit: cuiꝰ res dr esse respublica· Nam de vtilitate quid dicā: cuius etiā communione sociatus cetus hominū sicut sese habet ista definitio populꝰ nuncupat? Quis eñ si diligent attendas: nec vtilitas sit vlla viuentiū q̄ viuunt impie: sicut viuit omnis qui non seruit deo: seruitq; demonibus: tanto magis impijs quanto magis sibi cū sint īmundissimi spiritus: tāq; dijs sacrificari volūt· Tamē q̄d de iuris ꝓsensu diximus: satis esse arbitro· vñ apareat p hanc definitionē non esse populū· cuius respublica esse dicat in quo iustitia non est· Si eñ dicunt non spiritibus immūdis sed dijs bōis atq; sanctis in sua respublica seruisse romāos· nunq̄d eadē totiens repetenda sūt· q̄ tā satis· īmo vltra q̄ satis est diximus· Quis eñ ad hūc locū per superiores huius operis libros puenit qui dubitare adhuc possit malis t impuris demōibus seruisse romanos nisi vel nimiū stolidꝰ vel impudentissime contentiosus? Sed vt taceaz quales sūt quos sacrificijs colebāt· in lege veri dei scriptū est· Sacrificās dijs eradicabitur

Ed nō nisi dño tantū · Nec bor ís ígíḱ; nec malis díjs sacrificare voluit qui hec cum tanta comminatione precepit. La·XXII·

f Ed nūderi pōt · Quis iste de⁹ ē aut vnō dignus probat cui deberent obtempare romāi vt nullū deoꝝ p̄ter ip̄m colerēt sacrificijs? Adhuc ignecitatis est adhuc q̄rere quis iste sit de⁹ · Jp̄e est deus: cuius ꝓphete p̄dixerūt ista que cernim⁹ · Jp̄e est deus a q̄ nūsum accepit abrāā: in semie tuo būdicenk oīes gentes Qō in xp̄o fieri q̄ fm carnē de illo semie exorrtus ē · i · ipi qui remanserūt hui⁹ nomis inimici velint nolintve cognoscūt · Jp̄e ē deus cui⁹ diuin⁹ spūs p eos locutus ē: quoꝝ p̄dicta atq; cōpleta p eccl'iam quā videm⁹ toto orbe diffusaz in libris supioribus posui. ª Jp̄e est de⁹ quē varro doctissim⁹ romanoꝝ iouē putat: q̄uis nesciens q̄d loquaf · Qō tñ iō cōmēdandū putau i: qñ vir tante scientie: nec nullū istū deū potuit estimare nec vilem · Hunc eñ eum esse credidit: quem summū putauit deum · Postremo ip̄e est deus quē doctissim⁹ phoꝝ: q̄uis xp̄iano rū acerrim⁹ inimicus: etiā p eoꝝ oracula q̄s deos putat: ᵇ deū magnū porphyrius cōfitetur ·

n Am in libris q̄s theologion phias appellat: in q̄bus exequit atq; ꝓscribit rex ad phiam p̄incētiū: velut dīna rūsa vt ip̄a verba ei⁹ quēadmoduz ex lingua greca in latinā iterp̄tata sūt ponāb Interrogāti inq̄t quē deū placādo reuocare possit vxorē suā a xp̄ianissimo · Hec ait x̄sib⁹ apollo · Deinde x̄ba velut apollinis ista sūt · Forte magi poteris in aqua impssis lfis scribere: aut instans pēnas leues p acra vt auis volare: q̄s semel pollute reuoces impie vtor sensū · Pergat quō vult ianib⁹ fallacijs pseuerans: t lamētatiōib⁹ fallacissimis mortuū deū cantans: quē iudicib⁹ recta sentiētib⁹ pditū: pessima in speciosis ferro vincta mors iterfecit · Deinde post hos x̄sus apollinis q̄ nō stante metro latine interp̄tati sūt: sbiūxit atq; ait · Jn his q̄dem tergiuersationē irremediabilis sentētie eoꝝ manifestauit dicēs · Q̄ñ iudei suscipiāt deum magis q̄ isti · Ecce vti decolorās xp̄m: iudeos ꝓposuit xp̄ianis: cōfitēs q̄ iudei suscipiūt deū · Sic eñ exposuit x̄sus apollinis: vbi a iudicib⁹ recta sentiētib⁹ xp̄m dic occisū tāq; illis iuste iudicātib⁹ merito sit ille punitus · Eliderit q̄d de xp̄o vates mēdax apollinis dixerit atq; iste crediderit: aut fortasse vatē q̄ nō dixit dixisse iste ip̄e ꝓfinxerit: q̄s sibi ꝓstet: vl'ip̄a oracl'a int' se faciat cōuēire postea videbim⁹ · Hic tñ iudeos tā magicis q̄ dei susceptores recte dic iudicasse de xp̄o: q̄ eū morte pessima excruciādū cē cōsuerint · Deus itaq; iudeorum cui perhibet testimonium audiendus fuit sic dicens · Sacrificās dijs eradicabitur: nisi domino tantum · Sed ad manifestiora veniamus: t audiamus q̄ magnum deum dicat esse iudeorum · ᶜ Item ad ea quein terroauit apollinem quid melius: verbum: siue ratio an lex · Respondit inquit versibus hec dicens · At deinde subiecit apollinis versus in quibus t isti sunt vt quantum satis est inde decerpam · Jn deum verum inquit generatorem: et in regem ante omnia quem tremit celum et terra atq; mare: et infernorum abdita et ipsa nomina perhorrescunt: quorum lex est pater quem valde sancti honorāt hebrei · Talioraculo dei sui apollinis: Porphyrius tam magnum deum dixit esse hebreorum: vt deuz et ipsa numina perhorrescant · Cum ergo deus iste dixerit · Sacrificans dijs eradicabitur: miror q̄ ipse Porphyrius non perhorruerit: et sacrificans dijs eradicari non formidauerit Dicit etiam bonā philosophus iste de christo: quasi oblitus illius de quo paulo ante locuti sumus contumelie sue: aut quasi in somnis dijs eius maledixerint christo: et euigilantes eum bonum esse cognouerint: digneq; laudauerint · Deniq; tanq; mirabile aliquid atq; incredibile prolaturus: preter opinionem inquit p fecto quibusdam videatur esse quid dicturi sumus · Christum enim dij pyssimum pronuncia uerunt · et immortalem factum: et cum bona predicatione eius meminerunt · Christianos autem pollutos inquit et contaminatos: t erroꝛe implicatos esse dicunt · Et multis talibus aduersus eos blasphemijs vtuntur · Deinde subijcit: velut deorum oracula blasphemantium christianos · ᵈ Et post hec: de christo autez inquit interrogantibus si est deus: ait hecate: quoniam quidem immortalis anima post corpus vt insidit nosti: a sapientia autem abscisa erat semper: viri pietate prestantissimi est illa anima: hanc colunt alieni a veritate · Deinde post verba eius quasi oraculi sui ipse contexs Pyssimum igitur virum inquit eum dixit t ei⁹ animam sicut et aliorum piorum post obitum immortalitate donatam: et hanc colere christianos errantes · ᵉ Interrogantibus autem inquit: cur ergo damnatus est: oraculo respondit dea · Corpus quidem debilitantibus tormentis semper oppositum est: anima autem piorum celesti sedi insidet · Illa xo anima aliis animabus fataliter dedit: quibus fata nō annuerunt deorum optinere dona: neq; habere in

a Jnfro ca. ad ꝓfirmā dūj dcā porphirij allegat librum ei⁹ dictum theologiō. q̄ aut nusq; aut raro inuenit.

b Jnfro ca. nota q̄ porphirius vroꝛē habuit xp̄ianam quā voluit magicis

b Deum magnū ꝛc. Item dic porphyri⁹ ꝓfitet q̄ p̄s. li. r. ca. p xtū · q̄uis nō debito mō loq̄t ō deo vocando eū pluraliter p̄n cipia · pua ꝓp pluralitatez p sonarū · vt ibidē exp̄ssius patet.

n In li bris ꝛc In b ca. firmā dūj dcā porphirij allegat librum ei⁹ dictum theologiō. q̄ aut nusq; aut raro inuenit.

b Jnfro ca. nota q̄ porphirius vroꝛē habuit xp̄ianam quā voluit magicis

a Jnfro ca. ad ꝓfirmā dūj dcā porphirij allegat librum ei⁹ dictum theologiō. q̄ aut nusq; aut raro inuenit.

b Jnfro ca. nota q̄ porphirius vroꝛē habuit xp̄ianam quā voluit magicis

c Jnfro ca. De ponu licū dū oracl'is

d Jnfro ca. De cōmēdatione xpi ponterea ostendit quod erat bea

e Jnfro ca. De ponu licū dū oracl'is

f Jnfro ca. De cōmēdatione xpi ponterea ostendit quod erat bea

iouis immortalis agnitionē errore implicari. Propterea ergo dijs exosi: q; quibus fato nō fuit nosse deū: nec dona a dijs accipe: his fata liter dedit iste errorē implicari. Jpe vero pius ⁊ in celū sicut pij incessit. Jtaq; hūc quidē non blasphemabis: miraberis aūt hoim demētiaz ex eo in eis facile p̄cepsq; periculum. Quis ita stultus est: vt non intelligat aut ab homīe calido eoq; xp̄ianis inimicissimo: hec oracula fuisse p̄ficta: aut cōsilio simili ab impuris demōibus ista fuisse rūsa: vt scz q̄ū laudāt xp̄m, ppterea credant veracit̄ vituparе christianos: atq; ita si possint intercludāt viā salutis e⁹ne in q̄ fit q̄sq; xp̄ian⁹? Sue q̄pe nocēdi astutie milleformi sentiūt nō eē p̄trariū si credat eis laudantib⁹ xp̄m: dū tū credat etiā vituperantib⁹ xp̄ianos: vt eū q̄ vtiq; crediderit talē xp̄i faciant laudatorē ne velit esse christian⁹. Ac sic, q̄uis ab illo laudat⁹: ab isto⁹ tū demonū dñatu cuz nō liberet xp̄s: p̄sertim q; ita laudāt xp̄m vt q̄quis i eū talē crediderit q̄ is ab eis p̄dicat xp̄ianus verus nō sit: ꝑ fortinianus hereticus: q̄ tantūmō hominē nō etiā deū nouerit xp̄m: ⁊ ideo p eū saluus esse non possit: nec isto⁹ mendaciloquo⁹ demonuz laqueos vitare vel soluere. Nos āt neq; apollinē vituparе tē xp̄m: neq; hec caten possumus approbare laudantē. Ille q̄p pe tanē iniquū xp̄m vult crēdi quē a iudicib⁹ recta sentientibus dicit esse occisuz: ista hoiez p̄ssimū: ꝑ hoiem tm̄. Una ē tū ⁊ illius ⁊ huius intentio: vt nolint hoies cē xp̄ianos: quia nisi xp̄iani erunt: ab eo⁹ erui potestate nō potest. Jste vero philosophus: vel potius qui talibus aduersus xp̄ianos quasi oraculis credunt p̄us faciant si possunt vt inter se de ipo christo hecate atq; apollo concordēt: eūq; aut ābo vituperent: aut ambo collaudēt. Ꝺ si facere potuissent: nihilomin⁹ nos ⁊ vituparatores ⁊ laudatores xp̄i: fallaces demones vitarem⁹. Cuz vero eo⁹ deus et dea inter se de xp̄o: ille vituperando: ista laudādo dissentiant: p̄fecto eis blasphemantibus xp̄ianos nō credunt hoīes: si recte ipi sentiant. Sane xp̄m laudās vel porphyrius vel hecate: cū dicāt eū ipm dedisse fataliter xp̄ianis: vt iplicarent⁹ errore: cās tamē eiusdem sicut putat pandit erroris. Quas ante oēs ex verbis eius exponā: p̄us quero si fatali ter dedit xp̄s xp̄ianis erroris iplicationē: vtrū volēs: an nolēs dederit. Si volēs quō iust⁹: si nolēs quō btūs? Sz iā cās ipi⁹ audiam⁹ errorē Sūt inq̄t spūs freni mini loco freno q̄dā malo rū demonū ptāte subiecti. Ab his sapiētes hec iouis ibreo⁹ quo⁹ vnus iste etiā iesus fuit sic audist̄ diuina apollinis oracula que super⁹ dicta sūt: ab his ḡ hebrei demōib⁹ pessimis et mioribus spiritibus vetabāt religiosos: ⁊ ipis vacare p hibebāt: venerari aūt magis celestes deos: amplio⁹ aūt venerari deū p̄em. Hec aūt inq̄t ⁊ dij p̄cipiūt: ⁊ in suprioꝛib⁹ ostēdim⁹ quēadmodum ani aduertere ad deū monent ⁊ illū colē vbiq; vituparant. Verū indocti ⁊ impie nature q̄bus vere fatū nō cōcessit a dijs dona obtinere: neq; hīc iouis imortalis notionē: nō audientes ⁊ deos ⁊ dīnos viros: deos q̄dē oēs recusauerūt: p̄hibitos aūt demōes nō solū nullis odijs insequi: ꝑ etiā reuereri delegerūt. Deū aū simulātes se colere: ea sola q̄ de⁹ adorat nō agūt. Nā de⁹ q̄dē vt pote oim pater nullius indiget ⁊ nobis est bene: cū eū p iusticiā ⁊ castitatē aliasq; ⁊rutes adoram⁹: ipam vitā p̄cē ad ipm facientes p imitationem ⁊ inquisitionem de ipo. Inquisitio enim purgat inquit: imitatio deificat affectionem ad ipsum operando. Bene q̄dem p̄dicauit deū patrem: ⁊ quibus sit colēdus moribus dixit. Quibus p̄ceptis prophetici libri pleni sunt hebreoꝛum: quando sancto rum vita siue vituperatur: siue laudatur. Sed in christianis tantum errat: aut tantuz calumniatur quantuz volunt demones quos opinatur deos quasi cuiquam difficile sit recolere q̄ turpia que dedecora erga deoꝛuz obsequium in theatris agebantur ⁊ templis: ⁊ attendere que legantur: dicantur: audiantur in ecclesijs vl̄ deo vero quid offeratur: et hinc intelligere vbi edificiū: ⁊ vbi ruina sit moꝛum. Quis autē huic dixit vel inspirauit: nisi diabolicus spirit⁹ tam vanum apertumq; mendaciū q̄ demōes ab hebreis coli p̄hibitos reuereantur potiusq; oderint xp̄iani? Sed deus ille quem colu erunt sapientes hebreoꝛuz: etiā celestib⁹ sanctis angelis ⁊ virtutib⁹ dei quos beatissimos tanq; ciues in hac nostra peregrinatione moꝛtali veneramur ⁊ amamus: sacrificari vetat: intonans in lege sua quam dedit populo suo hebreo: ⁊ valde minaciter intulit dicens. Sacrificans dijs eradicabitur. Et ne quisquaz putaret demonibus pessimis terrenisq; spiritibus quos iste dicit minimos vel minores: ne sacrificetur esse p̄ceptum: quia et ipsi in scripturis sanctis dicti sunt dij: non hebreoꝛum ꝑ gentium: quod euidenter in psalmo. lxxxxv. interp̄etes posuerunt dicentes. Quīm oēs dij gentiū demonia. Ne quis ergo putaret istis q̄dem demonib⁹ p̄hibitū eē: celestib⁹ aūt vel oībus vel aliquib⁹ sacrificari esse p̄missū mox addidit: nisi dño soli: id ē nisi dño tantum: ne foz-

mortal'. p pterea igit dijs exosi. s. xp̄iāi sc̄dm fato ñ fuit. ⁊. ex fato p missū ñ fuit nosse deuz nec dona a dijs accipe bis fataliter dedit iste. s. xp̄s errore iplicari. ip se ꝑ ꝑ q; ꝑ ñ spōte sz fataliter fecit ⁊ nō īcessit. i accessit. ī celū sicut pū. traq; hūc. s. xp̄m ñ blasphemabis p⁹ ꝑ inq̄t. De xp̄o inf rogātibus ait hecate. q̄ñ q̄dē immortal' aia s. būana p⁹ corp⁹ vt ire dit nostiq; q̄sq; plene purgata sit ꝑz porphyriū vt p̄z ex p̄cedētibus. nō reuertē ad p̄em sz reuolui in noua corpa vñ dicit. Et sapia ūt ab scisa. s. da ñ purgata plene ig erat. s. redeūdo ad corpora. q̄tuz ño ad aiaz xp̄i subiungit dicens. Viri pietate prestantissimi est ista anima que scilicet christi est. hanc colūt scz christiani. aliena a se veritate scz existētes.

tein eo q̄ ait dño soli: dominũ solez credat esse
quispiaz cui sacrificandum putat. Quod non
ita esse itelligẽdũ in scriptur⁹ grecis facillime
repitur. Deus igit hebreoꝝ cui tã magnũ tan
tus etiã iste pbus phibet testimoniũ: legez de
dit suo populo hebreo: hebree sermone cõscri
ptam: nõ obscurã ⁊ incognitã ꝓ oĩb⁹ iã gentib⁹
Exo. 22. diffamatã: in q̄ lege scriptuz ẽ. Sacrificãs dijs
eradicabit nisi dño tñ. Quid op⁹ est in hac ei⁹
lege: cuiusq̄ ꝓphetis de hac re multa pquirere
Imo nõ pquirere? Nõ eñ obstrusa vel rara sũt
ꝓpta ⁊ crebra colligere: ⁊ in hac disputatiõe
mea ponere: quib⁹ luce clari⁹ apparet: nulli oĩ
no nisi tñ sibi: deũ verũ ⁊ sũmũ voluisse sacri
ficari. Ecce hoc vnũ breuiter: imo grandi ter
minaciter: ꝓ veraciter dictũ ab illo deo: quẽ tã
excellente eoꝝ doctissimi pdicãt: audiat: time
atur: impleat: ne inobedictes eradicatio cõse
Vbi. ꝫ. quat. Sacrificãs inq̄t dijs eradicabit: nisi dño
tñ: non quo rei egeat alicui⁹: ꝓ q̄ nob expedit
vt res eius simus. Huic eñ canit in sacris litte
Pſa. 15. ris hebreoꝝ: Dixi dño de⁹ me⁹ es tu: q̄ñ bono
rum meoꝝ nõ eges. Huius aũt ꝑclarissimũ at
q̄ optimũ sacrificiũ nos ipi sum⁹. Hec ẽ ciuitas
ei⁹: cui⁹ rei mysteriũ celebram⁹ oblationib⁹ no
stris q̄ fidelibus note sũt: sic in libris pcedẽtib⁹
disputauim⁹. Cessaturas eñ victimas quas in
vmbra futuri offerebãt iudei: ⁊ vnũ sacrificiũ
gentes a solis ortu vsq̄ ad occasum: sic iã fieri
cernim⁹ oblaturas q̄ prophetas hebreos ora
cula increpuere diuina. Ex quib⁹ q̄tũ satis vi
sum ẽ nõnulla ꝓtulim⁹ ⁊ iã huic iã opi aspsim⁹.
Quapropter vbi nõ est ista iusticia vt ꝼm suaz
gratiã ciuitati obedienti de⁹ impet vñ⁹ ⁊ sũm⁹
ne cuiq̄ sacrificet nisi tñ sibi: ⁊ ꝓ ꝫ in oĩb⁹ ho
mĩb⁹ ad eandẽ ciuitatẽ ꝑtinẽtib⁹ atq̄ obediẽ
tib⁹ ꝺo anim⁹ etiã corpi atq̄ rõ vitijs ordie le
gitio fideliter impet: vt quẽadmodũ iust⁹ vn⁹
ita q̄t⁹ populusq̄ iustoꝝ viuat ex fide q̄ opaf ꝓ
dilectionẽ qua hõ diligit deũ: sic diligẽdus ẽ de
us: ⁊ ꝓximũ sic semetipm. Vbi ḡ nõ est ista iusti
cia ꝓfecto nõ ẽ cet⁹ hoim iuris ꝓsensu: ⁊ vtilita
tis cõmuniõe sociat⁹. Qõ si nõ ẽ: vtiq̄ ꝓlus nõ
est: si vera ẽ hec populi definitio: q̄ nec respubli
ca ẽ: q⁹ res ꝓlis ñ ẽ: vbi ipe ꝓlus ñ ẽ. Ca. XXIIII

Jaũt ꝓlus nõ isto: ꝫ alio definif mõ: ve
lut si dicaf: ꝓlus ẽ cet⁹ multitudis rõnalis
rerumq̄ diligit concordi cõmuniõe sociat⁹ ꝓ
fecto vt videaf qualis q̄sq̄ popul⁹ sit: ista sunt
intuẽda q̄ diligit. Quecũq̄ tñ diligat si cetus ẽ
multitudinis: nõ pecoꝝ ꝫ rõnaliũ creaturarũ
⁊ eoꝝ q̄ diligit cõmuniõe cõcordi sociat⁹ ẽ:: nõ
absurde popul⁹ nũcupaf: tãto vtiq̄ melior: q̄
to in melioꝝ⁹: tantoq̄ deterioꝝ: q̄to ẽ in dete
riorib⁹ ꝓcors. Scõm istã definitionez nostram
romanus populus: populus est ⁊ res eius sine
dubitatiõe respublica. q̄d aũt ꝓmus tqbus su
is q̄duc sequẽtib⁹ ꝓlis ille dixerit: ⁊ quib⁹ mori
bus ad cruentissimas seditões: atq̄ inde ad so
cialia: atq̄ ciuilia bella puenitis: ipam ꝓcordiã
q̄ sal⁹ ẽ quodãmõ ꝓlũ rupit atq̄ corrupit: testa
tur historia: de qua in ꝓcedẽtib⁹ libris mlta po
suim⁹. Nec iõ tũ vel ipm nõ ẽe populũ: vel ei⁹
rẽ dixerim nõ ẽe rempublicã q̄diu manet qua
liscũq̄ multitudinis rõnalis cetus rex q̄s dilꝫ
git concordi cõmuniõe sociatus. Qđ aũt de
isto populo: ⁊ de ista republica dixi: ꝺ de athe
nien siũ: vel quoꝝũcũq̄ grecoꝝ vel egyptioꝝ
hoc de illa ꝓne babylone assyrioꝝ q̄ñ in rebus
suis publicis impia vel pua vel magna tenuerit
⁊ de alia q̄cũq̄ aliarũ gentiũ: intelligat dixisse
atq̄ sensisse. Generaliter q̄ppe ciuitas impioꝝ
cui nõ impat de⁹ obediendi sibi vt sacrificium
nõ offerat nisi tñmõ sibi: ⁊ phoci illa ⁊ anim⁹
coꝝpi rõq̄ vitijs recte ac fideliꝫ imperet: caret
iusticie veritate. Ca. XXV.

Qamlibet eñ videaf anim⁹ corpi: ⁊ rõ
vitijs laudabiliter impare: si tñ deo ani
mus ⁊ rõ ipa nõ seruit sic sibi seruiendũ ẽ ipse
deus ꝓcepit: nullo mõ coꝝpi vitijsq̄ recte impe
rat. Nã qualis coꝝpis atq̄ vitioꝝ põt ee mens
dña: veri dei nescia: nec ei⁹ impio subiugata: ꝫ
vitiosissimis demonibus corrũpentib⁹ ꝓstitu
ta? Proinde virtutes q̄s sibi hre videf q̄ quas
impat coꝝpi ⁊ vitijs: ad qđlibet adipiscendum
vel tenendũ retulerit nisi ad deũ: etiã ipa vitia
sũt potiꝰ q̄ virtutes. Nã licet a qbusdã tũc ve
re ⁊ honeste putenf ee ꝟtutes cũ ad seipas re
ferunf: nec ꝓpter aliud expetunf tũc etiã ista
te ac supbe sũt: ⁊iõ nõ virtutes ſ vitia iudican
da sũt. Sic ee nõ ẽ a carne ꝫ sup carnẽ qđ carnẽ
facit viuẽ: sic nõ ẽ ab hoie ꝫ sup hoiez qđ hoiez
facit beate viuere: nec solũ hoiem: ꝫ etiã quã
libet prãtẽ virtutẽq̄ celestẽ. Ca. XXVI

Vocirca vt vita carnis aĩa ẽ: ita beata
q vita hois deus est. De quo dicũt sacre
litere hebreoꝝ: Beat⁹ ꝓlus cui⁹ ẽ dñs de⁹ ipi⁹.
Miser igit ꝓlus ab isto alienatus deo diligat tñ
ipe etiã quandã pacẽ suã nõ improbandã: quã
quidẽ nõ habebit in fine: qui non ea bene vtit
ante finem. Hanc autem vt interim habeat in
hac vita nostra etiã interest: quoniam q̄dũ p
mixte sunt ambe ciuitates: vtimur ⁊ nos pace
babylonis: ex qua ita ꝓ fidẽ dei popul⁹ liberaf
vt apud hanc interiz peregrinetur. Propter
quod et apostolus admonuit ecclesiaz vt ora
ret pro regibus eius atq̄ sublimibus: addens
et dicens: vt quietam ⁊ tranquillã vitam aga

mus cū oīi pietate ꝛ caritate·Et ꝓpha hieremias cū gl'o veteri dei vēturā p̄nūciaret captiuitatē:ꝛ diuinitus imparet:vt obedienter in babyloniā irent:deo suo etiā ista patiētia seruiētes:monuit ꝛ ipe vt orarēt ꝓ illa dicēs:qz in pace ei⁹ ē pax nra·Vtiqz interim tpalis pax que bonis malisqz cōis est· La·XXVII·

f·29. Ax aūt nra ꝓpria:ꝛ hic ē cū deo p fidez ꝛ eternū erit cū illo p speciē·Sz b̄ siue illa cōis:siue nra ꝓpria talis ē pax:vt solaciū miserie sit poti⁹ q̄z beatitudinis gaudiū· Jp̄a q̄z nra iusticia q̄uis vera sit ꝓpter veri boni finē ad quē refertur:tñ tanta ē in hac vita vt potius pct̄oꝝ remissiōe constet:q̄z pfectiōe virtutū·Testis est oratio tot⁹ ciuitatis dei:q̄ peregrinat in terris·Per oīa quippe mēbra sua

ab·6. clamat ad deū·Dimitte nobis debita nra:sic ꝛ nos dimittim⁹ debitoribus nr̄is·Nec ꝓ eis est

ico·2. efficax hec oratio:quoꝝ fides sine opib⁹ mortua est:sed ꝓ eis quoꝝ fides p dilectionē opat

iap·9. Quia eīm deo quidē subdita:in hac tñ conditione mortali:ꝛ corpe corruptibili:qđ aggrauat aiam:nō pfecte vitijs ratio impat:ideo necessaria ē iustis talis oratio·Nā ꝓfecto q̄cq̄z impetrat:nequaq̄z sine ꝓflictu vitijs impat·Et vtiqz aliquid subrepit in hoc loco infirmitatis etiam bñ cōfligenti:siue hostib⁹ talib⁹ victis subditisq̄z dñanti:vnde si nō facili oratione:certe labili locutione aut volatili cogitatione peccetur· Et ideo q̄diu vitijs impat:plena pax nō ē:qz ꝛ illa que resistūt piculoso debellant ꝓelio:et illa que victa sunt nōdū securo triūphant ocio: sed adhuc sollicito ꝓmunt impio·In his g̃ temptationibus:de quibus oīibus in diuinis eloJob·7 quijs breuiter dictū est·Nūquid nō temptatio est vita humana sup terrā:q̄s ita viuere se presumat vt dicēdo deo·Dimitte nobis debita nostra:nō necesse habeat nisi homo elatus·Nec vero magn⁹ sed inflatus ac tumidus:cui p iusticiā resistit qui gr̃am largit̄ humilibus·Propter quod scriptum ē:Deus superbis resistit:humilibus aūt dat gr̃am·Ibi itaqz in vno quoqz fideli iusticia est:vt obedienti de⁹ homini:animus corpi:ratio aūt vitijs etiā repugnātib⁹ imperet vel subigēdo:vel resistēdo:atqz vt ab ipo deo petat:ꝛ meritoꝝ gr̃a ꝛ venia delictoꝝ:ac de acceptis bonis gr̃arū actio psoluat·In illa ẋo pace finali q̄ referēda:ꝛ cui⁹ adipiscēde cā habēda ē ista iusticia:qñ sanata imortalitate atqz incorruptione natura vitia nō habebit:nec vnicuiqz nr̄m alio vel a seipo q̄cq̄z repugnabit:nō op⁹ erit vt ratio vitijs que nulla erūt imperet:ꝑ impabit de⁹ hoi:anim⁹ corpi:tantaqz obedīdi ibi erit suauitas ꝛ facilitas:q̄ta viuē-

di regnā dicqz felicitas·Et hoc illic in oībus hominibus atqz in singulis eīnū erit:eternūqz eē certum erit:ꝛ ideo pax beatitudinis hui⁹:vel beatitudo pacis hui⁹ sūmū bonū erit·La·XXVIII·

Orū aūt qui nō ptinēt ad istā ciuitatē
e dei:erit ꝛ ecōtrario miseria sempit̄na
q̄ etiā secūda mors dr̄:qz nec aīa ibi viuere dicēda ē:que a vita dei alienata erit:nec corp⁹ qđ eternis doloꝝib⁹ subiacebit·Ac per hoc ideo durior ista secūda mors erit:qz finiri mortе nō poterit·Sz qñ sicut miseria beatitudini ꝛ mors vite:ita bellū pacī videt eē cōtrarium: merito querit sicut pax in bonoꝝ finibus p̄dicata ē atqz laudata:qđ vel quale bellū in finibus maloꝝ ecōtrario possit intelligi·Vex q̄ h̄ q̄rit:attendat qđ in bello noxiū pniciosūqz sit:ꝛ videbit nihil aliud eē inf se q̄z rex aduersitatem atqz cōflictū·Qđ igit bellū graui⁹ ꝛ amarius cogitari pōt:q̄z vbi voluntas sic aduersa ē passioni:ꝛ passio volūtati: vt nulli⁹ ea pax victoria tales inimicitie finiant·ꝛ vbi sic ꝓfligit cum ipsa natura corpis vis doloris:vt neutrū alteri cedat ibi eīm qñ cōtingit iste ꝓflict⁹:aut dolor vincit:ꝛ sensū moris adimit:aut natura vincit:ꝛ dolorem sanitas tollit·Ibi aūt ꝛ dolor pmanet vt affligat:ꝛ natura perdurat vt sentiat:quia vtrūqz ideo non deficit ne pena deficiat·At hos aūt fines bonoꝝ ꝛ maloꝝ:illos expetendos:istos cauendos:quoniā p iudicium transibunt ad illos boni:ad istos mali:de hoc iudicio q̄tū deus donauerit in ꝓsti voluмine disputabo·

Explicitus est liber decimusnonus·

Jncipiūt capitula libri vicesimi·

i Q̄uis omni tempe deus iudicet ī hoc tamē libro de nouissimo eius iudicio sit proprie disputandum·

ij De varietate rerū humanaꝝ cui nō pōt dici deesse iudiciū dei:q̄uis nequeat inuestigari·

iij Quid in libro ecclesiastē salomō de his que in hac vita ꝛ bonis et malis sunt cōmunia disputauit·

iiij Quid disserendū de nouissimo iudicio dei:noui p̄mū testamenti:ac deinde veteris testimonia ꝓpaturus sit·

v Quibus sentētijs dñi saluatoris diuinū iudiciū futurum in fine scl̄i declarēt:

vj Que sit prima resurrectio·q̄ secunda

vij De duab⁹ resurrectōib⁹ ꝛ ō mille ānis qđ i apocalypsi Joānis scr̄ptū sit:ꝛ qđ de eis rationabiliter sentiatur·

viij De allegatiõe ꝛ solutiõe diaboli.
ix Quid sit regnũ scrõꝝ cũ xpo ꝑ mille annos: ꝛ in q̃ discernat̃ a regno eterno.
x Quid respondendũ sit eis qui putãt resurrectionẽ ad sola corpa non etiam ad animas pertinere.
xj De gog ꝛ magog: quos ad psequendaz ecclesiam dei solutus prope finem seculi diabolus incitabit.
xij An ad vltimũ suppliciũ ptineat impiorũ quod descendisse ignis de celo ꝛ eos dez comedisse memoratur.
xiij An ante tps psecutiõis antixpi mille anni annumerandi sint.
xiiij De dãnatiõe diaboli cũ suis ꝛ p recapitulationẽ õ resurrectiõe corpm omniũ mortuoꝝ ꝛ õ iudicio vltie rebutõis.
xv Qui sũt mortui q̃s ad iudiciuz exhibuit mare: vel q̃s mors ꝛ iferi reddiderũt.
xvj De celo nouo ꝛ terra noua.
xvij De ecclesie glorificatione sine fine post mortem
xviij Quid apls petr⁹ de nouissimo dei iudicio p̃dicare docuerit mortuorum.
xix Quid apls paulus thessalonicẽsib⁹ scripserit: ꝛ õ manifestatiõe antixpi cui⁹ temp⁹ dies dñi subsequetur
xx Quid idẽ aplus in p̃ma ad eosdẽ epla õ resurrectiõe mortuoꝝ docuerit.
xxj Quid esaias ppha de mortuorũ resurrectiõe ꝛ retributiõe iudicij sit locutus
xxij Qualis futura sit egressio sanctoruz ad videndas penas malorum
xxiij Quid ꝓphauerit daniel de psecutione añxpi ꝛ õ iudicio dei regnoꝝ sctõrũ.
xxiiij In psalmis dauidicis q̃ õ fine scli hui⁹: ꝛ q̃ õ nouissimo dei iudicio ꝓphantur:
xxv De ꝓphetia malachie q̃ dei iudiciũ vltimũ declarat̃: ꝛ q̃ꝝ õꝝ p purificatorias penas facienda mundatio
xxvj De sacrificijs que sancti offerent deo sic placitura: quõ in dieb⁹ pstinis ꝛ ãnis prioribus placuerunt.
xxvij De sepatiõe bonoꝝ ꝛ maloꝝ: p quã nouissimi iudicij discretio declaratur.
xxviij De lege moysi spiritaliter intelligenda ne in damnabilia murmura carnalis sensus incurrat.
xxix De aduentu helie ante iudiciũ cui⁹ p̃dicatione scpturaꝝ secreta reserãte iudei conuertentur ad xpm.
xxx Q̃ in libris veteris testamti cũ de⁹ legit iudicatur⁹: ñ euidenter xpi pson monstret: ꝑ ex q̃busdaz testimonijs vbi dis

deus loquitur non dubie appareat q̃ ipse sit christus.

Incipit liber vicesimus. Capl.

Declarat̃ sunt fines ꝑ quos claritatẽ terrenoꝝ felicitas pclusa fuit deo cum diuinis bonis ꝓmissionibus ꝓ ꝓmo agens de mõ gentium ad dos fines scõo declarando cum diuinis bonis ꝓmissionibus ꝓ quos claritatẽ terrenoꝝ felicitas pclusa fuit deo

Ed die vltimi iudicij dei q̃ ipe donauerit locuturi: eũq̃ asserturi aduersus impios ꝛ incredulos: tanq̃ in edificij fundamẽto ꝑpus ponere testimonia diuina debemus. Quibus qui nolunt credere: hũanis ratiunculis falsis atq̃ fallacibus contraenire conantur ad hoc vt aut aliud significare cõtendant quod adhibetur testimonium de litteris sacris: aut omnino diuinitus esse dictum negent. Nam nullum existimo esse mortaliuz qui cum ea sicut dicta sunt intellexerit: ꝛ a sũmo ac vero deo per animas sanctas dicta esse crediderit: non eis cedat atq̃ consentiat: siue id etiam ore fateatur: siue aliquo vitio fateri erubescat aut metuat: vel etiam paruicaria simillima insanie: id quod falsum esse nouit aut credit: etiam contentiosissime defendere moliatur. Quod ergo in confessione ac ꝓfessiõe tenet omnis ecclesia dei veri: christum de celo esse venturum ad viuos ac mortuos iudicandos: hunc diuini iudicij vltimum diem dicim⁹ id est nouissimum tempus. Nam per quot dies hoc iudicium tendatur incertum est. ſz sicut priorum more sanctarum diem poni solere ꝓ tempore: nemo qui illas litteras quamlibet negligenter legerit nescit. Ideo autez cũ diem iudicij dei dicimus adijcimus vltimũ vel nouissimum: quia ꝛ nunc iudicat: et ab humani generis initio iudicauit: dimittens de paradiso et a ligno vite separans primos homines peccati magni perpetratores: immo etiã quãdo angelis peccantibus non pepercit: quoruz princeps homines a seipso subuersos in vidõdo subuertit: proculdubio iudicauit. Nec sine illius alto iustoꝝ iudicio: et in hoc aereo celo et in terris et demonum ꝛ hominum miserrima vita est erroribus erumnisq̃ plenissima. Verum et si nemo peccasset non sine bono rectoꝝ iudicio deus vniuersam rationalem creaturam perseuerantissime sibi domino suo coherentez in eterna beatitudine retineret. Iudicat etiam non solũ vniuersaliter de genere demonũ atq̃ hoim vt miseri sint ꝓpter ꝓmoruz meritum pctõꝝ: ſ etiam de singuloꝝ operibus

ppr̃ijs q̃ gerũt arbitrio volũtatis· Nã t demones ne torqueant p̃cant: nec vtiq; iniuste vel parcat eis: vel p̃ sua quiq; iprobitate torquentur· Et hoies plerũq; apte: plerũq; occulte luunt p̃ suis factis diuinit⁹ penas siue in hac vita: siue post mortẽ: q̃uis null⁹ hoim agat recte nisi dño adiuuet auxilio· Null⁹ demonuz aut hoim agat iique nisi dño eodẽq; iustissimo di
ja·9 iudicio p̃mittat· Sic̃ ei ait ap̃ls: non ẽ iniq̃tas apud deũ· Et sic̃ ipe alibi dic̃· Jnscrutabilia sũt
ja·jj iudicia dei: t iuestigabiles vie ei⁹: Nõ igr̃ in ℔ libro de illis p̃mis: nec de istis medijs dei iudicijs: ℨ de ipo nouissimo iudicio q̃d ipe tribuerit disputabo: q̃n xp̃s de celo vẽtur⁹ ẽ viuos iudicatur⁹ t mortuos· Jste q̃pe dies iudicij pro pr̃ie vocat: eo q̃ null⁹ ibi erit impite querele locus: cur iust⁹ ille sit felix: t cur iust⁹ ille infelix Oim nãq; tũc nõ nisi bonoz vera t plenissima felicitas: t oim nõ nisi maloz digna t sũma infelicitas ap̃parebit· La·II·

Unc aũt t mala equo aio ferre discim⁹
n q̃ patiunt̃ t boni: t bona nõ magnipendere q̃ adipiscunt̃ t mali· Ac p̃ ℨ etiaz in his reb⁹ in quib⁹ nõ ap̃paret dina iusticia: salutaris ẽ dina doctrina· Rescim⁹ ei q̃ iudicio dei bon⁹ ille sit paup: malus ille sit diues: iste gaudeat quẽ p̃ suis pditis morib⁹ cruciari debuisse meroz⁹ arbitramur: ptristet̃ ille quẽ vita laudabilis gaudere debuisse psuadet· exeat de iuditio nõ solũ inultus: verũetiã dãnat⁹ innocẽs aut iniq̃trate iudicis pressus: aut falsis obrut⁹ testimonijs· Ecõtrario sceles⁹ aduersari⁹ ei⁹ nõ solũ impunit⁹: verũ etiã vindicat⁹ insultet impi⁹ optime valeat: pius lãguore tabescat· atrocinẽt̃ suauissimi uuenes: t q̃ nec vbo quẽq; ledere potuerũt: diuersa moribor atrocitate affligant̃ infantes vtiles reb⁹ hũanis imatura morte rapiant̃: t q̃ vident̃ nec nasci debuisse: diutissime insup viuãt: plenus criminibus sublimet̃ honoz⁹: t hominẽ sine querela tenebre ignobilitatis abscõdant: t cetera hmõi q̃ qs colligit: qs enũerat· Que si haberẽt i ipa velut absurditate p̃stantiã: vt in hac vita i qua
143· hõ sic̃ sacer p̃salm⁹ eloquit̃ vanitati similis factus ẽ: t dies ei⁹ velut vmbra p̃tereũt: nõ nisi mali adipiscerent̃ trãsitoria bõa ista atq; terrena: nec nisi boni talia paterent̃ mala posset ℔ referri ad iudiciũ iustũ dei: vel etiã benignum vt qui non erant assecuturi bona eterna que faciũt beatos: his tẽpalibus vel deciperent̃ p̃ malicia sua vel p̃ro dei misericordia consolarent̃ bonis: t qui nõ erant passuri eterna torm̃enta: tẽpalibus vel p̃ro suis quibuscumq; vel q̃tuliscũq; peccatis affligerent̃: vel p̃pter implendas virtutes exercerent̃ malis· Hunc vero qñ nõ solum in malo sunt boni: t in bono mali qñ videt̃ iniustũ: verũetiã plerũq; t malis mala euenũt: t bonis bona p̃ueniũt: magl inscrutabilia fiunt iudicia dei t inuestigabiles vie illius· Quãuis g̃ nesciam⁹ quo iudicio de⁹ Rom· jj
ista vel faciat vel fieri sinat: apud quẽ summa virtus ẽ t summa sapientia: summaq; iusticia: nulla infirmitas: nulla remeritas: nulla iniquitas: salubriter tñ discim⁹ nõ magnipẽdere seu bona seu mala que videm⁹ eẽ bonis malisq; cõmunia: t illa bona q̃rere q̃ bonoz: atq; illa mala maxime fugere que p̃pria sunt malorũ· Cũ vo ad illud dei iudiciũ venerim⁹ cui⁹ tps iã p̃prie dicit̃ dies iudicij: t aliq̃n dies dñi nuncupatur: nõ solũ quecũq; tũc iudicabunt̃ verũetiã quecũq; ab initio iudicata: t quecũq; vsq; ad illud tps adhuc iudicanda sunt apparebũt esse iustissima· Ubi ℔ quoq; manifestabit̃: q̃ iuste iudicio dei fiat: vt nũc tam multa ac pene omnia iusta iudicia dei: sensus mentesq; mortaliũ lateant: cum tñ in hac re pioz fidẽ nõ lateat iustum eẽ qõ latet· La·III

Empe salomon sapientissim⁹ rex isra-
n el q̃ regnauit in hierusalẽ: librũ q̃ vocatur ecclesiastes: t a iudeis q̃q; habet̃ in sacrarũ canone lfaz: sic exordius est· Uanitas vanitatum dixit ecclesiastes: vanitas vanitatum: t omnia vanitas· Que homini abundãtia ex omni labore suo quo laborat sub sole? Et cũ ex hac sententia cõnecteret cetera: cõmẽorans erũnas errores q̃ vite hui⁹: t euanescentes interea temporũ lapsus: vbi nihil solidum nihil stabile retinet̃: in ea rerũ vanitate sub sole: illud etiã deplorat quodãmõ q̃ cũ sit abũdãtia sapiẽtie sup insipiẽtiã: sicut ẽ abundãtia lucis sup tenebras: sapiẽtisq; oculi sint in capite ipsi⁹: t stult⁹ in tenebris ambulet: vn⁹ tñ incurrat oib⁹ vtiq; in hac vita que sub sole agit̃: significans videlicet ea mala que bonis t malis videmus esse cõmunia· Dicit etiã illõ q̃ t boni patiant̃ mala tanq̃ mali sint· et mali tanq̃ boni sint adipiscant̃ bona: ita loquens: Eccs·8·
Est inq̃t vanitas que facta ẽ sup terrã: q; sunt iusti sup quos venit quasi factũ impioz̃: t sũt impij sup qs venit sicut factũ iustoz̃· Dixi q̃n hoc q̃q; ẽ vanitas· Jn hac vnitate cui q̃tũ satis visum ẽ: intimãdũ totũ istũ libz̃ vir sapientissimus deputauit: nõ vtiq; ob aliud: nisi vt eam vitã desiderem⁹ q̃ vanitatẽ nõ habet sub ℔ sole: ℨ veritatẽ sub illo q̃ fecit hunc solẽ· Jn hac g̃ vanitate: nunq̃d nisi iusto dei rectoq; iudicio similis eidem vanitati fact⁹ vanesceret homo? Jn diebus tamen vanitatis sue: interest plurimum vtrum resistat an obtemperat veritati: et vtrum sit expers vere pietatis an parti-

ceps: nō ꝓpter vite huiꝰ vel bona acq̄rēda: vl̄ mala vitanda vanescēdo trāseūtia: ꝫ ꝓpt futu rū iudiciū p qđ erūt ⁊ bonis bona ⁊ malis ma la. sine fine mansura. Deniq; iste sapiēs hunc
Eccō. 12. libꝝ sic ꝯclusit vt diceret: Deū time ⁊ mādata eius custodi: hē oīs hō: q; oē hoc opꝰ deꝰ adduce t in iudiciū in oi despecto: siue bonū siue ma lū. Quid breuiꝰ: verius: salubrius dici potuit. Deū inq̄t time: ⁊ mādata eī custodi: q; hoc ē oīs hō. Quicūq; enī ē: ē custos vtiq; māda toꝝ dei: qñ q̄ h nō ē: nihil ē. Nō enī ad veritat̄ imaginē refor mat: remanēs in similitudine vani tatis. Quia oē h opus. i. qđ ab hoīe fit ī hac vi ta siue bonū siue malū deus adducet ī iudiciū In oi despecto. i. in oī etiā q̄ ꝓtēptibilis hic vī: ⁊ iō nec videt: qñ deꝰ ⁊ ipm videt: nec euz de spicit: nec eū cū iudicat ꝓterit. La. IIII.

Eius itaq; vltimi iudicij dei testionia
b de scp̄turꝫ sanctis q̄ ponere institui: ꝑus eligēda sūt de libris testamēti noui: po stea de veteris. Quis enī vetera prioza sint rpe: noua tñ anteponēda sūt dignitate: qñ illa vetera p̄conia sūt nouoꝝ. Noua igit̄ ponenda sūt ꝑus: q̄ vt firmiꝰ ꝓbemꝰ assumunt ⁊ vetera In veteribꝰ habent lex ⁊ ꝓphete ī nouis cuā
Roma. 3. geliū ⁊ aplice lr̄e. Ait aūt apl's. Per legē enī co gnitio peccati. Nunc aūt sine lege iusticia dei manifesta ē: testificata p legē ⁊ ꝓphas: iusticia aūt dei p fidē iesu xp̄i in oēs q̄ credūt in eū. hec aūt iusticia dei ad nouū ptinet testamentū: et testimoniū hz a veteribꝰ libris: h ē a lege ⁊ ꝓ phetis. Prius igit̄ ipa cā ponēda ē: ⁊ postea te stes introducendi. hūc ⁊ ipe iesus xp̄s ordinez
Mat. 13. seruandū eē demōstrās. Scriba inq̄t erudit̄ ī regno dei: similis ē viro pfamilias ꝓferenti de thesauro suo noua ⁊ vetera. Nō dixit vete ra ⁊ noua: qđ vtiq; dixisset: nisi maluisset meri torū ordinē seruare q̄ tempoꝝ. La. V.

Rgo ipe saluator cū obiurgaret ciuita
e tes in quibꝰ magnas x̄tutes fecerat ne q̄ crediderāt ⁊ eis alienigenas anteponeret.
Matb. ij Uerūtū inq̄t dico vob: tyro ⁊ sydoni remissiꝰ
Ibidem. erit in die iudicij q̄ vob: Et paulo post alteri ci uitati. Amē inq̄t dico vob: q; tre sodomoꝝ re missiꝰ erit in die iudicij q̄ tibi. hic euidētissime
Mat. 12 p̄dicat die iudicij eē ventuꝝ. Et alio loco. Uī ri niniuite inq̄t surgēt ī iudicio cū generatiōe ista: ⁊ ꝯdēnabūt eā: q; pe: itentiā egerūt in p̄
Ibidem. dicatiōe ionc. Et ecce pluſq̄ iona hic. Regina austri surget in iudicio cū generatiōe ista ⁊ cō dēnabit eā: q; venit a finib' tre audire sapiam salomōis: ⁊ ecce pluſq̄ salomō h. Duas h lo cores discimꝰ: ⁊ vēturū eē iudiciū: ⁊ cū mortuoꝝ resurrectiōe venturū. De niniuitis enī ⁊ re gina austri qū hec dicebat de mortuis sine du bio loq̄bat: q̄s tñ ī die iudicij resurrecturos eē p̄dixit. nec iō dixit ꝯdēnabūt q; ⁊ ipi iudicabūt ꝫ q; ex ipoꝝ cōpatiōe isti merito dānabuntur. Rursus alio loco: cū de hoīm bonoꝝ ⁊ maloꝝ nūc pmixtiōe: postea sepatiōe: q̄ vtiq; in die iu dicij futura ē loquerēt: adhibuit similitudinez de tritico semīato: ⁊ supseminatis zizaniis: eā q̄ suis exponēs discipulis. Qui semiat ihc bo
Mat. ij nū semē ē filiꝰ hois: ager aūt ē hic mūdꝰ: bonū vo semē hi sūt filij regni zizania aūt hi filij sunt nequā. Inimicus aūt q̄ semīauit ea: ē diabo lus. Messis aūt ꝯsūmatio ē secli: messores vo angeli sūt. Sicut ꝫ colliguntꝰ zizania ⁊ igni cō
Ibidem. burunt̄: sic erit in ꝯsūmatiōe seculi. Mittet fi lius hois angelos suos: et colligent de regno suo oīa scādala ⁊ eos qui faciūt iniq̄tatē: ⁊ mit tent eos in caminū ignis: ibi erit fletꝰ ⁊ stridor dentiū. Tūc iusti fulgebūt sic sol in regno pa
Ibidem. tris eoꝝ. Qui hz aures audiēdi audiat. hic q̄ dem iudiciū vel diē iudicij nō noiauit: ꝫ multo eū clarius ipis rebus exp̄ssit: ⁊ in fine seculi fu turū eē p̄dixit. Itē discipulis suis: Amē inq̄t di
Mat. ij co vobis q̄ vos q̄ secuti estis me: in regenera tiōe cū sederit filiꝰ hois ī sede maiestat̄ sue se debit̄ ⁊ vos sup sedes duodecī iudicātes duo decī tribꝰ isr̄l. hinc discimꝰ cū suis discipul' iudi caturū iesum. Uñ ⁊ alibi iudeis dixit. Si ego
Luce. ij in beelzebub eiicio demonia. filij vestri in q̄ eij ciūt: Ideo ipi iudices vestri erūt. Nec qñ sup duodecim sedes sessuros eē ait duodecī solos hoīes cū ipo iudicaturos putare debemꝰ. Du odenario q̄ppe nūero vniuſa q̄dā significata ē iudicātiū multitudo. ppt̄ duas ptes numeri se ptenarij: q̄ significat̄ plerūq; vniuſitas: q̄ due ptes. i. tria ⁊ q̄ttuor: altera p alterā multiplica te duodecim faciūt. Nā q̄ttuor ter: ⁊ tria q̄ter duodecim sūt: ⁊ si q̄ alia huiꝰ duodenarij nūeri q̄ ad hoc valeat ratio repit̄. Alioq̄n qñ in locū iude traditor̄ apostolū mathiā legimꝰ ordina
Act. j tū. Apl's paulꝰ q̄ plꝰ illis oīb' laborauit vbi ad iudicandū sedeat non hēbit: q̄ ꝓfecto cū aliis
j Cor. vj sanctis ad nūerū iudicū se ptinere demōstrat. cū dicit. Nescit̄ q; angelos iudicabim'? De ipis q̄ iudicādis in h nūero duodenario silis cā est
j Cor. vj Nō eī q; dcīm ē. Judicātes duodecim tribꝰ isr̄l. tribꝰ leui q̄ tertiadecīa ē ab eis iudicāda ꝫ erit
Mar. ij aut solū illū populū. nō etiā ceteras gētes iudi cabūt? Qđ aūt ait in regeneratione. ꝑuldu bio' mortuoꝝ resurrectionē. noīe voluit regnā tionis intelligi. Sic enī caro nr̄a regenerabit̄ p incorruptionē. quēadmodū est aīa nostra re generata p fidē. multa p̄tereo. q̄ de vltimo iudicio ita diciy idenī vt diligenter ꝓsiderata

reperiantur ambigua: vel magis ad aliud pti
nentia: siue scz ad eū saluatoris aduētū q̄ p to-
tū hoc tp̄s in ecclesia sua venit: h̄ est in mēbris
suis: pticulariter atq; paulatiz: qm̄ tota corp⁹
est eius. siue ad excidiū terrene hierlm: q; et ō
illo cū loquit plerūq; sic loquit tanq̄ de fine se
culi. atq; de illo die iudicij nouissimo et magno
loquat: ita vt dinosci ñ possit oīno: nisi ea que
apud tres euāgelistas: matheū: marcū: t lucā
de hac re simil dicta sūt inter se oīa cōferant.
Quedā q̄pe alⁱ obscuri⁹ alter explicat planius:
vt ea q̄ ad vnā rē ptinentia dicunt: appeat
vñ dicant. Q̄ō facere vtcūq; curaui in quadā
epla quā rescripsi ad btē mēorie virū esychiuz
salonitane vrbis epm: cui⁹ epl̄e titul⁹ ē de fi-
ne seculi. Proinde tā illō h̄ dicā q̄ō in euāge-
lio fm matheū de separatiōe bonoz t maloz le-
git p iudiciū p̄sentissimū atq; nouissimuz xp̄i.
Cū aūt venerit inq̄t fili⁹ hois in maiestate sua
t oēs āgli cū eo. tūc sedebit sup sedē maiestat
sue. Et p̄gregabūt ante eū oēs gētes: t separa
bit eos ab iuicē: sic pastor segregat oues abhe
dis. Et statuet oues quidez a dextris suis: he-
dos aūt a sinistris. Tūc dicet rex his q̄ a dextr
eius erūt. Venite b̄dicti pris mei possidete
paratū vob regnū a p̄stitutiōe mundi. Esuri-
ui enī: t dedistis mihi māducare. Sitiui t dedi
stis mihi bibere. Hospes crā. t collegistis me.
Nudus et cooperuistis me. Infirmus et visi-
tastis me. In carcere erā t venistis ad me. tūc
rñdebūt ei iusti dicētes. Dñe: q̄n vidim⁹ te e-
surientē t pauim⁹? Sitientē: t dedim⁹ tibi po
tū? Q̄n āt te vidim⁹ hospitē t collegim⁹ te? aut
nudū t coopuim⁹ te? Aut q̄n vidim⁹ te infirmū
aut in carcere: t venimus ad te? Et rñdēs rex
dicet illis. Amen dico vob: q̄diu vni fecistis ō
bis fratrib⁹ meis minimis: mihi fecistis. Tūc
dicet t his q̄ a sinistris ei⁹ erūt. Discedite a me
maledicti in ignē eternū: q̄ parat⁹ ē diabolo t
angelis ei⁹. Deinde similiter etiā his enūerat
q̄ō illa non fecerint que dextros fecisse memo
rauit. Similiterq; interrogantib⁹ q̄n eū viderit
in hoz indigētia p̄stitutū: t q̄ō minis suis non
factū ē: sibi factū nō fuisse respondet. Sermo-
nēq; p̄cludēs: t hi inq̄t in supliciū eternū ibūt
iusti āt i vitā eternā. Joānes vo euāgelista aptissi
me narrat eū in resurrectiōe mortuoz futuz
p̄dixisse iudiciū. Cū em̄ dixisset. Neq; em̄ pater
iudicat quēq̄: s iudiciū oē dedit filio: vt oēs
honorificēt filiū: sic honorificant patrem q̄ nō
honorificat filiū non honorificat patrē qui mi-
sit illū: protinus addidit. Amen amē dico vob
quia qui verbū meū audit t credit ei q̄ me mi
sit: habet vitaz eternā: t in iudiciū non venict
sed trāsiet a morte in vitam. Ecce hic dixit etiam fideles suos in iudiciū nō venire. Quomō ergo p iudiciū sepabunt a malis: t ad eius dextram stabūt: nisi quia hoc loco iudiciū pro dānatione posuit? In tale q̄pe iudiciū nō veniēt qui audiunt verbū eius: t credunt ei qui misit illum.

La. VI.

Deinde adiūgit et dicit. Amen amē dico vobis: quia venit hora: t nunc est quādo mortui audient vocem filij dei. t qui audierint viuent. Sicut enī pater habet vitam in semetipo: sic dedit t filio h̄re vitā in semetipso. Rondū de secūda resurrectiōe: id est corpoz loquit que in fine futura est: sed de p̄ma q̄ nūc est. Hanc quippe vt distingueret ait. Venit hora t nūc est. Non aūt ista corpoz: sed animaz est. Habent enī t anie mortem suā in impietate atq; peccatis. Scōm quā mortē mortui sūt: De quibus idē dñs ait. Sine mortuos sepelire mortuos suos: vt scz in alia mortui: in corpe mortuos sepelirēt. Propter istos q̄ in pietate t iniquitate in anima mortuos: venit inquit hora t nūc est: quando mortui audient vocē filij dei: t qui audierint viuēt. Qui audierint dixit qui obedierint: qui crediderint t vsq; in finez perseuerauerint. Nec fecit hic vllā differentiā bonoz t maloz. Oīnibus enī bonum ē audire vocē eius: t viuere ad vitam pietatis ex impietatis morte transeūdo. De qua morte ait apostolus paulus. Ergo oēs mortui sūt: t pro oīnibus mortuis est vnus: vt qui viuūt iā non sibi viuant. sed ei qui pro ip̄is mortuus est t resurrexit. Oēs itaq; mortui sūt in peccat: nemine p̄sus excepto: siue originalib⁹ siue etiaz volūtate additis: vel ignorādo vel scīēdo: nec faciendo q̄ō iustū est: t p oīnibus viuis mortuis: viuus mortuus est vn⁹: id ē nullū habens oīno peccatū: vt qui p remissionē peccatoruz viuūt: iam sibi viuant: sed ei qui pro oīnib⁹ mortuus est p̄pter peccata nostra: t resurrexit p̄pter iustificationē nostrā: vt credentes in euz qui iustificat impiū: ex impietate iustificati: tāq; ex morte viuificati ad p̄mā resurrectionez que nūc est animarū ptinere possum⁹. Ad hāc enī p̄mam nō ptinent nisi q̄ beati erūt in eternū: ad secūdā vero de qua mox locutur⁹ est: t beatos ptinere docebit t miseros. Ista est misericordie: illa iudicij: Propt̄ q̄ō in psalmo scriptū est. Misericordiā t iudiciū cātabo tibi domine. De quo iudicio conseq̄nter adiunxit atq; ait. Et potestatē dedit ei iudiciū facere: quia filius homis est. Hic ostendit q̄ in ea carne venier iudicaturus in qua venerat iudicandus. Ad hoc enī ait. q̄n filius homis est. Ac deinō

at. 25

dem.

dem.

dem.

dem.

Joh. 5.

Ibidem.

Matth. 8

Joh. 5

1. Cor. 5

Rom. 4.

Ps. 100.

Joh. 5.

Ibidem.

Ibidem· subiungens vñ agim⁹· Nolite inq̃t mirari hoc qõ dixi· q: veniet hora in qua oẽs q̃ in monumẽtis sũt· audiẽt vocẽ filij dei: ⁊ ꝓcedent qui bõa fecerũt in resurrectionẽ vite: qui vo mala egerunt in resurrectionẽ iudicij· Hoc ẽ illud iudiciũ qõ pauloante sic nũc ꝓdãnatiõe posuerat dicẽs· Qui verbũ meũ audit· ⁊ credit ei q̃ misit me habet vitã eternã: ⁊ in iudiciũ nõ veniet ꝑ transiet a morte in vitã· i· ptinendo ad primã resurrectionẽ qua nũc transit a morte ꝓfaru ad vitã virturũ: in dãnationẽ nõ veniet: quã significauit appellatiõe iudicij: sicut etiã in hẽ lo-

Ibidem· co vbi ait· Qui vo mala egerũt in resurrectionem iudicij· i· dãnationis· Resurgat q̃ in ꝓma:

Ibidem· qui non vult in scõa resurrectiõe dãnari· Venit q̃ hora ⁊ nũc ẽ: qñ mortui audient vocẽ filij dei ⁊ qui audierint viuẽt· i· in dãnationẽ nõ vẽient que scõa mors ẽ: in quaz scõam mortem post secũdã que co:pox futura est resurrectionem precipitabunt qui in ꝓria q̃ animax ẽ nõ resurgunt· Venit enĩ hora vbi nõ ait ⁊ nũc est: qñ fine seculi erit: hẽ ẽ in vltio ⁊ maximo iudicio di quando oĩes qui in monumentis sũt audiẽt vocẽ eius ⁊ ꝓcedent· Nõ dixit quẽadmodũ in prima: ⁊ qui audierint viuent: non enĩ oẽs viuent: ea scz vita q̃ qñ beata est: sola vita dicẽda est· Nã vtiq̃ nõ sine qualicũq̃ vita possent audire ⁊ de monumentis resurgẽte carne ꝓcedere· Quare aũt nõ oẽs viuent: in eo qõ se-

Ibidem· quit docet· Qui bona inquit fecerũt in resurrectionẽ vite: qui vo mala egerũt i resurrectionem iudicij· Hi sũt qui nõ viuent: quia secunda morte morient· Mala quippe egerũt quoniã male vixerũt: male aũt vixerũt: quia in prima q̃ nũc ẽ aiax resurrectiõe nõ reuixerũt: aut in eo q̃ reuixerãt nõ in finẽ vsq̃ manserũt· Sicut q̃ due sũt regenerationes: de quibus iã supẽ locut⁹ sũ: vna q̃ fit in fidẽ ẽ: q̃ nũc fit ꝑ baptismũ alia ꝑ carnẽ q̃ fiet in ei⁹ incorruptõe atq̃ immortalitate ꝓ iudiciũ magnũ atq̃ nouissimũ: ita sũt ⁊ resurrectiões due: vna ꝓma q̃ nũc ẽ: ⁊ aniarũ ẽ: q̃ venire nõ ꝓmittit in mortẽ scõam alia scõa q̃ nũc nõ ẽ ꝑ in seculi fine futura ẽ: nec aniax ꝑ corpox ẽ: q̃ ꝓ vltimũ iudiciũ alios mittet in scõam mortẽ: alios in eam vitam que nõ habet mortẽ· La·VII·

d Et his duab⁹ resurrectionib⁹ idẽ Joannes euãgelista in eo libro q̃ dicit apocalipsis eo mõ locut⁹ ẽ: vt eax ꝓma a q̃busdã nr̃is nõ intellecta: etiã in qualsdã ridiculas fabulas verteret· Aut quippe in libro memorato Joan-

Apoc·20 nes apls· Et vidi ãgelũ descẽdentẽ de celo habentẽ clauẽ abyssi: ⁊ catenã in manu sua: et tenuit draconẽ illũ serpentẽ antiquũ q̃ cognoia-

tus est diabol⁹ ⁊ sathanas ⁊ alligauit illũ mille annis: ⁊ misit illũ in abyssũ ⁊ clausit: ⁊ signauit sup eũ vt non seduceret iã gentes: donec finãtur mille anni: post hec oportet eũ solui breui tẽpore· Et vidi sedes ⁊ sedentes sup eas: ⁊ iudiciũ datũ ẽ illis: ⁊ aias occisox ꝓpter testimoniũ ihesu ⁊ ꝓpter verbũ dei· Et q̃ non adorauerũt bestiã nec imaginẽ ei⁹: nec acceperũt inscriptionẽ in fronte aut in manu sua ⁊ regnauerũt cũ ihesu mille annis: reliqui eox nõ vixerũt donec finiant mille anni· Hec resurrectio ꝓma ẽ· Beatus ⁊ sanct⁹ est q̃ habet in hac ꝓma resurrectione ptẽ· In istis secunda mors nõ hz ptãtem: sed erunt sacerdotes dei ⁊ xpi: ⁊ regnabunt cũ eo mille ãnis· Qui ꝓpter hec hui⁹ libri vba ꝓma resurrectionẽ futurã suspicati sũt eo: palã inter cetera maxime nũero annox mille ꝓmoti sũt tanq̃ oporteret in sanctis eo mõ velut tanti xpis fieri sabbatismũ: vacationẽ scz sanctam post laborez annox sex miliũ: ex q̃ creat⁹ ẽ hõ: ⁊ magni illi⁹ pcti merito i hui⁹ mortalitat⁹ erũnans de padisi felicitate dimissus ẽ: vt qñ scriptũ ẽ· Unus dies apud dñm sic mille ãni: ⁊ mille ãni sic dies vn⁹: sex annox milib⁹ tanq̃ sex diebus impletis: sequat velut sabbatu septim⁹ i annis mille postremis: ad hẽ scz sabbatũ celebrandũ resurgentib⁹ sanctis· Que opinio ẽt vtcũq̃ tolerabilis: si aliq̃ delitie spirituales i illo sabbato sctis affuture ꝓmiserit ꝓpitiã crederẽt· Nã etiã nos hoc opinati fuimus aliq̃n· Sz cuz eos q̃ tũc resurrexerit dicãt immoderatissimis carnalibus epulis vacaturos: in quibus cibus sit tant⁹ ac pot⁹ vt nõ solũ nullã modestiã teneant ꝑ modũ q̃ impius incrudelitat⁹ excedãt nullo mõ ista ꝓnt nisi a carnalib⁹ credi· Hi autez q̃ spiritales sũt istos ista credẽtes Chiliastes appellant greco vocabulo: qõ xbũ e verbo expimentes nos possum⁹ miliarios nũcupare: eos aũt longũ est refellere ad singula: ꝑ pot⁹ quẽadmodũ scꝑtura hec accipiẽda sit iã debemus ostendere· Ait ipe dñs nr̃ ihesus xp̃s· Nemo pt introire in domũ fortis: ⁊ vasa ei⁹ eripe nisi ꝑius allegauerit fortẽ: diabolũ volẽs intelligi fortẽ: q: ipe gen⁹ hũanũ potuit tenere captiuũ: vasa xo ei⁹ q̃ fuerat ereptur⁹: fideles suos futuros: q̃s ille in diuersis peccatis atq̃ impietatibus possidebat· Utq̃ alligaret hic fortis: ꝓptereа vidit iste op̃s in apocalipsi angelũ descendentẽ de celo: habentẽ clauẽ abyssi: ⁊ catenã in manu sua· Et tenuit inq̃t draconẽ illũ serpentẽ antiquũ q̃ cognoiat⁹ est diabol⁹ ⁊ sathanas: ⁊ alligauit eũ mille annis: hẽ ei⁹ ptãtẽ ab eis seducendis ac possidendis q̃ fuerãt liberandi cohibuit atq̃ frenauit· Mille aũt anni: duob⁹ mõis

Ibidem·

Ibidem·

Ibidem·

pfit quãtũ mihi occurrit intelligi: aut quia i vltimis ãnis mille ista res agit· i· sexto ãnox miliario rancꝫ sexto die: cui⁹ nũc spacia posteriora voluuit: secuturo deinde sabbato qõ nõ hz vesperã: requiẽ scz sanctox q̃ nõ hz finẽ: vt huius miliarij rancꝫ diei nouissimã ptẽ q̃ remanebit vsqꝫ ad terminũ seculi: mille ãnos appellauerit: eo loquẽdi mõ q̃ ps significak a toto: aut certe mille annos pro ãnis oĩb⁹ hui⁹ seculi posuit: vt pfecto nũero notarek ipa tpis plenitudo· Millenari⁹· n· nũer⁹ denarij numeri quadratũ solidũ reddit Decẽ q̃pe decies ducta: fiunt centũ: q̃ iã figura quadrata: ꝑ plana ẽ· Vt aũt in altitudinẽ surgat ꝛ solida fiat rursus cẽ tũ decies multiplicank ꝛ mille fiũt· Porro si cẽ tũ ipa aliq̃ mõ ꝓ vnũsitate aliqñ ponank: quale illud ẽ qõ dñs oĩa sua dimittenti ꝛ eũ seq̃nti: ꝓmisit dicẽs: accipiet in seculo centuplũ: qõ ex
ox· 6 ponẽs q̃dãmõ apls ait· Quasi nihil habẽtes: ꝛ oĩa possidentes: qx ꝛ añ iã dictũ est Fidelis homis tot⁹ mũdus diuitiax ẽ: quãtomagis mille ꝓ vnũsitate ponunk: vbi est soliditas ipius denarie quadrature· Vñ nec illud meli⁹ intelli·j04 gik: qõ in psalmo legik· Memor fuit in seculũ testamenti sui: verbi qõ mãdauit in mille gñaõ·20 tiões· i· in oẽs· Et misit illũ inq̃t in abyssuz: vti qꝫ diabolũ misit in abyssum· Quo noĩe significata ẽ multitudo innũerabilis impiox: quorũ in malignitate aduersus ecclesiã dei multa ꝓfunda fũt cozda: non q̃ ibi diabol⁹ añ nõ erat: ſ iõ dicit illuc missus: quia exclusus a credentibus plus cepit impios possidere· Plus nanꝫ possidetur a diabolo qui non solũ alienatus ẽ
dem· a deo: verũetiã gratis odit seruientes deo· Et clausit inq̃t: ꝛ signauit sup eũ: vt iã nõ seducat gẽtes: donec finiank mille ãni· Clausit sup euz dictũ est: interdixit ei ne possit exire· i· verituz trãsgredi· Signauit aũt qõ addidit significat sibi videk: qõ occultũ eẽ voluit q̃ ptineant ad ptẽ diaboli: ꝛ q̃ nõ ptincãt: Hoc q̃pe in scõ isto prorsus later: qx ꝛ qui videk stare vtruz sit casurus: ꝛ qui videk iacere vtrũ sit surrectur⁹· incertũ est· Ab eis aũt gentibus seducẽdis huius interdicti vinculo ꝛ claustro diabol⁹ ꝓhibetur atꝫ cohibek: q̃s ptinentes ad xp̃m seduce·j· bat antea: vel tenebat· Has enĩ deus elegit añ o·j mũdi ꝓstitutionẽ: eruere de ptãte tenebrarum ꝛ transferre in regnũ filij claritatis sue: sicut apostol⁹ ait· Rã seducere illũ gentes etiã nũc: ꝛ secũ trahere in eternã penã: ſ nõ p̃destinatas in eternã vitã q̃s fidelis ignorat: Nec moueat q̃ sepe diabolus seducit etiã illos: q̃ iã regenerati in xp̃o· vias ingrediunk dei· Nouit enĩ dñs q̃
hi·2 sũt ei⁹ ex his in eternã dãnationẽ neminez ille seducit· Sic enĩ nouit eos dñs: vt de⁹: quez nihil latet etiã futurox: nõ vt hõ q̃ hominẽ ad p̃sens videt: ſ tñ videt cui⁹ cor nõ videt: q̃is ãt postea sit futur⁹: nec seip̃m videt· Ad hoc g̃ ligatus ẽ diabol⁹ ꝛ inclusus in abysso: vt iã nõ seducat gentes: ex quibus ꝓstat ecclia q̃s antea seductas tenebat anteq̃ eẽt ecclesia· Nec enix dictũ est· Vt nõ seduceret aliquẽ: ſ vt nõ sedu Apoc·20 ceret inq̃t iã gentes in quib⁹ ecclesiã ꝓculdubio voluit intelligi· Donec finiank mille ãni· i· Ibidem· aut qõ remanet de sexto die q̃ ꝓstat ex mille annis· aut oĉs ãni quib⁹ deinceps ſ seculũ pagẽ dũ est Nec sic accipiendũ ẽ qõ ait: vt nõ seducet gẽtes donec finiank mille ãni: quasi postea Ibidem· seducturus sit eas dũtaxat gẽtes ex quib⁹ p̃destinata ꝓstat ecclesia: a q̃b⁹ seducendis illo est viculo claustroq̃ ꝓhibitus· Sed aut illa locutiõe dictũ est q̃ in scripturis aliquotiens inuenitur· qualis est in psalmo· Sic oculi nri ad dñm Pſ· 122· deũ nrm donec misereak nri· Neq̃ enĩ cuz misertus fuerit: nõ erũt oculi seruox ei⁹ ad dñm deũ suũ· Aut certe iste ẽ ordo verbox· Et clausit ꝛ signauit sup eũ donec finiank mille anni· Qõ vero interposuit vt nõ seduceret iã gentes: ita se habet: vt ab hui⁹ ordinis cõsumꝫtione sit liberũ: ꝛ seorsũ intelligendũ velut si post adderek: vt sic se hꝫbet tota ista· Et clausit ꝛ signa Apoc·20 uit sup eũ donec finiank mille ãni vt nõ seduceret iã gentes id ẽ iõ clausit donec finiank mille anni· vt iam nõ seduceret gẽtes· Ca· VIII·
Ost hoc inq̃t oportet euz solui bzeui tpe· Apoc·20
p Si h̃ ẽ diabolo ligari ꝛ includi: ecclesiaz nõ posse seducere: h̃ g̃ erit solutio ei⁹ vt possit? Absit· Hũq̃ enĩ ab illo ecclia seducek p̃ destinata ꝛ electa añ mũdi ꝓstitutionem: de q̃ dictũ ẽ· Nouit dñs q̃ sũt eius: ꝛ tamen hic erit ecclesia illo tpe etiã q̃ soluend⁹ ẽ diabol⁹· sic ex 2· Thi·2· q̃ ẽ instituta h̃ fuit ꝛ erat oĩ tpe: ĩ suis vtiq̃ qui succedũt nascẽdo morientib⁹· Maz paulo post dic· Q̃ solut⁹ diabol⁹ seducet has gentes toto orbe trax· ac trahet in bellũ aduersus eã· q̃rũ Apoc·20 bostiũ nũerus erit vt arena maris· Et ascẽderũt inq̃t sup trã latitudinẽ· ꝛ cinxerũt castra sanctox· ꝛ dilectã ciuitatẽ· ꝛ descẽdit ignis de celo Ibidem· a dõ ꝛ comedit eos· ꝛ diabol⁹ q̃ seducebat eos missus ẽ in stagnũ ignis ꝛ sulphuris vbi ẽ ꝛ bestia ꝛ pseudo ꝓphẽ· ꝛ cruciabunk die ac nocte in secula seculox· Sed h̃ iã ad iudiciũ nouissimũ ptinet q̃ nũc ꝓpter ea cõmẽorandũ puta ui ne q̃s existimet eo ipo tpe quo q̃ soluek diabolus in hac tra ecclesiã nõ futurã· illo hic eam vel non inueniẽte cũ fuerit solutus· vel absumente· cũ fuerit pſecutus· Nõ itaq̃ p totum h̃ tpus q̃ liber iste cõplectik a p̃mo scilicet adus

tu xpi vsq; in seculi finē q̄ erit scōus eius aduersus diaboli alligat: vt ei⁹ hec ipa sit alligatio: p hoc interuallū qō mille ānoꝝ nūero appellat ñ seducere ecclesiā: qñ q̄dē illa nec solut⁹ vtiq; seductur⁹ ē. Nā pfecto si ei⁹ alligatio ē nō posse seducē siue nō pmitti: q̄d erit solui: nisi posse seducere siue pmitti? Qō absit vt fiat. Sz alligatio diaboli est nō pmitti exercere totā rēptationē quā pōt vel vi vel dolo ad seducēdos homines in ptē suā cogēdo violent: fraudulent⁹ ve fallēdo. Qō si pmitteret in tā longo tpe: ꝛ tāta infirmitate miltoꝝ: plurios tales q̄les deus id ppeti nō vult: ꝛ fideles deiceret ꝛ ne crederēt impediret. Qō ne faceret alligat⁹ ē. Tūc autez soluet: qñ ꝛ breue tps erit. Nā trib⁹ ānis ꝛ sex mensib⁹ legit totis suis suoꝝq; viribus seruiturus: ꝛ tales erūt cū q̄b⁹ ei belligerādū ē: vt vinci tāto ei⁹ ipetu insidijsq; nō possint. Si autez nūq̄ solueret: min⁹ apperet ei⁹ maligna potētia: minus sancte ciuitatis fidelissimo patientia pbaret: min⁹ deniq; pspiceretur: q̄ magno ei⁹ malo tā bñ fuerit vsus oipotēs de⁹: q̄ eū nec oino abstulit a rēptatiōe sanctoꝝ: q̄uis ab eorū interioribus hoib⁹ vbi in deuz credit: foras missū: vt forinsec⁹ ei⁹ oppugnatiōe pficerēt: et in eis q̄ sūt ex pte ipius alligauit: ne quātā posset effundendo ꝛ exercēdo maliciā innūerabiles infirmos: ex q̄b⁹ ecclesiā multiplicari ꝛ iplerī optebat: alios credituros: alios iā credētes a fide pietatis hos deterreret: hos frangeret ꝛ solueret in fine: vt q̄ fortē adūsariū dei ciuitas superauerit: cū in genti gloria sui redēptoris adiutoris: liberatoris aspiciat. In eoꝝ sane q̄ tūc futuri sūt sanctoꝝ atq; fideliū cōpatiōe q̄d sum⁹ nos? Qñ q̄dē ad illos pbandos tant⁹ ꝑsolueret inimic⁹: cū q̄ nos ligato tāto ꝑiculo dimicam⁹: q̄uis ꝛ Xpis iteruallo: q̄sdā milites xpi tā prudētes ꝛ fortes fuisse atq; eē nō dubiū est vt etiā si tūc in ista mortalitate viuerēt: qñ ille solueret: oēs insidias ei⁹ atq; impet⁹ ꝛ cauerent prudētissime ꝛ patientissime sustinerēt. Hec aūt alligatio diaboli ñ solū facta ē ex q̄ cepit ecclesia p̄ter iudeā terrā in natiōes alias: aliasq; dilatari: ꝑ etiā nūc fit ꝛ fiet vsq; ad terminū secli q̄ soluend⁹ ē q: ꝛ nūc hoies ab infidelitate in q̄ ipe eos possidebat ꝓuertunt ad fidē: ꝛ vsq; in illū finē sine dubio ꝓuertent. Et vtiq; vnicuiq; fideliū iste fort⁹ tūc alligat: qñ ab illo tāq; vas ei⁹ eripit: ꝛ abyssus vbi inclusus ē nō in eis consumpta ē qñ sūt mortui: q̄ tūc erāt qñ eē cepit inclusus: ꝑ successerūt eis alij nascēdo atq; succedūt donec finiat ꝑ seculū q̄ oderint xpianos: in q̄q; q̄ndie velut in abysso cecis ꝛ pfundis coꝛdibus includat. Et q̄ aūt etiā illius vltis tribus annis ꝛ mensibus sex: qñ solut⁹ totis viribus seuitur⁹ ē aliq̄s in q̄ nō fuerat sit accessur⁹ ad fidē nōnulla q̄stio est. Quō em̄ stabit qō dictū ē. Quis intrat in domū fortis vt vasa ei⁹ eripiat nisi ꝓius alligauerit fortē si etiā solutio eripiēt. Ac p̄ cogere videt ista snīa vt credam⁹ illo licet exiguo tpe neminē accessurū eē pplo xpiano: ꝑ cū eis q̄ iā xpiani repti fuerint diabolum pugnaturū ex q̄b⁹ etiā si aliq̄ victi securi eū fuerint: nō eos ad p̄destinatū filioꝝ dei numerū ptinere. Neq; em̄ frustra idē Iobes apls qui ꝛ hāc apocalipsim scripsit: in epla sua de quibusdā dixit. Ex nob exierūt: ꝑ nō erāt ex nob. Naz si fuissent ex nob pmānissent vtiq; nobiscū. Sz q̄d fiet ō puul? Nimiū q̄ppe incredibile ē: nullos iā natos ꝛ nōdū baptizatos: ꝓoccupari xpiānorum filios illo tpe infantes: nullos etiā ipis nasci iā diēb⁹: aut si erit nō eos a pentrib⁹ suis vsq; ad lauacꝝ regeneratōis mō q̄cūq; pduci. Qō si fiet: q̄ pacto soluto iā diabolo vasa ista eripiēntur: in cui⁹ domū nemo intrat vt vasa ei⁹ eripiat: nisi ꝓius alligauerit eū. Immo xo id potius eē credendū: nec q̄ cadāt de ecclia: nec q̄ accedant ad eccliam illo tpe defuturos: ꝑ pfecto tā fortes erūt ꝛ parātes ꝑ baptizandis puulis suis: ꝛ bi q̄ tūc p̄mit⁹ crediturī sūt: vt illū fortem vincāt etiā nō ligatū. i. hoib⁹ q̄libet antea numq̄ vel artib⁹ insidiantē vel vrgentē viribus: ꝛ vigilanter ītelligāt: ꝛ tolerant ferāt: ac sibi etiā nō ligato eripiant. Nec iō falsa erit euāgelica illa snīa. Quis intrat in domū fort⁹ vt vasa ei⁹ eripiat nisi ꝓius allegauerit fortē? Scōm n. sententie ei⁹ veritatē: ordo iste seruat⁹ est: vt ꝓius alligaret fort⁹: ereptisq; vasis ei⁹ longe lateq; in oib⁹ gētib⁹ ex firmis ꝛ infirmis ita multiplicaret eccl'ia: vt ex ipa rerū diuinit⁹ pdictaꝝ et ipletarū robustissima fide etiā soluto vasa posset auferre. Sic em̄ fatendū ē multoꝝ refrigescere caritatē cū abūdat iniq̄tas etiā inusitatis maxisq; psecutiōib⁹ atq; fallacijs diaboli tā soluti eos q̄ i libro vite scpti ñ sūt eē mltos cessuros: hic cogitādū ē ñ solū q̄s bonos fideles illud tps iueniet ꝑ nōnull'os etiā q̄ fort⁹ adhuc est adiuuāte dei gr̄a p̄ ꝓsideratione scpturaꝝ: in q̄bus ꝛ alia finis ipe p̄nūciat⁹ ē quē venire iā sentiūt ad credēdū qō nō credebāt futuros eē firmiores: ꝛ ad vincendū etiā nō ligatū diabolū fortiores. Qō si ita erūt ꝓpterea p̄cessisse credēda ē ei⁹ alligatio: vt ꝛ ligati ꝛ soluti expoliatio seq̄ret: qm̄ de hac re dictū ē. Quis intrabit in domū fortis: vt vasa ei⁹ eripiat nisi ꝓius alligauerit fortē?

Ca. IX.

Interea dū mille ānis ligat⁹ ē diabolus sancti dei regnant cū xpo etiā ipe mille

Gal. 5.

Job. 2.

Gal. 5.

Apo. 14

Gal. 2.

annis eisdē sine dubio: t eodē mō intelligēdis
id ē isto iā tpe ptioris ei⁹ aduent⁹. Excepto qp
·25· pe illo regno de q̄ in fine dicit⁹ ē. Venite bñdi-
cti ꝓris mei possidete patū vob regnū. Nisi ei
alioq̄n mō loḡe q̄dē ipariā nūc regrēt cū illo
sci ei⁹ qb⁹ ait. Ecce ego vobiscū sū vsq; in ꝓsū-
mationē seculi: pfecto nō etiā nūc dicerē ec-
·13· clesia regnū ei⁹ regnū ve celoꝝ. Quo vtiq; isto
tpe in regno dei erudit scriba ille q̄ pfert ō the
sauro suo noua t vetera: ō q̄ sup locuti sum⁹. Et
de eccl'ia collecturi sūt zizania messores illi q̄p
misit cū tritico simul crescere vsq; ad messem.
dem· Q̄ō exponēs ait. Messis ē finis scli: messores
āt āgeli sūt. Sic ḡ colligūt zizania t igni cōbu
runt: sic erit in ꝓsūmatiōe seculi. Mittet filius
hoīs angelos suos: t colliḡt ō regno ei⁹ oīa
scādala. Nūq̄d ō regno illo: vbi nīl'a sūt scāda-
la? De isto ḡ regno ei⁹ q̄ō ēccl'ia ḃ colligent.
·5· Jtē dic. Qui soluerit vnū de mādat⁹ istis mini
mis t docuerit sic hoīes: mīnim⁹ vocabit in re
gno celoꝝ: q̄ aut fecerit t sic docuerit magn⁹
vocabit in regno celoꝝ: vtrūq; dic in regno ce
loꝝ: t q̄ nō facit mādata q̄ docet. ḃ ē. n. solue: ñ
fuare: nō face: t illū q̄ fac t sic docet. ḃ istuz mi-
nimū: illū magnū. Et ꝓinuo secur⁹ adiungit.
dem· Dico eī vob q̄: nisi abūdauerit iustīcia vra su
per scribarū t phariseoꝝ. id ē sup iustīciā eorū
q̄ soluūt q̄ō docēt. De scribis ei t phariseis dic
·23· alio loco. qm dicūt t ñ faciūt. nisi ḡ sup eos abū
dauerit iustīcia vra. i. vt vos nō soluatis ꝫ faci
atis pon⁹ q̄ō docetis: ñ intrabitis inq̄t in regnū
celoꝝ. Alio mō igr intelligēdū ē regnū celorum
vbi ābo sūt: t ille. s. q̄ soluit q̄ō docet: t ille q̄ fac
ꝫ ille minim⁹: iste magn⁹. Alio mō āt regnū ce
loꝝ ō:: q̄ ñ intrat nisi ille q̄ fac. Ac plḃ vbi vtrūq;
gen⁹ ē eccl'ie. ē q̄lis nūc ē. Vbi āt illud solū erit
eccl'ia ē. q̄lis tūc erit q̄m mal⁹ in ea nō erit. Ergo
eccl'esia t nunc ē regnū xp̄i regnūq; celoꝝ. Re
gnāt itaq; cū illo etiā nūc sci ei⁹: aliq̄ dē ḡ tūc
regnabūt: nec tm cū illo regnāt zizania: ḡuis in
ecclesia cū tritico crescāt. Regnāt em cū illo q̄
olo·3· faciūt q̄ō ap'l's ait. Si ꝓsurrexistis cū xp̄o q̄ sur
sū sūt sapite vbi xp̄s ē in dextera dei sedens: q̄
bil·3· surſū sūt q̄rite: nō q̄ sup trā. De q̄lib⁹ itē dic: q̄ō
eoꝝ ꝓsatio sit in celis. Postrēo regnāt cū illo
q̄ eo mō sūt in regno ei⁹ vt sint etiā ipi regnuz
ei⁹. Quō āt sūt regnū xp̄i: q̄ vt alia taceā: ḡuis
ibi sint donec colligāt i fine scli ō regno ei⁹ oīa
scādala: tm illic sua q̄rūt ñ q̄ ie su xp̄i. De ḃ ḡ re
gno militie in q̄ adhuc cū hoste ꝓfligit: t aliq̄n
repugnat repugnātib⁹ vitijs: aliq̄n cedētib⁹
impat donec veniat ad illud pacatissimum re
gnū vbi sine hoste regnabit. Et ō hac ꝓma re-
oc·20 surrectiōe q̄ nūc ē liber iste sic loquit. Cū em di
xisset alligari diabolū mille ānis t postea solui
breui tpe: mox recapitulādo q̄d i istis mille an
nis agat ecclesia vel agak i ea. Et vidi inq̄t se- Ibidem.
des t sedētes sup eas t iudiciū datū ē. Nō ḃ pu
tādū ē ō vltīo iudicio dici: ꝫ sedes ꝓpositor: et
ipi ꝓpositi itelligēdi sūt: p q̄s nūc ecclia guber-
nat. Judiciū āt dictū: nullū meli⁹ accipiendu
videt: q̄ q̄ō dictum est. Que ligaueritis i ter- Mat·18·
ra ligata erūt t i celo: t q̄ solueritis i ra: soluta
erūt t in celo: Cū apls. Quid em mihi ē inq̄t ·1·Cor.·5·
ō his q̄ foris sūt iudicare? Nōne ō his q̄ int⁹
vos iudicatis: Et aie inq̄t occisoꝝ ꝓp' testimo Apoc·20
niū ieſu: t ꝓp' v̄bū ōi: ꝫ audiū q̄ō postea dictu
rus ē. Et regnauerūt cū ieſu mille ānis: aie. s.
martyrū nōdū sibi corpib⁹ suis reddit⁹: neq; ei
pioꝝ aie mortuoꝝ sepank ab ecclesia: que etiā
nūc ē regnū xp̄i. Alioq̄n nec ad altare di fieret
eoꝝ mēoria in cōmunīōe corpis xp̄i: nec aliq̄d
ꝓdesset ad ei⁹ i piculis baptismū currere: ne si
ne illo finak ḃ vita: nec ad recōciliationē si for
te ꝓpniam malā ve psciam q̄sq; ab eodē corpe
sepat⁹ ē. Cur em sūt ista: nisi q: fideles etiā de
functi mēbra ei⁹ sūt? Quos ḡ cū suis corpib⁹ nō
dū sūt: iā tm eoꝝ aie regnāt cū illo: dū ille mille
ānī decurr⁹. Cū i ḃ eodē libro t alibi legit. Be Apoc·14·
ati mortui q̄ in dño moriūt: āmodo iā etiā dicit
spūs vt requescāt a laboꝝ⁹ suis: nā opa eoꝝ se
quunt illos. Regnat itaq; cū xp̄o nūc primum
ecclesia i viuis t mortuis. Propter ea em sic dic
apostol⁹: mortu⁹ ē xp̄s: vt t viuoꝝ t mortuoruz Rom·14·
dominet. Sz iō tm mō martyrū alias cōmēmora-
uit: q: ipi ꝑcipue regnāt mortui q̄ vsq; ad mor
tē p v̄itate certauer't. Sz a pte totū etiā ceſos
mortuos itelligim⁹ ptinētes ad ecclesiā q̄ō ē re
gnū xp̄i. Q̄ō v̄o sequit. Et si q̄ nō adorauerint
bestiā nec imaginē ei⁹: nec acceperit iscr̄iptionē Apoc·20
i frōte: aut i manu sua: similit t de viuis t mor-
tuis dēm⁹ accipe. Que sit porro ista bestia: q̄s
uis sit diligēti⁹ inq̄rēdū ñ tū abhorret a fide re
cta vt ipa ipia ciuitas itelligak: t popul⁹ infide-
liū ꝓtrari⁹ populo fideli t ciuitati dei. Jmago
v̄o ei⁹ simulatio ei⁹ mihi videt: i eis videlicet
hoīb⁹: q̄ velut fidē ꝓfitenk: t infidelit viuūt. Fin
gūt ei se eē q̄ō ñ sūt: vocank q̄ ñ veraci effigie:
ꝫ fallaci imagie xp̄iani. Ad eandē nāq; bestiaz
ptinēt nō solū apti inimici nois xp̄i: t ei⁹ glorio
sissime ciuitatis: ꝫ etiā zizania q̄ de regno eius Mat·13·
q̄ō ē ecclesia in fine seculi colligēda sūt. Et qui
sunt q̄ bestiā nō adorāt nec imaginez ei⁹: nisi q̄
faciūt q̄ō ait apostol⁹ Ne sitis iugū ducētes cū 2·Cor·6
infidelib⁹? Nō adorāt em. i. nō ꝓsentiunt: nō sbij
ciunt: neq; accipiunt inscriptionē: notā scz cri
minis in frōte ꝓp' ꝓfessionē: in mānu ꝓp' opa-
tiōes. Ab his ḡ malis alieni siue adhuc in ista

mortali carne viuētes: siue defuncti regnant cū xpō: iā nūc q̄dāmō huic tpi ꝓgruo p totuz h̄ intuallū q̄ nūero mille significat ānox· Reliqui eox inq̄t nō vixerūt: horza ei nūc ē cū mortui audiūt vocē filij dei: t q̄ audierit viuēt· Reliq̄ vo eox nō viuēt· Q̄ vo subdidit· Donec finiā tur mille ān̄i: intelligēdū ē q̄ eo tpe nō vixerūt q̄ viuē debuerūt ad vitā· s· de morte transeūdo· Et iō cū dies venerit q̄ fiet t corpm resurrectō nō ad vitā de monumētis ꝓcedēt: ꝑ ad iudiciū ad dānationē scz q̄ scōa mors ōr· Donec cōm finiant mille ān̄i q̄cūq̄z nō vixerit· i· isto toto tpe quo agit̄ ꝑma resurrectio n̄ō audierit vocez filij dei: t ad vitā de morte nō trāslerit: ꝓfecto in scōa resurrectiōe q̄ carnis ē: in morte scōaz cū ipa carne trāsibit· Sequit cōm t dic̄· Hec resurrectio ꝑma ē· Beat⁹ t sanct⁹ q̄ hz i hac ꝑma resurrectiōe ptē· i· pticeps ei⁹ ē· Ipe ē āt pticeps ei⁹ q̄ nō solū a morte q̄ in pctis ē reuiuiscit: verūetiā in eo q̄ reuixerit pmanet· In istis inq̄t scōa mors nō hz ptātē· Habet aūt in reliqs de q̄b⁹ supi⁹ ait: reliq̄ eox nō vixerūt donec finiāt mille ān̄i: q̄m isto toto tpis interuallo q̄ mille ānos vocat: quātūcūq̄z i eo q̄sq̄z eox vixit i corpore nō reuixit a morte i q̄ eū tenebat ꝓpietas: vt sic reuiuiscēdo ꝑme resurrectiōis pticeps fieret: atq̄z i eo ptātē scōa mors nō hꝫet· La·X

Unt q̄ putāt resurrectionē dici nō posse nisi corpox: iō istā q̄z in corpib⁹ ꝑmaz futurā ē ꝓtendūt Quox cōm ē inquiūt cadere: eox eē resurgere· Cadūt āt corpa moriendo: nā a cadendo cadauera nūcupāt· Nō g̃ aīaz inquiūt resurrectio p̄t cē: ꝑ corpox· Sz q̄d ꝺtra apostolū dicūt: q̄ eā resurrectionez appellat? Nā fm interiorē: nō fm exteriorē hoiez vtiq̄z resurrexerāt: q̄b⁹ ait· Si cōsurrexistis cū xpō: q̄ sursū sūt sapite: quē sensū sub ꝝbis alijs alibi posuit dicēs· Ut quēadmodū xps a mortuis resurrexit ꝓ gl̃iam p̄tis: sic t nos i nouitate vite ābulem⁹· Hic ē t illud· Surge q̄ dormis t exurge a mortuis t illūminabit te xps· Q̄ō autē dicūt nō posse resurgere nisi q̄ cadūt t iō putāt resurrectionē ad corpa nō ad aīas ptinere q̄ corpox ē cadere: cur nō audiūt: nō recedatis ab illo ne cadat? t suo dño stat aut cadit: et q̄ putat se stare videat ne cadat? Puto cōm q̄ i aīa nō in corpe casus iste cauēdus ē· Si igit̄ cadentium est resurrectio: cadunt autem t anie profecto t animas resurgere cōfitendum est· Q̄ō aūt cū dixisset· In istis scōa mors nō habz ptātē: adiūxit atq̄z ait· Sz erūt sacerdotes dei t xp̄i: t regnabūt cū eo mille annis: nō vtiq̄z de solis epis t p̄sbyteris dictū ē: q̄ ꝓprie iā vocantur in eccl̃ia sacerdotes: ꝑ sic oēs xp̄ianos dicimus ꝓpt̄ mysticū chrisma: sic oēs sacerdotes q̄ niā mēbra sūt vni⁹ illi⁹ sacerdotis· De q̄b⁹ apls petr⁹ Plebs inq̄t scā regale sacerdotiū· Sane licet breuit̄ atq̄z trāseūter insinuauit deum esse xp̄m: dicēdo: sacerdotes dei t xp̄i: h̄ ē p̄tis t filij ꝗuis ꝓpt̄ formā fui sic fili⁹ hoīs: ita etiā sacerdos xps effect⁹ sit in eī nū: fm ordinē melchisedech· De q̄ re in h̄ ope nō semel dixim⁹· La·XI

T cū finiti fuerint inq̄t mille ān̄i: solue tur sathanas de custodia sua: t exibit ad seducēdas nationes q̄ sunt in q̄tuor angulis t̄re gog t magog: t trahet eos i bellū q̄rū numer⁹ ē vt harena maris· Ad h̄ q̄ tunc seducet: vt in h̄ bellū trahat· Hā t antea mōis q̄b⁹ poterat: p mala multa t varia seducebat· Exibit aūt dictū ē: in aptā p̄secutiōez de latebris erūpet odioz· Hec cōm erit nouissima p̄secutio nouissimo iminēte iudicio quā scā eccl̃ia toto terraz orbe patiet̄: vniūsa· s· ciuitas xp̄i: ab vniuersa diaboli ciuitate ōtracūq̄z erit vtraq̄z sup terrā· Gentes q̄ppe iste q̄s appellat gog et magog: nō sic sūt accipiende tāq̄z sint alicui mali in aliq̄ ptē t raz barbari ꝓstituti: siue q̄s q̄dā suspicant getas t massagetas ꝓpt̄ l̄ras horū ncim ꝑmas: siue aliq̄s alios alienigenas: t a romāno iure seiunctos· Toto nāq̄z orbe t raz sigmificati sunt isti ec̄ cū dictū ē· Nationes q̄ sunt in q̄tuor angulis t̄re easq̄z ē subiecit gog t magog· Quez interp̄tatiōez noim ē cōperim⁹ gog tectum: magog detectū: tanq̄z dom⁹: t ipe q̄ ꝓcedit ō domo· Gentes igit̄ sūt in q̄b⁹ diabolū velut in abysso supi⁹ intelligebam⁹ inclusū: t ipe ō illis q̄dāmō sese offerēs t ꝓcedēs vt ille sint tectuz: ipe detectū· Si aūt vtrūq̄z referamus ad gentes: nō vnū horū ad illas: alterz ad diabolum: t tectū ipe sunt gētes: q: in eis nūc includit· t q̄dāmō tegit inimic⁹ antiqu⁹: t detectuz ipe erūt q̄ñ in aptū odiū de optro erupture sūt· Q̄ō vo ait· Et descēderūt sup terre latitudinē t cinxerūt castra scōz t dilectā ciuitatē: nō vtiq̄z ad vnū locū veniss̄e: vel vēturi esse significati sunt: q̄si aliq̄ vno loco futura sint castra scōz t dilecta ciuitas· cū h̄ ñ sit nisi xp̄i eccl̃ia toto frū orbe diffusa: ac p h̄ vbicūq̄z tūc erit q̄m oib⁹ gēnib⁹ erit: qō significatū ē noīe latitudinis terre: ibi erūt castra scōz· ibi erit dilecta deo ciuitas ei⁹· ibi ab oib⁹ inimicis suis· q: t ipi in oib⁹ gentib⁹ cū illa erūt p̄secutiōis illius īmanitate cingēt· h̄ est in angustia: tribulatiōis artabitur vrgebit· ꝛcludet· nec militiā suā deseret· q̄ vocabulo est appellata castroꝝ· La·XII

Tod vo ait: Et descēdit ignis de celo t comedet eos: nō extremū putandū est id ec̄ supplicii: qō erit cū dicet· Discedi

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

re a me maledicti in ignē eternū. Tūc q̄pe i ignē mittent ipi: nō ignis de celo veniet sup ipos. hic aūt bñ intelligit ignis de celo de ipa firmitate sācto: q̄ ñ cessuri sūt seuiētib⁹: vt eo: faciāt vo lūtatē. Firmamētū ei ē celū. cui⁹ firmitate illi cruciabunt ardētissimo zelo. qñ ñ potuerit at trahere i ptes ātixpi scōs xpi. Et ipe erit ignis q̄ comedet eos t̄ a deo: q: dei mūere i sepabi les fiūt scī. vñ excruciabunt inimici. Sic em̄ ze lus i bono positū ē vbi legit. Zel⁹ dom⁹ tue co medit me: ita ecōtrario in malo vbi dr. zel⁹ oc cupauit plebē ineruditā. t nūc ignis ptrari⁹ co medet: vt nūc vtiq; excepto. s. vltimi illi⁹ igne iudicij. Aut si ipaz plagā q̄ pcutiēdi sūt eccīe p secutores veniēte iā xpo: q̄s viuētes iueniet su per trā. Qñ inficiet antixpm spū oris sui: ignē apellauit descēdentē d celo: eosq; comedētez Recte h vltimū suppliciū erit ipio: q̄ illō q̄s fcā corpo: resurrectiōe passuri sūt. La. XIII.

Ec pſecutio nouissima q̄ futura ē ab āti b xpo sic iā dixim⁹ q: t i h libro supi⁹ t apō danielē ppham positū ē trib⁹ ānis t sex mensib⁹ erit. Qd tps q̄uis exiguū vtiq; ad mil le ānos ptineat: q̄b⁹ t diabolū ligatū dic̄. t scōs regnare cū xpo: an eisdē ānis h puū spaciū sup addat: atq; sit extra merito ābigit: q: si dixeri mus ad eosdē ānos h ptinere: nō tāto tpe ꝑ plixiore cū xpo regnū sanctoꝝ repiet extendi: q̄ diabol⁹ alligari. Profecto em̄ sancti cū suo re ge etiā in ipa pcipue pſecutiōe regnabūt ma la tāta vincētes: qñ iā diabol⁹ si erit alligat⁹: vt eos pſeq̄ oib⁹ viribus possit. quō q̄ ista scīptura eis dē mille ānis vtrūq; determinat: diabolī. s. alliga tionē: regnūq; sanctoꝝ: cū triū ānoꝝ t sex mēsiū iteruallo pus desinat alligatio diaboli: q̄ re gnū sctōꝝ i his mille ānis cū xpo: Si aūt dixeri mus puū pſecutiōis hui⁹ h spaciū nō cōputan dū i mille ānis: ꝑ eis ipletis poti⁹ adijciēdū: vt ppie possit intelligi qō cū dixisset. Sacerdotes dei t xpi regnabūt cū eo mille ānis: adiecerit: t cū finiti fuerit mille āni soluet sathanas ō cu stodia sua: isto em̄ mō t regnū sctōꝝ t vinculū diaboli simul cessatura eē significat: vt deinde pſecutiōis illi⁹ tps nec ad sanctoꝝ regnuz: nec ad custodiā sathane: q̄ꝝ vtrūq; in mille ānis cō tinere: ꝑ supaddit ū t extra cōputādū eē cre dat: cogemur fateri sanctos in illa pſecutione regnaturos nō eē cū xpo. Sz q̄s audeat dicere tūc cū illo nō regnatura sua mēbra q̄ñ ei maxi me atq; fortissime coherebūt: t q̄ tpe q̄sto erit acrior ipet⁹ belli: tāto maior glia nō cedēti: tā to densior corona martyrij. Aut si propter tri bulatiōes quas passuri sunt nō dicendi sūt re gnaturi: cōsequēs erit vt etiā supiores⁹ diebus in eisdē mille ānis q̄cūq; tribulabunt sctōꝝ eo ipo tpe tribulatiōis sue cū xpo ñ regnasse dicā tur: ac ꝑb t illi q̄ꝝ aīas auctor libri hui⁹ vidisse se scribit occisoꝝ ꝓpter testimoniū iesu. et pro pter verbū dei: nō regnabant cū xpo q̄ñ patie bant pſecutionē: t ipi regnū xpi ñ erāt: q̄s xps excellenti⁹ possidebat: Absurdissimū id q̄dē ē: et oīno adūsandū. Sz certe aīe victrices glori osissimoꝝ martyrū: oīb⁹ doloꝝb⁹ ac laboribus superatis atq; finitis: postea q̄ mortalia mēbra posuerūt: cū xpo vtiq; regnauerunt t regnāt: donec finiantur mille anni: vt postea receptis etiam corporibus iam immortalibus regnent Proinde in tribus illis annis atq; dimidio ani me occisorum pro eius martyrio: t que tūc an tea de corpibus exierunt: t q̄ ipa nouissima p secutiōe sūt exiture: regnabunt cuz illo donec finiatur mortale seculū: t ad illud regnuz vbi mors non erit transeatur. Quocirca cum xpo regnantiū sanctorum: plures anni erūt q̄ꝝ vin culi diaboli atq; custodie: q: illi cum suo rege dei filio iam diabolo non ligato etiā per tres il los annos ac semissem regnabunt. Remanet igitur vt cum audimus: sacerdotes dei et xpi regnabunt cum eo mille annis: t cū finiti fue rint mille anni soluetur sathanas de custodia sua: aut non regni huius sanctoꝝ intelligam⁹ annos mille finiri: sed vinculi diaboli atq; cu stodie: aut annos mille. id est annos oēs suis quosq; horis diuersis ac ꝓprijs prolixitatibus finiendos: ampliores sanctorum regno breui ores diaboli vinculo: aut certe quorum trium annoruz t sex mensium breuissimū spacium est cōputari voluisse credat: siue qō minus sathā ne vinculū: siue quod amplius videt regnum habere sanctorum: sicut de quadringentis an nis in sextodecimo huius operis volumine di sputaui: qñ plus aliq̄ erant: t tū quadringen ti sūt nuncupati: t talia sepe reperiunt in dīuinis sacris si quis aduertat. La. XIIII.

Ost hāc aūt cōmēoratione nouissime p p secutiōis: breuit cōplectit totū qō vltio iā iudicio diabol⁹ t cū suo iā ꝓncipe ciuitas inimica passura ē. Dic em̄: t diabol⁹ q̄ seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris: quo t bestia t pseudo prophete excruciabunt die ac nocte in secula seculorum. Bestiam bene intelligi ipsam impiam ciuitatem: supra iaz diximus. Pseudo vero prophera eius aut antixpus est: aut imago illa id est figmentū illud de quo ibi locuti sumus. Post h ipm nouissimū iudiciū: quod erit in scda resurrectione mortuo rū q̄ corpoꝝ est: recapitulādo narrat: quō fu erit sibi reuelatū. Et vidi inq̄t thronū magnū

Ibidem. Ibidem. Apoc. 20 Apoc. 20 Ibidem. Ibidem.

ꝯ candidū ꝯ sedentē sup eū: ꝯ ab eⁱ⁹ facie fugit celū ꝯ terra: ꝯ locⁱ⁹ eoꝝ nō est inuentⁱ⁹. Hō ait: vidi thronū magnū ꝯ cādidū ꝯ sedentē sup eū ꝯ ab eⁱ⁹ facie fugit celū ꝯ ꝝ ra: qm̄ nō tūc factū ē id ē anteq̄ eēt de viuis ꝯ mortuis iudicatū: ſz eū se vidisse dixit in throno sedentē: a cuius facie fugit celū ꝯ ꝝ ra: ꝑ postea. ℙeracto q̄ ꝑpe iudicio tūc eē desinet ꝟ celū ꝯ ꝟ ꝝ ra: qñ ſcipiet eē celū nouū ꝯ ꝝ ra noua. Mutatiōe itaq̄ rex nō oīm̄ in ſteritū trāſibit ꝟ mūd⁹. Ūñ ꝯ apls ait:

j. Loꝝ. 7. ℙreterit em̄ figura huⁱ⁹ mundi: volo vos sine sollicitudie eē. Figura g̃ ꝓterit: nō natura. Cū g̃ se Johes vidisse dixisset sedentē sup thronū a cuⁱ⁹ facie q̄ postea futuꝝ ē: fugit celū ꝯ terra

Apoc. 20 Et vidi inq̄t mortuos magnos ꝯ pusillos ꝯ apti sūt libri: ꝯ alius liber apt⁹ est q̄ ē vite vniuscuiusq̄: ꝯ iudicati sūt mortui ex iꝑis ſcꝑturſ libro rū ꝑm facta sua. Libros dixit eē aptos: ꝯ librum de q̄ cuiusmōi sit nō tacuit: q̄ ē inq̄t vite vniuscuiusq̄. Ergo illi libri q̄s ꝓne loco posuit: intelligēdi sūt sancti ꝯ veteres ꝯ noui: vt in illis oīa derek q̄ de⁹ fieri sua mādata iussisset: in illo āt q̄ ē vite vniuscuiusq̄: q̄ hoꝝ q̄sq̄ nō fecisset sue fecisset. Qui liber si carnalik cogitek: q̄s eⁱ⁹ magnitudinē aut lōgitudinē ualeat estimare? Aut quāto tpe legi poterit liber in quo scripte sūt vniuſe vite vniuersoꝝ? An tantⁱ⁹ angeloꝝ nūer⁹ aderit: quāt⁹ hoīm erit: vt ꝯ vitā suā q̄sq̄ ab angelo sibi adhibito audiat recitari? Hō g̃ vn⁹ liber erit oīm: ꝟ singuli singuloꝝ. Scꝑtura ꝝo ista vnū volēs intelligi. Et aliⁱ⁹ inq̄t liber

Apoc. 20 apt⁹ ē. Quedā igr̄ vis ē itelligēda dīna: q̄ fiet: vt cuiq̄ opa sua vel bona vel mala cūcta ī memoriā reuocenk ꝯ mentſ ituitu mira celeritate cernank: vt accuſet: vel excuſet scia cōsciētiaz atq̄ ita insimul ꝯ oēs ꝯ singuli iudicenk. Que nimirū vis dīna: libri nomē accepit. In ea q̄ꝑpe q̄dām̄ legik q̄ cq̄d a faciēte recolik. Et aūt oīdat q̄ mortui sint iudicandi. i. pusilli cū magnis ꝛcapitulādo dic̄ tāq̄ ad id redic̄s q̄ ꝓpierat: ponuſve distulerat. Et exhibuit mare mor

Ibidem. tuos q̄ in eo erāt: ꝯ mors ꝯ infernⁱ⁹ reddiderūt mortuos q̄s in se habebāt. Hoc ꝓculdubio prius factū ē q̄m cēnt mortui iudicati. ꝯ tū illō ꝓⁱ⁹ dictū ē. Hoc g̃ ē q̄ dixi recapitulando eū ad id rediſſe q̄ intermiserat. Hūc aūt ordinē tenuit atq̄ vt explicarek ipe ordo cōmodⁱ⁹ etiā de iudicatis mortuis: q̄ iā dixerat suo repetiuit loco. Cū. n. dixisset: ꝯ exhibuit mare mortuos q̄ in eo crāt: ꝯ mors ꝯ infernⁱ⁹ reddiderūt mortuos q̄s in se habebāt: mox addidit: q̄ pauloañ

Ibidem. posuerat. Et iudicati sūt singuli ſm facta sua. Hoc ē em̄ q̄ supⁱ dixerat. Et iudicati sūt mortui ſm facta sua.

ſ Ed q̄ sunt mortui quos exhibuit mare qui in eo erant? Req̄ em̄ q̄ in mari moriunk nō sunt in inferno: aut corpa eoꝝ seruank in mari: aut quod est absurdⁱ⁹ mare habebat bonos mortuos ꝯ infernus malos? Quis hoc putauerit? Sed profecto cōuenienter quidā hoc loco: mare ꝓ isto seculo positū accipiunt. Cum ergo ꝯ quos hic inueniet ꝛp̃s in corpe constitutos simul significaret cum eis qui resurrecturi sunt iudicandos: etiam ipsos mortuos apellauit ꝯ bonos quibⁱ⁹ dicit. Hoꝝ Loꝝ. 7 tui em̄ estis ꝯ vita vestra abscondita ē cū xp̃o in deo: ꝯ malos de q̄bus dicit. Sine mortuos sepelire mortuos suos. ℙsūt mortui etiā ꝓpter ꝟ Hebꝝ dici: q̄ mortalia gerūt corpa. Unde apls. Loꝝ Rom. 3 pus quidē inq̄t mortuū est ꝓpter pcm̄: spirit⁹ aūt vita est ꝓpter iustificā: vtrūq̄ in boie viuēte atq̄ in hoc corpe cōstituto eē demōstrās: et corpus mortuū: ꝯ spm̄ vitā. Nec tm̄ dixit corp⁹ mortale: sed mortuū: q̄uis eadē paulopost eti am mortalia corpa sicut vsitatius vocantur appellet. Hos g̃ mortuos exhibuit mare qui in eo erāt. id est exhibuit boies ꝟ seculū q̄cūq̄ in eo erāt q̄ nōdū obierant. Et mors ꝯ infernⁱ⁹ inq̄t Apoc. 20 reddiderunt mortuos quos in se habebant. Mare exhibuit: quia si qui inuenti sunt affuerunt. Hoꝝ vero ꝯ infernus reddiderūt quoniā vite de qua iā exierant reuocarūt. Nec frustra fortasse nō satis fuit vt diceret: mors aut infernⁱ⁹: sed vtrūq̄ dictū est. Hoꝝ ꝓpter bonos: qui tantūmō mortē ꝓpeti potuerunt nō ꝯ infernū: infernⁱ⁹ aūt ꝓpter malos: q̄ etiā penas apud inferos pendūt. Si enim nō absurde credi videk antiquos etiā scōs qui venturi xp̃i tenuerunt fidē: locis quidē a tormentis impioꝝ remotissimis: sed apud inferos fuisse donec eos inde sanguis xp̃i: ꝯ ad ea loca descensus eruer̄et: profecto deinceps boni fideles effuso illo p̃cio iam redempti: prorsus inferos nesciūt: do nec etiā receptis corpib⁹ bona recipiant q̄ merenk. Cū aūt dixisset: ꝯ iudicati sunt singuli ſm Ibidem. facta sua breuit subiecit quēadmodū fuerit iudicati. Et mors ꝯ infernⁱ⁹ inq̄t missi sūt ī stagnū Ibidem. ignis: his noib⁹ significās diabolū. qm̄ mort̄ ē auctor ꝯ ifernaꝝ penaꝝ ynūsamq̄ simul demonū societatē. Hoc ē em̄ q̄ supⁱ euidēti⁹ poccu- Ibidem. pando iā dixerat. Et diabolⁱ⁹ q̄ seducebat eos: missus ē in stagnū ignis ꝯ sulphurſ. Hō ibi ꝝo obscuriⁿ adiūxerat dicens: q ꝯ bestia ꝯ pseudo ꝓpha. ꝟ apti⁹ ꝯ q̄ nō sunt ſuēti inq̄t ī libro vite Ibidem. scꝑti: missi sūt in stagnū ignis. Hōduz liber iste cōmēorat: ne obliuiōe fallak: ꝟ p̄destinatōez significat eoꝝ q̄bⁱ⁹ eⁱna dabik v ita. Neq̄ em̄ nescit eos deⁱ⁹ ꝯ ī ꝟ libo legit vt sciat: ꝟ potⁱ⁹ ipa cⁱ⁹

prescientia de illis q̄ falli ñ pōt liber ē vite: i quo sūt scripti: id ē pcogniti· La·XVI·

f Jnito aūt iudicio quo pnūciauit iudicā dos malos: restat vt etiā de bonis dicat

Jā ei explicauit qō breuit a dño dictuz
ut·25· est·Jbūt isti i suppliciū eternū: sequit vt expli
cet qō etiā ibi pnectit: iusti aūt in vitā eternaz
oč·25· Et vidi inq̄t celū nouū t trā nouā· Mā pmū ce
lū t trā pma recesserūt: t mare iā nō ē· Jsto fi
oč·20 et ordie qō supi⁹ poccupādo iā dixit: vidisse se
sup thronū sedentē: a cui⁹ facie fugit celū t trā
Judicatis q̄ppe his q̄ scripti nō sūt in libro vite
et in etnū ignē missis: q̄ ignis cuiusmodi: t in q̄
mūdi vel rex pte futur⁹ sit: hoiez scire arbitror
ox·7 neminē nisi forte cui spīrit⁹ diuin⁹ oñdit· Tunc
figura hui⁹ mūdi mūdano⁹ igniū pflagratiōe
ne·7· pteribit: sīc factū ē mūdana⁹ aḡrū iundatiōe
diluuij· Jlla itaq̄ vt dixi pflagratiōe mūdana
elemēto⁹ corruptibiliū q̄litates q̄ corpib⁹ nris
corruptibilib⁹ pgrebāt: ardēdo penit⁹ inter
ibūt: atq̄ ipa substātia eas q̄litates habebit sq̄
corpib⁹ imortalib⁹ mirabili mutatiōe pueniūt:
vt scz mūd⁹ i meli⁹ innouat⁹: apte accōmode
tur hoibus: etiā carne in meli⁹ innouatis· Qō
oč·25· aūt ait· Et mare iā nō ē: vtq̄ marīo illo ardore
siccet: an t ipm vertat in meli⁹ nō facile dixeri
Celū q̄ppe nouū t trā nouā futurā legim⁹· De
mari aūt nouo aliqd me vspiā legisse nō reco
oč·4· lo: nisi qō in hoc eo dē libro repiat: tanq̄ mare vi
treū simile chrystallo· Sz tūc nō de isto fine se
culi loqbat: nec ppzie dixisse videt mare: s tan
q̄ mare· Quis t nūc sīc clamat pphetica locu
tio ppzijs xbis translata miscere: ac si quodā
oč·25· mō velare qō or· potuit de illo mari dicere· Et
oč·20 mare iā nō ē: de q̄ sup dixerat· Et exhibuit ma
re mortuos q̄ in eo erāt· Jā em tūc nō erit h̄ se
culū: vita mortaliū: turbulentū t pcellosū: qō
maris noīe figurauit· La·XVII·

oč·25· T ciuitatē inq̄t magnā hierusalē nouā
e vidi descendentē de celo a deo aptataz
quasi nouā nuptā ornatā marito suo· et
audiui vocē magnā de throno dicētē· Ecce ta
bernaculū dei cū hoib⁹ t habitabit cū eis: t ipi
erūt pplus ei⁹ t ipe de⁹ erit cū eis· Et absterget
ab oculis eox oēm lachrymā: t mors iā nō erit
neq̄ luct⁹: neq̄ clamor: s nec vllus dolor: q̄ p
ora abiert· Et dixit q̄ sedit in throno· Ecce no
ua facio oia· De celo descēdere ista ciuitas or·
aie.44 Qm̄ celestis ē gra q̄ de⁹ eā fec· Propt qō ei dic
etiā p esaiā· Ego sū dns faciens te· Et de celo
quidē ab initio sui descēdit: ex q̄ p hui⁹ seculi tē
pus gratia dei desup veniēte p lauacrū regīa
tiōis in spūsancto misso ō celo: subinde ciues
ei⁹ accrescūt· Sz p iudiciū ōi qō erit nouissimū
p ei⁹ filiū ieſū xp̄m: tāta ei⁹ t tā noua de dei mu
nere claritas appebit: vt nulla remaneāt vetu
statis vestigia: q̄ q̄dē t corpa ad incorruptio
nem atq̄ imortalitatē nouaz ex vetere corru
ptione atq̄ mortalitate trāsibūt· Mā h̄ de isto
pte accipe q̄ regnant cū rege suo mille annis i
pudentie nimie mihi videt: cū aptissime dicat
Absterget de⁹ oēm lachrymā ab oculis eox: et Apoc·21·
mors iā nō erit neq̄ luct⁹ neq̄ clamor: s necvl
lus erit dolor· Quis em̄ tā sit absurd⁹: t obsti
natissima ptentiōe vesam⁹: q̄ audeat affirmare i
hui⁹ mortalitatis erūnis: nō dico pl'm sanctuz
s vnūquēq̄ sanctorū q̄ hāc vel ducat vl' ductu
rus sit vel duxerit vitā: nullas h̄ntē lachrymas
t dolores: cū pot⁹ ēpto q̄sq̄ est sanctior: t desi
derij sancti plenior: tāto sit ei⁹ i orando fletus
vberior: An nō est vox ciuitatis supne hierl'm
q̄ dic· Facte sūt mihi lachryme mee panes die Ps̄·41·
ac nocte· Et lauabo p singulas noctes lectum Ps̄·6·
meū lachrymis meis stratū meū rigabo· et ge Ps̄·37·
mitus me⁹ nō ē absc̄ōdit⁹ a te· Et dolor me⁹ re Ps̄·38·
nouat⁹ ē· Aut xp̄o nō ei⁹ filij sūt q̄ igemiscūt gra 2·Cor·5·
uati: in q̄ nolūt expoliari: s supuestiri vt absor Rom·8·
beat mortale h̄ a vita: Nōne ipi sūt q̄ pmitias
h̄ntes spūs in semetipis ingemiscūt: adoptio
nē expectantes redēptionē corpis sui: An ipse
apl's paul⁹ ñ erat supn⁹ hierosolymitā⁹ vl' ñ mi Rom·9·
tomagis h̄ erat: q̄ pro israeliticis fratrib⁹ car
nalibus suis tristicia illi erat magna t cōtinu⁹
dolor cordi ei⁹? Qñ aūt mors nō erit in isto tē 1·Cor·15·
pore: nisi qñ dicet· Ubi est mors ptentio tua:
vbi est mors acule⁹ tu⁹? Aculeus aūt mortis ē
peccatū· Qō tūc vtiq̄ nō erit qñ dicet: vbi est
Nūc xo nō q̄libet infimus illi⁹ ciuitatis: s ide 1·Joh·1·
ipe Joānes in epla sua clamat· Si dixerim⁹ q̄
peccatū nō habem⁹ nosipos seducim⁹ t xitas
in nobis nō est· Et in h̄ q̄dē libro cui⁹ nomen ē
apocalipsis: obscure multa dicunt vt mentem
legētis exerceāt: t pauca in eo sūt: ex q̄z mani
festatiōe indagent cetera cū labore: maxie q̄
sic eadē multis mōis repetit vt alia atq̄ alia di
cere videat: cū aliter atq̄ aliter h̄ipa dicere in Apoc·21·
uestiget· Verū in his xbis vbi ait· Absterget
de⁹ oēm lachrymā ab oculis eox: t mors iā nō
erit: neq̄ luct⁹: neq̄ clamor: s nec vllus dolor:
tāta luce dicta sūt ō scō futuro t jmortalitate
atq̄ etnitate scōx Tūc ei solū atq̄ ibi solū ista
ñ erūt: vt nulla dēam⁹ i lr̄is sacr q̄rere vl' legē
mā ifesta: si h̄ putauerim⁹ obscura· La·XVIII

n Unc iā videam⁹ q̄d etiā apls petrus ō 2·Pe·3·
hoc iudicio scripserit· Venient inq̄t in
nouissimo dierum illusiōe illudētes sm
proprias concupiscentias suas eūtes t dicen
tes· Ubi est pmissū pūtie ipius? Ex q̄ em̄ pres

dormierũt: sic oĩa pseuerãt ab initio creature
Latet enĩ illos hoc volẽtes q̃ celi erãt olim et
terra de aqua: ⁊ p aquã ꝓstituta dei verbo per
quẽ q̃ tũc erat mũd⁹ aqua inũdat⁹ deperijt · q̃ ãt
nũc sũt celi ⁊ tra: eodẽ ẽbo reposite sũt igni re
seruãdi in diẽ iudicij ⁊ pditiõis hoĩm impioꝝ
Ibidem· Hoc vnũ ño nõ lateat vos fratres carissimi: q̃
vn⁹ dies apũd dñm sic mille ãni ⁊ mille ãni sic di-
es vn⁹: nõ tardat dñs promissũ suũ sic quidam
tardantẽ existimant: sed patienter fert ppt nos:
2. Pe. 3 nolẽs aliquẽ pire: sed oẽs in penitentiã ꝓuti· Ue-
niet ãt dies dñi vt fur: in q̃ celi magno impetu
transcurrẽt: elemẽta aũt ardentia resoluẽt: ⁊
tra ⁊ q̃ in ipa sũt opa exurent· Hic ꝙ oĩb⁹ pere-
untibus: q̃les oportet eẽ nos in sanctis ꝓuersati
onib⁹ expectãtes: ⁊ pperãtes ad pũtiã diei dñi
p quã celi ardẽtes soluent: ⁊ elemẽta ignis ar-
Ibidem· dore decoquent· Nouos ño celos ⁊ trã nouaz
fm pmissa ipi⁹ expectam⁹: in q̃b⁹ iusticia inha-
bitat· Nihil hic dixit de resurrectiõe mortuoꝝ
sane de pditiõe mũdi hui⁹ satis: vbi etiã com
mẽorãs factũ ante diluuiũ: videt admonuisse
q̃dãmõ: quatenꝰ in fine hui⁹ seculi mũdũ istuz
piturũ eẽ credam⁹· Nã ⁊ illo tpe pisse dixit qui
tũc erat mũdũ: nec solũ oꝛbẽ tre: verũetiã ce-
los quos vtiq; istos aereos intelligim⁹: q̃ꝝ lo
cũ ac spaciũ: tũc aq̃ crescẽdo supauerat· Ergo
tot⁹ aut pene tot⁹ aer iste ventosus: q̃ celum
vel poti⁹ celos vocat: sed istos vtiq; imos non il-
los supmos vbi sol ⁊ lũa ⁊ sidera ꝓstituta sũt cõ
uersus fuerat in humidã q̃litatẽ: atq; ẽ mõ cũ
tra perierat cui⁹ tre vtiq; poꝛ facies fuerat de
Ibidem· leta diluuio· Qui aũt nũc sũt inq̃t celi ⁊ tra co
dẽ ẽbo reposite sũt: igni reseruãdi in diẽ iudicij
⁊ pditiõis hoĩm impioꝝ· Proide q̃ celi ⁊ q̃ tra· i· q̃
eadẽ aq̃ mũdus p eo mõdo q̃ diluuio perijt ex
posit⁹ est: ipe igni nouissimo reseruaẽ in diez
iudicij ⁊ pditiõis hoĩm impioꝝ· Nã ⁊ hoĩm p-
pter magnã quandã cõmutationẽ nõ dubitat
dicere pditionẽ futurã: cũ tñ eoꝝ q̃uis in eter
nis penis sit mãsura natura· Querat forsitan
aliq̃s: si post factũ iudiciũ iste mũd⁹ ardebit an
teq̃ꝝ p illo celũ nouũ ⁊ terra noua reponantur
eo ipo tpe cõflagratiõis ei⁹: vbi erũt sancti cuz
eos hãtes coꝛpa in aliq̃ coꝛpali loco eẽ necesse
sit: possum⁹ rñdere futuros eos eẽ in supioꝛib⁹
ptib⁹: q̃ ita nõ ascẽdet flãma illi⁹ incendij quẽ-
admodũ nec vnda diluuij· Talia q̃pe illis in-
erũt coꝛpa: vt illic sint vbi eẽ voluerit: sed nec
ignem conflagrationis illi⁹ pertimescunt im-
mortales atq; incoꝛruptibiles facti: sicut v iro
Dañ· 3 rum trium coꝛruptibilia coꝛpoꝛa atq; morta-
lia: ín camino ardenti viuere illesa potuerunt

Capitulum· XIX·

Ultas tũ euãgelicas aplicasq; senten-
m tias: ꝺ dño isto iudicio nouissimo video
mihi eẽ ptereũdas: ne ẽ volumen in ni
miã lõgitudinẽ puoluat: ꝑ nullo mõ eẽ ptereun
dus apls paul⁹: q̃ scribẽs ad thessalonicenses·
Rogam⁹ inq̃t vos fratres p aduẽtũ dñi nr̃i ie 1. tessa. 2
su xp̃i: ⁊ nr̃e ꝓgregatiõis in ipm: vt nõ cito mo
ueamini mẽte: neq; ꝛreamini: neq; p spũ neq;
p verbũ· neq; pepam tanq̃ p nos missam q̃si i
stet dies dñi· Ne q̃s vos seducat vllo mõ: quo
niã nisi venerit refuga ꝑmuz: ⁊ reuelat⁹ fuerit
hõ pcti filꝰ interit⁹ q̃ adũsaẽ: ⁊ supextolliẽ supẽ
oẽ q̃ dꝺ: deus aut q̃ colit: ita vt in tẽplo dei se
dcat ostentãs se tanq̃ sit deus· Nõ retinet in
mẽoꝛia q̃ adhuc cũ eẽm apũd vos ẽ dicebã vo-
bis? Et nũc q̃ detineat scitis: vt reuelet in suo
tpe· Jã enĩ mysteriuz iniq̃tatis opat: tñ q̃ mõ
tenet teneat donec de medio fiat· Et tũc reue Ibidem·
labit iniqu⁹ ille: quẽ dñs iesus interficiet spiri-
tu oꝛis sui: ⁊ euacuabit illũmiaẽ pũtie sue eũ
cui⁹ est ꝓsentia fm coopationẽ sathane in oĩ
ẽbute ⁊ signis ⁊ pdigijs mẽdacij: ⁊ i oĩ seducti
one iniq̃tat in his q̃ pereũt: p eo q̃ dilectionẽ ẽ
tatis nõ receperũt vt salui fierẽt· Et iõ mittet
illis de⁹ opationẽ errorꝭ vt credãt mẽdacio: et Ibidem·
iudicent oẽs q̃ nõ crediderũt veritati: sed ꝓsen-
serũt iniq̃tati· Nulli dubiũ eẽ eũ de antixpo ista
dixisse dieq; iudicij· Hũc enĩ appellat diẽ dñi nõ
esse venturũ: nisi ille prior venerit quẽ refugã
vocat vtiq; a dño deo· Qõ si de oĩbus impijs:
merito dici potest: quanto magis de isto? Sed
in quo dei tẽplo vt deus sit sessurus incertuz ẽ:
vtrum in illa ruina templi qõ a salomone rege
constructum est: an vero in ecclesia· Non enim
templum alicuius ydoli aut demonis: templuz
dei apostolus diceret· Unde nõnulli non ipm
principem: sed vniuersum quodãmõ coꝛp⁹ ei⁹
id est ad eum ptinentẽ hominũ multitudinez
simul cũ ipo suo principe: hoc loco intelligi an-
tichristũ volunt: rectiusq; putant etiã latine di
ci sicut in greco est: non in templo dei: sed in tẽ
plum dei sedeat: tanq̃ ipe sit templum dei: qõ
est ecclesia: sicut dicimus sedet in amicum: id ẽ
velut amicus: vel si quid aliud ãsto locutionis
genere dici solet· Q; aũt ait· Et nunc quid de Ibidem·
tineat scitis: id est quid sit in mora que cã sit di
latiõis eius vt reueleẽ in suo tẽpoꝛe scitis: q̃ũ
scire illos dixit: apte hoc dicere noluit· Et ideo
nos qui nescimus qõ illi sciebãt · puenire cũ la
boꝛe ad id qõ sensit apls cupimus: nec vale-
mus ꝑsertim quia ⁊ illa que addidit: hunc sen
sum faciunt obscuriozem· Nam quid est: Jam Ibidem·
ei mysteriũ iniq̃tatis opatur: tñ q̃ mõ tenet te-
neat: donec de medio fiat: ⁊ tũc reuelabit ille

ſ. quus? Ego, p̄ſus q̄d dixerit: me fateor ignorare. Suſpitiões tñ hoīm q̄s vel audire vel legere de hac re potui: nō tacebo: Quidaz putāt ḃ de impio dictū ſuiſſe romano: t ꝓpterea paulū ap̄lm nō id apte ſcribere voluiſſe: ne calūniam videlicet ſcurreret q̄ romāo impio male
2. teſſa. 2 optauerit cū ſperaret eternū: vt ḃ q̄ dixit: iaz ei myſterū iniq̄tatis opat: neronē voluerit intelligi: cui⁹ iā facta velut antix̄pi videbant: vñ nōnulli ip̄m reſurrecturū t futurū antix̄pm ſuſpicant. Alij vō nec eū occiſū putāt ꝑ ſḃtractū pot⁹ vt putaret occiſus: t viuū occultari in vigore ip̄ius etatſ in q̄ fuit cū crederet extinct⁹: donec ſuo tpe reueleť t reſtituat in regnū. Sz multū mihi mira ē hec opinantiū tāta p̄ſūptio
Ibidem. Jllō tñ q̄ō ait ap̄l⁹. Tm̄ q̄ mō tenet teneat donec de medio fiat: nō abſurde de ip̄o romano impio credit dictū: taz dictū ſit. Tm̄ q̄ mō imperat impet: donec de medio fiat. i. de medio tollat. Et tūc reuelabit iniqu⁹ quez ſignificari antix̄pm nulli⁹ ambigit. Alij vō t q̄ō ait: q̄d detineat ſcitis: t myſteriū opat iniq̄tatis: nō putant dictū niſi de malis t fictis q̄ ſūt in eccl̄ia: donec ꝓueniat ad tñ nūez q̄ antix̄pm magnū p̄lm faciat: t ḃ ee myſteriū iniq̄tatis: q̄ videť occultū. Hortari āt ap̄lm fideles vt in fide quā
2. teſſa. 2 tenent tenaciter ꝑſeuerent dicendo. Tm̄ qui mō tenet teneat donec de medio fiat: ḃ eſt donec exeat de medio eccl̄ie myſteriuz iniq̄tatis q̄ nūc occultū ē. Ad ip̄m em̄ myſteriū ꝓtinere
ſ. Job. 2. arbitrāť: q̄ō ait in epl̄a ſua Joānes euāgeliſta Pueri nouiſſima hora ē: t ſic audiſtis q̄ō antix̄ps ſit venturus: nūc aūt antix̄pi multi facti ſunt. Tm̄ cogſcim⁹ q̄ nouiſſima ſit hora. Ex nob exierūt: ſ nō erāt ex nobis. Q̄ō ſi fuiſſent ex nob: p manſiſſent vtiq̄ nobiſcū. Sic ḡ aſi finez in hac hora inquiūt quā Joānes nouiſſimā dic̄: exierūt multi heretici de medio eccl̄ie: q̄s multos dic̄ antix̄pos: ita oēs tūc inde exibunt: q̄ nō ad x̄pm: ſ ad illū nouiſſimū antix̄pm ꝓtinebūt: et tūc reuelabit. Aliusḡ ſic: alius aūt ſic ap̄li obſcura ẋba ꝓiectat: q̄ō tñ eū dixiſſe nō dubiū eſt nō vēniet ad viuos: t mortuos iudicādos x̄pus niſi p̄us venerit ad ſeducēdos in aīa mortuos aduerſari⁹ eius antix̄ps: q̄uis ad occultū iaz iudiciū dei ꝓueniat: q̄ ab illo ſeducerent. P̄re
2. teſſa. 2 ſentia q̄ꝑe ei⁹ erit ſicut dictū ē ſm oūationē ſathane: i oīmi ẋtute t ſignis t ꝓdigijs mēdacij t in oīmi ſeductiōe iniq̄tatis his q̄ pereūt. Tūc
Apoc. 20 ei ſoluet ſathanas: t p illū antix̄pm in oi ſua ẋ tute mirabili⁹ q̄dē: ſ mēdaciť opabit̄r. Q̄ō ſoler ambigi: vtr ꝓpterea dicta ſint ſigna t ꝓdigia mēdacij q̄m mortales ſenſus p hāt aſmata deceptur⁹ ē: vt q̄ō ñ facit facere videat. An q̄ illa ip̄a etiā ſi erūt ẋa ꝓdigia ad mēdaciū ꝓtrahēt credituros ſi ea potuiſſe niſi dinit⁹ fieri ẋtute diaboli creſcēte maxie q̄ñ tantā ēt̄ā nūq̄ habuit accepit ꝓtātē. Nō ei q̄ñ de celo ignis Job. j.
cecidit: t tantā familiā cū cantis gregib⁹ pecorū ſancti Job vno impetu abſūpſit: t turbo ir- Ibidem.
ruēs t domū deijciēs filios ei⁹ occidit ꝓhātalmata fuerūt: q̄ tñ fuerit opa ſathane cui de⁹ deberat hāc ꝓtātē. Propt̄ q̄d hoz ḡ dcā ſint ꝓdigia t ſigna mēdacij: tūc poti⁹ appebit. Sz ꝓpt̄ q̄ liber hoz dictū ſit: ſeducent eis ſignis atq̄ ꝓdigijs q̄ ſeduci merebūť: p eo q̄ō dilectionē 2. teſſa. 2
veritatis iniq̄t nō recepert vt ſalui fierēt. Hec dubi tauit ap̄l⁹ addere t dicere. Jō mittet illi de⁹ Ibidem.
operationē errorſ: vt credāt mendacio. De⁹ em̄ mittet. q̄ de⁹ diabolū facere ꝓmittit iſta iuſto ip̄i⁹ iudicio: q̄uis faciat ille iniq̄ malignoq̄ cōſilio. Et iudicent iniq̄t oēs q̄ nō crediderit veritati: ſ conſenſert iniq̄tati. Proinde iudicati ſeducent t ſeducti iudicabūť: ſ iudicati ſeducēť illis iudicijs dei occulte iuſtis iuſte occultis q̄bus abſitio ꝓtī rōnalis creature nūq̄ iudicare ceſſauit. Seducti aūt iudicabunť nouiſſimo manifeſtoq̄ iudicio p x̄pm ieſū iuſtiſſime iudicatuz iniuſtiſſime iudicatū. La. XX.

Ed hic ap̄l⁹ tacuit de reſurrectiōe mortuoz. Ad eoſdē āt ſcribens in epl̄a ꝓma
ſ Volum⁹ iniq̄t ignorare vos fratres de dormientib⁹ t nō ꝓtriſtemi ſic t ceteri q̄ ſpez ſ. theſ. 4.
nō hñt. Hā ſi credim⁹ q̄ ieſus mortu⁹ ē t reſurrexit: ita t de⁹ eos q̄ dormierūt p ieſū adducet cū eo. Hoc em̄ vob dicim⁹ in ẋbo dñi: q̄ nos viuentes qui reliqui ſum⁹ in aductu dñi nō p̄ueniemus eos qui ante dormierūt: quoniam ip̄e dñs in iuſſu: t in voce archangeli: t in tuba dei deſcendet de celo: t mortui qui in chriſto ſūt: reſurgent primi. Deinde nos viuentes qui reliqui ſumus ſimul cum illis rapiemur in nubibus obuiam chriſto in aera: t ſic ſemꝑ cuz dño erimus. Hec verba aplica reſurrectionez mortuoz futurā: q̄ñ veniet dñs x̄ps vtiq̄ adviuos t mortuos iudicandos: p̄clariſſime oſtendūt Sed queri ſolet: vtrum illi quos hic vinentes inuenturus eſt x̄ps: quoz̄ perſor am in ſe atq̄ illos qui tunc ſecum viuebant tranſfigurabāt apoſtol⁹: nūq̄ omnino morituri ſint: an ip̄o tēporis puncto quo cū reſurgētib⁹ rapient̄ i nubib⁹ obuiā x̄po in aera: ad immortalitatez ꝑ mortem mira celeritate tranſibunt. Rect̄ em̄ dicendum eſt fieri nō poſſe vt dū per aera ſḃlime portant̄: in illo ſpacio t moriantur: t reuiuiſcant. Q̄ō em̄ ait. Et ita ſemꝑ cū dño erim⁹ non ſic accipiendū eſt: taq̄ in aere nos dixerit ſ. theſ. 4.
ſp cū dño eē manſuros: quia nec ip̄e vtiq̄ ibi

manebit: qua veniens trāsitur⁹ ē. Veniēti q̄p
pe ibiť obuiā: ſi manēti: ꝑ ira cū dño erim⁹. i. ſic
erim⁹ ſp hūtes corpa ſempiťna: ybicūq; cū illo
fuerim⁹. Ad hūc aūt ſenſū quo exiſtimam⁹ etiā
illos quos hic viuos inuentur⁹ ē dñs in ipō p
uo ſpacio: t paſſuros mortez t accepturos im
mortalitatē: ꝑpe apls nos videť vrgere vbi dič
Jn xp̄o oēs viuificabunť: cū alio loco de ipa lo
j. Lor. j5. quens reſurrectiōe corpor dicat. Tu qđ ſemi
nas nō viuificať niſi prius moriať. Quō igť q̄s
viuentes hic xp̄s inueniet p̄ mortalitatē i illo
viuificabunť: t ſi nō moriaňť: cū videam⁹ ꝓpť
hoc cē dictū. Tu qđ ſemias nō viuificať: niſi p̄
us moriať? Aut ſi recte nō dicim⁹ ſeminari: ni
ſi ea corpora hoim q̄ moriendo quoq; mō ꝓuer
tunť in terrā: ſič ſeſe habet etiā in illa trāſgreſ
ſorē patrē generis hūani diuinit⁹ prolata ſnīa
Gene. 3 Terra es et in terrā ibis: fatendū ē iſtos quos
nondū de corpibus egreſſos cū veniet xp̄s iue
niet: t iſtis verbis apli: t illis de geneſi nō te
neri: q̄ñ ſurſū in nubib⁹ rapti nō vtiq; ſemian
tur: q: nec eūt in terrā: nec redeūt: ſiue nullā
prorſus experianť mortē: ſiue paululū in aere
moriaňť. Sz aliud rurſus occurrit: qō idē dič
apls cū de reſurrectiōe corpor ad corinthēos
j. Lor. j5. loquereť. Oēs reſurgem⁹: vel ſič alij codices
habent: oēs dormiem⁹. Luz g̃ nec reſurrectio
fieri poſſit niſi mors p̄ceſſerit: nec dormitionē
poſſum⁹ illo loco itelligē niſi mortē: quō oēs vť
dormient vel reſurgēt ſi tā multi q̄s in corpo
re inuēt⁹ ē xp̄s: nec dormient nec reſurgent
j. thes. 4. Si g̃ ſanctos q̄ reperienť xp̄o veniēte viuēte
eiq; in obuiā rapienť: crediderim⁹ in eodez ra
ptu de mortalib⁹ corpib⁹ exituros: t ad eadez
mor īmortalia redituros nullas in vbis apli
j. Lor. j5 patiemur anguſtias: ſiue vbi dič. Tu qđ ſemi
Jbidem. nas nō viuificať niſi p̄us moriať: ſiue vbi dicit.
Oēs reſurgemus aut oēs dormiem⁹: qz nec il
li p̄ mortalitatē viuificabūť: niſi quālibet pau
lulū tū ante moriaňť: ac p̄ h̄ t a reſurrectione
nō erūt alieni quā dormitio p̄cedet q̄uis bre
uiſſima: nō tamen nulla. Cur aūt nob incredi
bile videať? illā multitudiuē corpm in aere quo
dāmō ſeminari: atq; ibi protinus īmortaliter
atq; incorruptibiliť reuiuiſcere: cū credamus
Jbidem. q̄ idē ipe apls alibi aptiſſime dič Jn ictu ocli fu
turā reſurrectionē t in membra ſine fine victu
ra tanta facilitate: tantaq; ineſtimabili veloci
tate redituꝝ: antiq̄ſſimoꝝ cadauerū puluerē?
Gene. 3. Nec ab illa ſnīa q̄ hoi dcm̄ ē. Terra es t i t̄ra
ibis futuros illos eē ſctōs arbitremur īmunes
ſi eoꝝ mortiťiū in t̄ra nō recedēt corpa: ꝑ ſicut i
ipo raptu morieňť: ita et reſurgēt dum ferun
tur in aera. Jn terram quippe ibis: id eſt in
hoc ibis amiſſa vita quo eras anteq̄z ſume
res vitaz. id eſt. hoc eris examinis quod eras
anteq̄ eſſes animatus. Terre q̄ppe inſufflauit
deus in faciē flatū vite: cum factus eſſet hō in
animā viuā. Tanq̄ diceret. Terra es anima
ta quod nō eras terra er ſi ex animis ſicut eras.
Qō ſunt t anteq̄ putreſcant oīa corpa mortu
orum: quod erūt t illa ſi morieňť ybicūq; mo
rianť cum vita carebūt: quā cōtinuo receptu
ra ſunt. Sic ergo ibūt in terrā: quādo ex viuis
hoibus terra erūt: quēadmodū it in cinerē qō
fit cinis: it in veruſtatē qō fit vetus: it in teſtam
qō ex luto fit teſta: t alia areſcentia ſic loq̃mur
Quō aūt ſit futurū qō nūc p nr̄e ratiunculeyi
ribus vtcūq; conijcimus: tūc port erit vt noſ
ſe poſſimus. Reſurrectionē quippe mortuorū
futurā eſſe in carne: q̃ xp̄s venturꝰ eſt viuos
iudicaturus t mortuos: oportet ſi chriſtiani eē
volum⁹ vt credamus. Sz nō ideo de hac re in
anis eſt fides nr̄a: ſi quēadmodū futura ſit pfe
cte comp̄hendere nō valem⁹. Verū iā ſicut p
miſimus de hoc iudicio dei nouiſſimo etiā pro
pheťici veteris libri q̄d p̄nunciauerint: q̃tū ſa
tis eſſe videbiť debemus oſtendere. Que ſič
arbitror nō tanta mora neceſſe erit tractari et
exponi ſi iſtis que p̄miſim⁹ lector curauerit ad
iuuari.

Cap. XXI

Esaie. 26 Ropheta eſaias. Reſurgent inquit
mortui: t reſurgent qui in ſepulcris
erant: t letabunť oñes q̄ ſunt in ter
ra. Ros enī q̄ abs te eſt: ſanitas illis eſt: terra
vero impiorū cadet. Totū iſtud ſupius ad re
ſurrectionē ptinet beatoꝝ. Qō aūt ait. Terra
vero impiorū cadet: bene intelligiť dictū: cor
pora vero impiorū ruina damnationis excipi
et. Jā vo ſi de bonorū reſurrectiōe qō dictū eſt
diligenti⁹ t diſtincti⁹ velim⁹ intueri: ad p̄mam
referēdū eſt qō dictū ē. Reſurgent mortui: ad Jbidem.
ſecundā vero qō ſequiť. Et reſurgent q̄ in ſe
pulcris erant. Jā t ſi illos inquiramus ſcōs q̄s
hic viuos inuentur⁹ eſt dñs: eis congrue depu
tabiť qō adiunxit. Et letabunť oñes q̄ ſunt in Jbidem.
terra: ros enī q̄ abs te eſt: ſanitas illis ē. Sani
tatē loco iſto īmortalitatē rectiſſime accipim⁹.
Ea nāq; ē pleniſſima ſanitas q̄ nō reficitur ali
mentis tanq̄ q̄tidianis medicamētis. Jtē de
iudicij die ſpem p̄us dans bonis deinde terrēs
malos: idē ꝓpha ſic loquiť. Hec dicit dñs: Ec- Esaie. 66
ce ego declinabo in eos vt flumē pacis: t vt tor
rens inūdās glorīā gētiū. Filij eoꝝ ſup humeros portabunť t ſup genua cōſolabunť. Quē Jbidem.
admōdū ſi quē mať conſoleť: ita ego vos cōſo
labor: t in hieruſalē cōſolabimini: t videbitis:
t gaudebit cor veſtrū: t oſſa veſtra ſicut herba

Ibidem· exoriēt·Et cognoscēt man⁹ dñi colētib⁹ cū: t
cōminabit ꝓtūacib⁹·Ecce ei⁹ dñs vt ignis ve-
niet:t vt tēpestas curr⁹ ei⁹:reddēin īdignati-
Ibidem· one vindictā:t vastationē in flāma ignis·In
igne eīm dñi iudicabit oīs terra:t in gladio ei⁹
oīs caro:multiq; vulnerati erūt a dño:In bo-
noꝝ ꝓmissiōe se declinare dic̄ vt flumē pacis:qō
ꝓfecto abūdātiā pacis illi⁹ debem⁹ accipe:qua
maioꝝ eē nō possit Hac vtiq; in fine rigabimur
deq; in ꝓcedēti libro abūdanter locuti sumus·
Hoc flumē se in eos declinare dic̄:qb⁹ tātā bri
tudinē pollicet:vt intelligam⁹ in illi⁹ felicita-
tis regiōe q̄ i celis ē b̄ flumie oīa satiari·Sz qz
t frenis corpib⁹ paꝝ icorruptiōis atq; imorta-
litatis vim īfluet:iō declinare se dic̄ b̄ flumē:vt
de supnis q̄dāmō etiā īferiora pfūdat:t boies
Gal·4 eq̄les āgelis reddat·Hierlm q̄s nō illā q̄ seruit
cū filijs suis:s̄ liberā matrē nr̄am intelligamus
r̄m ap'lm eternā in celis:vbi post labores erū-
narū curarūq; mortaliū ꝓsolabimur tanq; par
uuli ei⁹ in būeris gembusq; portati·Rudes ei
nos t nouos blādissimis adiutoriis insolita no
bis illa brītudo suscipiet:vbi videbim⁹:t gau-
debit cor nostrū·R. c etp̄sit q̄d videbim⁹·Sz
q̄d nisi deū:vt ipleat in nob ꝓmissū cuāgelicū
Mat·5· Bti mūdo corde:qm ipi deū videbūt·Et oīa
illa q̄ nūc nō videm⁹:credētes aūt ea p modu
lo capacitatis hūane lōge min⁹ q̄s sūt atq; icō
Elaie·66 parabilit cogitam⁹ Et videbitis inq̄t:t gaude
bit cor vr̄m·Hic creditis:ibi videbitis·Sz qm̄
dixit·Et gaudebit cor vestrū:ne putarem⁹ il-
la bona hierlm ad nr̄m tm̄mō spm̄ ptinere·Et
ossa inq̄t vr̄a vt herba exorient:vbi resurrecti
onē cōpm strixit:velut qō nō dixerat reddēs·
Neq; eīm cū viderim⁹ fient s̄ cū fuerit facta vi
Ibidem· debim⁹·Nā t de celo nouo ac tra noua ita sup̄
dixerat:dū ea q̄ sanctis ꝓmittunt in fine sepe
Elaie·65 ac multifo:miter dicēt·Erit inq̄t celū nouuz t
tra noua:t nō erūt mēores pox:nec ascēdēt in
cor:ipox:s̄ letitiā t exultationē inuenient in ea·
Ibidem· Ecce ego faciā hierlm exultationē t pl'm meū
letitiā:t exultabo in hierlm:t letabor in popu
lo meo:t vltra nō audiet in illa vox flet⁹:t ce-
tera:q̄ quidā ad illos carnales mille annos re
ferre conant·Locutiōes aūt tropice ꝓprijs p
phetico more miscent:vt ad itellectū spiritalē
intēto sobria'cū q̄dā vtili ac salubri labore pue
niat·Pigricia vo carnalis vel inerudite vel i
exercitate tarditas mētis ꝓtēta lfe supficie:ni
hil putat interi⁹ req̄rendū·Hec de ꝓphetic̄is
vbis q̄ añ istū locū scpta sūt:satis dixerim⁹ In
Elaie·66 b̄ āt loco vñ ad illa digressi sum⁹ cū dixisset·Et
ossa vr̄a vt herba exorient:vt resurrectionē q̄
dē carnis:s̄ tm̄ bonoꝝ se nūc cōmēorare mon
straret adiūxit:t cognoscēt man⁹ dñi colētib⁹
cū·Quid ē b̄ mīt man⁹ dñi distinguēris cultо- Ibidem·
res suos a ꝓtēptoꝝ suis:De qb⁹ sequntia ꝓte
xens·Et cōminabit inq̄t ꝓtūacib⁹:siue vt ait ali Ibidem·
us interpres:incredulis·Nec tūc cōminabit:
s̄ q̄ nūc dicunt minacit:tūc efficaciter iplebun
tur·Ecce eīm inq̄t dñs vt ignis veniet:t vt tē- Ibidem·
pestas curr⁹ ei⁹:reddere in indignatiōe vindi
ctā:t vastationē in flāma ignis·In igne ei⁹ dñi
iudicabit oīs terra t in gladio ei⁹ oīs caro:ml'
tiq; vulnerati erūt a dño:siue igne siue tēpesta
te:siue gladio:penā iudicij significat·qñ q̄dez
ip̄m dñm q̄si ignē dic̄ ee venturū eis ꝓfecto q̄-
bus penalis erit ei⁹ aduēt⁹·Curr⁹ vo ei⁹ q̄ plu
raliter dicti sūt:āgelica ministeria nō incōueni
enter accipim⁹·Qd aūt ait oēm trā t oēm car
nē in ei⁹ igne t in gladio iudicari:nō etiā b̄ spi
ritales intelligam⁹ t scōs:s̄ tre nos atq; carna-
les:de quib⁹ dictū ē·Qui terrena sapiunt t sa Phil·3·
pere r̄m carnē mors ē:t q̄les oīno caro appel-
lant a dño vbi dic̄·Nō ꝑmanebit spūs me⁹ i ho Gene·6·
mib⁹ istis:qm̄ caro sūt·Qō vo b̄ positū ē Adul Esaie·66
ti vulnerati erūt a dīo:isto vulnere fiet mors
scōa·Pōt q̄dē t ignis t gladi⁹ t vuln⁹ accipi i
bono·Nā t ignē dñs venit se dixit mittere in mū Luce·12·
dū:t vise sūt illis linguе diuise velut ignis q̄m Actꝝ·2
venit spūs sanct⁹:t nō veni inq̄t idē dñs pacez Mat·10
mittere in trā:s̄ gladiū·Et r̄monē di dic̄ scp̄tu- Heb·4·
ra gladiū bis acutū ꝓpt̄ actē geminā testamē-
toꝝ duūm:t in cāntico cānticoꝝ caritate se dic̄ san- Cantꝝ·4
cta eccl̄ia vulnerata velut amoꝛ ipetu sagitta
tā·Sz b̄ cū legim⁹ vel audim⁹ vltoꝛē dīm esse
vēturū:quēadmodū b̄ itelligēda sint clarū est
Deinde breuit cōmēoratis eis q̄ p b̄ iudicium
ꝓsument sub figura caboꝝ i lege veteri vetero-
rū:a qb⁹ se nō abstinuer̄t:pcōres ipiosq; signi
ficās:recapitulat ab initio gr̄am noui testamē
ti:ex p̄mo saluatoris aductu vsq; ad vltimū iu
diciū de q̄ nūc agim⁹:pducēs finiēsq; sermonē
Narrat nāq; dīm dicē se vēire vt ꝓgreget oēs
gētes:easq; vēturas:t visuras gl̄iaz ei⁹· Oēs
eīm sic dic̄ ap'lus peccauerūt:t egent gl̄ia dei·Et Roma·3
relicturū se dic̄ sup eos signa:q̄ vtiq; mirātes Esaie·66
credāt i eū:t missuꝝ ex illis saluatos i gētes di
uersas:et in lōginq̄s īsulas:q̄ n̄ audier̄t nomē
ei⁹:neq; viderūt gl̄iam ei⁹:t ānūciaturos glo
riā ei⁹ i gētib⁹:t addituros fratres istoꝝ q̄bus
loq̄bat·i· i fide sb̄ deo pfe fratres israelitaꝝ e-
lectoꝝ·Addituros aūt ex oīb⁹ gētib⁹ mun⁹ do Ibidem·
nio in iumētis t vehiculis:q̄ iumēta t vehicu-
la bñ itelligunt adiutoria eē dīna:p cuiusq; ge
neris ministeria dei vel āgelica vel hūana:i ci
uitatē sanctā hierlm q̄ nūc i sanctis fidelib⁹ est
diffusa p trās·Vbi eīm dīnit⁹ adiuuant:ibi cre

dunt: ⁊ vbi credūt ibi venīūt: ℒompauit autē
dñs illos tāq̄ per similitudinē filijs ıſrael: offe-
rentib⁹ ei ſuas hoſtias: cū pſalmis in domo ei⁹
Ibidem. qđ vbiq̄ iā facit eccleſia: ⁊ ꝓmiſit ab ipſis ſe ac-
ceptuꝝ ſibi ſacerdotes ⁊ leuitas: qđ nihilomi-
nus fieri nūc vidē⁹ Nō em̄ ex genere carnis
⁊ ſanguis ſicut erat ꝓmū ſm ordinē aaron: ſz
ſicut optebat in teſtamēto nouo: vbi ſm ordi-
nē melchiſedech ſūm⁹ ſacerdos ē xp̄s: ꝑ cuius
q̄ merito qđ in eo gr̄a diuina ꝓtulerit: ſacerdo-
tes ⁊ leuitas elegit: ſic nūc vidē⁹ q̄ nō iſto no
mīe q̄ ſepe aſſequunt indigni ſ̄ ea q̄ nō ē bonis
maliſq̄ cōis ſanctitate penſandi ſūt· Hec cum
de iſta q̄ nūc imptīt eccl̄ie ꝓſpicua nobiſq̄ no-
tiſſima dei miſeratōe diciſſet: ꝓmiſit ⁊ fines ad
quos ꝑ vltimū iudiciū facta bonoꝝ malorūq̄
diſcretiōe veniēt dicens ꝑ ꝓphetā: vel de dño
Ibidem. dicens ipe ꝓpha· Quō em̄ celū nouū ⁊ t̄ra no-
ua manebit coꝝam me dicit dñs: ſic ſtabit ſemen
veſtrū: ⁊ nomē veſtrū: ⁊ erit menſis ex menſe:
⁊ ſabbatū ex ſabbato: ⁊ veniet oīs caro in con
ſpectu meo adorare me in hierl̄m dicit dñs: et
egredient ⁊ videbūt mēbra hoim q̄ p̄uaricati
Ibidem. ſunt in me· Vermis eoꝝ nō morīet: ⁊ ignis eo
rū nō extinguet: ⁊ erūt viſui oīi carni· Ad hꝫ
iſte ꝓpha terminauit libꝝ: ad qđ terminabit
ſeculū Quidā ſane nō interꝑtati ſūt membra
hoim: ſ̄ cadauera viroꝝ: ꝑ cadauera ſignificā-
tes ſeuiētē coꝝpm penā: q̄uis cadauer niſi ca-
ro ex aīs nō ſoleat nūcupari: illa ꝙ aīata erūt
coꝝpa· Alioq̄n nulla poterūt ſentire tormenta
niſi forte q̄ mortuoꝝ erūt coꝝpa· i· eoꝝ q̄ in ſe-
cundā mortē cadēt: iō nō abſurde etiā cadaue
ra dici pñt Vñ ē ⁊ illud qđ ab eodē ꝓpha dictū
Eſaie·26 iā ſuꝑ poſui· Terra ꝙ impioꝝ cadet· Quis āt
nō videat a cadendo eſſe appellata cadauera?
Viroꝝ aūt ꝑ eo poſuiſſe illos interꝑtes quod
hominū ē manifeſtū ē· Neq̄ em̄ quiſq̄ dictur⁹
eſt ꝓuaricatrices femias in illo ſuppliciō nō fu-
turas: ſ̄ ex potiore ꝑſertim de quo femia facta
eſt vterq̄ ſexus accipit· Verūz qđ ad rem ma
xime ptinet: cū ⁊ in bonis dicit: veniet oīs ca-
ro: qz ex oīni genere hoim popul⁹ ille ꝓſtabit·
Eſaie·66 Nō em̄ oēs homines ibi erūt qū in penis plures
erūt: ſ̄ vt dicere ceperā cū ⁊ in bonis caro: ⁊ in
malis mēbra: vt cadauera noīant· ꝓfecto poſt
reſurrectionē carnis cui⁹ fides his rerū voca-
bulis oīno finiat: illud qđ boni ⁊ mali ſuis fini-
bus dirimunt: futuꝝ eē iudiciū declaratur·

Ibidem· ſ Ed quō egredient boni La·XXII·
ad videndas penas maloꝝ· Nūqđ coꝝ-
por̄ motu btās illas relicturi ſedes: et
ad loca penalia precturi vt maloꝝ tormēta cō
ſpiciāt pñtia coꝝpali· Abſit: ſ̄ egredient ꝑ ſciaz
hoc em̄ vbo ſignificatū ē eos q̄ cruciabunt ex
tra futuros· Propt̄ qđ ⁊ dñs ea loca tenebras Mat·8·
exteriores vocat: qđ⁹ ꝓtrari⁹ ē ille ingreſſus ō
quo ōr fuo bono· Intra in gaudiū dñi tui: nec Aba·25·
illic mali putent ingredi vt ſciāt: ſ̄ ad alios po
tius velut egredi per ſciaz· qua eos cogniturī
ſūt boni: quia id qđ extra ē: cogniturī ſūt Qui
em̄ erūt in penis: qđ agat int⁹ in gaudio dñi ne
ſcient: q vo erūt in illo gaudio qđ agat foris in
illis tenebris exteriorib⁹ ſciēt· Jō dictū ē egre Eſaie.66
dient: qz eos etiā q foris ab eis erūt vtiq̄ non
latebūt· Si em̄ hec ꝓphete nōduz facta noſſe
potuerūt ꝙ hō qđ erat de⁹ ōtulūcūq̄ in eoꝝ mor
taliū mētib⁹: quō imortales ſci iā facta tūc ne-
ſcient: cū de⁹ erit oīa in oīb⁹? Stabit g̃ i illa bti ſ·Coꝝ·ſ
tudie ſcōꝝ ſemē ⁊ nomē: ſemē ſcz de q̄ ioannes
ait· Et ſemē ei⁹ in ipo manet: nomē vo ō q̄ per ſ·Job·3
hūc eſaiā dictū ē· Nomē et nū dabo eis· et erit Eſaie·5
eis mēſis ex mēſe: ⁊ ſabbatū ex ſabbato: tanq̄ Ibid·66
luna ex lūa: ⁊ reqes ex reqe: q̄ꝝ vtriq̄ ipſi erūt
cū ex his vmbris veterib⁹ ⁊ tpalib⁹ i illa lumia
noua ac ſempit̄na trāſibūt· In penis aūt ma-
loꝝ ⁊ inextinguibilis ignis: ⁊ vuaciſſim⁹ ver-
mis: ab alijs atq̄ alijs aliter atq̄ alit ē expoſit⁹
Alij q̄pe vtriq̄ ad coꝝp⁹: alij vtriq̄ ad aīam
retulerūt· alij ꝓprie ad coꝝp⁹ ignē: verm̄ vero
tropice ad aīaz: qđ credibili⁹ eē videt· Sz nūc
de hac differētia nō ē hui⁹ tpis diſputare· De
iudicio nāq̄ vltio q̄ fiet direptio bonoꝝ ⁊ ma-
loꝝ: hꝫ volumē iplere ſuſcepim⁹: de ipſis vo pre
mijs ⁊ penis: alias diligēti⁹ diſſerendum eſt·

Aniel de hꝫ vltio iudicio La·XXIII·
d ſic ꝓphetat vt antixp̄m ꝑus q̄ꝝ vēturuz
eſſe pnūciet: atq̄ ad eternū regnū ſanc-
toꝝ ꝓducat narrationē ſuā· Cū em̄ viſiōe pro
phetica q̄ttuor beſtias ſignificātes q̄ttuor re-
gna vidiſſet: ip̄mq̄ q̄rtū a qđā rege ſupatū qui
antixp̄s agnoſcit: ⁊ poſt hec eternū regnū filij
hois q̄ intelligit xp̄s· Horruit ind̄t ſpūs meus:
ego daniel ī hebetudie mea: ⁊ viſus capit̄ mei Dañ·7·
ꝓturbabāt me· Et acceſſi ind̄t ad vnū de aſtāti
bus ⁊ veritatē q̄rebā ab eo de his oīb⁹: ⁊ dixit
mihi veritatē· Deinde qđ audierit ab illo atq̄
de oībus his q̄ſiuit: tāq̄ eo ſibi exponēte ſic lo-
quit· Ihe q̄ttuor beſtie ſunt magna q̄ttuor re- Ibidem
gna q̄ ſurgent in terra: q̄ auferent ⁊ accipient
regnū ſancti altiſſimi: ⁊ obtinebūt illud vſq̄ in
ſeculū: ⁊ vſq̄ in ſeculū ſeculoꝝ· Et q̄rebā ind̄t Ibidem
diligent̄ ō beſtia q̄rta q̄ erat differēs p̄e omni
beſtia terribilis ampli⁹: dentes ei⁹ ferrei: ⁊ vn
gues eius erei: māducās ⁊ cōminuens ⁊ reliq̄
pedib⁹ ſuis ꝓculcās: ⁊ de cornib⁹ ei⁹ decez que
erāt in capite ei⁹: ⁊ de altero qđ aſcendit: ⁊ ex-
ciſſit de priorib⁹ tria cornua: in q̄ erāt oculi:

ꝛ os loquens magna: ꝛ visus ei⁹ maio: ceter⁊. Videbā: ꝛ co:nu illud faciebat bellū cū sanct⁊ ꝛ ꝓualebat ad ip̄os: donec venit vetustus die-rū: ꝛ regnū dedit sanctis altissimi: ꝛ tp̄s pucit: ꝛ regnū obtinuerūt sancti. Hoc daniel q̄sisse se dixit. Deinō qd audierit ꝓtinuo subiūgēs. Et Ibidem. dixit inq̄t. i. ille a q̄ q̄sierat rn̄dit ꝛ dixit. Bestia q̄rta q̄rtū regnū erit in ⁊ra qō ꝓualebit oībus regnis ꝛ mād ucabit oēz terrā: ꝛ ꝓculcabit eā ꝛ ꝓcidet. Et decē co:nua ei⁹: decē reges surgēt ꝛ post eos surget ali⁹ q̄ supabit suis malis oēs q̄ ante eū fuerūt: ꝛ tres reges hūiliabit: ꝛ verba aduersus altissimū loquet: ꝛ sanctos altissimi cōteret. Et suspicabit mutare tp̄a ꝛ legē: ꝛ dabit in mān ei⁹ vsq; ad tp̄s ꝛ tp̄a ꝛ dimidiū tp̄is. Et iudiciū sedebit: ꝛ p̄ncipatū ⁊ mouebit ad ex ⁊minandū ꝛ pdendū vsq; in finē: ꝛ regnū ꝛ po testas: ꝛ magnitudo regū q̄ sub oī celo sūt: da Ibidem. ta ē sanctis altissimi. Et regnū ei⁹ regnū sem piternū: ꝛ oēs p̄ncipat⁹ ip̄i seruiēt ꝛ obaudient ihucusq; inq̄t finis sermonis. Ego daniel mul tū cogitatiōes mee conturbabāt me: ꝛ forma mea i mutata est sup me: ꝛ v̄bum in corde meo ꝓseruaui. Quartuo: illa regna exposuerunt q̄ dā: assyrio⁹ ꝓsarū macedonū ꝛ romano⁹. quā vo cōuenienter id fecerit: q̄ nosse desiderāt le gāt p̄dyteri hieronymi libz i danielē sat⁊ eru dite diligenterq; ꝓscriptuz. Antix̄pi tū adūsus eccl̄iā seuissimū regnū ꝑ exiguo spacio tp̄is sustinendū donec dei vltio iudicio regnū san ci accipiāt sempit⁊nū: q̄ vel dormitans h̄ legit Ibidem. dubitare nō sinit. Ip̄s q̄pe ꝛ tp̄a ꝛ dimidium tp̄is: annū vnū ē: ꝛ duos ꝛ dimidiuz: ac p hoc tres āos ꝛ semissem: etiā nūero diez posteri⁹ posito diluce⁊cit: aliqū in scripturis ac mensiū nūero declarat. Vident cū tp̄a indefinite hic dicta lingua latīa: ꝑ p duale nūez dicta sūt quē latini nō hūt. Sic aūt greci: ita hūc dicunt hb̄e ꝛ hebrei. Sic q̄ dicta sūt tp̄a. tāq; dicerent duo tp̄a. Vereri me sane fateor ne in decē regibus q̄s tanq; decē boies videt inuentur⁹ antix̄pus forte fallamur: atq; ita ille iopinat⁹ aduenīat: nō existēt⁹ tot reg⁹ in orbe romāo. Quid em̄ si nūero isto denario: vniūsitas regū signi ficata ē: post q̄s ille vēt⁹ ē: sic mīllenario: cen ten⁊ie: septenario significat plerūq; vniūsi tas ꝛ alijs atq; alijs nūeris q̄s nūc cōmēorare Dañ. ſ2. nō ē necesse. Alio loco idē daniel. Et erit inq̄t tp̄s tribulatiōis q̄lis nō fuit ex q̄ n ata est gens sup terrā: vsq; ad tp̄s illud. Et in tpe illo salua bitur ꝓplus tuus: oīs q̄ inuēt⁹ fuerit script⁹ in li Ibidem. bro vite. Et multi dormientiū in terre aggere exurgent: hi in vitā eternā: ꝛ hi in oprobriū ꝛ in confusionē eternā. Et intelligentes fulge-

būt sic claritas firmamēti: et ex iustis multi sic̄ stelle in secula. Et adhuc ſnie illi euāgelice est Job. 5.
loc⁹ ille sil̄im⁹ de resurrectiōe dūtaxat mo:tu-o⁹ co:po⁹. Nā qui illic dicti sūt ee in monume tis: ip̄i hic do:miētes in ⁊ra aggere: vel sic alij i terp̄trati sūt in terre puluere. Et sic̄ ibi ꝓcedēt dictū ē: ita h̄ exurgēt. Sicuti ibi: q̄ bona fecer⁊ in resurrectionē vite: q̄ aūt mala egerūt in re surrectionē iudicy: ita ꝛ isto loco: hi i vitā eter nā: ꝛ hi in opꝛobriū ꝛ in ꝓfusionē eternaz. Nō aūt diuersū putet: qō cū ibi posit⁹ sit: oēs qui sūt in monumētis: hic nō ait ꝓpha oēs: ꝑ mul ti do:mientiū in terre aggere Ponit eīn aliq̄n scꝛtura ꝓ oīb⁹: multos. Propterea ꝛ abꝛae dictū ē. Patrē multaꝝ gentiū posui te. Lui tū et Gene. ſ7
alio loco In semie inq̄t tuo bn̄dicēt oēs gētes Geñ. 22.
De tali aūt resurrectiōe: huic q̄n ip̄i ꝓphe da nieli paulopost do:. Et tu veni; ꝛ requiesce: adhuc Dañ. ſ2.
eīn dies in cōpletionē ꝓsūmationis: ꝛ requiesces ꝛ resurges i sorte tua i fine diez. La. XXIIII

Ultra de iudicio nouissimo dicūt i psal-
m mis: ꝑ eoꝝ plura trāseūnter ꝛ stricti. Hoc tū qō de fine hui⁹ seculi aptissime dictū ē ibi. nequaq̄ silētio p̄teribo. Principio terraz Ps̄. ſoj.
tu fundasti dñe: ꝛ opa manuum tuaꝝ sūt celi. Ip̄i pibūt tu aūt pmanebis: ꝛ oēs sic̄ vestimētuz veterascēt: ꝛ sic̄ optoriū mutabis eos ꝛ muta bunt: tu aūt idē ip̄e es: ꝛ anni tui nō deficient. Quid est h̄ qō porphyri⁹ cū pietatē laudaret hebreoꝝ: q̄ magn⁹ ꝛ ver⁹ ꝛ ip̄is numinib⁹ ter ſcz̄i li. q̄s theologi on appel latꝰ li. xix ca. xxiij.
ribilis ab eis colit de⁹ x̄pianos ob h̄ arguit ma xime stulticie: etiā ex oraculis deoꝝ suoꝝ. quō istū mundū dicūt ee pituꝝ? Ecce in lr̄is pietat⁊ hebreoꝝ dicit deo quē cōfitente tāto pho: etiaz ip̄a numīa phorescūt: opa manuū tuaꝝ sunt Ps̄. ſoj.
celi: ip̄i pibūt. Nūq̄d q̄n celi pibūt: mūd⁹ cuius ijdē celi supio: ps ē: ꝛ tutio: nō pibit? Si h̄ snīa ioui displicet: cui⁹ vt scribit iste pha velut gra uioris auctoritatis oraculo in x̄pianoꝝ cl⁊ du litate culpat. Cur nō sic̄ iter sapiam tāq; stulti cia culpat hebreoꝝ: in q̄ libris p̄fissimis ieuni tur? Porro si in illa sapia iudeoꝝ q̄ porphyrio tā multū placet vt eā deoꝝ q̄s suoꝝ vocib⁹ p̄dicet: legit celos ee pituros: cur vsq; adeo vana ē ista fallacia: vt in fide x̄pianoꝝ vel int⁊ cetera vel p̄ ceteris h̄ detestent: qō i ea pitur⁹ credi tur mund⁹ q̄ vtiq; nisi peūte: celi nō p̄t pire? Et in lr̄is q̄dē sacris q̄ ꝓprie n⁊e sūt: nō hebrei s nobisq; cōes. i. in euāgelicis ꝛ ap̄licis libris legit. Preterit figura huius mundi: Legitur ſ. Loꝝ. 7.
mūdus transit: legit celū ꝛ terra trāsibūt. Sz ſ. Job. 2.
puto qō ꝓterit: transit: transibūt: aliqñ mitius Luce. 2;.
dicta sūt q̄s pibūt. In epla q̄s petri apostoli vbi 2. Pe. 3.
aqua mūdatus qui tūc erat pisse dict⁹ ē mūd⁹:

satis clarū est: t que ps mundi a toto significata est: t quatenus perisse dicta sit: t qui celi repositi igni reseruandi in diem iudicij t pditōis
Ibidem. hoim impioꝝ. Et in eo q paulopost ait. Veniet dies dñi vt fur: in quo celi magno ipetu trāscurrēt: elemēta aūt ardētia resoluent: t terra t que i ipa sūt opa exurent: ac deinde sbiecit:
Ibidem. bis oibus pcūtibus quales optet vos eē: possūt illi celi intelligi pituri q̄s dixit repositos igni reseruandos: t a elemēta accipi arsura q̄ i hac ima mundi pte subsistūt, pcellosa t turbulenta in qua eosdem celos dixit eē repositos: saluis illis supioribus t in sua integritate manentibus: in quoꝝ firmamento sūt sidera ꝓstituta. Mā t illud q̄ scriptū est. Stellas de celo
Mat. 24 eē casuras, ppter q̄ pōt multo ꝓbabiliꝰ t aliter intelligi magis oñdit manfuros eē illos celos: si tū stelle inde casure sūt: vel cū tropica sit locutio: q̄ est credibiliꝰ: vel in isto imo celo futurū sit vtiq; mirabiliꝰ q̄ nūc fit. Vnde t illa virgi-

Dic mēto nem faē de liana. Stella facem ducens: multa cū luce cucurrit: t idea se pdidit silua. Hoc aūt q̄ pfalmo cōmemorauit nullū celoꝝ videt relinquere: q̄ piturū esse non dixerit. Vbi ei dr. Opa manuū tuarū sūt celi: ipi pibunt: q̄ nullū eorū ab ope dei: tā nullū eoꝝ a pditiōe secernit. Nō eē dignabunt de petri apostoli locutiōe quez vehementi oderūt: hebraeoꝝ defendere pietatem: deoꝝ suoꝝ oraculis approbatā vt saltē nec tot mundi pituros eē credat: sic a toto ps accipiat in eo q̄ dictū ē. Ipi pibūt: cū soli celi ignis pituri sint: quēadmodū in aplica illa epla a toto ps accipit q̄ diluuio pisse dict ē mūdus: q̄uis sola ei cū suis celis pars ima pierit. Sz qz ita vt dixi non dignabunt: ne vel apostoli petri approbent sensū vel tantū pcedant pflagratio ni nouissime: quātū dicim valuisse diluuiū: q̄ nullis aquis: nullis flāmis: totū genus humanū pire posse ꝓtendūt. Restat vt dicāt: q̄ ꝓpterea dij eoꝝ hebraeā sapiam laudauerūt: qa istū psalmū nō legerāt. In psalmo etiā quadragesi monono: de iudicio dei nouissimo intelligitur dictū. Deus manifestus veniet: de nr t nō silebit. Ignis in ꝓspectu eius ardebit: t in circuitu ei tēpestas valida. Aduocabit celū sursum: t terrā discernere pplm suū. Cōgregate illi iustos ei: q̄ disponūt testamētū ei sup sacrificia. Hoc nos de dño nro iesu xpo intelligim: quē de celo speram eē vēturū: ad viuos t mortuos iudicādos. Manifestus ei vēiet int iustos t iniustos iudicaturus iuste: q̄ pus venit occultus: ab iniustis iudicandus iuste. Ipe inquaz manifestus veniet: t nō silebit. i. in voce iudicij euidēs apparebit: q̄ pus cū veniss occult a ū iudicē siluit: qū sic ouis ad imolandū ducta est: Elaie. 53
t sic agn coram tondente se fuit sine voce. Quē admodū de illo p esaiā legim pphetatū: et in euāgelio videm ipletū. De igne vero t tēpestate cū in esaie pphetia tale aliq̄d tractarem quō eēnt hec itelligēda iā dixim. Qd xo dictū
ē Aduocabit celū sursū: qm̄ sancti t iusti recte Ps. 49.
celū appellant: nimirū p̄ ē qđ ait apls: Simul cū 1. thes. 4.
illis rapiemur in nubib obuiā xpo in aera. Mā fm lfe superficiē: quō sursū aduocat celū: q̄si possit eē nisi sursū? Qđ ait adiūctū ē. Et tra discer Ps. 49
nere pplm suū si tm̄mō subaudiat aduocabit. i. aduocabit tra: nec subaudiat sursū: hūc videt hic sensū: sanctū: rectū: fidelē: vt celū itelligatur in eis q̄ cū illo sūt iudicaturi: tra in eis q̄ iudicandi sūt: vt aduocabit celū sursū: nō bitelligam rapiet i aera: p̄ in iudiciarias sedes eriget. Pōt t illud itelligi. Aduocabit celū sursū Ibidem.
aduocabit angelos in supnis t excellis locis: cū q̄bus descēdat ad faciendū iudiciū aduocabit t terrā. i. hoies in terra vtiq; iudicādos. Si aūt vtrūq; subaudiendū ē: cū dr. Et terrā. i. aduocabit t sursū: vt iste sit sensus: aduocabit celuz sursū: t terrā aduocabit sursū: nihil meli itel- 1. thes. 4.
ligi existio q̄ hoies q̄ rapient obuiā xpo in aera: p̄ celū dictū ppter anias: terrā ppter corpa. Discernere potro populū suū: qđ ē nisi p iudiciuz separe bonos a malis: rāq; oues ad hedos. De Mat. 25.
inde ꝓuersio sermōis ad angelos facta ē. Congregate illi iustos ei. Profecto cū p āgelicū Ps. 49.
ministeriū tāta res peragēda ē. Si aūt q̄rimus: q̄s iustos ei congregaturi sūt angeli. Qui dispo Ibidem.
nūt inq̄t testamentū ei super sacrificia. Hec ē oīs vita iustoꝝ: disponere testamentū dei sup sacrificia. Aut eē opera misericordie sunt sup sacrificia. i. sacrificijs ꝓponēda: iuxta sententiā dei dicētis. Misericordiā magis volo q̄ sacrifi Osee. 6.
ciū: aut si super sacrificia: in sacrificijs itelligit dictū: quō super tra fieri dr qđ fit vtiq; in tra: profecto ipa opera miscēbie sūt sacrificia q̄bus placet deo: sic in libro hui opis decimo me deseruisse iā reminiscor: in q̄b operib disponūt iusti testamētū dei: q̄ ppr̄ ꝓmissiones q̄ nouo ei testamēto ꝓtinent hec faciūt. Cū congregati sibi iustis suis: t ad suā dexterā ꝓstituti: nouissimo vtiq; iudicio dicturꝰ est xps. Venite bñdicti pris mei: possidete paratū vob regnū a cōstitutiōe mundi. Esurui ei t dedistis mihi māducare: t cetera q̄ ibi ꝓferunt de bonoꝝ operibus bonis: t eoꝝ pmijs sempiternis p vltimaz sententiā iudicantis. Mat. 25.

La. XXV.

Prophēta malachiel siue malachias q̄ t
p angel dictus ē: q̄ etiā esdras sacerdos
cuius alia in canone scripta recepta sūt

ab aliquibus credit: nã de illo hanc eẽ hebreo
rũ opinionẽ dicit hieronym⁹: iudiciuz nouissi
Mal·3· mũ ꝓphetauit dicẽs· Ecce venit dic dñs oipo
tens· Et quis sustinebit die introit⁹ eius? Aut
ḳs ferre poterit vt aspiciat eũ Quia ipe ingre
dit q̃si ignis conflatoriz: ⁊ q̃si herba lauãtium·
Et sedebit ꝓflãs: ⁊ emũdãs sic aurũ ⁊ sic argen
tũ: ⁊ emũdabit filios leui Et fundet eos sic au
rũ ⁊ argentũ: ⁊ erũt dño offerẽtes hostias i iu
sticis· Et placebit dño sacrificiũ iuda ⁊ hierlm
Ibidem· sic diebus pstinis ⁊ sic ãnis poribus· Et accedã
ad vos in iudicio: ⁊ ero testis velox sup male=
ficos ⁊ sup adulteros: ⁊ sup eos ḳ iurãt in noie
meo mendacit: ⁊ ḳ fraudãt mercedẽ mercẽna
rio: ⁊ oppmũt p potentiã viduas: ⁊ pcutiũt pu
pillos: ⁊ puertũt iudiciũ aduene: ⁊ ḳ nõ timẽt
me dicit dñs oipotẽs· Qñ ego dñs de⁹ vester
⁊ nõ mutor· Ex his ḳ dicta sũt videt euidẽtius
aparere in illo iudicio qualdã q̃rundã purga=
Ibidem· torias penas futuras· Ubi eñ õr· Quis sustine
bit die introit⁹ ei⁹: aut ḳs ferre poterit vt as
piciat eũ: q: ipe ingredief q̃si ignis ꝓflatoriz: et
q̃si herba lauãtiũ: ⁊ sedebit ꝓflans ⁊ emũdans
sic aurũ ⁊ sic argentũ ⁊ emũdabit filios leui: ⁊
Esaie·4· fundet eos sic aurũ ⁊ argentũ: ḳd aliud intelli
gendũ ẽ? Dicit tale aliḳd ⁊ esaias Lauabit do
min⁹ sordes filioz ⁊ filiaz syõ: ⁊ sanguiez emũ
dabit de medio eoz spiritu iudicij: ⁊ spiritu cõ
bustiõis· Nisi forte sic eos dicendũ ẽ emũdari
a sordib⁹: ⁊ eliquari ḳdãmõ cũ ab eis mali per
penale iudiciũ sepanf vt illoz segregatio atq̃
dãnatio purgatio sit istoz: q: sine taliũ de ceto
cõmixtiõe victuri sũt? Sz cũ dic· Et emũdabit
Mal·3· filios leui: ⁊ fundet eos sic aurũ ⁊ argentũ: et
erũt dño offerentes hostias in iusticia: ⁊ place
bit dño sacrificiũ iuda ⁊ hierlm: vtiq̃ oñdit eos
ipos ḳ emũdabunf: deinceps in sacrificijs iu=
sticie dño eẽ placituros: ac p hõ ipi a sua iniusti=
cia mũdabunf: in qua dño hostie displicebant
Porro in plena pfectaq̃ iusticia cũ mũdati fu
erint ipi erũt· Quid·n· accepti⁹ deo tales offe
rũt q̃ scipos Lex ista q̃stio de purgatorijs pe
nis vt diligẽti⁹ ptractef: in tps aliud differẽda
est· Filios aũt leui ⁊ iuda ⁊ hierlm ipam dei ec
clesiã dẽm ꝫ accipe ⁊ ñ ex hebreis tñ: ꝫ ex alijs
Job·5· etiã gentib⁹ ꝯgregatã: nec talẽ q̃lis nũc est vbi
si dixerim⁹: q: pctñ nõ hẽmus: nosipos seduci
mus: ⁊ vitas in nobis nõ ẽ: ꝫ q̃lis tũc erit velut
arena p vẽtilatiõez: ita p iudiciũ purgata nouissi
mũ: eis q̃z igne mũdat ḳb⁹ talis mũdatio necca=
ria ẽ: ita vt nilis oino sit ḳ offerat sacrificiuz pro
pctis suis· Qẽs ei ḳ sic offert ꝓfecto i pctis sũt
p ḳb⁹ dimittẽdis offert: vt cũ obtulerit: acce=
ptũq̃ deo fuerit: tũc dimittant La·XXVI·

Olens aũt deus ostẽdere ciuitatẽ suaz
v tũc in ista ꝓsuetudie nõ futurã: dixit fili
os leui oblaturos hostias in iusticia nõ
g̃ in pctõ ac p hõ nõ ꝓ pctõ· Uñ intelligi põt in
eo qõ secut⁹ adiũxit atq̃ ait· Et placebit dño 4Mal·3·
sacrificiũ iuda ⁊ hierlm sic diebus pstinis: ⁊ sic
ãnis poribus: frustra sibi iudeos fm legẽ vete=
ris testamenti sacrificioz suoz pterita tpa pol
liceri· Nõ eñ tũc in iusticia fi pctis hostias of=
ferebãt qñ pro pctis pcipue ac pmũ⁹ offerebãt
vsq̃ adeo vt sacerdos ipe quẽ debemus vtiq̃
credere ceteris fuisse iustiozẽ fm dei mandatũ
solet pmũ ꝓ suis offerre pctis: deinde ꝓ popu
li· Quapropf exponere nos optet: quõ sit acci
piendũ qõ dictũ ẽ· Sic dieb⁹ pstinis: ⁊ sic ãnis Ibidem·
priorib⁹· Fortassis eñ tps illud cõmẽoratq̃ quo
pmi homines in paradiso fuerũt· Tũc eñ puri atq̃
integri ab oi sordẽ ac labe pcti: seipos deo mũ
dissimas hostias offerebãt· Leuex ex ḳ cõmis=
se puaricatiõis cã inde dimissi sũt: atq̃ hũana
in eis natura dãnata ẽ excepto vno mediato=
re ⁊ post lauacrũ regeneratiõis q̃busq̃ adhuc
puulis: nemo mũdus a sordẽ: sic scriptũ ẽ: nec
infans cuius est vita vni⁹ dici sup terrã· Ꝯ õ si
respõdef: etiã eos merito dici posse offerre ho
stias in iusticia: ḳ offerũt in fide· Just⁹ eñ ex fi Aba c· 2·
de viuit: q̃uis seipm seducat: si dixerit se pctñ
non habere: ⁊ iõ nõ dicat: q: ex fide viuit· nun
ḳd dictur⁹ est ḳspiã hui⁹ fidei tps illi fini eẽ co=
equandũ qñ igne iudicij nouissimi mũdabun
tur: ḳ offerũt hostias in iusticia? Ac p hõ qñ p⁹
talẽ mũdationez nullũ pctñ iustes hituros eẽ
credendũ est: pfecto illud tps q̃tũ attinet ad
nõ hfe pctñ nulli tpi cõpandũ ẽ nisi qñ pmi ho
mines in paradiso añ puaricationẽ innocẽtissima
felicitate vixerũt· Recte itaq̃ itelligif hõ signi
ficatũ eẽ: cũ dictũ ẽ· Sic dieb⁹ pstinis ⁊ sic ãnis 4Mal·3·
priorib⁹· Mã ⁊ p esaiã postea q̃ celũ nouũ ⁊ ter
ra noua ꝓmissa ẽ: inter cetera q̃ ibi de sanctoz
bitudine p allegorias ⁊ enigmata exeḳtur: ḳ
bus expositionẽ ꝯgruaz reddere nos ꝓhibuit
vitande longitudinis cura: fm dies inḳt ligni
vite erũt dies pp̃li mei· Quis aũt sacras litte= Esaie·65·
ras attigit ⁊ ignorat vbi de⁹ plãtauerit lignuz
vite: a cui⁹ cibo sepatis illis hoib⁹ qñ eos sua õ
paradiso eiecit iniḳtas: eidẽ ligno circũposita ẽ
ignea ꝛribilisq̃ custodia· Qõ si ḳsq̃ illos dies
ligni vite quos cõmẽoratq̃ ꝓpha esaias: istos Esaie·65·
ḳ nũc agunf ecclie xp̃i dies eẽ cõtẽdit: ip̃mq̃
xp̃m lignũ vite ꝓphetice dictũ: q: ipe ẽ sapien=
tia dei: de qua salomon ait· Lignũ vite est om Proũ·3·
nibus amplectentib⁹ eã: nec annos egisse ali=
quos in paradiso illos pmos homines vnde taz ci
to eiecti sũt: vt nullũ ibi gignerẽt filiũ: ⁊ iõ nõ

Mal·3· posse illud tps itelligi in eo qđ dictū ē·Sic̄ diebus p̄stinis:ꝛ sic̄ ānis p̄oꝛib⁹:ista ꝛ p̄tereo q̄stionē:ne cogar qđ ꝓlixū ē cūcta discutere:vt aliqđ hoꝛ ꝛitas manifesta cōfirmet·Video q̄ppe alteꝛ sensū:ne dies p̄stinos ꝛ ānos p̄oꝛes carnaliū sacrificioꝛ nobis ꝓ magno munę perꝓphetā ꝓmissos fuisse credam⁹·Hostie nāq; ille veteris legis que de pecoꝛibus imaculat̄: ac sine vllo ꝓꝛsus vicio iubebanť offerri:significabāt homies sanctos qualis solus inuēt⁹ est xp̄s sine vllo oīno pctō·Proinde q; post iudiciū cū fuerint etiā igne mundati:q̄ eiusmodi mūdatione sunt digni:ꝛ in oībus sanctis nullū inueniet oīno pctī:atq; ita seipos offerent in iusticia:vt tales hostie oīno imaculate:ac sine vllo vitio sint future:erūt ꝓfecto sicut p̄stinis diebus:ꝛ sicut ānis p̄oꝛibus:qñ in ymbra huius rei future mūdissime offerebanť hostie Hec erit nāq; mundicia tūc in imoꝛtali carne ac mēte sanctoꝛ:q̄ figurabať in illaꝛ coꝛpibus bestiaꝛ·Deinde ꝓpter eos q̄ nō mundatōe
Ibidem. ꝑ dānatōe sunt digni·Et accedā inquit advos in iudicium ꝛ ero testis veloꝛ sup̄ maleficos: ꝛ sup̄ adulteros:ꝛ cetera: q̄bus dānabilib⁹ enumeratis crimib⁹ addidit·Qm̄ ego dñs de⁹ ve
Ibidem. ster ꝛ nō mutoꝛ·Tanq̄ diceret·Cum vos mutauerit ꝛ in deteri⁹ culpa vſa:ꝛ in melius gratia mea:ego nō mutoꝛ·Testē vero se dicit futuꝛ:q; in iudicio suo nō indiget testib⁹·Eūq; velocē:sive q; repente vēt⁹ ē:eritq; iudiciuꝫ
Sap̄·j· ipō inopinato eius aduētu celerrimuꝫ: qō tardissimum putabať:sive q; ipas ꝙuincet sine vl
Roma·2 la sermonis ꝓlixitate ꝓscientias In cogitationib⁹ eius sicut scriptum ē:impij interrogatio erit·Et apl's·Logitatiōib⁹ inqt accusantibus vel etiā excusantib⁹ in die qua iudicabit deus occulta hoim:fm euāgeliū meū ꝑ ihesū christuꝫ Etiā sic ḡ dñs futur⁹ testis intelligendus ē velocū sine moꝛa reuocaturus est in memoriā
yū ꝙuincat puniatq; ꝙsciam· La·XXVII·

Illud etiā qō aliud agens in octauo de
i cimo libꝛo existo ꝓpheta posui:ad iu
Mal·3· diciū nouissimū ptinet:vbi ait Erūt mihi dicit dñs oīpotens in die in qua ego facio in acquisitionē:ꝛ eligā eos sicut elegit hō filium suū qui seruit ei:ꝛ cōuertar:ꝛ videbitis q̄d sit inter iustū ꝛ impiū:ꝛ inter seruientem deo: et
Mal·4· eū qui nō seruit ei·Quia ecce dies vēit ardēs sicut clibanus:ꝛ cōburet eos ꝛ erūt oēs alieni gene:ꝛ vniuersi q̄ faciūt iniquitatē stipula: et succendet eos dies veniens dicit dñs oīpotēs
Ibidem· ꝛ nō relinquet in eis radix neq; ramus Et oriet̄ vob q̄ timetis nomē meū sol iusticie:ꝛ sanitas in pēnis ei⁹:ꝛ egrediemini ꝛ salietis sicuti de vinculis relaxati:ꝛ ꝙculcabitis inimicos ꝛ erūt cinis sub pedib⁹ vestris:dicit dñs oīpotēs Hec dicta ꝑmioꝛ atq; penaꝛ iustoꝝ dirimēs ab iniustis q̄ sub isto sole in hui⁹ vite vanitate nō cernit qñ sub illo sole iusticie in illi⁹ vite manifestatiōe clarebit·Tūc profecto erit iudiciū quale nunq; fuit· La·XXVIII·

Quod vero subiungit idē ꝓpha:Mementote legis moysi serui mei quā mā
q Ibidem· dauī ei in oꝛeb ad oēm israel p̄cepta et iudicia:oportune cōmēoꝛat:post hoc declaratū tā magnū futurū inter obseruatoꝛes legis contemptoꝛes discrimē:simul etiā vt discant legē spiritaliter itelligere:ꝛ iueniāt in ea xp̄m ꝑ quē iudicē faciēda ē inter bonos ꝛ malos ipa discretio·Nō em̄ frustra idē dñs ait iudeis·Si Joh·5· crederetis moysi:crederetis et mihi·De me em̄ ille scripsit·Carnaliter q̄ppe accipiēdo legē ꝛ eius ꝓmissa ꝛ rena rerū celestiū figurā eē nescientes:in illa murmura coꝛruerūt:vt dicere auderēt·Vanus est q̄ seruit deo·Et q̄d amplius:q; custodiuimus māda ta ei⁹:ꝛ q; ambulauimus supplices ante faciē dñi oīpotentis:Et Mal·3· nūc nos beatos dicim⁹ alienos:et edificantur oēs q̄ faciūt iniquitatē·Quibus eoꝛ verbis q̄ dāmodo ꝓpheta cōpulsus est:nouissimū p̄nūciare iudiciū:vbi mali nec saltē falso sint beati ꝑ aptissime apparēt miserrimi:ꝛ boni nulla tē poꝛali saltē miseria laboꝛent:ꝑ clara ac sempiterna beatitudine perfruant·Dixerat quippe istoꝝ talia quedā verba etiā supius dicentium Oīs q̄ facit malū bonus est in cōspectu dñi· Mal·2
ꝛ tales ei placent·Ad hec inquā ꝓta deū murmura ꝓuenerūt:legē moysi carnaliter accipiēdo·Unde ꝛ ille in psalmo·lxxij·pene cōmotos Ps̄·72 dicē fuisse pedes suos:ꝛ effusos gressus suos ymq; in lapsū:q; zelauit in pctōꝛib⁹ pacē pctōꝝ intuens:ita vt inter cetera diceret· Quō scivit Ibidem deus:ꝛ si est scientia in altissimo:Diceret etiā Rūq̄d vane iustificaui coꝛ meū:ꝛ laui inter innocentes manꝰ meas:Vt aūt solueret hanc difficillimā q̄stionē:q̄ fit cū videnť boni eē miseri:ꝛ felices mali·Hoc inquit laboꝛ est añ me: Ibidem donec introeā in sanctuariū dei:ꝛ intelligā in nouissimo·In nouissimo q̄ppe iudicio non sic erit:ꝑ apta iniquoꝝ miseria ꝛ apta felicitate iustoꝝ lōge ꝓꝛ nūc ē aliud appebit· La·XXIX

Um aūt admonuisset:vt meminisset
c legis moysi:qm̄ ꝓuidebat eos mꝛto adhuc tpe nō eā spiritaliter sicut opoꝛtuerat accepturos:ꝓinuo subiecit·Ecce ego mittam vobis heliam thesbiten anteq; veniat di- Mal·4
es dñi magnus ꝛ illustris:qui cōuertet coꝛ patris ad filiū:ꝛ coꝛ hoīs ad ꝓximū suū:ne fo

te veniens ꝓcutiã terrã penitus· ꝑer hãc helĩã magnum mirabilemq; ꝓphetam exposita sibi lege: vltimo tpe ante iudiciũ iudeos ī xp̃m verum: id est in xp̃m nr̃m esse credituros celeberrimũ est in sermonibus· cordibusq; fideliũ· Ipse quippe ante aduentũ iudicis saluatoris non immerito speratur esse venturus: qui
4 Re. 2. etiã nunc viuere non immerito credit· Curru nanq; igneo raptus est de rebus humanis: qõ euidentissime sancta scriptura testat· Luz venerit ergo exponendo legẽ spiritaliter: quam
Gal. 4. nũc iudei carnaliter sapiũt: ꝓuertet cor patris ad filiũ· i· cor patrũ ad filios· Singularẽ quippe ꝓ nũero plurali interp̃tes· lxx· posuerũt· et est sensus vt etiã filij sic intelligant legẽ: id est iudei: quẽadmodum patres eam intellexerũt id est ꝓphete in q̃bus erat & ipse moyses· Sic eñ cor patrũ cõuertet ad filios· cũ intelligentia patrũ ꝓducet ad intelligentiã filioꝝ: & cor filioꝝ ad patres eoꝝ: dũ in id qõ senserũt illi cõ-
Ibidem. sentiant et isti· Ubi & lxx· dixerũt: & cor hominis ad ꝓximũ suũ· Sũt eñ inter se valde ꝓximi patres & filij· Qñ in verbis septuaginta interptũ q̃ ꝓphetice infp̃tati sũt: pt sensus alius idq; lectioni congruẽs inueniri: vt intelligat helias cor dei pr̃is ꝓuersurus ad filiũ: nõ vtiq; agẽdo vt pater diligat filiũ: ꝙ docẽdo q̃ pater diligat filiũ: vt & iudei quem ꝓius oderãt: diligant eundẽ qui nr̃ est xp̃s· Judeis eñ nũc aũsum cor habet deus a xp̃o nr̃o: quia nõ putant eũ deũ esse neq; dei filiũ· Eis ergo tũc cor ei⁹ conuertet ad filiũ: cũ ipi cõuerso corde didicerint dilectionẽ patris in filiũ· Qđ x̃o sequit· et
Ibidem. cor homis ad ꝓximũ suũ: id est ꝓuertet helias cor homis ad ꝓximũ suũ: q̃d melĩ⁹ intelligit: q̃ cor bois ad hominẽ xp̃m Lũ eñ sit in forma dei deus noster: formã serui accipiẽs· eẽ dignatus est etiã ꝓxim⁹ noster· Ihec q̃ faciet helias Aforte inq̃t veniã: & ꝓcutiã terrã penit⁹ Terra sũt eñ qui terrena sapiũt: sicut iudei carnales vsq; nũc: ex quo vitio contra deũ murmu-
Mal. 3. ra illa venerũt: quia mali ei placent: et vanus est qui seruit deo· La· XXX·

Ulta alia sunt scripturaruz testimonia
m diuinaruz de nouissimo iudicio dei: q̃ si oĩa colligã nimis lõgũ erit· Satis ergo sit· qđ & nouis & veteribꝰ lr̃is sacr̃: ꝑ p̃nũciatũ esse ꝓbauim⁹: ꝙ xp̃m futuꝝ esse iudiciũ· i· iudicẽ xp̃m ꝺ celo eẽ vẽturꝝ: nõ tã veteribꝰ q̃ nouis euidenter exp̃ssũ: ꝓpterea q: cũ ibi ꝺr dñs de⁹ esse ventur⁹: vel dñm deũ dicit eẽ ventuꝝ: nõ ꝓsq̃nter intelligit xp̃s: dñs eñ de⁹: & pater est & fili⁹ & spiritussanctus: neq; ꝑ tũ intestatũ relinquere nos aptet· Primo ut q; demonstrandũ est: quẽadmodũ ieſus xp̃s tanq; dñs deus loquatur in ꝓphetic̃is libris: & tũ ieſus xp̃us euidenter appareat: vt & qñ sic non apparet: & tam̃ ad illud vltimũ iudiciũ dñs deus dicit esseventurus: possit ieſus xp̃s intelligi· Est locus apũ esaiã ꝓphetã: qui hoc qđ dico euidenter ostẽ
Esa. 48. dit· De⁹ eñ ꝙ ꝓphetã· Audi me inq̃t iacob & israel quẽ ego voco· Ego sũ ꝓim⁹ & ego in sempiternũ· man⁹ mea fundauit frãm: & dext̃a mea firmauit celuz· Uocabo eos & stabũt simul: et ꝓgregabũt oẽs & audiẽt· Quis eis enũciauit hec? Diligens te: feci volũtatẽ tuã sup babylonẽ vt auferrẽ semẽ chaldeoꝝ· Et locut⁹ sũ: Et ego vocaui: adduxi eũ: & ꝓsperã feci viã ei⁹· Accedite ad me: & audite h· Nõ a ꝓncipio locutus sũ in abscõdito· q̃ fiebãt ibi eraz· Et nunc dñs de⁹ misit me & spũs ei⁹· Hẽpe ipe est q̃ loq̃batur sicut dñs deus· nec tamẽ intelligeret ieſus xp̃s nisi addidisset· & nũc dñs de⁹ misit me· & spũs eius· Ihoc eñ dixit ꝑm formã serui ō re
Esaie: 53 futura vtens ꝓteriti tpis verbo· qđ eadmoduz apud eundem ꝓphetã legit· Sicut ouis ad immolandũ duct⁹ est· Nõ eñ ait ducet· ꝙ ꝓ eo qđ futurũ erat ꝓteriti tpis verbũ posuit· et assidue ꝓphetia sic loquit· Est & alius loc⁹ apũ zachariã qui hoc euidenter ondit· qđ oipotentem misit oipotens· Quis quẽ· nisi deus pat̃ deũ filiũ? Nã & ita scriptũ est Ihec dicit dominꝰ
Zach. 2. omnipotens· Post gloriã misit me sup gentes que spoliauerũt vos· quia qui tetigerit vos q̃si qui tangit pupillã oculi eius· Ecce ego ifer̃ manũ meam super eos· & erũt spolia his q̃ seruierant eis· & cognoscetis quia dñs omnipotens misit me· Ecce dicit dñs omnipotẽs a domino oipotente se missum· Quis hic audeat intelligere nisi xp̃m loquentẽ· scz ouibꝰ q̃ pierant
Mat. 15. domus israel? Ait nãq; in euangelio· Non suz missus nisi ad oues q̃ pierũt domus israel· q̃s hic comparauit pupille oculi dei· propt̃ excellẽtissimum dilectionis affectum· ex quo genere ouiũ· etiam ipsi apostoli fuerunt· Sed post gloriam resurrectiõis vtiq; sue· que anteq; fieret ait euangelista ioãnes Nõdũ erat spũs datus
Joh. 7. q̃ ieſus nondũ fuerat glorificat⁹· etiã sup gentes missus est in apostolis suis· ac sic ipletũ est qđ in psalmo legit· Erues me ō ꝓtradictiõibꝰ
Ps. 17. ꝓpli· ꝓstitues me in caput gẽtiuz· vt q̃ spoliauerãt israelitas· q̃busq; israelite fuierãt· q̃ sunt gẽtib⁹ subditi· nõ vicissim eodẽ mõ spoliarent & ipi spolia fierẽt israelitarũ· Ihoc eñ apostolis promiserat dicens· Faciaz vos piscatores hominum· Et vni eoꝝ· ex hociam inq̃t hoies eris
Mat. 4. Luce. 5. capiens· Spolia q̃ fient· ꝙ in bonũ tanquã erepta vasa illi forti· & fortius alligato· Itez ꝑ eũ-
Mar. 3.

dem prophetã dñs loquens· Et erit in ḗqt i die
Zach·xi illa: quera auferre omnes gentes q̃ veniũt
ꝓtra hierusalem: t effundam sup domũ dauid
t super habitatores hierusalem spiritũ gratie
t miscõie: t aspiciẽt ad me ꝑ eo q̃ insultauerũt
t plangẽt sup eo planctũ q̃si sup carissimũ: t do-
lebũt dolore quasi sup vnigenitũ· Nũquid nisi
dei ẽ auferre oẽs gẽtes inimicas sctẽ ciuitatis
hierlm: que veniũt ꝓtra eã: id ẽ ꝓtrarie sunt ei
Vel sic̃ alij sunt interptati: veniũt sup eã: id est
vt eã sibi subijciãt: aut sup domũ dauid effũde-
re: t sup habitatores etiã dẽ ciuitatis spm̃ gre
miscõie: ¶Hoc vtiq; dei ẽ: t ex ꝑsona dei dr ꝑ pro
phetã: t tñ hũc deũ hec tã magna t tã diuina fa
cientẽ sese xps oñdit: adiũgẽdo atq; dicendo·
Et aspiciẽt ad me ꝑ eo q̃ insultauerũt: t plan-
Ibidem· gent sup eo planctũ quasi sup carissimũ siue di
lectũ: t dolebũt dolore quasi sup vnigenitum·
¶Penitebit q̃ppe in illa die iudeos etiã eos q̃ ac
cepturi sunt spm̃ gre t miscõie: q̃ in ei⁹ passiõe
insultauerũt xpo cũ ad eũ aspexerint in sua ma
iestate veniẽtẽ eũq; esse cognouerint quẽ pr⁹
humilẽ in suis parẽtib⁹ illuserũt: q̃uis t ipi pa-
rentes eox tante illi⁹ impietatis auctores re-
surgentes videbũt eũ: ꝑ puniendi iã nõ adhuc
corrigendi· Nõ itaq; h̃ loco ipi intelligendi sũt
vbi dictũ ẽ· Et effundã sup domũ dauid: t sup
Ibidem· habitatores hierusalẽ spm̃ gre t miscõie: t aspi
ciant ad me ꝑ eo q̃ insultauerũt: ꝑ tñ de illorũ
stirpe venictes: qui phelia illo rpe sunt creditu
ri· Sz sicut dicim⁹ iudeis: vos occidistis xpm:
q̃uis h̃ pentes eox fecerint: sicr isti se dolebũt
fecisse quodãmõ qõ fecerũt illi ex quorum stir
pe descendunt· Quãuis ḡ accepto spũ gratie t
miscõie iã fideles nõ damnabunt cũ impijs pa
rẽtib⁹ suis: dolebũt tñ tanq̃ ipi fecerint: qõ ab
illis factũ est· Nõ igit dolebũt reatu criminis:
sed pietatis affectu· Sane vbi dixerũt· lxx· inꝑ
pretes· Et aspicient ad me ꝑ eo q̃ insultauerũt
sic interptatũ ẽ ex hebreo: t aspiciẽt ad me ꝙquẽ
Ibidem· cõfixerunt· Quo q̃dẽ verbo cuidẽtius xps ap-
paret crucifixus· Sz illa insultatio quã· lxx· po
nere maluerũt: eius vniuersa nõ defuit passio
ni· Nam t detẽto: t, alligato: t adiudicato: et
opprobrio ignominiose vestis induto: t spinis
coronato: t calamo in capite pcusso: t irridenꝫ
fixis genib⁹ adorato: t crucẽ suã portãti: t in li
gno iã pendenti: vtiq; insultauerũt· ¶Proinde
interptationẽ nõ sequẽtes vnã: ꝑ vtrãq; iungẽ
tes: cũ t insultauerũt: t cõfixerũt legimus: ple
nius veritatẽ dñice passionis agnoscim⁹· Luz
ergo in ꝓpheticis litteris ad nouissimũ iudici
um faciendũ de⁹ legit esse venturꝰ· t si ci⁹ alia
distinctio nõ ponat: tãtũmõ ꝓpter ipm̃ iudici
um xps debet intelligi: qr t si ipe pater iudica-
bit: q̃ aduentuz tñ filij hois iudicabit· Nã t ipe
ps ue pũtie manifestationẽ ñ iudicabit· quenq̃ꝑ
oñe iudiciũ dedit filio· Qui manifestabit hõ Job·v·
iudicaturus: sicut hõ est iudicat⁹· Quis est eñ
alius: de quo itez deus loquitur per esaiaz sub
nomie iacob t israel: de cui⁹ semine corpus ac
cepit: Qõ ita scriptũ est· Jacob puer meus: su Esa·42·
scipiã illuz: israel dilectus meus: assumpsit eũ
aĩa mea: dedi spiritum meuz in illũ iudiciuz gẽ
tibus ꝓferet· Non clamabit· neq; cessabit· ne
q; audiet foris vox ei⁹· Calamuz quassatuz nõ
conteret· t linum fumans non extinguet· ꝑ in
veritate ꝓferet iudicium· Refulgebit t nõ cõ
fringet donec ponet in terra iudicium: t i no-
mine eius gentes sperabũt· In hebreo non le
gitur iacob t israel· Sed quod ibi legitur ser-
uus meus: nimirum: septuaginta interpretes
volentes admonere quaten⁹ id accipiẽdũ sit:
qr scz ꝓpter formã serui dictũ est in qua se al-
tissimus humilimũ pbuit ipius hois nomẽ ad
cũ significandũ posuerũt: de cuius genere ea
dem serui forma suscepta est· Dat⁹ est in eum Mat·3·
spiritus sanctus qõ t in colũbe specie euãgelio
teste monstratũ est· Judiciũ gentib⁹ ꝓtulit: qr
ꝓnunciauit futurũ: qõ gentib⁹ erat occultum·
Mansuetudine non clamauit: nec tamẽ in ꝑ-
dicanda veritate cessauit· Sed nõ est audita
foris vox eius: nec audiet: qñ quidẽ ab eis qui
foris ab eius corpore ꝑcisi sũt: nõ illi obeditur:
ipos q̃ suos ꝑsecutores iudeos qui calamo q̃ssato perdita integritate t lino fumãti amisso
lumie compati sũt: non cõtriuit: non extinxit:
qr pepercit eis: qui nõdũ venerat eos iudica-
re· sed ab eis iudicari· In veritate sane iudici
um ꝓtulit: ꝑdicens eis qñ puniendi ecẽt si in Mat·17·
sua malignitate persisterent· Refulsit in mon
te facies eius: id est in orbe fama eius: nec con
fractus siue contrit⁹ ẽ· qr neq; in ec-
clesia sua vt cẽ desisteret ꝑsecutorib⁹ cessit· Et
iõ nõ est factũ nec fiet qõ inimici eius dixerũt:
vel dicũt· Qñ moriet t ꝑibit nomẽ eius donec Pſ·40·
ponat in terra iudiciũ· Ecce manifestũ est qõ
absconditũ q̃rebamus· Hoc eñ est nouissimũ
iudiciũ· qõ ponet in terra cũ venerit ipe de ce
lo· De quo iã videm⁹ impletũ qõ hic vltimum
positũ est· Et in noie eius gentes sperabunt·
¶Per hic certe qõ negari nõ põt: etiã illud cre- Esa·42·
dat qõ ipudent negat· Quis ei ꝙparet q̃ etiaz
hi qui nolũt adhuc credere in xpm: iã nobiscũ
vident: t qñ negare ñ pñt: dẽtib⁹ suis frendẽt
et tabescunt· Quis inq̃ sperare gẽtes in xpi Pſ·lxxi·
nomie ꝙperaturas eẽ: qñ tenebat: ligabat: ce-
debatur: illudebat: t crucifigebat: qñ t ipi di-

scipuli spem perdiderant quã in illo tã habere ceperant: Qõ tũc vix vnus latro spauit i cruce: nunc sperãt gentes longe lateq; diffuse: et ne in eternũ morianẽ: ipsa in qua ille mortuꝰ est cruce signanẽ. Nullus igf vl negat vel dubitat p ihesuꝫ xp̃m tale quale ĩstis sacris litteris ꝓnunciaẽ futurũ eẽ nouissimuꝫ iudicium: nisi qui eisdẽ lr̃is nescio q̃ incredula aniositate seu cecitate nõ credit: q̃ tã veritatẽ suã orbi demõstrauere terrarꝫ. In illo itaq; iudicio vel circa illud iudiciũ: has res didicimꝰ eẽ futuras. Helia thesbiten fidẽ iudeoꝝ: antixp̃m psecuturũ: xp̃m iudicaturꝫ: mortuoꝝ resurrectionẽ: bonorũ: malorũq; direptionẽ: mũdi ꝓflagrationeꝫ: eiusdẽq; renouationẽ. Que oĩa q̃dẽ vẽtura eẽ credendũ ẽ. Sz q̃bus modis: et quo ordine veniãt: magis tũc docebit rerũ experientia: q̃ nũc valet ꝓsequi ad pfectũ hoĩm intelligẽtia. Existimo tũ eo q̃ a me cõmemorata sũt ordine eẽ vẽtura. Duo nob ad hoc ꝓtinẽtes reliq̃ sũt libri vt adiuuãte dño ꝓmissa cõpleamus: q̃ꝝ ꝓmus erit de malorum supplicio: alius de felicitate iustorum. In quibus maxie sicut deꝰ dicta[illegible]uerit argumẽta refellenẽ hũana: q̃ ꝓtra p̃dicta ac ꝓmissa dina sapienter sibi miseri reddẽ videnẽ. et salubris fidei nutrimẽta velut falsa et ridenda ꝓtẽnũt. Qui xo ẽm deũ sapiũt. oĩa q̃ incredibilia videnẽ hoĩbꝰ et tũ scripturis sanctis q̃rũ iãxitas multis mõis asserta ẽ ꝓtinenẽ. maximũ argumẽtũ tenẽt veracẽ dei opotentiaꝫ quẽ certũ nullo mõ hũt in eis potuisse mentiri et posse facere q̃ impossibile est infideli.

Explicitus ẽ liber viceſimus.

Incipiũt capitula libri. xxi.

i De ordie disputatõis q̃ ꝑus differendũ est de ꝑpetuo supplicio dãnatoꝝ cũ di abolo: q̃ꝝ ꝺ eterna felicitate sanctoꝝ.

ij An possint corpa i vstiõe ignis eẽ ꝑpetua

iij An consequens sit vt corporeũ doloreꝫ sequatur carnis interitus.

iiij De naturalibus exemplis quoꝝ cõsideratio doceat posse inter cruciatus viuentia corpora pmanere.

v Quanta sint que non recte queãt agnosci et tamen eadẽ eẽ nõ sit ambiguum

vj Q̃ non oĩa miracula nãlia sint: ꝺ pleraq; hũano ingenio modificata: pleraq; aũt demonũ arte composita.

vij Q̃ in rebus miris sũma credendi ratio sit oĩpotentia creatoris.

viij Non esse ꝓtra naturã cũ in aliqua re cuius natura innotuit aliq̃d ab eo q̃ ꝺ erat notũ incipiẽ esse diuersum.

ix De gehẽna et eternaꝝ q̃litate penaꝝ.

x An ignis gehẽnalis si corpalis est possit malignos spũs. i. demones incorporeos tactu suo adurere.

xj An ꝺ rõ iusticie hẽat vt nõ sint extensiora penarũ tpa q̃ꝝ fuerit peccatorum.

xij De magnitudine ꝑuaricatiõis ꝓme ob quã eterna pena oĩbus debeaẽ: q̃ extra gratiã fuerint saluatoris

xiij Cõtra opionẽ eoꝝ q̃ putãt crimiosꝰ supplicia post mortẽ cã purgatõis adhiberi

xiiij De penis tpalibus istius vite q̃bus subiecta est hũana conditio.

xv Q̃ oĩe opus gratie dei eruentis nos ꝺ ꝓfunditate veteris mali: ad futuri seculi ptineat nouitatẽ.

xvj Sub q̃bus gratie legibus oĩes regnatorum habeanẽ erates.

xvij De his q̃ putãt nulloꝝ hominum penas ineternũ esse mansuras.

xviij De his qui nouissimo iudicio ꝓpter intercessiones sanctoꝝ neminez hominẽ putant esse damnandum.

xix De his q̃ ipunitatẽ oĩm pctõrũ ꝓmittũt etiã hẽtic[illegible] ꝓpt ꝓticipationẽ corpis xp̃i.

xx De his q̃ ñ oĩbꝰ: ꝺ eis tñ q̃ apud catholicos sũt regnati etiã si postea i mꝛta crimia erroreseq; ꝓruerit i dulgẽtiã polxxj De his q̃ eos q̃ pmanẽt i catho (licenẽ lica fide etiã si pessime vixerint: et ob hoc vti meruerint: tñ ꝓpter fidei fũdamentũ saluãdos esse definiunt.

xxij De his q̃ putant ea crimia que inꝰ elemosynarũ opa cõmittunẽ: ad dãnationis iudiciũ non vocari.

xxiij Cõtra opinionẽ eoꝝ q̃ dicũt nec diaboli nec hoĩm maloꝝ ꝑpetua futura sup-

xxiiij Cõtra eoꝝ sensũ q̃ in iudicio (plicia dei oĩbus reis ꝓpter sanctoꝝ preces putant esse pcendum.

xxv An hi q̃ inter hereticos baptizati sũt et deteriores postea male viuẽdo facti sũt: vel hi q̃ apõ catholicos renati ad hereses aut scismata trãsierũt: vel hi q̃ a catholicis apud q̃s renati sũt nõ recedẽtes crimiose viuere pstiterũt possint ꝑuilegio sacramẽtoꝝ remissionem eterni sperare supplicij.

xxvj Quid sit in fundamento hr̃e xp̃m et q̃bus spondeaẽ salꝰ q̃si ꝑ ignis vsturã.

xxvij Contra eoꝝ psuasionẽ qui putãt sibi nõ obfutura pctã: in quibus cum elemosynas facerent persiteruntꝰ.

In hoc vicesimo primo li. incipit agere de ditionib⁹ finiuz vtriusq; ciuitatis dei & diaboli. Et p̄mo agit de pena eterna dānatoruz i libro isto. et li. sequēti de eterna felicitate bonoꝝ.

Incipit liber vicesimus p̄mus. Ca. I.

Cum per ieſū xp̄m dñm nr̄m iudicez viuoruz atq; mortuoꝝ ad debitos fines ambe puenerint ciuitates: q̄rū vna eſt dei: altera diaboli: cuiuſmōi ſupplicīū ſit futurū diaboli & omniū ad eū ptinentiū: in hoc libro a nobis quantū ope diua valebimus diligentius diſputandum eſt. ideo aūt hunc tenere ordinem malui vt poſtea diſſeram de felicitate ſanctoruz: q̄n vtrūq; cū corporibus erit. & incredibilī⁹ videtur eſſe in eternis corpora durare cruciatib⁹ q̄ſ ſine dolore vllo in eterna beatitudine pmanere. Ac p̄ hoc cum illam penā non debere eē incredibilem demonſtrauero: adiuuabit me plurimū vt multo facilius omni carens moleſtia immortalitas corpis in ſanctis futura credatur. Nec a dīnis ordo iſte abhorret eloquijs vbi aliquando quidē bonoꝝ beatitudo p̄ius ponit: vt eſt illud. Qui bona fecerūt in reſurrectionem vite: qui aut̄ mala egerūt in reſurrectionem iudicij. ſed aliquando & poſterius vt eſt. Mittet filius hois angelos ſuos: & colligēt ō regno ei⁹ oia ſcādala: & mittēt in caminū ignis ardētis: illic erit fletus & ſtridor dentiū: tūc iuſti ſulgebūt ſic ſol in regno p̄ris ſui: & illō. Sic ibūt iuſti in ſupplicīū eternū: iuſti aūt i vitā eternā. Et in ꝓphet̄ſ. Ō cōmēoꝝare lōguz ē: nūc ille: nūc iſte ordo ſi q̄s ſpiciat inuenit. ſ ego iſtū q̄ cā elegerim dixi.

Job. 5.

Mat. 13.

Mat. 25.

Ca. II.

Quid igit̄ oſtendā: vñ ꝓuincant̄ incredulī poſſe hūana corpa aīata atq; viuētia nō ſolū nūq̄ morte diſſolui: ſ in eternorū q̄ igniū durare tormentis? Nolūt em̄ ſ ad oīpotētis nos referre potentiā: ſ aliquo exemplo ſuaderi ſibi flagitāt. Quib⁹ ſi reſpondebimus eē aīa lia, ꝓfecto corruptibilia. q̄ mortalia: que tñ in medijs ignibus viuāt: nōnullum etiā genus vermiū in aquaꝝ caliday; ſcaturigine reperi: quarū feruorē nemo impune contrectat: illos aūt nō ſolū ſine vlla ſui leſione ibi eſſe: ſ extra eſſe nō poſſe: aut nolūt credē ſi oīdere nō valem⁹: aut ſi valuerim⁹: ſuis oculis demōſtrare res ipas: ſiue p teſtes idoneos edocere: nō ſatis ſ eē ad exēplū rei de q̄ q̄ſtio ē: ea dē ſidelitate ꝓtendēt: q̄ ſ aīalia: nec ſp viuūt: & in illis feruoꝝib⁹ ſine doloꝝib⁹ viuūt: ſue q̄ppe nature ꝓuenientib⁹ vegetant̄: illis nō cruciant̄ elemētis: q̄ſi nō incredibilī⁹ ſit vegetari: q̄ cruciari talib⁹ reb⁹. Mirabile ē eñ dolere in ignibus & tñ viuere: ſ mirabili⁹ viuere in ignibus: nec dolē. Si aūt ſ credit̄ cur ñ & illud? Ca. III

Sed nullū ē inquiūt corp⁹ q̄ dolē poſſit nec poſſit mori. Et ſ vñ ſcim⁹? Mā ō coꝝporib⁹ q̄s cert⁹ ē demonū vt̄ in eis dole āt q̄ñ ſe affligi magnis cruciatib⁹ ꝓfitent̄? Q; ſi reſpondeāt: terrenū corp⁹ ſolidū ſcz atq; conſpicuū nullū eē: atq; vt vno poſt⁹ noīe id explicē nullā eē carnē q̄ dolere poſſit moriq; nō poſſit: q̄d aliud ꝺ nisi q̄ ſenſu corpis hoies & experientia collegerūt? Nullā nāq; carnē niſi mortalem ſciūt. Et ſ ē eoꝝ tota rō: vt q̄ expti ñ ſūt: neq; eē poſſe arbitrent̄. Mā cui⁹ rōis ē dolorē facere mort̄ argumētū: cū vite poſt⁹ ſit iudicium? Et ſi eñ q̄rum⁹ vt̄ ſp poſſit viuere: certuz tñ ē viuere oē q̄ dolet: doloꝝq; oēm niſi in re viuēte eē nō poſſe. Nec ē q̄ vt viuat dolēs: nō eſt nec̄e vt occidat dolor: q̄ nec corpa iſta mortalia: & vtiq; morītura oīs doloꝝ occidit. Et aūt doloꝝ aliq̄s poſſit occidere illa cā ē: q̄ñ ſic ē, aīa ꝓnexa huic corpi vt ſūmis doloꝝib⁹ cedat atq; diſcedat q̄ñ & ipa cōpago mēbꝝoꝝ atq; vitaliū ſic infirma ē: vt eā videlicet q̄ magnū vl ſūmū dolorē facit nō valeat ſuſtinē? Tūc aūt tali corpi aīa: & eo ꝓnectet̄ mō: vt illud vinculū ſic nullatenus lōgitudie ſoluit: ita nullo doloꝝe rumpat̄. Proinde etiā ſi caro nūc tal' nulla ē q̄ ſenſū doloris perpeti poſſit. mortemq; non poſſit. erit tamen tunc talis caro qualis nunc non eſt. ſicut talis erit & mors qualis nūc ñ ē. Honeñ nulla ſ ſempit̄na mors erit: q̄ñ nec viuē anīa poterit deū nō habēdo: nec doloꝝib⁹ corpis carere moriendo. Prima mors aīam nolentē pellit ō corpore: ſcōa mors aīaz nolentē tenet in corpore. Ab vtraq; morte cōiter id habeſ: vt q̄ ñ vult aīa: de ſuo corpe patiat̄. Attēdūt aūt iſti ꝓtradictores nullā eē nūc carnē q̄ dolorē pati poſſit mortēq; nō poſſit: & nō attendūt eē tñ aliq̄d tale q̄ corpe maī⁹ ſit. Ipe q̄ppe anim⁹ cui⁹ p̄ſentia corp⁹ viuit & regit: & doloꝝē pati pōt: & mori nō p̄t. Ecce iuēta res ē: q̄ cū ſenſū doloris hēat imortal'ē: ſ igt̄ erit tūc etiā i corpib⁹ dānatoruz q̄ nūc eē ſcim⁹ in aīs oīm. Si aūt ꝓſiderem⁹ diligēti⁹: doloꝝ q̄ ꝺ corpis: magis ad aīam ptinet. Aīe ei ē dolere nō corpis: etiā q̄ñ ei dolēdi cauſa exiſtit a corpe: cuz in eo loco dolet: vbi ledit corp⁹. Sic ḡ dicim⁹ corpa ſentiētia: & corpa viuētia cū ab aīa ſit corpis ſenſus & vita: ita & corpora dicim⁹ dolētia: cū doloꝝ corpis niſi ab aīa eē nō poſſit. Dolet itaq; aīa cū corpe in eo loco ei⁹ vbi aliq̄d ꝓtigit vt doleat. Dolet & ſola q̄uis ſit in corpe cū aliq̄ cā etiā inuiſibilī⁹ triſt̄ē ipſa i corpoꝝe incolumi. Dolet etiā ñ i corpe ꝓſtituta

Nã vtiq; dolebat diues ille apud inferos: quã
Luce. 26 do dicebat. Crucior in hac flamma. Corpus
autem nec exaíe dolet. nec animatuz sine aía
dolet. Si ḡ a dolore arguñtũ recte sũeret ad
mortẽ vt iõ mors possit accidẽ q; potuit accidẽ
t dolor: magis ad aíam ptineret mori ad quã
magis ptinet t dolẽ. Cũ vo illa q̃ magis dole-
re põt nõ possit mori: qd momẽti aufert cur il-
la corpa qñ futura sũt in doloribꝰ: iõ etiã mori
tura esse credamꝰ. Dixerũt quidã platonici ex
terrenis corpibꝰ moribũ disq; membrꝭ esse aíe
Eneid. 6 t metuere: t cupere: t dolere atq; gaudẽ. Tũ
virgiliꝰ. Hinc inqt. i. ex moribũ dis frenis cor-
poris mẽbris metuũt cupiũtq; dolẽt gaudẽtq;
Sz cõuicimꝰ ei⁹ in duodecio huꝰ opis libro ha
bere aías ſm ipos ab oi etiã corpis labe purga
tas: dirã cupiditatẽ qua rursus icipiũt in corpa
Ibidem. velle reuerti. Ubi aũt põt esse cupiditas. pfec-
to etiã dolor põt. Frustrata q̃pe cupiditas: si
ue nõ puenierdo q̃ tẽdebat: siue amittẽdo q̃ per
uenerat: ẽtiq; in dolorẽ. Quapropꝰ si aía q̃ vel
sola: vel maxie dolet: hz tũ quãdã p suo mõ im
mortalitatẽ suã: nõ iõ mori poterũt illa corpo-
ra q; dolebũt. Postremo si corpa faciũt vt aíe
doleãt: cur eis dolorẽ possũt: mortẽ vo iferre ñ
pũt: nisi q; pseq̃ns nõ ẽ vt mortẽ faciat qõ dolo
rẽ facit: Cur ḡ icredibile ẽ ita ignẽ illis corpibꝰ
dolorẽ posse iferre nõ mortẽ: sic ipa corpa dole
re aías faciũt: q̃s tũ nõ iõ mori cogũt. Nõ est ḡ
necẽariũ future mortꝭ argumẽtũ dolor. La. IIII
Quapropꝰ sic scpserũt q; naturas aíaliũ
q curiosius indagarũt: salamãdra in igni
bus viuit. Et quidã notissimi sicilie mõ
tes: q tãta diuturnitate tpis atq; vetustate vsq;
nũc t deinceps flãmis estuãt atq; integri pseuerãt: satis idonei testes sũt nõ oẽ qõ ardet
abłumi. Et aía iudicat: nõ oẽ qõ dolere põt. pos
se etiã mori. Quid adhuc a nobꝭ rerũ poscunt
exẽpla. quibꝰ doceamꝰ nõ eẽ incredibile vt ho
minũ corpa sempiterno supplicio punitoq;: t in ig
ne aíam nõ amittãt: t sine detrimẽto ardeant:
t sine iteritu doleãt. Habebit ei tũc ista carnis
substãtia q̃litatẽ suã ab illo in dirã: q; tã miras et
varias tot rebus indidit q̃s videmꝰ: vt eas q;
multe sũt nõ miremur. Quis eñ nisi deꝰ crea
tor oĩm dedit carni pauonis mortui ne putre-
sceret? Qõ cũ auditu incredibile videret: eue
nit vt apũ carthaginẽ nob cocta apponeret. h
uis. De cuiꝰ pectore pulpaq; q̃tũ visũ est de-
cerptũ seruare iussimus. Qõ post dierũ tantũ
spaciũ quãto alia caro q̃cunq; cocta putresce-
ret. platũ atq; oblatũ: nihil nr̃m offendit olfa-
ctũ. Itẽq; repositũ ẽ post dies amplius q̃ trigin
ta: idẽ qõ erat inuentũ est. Idemq; post annũ
nisi qõ aliquantũ corpulentie siccioris t cõtra
ctioris fuit. Quis pallee dedit vel tã frigidam
vim vt obrutas nues seruet: vel tã feruidã v
poma immatura maturet? De ipso igne mira
quis explicet: quo quecq; adusta nigrescũt cuz
ipse sit lucidus: t pene omnia que ambit t lam
bit colore pulcherrimus decolorat atq; ex pru
na fulgida carbonem teterrimũ reddit? Necq;
id quasi regulariter diffinitũ est. Nam ecõtra
rio lapides igne candente pcocti: t ipi fiũt cã-
didi: t q̃uis ille magis rubeat: illi albido colo-
re nitescant: congruit tamẽ illi luci qõ albũ est
sicut nigrũ tenebris. cũ itaq; ignis in lignis ar
deat vt lapides coquat: contrarios habet non
in cõtrarijs rebus effectus. Et si eñ lapides t
ligna diuersa sũt. contraria tamen nõ sunt: si-
cut albũ t nigrum: quoz in lapidibus vnuz fa
cit: altez in lignis: clarus illos clarificans hec
obfuscans: cũ in illis deficeret nisi in istis viue
ueret. Quid in carbonibus? Nonne mirandꝰ
res est: t tanta infirmitas vt ictu leuissimo frã
gantur: pressu facillimo conterant: t tanta fir
mitas: vt nullo humore corrumpant: nulla e-
tate vincant: vsq; adeo vt eos substernere so-
leant: qui limites figunt: ad cõincenduz liti-
gatorem: quisquis post quantalibet tempa ex
tulerit: fixumq; limitem non esse contenderit?
Quis eos in terra humida infossos: vbi ligna
putrescerẽt tamdiu durare incorruptibiliter
posse nisi rerũ ille corruptor ignis efficiat. In
tueamur etiã miraculũ calcis: excepto eo de q̃
iã satis diximus qõ igne cãdescat quo alia te-
tra reddunt: etiam occultissime ab igne ignez
concipit. Cũq; isz gleba tangentibus frigida
sit: ignem tam latenter seruat vt nulli nro sen
sui prius appareat: sed comptus experimento
etiam duz non apparet: sciatur inesse sopitus.
Propter qõ eam calcez viuã loquimur: velut
ipse ignis latens anima sit inuisibilis: visibilis
corpis. Jam vero q̃mirum est qõ cũ extinguí
tur: tunc accenditur? Ut eniz occulto igne ca-
reat aqua ei infunditur: aquave pfunditur: et
cum ante sit frigida inde feruescit: vnde feruẽ
tia cuncta frigescunt. Velut expirante ergo il
la gleba: discedens ignis qui latebat apparet:
ac deinde tanq; mortua sic frigida est: vt adie
cta vnda non sit arsara: t quaz calcez vocaba-
mus viuam vocemus extinctam. Quid est qõ
huic miraculo addi posse videatur? Et tamen
additur. Nam si non adhibeas aquam sed ole
um quod magis fomes est ignis: nulla eius pfu
sione ferueſcit. Hoc miraculum si de aliquo
indico lapide legeremus siue audiremus: et
in nostrum experimentum venire non posset

ꝓfecto aut mendacium putaremus: aut certe
granditer miraremur. Quarū vo rerū aſſi no-
ſtros oculos quotidiana documenta verſant
nō genere mu⁹ mirabili ſ ipa aſſiduitate vile-
ſcunt: ita vt ex ipſa india q̄ remota eſt ꝓs oꝛbis
a nobis deſierim⁹ nōnulla mirari: q̄ ad nos po
tuerunt mirāda ꝓduci. Adamantē lapidē mul
ti apud nos habent: et maxime aurifices inſig
nito: eſq; gemiarū: qui lapis nec ferro nec ig-
ni nec alia vi vlla phibeꝛ ꝓterq; hircino ſangui
ne vinci. Sz q̄ eū habent atq; nouerūt: nunq̄d
ita miranꝛ: vt hi q̄bus primū poꝛēta ei⁹ oſidiꝛ
Quibus aūt nō oſidiꝛ: fortaſſe nō credūt: aut
ſi credunt inexpta miranꝛ: ꝛ ſi cōtigerit expiri:
adhuc q̄dē miranꝛ inſolita: ſ aſſiduitas expien
di paulatim ſubtrahit admiratiōis incitamen
tum. Magnetē lapidē nouim⁹: mirabilē ferri
eſſe raptoꝛē: qō cū primū vidi: vehemēter ihoꝛ
rui. Quippe cernebā a lapide ferreū anulū ra-
ptum atq; ſuſpenſuz. deinde cū tanq; ferro qō
rapuerat vim dediſſet ſuā cōmunēq; feciſſet:
idē quoq; anul⁹ admot⁹ ē alteri cū q; ſuſpēdit
atq; vt ille prioꝛ lapidi: ſic alter anul⁹ prioꝛi an
nulo coherebat. Acceſſit illi eodē mō tertius:
acceſſit ꝛ quart⁹. Jamq; ſibi p mutua cōnexis
circulis nō implicatoꝛū intrinſec⁹ ſed extrinſe
cus adherentiū: quaſi catena pepēderat anu-
loꝛ. Quis iſtā vim lapidis nō ſtuperet q̄ illi nō
ſolū inerat: verūetiā p tot ſuſpēſa trāſibat: et
inuiſibilib⁹ ea vinculis ſubligabat? Sz multo ē
mirabilius qō a fratre ꝛ coepiſcopo meo ſeue-
ro milleuitano de iſto lapide cognoui. Q eiꝰm
nāq; vidiſſe narrauit: quēadmodū bathanus
quōdā comes africe cū apō eū cōuuareꝛ eps
eundē ꝓtulerit lapidē: ꝛ tenuerit ſub argēto:
ferrūq; ſup argētū poſuerit: deinde ſic ſubter
mouebat manū q̄ lapidē tenebat: ita ferrū de
ſup mouebaꝛ: atq; argēto medio nubilq; partiē
te: cōcitatiſſimo curſu ac recurſu ifra lapis ab
hoc ſupⁿ ferrū rapiebat a lapide. Dixi qō ipſe
cōſpexi: dixi qō ab illo audiui: cui tanq; ipe vi-
derim credidi. Quid etiā de iſto magnete le-
gerim: dicā: q̄n iuxta eum ponit adamas ñ ra-
pit ferrū: ꝛ ſi tā rapueratvt ei ap̄propiquauerit
moꝛ remittit. India mittit hos lapides. Sz ꝛ
ſi eos nos cognitos iam deſiſtimus admirari:
quanto magis illi a quibus venit: ſi eos facil
limos hīt: ſic foꝛſitan hīt vt nos calcē: quā mi
ro mō aq̄ feruescentē q̄ ſolet ignis extīgui ꝛ o-
leo ñ feruescentez q̄ ſolet ignis accendi: q̄ in
ꝓmptu nob eſt nō miramur. Ca. v.

v Erūtñ boies infideles dⁱb⁹ cū dīna vl' ꝑ
terita vl' fuſa miracla ꝑdicam⁹ q̄ ill' expiēda ñ
valē⁹ oſidē rōez a nob eaꝛ flagitāt reꝛ quā qñ
nō poſſum⁹ reddere: excedūt ei vires mēt⁹ hu
mane: exiſtimāt falſa eē q̄ dicim⁹: ip̄. de tot mi
rabilib⁹ reb⁹ q̄s vel videre poſſum⁹ vel vide-
mus deberēt reddere rōnē. Qō ſi fieri abho-
mie nō poſſe viderint: fatendū eſt eis nō ideo
aliquid non fuiſſe vel futurū nō eſſe: q̄ꝛ rō non
pōt reddi: qñ quidē ſūt iſta de q̄bus ſimiliter fi
pōt. Nō itaq; pergo p plurima q̄ mandata ſūt
lſis: non geſta atq; tranſacta: ſ in locis q̄buſq;
manentia: quoſi quiſq; ire voluerit ꝛ poterit
vtrū vera ſint explorabit. Sz pauca cōmemo-
ro. a Agri gentinū ſicilie ſalē phibent cuz fuerit
admotus igni velut in aqua flueſcere: cū vero
ipi aq̄ adiungiꝛ velut in igne crepitare. b Ap̄ud
garamantes quendā fontem fertur eſſe tā fri
gidū diebus vt non bibaꝛ: tam feruiduz noctī
bus vt nō tangaꝛ. c In epiro aliuz fontē in quo
faces vt in ceteris extinguūtur accenſe: ſ non
vt in ceteris accēdunꝛ extincte. d Aſbeſton ar
cadie lapidē ꝓpterea ſic vocari: qō acceſus ſe
mel iā nō poſſit extīgui. Lignū cuiuſdā ficus
egyptie nō vt ligna cetera in aquis natare ſed
mergi ꝛ qō eſt mirabili⁹ cū in imo aliquamdiu
fuerit: inde ad aque ſupficē rurſus emergere
q̄ſi madefactū debuit humoꝛis pondere ꝓgra
uari. e Poma in terra ſodomoꝛ gigni quidē: ꝛ
ad maturitatis faciē puenire: ſ moꝛſu ꝑſſuve
tēpeſtatis: in fumū ac fauillā coꝛio fatiſcēte vane
ſcere. f Pyriten lapidē perſicū tenētis manuz
ſi vehementius premaꝛ adurere: ꝓpter qō ab
igne nomē acceꝛit. In eadē perſide gigni etiā
lapidē ſelinutē: cui⁹ interioꝛē cādoꝛē cū lūa cre
ſcere atq; deficere. g In cappadocia etiā vento
equas concipe: eoſdēq; fetus nō amplius triē
nio viuere. h Tilon indie inſulā eo ꝓferri cete
ris terris: qō oīs arboꝛ q̄ in ea gigniꝛ nūq; nu-
daꝛ tegmine folioꝛ. De his atq; aliis innūera-
bilib⁹ mirabilibuſq; hiſtoria nō factoꝛ ꝛ trāſa-
ctoꝛ ſ manentiū locoꝛ tenet: mihi aūt aliud a
genti ea proſequi nimis longū ē. Reddant rō
nem ſi pōt ifideles iſti q̄ nolūt diuinis litteris cre
dere: q̄ aliud q̄ nō putātes eas eſſe diuinas: eo
qō res habeāt incredibiles: ſicuti ſ ē vū nunc
agimus? Nō eñ admittit inquūt vlla rōvt ca
ro ardeat nec abſumaꝛ: doleat neq; moriaꝛ rō
cinatoꝛes videlicet magni q̄ d oīb⁹ reb⁹ q̄s eē in ea ſunt
mirabiles cōſtat poſſint reddere rōnē. Reddant
g rōnē de his q̄ pauca poſuim⁹: q̄ ꝓculdubio ſi
eſſe neſcirent: ꝛ ea futura eē dicerem⁹: multo
min⁹ crederēt q̄s q̄ nūc dicētibus nob nolunt
credere aliq̄ eē venturū. Quis eñ eoꝛ nob
crederet ſi quēadmodū dicimus futura hoim
viua coꝛpa q̄ſp arſura atq; dolitura: nec tamē
aliq̄ moꝛitura ſint: ita dicerem⁹ in futuro ſcīo

La. v.

a Erū tñ. ꝛcibi Agri gentinū ꝛc. Nota q⁹ dicit d ſale agrigētino ſuenit in ſolino vbi ate de ſicilia ꝛ rabis que in ea ſunt.

b Apud garamāt⁹ ꝛc. De fonte apud garamantes. qō hic dicitur. ſcribit ſolin⁹ agēs de garamātica regiōe q̄ ē i africa

c In epyro ꝛc. De fonte i epyro ſcribit iſido⁹ lib. rū. c. d actis Aſbeſtō ꝛc. De lapide aſbeſtō qō hic dicitur. ſcribit ſolin⁹ agēs de terris ſi nu europe ca. v. iſtius gris. Scribit etiā qō hic dicitur de ficu egy ptiaca agēte de egypto ꝛ de bis q̄ ea ſunt.

e Poma in terra ꝛc. De pomis etiam ſodomoꝛū ſcribit ſolinus qō hic dicitur agēs d iudea ꝛ bis q̄in ea ſūt.

f Pyritē lapidē ꝛc. De lapidib⁹ pirite ꝛ ſelinite ſcribit iſidor⁹ etymologiarū li. xvi. ca. v. ꝛ xi.

g In cappadocia ꝛc. De cōceptibus equaꝛ in cappadocia ſcribit ſolin⁹ qō b drogenes d cappadocia ꝛ bis q̄ in ea ſunt.

h Tilon indie ꝛc. de arboꝛib⁹ ri los inſule Indie ſcribit ſolinus agēs d ſdis ꝛ de bis q̄ in ea ſunt

futurū salē quē faceret ignis velut in aqua fu-
escere: eundēq; faceret aqua velut in igne cre
pitare: Aut futurū fontē cui⁹ aqua in refrige-
rio noctis sic ardeat vt nō possit tangi: in estib⁹
vero diei sic algeat vt bibi nō possit: Aut futu
rum lapidē vel eū qui suo calore manū ꝓstrin-
gentis adureret: vel eū q̄ vndecūq; accensus
extingui oino nō posset: ⁊ cetera q̄ ꝓtermissis
aljs innumeris cōmemorāda interim dixi: Hec
ḡ in illo seculo qō futurū est si dicerem⁹ futura
nobisq; increduli rideret: si vultis vt ea creda
mus: de singulis reddite rōnē· Nos non posse
confitemur: eo q̄ istis ⁊ similibus dei miris opi
bus infirma mortaliū rōcinatio vincit: fixā tñ
apud nos esse rōnē nō sine rōne oīpotentez
facere: vñ anim⁹ hūan⁹ infirm⁹ rōnē nō potest
reddere: ⁊ in multis quidē rebus incertū nob
esse q̄d velit: illud tñ esse certissimū nihil eo: ū
illi eē impossibile quecūq; voluerit: eiq; nos cre
dere ꝑdicenti quē neq; impotentē: neq; men-
tientē possum⁹ credere· Hi tñ fidei rephensо-
res: exactores q; rōnis: q̄d ad ista rident de q̄
bus rō reddi ab hoie nō pōt: ⁊ tñ sunt: ⁊ ipis ra
tioni nature vident esse cōtraria· Que si futu
ra esse dicerem⁹: sil'r a nobis sicut eorū que fu
tura esse dicimus ab infidelib⁹ rō poscerēt: ac
ꝓhoc cū in talibus opib⁹ dei deficiat rō cordis
⁊ mōnis hūani: sicut ista nō ideo non sunt: sic
nō ideo etiā illa non erunt: qm̄ rō de vtriq; ab
hoie nō pōt reddi· La·VI

Ic forte rideāt: prorsus itaq; nec ista
b sūt: nec ista credim⁹: falsa de his dicta
falsa cōscripta sunt: ⁊ adijciant ratioci
nantes atq; dicentes· Si talia credenda sunt
credite ⁊ vos qō in eisdē litteris ē relatū fuisse
vel esse qōdā veneris phanū: atq; ibi candela
brū: ⁊ in eo lucernā sub diuo sic ardentē: vt eaz
nulla tempestas null⁹ imber extingueret· Et si
sicut ille lapis: ita ista lychnos asbestos· id est·
lucerna inextinguibilis notata ē· Qō ꝓpterea
poterūt dicere vt rūdendi nobis angustias in
gerant: q: si dixerim⁹ nō esse credēdū: scripta
illa miraculorū infirmabim⁹: si aūt credendum
eē cōsenserim⁹: cōfirmabim⁹ numina pagano
rum· Sed nos sicut iā in libro duodeuigesimo
hui⁹ opis dixi: nō habem⁹ necesse: oīa credere
q̄ historia cōtinet gentiū: cū ⁊ ipsi inter se histori
ci sicut ait varro quasi data opa: ⁊ quasi ex id⁹
tria ꝓ multa dissentiāt: sed ea si volum⁹ credi-
mus que nō aduersant libris: q̄bus nō dubita
mus optere nos credere· De his aūt miracu-
lorū locis: nobis ad ea que futura psuadere in
credulis volum⁹: satis illa sufficiāt: q̄ nos quo
qz possum⁹ expiri: ⁊ eor testes idoneos nō dif
ficile ē inuenire· De isto aūt phano veneris et
lucerna inextinguibili: nō solū in nullas coar
tamur angustias: verūetiā latitudinis nobis
camp⁹ apit· Addidim⁹· n· ad istā lucernā inex
tinguibilem ⁊ humanarū ⁊ magicarū· id est· ꝑ
hoies demonicarum artium: ⁊ ipsoꝝ ꝑ seipsos
demonum multa miracula· Que si negare vo
luerim⁹ eidē ipi cui credim⁹ sacraꝝ lraꝝ aduer
sabimur veritati· Aut ḡ in lucerna illa mecha-
nicum aliq̄d de lapide asbesto ars humana mo
lita est: aut arte magica factum ē qō hoies illo
mirarent in tēplo: aut demon q̄spiā sub nomie
veneris tanta se efficacia ꝓsentauit· vt hoc ibi
prodigium ⁊ appareret hoibus ⁊ diu⁹ pmanе
ret· Illicitū aūt demōes ad inhabitandū ꝑ cre
aturas q̄s nō ipi ꝧ de⁹ ꝓdidit ōlectabilib⁹ ꝑ sua
diuersitate diuersis: nō vt aīalia cibis· ꝧ vt spi-
rit⁹ signis· q̄ cuiusq; delectatōi ꝓgruūt ꝑ varia
genera lapidū· herbaꝝ· lignoꝝ· aīaliū carminū 2·Lor·ij
rituū· Et aūt illiciant ab hoib⁹ pus eos ipi astu
tissima caliditate seducūt· vel inspirādo eoꝝ cor
dib⁹ vir⁹ occultū· vl etiā fallacib⁹ amicitijs ap-
parēdo: eorūq; paucos discipl'os suos faciunt
plimorūq; doctores· Neq; ei potuit nisi primū
ipsis docentibus disci: quid quisq; illorum ap-
petat: q̄d exhorreat: quo inuitet numine vel
cogat· vñ magice artes earūq; artifices extite
rūt· Maxime aūt possidēt corda mortaliū qua
potissimū possessiōe gloriant: cū se trāsfigurāt
in āgelos lucis· Sunt ḡ facta eoꝝ plima: q̄ quā
tomagis mirabilia cōfitemur: tanto cauti⁹ vi-
tare debem⁹· Sed hec vñ nūc agimus: nob etiā
ipa ꝓficiūt· Si em̄ hec imundi demōes ꝑfi
quāto potētiores sctī angeli: quāto potentior
bis oībus deus· q̄ tantoꝝ miracl'oꝝ effectores
etiā ipsos angelos fecit· Nobīs si tot ⁊ tanta
tanq; mirifica: q̄ mechanemata appellāt: di cre
atura vtentib⁹ humānis artib⁹ fiūt: vt ea qui ne
sciunt opinent esse diuina· vñ factū est vt in q̄
dā tēplo lapidib⁹ magnetib⁹ in solo ⁊ in camera
ꝓportione magnitudinis positis simulacrū fer
reū aeris illi⁹ medio inter vtrūq; lapidē igno-
rantib⁹ q̄d sursum esset ac deorsuz quasi numi
nis ptāte penderet: quale aliq̄d etiā in illa lu-
cerna veneris de lapide asbesto ab artifice fie
ri potuisse iā dixim⁹ si magoꝝ opa quos nostra
scriptura veneficos: ⁊ incātatores vocat: intrū
soluere mō
demōes extollere potuerūt: vt ꝓgruere hoim
tes· i· libera
sensib⁹ sibi nobilis poeta videret: de quadā fe-
mina q̄ tali arte polleret dicēs· Hec se carmini-
bus ꝓmittit soluere mētes: quas velit ast alijs
duras immittere curas: sistere aquā fluuijs et
vertere sidera retro· Nocturnosq; ciet manes
mugire videbis· Sub pedibus terram ⁊ descē

a Dic
ponit ꝧ sua
gilij ōserī
bētis ptātē
sibyllei an
te magica ⁊
bīt enei⁹ ·
li· iij· Dec
se carmini
bꝰ ꝓmittit
re mētes· i· libera
re mētes bo
minū a cu
ra ⁊ solliciti
tudine· q̄s
vult· i· ꝑ li
bito suo ast
alijs duras

imittere cu
ras. Sifte
re aquã flu
uios. ſ. pro/
mittit ꝺ na
turalẽ ꝺcur
ſum. ⁊ ꝓte/
re ſidera re
tro. ſ. ꝓmit
tit noctur
noſq; cier.
i. euocabit
manes. i. de
os mortuo
rũ q̃s ꝺicat
nocturnos
q; ſolẽt ap/
pere de no/
cte. in quo/
rũ aſcenſu
ꝺ inferno.
mugite vi/
ꝺebis terrã
ſb pedib⁹. i
ſonare ad
modũ mu/
git⁹. ⁊ vide
bis mõtib⁹
i. de mõtib⁹
deſcẽdere or
nos. i. arbo
res q̃ſdã ſic
vocatas et
nomĩatas.

dere montibus ornos. Quãtomagis deus po
tens eſt facere que infidelibus ſunt incredibi
lia: ſed illius facilia poteſtati: quando quidem
ipſe lapidum aliarumq; vim rerum ⁊ hominũ
ingenia qui ea miris vtuntur modis. angelis
caſq; naturas omnibus terrenis potentiores
animãtibus condidit. vniuerſa mirabilia mira
bili vincente virtute ⁊ operandi: iubendi ſinen
diq; ſapientia: vtens omnibus tam mirabiliter
q̃ creauit. Caplm. VII

C Ir itaq; facere non poſſit deus vt et
reſurgãt corpa mortuor: ⁊ igne eter
no crucient corpa dãnator: q̃ fecit mũdũ in ce
lo: i terra: i aere: i aq̃s innũerabilib⁹ miraculis
plenũ. cũ ſit oĩb⁹ q̃b⁹ plen⁹ ẽ ꝓculdubio mai⁹ et
excellẽn⁹ etiã ipe mũd⁹ miraculũ. Sz iſti cũ q̃b⁹
vl ꝓtra q̃s agim⁹. q̃ ⁊ deũ eẽ credũt a q̃ fact⁹ eſt
mũd⁹: ⁊ deos ab illo factos p q̃s ab illo admini
ſtrat hic mũd⁹: ⁊ miraculor effectrices ſiue ſpõ
taneorum: ſiue cultu ⁊ ritu q̃libet ipetrator: um
ſiue etiã magicor mũdanas vl nõ negãt vel in
ſup ⁊ pdicãt ptãtes q̃ cis rex vim mirabilẽ ꝓ
ponim⁹ aliax: q̃ nec alia alia ſũt rõnalia: nec vlla
rõne pditi ſpũs: ſicut ſũt ea quor pauca cõme
morauim⁹: rũdeſ aſſolẽt. Vis ẽ iſta nature? nã
eor ſic ſe hz: ꝓpriax iſte ſũt efficacie naturaruz
Tota itaq; rõ eſt cur agrigẽtinũ ſalẽ flãma flu
ere faciat. aq̃ crepitare: q; h eſt nãi⁹ At h eſſe
poti⁹ ꝓtra naturã videt q̃ nõ igni ſ aq̃ dedit ſa
lẽ ſoluere: torrere aũt igni nõ aq̃. ſ iſta indũt ſa
lis hui⁹ nãlis ẽ vis: vt his ꝓtraria patiat. hec igi
tur rõ reddit: ⁊ de illo fõte garamãtico vbi vna
vena friget dieb⁹: noctib⁹ feruet: vi vtraq; mo
leſta tãgẽtib⁹. Hec ⁊ de illo alio: q̃ cũ ſit ꝓrectã
tib⁹ frigid⁹: ⁊ facẽ ſic alij fontes extiguat accen
ſam: diſſilit tũ atq; mirabil'r idẽ ipe accẽdit exti
ctã. Hec ⁊ de lapide aſdeſto q̃ cũ igne nullũ ba
beat ꝓpriũ. accepto tũ ſic ardet alicõ: vt nõ poſ
ſit exſtingui. Hec ꝺ ceterſ q̃ piget retexere q̃b⁹
lz vis iſolita ꝓtra naturã ineſſe videat: alia tũ ꝺ
illis nõ reddit rõ: niſi vt dicat hãc eor eẽ natu
rã. Breuis ſane iſta ẽ rõ fateor: ſufficiẽſq; rñſio.
Sz cũ de⁹ auctor ſit nãx oĩm cur volũt fortiorẽ
nos reddere rõnẽ: qñ aliq̃d velut ipoſſibile no
lũt credere. eiſq; redditõz rõnis poſcẽtib⁹ rñde
mus hãc eẽ volũtatẽ oipotẽtis dei: qui certe nõ
ob aliud vocatur omnipotẽs niſi qm̃ q̃cq̃d vult
põt: q̃ potuit ⁊ creare tã multa q̃ ſi nõ oſideren
tur. aut a credẽ ꝺis hodieq; teſtib⁹ ꝺicerent: ꝓ
fecto ipoſſibilia putarẽt: nõ ſolũ q̃ ignotiſſima
apud nos: verũetiã q̃ notiſſima poſui. Illa em̃
q̃ apud nos ꝓter eos q̃x de his libror legim⁹ nõ
hũt teſtẽ: ⁊ ab eis ꝓſcripta ſũt q̃ nõ ſunt diuinit⁹
docti atq; hũanit⁹ fal li forte potuerit. lz cuiq; ſi
ne recta reꝓhẽſione nõ credere Rã nec ego vo
lo temere credi cuncta q̃ poſui: q; nec a meipſo
ita creduꝫ tanq; nulla de illis ſit i mea cogita
tõe dubitatio: excepti his q̃ vel ipe ſũ expt⁹: et
cui⁹ facile ẽ expiri: ſic de calce q; feruet i aq̃: ⁊ in
oleo frigida eſt. De magnete lapide: q; neſcio
qua ſorbitõe inſenſibili ſtipulã nõ moueat ⁊ ſer
rũ rapiat: de carne nõ putreſcẽte pauonis cuz
putruerit ⁊ caro platõis: de palea ſic frigẽte vt
flueſcere niuẽ nõ ſinat: ſic calẽte vt matureſce
re poma cõpellat: de igne fulgido q; fm ſuũ ful
gorẽ lapides coquẽdo cãdificet: ⁊ ꝓtra eundez
ſuũ fulgorẽ vrendo plũma obfuſcet. Tale ẽ q; ⁊
nigre macule offũdunt ex oleo ſplẽdido: ſilr ni
gre linee de cãdido ipriműt argẽto. De carbo
nib⁹ etiã q̃ accedẽte igne ſic vertunt in ꝓtrari
um: vt de lignis pulcherrimis tetri:: fragileſq;
de duris: iputribiles de putribilib⁹ fiãt. Hec ipa
quedã cũ multſ: q̃dã cũ oĩb⁹ noui: ⁊ alia plũma:
q̃ huic libro inſerere longũ fuit. De his aut̃ q̃
poſui nõ expta ſ lecta: ꝓter ꝺ fõte illo vbi faces
extinguunt ardẽtes ⁊ accẽdunt extincte: et de
pomis terre ſodomor fori nſec⁹ q̃ſi maturis in
trinſec⁹ fumeis: nec teſtes aliãs ſdoneos a q̃b⁹
vtq; vera eẽnt audire potui vel repire. Et illuz
q̃dẽ fontẽ nõ inueni q̃ i epiro vidiſſe ſe dicerẽt
ſ q̃ in gallia ſimlẽ noſſent nõ lõge a gratiano
poli ciuitate. De fructib⁹ aũt ſodomitax arbo
rũ non tñ lre fidedigne indicãt. verũetiã tam
multi ſe loquunt exptos. vt hinc dubitare non
poſſim. Letera vo ſic habeo. vt neq; affirmãda
neq; negãda decreuerim. ſ iõ etiã ipa poſui: qm̃
apud eor ꝓtra q̃s agim⁹ hiſtoricos legi: vt oſtẽ
derẽ q̃lia mlta multiq; illor nulla reꝺdita rõne
i ſuor lſator ſcripta lris credãt. q̃ nobis crede
re qñ id qꝺ eor expientiã ſenſumq; trãſgredit
oipotẽtẽ deũ ꝺicim⁹ eſſe facturũ: nec i hac red
dit rõne dignant. Rã q̃ melio: ⁊ validior rõ ꝺe
reb⁹ talib⁹ reꝺdit: q̃ cũ oipotens ea poſſe face
re ꝓhibeat: ⁊ factur⁹ ꝺ: q̃ ꝓnunciaſſe ſe legit vbi
alia multa ꝓnũciauit: q̃ feciſſe mõſtrat. ipe q̃p
pe faciet: q; ſe facturũ eẽ ꝓdixit: q̃ impoſſibilia
eẽ putant: q̃ ꝓmiſit ⁊ fecit vt ab incredul gẽtib⁹
incredibilia crederent. Ca. VIII.

F Iaũt ꝓptereа ñ ꝺet ſe nõ credere q̃ ꝺ
hũanis ſparſuris nec vnq; morituris
corpib⁹ ꝺicim⁹: q; hũanor corpor naturã noui
mus longe alit inſtitutã. vñ nec illa rõ hincred
ꝺi põt q̃ de illis naturis mirabilib⁹ reꝺdebatur
vt ꝺici poſſit. vis iſta nãlis eſt: rei hui⁹ iſta natu
ra eſt. qñ ſcim⁹ hũane carnis iſtã nõ eſſe natu
rã. Habem⁹ q̃ꝺẽ q; rñdeam⁹ de lris ſacris. hãc
ipam. ſ. hũanã carnẽ alit inſtitutã fuiſſe añ pec
catũ. i. vt poſſet nũq; ꝓpeti mortẽ. alit aũt poſt

petñ qualis in erñna huiº mortalitaſ innotuit vt perpetẽ vitam tenere nõ possit· Sic ḡ aliter ḡ nobis nota ẽ: instituek in resurrectõe mortuorũ· Sed qñ istis non credũt lr̃is vbi legik q̃lis in paradiso vixerit hõ: quãtumcũq; fuerit a nec essitate mortis alienº: q̃bus vtiq; si crederent nõ cũ illis de pena dãnatoꝝ q̃ futura est oposiº agerem º de lr̃is eoꝝ q doctissimi apud illos fuerũt aliq̃d ꝓferẽdũ est: q̃ appareat posse fieri vt aliꝰ se habeãt queq; res q̃ pr̃ꝰ in rebº inotuerãt

a Dicue determinatõe nature· Est in marci varronis libris: quoꝝ inscriptio est de gẽte ꝓpli romani: qõ eisdẽ verbis quibº ibi legik & hic ponã· In celo inq̃t mirabile extitit portentũ· Nã stellam veneris nobilissimã: plauº vesp̃uginẽ homeroº hesperõ appellat pulcherrimã dicẽs· castoꝛ scribit nõ portentũ extitisse vt mutaret colorẽ: magnitudinẽ: figurã: cursũ: qõ factũ ita neq; ãtea neq; postea sit· sic h̃ factũ ogygio rege dicebãt q̃draskº eyzicº & diõ neapolites mathẽatici nobiles· Hoc certe varro tantº auctoꝛ portẽtũ nõ appellaret nisi esse ꝓtra naturã videreꝯ Oia q̃p pe portẽta ꝓtra naturã dicimº esse: ꝑ non sunt· Quõ est em̃ ꝓtra naturã qõ dei fit volũtate: cũ volũtas tanti vtiq; cõditoris cõdite rei cuiusq; natura sit· Portentũ ergo fit nõ ꝓtra naturaz: sed ꝓtra quã est nota natura· Quis aũt portẽtoꝛ numerat multitudinẽ: q̃ historia gentiũ cõtinet? Sed nũc in hoc vno attẽdam º qõ ad rẽ de qua agimº ptinet· Quid ita dispositũ est ab auctoꝛe nature celi & terre quemadmodum cursus ordinatissimº siderũ? Quid tã ratis legibus firmisq; firmatũ? Et tñ qñ ille voluit q̃ sũmio regit impio ac prãte qõ cõdidit: stella ꝑ ceteris magnitudie ac splẽdoꝛe notissima: colorẽ magnitudinẽ: figurã: & qõ est mirabiliº: sui cursus ordinẽ legẽq; mutauit· Turbauit ꝓfecto: tunc si vilitã fuerũt q̃ canones astrologoꝝ: q̃s velut in errabili computatiõe de ẽtei itus ac futuris astroꝝ mõtibº ꝓscriptos h̃nt: q̃s canones sequẽdo ausi sunt dicere: hoc qõ de lucifero ꝓti

Josue·jo gii: nec antea nec postea ꝓtigisse: Nos aũt i diuinis libris legimº etiã solẽ ipm & steisse: cũ hoc a dño deo petiuisset vir sctũs ibs naue: donec ceptũ pliũ victoria terminaret: & retroꝛsum redisse vt regi ezechie q̃ decim ãni ad viuendũ

4·Regº. 20· additi: hoc etiã ꝓdigio ꝓmissione dei significarent adiuncto· Sed ista q̃s miracula q̃ meritis scimº ꝓcessa sctoꝝ: q̃ credũt isti facta: magicis artibº tribuũtb Tñ illud est qõ supº cõmemoraui dixisse virgiliũ· Sisteret aquã fluuiis: & verte re sidera retro· Nã & fluuiũ stetisse supius infe

b Qbie allegat ꝑgt li ꝑsii· & de pomis so domoꝝ vi riusq; fluxisse cum pl̃s dei ductoꝛe supẽ memorato ibu naue viã carpet: & belia ꝓphẽta trãseunte: ac postea discipulo eiº heliseo id esse factũ in sacris lr̃is legimº: & retrouersũ fuisse maximũ sidº regnãte ezechia mõ cõmemoratumº

Qõ ẽo de lucifero varro scripsit nõ est illic dictũ alicui hominꝰ peccti id fuisse ꝓcessum· Nõ ḡ de noticia naturarũ caligine sibi faciãt infideles: quasi nõ possit in aliq̃ re diuinitº fieri aliud q̃ in eiº natura & humanã suã expientiã cognouerũt: q̃uis & ipa q̃ rerũ natura oibº nota sũt nõ minº mira sint: essentq; stupẽda ꝓsideratibº cũctis: si solerẽt homes mirari nisi rara· Quis ei ꝓsulta rõne nõ videat in hoim innũerabili nũerositate: & tanta nature similitudie: valde & mirabiliꝰ sic habere singulos singulas facies: vt nisi inter se similes essent nõ discernerenk eoꝝ species ab aliis ceteris: & rursus nisi inter se dissimiles cẽnt nõ discerneretk singuli ab hoibº ceteris? Quos ḡ similes ꝓtemur: eosdem dissimiles inuenimº· Sz mirabilioꝛ cõ ꝓsideratio dissimilitudis: qñ similitudinẽ iusthº vr exposcẽ nã cõtis Et tñ qñ que sũt rara ipa sunt mira: multo eñ ãpliº admiramur q̃ duos ita siles repiº vt in eis discernẽdis aut sp aut frequenk errem º Sz qõ dixi scriptũ a varrõe lz eoꝝ sit historicº ideoq; doctissimº fortasse vere factũ cẽ nõ credũt: aut q; nõ diu mãsit aliº eiusdẽ sideris cursus: & reditũ est ad solitũ: minº isto me uenk exẽplo· Habeãt ḡ aliud qõ etiã nũc possit ondi: eisq; puto debere sufficere q̃ cõmoueank: cũ aliud aduerterit i aliq̃ istitutõe nature: eãq; sibi notissimaz fecerit: nõ se inde deo debere ꝓscribere: q̃si eaz nõ possit i lõge aliud q̃s eis cognita ẽ xtere atq; mutare· Terra sedomoꝝ si fuit ita vtiq; vt nũc est: & iacebat silli ceteri facie: eadẽq; vbertate fecũditate pollebat· Nã dei padiso i diuinis eloquijs cõpara ẽ· Hec postea q̃s tacta & celo ẽ: sic illoꝝ q̃s attestat historia: & nunc ab eis q̃ veniũt ad loca illa ꝓspicik: pdigiosa fuligie horroꝛ ẽ: & poma eiº interioꝛ ẽ fauilla mẽdaci supficie maturitatis includũt· Ecce nõ erat talis: ecce est· Ecce a ꝓditoꝛe nãq; nã eiº in hãc fedissimã diuersitatẽ mirabili mutatõe ꝓsa ẽ· Et qõ pº tã longũ accidit tps tã lõgo tpe ꝓseuerat· sic ḡ nõ fuit i possibile deo q̃s voluit istituere: sic ei nõ est i possibile in q̃cq̃d voluerit q̃s istituit mutare nãs· Tñ illoꝝ q̃s miraculoꝝ mirtitudo fiue scit: q̃ mõstra: ostẽta: portẽta: ꝓdigia nũcupank Que recolere & cõmemorare si velim huiº operis q̃s erit finis? Mõstra sane dicta ꝓhibentia mõstrãdo qõ aliq̃d significãdo ommõstrẽt· & ostẽta ab ostẽdẽdo: & portẽta a portẽdẽdo· i· ꝓfi dẽdo: & ꝓdigia qõ porro dicãt· i· futura ꝓdicãt· Sz viderint eoꝝ ꝓiectoꝛes quõ ex eis siue falliank: siue istictu spirituũ q̃bº curã ẽ tali pena dignos

dt. ꝫ. c. v. & vj· de terra hac scribit solinº agẽs de iudea· et de bis q̃ in ea sunt dicẽs· lõgo ab hierosolimis recessu istis sinº pãdik· quẽ celo tactũ testatur hymnus nigra & in cinerez ꝛsoluta vbi duo ejusdẽ sũt· vnũ solidi mũ uoiaũ· aliꝰq; comoxa· apõ q̃ bi pomũ his ꝓpriẽ maturitatẽ mãdi tñ nõ ꝓt· nã fuligine interim secus faucilarã includit· quã ãbitno tñ extremẽ cutis cohibet· q̃ l tactu leui ꝓssa fumuz exhalat & fatiscit in vagũ puluerẽ

aīos hoīm noxie curiositatʒ retibꝰ īplicare: etiam ẋa p̄dicāt: siue multa dicēdo aliq̄n̄ i aliq̄d veritatis incurrāt· Nob tñ ista q̄ velut ꝓtra naturā fiūt: t ꝓtra naturā fieri dicunt: q̄ more hoīm
Roma·ij locutꝰ ē epla dicēdo· Cōtra naturā in olea īsituz oleastʒ factū ē p̄cipē pinguedīs olee: t monstra· ostēta· portēta· ꝑdigia nūcupant· Ꝟ monstrare ꝺr: Ꝟ oñdere: vl' postēdere· Ꝟ p̄dicere q̄ factur' sit deꝰ: q̄ de corpibꝰ hoīm se p̄nūciauit es se facturū: nulla īpedīcte difficultate: nulla p̄scribēte lege nature· Quō aūt p̄nūciauerit: satʒ i libro supiore docuisse me existio: ꝺcerpēdo de scp̄turis scrīs t nouis t veteribꝰ: nō q̄dē oīa ad Ꝟ p̄tinētia: ꝟ que sufficere huic opi iudicaui·

Quod igit̄ de sempiterno La·IX·
q supplicio· dānatoꝝ p suū ꝓphaz deꝰ dixit· Fiet oīno fiet: ẋmis eoꝝ nō morie
Esa·66· tur t ignis eoꝝ nō extinguet· Ad Ꝟ eñ vehemēti cōmēdādū: etiā dīis ihs cū mēbra que hoiez scādalizāt: p his hoībꝰ ponerēt q̄s vt sua mēbra dextera q̄s diligit: eaq̄ p̄cipet āputari· Bonū ē
Marc·9· inq̄t tibi debilē ītroire in vitā eternam: q̄ duas manꝰ hūtez ire in gehēnā: ī ignē inextiguibilez vbi ẋmis eoꝝ nō morit̄: t ignis eoꝝ non extin-
Ibidem· guit̄· Silr ō pede· Bonū est inq̄t claudū introire ī vitā etnā: q̄ tibi duos pedes hūtē mitti ī gehennā ignis i extiguibil' vbi ẋmis eoꝝ nō moritur t nō ignis extiguit̄· Non aliʒ aīt t de oculo-
Ibidem· Bonū est tibi inq̄t luscū introire ī regnū dei: q̄ duos oculos hūtē mitti ī gehēnā ignis: vbi ẋmis eoꝝ nō morit̄: t ignis nō extiguit̄· Nō cū pigu-
it vno loco eadē ẋba ter dicere: quē nō terreat ista repetitio: t illiꝰ pene cōmiatio tā vehemēs ore diuio· Utꝝ aūt hoꝝ ignē· s· atq̄ vermē qui volūt ad aīe penas nō ad corpis ptinere: dicūt etiā vī dolore cū fero atq̄ ifructuose penitentes eos q̄ fuerint a regno dei sepati: t iō ignē p
2·Eoꝝ·ij isto dolore vrēte nō incōgrue poni potuisse ptēdūt· Eñ illud apli ē· Quis scādalizat̄ t ego nō
Proū·25 vror: Cūdē etiā dolore ẋmē putāt itelligēdū eē nā scp̄tū est inquiūt· Sicut tinea vestimētū t ẋmis lignū: sic mer̄ excruciat cor viri· q̄ ẋo penas t aie t corpis in illo supplicio futuras eē nō dubitāt: igne vī corpꝰ: aīam aūt rodi q̄dāmō vermē merentis affirmāt· Qō t si credibiliꝰ ꝺr: qrtiq̄ absurdū ē: ibi dolorē aut corpis aut aie defuturū: ego tñ facilius estimo vt ad corpꝰ dicam vtrūq̄ ptinere q̄ neutrū: t iō tñ in illis diuine scripture ẋbis animi dolorez: quō ꝓpīus eē itelligāt: etiā si nō dicāt: vt corpe sic dolēte: ani
Eccī·7· mus quoq̄ sterili penitētia crucieť· Legit̄ q̄ppe t in veteribꝰ scp̄turis: vindicta carnis impij ignis t vermis· Potuit breuius dici: vindicta impij· Cur ḡ dictū est carnis impij: nisi q̄r vtrūq̄·ī· t ignis t vermis: pena erit carnis? Aut si vindictā carnis ꝓpterea dicere voluit: q̄r Ꝟ in hoīe vindicabit̄ q̄ ẏm carnez vixerit· Propt̄ Ꝟ eñ veniet in mortē secūdā: quam significauit apl's dicēs· Si eñ ẏm carnē vixeritis moriemi Roma·8
ni· Eligat q̄sq̄ q̄ placet: aut ignē tribuere corpori: aīo vermē: Ꝟ ppie: illud tropice: aut vtrūq̄ ꝓprie corpi· Jā eñ satis supꝰ disputani posse aīalia etiā in ignibꝰ viuere in vstione sine cōsumptiōe: in dolore sine morte: p miraculū omnipotentissimi creatoris· cui Ꝟ possibile esse q̄ negat aq̄ fit q̄cq̄d in naturis oībꝰ mirat̄ ingrat·
Jpe eñ est deꝰ q̄ oīa in Ꝟ mundo magna t pua miracula q̄ cōmemorauimꝰ· etiā incompabiliť plura q̄ nō cōmemorauimꝰ fecit· eademq̄ ipo mūdo atq̄ oīm maximo miraculo inclusit· Eligat ḡ vnū e duobꝰ q̄sq̄ q̄ placet· vtrū t ẋmen t ignem ad corpꝰ ꝓprie· an ad animū trāslato a corpalibꝰ ad incorpalia vocabulo existimet p tinere· Quid aūt horū verū sit res ipa expeditius indicabit· q̄n erit scīa tanta scōr· vt eis cognoscenda t illa penarū necessaria nō sit experientia· ꝟ ea que tunc erit plena atq̄ perfecta· ad Ꝟ eñ sciendū sapia sola sufficiat· Nunc ī·Cor·13·
eñ ex parte scimꝰ· donec veniat q̄ perfectuz est· dū tñ nullo mō illa corpa talia futura eē credamꝰ vt nullis ab igne efficienť doloribꝰ

Jc occurrit q̄rere· si nō erit La·X
b ignis i corpalis sic ē animi dolor· ꝟ corporalis tactu noxiꝰ· vt eo possint corpa cruciari· quō in eo erit etiam pena spirituum malignorū· Jdē q̄ppe ignis erit supplicio· s· hoMat·25·
minū attributꝰ t demonū· dicēte xp̄o· Discedite a me maledicti in ignē eternū q̄ patꝰ est diabolo t angelis eiꝰ· nisi q̄r sunt q̄dā sua etiā demonibꝰ corpa sic doctī hoībꝰ visuz est· existo aere crasso atq̄ hūido cuiꝰ ipulsus vento flāte sentitur· Qō genꝰ elementi si nihil igne ꝓpeti possz nō vreret feruefactꝰ in balneis· Ut eñ vrat p or vnī· facitq̄ q̄ patī· Si aūt q̄sq̄ nulla habere corpa demōes asseuerat· nō est ō hacre aut laborādū oposa inq̄sitiōe· aut ptentiosa disputatione certandū· Cur eñ nō dicamꝰ· q̄uis miris tñ veris mōis etiā spūs m corpeos esse t pena corpalis ignis affligi· si spūs hoīm etiā ifi p fecto i corpori· t nūc potuerit includi corpalibus membris t tūc poterūt corpoꝝ suoꝝ vinculis insolubiliter alligari· Adherebūt ḡ si eis nulla sūt corpa spūs demonū· imo spūs demones· Iz in corpei corpeis ignibꝰ cruciādi· non vt ignes ipiq̄bꝰ adherebūt eoꝝ iūctura inspirenť t aīalia fiāt q̄ pstēt spū t corpe· ꝟ vt dixi mirabiliꝰ modis adherēdo accipiētes ex ignibus penā nō dātes ignibꝰ vitā· q̄r t iste aliꝰ mo-

dus quo corpibus adherēt spūs ⁊ aīalia fiunt
oīno mir⁹ est: nec cōprehēdi ab hoīe pōt: ⁊ hoc
ipe hō ē. Dicerē q̄dē sic arsur⁹ sine vllo suo cor
pore spūs: sicut ardebat apō inferos ille diues
Luc. 16. q̄ dicebat. Crucior in hac flāma: nisi cōuenien
ter rūderi cernerē talē fuisse illā flāmā: quales
oculi q̄s leuauit ⁊ lazarū vidit: q̄lis lingua cui
humorē exiguū desiderauit infundi: qualis di
gitus lazari de quo id sibi fieri postulauit: vbi
tū erāt siue corpib⁹ aīe. Sic ergo incorpalis et
illa flāma qua exarsit ⁊ illa guttula quā popos
cit: qualia etiā sunt visa dormientiū: siue in ex
tasi cernētiū res incorpales hūtes tū similitudinē
corporū. Nā ⁊ ipe hō cū spū nō corpe sit in tali
bus visis: ita se tū tunc sibi em suo corpi videt vt
discernere oīno nō possit. Aut vero gehenna
illa q̄ō etiā stagnū ignis ⁊ sulphuris dictum est
corporeus ignis erit: ⁊ cruciabit corpa damna
ror: aut ⁊ hoīm ⁊ demonū: solida hoīm: aerea
demonū: aut tūm hoīm corpa cum spiritib⁹: de
mones aūt spūs sine corpibus herētes sumen
Esa. 5. do penā: nō īptiēdo vitā corpalib⁹ ignib⁹ Un⁹
q̄ppe vtriusq; ignis erit: sic xp̄us dixit. Ca. XI

Ca. XI. Jc aūt q̄dā eor cōtra quos defendi
Jc ät mus ciuitatē dei iniustū putant: vt p
b ac Jn pcīs quālibet magnis: quo licet tem
b ca. dicat pore ppetratis: pena q̄sq; damnet eterna. qua
cto genera rapcantur si vllius id vnq; iusticia legis attendat vt tanta
in legib⁹ eē mora tpis q̄sq; puniat: q̄ta mora tpis vñ puni
vt scribit retur admisit. Octo genera penarū in legib⁹ eē
nullus. scribit tulli⁹: damnū: vincula: verbera: talionē
ignominiā: exiliū: mortē: seruitutē. Quid hor
est q̄ō in breue tpis p cuiusq; peccati scelerita
te coartet vt tanta vindicet morula q̄ta dep
hendit ppetratū nisi forte talio? Id em ait vt ꝑ
Exo. 21. patiat quisq; q̄ō fecit. Vñ illud est legis: oc'm
p oculo: dentē p dente. Fieri em pōt: vt tā bre
ui tpe q̄sq; amittat oculū seueritate vindicte:
quē tulit ipe alteri improbitate pcti. Porro āt
si alie ne femine osculū infixum rōnis sit verbe
re vindicare: nōne q̄ illud puncto tpis fecerit
incompabili horaruz spacio verberat. ⁊ suauī
tas voluptatis exigue diuturno dolore punit?
Quid in vinculis? Nūquid ibi tādiu q̄sq; iudi
cand⁹ est eē debere: q̄diu fecit vñ meruit alli
gari: cū iustissime annosas penas seru⁹ in com
pedib⁹ pendat: qui verbo aut ictu celerrime
trāseūter vel lacessiuit dōm vel plagauit? Jaz
ro damnū: ignominia: exiliū ⁊ seruit⁹: cū ple
rūq; sic infligunt vt nulla venia relaxētur: nō
ne p huius vite mō similia penis vident eter
nis? Jdeo quipe eterna eē nō pōt: qr nec ipsa
vita que his plectit porrigit in eternū: ⁊ tamē
peccata que vindicant longissimi tpis penis:
breuissimo tpe ppetrant: nec q̄squā extitit q̄ cen
seret tā cito nocentiū finienda esse tormēta q̄
cito factū est vel homicidiū vel adulteriū vel
sacrilegiū vel q̄libet aliū scel⁹: nō tpis lōgitu
dine: ꝑ iniq̄tatis ⁊ ipietatis magnitudine me
tiendū. Qui ro ꝓ aliqua grandi crimine mor
te mulctat: nūquid mora qua occidit q̄ ꝓ bre
uis ē: eius suppliciū leges existimāt: ⁊ nō q̄ euz
in sempiternū auferūt de societate viuētium?
Qō ē aūt de ista ciuitate mortali hoīes supli
cio pme mort⁊: ꝑ est de illa ciuitate imortali ho
mines supplicio scde mortis auferre. Sic enim
nō sufficiūt leges hui⁹ ciuitatis vt in eā q̄sq; re
uocet occisus: sic nec illi⁹ leges ciuitatis admit
tunt: vt ad ei⁹ q̄s vltra beatitudinē reuocetur
eternā scdā morte dānat⁹. Quō g̃ verꝫ ē inqui Luc. 6.
unt id qō ait xp̄s vr: in q̄ mensura mensi fueritꝭ
in ea remetiet vob: si tpale pctm supplicio puni
tur et no? Nec attendūt nō ꝓpt eūle tpis spaci
um ꝑ ꝓpter vicissitudinem mali. i. vt q̄ mala fe
cerit: mala patiat: eādem dictā fuisse mensurā
q̄uis ꝑ in ea re ꝓprie possit accipi: de q̄ dūs cuz
ꝑ diceret loq̄bat. i. de iudiciis ⁊ ꝓdemnatiōib⁹
Proinde q̄ iudicat ⁊ ꝓdemnat iuste: si iudicat
⁊ ꝓdemnat iuste: i eadem mensura recipit: q̄
uis nō ꝑ qō dedit. Judicio em fec: iudicio pati
tur. Quis fecerit dānatiōez qō iniquū est: pa
tit dānationem qō iustū est. Ca. XII

Sed pena et̄na iō dura ⁊ iiusta sensib⁹
videt hūanis: qr i hac firmitate mo
ribundor sensuū deest ille sensus al
tissime purissimeq; sapie: q̄ sentiri possit q̄tum
nefas in illa ꝓma ꝓuaricatiōe cōmissū sit. Qto
em magꝭ hō fruebat deo. tāto maiore ipietate
dereliq̄t deū. ⁊ fact⁹ ē malo dign⁹ et̄no. q̄ ꝑ i se
pemit bonū. qō eē posset in et̄nū. Hinc ē vniu
sa gener⁊ hūani massa dānata. qm̄ q̄ ꝑ ꝓmitus
admissit cū ea q̄ in illo fuat radicata sua stirpe
punit⁹ ē. vt null⁹ ab ꝑ iusto debitoq; supplicio
nisi misc̄dia ⁊ in debita gr̄a liberet. atq; ea di
spertiat gen⁹ hūanū. vt i q̄busdā demōstret q̄d
valeat mificor gr̄a. ⁊ in ceter⁊ q̄d iusta vindi
cta. Neq; em vtrūq; demōstraret in oib⁹. qr si
oēs remanerēt in penis iuste dānatiōis. in nul
lo appareret mificor gr̄a rediment⁊. rursuz si
oēs a tenebris trāfferent i lucem. in nullo ap
pareret seueritas vltōis. In q̄ ꝓpt ea mlto ꝓcs
q̄z i illa sūt. vt sic oī dar q̄d oib⁹ deberet. Qō
si oib⁹ redderet. iusticia vindicāt⊐ iuste nemo
reprehenderet. Quia vero tā multi exinde libe
rant vñ agant marie gr̄e g̃tuito nūeri liberāt⊐
Catōici q̄dē q̄zuis ipūita nul L. XIII
la velint eē pctā. tū oēs penas emenda
p tioni adhiberi putāt. vel hūanis infli

Latoctas legibus vel diuinis: siue in hac vita siue p̄
p mici q̄ mortē: si aūt pcak hic cuiq; aut ita plectaī vt ī
dem tē. In nō corrigak. Hīc ē maronis illa sñia: vbi cū dixis
hoc ca. scri set te terrenis corpib⁹ mortibūs dīq; mēbris: q̄
bit ysus ȳ/ aīe. Hinc metuūt cupiūtq; dolēt gaudētq; nec
gilij. vj. e/ auras. Suspiciūt. clause tenebris ⁊ carcere ce
neid. vbi cū cis indurisſz ā co. Secut⁹ adiūxit atq; ait. Quin ⁊ supmo cuz
christen ifor/ lumie vita relinqt. i. cum die nouissimo relinqt
mantē filī/ eas ista vita. Nō tñ inqt oē malū miser: nec fū
um suū enc/ dit⁹ oēs. Corpee excedūt pestes: penitusq; ne
am quō aīe cesse ē. Multa diu pcreta modis molescere mi
afficerenk. ris. Ergo exercenk penis: veterūq; maloꝝ sup
q̄tuor pas plicia expendūt: alie pādunk inanes. Suspense
sionibus explicia corpe. dicē. ad vētos. alijs sub gurgite vasto. Infectū eluik
do. Dic me sceleus: aut exurik igni. Quib⁹ opinank: nullas
tuūt. cupi/ penas nisi purgatorias volūt cē post mortem
untq; . do/ vt q̄m terris supiora sunt elemēta: aq̄: aer: ig
lent gaudēt nis: ex aliq̄ istoꝝ mūdek p expiatorias penas:
q̄; . nec au/ q̄b⁹ terrena cōtagiōe ptractū est. Aer q̄ppe ac
ras Suspi/ cipik in eo q̄ ait: suspēse ad ventos. Aqua i eo
ciūt clause q̄ ait: sub gurgite vasto. Ignis aūt suo nomie
tenebris et exp̄ssus ē: cū dixit. aut exurik igni. Nos ꝟo etiā
carcer cecoꝝ in hac q̄dē mortali vita cē quasdā penas pur
nīr aduin/ gatorias pfitemur: nō q̄bus affligunk quoꝝ vi
git anchise ta vel nō inde sit melior: vel potī⁹ inde sit peior
ba umbras filiuz ꝟ illis sunt purgatorie q̄ eis coerciti corrigunk
de penis q̄s Letere oēs pene siue tparie siue sempiterne: si
patūt anime p⁹ mor cut vniuscuiusq; diuina ꝓuidētia tractand⁹ ē: i fe
tē di. q̄n et runk vel ꝓ pctis siue ꝓteritis: siue in q̄b⁹ adhuc
supmo cuz viuit ille q̄ plectik: vel ꝓ exercēdis ꝛ clarādis q; ꝛ tutib⁹: p hoies ⁊ āgelos: seu bonos: seu malos
lumine vi/ Rā ⁊ q̄s mali aliq̄d alteri⁹ ip̄z obitare vl erro
ta relinqt. re patiak: peccat q̄dē hō q̄ vel ignorātia: vel in
q.d. nō so/ iusticia cuiq; mali aliq̄d facit: ꝑ nō peccat deus
lū patunk q̄ iusto q̄uis occulto iudicio fieri sinit. Sz tpari
baie in cor as penas alij in hac vita tñ: alij post mortē. alij
pore sz ⁊ cū ⁊ nūc ⁊ tūc: verūtñ añ iudiciū illud seueriſſimū
vita supre/ nouissimūq; patiunk. nō aūt oēs veniūt in sem
mo lumine piternas penas q̄ post illud iudiciū bis sūt futu
relinqt cor/ re: q̄ post mortē sustinēt tpales. Rā q̄busdā q̄ in
pora. tñ in/ isto nō remittik: remittī i futuro seculo. i. ne tu
qt. s. anchi turi scīi eterno supplicio puniank. iam supradi
ses nō oīno ximus Caplin. XIIII.
malum. nec r Arissimi sunt aūt q̄ nullas in hac vita:
oēs pestes ꝑ tñ postea penas luūt. Fuisse tñ ali
corpee ꝛcte quos q̄ vsq; ad decrepitā senectutez. ne leuissi
fundit⁹ er/ mā quidē febriculā senserint: q̄etāq; duxerit vi
cedūt a mi/ tā: ⁊ ipī nouim⁹ ⁊ audiuim⁹. Q̄q; vita ipa mor
seris. i. a mi talū tota pena sit: q̄ tota tēptatio ē: sic̄ sacre lit
seris aīab⁹ tere pſonāt: vbi scriptū est. Nunq̄d nō tēptatio
recedūt. pe/ est vita hūana sup terrā. Nō cñ pua pena ē ipa
nit⁹. necef/ inspiētia vel impitia: que vsq; adeo fugienda
seq; penit⁹ merito iūdicak: vt: p penas dolor ab⁹ plēas: pue
ē multa cō/ ri cogank quecq; artificia vel lras discere ipmq;
creta. i. ma/ discere ad q̄s penis adigunk tā penale ē eis vt
la indurata nōnunq; ipas penas p quas cōpellunk discere
⁊ er corpo/ malint ferre q̄s discere. Quis aūt nō exhorre
re mirſ ino at ⁊ mori eligat: si ei ꝓponak aut mors ppecien
lescere mo/ da: aut rursus infātia. Que q̄dē nō a risu: ꝑ a fle
bis. g̃ sez vt tu ordik hanc lucē: q̄ q̄d maloꝝ ingressa sit ne
scies ꝓphetar q̄dāmō. Solū q̄ nat⁹ est ferūt ri
sisse zoroastrē: nec ei bōi aliq̄d mōstruosꝝ risus
ille portēdit: nā magicaꝝ artiū fuisse phibek luc
tor: q̄ q̄dē illi: nec ad pūt⁹ vite vanā felicitatē cō
tra suos inimicos ꝓdesse potuerit. Anio q̄ppe re
ge assiꝛio cū cēt ipe bactriāoꝝ rex: bello supa
tus ē. Prorsus q̄ scīptū ē gue iugū sup illos adā
a die exit⁹ ō vētre mr̄is eoꝝ vsq; i diē sepulture
i mr̄ez oim vsq; adeo ipleri ncē ē: vt ipi puuli p
lauacꝝ regeneratōis ab origiāl pcti q̄ solo tene
bank vinclo tā soluti: mala mita paricītes: nōnul
li ⁊ icursus spirituū malignoꝝ aliq̄ patiāk. q̄ q̄
dē passio absit vt eis obsit: si hāc vitā i illa etate
etiā ipa passiōe ingluescēte: ⁊ aiaz ō corpe exclu
dente finierint. Ca. XV.
v Erūtñ i gui iugo q̄ positū ē sup filios
adā a die exit⁹ ō vētre mr̄is eoꝝ vsq; i
diē sepulture: i mr̄ez oim: etiā ī mediū mirabi
le repīk. vt scīptū sim⁹ atq; itelligam⁹ hāc vitā de
pctō illo nimis nefario q̄ō i paradiso ꝓperatū ē.
factā neb ē penalē: totū q̄s nobiscū agik p te
stamētū ī neuū ñ ptiere nisi ad noui scīi heredi
tatē nouā: vt ī pignore accepto illud cui⁹ hēpi
gn⁹ suo tpe pleq̄mur. nūc ât ābulē⁹ i spe ⁊ pficī
entes de die i diē: spū facta carnis mortificem⁹.
Rouit eñ dīs q̄ sūt ei⁹. ⁊ q̄rāt spū dei agunk:
hi filij dei sūt. ꝑ gra ñ natura. Unic⁹ eñ nā dei filī
us ꝓp nos miscda fact⁹ ē filī⁹ hois: vt nos nā
filij hois filij dei p illū gra fierem⁹. Manēs q̄p
pe ille imutabil nāz nr̄az i q̄ nos suscipet suisce
pit a nob. ⁊ tenax diuitat⁹ sue: nr̄e ifirmitat⁹ pri
ceps fact⁹ ē: vt nos i meli⁹ cōmutati q̄ pctōres
mortales q̄s sum⁹: ei⁹ imortalitat⁹ ⁊ iusticie ptici
patōe amittam⁹: ⁊ q̄ō i nā nr̄a bonū fecit ipleri
sūmo bono i ei⁹ nāe bōitate fuem⁹. Sic̄ eñ per
vnū hoiez peccātē: i b⁹ tā gue malū ducim⁹ ita p
vnū hoiez eūdē q̄s deū iustificātē: ad illud bonū
tā sblime veniem⁹. Nec q̄sq; se dz ab isto ad illū
trāsisse ꝓfidē nisi cū ibi fuerit vbi tēptatio nulla
erit nisi pacē tenuerit quā bellū h⁹ i q̄ caro ꝓcupi
scit aduersus sp̄m. ⁊ sp̄us aduersus carnē: mul
tis ⁊ varijs certamib⁹ q̄rit. Hoc aūt bellū nūq;
vllū cēt sinā hūana p libez arbitriū i rectitudie
i q̄ facta ē pstitisset. Ñ cxo q̄ pacē felix cū deo ha
bere noluit secū pugī ifelix. ⁊ h⁹ q̄s cū maluz sit
mr̄abile meli⁹ ē tñ q̄s poza vite h⁹. Meli⁹ q̄ppe
pfligik cū vitijs q̄s cū sine vlla pflictōe dīank me
li⁹ ē inq; bellū cū spe eīne pacis q̄s sine vlla libati

Ubi ē:

Ecñ. 3.

Roma. 8

2. Thi. 2.

Roma. 8

Roma. 5

Gal. 5.

onis cogitatõe captiuitas. Lupim⁹ q̃dẽ etiaz ℔ bello carere. ⁊ ad capcscẽdã ordinatissimã pacẽ. vbi firmissima stabilitate potioꝛib⁹ ifertoꝛa sidank. igne diuĩ amoꝛis accẽdimur. ℔ si qõ absit alibi tãi boni spes nulla eẽt. malle debuim⁹ ibui⁹ flictatõis molestia remanere q̃ vitijs in nos dñatoꝛz nõ eis rcsistẽdo pmittẽ. La. XVI

Vẽrũ tãta ẽ ỏi miscõia ĩ vasa mie q̃ ꝓpauit ĩ gl̃iaz: vt etiã ꝑma hois etas. i. ifãtia q̃ sine vllo remisu subiacet carni. ⁊ scõa q̃ pueritia nũcupaꝝ. vbi nõdũ rõ suscepit. hãc pugnã. ⁊ fere sub oib⁹ vitiosis delectatõib⁹ iacet. q: lziã fari valeat ⁊ iõ infãtiã trãsisse videatur: nõdũ ĩ ea ẽ ꝓcepti capax infirmitas mentis: si sacra mediatoꝛ accepit: etiã si hãc ini eis ãnis vitã finiat: trãslata. s. a ptãte tene bꝛaꝝ in regnũ xp̃i: nõ solũ penis nõ p̃cipeꝝ eẽnis: ℔ ne vlla q̃dẽ p⁹ morẽ purgatoꝛia toꝛmẽta patiatur: sufficit ei sola spiritalis regeneratio: ne p⁹ morẽ obsit q̃ carnalis generatio cũ morte cõtraxit. Cũ aũt ventũ fuerit ad etatẽ q̃ ꝓceptuz ãi capit: ⁊ subdi põt legis impio: suscipiẽdũ est bellũ cõtra vitia: ⁊ gerẽdũ acriter ne ad dãnabilia ptã pducat. Et si q̃dẽ nõdũ victoriaꝝ cõ suetudie roborata sunt facilꝰ vincunt ⁊ cedũt sin aũt vincere atq; impare cõsueuerũt: laboꝛiosa difficultate supank. Neq; eñ id fit veraciꝰ atq; sincerius: nisi vera delectatiõe iustitie. Hoc ẽ aũt in fide xp̃i. Nã si lex iubens assit ⁊ spũs iuuans desit: p̃cepti ꝓhibitionẽ desiderio crescẽte atq; vincente pcti etiã reat⁹ ꝓuaricatiõis accedit: vt nõ nũq̃ sint aptissima vitia: que aliis vitijs vincunt occult⁹: q̃q; putank eẽ virtutes ĩ q̃b⁹ regnat superbia: ⁊ q̃dã sibi placẽdi altitudo ruinosa. Tũc itaq; victa vitia deputãda sunt: cũ dei amoꝛe vincunt: quẽ nisi de⁹ ipe nõ donat nec aliꝝ nisi ꝑ mediatoꝛẽ dei ⁊ hoĩm hoiem xp̃z iesum: q̃ fact⁹ ẽ ꝑticeps moꝛtalitat⁹ nre: vt nos ꝑticipes faceret diuinitat⁹ sue. Paucissimi aũt sunt tãte felicitat⁹: vt ab ipa incũte adolescentia nulla dãnabilia ptã cõmittãt: vel in flagitijs vel in facinoꝛib⁹. vel in nefarie cuiusq; ipietatis eꝛꝛoꝛe: ℔ magꝝ spũs largitate oꝑimãt q̃cq̃d in eis posset carnali delectatiõe dñari. Plurimi vero ꝓcepto legis accepto cũ p⁹ victi fuerint ꝓuaricatiõib⁹ vitijs ⁊ ꝓuaricatoꝛes effecti: tũc ad gr̃am ꝓfugiũt adiuuantẽ q̃ fiãt ⁊ amari⁹ penitẽdo: ⁊ vehemẽti⁹ pugnãdo: p⁹ deo subdita: atq; ita carni ꝓposita mẽte victoꝛes. Quisq; igit cupit penas euadere sempit̃nas nõ solum baptizet: verũ etiã iustificet in xp̃o: ac sic vere trãseat á diabolo ad xp̃m. Purgatorias aũt penas nullas futuras opinet: nisi añ illõ vltimuz tremẽdũq; iudiciũ. Nequaq; tñ negãdũ ẽ: etiã ipm eẽnũ ignẽ ꝓ diũsitate meritoꝝ q̃uis malorũ: alijs leuioꝛẽ: alijs futuꝝ eẽ gꝝioꝛẽ: siue ipis atz ardoꝛ ꝑpena digna cuiusq; varietat: siue ipe eq̃liꝛ ardeat: ℔ si eq̃li molestia sentiat. XVII

Vnc cũ iã mificoꝛdib⁹ nr̃is agẽdũ eẽ vitõ n ⁊ pacifice disputãdũ: q̃ vl̃ oib⁹ vl̃ hoib⁹ q̃s iustissim⁹ iudex digñs gehẽne supplicio iudicabit vl̃ q̃busdã coꝛ nolũt credẽ penã sẽpit̃nã futurã ℔ p⁹ certi tpis metas ꝑ cuiusq; pcti q̃ntitate longioꝛis siue bꝛeuioꝛis eos ide existimãt liberandos. q̃ ĩ re miscõioꝛ ꝓfecto fuit oꝛigenes q̃ ⁊ ipsũ diabolũ atq; ãgelos ei⁹ p⁹ gꝝioꝛa ꝑ meritis ⁊ diuturnioꝛa supplicia ex ill̃ cruciatib⁹ eruẽdos atq; sociãdos scis angel̃ credidit. Sz illũ ⁊ ꝑpter hꝰ ⁊ ꝓp̃ alia nõnulla: ⁊ maxie ꝓp̃ alternãtes sine cessatõe bt̃itudies ⁊ mi℔as: ⁊ statutis sc̃oꝝ ĩteruall⁹ ab ist̃is ad illas: atq; ab ill̃ ad ist̃as itus ac redit⁹ ĩtermiabiles nõ imerito rꝛbauit eccl̃ia: q: ⁊ hꝰ q̃ mificoꝛs videbaꝝ amisit: faciẽdo scis xp̃as miserias q̃b⁹ penas luerẽt: ⁊ falsas bt̃itudies in q̃b⁹ vex ac securũ hꝰ ẽ sine tioꝛe certũ sẽpit̃ni boni gaudiũ nõ hꝫent. Nõge aut aliꝝ istoꝝ mia hũano errat affectu: q̃ hoim illo iudicio dãnatoꝝ mi℔as ꝑpalces: oim xo q̃ vl̃ citius vl̃ tardi⁹ liberãꝝ eẽnã felicitatẽ putãt. q̃ sn̄ia si ꝓp̃ea bõa ⁊ xa q: mificoꝛs ẽ: tãto erit melioꝛ ⁊ verioꝛ q̃to miscõioꝛ fuerit. Extẽdaꝝ ġ ac pfũdaꝝ sõs h⁹ mie vsq; ad dãnatos ãgl̃os. saltẽ p⁹ milta atq; ꝓlixa quãtũlibet scl̃a liberãdos. Cur vsq; ad vniuersã naturã manat hũanã: ⁊ cũ ad ãgelicã vẽtũ fuerit mox arescit. Nõ audẽt tũ se viteri⁹ miserãdo poꝛrigere: ⁊ ad liberatõz ipi⁹ q̃ diaboli pucnire. Verũ si aliquis audeat vincit nempe istos: ⁊ tñ tanto inuenitur errare deformius: ⁊ contra recta dei verba perueꝛsius quãto sibi videꝝ sentire clemẽti⁹ La. XVIII.

Vnt ẽt q̃les ĩ collocutõib⁹ nr̃is ipe sũ s expt⁹ q̃ cũ vẽerari videãꝝ scꝑturas sãctas mꝛib⁹ ipꝛobãdi sk: ⁊ agẽdo cãz sua z mk̃to maioꝛẽ q̃ isti miaz ỏo ꝛbuũt erga hũanũ gen⁹ Dicũt ei ỏ mal̃ ⁊ ifidelib⁹ hoib⁹ dixit⁹ q̃ dẽ veꝝ ꝑdictũ eẽ q̃ỏ digni sk: ℔ cũ ad iudiciũ vẽtũ fuerit miaz eẽ supaturã. Donabit ei eos inq̃unt micoꝛs de⁹ ꝑcib⁹ ⁊ inkcssiõib⁹ scõꝝ suoꝝ. si eñ oꝛabãt ꝓ ill̃ q̃ñ eos patiebãꝝ inimicos: q̃tomag⁹ q̃ñ videbũt hũiles supplicesq; ꝓstratos? Neq; ei credẽdũ ẽ aiũt tũc amissuros sctõs viscera mie cũ fuerit plc nissime ac pfectissie sctitat⁹: vt q̃ tũc oꝛabãt ꝓ inimic⁹ suis q̃ñ ⁊ ipi sine pctõ ñ erãt: tũc ñ oꝛẽt ꝓ supplicib⁹ suis q̃ñ nullũ cepint hꝫe pctñ. aut xo ds tũc eos ñ exaudiet tot ⁊ tãtos filios sues: q̃ñ ĩ tãta eoꝝ sctitate nullũ iuciet oꝛõis ipediñtũ; Testimõiũ xo ps̃. ⁊ illi q̃dẽ q̃ pmittũt ifideles atq; ipios hoies saltẽ lõgo tpe cruciari: ⁊ postea de mal̃ oib⁹ erui: sed magis isti ꝓ se dicunt esse vbi legiꝝ. Nunquid

ſ. Tbi. 2.

Ps. 76.

obliuiſcet miſereri deꝰ aut ꝓtinebit in ira ſua mi
ſeratões ſuas? Ira eiꝰ ē inquunt vt oēs indigni
tatis plenitudine ſempiterna: ipſo iudicāte puniantur
ſupplicio ſēpiterno. Sz ſi vl longū vl ꝑuſus vllū eē
pmiſerit: pfecto vt poſſit ꝟ fieri ꝓtinebit in ira ſua
miſeratões ſuas qđ eū pſalmꝰ nō dicē eē facturū
Nō em̄ ait affirmādo: ꝓtinebit: ꝟ negatōz ſb in
terrogatōe ponēs: cū an ꝓtinebit interrogat:
nimirū oſtendit: q̄ nō diu miſeratões ſuas in ira
ꝓtineat. Sic ḡ iſti volūt iudicij dei cōminatōez
nō eē mendacē cuius ſit neminē dānaturꝰ: quē
Jone. 3. admodū eiꝰ cōminatōz q̄ dixit euerſurū ſe eſſe
niniuē ciuitatē: mēdacē nō poſſumꝰ dicere: ⁊ tñ
nō factū eſt inquunt: qđ ſine vlla ꝓditōe ꝑdixit
Nō em̄ ait: niniue euertet ſi nō egerit pniam
ſeqꝫ conuerterint: ꝟ ꝟ nō audito ꝓnūciauit futu
rā euerſionē illiꝰ ciuitatis. Quā cōminatōz ꝑ
terea veracē putāt: q̄ ꝟ ꝑdixit deꝰ qđ vere di
gni erāt pati: cuius ꝟ nō eēt ipe factuꝰ. Nā ⁊ ſi
penitētibus pepercit inquiunt: vtiqꝫ illos pe
nitentiā nō ignorabat acturos: ⁊ tñ abſolute ac
definite eorū euerſionē futurā eē ꝑdixit. Hoc ḡ
erat inquunt in veritate ſeueritatis: q̄ erāt digni
ꝟ in rōne miſeratōis nō erat: quā nō ꝓtinuit in
Jone. 4. ira ſua vt ab ea pena ſupplicib⁹ parceret quā fue
rat ꝓtumacib⁹ cōminatꝰ. Si ḡ tūc pcepit aiunt
q̄ ſcrīm̄ ſuū ꝓphetā fuerat pcēdo ꝓtriſtaturus
quāto magis tūc miſerabili⁹ ſupplicātib⁹ pcet:
q̄n vt pcat oēs ſcti eiꝰ orabūt? Sed ꝟ qđ ipi ſuis
cordib⁹ ſuſpicant: iō putāt ſcripturas tacuiſſe
diuinas: vt multi ſe corrigāt: vel ꝓlixaꝫ vel eter
naꝫ timore penaꝫ: ⁊ ſint q̄ poſſint orare ꝓ eis
Pſ. 30 q̄ ſe nō correxerint: nec tñ opinant ſi modo id
eloq̄a diuina tacuiſſe. Nā q̄ ꝓdeſt inquunt: qđ
ſcptū eſt. Q̄ multa multitudo dulcedinis tue
dñe: quā obſcōdiſti metuentib⁹ te: niſi vt intel
ligam⁹ ꝓpter timorē fuiſſe abſcōdita miſcōie di
Roma. ij uinoꝝ am multā ſecretāqꝫ dulcedinē? Addunt
etiā ꝓpterea dixiſſe apl̄m. Cōcluſit em̄ deꝰ oēs
in infidelitate: vt oibus miſereat: q̄ ſignificaret
qđ ab illo nemo dānabit. Nec iſti tñ q̄ hoc ſenti
unt: hāc opinionē ſuā vſqꝫ ad liberatōz: vel nul
lā dānatōz diaboli: atqꝫ angeloꝝ eiꝰ extendūt.
Humana q̄ppe circa ſolos hoīes mouent miſe
ricordia. ⁊ cām maxie agūt ſuā ꝑ generalē in ge
nus humanū quaſi dei miſeratōz impunitatez
falſaz ſuis ꝑditis morib⁹ pollicētes: ac ꝑ hoc ſu
pabūt eos in ꝑdicāda dei miſcōia: qui hanc im
punitatē etiā principi demonū ⁊ eiꝰ ſatellitib⁹
policentur. La. XIX.

i Tem ſunt alij ab eterno ſupplicio libe
ratōz: nec ipis ſaltē oīb⁹ hoīb⁹ ꝓmit
tētes. ꝟ tñmō xpi baptiſmate ablutꝰ. q̄ principes
fiunt corpis eius quomodolibet vixerint i qua
cunq̄ hereſi vl impietate fuerit: ꝓpt illud qđ ait
ibs. Hic ē panis q̄ de celo deſcēdit: vt ſi q̄s ex ip ·Joh. 6
ſo māducauerit nō moriat. Ego ſum panis vi
uus: q̄ de celo deſcēdi. Si q̄s māducauerit ex ḃ
pane: viuet i eternū. Ab eterna ḡ morte inqui
unt nccē ē iſtos erui: ⁊ ad vitā eternā q̄nq̄ ꝓduci
Tē ſūt q̄ ḃ nec oīb⁹ hīntib⁹ La. XX.

i baptiſmatis xpi ⁊ eiꝰ corpis ſacm̄: ſed
ſolis catholicis q̄uis male viuētibus
pollicent: q̄ nō ſolū ſacro ſed re ipa māducaue
rūt corpꝰ xpi i ipo eiꝰ corpe ꝓſtituti. De q̄ dicit
apl̄s. Unꝰ panis: vnū corpꝰ multi ſumꝰ: vt etiā ·j. Cor. 10
ſi poſtea i aliquā hereſim: vel etiā in gētiliū ido
latriā lapſi fuerint: tñ q̄ i corpe xpi ſ. in eccleſia
catholica ſūpſerūt baptiſmū xpi: ⁊ māducaue
rūt corpꝰ xpi nō moriant in eternū: ꝟ vitā q̄nq̄
ꝓſequāt eternā: atqꝫ illa oīs ipietas quāto ma
ior fuerit nō eis valeat ad eternitatē: ꝟ ad diu
turnitatē magnitudinē q̄nq̄ penaꝫ. La. XXI. Mat. 10.
Unt aūt q̄ ꝓpter id qđ ſcriptū ē· qui

f pſeueraverit vſqꝫ in finē ḃ ſaluꝰ erit: tñ
niſi i eccia catholica pſeuerātib⁹ q̄uis
in ea male viuētib⁹ ḃ ꝓmittūt p ignē vicz ſaluā
dis merito fūdamēti: de q̄ ait apl̄s. Fūdamen- ·j. Cor. 3.
ti em̄ aliud nemo pōt ponere ꝑter id qđ poſitū
ē qđ ē xp̄s ibs. ſi q̄s āt edificauerit ſup fūdam̄tū
ḃ aurū. argentū lapides ꝑciosos: ligna: fenū: ſti
pulā: vniuſcuiuſq̄ opꝰ manifeſtabit. Dies ei dñi
declarabit: q̄m i igne revelabit: ⁊ vniuſcuiuſq̄ Ibidem.
opꝰ q̄le ſit ignis ꝓbabit. Si cuiꝰ opus pmāſerit
qđ ſupedificauit mercedē accipiet: Si cuiꝰ aūt
opꝰ arſerit: dānū patiet: ipe aūt ſaluꝰ erit: ſic tñ
q̄ſi p ignē. Dicūt ḡ cuiuſlibz vite catholicū xp̄ia
nū xp̄m hē i fūdamēto: qđ fūdamētū nulla he
reſis ḃz. a corpis eiꝰ vnitate ꝑciſa. Et iō ꝓpt ḃ
fūdamētū etiā ſi male vite fuerit catholicꝰ xp̄ia
nus: velut q̄ ſupedificauerit ligna: fenū: ſtipulā
putāt eū ſaluū fieri p ignē. i. pꝰ penas ignis illi⁹
liberari q̄ igne i vltimo iudicio punient mali.

Ompi aūt etiā q̄ſdā pura La. XXII.

c re eos tñmō arſuros illiꝰ eternitate ſup
plicij. q̄ ꝓpcis ſuis facere dignas ele
moſinas neglexerūt: iuxta illud apli iacobi. Ju Jac. 2.
diciū aūt ſine miſcōia fiet illi q̄ nō fecit miſcōiaz
Qui ḡ fecerit inquūt: cuius mores in meliꝰ nō
mutauerit: ꝟ int ipas ſuas elemoſynas nefarie
ac neq̄ter vixerit: iudiciū illi cū miſcōia futurū
vt aūt nulla dānatōe plectat: aut pꝰ aliq̄ ꝑpus
ſiue puū ſiue ꝓlixū ab illa dānatōe liberet. Jō
iudicē ipm viuoꝝ atqꝫ mortuoꝝ noluiſſe exiſti
māt aliud cōmemorare ſe eē dicturū: ſiue dex
tris quibus ē vitā daturꝰ eternā: ſiue ſiniſtris
quos eterno ſupplicio damnaturus: niſi elemo
ſynas ſiue factas: ſiue non factas. Ad hoc per-

tinere aiūt: ꝛ i oratione dñica q̄tidianā postulati
Mat·6· onē· Dimitte nob debita nra: sic̄ ꝛ nos dimittimus debitorib⁹ nr̄is· Quisq̄s em̄ illi q̄ i eū peccauit dimittit ignoscēdo pctm̄: ꝓculdubio elemosynā facit· Quā rē dñs ipe sic cōmendauit:
Ibidem· vt diceret· Si ei dimiserit⁊ pctā hoib⁹: dimittet vobis ꝛ pr̄ vr̄ pctā vra· Si aūt nō dimiserit⁊ homib⁹ neq̄ pr̄ vr̄ q̄ in celis ē dimittet vob· Ergo ꝛ ad ꝟb gen⁹ elemosynaꝝ ptinet qđ ait aplus
Jac·2· iacob⁹· Judiciū futurꝫ sine miscōia ei q̄ nō fecit miscōiaz· Nec dixit dñs inquntmag̃ vel qua: ꝟ dimittet vob pr̄ vr̄ pctā vra: si ꝛ vos dimiserit⁊ hoib⁹· Ac ꝓ hoc putāt etiā eis q̄ pdite vixerint: donec claudāt die vite hui⁹ extremū: ꝓ hāc oratione q̄liacūq̄ ꝛ q̄ntacūq̄ fuerit oia q̄tidie peccata dimitti: sicut ipa quotidie freq̄ntat oro: si ꝟ rātūmō custodire meminerit: vt q̄ ab eis venia petūt q̄ eos pcti q̄licunq̄ leserūt: ex corde dimittāt· Cū ad hec oia deo donāte rūdero: liber iste claudend⁹ ē· Ca·XXIII·

a Cpīmū q̄ri oportet atq̄ cognosci: cur ecclesia ferre nequerit hoiz disputatoꝝ diabolo etiā post maxias ꝛ diuturnissimas penas purgatoꝝ vel ĩdulgentiā pollicētē· Neq̄ ei tot scti ꝛ sacr⁊ veterib⁹ ac nouis lr̄is eruditi mūdatoꝝ ꝛ regni celoꝝ bitudinē post q̄liacūq̄ et quantacūq̄ supplicia: qualibuscunq̄ et quantiscunq̄ angelis inuiderūt: ꝟ pori⁹ viderūt diuinā vacuari vl̄ ifirmari nō posse sniaz: quaz se dñs pnūciauit i iudicio platurū atq̄ dicturum·
Mat·25· Discedite a me maledicti in ignē eternū: q̄ parat⁹ ē diabolo ꝛ angel'ei⁹· sic q̄pe oñdit eterno igne diabolū ꝛ angelos ei⁹ arsuros: ꝛ qđ scptuz
Apoc·20 est in apocalypsi· Diabol⁹ q̄ seducebat eos: missus ē i stagnū ignis ꝛ sulphur⁊: q̄ ꝛ bestia ꝛ pseudo ꝓpha cruciabūt die ac nocte i scla scloꝝ· qđ ibi dictū ē eternū: ꝟ dictū ē i scla scloꝝ· Quib⁹ ꝟbis nihil scptura diuīa significare ꝓsueuit: nisi qđ finē nō hz tpis· Quod ē ꝓrsus nec alia causa nec iustior nec maifestior iueniri pōt: cur verissima prāte teneak fir̄mū ꝛ imobile nullū fgressum ad iustitiā vitāq̄ sctoꝝ diabolū ꝛ āgl'os ei⁹ habituros: nisi q: scptura q̄ neminē fallit dic̄ eis deū nō pepcisse: ꝛ sic ab illo ē inf ipios pdānatos: vt carcerib⁹ caligis iferni retrusi traderēt
2·Pet⁹·2 seruādi: atq̄ vltio iudicio puniēdi: q̄s eos eternus ignis accipiet vbi cruciabunt i scla sclorum· Qđ si ita est: quō ab hui⁹ ei⁹ nitate pene: vl' vniuersi vel q̄dā hoies p⁹ q̄ntūlibet tpis subtrahētur ac nō statī eneruabit fides q̄ credit sempiternū demonū futurꝫ ē supplicū· Si em̄ q̄b⁹ dicet
Mat·5 Discedite a me maledicti i ignē eternū q̄ pat⁹ ē diabolo ꝛ angel'ei⁹: vel vniuersi vel alīq̄ eoꝝ nō sp ibi erūt: q̄d cā est cur diabol⁹ ꝛ āgeli ei⁹ sp ibi futuri eē credant? An forte dei sniaz q̄ i malos ꝛ āgelos ꝛ hoies ꝓferet i āgelos ꝝa erit: i hoies falsa? Ita plane ꝟ erit si nō qđ de⁹ dixit ꝟ qđ suspicant hoies plus valebit· Qđ fieri q: nō pōt: nō argumētari aduersus deū: ꝟ diuino pori⁹ duz tps est dñt pere ꝓcepto q̄ sempiterno cupiūt carere supplicio· Deinde q̄le est eternū supplicū: ꝓ igne diuturni tpis existimare: ꝛ vitā eternam credere sine fine: cū xp̄s in eodē ipso loco: i vna eadēq̄ sniа dixerit vtrūq̄ cōplex⁹: sic ibūt illi i Ibidem·
supplicū eternū: iusti aūt i vitā eternā? Si vtrūq̄ eternū: pfecto aut vtrūq̄ cū fine diuturnū aut vtrūq̄ sine fine ppetuū dz intelligi: par pari ei relata sunt: hinc supplicū eternū: i de vita eterna dicere aūt in ꝟb vno codēq̄ sensu: vita eterna sine fine erit: supplicū eternū finē hēbit: multū absurdū est· Cū q: vita eterna sctoꝝ sine fine erit: supplicū q̄b⁹ eternū q̄b⁹ erit: finē ꝓculdubio nō habebit· Ca·XXIIII·

b Qc aūt ꝛ aduersus eos valet q̄ suas agētes causas ꝓra dei venire ꝝba velut miscōia maiore conant· vt iō vicz ꝝa sint: q: ea q̄ dixit hoies eē passuros pati digni sūt: non q: passuri sunt· Donabit em̄ eos inquiūt ꝓcib⁹ sctoꝝ suoꝝ: etiā tūc tāto magis orātiū ꝓ inimicis suis: quāto sunt vtiq̄ scti ores: eorūq̄ efficacior est oro: ꝛ exauditione dei dignior iā nullus hūtiū oīno pctm̄· Cur ergo eadē pfectissima sācritate ꝛ cuncta ipetrare valēt⁹ mūdissimi ꝛ misericordissimis ꝓcib⁹ etiā ꝓ angel'i nō orabūt q̄b⁹ par⁹ ē ignis etern⁹: vt de⁹ sniaz suā mitiget· ꝛ reflectat in meli⁹: coscq̄ ab illo igne faciat alienos? An erit forsitā q̄sq̄ q̄ ꝟ futurꝫ ē ꝓsumat affirmās etiā sctos angelos simul cū sctis hoibus q̄ tunc equales erūt angelis dei: ꝓ dānandis ꝛ angelis ꝛ hoibus oraturos. vt miscōia nō patiāt· qđ veritate pati merēt: qđ nemo sane si deū dixit: nemo dicturus ē? Alioq̄n nulla causa est: cur non etiā nunc ꝓ diabolo ꝛ angelis eius oret eccl'ia· quā m⁹ gr̄ deus ꝓ inimicis suis iussit orare· Hec igit causa qua fit vt nunc eccl'sia non oret ꝓ malis angelis q̄s suos ē nouit inimicos eadez ipa causa est q̄ fiet vt in illo tunc iudicio etiā ꝓ hoibus eterno igne cruciandis q̄ius pfecta sit sanctitate non oret· nunc em̄ ꝓptera ꝓ eis orat q̄s in genere humāo habet inimicos· quia temp⁹ est penitētie fructuose· Naz
ꝺ maxime ꝓ eis orat· nisi vt det illis deus: sicut dicit apostolus: penitentiam ꝛ resipiscāt ꝺ 2·Thi·2·
diaboli laqueis: a quo captiui tenent· fm ipius voluntatē? Deniq̄ si de aliquib⁹ ita ecclesia certa esset· vt qui sunt illi etiā nosset· q̄ licet adhuc in hac vita sint constituti· tñ ꝓdestinati sunt in eternū ignē ire cū dyabolo: tā ꝓ eis nō oraret q̄

q̄ nec p ipō. Sed q̄ de nullo certa est: orat pro oibus dū taxat hoīb⁹ inimicis suis in ꝟ corpe cō stitutis: nec tñ p oibus exaudiet. Pro his enī solis exaudiet: q̄ si aduersant ecclie: ira tñ sūt p̄destinati vt p eis exaudiat ecclia: ꝛ illi efficiā tur ecclie. Si q̄ aūt vsq̄ ad mortē habebūt cor i penitēs: nec ex inimicis q̄uertent in filios: nun q̄d iā p eis. i. p taliū defūctor̄ spiritib⁹ orat ec clesia: Cur ita: nisi q̄ iā in pte diaboli cōputant q̄ dum essent in corpe: nō sunt trāslati ad xp̄m: Eadē itaq̄ cā est cur nō oret tunc p hoīb⁹ eter no igne puniēdis: q̄ cā est vt neq̄ nūc neq̄ tūc oret p angelis malis: q̄ itidē cā est: vt q̄uis pro hoīb⁹ nūc viuis oret etiā mal: tñ iā nec nūc ore tur p infidelib⁹ impijsq̄ defunctis. Nā p defun ctis q̄busdā: vel ip̄ius ecclie vel quorūdā pio rū exaudiet ofo: ꝑ p his quor̄ in xp̄o regenerator̄ nec vsq̄ adeo vita in corpe male gesta ē vt tali miscōia iudicent digni nō eē: nec vsq̄ adeo bñ vt talē miscōiaꝫ repiant necessariā non hē. Si cut etiā facta resurrectōe mortuor̄ nō deerunt q̄bus post penas q̄s patiunt spūs mortuor̄: im partiat miscōia vt in ignē non mittant eternū
Mat. 12. Nec q̄ eñ de q̄busdā veracit diceret q̄ nō eis remittat nec q̄ in hoc sc̄lo nec q̄ in futuro: nisi es sent q̄b⁹ ⁊ si nō in isto tñ remitteret in futuro. ꝑ cū dictū fuerit a iudice viuor̄ atq̄ mortuorum
Mat. 25. Ibidem. Venite bñdicti p̄is mei possidete parū vob⁹ re gnū a ꝓstitutōe mūdi: ⁊ alijs ecōtrario. Discē dite a me maledicti in ignē eternū q̄ pat⁹ ē dia bolo ⁊ angelis ei⁹: ⁊ ibūt isti in suppliciū eternū iusti aūt in vitā eternā: nimie p̄sumptōis est di cere cuiq̄ eor̄ eternū suppliciū nō futurū q̄s de us ituros in suppliciū dixit eternū: ⁊ p hui⁹ p̄sū ptionis psuasionē facere: vt de ipa q̄q̄ vita: vel desperet vel dubitet eterna. Remoto itaq̄ sic in
Pſ. 76. telligat psalmū canentē: Nunq̄d obliuiscet mi serer̄i de⁹: aut ꝓtinebit in ira sua miserat̄ones su as: vt opinet de hoīb⁹ bonis verā: de malis fal sam: aut de bonis hoīb⁹ ⁊ malis angel verā. de malis aūt hoīb⁹ falsam dei cē sniaꝫ. Hoc eñ q̄d ait psalm⁹: ad vasa miscōie ptinet: ⁊ ad ipos fili os p̄missiōis: quor̄ erat vn⁹ etiā ipe ꝓp̄ha. qui cū dixisset. Nūquid obliuiscet miserer̄i de⁹: aut ꝓtinebit i ira sua miserat̄ones suas: ꝓtinuo sub
Ibidem. iecit. Et dixi: nūc cepi: hec est imutatio dextre excelsi. Exposuit p̄fecto q̄d dixerit: nunq̄d: cō tinebit i ira sua miserat̄ones suas: Ira eñ dei ē
Pſ. 143. etiā ista vita mortal: vbi hō vanitati similis fact⁹ ē ⁊ dies ei⁹ velut vmbra p̄tercūt. In q̄ tñ ira non
Matth. 5 obliuiscat miserer̄i de⁹: faciēdo solē suū oriri su p bonos ⁊ malos: ⁊ pluendo sup̄ iustos ⁊ inu stos: ac si nō ꝓtinet in ira sua miserat̄ones suas: maxime q̄ in eo q̄ exp̄ssit ꝟ psalm⁹ dicēdo: nūc cepi: hec ē imutatio dextre excelsi: q̄m in hac ip̄a eor̄ erūnosa vita q̄ ira dei est: vasa miscōie Pſ. 76.
mutat in meli⁹: q̄uis adhuc in hui⁹ corruptio nis miseria maneat ira ei⁹: q̄ nec in ip̄a ira sua ꝓtinet miserat̄ones suas. Cū g̃ isto mō cōpleat diuini illi⁹ cāntici ꝓ̄ritas: nō ē cā nec e etiā illic in telligi. vbi nō ptinētes ad ciuitatē dei sempiter no supplicio punient. Sz q̄b⁹ placet istā senten tiā vsq̄ ad illa impior̄ tormēta ptendere: sal tem sic intelligāt: vt manēte in eis ira dei q̄ eter no est p̄nūciata supplicio: nō cōtineat de⁹ i hac ira sua miserat̄ones suas: ⁊ faciat eos nō tanta q̄ta digni sunt penar̄ attrocitate cruciari: vt eas penas: vel nūq̄ subeāt: vel aliq̄n finiant: ꝑ vt eas mitiores q̄ merita sunt eorū leuiores q̄ patiant. Sic eñ ⁊ ira dei manebit: ⁊ in ipsa ira sua miserat̄ones suas nō cōtinebit. Q̄ō q̄dē nō ideo ꝓfirmo: q̄m nō resisto. Letet̄ eos q̄ putāt
Mar. 25. minacit porti⁹ q̄s veracit dictū. Discedite a me
Ibidem. maledicti in ignē eternū. Et ibūt isti in suppliciū
Esa. 66. eternū: ⁊ cruciabunt in secla secl̄or̄. Et vermis eor̄ nō morietur ⁊ ignis nō extinguet: ⁊ cetera hmōi: nō tā ego q̄s ip̄a scriptura diuina planissi me atq̄ plenissime redarguit ac refellit. Nini
Jone. 3. uite q̄ppe in hac vita egerūt penitētiā: ⁊ iō fru ctuosam: velut in hoc agro seminātes in q̄ de⁹ voluit cū lach: ymis seminari: q̄ō postea cū leti cia meteret. Et tñ q̄s negabit q̄ō d̄ns p̄dixit in
Pſ. 125 eis fuisse cōpletū: nisi parū adūtat q̄ēadmo dū pet̄ores de⁹ nō solū irat⁹: verūetiā miserat⁹
Een. 19. euertat. Euertunt eñ pet̄ores duob⁹ modis.
Jone. 3. aut sicut sodomite vt p̄ p̄ctis suis ip̄i hoies pu nianꝫ. aut sicut niniuite: vt ip̄a hoīm pet̄a peni tendo destruant. Factū ē g̃ q̄ō p̄dixit de⁹ Euer sa ē eñ niniue q̄ mala erat: ⁊ bona edificata est q̄ nō erat. Strātib⁹ ei⁹ membr⁹ atq̄ domib⁹: euer
Ibidē. 4. sa ē ciuitas in p̄ditis mor̄ib⁹: ac sic q̄uis p̄p̄ha fuerit ꝓtristat⁹: q̄ nō ē factū q̄ illi hoies timu erūt illo p̄phetāte vēturū: fcīm ē tñ q̄ō fūat deo p̄scīēte p̄dictū: q̄m nouerat q̄ p̄dixit quō i meli us eēt ip̄lēdū. Tit ār nouerit isti in puersū mise
Pſ. 30. ricordes q̄ ptineat q̄ō scr̄ptū ē. Q̄ mīra mīsericor
Ibidem. do dulcedis tue dñe. quā absc̄ondisti timēt⁹ te legāt ⁊ q̄ō sec̄t. Perfecisti ār sperant⁹ in te. Quid ē absc̄ondisti timēt⁹. p̄fecisti sperantibus nisi q̄ illis q̄ timore pene q̄ar̄ suar̄ suā volūt iusti
Isa. 66. cia ꝓstituere q̄ in lege ē. nō ē iusticia dei dulcis q̄ nesciūt cār. Mō eñ gustauerūt eam. In se nēq̄ sperāt ñ i ip̄o. ⁊ iō eis absc̄ondit mīsericordia dulce
Job. 4. dinis di q̄m timēt q̄dē deū. ꝑ illo timore fugit q̄ nō ē in caritate. q̄ p̄fecta caritas foras mittit timorē. Iō sperāt⁹ in eū p̄ficit dulcedinē suaꝫ inspirādo eis charitatē suā. vt timore casto nō quem charitas foras mittit. sed p̄manente in

j·Cor·j sclm scḷicum gḷiam in dño gḷiet· Justicia q̄p dei xp̄s est: q̄ facꝰ ē nobis: sicut dicit apl's: sapiētia a deo: ⁊ iustitia ⁊ sctificatio: ⁊ redemptio: vt

Hiere·9· quēadmodū scriptū est· Qui gḷiam in dño gḷiet ihāc dei iustitiā quā donat gr̄a sine merit̄ nesciunt illi q̄ suā iustitiā volūt ꝓstituere· ⁊ iō iustitie dei q̄ xp̄s ē: nō sunt subiecti· In q̄ iustitia ē mul

Ps·33· ta mḷitudo dulcedīs dei: ppt̄ quā dr̄ in ps· Gustate ⁊ videte q̄m dulc̄ est dñs· Et hāc q̄dē in hac pegrinatōe gustātes: nō ad satietatē sumētes: esurim⁹ eā poti⁹ ac sitimus: vt ea postea satu-

j·Joh·3· remur· cū videbim⁹ eū sicuti est· ⁊ ip̄e bibit q̄s scri-

Ps·16· ptū est· Saturabor cū māifestabit gḷia tua· ita pficit xp̄s multā mḷitudinē dulcedinis sue sperantib⁹ in eū· Porro aūt si eā quā illi putāt dulcedinē suā de⁹ abscōdit timētib⁹ eū: qua nō est i pios dānatur⁹· vt ḥ nescientes ⁊ dānari timētes recte viuāt: ac si possint eē q̄ dicunt p̄ non recte viuētib⁹· quō eam pficit sperātib⁹ in eū· q̄ q̄dē sicut somniāt p̄ hāc dulcedinē nō dānatur⁹ est eos q̄ non sperāt in eū· Illa igit̄ ei⁹ dulcedo q̄rat quā pficit sperantib⁹ i eū: nō quā pficere putat ꝓtēnentib⁹ ⁊ blasphemātib⁹ eū· Frustra itaq̄ hō posit⁹ in ḥ corpe occultor̄ iudiciorū dei si-

Roma·jj bi noticiā arrogare p̄sumit· Illud q̄q̄ aplicū· Cōclusit enī de⁹ oēs in infidelitate· vt oīb⁹ misereatur: nō tō dictū est q̄ neminē sit dānatur⁹: ꝫ superi⁹ appet vñ sit dictū· Mā cū de iudeis postea

Ibidem· credituris apl's loq̄rēt ad gētes· ad q̄s vtiq̄ iaz credētes scribebat eph̄as· Sic enī vos inq̄t aliq̄n si crediderit̄ deo· nūc aūt misc̄diā ꝓsecuti est̄ in illor̄ incredulitate: sic ⁊ hi nō crediderūt in vra misc̄dia: vt ⁊ ip̄i misericordiā ꝓsequant̄ De

Roma·jj inde subiecit· vñ isti sibi errādo blandiunt̄ atq̄ ait· Cōclusit enī de⁹ oēs in infidelitate· vt oībus misereat̄·

Roma·8 Quos oēs nisi de q̄bus loquebat tā-q̄ dicēs· ⁊ vos ⁊ illos· Deus q̄ ⁊ gentiles ⁊ iudeos quos p̄scivit ⁊ p̄destinauit ꝓformes fieri imaginis filij sui: oēs in infidelitate ꝓclusit: vt d̄ amaritudine infidelitatis sue penitendo ꝓfusi: ⁊ ad

Ps·30· dulcedinē misericordie dei credēdo ꝓuersi clamarēt illud i psalmo· Q̄ multa mḷitudo dulcedinis tue dñe quā abscondisti timentib⁹ te: perfecisti aūt sperantibus nō in se: sed in te· Omnīū itaq̄ miserer̄ vasor̄ misericordie Quid est omniū: Et eor̄ s· quos ex gentib⁹· ⁊ eor̄ quos ex iudeis p̄destinauit: vocauit· iustificauit· glorificauit: non oīm hoīm· sed iustor̄ oīm neminem

damnaturus· Ca·XXV·

Sed iam resp̄ deam⁹ etiā illis q̄ nō solū diabolo ⁊ angelis eius sicut nec isti: ꝫ ne ipis q̄dē omnibus hoīb⁹ liberationē aeternō igne p̄mittūt: verum eis tm̄ qui x̄pi baptismate abluti· ⁊ corpis eius ⁊ sanguinis p̄cipes facti sunt: quomodolibet vixerint: in quacūq̄ hereſi vel impietate fuerint· Sed contradicit eis apostolus dicens· Manifesta autem sunt Gal·5· opera carnis· que sunt fornicatio· immundicia luxuria· idolorum seruitus· veneficia· inimicicie· contentiones· emulationes· animositates dissensiones· hereses· inuidie· ebrietates· comessationes: ⁊ his similia· que predico vobis sicut p̄dixi: q̄m qui talia agunt regnum dei non possidebunt· Hec profecto apostolica falsa est sentētia: si tales post quātalibet tpa liberati regnum dei possidebūt· Sed quoniā falsa nō est ꝓfecto regnū dei non possidebunt· Et si in regni dei possessione nunq̄ erunt: eterno supplicio tenebuntur: q̄m non est locus medius vbi non sit in supplicio q̄ illo non fuerit constitutus in regno· Q̄ obrem q̄ō ait dñs ihesus· Hic ē pa- Joh·6· nis qui d̄ celo descendit· si quis ex ipso manducauerit non morietur: ego sum panis viuus q̄ de celo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum: quomodo sit accipiendum merito queritur· Et ab istis quidem quibus nunc respondem⁹ hunc intellectū auferūt illi: quibus deinde rñdendū est: Hi sunt autē q̄ hanc liberationem nec oībus habentib⁹ sacramentum baptismat̄ ⁊ corporis x̄pi: sed solis catholicis q̄uis male viuentibus pollicentur: q̄ non solum inquiūt sacramēto· ꝫ re ipa māducaueruut corpus x̄pi: in ipo sc̄z eius corpore constituti· De quo corpore ait apostolus· Un⁹ pa- j·Cor·jo nis: vnum corpus multi sumus· Qui ergo est ei⁹ corpis vnitate· id est in x̄pianorum cōpage membrorū: cui⁹ corpis sacramentum fideles cōmunicantes de altari sumere consueuerunt ipse vere dicendus est manducare corpus x̄pi· ⁊ bibere sanguinem christi· Et per hoc heretici ⁊ cismatici ab huius vnitate corporis separati: possunt idem percipere sacramentum: ꝫ nō sibi vtile: immo vero etiam noxium· quo iudicentur grauius: q̄ vel tardius liberentur· Nō sunt enim in eo vinculo pacis: quod in illo exprimitur sacramento· Sed rursus etiam isti q̄ recte intelligunt non dicendū cum manducare corpus x̄pi: qui in corpe non est x̄pi· nō recte p̄mittūt eis qui vel in heresim vel etiam in gētilium superstitionem ex illius corporis vnitate labuntur: liberationem quādoq̄ ab eterni igne supplicij· primo q̄ debent attendere q̄ sit intolerabile atq̄ a sana doctrina nimis deuiuz vt multi ac pene omnes qui hereses impias cōdiderint exeuntes de catholica ecclesia: et facti sunt heresiarche meliores habeant causas q̄ hi qui nunq̄ fuerunt catholici· cum in eorum laqueos incidissent: Si illos heresiar-

chas hoc facit liberare a supplicio sempiterno: q̄ in catholica eccl̄ia baptisati sunt: ⁊ sacr̄m corporis xp̄i i vero xp̄i corpe p̄mit⁹ acceperūt: cū peior vtiq; sit desertor fidei: ⁊ ex desertore oppugnator ei⁹ effect⁹: q̄s ille q̄ nō deseruit quam nunq̄ tenuit· Deinde q: ⁊ his occurrit apl̄s ea dēq; v̄ba p̄ferēs: ⁊ enumerat⁹ illis carnis opi-
Gal·5· bus eadē veritati p̄dicēs· Q̄m̄ q̄ talia agūt regnū dei nō possidebūt· Vſi nec illi in p̄dit⁹ ⁊ dānabili⁹ mori⁹ dīt esse securi· q̄ vsq; in finē q̄dē velut in cōmunione eccl̄ie catholice p̄seuerāt
Gal·5·10· intuētes· qđ dictū est· Qui p̄seuerauerit vsq; i finē hic salu⁹ erit: ⁊ p vite iniq̄tatē ipam viā iustitie qđ eis xp̄s est deserūt siue fornicādo: siue alias īmūdicias flagicio: quas nec apl̄s exp̄mere voluit in suo corpe ppetrādo siue turpitudine luxurie diffluēdo siue aliq̄d aliud eor agē
Gal·5· do: de q̄b⁹ ait· Q̄m̄ q̄ talia agūt: regnū dei non possidebūt Ac p hoc q̄cūq; agūt talia nisi i sempiterno supplicio nō erunt: q: in dei regno esse nō poterūt· In his em̄ p̄seuerādo vsq; i hui⁹ vite finē: non vtiq; dicendi sunt in xp̄o p̄seuerasse vsq; in finē: q: in xp̄o p̄seuerare est· in ei⁹ fide
Ibidem· p̄seuerare· Huc fides vt eā definit idē apl̄us: p
Roma·13 dilectōz opa· Dilectio aūt sicut idē alibi dicit: malū non opa· Nec isti duo· g̃ dicendi sunt mā ducare corp⁹ xp̄i: q̄m̄ nec in mēbris cōputandi sunt xp̄i· Vt em̄ alia taceā: non p̄t simul esse ⁊ membra xp̄i· ⁊ mēbra meretricis· Deniq; ipe di
Joh·6· cens· Qui mādūcat carnē meā· ⁊ bibit sanguinē meū: in me manet: ⁊ ego in eo: ostendit qđ sit ñ sacramentoten⁹: ℞ reuera; corp⁹ xp̄i mādūcare ⁊ ei⁹ sanguinē bibere: ℞ est em̄ in xp̄o manere: vt in illo maneat ⁊ xp̄s· Sic em̄ hoc dixit: tanq̄ diceret· Qui nō in me manet: ⁊ in q̄ ego nō maneo: nō se dicat aut existimet mādūcare corp⁹ meū aut bibere sanguinē meū: nō itaq; manēt in xp̄o: q̄ nō sunt membra ei⁹· Nō sunt aūt mēbra xp̄i: q̄ se faciūt membra meretricis: nisi malū illūd penitēdo eē destiterint: ⁊ ad ℞ bonū re
cōciliatōe redierint· La·XXVI
f Ed hūc inquiūt xp̄iani catholici in fū damēto xp̄m: a cui⁹ veritate nō recesserūt: tū ⁊ si huic fundamēto supedificauerīt quālibet pessimā vitā: velut ligna: fenū· stipulam· Recta itaq; fides p quā xp̄s est fundamentū: cuius cū damno: q̄m̄ illa que supedificata sūt exurentur: tū poterit eos q̄sq; ab illi⁹ ignis ppetuitate saluare· Rideat g̃ eis breuiter apl̄s ia-
Jac·2· cob⁹· Si q̄s dicat se fidē habere: opa aūt nō habeat: nunq̄d poterit fides saluare eū? Et q̄s ci-
j·Lor·3· q̄uūt de q̄ dicit apl̄s paulus· Ipe aūt salu⁹ erit sic tū quasi p ignē· Si' q̄s iste sit in q̄ram⁹: hunc tū non eē certissimum est: ne duor apl̄or ſnias mittam⁹ in rixā· Si vn⁹ dicit etiā si mala opa q̄s habuerit: saluabit eū fides p ignē: ali⁹ aūt si opa nō habeat: nunq̄d poterit fides saluare eū Jn ueniem⁹ g̃ q̄ possit saluari p ignē: si pus inuenerim⁹ q̄d sit habere in fūdamēto xp̄m· Q̄d vt de ipa silitudine quātor⁹ aduertam⁹: nihil i edificio p̄ponit fundamēto· Quisq̄s itaq; sic habet in corde xp̄m: vt ei terrena ⁊ trpalia: nec ea q̄ licita sunt atq; p̄cessa p̄ponat fūdamētū hz xp̄m Si aūt p̄ponit: ⁊ si videat hꝰe fidē xp̄i: nō est ñ in eo fundamentū xp̄s: cui talia p̄ponunt: quāto magis si salutaria p̄cepta p̄tēnēs cōmittat illicita etiā nō p̄posuisse xp̄m: sed postposuisse cō uincit: quē post habuit i p̄antē siue p̄cedētē: duz p̄tra ei⁹ impata siue p̄cessa suā p flagicia delegit
j·Lor·6· expelre libidine z· Si q̄s itaq; xp̄ian⁹ diligit me retricē: eiq; adherēs vnū corp⁹ efficit: iā fundamentū non habet xp̄m· Si q̄s aūt diligit vxorē suā: si ſm xp̄m: q̄s ei dubitet in fundamēto esse
j·Dtel·4 xp̄m? Si vō ſm hoc sc̄m: si carnalit⁹: si in mor̄bo p̄cupiscentia x: sicut ⁊ gētes q̄ ignorāt deū: etiā hoc ſm veniā p̄cedit apl̄s: imo p apl̄m xp̄s· Potest g̃ ⁊ iste habere in fundamēto xp̄m: Si cui⁹ nihil ei talis affectōis voluptatisq; p̄ponat: q̄s
j·Lor·3· uis supedificet ligna· fenū· stipulā: xp̄s est fūdamētū: p̄pter hoc salu⁹ erit p ignē· Delitias q̄ppe hui⁹ amor̄ esq; ſrēos p̄pī p̄iugalē q̄dē copulā nō damnabiles tribulatōis ignis exuret: ad quē ignē p̄tinēt: ⁊ or̄bitates ⁊ quecūq; calamitates q̄ auferūt hec: Ac p hoc ei q̄ edificauit: erit edificatio ista dānosa: q: nō habebit qđ supedificauit: ⁊ eor amissiōe cruciabit⁹: quib⁹ fruendo vtiq; letabat⁹· Sed p hūc ignē salu⁹ erit merito fundamēti: q: ⁊ si vtrūq; id an xp̄m haberet mallet a p̄secutore p̄poneret⁹: se mallet xp̄m habere q̄s ista liberrime p̄fiteret⁹· Vide in apl̄i v̄bis hoiem edificantē sup fundamētū hoc aurū
j·Lor·7 argētū lapides p̄ciosos· Qui sine vxore ē inq̄t cogitet que sūt dei: quō placeat deo· Vide alium edificantē ligna· fenū stipulā· Qui aūt matrimonio iūct⁹ est inq̄t cogitat q̄ sunt mūdi: q̄
Ibidem· mō placeat vxori· Vniuscuiusq; op⁹ q̄le sit manifestabit⁹: dies em̄ dñi declarabit· Dies vtiq; ire: dies tribulatiōis· q̄m̄ in igne inq̄t reuelabitur· Eādēq; tribulatōz ignē vocat: sicut alibi legit⁹· Vasa figuli p̄bat fornax: ⁊ hoies iustos tē-
Eccī·27· ptatio tribulatōis· Et vnuscuiusq; opus q̄le sit
j·Lor·3· ignis p̄bauit· Si cui⁹ op⁹ p̄mānserit: p̄manet em̄ qđ q̄sq; cogitat q̄ sunt dei quō placeat deo· qđ supedificauit: mercedē accipiet· i· vñ cogitauit ℞sumet· Si cui⁹ aūt op⁹ arserit: dānum patiet⁹: Ibidem·
q̄m̄ qđ dilexerat nō habebit· Ipe aūt salu⁹ erit q: eū nulla tribulatio ab illi⁹ fundamēti stabilitate se mouit· sic tū quasi p ignē· Qđ em̄ sine il-

liciente amore nō habuit: sine vrente dolore ē perdit. Ecce quātū mihi videt iuēt⁹ ē ignis q̄ nullū eor dānet: ⁊ vnū ditet: alterū dānificet: ambos ꝓbet. Si aūt ignē illū ista loco volueri
Mat. 25. mus accipe: de q̄ dīs dic̄ sinistris. Discedite a me maledicti in ignē eternū: vt in eis etiaz isti
1. Cor. 3. eē credant: q̄ edificāt sup fundamentū ligna: fenū: stipulā: eosq̄ ex illo igne post tps pro malis meritis imptitū liberet boni meritū fundamenti: q̄d arbitramur dexteros q̄bus dicetur.
Mat. 25. Venite bñdicti pr̄is mei possidete patū vobis regnū: nisi eos q̄ supedificaueřt sup fundamē-
1. Cor. 3. tū: aurū: argentū: lapides p̄ciosos. Sz in illuz
Ibidem. ignē de quo dictū est: sic tū q̄si p ignez: si ḡ mō ē itelligēd⁹: vtriq̄ mittēdi sūt ⁊ dextri scz et sinistri. Illo q̄pe igne vtriq̄ ꝓbandi sūt: de quo di
1. Cor. 3. ctū est. Dies eī dñi declarabit qm̄ in igne reuelabit: ⁊ vnuscuiusq̄ op⁹ q̄le sit ignis ꝓbabit. Si ergo vtrūq̄ ꝓbabit ignis: vbi si cui⁹ op⁹ p manserit. i. nō fuerit igne ꝓsumptū: q̄ō supedificauit mercedē accipiat: si cui⁹ aūt op⁹ arserit dānū patiat: pfecto nō ē ille ipe etern⁹ ignis. In illū eī soli sinistri nouissima et ꝓpetua dānatiōe mittēt: iste aūt dextros ꝓbabat Sz ali⁹ eor sic ꝓbat: vt edificiū q̄ō sup xp̄m fundamētū ab eis inuenerit eē ꝓstructū: non exurat atq̄ ꝓsumat: alios āt aliter: id ē vt q̄ō supedificauerūt ardeat dānūq̄ inde patiāt: salui fiāt autez q̄m xp̄m in fundamentū stabilit positū p̄cellēti caritate tenuerūt. Si aūt salui fiēt: pfecto et
Mat. 25. ad dexterā stabūt: ⁊ cū ceteris audiēt. Venite bñdicti pr̄is mei possidete patū vob̄ regnū: nō ad sinistrā vbi illi erūt q̄ salui nō erūt: ⁊ iō audi
Ibidem. ent. Discedite a me maledicti in ignē eternū.
Esaie. 66 Nemo q̄pe ab illo igne saluabit: qz in supplicium eternū ibūt illi oēs. vbi vermis eor⁹ nō mo-
Apoc. 20 riet: ⁊ ignis nō extinguet: q̄ cruciabunt die ac nocte in secula seculoz. Post ist⁹ sane corpis mortē: donec ad illū veniat q̄ post resurrectionē cor⁹ p̄m futur⁹ ē dānatōis ⁊ remunerationis vltim⁹ dies: si ḡ tps int̄uallo spūs defunctoz̄ eiusmōi ignē dicūt ꝓpetī: quē nō sentiāt illi q̄ nō habuerūt tales mores ⁊ amores i hui⁹ corpis vita: vt eor ligna ⁊ fenū ⁊ stipula ꝓsumat: alij vo sentiāt q̄ eiusmōi secū edificia portauerit: sive ibi tñ: siue hic ⁊ ibi: siue iō hic vt nō ibi: sclaria q̄uis a dānatōe venialia ꝓcremantē ignez trāsitorie tribulatiōis iueniāt: nō redarguo: qz forsitā verū est. Pōt q̄pe ad istā tribulationē ptinere etiā ipa mors carnis q̄ ō pcti p̄mi ꝓpetratiōe ꝓcepta ē: ⁊ fm cuiusq̄ edificiū tpe suo ab vnoq̄ susceptā: pūt ⁊ psecutiones eccl̄ie quibus martyres coronati sūt: ⁊ q̄s patiūt q̄cūq̄ xp̄iani: ꝓbāt vtraq̄ edificia veluti ignis: ⁊ alia ꝓsumūt cū ipis edificatoribus: si xp̄m in eis nō inueniunt fundamētū: alis sine ipis si inuenunt qz licet cū dāno salui erūt: ipi nō ꝓsumēt ꝓpt xp̄i vicz meritū in fundamēto recepti q̄ manet in eternū. Erit etiā in fine secli tribulatio rpe an-
Mat. 24 tixp̄i: q̄lis nunq̄z antea fuit: qz mlta erunt tunc edificia siue aurea siue fenea sup optimū fūdamentū q̄ō ē xp̄s iesus: vt ignis ille ꝓbet vtraq̄ ⁊ de alijs gaudiū de alijs iferat dānū: neutros tñ ꝓdat in q̄b⁹ h̄ inueniet ꝓpt stabile fūdamētū. Quicūq̄z āt nō dico vxore cui⁹ etiā cōmixtiōe carnis ad carnalē vtiq̄ voluptatē: ⁊ ipa q̄ ab huiusmōi delectatiōib⁹ aliena sunt noia pietatis hūano more carnaliter diligēdo xp̄o aīponit: nō eū h̄z in fūdamēto: ⁊ iō nō p ignē salu⁹ erit: ⁊ saluus nō erit: qz eē cū saluatore nō potit: q̄ō hac re aptissime loquēs ait. Qui amat pfez aut ma
Mat. 10. trē plusq̄ me: nō ē me dign⁹: ⁊ q̄ amat filiū aut filiā sup me: nō ē me dign⁹. Nec q̄ has necessitudines sic amat carnaliter: vt tñ eas xp̄o dño nō ꝓponat: malitq̄z ipis carere q̄z xp̄o si ad hūc fuerit articulū tēptatōis adduct⁹: p ignē salu⁹ erit qz ex ea⁹ amissiōe tñ nocē ē vxat dolore: q̄z tū heserat amor. Porro q̄ pr̄em: mr̄em: filios filiasq̄ fm xp̄m dilexerit vt ad ei⁹ regnū obtinēdū: eiq̄z coherēdū illis ꝓsulat: vt h̄ in eis diligat q̄ mēbra sūt xp̄i: absit vt ista dilectio repiat in lignis feno: ⁊ stipula ꝓsumēda: ⁊ p ꝓsus edificio aureo: argēteo: gēmeoq̄z deputabit. Quō aūt ꝓt eos pl⁹ amare q̄z xp̄m: q̄s amat vtiq̄ ꝓpt xp̄m.

r Est at eis rñdē q̄ dicūt La. XXVII
ēno igne illos tātūmō arsuros q̄ pro
pctis suis facere dignas elemosynas
negligūt: ꝓpt illō q̄ō ait apls iacob⁹. Judicauz
Jac. 2. āt sine miscōia illi q̄ nō fec̄ miscōiam. Qui ḡ fec̄ inquit: q̄uis nō correxerit pditos mores: ⁊ nefarie ac neq̄ter int̄ ipas suas elemosynas vixerit: cū miscōia illi futur⁹ ē iudiciū: vt aut nō dānet oīno: aut p⁹ aliq̄ō tps a dānatōe nouissima liberet. Nec ob alis exīstimāt xp̄m de solo delictu atq̄ neglectu elemosynaz discretiōem int̄ dextros ⁊ sinistros eē factur⁹: q̄z alios i regnū alios in suppliciū mittet e⁹ nū. Et āt q̄tidiana sibi opiuent q̄ facē oīno nō cessant: q̄liacūq̄z: ⁊ q̄tacūq̄z sint p elemosynas dimitti posse pcta: oronē quaz docuit ipe dñs: ⁊ suffragatricē sibi adhibere conant ⁊ testē. Sic eī null⁹ ē inquit dies q̄ a xp̄ianis h̄ oro nō dicat: ita nullū ē q̄tidianū q̄lecūq̄z pctm̄ q̄ō p illā nō dimittat: cū dicimus Dimitte nob debita nra: si q̄ō sedt facere
Mat. 9. curem⁹. Sic ⁊ nos dimittim⁹ debitor⁹ nr̄is.
Ibidem. Nō eī ait dñs inquit Si dimiserit⁹ pcta hoīb⁹ dimittet vob p̄ vr̄ q̄tidiana qua pcta: ⁊ dimittet vob inq̄t pcta vra. Qualiacūq̄z ḡ vel q̄ta-

cunq; sint: etiã si q̃tidie ꝑpetrẽt nec ab eis vita discedat ī meli⁹ cõmutata: p elemosynã venia nõ negata remitti sibi posse ꝓsumũt · Sz bñ q̃ isti dignas ꝓ pctis cõmonẽt elemosynas eẽ facẽdas: qñ si dicerẽt q̃lescũq; elemosynas pro pctis q̃tidiãis & magnis: & q̃tacũq; scelerꝫ cõ suetudie miscõiaz posse ī petrare dinã: vt ea q̃ tidiana remissio seq̃ret: viderẽt rem se dicẽ ab surdã atq; ridiculaz · Sic eĩ cogerẽt fateri fieri posse: vt opulẽtissim⁹ hõ decẽ nũmulis diurnis ī elemosynas ī pẽsis: homicidia: & adulteria: & nefaria q̃q; facta redĩeret ¶ Qõ si absurdissimũ & isanissimũ est dicẽ: ꝓfecto si q̃ras q̃ digne sint ꝓ pctis elemosyne: õ q̃b⁹ etiaz xp̃i ꝓcurso: ille
Mat·3· dicebat · Facite g̃ fructus dignos penitẽtie: ꝓ culdubio ñ iuenient eas facere: q̃ vitã suã vsq; ad mortẽ q̃tidianoꝝ criminũ ꝓpetratõe ꝓfodi unt · Primũ q̃ ī auferẽdis reb⁹ alienis lõge plã diripiũt: ex q̃b⁹ p exigua pauꝑib⁹ largiẽdo xp̃m se ad h̃ pascẽ existimãt: vt licẽtiã maleficẽdi ꝓ ab illo se emisse vel q̃tidie poss⁹ emere credẽtes: securi dãnabilia rãta cõmittãt · Qui si pro vno
ſ·Lor·ſ3· scelere oĩa sua distribuerẽt ī digẽtib⁹ membris xp̃i nisi desisterẽt a talib⁹ factis: habẽdo caritatẽ q̃ nõ agit ꝓperã: aliq̃d eis ꝓ desse ñ posset · q̃ g̃ dignas ꝓ suis pctis elemosynas faĉ: pri⁹ eas facẽ incipiat a seip̃o · Indignũ ẽ eñ vt ī se ñ faciat q̃ faĉ ī primũ cũ audiat dicẽtẽ dñm · Diliges
Mat·22· primũ tãq; teip̃m · Iteq; audiat · Miserẽ anie
Eccĩ·30· tue placẽs deo · Hãc g̃ elemosynã · i · vt deo placeat: nõ facies aĩe tue: quõ dignas ꝓ pctis tuis elemosynas facẽ dicẽd⁹ ẽ: Ad h̃ eñ & illud scri
Eccĩ·ſ4· ptũ ẽ ¶ Qui sibi malign⁹ ẽ cui bon⁹ erit: ¶ Q fones q̃pe adiuuãt elemosyne · Et vtiq; intuẽdũ est
Ibiđ·2ſ· q̃ legim⁹ · Fili peccasti: nõ adijcias iterꝫ: & ꝓ teritis tuis deprecare vt dimittãt tibi · Propt̃ h̃ g̃ elemosyne faciẽde sũt: vt cũ õ ꝓtis pctis ꝺ pcamur · exaudiamur · nõ vt ī eis pseuerãtes licẽtiã malefaciẽdi nos p elemosynas compare
ere dam⁹ · Jõ ãt dñs & dextris elemosynas ab eis factas · & sinistr⁹ nõ factas se ĩputaturꝫ eẽ ꝓ dixit · vt hic ꝑsideret q̃tũ valeãt elemosyne ad ꝓra delẽda · nõ ad ꝓpetua ĩpune cõmittenda pctã · Tales ãt elemosynas ñ dicẽdi sũt facẽ · q̃ vitã nolũt a cõsuetudie scelerꝫ ī meli⁹ cõmuta
Mat·25 re · Quia & ī h̃ q̃ ait ¶ ñ vni ex minis meis nõ fecistis mihi nõ fecistis ostendit eos si facere etiã qñ se facere existimãt · Si eñ xp̃iano esurienti panẽ tanq; xp̃o darẽt · ꝓfecto sibi panẽ iusticie qõ ipe xp̃s ẽ ñ negarẽt · qñ de⁹ ñ cui deb̃ · h̃ quo aĩo deb̃ attribuit · Qui g̃ xp̃m diligit ī xp̃iãno · hoc aĩo ei porrigit elemosynã q̃ accedit ad xp̃m · si q̃ vult recedere ipunit⁹ a xp̃o · Tãto eñ magis q̃sq; deserit xp̃m · q̃nto magꝭ diligit qõ ipsobat xp̃s · Nã q̃d cuiq; ꝓdest qõ baptizat: si nõ iusti
ficat: ¶ Mõne q̃ dixit: nisi q̃s renat⁹ fuerit ex aq̃ Job·3·
& spũsancto ñ itrabit ī regnũ dei: ipe etiã dixit
¶ Nisi abũdauerit iusticia vra supscribaꝫ & pha Math·5·
riseoꝝ: nõ itrabitis ī regnũ celoꝝ: Cur illud ti
mẽdo multi curãt baptizari: & h̃ nõ timẽdo: nõ
multi curãt iustificari · Sic g̃ nõ dic̃ fratri suo fa Ibidem·
tue: q̃ cũ h̃ dic̃: nõ ipi frat̃nitati ꝑ pctõ ei⁹ ifẽsus
ẽ: alioq̃n re⁹ erit gehẽne ignis: ita ecõtrario: q̃
porrigit elemosynã xp̃iano: nõ xp̃iãõ porrigit:
q̃ nõ ī eo diligit xp̃m: nõ ãt diligit xp̃m: q̃ iusti
cari recusat a xp̃o · Et quẽadmodũ si q̃s ꝓoc
cupat⁹ fuerit ī aliq̃ delicto: vt fratri suo dicat fa
tue · i · nõ ei⁹ pctm̃ volẽs auferre cõuinci iusti
cie: parũ ẽ illi ad h̃ redimẽdũ eleosynas facere
nisi etiã q̃s ibi sequit remediũ reconciliationis Ibidem·
adiũgat · Ibi ei sequit · Si g̃ offeres mun⁹ tuum
ad altare: & ibi recordat⁹ fueris q̃ frat⁹ tu⁹ hz a
liq̃d aduersũ te: relinq̃ ibi mun⁹ tuũ añ altare
& vade pri⁹ reconciliare fratri tuo: & tũc veniẽs
offeres mun⁹ tuũ: ita parũ ẽ eleosynas ex̃tra libet facere ꝓ q̃cũq; scelere: & in ꝓsuetudine sce
lerꝫ pmanere ¶ Exo xo q̃tidiana quã docuit ipe
dñs: vñ & dñica nuncupat: delet q̃dẽ q̃tidiana
pctã cũ q̃tidie dr · Dimitte nob debita nra · quã Mar·6·
do id q̃s sequit ñ solũ dr: ꝓ etiã fit · Sic & nos di
mittim⁹ debitoribus nris Sz q̃ fiũt pctã iõ dicit
nõ vt iõ fiãt q̃ dr · Per hãc eñ voluit saluator
ostendere: q̃ tũlibet iuste in hui⁹ vite caligie atq;
ifirmitate viuam⁹: nõ nob deẽ pctã ꝓ q̃bus di
mittẽdis dẽam⁹ orare: & eis q̃ ī nos peccãt vt &
nob ignoscat ignoscere ¶ Nõ itaq; ꝓpterea dñs
ait · Si dimiseritis pctã hoib⁹: dimittet vob et Ibidem·
pr̃ vester pctã vra: vt ꝺ hac oratione ꝓfisi: securi q̃
tidiana scelera facerem⁹: vel potẽtia q̃ ñ time
rem⁹ hoim leges: vel astucia q̃ ipos hoies fal
lerem⁹: ꝓ vt p̃ tã discerem⁹: nõ putare nos eẽ
sine pctis · etiã si a crimib⁹ cẽm⁹ imũes: sic etiã
leg⁹ veter⁹ sacerdotes h̃ ipm deus ꝺ sacrificijs
admonuit: q̃ iussit eos pmũ ꝓ suis: deinde pro
ꝓ offerre pctis · Nã etiã ipa xp̃i ba tãti magistri
& dñi nri vigilanter ituẽda sũt · Nõ eñ ait · Si di
miseritis pctã hoib⁹: & pr̃ vester dimittet vobis Mar·6·
q̃liacũq; pctã: ꝓ ait pctã vra · Quotidianã q̃p
pe orationẽ docebat: & iustificat⁹ vtiq; discipul
loquebat · Quid ẽ g̃ pctã vra: nisi pctã sine q̃b⁹
nec vos est⁹: q̃ iustificati & sãctificati estis Ubi
g̃ illi q̃ p hãc or̃ onẽ occasionẽ ꝓpetrãdoꝝ q̃tidie
scelerꝫ querũt: dicũt dñm significasse etiaz ma
gna pctã: qñ nõ dixit: dimittet vob pctã pua: ꝓ
pctã vra · Ibi nos ꝓsiderãtes q̃lib⁹ loq̃bat: & au
dientes dictũ pctã vestra: nihil aliud dẽm⁹ existi
mare q̃ pua: qñ taliũ iã nõ erãt magna Dictũ
tamẽ nec ipa magna a q̃b⁹ oĩno mutat⁹ ī meli⁹
morib⁹ recedendũ est: dimittunt orãtib⁹: nisi Ibidem·
fiat q̃ ibi dr · Sic & nos dimittim⁹ de bitoribus

nostris·Si eī mīnia pctā·sine qb⁹ nō est etiaz vita iusto⁹:alit nō remittunt·q̄to magis mlt̄is ⁊magnis crimib⁹ iuoluti·etiā si ea ꝓpetrare iā desināt·nullā indulgentiā ꝓsequunt·si ad remittendū alijs·qō in eos q̄sq; peccauerit·inexo⁹abiles fuerit:cū dicat dñs·Si aūt nō dimiseritis hoib⁹ pctā neq; pat vester dimittet vo
Jac·2· bis:Ad hēi valet q̄ etiā iacob⁹ apostol⁹ ait Judiciū futuz sine miscōia illi q̄ nō fecē miscōiam
Mat·18· Venire q̄ppe debet in mentē etiā seru⁹ ille·cui debitor⁹ dñs suus relaxauit decē milia talēto⁹ q̄postea iussit vt redderet:q⁹ ipe nō misertus ꝓserui sui q̄ ei debebat cētū denarios·In his g̃ q̄ filij sūt ꝓmissiōis ⁊ vasa miscōie valet qō ait
Jacob·2· idē apl's:ꝓseq̄nter adiūgēs Superexaltat autez miscōia iudiciū·Qñ ⁊ illi iusti q̄ tāta sanctitate viterūt:vt alios q̄z recipiāt in tabernacula
Luc·16· eē na:qb⁹ amici facti sūt de māmona iniq̄tatis vt tales eēnt:miscōia liberati sūt ab eo q̄ iustificat impiū:imputās mercedē fm gr̃am: si fm
1·Cor·7· debitū·In eo⁹ q̄ppe nūero ē apl's q̄ dic̄·Misericordiā ꝓsecut⁹ sū vt fidelis eē̄m·Illi aūt q̄ recipiūt a talib⁹ in tabernacula eē na:fatendū ē· qō nō sint his mor⁹ p̄diti vt eis liberandis sine suffragio sanctor⁹ sua possit vita sufficē:Ac ꝑ b multo ampli⁹ in eis superexaltat miscōia iudiciū·Nec tū iō putādus ē q̄sq; sceleratissimus nequaq; vita vel bōa vt tolerabiliore mutat⁹: recipi i tabernacula eē na:qñ obsecut⁹ ē scrīs de māmona iniq̄tatis·i·de pecūia vel diuitijs· q̄ quale fuerāt acq̄site:aut etiā si bū ñ tñ veris ꝑ q̄s iniq̄tas putat eē diuitias:qñ nescit q̄ sint vere diuitie·q̄b⁹ illi abūdant:q̄ ⁊ alios recipiunt in eē na tabernacula Et itaq; q̄dā vite modus:nec tā male vt his q̄ eā viuūt nihil ꝓsit ad capescendū regnū celor⁹ largitas elēosynarū quib⁹ etiā iusto⁹ sustentat inopia:⁊ fiūt amici q̄ in tabernacula eē na suscipiāt:nec tā bonevt ad tantā b̄titudinē adipiscendā eis ipa sufficiat nisi eo⁹ meritis q̄s amicos fecerit miscōiaz ꝓsequant·Mirari aūt soleo etiā apō x̄gilium istā dñi repire sententiā:vbi ait: Facite vobis
Luc·16· amicos de māmona iniq̄tatis:vt ⁊ ipi recipiāt vos in tabernacula eē na·Cui⁹ cē ⁊ illa similia: Qui recipit ꝓphetā in noie ꝓphete:mercedē
Mat·10· ꝓphete accipiet·et q̄ recipit iustū in noie iusti mercedē iusti accipiet Nā cū elysios cāpos poeta ille describeret:vbi putāt habitare alias sctō rū:nō solū ibi posuit eos q̄ ꝓp⁹ meritis ad illas sedes puenire potuerūt:ꝑ adiecit atq; ait·
Eccl·6· Quicq; sui mōres alios fecere merēdo·i·q̄ pmeruerūt alios:eosq; sui mōres ꝓmerēdo fecerūt· Prōsus tāq; eis diceret: qō frequētat ore x̄piano cū se cuiq; sanctor⁹ hūilis q̄sq; commēdat ⁊ dic̄:mēor⁹ mei esto:atq; vt id esse possit ꝓmerendo efficit·Sz q̄s iste sit modus:⁊ q̄ sint ipa pctā q̄ ita impediūt pcūtionē ad regnū dei vt tū sctōr⁹ amicor⁹ meritis impetrēt indulgentiā:difficillimū ē inuenire:piculosissimum definire·Ego certe vsq; ad h̄ tps cū inde satagerē:ad eor⁹ indaginē puenire non potui·Et fortassis ꝓpterea latēt:ne studiū ꝓficiendi ad oia pctā cauēda pigrescat·Qñ si scirent q̄ vel q̄lia sint delicta ꝑ q̄bus etiā permanēt⁹:nec ꝓfectu vite melioris assumptis intercessio sit inquirenda ⁊ sperāda iusto⁹:eis secura se obuolueret hūana segnicies:nec euolui talibus implicamentis vllius virtutis expeditione curaret:ꝑ tñmō quereret alio⁹ meritis liberari: q̄s amicos sibi de māmona iniq̄tatis elēosynarū largitiōe fecisset·Hūc x̄o dū venialis iniq̄tas etiā si ꝓsequeret ignorat mod⁹ ꝓfecto ⁊ studiū in melioza ꝓficiendi orādo:⁊ instando vigilātius adhibet:⁊ faciendi de māmona iniq̄tatis sctōs amicos cura nō spernit·Verū illa liberatio que fit sine suis q̄busq; oratiōib⁹ siue intercedētibus sanctis id agit vt in ignem quisq; nō mittat eternū:nō vt cū fuerit miss⁹ postquā tūcūq; inde tps eruat·Nā ⁊ illi qui putāt sic intelligēdū eē qō scriptū est·Afferre ter Luc·8·
ram bonā:vberē fructū:altā tricenū:alia sexagenū:alia centenū:vt sancti ꝑ suor⁹ diuersita te meritor⁹:alij tricenos homies liberent:alij sexagenos:alij centenos:h̄ in die iudicij futur⁹ suspicari solēt:nō post iudiciū·Qua opinione quidē cū videret hoies impunitatē sibi puerissime pollicētes:eo q̄cūq; isto mō ad liberatōnē ptinere posse videant:elegātissime respondisse phibet·bū pot⁹ eē viuēdū:vt int eos q̄sq; repiat q̄ ꝑ alijs intercessuri sūt liberādis:ne tā pauci sint:vt cito ad nūerū suū vel tricenū;vl sexagenū:vel cētenū:vnoq; eor⁹ pueniēte:mlti remaneāt:q̄ eruti iā de penis illor⁹ intercessione nō possint ⁊ in eis inueniat q̄s q̄s sibi spem fructus alieni temeritate vanissima pollicet· Hec me respondisse illis suffecerit:q̄ sacraruz lr̄ar⁹ q̄s cōes habemus auctoritatē ñ spernūt ꝑ eas male intelligendo nō qō ille loquunt:sz hoc pot⁹ putāt futurū eē qō ipi volūt·Hac itaq; rōne reddita lib⁹ sic ꝓmissim⁹ ē mi auimus.

Explicitus ē liber vicesimus ꝑmus·
Incipiūt capl'a libri vicesimi secū dī·

j De conditione angelor⁹ ⁊ hominum·
ij De eē na dei ⁊ incōmutabili ei⁹ volūtate
iij De ꝓmissione eterne b̄titudinis sctō:ū ⁊ ꝑpetuis supplicijs impior⁹·

iiij Cõtra sapientes mõi q putãt trena hoim corpa ad celeste hitaculm ñ posse trãs=
v De resurrectõe carnis: quã q dã (ferri mũdo credẽtes nõ credũt·
vj Q; roma conditorẽ suũ romuluz diligẽ=do deum fecerit: ecclesia aũt christũ dominũ credendo dilexit·
vij Q; vt mũd⁹ in xp̃m crederet ẋtus fue=rit dine non pluasiõis hũane·
viij De miraculis q vt mũd⁹ i xp̃m crederet facta sũt: t fieri mõo credẽte ñ desinũt
ix Q; vniũsa miracula q p martyres in xp̃i noie fiũt ei fidei testioniũ ferant q in xp̃m martyres crediderũt·
x Quãto dignius honorant martyres: q ideo multa mira obtinẽt vt de⁹ ver⁹ colat: q; demones q ob hꝰ quedam faciunt vt ipsi dij eẽ credantur
xj Contra platonicos: qui de naturalib⁹ elemẽtoꝝ ponderib⁹ argumẽtãt trenuz corpus in celo esse non posse·
xij Cõtra calũnias infideliũ: qb⁹ xp̃ianos ỏ credita carnis resurrectiõe irridẽt
xiij An obortiui nõ ptineãt ad resurrectio=nem: si ptinent ad numeꝝ mortuoꝝ·
xiiij An infantes i ea sint resurrecturi hitudie corpis: quã hituri erãt etat⁹ accessu·
xv An ad dñici corpis modũ oim mortuoꝝ resurrectura sint corpa·
xvj Qualis intelligenda sit cõformatio sanctoꝝ ad imaginẽ filij dei·
xvij An in suo sexu resuscitanda atq; mansura sint corpa feminaꝝ mortuarũ·
xviij De viro pfecto·i·xp̃o t corpe ei⁹: id est ecclesia q̃ est ipsius plenitudo·
xix Q; oia vitia corpis que in hac vita hũa no contraria sunt decori: in resurrectione nõ sint futura: vbi manẽte naturali substantia in vnã pulchritudinem qualitas p̃curret t quãtitas·
xx Q; in resurrectione mortuoꝝ natura corpm q̃buslibet mõis dissipatoꝝ in integrũ vndecũq; reuocãda sit·
xxj De nouitate corporis spiritalis in quaz sanctoꝝ caro mutabit·
xxij De miserys ac mal⁹ q̃b⁹ hũanũ gen⁹ me rito p̃me p̃uaricatõis obnoxiũ ẽt a q̃ bus nẽo nisi p xp̃i gr̃am liberat·
xxiij De his q̃ pter illa mala q̃ hõis malisq; cõmũia sũt ad iustoꝝ laborẽ speãliter p
xxiiij De bonis q̃b⁹ etiã hanc vitã dã=(tinẽt nationi obnoxã creatori ꝑplcuit·
xxv De peruicatia quorundã q resurrectione carnis quam sicut p̃dictũ est tot⁹ mundus crediꝫ impugnant
xxvj Quõ porphirij diffinitio qua beatis animis putat corpus oñe fugiendũ ipius platonis sententia destruatur: q dicit summũ deũ dijs p̃misisse: vt nũq; corpibus exuerent·
xxvij De cõtrarijs diffinitionib⁹ platonis atq; porphirij: in q̃bus si vterq; alteri crederet a vitate neuter deuiaret·
xxviij Quid ad verã resurrectiõis fidẽ vt plo vt labeo vel etiã varro ꝓferre potuerit si opiones eoꝝ i vnã sniaz p̃uenis=
xxix De qualitate visiõis: qua in fu=(sent turo seculo sancti deũ videbũt·
xxx De eterna felicitate ciuitatis dei sabbatoq; perpetuo·

Inciper liber vicesimus secũdus· La·Ie

Jcut in p̃mo libro supi ori p̃misimus hui⁹ totius opis vltim⁹ disputationẽ de ciuitate dei eternaq; beatitudine continebit

Que nõ ꝓpter etatis p multa secula lõgitudinẽ tñ quãtãcũq; finiendam eternitatis nomen accepit: ꝟ quẽadmodũ scriptũ ẽ i euãgelio· Regni ei⁹ nõ erit finis· Nec ita vt alijs moriẽdo decedentib⁹: alijs succedẽtib⁹ oriẽdo: species in ea ꝓpetuitatis appeat: sic̃ in arbore q̃ perenni frõ de vestit: eadẽ videt viriditas pmanere: dũ labentib⁹ t cadẽtib⁹ folijs: subinde alia q̃ nascuntur faciẽ ꝓseruãt opacitatis: ꝟ oẽs in ea ciues i mortales erũt: adipiscẽtib⁹ t hoib⁹ qõ nũq; scis ãgeli ꝓdidert· Faciet hꝰ de⁹ oipotẽtissim⁹ et⁹ cõditor· ꝓmisit eñ nec mẽtiri põt: t q̃bus fidẽ hic q̃ faceret q mlta sua t nõ p̃missa t p̃missa iã fecẽ· Jpe ẽ eñ q in p̃ncipio ꝓdidit mũdũ: plenũ bonũ oibus visibilib⁹ atq; intelligibilib⁹ reb⁹: in quo nihil melius instituit q̃ spũs: q̃bus intelligentiã dedit: t siue contẽplationis habiles capacesq; sui p̃stitit: atq; vna societate deuixit quã sanctã t supnã dicim⁹ ciuitatẽ· Jn q̃ reside ant: in qua sustentent beatiq; sint· De⁹ ãt ipse illis ẽ: tãq; vita victusq; cõis· Qui liberũ arbitriuz eidẽ itellectuali nature tribuit tale: vt si vellet deserere deũ beatitudinẽ scz suã ꝓinuã miseria cẽt secutura· Qui cuz p̃sciret angelos quosdã p elationẽ q ipi sibi ad btũm vitã sufficere vellẽt cãti boni desertores futuros: ñ eis ademit hãc ptãtẽ: potẽtia⁹ t melio⁹ eẽ iudicõs etiam ỏ malis bñ facere: q; mala eẽ ñ sinere· Que

Luce·j·

oino nulla eẽnt nisi nã mutabilis q̃uis bõa ⁊ a
sũmo deo atq; icõmutabili bono q̃ bõa oia cõ=
didit ĩstitutra: peccãdo mãla ea sibi ipa feciſſet:
q̃ etiã pcõ suo teste ꝓuicit bonã ꝓditã se eẽ nãz
Nisi ei magnũ ⁊ ipa: licet nõ eq̃li ꝓditori bonũ
eẽt: pfecto defertio dei tãq; lumis sui: malum
ei⁹ eẽ nõ posset· Mã sic cecitas oculi vitiũ est: ⁊
idẽ ipm indicat ad lumẽ videndũ oculũ eẽ cre
atũ: ac p̃ etiã ipo vitio suo excellẽti⁹ oñdit ce
teris mẽbris mẽbrũ capax lumis: nõ em̃ alia cã
eẽt vitiũ ei⁹ carere lumie: ita natura q̃ fruebat
deo: optimã se institutã docet etiã ipo vitio: q̃
ideo misera est: q; nõ fruit deo: q̃ casũ angelo=
rũ volũtariũ iustissima pena sempiterne infe=
licitat̃ obstruxit: atq; in eo sũmo bono pmanẽ
tib⁹ ceter̃: vt ꝺ sua sint̃ fine pmãsiõe certi eẽnt
Eccs·7. tanq; ipius pmiũ pmansiõis dedit· Qui fecẽ ho
minẽ ipm etiã rectũ cũ eodem libero arbitrio
ꝛenũ q̃dẽ anĩal: ꝑ celo dignũ: si suo cohereret
auctori: miseria simili⁹ si eũ desereret secutura
q̃lis nature huiusmõi ꝓueniret· Quẽ similiter
cũ ꝓuaricatiõe legis dei p dei desertionẽ pecca
tuq; eẽ pſciret: nec illi ademit liberi arbitrij ptã
tẽ: simul ꝓuidẽs q̃d boni de malo ei⁹ eẽt ipse fa
cturus: q̃ de mortali ꝓgenie merito iusteq; dã
nata rẽ pl̃m ꝓp̃ gr̃am suã colligit: vt ide sup=
pleat ⁊ instauret ptẽ q̃ lapsa ẽ angeloꝝ: ac sic il
la dilecta ⁊ supna ciuitas nõ fraudet̃ suoꝝ nu
mero ciuiũ: q̃netiã fortassis ⁊ vberiore letetur
Multa em̃ fiũt a malis q̃dẽ ꝓtra volũtatẽ dei:
ꝑ tãte ẽ ille sapie: tãteq; ꝟtutis vt in eos exitus
siue fines: q̃s bonos ⁊ iustos ipe pſciuit: tẽdant
oia q̃ volũtati ei⁹ videnť aduersa· Ac p̃ h̃ cum
de⁹ mutare dicit volũtatẽ: vt q̃bus lenis erat:
verbi gr̃a reddat̃ irat⁹: illi poti⁹ q̃ ipe mutanť
⁊ eũ quodãmõ mutatũ in his q̃ patiunť iueni=
unt: sic murat̃ sol oculis sauciatis: ⁊ as per q̃dã
mõ ex miti ⁊ ex delectabili molest⁹ efficit: cum
ipse apõ seipm maneat idẽ q̃ fuit· Dicit etiã vo
lũtas dei quã fac in cordib⁹ obediẽtiũ mãdat̃
Phil·2. eius: de q̃ dic apl's· De⁹ est em̃ q̃ opat̃ in nobis
⁊ velle· Sic em̃ iustitia dei nõ solũ q̃ ipe iustus
est dicit: ꝑ illa etiã quã in hoie q̃ ab illo iustifica
tur facit: sic ⁊ lex ei⁹ vocat̃ q̃ poti⁹ ẽ hoim: ꝑ ab
Job· 8. ipo data hoib⁹· Nã vtiq; hoies erãt q̃b⁹ ait ie=
Pſ·36. sus· In lege vestra scriptũ ẽ: cũ alio loco lega=
mus· Lex dei ei⁹ in corde ipius· Sicõm hãc vo
luntatẽ quã de⁹ opat̃ in hoibus etiã velle dice
re: qõ ipe nõ vult: ꝑ suos id volẽtes fac: sic dicit
Gal·4 cognouisse: qõvt cognosceret̃ facit: a q̃b⁹ ign̄a
bat̃· Neq; em̃ dicente apostolo· Nũc ãt cogno
scẽtes deũ imo cogniti a deo: fas ẽvt credam⁹
q; eos tũc cognouerit de⁹: ꝓcognitos añ ꝓstitu
tionẽ mundi: ꝑ tũc cognouisse dict⁹ ẽ: q; tũc vt
cog nosceret̃ effecit· De his locutionũ modis
iã ⁊ ĩ supiorib⁹ libris memini disputatũ· Sicõm
hanc q̃ volũtatẽ q̃ deũ velle dicimus qõ alius
efficit velle: a q̃bus nesciũť futura: multa vult
nec facit· Ca·II·

Vita em̃ volũt fieri sancti ei⁹ ab illo in=
spirata sancta voluntate: nec fiũt: sicut
orant ꝓ q̃busdã p̃ie sancteq; ⁊ qõ orant nõ fac
cũ ipe in eis hanc orãdi volũtatẽ scrõspũ suo fe
cerit: ac p̃ h̃ q̃ñ ꝑm dñi volũtatẽ orant sancti vt
q̃squis sit saluus: possum⁹ illo mõ locutiõis di=
cere: vult deus ⁊ nõ fac: vt ipm dicam⁹ velle:
q̃ vt velint isti: facit· Sicõm illã xo volũtatem
suã q̃ cũ ei⁹ pſcientia sempiterna est· Profecto Pſ·134.
in celo ⁊ in terra oia q̃cũq; voluit: nõ solũ pte=
rita vel ꝓsentia: ꝑ etiã futura iã fecẽ· Verũ an
teq; veniat tps q̃ voluit vt fieret qõ ante tẽpa
vniuersa pſciuit atq; disposuit: dicim⁹ fiet quã=
do deus voluerit· Si aũt nõ solũ tps quo futu
rũ est: verũetiã vtrũ futurũ sit ignoramus: di=
cimus fiet si de⁹ voluerit: nõ q; de⁹ nouã volũ
tatẽ quã nõ habuit tũc habebit: ꝑ quia id qõ ex
eternitate in ei⁹ imurabili ꝓparatũ est volun=
tate: tunc erit Ca·III

q Ea ꝓpter vt cetera tã multa ptereã:
sicut nũc in xpo videm⁹ impleri qõ pro
misit abrae dicens· In semine tuo bñdicentur Gen̄·22·
oẽs gẽtes: ita qõ eidẽ semini ei⁹ ꝓmisit ꝑplebit
vbi ait p̃ ꝓphetã· Resurgẽt q̃ erãt in monumẽ Esa·26·
tis· Et qõ ait· Erit celũ nouũ ⁊ terra noua: et Ibid·65·
nõ erũt mẽores prioꝝ: nec ascẽdent in cor ipo
rũ: ꝑ letitiã ⁊ exultationẽ iuenient in ea Et ec=
ce ego faciã hierlim exultationẽ: ⁊ pl̃m meũ in
letitiã: ⁊ exultabo in hierlim: ⁊ letabor in pp̃lo
meo: ⁊ vltra nõ audiet̃ in ea vox flet⁹ Et p̃ aliũ
ꝓphetã qõ ꝓnunciauit dicẽs eidẽ ꝓphete· In Dan̄·12·
tpe illo saluabit̃ populus tuus oĩs q̃ inuẽt⁹ fue
rit script⁹ in libro: ⁊ multi dormiẽtiũ in tre pul=
uere: siue vt q̃dã iterp̃tati sũt: aggere exurgẽt
hi in vitã eternã ⁊ hi in opꝛobriũ ⁊ in ꝓfusionẽ
eternã· Et alio loco p̃ eundẽ ꝓphetã· Et acci= Dan̄·7·
piẽt regnũ sancti altissimi ⁊ obtinebũt illõ vs=
q; in seculũ: ⁊ vsq; in secula seculoꝝ· Et paulo=
post· Regnũ inquit ei⁹ regnũ sempiternũ· Et Ibidem·
alia que ad hoc p̃tinentia in libro vicesimo po=
sui: siue que nõ posui: ⁊ tũ in eisdẽ lr̃is scp̃ta sũt
Veniẽt ⁊ h̃ sic ⁊ ista venerũt: q̃ incredulũ ñ p̃u=
tabãt eẽ ventura· Idẽ q̃pe deus vtraq; ꝓmi=
sit: vtraq; ventura eẽ p̃dixit: quẽ phorescunt
numina paganorum: teste etiã porphyrio no=
bilissimo pho iporum· Ca·IIII

ſ Ed videlicet hoies docti atq; sapiẽtes
contra vim tãte auctoritatis: q̃ oia ge=
nera hoim sic tãto añ p̃dixit in h̃ credẽdus spe=

randũq; ꝓuertit: acute sibi argumẽtari vidẽt aduersus cozpoz resurrectionẽ ꝛ dicẽ: qõ i ter tio õ republica libzo a cicerõe cõmẽozatũ ẽ· nã cũ herculẽ ꝛ romulũ ex hoĩb⁹ deos eẽ factos as seueraret: ąz nõ cozpa inąt sũt i celũ elata: neq; ei natura pateret vt id qõ eẽt õ ſra nisi i ſra
ſ·Lox'·3· maneret· Hec ẽ magna rõ sapiẽtiũ: ąz dñs nouit cogitatões: qñ vane sũt· Si ei anie tñm õ eẽm⁹·i· sine vllo cozpe spũs ꝛ i celo hitãtes ſre na aĩalia nescirem⁹: nobisq; futuꝛ esse diceret vt ſrenis cozpib⁹ aĩandis ądã vinculo mirabi li necteremur: nõne multoforti⁹ argumẽtare mur id credere recusantes: ꝛ dicerem⁹ naturã nõ pati vt res i cozpea ligamẽto cozpeo vince ret: Et tñ plena ẽ ſra vegetãtib⁹ aĩs ąb⁹ h mẽ bza ſrena miro mõ sũt cõnexa ꝛ iplicita· Cur ğ eodẽ volẽte õo ą fec̃ h aĩal ñ poterit ſrenũ coz pus i celeste cozp⁹ attolli: si anim⁹ oĩa h ſrena trãscẽdens p h etiã celesti cozpe pstabilioꝛ ſre no cozpi potuit alligari An ſrena pricula tã ex igua potuit aliq̃d celesti cozpe melius apud se tenere: vt sensum hꝫet ꝛ vitã: ꝛ eã sentientẽ at q; viuẽtẽ dedignabit celũ suscipe: aut suscepta nõ poterit sustiere cũ de re sentiat ꝛ viuat ista meliozẽ: q; ẽ cozp⁹ oẽ celeste· Sz iõ nũc ñ fit ꝙ nõdũ ẽt ps q̃ id fieri voluit· Quid h qõ ꝓuidẽ tia dei multo mirabili⁹: q; illud qõ ab istis ñ cre dit fec̃· Cur ei nõ vehemẽti⁹ admirãt i cozpeos aĩos: celesti cozpe potiozes ſrenis alligari coz pozib⁹ q; cozpa licet ſrena sedib⁹ q̃uis celesti bus tñ cozpeis sblimari: nisi q: h videre ꝓsucui mus: ꝛ h sum⁹: illud ẋo nõdũ sum⁹: nec aliquã do adhuc vidim⁹· Hã ꝓfecto sobzia rõne ꝓsul ta mirabiliozis eẽ dini opis repit inco:palibus coꝛpalia q̃dãmõ attexere: quãlibet diũsa: q: il la celestia: ista ſrestria tñ co:pa ꝛ co:pa copula
Ed h icredibile fuerit (ri· Ea·V
ſ aliq̃ñ· Ecce tã credidit mũdus sblatũ ſrenũ xpi co:p⁹ i celũ: resurrectionem carnis ꝛ ascẽsionẽ i supnas sedes: paucissimis remanẽtib⁹ atq; stupẽtib⁹: vel doctis vel indo ctis tã crediderũt docti ꝛ indocti· Si rẽ credi bilẽ credidert: videãt q̃s sint stolidi q̃ ñ credũt· Si ãt res icredibilis credita ẽ: etiã h vtiq; icre dibile ẽ: sic creditũ eẽ qõ icredibile est· Hec ig̃ duo icredibilia: resurrectionẽ ſ·nſi co:pis in e ternũ: ꝛ rẽ tã icredibilẽ mũdũ eẽ creditu ꝝ: idẽ de⁹ anteq; vel vnũ hoꝝ fieret ambo futura eẽ pdixit· Vnũ duoꝝ icredibiliũ tã factũ eẽ vide mus: vt qõ erat icredibile crederet mũd⁹: cur id qõ reliquũ ẽ despaĸ: vt etiã h vẽiat qõ icredi bile credidit mũdus: sic̃ tã venit: qõ simili⁹ icre dibile fuit vt rẽ tã icredibilẽ crederet mũd⁹ qñ q̃dẽ h vtrũq; icredibile: ąz videm⁹ vnũ: alteꝝ credim⁹ i eisdẽ lſis pdictũ sit: p q̃s credidit mũ dus· Et ipe mod⁹ q̃ mũd⁹ credidit si ꝓsideret: icredibiliozi iuenit· Inueruditos liberalib⁹ disci plinis ꝛ oĩno q̃tũ ad istoꝝ doctrias attinet ipo litos: non pitos grãmatica: nõ armatos dialec tica: nõ rethozica iflatos: piscatozes xps̃ cum retib⁹ fidei ad mare hui⁹ scli paucissimos misit atq; ita ex oĩ genere tã multos pisces: ꝛ tanto Mat·4·
mirabiliozes: q̃to rariozes etiã ipos pbos ce pit· Duob⁹ illis icredibilib⁹ si placet: imo quia placere oz addam⁹ h tertiũ· Jã g̃ tria sũt icre dibilia: q̃ tñ fcã sũt· Incredibile ẽ ei xpm resur rexisse i carne ꝛ i celũ ascẽdisse cũ carne Incre dibile ẽ mũdũ rẽ tã icredibilẽ credidisse· Incre dibile ẽ: hoies ignobiles: ifirmos: paucissimos ipitos: rẽ tã icredibilẽ: tã efficacit mũdo: ꝛ in il lo etiã doctis pluadere potuisse· Hoꝝ triũ icre dibiliũ pmũ nolũt isti cũ q̃b⁹ agim⁹ credẽ: secũ dũ cogũt ꝛ cernere qõ nõ iueniũt vñ sitfcũ: si nõ credũt tertiũ· Resurrectio certe xpi ꝛ in ce lũ cũ carne in q̃ resurrexit ascẽsio: toto iã mõ pdicat ꝛ credit: si credibilis nõ ẽ vñ toto ſrarũ oꝛbe iã credita ẽ· Sz multi nobiles: sublimes: docti: etiã se vidisse dixert: ꝛ qõ videt diffama re curat: eis mũdũ credidisse ñ mirũ ẽ: ꝙ istos adhuc credere nolle pdurũ ẽ· Siãt vt verũ est paucis: obscuris: minis: indoctis: eã se vidisse dicẽtib⁹ ꝛ scribẽtib⁹ credidit mũdus: cur pauci obstinatissimi q̃ remãsert ipi mõo iã credẽti ad huc vsq; nõ credũt· Qui ꝓꝓ ea nũero exiguo ignobiliũ: ifirmoꝝ: ipitoꝝ hoĩm credidit: q: in Luce·j·
tã ꝓtẽptibilib⁹ testib⁹ multo mirabili⁹ dinitas seipa pluasit· Eloq̃a nãq; pluadẽtiũ q̃ dicebãt: mira fuert fcã: ñ ẋba· Qui ei xpm i carne resur rexisse: ꝛ cũ illa i celũ ascẽdisse ñ viderãt: id se vidisse narrãtib⁹ ñ loquẽtib⁹ tñ: ꝙ etiã mirifica faciẽtib⁹ signa credebãt· Hoies q̃pe ąs vnius Actuũ·2·
vel vt multũ duaꝝ liguaꝝ fuisse nouerãt: repẽ te liguis oĩm gẽtiũ loq̃ntes mirabilit audiebãt Claudũ ab vberib⁹ mꝛis ad eoꝝ xbũ i xpi noie Jbidẽ·3·
post·xl·ãnos incolumẽ ꝓstitisse· Sudaria õ coz Jbidẽ·19
pozib⁹ eoꝝ ablata sanãdis ꝓfuisse languẽtib⁹: Jbidẽ·5·
in via q̃ fuerunt transituri positos in oꝛdie inu merabiles moꝛbis varijs laboꝛãtes: vt ãbulã tiũ sup eos vmbza trãsiret ꝓtinuo salutẽ solere recipe: ꝛ alia multa stupẽda i xpi noie ꝓeos fa cta sũt signa: postrẽo etiã moꝛtuos resurrexis se cernebant· Que si vt legunt gesta esse con cedunt: ecce tot incredibilia tribus illis incre dibilibus addim⁹· Et vt credat vnũ incredibi le: qõ de carnis resurrectiõe atq; in celũ ascẽ sione dicit: multoꝝ incredibiliũ testimonia tã ta congerim⁹: ꝛ nondũ ad credendũ abhoꝛrẽ da duritia incredulos flectim⁹· Si vero papo stolos xpi vt eis crederet resurrectionez: atq; ascensionẽ ꝓdicantibus xpi etiam ista miracu-

La. VI

r Ecolamus etiaz hoc loco illud qđ de romuli credita diuinitate tullius admiratur. Verba eius vt scripta sūt in seram. Magis ē inquit in romulo admirandū qđ ceteri qui dij ex homībus facti esse dicunt minus eruditis hominū seculis fuerunt vt fingendi pcliuior esse ratio cuz imperiti facile ad credendū impellerent. b Romuli aūt etatem mūltis sexcētis annis iā inueteratis litteris atqz doctrinis omniūqz illo antiquo ex incultā hominū vita errore sublato fuisse cernim⁹. Et paulopost de eodē romulo ita loquit quod ad hunc ptinet sensum. Ex quo intelligi potest inquit per multis ānis ante homerū fuisse qđ romulū: vt iā doctis hominibus ac tpibus ipis eruditis ad fingendū vix quicqđ esset loci. Antiquitas. n. recepit fabulas: fictas etiā nōnūqđ incondite. Hec etas aūt iā exculta pseverti eludens offie qđ fieri nō potest respuit. Un⁹ e numero doctissimoz hominū idemqz eloquentissimus olim marcus tullius cicero: ppterea dic diuinitatē romuli mirabiliter creditam: qz eiu dita iā tēpora fuerūt que falsitatem non reciperent fabularū. Quis autē romulū deuz nisi roma credidit: atqz id parua t incipiens? Tuz deinde posteris fuare fuerat necesse qđ acceperant a maioribus: vt cū ista supstitione in la cte quodāmodo matris ebibita cresceret ciuitas: atqz ad tam magnū gueniret imperiū: vt ex eius fastigio velut ex altiore quodā loco alias quoqz gentes quib⁹ dñarek hac sua opinione pfunderet: vt nō quidē crederēt: ꝑ tū dicerent deū romulū: ne ciuitatez cui fuiebāt deditam esse hominis conditore eius offenderent. c Aliter eū nominando qđ roma: q id nō amore quidē hui⁹ erroris: ꝑ cū amore erroze crediderat. Christ⁹ autē qđqđ sit celestis t sempiterne conditor ciuitat⁹: non tū eū qm ab illo condita est deū credidit: ideo potius est condenda: quia credidit Romā conditorem suū tā constructa t dedicata: tanqđ deū coluit in templo: hec aūt hierusalez conditorē suū dcum xp̄m: vt construi posset et dedicari posuit in fidei fundamentū. Illa illuz amando esse deū credidit: ista istū deū eē credendo amauit. Sic ꝑ pcessit vt amaret illa: et de amato iā libenter etiā falsū bonū crederet: ita pcessit vt ista crederet vt recta fide nō temere qđ falsū: ꝑ qđ verū erat amaret. Exceptis em tot t tantis miraculis que pſuaserūt deuz esse xp̄m: prophetie qđ diuine fidedignissime pcesserunt: que in illo non sic a pſib⁹ adhuc credunt implende: ꝑ iam a toto mundo demōstrā

ta facta esse non credūt: hoc nobis vnū grāde miraculū sufficit: qz ea terrarū orbis sine vllis miraculis credidit. La. VI

tur implete. De romulo autē qz cōdidit romā in eaqz regnauit: audit: legit: non quia factuz est qđ ante fuisset ꝓphetatū: ꝑ qz sit recept⁹ in deos creditū tenent lre: nō factū docent. Nullis quippe rex mirabiliū signis id ei vere pucisse monstrat. Lupa qppe illa fratrz duoz nutrix qđ videt quasi magnū extitisse portentū: qle aut quantū est ad demonstrandū deū? Certe eiī etsi nō meretrix fuit lupa illa sed bestia: cū fratribus portentū cōmune fuerit ambobus frater tū eius nō habet deus. Quis aūt pbibitus ē: aut romulū aut herculē: aut alios tales hoies deos dicē t mori maluit qđ si dicē? aut vo alīqđ gētiū coleret int deos suos romulū: nisi romani nomis metus cogeret. Quis porro enumeret qđ multi quātalibet seuicia crudelitatis occidi: qđ xp̄m deū negare maluert? Proinde metus quālibet leuis indignatōis que ab aiis romāoz si nō fieret posse putabat existere cōpellebat aliquas ciuitates positas sub iure romano tanqđ deū colere romulū: a xp̄o aūt vo nō solū colēdo: verūetiā pfitendo tātaz p orbem tre martyrū multitudinē met⁹ vll⁹ aut terroz reuocare ū potuit: blādicicie nulle: pmissio nulla demouit: ꝑ nec facultatū violēta subtractio nec acerbitas vniūsqz variarūqz penaz: t ipius mortis qđ pl⁹ ceteri formidat. Recqz tūc ciuitas xp̄i qđquis adhuc pegrinarek i tris t hꝑet tā magnā agmina qđloz adūsus ipios pſecutores suos p tpali salute pugnit: ꝑ poti⁹ vt obtineret eēnā nō repugnauit. Ligabāt: icludebāt: cedebāt: torqbāt: vrebāt: laniabāt: trucidabāt: t multiplicabāt. Nō erat eis p salute pugnare nisi salutē p saluatore ptēnere. Scio in libro ciceronis tertio nisi fallor de republica disputari: nullū bellū suscipi a ciuitate optia: nisi aut p fide: aut p salute. Quid āt dicat p salute: vt intelligi quā salutē velit: alio loco demōstrās: ꝑ his penis inqt qs etiā stultissimi sentiūt egestate: exilio: vinculis: verberib⁹: elabunt sepe puati oblata mortis celeritate. Ciuitatib⁹ aūt mors ipa pena est: qđ videt a pena singulos vindicare. Debet em pstituta sic eē ciuitas: vt eterna sit. Itaqz nullus interitus est reipublice naturalis vt homis in quo mors nō mō necaria est verūetiā optanda pcepe. Ciuitas aūt cū tollit delet: extinguitur: simile est quodāmō vt magnis pua conferamus. ac si omnis hic mundus intereat t conscidat. Hoc ideo dixit cicero: qz mundū nō interituz cū platonicis sentit. Cōstat ergo eum pro ea salute bellū voluisse suscipi a ciuitate: qđ fit vt maneat hic ciuitas sīc dicit eterna: cuius morientibus t nascētibus singulis: sīc perhennis est opacitas oleę vel lauri

us. cui⁹ āno vū. nat⁹ est romul⁹ t sic pcessit homerꝰ romulū p ānos. lxxvū.

d Itē qđ dicit alit cū nominādo qđ roma. qz romani colebāt eū sub nomie dñi nri sz gentes alie sub nomine romuli e Lupa qppe illa frm duoz nutrix rē. pz. ē. libro. xvū. capitulo. xxū.

atq; hmõi ceteraꝝ arboꝝ singuloꝝ lapsu oꝛtu
q; folioꝝ. Moꝛs q̃pe vt dic nõ hoim singuloꝝ
ꝑ vniuse pena ẽ ciuitat; q̃ a pena plerũq; singu
los vindicat. Vñ merito q̃rit vtrũ recte fece=
rit sagũtini qñ vniusã suã ciuitatẽ interire ma
luerit: q̃ fidẽ frãgẽ: q̃ cũ ipa romana republica
tenebãt. Jn q̃ suo fcõ laudãt ab oĩb⁹ trene rei=
publice ciuib⁹ Sz si quõ huic disputatõi posset
obedire ñ video: vbi oꝛ: nullũ suscipiẽdũ eẽ bel
lũ nisi aut ꝓ fide aut ꝓ salute. Nec oꝛ: si i vnuz
sil'piculũ: ita duo ista ꝓcurrerit: vt teneri alteꝝ
sine alteri⁹ amissiõe ñ possit: q̃d sit poti⁹ eligen
dũ. Pꝛofecto eñ sagũtini si salutẽ eligerẽt: fi=
des ei⁹ fuerat deserẽda. Si fides tenẽda: amit
tẽda vtiq; sal⁹ sic ꝛ fcñ ẽ. Sal⁹ ãt ciuitat; oĩ tal'
ẽ: vt cũ fide ac ꝓ fidẽ teneri vl' poti⁹ acq̃ri possit
fide ãt pdita ad eã q̃sq; vẽire ñ possit. Que cogi
tatio firmissimi ac patiẽtissimi coꝛdis: tot ac tã
tos martyres fec. q̃lẽ ne vnũ q̃dẽ habuit: vl' ha
bere potuit: qñ ẽ de⁹ credit⁹ romul⁹. La. VII

Ed valde ridiculũ ẽ õ romuli falsa dinita
te cũ õ xp̃o loq̃mur facẽ mẽtionẽ. Verũ=
tamñ cũ sexcẽt; ferme ãnis añ ciceronẽ romul⁹
fuerit: atq; illa etas iã fuisse doctis dicaẽ excul
ta: vt q̃ fieri ñ ꝑt oẽ eludẽs respueret ẽ̃to ma
gis p⁹ sexcẽtos ãnos ipi⁹ tpe ciceroĩs maxieq;
postea sb augusto atq; tyberio eruditioꝛib⁹ vti
q; tpib⁹ resurrectionẽ carnis xp̃i: atq; i celos as
cẽsionẽ: tãq; id q̃ fieri ñ ꝑt: mẽs hũana ferre ñ
posset: eludẽsq; ab aurib⁹ coꝛdibusq; ꝛspueret:
nisi eã fieri potuisse atz fcñ eẽ dinitas ipi⁹ ẋitatis
vl' ẋitas dinitat; ꝛ ꝓstãtia miracloꝝ sig̃ mõ=
strarẽt: vt ꝛrẽtib⁹ ꝓtradicẽtib⁹ tã mult; tãq; ma
gnis ꝓsecutiõib⁹ ꝓcedẽs i xp̃o: deinõ ad nouuz
sclm i ceris securura resurrectio atq; imoꝛtali
tas carnis ꝛ fidelissime crederẽt ꝛ ꝑdicarẽt in
trepide: ꝛ p oꝛbẽ ꝛre pullulatura fecũdius cũ i
martyꝝ sãguie sereẽt. Legebãt ei ꝑcõia ꝑcedẽ
tiũ ꝓphaꝝ: ꝓcurrebãt oñta ẋrutũ ꝛ ꝓsuadebaẽ
ẋitas noua ꝓsuetudi: ñ ꝓtraria rõni donec oꝛb
ꝛre q̃ ꝓseq̃baẽ furoꝛe ꝓseq̃rẽt fide. La. VIII

Vr i q̃ũt nũc alia miracla q̃ ꝑdicat; fctã eẽ
c ñ fiũt ꝓsse q̃dẽ dicẽ ncẽaria fuisse ꝓusq;
credẽt mũd⁹: ad hoc vt credẽt mũd⁹. Quisq; ad
huc ꝓdigia vt credat i q̃rit magnũ ẽ ipe ꝓdigiũ
q̃ mõo credẽte ñ credit Verũ hõ dicũt vt nec
tũc illa miracla fcã fuisse credaẽ Vñ g̃ tãta fide
xp̃s vsq; q̃q; cãtaẽ i celũ cũ carne sublat⁹? Vñ
tpib⁹ erudit; ꝛ oẽ q̃ fieri ñ ꝑt ꝛspuẽtib⁹: sine vl
lis miracls nimiũ mirabiliꝫ incredibilia ,credi
dit mũd⁹? An forte credilia fuisse ꝛ hõ credita
eẽ dicturi sũt? Cur g̃ ipi ñ credũt? Breuis ẽ igr
nra cõplexio. Aut incredibili rei q̃ ñ videbaẽ:
alia icredibilia q̃ tũ fiebãt ꝛ videbanꝫ fecerẽt si
dẽ: aut certe ita credibilis: vt nullis q̃b⁹ psuadẽ
tur miraculis i digẽt: astoꝝ nimiã redarguit in
fidelitatẽ. Hoc ad refellẽdos vanissimos dixe=
ri. Mã facta eẽ multa miracula q̃ attestarẽt illi
vni grãdi salubriq; miraculo q̃ xp̃s in celũ cuz
carne i q̃ resurrexit ascẽdit negare ñ possum⁹.
Jn eisdẽ q̃pe veracissimis libr; cũcta ꝓscripta
sũt: ꝛ q̃ facta sũt: ꝛ ppt q̃ credendũ facta sũt.
Hec vt fidẽ facerẽt inotuerẽt. Hꝑ fidẽ quã fece=
runt multo clarius innotescunt. Legunt q̃=
pe in populis vt credantur: nec in populis tñ
nisi credita legerẽt. Mã etiã nũc fiunt miracu=
la i ei⁹ noĩe: siue ꝑ sacra ei⁹: siue posones vl' me
morias sctoꝝ ei⁹: ꝑ ñ eadẽ claritate illustrãt vt
tãta q̃sta illa gl̃a diffamẽt. Canon q̃pe sacraꝝ
lraꝝ quẽ diffamatũ eẽ oportebat illa facẽ vbiq; re
citari ꝛ mẽoꝛie cũctoꝝ iherere ꝓpoꝝ: hãt vbi=
cũq; fiũt ibi sciũt: vix a tota ipa ciuitate vel q̃cũ
q; cõmanẽtiũ loco. Mã plerũq; etiã ipi paucissi
mi sciũt: ignoꝛãtib⁹ ceteris: maxie si magna sit
ciuitas: ꝛ qñ alibi a lijsq; narrãt: ñ tãta ea cõmẽ
dat auctas vt sine difficultate vel dubitatione
credãt: q̃uis xp̃iãis fidelib⁹ a fidelib⁹ i dicenꝫ.
Miraculũ q̃ mediolani fcñ ẽ cũ illic eẽm⁹ qñ
illũinat⁹ ẽ cec⁹ ad multoꝝ noticiã potuit pueni
re: q; ꝛ grãdis ẽ ciuitas: ꝛ ibi erat tũc ipator: ꝛ
imẽso ꝓ'lo teste res gesta ẽ: ꝓcurrẽte ad coꝛpa
martyrũ ,ptasij ꝛ gerualsij. Que cũ laterẽt: et
penit⁹ nescirẽt: epõ ambꝛosio p somnũ reuela
ta repta sũt: vbi cec⁹ ille depulꝰ veterib⁹ tene=
bꝛ; diẽ vidit. Apõ carthaginẽ ãt q̃s nouit p̃t ad
modũ paucissimos salutẽ q̃ fcã ẽ inocẽtõ ex ad
uocato vicarie p̃fecture vbi nos iterfuim⁹ ꝛ o
culis aspexim⁹ nris. Cẽtes ei õ trãsmarinis
me ꝛ fratrẽ meũ alijsũ: nõdũ q̃dẽ clericos ꝑ tã
õo fuictes: vt erat cũ tota domo sua religiosis=
simus ipe susceparꝛ apõ eũ tũc hirabam⁹: cura
baꝫ a medic; ppt fistulas q̃s inũerosas atq; p=
plexas hũit i posterioꝛe atz ima coꝛpis pte. Jã
secuerãt eũ ꝛ art; sue cela madicañt; agebãt.
Pass⁹ ãt fuerat in sectione illa: ꝛ diuturnos ꝛ
acerbos doloꝛes. Sed vnus inter multos si=
nus fefellerat medicos: atq; ita latueraꝛt eũ
non tangerent: quem ferro aperire deberent
Deniq; sanatis omnibus que aperta curabãt
iste remanserat solus: cui frustra impendeba=
tur laboꝛ. Quas moꝛas ille suspectas habens
multũq; foꝛmidãs ne itez secarẽt: qõ ei ꝑdixe
rat ali⁹ medic⁹ dõestic⁹ ei⁹ quẽ ñ admiserãt illi
vt saltẽ videret cuz ꝑmũ sect⁹ est quõ id face=
rent: iratusq; illum domo abiecerat: vixq; re=
ceperat: erupit atq; ait. Jterum me secuti
estis. Ad illius quem noluistis esse p̃sẽ verba
venturus sum. Jrridere illi medicũ imperiũ

ceperũt:metũq; hoīs bonis ꝟbis ꝓmissiõibus q; lenire· Preterierũt ꝛ alij dies plũi: nihilq; ꝓficiebat oē qđ fiebat· Medici tñ in sua pollicitatiõe pſistebãt: nõ se illũ sinũ ferro: ꝫ medicamẽtis eẽ clausuros· Adhibuerũt ꝛ aliũ grãdeuũ iã medicũ: satisq; in illa arte laudatũ· Adhuc eñ viuebat: ammoniũ dico: q̃ loco ispecto idẽ qđ illi eoꝝ diligẽtia pitiaq; ꝓmisit· Cui ille factus auctoritate secur⁹: domestico suo medico q̃ futurã ꝓdixerat aliã sectiõez faceta hilaritate: velut iam salu⁹ illusit· Quid plura: Postea tot dies inanit ꝙsumpti trãsierũt: vt fessi atq; cõfusi fatereñ eũ nisi ferro nullo mõ posse sanari· Expauit· expalluit: nimio timore turbat⁹: atq; vbi se collegit: fariq; potuit: abire illos iussit ꝛ ad se ampli⁹ nõ accedere impauit: nec aliud occurrit fatigato lachrymis⁹ illa iã nẽcitate cõstricto nisi vt adhiberet alexandrinũ quẽdã q̃ tũc chirurg⁹ mirabilis habebat: vt ipe faceret qđ ab illis fieri nolebat trat⁹· Sz postea q̃ vẽit ille: laborẽq; illoꝝ in cicatricib⁹ sic artifex vidit boni viri funct⁹ officio: psuasit hoī: vt illi poti⁹ q̃ in eo tñ laborauerũt: q̃rũ ipe inspicics mirabat curatõis sue fine fruerenꝫ· adꝟcies q; reuera nisi sect⁹ eẽt salu⁹ eẽ nõ posset· Sz valde abhorrere a suis morib⁹: vt hoīb⁹ quoꝝ artificiosissimã opam: industriã: diligẽtiã admirãs in cicatricib⁹ ei⁹ videret· ppꝫ exiguũ qđ remansit: palmã tãti laboris auferret· Redditi sũt anio ei⁹: ꝛ placuit vt eodẽ alexandrino assistẽte ipsi sinũ illũ ferro q̃ iã ꝓsensu oim aliter insanabilis putabaꝫ apierẽt· Que res dilata ẽ in ꝓxĩtẽ diez Sz cũ abissent illi: ex more nimio dñi tant⁹ ẽ in domo illa exort⁹ dolor: vt tanq̃ funer⁹ planctus vix cõprimereꝫ a nob· Visitabãt eũ quotidie sci viri: eps tũc vzalẽsis btẽ mẽorie saturninus ꝛ ꝓsbyter gelosus: ac diaconi carthaginensis ecclesie· In qb⁹ erat: ꝛ ex qb⁹ sol⁹ ẽ: nũc in reb⁹ hũanis iã eps cũ honore a nobis debito noiand⁹ aureli⁹: cũ q̃ recordãtes⁹ mirabilia opa dei: de hac re sepe collocuti sumus: eũq; valde meminisse qđ cõmemoram⁹ inuenim⁹ Qui cũ eũ sicut solebãt vespe visitarẽt: rogauit eos miserabilib⁹ lachrymis: vt mane dignarenꝫ eẽ ꝑsentes suo funeri poti⁹ q̃ dolori· Tãt⁹ eñ eum met⁹ ex ꝓxĩ⁹ inuaserat penis: vt se int medicorũ manus nõ dubitaret eẽ morituꝝ· Cõsolati sunt euz illi ꝛ hortari vt in deo fideret· eiusq; volũtatẽ virilit ferret· Indẽ ad oſonẽ ingressi sumus· Vbi nobis ex more genua figẽtib⁹ atq; incũbẽtibus terre· ille se ita ꝓiecit tanq̃ fuisset aliq̃ ꝓpellẽte grauit ꝓstrat⁹ ꝛ cepit orare· Quibus mõis: q̃ affectu: q̃ motu animi: q̃ fluuio lachrymaꝝ: qb⁹ gemitib⁹ atq; singultib⁹ succuti entib⁹ oīa mẽbra ei⁹ ꝛ pene intcludẽtib⁹ spñm: qs vllis explicet ꝟbis· Etrũ orarẽt alij: nec in h eoꝝ auerterek intẽtio: nescieb̃· Ego tñ prout sus orare nil poterã: b tñmõ breuit i corõ meo dixi· Dñe qs tuoꝝ ꝑces exaudis: si has ñ exaudis: Nihil ei mihi videbaꝫ addi iã posse: nisi vt expiraret orãdo Surrexim⁹: ꝛ accepta ab epo bñdictiõe discessim⁹: rogãte illo vt mane adesset: illisq; vt equo aio eẽt hortãtibus· Illuxit dies q̃ metuebaꝫ: aderãt fui dei sic se affuturos eẽ ꝓmiserãt· Ingressi sunt medici: parank oīa q̃ hora illa poscebat: tremẽda ferramenta ꝓferunt: attonitis suspẽsisq; oīb⁹· Eis añt q̃ꝝ erat maior auctoritas: defectum animi ei⁹ ꝙsolãdo erigẽtib⁹ ad man⁹ secturi mẽbra iu lectulo cõponunt: soluunt nodi ligamẽtoꝝ: nudant loc⁹: inspicit medic⁹: ꝛ secãdũ illũ sinũ armat⁹ atq; intẽt⁹ ingrit· Scrutat oculis: diligitisq; ꝓtrectat Cẽptat deniq; mõis oīb⁹: iuenit firmissimã cicatricẽ· Iã illa leticie laus atq; gr̃aꝛactio misericordi ꝛ oſpotẽti bo q̃ fusa ẽ ore oim lachrymãtib⁹ gaudijs: nõ ẽ cõmittẽda meis ꝟbis: cogitetur pot⁹ q̃ dicaꝫ· In eadẽ carthagine· Innocẽtia religiosissima femia de ꝓmarijs ipsius ciuitat ꝙ in mãmilla cancrũ hẽbat: rem sic medici dicunt nullis medicamẽt ꝙ sanabilẽ· Aut q̃ ꝑscidi solet ꝛ a corꝑe separi mẽbruz vbi nascik: aut vt aliq̃to hõ qetius viuat fomẽt ꝙ ẽ pest ꝙ mitigãda freq̃ntib⁹· Mã vt inde morte q̃tũlibet tardius affuturã ꝓfidam⁹ ꝓm hipocrat ꝙ vt ferẽ sentẽtiã: oīs ẽ omittẽda curatio· B illa a perito medico ꝛ sue domui familiarissimo accepat: et ad solũ deũ se orãdo cõuerterat: admonek in somnis a ꝓpinquãte pasca: vt in pte feminarum obseruanti ad baptisteriũ: q̃cũq; illi baptizata ꝓmitus occurrisset: signaret ei locũ signo crucis xp̃i: fecit: ꝛ cõfestim sanitas secuta ẽ· Medicus sane q̃ ei dixerat vt nihil curatiõis adhiberet si paulo diuti⁹ vellet viuere: cuz inspexisset eã postea ꝛ sanissimã cõperisset quã p⁹ hr̃ illõ malũ tali inspectiõe cognouerat: quesiuit ab ea vehemẽter qđ adhibuisset curatiõis: cupiens q̃tũ intelligi daꝫ nosse medicamẽtũ: q̃ hippocratis definitio vinceret· Cũq; ab ea qđ factũ eẽt audisset: voce velut cõtẽnẽtis ꝛ vultu: ita vt illa metueret ne aliq̃ cõtumelioſuz verbum ꝓferret in xp̃m: religiosa vbanitate respondisse ferk· putabã inqt magnũ aliq̃d te mihi fuisse dicturã· Atq; illa tã exhortesc̃te· mox addidit· Quid grãde fecit xp̃s sanare cancrũ· q̃ q̃triduanũ mortuũ suscitauit· Hoc q̃ cum audisset ꝛ vehemẽt stomacharer· i illa ciuitate atq; i illa ꝑsona fivtiq; obscura fcm̃ tã igẽs miraclm sic latere· hinc eã ꝛ ad monẽdã ꝛ pene obiurgã

dam putaui·Que cū mihi respōdisset nō se in
de tacuisse:q̄siui ab eis q̄s forte tūc matronas
amicissimas secū habebat: vtrū hoc antea scis
sent· Responderūt se omnino nescisse· Ecce
inquā quō nō taces: vt nec iste audiāt que tibi
tanta familiaritate iungunt? Et qz breuit ab
ea q̄siuerā: feci vt illis audiētibus multūq; mi
rantibus ⁊ glorificantib⁹ deū: totuz ex ordine
quēadmodū gestuz fuerit indicaret· Mendi
cū quendā podagricū in eadē vrbe: q̄ cū dedis
set nomē ad baptismū: ⁊ pridie q̄ baptizaret i
somnis a pueris nigris curatis q̄s intelligebat
demones esse: baptizari eodez anno ꝓhibit⁹
fuisset: eisq; nō obtēperans etiā ꝑculcātibus pe
des ei⁹ in dolorē acerrimū q̄lē nūq; exptus est
estuasset: magisq; eos vincens lauacro rege
neratiōis vt vouerat ablui nō distulisset: in ba
ptismate ipse ſō solū dolore quo vltra solitum
cruciabat: vetūetiā podagra caruisse: nec am
plius postea q̄duu vixisset pedes doluisse quis
nouit? Nos tū nouimus et paucissimi fratres
ad quos id potuit puenire e vicino· Quidā cu
rubitan⁹ nō solū a paralysi; verūetiā ab infor
mi pondem genitaliū cū baptizaret salu⁹ effe
ctus est: ⁊ liberatus vtraq; molestia: tanq; ma
li nihil habuisset in corpe: de fonte regenerati
onis ascendit· Quis h̄ ꝑter curubitani nouit:
⁊ ꝑter rarissimos aliquos qui h̄ vbicūq; audi
re potuerūt? Nos aūt cū h̄ cōperissem⁹ iuben
te sancto epō aurelio etiā vt vēiret carthagiez
fecimus: q̄uis a talibus ꝑus audierim⁹: ō quo
rū side dubitare ñ possemus· Mir tribunitius
hesperi⁹ q̄ apud nos est· habet i territorio fus
salensi fundū zubedi appellatū: vbi cū afflicti
one alaliū ⁊ seruoz suoz: domū suā spirituum
malignoz vim noxiā ꝓperi cōperisset: rogauit
nos me absente ꝓsbyteros: vt aliqs eoz illo p
geret: cuius ofonibus cederēt· Perrexit vn⁹:
obtulit ibi sacrificiū corpis xp̄i: orans q̄tū po
tuit vt cessaret illa vexatio: deoq; ꝓtin⁹ mise
rante cessauit· Accepat aūt ab amico suo fraz
sanctā de hierosolymis allatam: vbi sepultus
xp̄s die tertio resurrexit: eāq; suspenderat i cu
biculo suo: ne q̄d mali etiā ipe pateret· Atvbi
dom⁹ ei⁹ ab illa infestatiōe purgata ē: q̄d ō illa
fra fieret cogitabat: quā diu⁹ in cubiculo suo
reuerētie cā hꝫe nolebat· Forte accidit vt ego
⁊ collega tūc me⁹ epūs symicēſ ecclie maximin⁹
in ꝓrio cēm⁹ vt venirem⁹ rogauit: ⁊ venim⁹·
Cūq; nob oia retulisset etiā h̄ petiuit vt ifode
ret alicui: atq; ibi ofonū loc⁹ fieret: vbi etiam
possent xp̄iani ad celebranda q̄ dei sūt ꝓgrega
ri· Nō restitim⁹: factū ē· Erat ibi iuuenis para
lyticus rustican⁹: q̄ h̄ audito petiuit a ꝓntib⁹
suis vt illū ad eū locū sctm̄ nō cūctant afferrēt
Quo cū fuisset allatus orauit: atq; inde conti
nuo pedibus suis san⁹ abscessit Victorianavil
la dicit: q̄ ab hippone regio min⁹ trigita milib⁹
abest· Mēoria martyꝝ ibi ē mediolanēsiū ger
uasij ⁊ ꝓtasij: portat⁹ ē illo q̄dā adolescēs: q̄ cū
die medio tpe estatis equū ablueret in flumis
gurgite: demonē incurrit· Ibi cū faceret vl' mor
ti ꝓxim⁹ vel simillim⁹ mortuo: ad vesptinos il
luc hymnos ⁊ ofones cū ancillis suis: ⁊ q̄busd
ā sanctimonialib⁹ ex more dña possessionis
intrauit atq; hymnos cātare cepert· Quavo
ce ille q̄si pcussus: excussus ē: ⁊ cū tribili fremi
tu altare cōprehēsū mouere nō audēs: siue nō
valēs: tāq; eo fuerit alligat⁹ aut affix⁹ tenebat
Et cū grandi eiulatu parci sibi rogās: ꝓfitebat
vbi adolescētez: ⁊ qū ⁊ quō iuaserit· Postrēo
se exituꝝ esse denūciās: mēbra ei⁹ singula noia
bat: q̄ se āputaturꝝ exiēs minabat: atq; int' hec
verba discessit ab hoīe· Sz ocul⁹ ei⁹ in maxillā
fusus tenui venula ab interiore q̄si radice pē
debat totūq; ei⁹ mediū qō nigellū fuerat albi
cauerat· Quo viso q̄ aderāt: cōcurrerāt autez
etiā alij vocib⁹ ei⁹ acciti: ⁊ se oēs in ofonē ꝓ il
lo strauerāt: q̄uis cū sana mente stare gaude
rent: rursus tū ꝓpt' oculū eius ꝓtristati: medi
cū querendū esse dicebāt· Ibi maritus sororꝭ
eius qui eū illo detulerat: potēs ēinq̄t de⁹ sctō
rū ofonib⁹ q̄ fugauit demonē lumē ei reddere
Tūc sic potuit oculū lapsū atq; pēdentez loco
suo reuocatū ligauit orario: nec nisi post septē
dies putauit eē soluēdum· Qō cū fecisset: sa
nissimū iuenit· Sanati sūt illic ⁊ alij: de q̄b⁹ di
cere lōgū ē· Hipponēsem q̄ndā xp̄inē scio cum
se oleo punxisset: cui ꝓ illa oras ꝑsbyter istilla
uerat lachrymas suas: mox a demonio fuisse
sanatā· Scio etiā cēm semel ꝓ adolescēte quē
a demonio correptum vidit orasse: illūq; ilico
demone caruisse· Erat q̄dā senex florenti⁹ hip
ponensis noster hō religiosus ⁊ paup: q̄ sarto
ris se arte pascebat: casulā pdiderat: et vñ sibi
emeret nō habebat: ad· xx· martyres q̄ꝝ mēo
ria apud nos est celeberrima: clara voce vtve
stirēt orauit· Audierūt eū adolescentes q̄ for
te aderāt irrisores: eumq; discedentē exagitā
tes ꝓsequebant: q̄si q̄ a martyrib⁹ q̄q̄genos fol
les vñ vestimentū emeret petuisset· At ille ta
citus ambulans ejectū grandez piscem palpi
tantē vidit in littore: eumq; illis fauentib⁹ at
q; adiuuātib⁹ apprehendit: ⁊ cuidā coco carto
so noīe bñ xp̄iano ad coq̄nam conditariā: indi
cans quid gestū sit: tricētis follibus vendidit
lanā comparare inde disponens vt vxor eius
quō posset ei quo ídueretur efficeret· Sz coc⁹

conscidens piscez anulū aureuz in ventriculo
eius inuenit·moxqꝫ miseratione flexꝰ ꝛ religi
one perterritus·homini cū reddidit dicens·
Ecce quō te·xx·martyres vestiefr·Ad aḡo ty
bilitanas eꝑo asserēte: piecto reliqas martyr⁊
gliosissimi stephani:ad eiꝰ mēoriā:vēiebāt ma
gne multitudinis ꝓcursus ꝛ occursus· Ibi ce
ca mulier vt ad cp̄m portāte pignora sacra du
ceref orauit:flores aḡs ferebat dedit:recepit:o
culis admouit:ptinꝰ vidit·Stupētibꝰ cūctis q̄
aderāt:pibat exultās:viā carpens: ꝛ vie ducē
viteriꝰ nō req̄rēs·AD eōrati memoriā martyr⁊
q̄ posita est i castello sinicensi qō hiponensi co
lonie vicinū est:eiusdē loci luciliꝰ epūs ꝓlo p̄ce
dente atqꝫ seq̄nte i mānu portabat:fistulaz cuꝰ
molestia iāditu laborauerat ꝛ familiarissimi sui
medici eā secare vellēt:opiebaf manꝰ illiꝰ pie
sarcine vectatōe:vbi sctās attigit reliqas repē
te sanata ē·Rā deinceps eā i suo corpe ñ iuēit·
Eucharisꝰ p̄sbyf ex hispania chalame habitās
veteri morbo calculi laborabat:p mēoriā sup̄
dicti sctī martyris quaz possidimꝰ illo aduexit
epūs:saluꝰ factꝰ est·Idē ipe postea morbo alio
ꝓualescēte mortuꝰ sic iacebat:vt ei iā pollices
ligarenf:opitulatōe mēorati martyr⁊ cū ō me
moria eiꝰ reportata fuisset:ꝛ sup iacēt⁊ corpus
missa ipiꝰ p̄sbyteri tunica suscitatꝰ est·Fuit ibi
vir i ordie suo p̄mariꝰ noie marcialis:euoiam
ḡuis:ꝛ mlto a religiōe abhorrēs xp̄iana habe
bat sane fidelē filiā et genex eodē āno baptiza
tū·Qui cū eū egrotātez multis ꝛ magnis p̄ci
bus ꝛ lachrymis rogarēt vt xp̄ianꝰ fieret· proz
sus abnuit:eosqꝫ a se turbida idignatiōe ꝛmo
uit·Elisū ē genero eiꝰ vt iret ad mēoriā scti ste
phani:ꝛ illic p eo q̄tū podet oraret vt deꝰ illi
daret mentē bonā q̄ credere ñ differret in xp̄m
Fecit hō igēti gemitu ꝛ fletu:ꝛ sincerit̄ ardēte
pietat⁊ affectu·Deinde abscedēs aliq̄d de altā
ri florꝫ qō occurrit tulit:eiqꝫ cū iā noxꝫ esset ad
caput posuit Tūc dormitū est:ꝛ ecce añ dilucu
lū clamat vt ad ep̄m curreref q̄ mecū forte tūc
erat apō hiponē·Cū ꝛo cū audisset absentez:
venire p̄sbyteros postulauit· Veneft ꝛ statiz
credē se dixit:admirātibꝰ atqꝫ gaudentibꝰ oībꝰ
Act⁊·7 baptizatꝰ est·Hoc q̄diu vixit i ore hēbat· Chri
ste accipe spm̄ meū:cum hꝛba btissimi stepha
ni q̄ lapidatꝰ est a iudeis vltia fuisse nescret·
q̄ huic qꝫ vltia fuefr·Rā nō mlto pꝰ etiā ipe de
functꝰ est·Sanati sūt illic p eū dē martyrē etiā
tres podagrici:duo ciues:pegrinꝰ vnꝰ·Sz ci
ues oīmodo:pegrinꝰ āt p reuelationē q̄d adbi
beret:q̄ doleret audiuit:ꝛ cū hō fecisset:dolor
ꝓtinuo ꝓcuit·An durꝰ nomen est fūdi:vbi ec
clesia ē ꝛ i ea mēoria stephāi martyr⁊· Pueruz
q̄ndā puulū cū i area luderet:exobitan tes bo
ues q̄ vehiculū trahebāt rota obtriuefr:ꝛ p̄se
sti palpitauit expirās·Hūc mf arreptū ad ean
dē mēoriā posuit:ꝛ ñ solū reuixit:verūetiā ille
sus appuit:Sācrimōialis q̄dā i vicia possessio
ne q̄ calspaliana ōr:cū egritudie laboraret ac ō
sparef:ad eādē mēoriā tūica eiꝰ allata ē:q̄ ante
qꝫ reuocaref illa defūcta ē·Hac tū tūica opue
rūt cadauer eiꝰ p̄ntes:ꝛ fcepto spū salua facta
ē Apō hiponē bassꝰ q̄dā syrꝰ ad mēoriā eiusdē
martyr⁊ orabat p egrotāte ꝛ piclitāte filia eoꝝ
sceū vestē eiꝰ detulerat:cū ecce pueri ō domo
cucurrefr:q̄ ei mortuā nūciarēt·Sz cū orāte il
lo ab amicis eiꝰ excipenf:phibuefr eos illi di
cere ne p publicū plāgeref·Qui cū domum re
disset iā suoꝝ ciulatib⁹ psonātē:ꝛ vestē filie quā
ferebat sup eā p̄ciisset:rursus reddita est vite
Rursꝰ ibiō apō nos hyrenei cuiusdā collecta
ry filiꝰ egritudie extictꝰ est·Cūqꝫ coꝛp⁹ iaceret
exaie atqꝫ alijs gementib⁹ ꝛ plāgentib⁹ exeqe
parenf:amicoꝝ eiꝰ q̄dā inf alioꝝ cōsolātiūꝫba
suggessit vt eiusdē martyr⁊ oleo coꝛpꝰ pungere
tur· Factū est ꝛ reuixit·Itēqꝫ apō nos vir tri
buniꝰ eleusinꝰ sup mēoriā martyꝝ q̄ i subur⁊
bano eiꝰ est egritudie exaiatū posuit i fātulū fi
liū suū:ꝛ pꝰ oꝛōez quā multis cū lachrymis ibi
fudit:viuentē leuauit·Quid faciā:Urget hꝰ
opis i plenda p̄missio:vt ñ h̄ possim oia cōmō
rare q̄ scio:ꝛ p culdubio pleriqꝫ nꝛoꝝ cuz h̄ le
gent:dolebūt me tā mlta p̄mississe:q̄ vtiqꝫ me
cū sciūt·Quos iā nūc vt i q̄scāt rogo:ꝛ cogitēt
qꝫ p̄lixi labor⁊ sit facere:qō me h̄ ñ facere suisce
pti opis nc̄itas cogit·Si ei miracula sanitatū
vt alia taceā:ea tm̄mō velim scribere:q̄ p hunc
martyrez·i·gliosissimū stephanū facta sūt i co
lonia chalamensi ꝛ i nr̄a plurimi cōficiendi sūt
libri·nec tñ oia colligi potuerūt·ꝑ tm̄ de q̄bꝰ li
belli dati sūt·q̄ recitarenf i p̄lis· Id nāqꝫ fieri
voluimꝰ·cū viderem⁹ ātiqꝫ sillia dīnaꝝ signaꝝ
tutū etiā nr̄is tpibꝰ freq̄ntari·ꝛ ea nō debere
multoꝝ noticie depire Mōdū est āt bienniū ex
q̄ apō hiponez regiū cepit esse ista memoria ꝛ
multis qō nob certissimū est ñ datis libellis ō
his q̄ mirabilit̄ facta sūt·illi ipi q̄ dati sūt ad se
ptuagita ferme nūex puenerāt·qñ ista ꝓscpsi·
Chalame xo vbi ꝛ ipa mēoria pꝰ esse cepit·et
crebꝰ dant·icōpabili mltitudie supant· Unz
li etiā q̄ colonia vtice vicia est·mlta p̄clara per
eūdez martyrez facta coḡuimꝰ·cuiꝰ ibi mēoria
lōge pulqꝫ apō nos ab epo euodio ꝓstitura ē·ꝑ
libelloꝝ dādoꝝ ibi ꝓsuetudo ñ ē·vl potiꝰ ñ fuit
nā fortasse nūc ecīā cepit·cū·n·nup illic ecīmꝰ·
petroniā clarissimā feiaz q̄ ibi mirabil̄ ex maḡ
atqꝫ diutno i q̄ medicoꝝ adiutoria cūcta defe

cerāt lāguore sanata ē: hortati sum⁹ volēte supadicti loci epō vt libellū daret q recitaret in pl'o: ⁊ obediētissime paruit. In q posuit etiā qō ꝭ reticere nō possū: quis ad ea q ꝭ op⁹ vrgent festinare cōpellar. A q dā iudeo dixit sibi fuisse psuasū vt anulū capillario vinculo insereret q sub oi veste ad nuda corpis cingeret: q anul⁹ hret sub gēma lapidē i renib⁹ iuctū bouis. hoc alligata q̄si remedio: ad sancti martyris limia veniebat. Sz pfecta a carthagle cū in cōfinio flumis bagrade in sua possessiōe māsisset: surgēs vt iter pageret: añ pedes suos illū iacētez anulū vidit ⁊ capillatiā zonā q̄ fuerat alligat⁹ mirata rēptauit. Quaz cū oīno suis nodis firmissimis: sic erat cōpisset astrictā crepuisse atq exilysse anulū fulspicata ē. Qui etiā ipe cū integerrim⁹ fuisset iuct⁹: future salutis q̄dāmodo pign⁹ de tāto miraculo se accepisse plūpsit: atq illud vinculū soluēs: sil'cū eodē anulo, picit in flumē. Nō credūt ꝭ q etiā dñm nr̄m iesuz
Job. 20. xp̄m pintegra vginalia mr̄is enixū: ⁊ ad discipulos suos ostijs clausis ingressū fuisse nō credūt. Sz ꝭ certe q̄rāt: ⁊ si vex iuenerit illa credāt. Clarissima femia ē: nobilit nata: nobilit nupta: carthagie habitabat: āpla ciuitas: ampla pso na: rē q̄rētes: late ū sinūt. Martyr certe ipe q̄ i petrāte illa sanata ē: in filiū pmanētis vginis credidit: in eū q ostijs clausis ad discipulos ingressus ē credidit. Postrēo ppt qō oīa ista dicunt a nob: in eū q ascēdit in celū cū carne i. q̄ resurrexerat credidit: ⁊ iō p eū tāta fiūt q: pro ista fide aiaz posuit. Fiūt q̄ etiā nūc multa miracula: eodē deo faciēte p q̄s vult: ⁊ quēadmodū vult: q ⁊ illa q̄ legim⁹ fecit: ꝭ ista nec simlit i notescūt: neq vt nō excidāt aīo: q̄si clara mēorie crebra lectiōe rendunt. Mā ⁊ vbi diligētia ē q̄ nūc apō nos eē cepit: vt libelli eox q̄ būficia pcipiūt recitent in pl'o: semel ꝭ audiūt q assūt pl'sq ñ assūt: vt nec illi q affuerūt post aliq̄t dies qō audierūt mēte retinēāt: ⁊ vix q̄sq̄ reperiatur illox q ei quē nō affuisse cognouerit indicet qō audiuit. Vnū ē apō nos factū nō mai⁹ q̄ illa q̄ dixi: ꝭ tā clarū atq illustre miraculū: vt nl̄lū arbitrer eē hipponensiū q ꝭ vel ñ viderit: vl' didicerit: nullū q obliuisci vlla rōne potuerit. Decē q̄dē ffes q̄x septē sūt mares: tres femie: de cesaria cappadocie suox ciuiū nō ignobiles maledicto mr̄is recēti pr̄is eox obit u destitute q̄ iuriā sibi ab eis factā acerbissime tulit: tali pena sūt dinit⁹ coerciti: vt horribilit q̄terent oēs tremore mēbrox. In q fedissima spē oculos suox ciuiū nō ferētes: quaq̄uersū cuiq̄ ire visū ē: toto pene vagabant orbe romāo. Ex his ei ad nos venerūt duo: frat ⁊ sor: paul⁹ ⁊ paladia: multi alijs locis miseria diffamāte iā cognit. Venert āt añ pasca ferme dies qndecī ⁊ eccliaz q̄tidie ingrediētes i ea mēoriā gliosissimi martyr⁹ stephāi frequētabāt: orātes vt iā sibi placaret de⁹: ⁊ salutē pstinā redderet. Et silic: ⁊ q̄cūq̄ ibāt: puertebāt se ciuitati aspectū. Nōnulli q eos alibi viderāt cāmq̄ tremor⁹ eorū nouerāt alijs ⁊ cuicūq̄ poterāt indicabāt. Venit ⁊ pasca: atq̄ ipo die dñico mane cū iam fregns pl's pñs eēt ⁊ loci scti cācellos vbi martyrū erat idē iuuēcis orās teneret: repēte pstratus ē: ⁊ dormīcti simillim⁹ iacuit: ñ tū tremēs sicut etiā p somnū solebat: stupētib⁹ q̄ aderāt atq̄ alijs pauētib⁹: alijs dolētib⁹: cū eū q̄daz velēt erigere: nōnulli ꝓhibuert: ꝭ pon⁹ exitū expectandū eē dixert. Et ecce surrexit ⁊ non tremebat qñ sanat⁹ erat: ⁊ stabat incolumis ītuens ītuētes. Quis ḡ ītuētiū se tenuit a laudib⁹ dei? Clamātiū gratulātiūq̄ vocib⁹ eccl'ia vsq̄ quaq̄ cōpleta ē. Inde ad me currit: vbi sedebā iā ꝓcessur⁹. Irruit alt q̄sq̄ p⁹ altex: ois posterior q̄si nouū qō al⁹ pus dixerat nūciantes. Meq̄ gaudēte ⁊ apō me deo gr̄as agēte: ingredit etiā ipe cū plurib⁹. Aclinat ad genua mea: erigit ad osculū meū. Procedim⁹ ad pl'm: plena erat eccl'ia: psonabat vocib⁹ gaudioz: deo gr̄as: deo laudes: nemie tacēte: hinc atq̄ inde clamātiū. Salutaui populū: ⁊ rursus eadē feuētioze voce clamabāt. Facto tādē silētio: scripturarū dinaq̄ sūt lecta solēnia. Vbi āt ventū ē ad mei ꝓmōis locū: dixi pauca, p tpe: et, pill⁹ iocūditate leticie. Adag⁹ ei eos i ope dīno: q̄n dā di eloquētiā ñ audire: ꝭ ꝓsiderare pmīsi: nobiscū hō prādit ⁊ diligent nob oēm sue ac mane ffneq̄ calamitat⁹ indicauit historiā. Seq̄nti itaq̄ die post ꝓmonē reddit⁹: narratōis ei⁹ libellū i crastinū pl'o recitādū pmisi. Qō cū ex dñico pasce die tertio fieret i gradib⁹ exedrei q̄ ō supioze loq̄bar loco: feci stare ābos ffes: cū eox legeret libell⁹. Intuebat pl'o vniūsus sexus vtriusq̄ vnū stātē sine deformi motu: alterā mēbr⁹ oīb⁹ ptremētē. Et q ipm ñ viderāt qđ i eo dīne miscōie factū eēt i ei⁹ fauore cernebāt. Videbāt ei qđ i illo gratulandū: qđ pilla esse orandū. Int ꝭ recitato eox libello: de ꝓspectu pl̄i abire eos pcepit ō tota ipa cā aliq̄to diligēti⁹ cepaz disputare cū ecce me disputātē voces alie ō mēoria martyr⁹ noue gratulatōis audiūtur. Cōuersi sūt eo q me audiebāt: cepertq̄ cōcurrē. Illa ei vbi ō gradib⁹ descēdit i q̄b⁹ steterat ad sanctū martyrez orare prexerat. q̄ mox vt cācellos attigit collapsa silr velut frat ei⁹ p somnū sana surrexit. Dū ḡ requirem⁹ qđ factuz fuerit; vñ ille strepit⁹ let⁹ extiterit: ingressi sunt

cū illa in basilicā vbi eramus. adducētes cā sanam de martyr⁹ loco. Tū vo tāt⁹ ab vtroq; sexu admiratiōis clamor exort⁹ ē: vt vox ꝓtinuata cū lachrymis nō videret posse fini. Perducta ē ad eū locū vbi pauloāt steterat tremēs. Exultabāt eā simulē fri facta cui doluerāt fmā sisse dissimulē. Et nōdū fusas ꝓces suas ꝓ illa iā tū ꝓuā volūtatē tam cito exauditā esse cernebant. Exultabāt in dei laudē voce sine verbis tanto sonitu: q̄tuz aures nostre ferre vix possent. Quid erat in cordib⁹ exultātiū: nisi fides xp̄i: ꝓ qua stephani sanguis effusus ē.

La. IX

Ti nisi huic fidei attestant ista miracula: in qua p̄dicat xp̄s resurrexisse i carne: et in celū ascēdisse cū carne? Haz et ip̄i martyres h⁹ fidei martyres. et hui⁹ fidei testes fuer⁹t: huic fidei testimoniū phibētes: mundum inimicissimū et crudelissimū ptulerūt: eūq; nō repugnādo: ꝙ moriēdo vicerūt. ꝓ quo ista fide mortui sunt: q̄ b a dño impetrare p̄t: ꝓpter cui⁹ nomē occisi sunt. ꝓ hac fide ꝓcessit eor mira patiētia: vt in his miraculis tāta ista potēt ia seq̄ret. Nā si carnis in ei⁹nū resurrectio vel nō ꝓuenit in xp̄o: vel nō vētura ē sic ꝓnūciat a xp̄o: vel sic ꝓnūciata ē a ꝓphis. a q̄b⁹ ꝓnūciat⁹ ē xp̄s: q̄re martyres tāta p̄t: q̄ ꝓ ea fide q̄ b resurrectio p̄dicat occisi sunt? Siue eī de⁹ ip̄e ꝓ seip̄m miro mō q̄ res tpales opat⁹ fn⁹: siue per suos ministros ista faciat: et cadē ip̄a q̄ ꝓ ministros facit: siue q̄dā faciat etiā ꝓ martyr⁹ spūs: sic ꝓ hoies adhuc i cor ꝓstitutos: siue oia ista ꝓ angelos q̄b⁹ iussibilit: imutabilit⁹ et ic or palit⁹ impat: opet⁹. vt q̄ ꝓ martyres fieri dicuntur eis orātib⁹ tm̄ et ip̄etrātib⁹: nō etiā opantib⁹ fiant: siue alia ist⁹: siue alia illis mōis: q̄ nullo mō cōphendi a mortalib⁹ p̄t: ei ꝓfecto attestant h fi dei in q̄ carnis in ei⁹nū resurrectio p̄dicat.

Je forte dicturi sunt etiā

La. X

deos suos aliq̄ mira fecisse. Bū si iā incipiūt deos suos nr̄is mortuis hoibus cōpare. adiciūt etiā sc h̄re deos ex hoib⁹ mortuis sic herculē: sic romulū: sic alios multos q̄s i deor nūer recepros opinat? Sz nob martyres nō sunt dij: q: vnū eūdēq; deū et nr̄m scimus et martyr⁹ nr̄i sūt: vllo mō companda sunt miracla: que Exodi. 8 facta ꝓ tēpla phibent illor⁹. Et si qua silla vident. sic a moyse magi pharaonis. sic eor dij victi sunt a martyrib⁹ nr̄is. Fecerūt aūt illa demones eo fastu impante sup bie. q̄ cor dij esse voluerūt. Faciūt aūt ista martyres. vel pot⁹ de⁹. vel orātib⁹ aut coopantib⁹ eis vt fides illa ꝓficiat. q̄ eos nō deos ee nr̄os. ꝙ vnuz deū h̄re nobiscū credam⁹. Denicq; illi talib⁹ dijs suis. et tēpla edificauer⁹t. et statuer⁹t aras. et sacerdotes instituerūt. et sacrificia fecerūt. Nos aūt martyrib⁹ nr̄is nō tēpla sic dijs. ꝙ memorias sic h̄oibus mortuis q̄z apōd eū viuūt ip̄s fabricam⁹ nec ibi erigim⁹ altaria in q̄b⁹ sacrificem⁹ martyrib⁹: ꝙ vni deo: et martyr⁹: et nr̄o sacrificiū immolam⁹. ad qō sacrificiū fid⁹ eies dei q̄ mūdū in ei⁹ ꝓfessione vicerūt suo loco. et ordie noiant nō tū a sacerdote q̄ sacrificat inuocant. Deo q̄p pe ū ip̄is sacrificat. q̄uis i mēoria sacrificet eor q: dei sacerdos ē nō illorum. Jp̄m vero sacrificiū corp⁹ ē xp̄i: qō nō offert ip̄is: q: hec ip̄i sūt et ipi Quib⁹ igit̄ pot⁹ credēdū ē miracula faciēnt⁹ eis ne q̄ seipsos volūt h̄ri deos ab his q̄b⁹ ea fiūt: an eis q̄ vt i deū credat qō et xp̄s ē: faciūt q̄cquid mirabile faciūt Eis ne q̄ laci a sua etiā crimia sua ee voluer⁹t: an eis q̄ nec laudes suas volūt ee sacra sua: ꝙ totū qō veracit laudāt ad ei⁹ gl̄iam ꝓficere i q̄ laudant? Jn dño q̄p laudant aie eor. Credam⁹ q̄ eis et vera dicentibus et mira faciēnt⁹: Dicēdo eīm vera passi sunt: vt possent facere mira. Jn eis verisē ꝓcipuuz qō xp̄s resurrexit a mortuis: et imortalitatē resurrectōis in sua carne ꝓm⁹ ost⁹dit: quā nob affuturā: vel i ꝓncipio noui scī: vel i hui⁹ fine ꝓmisit.

Ontra qō magnū dei donū rō

La. XI. Ps. 93.

cinatores isti q̄z cogitatōes nouit dñe: qm̄ vane sūt: de pōderib⁹ elemēt⁹or argumentant: qm̄ scz figro plone didicer⁹t mōi duo corpora maxia atq; postrema duob⁹ medijs: aere scz et aqua ee copulata atq; ꝓiūcta. Ac p h imq; unt qm̄ ra ab hinc sursū versus ē ꝓma: sc da aq̄ sup ra: terti⁹ aer sup aquā: q̄rtū sup aera celi: nō pōt ee frenū cor⁹ i celo. Mōētis eīm ꝓꝓ p̄ys vt ordinē suū teneāt: singula elementa libr anf. Ecce quālibet argumētis oiporētie dei hūana ꝓtradicit ifir mitas quā possidet ētas. Quid q̄ faciūt i aere frena tot corpa: cū a terra sit aer tn⁹? Nisi forte q̄ ꝓ pluma et pēna leuitatē donauit auiū terrenis corpib⁹ vt portētur i aere: imortalib⁹ factis corpibus hoim nō poterit donare virtute q̄ etiā in sūmo celo valeāt h̄itare? Anialia q̄d frena q̄ volare nō p̄t: in q̄b⁹ et hoies sūt: sic sub aq̄ pisces q̄ sūt aquax aialia: ita sub fra viuere debuer⁹t. Cur q̄ nō salte de scdo. i. de aquis: ꝙ de elemto tertio terrenū aial carpit hāc vitā? Quare cuz ptineat ad terrā in scdo q̄d sup terrā est elemēto viuere si cogat: ꝓtinuo suffocat: et vt viuat viuit i tertio An errat h ordo elemēt⁹or: vel pot⁹ nō i natura rex: ꝙ i istor argumētatiōib⁹ deficit? Omitto dicere q̄d iā in tertiodecio libro dixi: q̄ multa grauia terrena sint corpa sic plūbū: et formā tū ab artifice accipiāt q̄ natare valeāt sup aquā: et

In h capitulo nota q̄ dicit magistro platone dicebant. s. in timeo.

vt accipiat qlitatē corp⁹ hūanū q ferri in celuz
z eē possit in celo oipotēti artifici ptradicit Jā
vo ptra illō qō iā dixi supi⁹ etiā istū ꝓsiderātes
atq; tractātes elemēto; ordinē q ꝓsidūt nō in
ueniūt oimō qd dicāt· Sic ē em̄ hic surſuz vsus
terra ꝑma: aq̄ scda: Terti⁹ aer: q̄rtū celū: vt su
per oia sit aie natura· Hā z aristotiles qntum
corp⁹ eā dixit eē z plato nullū· Si qntū eēt: cer
te supi⁹ eēt ceterꝭ· Lū vo nullū ē: multo magis
supat oia· Jn ſreno ḡ qd facē corpe: Jn hac mo
le: qd agit subtilioz oib⁹: Jn h pōdere: qd agit
leuioz oib⁹: Jn hac tarditate: qd agit celerioz
oib⁹: Jta ne p hui⁹tā excellētis nature meritū
nō poterit effici: vt corp⁹ ei⁹ leuek in celū: z cuz
valeat nūc nā corpoz ſrenoz depmere anias
deoz sū: aliq̄ mō z aie leuare surſū ſrena corpa
nō valebūt: Jā si ad eoz miracula veniam⁹ q̄
facta a dijs suis opponūt martyrib⁹ nr̄is: nōne
etiā ipa p nob facere z nob repient oino ꝓfice
re: Hā int̄ magna miracla deoz suoz: ꝓfecto
magnū illud ē qō varro cōmēoz at: vestalē vgi
nē cū piclitaret falsa suſpitiōe de stupro: cribrū
impleſſe aqua de tyberi: z ad suos iudices nul
la ei⁹ ꝑte stillāte portasse· Quis aque pondus
sup cribrū tenuit: Quis tot cauernis parētib⁹
nihil inde in terrā cadere pmisit: Rāsuri sunt·
Aliqs de⁹: aut aliqs demon· Si de⁹: nūq̄d maio
rē deo q̄ fec hūc mūdū: Si demō: nūq̄d potē
tioꝛ ē āgelo q̄ deo fuit a q̄ fact⁹ ē mūd⁹: Si ḡ de
us mioꝛ: vel āgel⁹ vel demō potuit pōdus hu
midi elemēti sic suſpēdere vt aq̄x videat mu
tata fuisse nā: ita ne de⁹ oipotēs q̄ ipa creauit e
lemēta ſreno corpi graue pond⁹ auferre ñ po
terit: vt i eodē elemēto hītet viuificatū corp⁹ i
q̄ voluerit viuificās spūs: Deinde cū aerē me
diū ponant int̄ ignē desup: z aquā subter: qd ē
qō eū int̄ aquā z aquā z int̄ aquā z ſrā sepe iue
nim⁹: Quid em̄ volūt eē aquosas nubes: iter
q̄s z maria aer medi⁹ reperit: Quo nā q̄so ele
mētoz pōdere atq; ordie efficit vt torrētes vi
olētissimi atq; vndosissimi añq̄ sub aere i terrā
currāt: sup aera i nubib⁹ pendeāt: Cur deniq;
aer ē medi⁹ int̄ sūma celi z ima ſraz quaq̄uer
sū orb̄ extendit: si loc⁹ ei⁹ int̄ celū z aquas sic a
quaz int̄ ipm z ſras ē ꝓstitut⁹· Postremo si ita
ē elem̄toz ordo disposit⁹ vt fm platonē duob⁹
medijs· i· aere z aqua: duo extrema· i· ignis et
ſra iungant: celiq; obtineat ille sūmū locū: hec
aūt ima velut fundaminis mūdi: z iō in celo eē
nō pōt ſra: cur ē ipe ignis in ſra· Scōm hāc q̄p
pe rōnē: ita ista duo elemēta in locis ꝑpinquis: im
mo ac sūmo ſra z ignis eē debuerūt: vt quēad
modū nolūt i sūmo eē posse qō imi ē: ita nec in
imo posset eē qō sūmi ē· Sic ḡ nulla putāt vt eē

·si timeo

vt futurā eē ſre pticulā in celo: ita nullā pticu
lam videre debuim⁹ ignis in ſra· Hūcmodo nō so
lū in ſris: verūetiā sub ſris ita ē: vt eū eructent
vertices montiū pter qō in vsib⁹ hoim z eē ig
nē in ſra: z eū nasci videm⁹ ex ſra· Qui quidez
z de lignis z de lapidib⁹ nasci q̄ sūt corpa sine
dubitatiōe ſrena· Sz ille in quiūt ignis ē trāq̄l
lus: pur⁹: inoxi⁹: sempitern⁹: iste āt turbid⁹: fu
meus: corruptibilis atq; corruptoꝛ· Hec tñ cor
rūpit mōtes in qb⁹ iugit estuat cauernasq; ter
raz· Hec esto: sit illi iste dissimilis vt ſrenis hi
tatiōib⁹ ꝓgruat: cur ḡ nolūt vt credam⁹ natu
rā corpoz ſrenoz aliqñ īcorruptibilē factā ce
lo cōuenientē fnturā: sīc nūc ignis corruptibil
his ꝓuenit ſris· Nihil igit affert ex pōderib⁹ at
q; ordie elemētoz: vñ oipotēti deo q̄ min⁹ faci
at corpa nr̄a talia, vt etiā in celo possint habita
re ꝓscribant· La·XII·

Sed scrupulosissime q̄rere: z fidē q̄ cre
dimus resurrectura carnē: ita querēdo
assolēt irridere: vtrū ſket⁹ abhoꝛtiui resurgant· Luce·21·
Et qm̄ dñs ait· Amē dico vob capillus capitis
vestri nō pibit: vtq; statura z robur eāl̄ia futu
ra sint oib⁹ an diuerse corpoz ētitates· Si eī
equalitas corpoz erit vñ habebūt qō hic ñ ha
buerit ī mole corpis illi abhoꝛtiui si resurgant z
ipsi: aut si nō resurgēt q; nec nati sunt: ꝙ effusi·
Eandē q̄stionē de puulis versant: vñ illis men
sura corpis quā nūc defuisse videmus accedat
cū in hac etate moriunt· Hecq; ei dicturi sum⁹
eos nō resurrecturos q̄ nō solū generationis:
verūetiā regeneratiōis capaces sūt· Deinde
int̄rogāt: quēadmodū ipa eq̄litas habitura sit
Si em̄ tā magni z tā lōgi erūt oēs q̄s fuerit q̄cū
q; b̄ fuerit maximi atq; lōgissimi: nō solū ō puu
lis: ꝙ z de plurib⁹ magnis q̄rūt vñ illis accessu
rū sit qō b̄ defuit: si b̄ q̄sq; recipiet qō hic habu
it· Si aūt qō ait ap̄s: occursuros nos oēs i mē Ephe·4
sura etatis plenitudis xp̄i: z illō alterꝝ: q̄s p̄de Roma·8
stinauit ꝓformes fieri imaginis filij sui: sic itel
ligēdū ē: vt statura z mod⁹ xp̄i corpis oim q̄ in
regno eius erūt hūanoz corpoz sit futur⁹: mīs
tis erit inquiūt de magnitudie z lōgitudie cor
poris detrahēdū· Et vbi iā erit: capill⁹ capitis
vr̄i nō pibit: si de ipa corpis q̄titate tā multū pi Luce·21·
bit· Quis z de ipis capillis possit inq̄ri: vtrum
redeat q̄cq̄d tōdētib⁹ decidit· Qō si rediturū ē
q̄s nō exhoꝛreat illā deformitatē Hā b̄ z devn
guib⁹ videt necēario secutuz vt redeat tā mul
tū q; corpis curatura desecuit· Et vbi erit de
cus: qō certe maī q̄s in ista eē corruptiōe potu
it: in illa iā imortalitate eē debebit· Si aūt nō
redibit: ḡ pibit: quō ḡ inquiūt: capill⁹ capitis Vbi·ē
vestri nō pibit· De macie q̄s vel pinguedine si-

milit disputāt· Mā si eḡles oēs erūt nō vtiq; alij macri: alij pingues erūt· Accedet ḡ alijs ali qd: alijs minuet· Ac p̄ b̄ nō qō erat recipiēduz ꝑ alicubi addendū ē qō nō fuit: ⁊ alicubi pdendum quod fuit· De ip̄is etiā corruptionibus ⁊ dilapsionib⁹ corpoꝝ mortuoꝝ: cū aliō vertāt i puluerē: in auras aliud exhalet: siue ḡs bestie: siue ḡs ignis absumat: naufragio vel ḡbuscunq; ḡcḡs ita ḡdē pereāt vt eoꝝ carnes in hūoꝛez putredō dissoluat: nō mediocriter p̄mouēt: atq; oia ista recolligi i carnē ⁊ reintegrari posse nō credūt· Cōsectant etiā q̄sdā feditates ⁊ vitia siue accidāt siue nascant: vbi ⁊ mōstros⁹ p̄tus cū horroꝛe atq; irrisiōe cōmēoꝛāt: ⁊ req̄rūt q̄ nā cuiuslq; deformitatis resurrectio sit futura· Si ei nihil tale redire i corp⁹ hois dixerim⁹ rīsionē nr̄am de loc⁹ vulneꝝ cū qb⁹ dām nr̄m p̄m resurrexisse p̄dicam⁹: se ꝓfuturos esse p̄ sumūt· Sz int̄ h̄ oia q̄stio difficillima illa ꝓponit: i cui⁹ carne reditura sit caro: q̄ corp⁹ alteri us vescent⁹ hūana viscera fame cōpellēte nutrit· In carnē q̄pe ꝓūsa ē ei⁹ q̄ talib⁹ vixit alimentis: ⁊ ea q̄ macies oīderat: detrimēta supleuit Atq; ḡ h̄ illi redeat hoi cui⁹ caro p̄ius fuit: an illi pon⁹ cui⁹ postea facta ē: ad h̄ pcūctant vt fidē resurrectiōis illudāt ac sic aie hūane aut alternātes: sīc ait plo veras i felicitates: falsasq; p̄mittāt btitudies: aut post multas itidē p diūsa corpa reuolutōes: aliq̄n tū eā sic dic̄ porphyri⁹ finire miserias: ⁊ ad eas nūq; redire fateāt: si tñ corp⁹ habēdo imortale ꝑ corp⁹ oē fugiēdo

Dh ḡ q̄ ab eoꝝ p̄te ꝓtraria La·XIII
a me digerēte mihi vident oppositā: misericordia di meis nisib⁹ opē ferēte respō deā· Abhortiuos fet⁹ q̄ cū iā vixissent in vtero ibi sunt mortui resurrecturos: vt affirmare ita negare nō audeo q̄uis nō videā quō ad eos ī p̄tineat resurrectio mortuoꝝ: si nō eximūt de nūero mortuoꝝ Aut ei ī oēs mortui resurgēt ⁊ erit aliq̄ hūane aie sine corpib⁹ i eternū: q̄ corpa hūana: q̄uis i tra viscera matna gestabit: aut si oīes aie hūane recipiāt resurgentia sua corpoꝛa q̄ habuerit vbicūq; viuētia ⁊ moriētia reliq̄rūt: ī iuenio quēadmodū dicā ad resurrectiōnez ī p̄tinē mortuoꝝ: q̄scūq; mortuos etiā in vter⁹ matꝝ· Sz vtrūlibet ō his q̄sq; sentiat q̄ ō iā nat⁹ infantib⁹ dixerim⁹: ita etiā ō illis intelligēdū ē si resurgēt· La·XIIII·

q Quid ḡ de infantib⁹ dicturi sum⁹: nisi q̄ ī ea resurrecturi sūt corpis exiguitate q̄ mortui· Sz q̄ō eis tardi⁹ accessuꝝ erat tp̄e: h̄ sūt illo ōi ope miro atq; celerrio recepturi· In sē
Luc·21· tentia q̄pe dñi vbi ait· Capill⁹ capit⁹ vr̄i ñ pibit deū est ī defuturꝝ esse q̄ fuit: ī ār negatū ē a futuꝝ esse q̄ defuit· Defuit ār infanti mortuo p fecta q̄titas sui corpis· Perfecto q̄pe infanti: ō est vtiq; pfectio magnitudinis corpalis q̄ cū accesserit iā statura lōgioꝛ esse ī possit· Huc pfectiōis modū sic h̄t oēs: vt cū illo ꝓcipiant atq; nascāt: ꝑ h̄t i rōne ī mole: sic ip̄a iā mēbra oia sūt latent i semie: cū etiā nat⁹ nōnulla adhuc desint: sic dentes: aut si q̄d eiusmōi· In q̄ rōe vni uscuiusq; materia indita corpali: iā q̄dāmō vt ita dicā: inatū ē videt: q̄ nōdū est: imo q̄ latet ꝑ accessu rp̄is erit vt̄ port⁹ appebit· In h̄ ḡ ifās iā breuis aut lōg⁹ est· q̄ breuis lōguſve futur⁹ ē Scōm hāc rōnē p̄fecto i resurrectiōe corpis detrimenta corpis ī timem⁹: qz ⁊ si eḡlitas futura esset oīm: ita vt oēs vsq; ad gigāteas magnitudines p̄uenirēt: ne illi q̄ maxi fuerit min⁹ haberent aliq̄d i statura q̄ eis ꝓtra ſniam xp̄i piret q̄ dixit nec capillū capit⁹ esse p̄itur: creatoꝛi vtiq; q̄ creauit cūcta ex nihilo: quō deesse posset: vñ adderet q̄ addēdū ē mir⁹ artifex nosset· Ubi·ꝑ·

Jvtiq; xp̄s in ea mēsura coꝛ La·XV
s poꝛis i q̄ mortu⁹ est resurrexit: nefas ē dicē: cū resurrectiōis oīm rp̄us venerit accessurā corpi ei⁹ eā magnitudinē quā ī habuit qñ i ea discipulis i q̄ ille erat notus apparuit: vt lōgissimis fieri possit eḡlis· Si ār dixerimus ad dñici corpis modū etiā q̄rūq; maioꝛa corpa redigēda: pibit de multoꝝ corpib⁹ plurimū: cuz Ubi·ꝑ
ip̄e nec capillū p̄tuꝝ ē p̄miserit: Restat ḡ vt suā recipiat q̄sq; mēsurā: quā vel habuit ī iuuētute etiā si senex est mortu⁹ vel fuerat hīturus si añ est defunct⁹· Atq; illud q̄ cōmemoꝛauit Ephe·4
apls ō mēsura etat⁹ plenitudis xp̄i: aut p̄p̄t aliud itelligam⁹ dcm̄ eē· i· vt illi capiti i p̄fis xp̄ianis accedente oīm pfectiōe mēbroꝝ etat⁹ ei⁹ mensura cōpleat: aut si h̄ ō resurrectōe corporū dictū est: sic accipiam⁹ dcm̄: vt nec vltra nec ifra iuuenilez formā resurgāt corpa mortuoꝝ: ꝑ ī ea etate ⁊ roboꝛe vsq; ad quā xp̄m h̄ p̄uenisse coguim⁹· Circa trigita q̄pe ānos diffinieſt eē etiā scīs hui⁹ doctissimi hoies iuuentutez· que cū fuerit spacio p̄prio ꝓfmiata: inde iā hoiez in detrimenta: vergē grauioris ac senilis etatis ⁊ lō ñ esse dcm̄ in mensurā corpis: vel ī mensurā stature: ꝑ ī mensurā etat⁹ plenitudinis xp̄i·

Illud etiā q̄ ait: p̄destinatos La·XVI
i fieri ꝓformes imaginis filij dei: p̄t ⁊ p̄m interioꝛez hoiez intelligi· Illū nob alio loco dicit· Nolite ꝓformari huic sclo: ꝑ reformamini in nouitate mentis vr̄e· Ubi ḡ reformamur: ne ꝓformemur huic sclo: ibi cōformamur dei filio· Pōt ⁊ sic accipi: vt quēadmodum ille nob mortalitate: ita nos illi efficiamur immortalitate cōformes: q̄ quidem ⁊ ad ip̄az resur-

Rom·8·

Ibidē·12

rectionē coꝛpoꝝ ptinet·Si ãt etiã i his ꝟbis q̃ forma reſurrectura ſint coꝛpa ſumꝰ admonitꝰ ſic̃ illa mẽſura: ita t iſta ꝓformatio nõ ẽtitatis itelligẽda ẽ: ꝑ etatẽ·Reſurgent itaq; oẽs tã magni coꝛpe: q̃ vel erãt: vel futuri erãt i iuuenili etate: q̃uis nihil oberit etiã ſi erit infantilis vel ſenilis coꝛpis foꝛa: vbi nec mẽtẽ nec ipſi⁹ coꝛpis vlla remanebit infirmitas·Eſt etiã ſi q̃s i eo coꝛporis mõ i q̃ defunct⁹ ẽ reſurrectuꝝ vnũquẽq; contendit: non ẽ cuꝝ illo laboꝛioſa ꝓtradictiõe pugnandum· Cã·XVII·

Epbe·4· Donilã, ppt̃ ꝟ qõ dcm̃ ẽ: donec occurramus oẽs in vim̃ pfectũ: in mẽſurã etatis

Roma·8 n plenitudinis xp̃i: t ꝓformes imaginis filij dei: neci ſexu femineo ꝛſurrecturas femias credũt ꝑ in virili oẽs atũr: qm̃ de⁹ ſolũ vim̃ fecit ex limo feminã ex viro·Sz mihi meli⁹ ſape vident̃ qui vtrũq; ſexũ ꝛſurrectuꝝ ẽ nõ dubitãt·Nõ em̃ libido ibi erit: q̃ ꝓfuſiõis ẽ cã·Nã puſq; peccaſſẽt nudi erãt: t ñ ꝓfundebãt vir t femia Coꝛpib⁹ q̃ illis vitia detrahent̃: nã ꝛuabit̃·Nõ ẽ ãt virtuz ſex⁹ femine⁹ ꝑ nã: q̃ tũc q̃dẽ t a cõcubitu t a ptu i munis erit: eꝛt tñ mẽbra femiea ñ accõmodata vſui veteri ꝑ decoꝛ nouo: q̃ ñ alliciãt aſpicient̃ ꝓcupiſcẽtia q̃ nulla erit: ꝑ dei laudet̃ ſapientia atq; clemẽtia: q̃ t qõ nõ erat feẽ: t liberauit a coꝛruptõe qõ feẽ·Ut em̃ in exoꝛdio generis hũani de latere viri doꝛmiẽtis coſta detracta femia fieret: xp̃m t eccl̃iam tali facto iã tũc

Gene·2·

Ibidem·

Job·19· ꝓbari optebat Sopoꝛ q̃pe ille viri moꝛs erat xp̃i·cui⁹ exanis in cruce pedẽt̃ lat⁹ lãcea pforatũ est: atq; inde ſanguis t aq̃ pfluxit q̃ ſacꝛa cẽ

Gene·2· nouim⁹ q̃b⁹ edificat̃ eccl̃ia·Nã ꝟ etiã ꝟbo ſcrip

Epbe·4· tura vſa ẽ: vbi ñ legit̃. Foꝛmauit aut finxit: ſz edificauit eã in mulierẽ·Ut̃ t apls edificationem dic̃ coꝛpis xp̃i q̃ ẽ eccl̃ia·Creatura ẽ g̃ dei femia ſic̃ vir: ꝑ de viro fieret vnitas cõmẽdata ẽ·Ut ãt illo mõ fieret xp̃s vt dictũ ẽ: t eccl̃ia figurata ẽ·Qui g̃ vtrũq; ſexũ inſtituit: vtrũq; reſtituet·Deniq; t ipe ieſ⁹ interrogat⁹ a ſaduceis:

Mar·12· q̃ negabãt reſurrectionẽ: cui⁹ ſeptẽ fratrũ erit vxoꝛ quã ſinguli habuerũt: dũ q̃ſq; coꝛ vellet ꝺ functi ſemẽ ſic̃ lex p̃cepat excitare·errat̃ inq̃t neſciẽtes ſcꝑturas neq; ꝟtutẽ ꝺi·Et cũ aptus loc⁹ eẽt vt diceret: de qua eim̃ me interrogat̃ vir erit: ipa nõ mulier: nõ hoc dixit: ꝑ dixit: in reſurrectiõe ei neq; nubẽt neq; vxoꝛes ducẽt: ꝑ ſũt ſic̃ angeli dei in celo·Equales vtiq; ãgelis immoꝛtalitate ac felicitate nõ carne: ſicut nec reſurrrectiõe qua nõ indiguerũt angeli: qm̃ nec moꝛi potuerũt·Nuptias g̃ dñs futuras negauit ee̊ in reſurrectiõe nõ ſemias: t ibi negauit vbi talis q̃ſtio vertebat̃: vt eã negato ſexu muliebꝛi celeꝛioꝛe facilitate diſſolueret: ſi eũ ibi p̃ noſceret nõ futuꝝ: imo etiã futurũ ee̊ firmauit dicendo: nẽ nubent: qõ ad feminas ptinet: neq; vxoꝛes ducẽt: qõ ad viros·Erũt g̃ q̃ vel nubere ꝟ ſolẽt: vel ducẽ vxoꝛes: ꝑ ibi ꝟ nõ facient·

Roinde qõ ait apl̃s: occur Cã·XVIII Epbe·4·

p ſuros nos oẽs in vim̃ pfectũ: totuſq; ipſius circũſtãtiã lectiõis ꝓſiderare dẽm⁹ q̃ ita ſe hꝫ·Qui deſcẽdit inq̃t ipe ẽ t q̃ aſcendit Ibidem· ſup oẽs celos: vt adipleret oia·Et ipe dedit q̃ſdã q̃dẽ apl̃os: q̃ſdã ãt pp̃has: q̃ſdã xo euãgeliſtas: q̃ſdã ãt paſtoꝛes t doctoꝛes ad ꝓfectiõnẽ ſcõꝝ: in op⁹ miniſterij: i edificationẽ coꝛpis xp̃i: donec occurram⁹ oẽs in vnitatem fidei: t Ibidem· agnitionẽ filij dei: in vim̃ pfectũ: in mẽſurã etatis plenitudinis xp̃i: vt vltra nõ ſimus puuli lactati t circũlati oi vento doctrine: in illuſione hoim: in aſtutiã ad machinationẽ erroꝛis·Ve Ibidem· ritatẽ ãt facientes in caritate augeamur in illo p oia q̃ ẽ caput xp̃s ex q̃ totũ coꝛp⁹ ꝓnexũ t cõpactũ p oem tactũ ſubminiſtratõis ſm opationẽ in menſurã vniuſcuiuſq; ptis incrementuꝝ coꝛpis facit in edificationẽ ſui in caritate Ecce q̃ eſt vir pfect⁹ caput t coꝛp⁹ q̃ ꝓſtat oibus mẽbꝛis q̃ ſuo tpe cõplebunt̃·Quotidie tñ eidem coꝛpi accedunt: dũ edificat̃ eccl̃ia: cui ꝺr·Vos j·Coꝛ·12 aũt eſtis coꝛp⁹ xp̃i t mẽbꝛa·Et alibi Pro coꝛpe Colo·j· inq̃t ei⁹ q̃ ẽ eccl̃ia·Itẽq; alibi·Un⁹ pãis: vnũ j·Coꝛ·10 coꝛp⁹ multi ſumus·De cui⁹ coꝛpis edificatiõe t hic dictũ eſt·Ad cõſũmationẽ ſcõꝝ in op⁹ mi Epbe·4 niſterij: in edificationẽ coꝛpis xp̃i. Ac deinde Ibidem· ſubiectũ eſt: vñ nũc agim⁹ donec occurramus oẽs in vnitatẽ fidei t agnitionẽ filij dei: in virũ pfectũ in menſurã etatis plenitudinis xp̃i t ceteꝛa: donec eadẽ menſura in quo coꝛpe intelligenda eẽt oſideret dicẽs·Augeamur in illo p Ibidem· oia q̃ eſt caput xp̃s: ex q̃ totũ coꝛp⁹ ꝓnexũ et cõpactũ p oem tactã ſubminiſtratiõis ſm opationem in menſurã vniuſcuiuſq; ptis·Sicut g̃ eſt menſura vniuſcuiuſq; ptis: ita toti⁹ coꝛpis q̃ oibus ſuis ptib⁹ cõſtat·Eſt vtiq; menſura plenitudinis de q̃ dictũ ẽ·In menſurã etatis ple- Ibidem· nitudinis xp̃i·Qua plenitudinẽ etiã illo cõme moꝛauit loco: vbi ait de xp̃o·Et ipm dedit ca- Epbe·j put ſup oem eccl̃iam q̃ ẽ coꝛp⁹ ei⁹: plẽitudo ei⁹ q̃ oia in oib⁹ adiplet·Nec ſi ꝟ ad reſurrectiõis foꝛmã in q̃ erit vnuſq̃ſq; referendũ eẽt: q̃d nos ipediret: noiato viro intelligere t feminaz: vt virũ ꝓ hoie poſitũ accipemus: ſicut in eo q̃ dictũ eſt·Beatus vir qui timet dñm: vtiq; ibi ſũt Pſ·iij· t femie q̃ timẽt dñm· Cã·XIX·

Tlid tã reſpondeã ꝺ capillis atq; vngui

q bus: Semel q̃pe intellecto ita nihil picturũ eſſe de coꝛpe: vt deforme nihil ſiti coꝛpe: ſimul intelligit̃ ea q̃ foꝛme factura fue-

rāt enormitatē masse ipsi accessura esse nō lo-
cis i quib⁹ mēbror⁹ fossa rurpet: velut si ō limo
vas fieret qō rursus in eundē limu redactū to
tū de toto itez fieret: nō esset necesse: vt illa ps
limi que in ansa fuerat ad ansam rediret aut q̄
fundū fecerat ipa rursus faceret fundū: duz tō
totū reuerteret in totū. i. tot⁹ ille limus in to-
tū vas: nulla sui pdita prte remearet: Quapro
pter si capilli totiens tōsi vnguesve desecti ad
loca sua deformiter redeūt: nec tō cuiqz resur-
genti pibūt: qz in eandē carnē: vt quēcunqz ibi
locū corpis teneāt: seruata ptiū cōgruētia ma
terie mutabilitate vertent· Quis qō ait dōs·
Luc'. 21· Capillus capitis vr̄i nō pibit: nō ō lōgitudine
ꝫ de nūero capillor⁹ dictū multo aptius possit i
Ibidē· 21 telligi· Vñ t alibi dicit· Capilli capitis vr̄i, nūe
rati sūt· Neqz ō iō dixeriz q̄ aliqd existimē cor
pori cuiqz pitur⁹ qō naturaliter inerat: ꝫ qō de
forme natū fuerat: ñ vtiqz ob aliud: nisi vt hic
q̄ oñderet: cū sit penalis cōditio ista mortaliū
fic eē reditur⁹ vt seruata integritate substātie so
la substātie deformitas pereat Si em̄ statuam
pōt artifex hō quā ppt aliquā cām deformē fe-
cerat: cōflare t pulcherrimā reddere: ita vt ni
hil inde substātie: ꝫ sola deformitas pereat: ac
si qd in illa figura prioze indecenť extabat: nec
parilitati ptiū ꝓgruebat: nō de toto vnde fece
rat amputare atqz separe: ꝫ ita cōspgere vniū-
so atqz miscere: vt nec fediratē faciat: nec mi-
nuat quātitatē: qd de oīpotēti artifice sentien
dū est· Ergo ne poterit qualeqz deformitates
hūanor⁹ corpor⁹ nō mō vsitatas: verūetiā ra
ras atqz mōstruosas q̄ huic misere vite cōgru
unt: abhorrent āt ab illa futura felicitate scōr
sic auferre aut pdere: vt q̄cūqz eaz faciūt: et si
naturalia tō indecora excremēta substātie cor
poralis nulla ei⁹ diminutiōe tollant· Ac ꝑ hō
est macris pinguibusve metuendū: ne ibi etiā
tales sint: q̄les si possent: nec hic esse voluisset:
Oñis em̄ corpis pulchritudo est ptiū cōgruē-
tia cū quadā coloris suauitate· Vbi aūt nō est
ptiū cōgruētia: aut tō qd offendit qz puū ē: aut
ideo qz parū: aut ideo qz numiū· Proinde nlla
erit deformitas quā facit incōgruentia ptium
vbi t q̄ qua sunt corrigent: t qō min⁹ est q̄ de-
cet: vñ creator nouit: inde supplebit t qō plus ē
q̄ decet: materie tuata integritate detrahet·
Mat· 13· Colorī porro suauitas q̄ta erit: vbi iusti fulge
būt sic sol i reg̃ pr̄is sui? q̄ claritas in xp̄i corpe
cū rsurrexit ab oculis discipulor⁹ pori⁹ abscō-
dita fuisseq̄ defuisse credēda est· nō em̄ eā fer
ret hūan⁹ atqz infirm⁹ aspect⁹: qñ ille a suis ita
deberet attendi vt posset agnosci· Quo ptinu
it etiā vt ꝓtractāt⁹ oñderet suor⁹ vulnez sica-
trices vt etiā cibū potūqz sumeret: nō alimēto
rū indigentia: ꝫ ea q̄ t ꝫ poterat ptāte· Cū aūt
aliqd nō videt q̄uis assit a q̄bus alia q̄ piter af
sūt videnť: sic illā claritatē dicim⁹ affuisse nō vi
sam: a q̄b⁹ alia videbant· Horasia grece dr: qō Gene. 19·
nr̄i interp̄tes latine dicē nō valētes: in libro ge
neseos cecitatē interp̄tati sūt· Hāc em̄ passi sūt
sodomite qñ q̄rebāt ostiuz iusti viri: nec pote-
rāt inuenire· Que si cecitas fuisset q̄ fit vt nihil
possit videri: nō ostiū q̄ ingrederenť: et duces
uiner⁹ a q̄b⁹ inde abduceret inq̄rerēt La· XX

Escio q̄ dām mō sic afficimur amore mar-
n tyr⁹ brō⁹ vt velim⁹ in illo regno in eor
corpib⁹ videre vulnez cicatrices: q̄ pro
xp̄i noīe pterulerūt: t fortasse videbim⁹· Nō em̄
deformitas in eis: ꝫ dignitas erit: t q̄dā q̄uis i
corpe nō corpis: ꝫ vtutis pulchritudo fulgebit
Nec iō tū si aliq̄ martyrib⁹ amputata t ablata Luc'. 24·
sūt mēbra: sine ip̄is mēbris erūt in resurrectio
ne mortuor⁹: q̄b⁹ dictū est· Capill⁹ capitis vr̄i si
pibit· Sed si hoc decebit in illo nouo seculo: vt
iudicia gloriosor⁹ vulnez in illa i mortali carne
cernanť· vbi mēbra vt p̄cideren: pcussa vl' sec-
ta sūt ibi cicatrices: ꝫ tū eisdē mēbris reddit⁹:
nō pditis apparebūt· Quis itaqz oīa q̄ accide
rūt corpi vitia tūc nō erūt: nō sūt tū deputāda
vel appellanda vitia ꝫ vtutis indicia· Absit aūt
vt ad resuscitāda corpa viteqz reddēda nō pos
sit oīpotentia creatoris oīa reuocare q̄ vl' be-
stia vel ignis absumpsit: vel q̄q̄d in puluerem
cinerēve collapsū vel in hūorē solutū: vel i au-
ras est exha latū· Absit vt sinus vll⁹ secretūqz
nature ita fcipiat aliqd subtractū sensib⁹ nr̄is
vt oīm creatoris aut lateat cognitionē: aut ef-
fugiat potestatē· Deū certevolens sic poterat
diffinire cicero: tant⁹ auctor ipor: mens q̄daz
i q̄t ē soluta t libera: secreta ab oī ꝓcretōe mor
tali: oīa sentiēs t mouēs: ipaqz pdita motu sēpi
terno· Hoc āt repit in doctrinis magnor⁹ pho
rum· Ut igit ꝼm ipos loquar: quomō aliquid
vel latet oñia sentientem: vel irreuocabiliter
fugit oñia mouentē· Vñ iā etiam questio illa
soluenda est: q̄ difficilior videť ceteris: vbi q̄ri
tur cū caro mortui hois etiā alteri⁹ fit viuentis
caro: cui poti⁹ eor in resurrectiōe reddat· Si
em̄ q̄spiā ꝓfect⁹ fame atqz cōpulsus vescat ca-
daueri b⁹ hoim: qō malū aliq̄tiēs accidisse: t ve
tus testat historia: t nr̄or tēpor⁹ infelicia expi-
mēta docuerť· Nō q̄sq̄ veridica rōne ꝓtendet
totū digestū fuisse ꝓmos meatus: nihilqz inde
in ei⁹ carne mutatū atqz ꝓuersū: cū ipa macies
q̄ fuit t nō est: satis indicet q̄ illis escis detrim̄-
ta supleta sint· Jaz itaqz aliq̄ pauloañ ꝓmisi q̄
ad istū q̄z nodū soluendū valere debebūt· q̄c-

q̄d eñ carniū exhauſit fames: vtiq; in auras ē exhalatū: vñ dixim⁹ oipotētē deū poſſe reuocare qđ fugit. Reddet ḡ caro illa hoi in q̄ eē caro hūana p̄mit⁹ cepit. Ab illo q̄ppe altero tāq; mutuo ſūpta deputāda eſt: q̄ ſic es alienū rediben da eſt vñ ſūpta eſt. Sua ꝺo illi quē fames exinaniuerat: ab eo q̄ pōt etiā exhalata reuocare reddet. Quis tſi oib⁹ piſſet mōis: nec vlla ei⁹ materies in vllis nature latebris remaniſſet: vñ vellet eā reparet oipotens. Sz ꝓpt̄ ſenten
Luce·2ȷ· tiā ꝺitatis q̄ dictū eſt. Capill⁹ capitis vr̄i nō p̄ibit: abſurdū ē: vt putem⁹. cū capillus hois perire nō poſſit: tātas carnes fame depaſtas atz ꝓſūptas pire potuiſſe. Quib⁹ oibus ꝓnſo modulo ꝓſideratis atq; tractatis: hec ſūma ꝓficiet vt in reſurrectiōe carnis in eternū eas menſuras habeat corpoꝛ magnitudo q̄s habebat pficiende: ſiue pfecte cuiuſq; indita corpi rō iuuētutis. in mēbroꝛ q̄s oim modulis cōgruo decorefuato. Qꝺ dec⁹ vt fuerit: ſi aliq̄d demptū fuerit indecēti alicui granditati in ꝓte aliq̄ ꝓſtitute qđ ꝓ totū ſpargat: vt neq; id pereat t ꝺgruētia ꝓtiū vbiq; teneat: nō ē abſurdū vt aliq̄d inde etiā ſtature corpis addi poſſe credam⁹: cuz oibus ꝓtibus vt decorē cuſtodiāt id diſtribuit qđ ſi enormiter in vna eſſet vtiq; non deceret. Aut ſi ꝓtēdit i ea quēq; ſtatura corpis reſurrectuꝛ eē in q̄ defunct⁹ ē nō pugnacit reſiſtēdū ē tñ abſit oīs ꝺformitas: oīs firmitas. oīs tarditas: omniſq; corruptio: tſi q̄d aliud illud nō decet regnū in q̄ reſurrectiōis t ꝓmiſſiōis filij eq̄les erūt angelis dei: ſi nō corpe: non etate: certe felicitate. La·XXI

r Eſtituet ḡ t q̄cq̄d de corpibus viuis vt poſt mortē de cadauerib⁹ perijt: t ſimul cū eo qđ in ſepulcris remāſit: in ſpiritalis corꝓoris nouitatē exanimalis corpis vetuſtate mutatū reſurget incorruptōe atq; imortalitate veſtitū. Sed etſi vel caſu aliq̄ graui vel inimicoꝛ imanitate totū penitus ꝓterat in puluerē: atz in auras vel in aquas diſpſum quantū fieri ꝓt nuſq̄ eē ſinat oīno nullo mō ſubtrahi poterit oipotentie creatoris: ſ capill⁹ in eo capitis nō pibit. Erit ḡ ſpiritui ſbdita caro ſpiritalis: ſed
Luce·2ȷ· tñ caro nō ſpirit⁹: ſic carni ſubdit⁹ fuit ſpūs ipe carnalis: ſ tñ ſpūs nō caro. Cui⁹ rei habem⁹ experimentū in nr̄e pene deformitate. Nō eñ fm carnē: ſ vtiq; fm ſpiritū carnales erāt: quibus
j·Loꝛ·3· ait apl's. Nō potui vob̄ loqui q̄ſi ſpiritalib⁹: ſ q̄ ſi carnalib⁹. Et hō ſpiritalis ſic in hac vita dicitur: vt tñ corpe adhuc carnalis ſit: t videat ali-
Roma·7 am legē in membris ſuis: repugnantē legi mētis ſue. Erit aūt etiā corpus ſpiritale cū eadez
j·Loꝛ·ȷ5· caro ſic reſurrexit: vt fiat qđ ſcriptū eſt. Seminat corpus aiale: reſurget ſpiritale. Que ſit aūt t q̄m magna ſpiritalis corpis gra: que nōdū venit in experimentū: vereoꝛ ne temerarium ſit oē qđ de illa ꝓfertur eloquiū. Verūtñ q: ſpei noſtre gaudiū ꝓpter dei laudē nō eſt tacendū t de intimi ardentis ſancti amoris medullis dictū eſt. Dñe dilexi decorē dom⁹ tue: ō donis ei⁹ Pſ· 25·
que in hac erūnoſiſſima vita bōis maliſq; largit: ipo adiuuāte cōijciam⁹ vt poſſum⁹: q̄tum ſit illud qđ nōdū exprti vtiq; digne eloqui ſi valem⁹: Omitto eñ qđ fecit hoiem rectū: omit- Eccs·7·
to vitā illaz duoꝛ ꝓiugū in paradiſi fecūditate ſe Gene·2·
licē: q̄ñ tā breuis fuit: vt ad naſcētiū ſenſū: nec ipa ꝓuenerit in hac quā nouim⁹ in q̄ adhuc ſumus: cui⁹ tēptatiōes: imo quā tota tēptationē q̄ꝺiu in ea ſum⁹ q̄tūlibet pficiam⁹ ꝓpeti nō deſm im⁹: q̄ ſint indicia circa gen⁹ hūanū bonitatis dei: quis poterit explicare? La·XXII

Am qđ ad p̄mā originē ptinet oīm mor
n talīū ꝓgeniem fuiſſe damnatā: hec ipſa vita ſi vita dicenda eſt: tot t tātis malis plena teſtat. Quid eñ aliud indicat horrēda quedā pfunditas ignorātie ex q̄ oīs error exiſtit: qui oēs filios adā tenebroſo quodā ſinu ſuſcipit: vt hō ab illo liberari ſine labore: dolore: timore nō poſſit? Quid amoꝛ ipe tot rex vanarū atq; noxiaꝛ: t ex ꝺ mordaces cure: pturbatiōes: meroꝛes: formidines: inſana gaudia. diſcoꝛdie: lites: bella: inſidie iracūdie: inimicitie fallacia: adulatio: fraus: furtū: rapina: pfidia: ſupbia: ambitio: inuidētia: homicidia: picidia: crudelitas: ſeuitia: neq̄cia: luxuria: petulantia ipudentia: ipudicitia: fornicatiōes: adulteria inceſta: t ꝓtra naturā vtriuſq; ſex⁹ tot ſtupra atq; imūdicie: q̄s turpe ē etiā dicere: ſacrilegia: hereſes: blaſphemie: piuria: oppſſiones innocentiū: calūnie: circūuentiōes: ꝓuaricationes falſa teſtimonia: iniqua iudicia: violētia: latrocinia: t q̄cq̄d taliū maloꝛ in mentē nō venit: et tñ de vita iſta hoim ſi recedit? Tleꝛ ꝺ hoim ſūt maloꝛ: ab illa tñ errois t puerſi amoris radice vētēta: cū q̄ oīs filiꝰ adā naſcit. Nā q̄s ig̃rat cū q̄ta ig̃rātia ꝺitatis q̄ iā in ifantib⁹ mānifeſta ē: t cū quāta abūdātia vane cupiditat⁹ q̄ in pueris incipit appere hō veniat i hanc vitā: ita vt ſi dimittat viuere vt velit: t facere q̄cq̄d velit: in ꝺ facinoꝛa t flagicia q̄ cōmemoꝛaui: t q̄ cōmēoꝛare nō potui: vel cūcta: vel multa ꝓueniat. Sed ꝺina gubernatiōe nō oīmō deſerēte dānatos: t deo nō ꝓtinēte in ira ſua miſeratiōes ſuas: in ipis ſenſib⁹ generis hūani ꝓhibitio t eruditio ꝓtra iſtas cū quib⁹ naſcimur tenebras vigilāt: t ꝓtra hos impetus oꝑonunt: plene tamē etiā laboꝛ t doloꝛ. Quid ei ſibi volūt multiode foꝛ

midines que cohibendis puulox vanitatibus adhibenk? Quid pedagogi: quid ingki: qd ferule: qd loza: qd virge: qd disciplia illa q̄ scpturaſancta dicit Dilecti filij latera esse tondēda: ne crescat indomitus: domariq̄ iazourus aut vix possit: aut fortasse nec possit Quid igik agitur his penis oibus nisi vt debellek impitia: t praua cupiditas refrenek: cū qbus malis i hoc seculo viuimus· Quid est eñ qd cū labore meminim⁹: sine labore obliuiscimur: cū labore discimus: sine labore nescim⁹: cū labore strenui: sine labore inertes sumus? Nonne hinc appet in q̄ velut pondere suo ꝓcliuis t prona sit vitiosa natura: t q̄ta ope vt hic liberek indigeat? Desidia: segnities: pigritia: negligentia: vitia sūt vtiq̄ qbus labor fugik: cū labor ipe etiā q̄ ē vtilis pena sit· Sed p̄ter pueriles penas sine qbus disci nō pōt qō maiores volūt: qui vix aliquid vtiliter volūt: qt t quātis penis genus agitek humanū: que nō ad maliciā nequiciāq̄ iniquox: ꝑ ad conditionē ptinent miseriamq̄ cōmunem: quis vllo sermone digerit? quis vlla cogitatione cōpbendit quātus est met⁹: q̄nta calamitas aboꝛbitatib⁹ atq̄ luctu: a dāmis t dānationib⁹: a deceptiōibus t mēdatijs hominū: a suspitionib⁹ falsis: aboib⁹ violētis facinoꝛib⁹ t sceleribus alienis: qñ q̄dē ab eis: t de pdatio t captiuitas: t vincula t carceres: t exilia: t cruciat⁹: t amputatio mēbꝛoꝛ: et p̄uatio sensuum: t oppīsia coꝛpis: ad obscenā libidinē oppmentis explendā: t alia multa hoꝛrēda sepe cōtingūt· Quid ab innūeris casibus q̄ forisec⁹ coꝛpi formidank? estib⁹ t frigoꝛib⁹ tēpestatib⁹: ibꝛibus: alluuiōib⁹: coꝛuscatione: tonitru grādine: fulmine· morb⁹ biatibusq̄ fraꝝ· oppssiōib⁹· ruinaꝝ· ab offensiōe t pauoꝛe vel etiam malicia iumentoꝝ· a tot venenis fruticū· aquarū· auraꝝ· bestiaꝝ· ac feraꝝ· vel tantūmō molestijs· vel etiā moꝛtiferis moꝛsibus · a rabie que contingit ex rabido cane· vt etiā blanda t amica suo dño bestia nonnunq̄ vehementius t amarius q̄ leones draconesq̄ metuak· faciatq̄ hominem quem forte contaminauerit contagione pestifera ita rabiosum vt a pentibus· cōiuge· filijs· peius oñi bestia formidek? Que mala patiuntur nauigantes? Que terrena itinera gradientes? Quis ambulat vbicunq̄ non inopinatis subiacens casibus? De foꝛo quidā rediens domū sanis pedibus suis cecidit· pedem fregit· et ex illo vulnere finiuit hanc vitā Quid videtur sedente securius? De sella in q̄ sedebat cecidit Hely sacerdos· et moꝛtuus est 1·Re·4· Agricole immo vero omnes homines quot t quātos a celo t terra· vel a gnicosis animalibus casus metuunt agroꝝ fructib⁹· Solet tū de frumentis tandem collectis t reconditis eē securi· Sed quibusdam quod nouimus pꝛouētum optimum frumentoꝛum fluuius imꝛouisus fugientibus hominib⁹ de hoꝛreis eiecit atq̄ abstulit· Contra milleformes demonum incursus: quis innocentia sua fidit: quando quidem ne quis fideret etiam paruulos baptizatos quibus certe nihil est innocentius aliquādo sic vexant vt in eis maxime deo sinēte ista monstretur huius vite flenda calamitas: t alterius desideranda felicitas? Jam vero de ipso coꝛpoꝛe tot existunt moꝛboꝛum mala: vt nec libris medicoꝛum cuncta comprehensa sint: in quoꝛum pluribus ac pene omnibus etiam ipa adiumenta t medicamenta tormenta sunt: vt homines a penarum exitio: penarum eruantur auxilio· Nonne ad hoc perduxit sitientes homines ardoꝛ immanis: vt vrinam quoq̄ humanam vel etiam suam biberent? Nōne ad h̄ fames vt a carnib⁹ hoim abstinere se non possent: nec inuentos hoies moꝛtuos: ꝑ ꝓpter h̄ a se occisos: nec quoslibet alienos: verūetiā filios: matres incredibili crudelitate quā rabida esuries faciebat absumerēt? Jpe postremo somn⁹ q̄ ꝓprie q̄ris nomen accepit q̄s x̄bis explicet sepe somnioꝝ visis q̄ sit inq̄et⁹: t q̄ magnis licet falsarū rerū terroꝛibus: quas ita exhibet t quodāmō exprimit: vt a ver⁊ eas discernere nequeam⁹: aiam miseram sensusq̄ pturbet? Qua falsitate visoꝛum etiā vigilantes in q̄busdam moꝛbis t venenis miserabilius agitank: q̄uis mltimoda varietate fallacie hoies etiam sanos maligni demones nōnunq̄ decipiant: talibus visis etiā si eos p hec ad sua traducere nō potuerint: sensus tñ eoꝛum solo appetitu qualiter cūq̄ persuadente falsitatis illudant· Ab hui⁹ tam misere quasi q̄busdā inferꝛ vite: nō liberat nisi gratia saluatoꝛis x̄pi dei ac dñi nostri· Hoc eñ nomen est ipse iesus: interp̄tatoꝛ quippe saluatoꝛ: maxime ne post hanc miseroꝛ ac sempiterna suscipiat: nō vita: ꝑ moꝛs· Mā in ista q̄uis sint pfecta t p sanctos curationum magna solatia: tñ ideo nō semp etiā ipsa bñficia tribuunk petentibus: ne ꝓpter hoc religio queratur: que ꝓpter aliam magis vbi mala non erunt omnino vlla querēda est· Et ad hoc meliꝛes quosq̄ in his malis adiuuat gratia: vt quāto fideliꝛe: tanto fortiꝛe coꝛde tolerenk: ad quam rem etiam philosophiam pꝛodesse dicunt doctꝛi huius seculi: quā dij quibusdam paucis vt ait tullius veram dederūt· Hec hominibus inquit ab his: ante datum est donū

4·Re·6·

maius: aut potuit vllum dari: vsq; adeo et ipsi cõtra quos agimus quoquomõ compulsi sunt inhabenda nõ quacũq; ℞va pbia diuinã gr̃az ꝓfiteri· Porro si paucꝭ dinitus datũ ẽ vere philosophie ꝓtra miserias huiꝰ vite vnicũ auxiliũ satis ꝛ hinc aparet hũanũ genꝰ ad luẽdas miserias penas esse dãnatũ· Sic ãt b℞t fatenk nr̃lũ dinũ maiꝰ ẽ donũ: sic a nullo deo dari credẽ dũ est: nisi ab illo q̃ ꝛ ipi q multos deos colunt:

nullũ dicũt eẽ maiorẽ· La·XXIII

p Reter hãt mala huiꝰ vite bõis malisq; cõia: hñt in ea iusti etiã ꝓprios q̃sdã laGal·5· borꝛes suos q̃bꝰ adũsus vitia militãt: ꝛ in taliuz plioꝛ tẽptatiõibꝰ piculisq; ℞sank· Aliqñ eiñ pcitatiꝰ: aliqñ remissius: nõ tñ desinit caro ꝓcupiscere adũsus spiñ: ꝛ spũs adũsꝰ carnẽ vt ñ̃ea q̃ volumꝰ faciamꝰ: oẽm malã ꝓcupiscẽtiã ꝓsumẽdo: ℞ eã nob ℞tũ dinit ꝰ adiuti possumꝰ ñ ei consentiendo subdamus: vigilijs ꝓtinuis excubãtes: ne opio ℞isillis fallat: ne decipiat ℞mo ℞sutus ne se tenebꝛe alicuiꝰ errorꝭ offundãt ne q̃ bonũ ẽ malũ aut q̃ malũ ẽ bonũ eẽ credak: ne ab his q̃ agenda sũt metꝰ reuocet ne in ea q̃ agẽda nõ sũt cupido p̃cipitet: ne sup iracũdiaz sol occidat: ne inimicicie ꝓuocẽt ad retributionem mali ꝓ malo: ne absoꝛbeat inhonesta vl̃ moderata tristicia: ne impꝛiendoꝛ bñficioꝛũ i gerat mens ingrata toꝛpoꝛẽ: ne maledicis rumoꝛibꝰ bõa ꝓscia fatigek ne temeraria suspitionfa decipiat ne aliena de nob falsa nos frãgat ne regnet pctñ in nro moꝛtali coꝛpe ad obediendũ desideriis eiꝰ: ne mẽbꝛa nra exhibeãk inq̃tatis arma pctõ: ne oculꝰ sequak ꝓcupiscẽtiã ne vindicãdi cupiditas vincat: ne in eo q̃ male delectat vel visio vel cogitatio demoꝛek: ne ꝓbũ aut ídecẽs ℞bũ libẽ audiak: ne fiat q̃ nõ licet etiã si libet: ne in h̃ bello laboꝛ piculoꝛũq; plenissimo vel de viribꝰ nr̃is sperẽ faciendа victoꝛia: vel viribꝰ nr̃is nra facta tribuank:

Loꝛ· ℔ ℞ eius gr̃e de quo ait apl̃s· ℞ras aũt deo q̃ dat Rom·8· nobis victoꝛiã p dñm nr̃m ihesum xp̃m· Qui et alio loco· In his inq̃t omñ ꝰ supuincim ꝰ p eum qua dilexit nos· Sciamus tñ q̃talibet virtute ꝓliandi vitijs repugnemus: vel etiam vitia superemus: vel subiugemus q̃diu sumus in hoc coꝛpe: nobis deesse nõ posse: vñ dicamus deo·

Mat·6· Dimitte nobis debita nra· In illo autẽ regno vbi semp cũ coꝛpibus imoꝛtalibꝰ erimꝰ: nec p̃lia nob erũt vlla: nec debita: que nusq; ꝛ nũq; eẽnt si natura nr̃a sic recta creata ẽ ꝓmaneret· Ac p hoc etiã noster iste conflictus in quo periclitamur: ꝛ de quo nos victoria nouissima cupimus liberari ad vite huiꝰ mala ptinet quam tot tãtoꝛũq; testimonio malorũ ꝓbauimꝰ esse damnatam· La·XXIIII

Am nũc cõsiderandũ ẽ hanc ipam mi
i serjã generꝭ humani in qua laudatur iusticia puninentis: quãlibet ꝛ q̃z multꝭ impleuerit bonis eiusdẽ bonitas cuncta q̃ creauit administrãtis· Primũ bñdictionẽ illã quã ꝓtulerat añ pctñ dicens· Crescite ꝛ multipli- Gene·1·
camini ꝛ replete terrã: nec pꝰ pctñ voluit inhibere: mãsit q̃z in stirpe damnata donata fecunditas: nec illã vim mirabilem seminũ: imo etiã mirabilioꝛẽ qua efficiunk ꝛ semina inditaz coꝛporibꝰ humanis: ꝛ quodãmõ intextã pctivium potuit auferre: quo nob ipacta ẽ etiã necessitas moꝛtis: ℞ trũq; simul currit isto q̃ fluuio atq; toꝛrẽte generis hũani: malum q̃ a pente trahik: ꝛ bonũ q̃ a creante tribuik· In oꝛigina li malo duo sunt: pctñ atq; suppliciũ· In oꝛigia li bono alia duo: ꝓpagatio ꝛ cõformatio· Sed ℞tũ ad pñtẽ ptinet intentionẽ nr̃am de malis quoꝛũ vnũ de nr̃a venit audacia: id ẽ pctñ: alterũ de iudicio dei· i· suppliciũ: iam satis diximus· Nunc de bonis dei q̃ ipi quoq; vitiate dãnateq; nature cõtulit siue vsq; nũc cõsert dicere institui· Neq; eiñ damnãdo aut totũ abstulit q̃ dederat: alioq̃n nec eẽt oino: aut remouit a sua ptãte etiã cũ diabolo penaliter subdidit: cũ nec ipm diabolũ a suo alienauerit imperio: q̃ñ q̃dem vt ipiꝰ quoq; diaboli natura subsistat: ille facit q̃ fũme ẽ: ꝛ facit eẽ q̃dq̃d aliquo mõ est· Duũ igik illoꝛũ q̃ diximus bona etiã in natura pctõ vitiata suppli cioq; dãnata de bonitatis eiꝰ quodã veluti fonte manare ꝓpagationẽ: in primis mundi opibus bñdictiõe largiuꝰ ẽ: a q̃bꝰ opibus die septimo req̃uit· Cõfirma- Gene·2·
tio vero in illo eiꝰ est ope: quousq; nũc operatur Efficacẽ q̃pe potentiã suã si rebus subtrahat: nec ꝓgredi poterũt ꝛ suis dimẽsis motibꝰ peragere ipa: nec proꝛsus in eoꝝ create sũt aliq̃tenꝰ pmanebũt· Sic g̃ creauit hoiem deꝰ: vt illi adderet fertilitatẽ q̃ndã q̃ hoies alios ꝓpagaret: ꝓgenerãs eis ipaz etiã ꝓpagãdi posibilitatẽ: ñ ncc̃itatẽ Quibꝰ tñ voluit hoibꝰ abstulit eã deꝰ ꝛ steriles fuerꝭ: ñ tñ generi hũano abstulit semel datã pmis duobꝰ ꝓiugibꝰ bñdictõz generãdi· h g̃ ꝓpagatio q̃ quis pctõ ablata ñ fuit: ñ tñ etiã ipa tlis ẽ q̃lis fuisset si nẽo peccasset Ex q̃ Ps·48·
ei hõ i honoꝛe posit ꝰ: postea q̃z deliq̃t cõparꝰ ẽ pecoꝛibꝰ sil̃r gñat· Rõ i eos tñ penit ꝰ extincta ẽ q̃ dã velut scitilla rõnis i q̃ fact ꝰ ẽ ad imaginẽ di huic ãt ꝓpagatõi si ꝓformatõ ñ adhiberek: nec ipa in sui generꝭ fobas mõsq; ꝓcederet· Si eiñ ñ ꝓcubuisset hoies ꝛ nihilomin ꝰ deꝰ vellet ipleꝛe ℞as hoibꝰ: quõ creauit vnũ sine cõmixtiõe marꝭ ꝛ feie: sic possz oẽs ꝓcũbẽtes xo nisi illo cre

antegenerantes esse nō possunt· Sicut ergo
sit apostolus de institutione spiritali qua hō
ad pietatē iusticiāq; formak Neq; q̄ plātat ē ali
quid: neq; q̄ rigat: ꝑ q̄ incrementū dat de⁹· Ita
etiā ꝑ dici pōt: nec q̄ cōcūbit: nec q̄ semiat ē ali
quid: ꝑ q̄ format de⁹· Nec mī q̄ ꝓceptū portat ⁊
ptū nutrit ē aliq̄d: ꝑ q̄ icrem̄tū dat de⁹· Ꝑpe nā
q; opatiōe q̄ nūc vsq; opak facit vt nūeros su-
os explicēt semia: ⁊ a q̄busdā latētib⁹ atq; iuisi
bilib⁹ iuolucr̄ in fokas visibiles hui⁹q̄ō aspici-
mus decoris euoluāt· Ꝑpe ī corpeā corpeamq;
naturā: illā ꝓpositā: istā subiectā miris mōis co
pulās ⁊ ꝓnectēs: aiantē sac· Qō op⁹ ei⁹ tā ma-
gnū ⁊ mirabile ē: vt nō solū in hoie q̄ō ē aial rō
nale: ⁊ ex ꝫ cūct̄ frenis animātib⁹ excellēti⁹ at
q; ꝑstāti⁹: ꝑ ī q̄libet minutissima muscula bñ cō
siderāti: stupor̄ mēt̄ igerat: laudemq; pariat
creatoris· Ꝑpe itaq; aie hūane mētē dedit: vbi
rō ⁊ intelligentia ī ifante sopita ē q̄dāmō q̄si nl̄
la sit: excitāda sc̄z atq; exercēda eratis accessu
q̄ fit scie capax atq; doctrie ⁊ habilis ꝓceptioni
veritat̄ ⁊ amor̄ bōi· Qua capacitate hauriat
sapiam ꝛ turibusq; sit p̄dita: q̄b⁹ prudenk: fortik
tēpank: ⁊ iuste aduers⁹ errores ⁊ cetera igene
rata vitia dimicet: eaq; nulli⁹ rei desiderio nisi
boni illi⁹ sūmi atq; icōmutabilis vincat: qō ⁊ si
ipa ſi faciat taliū bonor̄ capacitas in nā rōnali
dinit⁹ istitura: q̄tū sit bōt: q̄ mirabile op⁹ oipo
tēt̄: qs cōpetenk effak aut cogitat· Ꝓtek cī ar
tes bñ viuēdi: ⁊ ad imortalē quemēdi felicitatē
q̄ ꝛ tutes vocank: ⁊ sola dei gr̄a q̄ ī xp̄o ē: filijs ꝓ
missiōis regniq; donank nōne hūano ingenio
tot tāteq; artes sūt iuente: ⁊ exercitate: pti ne
cessarie pti volūtarie· Et tā excellēs vis men-
tis atq; rōnis: in his etiā reb⁹ quas supfluas: i
mo ⁊ piculosas pniciosasq; appetit: q̄tū bonū
habeat in nā: vñ ista potuit vel inuenire vel di
scere: vel exercere testak· Vestimentor̄ ⁊ edi
ficior̄ ad opa q̄ mirabilia: q̄ stupenda idustria
hūana puenerit: q̄ ī agricultura: q̄ ī nauigatōe
ꝓfecerit: q̄ in fabricatōe q̄rūq; vasor̄ vel etiaz
statuar̄ ⁊ picturar̄ varietate excogitauerit et
ipleuerit: q̄ in theatr̄ mirabilia spectātib⁹: au
dientib⁹: incredibilia facienda ⁊ exhibēda mo
lita sit: in capiendis: occidendis: domādis irrō
nalib⁹ aiantibus: q̄ ⁊ quāta repit: adūsus ipos
hoies tot genera venenor̄: tot armor̄: tot ma
chinamētor̄: ⁊ ꝑ salute mortali rudēda atq; re
panda q̄t medicamīta atq; aduīta cōphende
rit: ꝑ voluptate fauciū: q̄t cōdimēta ⁊ gule ici
tamenta reperit: ad iudicādas ⁊ suadēdas co-
gitatōes q̄ multitudinez varietatēq; signor̄
vbi ꝑcipuū locū ꝛba ⁊ lr̄e tenēt: ad delectādos
aīos q̄s elocutōis ornat⁹: q̄ diuersor̄ carminū
copiā: ad mulcēdas aures q̄t organa musica:
quos cantilene modos excogitauerit: quātuz
pitiam dimensionū atq; numero r̄: meatusq; ⁊
ordines sidez quanta sagacitate cōprehende
rit: q̄ multa rez mundanar̄ cogitata cognitio
ne se ipluerit: quis possit eloqui: maxie si ve
limus nō aceruatim cūcta cōgerere: ꝑ in singu
lis imorari· In ipis postremo errorib⁹ ⁊ falsi-
tatib⁹ defendendis: q̄s magna claruerint inge
nia phor̄ atq; hereticor̄: quis existimare suffi
ciat· Loq̄mur em̄ nūc de nā mētis hūane qua
ista vita mortalis ornak: nō de fide atq; itinere
veritat̄ q̄ illa imortalis acq̄rik· Hui⁹ tāte natu
re cōditor cū sit vtiq; de⁹ verus ⁊ sūm⁹: ipo cū-
cta q̄ fecit administrante: ⁊ summā potestatez
summāq; habente iusticiā: nunq; ꝓfecto ī has
miserias decidisset: atq; ex his ꝓter eos solos
qui liberabunk in eternas esset itura: nisi nimis
grande peccatū in hoie ꝓmo de quo ceteri ex
orti sunt ꝓcessisset· Jaz vero in ipso corpe q̄-
uis nobis sit cū beluis mortalitate cōmūe: mł
tisq; eaz repiak infirmius: quanta dei bonitas
quanta prouidentia tanti creatoris apparet·
Nonne ita sūt in eo loca sensuū ⁊ cetera mem
bra disposita: speciesq; ipa ac figura et statura
totius corpis ita modificata: vt ad ministeriū
anie rationalis se indicet factū· Nō em̄ vt alia
lia rationis exptia prona esse videmus in fraz
ita creatus est homo: ꝑ erecta in celū corporis
forma admonet eū que sursum sunt sape· Ꝓpe
ro mira mobilitas que lingue ac manibus at-
tributa est ad loquendū ⁊ scribendū apta atq;
cōueniens: ⁊ ad opa artiū plurimar̄ officior̄ū
q; cōplenda: nōne satis ostendit qualianie vt
seruiret tale sit corp⁹ adiunctū· Q̄q; ⁊ detra-
ctis necessitatib⁹ opandi: ita oim ptiū congru
entia numerosa sit: et pulcra sibi parilitate re-
spondeat: vt nescias vtr̄ in ea condenda ma-
ior sit vtilitatis habita ratio: q̄ decoris· Certe
em̄ nihil creatum videmus in corpe vtilitatis
causa quod nō habeat etiā decoris locū· Ꝓlus
aūt nobis id appareret: si nūeros mensurar̄ q̄-
bus inter se cuncta cōnexa sūt ⁊ coaptata nos-
semus: quos forsitan data opa in his que fo:is
eminent humana posset inuestigare sollertia
Que vero recta sunt atq; a nostris remota cō
spectibus sicut est tanta pplexitas venar̄ atq;
neruor̄ ⁊ viscer̄ secreta vitaliū inuenire nul-
lus potest· Quia etsi medicor̄ diligentia nōnl̄
la crudelis quos anatomicos appellant lania-
uit corpa mortuor̄: siue etiā inter manus secā-
tis ⁊ pscrutantis morientiū: atq; in carnib⁹ hu
manis satis inhūane abdita cuncta rimata est
vt quid: ⁊ quomō: ⁊ quibus locis curādū esset

addiscerem: numeros tamen de quib⁹ loquor: quibus coaptatio q̄ harmonia grece dicit tan q̄ cuiusdā organi extrisec⁹ atq; intrisec⁹ totius corpis ꝓstat. Quid dicam nēo valuit inuenire q̄s nemo ausus ē q̄rere: q; si noti ēe potuissent: interiorib⁹ q̄s viscerib⁹ q̄ nullū ostentāt dec⁹ ita delectaret pulchritudo rōnis vt oī fore apparēti q̄ oculis placet ipi⁹ mēt⁹ q̄ oculis vnq̄ pferret arbitrio. Sūt ꝯo q̄dā ita posita in corpe vt nūmō decorē hēant nō etiā vsū: sicḇ pect⁹ virile māmillas: sicē facies barbā: quā nō ēe muniēto: ꝑ virili oramēto: indicāt pure facies femiax: q̄s vnq̄ firmiores muniri turi⁹ ꝓueniret. Si g̈ nl lū mēbrū ē in bis q̄dē ꝓspicuis vñ ābigit nēo q̄ ita sit alicui opi accōmodatū: vt ñ etiā sit decorū: sūt ān nōnulla q̄x solū dec⁹ t null⁹ ē vsus puto facili intelligi in ꝓditōe corpis dignitatē necessitati fuisse ꝑlatā. Trāsitura ē q̄pe necitas tēpusq; vētux: q̄ñ sola inuicē pulchritudie sine vlla libidie pfruamur: qō maxie ad laudē referendū ē ꝓditoris: cui ōr i psalmo. Cōfessionē t decorē induisti. Jā cetera pulchritudo t vtilitas creature q̄ hoi licet in istos labores miseri aspz ꝓiecto atq; dānato: spectāda atq; sumenda dīna largitate cōcessa ē. Quo sermone pōt terminari: in celi t ꝛre t maris multimoda t varia pulchritudine etiā ipi⁹ lucis tāta corpis: tā q; mirabili specie: in sole ac lūa t sideri⁹ i opa citatib⁹ nemox: in coloꝛib⁹ t odoꝛib⁹ floꝛ: i diuersitate ac multitudie volucx garrulax atq; pictax: i multiformi spē tot tātarūq; aīantiuz: q̄x illa plus hīt admiratiōis q̄ molis minimū pl⁹ ei formiculax t apiculax opa stupemus q̄s īmensa corpa balenax: in ipi⁹ q̄s maris tā grandi spectaculo: cū sese diuersis coloꝛibus induit velut vestib⁹: t aliqñ viride: atq; h̄ mult⁹ mōis aliqñ purpureū: aliqñ ceruleū ē. Q̄ pozro delectabilit spectaꝭ etiā q̄ñcūq; turbaꝭ t fit inde maiꝛ suauitas: q: sic demulcet ītuentē: vt nō iaceat t q̄tiat nauigātē? Quid ciboꝝ vsq; q̄q; copia ꝓtra famē? q̄d sapox diuersitas cōtra fastidiū nature: diffusa dīni⁹ nō cocox arce aclaboꝛe q̄sita? q̄sita in mult⁹ reb⁹ tuēde ac recuperāde salutis auxilia? Q̄ grata vicissitudo diei alternātis t noctis. aurax q̄s blanda tēperies In fructib⁹ t pecoꝛib⁹ indumētox ꝓficiēdoꝝ q̄sita materies. Quia cōmēoꝛare q̄s possit. Hec aūt sola q̄ a me velut in quendā aggerē sūt coartata: si vellē velut colligata ī uolucra soluere atq; discutere: q̄sta mihi moꝛa ēēt in singul q̄b⁹ plurīa ꝓtinent. Et h̄ oīa miseroꝝ sūt dāna toꝛūq; solacia: nō ꝑmia brōx. Que igit illa sūt si tot ac talia t tāta sūt ista. Quid dabit eis q̄s ꝑdestinauit ad vitā: q̄ h̄ dedit eis q̄s ꝑdestinauit ad moꝛtē. Que bona in illa btā vita faciet eos sumere: ꝓ quib⁹ in hac miseria vnigenitū suū filiū voluit vsq; ad moꝛtē mala tāta perferre. Ubi apls de ipis in illud regnū ꝑdestiat⁹ loq̄ns. q̄ ꝑpꝛio impt filio ñ pepcit: ꝑ nob oīb⁹ Rom 8. tradidit eū: quō ñ etiā cū illo oīa nob donauit Cū h̄ ꝑmissio cōplebit: q̄d erī⁹: q̄les erī⁹ q̄ bōa ī illo ꝛgno accepturi sum⁹ qñ q̄dē xpo moꝛiēte ꝑ nob tā tale pign⁹ acceptim⁹. Qualis erit spiritⁿ hois: nullū oīno h̄ns vitiū: nec sub q̄ iaceat: nec cui cedat: nec ꝓꝛa qō saltē laudabilit dimicet: pacatissima x̄tute pfect⁹ Rex ibi oim q̄x ta q̄ speciosa: q̄ certa scīa sine erroꝛe aliq; vl laboꝛe: vbi dei sapia de ipo suo fonte potabit: cū summa felicitate: sine vlla difficultate. Quale erit coꝛp⁹ qō oīmō spiritui subditū: t eo sufficienter viuificatū nullis alimonijs idigebit. Nō eñ aiale: ꝑ spiritale erit: h̄ns q̄dē carnis: ꝑ sine vlla carnali coꝛruptiōe substātiā. Ca. XXV

Erū de aní bōis q̄b⁹ post hāc vitā beatissim⁹ pfruet: nō a nob dissentiunt pbi nobiles: q̄ de carnis resurrectiōe ꝓtendūt. Hāc q̄x tū pūt negāt: ꝑ credētes multi negātes paucissimos reliq̄runt: t ad xp̄m q̄ h̄ qō istis videt absurdū in sua resurrectione monstrauit: fideli coꝛde ꝓuersi sūt: docti t idocti: sapiētes mūdi t īsipiētes. Hoc eñ credidit mundus qō ꝑdixit de⁹: q̄ etiā h̄ ꝑdixit qō hāc rē mūdus fuerat creditur⁹. Neq; ei petri maleficijs eā cū laude credētiū tāto āte ꝑnūciare cōpulsus ē. Ille ē eñ de⁹: quē sic iā dixi aliq̄ties nec cōmēoꝛare me piget ꝓfitēte porphyrio: atq; id oꝛaculis deox suox ꝓbare cupiente: ipa numina phoꝛescūt. Quē sic laudauit: vt eū t deuz pfem t regē vocaret. Absit eñ vt sic itelligenda sint q̄ ꝑdixit: quō volūt hi q̄ h̄ cū mōo ñ credideꝛt: qō mūdū creditux eē ꝑdixit. Cur ei nō potⁿ ita sic creditur⁹ tāto añ ꝑdict⁹ ē mūd⁹ nō sic paucissimi garriūt q̄ cū h̄ mūdo qō creditūrus ꝑdictus est credere nolueꝛt. Si eñ ꝓpter ea dicūt alio mō eē credenda: ne si dixerint vana esse ꝓscripta: iniuriā faciūt illi ꝛo cui tā magnū ꝓhibent testimoniū: tantā ꝓꝛsus ei vl etiā grauioꝛē faciūt iniuriā si aliter dicūt eē intelligenda: nō sic mūdus ea credidit quē creditux ipse laudauit: ipe ꝓmisit: ipe cōpleuit. Cur eñ non pōt facere vt resurgat caro t viuat in eternuz: An ꝓpterea credendū nō est id eū esse factux q: malū est atq; indignū deo. Sed de oīpotentia eiusque tot t tanta facit incredibilia: iam multa diximus: si volunt inuenire quod omnipotens non potest: habent: ꝓꝛsus ego dicam: mentiri non potest. Credamus ergo qō potest nō credendo qō nō pōt. Nō itaq; credētes q

Ps. 1033

mentiri possit: credant esse facturū quod se facturū esse p̄misit. Et sic credant si id credidit mūd⁹ quē crediturū eē p̄dixit: quē crediturus eē laudauit: quē crediturū eē p̄misit: quē credidisse iā ostēdit. Hoc aūt malū eē vñ demonstrauit? Nō erit illic vlla corruptio: qō ē corpis malū. De ordine elemētoꝝ iā dispurauim⁹: de alijs hoim cōiecturis satis dixim⁹: q̄ta sit futura in corpe incorruptibili facilitas mot⁹: de p̄sentis bone valitudinis tpamēto q̄ vtiq; nullo mō illi companda ē imortalitati: in libro tredecimo satis vt opinor ostēdim⁹. Legāt supiora opis hui⁹: q̄ vel nō legerūt: vel nolūt recolere qō legerunt. Ca. XXVI

Ed porphyri⁹ ait inquiūt vt beata sit aīa: corp⁹ oīno esse fugiendū. Nihil ergo p̄dest q: incorruptibile dixim⁹ futurum corp⁹: si aīa beata nō erit nisi corp⁹ oē effugerit. Sz iā hinc in libro memorato q̄tū oportuit dispurauī: vex hic vnū inde tm cōmemorabo. Emēdet libros suos istoꝝ olim mgr̄ plato: t dicat eorū deos vt beati sint sua corpa fugituros. i. eē morituros: quos in celestib⁹ corpibus dixit inclusos. Quib⁹ tū de⁹ a q̄ facti sunt quo possent esse securi: imortalitatē. i. in eisdē corpib⁹ eternā pmāsionē: nō eoꝝ natura id hīte suo cōsilio p̄ualēte p̄misit. Vbi etiā euertit illud qō dicūt: qm̄ ē ipossibile: iō resurrectionez carnis nō eē credēdā. Aptissime q̄pe iuxta eūdem phm: vbi dijs a se factis p̄misit de⁹ non factus imortalitatē: qō ipossibile ē se dixit esse facturū. Sic em̄ eū locutū narrat: plato: qm̄ est orti inq̄t imortales esse t dissolubiles nō potestis. Nō tū dissoluemini: neq; vos vlla mortis fata perimēt: nec erūt valētiora q̄ cōsiliū meum: qō maī⁹ ē vinculū ad ꝓpetuitatē vtam: q̄ illa q̄b⁹ estis colligati. Si nō solū absurdi: sed surdi nō sunt q̄ h audiūt: nō vtiq; dubitāt dijs factis ab illo deo q̄ eos fecit fm platonē: qō ē ipossibile fuisse p̄missum. Qui em̄ dicit vos q̄dem imortales esse nō potestis: sed mea voluntate imortales eritis. q̄d aliud dicit q̄ id qō fieri non pōt: me faciēte tū erit? Ille igit carnē incorruptibilē: imortalē: spiritalē resuscitabit: q̄ iuxta platonē id qō ipossibile se factur⁹ eē p̄misit. q̄d adhuc qō p̄misit de⁹ q̄ deo p̄mittenti credidit mūd⁹ q̄ etiā ipe p̄missus ē creditur⁹: eē ipossibile clamāt: qū q̄dē nos deū q̄ etiā fm platonē fac ipossibilia: id facturū eē clamam⁹. Nō g̃ vt beate sint aīe corp⁹ē oē fugiēdū: sed corp⁹ īcorruptibile recipiendū. Et in quo cōuenienti⁹ incorruptibili corpe letabunt: q̄ in quo corrupti bili gemuerūt? Sic em̄ nō in eis erit illa dira cupiditas quā posuit ex platone virgilius, vbi ait

Rursus t incipiant in corpa velle reuerti. Sic inq̄ cupiditatem reuertendi ad corpora nō habebunt: cum corpa in que reuerti cupiunt secū habebūt: t sic habebūt: vt nūq̄ nō habeant nūq̄ ea p̄sus vel ad exiguum q̄libet tp̄s vlla morte deponant. Ca. XXVII

Jngula quedā dixerūt plato atq; porphyri⁹: q̄ si inf se cōicare potuissent fcī eēnt forrasse xp̄iāi. Plato dixit sine corporib⁹ aīas in eternū eē ñ posse. Joo em̄ dixit: etiā sapientū aīas post q̄libet lōgū tp̄s: tū ad corpa redituras. Porphyri⁹ āt dixit aīam purgatissimā cū redierit ad patrē: ad h mala mundi nūq̄ eē rediturā ac p hō qō vex vidit p̄o si dissz porphyrio ēt iustoꝝ atq; sapiētū purgatissimas aīas ad hūana corpa redituras: rursꝰ qō vex vidit porphyri⁹ si dissz platōi nūq̄ redituras ad miserias corruptibilis corpis aīas sanctas: vt nō singuli h singula: sed ābo vt singli vtrūq; dicerēt: puto q̄ viderēt eē iā cōsequens vt redirēt aīe ad corpa: t talia reciperēt corpa i quib⁹ beate atq; imortaliī viuerēt. Qm̄ scōm platonē etiā sācte aīe ad hūana corpa redibūt fm porphyriū ad mala mūdi hui⁹ sancte aīe ñ redibūt. Dicat itaq; cū platone porphyri⁹: redibūt ad corpa: dicat plato cū porphyrio: non redibūt ad mala: t ad ea corpa redire p̄sentiēt in quib⁹ nulla mala patiant. Hec itaq; nō erūt nisi illa q̄ p̄misit de⁹ brās aīas in eternū cū sua eterna carne factur⁹. Hoc em̄ q̄tū existio iā facile nob p̄cederēt ābo vt q̄ faterent ad imortalia corpa redituras aīas esse sanctoꝝ: ad sua illas redire p̄mitterēt: in q̄b⁹ mala hui⁹ seculi p tulerūt: in q̄b⁹ deū vt his malis carerent pie fideliterq; coluerunt. Ca. XXVIII.

a Onnulli nostrū ꝓpt quoddā p̄clarissimū loq̄ndi gen⁹: t ꝓpt nōnulla q̄ veracīter sensit amātes platonē dicūt eū aliquid simile nobis etiā de mortuoꝝ resurrectione sensisse. Qō q̄dē sic tāgit in libris de republica tull⁹: vt eū lusisse pot⁹ q̄ q̄ id verū esset affirmādo dicere voluisse. Jnducit ei hoiez reuixisse: t narrasse quedā q̄ platonicis disputationib⁹ congruebāt. Labeo etiā duos dicit no die fuisse defūctos: t occurrisse iuicē in quodā cōpito: deinde ad corpa sua iussos fuisse remeare: t p̄stituisse int se amicos se eē victuros: atq; ita eē factuz dono ec postea morerent. Sz isti auctores talē resurrectionē corpis factā fuisse narrarūt: q̄les fuerūt eoꝝ q̄s resurrexisse nouimus: t huic q̄dē redditos vite: sed nō eo modo vt nō morerēt vlteri⁹. Mirabili⁹ āt q̄ddā marcus varro pōit i libris q̄s p̄scp̄sit de gēte p̄l'romāi: c⁹ puraui verba ipa ponēda. Benethliaci

n Onnulli] In hoc cānota q̄ vt ptz ex macrobio sup somniū sci pionis plato scribens libros de republica in fine ad astruendam imortalitatem animē narrat quēdaz militē noſe ber in bello occisū t a mortuis suscitatum ac de statu eius post mortē ac imortalitate aīaruz multa narrasse. banc fabulaz vt ait macrobius. cicero licet ab indoctis q̄si veri cōsciꝰ ipe tolebat irrisam exemplum stolidē re

p̄bēstionis
vitās exci
tari narra
turū q̄ re
miniscere
malunt. vñ
inducit i fi
ne i li. viij.
de republi
ca corneliū
scipionez p
somnium in
structū ea
pre scriptōe
africano ō
imortalita
te anime.
b Labeo
etiā tc. Lō
sequēter cō
memorat ō
labeone q̄
scriptor erat
rez diuinaz
c Mira
bilius ātq̄
Deinde q̄d
narrat var
ro de redi
tu animaz
ad corpora
eadez port
certū nume
rū annoꝝ
cōfert cum
dictis pla
tonis t por
phyrij ostē
dēs quō q̄
dēs quō q̄
liber corpz
in aliq̄ con
uenit cu ve
ra fide re
surrectiōis
future ad
eternā bea
titudinem.
Ad quam
nos perdu
cat q̄ sine fi
ne viuit et
regnat bn
dict⁹ in se
cula seculo
rum. Āmē

q̄dā scripserint q̄t ecin renascēdis hoīb⁹ q̄s ap
pellāt paliggenesian greci hāc scripserint pficiī an
nis nūero q̄drigēt⁹ q̄dragīta: vt idē corp⁹ et
eadē aīa q̄ fuerāt pīūcta i hoīe aliq̄n: eadē rur
sus redeāt in pīūctionē. Iste varro q̄dē siue il
li genethliaci nescio q̄: nō ei cōmēorauit sniam: aliq̄d dixerit qō licet fal
sū sit: cū ei semel ad eadē corpa q̄ gesserit aīere
dixerit: nūq̄ ea postea sūt relicture: tū multa il
lius ipossibilitas q̄ ptra nos isti garriunt argu
mēta cōuellit t destruit. Qui ei hec senserūt si
ue senserit: nō eis visū ē fieri nō posse vt dilapsa ca
uauera i auras: in puluerē: in cinerē: i hūores
in corpa vescētū bestiaꝝ: vel ipoꝝ q̄s hoīm: ad
id rurs⁹ redeāt qō fuerit. Quapropt pl̄o t por
phyri⁹: vel port⁹ q̄cūq̄ illos diligūt t adhuc vi
uūt si nob⁹ sentiūt: etiā scās aīas ad corpa re
diturās: sic ait pl̄o: nec tū ad mala vlla reditu
ras: sic ait porphyri⁹ vt ex his fiat p̄scq̄ns qō si
des p̄dicat xp̄iana: talia corpa recepturas i q̄
bus sine vllo malo i eīnū felicit⁹ viuāt. Assumāt
etiā h̄ de varrone vt ad eadē corpa redeāt i q̄
bus ātea fuerit: et apō eos tota q̄stio de carnis
i eternū resurrectiōe soluet.

La. XXIX.

Vnc iā q̄d acturi sint i corp⁹ imortali
n bus atq̄ spiritalib⁹ sanctis: nō adhuc corp
carne carnalis s̄ spiritalis iā viuēte: q̄si tū dīs di
gnat adiuuare videam⁹. Et illa q̄dē actio: vel
port⁹ q̄es atq̄ octiū q̄le futurū sit: si vez veliz di
cere nescio. Nō ei h̄ vnq̄ p sensus corpis vidi.
Si āt h̄ mēte: id itelligētia vidisse me dicā: q̄tū
ad illā excellētiā? Ibi
q̄ē ei pax rōis: q̄ sic ait apl̄s: supat oēz itellectū quē
libet
nisi nr̄m: aut fortasse etiā oim scōrum āgelorū: nō
ei t dei. Si q̄ scti i dei pace victuri sūt: pfecto i
ea pace victuri sūt: q̄ supat oēm itellectū. Am̄
q̄ nr̄m q̄dē supat nō ē dubiū. Si āt supat t āgelo
rū: vt nec ipos excepisse videat q̄ aut oēz itelle
ctū: sm h̄ dictū cē debem⁹ accipe: q̄ pacē dei q̄
ipe de⁹ pacat⁹ ē sic nouit de⁹: nō eā nos sic possu
mus nosse: nec vlli āgeli. Supat itaq̄ oēm itel
lectū: nō dubiū p̄ suū. Sz q̄ t nos p mō nr̄o pa
cis ei⁹ principes facti: sūmā i nob⁹ atq̄ int nos t
cū ipo pacē q̄tū nr̄m sūmū ē obtinebimus. Isto
mō p suo mō sciūt eā scti āgeli: hoīes āt nūc lō
ge infra q̄tūlibet pfectu mētis excellāt. Lōsi de
rādū ē ei q̄t⁹ vir dicebat. Ex pte scim⁹ t ex pte
pphetam⁹: donec vēiat qō pfectū, ē: t videm⁹
nūc p speculū i enigmate: tūc āt facie ad faciē.
Sic iā vidēt scti āgeli: q̄ etiā nr̄i āgeli dicti sunt
q̄ eruti ō prāte tenebraꝝ t accepto spūs pignore
trāslati ad regnū xp̄i: ad eos āgelos iā cepim⁹
prīnē: cū q̄b⁹ nob⁹ erit scā atq̄ dulcissima ō q̄ iā
tot libros scripsim⁹ ōs ciuitas ipa cōis. Sic sūt
ḡ āgeli nr̄i q̄ sūt āgeli dei: quēadmodū xp̄s dei
xp̄s ē nr̄. Dei sūt: q̄ deū nō reliq̄rt: nr̄i sūt: q̄ su
os ciues nos hr̄e cepert. Dixit āt dīs iel⁹. Vi Mat. 18.
dete ne cōtēnatis vnū de pusillis istis. Dico ei
vob: q̄ āgeli eoꝝ i celis sp̄ vidēt faciē p̄r̄is mei
q̄ i celis ē. Sic ḡ illi vidēt: ita t nos visuri sum⁹
s nōdū ita videm⁹. Propt qō ait apl̄s qō pau
loāi dixi. Videm⁹ nūc p speculū i enigmate: tūc 1. Cor. 13
āt facie ad faciez. Prem nō itaq̄ fidei nob visio
ista seruat: de q̄ t apl̄s Joānes loq̄ns. Lū apa 1. Joh. 3.
ruerit inq̄t silēs ei erim⁹: q̄m videbim⁹ eū sicu
ti ē. Facies āt dei mā̄ifestatio ei⁹ itelligēda ē: nō
aliq̄ō tale mēbroꝝ q̄le nos hēm⁹ in corpe: atq̄
isto noie nūcupam⁹. Quapropt cū ex me q̄rit
q̄d acturi sint scti i illo corpe spiritali: nō dico qō
tā video: s̄ dico q̄ credo: fm illō qō i psalmo le Ps. 115.
go: Credidi propt qō locut⁹ sū. Dico itaq̄ q̄ vi
suri sint deū i ipo corpe: s̄ vtrū p ipm sic p corp⁹
nūc videm⁹ solē: lunā: stellas mare ac trā: t q̄
sūt i ea: nō pua qō est. Durū ē ei dicē qō scti talia
corpa tūc habebūt vt nō possint oculos claudere
atq̄ apire cū velint. Durū⁹ āt qō ibi deus q̄sq̄s
oculos clauserit nō videbit. Si ei pphā helisē⁹ pu 4. Reg. 5
erū suū giezi absens corpe vidit accipiētē mū
era q̄ dedit ei naamā syr⁹: quē pphā mēorat⁹ a
lepre deformitate mūdauerat qō seru⁹ nequā
dīo suo nō videte latenter se fecisse putauerat: q̄
to magis i illo corpe spiritali videbūt scti oia: nō
solū si oculos claudāt: verūetiā vbi sūt corpe ab
sentes. Tūc em̄ erit pfectū illud q̄ loq̄ns apl̄s 1. Cor. 13
Ex pte nouit scim⁹ t ex pte pphetam⁹. cū āt ve
nerit qō pfectū ē qō ex pte ē euacuabit. Deinō
vt quō posset aliq̄ similitudie ostenderi: q̄tū ab
illa q̄ futura ē differt b vita: nō q̄liūcūq̄ hoīm: ve
rūetiā q̄ p̄cipua b sanctitate sūt p̄dīti. Lū eēm Ibidem.
inquit puul⁹: q̄si puul⁹ sapiebā: q̄si puul⁹ loq̄bar:
q̄si puul⁹ cogitabā: cū āt fact⁹ sū vir euacuaui
ea q̄ puuli erāt. Videm⁹ nūc p speculū i enig
mate: tūc āt facie ad faciē. Nūc scio ex pte: tūc
aūt cognoscā sic t ego cognit⁹ sū. Si ḡ i hac vi
ta vbi hoīm mirabiliū pphetia ita cōpanda est
illi vite q̄si puuli ad iuuenē: vidit tū helise⁹ acci 4. Reg. 5
pientē mūcra seruū suū vbi ipe nō erat: ita ne cū
venerit qō pfectū ē: nec iā corpus corruptibile Sap. 9.
aggrauabit aīam: s̄ corruptibile nihil impediet
illi sci ad ea q̄ videnda sūt oculos corporeis q̄b⁹ helise
us absens ad fuū suū videndū nō indiguit: indi
gebūt. Nā fm interp̄tes septuaginta ista sūt ad
giezi verba pphete. Nonne cor meum tecum
erat q̄n cōuersus est vir de curru in obuiam ti 4. Reg. 5
bi: t accepisti pecuniam: t cetera. Sicut autē
exhebraeo interpretatus est p̄sbyter hieronymus. Nonne cor meū inquit in presenti erat:
quando reuersus ē homo ō curro suo i occur Ibidem.

sum tui? Cor de suo ergo se dixit hoc vidisse p̄
pheta: adiuto q̄dē mirabiliter nullo dubitāte di
j. Cor. 15 uinitus. Sed q̄to ampli⁹ tunc oc̄s munere isto
abundabunt: cum de⁹ erit oia in oibus? Habe
bunt tñ etiā illi oculi corpei officiū suū: ⁊ in lo
co suo erūt: vteturq; ille spūs p spiritale corp⁹.
Recq; eñ ⁊ ille ꝓpheta: q; non eis indiguit vt
videret absentē: nō eis vsus est ad videnda p̄
sentia q̄ tñ spū videre posset etiā si illos claude
ret: sicut vidit absentia: vbi cū eis ipse nō erat.
Absit q̄ vt dicam⁹ illos sc̄os i illa vita deū clau
sis oculis nō visuros: quē spū sp videbūt. Sz
vtrū videbūt ⁊ p oculos corpis cum eos aptos
habebūt: inde questio ē. Si eñ tñ potuerūt in
corpe spiritali eo mō: vtiq; etiā ipsi oculi spirita
les: q̄tū possunt isti quales nūc habem⁹: pcul
dubio p eos deus videri non poterit: longe ita
q; alterius erūt potentie si p eos videbit incor
porea illa natura q̄ nō ꝓtinet loco: sed vbiq; to
ra est. Nō eñ q; dicim⁹ deū ⁊ in celo esse ⁊ in ter
Ihiere. 3. ra: ipse q̄pe ait p ꝓphetā. Celū ⁊ terrā ego im
plebo: aliā ptem dicturi sum⁹ cum in celo habe
re ⁊ in terra aliā: sed tot⁹ in celo est: totus i ter
ra: non alternis tpib⁹: sed vtrūq; simul: qđ nul
la natura corpalis pōt. Vis itaq; prepollentior
oculor; erit illor; non vt acuti⁹ videant q̄ quidē
phibent videre serpentes vel aquile. Q̄ tali
bet eñ acrimonia cernendi eadē q̄ aialia nihil
aliud pūt videre q̄ corpa: sed vt videāt ⁊ incor
palia. Et forta sse ista virt⁹ magna cernēdi da
ta fuerit ad horā: etiā in isto mortali corpe ocu
Job. 42. lis scti viri iob: q̄ii ait ad dē. In obaudito au
ris obaudiebā te p̄us: nunc aūt oculus me⁹ vi
det te: ꝓpterea despexi memetipm ⁊ distabui ⁊
existimaui me terrā ⁊ cinerē. Quis b̄ nihil pro
hibebat oculū cordis itelligi. de q̄bus oculis ait
Ephe. j. ap̄ls. Illumiatos oculos haberi cordis vr̄i. Ip
sis aūt videri deū cum videbit: xp̄ian⁹ ambigit
Mat. 5. nemo q̄ fideliter accipit qđ ait de⁹ ille magister
Bt̄i mundo corde: q̄m ipsi deū videbūt. Sz vtq;
Luce. 3. etiā corpalib⁹ oculis ibi videat: b̄ in ista questio
ne versamus Illud eñ qđ scriptū est. Et vide
bit omis caro salutare dei: sine vll⁹ nodo difficul
tatis sic intelligi pōt: ac si dictū fuerit: ⁊ videbit
omis hō xp̄m dei: q̄ vtiq; in corpe visus est ⁊ i cor
pore videbitur: q̄m viuos ⁊ mortuos iudicabit.
Q̄d aūt ipe sit salutare dei. multa sunt ⁊ alia te
stimonia scriptur; ⁊. Sed euidenti⁹ venerādi
Luce. 2 ill⁹ senis symeonis ꝟba declarant. Qui cū in
fantē xp̄m accepisset in manus suas. Nūc inq̄t
dimittis seruū tuū dñe: f̄m verbū tuū in pace:
q̄m viderūt oculi mei salutare tuū. Illud etiaz
Job. 19. qđ ait supra memoratus Job. sicut in exempla
rib⁹ que in hebreo sūt inuenīt. Et in carne mea
videbo deum: resurrectionem q̄dem carnis si
ne dubio ꝓphetauit: non tñ dixit p carnē meaz
Q̄d quidē si dixisset: posset de⁹ xp̄s intelligi: qui
p carnē in carne videbit. Nunc ꝟo pōt ⁊ sic acci
pi. In carne mea videbo deū saluatorē meum
ac si dixisset. In carne mea ero cū videbo deuz
Et illud qđ ait ap̄ls. Facie ad faciē: non cogit j. Cor. 13.
vt deū p hanc faciē corpalē: vbi sunt oculi cor
porales nos visuros esse credam⁹? quē spū sine
intermissione videbim⁹. Nisi eñ esset etiam in
teriorис hois facies: nō diceret idē ap̄ls. Nos āt 2. Cor. 3.
reuelata facie gloriaz dñi speculātes: in eandē
imaginē trāsformamur de gl̄ia in gloriā: tanq̄
ad dñi spīm. Nec aliter intelligim⁹ qđ in psalmo
canit. Accedite ad eū ⁊ illuminamini: ⁊ facies Ps̄. 33.
vestre nō erūbescent. Fide q̄pe accedit ad de
um: quā cordis cōstat esse non corpis. Sed q̄a
spiritale corp⁹ nescim⁹: q̄tos habebit accessus
de re quipe inexpta loquimur. vbi aliq̄ que ali
ter intelligi nequeant diuinarum scripturarū
nō occurrit: sed succurrit auctoritas: necesse ē
vt ꝓtingat in nobis qđ legit in libro sapie. Co- Sap. 9.
gitatões mortaliū timide. ⁊ incerte; p̄uidētie
nostre. Ratiocinatio quipe illa pb̄or; qua dis
putāt ita mētis aspectu intelligibilia videri: et
sensu corpis sensibilia. i. corpalia: vt nec intelli
gibilia p corp⁹: nec corpalia p seipam mēs vale
at intueri. sed posset nobis eē certissima: pfe
cto certū eēt p oculos corpis etiā spiritales nul
lo mō posse videri deū. Sed istā ratiocinationē
⁊ vera rō ⁊ ꝓphetica irridet auctoritas. Quis
eñ sit ita auersus a vero. vt dicere audeat deū
corpalia ista nescire: Nunq̄d ergo corp⁹ habet
p cuius oculos ea poscit addiscere. Deinde q̄d
de ꝓpheta heliseo pauloante dixim⁹: nonne sa 4. Reg. 5
tis indicat etiā spū non p corpus corpalia posse
cerni? Q̄ñ eñ seru⁹ ille munera accepit: vtiq;
corpaliter gestū est: qđ tñ ꝓpheta non p corp⁹
sed p spm̄ vidit. Sicut g̃ ?stat videri corpa spū:
quid si tanta erit potentia spiritalis corpis: vt
corpe videat ⁊ spūs? Spūs eñ est deus. Dein- Joh. 4.
de vitā quidē suam qua nūc viuit in corpe: ⁊ b̄
terrena membra vegetat facitq; viuentia inte
riori sensu quisq; non p corporeos oculos no
uit: aliorum vero vitas cuz sint inuisibiles per
corpus videt. Nam vñ viuentia discernimus a
non viuentibus, corpa nisi corpa simul vitasq;
videmus: quas nisi per corpus videre nō pos
sumus? Vitas aūt sine corpibus: corpeis ocul
non videmus. Q̄obrem fieri pōt: valdeq; cre
dibile est sic nos esse visuros mundana tūc cor
pora celi noui ⁊ terre noue: vt deum vbiq; pre
sentem: ⁊ vniuersa etiam corpalia gubernantē
p corpa que gestabimus ⁊ que conspiciemus:

Roma· j· quaquauersum oculos duxerim⁹: clarissima p
spicuitate videam⁹: nō sicut nūc inuisibilia dei
p ea q̄ facta sunt intellecta ꝓspiciunt̄ p speculū
j· Cor· xj· in enigmate ꝛ exp̄te: vbi plus in nobis valet fi
des q̄ credim⁹: q̄ res corpaliū species quā per
oculos cernim⁹ corpales· Sz sicut hoīes inter
quos viuētes: motusq; vitales exercentes vi-
uim⁹: mox vt aspicim⁹ nō credim⁹ viuere ꝫ vi-
dem⁹ cū eox vitā sine corpib⁹ videre neq̄amus
quā tū in eis p corpa remota oī ambiguitate cō
spicim⁹ ita quacūq; spiritalia illa lumia corpox
nrox circūferem⁹: incorpeū dcū oīa regentez
etiā p corpa ꝓtuebimur· Aut ergo p illos ocu-
los sic videbit de⁹· vt aliq̄d habeant in tāta ex-
cellentia mentri simile q̄ ꝛ incorpea natura cer-
nat: qō vllis exemplis sine scripturax testimo-
nijs diuinax vel difficile vel ipossibile est oīde
re· Aut qō est ad intelligendū faciliꝰ: ita deus
nobis erit notꝰ atq; ꝓspicuꝰ: vt videat spū a sin
gulis nobis in singulis nobis: videat ab altero
in altero: videat in seipo: videat in celo nouo:
ꝛ in terra noua: atq; in oī q̄ tunc fuerit creatu-
ra· videat ꝛ p corpa in oī corpe quocūq; fuerit
spiritalis corpis oculi acie puenīte directi: pa
tebūt etiā cogitatōes nre inuicē nobis· Tunc
j· Cor· 4· eū iplebit qō apls cū dixisset: Nolite añ tps iu-
dicare quicq̄: mox addidit donec veniat dns:
ꝛ illumiet absc̄dita tenebrax: ꝛ manifestet co-
gitatōes cordis: ꝛ tūc laus erit vnicuiq; a deo·

Tāta erit illa felicitas La· XXX·
q vbi nullū erit malū: nullū latebit bo-
nū: vacabit dei laudib⁹: q̄ erit oīa in
j· Cor· jx· oībus· Nā qd aliud agat vbi neq; vlla desidia
cessabit: neq; vlla indigētia laborabit: nescio·
Ps· 83· Admoneor etiā sctō cāntico vbi lego vel audio
Bti q̄ habitāt in domo tua dne: in scla scloꝝ lau
dabūt te· Oia mēbra ꝛ viscera incorruptibil' cor
poris q̄ nunc videm⁹ p vsus necessitatis varios
ꝛ mot⁹ distributa: qm̄ tūc nō erit ipa necessitas
ꝫ plena: certa: secura: sempiterna felicitas: pfi
ciēt laudib⁹ dei· Dēs q̄ppe illi de q̄bus iā sum lo
cut⁹: q̄ nūc latent harmōie corpal' numeri nō la
tebūt intrinsec⁹ ꝛ extrinsec⁹ p corpis cuncta di
spositi: ꝛ cū ceteris reb⁹ q̄ ibi magne atq; mira
biles videbunt: rōnales mētes in tāti artifi cis
laude rōnabilis pulchritudis delectatōe succe
dēt· Qui mot⁹ illic taliū corpm sint futuri teme
re definire nō audeo qō excogitare nō valeo:
tū ꝛ mot⁹ ꝛ stat⁹ sic ipsa spēs decēs erit: q̄cunq;
erit vbi qō nō decebit nō erit· Certe vbi volet
spūs: ibi ptinus erit corp⁹: nec volet aliq̄d spi-
rit⁹· qō nec spm̄ poscit decere nec corp⁹· Vera
ibi glia erit vbi laudātis· nec errore quisq̄: nec
adulatōe laudabit· Ver⁹ honor q̄ nulli nega-
bit digno: nulli deferet indigno: sed nec ad eū
ambiget vllus indignus· vbi null⁹ pmittet eē
nisi dignus· Vera pax ibi est· vbi nihil aduersi
nec a seipso· nec ab alio q̄squā patiet· Premiū
virtut⁹ erit ipe q̄ virtutē dedit: eiq; seipm quo
meli⁹ ꝛ mai⁹ nihil possit esse ꝓmisit· Quid est
eū aliud qō p ꝓphām dixit· Ero illox de⁹· ꝛ ip- Hier· xj
si erit mihi plebs· nisi ego ero vū satiet· ego ero
quecūq; ab oīb⁹ honeste desiderent· ꝛ vita et
sal⁹· ꝛ vict⁹· ꝛ copia· ꝛ gloria· ꝛ honor· ꝛ pax et
oīa bona: Sic eū ꝛ illud recte intelligit· quod
ait apostol⁹· vt sit de⁹ oīa in oīb⁹· Ipe finis erit j· Cor· xv·
desiderioꝝ nroꝝ· q̄ sine fine videbit· sine fasti-
dio amabit· sine fatigatiōe laudabit· Hoc mu-
nus· hic effect⁹· hic act⁹ pfecto erit oīb⁹· sic ipa
vita eterna cōmunis· Cerex q̄ futuri sint pro
meritis p̄mox etiā grad⁹ honorū atq; gloria-
rū· q̄s est idoneus cogitare· q̄s tomagis dicere
Qō tā futuri sint· nō est ambigenduz· Atq; i.i
etiā beata ciuitas illa magnum in se bonū vi-
debit· q̄ nulli superiori vllus inferior inuide-
bit: sicut nūc non inuidēt archangelis āgelis ce
teris: tā nollet esse vnusq̄squā qō non accepit: q̄-
uis sit pacatissimo ꝓcordie vinculo ei q̄ accepit
obstrict⁹: q̄ nec in corpe vult oculus eē q̄ est di-
gitus: cū membx vtrūq; ptineat totius carnis
pacata cōpago· sic itaq; habebit donū ali⁹ alio
minus· vt hoc q̄ donū habeat: nec velit ampli
us· Nec iō libex arbitriū non habebūt: q; pec-
cata eos delectare ū poterūt: Magis q̄ppe erit
libex a delectatōe peccādi vsq; ad delectationē
non peccādi indeclinabilē libertatē· Nā ꝓmus
libex arbitriū qō hoī datū est qū primū creat⁹ ē
rect⁹: potuit nō peccare: ꝫ potuit ꝛ peccare: b
aut nouissimum eo potenti⁹ erit: q̄ peccare nō
poterit· Verū b q̄s dei mūere: nō sue possibili-
tate nature· Aliud ē enī eē deū aliud ptcipē dī
De⁹ nā peccare nō potest· ptceps xo dei ab il-
lo accipit vt peccare nō possit· Se ruādi āt gra
dus erāt diuini muneris· vt p̄mū daret libertū
arbitriū q̄ nō peccare posset hō· nouissimum q̄
peccare nō posset· atq; illō ad compandū me-
ritū· hoc ad recipiendū p̄miū ptineret· Sz q̄a
peccauit ista natura cū peccare potuit· largio-
re gra liberat vt ad eā p̄ducat libertatem· in q̄
peccare nō possit· Sic enī p̄ma imortalitas fu
it· quā peccādo adā pdidit· posse nō mori· no-
uissima erit nō posse mori· ita primū liberū ar-
bitriū posse nō peccare· nouissimū ū posse pec-
care· Sic enī erit inamissibilis volūtas pietat⁹
ꝛ equitatis· quō ꝛ felicitat⁹· Nam vtiq; peccan
do: nec pietatē nec felicitatem tenuimus· vo-
luntatē vero felicitatis: nec pdita felicitate pdi
dimus· Certe deus ipse nunq̄d q; peccare nen

põr:ideo lr̃ũ arbitriũ hꝺ negandꝰ est:Erit ergo illius ciuitatis ꝛ vna in oĩbꝰ:ꝛ ĩnsepabilis in singulis volũtas libera:ab oĩi malo libera:ꝛ implera oĩm bono:fruẽs indeficienꝭ eternoꝝ iocũditate gaudioꝝũ:oblita culparũ:oblita penaꝝ:nec tñ ideo fue liberatiõis oblita: vt liberatoꝛi suo sit ingrata·Qꝫtũ ergo attinet ad scientiã rõnalem:memoꝛ ꝓteritoꝝ etiã maloꝝũ suoꝝũ:q̃tũ aũt ad expientis sensuꝫ ꝓ:sus imemoꝛ·Rã ꝛ pitissimꝰ medicꝰ:sicut arte sciuntur:oẽs fere moꝛbos coꝛpis nouit·Sicut autẽ coꝛpe sentiunꝭ:plurimos nescit:quos ipse nõ passus est·Vt ergo scientie maloꝝũ due sunt: vna qua potentiã mentis nõ latẽt:altera quã expientis sensibꝰ inherẽt:aliter q̃pe sciunꝭ oĩa vitia ꝓ sapientie doctrinã:aliter ꝓ insipientis pessimã vitã:ira ꝛ obliuiones maloꝝ due sunt· Alter ea nãqꝫ obliuiscik eruditꝰ ꝛ doctꝰ alik expertꝰ ꝛ passus·Ille si peritiã negligat:iste si miserea careat·Scõm hanc obliuionẽ quã poste rioꝛe loco posui:nõ erũt memoꝛes sancti ꝓteritoꝝũ maloꝝũ·Carebũt eñ oĩmibꝰ malis:ita vt penitus deleanꝭ de sensibꝰ eoꝝ·Ea tñ potẽtia scientie q̃ magna in eis erit:nõ solũ sua ꝓterita:sed etiã damnatoꝝ eos sempiterna miseria nõ latebit·Alioq̃n si se fuisse miseros nesciturі
Pš·88· sunt:quõ sicut ait psalmꝰ·Misericoꝛdias dñi in eternũ cantabunt:Quo cantico in gloriam gr̃e christi:cuiꝰ sanguine liberati sumus: nihil erit ꝓfecto illi iocundiꝰ ciuitati·Ibi ꝑficietur·
Pš·45 Vacate ꝛ videte qm̃ ego sum deꝰ·Qꝺ erit ve maximũ sabbatũ nõ habens vesperam:qꝺ cõmẽ
Gen·2· dauit dñs in ꝑmis opibꝰ mũdi:vbi legik·Et requieuit deꝰ in die septimo ab oĩmibꝰ opibꝰ suis que fecit:ꝛ bñdixit deus diẽ septimũ:ꝛ sanctifikauit eũ:quia in eo reꝙeuit ab oĩbus opibꝰ suis:que inchoauit deꝰ facere·Dies eñ septimꝰ etiã nosm̃ erimus:qm̃ eiꝰ fuerimꝰ bñdictiõe et sanctificatiõe pleni atqꝫ refecti·Ibi vacantes videbimus qm̃ ipe est deꝰ:qꝺ nobis nosm̃ esse voluimus qm̃ ab illo cecidimꝰ:audiẽtes a sedu
Gen·3· ctoꝛe·Eritis sicut dij:ꝛ recedẽtes a vero deo: quo faciente dij essemꝰ eiꝰ ꝑticipatiõe nõ desertiõe·Quid eñ sine illo fecimꝰ nisi qꝺ in ira eiꝰ defecimꝰ·A quo refecti:ꝛ gr̃a maioꝛe perfecti vacabimꝰ in eternũ:videntes q̃ ipe est deus:
1·Coꝛ·15· quo pleni erimꝰ:qm̃ ipse erit oĩa in oĩmibꝰ·Maꝫ ꝛ ipa opa bona nr̃a qm̃ ipsius potius intelligũtur esse q̃ nr̃a:tũc nobis ad hoc sabbatũ adipiscendũ imputanꝭ:qꝛ si nobis ea tribuerimus:
Leui·23· seruilia erũt:cũ de sabbato dicak·Oĩe opus
Ezechꝫ· seruile in eo nõ facietis·Propk qꝺ ꝛ ꝑ ezechielem ꝓphetã dicik·Et sabbata mea dedi eis in signũ inter me ꝛ inter eos:vt scirẽt quia ego
dñs qui sanctifico eos·Hoc ꝓfecte tũc sciemus Pš·45·
qm̃ ꝓfecte vacabimꝰ:ꝛ ꝓfecte videbimus q̃ ipe est deus·Ipe etiã numerus etatũ veluti dieꝝũ si fm eos articulos tpis cõputenk:q̃ in scripturis sanctis videnk expssi:iste sabbatismus euidentius apparebit:qm̃ septimus inuenik:vt p̃ma etas tanq̃ dies primus sit ab adam vsq̃ ad diluuiũ·Scõa inde vsq̃ ad abraam:nõ equalitate tẽpoꝝũ sed numero generationũ:Denas Mat·j·
quippe habere repiunk·Hinc iam sicut matheꝰ euangelista determiat:tres etates vsq̃ ad x̃pi subsequunk aduentũ:que singule denis ꝛ q̃ternis generationibus explicank·Ab abraaꝫ vsq̃ ad dauid vna:altera inde vsq̃ ad trãsmigratiõẽ in babilonẽ·tertia inde vsq̃ ad x̃pi carnalẽ natiuitatẽ·Fiunt itaq̃ oẽs q̃nq̃·Sexta nũc agik:nullo generationũ numero metiẽda: ꝓpter id qꝺ dictũ ẽ·Nõ est vestꝛ scire tpa·q̃ patꝛ Actꝭ·j·
posuit in sua ptãte Post hanc tanq̃ in die septi Geñ·2·
mo requiescet deꝰ:cũ cundẽ septimũ diem qꝺ nos erimus in seipo deo faciet requiescere De istis poꝛro etatibꝰ singulis nunc diligenk longũ est disputare·Ihec tñ septima erit sabbatũ:cuiꝰ finis non erit vespa:sed dominicus dies velut octauus eternus:q̃ x̃pi resurrectõe sacratus ẽ: eternã non solũ spũs:verumetiã coꝛpis requiẽ ꝓfigurans·Ibi vacabimus ꝛ videbimus:videbimus ꝛ amabimus:amabimꝰ ꝛ laudabimus· Ecce qꝺ erit in fine sine fine·Rã quis alius nos ter est finis:nisi puenire ad regnũ cuius nullꝰ est finis Videoꝛ mihi debitũ ingentis huiꝰ operis adiuuãte dño reddidisse·Quibꝰ parum vl quibꝰ nimiũ est:mihi ignoscãt·Quibus aũt satis est:non mihi:sed deo mecũ gratias cõgratulantes agant·Gloria ꝛ honoꝛ patri ꝛ filio ꝛ spiritui sancto:omnipotenti deo in excelsis in secula seculoꝝum·Amen·

NB.

Finitum est hoc opus in friburga·Anno incarnationis dñi·Ab·cccc·xciiij·

(Kil. Fischer)

Incipit tabula frīs Nicolai triueth ordinis ꝓdicatorum sacre pagine ꝓfessoris: rā suꝑ xtu ꝙz commento feliciter.

Ditus quid est.li.j.ca.iiij.
Ager publicus quid sit.li.ij.ca.xxj.
a Agricole ꝛ mlesidem.li.iij.ca.x.
Academicorum opinio ꝛ incertitudine. li.iiij.ca.xxx.
Academicoꝝ duo genera.li.viij.ca.xij.
Achaia regio.li iij.ca.xj.
Achilles oritur.li.iij.ca.xxv.
Affligi cur ꝓmittant bom.li.j.ca.viij.
Amuliꝰ occidēs frēs masculos pauꝝ ꝓficit.li.ij.c.iiij
Amulius regnat.ꝛ ibi ꝛ rhea matre romuli virgine vastali li.xviij.ca.xxij.
Amicicia quō cognoscit.li.iij.ca.xv.
Alba cuitas ꝛstruit ꝛ quid est.li.iij.ca.xj.ꝛ.xiij.
Valaricus romā capit.gallias ꝑ sedibus accipit.sed stillico comes valentie cōtradicit.in ꝓlogo.
Albeiton lapis.li.xxj.ca.v.
Alexander paris.li.ij.ca.ij.
Alexander magnus.li.ij.ca.iiij.
Anima gracchi morē fratri ꝛnunciat.li.ij.ca.xxj
Animarū triplex gradus ꝛ qꝫ mūdus habet tres animas li.viij.ca.xxiij.
Anime.ꝛ ꝛarum locis opinio.li.x.ca.ix.
Anime parentū quō coluntf.li.j.ca.iij.
Anime quō reuoluantf.opinio.li.x.ca.xxx.
Animerū immortalitas.li.xxij.ca.xxviij.
Andragatius squileie se submergit.li.v.ca.xxvj.
Anaragoras quid dicit ꝛ suis possessionibus ꝛ sertis li.viij.ca.ij.
Anaragoras venēo occidit.ꝑ eo qō dicit solē lapidē ardērē eo qꝫ arbiēses solē ꝑ deo colebāt li.viij.c.ij.
Angeli sibi sacrificare nolūt.demōes sic.li.x c.vij
Anarienes pl̄s claret.ꝛ tbiō ꝺ anaximādro li.viij.c.ij
Anser custos capitolans a romanis colit.ꝛ cancs muti quō puniunt.li.ij.ca.xxx.
Anguis bonū auspicium.li.x.ca.xxiij.
Antonius imperū orientis suscepit.li.iij.ca.xxx.
Antonij mores.li.iij.ca.xxx.
Antonius in vindictā occisi cesaris senatū ꝓscribit ꝛ ciceronē occidit.li.iij.ca.xxx
Antoniꝰ victꝰ ab octauiano seipm occidit.li.iij.c.xxx
Andromache pꝛ nupta pyrrho tādē suo dat.li.iij.
Amphitheatrū ꝺd est li.iij.ca.xxx. ca.xiij
Amphion cū citbare faciet muros.li.xviij.ca.xix.
Anteus ꝛ terra natus resumit vires quē hercules nec ꝯcat eleuādo li.xviij.ca.xij.ꝛ li.xviij.ca.viij
Antiochus rex.li.iij.ca.xj.
Apis bos egypti ꝛ choxa sacerdotū.li xviij.ca.v
Apius plebei filiā iudicat vt coꝛrūpat li.ij.ca.xviij.
Apuleij libri.li.iij.ca.ij.
Apuleij multe laudes.li.viij.ca.xij.
Apuleius cōuertit in asinū.li.viij.ca.xix.
Apollo seruit admeto amore filie.li.vj.ca.v.
Apollo plorat.ꝛ causa reddit.li.ij.ca.xj.
Apollinis oraculum dictū pyrrho Et ibi nota quō tullius oracula sua reprehendit.li.ij.ca.xvj.
Apollo fit pastor.li xviij.ca xiij.
Apollinis quadruplex oraculū ꝛ xpo.li.xix.ca.xxij
Arion ꝛcipit mo vehit.li.j.ca.xiij.
Archimedes syracusa capta intentus geometrice oc cidit̄ li.j.ca.vj.
Aruspices quid sunt.li.ij.ca.xxiij
Argētea vasa emēs rufꝰ pellit a ꝛsulatu li.v.c.xvij
Argus ꝛ homo cyrus dificant.li.xviij.ca.vj.
Arbores mirabiles.li.xxj.ca.v.
Arbogastes ꝛ eugeniꝰ vicit a theodosio.li.v.c.xxvj.
Aristoteles ꝓpotericus.li.viij.ca.xj
Aristippus laute vixit se excusat li.viij.ca.iij.
Annistbenes oia vendit audito socrate.ibidem.
Attaulpbus rex gothus romā capit ꝛ tandē barchinōe montur in ꝓlogo.
Asyllū quid est.ꝛ quō non ruet fugientes.li.j.ca.iij.
Asylū romuli impunitatē donat.li.ij.ca.xvj.
Assyrioꝝ regnū qstū durauit.li.iij.ca.vj.
Assiriorꝝ regnū quō ad medos transiit li.iij.ca.vj
Ascribi nō vult alteri alicis laudē suā.li.viij.ca.ij
Athenemominant.li.xviij.ca.ix
Athenas ꝛ Jo.a iunone puniunt.li.xviij.ca.xiij.
Atys se castrat li.ij.c.iij.ꝛ li.vj.ca.vij.
Item ꝛ eodem li.vij.ca.xxv.
Attalus asiecret.regnū suū legat romanis li.ij.c.xxj. ꝛ li.iij.ca.xj
Augustinus quo tpe claret li.iij.ca.vij
Augustini ꝛ bieronymi discordia de versibus virgilij li.x.ca.xxvij.
Augurium ꝛ auspiciū quid sunt li.iij.ca.xxix.
Augurium vulturum li.ij.ca.xiij
Aurora dea li.xviij.ca.xiij.
Augurū quō ꝓbat in corde diuisa li.x.ca.xvj
Augurium tria li.iij.ca.xxj. Et ibi nota quō augures. habebant aues.
Decius in femore patris ꝓficit.li.vj.ca.v
b Bacchanalia ꝓhibent.ꝛ ꝛ nocturna turpitudine li.vj.ca.ix.
Bellū futuri carthaginēses ꝓponūt ꝛ vicūt li.j.c.xv
Bella ciuilia incipiūt li.ij.c.xxj.
Bella socialia quid sunt li.ij.ca.xxj.ꝛ li.iij.ca.xxiij vbi nota quomodo oriunt
Bellū fac hostiliꝰ solū occasiōe exercitū li.iij.ca.xiij.
Bellū punicū li.ij.ca.xviij.ꝛ li.iij.ca.xix.
Bella romāoꝝ ꝺ āthiochū philippū ꝛ alios li.iij.c.xxj
Bellū seruile gladiatoꝝ li.iij.ca.xxvj.
Bellū seruile sicilie.ibidem.
Bellū mithridaticum li.iij.ca.xxij.
Bellantes non sentiunt terremotū.li.ij.ca.xix.
Bellerophon chimera ꝛ pegasus li.xviij.ca.xij.
Bellona dea li.ij.ca.xxiij.ꝛ li.iij.ca.xij.
Berecynthia ꝛ quales sacerdotes hꝫ li.j.ca.iiij.
Berecynthia quō parit cynocephalū.li.ij.ca.xiij.
Blasphemia ꝛ murmur populi contra xp̄m ꝓpter vinis captionem.in ꝓlogo.
Bruti fraus erga collatinū li.ij.ca.xvj.ꝛ li.vj.c.xvj
Brutus ꝓ nos filios morte punit li.ij.car.vj
Brutus interficit.ibidē. Et nota q fuit ꝓmꝰ ꝛsul
Busiris ciues suos hospites immolat li.vij.ca.ix
Bebius marianus manibus lacerat li.ij.ca.xxvij
Capitoliū ꝑ anseres liberat a gall li.ij.c.xxij.
c Capitoliū traxit nomen fcz a capite inuento li.ij.ca.xj.
Capitoliū quō ꝑ filiā capit a sabinis li.ij.ca.xiij
Capitoliū a seruis ꝛ exulibus occupat li.ij.ca.xvij.
Et ibi nota ꝛ morte berdonij ducis

Carbo consul li.ij.ca.xxij.
Carbo quō in stercorib⁹ occidit li.iij.ca.xxviij.
Carmen inuenit in sacris li.j.ca.xxx.
Carmē lyricū quid est li.v.ca.xiij
Camilla occidit tc q̄ diana dolet.li.iij.ca.xj
Camilli reuocatio gloria ꝛ mors li.ij.ca.xviij.
Camilli exilū li.ij.ca.xvij.
Carthago quō subuertit li.j.ca.xxx.ꝛ li.iij.ca.xxij.
Carthaginis imperiū li.iij.ca.xix.
Carthaginēses pueros imolāt li.vij.ca.xix
Carthaginis magnitudo describit li.iij.ca.xxj
Carthaginensiū ignē subeūtiū ꝯstātia li.iij.ca.xxj.
Capracomus ꝛ capra iouē nutriunt li.vj.ca.vij
Captiuos deus nō deserit li.j.ca.xiij
Cathras lucrete cōmendat li.j.ca.xix.
Castor ꝛ pollux li.viij.ca.v.
Candidati qui erant li.v.ca.xij
Canes puniunt q̄ nō latrāt li.ij.ca.xxij.
Catilina q̄s fuerit. Et ibi de ira ꝓnoie li.j.ca.v.
Catilia ꝛ eius scelera describūt. Et quō occidit li.ij.ca.xxiij. Et ibidem de cōstantia suoꝝ.
Cacus mōstꝝ occidit ab hercule.vbi ō bouꝫ retrouer
Catones plēs fuerūt li.j.c.xxiij. (sis li.xix.ca.xij
Cato se occidit ꝛ medicamētū manu tollit.ibidem
Cato exercitū p̄ arenas ꝛ serpētes ducit li.v.ca.xxv.
Catoꝫheres belloꝝ ciuiliū mille nauiū vtik.ibidem
Cato vticensis li.v.ca.xij.
Cato alius se occidit q̄rtane tedio li.j.ca.xxiij.
Catulus se in carcere perimit li.iij.ca.xxvij
Cesaris ꝛ catonis laudes ꝛ cōparatio li.v.ca.xij.
Cesar augustus ꝛ eius bella ciuilia li.iij.ca.xxx
Cesar augustus p̄mo antoniū impugnat. postea soꝝ
roꝝ suā cum orientali imperio sibi dat.ibidem.
Cesaris clemencia li.v.ca.xxj
Censorū iudex morum li.j.ca.xxiij
Celū diuisum in duo ardet li.x.ca.xvj.
Cerberus quare cericeps li.xvij.ca.xij.
Certitudo nulla fm academicos li.iij.ca.xxx
Cluis sociusq̄ romanus quid est li.v.ca.xvij
Cyri natiuitas mirabilis ꝛ ꝓmotio li.iij.ca.vij.
Circuli q̄dratura inuenit ab archimenide li.j.ca.vj.
Circus q̄d est li.ij.ca.xxiij.vide tc ludis circensib⁹
Cynocephalus quid est li.ij.ca.xiij
Cōsilū iustū p̄fert regulus ꝓpter vtilitatē li.j.ca.xv.
Cibilo pbs li.iij.ca.xiij
Cōsules ꝓmo creant li.ij.ca.xvij.ꝛ li.iij.ca.xv.
Cōsus ꝯsiliꝝ deꝰ cui faē romulꝰ ludos circēses li.ij
Codrus p̄ exercitu mouit li.xviij.ca.xix /ca.xvij
Constantia catilinoꝝ in loco assignato morientium li.ij.ca.xxiij.ꝛ li.iij.ca.xxx
De carthaginensib⁹ ꝛ saguntinis ignē intrantibus
De mucio se cōburēte. De catone se occidēte
De regulo ad mortē redeunte. De codro vt moriatur. habitū mutāte ꝛ ꝯsilia. vide in locis suis.
Colonus ꝛ colonia quid sunt li.x.ca.j
Colere quot significat ibidem
Cōstātinꝰ ꝓmꝰ imperator ꝯstātinopoli edificat li.v.c.xxj
Cōstantinus maxentiū vincit li.v.ca.xxv.
Comedia q̄d est li.ij.ca.viij.
Comparatio decē plagarū egypti ꝛ romanoꝝ calamitatum li.x.ca.viij
Ire ad decē p̄secutōes eccīe p decē imperatores li.xviij.ca
Comptū quid est li.vij.ca.xxj (liij.

Comminat magi soli ꝛ isidi li.x.ca.xj.
Contēptus glorie ꝛ quō virtuosus est in ꝓncipe li.v.ca.xix. Vbi nota de nerone.
Coniuratio ꝛ diluuium ciuitates subuertit li.iij.ca.ij.
Conste llationis hora li.v.ca.v.ꝛ vij.
Cōcordie templum edificat li.iij.ca.xxv.
Contio quid est li.iij.ca.xxiij
Cōtio q̄ interrūpit lucī⁹ a druso iniuriat li.iij.c.xxvj
Controuersia pboꝝ li.xvij.ca.xvj.
Claudia dūs etrusc⁹ nauē berechyntie trahit li.xxvj
Cozone triumphales li.ij.ca.xxiij. (ca.xvj
Crater quid est li.j.ca.iij.
Crateres quid sunt li.iij.ca.ij.
Crassus ꝯsul gallos ꝛ germānos occidit li.iij.ca.xxvj
Crudel⁹ gens q̄ capitib⁹ crucis ꝑ cypbis vtik.ibidē.
Crassi quō a sumbria lacerant li.iij.ca.xxvij.
Cribrum ꝯtinet aquam li.x.ca.xvj
Curiū decij ꝛ secule cōstantia li.iij.ca.xx. Et quō
Curia bostilia q̄d ē li.iij.c.xxvij (idē curci⁹ foueā itrat
Cumani greci li.iij.ca.xj
Eucahonis filiꝰ fuit i bello troiano li.j.ca.ij
d Delphinus portat arionē li.j.ca.xiij.
Decciuit quō ꝯstituunt li.ij.ca.xvj
Item quō pellunt li.ij.ca.xviij.
Decij duo quō se iferis deuouēt p exercitu li.iij.c.xx
Demones inuicē pugnant li.ij.ca.xxv.
Demones quō mouent animū li.iij.ca.xvij
Demō distīguit i cacodemonē ꝛ calodemonē li.vj.c.
Demonis rūsum factū iuliano li.iij.ca.xxix. (iij.
Demones quō distinguunt fm pbos li.ix.ca.j.
Ire quid sunt fm apuleiū li.ix.ca.iij.
Demones fm quozundā errozē sunt medij inf nos et deū sibiq̄ vota nostra pñant li.ix.ca.xj
Demones fm hermetē sūt aīe mortuoꝝ li.viij.c.xxvj
Demones quō sanant infirmos li.iij.ca.xvij.
Dedali labyrinthū li.xviij.ca.xiij.
Quō dedalus ꝛ icarus volant ibidem.
Deridet iuppiter esculapiꝰ ꝛ apollo.li.iij.ca.xvij.
Dea segetia li.v.ca.xxj.Dea cloacina li.iij.ca.viij.
Dea diana ꝛ lucina li.iij.ca.xj.
Dea opis li.iij.ca.xj. Dea victoria li.iij.ca.xiij.
Dea iniquitas li.iij.ca.xv.
Dea quies que foris stat li.iij.ca.xvj.
Dea murcia.ibidē. Dea felicitas li.iij.ca.xvij
Dea fortuna.ibidē. Dea virtus li.iij.ca.xx.
Dea fides.ibidem. Dea rubigo li.iij.ca.xxj.
Dea iuuentas.li.iij.ca.xxiij.
De pecunia li.iij.ca.xxiij
Dea flora ꝛ ludi eius li.ij.ca.xxvij
Dea pudicicia ꝛ turpitudo eius.ibidem
Dea ysis idē q̄ io.li.viij.ca.xxvij.
Dea theatrica li.vj.ca.vij. Dea meretrix.ibidem.
Dea partūda li.vj.ca.ix. Dea mena li.vij.ca.ij.
Dea rumina li.vij.ca.xi.
Dee populonia fulgora ꝛ diua rumina.li.vj.ca.x
Dee abeona ꝛ adeona li.vij.ca.iij
Dee parelena ꝛ volutina li.vij.ca.xj
Dee salacia ꝛ venilia li.vij.ca.xxij.
Deoꝝ triū nomen ꝛ causa li.ij.ca.xv.
Deorum distinctio ꝛ differentia li.j.ca.iij.ꝛ li.ij.ca
Deoꝝ multiplicatio.li.iij.ca.xj iiij.q̄ totū
Deorum cōtrouersia li.iiij.ca.xxx.
Deoꝝ ꝯtrariꝝ templa.li.iiij.ca.xxiij.

Deus telerion li.xviij.ca.ij
Deus phegoy.ibiđ.Deus argy & homogyr li.xviij.ca.vj.
Dea melancomice li.xviij.ca.viij.
Deus vagitanus li.iiij.ca.viij.
Dea lacurcia.ibidem.
Deus picus li.iiij. ca.xxiiij.
Deus faunus.ibidem.
Deus ianus.ibidem.
Deus tyberinus.ibidem.
Deus terminus.ibidez
Deus sumanus.ibidem
Deus siluanus.li.vj. ca.ix.
Deus sine animo li.vj.ca.x.
Deus nodotus li.iiij.ca.viij.
Deus q videri pot ab hoie li.ix.ca.xvj.
Deus quid est.opinio li.viij.ca.v.
Deus socratis q est demon li.viij.ca.xxviij.
Deus quo describit a porphyrio li.x.ca.xxiiij.
Dij certi & incerti li.vj.ca.iij.
Dij noxiui li.ij.ca.xj.
Dij mali li.ij.ca.xiiij.
Dij fugitiui li.iij. ca.xj.
Dij peregrini li.ij.ca.xliij.
Dij penates quid sunt li.j.ca.iij
Dij epulones li.vj.ca.vij. Itē li.iij.ca.xx.
Dij selecti quare dicunk li.vij.ca.ij.
Dij selecti viginti li.vij.ca.ij. Et quo vnus deus multorum supplet defectus co.li.ca.xxix.
Dij scenici li.viij.ca.xiij
Dij an habeant corpa li.vj.ca.v.
Dij duo colunk ab assyrijs li.iiij.ca.vij.
Dij cur humaniter figurank li.vij.ca.v.
Dijs sub formis varijs latitāt li.vj.ca.x.
Dij reuertunk lauinū.li.x.ca.xvj
Dij timor & pauor li.iij.ca.xxiij.
Dij aurinus erinus argentinus li.iij.ca.xxj.
Dij vitumnus & sentinus li.vij.ca.ij
Dij alto: ruso: tellus tellumo li.vij.ca.xxiij.
Dij esculanus & argentinus li.vij.ca.xj.
Dictatoris potestas li.ij.ca.xvij.
Dictatoris & consulis differentia li.v.ca.xviij.
Dionides pirata li.iiij.ca.iij
Diluuiū ogygij & deucalionis li.xviij.ca.viij.& x.
Diomedes tradit enee palladiū li.j.ca.v.
Diomedie aues li.xviij.ca.xvj.
Diogenes vri vrorib⁹ publice voluit li.viij.ca.ij.
Diana vrbana li.vj.ca.vij.
Disciplina ciuilis diligēda li.j.ca.xxiij.
Discordia dea li.iij.ca.xxv.
Discordia in vrbe post tarquinij li.ij.ca.xviij.
Ditis dicit a ditari li.iij.ca.xviij.
Domicianus primo bonus.tandē patrē & fris sue inimicitate & let memoriā li.v.ca.xxj.
Domician⁹ deū se dici iubet li.v.c.xxj. & li.xviij.c.lij.
Drusus superbo quō senatū ad se vult venire li.iij.c.xxvj
Dux quid debet facere li.iij.ca.xix.
Ilcas a pditōe troie nō excusak li.j.ca.iij.
e Eneas regnat li.iij.ca.xj
Emathia & theſſalia idē sūt li.iij.ca.xiij
Eneas deificak & Iuppiter indiges li.viij.ca.v
Egeria nympha & vxor nume li.vij.ca.xxxv.
Egeria dea li.ij.ca.xvj.
Eschines scripm socrati donat li.ij.ca.x.
Elephātes capiunk li.j.ca.xv.
Elephātes igne vincunk li.iij.ca.xvij.
Elephātes frigore moriunk li.iij.ca.xix
Eclipsis in luce romuli li.iij.ca.xv.
Ediles & eor officia li.ij.ca.xxvij.
Ennius poeta li.ij.ca.xxj
Emili⁹ frumentū in fame ministrās petit regnū & ō occidit li.iij.ca.xvij.
Eudemones.i.boni demones li.ix.ca.xiij.
Epicuri li.viij.ca.j
Epicureor & stoicor cōtroversia li.viij.ca.viij.
Epictetus seruus phs li.ix.ca.iiij
Epirus puincia grecie li.iij.ca.xvij.
Equa parit leporem li.x.ca.xvj.
Eque impregnank a vento li.xxj.ca.v.
Error epuleij li.viij.ca.xv.
Error hermetis li.viij.ca.xxiij.
Erarij quō reimplek li.ij.ca.xix. Et ibi nota cū modi cum sibi quisq; senator retinet.
Erichthoni⁹ quadrigā inuenit li.xviij.ca.xij.
Esculapius de epidauro & hpēs cūeo ōferk li.iij.c.xj.
Esculapi⁹ mork li.iij.ca.xvij.
Eunuch⁹ se figēs hginē corrupit exemplo iouis li.ij.c.
Exules & serui capitolij iuadūt li.iij.ca.xvij. (vij.
Ebrici⁹ paup & sul' pyrrhi pmissa & crēpsit li.
f Fati distinctio & ō fato ptorū li.v.c.j (v.c.xviij
Fatū dicit cōcerto causar li.v.ca.viij.
Fatū quō mouet volūtate fm chrysippū li.v.ca.x.
Fatū erga geminos li.v.ca.ij.& vj.
Fati necessitas a seneca supponk li.v.ca.viij.
Fata tria & eor nomina li.v.ca.j.
Fascinatio quid est li.vij.ca.xxj
Facere id est iocose li.vij.ca.j.
Fāces tra artat romāos q aliq; se submergūt li.iij.c.xvij
Februari⁹ q̄re sic dr̄. Et ibi nota ō aiabo mortuor li.vij
Felicitas mūdi li.iij.ca.xix. /ca.vij.
Feciales quid sunt li.v.ca.xxij.
Felicitas quō diuersi i diuersis ponūt eā li.viij.c.viij
Phaeton quid est li.iij.ca.ij.
Filios dor se plimi credi volūt vt timeāk li.iij.ca.iiij
Filias succedere phibet lex volsconia li.iij.ca.xxj.
Fibria scevolā accusat ō telo nō sat' recepto li.iij.ca.
Fibria syllan⁹ crassos lacerat li.iij.ca.xxvij. /xxviij
Fimbria marianus se occidit li.iij.ca.vij.
Flaminis quis erat ritus li.ij.ca.iiij.
Flaminis dialis ritus mirabilis li.ij.ca.xv. Et nota ibi de tribus flaminibus.
Flamē merula se in aris iouis occidit li.iij.ca.xxvij
Fluuius occidit & caput gracchi a suo familiari auro emitur li.iij.ca.xxiij.
Fluuius igneus li.iij.ca.ij.
Fortune imago ceca li.iij.ca.xviij
Fortuna dea quō habuit malā fortunā li.vij.ca.iij.
Fortune muliebris simulacrū & quō locat li.iij.ca.xix
Phoroneus for & iudicia instituit li.xviij.ca.iij
Fugientes ad eccl'ias saluank.in plogo li.j.ca.j.
Fugientes ad templa pereunt li.j.ca.ij.
Ficus egyri li.xxj.ca.v
Fulmen iouis cursorib⁹ dak li.v.ca.xxvj.
Furie tres li.iij.ca.xiij.
Frater fratris morē more redimit li.viij.ca.v.
Frater fratrem se occidisse cognoscens in bello ciuili seipm occidit.li.ij.ca.xxv.

Fruitio dei summū bonū li.viij.ca.viij.
Adis vbi est li.v.ca.xiij.
g Galli vincunt a rcio inferis se vouente lib. iij.ca.xx.
Galli sacerdotes quid sunt li.ij.ca.iiij.7.vij. Et li.vij ca.xxiij.7.xxv.7.xxvj.
Galli capiūt romā ſz p auariciā fugant li.ij.ca.xxij.
Galli roma capta armatos occidūt ſed inermibꝫ parcunt 7 senatores honorāt li.iij.ca.xxix.
Galli senatores occidūt dū a papyrio vnꝰ gallꝰ pcutitur.ibidem.
Galli cum brēno li.ij.ca.xxij.
Gallia trāsalpina idem qđ lombardia li.v.ca.xij.
Gallogreci qđ sunt.7 de luxuria asiatica li.iij.ca.xxj
Gothi nō xpiani i mōtibꝫ pereunt.ibidem
Ganymedes quō raptꝰ li.ij.ca.vij.7 li.iiij.ca.xv.7 li.vij.ca.xxvj
Germani quare dicunt li.ij.ca.xiij.
Gerulia vbi est li.iij.ca.xv.
Gladiatores quid erant li.iij.ca.xiiij
Gothi capiunt romā 7 in multis parcunt. in plogo.
Gothi vouent dijs suis sanguinē romanoꝝ.ibidem.
Gothi nō xpiani in mōribus pereūt.ibidem
Gothi in flumīe regē suū sepeliūt 7 captiuos occidūt in plogo.
Gothi romanis pacificant 7 se pati leges non posse asserunt.in plogo
Gorgona monstrū li.xviij.ca.xiij
Gracchi seditiosi p lege agraria occidunt li.ij.ca.xxj
Gracchi agros hostiū male diuidētes puniunt li.iij.
Gratianus impat 7 theodosio impū /ca.xxiij. condiuidit li.v.ca.xxv.
Grādo romāos bis liberat.ab bānibale li.iij.c.xx
Annibal intrat italiā vincit.7 anulos carthagi
b nem mittit li.iij.ca.xix.
Hānibal timēs romāos veneno se pemit li.iij.c.xxj
Hastrubal dux penoꝝ li.iij.ca.xix
Harpagus pr̄ū filiū comedit li.iiij.ca.vij.
Hercules quo tpe extiterit.7 quō regem libie cleuando vincit li.xviij.ca.viij.
Hercules furit 7 busirim occidit li.xviij.ca.xij.7 li.ij.ca.xiiij.
Hercules rex thebanꝰ quō ex carmētis oraculo ab euandro salutat li.viij.ca.v.
Hercules lusit rarillis li.vj.ca.vij.
Hermes de verbo pfecto li.viij.ca.xxvij.
Helles 7 phrixꝰ nauigant li.xviij.ca.xiij
Hermes fuit nepos mercurij 7 atlātis li.viij.c.xxvj.
Hecates dea li.xix.ca.xxiij.
Hetna mons li.xxj.ca.iiij.
Hermes trimegistꝰ dicit boiem facere dos.7 de structōz idoloꝝ deplorat li.viij.ca.xxiij.
Heroes lares 7 genij quid sūt li.vij.ca.vj
Hircus erat pmiū tragedoꝝ li.ij.ca.viij.
Histriones pmiant a grecis etiam maledicētes a romanis non li.ij.ca.x.
Homerus quo tpe fuerit li.iij.ca.ij.
Hostie nigre 7 ara subterranea li.iij.ca.xviij.
Hoies fm apuleiū conuertunt i dāmones li.ix.ca.xj
Hoim 7 deoꝝ triplex distinctio li.ix.ca.viij.
Horatius sororē flentem occidit li.iij.ca.xiij.
Humilitatis cōmendatio li.ix.ca.xx.
Hanus regnās saturnū sibi associat li.iij.ca.ix.
i Jani templū quid signat.ibidem.
Janus q̄re sit bifrōs.7 ibi de ianitore li.vij.ca.viij
Januarius li.iiij.ca.xxiij.
Ignē eternū virgo nō nutriens crucifixit li.ij.c.xxix.
Ignis eternus extinguit li.iij.ca.xvij
Idolū pendēs in aere li.xxj.ca.vj.
Ignē subeunt voluntarie saguntini li.iij.ca.xx.
Hydromantia cū dēmone apparēte dat numē cultūm deorum li.vij.ca.xxxv
Ignē subeūt carthaginēses li.iij.ca.xxj.
Imago terre quō colebat.7 de turpitudinibus eius. li.vij.ca.xxiiij.
Ingratitudo romanoꝝ ostra scipionē li.iij.ca.xxj
Iē ingratitudo romanoꝝ li.ij.ca.xvij.
Intercapedo 7 dispescere qđ sunt li.ix.ca.xij.
Innocenter viuere periculū li.iij.ca.xvj
Imperium crescit li.ij.ca.xviij.7 ibi nota quanto tē pore conualuit.
Imperium remanere cui debeat pugnant tres cū tribus.li.iij.ca.xiiij
Imperij augmentum li.iiij.ca.ij.
Imperio romāo nunq̄ totus orbis subiectus extitit. li.v.ca.xv.
Imperiū 7 latrocinium idem li.iiij.ca.v.
Imperij romani termin⁹ eufrates li.iij.ca.xxix.
Imparores qđ auxerūt impiū nominant li.ij.c.xxix
Impij augmentū cur datū est romanis li.v.ca.xij
Iouis nūcius ad syllā li.ij.ca.xxiiij.
Iouis oīs plena li.iiij.ca.x.7 li.vij.ca.ix.
Iouis crimina 7 raptus li.iij.ca.xxv.vbi multa.
Iouis pberis de romanis fm virgiliū li.v.ca.xij
Iouis nutrix capra li.vj.ca.vij.
Iouis nomina multimoda li.vij.ca.xj.
Jupiter quid fuit li.ij.ca.vij.
Jupiter q̄ sit oīs deus opinio li.iiij.ca.xj.
Jupiter in forma arietis li.vj.ca.x.
Jupit fulminās sensū deoꝝ reqrit li.iiij.ca.xxiij
Jupiter mens mundi li.vij.ca.ix
Jupiter aīa mundi li.vij.ca.xiij
Jupit abscōdit 7 lapis loco ipius duorat li.vij.c.ix
Jo regina egypti p dea colit dicta isis li.viij.c.xxvij
Indignatio ostra manū q̄ aliū occiderat li.iiij.ca.xx.
Insule generant de nouo li.iiij.ca.ij
Julianus apostata li.v.ca.xxj
Julianꝰ idez boies immolat li.iiij.ca.xxix.et occidit.
Juliani persecutio 7 quō pbiam vocere christianos p hibet li.xviij.ca.lij.
Julius cesar filius veneris credit li iij.ca.iij
Item de eo.li.iij.ca.xxx.
Julius 7 pompeius pugnant li.iij.ca.xiij
Julij cesaris benignitas 7 de eiꝰ morte 7 quare occidit li.iij.ca.xxx.
Juramentū quō seruat a regulo li.j.ca.xv.
Juramentō 7 fides qpe nume.li.ij.ca.xvj.
Juramentuz factum romanis qualiter seruat a sagūtinis.li.iij.ca.xx.
Jurant leges.iuramentum vt seruetur lycurgus erulari li.ij.ca.xvj
Juno troiānis idignat q̄r paridis iudiciū li.iij.c.xiij
Juno romanis placat.li.iij.ca.xiij.
Juno interduca dicit li.vij.ca.iij.
Juno 7 tellus vident idem li.iiij.ca.x.
Juno dicit virtutibꝫ inimica.7 q̄re li.x.ca.xxj.
Jtalia grecia magna dicit li.vij.ca.ij.

Ydis simulacrū ⁊ dificatio li.xviij.ca.iij.
Atium ciuitas li.vij.ca.iiij.
l Labeonis opinio de dijs li.viij.ca.xiij.
Item de labone li.ij.ca.xj
Lachymās marcellus syracuse nō pepcit li.j.ca.vj.
Larona filia cei gigantis li.vij.ca.xvj.
Larona dea li.iij.ca.xvij
Latinorum regnū oak li.iij.ca.xj.
Latini sermonis penuria li.x.ca.j.
Laeria quid est.ibidez
Laomedon quō piurijs incurrit li.iij.ca.vij.
Item quō laomedon occidit.li.iij.ca.vij.
Lapis capitolij quid erat li.iij.ca.xv.
Laudis ⁊ ēpt⁹ reprehendit in pncipe li.v.ca.xix
Lecisternia fuit dijs li.iij.ca.xvij
Legiones disponunt in vrbe li.ij.ca.xxiiij
Leges solōis ab athēis portāt romā li.ij.c.xvj.⁊ li.iij
Leges seuerioꝛes dimittunt li.ij.ca.xvj. (ca.xvij.
Leges duodecim tabulaꝝ.ibidez
Legesl accipit lycurg⁹ ab apolie ōlphico vt ait li.ij.c.
Lemures laruc lares q̄d sūt li.ir.ca.xj. (xvj.
Lycurgus amoꝛ legū suaꝝ exulat li.ij.ca.xvj.
Item lycurgus legislatoꝛ li.x.ca.xiij
Liberi ritus cū membꝛo virili li.vij.ca.xxj.
Item de libero patre li.xviij.ca.xiij.
Liber festi de puincijs impio sbiectis li.v.ca.j.
Libri varronis li.vj.ca.ij.⁊ li.vij.ca.xvij.
Libri nume reperiunt a fossonibꝰ li.vij.ca.xxxiij.
Libꝛ trāscribēs punit parricidio li.iij.ca.xxxj.
Locuste mirabiles ⁊ de pestilēcia li.iij.ca.xxxj.
Locutio dei li.ir.ca.xvj
Lucerna inextinguibilis li.xxj.ca.vj
Lucina dea li.iij.ca.xj.⁊.xxj.
Lucrecia casta seipam occidit li.j.ca.xix
Item de eadē li.ij.ca.xvij.⁊ li.iij.ca.xv.
Ludi funebres li.viij.ca.xxvj
Ludi scenici ⁊ theatrales q̄d sūt ⁊ quō instituti li.j.c.
xxxj. Item li.ij.ca.iiij.⁊.viij.
Item de istoꝛ ludoꝝ tpe li.iij.ca.xviij.
Ludi circenses li.j.ca.xxij.⁊ li.ij.ca.xvij.
Ludi vbi fiebant li.iij.ca.xiij.
Ludi nocturni plutonici li.iij.ca.xviij.
Ludi scenici ⁊ circenses.⁊ ludoꝝ differentia ⁊ de ioue
apparente li.iij.ca.xxvj.
Lamia deponit vt despumet li.x.ca.xvj.
Lupa nutrit romulū li.xviij.ca.xxij.
Lupercj ⁊ sacra coꝝ li.xviij.ca.xij.⁊.xvij.
Brū tres ciuilia bella gerūt li.ij.ca.xxij
m Marij⁹ senioꝛ vultu terret speculatoꝝ.ibidē.
⁊ ibi vīd quō marice deę cōmittit li.ij.c.xxij.⁊.
Marij senioꝝ ig̃bil mirabil fortūa li.ij.c.xxij. (xxij
Marius solus septies fuit ꝯsul li.v.ca.xxj.
Marij alterij⁹ bellū cū sylla vbi occidit li.iij.ca.xxviij
Mare ardet li.x.ca.xvj.
Mare turbenū ⁊ tonitū quid sunt li.j.ca.iij
Marcus camillus exulat li.ij.ca.xvij.
Marcellus syracusam capit li.j.ca.vj.
Marcelliⁿ⁹a mario occidit li.j.ca.j.
Mala pene sunt in deū reducēda li.v.ca.x
Magice artis duo genera li.x.ca.ix.
Mage cuiusdā potentia li.x.ca.xvj.
Martis significatio li.v.ca.j
Magice artis dānatio li.viij.ca.xix.
Magistratus q̄d sunt li.ij.ca.xviij
Martyres dicunt heroes li.x.ca.xxj.
Martyres colēdi sunt loco idoloꝝ li.viij.ca.xxvj.
Mathematici reprehendunt li.v.ca.vij
Mater pessimuntica quō ⁊ quare deferꝛ in vrbē.⁊ de
multis ei⁹ nominibus li.j.ca.xxx
Mater scipionis non adoꝛak li.ij.ca.v.
Mancin⁹ cū numātinis turpe fedus iniuit .sz eis li/
gat⁹ tradit ⁊ ibi de tribꝰ augurijs ꝯ cū li.iij.ca.xxj.
Magnitudo coꝛpoꝝ modernoꝝ li.xv.ca.ix.
Manes quid sunt li.ix.ca.xj.
Marcentij crudelitas li.iiij.ca.xxxj.
Maximus imperat li.v.ca.xxv.
Marti⁹ pncipiū āni a q̄ december decim⁹ li.vij.ca.vij
Mercurius cum capite canis li.ij.ca.xiiij
Mercurius quare sic dicak li.iij.ca.xxj
Mercuri⁹ qō est sermo.⁊ opiniones de marte ⁊ mer/
curio li.vij.ca.xiij
Mercurius ⁊ esculapius colunt li.viij.ca.xxvj.
Mercurij quot fuerunt.ibidem.
Medicina sylle modū excessit li.iij.ca.xxvij.
Medoꝝ regnū ꝯrum dursuit li.iij.ca.vij
Mediū dupler li.ir.ca.xv.
Menstruus sanguis li.vij.ca.ij
Mererix rome p dea colit li.vj.ca.vij.
Meti⁹a tullo ī duo diuidit ꝓpter incōstantiaz li.ij.
Metellus exulat li.ij.ca.xxvj (ca.xiij.
Metelli psperitas describit li.ij.ca.xxij.
Metellus pontifex deos ob ignē eripiens execcatur.
li.ij.ca.xviij
Melancomice dificak li.xviij.ca.vij.
Mensa aurea piscak li.xviij.ca.xxiij.
Misericordia quid sit li.ix.ca.v.
Mysteria quid sūt li.iij.ca.xxj
Mysteria doꝝ occultank.⁊ quare.ibidem
Miracula demonū multa li.x.ca.xvj.
Mimi senes li.vj.ca.x
Miles pompian⁹ qui in bello ciuili ignoranter frēs
occiderat seipm occidit li.ij.ca.xv.
Minotauri fabula li.xviij.ca.xij. Et ibi de tauro a
marte p sacrificio dato a mioꝝ reseruato
Mithridates ponti ⁊ armenie rex nicomedē regno p
uat.⁊ ciues romanos occidit li.iij.ca.xxj.
Monstra li.x.ca.xvj.
Mollū ⁊ absasoꝝ turpitudo li.vj.ca.vij
Item de mollibus li.vij.ca.xxvj.
Moxes inquirunt ⁊ leges li.ij.ca.xvij.
Mortuis sacrificauerūt multi li.viij.ca.xxvj.
Mucij scevole ꝓstātia coā porsenna li.iij.ca.x.
Mulierū venenū decoquentiū malicia li.iij.ca.xvj
Mulichris pari q̄d est li.vij.ca.xxvij.
Ecrambo ⁊ natiuitas alexādri li.v.ca.v.
n Necessitas tripler describit li.v.ca.x
Nevius poeta li.ij.ca.ix
Neptunus ⁊ pluto li.ij.ca.xv.
Neronis iniquitates li.v.ca.xix
Nigidius ⁊ varro doctissimi li.v.ca.iij.
Nymphe quid sunt li.iij.ca.xj.
Ninus rex li.iij.ca.vj
Nomē p littera q̄ꝛ nescik li.j.ca.v.
Nomen troianum no cet ence li.iij.ca.xij.
Nomē celans archimedes occidit li.j.ca.vj.
Nomina regum romanoꝝ li.iij.ca.xv.

Nominis similitudo tarquinio nocuit li.ij.ca.xvij.
Noyn quid est li.ij.ca.xiiij
Nola capitur li.j.ca.x.
Numa pacē ⁊ leges cōdidit li.iij.ca.ix.
Numa leges ⁊ timorē deor nēcaria iudicat li.ij.c.xvj
Numa res diuinas ordinat li.ij.ca.xv
Numitor regnat li.xviij.ca.xxij
Nūer⁹ regm ab egyptijs supputak li.xij.c.x.⁊ li.xviij.
Nūeri quadri cōmendank li.xij.ca.xviij. /ca.xj.
Cadentiū se pena fm poetas li.j.ca.xix.
o Occidit seipm theodor⁹ legēs platonem arsi
dio future vite li.j.ca.xxij.
Occidunt seipsos multi.s.caro merula flāmines ne/
ro ⁊ mari⁹ iunior ⁊ alij multi.vide in locis suis
Occultor pscrutator reprehendit li.iiij.ca.xxxj.
Octauiani mores li.v.ca.xxj
Obsoletus quid est li.ij.ca.xxj
Ode quid sunt li.ij.ca.viij.
Oxus dis pater ⁊ pluto idē li.vij.ca.xvj.
Osirj maritꝰ isidis dilacerat⁹ q̄rit ⁊ inuenit li.vj.ca.x.
Ostiliꝰ fulmiak li.iij.ca.xv. Et nota q̄ ille nihil pu/
tabat minꝰ regiū q̄ sacris aim dare.
Orpheꝰ cantūs vxorē recupat li.xviij.ca.xiiij.
Oraculū de duratōe fidei li.xviij.ca.liij.
Ar vnius anni solum.li.iij.ca.ix.
p Pallas ⁊ bereeynthia quō leuank li.ij.ca.iiij
Palladiū q̄ imperium comitabak ab vlyxe
furto surripitur.li.j.ca.ij.
Palladiū q̄d est ⁊ quō inuenitur.ibidem
Palladiū quō ab igne eripitur li.iij.ca.xviij
Pantheon quid est li.ij.ca.iiij
Pathos quid significat li.ix.ca.iiij
Panthus sacerdos palladij li.j.ca.ij.
Paulinus cps se vendit vt filiū videre diat li.j.c.x
Paupres reguli li.j.ca.xxiij.
Paupertas lucij valerij ⁊ salaris li.v.ca.xviij.
Paup ⁊ agricola quintꝰ eligit dictator⁹ q̄ post victo/
riam redit ad opera li.v.ca.xviij.
Passiōes si sūt i dmōib⁹ li.ix.c.v Et ibi vide stoicos
Pallas gigas ⁊ ei⁹ magnitudo lucerna ⁊ plaga ōscri
bitur li.iij.ca.xj. Et ibi de lucerna inextinguibili.
Patres plebē oppimūt li.ij.ca.xviij.⁊ li.ij.ca.xvj
Pecunia cum tano ⁊ naue li.vij.ca.iiij.
Persar ⁊ assyriorū regnū idem li.v.ca.xij. Itē ōtum
durauit li.iiij.ca.vij
Item successio regū li.v.ca.xij.
Perseus andromedā liberat li.xviij.ca.xiij
Persecutōes eccīe decē p decē iparores li.xviij.ca.lij.
Persecutio tpe augustini.ibidem
Peleus iasonē mittit li.ij.ca.vij.
Pestis horrenda li.iij.ca.xvij
Prenestini oēs occidunk li.iij.ca.xxviij.
Pericles eloquens li.ij.ca.ix.
Pythagoras p deo colitk.⁊ vij fuit li.viij.ca.ij
Item idem sc pīm nomina li.viij.ca.j.
Philosophi qui caueri debeant li.viij.ca.iiij.
Philosophantium duo genera atheniē. ionicum et
italicum li.viij.ca.ij.
Phos domicianus a roma pellit li.ix.ca.iiij
Pyrrhi duo li.v.ca.xviij
Pyrrhus priamū occidit li.j.ca.ij
Idē anime patris sacrificat li.viij.ca.xxvj
Pyrrhꝰ romāos vicit ⁊ victū ab eis affit.li.ij.c.xvij
Pueri quare castrabank a regibus li.vj.ca.x
Philippus macedonie rex li.iij.ca.xj.
Plage egypti ⁊ psecutōes eccīe cōpank li.xviij.ca.xij.
Placida vxor araulphi ipz romāis pacificat i plogo.
Platonis liba occasio fuerūt mortis theodori ⁊ ca/
tonis li.j.ca.xxij.⁊ xxiij
Plato quō poetas excludit li.ij.ca.xiiij.⁊ li.viij.c.xxj
Platonis virs .⁊ quō in eo nouenarij⁹ numerus cō/
mendatur li.ij.ca.xv.
Platonis ortus a virgine fm quosdā ⁊ a sapiētib⁹.⁊
de mō quē tenet in libris suis li.viij.ca.iiij.
Platonis eras fm nouenariū .⁊ vtz viderit sacram
scripturā ⁊ de dictis ei⁹ ex libris sacris.⁊ q̄ vocat
deū theon q̄d est ens li.viij.ca.xj.
Plato timens infamiā sacrificat li.viij.ca.ix.
Plato aristorcli pceptor.⁊ vna cū discipul⁹ suis cōmen
dak li.viij.ca.xij. (Jobānis li.x.ca.xxix
Platonis libro inuenit augustin⁹ principiū euangelij
Platonici līris aureis scribi volūt Jobānis euange/
liū sed porphyri⁹ phibet li.x.ca.xxx.
Plautus poeta li.ij.ca.ix.
Plotinus ⁊ porphyrius quid de trinitate sentiunt li
x.ca.xxiij.
Plinius scōs cōmendak ⁊ homerus li.xv.ca.ix
Plotinus quō assimulak platoni li.ix.ca.x
Plotini notabile verbū fugiendū ē ad clarissimā pa
triā li.ix.ca.xvj.⁊ ibi nota de similitudine dei.
Plutonis ara li.iij.ca.xviij
Porcus cum facie humana li.x.ca.xvj.
Pollionis filius natus ridet li.x.ca.xxvij.
Poetar officiū q̄d est li.ij.ca.vij.⁊ li.vj.ca.viij.
Poete maledicūt li.ij.ca.ix.
Poete a platone fugank li.ij.ca.xiiij
Poetice fictiones arguunk li.vj.ca.v.
Poete naturalibus pferuntur li.vj.ca.vj
Poetris oīs q̄ a veritate sumit originē li.vij.c.xxvj
Porsenna rex ⁊iuratos timēs dimittit obsidionē li.
iiij.ca.xx. Itē de eo li.ij.ca.xviij.
Procas rex albanor li.iij.ca.iiij /occiditur ibidē
Pōpei⁹ magn⁹ vincit li.iij.ca.xiij. Itē idē in egypto
Pomū aureū ⁊ eius expositio li.vij.ca.xv.
Poma sodome li.xxj.ca.v.⁊ viij
Pomū discordie veneri dak li.j.ca.iij.
Priamus centū habuit filios li.j.ca.ij.
Priap⁹ idē q̄d beelpheg⁹ li.ij.ca.xiiij.⁊ li.vj.ca.ix
Prohibitio filiar⁹ locrēsiū vt vicerēt regiōes deuoue
Preterita q̄d est li.iiij.ca.xj. /rur veneri li.iiij.c.x.
Prouicie onērales q̄ tpe ipio adiūcte sūt li.iiij.c.xxix
Prouincia quid est li.ij.ca.xix.
Proserpine raptus historia li.vij.ca.xx.
Prouidēcia ⁊ fatū quō differūt li.v.ca.j
Prouidēcia dei qualit regna disponit li.v.ca.xj.
Prodigiū de biaru in quē curr⁹ insiliit li.iiij.ca.xx.
Prodigia multa ⁊ stupēda li.x.ca.xvj.
Prodigia cōtra mancinū li.iij.ca.xxj
Prodigia multa narrat augustin⁹ i lra li.iij.ca.xxiij.
Prodigia stupēda de boue ⁊ puero in vtero loquēti
bꝰ ō uersiōe mulier i viros ō pluuijs mirabilib⁹
de etna.lapidib⁹.liparea ⁊ locustis li.iij.ca.xxxj.
Proteus deus mutabilis li.x.ca.x
Proletarij q̄d sūt ⁊ quō fiūt milites li.iij.ca.xvij.
Pronuba quid est li.iij.ca.xiij
Puer cum capite elephātis li.x.ca.xvj.

Pudenda oñdentes gḷis marrone ipos victores faciunt. li. iiij. ca. vij.
Punicum bellum quid est. li. j. ca. xv.
Adegaisus gothus rex infidelis. in plogo.
Regnor dispositio t datio ad tum princ. li. v. ca. xij. t. xxj.
Remuria sunt festa romuli. li. ix. ca. xj.
Religiosus vnde dicit. li. x. ca. iiij
Religio reuerentiam parit. ibidem.
Regulus quō iuramētū seruat. t quō p re publica se tradit. t quō crudelit vigilādo occidit. li. j. ca. xv.
Rempublicā quō dilexerūt multi. sicut regulus curtius. decij codrus tē. vide in locis suis. Et de senatoribus bona sua erario deferentibus. li. iij. ca. xix
Rhea romuli mater. li. iij. ca. iiij.
Item quō vius defodit. li. iij. ca. v
Rem occidit. t ibi de augurio vulturū. li. ij. ca. xiij
Reges vnde dicti sunt. li. iij. ca. x.
Reges vbe pellūt ppt lucrecia. li. ij. ca. xvij. t. xviij.
Roma condit. li. xviij. ca. xxij.
Roma capit a iwandelis. li. j. ca. x.
Item roma capit a gothis. in plogo.
Item roma capit a gall. li. ij. c. xvj. t. xxij. t li. iij. c. xxix.
Romāor cōmēdatio p iouē. t̄ sue ꝓgiij. li. v. ca. xij.
Romāor t gētiū fratres fuere pdest xpianis. ibidez
Romanor turpe fedus cū samnitibo vbi sponsores dedunt. li. v. ca. xxij.
Romani excusant a bellis. li. iij. ca. x.
Romani quō decepti t ꝯclusi supant a samnitibo. et quō turpit pacē cēres sb ligno ponūt. li. iij. ca. xvij
Romani gallos exoūt t̄ vincunt ab eis. ibidem.
Romanos infici t gallo grecor luxus. vbi nota quō galli naturaliter sunt delitosi. li. ij. ca. xxj.
Romulus t rem generāt. li. ij. ca. xv. t li. iij. ca. iij
Romuli festa t eius deificatio. li. ij. ca. xv.
Romulus quō fit rex paupez t latronū. li. ij. ca. xvij
Romuli bella multa. ibidem.
Romuli mortis opinio. li. iij. ca. xv.
Rostra qd sunt. li. iij. ca. xxvij.
Rustic p filijs morientibo se offert. li. iij. ca. xviij.
Rustici pastores simul ꝯfligēres sub specie appellationis tarq̄nij regem occidunt. li. iij. ca. xv
Abinc rapiunt in ludis circēsibo. li. ij. ca. xvij t li. iij. ca. xiij.
Sabbatū i multis religionibo obs cruat. t a seneca deridet. li. vj. ca. xj.
Sacrificiū quō soli deo fit. li. x. ca. iiij.
Sacrificiū quid est. li. x. ca. vj.
Sacra cereris. li. vj. ca. vij
Sacra multor deor ponuntur. li. vj. ca. vij
Saecella t edes quō differūt. li. vj. ca. iij.
Sacrificās puluillus pcepit filiū inburnarū dimitti li. v. ca. xviij.
Salusti t virgili quo tpe claret li. v. ca. xij.
Salustij eloquētia cōmendat. li. ij. ca. xviij
Sacerdotes berecyntie se castrāt. t galli seu corybantes dicunt t mulebria patiunt li. ij. ca. iij.
Samites i fora pastor decipiūt romāos. li. iij. c. xvij.
Saguntū destruit ab hānibale t de saguntinor fidelitate t ꝯstantia q̄ ignē subeunt. li. iij. ca. xx.
Sardanapalus seipm incendit. li. ij. ca. xx.
Saturnus quō regnat. li. vij. ca. ix.
Saturni tpa t iusticia. li. v. ca. xviij.
Saturnus t sua pgenies. li. iiij. ca. x.
Saturnus filios deuorat. li. iij. ca. xxvij.
Saturni crudelitas. li. iij. ca. xxvj.
Saturni imagis expositōes repbē dunt. li. vij. ca. xix.
Saturnj voces agriculturā a rusticis dr credit. ibidem
Scevola pontifex. li. iij. ca. xxvij
Scena quid est. li. ij. ca. iij.
Scenici quid sunt li. ij. ca. xiij.
Scenici premiant. li. j. ca. xxxj. t li. ij. ca. iij.
Scipio nasica ꝯsulit carthagine ñ deleri. li. j. c. xxx
Item de eius morte. li. ij. ca. v.
Itē quō vir optimus iudicatus est in receptione dee. li. j. ca. xxx.
Scipio africanus somniat. li. ij. ca. ix.
Scipiones plures fuerunt. li. x. ca. xxj. t li. iij. ca. xxj vbi de asiatico.
Scipionis pugna cū hanibale pax t victoria t nauium incensio li. iij. ca. xxj.
Scipio quō ingrate exulat t mort. t de ei epitaphio ibidem.
Scipiōis ors mirabil t augurū anguis. li. iij. ca. xxj
Scipionis eiusdē mira ad tēplū iouis deuotio. ibidē
Scipio stricto gladio cōpellit rempublicam non deseri. li. iij. ca. xix.
Scutū veneris. li. v. ca. xij.
Seneca deos deridet. li. vj. ca. x.
Semiramis virū se figēs impar. sed filiū cognoscēs occidit ab eodem. li. xviij. ca. ij.
Serpens mirabilis li. iij. ca. xij. t li. x. ca. xvj.
Seruj rex romanus a rarchnio supbo occidit. t ei filia supra patris corpus transit. li. iij. ca. xv.
Seperans hostes supat eos. li. iij. ca. xiij.
Sepulta an pficiat t cor gētiū ō isepultj li. j. ca. xij
Securitas ne insolētiam pariat consulit carthago ñ deleri. li. j. ca. xxx.
Sibylle libri. li. vj. ca. ij. t li. x. ca. xvj. t li. ij. ca. xxiij. t li. iij. ca. xij. Tibi nota de anu libros venales offerente tarquinio. li. iij. ca. xij.
Sibylle quot fuerunt. li. iij. ca. xij
Sibylla erythrea. li. xviij. ca. xxij.
Sibylla samia li. xviij. ca. xxiij.
Item sibylle magica. li. xxj. ca. vj.
Septē sapientes. li. vij. ca. ij. t li. xvij. ca. xxv
Salamandra. li. xxj. ca. iij.
Selinites. li. xxj. ca. v.
Sylle ꝯsulatus ctra mithridatē vadit marios occidit t crudeliter in vbe impat li. ij. ca. xxj
Sylle infidelitas t quō occidit legiones. t prenestinos. li. iij. ca. xxviij
Sylle mores t quō pre iracundia vomēs sanguinem mortur. li. ij. ca. xxj
Sylle tyrannides t victoria cōtra archelaū t mithridatē regem ponti. li. ij. ca. xxiij.
Sylla fingit deos sibi loqui. ibidem.
Sylle crudelitas. li. ij. ca. xxiij.
Simon apud trotanos fugitiuū se fingit. li. j. ca. ij
Sympho quid sit. t Symphoniaci qui dicant. li. ij. ca. iij. t. xxvj.
Sol cum luna pugnat. li. x. ca. xvj.
Solon claret. li. ij. ca. xvj.
Suffragium quid est. li. iij. ca. ij.
Subiugario quō fiebat sub ligno. li. iij. ca. xvij
Subjciamur vni vt alij pax interest. li. v. ca. xvij.

Simulacrū nullum iouis.li.iiij.ca.ix.
Simulacra nulla dijs veris ibidem.
Socrates primo moralem philam inuenit.li.viij.ca.iij. Et ibi de eo & de demonio socratis. & quō apollo ipm sapientissimum iudicat
Socrates veneno morit q; reus exercit.ibidem.
Statua aurea.li.iiij.ca.xv.
Stoicoꝝ & epicureoꝝ differentia.li.ix.ca.iiij.
Superstitio quid est.li.iiij.ca.xxx.
Stella circumfulget anchisen.li.xx.ca.xxiiij
Spunga monstrum ab edipo soluto enigmate occiditur.li.xviij.ca.xiij
t Vales pōs gloriā suam de inuentōe solis alteri non vult ascribi.li.viij.ca.ij.
Tarentini cū romanis pugnant.li.iij.ca.xvij.&.xviij
Tarentū oppugnat a fabio.li.j.ca.vj.
Tarētini naues romanoꝝ capiunt.li.iij.ca.xvij.
Tarq; a romulo recipit cōsoꝛs regni.& quomodo occidit.li.iij.ca.xij.
Tarquinius collatinus vbe pellit ꝓpter nomē.li.ij.ca.xvij.&.li.iij.ca.xvj.
Tarquinius superbus ꝓpter filiū expellit.li.ij.ca.xvij
Tabule mortis li.iij.ca.xxviij.
Tacturnitas requirit a dijs.li.iiij.ca.xxxj.
Tbelere ḋd sunt.li.iiij.ca.xxxj.& li.x.ca.xxiij
Templum honoris & virtutis.li.vj.ca.xij.
Templa idoloꝝ affugientibus non parcit.li.j.ca.ij.
Templuꝫ iouis nobilissimū fit a romulo.li.ij.ca.xij
Templum timoris & pauoris.li.iiij.ca.xxij.
Tbestrū ḋd est.li.j.ca.xxxj.& li.iij.ca.xiij
Tbellatia & emathia idem.li.iij.ca.xiij.
Tempus regum romanoꝝ.li.iij.ca.xv.
Terra tellus tellumo quō differunt.li.iiij.ca.x.
Tbeodorus a lysimacho crucifixus de insepultura non curat. Ibi nota verbum.li.j.ca.xij.
Titus liuius & eius libri.li.ij.ca.xxiij.
Item dos impugnet.li.iiij.ca.xxx.
Iti mores venia & liberalitas.li.v.ca.xxj.
Tyranni quid in bono signant.li.v.ca.xix.
Tilos insula.li.xxj.ca.v.
Tbeodosij fidelitas erga frēz ḡtiani.li.v.ca.xxv. Itē ō ei⁹ victoria ꝫ ādragatiū.& arbogastē.li.v.c.xxvj
Tbeodosius publice penitens & reconciliat ab ambrosio.li.v.ca.xxvj.
Tbeologia triplex li.vj.ca.v
Tbeologia poetica quot habet nosa.li.vj.ca.vij.
Tbeologia ciuilis quot habet partes.ibidem.
Temele quid est li.vj.ca.viij.
Tbeon idem est quod ens.li.viij.ca.xj.
Tbeurgie cōmēdatio a porphyrio.li.x.ca.ix.&.xxviij.
Torquatus filium occidit transgressorem mandati licet vicisset.li.j.ca.xxiij.
Torquatus qua re dicitur li.v.ca.xviij.
Testamenti noui & veteris distinctio.li.xvj.ca.xxvj & li.xvj.ca.iiij.
Toga quid est.li.v.ca.xij.
Tritas quō sēnit a porphyrio & plotio li.x.ca.xxiij
Triūphus ḋd est li.iij.ca.xviij.
Tribuni quid sunt.li.ij.ca.xvj.&.xviij.
Triūuiri quid sunt.li.ij.ca.xxj.
Tragedia quid est li.ij.ca viij.
Trāsformatio hoim in bestias.li.xviij.ca.xviij.
Traian⁹ cum pluribus alijs.li.xviij.ca.lij.
Triptolemus a lynce occidi temptat.li.xviij.ca.xiij.
Troia quid fuit li.j.ca.iij.&.iiij.& li.iij.ca.ij.
Troia a trois dicit.li.iij.ca.xj.
Troia destruit & cōstruit.li.iij.ca.vij.
Trogus & iustin⁹ ꝯtemporanei li.iij.ca.vj.
Tullij ciceronis mos in libris suis.& ei⁹ redargutio ō augurijs li.iij.ca.xxx.
Tullius idem quo tpe fuerit.li.vj.ca.j.
Tullij eiusdē errores de pscientia diuina li.v.ca.ix.
Tullius occidit q; fuerat pompeio ꝫri⁹.li.ij.ca.xxj.
Itē de eodē li.iij.ca.xxx.vbi de pompilij imitatore quē
Tullij mortis cā li.iij.ca.xxx. (tullius liberauerat
Turba quid est li.iij.ca.xvij
Tyrimachi ad sepulchrū sacrificat.li.xviij.ca.iij.
Alētininus laqueo suspensus inuentus mortuus li.v.ca.xxvj.
Tales ipatoꝝ arrianꝰ ꝯremat a gothis li.v.ca.xxvj.
Tarro quis & quo tpe fuerit.li.iij.ca.ij.
Et quid de dijs senserit.li.vj.ca.j.
Tarro ōr accutissi⁹ & doctissim⁹ li.vj.c.vj.& li.vij.c.v
Teneres tres.li.iij.ca.x.
Teneris cultus.li.iij.ca.xxxj.
Ten⁹ ꝓcordia vbi ō sulpitia sctissima.li.iij.ca.x.
Itē venus quō fit mater enee.li.iij.ca.ij.
Tenus q; q̄q; sumit ꝑ luna.li.vij.ca.xv.
Tenus quō troianos diligit.li.iij.ca.xij.
Tespasiani mores.li.iij.ca.xxj.
Testa q̄q; ōr terra q̄q; ignis.li.iiij.ca.x.
Teste que ignis dicitur virgines seruant.& ei⁹ritus describit.li.iij.ca.x.
Testa dea ignem eternum habet et quō cremat nō nutriens cum.li.ij.ca.xxix.
Tebium capitur.li.ij.ca.xvij.
Tincuntur romani nimis crudeliter victos premētes.li.j.ca.xv.
Tictor filius ꝑ transgressione mandati occidit a torquato.li.j.ca.xxij.
Tigilia occidit regulus.li.j.ca.xv.
Tirginum vestalium ritus.li.ij.ca.v.
Tirgo vestalis aquā in cribro portat.li.x.ca.xvj.
Tirgo vestalis rhea viua infodit.li.iij.ca.iij
Tirgo non nutriens ignez cremat.li.ij.ca.xxix.
Tirtutes mirabiles quorundā romanoꝝ.li.v.ca.viij
Tite tres sub figura triū deaꝝ.li.ij.ca.xxv
Tolones serui pugnādo libertatē emunt.li.iij.ca.xix
Et nota de capitib⁹ hostium fm ritum.
Tolūtas dei potentissima.li.xij.ca.xviij.
Tlyris sociꝝ muratio.li.xviij.ca.xvij.
Urna quid est li.j.ca.xj.
Uorū mirabile alterius ꝑ altero.li.iij.ca.xx.
Tulcanie insule ardentes.li.xxj.ca.iij.
Tulcanus veneris filius.li.iij.ca.x.
Uronibus publice vrendū fm diogenē li.viij.ca.ij.
Uroxes mediātes fedus inter romanos & sabinos faciunt.li.iij.ca.xij.
Enocrates pbs floret.& quō iuramīto ei⁹ peit & se tacuisse nūq; penituisse dixit.li.viij.ca.xij
Xeno philosophus.li.ix.ca.iij.
Oroastres rex bactrie statim risit vt natus ipsum vero ninus rex assyriorum occidit.li.xxj.ca.xiij.in fine.

Explicita est tabula

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

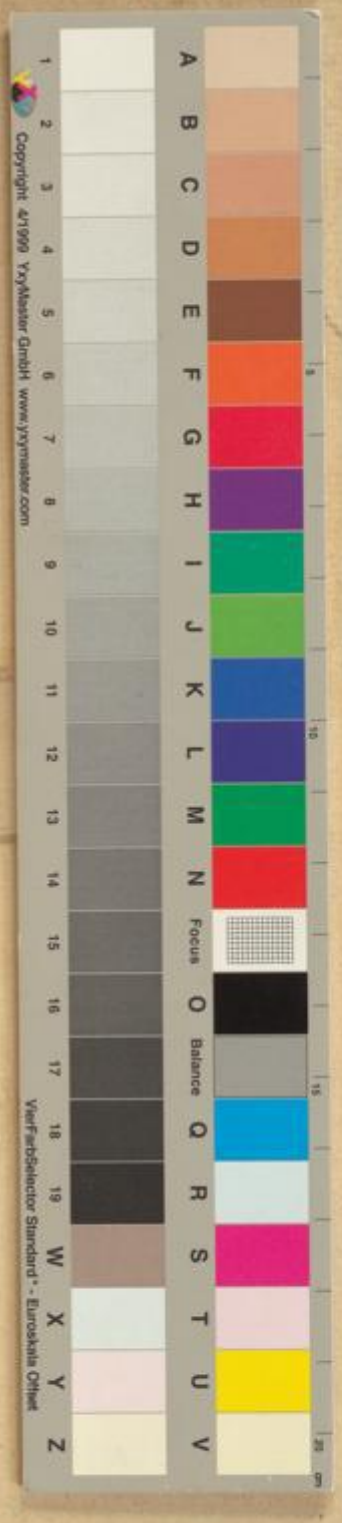

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg